AR
STA
DIRECȚIA GENERALĂ
ARHIVELOR STATULUI

INSTITUTUL DE ISTORIE
„NICOLAE IORGA"

III 7337 dublet

DOCUMENTE PRIVIND UNIREA PRINCIPATELOR

Vol. VII

CORESPONDENȚĂ DIPLOMATICĂ ENGLEZĂ

(1856—1859)

BUCUREȘTI — 1961

https://biblioteca-digitala.ro

DIRECȚIA GENERALĂ
A ARHIVELOR STATULUI

INSTITUTUL DE ISTORIE
„NICOLAE IORGA"

DOCUMENTE PRIVIND UNIREA PRINCIPATELOR

Vol VII

CORESPONDENȚĂ DIPLOMATICĂ ENGLEZĂ

(1856—1859)

BUCUREȘTI — 1984

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

CORESPONDENȚĂ DIPLOMATICA ENGLEZĂ (1856—1859)

https://biblioteca-digitala.ro

DIRECȚIA GENERALĂ
A ARHIVELOR STATULUI

INSTITUTUL DE ISTORIE
„NICOLAE IORGA"

DOCUMENTE PRIVIND UNIREA PRINCIPATELOR

Vol. VII

https://biblioteca-digitala.ro

F337 (dublet)

DIRECȚIA GENERALĂ
A ARHIVELOR STATULUI

INSTITUTUL DE ISTORIE
„NICOLAE IORGA"

CORESPONDENȚĂ DIPLOMATICĂ ENGLEZĂ

(1856—1859)

CULEGEREA DUCUMENTELOR, INTRODUCERE, REGESTE, NOTE ȘI INDICE DE:

VALENTINA COSTAKE
BEATRICE MARINESCU
VALERIU STAN

Au mai colaborat:

MIRCEA PAICU
și
SANDA RACOVICEANU.

63293 | 1985

BUCUREȘTI — 1984

https://biblioteca-digitala.ro

Lucrarea
a fost avizată de Consiliul științific
al INSTITUTULUI DE ISTORIE „N. IORGA"
în ședința din 28 octombrie 1982
și de Comisia științifică
pentru probleme arhivistice
a DIRECȚIEI GENERALE A ARHIVELOR
STATULUI
în ședința din 15 aprilie 1983.

Traducător : ELIZA IONESCU

Publicarea volumului s-a făcut prin grija SERVICIULUI PUBLICAȚII ȘI VALORIFICARE al DIRECȚIEI GENERALE A ARHIVELOR STATULUI. Redactor responsabil : GABRIELA MĂRĂȘOIU

https://biblioteca-digitala.ro

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Moment de importanță hotărîtoare în îndelungatul și complexul proces de făurire a României moderne și, totodată, parte integrantă a mișcării generale europene de eliberare și unitate națională, Unirea Principatelor Române de la 1859 a stat neîntrerupt în atenția istoriografiei noastre. Volumele de documente publicate pînă în prezent, ca și studiile și lucrările monografice consacrate problemei, au pus în evidență atît însemnătatea internă și internațională a acestei realități ireversibile realizate de români, cît și multe din aspectele ei componente.

Cu toate acestea, cercetările sistematice întreprinse mai ales în ultimele decenii în arhivele de peste hotare, sub îndrumarea și conducerea Direcției Generale a Arhivelor Statului, au dat la iveală noi fonduri și colecții de documente de un real interes științific pentru cunoașterea luptei poporului român pentru unitatea sa statală. Între acestea, un loc important îl ocupă, prin ineditul și valoarea informațiilor cuprinse, documentele aduse din Anglia, care evidențiază aspecte mai puțin cunoscute ale problematicii Unirii din 1859, nuanțînd totodată atitudinea adoptată de această putere față de evenimentele din Principatele Române de la mijlocul secolului trecut.

Volumul de față, rezultat al colaborării, devenită tot mai strînsă în ultimii ani, între Direcția Generală a Arhivelor Statului și Institutul de istorie „N. Iorga", înmănunchează în paginile sale un număr de 418 documente engleze din perioada cuprinsă între începutul anului 1856 — cînd Congresul de pace de la Paris lua în discuție problema organizării celor două Principate Române, devenită problemă de interes european — și toamna anului 1859, cînd marile puteri europene au recunoscut dubla alegere a domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Documentele — constînd din rapoarte, telegrame, note, instrucțiuni — provin din arhiva diplomatică a Foreign Office-ului (General Correspondence, F.O. 78 Turkey ; British Embassy Constantinople, F.O. 195) și au fost transcrise, în marea lor majoritate, de pe microfilmele aflate în depozitele Arhivelor Statului București. Folosim și acest prilej pentru a exprima încă o dată vii mulțumiri conducerii Arhivelor britanice (Public Record Office — London — Kew) și arhiviștilor englezi pentru amabilitatea cu care au sprijinit cercetările delegaților români și au facilitat obținerea de copii de pe acest valoros material documentar referitor la istoria patriei. În prezentul volum au fost inserate docu-

https://biblioteca-digitala.ro

mente depistate și aduse sub formă de copii microfilm sau xerografii de cercetătoarea Cornelia Bodea și de către autorii Valentina Costake și Valeriu Stan. *

Pentru alcătuirea volumului de față, autorii au explorat un număr apreciabil de rapoarte diplomatice engleze, oprindu-se cu precădere asupra acelora avînd ca temă principală Unirea. Deși importante pentru cunoașterea situației de ansamblu din cele două țări române, o seamă de rapoarte și materiale documentare conexe, de natură economică sau referitoare la alte aspecte, cum ar fi, de exemplu., aplicarea jurisdicției consulare în Principate sau problema mănăstirilor închinate, nu au fost incluse în volum, acestea urmînd a fi publicate cu un alt prilej.

Documentele ce se publică se referă la cele mai diverse aspecte legate de Unirea Principatelor : alcătuirea firmanului electoral în vederea alegerilor pentru Divanurile ad-hoc, falsificarea acestor alegeri în Moldova, criza diplomatică din vara anului 1857, dezbaterile Adunărilor ad-hoc din toamna aceluiași an, activitatea Comisiei europene de informare de la București, alegerea lui Alexandru Ioan Cuza la Iași și apoi la București, urmările și semnificația națională a dublei alegeri, recunoașterea ei pe plan internațional etc. Dincolo de aceste aspecte tematice particulare, documentele cuprinse în volum reliefează poziția uneia din marile puteri ale vremii față de lupta românilor pentru înfăptuirea deziderатului unității naționale, modul în care diplomația britanică a acționat fie asupra Turciei, fie în Principate pentru frînarea sau sprijinirea acțiunilor menite să ducă la crearea statului național. Ele schimbă opinia acreditată în istoriografia română potrivit căreia Anglia a avut o atitudine permanent ostilă aspirațiilor naționale ale românilor. Din analiza lor atentă reiese că poziția Marii Britanii în această problemă a fost determinată nu numai de grija pentru menținerea integrității Imperiului Otoman, ci de un complex de factori, în primul rînd de interesele proprii, în funcție de care diplomația engleză s-a pronunțat pentru sau împotriva Unirii. Mai presus de toate însă, documentele diplomatice engleze incluse în volum relevă faptul că realizarea statului național a fost opera românilor înșiși.

În volum au fost incluse cu precădere documente inedite, fiind pentru prima dată cînd se publică într-o colecție specială numai documente engleze **.

---

* Documentele care au numai cota din arhivele engleze au fost copiate de Valeriu Stan.

** Menționăm că aceste documente au fost cercetate mai ales de unii istorici străini ca W. G. East și T. W. Riker, autori ai valoroaselor lucrări *The Union of Moldavia and Wallachia — 1859* (Cambridge, 1929) și, respectiv, *The Making of Romania. A study of an International Problem, 1856—1866* (London, 1931), iar în istoriografia română de cercetătoarea Beatrice Marinescu, autoarea lucrării *British-Romanian Political Relations, 1848—1878*, București, Edit. Academiei R.S.R., 1983. În ceea ce privește însemnătatea lor pentru cunoașterea procesului de formare a statului național român, vezi și Damian Hurezeanu, *Mărturii documentare engleze nepublicate despre Unirea Principatelor Române*, în „Revista Arhivelor", XII, 1962, nr. 9, p. 239—256. Cîteva din documentele incluse în volumul de față au fost publicate recent în vol. *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984.

https://biblioteca-digitala.ro

Aparținînd atît din punct de vedere tematic cît și ca metodă de eeditare colecției *Documente privind Unirea Principatelor*, prezentul vollum a fost realizat conform normelor și exigențelor publicațiilor de un aasemenea gen.

În cadrul volumului, documentele au fost ordonate după criterriul cronologic. Ele constau în primul rînd din rapoartele consulilor ggenerali ai Angliei la Iași și București către Foreign Office și Ambbasada britanică de la Constantinopol, referitoare îndeosebi la situația iinternă din Principate, la amploarea și organizarea luptei pentru Unire, ccristalizarea programului unionist etc. Aceleași probleme, reflectate îînsă prin prisma dezbaterilor care aveau loc în Comisia europeană de iinformare de la București, sînt oglindite și în rapoartele și depeșele ttrimise de reprezentantul Angliei în această comisie, Sir Henry L. Bulvwer, superiorilor săi în perioada 24 decembrie 1856/5 ianuarie 1857— 114/26 februarie 1858. Un deosebit interes prezintă și corespondența oficcială dintre ambasadorii Angliei la Constantinopol și Foreign Office, rreferitoare mai ales la tratativele dintre marile puteri pentru soluționarrea crizei diplomatice din vara anului 1857 și la recunoașterea dublei aalegeri.

În sfîrșit, în volum au fost incluse și instrúcțiunile trimise de ttitularii din această perioadă ai Foreign-Office-ului consulilor britanici ddin Principate, reprezentantului acestei puteri în Comisfa europeană și aambasadorilor de la Constantinopol, documente care reflectă în mod ddirect și fără echivoc poziția oficială a guvernului englez față de evennimentele din cele două țări române. Corelate cu izvoarele interne, doccumentele incluse în prezentul volum contribuie la o mai profundă cunnoaștere a procesului devenirii României moderne.

Documentele sînt reproduse în întregime, renunțîndu-se doar la aacele pasaje, marcate prin [...], care nu se referă la problemele românnești, prezente îndeosebi în corespondența schimbată între Ambasada AAngliei la Constantinopol și Foreign Office. Ele se publică atît în limba înn care au fost redactate, engleză sau franceză, cît și în traducere, care aare un caracter orientativ. Documentele sînt precedate de scurte rezummate care ghidează pe cititor asupra principalelor probleme la care sse referă. Anexele la documente au propriile lor rezumate și sînt așezzate cronologic imediat după raportul de care depind. Anexele edite nnu au fost incluse în volum, indicîndu-se însă în notă locul unde ele aau fost reproduse. În cazul în care documentul a mai fost publicat s-a mmenționat acest lucru în notă. În ceea ce privește transcrierea docummentelor, principiul care a stat la bază a fost respectarea formei originnale. S-a urmărit redarea fidelă a textului, păstrîndu-se particularitățile de limbă și ortografie, chiar dacă pe alocuri acestea sînt oarecccum arhaizante. Întregirile unor cuvinte, care cel mai adesea sînt redate pprescurtat, au fost marcate prin paranteze unghiulare ⟨ ⟩. La fiecare ddocument s-a indicat cota, care este trecută la sfîrșitul textului original.

Pentru ușurarea consultării și înlesnirea accesului unui număr mai mmare de cititori, volumul mai cuprinde, în afara studiului introductiv, oo listă a tuturor documentelor, precum și un indice, astfel ca lucrarea sșă poată constitui, sperăm, un instrument de lucru util pentru toți aacei ce doresc să cunoască din sursă directă, folosind mărturia docu-

https://biblioteca-digitala.ro

mentelor, lupta dusă de înaintașii noștri pentru formarea statului național.

Menționăm că citatele din documente, care apar în „Introducere", au fost traduse de autori direct de pe textul englez și de aici pot apărea unele diferențe ale textului acestora față de traducerea integrală a documentelor.

Urmărind valorificarea cît mai grabnică a bogatelor și prețioaselor informații cuprinse în microfilmele și xerografiile aduse din arhivele și bibliotecile de peste hotare, publicarea volumului de față se înscrie pe linia preocupărilor constante ale celor două instituții, sub egida cărora a fost realizat, cu privire la îmbogățirea bazei documentare a istoriei patriei.

Apariția volumului cu prilejul împlinirii a 125 de ani de la Unirea din 1859 constituie, totodată, un omagiu adus generației de la mijlocul veacului trecut care, punînd bazele statului național român modern, a militat cu ardoare și perseverență pentru înfăptuirea aspirațiilor seculare de unitate și independență ale poporului nostru.

https://biblioteca-digitala.ro

INTRODUCERE

Unirea Țării Românești și a Moldovei, înfăptuită în 1859 prin lupta maselor populare, se înscrie în istoria poporului român ca unul dintre cele mai de seamă momente ale procesului de constituire și dezvoltare a României moderne. Înfăptuirea Unirii — expresie a unor aspirații seculare — a reprezentat o cucerire ireversibilă a românilor, reflectînd încununarea primei etape în lupta poporului nostru pentru unitatea sa statală. Totodată, înlăturînd barierele artificiale între două țări locuite de aceeași națiune, înfăptuirea în 1859 a statului național român a deschis calea unor prefaceri structurale, pe multiple planuri, a societății românești, marcînd intrarea țării noastre într-o nouă etapă de dezvoltare. „Unirea de la 1859 și reformele care i-au urmat au asigurat condiții pentru dezvoltarea industriei naționale, a activității științifice și culturale, pentru extinderea relațiilor capitaliste, pentru accelerarea progresului economic și social al României" [1].

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, lupta de eliberare socială și națională a maselor populare, împletită cu lupta pentru unire, a luat o deosebită amploare, oglindind procesul prăbușirii orînduirii feudale și al apariției și dezvoltării noii societăți capitaliste. Deși înfrîntă, revoluția de la 1848 din țările române a promovat necesitatea constituirii statului unitar român ; ideea unirii naționale și-a croit drum, devenind obiectivul în jurul căruia s-au concentrat toate eforturile și speranțele națiunii. Nu întîmplător Nicolae Bălcescu a cerut întregirea devizei pașoptiste *Dreptate — Frăție* prin cuvîntul *Unitate* [2]. Dacă împrejurări obiective n-au îngăduit, la mijlocul veacului trecut, constituirea unui stat unitar în hotarele întregului teritoriu locuit de români, în schimb, crearea statului național în forma sa restrînsă, prin unirea celor două Principate, aflate amîndouă sub suzeranitatea Porții Otomane și avînd, în general, o organizare similară, s-a impus ca țel dominant, ea avînd șanse mai mari de a fi realizată.

Redeschiderea „crizei orientale" în 1853, prin declanșarea războiului Crimeii (1853—1856), a făcut din unirea celor două Principate o

[1] N. Ceaușescu, *Istoria poporului român. Culegere de texte.* București, Edit. militară, 1983, p. 199.

[2] N. Bălcescu, *Opere*, II, *Scrieri istorice, politice și economice 1848—1852*, ediție critică G. și Elena Zane, București, Edit. Academiei R.S.R., 1982, p. 112.

https://biblioteca-digitala.ro

problemă de interes european, creînd condiţii favorabile desfăşurării luptei românilor pentru unitate naţională. Parte din marile puteri — Franţa, Rusia, Prusia şi Sardinia — s-au declarat favorabile Unirii, în timp ce Turcia şi Austria s-au opus cu îndîrjire. În ceea ce priveşte Anglia, poziţia ei faţă de lupta românilor pentru înfăptuirea unităţii statale, determinată fiind de un ansamblu de factori politici şi economici, a fost mai complexă, s-a caracterizat prin oscilaţii şi reveniri, vădind intenţia diplomaţiei engleze de a nu se angaja definitiv într-o chestiune care nu privea direct interesele Marii Britanii.

Devenită, în urma revoluţiei industriale de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea, „atelierul lumii", Anglia, care reuşise să joace un rol principal în contextul forţelor internaţionale dominante, se vedea confruntată, în perioada la care ne referim, de un dublu asalt, atît din partea unor puteri ce reclamau coparticipare la dominaţia internaţională, cît şi din partea popoarelor ce luptau pentru eliberarea socială şi naţională, cum era şi cazul poporului român. În această situaţie, diplomaţia engleză trebuia să-şi elaboreze strategii şi tactici adecvate diferitelor împrejurări politice. Deşi continua să stea în atenţia oamenilor de stat englezi, menţinerea integrităţii Imperiului Otoman, punctul cardinal al politicii britanice în Orient, nu mai prezenta pentru moment aceeaşi importanţă, deoarece, după Tratatul de pace de la Paris din 1856, Rusia ţaristă nu mai constituia un pericol iminent pentru existenţa acestui imperiu. Totuşi Foreign Office-ul n-a încetat să considere principiul integrităţii Imperiului Otoman drept o verigă a echilibrului european. Necesitatea menţinerii alianţei cu Franţa, realizată în cursul războiului Crimeii, şi a evitării unei apropieri a acesteia din urmă de Rusia, a constituit un alt element care a influenţat politica externă britanică în perioada de după Congresul de pace de la Paris. Principiul „balance of power" a rămas în continuare la baza politicii externe a Angliei, deşi concepţia oamenilor de stat ai acestei puteri asupra modului său de aplicare a evoluat în cursul secolului al XIX-lea, în raport cu interesele Marii Britanii şi cu conjunctura internaţională. Apărarea şi păstrarea supremaţiei şi prestigiului britanic pe continent şi în lume a fost scopul urmărit de miniştrii de la Foreign Office în tot cursul secolului al XIX-lea. În acest scop, diplomaţia britanică a căutat să neutralizeze acţiunea oricărei puteri sau grupări de puteri, care ar fi ameninţat interesele economice şi politice ale Angliei. Pentru apărarea intereselor ei Anglia n-a fost niciodată conservatoare. Cuvintele lui Palmerston, conform cărora Anglia n-are duşmani, nici aliaţi veşnici, ci numai interese permanente, au rămas în continuare în centrul atenţiei secretarilor de stat care i-au succedat la Foreign Office. Factorii menţionaţi explică şi oscilaţiile diplomaţiei engleze şi adaptarea ei la modificările care surveneau pe arena internaţională. În funcţie de aceşti factori, diplomaţia britanică îşi va defini poziţia şi faţă de problema Unirii Principatelor. Documentele incluse în volumul de faţă vin să confirme această realitate, contribuind, totodată, la o mai profundă cunoaştere a devenirii României.

https://biblioteca-digitala.ro

*

Politica Angliei în Moldova a fost reprezentată în primii ani ai luptei pentru Unire de consulul Samuel Gardner, numit în acest post o dată cu înființarea consulatului în 1836 [3]. Activitatea acestuia la Iași s-a rezumat îndeosebi la apărarea intereselor supușilor britanici și ionieni așezați în Moldova. Manifestarea sa pe plan politic a fost ca și inexistentă.

Consulul britanic a întreținut bune raporturi cu domnitorul Grigore Ghica [4], dar relațiile sale cu diverse personalități politice din Moldova s-au limitat, în general, la simple contacte amicale. În momentul cînd acțiunile în favoarea Unirii începeau să ia amploare în Principate și instrucțiunile primite din partea Foreign Office-ului și ambasadei engleze de la Constantinopol îi cereau să evite orice declarații din care ar fi putut reieși că guvernul britanic era favorabil Unirii Principatelor, S. Gardner a acționat conform acestor instrucțiuni, fără a depune însă zelul colegului său din Țara Românească. Atitudinea „pasivă", sau — după alte informații — „imparțială" a consulului englez a derutat pe cei ce veneau în contact cu el. Astfel din rapoartele colegilor săi francez și austriac, Victor Place și, respectiv, Gödel Lannoy, reiese că Samuel Gardner era „indiferent" și uneori chiar ostil proiectului de unire a Principatelor [5]. Este greu de precizat dacă poziția antiunionistă afișată în unele momente de consulul englez era rezultatul propriilor sale convingeri sau urmarea instrucțiunilor primite de la superiorii săi. În realitate, S. Gardner, funcționar obedient cu vederi limitate, a evitat să se amestece în disputele și acțiunile celorlalți reprezentanți ai puterilor garante, interesate direct în problema Principatelor.

Conform instrucțiunilor primite de la Stratford de Redcliffe, ambasadorul Angliei la Constantinopol, S. Gardner trebuia să susțină și să sfătuiască pe domn „pe linia rezistenței față de intrigile provenite din interior și din afară" [6]. El s-a conformat acestor instrucțiuni, dar, lipsit de un adevărat orizont politic, n-a fost în stare să discearnă cauzele și sensul evenimentelor al căror martor era. Informațiile furnizate de rapoartele lui Gardner sînt de aceea laconice, de suprafață, fără să pătrundă aspirațiile societății moldovene în perioada de după Congresul de pace de la Paris. Consulul evita să dea „amănunte" ce păreau lipsite de importanță, dar care își aveau semnificația lor. Din această cauză, nu o dată, el își va atrage nemulțumirea superiorilor săi. Astfel, într-un raport adresat lui Clarendon la 11/23 iulie 1857, după începerea alegerilor în Moldova, Sir Henry L. Bulwer, reprezentantul Angliei în Comisia europeană de informare de la București, se plîngea

---

[3] Vezi Paul Cernovodeanu, *An interesting account concerning the Britsh consulate in Iassy (1841)*, în „Revue Roumaine d'Histoire", XX, 1981, nr. 4, p. 727—733.

[4] Doc. 9.

[5] D. A. Sturdza ș.a., *Acte și documente relative la istoria renașterei României*, vol. III, București, 1889, p. 972; (în continuare *Acte și documente...,*) Dan Berindei, *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. II. *Rapoartele consulatului Austriei din Iași, 1856—1859*, București, 1959, p. 18.

[6] Doc. 40.

https://biblioteca-digitala.ro

că rapoartele lui Gardner „nu dau nici o informație, în afară de cele furnizate de ziare“ [7]. Comisarul britanic solicita consulului, „fără întîrziere“, o declarație clară asupra modului în care avuseseră loc alegerile, dacă ele s-au desfășurat corect sau au fost falsificate și în ce măsură. Bulwer insista asupra unui răspuns complet, ca de la o persoană aflată la fața locului [8]. La 3/15 iulie 1857, S. Gardner avea să primească admonestări și de la lordul Clarendon. Secretarul de stat britanic îl acuza că nu și-a făcut datoria, netransmițînd comisarului englez informații exacte asupra evenimentelor petrecute în Moldova [9], acuzație ce-l silea pe consul la justificări penibile [10].

„Pasivitatea“ lui S. Gardner a determinat, probabil, pe Stratford de Redcliffe să trimită în două rînduri la Iași pe secretarul de ambasadă Charles Alison pentru a se informa la fața locului și credem că ambasadorul britanic avea, într-o anumită măsură, dreptate cînd motiva Foreign Office-ului că, din cauza lipsei de știri concrete despre cele ce se petreceau în Moldova, a acționat cu întîrziere în unele situații. Același lucru îi va reproșa lui Gardner și Henry Bulwer [11]. Comisarul britanic va fi silit și el să trimită în Moldova, ca emisar personal, pe Henry Stanley [12], iar în toamna anului 1857 va întreprinde el însuși o călătorie la Iași, în scopuri de informare.

Se poate afirma deci că rolul lui Samuel Gardner pe scena politică a Moldovei a fost acela de simplu spectator. „Noi sîntem plasați ca la teatru — scria el, la 16/28 noiembrie 1857, lordului Clarendon — așteptînd deznodămîntul dramei și fericiți cînd cortina va cădea“ [13]. N-a mai apucat însă să vadă sfîrșitul „dramei“, murind în vara anului 1858. Funcția de consul în Moldova a fost deținută, în mod provizoriu, pînă la venirea noului reprezentant britanic, Henry A. Churchill, de Robert Ongley.

În rapoartele sale din septembrie-noiembrie 1858 către Ambasada de la Constantinopol și Foreign Office, R. Ongley manifestă aceeași poziție neutră, de spectator al evenimentelor, ce caracterizase pe predecesorul său, atitudine dictată probabil și de caracterul temporar al funcției sale. Din relatările sale privind situația politică din Moldova în toamna anului 1858, merită a fi reținute, totuși, satisfacția cu care marii proprietari au întîmpinat prevederile electorale ale Convenției de la Paris din 7/19 august, care le asigurau preponderența în Adunarea Electivă, dar care defavorizau celelalte categorii sociale, îndeosebi burghezia de la orașe [14], neînțelegerile ivite între membrii Căimăcămiei de Trei în legătură cu menținerea funcțiilor deținute de ei anterior și cu schimbările operate în administrație [15], intenția „partidei radicale“ moldovene de a propune drept candidat la domnie pe N. Golescu, în cazul în care acesta ar fi fost ales în Țara Românească, spre a se

[7] Doc. 132.
[8] Doc. 98, 147, anexa II.
[9] Doc. 110.
[10] Doc. 158.
[11] Doc. 98.
[12] Doc. 56.
[13] Doc. 256.
[14] Doc. 275, 278.
[15] Doc. 284, 285, 288.

https://biblioteca-digitala.ro

realiza astfel unirea celor două Principate sub conducerea aceluiași domnitor [16], intenție confirmată și de succesorul lui Ongley, H. Churchill [17].

Luîndu-și postul în primire în decembrie 1858, noul reprezentant diplomatic al Angliei la Iași se dovedea a fi, de la început, un observator atent și pătrunzător al evenimentelor. Spre deosebire de omologul său de la București, R. G. Colquhoun, ale cărui sentimente erau potrivnice Unirii, colonelul Churchill va păstra în mare măsură obiectivitatea în relatarea evenimentelor petrecute în Moldova. Semnificativ în această privință este modul în care el prezintă evenimentele care au culminat cu dubla alegere de la 5/17 ianuarie și 24 ianuarie/5 februarie 1859 a colonelului Alexandru Ioan Cuza. Astfel, în raportul său din 15/27 ianuarie 1859, referindu-se la alegerea lui Cuza în Moldova, informa pe Sir Henry Bulwer, acum ambasador la Constantinopol, că unioniștii moldoveni obținuseră o puternică majoritate în Cameră, iar „participarea poporului a fost mare". Cuza — arăta consulul — a fost ales în unanimitate, puținii separatiști, ca Șt. Catargiu, Panait Balș și N. Istrati, ținîndu-se deoparte. Churchill își exprima totodată satisfacția de a vedea la noul domn calități care îl plasau deasupra oricărui alt candidat de pe listă, acesta bucurîndu-se de reputația „unui om onest și drept, cu o judecată sănătoasă și tărie de caracter" [18]. În urma întrevederii avute cu Al. I. Cuza imediat după alegere, mărturisea că fusese încîntat de „prietenia și atitudinea deschisă cu care fusese primit", ca și de asigurările date de domn în ceea ce privește conduita prudentă pe care intenționa s-o adopte [19]. Consulul englez avea să-și mențină părerea favorabilă despre domn și mai tîrziu, în rapoartele sale [20].

După alegerea lui Al. I. Cuza și la București, referindu-se la manifestările populare ce avuseseră loc în capitala Moldovei la aflarea știrii dublei alegeri, arăta că : „Alegerea lui Cuza în Țara Românească a stîrnit multă însuflețire aici. Ea este considerată un mare pas spre Unire" [21]. Reprezentantul britanic la Iași insista totodată asupra necesității unei decizii imediate a marilor puteri, avînd în vedere hotărîrea românilor de a apăra faptul împlinit. Dacă „Poarta ar cuteza să refuze investitura — sublinia el — românii îi vor contesta autoritatea și își vor apăra cu toții drepturile pînă la capăt", recunoscînd că dubla alegere era o dovadă a sentimentului general pentru unire [22]. Într-un alt raport, din 29 ianuarie/10 februarie, Henry Churchill releva că românii „vor acorda puțină atenție refuzului Porții de a recunoaște noua stare de lucruri". După el, hotărîrea românilor de a-și realiza unitatea statului era atît de puternică, încît se îndoia că „fără constrîngere, ei vor asculta de decizia marilor puteri", în cazul cînd acestea s-ar

---

[16] Doc. 287.
[17] Doc. 304.
[18] Doc. 331.
[19] Ibidem.
[20] La 1 septembrie 1859 (st. n.) transmitea superiorilor săi că nu se înșelase în aprecierile sale cînd susținuse că Al. I. Cuza era „un om abil, onest și loial, dar împotriva a tot ce este turcesc" (Doc. 410).
[21] Doc. 346.
[22] Ibidem, doc. 349.

https://biblioteca-digitala.ro

opune recunoașterii dublei alegeri [23]. Consulul prevedea și, totodată, atrăgea atenția lui Sir Henry Bulwer că o încercare a Turciei de a interveni cu forță armată în Principate ar avea urmări nefaste, românii fiind hotărîți să-și verse sîngele „pentru autonomia sau independența lor" [24]. Poarta și partizanii ei, în caz de intervenție, ar plăti scump un asemenea act. După părerea lui, Cuza era cel mai indicat pentru domnie, partida conservatoare neavînd un candidat care să ofere garanția unui guvern stabil și capabil, iar organizarea unor noi alegeri era, în acel moment, o imposibilitate [25].

Faptul că secretarul de stat, lordul Malmesbury, recunoștea față de ambasadorul Austriei la Londra, contele Appony, că reprezentantul Angliei în Moldova dădea informații favorabile despre Cuza, iar Sir Henry Bulwer mărturisea același lucru colegului său austriac [26], ne îndreptățește să afirmăm că H. Churchill era bine intenționat față de evenimentele ce aveau loc în Principate, atitudine ce va merge pînă la stabilirea, în perioada imediat următoare, a unor relații prietenești între el și domnitorul Al. I. Cuza. Atunci cînd domnitorul, răspunzînd sfaturilor de prudență primite din partea Foreign Office-ului, a promis consulului englez că va fi „moderat", renunțînd la planurile de a înfăptui unirea deplină, acesta a raportat imediat la Constantinopol că „Poarta ar fi trebuit să-l accepte pe Cuza încă de la început" [27]. Consulul englez evidențiia totodată greutățile întîmpinate de noul domnitor în guvernarea țării din cauza existenței a două guverne separate, la Iași și București, pronunțîndu-se pentru instituirea unui centru unic de conducere [28], precum și speranțele lui Cuza într-o mai strînsă colaborare cu Anglia în vederea modernizării structurilor economice și instituțiilor noului stat, fapt ce ar fi impus acreditarea unui agent diplomatic român în capitala Marii Britanii [29].

Prin informațiile, în general obiective și în sprijinul revendicărilor românilor, pe care le-a transmis superiorilor săi, consulul Churchill a contribuit în mod substanțial la influențarea atitudinii guvernului său față de cauza românească.

Misiuni în Principate, în perioada premergătoare actului de la 24 ianuarie 1859, au avut și emisarii britanici Charles Alison și Henry Stanley. Primul a fost trimis de ambasadorul britanic de la Constantinopol, Stratford de Redcliffe, al doilea de către delegatul englez în Comisia Europeană de la București, Sir Henry Bulwer.

Ch. Alison, în timpul ședерii sale în Principate, a cunoscut pe mulți din fruntașii politici români ca : I. Bălăceanu, A. G. Golescu, I. I. Filipescu și alții. Față de exilații de la 1848 a manifestat simpatie, iar cu Ion Ghica și I. Bălăceanu a întreținut o intensă corespondență.

---

[23] Doc. 355.
[24] Doc. 357.
[25] Ibidem.
[26] R. V. Bossy, *L'Autriche et les Principautés Unies*. Bucarest, 1938, p. 11—12, 206.
[27] Doc. 357.
[28] Doc. 383, 410.
[29] Doc. 413, 418.

https://biblioteca-digitala.ro

La începutul anului 1856 el întreprinde o primă călătorie de informare în Principate, în scopul „de a studia dorințele, interesele și nevoile lor". Sub aparența acestui scop nobil se ascundeau, de fapt, manevrele pe care Stratford de Redcliffe le urzea împotriva lui B. Știrbei [30].

Cu două săptămîni înainte de începerea alegerilor din 19 iulie (st. n.) în Moldova, ambasadorul britanic a trimis din nou, din proprie inițiativă, în misiune specială la Iași pe secretarul ambasadei [31]. Asupra misiunii lui Alison, comisarul britanic la București n-a fost informat, ceea ce a dus la accentuarea disensiunilor dintre Stratford de Redcliffe și H. Bulwer [32]. În ceea ce privește noua misiune a lui Alison, ambasadorul britanic aducea la cunoștința Foreign Office-ului că scopul trimiterii acestuia era „de a face cercetări la fața locului", în vederea obținerii unor informații cît mai aproape de adevăr asupra situației din Moldova [33]. Instrucțiunile primite de emisarul britanic priveau, în special, desfășurarea alegerilor ce urmau să aibă loc și de care depindea soarta Principatelor. El trebuia să urmărească pregătirile pentru întocmirea listelor electorale și să constate dacă plîngerile unioniștilor aveau motive temeinice pentru a fi luate în considerare, după cum susținea ambasadorul Franței, Thouvenel [34].

Henry Bulwer își exprima însă nemulțumirea în legătură cu misiunea încredințată lui Alison. După el, prezența secretarului de ambasadă britanic în Moldova, într-un moment de mare tensiune politică, crea suspiciuni atît în rîndul comisarilor puterilor garante, cît și a partidei naționale, care era convinsă că vizita lui Alison avea drept scop urgentarea alegerilor, fără a se ține seama de propunerea Porții de amînare a lor cu cinci zile [35]. Totodată, H. Bulwer contesta afirmațiile lui Stratford de Redcliffe că nu l-a informat asupra evenimentelor din Principate, arătînd că i-a comunicat acestuia atît opiniile sale asupra modului în care s-au desfășurat alegerile, cît și poziția ce ar trebui adoptată față de criza din Moldova [36].

Nu se poate stabili cu precizie rolul lui Ch. Alison în falsificarea alegerilor din Moldova din iulie 1857, informațiile de care dispunem fiind contradictorii. Se pare, totuși, că el n-a fost străin de manevrele caimacamului N. Conachi-Vogoride, încurajîndu-l în acțiunile sale antiunioniste. O dovadă în acest sens ar putea fi raportul lui Henry Bulwer către Foreign Office din 5/17 septembrie 1857, în care acesta își exprima îndoiala în legătură cu informațiile furnizate de trimisul britanic privind „legalitatea" alegerilor ce avuseseră loc. Conduita guvernului moldovean a fost — după opinia comisarului englez — „o violare atît a spiritului și literei firmanului", cît și a ordinelor formale de

[30] C. Bodea, *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. III. *Corespondență politică (1855—1859)*, București, 1963, p. 63; Dan Berindei, *O scrisoare a lui Gh. Asachi din 1856*, în „Arhiva Românească", tom. X, p. 364—371.
[31] Doc. 102, 106.
[32] Doc. 104.
[33] Doc. 102, 106.
[34] Doc. 102, anexa II.
[35] Doc. 166.
[36] Ibidem.

https://biblioteca-digitala.ro

imparțialitate, care i-au fost trasate [37]. Cert este că, pînă la plecarea sa din Iași, la 26 iulie/7 august același an, Ch. Alison a susținut că alegerile din Moldova — falsificate de caimacamul Vogoride — vor fi menținute, deoarece ambasadorul britanic de la Constantinopol nu ar admite anularea lor.

La 5/17 aprilie 1857, Henry Bulwer anunța și el Foreign Office-ul de trimiterea lui H. Stanley la Iași în misiune de informare pentru a se documenta la fața locului asupra situației politice interne și a stării de spirit existente [38]. În instrucțiunile înmînate acestuia, îi cerea să transmită știri privind conduita caimacamului și a reprezentanților străini, care încercau să-l influențeze. Comisarul englez stăruia ca, pe toată durata șederii sale în capitala Moldovei, Stanley să nu se lase influențat de autorități și să păstreze o atitudine imparțială [39].

Dacă Henry Stanley a urmat întru totul sfaturile superiorului său, adoptînd o poziție neutră față de divergențele dintre comisarii puterilor garante deplasați la Iași, informațiile pe care le-a transmis comisarului britanic dovedesc că el n-a reușit să înțeleagă și să interpreteze corect evenimentele din Moldova din vara anului 1857, raportul de forțe dintre tabăra unionistă și cea separatistă. Însuși Henry Bulwer avea să raporteze Foreign Office-ului că H. Stanley subaprecia tăria partidei unioniste atunci cînd afirma că Divanul ad-hoc de la Iași urma să se pronunțe în favoarea separării celor două principate [40].

*

În Țara Românească, politica Angliei a fost reprezentată în epoca Unirii de consulul general Robert G. Colquhoun. Timp de aproape douăzeci și cinci de ani, între 1835 și 1859, el a servit interesele Angliei la Dunărea de Jos [41]. Îmbrățișînd teza superiorului său Stratford de Redcliffe, că „Unirea va fi fatală Turciei" [42], el s-a pronunțat deschis împotriva acestui deziderat al românilor, considerînd că, în conjuctura internațională existentă la acea dată, soarta Principatelor și însuși progresul lor depindeau și erau chiar condiționate de destinele Porții. În timpul activității sale consulare la București, el a privit problema Principatelor Române prin prisma principiului menținerii „integrității Imperiului Otoman" și în funcție de poziția Austriei și Rusiei țariste față de cele două țări române. Consulul englez a manifestat întotdeauna neîncredere față de politica acestor imperii limitrofe Principatelor, atră-

[37] Doc. 220.
[38] Doc. 56.
[39] Ibidem, anexa ; doc. 62, 77.
[40] Doc. 63.
[41] În legătură ou activitatea lui Colquhoun în Principate înainte și în timpul revoluției de la 1848, vezi Paul Cernovodeanu, *Importanța rapoartelor consulare engleze pentru istoria Principatelor române în perioada regulamentară (1835—1848)*, în „Revista de istorie", XXXIV, 1981, nr. 6, p. 1097—1110 ; Beatrice Marinescu, *Atitudinea guvernului englez față de revoluția de la 1848 din Țara Românească*, în „Studia et Acta Musei Nicolae Bălcescu", II—III, 1970—1971, p. 235—261.
[42] Harold Temperley, *The Union of Moldavia and Wallachia in the private letters of Palmerston, Clarendon and Cowley, 1855—1857*, în „Revue historique du Sud-Est européen", XIV, 1937, p. 226.

https://biblioteca-digitala.ro

gînd atenția oficialităților britanice asupra pericolului pe care tendințele expansioniste ale celor două state îl reprezentau pentru dezvoltarea activității comerciale a Angliei la gurile Dunării. De aceea el a privit favorabil evacuarea Moldovei și Țării Românești de austrieci, relatînd totodată Foreign Office-ului bucuria manifestată de populație în legătură cu plecarea trupelor de ocupație [43]. Dacă, prin acțiunile sale, Colquhoun a adus un real serviciu politicii Marii Britanii în această parte a Europei, în schimb poziția sa a fost, de cele mai multe ori, contrară intereselor românești. Contemporanii i-au reproșat amestecul fățiș în treburile interne ale țării, intervențiile în numirea domnilor și încurajarea partidei antiunioniste. El afișa poziția sa potrivnică Unirii față de toți aceia cu care venea în contact — atît oficial cît și neoficial — susținînd imposibilitatea realizării oricărui proiect de unire, sub un domn străin sau autohton, ca și inoportunitatea prezentării acestui deziderat în fața concertului european [44]. Admitea însă că în Principate exista o dorință „unanimă" de unire „într-un singur stat, cu un prinț străin, sub garanția marilor puteri și sub suzeranitatea Porții" [45]. Mai mult, într-un raport confidențial adresat secretarului de stat, lordul Clarendon, recunoștea că în 1838 se pronunțase pentru Unire, dar în prezent această revendicare a românilor i se părea imposibil de înfăptuit [46]. Mai rezervat se arăta în convorbirea avută cu generalul austriac Coronini, la 28 iulie/9 august 1856, cu ocazia plecării acestuia din Principate, cînd refuza să se pronunțe deschis în favoarea atitudinii antiunioniste a reprezentantului Austriei [47]. Poziția deseori ostilă intereselor Principatelor manifestată de Colquhoun îi va atrage, spre sfîrșitul carierei sale în Țara Românească, impopularitatea în rîndul celor mai largi pături ale societății românești, plecarea sa fiind salutată cu bucurie atît de prieteni cît și de dușmani.

Deși diplomatul englez nu s-a arătat favorabil cauzei Principatelor, plasîndu-se pe poziția pragmatică a Marii Britanii în problema orientală, de susținere, necondiționată, a integrității Imperiului Otoman, totuși rapoartele sale se remarcă prin seriozitatea analizei și calitatea observațiilor.

La începutul carierei sale consulare, R.G. Colquhoun a sprijinit și încurajat elementele progresiste ale societății românești în lupta lor pentru progresul economic și politic al țării. Este perioada contactelor cu Ion Ghica, frații Golești, C.A. Rosetti, frații Ion și Dumitru C. Brătianu, care vor continua și după înăbușirea revoluției de la 1848. Cu toată atitudinea sa antiunionistă, el a intervenit în dese rînduri pe lîngă Ambasada de la Constantinopol și Foreign Office pentru întoarcerea în țară a revoluționarilor exilați. „Dreptatea pentru acești nefericiți mă

---

[43] Doc. 3.
[44] Doc. 16 ; vezi și *Acte și documente*, vol. V, p. 1060.
[45] Doc. 1.
[46] Doc. 16. De altfel Colquhoun a continuat să-și mențină opinia favorabilă unirii celor două Principate și mai tîrziu. În aprilie 1853, se pronunța pentru transformarea acestora într-un mare ducat ori chiar regat, în fruntea căruia să fie așezat un prinț străin *(Cf. Independența României. Documente*, vol. II partea I, *Corespondență diplomatică străină (1853—1877 mai)*. București, Edit. Academiei R.S.R., 1977, p. 4—5).
[47] Doc. 14.

https://biblioteca-digitala.ro

face să pun o vorbă bună pentru ei" — scria Colquhoun lordului Clarendon la 13 octombrie (st. n.) 1854 [48]. La 28 iulie/9 august 1856, comentînd ordinul Porții de a se interzice intrarea în țară a exilaților, caracteriza măsura ca dăunătoare intereselor acesteia [49]. Aceeași atitudine o va avea și în 1857. El a cerut lui Stratford de Redcliffe să intervină în favoarea exilaților munteni, considerînd refuzul de a li se permite reîntoarcerea în țară drept o măsură lipsită de tact politic [50].

Spre deosebire de legăturile strînse pe care le-a avut cu revoluționarii pașoptiști, raporturile sale cu domnitorul B. Știrbei au fost încordate. Animozitatea dintre ei se va accentua după reinstalarea lui Știrbei în domnie de către Coronini, în octombrie 1854, împotriva voinței lui Omer pașa și a consulului britanic. Colquhoun nu va înceta să-l discrediteze față de superiorii săi, demonstrîndu-le deficiențele politice și administrative ale domniei [51]. În lupta împotriva domnului, consulul britanic a primit încuviințarea și sprijinul moral al lui Stratford de Redcliffe, care vedea în Știrbei o unealtă a Habsburgilor. Dar repetatele încercări ale consului britanic de a-l îndepărta pe domn au eșuat.

Transferarea domniei unei căimăcămii, după expirarea termenului de șapte ani, prevăzut de Convenția de la Balta Liman din 1849, avea să-l preocupe pe R. G. Colquhoun încă de la începutul anului 1856. Într-un raport înaintat ambasadorului britanic de la Constantinopol, el a făcut caracterizarea unor personalități politice muntene ce ar fi putut fi alese în funcția de caimacam ca : C. Ghica, Alex. Ghica, C. Crețulescu și alții [52]. În vara anului 1856, consulul britanic recomanda lui Stratford de Redcliffe cu toată căldura pe protejatul său, Alex. Ghica, considerîndu-l „singurul om" potrivit „situației". R. G. Colquhoun spera să conducă prin Al. Ghica viața politică a Țării Românești. De aceea, el a promis noului caimacam „tot sprijinul" său [53]. Un timp, consulul s-a bucurat de încrederea caimacamului, dar această situație nu a durat mult. Curînd reprezentantul diplomatic britanic și-a dat seama că Alexandru D. Ghica nu mai era unealta docilă în care-și pusese speranțele. Manifestînd o neutralitate binevoitoare față de Unire, acesta încerca să se apropie de elementele progresiste, în speranța de a fi reales domn. Acțiunile lui au stîrnit protestele consulului britanic, care s-a plîns împotriva caimacamului, arătînd că era un om slab de caracter și influențabil [54].

În rapoartele sale către Foreign Office și ambasada de la Constantinopol, Colquhoun nu a încetat să critice guvernarea „arbitrară" a caimacamului, la numirea căruia contribuise. Încercările sale de a-i reaminti lui Alex. Ghica angajamentele asumate înainte de numire, n-au reușit să modifice situația [55]. Dezamăgit de conduita caimacamului, care-i

---

[48] Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 31 ; Public Record Office, Foreign Office, General correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1011, f. 116—119.
[49] Doc. 15.
[50] Doc. 70
[51] Doc. 5, 7, 16.
[52] Doc. 7.
[53] Doc. 8.
[54] C. Bodea, *op. cit.*, p. 56, 126, 128, 160, 176.
[55] Doc. 273.

https://biblioteca-digitala.ro

ddezminţise încrederea acordată, reprezentantul britanic se temea că Ţara Rdomânească „se va întoarce din nou la Bibescu şi Ştirbei“ [56].

Nemulţumirea lui R. G. Colquhoun se răsfrîngea şi asupra consulului francez, L. Béclard, care susţinea unirea şi încuraja partida unionistă. Acuzat de Walewski, ministrul de externe al Franţei, că ar fi „cel mmai activ“ consul în susţinerea opoziţiei faţă de Unire, Colquhoun avea săă explice lordului Clarendon că poziţia adoptată de el faţă de evenimmentele din Ţara Românească s-a conformat instrucţiunilor primite [57], aactivitatea sa rezumîndu-se la prevenirea „tinerilor bine intenţionaţi“ căă unirea sub un domn pămîntean nu constituia un „avantaj“, iar un pprinţ străin nu era nici în „interesul general al Europei, nici nu coinciddea cu politica Marii Britanii“ [58]. La rîndul său, R. G. Colquhoun se va pplînge Foreign Office-ului de comportarea colegului său francez, iar Clarendon avea să intervină imediat pe lîngă Walewski, cerîndu-i să-şi porevină agenţii diplomatici din Principate să-şi modereze activitatea [59].

De fapt, o dată cu întrunirea Comisiei europene de informare la BBucureşti, la începutul anului 1857, rolul lui R. G. Colquhoun pe scena poolitică a Ţării Româneşti se estompează [60], misiunea de a reprezenta poolitica Angliei în cele două ţări române trecînd pentru un timp asupra ccomisarului britanic, Sir Henry Bulwer. Acest rol începe să se contureze dilin nou la sfîrşitul anului 1858, o dată cu pregătirile în vederea alegerii nnoilor domni, cînd rapoartele consulului englez se vor caracteriza, în ggeneral, printr-o înţelegere şi interpretare corectă a evenimentelor din PPrincipate.

Într-un raport adresat ambasadorului Angliei la Constantinopol, la 6ß/18 ianuarie 1859, referindu-se la situaţia existentă în ajunul alegerilor, arăta, printre altele, că evenimentele din Moldova, care duseseră laa desemnarea ca domn a colonelului Alexandru Ioan Cuza, au cauzat oo „surpriză generală“ la Bucureşti, ridicînd starea de spirit a partidei nnaţionale din Ţara Românească. Consulul adăuga că a auzit aprecieri favvorabile „despre Cuza de la persoane bine informate“ [61]. Cîteva zile mmai tîrziu releva Foreign Office-ului influenţa directă exercitată asupra aamintitei partide de delegaţia moldoveană [62], oprită pentru scurt timp lla Bucureşti, în drumul ei spre Constantinopol, unde fusese trimisă spre aa obţine investitura lui Cuza, văzînd în această influenţă unul din factttorii care duseseră la impunerea soluţiei dublei alegeri [63].

Informaţii valoroase oferă rapoartele reprezentantului diplomatic aal Angliei la Bucureşti şi în ceea ce priveşte intenţia amintitei partide dde a face apel la sprijinul maselor populare, îndeosebi al ţărănimii din

---

[56] Doc. 37.
[57] Doc. 21.
[58] Doc. 34.
[59] *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. VII. *Corespondenţă diplommatică franceză (1856—1859)*, volum întocmit de Gr. Chiriţă, Valentina Costake, EEmilia Poştăriţă, Bucureşti, 1980, doc. 124, 125.
[60] De altfel în iulie 1857 Colquhoun pleacă în concediu în Bavaria (Doc. 107). DDe asemenea, lipseşte de la post între 1 ianuarie şi 20 martie 1858 (Cf. Arh. St. BBuc., microfilme Anglia, r. 63; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1377, f. 135).
[61] Doc. 321, 323.
[62] Doc. 333.
[63] Doc. 347.

https://biblioteca-digitala.ro

jurul capitalei, în vederea realizării Unirii. Ele evidențiază puternica presiune exercitată de aceste mase asupra Adunării Elective de la București, în sprijinul grupării radicale („roșii"), hotărîtă să întrebuințeze orice mijloace pentru a-și atinge scopul [64]. Consulul aprecia numărul mulțimii strînse în Capitală în ajunul alegerii de la 24 ianuarie/5 februarie la circa 15.000 de oameni — țărani, măcelari, tăbăcari etc. — dintre care mulți înarmați. Relatînd pe larg ședința Adunării în care s-a votat dubla alegere a lui Al. I. Cuza, Colquhoun, deși se abținea de la comentarii, se vedea totuși nevoit să recunoască faptul că partida unionistă realizase „o mare victorie". Știrea dublei alegeri provocase un mare entuziasm, fiind primită de mulțimea din jurul Adunării „cu puternice aclamații". „Procesiuni cu torțe în tot orașul, însoțite de muzică, au caracterizat această zi plină de evenimente" — relata consulul englez la 25 ianuarie/6 februarie 1859 [65].

R. G. Colquhoun dezaproba acțiunile „roșilor", care-și realizaseră scopul prin apelul la masele populare, convins fiind că aceștia vor proceda întocmai și în viitor, cînd vor avea ocazia. Considera că „dacă se vor permite domnilor Golescu și I. C. Brătianu doar cîteva săptămîni de guvernare, virusul revoluționar se va propaga prin fiecare por al țării, iar consecințele vor fi dezastruoase" [66]. Consulul raporta în același timp secretarului de stat englez deruta existentă în rîndul conservatorilor, care-i mărturiseseră că și-au dat votul pentru Unire numai de teama de a nu-și pierde viața [67]. Aceștia se pronunțau în continuare pentru un prinț străin, susținînd că „orice încercare de guvernare a unui domnitor pămîntean se va sfîrși cu o răscoală" [68].

Contactul direct cu Cuza avea să provoace o schimbare și în atitudinea consulului britanic de la București. La 15/27 februarie 1859, acesta telegrafia lordului Malmesbury că noul domn „este înzestrat cu multă judecată și prudență, și, după cît se pare, își înțelege pe deplin situația" [69]. Fiind un susținător al puterii suzerane, consulul englez nu aproba atitudinea românilor de a rezista Turciei în caz de intervenție. El evidenția fermitatea lui Cuza în această privință, dar sublinia și hotărîrea acestuia de a se înclina „în fața hotărîrii conferinței europene", ce urma să dezbată chestiunea recunoașterii dublei alegeri. În mod deosebit, Colquhoun a fost impresionat de declarația, repetată, a domnitorului că „dacă Turcia își pierde vremea să vină cu o forță armată în Țara Românească pentru a ne împiedica să ne manifestăm... mă voi plasa în fruntea poporului meu și, dacă va trebui să cădem, eu voi fi primul care îmi voi oferi pieptul, dar va curge sînge" [70], declarație prin care Al. I. Cuza, exponent al națiunii și îndeosebi al forțelor ei înaintate, dădea glas năzuinței spre deplina neatîrnare.

Deși nu privise cu simpatie alegerea lui Cuza în ambele principate, Colquhoun avea să considere, cîteva luni mai tîrziu, drept un „act ne-

[64] Doc. 333, 335, 340, 341, 342, 359.
[65] Doc. 347.
[66] Doc. 368.
[67] Doc. 359.
[68] Doc. 368.
[69] Doc. 371.
[70] Doc. 372, 376.

https://biblioteca-digitala.ro

politic" respingerea formală a dublei alegeri, insistînd pentru o reglementare cît mai grabnică a acestei chestiuni [71] În acest fel rapoartele consulului general englez de la București au influențat, la rîndul lor, în mod pozitiv atitudinea Foreign Office-ului față de problema Principatelor.

Aspecte ale vieții politice interne din Principatele Unite în primele luni după dubla alegere sînt, de asemenea, corespunzător reflectate în rapoartele lui R. G. Colquhoun. Ele dezvăluie divergențele existente între conservatori și liberalii radicali în legătură cu transformările ce urmau să aibă loc în structura socio-politică și instituțională a noului stat [72], deosebirile de vederi dintre aceștia din urmă și noul domnitor, situat pe poziții moderate [73], situația dificilă în care se găsea Al. I. Cuza [74] etc.

Succesorul lui R. G. Colquhoun la consulat începînd din vara anului 1859, John Green, întărea, la rîndul său, convingerea superiorilor săi asupra necesității recunoașterii dublei alegeri și creării unei administrații stabile în Principate. Aceasta cu atît mai mult cu cît, într-un raport din 11/23 iulie 1859, Green informa pe ambasadorul britanic, Sir Henry Bulwer, că războiul din Italia crease în Principate speranțe, iar restabilirea păcii provocase dezamăgire și amînarea concretizării „unor proiecte ambițioase" [75]. Cuza avea să producă și asupra noului consul o impresie favorabilă, acesta pronunțîndu-se în favoarea sprijinirii sale de către Anglia în vederea îmbunătățirii administrației și modernizării instituțiilor noului stat [76]. După confirmarea de către puterile garante a dublei alegeri și primirea firmanului de investitură al Porții de către Al. I. Cuza în toamna anului 1859 [77], J. Green releva persistența ideii de unire deplină atît în Țara Românească cît și în Moldova. Potrivit aprecierii sale, „curentul unionist nu a dovedit de la început și pînă la sfîrșit nici cel mai mic reflux. El a canalizat orice alt obiectiv în cursul său, nu a putut fi oprit de nici un obstacol și a cîștigat în amploare și în întindere în evoluția sa". Consulul considera că, odată votată de cele două Adunări de la București și Iași, unirea deplină a Principatelor va fi înfăptuită „fără a se ține seama de consecințe sau de părerile altora" [78]. Previziunea consulului britanic avea să devină realitate la sfîrșitul anului 1861, prin recunoașterea de către concertul european a unirii politico-administrative a celor două țări, act ce însemna totodată o nouă afirmare a statului național român pe arena internațională.

•

În vederea pregătirii conferinței ce urma să soluționeze problema Principatelor, tratatul de la Paris din 18/30 martie 1856 prevăzuse insti-

---

[71] Doc. 389, 402.
[72] Doc. 375, 391.
[73] Doc. 374, 379, 382.
[74] Doc. 389, 397.
[75] Doc. 405.
[76] Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1442, f. 100—115.
[77] Doc. 415.
[78] Doc. 417.

https://biblioteca-digitala.ro

tuirea unei comisii internaţionale speciale, formată din cîte un reprezentant al ţărilor semnatare. Scopul acesteia era de a se informa asupra situaţiei existente în Principate şi de a propune bazele viitoarei lor organizări [79]. Pe baza informaţiilor culese la faţa locului şi ţinînd seama de dorinţele exprimate de populaţia celor două ţări, comisia întocmea raportul ce urma să fie înaintat conferinţei spre dezbatere.

Reprezentant al Angliei în Comisia europeană de informare a fost numit Sir Henry L. Bulwer, cunoscut pentru experienţa şi abilitatea sa diplomatică. Se pare că emisarul britanic n-a acceptat misiunea în Principate decît în urma promisiunii că va succeda lui Stratford de Redcliffe în postul de ambasador la Constantinopol, fapt ce poate explica aversiunea şi ostilitatea manifestate de la început de Stratford de Redcliffe faţă de Henry Bulwer în timpul celor şase luni de şedere la Constantinopol, care au precedat venirea sa în Principate [80].

La Constantinopol, H. Bulwer s-a arătat, în dese rînduri, nepărtinitor în problema Unirii Principatelor. Într-o convorbire cu Reşid paşa în martie 1857, el a sfătuit pe marele vizir să nu împiedice libera exprimare a dorinţei naţionale de Unire, considerînd că orice încercare de reprimare a doleanţelor populaţiei în această privinţă va da Unirii „o forţă irezistibilă" [81], fapt pentru care şi-a atras nemulţumirea lui Stratford de Redcliffe. În cursul unei întrevederi cu Thouvenel, reprezentantul britanic şi-a exprimat, de asemenea, regretul că guvernul său nu mai considera Unirea un fapt posibil. Totodată el arăta că divergenţele dintre cele două puteri — Franţa şi Anglia — ar fi fost evitate, dacă înainte de Congres s-ar fi procedat mai întîi la studierea atentă a societăţii moldo-valahe [82].

La Bucureşti, H. Bulwer a evitat, în general, să se pronunţe deschis în problemele aflate la ordinea zilei, cu excepţia aceleia a reîntoarcerii în ţară a exilaţilor de la 1848. Rolul ştiers atribuit Comisiei europene de informare de către tratatul de la Paris explică atitudinea oscilantă şi prevăzătoare a comisarului englez în Principate. Deşi a recunoscut ilegalităţile săvîrşite de caimacamul Moldovei, N. Conachi-Vogoride, în alegerile pentru Divanul ad-hoc, considerînd că acesta mergea prea departe în hotărîrea sa de a obţine prin orice mijloace o majoritate separatistă [83], el a respins protestele comisarilor prounionişti [84]. Pretextînd că era dificil să se verifice legalitatea alegerilor, Bulwer a susţinut că greşelile săvîrşite de N. Vogoride, prin interpretarea proprie a firmanului electoral al Porţii, nu-l puteau determina să se alăture comisarilor Franţei, Rusiei, Prusiei şi Sardiniei, care cereau demiterea caimacamului şi revizuirea listelor electorale. Pe de altă parte însă, nu împărtăşea nici afirmaţiile comisarului austriac Liechmann, care susţinea că alegerile se desfăşuraseră normal, iar conduita lui N. Vogoride era fără reproş [85]. Evitarea de a se pronunţa deschis în problema

[79] *Acte şi documente*, vol. II, p. 1067—1070 ; vol. V, p. 653.
[80] Doc. 24, 32, 44.
[81] Doc. 52.
[82] *Acte şi documente*, vol. III, p. 814.
[83] Doc. 72, 77, 86.
[84] Doc. 109.
[85] Doc. 101.

https://biblioteca-digitala.ro

alegerilor moldovene, falsificate de administrația caimacamului Vogoride, reiese și din protocolul comisiei din 7 iunie (st. n.) 1857 : „El (Bulwer — n.n.) nu crede acest guvern atît de vinovat cum este prezentat, dar nu-l crede nici întru totul în afară de orice vinovăție“ [86].

Dînd dovadă de imparțialitate, comisarul englez s-a revoltat ori de cîte ori abuzurile săvîrșite în Principate au întrecut măsura și au fost aprobate sau susținute de ambasadorul de la Constantinopol, Stratfordl de Redcliffe. Dar neacceptarea ilegalităților n-a fost împinsă pînă la proteste sau luarea unor măsuri care ar fi putut leza interesele Marii Britanii sau cariera sa diplomatică. Între afișarea adevărului și preocuparea de a nu periclita politica Angliei, Bulwer a ales calea compromisului și a moderației [87]. În rapoartele sale către Foreign Office s-a pronunțat constant pentru menținerea lui într-o strictă neutralitate în sînul comiisiei, spre a asigura astfel un echilibru între reprezentanții puterilor prounioniste și ai celor adversare Unirii [88]. El a blamat în numeroase rînduri pe colegii săi, care se pronunțau pro sau contra Unirii, considerînd conduita lor drept o încălcare a instrucțiunilor Congresului de la Paris și o depășire a atribuțiilor încredințate [89]. Dar, în același timp, a căutat să întrețină bune relații atît cu comisarii Rusiei și Sardiniei — Basilly și Benzi — favorabili Unirii [90], cît și cu delegații Austriei și Porții [91].

Disensiunile din sînul Comisiei europene de la București nu constituiau, de fapt, decît o reflectare a confruntărilor ce aveau loc între marile puteri pe plan internațional. Propunerea comisarului britanic de a se întrerupe lucrările comisiei, pînă ce conflictul izbucnit la Constantinopol între reprezentanții puterilor garante avea să fie rezolvat, a fost acceptată imediat de ceilalți membri ai comisiei. Bulwer, care intuise izbucnirea crizei diplomatice din vara anului 1857, scria la 24 iunie/6 iulie lui Clarendon : „Citind numeroase documente și culegînd toate informațiile, cît mi-a stat în putință, sînt îndreptățit să cred că dacă alegerile din Moldova sînt menținute fără să se dea atenție sugestiilor propuse de Comisie și fără să se remedieze abuzurile ce se afirmă că au avut loc, ele, guvernele rus, prusac, sard și francez, nu vor recunoaște un divan astfel constituit și, deși este dificil ca pe baza unor mărturii contradictorii să-ți formezi o părere definitivă asupra acestui subiect, mă tem că acele guverne vor fi capabile să prezinte motive plauzibile în sprijinul conduitei lor“ [92].

După cum se știe, compromisul de la Osborne dintre Anglia și Franța (9 august 1857) a dus la atenuarea tensiunii dintre marile puteri. În urma înțelegerii confidențiale dintre cele două puteri, Anglia a fosit nevoită să ceară Porții anularea alegerilor din Moldova — falsificate de caimacamul Vogoride — ceea ce a deschis un drum mai larg spre concretizarea unirii. Pe baza informațiilor temeinice culese la fața

[86] *Acte și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 409.
[87] Doc. 87, 101.
[88] Doc. 51, 71.
[89] Doc. 64, 76, 91, 96.
[90] Doc. 48, 76, 97, 109, 114.
[91] Doc. 73.
[92] Doc. 99.

https://biblioteca-digitala.ro

locului, Bulwer a fost în măsură să aprecieze că partida unionistă va obține o majoritate zdrobitoare în noile alegeri. Într-o depeșă din 23 august/4 septembrie 1857 adresată secretarului de stat, lordul Clarendon, el scria: „Adevărul pe care trebuie să-l recunoaștem noi înșine este că aproape fiecare om în acest principat este sau afirmă că este pentru unirea celor două principate sub un prinț străin“ [93]. De altfel existența unui puternic curent unionist în cele două țări române a fost sesizată de comisarul englez încă din primele momente după sosirea lui la București [94]. După adoptarea programului unionist de către Adunările ad-hoc din Țara Românească și Moldova în toamna anului 1857, Henry Bulwer sfătuia, de această dată, Foreign Office-ul să ia o hotărîre în problema Unirii pînă nu era prea tîrziu. El sublinia din nou că adevărata dorință a populației din cele două principate era Unirea, care pentru români semnifica totodată un prim pas spre desprinderea de Imperiul Otoman. Deși nu intenționa să analizeze dorințele exprimate de Adunările ad-hoc — declara diplomatul englez superiorului său — totuși, avîndu-se în vedere că aceste doleanțe urmau a fi aduse în fața Congresului european, considera necesar ca problema Unirii să fie studiată cu atenție, pentru a i se da un răspuns clar și precis. Dorea să știe dacă marile puteri intenționau sau nu ca cele două principate să fie unite. După opinia sa, dacă marile puteri erau împotriva Unirii atunci era preferabil ca speranțele românilor în această privință să fie „fără întîrziere risipite“ [95].

În legătură cu rolul Comisiei europene de la București, Henry Bulwer și-a exprimat în dese rînduri nemulțumirea față de puțina însemnătate atribuită acesteia. El a considerat că lipsa de autoritate a comisiei făcea imposibilă exercitarea unui control asupra aplicării corecte a firmanului electoral de către caimacami [96]. Respingînd acuzațiile aduse de lordul Clarendon cu privire la nerespectarea instrucțiunilor referitoare la rolul și împuternicirile comisiei, Bulwer a propus restrîngerea acțiunii acesteia în limitele fixate de Congresul de la Paris și eliberarea comisarilor de sarcina de a veghea la aplicarea firmanului [97].

Limitarea drepturilor comisiei a fost totuși în favoarea românilor, deoarece a permis organizarea lucrărilor Divanurilor ad-hoc în deplină libertate de acțiune, precum și exprimarea neîngrădită a dorințelor populației din cele două principate. Într-un raport din 2/14 noiembrie 1857, comisarul britanic semnala Foreign Office-ului caracterul democratic al adunării de la București, atît în ceea ce privește compoziția cît și ideile de care era animată [98].

În ianuarie 1858, Sir Henry Bulwer raporta dificultățile întîmpinate de Comisia europeană de informare în redactarea raportului ei. Ele se datorau faptului că dacă Adunarea ad-hoc de la București se limitase la discutarea și votarea programului unionist, cea de la Iași luase în dezbatere și problemele organizării interne [99]. La aceste difi-

[93] Doc. 209.
[94] Doc. 43, 55.
[95] Doc. 80, 248.
[96] Doc. 101, 140.
[97] Doc. 205.
[98] Doc. 251.
[99] Doc. 264, 265.

https://biblioteca-digitala.ro

cultăți — informa H. L. Bulwer — se adăuga și aceea că unii membri ai comisiei, îndeosebi reprezentanții Franței și Rusiei, perseverau în ideea că orice îmbunătățire a situației Principatelor era imposibilă fără un prinț străin [100].

Comisia de informare a puterilor garante, îndată ce lucrările Divanurilor ad-hoc s-au încheiat, a numit un comitet format din reprezentanții Angliei, Franței și Rusiei pentru redactarea raportului final. Acest document — cam „incolor", după cum l-a definit istoricul american T. W. Riker [101] — s-a rezumat la o simplă enumerare seacă a faptelor, lăsînd Conferinței de la Paris sarcina rezolvării problemelor controversate.

În calitate de comisar al unei mari puteri, Henry L. Bulwer a venit în contact direct atît cu oficialitățile politice din cele două țări române, cît și cu reprezentanți ai diferitelor categorii și clase sociale. În raporturile sale cu caimacamul Țării Românești, Alex. D. Ghica, și societatea românească din Principate se observă în general aceeași atitudine de imparțialitate și moderație ce caracterizase și relațiile cu ceilalți membri ai comisiei. Reprezentantul britanic sublinia în rapoartele sale că Alex. Ghica nu era un adept convins al unirii Principatelor. După opinia lui, susținerea unui prinț străin de către Alex. Ghica ar fii fost contrară propriilor sale aspirații, el urmărind să fie reales domn în Țara Românească. Cu toate acestea caimacamul, conștient că unirea sub un prinț străin constituia una din dorințele majore ale populației muntene, se arăta favorabil acestei idei, pentru a nu-și pierde popularitatea, convins fiind însă că ea nu putea fi înfăptuită [102]. În general, Bulwer a luat apărarea caimacamului, calificînd, aproape de fiecare dată, drept exagerate acuzațiile ce i se aduceau, fie de opoziția internă, fie de unii reprezentanți ai puterilor garante [103].

Deși în perioada cît a stat în Principate s-a înconjurat mai ales de reprezentanți ai marii boiermi conservatoare, H. L. Bulwer a avut legături și cu numeroși fruntași progresiști munteni sau moldoveni. De altfel, sosirea lui la București a fost salutată cu bucurie de partida națională din Țara Românească, aceasta exprimîndu-și încrederea că prezența comisarului britanic va asigura libertatea alegerilor, Bulwer fiiind reprezentantul unei puteri care la Congresul de la Paris din 1856 susținuse ideea exprimării libere a voinței poporului român [104]. Sentimente asemănătoare au fost exprimate și de locuitorii Ploieștilor, în iulie 1857, cu ocazia vizitării orașului de către comisarul britanic [105]. Bulwer s-a pronunțat pentru menținerea cluburilor unioniste, considerînd inoportună și nepolitică orice măsură de interzicere a funcționării lor, cu atît mai mult cu cît activitatea acestora nu depășea cadrul legalității [106]. El recunoștea, de altfel, că partida unionistă, prin energia

---

[100] Doc. 270.
[101] T. W. Riker, *Cum s-a înfăptuit România. Studiul unei probleme internaționale, 1856—1866*, traducere de Alice L. Bădescu, București, 1944, p. 199.
[102] Doc. 182, 221.
[103] Doc. 83, 180, 182, 209.
[104] *Acte și documente*, vol. V, p. 203—204.
[105] Doc. 129.
[106] Doc. 53, 251.

https://biblioteca-digitala.ro

și zelul partiotic depuse în susținerea ideilor sale prin presă, întruniri etc., dobîndise un ascendent puternic asupra tuturor celorlalte grupări politice [107].

Relațiile cu unioniștii, printre care D. Rallet, M. Kogălniceanu, frații Crețulescu, I. I. Filipescu și Goleștii, în special A. G. Golescu, vor influența pozitiv conduita comisarului britanic. Deși rezultatele acestei influențe nu se vor manifesta imediat — Bulwer fiind reprezentantul unei puteri potrivnice în această perioadă unirii — ele își vor arăta roadele în anii următori, cînd reprezentantul britanic va deține postul de ambasador la Constantinopol.

Cunoașterea unor oameni politici din cele două principate și stima ce o purta unora din ei, cu care venise mai des în contact, reies și din caracterizările făcute acestora în rapoartele sale către lordul Clarendon. Referindu-se la Moldova, Sir Henry Bulwer evidenția mai ales personalitatea lui M. Kogălniceanu, „om de talent și informație", autorul unei istorii valoroase a țării, preocupat în mod deosebit de viitorul acesteia. În ceea ce privește concepțiile politice ale patriotului român, aprecia că el aparținea acelor oameni politici „care adoptaseră ca universal valabile teoriile de guvernare ce cîștigaseră adeziunea oamenilor de litere francezi încă de la revoluția din 1789, ca votul universal, o singură adunare reprezentativă și alte instituții anoloage [...], fără să țină seama de aspirațiile, educația și obiceiurile țării respective" [108].

În Țara Românească, unde s-a desfășurat cea mai mare parte a activității sale, raporturile comisarului britanic cu reprezentanții vieții politice au fost mai strînse. Dintre toți, cel mai remarcabil prin abilitatea și energia sa și despre care se spuneau „lucrurile cele mai bune dar și cele mai rele", i se părea a fi Ion Ghica. Trecînd în revistă activitatea fruntașului politic român, Bulwer releva lordului Clarendon simplitatea în conduită și tactul de care acesta dădea dovadă. Cît privește caracterul său, nu se îndoia că I. Ghica era un om cinstit, bine intenționat pentru țară și incapabil să comită vreun act josnic, dar totodată și un ambițios. Luînd în considerare calitățile și defectele acestuia și avînd în vedere conjunctura politică din cele două țări române, precum și poziția Porții față de Principate, diplomatul englez nu ezita să afirme că Ion Ghica se situa deasupra tuturor celorlalți compatrioți ai săi. Sugera că dacă puterile garante și Poarta ar numi un domn, el „ar risca " să-l recomande pe I. Ghica [109].

Relațiile dintre H. Bulwer și Alexandru G. Golescu datau încă de la Constantinopol, ele datorîndu-se simpatiei publicistului englez E. Crowe pentru românii exilați. În desele lor convorbiri, patriotul român a căutat să-l convingă pe comisarul englez de justețea cauzei românești. Corespondența dintre ei a continuat și după numirea lui H. Bulwer în calitate de ambasador la Constantinopol. A. G. Golescu nu s-ar sfiit ca, în baza prieteniei ce-i arătase reprezentantul britanic, să critice atitudinea Angliei față de Principate, „atitudine de care avem atîta a ne plînge". El a reproșat noului ambasador „iluziile" date de Anglia și Franța românilor în problema reorganizării celor două țări,

[107] Doc. 179, 215, 221.
[108] Doc. 262.
[109] Doc. 268.

https://biblioteca-digitala.ro

iluzii spulberate în urma compromisului de la Osborne din august 1857. Referindu-se la „pactul" încheiat între cele două puteri, A. G. Golescu arăta că Anglia a fost aceea care a determinat Franța să renunțe la Unire, „și iată cum, ca urmare a unei rivalități pe care istoria o va judeca într-o zi cu severitate, două mari puteri, cele mai înfloritoare alle civilizației moderne, au ajuns de comun acord să se joace cu drepturile și interesele (unui popor) la care păreau că țin cel mai mult spre a fi salvat" [110].

Un alt fruntaș politic român cu care Sir Henry Bulwer a întreținut legături a fost Nicolae Golescu. Cu ocazia plecării acestuia în misiune de propagandă la Paris și Londra la începutul anului 1858, comisarul britanic i-a înmînat o scrisoare de recomandare către lordul Clarendon. În depeșa din 2 ianuarie 1858 (st. n.) către secretarul de stat, el scria : „I-am dat dlui N. Golescu o scrisoare pentru Excelența voastră. De cînd este un om atît de însemnat, cred că nu este lipsit de importanță ca E.V. să-l vadă, mai ales că este candidatul desemnat de partidul ultraliberal de aici pentru domnie". Deși îl descria pe N. Golescu ca pe o persoană cu maniere alese, cu intenții și sentimente patriotice, îl considera totuși o unealtă în mîinile altora „mai violenți și mai puțin bine intenționați decît el" [111].

În timpul misiunii sale în Principate, Henry Bulwer a dovedit multă înțelegere față de cauza revoluționarilor munteni exilați [112]. Ca urmare a petițiilor adresate de locuitorii din București și din județe, cerînd libertatea de întoarcere a emigraților, comisarii puterilor garante au fost nevoiți să semnaleze această problemă în rapoartele lor. În dese rînduri reprezentantul britanic a luat apărarea revoluționarilor dle la 1848. El a fost de părere că întoarcerea exilaților trebuia să fi avut loc cu mult timp înainte de alegerile pentru Divanul ad-hoc, deoarece prelungirea duratei exilului pînă în preajma alegerilor nu a făcut decît să mărească influența lor asupra populației [113]. Într-un raport din 2/3 august/4 septembrie 1857, Bulwer recunoștea că revoluționarii munteni — reveniți de curînd din exil — deveniseră persoanele cele mai influente din țară [114].

În cadrul ședințelor Comisiei europene de informare el a combătut obiecțiile reprezentantului Austriei, Liechmann, la adresa foștilor exilați. Acesta era nemulțumit de poziția însemnată deținută de revoluționarii dle la 1848 în Divanul ad-hoc și se temea că ei vor reuși să impună adunării adoptarea unui program înaintat [115]. H. Bulwer a respins acuzațiile comisarului austriac, susținînd că alegerea foștilor exilați în organele de conducere ale adunării dovedea că majoritatea deputaților împărtășea ideile celor aleși, numirea lor în funcțiile de vicepreședinte și secretari ai forului reprezentativ corespunzînd, de altfel, cu indicațiile cuprinse în firmanul Porții privind alcătuirea unei adunări cu caracter

[110] B.C.S., fond Brătianu, pach. LII, dos. 3.
[111] Doc. 262.
[112] Doc. 65.
[113] Doc. 243.
[114] Doc. 209.
[115] Doc. 251.

https://biblioteca-digitala.ro

democratic [116]. Este demn de menționat că răspunsul reprezentantului britanic la obiecțiile celui austriac — consemnat în protocoalele comisiei — dezvăluie vederi mult mai largi în ceea ce privește rolul pașoptiștilor în dezvoltarea viitoare a Principatelor : „Dacă sînt prin excelență revoluționari, trebuie crezut că programul național trebuie să fie într-un fel revoluționar și, într-adevăr, dacă a distruge tot ce există, și a constitui în loc o stare de lucruri în întregime nouă este o revoluție, atunci nu se poate dori o revoluție mai completă ca aceea pe care programul național vrea s-o stabilească" [117].

Ca ambasador la Constantinopol, Henry Bulwer va dovedi mai multă maleabilitate și înțelegere a situației Principatelor decît predecesorul său Stratford de Redcliffe.

*

În vara anului 1857 contradicțiile dintre marile puteri europene în problema Unirii Principatelor au atins punctul culminant, amenințînd să se transforme într-un nou război [118]. Criza s-a datorat, în mare parte, rivalității dintre Franța și Anglia și s-a oglindit pe plan diplomatic în disputa dintre ambasadorii celor două puteri la Constantinopol, Thouvenel și Stratford de Redcliffe, care urmăreau, fiecare, să impună Porții punctul lor de vedere în problema Principatelor. Numirea caimacamului N. Conachi-Vogoride de către Poartă la recomandarea consulului francez de la Iași, Victor Place, a accentuat neînțelegerile dintre cei doi ambasadori. Trebuie menționat că Vogoride fusese destul de abil în a-l convinge pe consulul francez că era pentru Unire, dar, îndată după numirea sa, el a început persecuțiile împotriva unioniștilor, fiind încurajat și susținut de consulul austriac Gödel de Lannoy și de rudele sale, Musurus pașa, ambasadorul Porții la Londra, și Fotiade, capuchehaia Moldovei la Constantinopol.

Stratford de Redcliffe a luat apărarea caimacamului Moldovei, deoarece — arăta el — înlăturarea lui Vogoride ar fi însemnat o „discreditare" a Porții [119]. Aceeași opinie era împărtășită și de secretarul de stat britanic, lordul Clarendon [120].

Cunoscînd abuzurile săvîrșite de Vogoride, precum și intenția acestuia de a grăbi pregătirile electorale în scopul obținerii unei adunări separatiste, ambasadorii puterilor prounioniste au cerut Porții să amîne alegerile pentru Divanul ad-hoc din Moldova pînă ce Comisia europeană

---

[116] Ibidem.

[117] *Acte și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 515. În legătură cu activitatea lui Sir Henry Bulwer în Principate între anii 1857—1858 vezi și Beatrice Marinescu și Valeriu Stan, *Diplomatul Sir Henry L. Bulwer și Adunările ad-hoc*, în vol. *Unirea Principatelor și puterile europene*, București, Edit. Academiei R.S.R., 1984, p. 147—164.

[118] Referitor la criza internațională din vara anului 1857, vezi T. W. Riker, *op. cit.*, p. 144—169 ; W. G. East, *The Union of Moldavia and Wallachia, 1859*. Cambridge, 1929, p. 110—137.

[119] Doc. 112 (anexa II), 128, 137. Cu privire la poziția lui Stratford de Redcliffe față de Unirea Principatelor, vezi Beatrice Marinescu și Gabriela Wagner, *The Union of the Romanian Principalities in the concerns of Stratford Canning as ambassador in Constantinople, 1853—1858*, în „Revue Roumaine d'Histoire", IX. IX, 1970, nr. 2, p. 261—269.

[120] Doc. 139.

https://biblioteca-digitala.ro

de la București avea să rezolve dificultățile semnalate de Alex. Ghica în legătură cu interpretarea unor articole din firmanul electoral. Stratford de Redcliffe s-a opus cu tărie acestei amînări, susținînd că nimic nu îndreptățea pe reprezentanții celor patru puteri să ceară Porții „suspendarea" alegerilor moldovene [121].

În iunie 1857, Thouvenel, sprijinit de reprezentanții Rusiei, Prusiei și Sardiniei, reușea totuși să obțină de la Poartă amînarea alegerilor din Moldova cu 15 zile, pentru ca ele să se desfășoare simultan în ambele principate. Cererea, bazată pe dovezi de nerespectare a firmanului Porții, deși aprobată de Sultan, a fost respinsă de lordul Stratford de Redcliffe și ambasadorul Austriei, Prokesch-Osten. Ambasadorul britanic a reamintit marelui vizir Reșid pașa că Poarta nu avea dreptul să decidă singură, fără asentimentul tuturor puterilor semnatare ale tratatului de la Paris. Sub presiunea celor doi ambasadori, termenul de amînare a alegerilor a fost redus la opt zile [122].

Din schimbul de mesaje între Constantinopol, Paris și Londra în această problemă a rezultat o serie de neînțelegeri care au dus la criza din vara anului 1857. Deși guvernele francez și englez căzuseră de acord în privința amînării alegerilor din Moldova, faptul că ministrul de externe britanic, lordul Clarendon, n-a precizat în telegrama sa din 2/14 iulie [123] numărul de zile pentru care se acorda amînarea, peste cele 8 convenite inițial, a permis ambasadorului britanic să ignore instrucțiunile primite și să insiste pentru începerea imediată a alegerilor [124], împiedicînd astfel remedierea situației. Documentele incluse în volum relevă că responsabilitatea pentru situația creată revine în cea mai mare parte lui Stratford de Redcliffe, căruia îl displăcea atît creșterea influenței lui Thouvenel la Poartă, cît și victoria partidei unioniste în Moldova. Pentru a-și atinge scopul, ambasadorul englez a recurs la intimidarea marelui vizir și a ambasadorilor puterilor prounioniste, care sprijineau Franța. El considera că în acel moment nu se mai punea problema aplicării sau neaplicării corecte a firmanului electoral, ci aceea a realizării Unirii sau menținerii statu-quo-ului în Principate [125].

Ruperea relațiilor diplomatice, la 24 iulie/5 august 1857, între Poartă și cele patru puteri unioniste, ca urmare a refuzului guvernului otoman de a anula alegerile din Moldova, falsificate de N. Vogoride, a dat naștere la o situație deosebit de gravă în Europa [126]. Cele două puteri occidentale angajate în această problemă, Anglia și Franța, au înțeles însă repede că singura soluție de a ieși din impas era soluționarea diferendului printr-un compromis. În urma întrevederii de la Osborne (6—9 august 1857 st. n.) dintre Napoleon III, regina Victoria și miniștrii de externe ai celor două țări, s-a ajuns la un acord confidențial între cele două părți, prin care Anglia consimțea la anularea alegerilor din Moldova, în schimbul renunțării de către guvernul francez la unirea

[121] Doc. 106, 112, 128.
[122] Ibidem.
[123] Doc. 111.
[124] Doc. 120, 128, 136.
[125] Doc. 112.
[126] Doc. 162 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro

completă a Principatelor sub un prinț străin [127]. Conform înțelegerii anglo-franceze, Principatele urmau să primească o organizare internă care să prevadă „uniformizarea, pe cît posibil, a legilor", menținîndu-se însă separația lor administrativă și politică [128].

Deși „nu era cu totul spre cinstea niciuneia dintre părți" [129], pactul de la Osborne a reușit să evite o nouă criză în Orientul apropiat. Oamenii de stat britanici erau conștienți că un război al puterilor prounioniste împotriva Imperiului Otoman ar fi pus Anglia în imposibilitate de a ajuta Poarta, întrucît cea mai mare parte a trupelor sale era concentrată în India. De asemenea, evitarea unei rupturi anglo-franceze a îndepărtat pericolul unei alianțe între Franța și Rusia. Într-o telegramă din 1/13 august adresată lui Stratford de Redcliffe, Clarendon sublinia că toate neajunsurile unei cedări a Angliei la Osborne atîrnau mai puțin în cumpănă, decît foloasele ce le aducea [130]. Înțelegerea de la Osborne din 9 august (st. n.) 1857 a permis totodată mișcării unioniste să-și consolideze pozițiile și să dobîndească victoria în noile alegeri electorale.

Știrea că guvernul englez acceptase anularea alegerilor moldovene a fost primită cu nemulțumire de Stratford de Redcliffe. Refuzînd să-și recunoască înfrîngerea, timp de două săptămîni de la primirea instrucțiunilor, el n-a întreprins nici un demers pe lîngă Poartă pentru a o determina să accepte anularea alegerilor din Moldova [131]. În cele din urmă însă, a fost nevoit să cedeze și să se conformeze ordinelor primite de la Londra. De fapt, ambasadorul britanic nu avea să recunoască niciodată învinuirea adusă de guvernul său privind criza din 1857. Într-o depeșă către Clarendon din 6/18 august, el a susținut că atitudinea lui față de evenimentele din Moldova a fost îndreptățită, deoarece o nouă amînare ar fi descurajat „într-atît pe acei care simpatizau cel mai mult cu guvernul, încît nu s-ar fi putut ca turbulenții și uneltitorii partizani ai unirii să nu obțină o supremație hotărîtoare în alegeri" [132].

În orice caz, Stratford de Redcliffe pierduse terenul la Constantinopol. Politica lui nu mai convenea guvernului englez, care nu dorea o rupere a alianței cu Franța și apropierea acesteia de Rusia, într-un moment cînd interesele Marii Britanii erau concentrate în Extremul Orient. În decembrie 1857, el va fi, de altfel, rechemat la Londra, încheindu-și definitiv cariera diplomatică de ambasador la Constantinopol.

Succesor al lui Stratford de Redcliffe era numit, în mai 1858, Sir Henry L. Bulwer, fostul delegat în Comisia europeană de informare de la București. Concomitent își deschidea lucrările Conferința reprezentanților puterilor garante de la Paris, care avea să se încheie cu adoptarea Convenției din 7/19 august privind organizarea „definitivă"

---

[127] Doc. 175. Pentru acordul de la Osborne vezi A. Oțetea, *L'accord d'Osborne (9 août 1857)*, în „Revue Roumaine d'Histoire", III, 1964, nr. 4, p. 677—696.

[128] Doc. 195.

[129] T. W. Riker, *op. cit.*, p. 181.

[130] Doc. 189.

[131] Doc. 203.

[132] Doc. 191.

https://biblioteca-digitala.ro

a Principatelor. Deși Unirea nu era acordată de puteri, Convenția conținea totuși unele elemente menite să asigure succesul cauzei unioniste, care avea să depindă acum numai de români. Între altele, se prevedea înlocuirea caimacamilor Alexandru D. Ghica și Nicolae Conachi — Vogoride prin cîte o Căimăcămie de trei persoane în fiecare din cele două țări, cu sarcina de a supraveghea și pregăti alegerile pentru adunările elective menite să desemneze pe cei doi domnitori, fapt ce putea asigura, în mod indirect, succesul cauzei Unirii. Dacă în Moldova Căimăcămia de Trei era în majoritate — prin An. Panu și V. Sturdza — expresia partidei naționale progresiste, în Țara Românească membrii căimăcămiei se situau pe poziții conservatoare — I. Manu și Em. Băleanu —, sau moderate — I. Al. Filipescu [133]. Activitatea celor două căimăcămii în vederea pregătirii alegerilor se reflectă și în corespondența oficială a noului ambasador britanic cu Foreign Office-ul începînd din noiembrie 1858, după sosirea la post.

După clarificarea anumitor stipulații ale Convenției relative la atribuțiile caimacamilor, dreptul acestora de a-și păstra funcțiile deținute anterior și de a destitui pe funcționari [134], Bulwer revine asupra situației din Principate relevînd disensiunile existente în sînul celor două căimăcămii, tendința acestora de a-și depăși atribuțiile în scopul influențării alegerilor, fapt ce determină Poarta și ambasadorii puterilor garante să intervină, cerînd să se pună capăt abuzurilor [135]. Intervenția reprezentanților puterilor viza mai ales acțiunile căimăcămiei moldovene care, prin măsurile luate, urmărea apărarea autonomiei țării și asigurarea succesului cauzei unioniste.

Bulwer dezaproba, de asemenea, sprijinul acordat unioniștilor moldoveni de V. Place, ce contrasta cu atitudinea neutră impusă consulilor englezi în Principate. Considera că, în acest fel, partida favorizată de consulul francez putea să obțină o „victorie categorică" în alegerile pentru Adunarea Electivă, ceea ce ar fi avut drept rezultat desemnarea unui candidat hotărît să înfăptuiască, prin orice mijloace, unirea celor două provincii [136]. Alegerea lui Alexandru Ioan Cuza la 5/17 ianuarie 1859 avea să confirme previziunea ambasadorului englez.

Deși critica acțiunile caimacamilor progresiști, An. Panu și V. Sturdza, care reușiseră să anihileze pe colegul lor reacționar Șt. Catargi, Bulwer s-a opus intenției Porții de a anula alegerile moldovene, pronunțîndu-se pentru întrunirea conferinței reprezentanților puterilor, dacă Poarta insista în demersul ei [137]. În această privință, de altfel, diplomatul englez nu făcea altceva decît să se conformeze instrucțiunilor guvernului său [138].

Poziția Angliei față de problema Principatelor Române în conjunctura internațională din prima jumătate a anului 1859 a fost clară și în același timp hotărîtoare în desfășurarea ulterioară a evenimente-

[133] Dan Berindei, *Epoca Unirii*, București, Edit. Academiei R.S.R., 1979, p. 73 și urm.
[134] Doc. 290.
[135] Doc. 295, 296, 297.
[136] Doc. 306.
[137] Doc. 318.
[138] Doc. 312.

https://biblioteca-digitala.ro

lor. Refuzul guvernului britanic de a se asocia cererilor Turciei și Austriei de anulare a alegerilor din Moldova, iar mai tîrziu acceptarea alegerii lui Al. I. Cuza, avea să determine înclinarea balanței în favoarea cauzei românilor. Lord Malmesbury, deși nu manifesta înțelegere pentru cauza românească, n-a acceptat să sprijine Poarta și Imperiul Habsburgic, considerînd că o asemenea acțiune ar fi dat naștere la complicații internaționale ce puteau periclita echilibrul european. După opinia secretarului de stat britanic, anularea alegerilor în Moldova n-ar fi făcut decît să prelungească agitațiile și să compromită ordinea publică [139]. Pentru guvernul englez esențial era, în acel moment, „să se stabilească un guvern în Principate" [140].

Printre cauzele care au determinat Marea Britanie să susțină pe Al. I. Cuza în Moldova, în ciuda îndoielilor ce persistau în ceea ce privește validitatea alegerii sale, s-a numărat, în afara insistențelor Franței, și convingerea nutrită de guvernul englez, în urma rapoartelor favorabile primite de la H. Churchill, iar ulterior și de la R. Colquhoun, că acesta, deși participant la revoluția de la 1848, nu era „omul unor opinii extreme" [141]. La Constantinopol, Sir Henry Bulwer insista ca Poarta „să nu se atingă de Cuza" și să-l accepte „tel qu'il est". Informațiile pline de simpatie transmise de consulatele britanice de la Iași și București îl conving pe ambasadorul englez să ceară Porții ca în problema confirmării alegerii lui Cuza în Moldova să aștepte decizia puterilor garante, ce urmau să se întrunească în conferință la Paris [142].

Opoziția Turciei și Austriei care, îndată după anunțarea rezultatului alegerilor de către căimăcămia din Moldova, au început campania împotriva lui Cuza, considerînd alegerea sa ilegală, s-a lovit, spre surprinderea lor, de rezistența cabinetelor europene, inclusiv a Angliei, favorabile partidei unioniste. Protestul celor două puteri n-a găsit sprijinul scontat la Londra. Lordul Malmesbury, susținător al alianței cu Franța, s-a pronunțat pentru confirmarea lui Cuza de către Poartă [143]. Acționînd astfel, diplomația britanică dorea atît evitarea unor noi complicații în Orient, cît și menținerea integrității Imperiului Otoman, în condițiile în care, pe plan internațional, aveau loc pregătiri pentru răscularea provinciilor supuse dominației otomane. Acceptarea lui Cuza era considerată de secretarul de stat britanic mai puțin periculoasă decît o „revoluție" împotriva Porții, care ar fi dus inevitabil la proclamarea independenței Principatelor [144].

Decizia Angliei de a sprijini pe Cuza a constituit o breșă serioasă în rîndul puterilor ostile Unirii. Speranțele diplomației turco-austriece de a găsi, îndeosebi în Anglia, un sprijin pentru anularea alegerii lui Cuza în Moldova au fost astfel spulberate. Cele două puteri au fost nevoite să accepte faptul împlinit și să încerce să evite convocarea unei

---

[139] Cf. Dan Berindei și Emil Cojocaru, *La double élection d'Alexandre Ioan Cuza à la lumière de la correspondence diplomatique autrichienne*, în „Revue Roumaine d'Histoire", V, 1966, nr. 1, p. 25.

[140] Doc. 313.

[141] Doc. 326.

[142] R. V. Bossy, *L'Autriche et les Principautés Unies*, p. 12—13.

[143] Ibidem, p. 193—194.

[144] Doc. 339.

https://biblioteca-digitala.ro

conferințe europene care să legalizeze situația existentă. Trebuie menționat, printre altele, faptul că Poarta a propus chiar întrunirea conferinței marilor puteri la Londra [145], sperînd în acest fel să-și asigure sprijinul Angliei. Lordul Malmesbury avea însă să refuze propunerea Porții, pronunțîndu-se pentru convocarea conferinței la Paris, Anglia urmărind, alături de Franța, confirmarea situației existente în Moldova.

În aceste împrejurări, cînd situația era pe cale să se clarifice, alegerea lui Alexandru Ioan Cuza și la București a creat o situație nouă, neprevăzută de puterile protectoare. Dubla alegere de la 24 ianuarie 1859 a generat noi discuții în sînul concertului european, mai ales că, în noile condiții, Poarta, nevoind să-și asume singură riscurile unei intervenții armate în Principate, s-a decis să ceară întrunirea cît mai grabnică a conferinței de la Paris. Poarta Otomană considera alegerea lui Al. I. Cuza în cele două principate drept o violare a Convenției din 19 august 1858 și întreținea iluzia că o decizie a forului internațional împotriva dublei alegeri ar fi silit pe români să renunțe la ceea ce ei deja înfăptuiseră. În această acțiune, Turcia era puternic sprijinită de Austria.

Corespondența diplomatică schimbată în februarie-martie 1859 între Constantinopol și Londra reflectă — în perspectiva conferinței ce urma a se întruni — clarificarea poziției Angliei în problema acceptării sau respingerii dublei alegeri. La Constantinopol, Sir Henry Bulwer, deși încerca să afișeze o atitudine neutră, își exprima în depeșele sale îngrijorarea față de evenimentele din sud-estul Europei, complicate — după el — prin dubla alegere a lui Cuza. La 30 ianuarie/11 februarie 1859 informa Foreign Office-ul despre existența unui plan al puterilor favorabile Unirii de a separa cele două principate de Imperiul Otoman prin constituirea lor într-o confederație independentă [146]. Important era — potrivit opiniei ambasadorului britanic — nu atît actul dublei alegeri în sine, cît spiritul care-l dictase ; acestui spirit, care însemna independența, trebuia fie să i se reziste în mod hotărît, fie să i se dea satisfacție completă [147]. Susținînd pe Cuza pe tronul Moldovei, el se opunea însă unei domnii a acestuia în ambele Principate. Considera că cea mai bună soluție a crizei era ca domnitorul să renunțe la Țara Românească în schimbul obținerii investiturii pentru Moldova, soluție pe care Poarta ar fi acceptat-o. Propunerea ambasadorului britanic referitoare la o posibilă renunțare a lui Cuza la tronul Țării Românești era însă nerealistă, însuși autorul ei îndoindu-se „foarte mult că el (Cuza — n.n.) va fi de acord" să renunțe la unul din cele două tronuri [148]. O lună mai tîrziu, Sir H. Bulwer emitea chiar ideea recunoașterii temporare a lui Cuza pe durata unui an de zile și a unei căimăcămii în Țara Românească [149]. Demersurile diplomatului britanic de anulare a dublei alegeri și de evitare a complicațiilor în sud-estul Europei nu reușeau însă să influențeze atitudinea Foreign Office-ului.

---

[145] Doc. 325, 327.
[146] Doc. 358.
[147] Ibidem.
[148] Doc. 356.
[149] Doc. 378.

https://biblioteca-digitala.ro

La Londra, secretarul de stat britanic, lordul Malmesbury, admitea posibilitatea recunoașterii faptului împlinit, acesta nefiind potrivnic intereselor Angliei. Deși considera dubla alegere în opoziție cu clauzele Convenției, ajunsese la concluzia că recunoașterea lui Cuza, „în mod fatal" avea să fie realizată. El își dădea seama că anularea îndoitei alegeri nu constituia o soluție, deoarece adunările elective ar fi exprimat din nou voința de Unire. Secretarul de stat britanic era conștient că Unirea era „strigătul timpului" și împotrivirea marilor puteri nu ar fi provocat decît creșterea rezistenței Principatelor [150]. De aceea Anglia se declara de acord cu politica Franței de recunoaștere a dublei alegeri. Pe de altă parte, dificultățile întîmpinate de Anglia în Orient — în India răscoala șipailor fusese cu mare greutate înăbușită, iar în China războiul amenința să reizbucnească — precum și teama unei apropieri între Franța și Rusia determinau diplomația engleză să adopte o atitudine mai maleabilă în această problemă.

Punctul de vedere britanic avea să se concretizeze curînd în instrucțiunile trimise lui Sir Henry Bulwer la 9/21 februarie 1859, prin care secretarul de stat cerea ambasadorului său de la Constantinopol să convingă Poarta ca, din proprie inițiativă, să recomande puterilor să îngăduie recunoașterea lui Cuza în mod excepțional, cu condiția că nu se va încuviința un principe străin, că vor continua să funcționeze două adunări și că drepturile sultanului vor rămîne neatinse [151]. În ciuda temerilor că românii urmăreau ruperea legăturilor cu Poarta, Anglia devenea astfel cea de a cincea putere care, în Conferința de la Paris din aprilie 1859, a cerut să se acorde, în mod excepțional, investitura lui Al. I. Cuza „ca domnitor al Moldovei și Valahiei", urmînd ca, în cazul unor încălcări viitoare ale Convenției, să fie trimiși în Principate comisari și să se recurgă chiar la măsuri coercitive, dacă intervenția comisarilor n-ar fi dat rezultate [152].

Față de refuzul Turciei de a da curs hotărîrii de la Paris a celor cinci puteri, guvernul englez se vedea nevoit să exercite presiuni asupra Porții pentru a o sili să accepte protocolul din 1/13 aprilie și să sancționeze Unirea, fapt ce poate fi explicat și prin teama Angliei că Al. I. Cuza, profitînd de situația confuză existentă pe plan internațional, putea să proclame chiar independența țării [153]. Rămînînd izolată, nemaiputînd conta pe sprijinul Austriei, înfrîntă în războiul purtat împotriva Franței și Sardiniei, și presată de puterile favorabile Unirii, în special de Anglia, Turcia — după îndelungi ezitări — era nevoită să cedeze și să accepte recunoașterea dublei alegeri [154].

Pentru a-și salva prestigiul, Poarta căuta însă să condiționeze acordarea investiturii lui Cuza de o serie de clauze inacceptabile, între care prezentarea domnitorului la Constantinopol, emiterea a două firmane, cîte unul pentru fiecare principat, numirea unui caimacam pe durata absenței domnitorului dintr-un principat și, în sfîrșit, precizarea mai bine a dreptului de intervenție a Porții, cînd Convenția ar

[150] R. V. Bossy, *op. cit.*, p. 222.
[151] Doc. 369.
[152] Doc. 385.
[153] Doc. 390 anexa.
[154] Doc. 394.

https://biblioteca-digitala.ro

fi fost încălcată [155]. Puterile favorabile Unirii — inclusiv Anglia — admiteau din condițiile Porții doar dubla investitură și prezentarea lui Cuza la Constantinopol [156].

După încheierea războiului franco-sardo-austriac, în iulie 1859, care abătuse pentru un timp atenția puterilor garantate de la Principate, soluționarea chestiunii dublei alegeri nu mai putea fi amînată. Avînd convingerea că, în noua conjunctură politică, Poarta va fi dispusă să facă concesii, guvernele interesate hotărau să redeschidă Conferința de la Paris, în vederea definitivării modificărilor survenite la Convenția din august 1858 ca urmare a îndoitei alegeri a lui Al. I. Cuza. La 2/14 iulie, noul cabinet englez, avînd ca prim ministru pe lordul Palmerston și secretar de stat la Foreign Office pe John Russell, recomanda Porții să adopte „imediat și fără rezerve" sugestiile înaintate la 1/13 aprilie, declarînd că nu era pregătit să sprijine — împotriva obiecțiilor celorlalte puteri — condițiile de care aceasta lega recunoașterea lui Cuza [157]. În această situație, pentru a evita izolarea pe plan internațional, Poarta s-a văzut nevoită să renunțe la propunerile ei, Musurus pașa fiind autorizat să se înțeleagă cu reprezentanții Franței și Angliei asupra redactării finale a proiectului de protocol [158]. În sfîrșit, după obținerea aprobării Porții [159], la 25 august/6 septembrie 1859, Conferința puterilor garante a recunoscut dubla alegere a domnitorului Al. I. Cuza și, implicit, Unirea Principatelor pe timpul vieții sale, menținînd totuși separația lor administrativă și politică. Prin hotărîrile conferinței, poporul român repurtase un important succes, concretizat în crearea statului național modern și consolidarea statutului său internațional.

Dintre celelalte probleme aparținînd aceleiași perioade, reflectate în documente, se cuvin a fi amintite sfatul insistent dat de Foreign Office lui Cuza de a rămîne liniștit, spre a facilita astfel tratativele diplomatice pentru recunoașterea dublei sale alegeri [160], agitațiile Comisiei Centrale de la Focșani în jurul chestiunii prințului străin [161], refuzul Angliei de a accepta acreditarea unui reprezentant diplomatic român la Londra [162].

*

Înfăptuirea Unirii Moldovei cu Țara Românească, impusă de români marilor puteri europene, s-a datorat, după cum recunoștea și istoricul englez W. G. East, „străduințelor Principatelor înseși" [163]. La rîndul său, istoricul american T. W. Riker, studiind cu asiduitate materialele documentare din principalele arhive europene — dintre care unele sînt reproduse și în volumul de față — aprecia, în remarcabila

[155] Doc. 396.
[156] Doc. 398.
[157] Doc. 403.
[158] Doc. 404.
[159] Doc. 408.
[160] Doc. 366.
[161] Doc. 407. 409.
[162] Doc. 416.
[163] W. G. East, *op. cit.*, p. 168.

https://biblioteca-digitala.ro

sa lucrare consacrată constituirii statului național român, că „nici un popor n-a luptat mai mult ca românii pentru susținerea țelurilor sale naționale“ [164].

Dar, rezultat al străduințelor românești, constituirea statului național român a avut loc într-un anumit context internațional, înscriindu-se în procesul de formare a statelor naționale moderne din Europa. Situația în care se găseau țările române la mijlocul veacului trecut — înconjurate sau aflate sub dominația ori influența a trei mari imperii — a făcut ca în acțiunea pentru unificarea lor să fie antrenate, de o parte sau de alta, și marile puteri europene. În ceea ce privește Anglia, documentele diplomatice incluse în prezentul volum relevă faptul că guvernul englez, ca și reprezentanții săi diplomatici la Constantinopol, București și Iași, a avut față de înfăptuirea Unirii Principatelor române o atitudine oscilantă și destul de contradictorie. Necesitatea menținerii alianței cu Franța pentru a evita o apropiere a acesteia de Rusia — deci păstrarea echilibrului european — ca și dificultățile întîmpinate în Orient, au determinat plasarea Marii Britanii de partea puterilor favorabile Unirii în prima parte a anului 1856 și în 1859, deși în vara anului 1856 și în anii 1857—1858 ea a sprijinit, într-o anumită măsură, acțiunile ostile ale Porții Otomane și ale Imperiului Habsburgic. Susținerea de către Anglia a politicii franceze în problema Principatelor a hotărît înclinarea balanței în favoarea recunoașterii actului Unirii, Austria și Turcia, în minoritate, fiind nevoite să cedeze. Desigur că dacă Anglia nu ar fi adoptat această politică, recunoașterea internațională a Unirii — în prima sa etapă — ar fi întîmpinat mari dificultăți. În general însă, datorită echilibrului de forțe format în jurul „chestiunii române“ în această perioadă, marile puteri s-au văzut nevoite, în cele din urmă, „să sancționeze ceea ce românii ei înșiși au realizat“ [165], realizare ce avea să deschidă poporului român calea spre înfăptuirea, în perspectivă, a deziderатului independenței și deplinei unități naționale.

BEATRICE MARINESCU
ȘI
VALERIU STAN

---

[164] T. W. Riker, *op. cit.*, p. 61.

[165] Dan Berindei, *Constituirea statului național român în context european*, în vol. *Cuza Vodă in memoriam*, Iași, Edit. Junimea, 1973, p. 114.

https://biblioteca-digitala.ro

LISTA DOCUMENTELOR

1856

Pag.

1. București, 12/24 februarie 1856, Robert Gilmour Colquhoun, agent și consul general al Angliei la București, către Stratford Canning, viconte de Redcliffe, ambasadorul Marii Britanii la Constantinopol 1
2. București, 22 februarie/5 martie 1856, R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe 3
3. București, 9/21 aprilie 1856, R. G. Colquhoun către George William Frederick Villiers, conte de Clarendon, ministru secretar de stat pentru afaceri externe al Marii Britanii 5
4. Iași, 12/24 aprilie 1856, Samuel Gardner, consulul Angliei la Iași, către lord Clarendon 6
5. București, 7/19 mai 1856, R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe 10
6. Iași, 19/31 mai 1856, S. Gardner către lord Clarendon 12
7. București, 29 iunie /11 iulie 1856, R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe 13
8. București, 4/16 iulie 1856, R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe 16
9. Iași, 4/16 iulie 1856, S. Gardner către lord Clarendon 18
10. București, 5/17 iulie 1856, R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe 21
11. Iași, 14/26 iulie 1856, S. Gardner către lord Clarendon 23
    Anexa I : [Londra, 1856]. Extras din ziarul englez "The Globe" . . . 24
    Anexa II : Iași, 14/26 iulie 1856, A. Sturdza, Secretar de Stat al Moldovei, către S. Gardner 25
12. București, 20 iulie/1 august 1856, R. G. Colquhoun către lord Clarendon 28
13. București, 20 iulie/1 august 1856, R. G. Colquhoun către lord Clarendon 29
14. București, 28 iulie/9 august 1856, R. G. Colquhoun către lord Clarendon 31
15. București, 28 iulie/9 august 1856, R. G. Colquhoun către lord Clarendon 32
16. București, 7/19 august 1856, R. G. Colquhoun către lord Clarendon . . 33
    Anexă : [București, 7/19 august 1856], Memorandum confidențial al lui R. G. Colquhoun [remis lordului Clarendon] privind Unirea Principatelor 34
17. Iași, 23 august/4 septembrie 1856, S. Gardner către Startford de Redcliffe 40
18. [Londra], 25 august/6 septembrie 1856, lord Clarendon către R. G. Colquhoun 44
19. [Londra], 28 august/9 septembrie 1856, lord Clarendon către R. G. Colquhoun 45
20. București, 6/18 septembrie 1856, R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe 46

https://biblioteca-digitala.ro

Anexă : [București, septembrie 1856], Memorandum al lui R. G. Colquhoun [remis lui Stratford de Redcliffe] privind compoziția viitoarelor Divanuri ad-hoc 47
21. [Londra], 10/22 septembrie 1856, lord Clarendon către R. G. Colquhoun 52

1857

22. Constantinopol, 24 decembrie 1856/5 ianuarie 1857, Sir Henry Lytton Bulwer, reprezentantul Angliei în Comisia europeană a Puterilor garante, către lord Clarendon 53
23. Constantinopol, 7/19 ianuarie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 58
24. Constantinopol, 7/19 ianuarie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 68
25. Constantinopol, 14/26 ianuarie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 84
26. Constantinopol, 14/26 ianuarie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 93
27. [Londra], 17/29 ianuarie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . . 96
28. Constantinopol, 28 ianuarie/9 februarie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 97
29. [Londra], 31 ianuarie/12 februarie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer 100
30. București, 8/20 februarie 1857, R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe 101
Anexă : București, [februarie 1857], N. Kretzulescu către R. G. Colquhoun 103
31. Londra, 8/20 februarie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . . 110
32. Constantinopol, 10/22 februarie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . 112
33. Constantinopol, 11/23 februarie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 117
34. București, 12/24 februarie 1857, R. G. Colquhoun către lord Clarendon 119
35. București, 16/28 februarie 1857, R. G. Colquhoun către lord Clarendon 120
36. Constantinopol, 18 februarie/2 martie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 122
37. București, 22 februarie/6 martie 1857, R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe 126
38. București, 24 februarie/8 martie 1857, R. G. Colquhoun către lord Clarendon 129
39. Constantinopol, 25 februarie/9 martie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 131
40. Iași, 11/23 martie 1857, S. Gardner către lord Clarendon 137
41. [Londra], 11/23 martie 1857, lord Clarendon către R. G. Colquhoun . . 139
42. București, 13/25 martie 1857, R. G. Colquhoun către lord Clarendon . 141
43. București, 13/25 martie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 142
44. București, 14/26 martie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 147
Anexa I : Constantinopol, 1/13 martie 1857, Stratford de Redcliffe către H. L. Bulwer 150
Anexa II : București, 12/24 martie 1857, H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe 150
Anexa III : București, 14/26 martie 1857, H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe 151
45. București, 14/16 martie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 156
Anexă : București, 14/26 martie 1857, H. L. Bulwer către marele vizir Reșid pașa 157

https://biblioteca-digitala.ro

46. [Londra], 19/31 martie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . . 160
47. București, 23 martie/4 aprilie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 161
Anexa I : Iași, 18/30 martie 1857, S. Gardner către H. L. Bulwer . . 161
Anexa II : Iași, 23 martie/4 aprilie 1857, H. L. Bulwer către S. Gardner 163
48. București, 24 martie/5 aprilie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 165
49. [Londra], 27 martie/8 aprilie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer 167
50. București, 30 martie/11 aprilie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 167
51 București, 30 martie/11 aprilie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 169
52. București, 30 martie/11 aprilie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 171
53. București, 31 martie/12 aprilie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 174
54. [Londra], 2/14 aprilie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . . 176
55. București, 3/15 aprilie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 178
56. București, 5/17 aprilie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 185
Anexă : București, 5/17 aprilie 1857, H. L. Bulwer către Henry Stanley, secretarul său, trimis în misiune în Moldova 185
57. București, 5/17 aprilie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 188
Anexă : București, [aprilie ?] 1857, [R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer] 190
58. București, 6/18 aprilie 1857, R. G. Colquhoun către lord Clarendon . 195
59. București, 6/18 aprilie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 196
60. București, 6/18 aprilie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 197
61. [Londra], 16/28 aprilie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . 202
62. București, 25 aprilie/7 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 203
Anexă : București, 23 aprilie/5 mai 1857, H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe 204
63. București, 25 aprilie/7 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 206
64. București, 25 aprilie/7 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . 207
65. București, 25 aprilie/7 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . 211
66. București, 27 aprilie/9 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 212
67. București, 29 aprilie/11 mai 1857, H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe 217
68. București, 1/13 mai 1857, R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe 218
69. București, 2/14 mai 1857, R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe 220
70. București, 4/16 mai 1857, R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe 222
71. București, 4/16 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 224
72 București, 9/21 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 227
73. București, 10/22 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 228
74. [Londra], 10/22 mai 1857, lord Clarendon către Stratford de Redcliffe 229
75. București, 11/23 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 230
76. București, 11/23 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 231
77. București, 13/25 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 236
78. București, 14/26 mai 1857, H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe 237
79. București, 15/27 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 239
80. București, 15/27 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 241
81. București, 15/27 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 243
82. București, 15/27 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 246
83. București, 16/28 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 248
Anexă : București, 15/27 mai 1857, Alexandru D. Ghica, caimacamul Țării Românești, către H. L. Bulwer 249

https://biblioteca-digitala.ro

Pag.

84. Bucureşti, 16/28 mai 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 252
85. Bucureşti, 30 mai/11 iunie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . 254
86. Bucureşti, 31 mai/12 iunie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . 256
87. Bucureşti, 31 mai/12 iunie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . 259
88. [Londra], 31 mai/12 iunie 1857, lord Clarendon către Stratford de Redcliffe 261
89. Bucureşti, mai 1857, H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe . . . 262
90. Bucureşti, 4/16 iunie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 272
Anexă : Bucureşti, 4/16 iunie 1857, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 273
91. Bucureşti, 6/18 iunie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 275
92. Bucureşti, 6/18 iunie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 278
93. Bucureşti, 6/18 iunie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 279
94. Bucureşti, 6/18 iunie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 282
95. Bucureşti, 6/18 iunie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 286
96. Bucureşti, 7/19 iunie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 290
97. Bucureşti, 8/20 iunie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 292
Anexă : [Bucureşti, iunie 1857], Raffaele Benzi, reprezentantul Sardiniei în Comisia europeană a Puterilor garante, către contele Cavour, prim ministru şi ministru de externe al Sardiniei . . 293
98. Bucureşti, 15/27 iunie 1857, H. L. Bulwer către S. Gardner 296
99. Bucureşti, 24 iunie/6 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 298
100. Bucureşti, 26 iunie/8 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 300
101. Bucureşti, 26 iunie/8 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 302
Anexa I : Bucureşti, 24 iunie/6 iulie 1857, H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe 305
Anexa II : Bucureşti, 24 iunie/6 iulie 1857, H. L. Bulwer către S. Gardner 307
102. Constantinopol, 26 iunie/8 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 312
Anexa I : Iaşi, 16/28 iunie 1857, Victor Place, consulul Franţei la Iaşi, către contele Walewski, ministrul de externe al Franţei . 313
Anexa II : Constantinopol, 25 iunie/7 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către Charles Alison, secretarul ambasadei, trimis în misiune în Principate 315
Anexa III : Constantinopol, 26 iunie/8 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către N. Conachi-Vogoride, caimacamul Moldovei . . 318
Anexa IV : Constantinopol, 26 iunie/8 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către S. Gardner 318
103. Bucureşti, 27 iunie/9 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 324
Anexă : Constantinopol, 24 iunie/6 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către H. L. Bulwer 326
104. Bucureşti, 27 iunie/9 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . 327
105. [Londra], 27 iunie/9 iulie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . . 329
106. Constantinopol, 29 iunie/11 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 330
107. Bucureşti, 2/14 iulie 1857, R. G. Colquhoun către lord Clarendon . . 332
108. Constantinopol, 2/14 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 333
Anexa I : Pera, 28 iunie/10 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către Henry Seminons, dragoman al ambasadei Angliei la Constantinopol 333

https://biblioteca-digitala.ro

Anexa II : Pera, 28 iunie/10 iulie 1857, H. Seminons către Stratford de Redcliffe 334
109. Bucureşti, 3/15 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 336
110. [Londra], 3/15 iulie 1857, lord Clarendon către S. Gardner 340
111. Constantinopol, 3/15 iulie 1857, Stratford de Recliffe către lord Clarendon 341
112. Constantinopol, 3/15 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 341
Anexa I : [Constantinopol, iulie 1857], Instrucţiuni date de Reşid paşa, marele vizir, comisarului Porţii în Principate, Savfet effendi 344
Anexa II : [Constantinopol, iulie 1857], Stratford de Redcliffe către Ali Ghalib paşa, ministrul de externe al Porţii 344
113. [Londra], 3/15 iulie 1857, lord Clarendon către Stratford de Redcliffe 348
114. Bucureşti, 4/16 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 349
115. Bucureşti, 4/16 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 350
116. Bucureşti, 4/16 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 352
117. Bucureşti, 4/16 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 354
118. Bucureşti, 5/17 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 357
119. Constantinopol, 5/17 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 358
120. Therapia, 8/20 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon . 361
121. Therapia, 8/20 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon . 362
122. [Londra], 8/20 iulie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer 363
123. [Londra], 8/20 iulie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer 365
124. [Londra], 8/20 iulie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer 367
125. [Londra], 9/21 iulie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer 368
126. Bucureşti, 10/22 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 369
127. Therapia, 10/22 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 370
128. Constantinopol, 10/22 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 371
129. Bucureşti, 11/23 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 375
130. Bucureşti, 11/23 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 376
131. Bucureşti, 11/23 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 378
132. Bucureşti, 11/23 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 380
Anexa I : Iaşi, 1/13 iulie 1857, S. Gardner către H. L. Bulwer . . . 382
Anexa II : Iaşi, 8/20 iulie 1857, Ch. Alison către H. L. Bulwer . . . 383
133. Bucureşti, 11/23 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 386
134. Bucureşti, 11/23 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 389
135. Iaşi, 12/24 iulie 1857, S. Gardner către H. L. Bulwer 392
136. Therapia, 12/24 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 395
137. Therapia, 13/25 iulie 1857, Stratford de Recliffe către lord Clarendon 397
138. Therapia, 17/29 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 398
139. Therapia, 17/29 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 400
140. Bucureşti, 18/30 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 402
141. Bucureşti, 18/30 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 404
142. Bucureşti, 18/30 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 406
143. Bucureşti, 18/30 iulie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 409
144. Therapia, 18/30 iulie 1857, Stratford de Recliffe către lord Clarendon 411
145. Therapia, 18/30 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 412
146. Therapia, 18/30 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 416

https://biblioteca-digitala.ro

Pag.

147. Therapia, 19/31 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 417
Anexa I : Iași, 27 iunie/9 iulie 1857, S. Gardner către Stratford de Redcliffe 417
Anexa II : Iași, [iulie] 1857, S. Gardner către H. L. Bulwer . . 418
148. Therapia, 19/31 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 421
149. Therapia, 19/31 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 423
150. Therapia, 19/31 iulie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 424
151. Therapia, 20 iulie/1 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 426
152. Constantinopol, 21 iulie/2 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 427
153. Therapia, 21 iulie/2 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 428
154. Therapia, 22 iulie/3 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 429
155. Therapia, 23 iulie/4 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 430
156. Therapia, 23 iulie/4 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 431
157. [Londra], 23 iulie/4 august 1857, lord Clarendon către Stratford de Redcliffe 432
158. Iași, 24 iulie/5 august 1857, S. Gardner către lord Clarendon . . 434
159. București, 24 iulie/5 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 436
160. Therapia, 24 iulie/5 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 437
161. Therapia, 24 iulie/5 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 439
162. Therapia, 24 iulie/5 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 440
163. Therapia, 24 iulie/5 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 446
164. Therapia, 24 iulie/5 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 448
Anexă : Therapia, 23 iulie/4 august 1857, Ed. Thouvenel, ambasadorul Franței la Constantinopol, către Aali pașa, ministrul de externe al Porții Otomane 449
165. Therapia, 24 iulie/5 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 451
Anexă : Therapia, 22 iulie/3 august 1857, Ed. Thouvenel către Outrey, dragomanul Ambasadei Franței la Constantinopol 451
166. București, 25 iulie/6 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 454
167. București, 25 iulie/6 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 457
168. București, 25 iulie/6 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 460
169. Therapia, 25 iulie/6 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 464
170. București, 28 iulie/10 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . 465
171. București, 28 iulie/10 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 466
172. București, 28 iulie/10 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 468
173. București, 28 iulie/10 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 470

https://biblioteca-digitala.ro

Pag.

174. București, 28 iulie/10 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 471
175. Therapia, 30 iulie/11 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 473
176. Therapia, 30 iulie/11 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 474
177. [Londra], 30 iulie/11 august 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer 475
178. Therapia, 31 iulie/12 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 476
179. București, 1/13 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 478
180. București, 1/13 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 479
181. București, 1/13 august 1857, Robert A. O. Dalyell, gerant al consulatului Angliei la București, către lord Clarendon 483
182. București, 1/13 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 484
183. București, 1/13 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 489
184. [Londra], 1/13 august 1857, lord Clarendon către Stratford de Redcliffe 494
185. [Londra], 1/13 august 1857, lord Clarendon către Stratford de Redcliffe 497
186. București, 2/14 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 499
Anexă : București, 30 iulie/11 august 1857, Memorandum [remis lui Sir Henry Lytton Bulwer] de către Robert A. O. Dalyell . . . 499
187. Therapia, 2/14 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 502
188. București, 3/15 august, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 503
189. Therapia, 4/16 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 505
190. București, 6/18 august 1857, H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe 506
Anexă : [București, 31 iulie/12 august 1857], Notă confidențală înaintată de caimacamul Alex. D. Ghica lui Sir Henry Lytton Bulwer . 508
191. Therapia, 6/18 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 510
192. Therapia, 6/18 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 516
193. Therapia, 7/19 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 517
Anexă : București, 30 iulie/11 august 1857, Liechmann de Palmrode, reprezentantul Austriei în Comisia europeană a Puterilor garante, către A. von Prokesch Osten, internunțiul Austriei la Constantinopol 518
194. Therapia, 7/19 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 520
195. [Londra], 7/19 august 1857, lord Clarendon către Stratford de Redcliffe 522
196. București, 8/20 august 1857, Robert A. O. Dalyell către lord Clarendon 523
Anexa I : București, 7/19 august 1857, Robert A. O. Dalyell către caimacamul Alex. D. Ghica 524
Anexa II : București, 8/20 august 1857, caimacamul Alex. D. Ghica către Robert A. O. Dalyell 525
197. București, 8/20 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 531
198. București, 8/20 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 533
Anexă : [Iași, august 1857], N. Conachi-Vogoride, caimacamul Moldovei, către Comisia europeană de la București 535
199. [Londra], 8/20 august 1857, lord Clarendon către Stratford de Redcliffe 547
200. București, 9/21 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 548
201. Therapia, 12/14 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 549
202. București, 13/25 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 550

https://biblioteca-digitala.ro

Pag.

203. Therapia, 13/25 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 551
204. Therapia, 14/26 august 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 552
Anexă : Therapia, 9/21 august 1857, Memorandum adresat lui Aali paşa, ministrul de externe al Porţii, de către Stratford de Redcliffe 554
205. Bucureşti, 16/28 august 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . . 557
206. [Londra], 22 august/3 septembrie 1857, lord Clarendon către Stratford de Redcliffe 562
207 Orşova, 23 august/4 septembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 563
208. Orşova, 23 august/4 septembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 564
209. Orşova, 23 august/4 septembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 566
Anexa I : Therapia, 19 august/1 septembrie 1857, Stratford de Redcliffe către H. L. Bulwer 568
Anexa II : [Orşova], 22 august/3 septembrie 1857, H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe 568
210. [Londra], 27 august/8 septembrie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer 572
211. Iaşi, 28 august/9 septembrie 1857, S. Gardner către lord Clarendon . . 573
Anexa I : Iaşi, 26 august/7 septembrie 1857, S. Gardner către H. L. Bulwer 574
Anexa II : Iaşi, august (?) 1857 [Alex. Sturdza], ministrul cultelor şi instrucţiunii publice, către caimacamul N. Conachi-Vogoride . 575
212. Iaşi, 31 august/12 septembrie 1857, S. Gardner către H. L. Bulwer . . 578
213. Bucureşti, 31 august/12 septembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 582
214. Bucureşti, 2/14 septembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . 585
215. Bucureşti, 3/15 septembrie 1857, H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe 586
216. [Londra], 3/15 septembrie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . . 590
217. Bucureşti, 5/17 septembrie 1857, Robert A. O. Dalyell către lord Clarendon 591
218. Bucureşti, 5/17 septembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 593
219. Bucureşti, 5/17 septembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 595
220. Bucureşti, 5/17 septembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 597
221. Bucureşti, 6/18 septembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 600
222. Bucureşti, 6/18 septembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 606
223. Bucureşti, 9/21 septembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 608
Anexă : [Bucureşti, septembrie 1857], Robert A. O. Dalyell către H. L. Bulwer 608
224. [Londra], 10/22 septembrie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . . 612
225. Bucureşti, 13/25 septembrie 1857, Robert A. O. Dalyell către lord Clarendon 613
226. Bucureşti, 17/29 septembrie 1857, Robert A. O. Dalyell către Stratford de Redcliffe 617
227. Iaşi, 25 septembrie/7 octombrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 619
228. Bucureşti, 29 septembrie/11 octombrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 625
229. Bucureşti, 30 septembrie/12 octombrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 626
230. Bucureşti, 1/13 octombrie 1857, H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe 628
231. Therapia, 2/14 octombrie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 632
232. Bucureşti, 3/15 octombrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 633

https://biblioteca-digitala.ro

Pag.

233. Bucureşti, 4/16 octombrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 641
234. Bucureşti, 4/16 octombrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 642
Anexă la raportul lui Robert A. O. Dalyell din Bucureşti 4/16 octombrie 1857 către H. L. Bulwer (copie) 643
235. Therapia, 4/16 octombrie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 645
Anexă : Iaşi, 27 septembrie/9 octombrie 1857, N. Conachi-Vogoride, caimacamul Moldovei, către Aali paşa, ministrul de externe al Porţii 646
236. Bucureşti, 7/19 octombrie 1857, Robert A. O. Dalyell către Stratford de Redcliffe 649
237. [Londra], 7/19 octombrie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . . 653
238. Iaşi, 8/20 octombrie 1857, S. Gardner către lord Clarendon 654
239. Therapia, 8/20 octombrie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 657
240. Bucureşti, 10/22 octombrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . 658
241. Therapia, 10/22 octombrie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 660
242. Bucureşti, 11/23 octombrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 661
Anexă : Iaşi 1/13 octombrie 1857, Un informator moldovean către H. L. Bulwer 661
243. Bucureşti, 11/23 octombrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 666
244. Therapia, 12/24 octombrie 1857, Stratford de Redcliffe către lord Clarendon 668
245. Bucureşti, 16/28 octombrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . 670
246. Bucureşti, 25 octombrie/6 noiembrie 1857, Robert A. O. Dalyell către lord Clarendon 672
247. Bucureşti, 25 octombrie/6 noiembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 673
248. Bucureşti, 25 octombrie/6 noiembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon 677
249. [Londra], 26 octombrie/7 noiembrie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer 683
250. Bucureşti, 1/13 noiembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 685
251. Bucureşti, 2/14 noiembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 687
252. Bucureşti, 2/14 noiembrie 1857, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 692
253. [Londra], 5/17 noiembrie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . . 694
254. [Londra], 6/18 noiembrie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . 695
255. [Londra], 11/23 noiembrie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . 696
256. Iaşi, 16/28 noiembrie 1857, S. Gardner către lord Clarendon. 697
257. [Londra,] 25 noiembrie/7 decembrie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer 700
258. [Londra], 27 noiembrie/9 decembrie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer 702
259. [Londra], 17/29 decembrie 1857, lord Clarendon către H. L. Bulwer . 703

1858

260. Bucureşti, 21 decembrie 1857/2 ianuarie 1858, H. L. Bulwer către lord Clarendon 704
261 Bucureşti, 21 decembrie 1857/2 ianuarie 1858, H. L. Bulwer către lord Clarendon 713

https://biblioteca-digitala.ro

Pag.

262. Bucureşti, 21 decembrie 1857/2 ianuarie 1858, H. L. Bulwer către lord Clarendon 715
263. Bucureşti, 21 decembrie 1857/2 ianuarie 1858, H. L. Bulwer către lord Clarendon 719
264. Bucureşti, 28 decembrie 1857/9 ianuarie 1858, H. L. Bulwer către lord Clarendon 721
265. Bucureşti, 4/16 ianuarie 1858, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 724
266. Bucureşti, 11/23 ianuarie 1858, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 727
267. Iaşi, 16/28 ianuarie 1858, S. Gardner către Ch. Alison 728
268. Bucureşti, 18/30 ianuarie 1858, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 730
269. Bucureşti, ianuarie 1858, Robert A. O. Dalyell către lord Clarendon . . 737
270. Bucureşti, 14/26 februarie 1858, H. L. Bulwer către lord Clarendon . . 744
271. Iaşi, 1/13 septembrie 1858, Henry S. Ongley, gerant al consulatului Angliei la Iaşi, către Sir Henry L. Bulwer, ambasadorul Mării Britanii la Constantinopol 748
Anexă : Iaşi, [august-septembrie 1858], Notă redactată de caimacamul N. Conachi-Vogoride privind condiţiile ce trebuie să le îndeplinească un candidat la tronul Moldovei 749
272. Iaşi, 2/14 septembrie 1858, H. S. Ongley către H. L. Bulwer 752
273. Bucureşti, 3/15 septembrie 1858, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 753
274. Bucureşti, 3/15 septembrie 1858, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 756
275. Iaşi, 11/23 septembrie 1858, H. S. Ongley către H. L. Bulwer . . . 757
276. Bucureşti, 13/25 septembrie 1858, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 760
277. Bucureşti, 16/28 octombrie 1858, R. G. Colquhoun către James Howard Harris, conte de Malmesbury, ministru secretar de stat pentru afaceri externe al Marii Britanii 763
278. Iaşi, 17/29 septembrie 1858, H. S. Ongley către H. L. Bulwer . . . 764
279. Iaşi, 1/13 octombrie 1858, H. S. Ongley către H. L. Bulwer 766
280. Iaşi, 14/26 octombrie 1858, H. S. Ongley către H. L. Bulwer 768
281. Bucureşti, 18/30 octombrie 1858, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 770
282. Bucureşti, 19/31 octombrie 1858, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 772
283. Bucureşti, 19/31 octombrie 1858, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 773
284. Iaşi, 21 octombrie/2 noiembrie 1858, H. S. Ongley către H. L. Bulwer 775
285. Iaşi, 24 octombrie/5 noiembrie 1858, H. S. Ongley către H. L. Bulwer 777
286. Bucureşti, 27 octombrie/8 noiembrie 1858, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 779
287. Iaşi, 28 octombrie/9 noiembrie 1858, H. S. Ongley către H. L. Bulwer . 781
288. Iaşi,3/15 noiembrie 1858, H. S. Ongley către H. L Bulwer 782
289. Bucureşti, 3/15 noiembrie 1858, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer . 786
Anexă : [Bucureşti, noiembrie 1858], N. Kreţulescu către R. G. Colquhoun 787
290. Constantinopol, 5/17 noiembrie 1858, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 792
291. Iaşi, 7/19 noiembrie 1858, H. S. Ongley către H. L. Bulwer . 795
292. Iaşi, 11/23 noiembrie 1858, H. S. Ongley către H. L. Bulwer 797
Anexă : [Iaşi, noiembrie 1858], Ştefan Catargiu, membru al caimăcămiei Moldovei, către marele vizir 798
293. Bucureşti, 11/23 noiembrie 1858, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer . 801

https://biblioteca-digitala.ro

Pag.

294. București, 12/24 noiembrie 1858, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 802
295. Constantinopol, 12/24 noiembrie 1858, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 805
296. Constantinopol, 16/28 noiembrie 1858, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 807
297. Iași, 17/29 noiembrie 1858, H. S. Ongley către H. L. Bulwer 808
298. Constantinopol, 20 noiembrie/2 decembrie 1858, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 809
Anexă : Constantinopol, 18/30 noiembrie 1858, H. L. Bulwer către H. S. Ongley 812
299. București, 29 noiembrie/11 decembrie 1858, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 816
300. București, 2/14 decembrie 1958, Henry Adrien Churchill, consulul Angliei la Iași, către H. L. Bulwer 819
301. București, 2/14 decembrie 1858, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer . 823
302. București, 2/14 decembrie 1858, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer . 825
Anexă : București, 27 noiembrie/9 decembrie 1858, Căimăcămia de Trei către Fuad pașa, ministrul Afacerilor Externe al Imperiului Otoman 825
303. București, 4/16 decembrie 1858, R. G. Colquhoun către H L. Bulwer . 829
304. Iași, 19/31 decembrie 1858, H. A. Churchill către H. L. Bulwer . . . 830

1859

305. București, 22 decembrie 1858/3 ianuarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 836
306. Constantinopol, 23 decembrie 1858/4 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 839
307. Iași, 24 decembrie 1858/5 ianuarie 1859, H. A. Churchill către H. L. Bulwer 843
308. Constantinopol, 24 decembrie 1858/5 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 844
309. București, 26 decembrie 1858/7 ianuarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 846
310. Constantinopol, 27 decembrie 1858/8 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Maimesbury 849
311. București, 28 decembrie 1858/9 ianuarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 850
312. Constantinopol, 29 decembrie 1858/10 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 851
313. [Londra], 29 decembrie 1858/10 ianuarie 1859, lord Malmesbury către R. G. Colquhoun 852
314. București, 30 decembrie 1858/11 ianuarie 1859, R G. Colquhoun către H. L. Bulwer 853
315. [Londra], 30 decembrie 1858/11 ianuarie 1859, lord Malmesbury către R. G. Colquhoun 856
316. București, 1/13 ianuarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 857

https://biblioteca-digitala.ro

Pag.
317. Constantinopol, 1/13 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 862
318. Constantinopol, 2/14 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 863
319. Constantinopol, 2/14 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 864
320. Constantinopol, 2/14 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 865
321. București, 6/18 ianuarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer . . 866
322. Constantinopol, 6/18 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 869
323. București, 7/19 ianuarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 870
324. Constantinopol, 7/19 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 872
325. Constantinopol, 8/20 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 874
326. Constantinopol, 9/21 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 874
327. Constantinopol, 9/21 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 878
328. Constantinopol, 11/23 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 878
329. București, 12/24 ianuarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer . . 879
330. Constantinopol, 14/26 ianuarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 881
331. Iași, 15/27 ianuarie 1859, H. A. Churchill către H. L. Bulwer . . . 884
332. București, 17/29 ianuarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 890
333. București, 17/29 ianuarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 893
334. București, 17/29 ianuarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 894
335. București, 20 ianuarie/1 februarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 895
336. București, 20 ianuarie/1 februarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 896
337. București, 20 ianuarie/1 februarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 898
338. București, 20 ianuarie/1 februarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 900
339. Constantinopol, 20 ianuarie/1 februarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 901
340. București, 22 ianuarie/3 februarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 902
341. București, 23 ianuarie/4 februarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 905
342. București, 24 ianuarie/5 februarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 905
343. București, 24 ianuarie/5 februarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 908
344. București, 24 ianuarie/5 februarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 909
345. Constantinopol, 24 ianuarie/5 februarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 910
346. Iași, 25 ianuarie/6 februarie [1859], H. A. Churchill către lord Malmesbury 912

https://biblioteca-digitala.ro

Pag.

347. București, 25 ianuarie/6 februarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 912
348. București, 25 ianuarie/6 februarie [1859], R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer (?) 919
349. Iași, 26 ianuarie/7 februarie 1859, H. A. Churchill către lord Malmesbury 919
350. București, 26 ianuarie/7 februarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 920
351. Constantinopol, 26 ianuarie/7 februarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 922
352. Constantinopol, 27 ianuarie/8 februarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 923
353. Constantinopol, 28 ianuarie/9 februarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 924
354. Iași, 29 ianuarie/10 februarie [1859], H. A. Churchill către [lord Malmesbury] 925
355. Iași, 29 ianuarie/10 februarie 1859, H. A. Churchill către H. L. Bulwer 926
356. Constantinopol, 29 ianuarie/10 februarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 928
357. Iași, 30 ianuarie/11 februarie 1859, H. A. Churchill către H. L. Bulwer 929
358. Constantinopol, 30 ianuarie/11 februarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 932
359. București, 31 ianuarie/12 februarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 933
360. București, 31 ianuarie/12 februarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 935
361. București, 1/13 februarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 936
362. Constantinopol, 2/14 februarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 938
363. Constantinopol, 3/15 februarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 939
364. București, 5/17 februarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 940
365. Iași, 6/18 februarie 1859, H. A. Churchill către H. L. Bulwer . . . 941
366. [Londra], 6/18 februarie 1859, lord Malmesbury către H. A. Churchill 944
367. București, 8/20 februarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 945
368. București, 9/21 februarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 947
369. Constantinopol, 9/21 februarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 949
370. București, 11/23 februarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 950
371. [București], 15/27 februarie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 951
372. București, 15/27 februarie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer . 952
373. Constantinopol, 16/28 februarie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 956
374. București, 22 februarie/6 martie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 957
375. București, 22 februarie/6 martie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 958
376. București, 22 februarie/6 martie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 960
377. Constantinopol, 24 februarie/8 martie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 961

https://biblioteca-digitala.ro

Pag.

378. Constantinopol, 24 februarie/8 martie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 962
379. București, 5/17 martie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 963
380. București, 15/27 martie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 964
381. București, 22 martie/3 aprilie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 967
382. București, 27 martie/8 aprilie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 968
383. Iași, 3/15 aprilie 1859, H. A. Churchill către lord Malmesbury . . . 971
384. București, 4/16 aprilie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 971
385. Constantinopol, 7/19 aprilie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 973
386. București, 13/25 aprilie 1859, R. G. Colquhoun către lord Malmesbury 974
387. Constantinopol, 17/29 aprilie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 976
388. Constantinopol, 19 aprilie/1 mai 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 977
389. București, 21 aprilie/3 mai 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 978
390. Constantinopol, 22 aprilie/4 mai 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 980
Anexă : Pera, 17/29 aprilie 1859, H. L. Bulwer către Etienne Pisani, primul dragoman al Ambasadei Angliei la Constantinopol . . . 981
391. București, 28 aprilie/10 mai 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 983
392. Iași, 6/18 mai 1859, H. A. Churchill către lord Malmesbury . . 984
393. Iași, 8/20 mai 1869, H. A. Churchill către lord Malmesbury . . . 986
394. Constantinopol, 18/30 mai 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 988
395. [Londra], 19/31 mai 1859, lord Malmesbury către H. A. Churchill . . 989
396. Constantinopol, 22 mai/3 iunie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 990
397. București, 23 mai/4 iunie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer 991
398. Constantinopol, 25 mai/6 iunie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 993
399. București, 5/17 iunie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer . . 994
400. Constantinopol, 5/17 iunie 1859, H. L. Bulwer către lord Malmesbury 996
401. București, 8/20 iunie 1859, R. G. Colquhoun către lordul John Russell, ministru secretar de stat pentru afaceri externe al Marii Britanii . . 999
402. București, 27 iunie/9 iulie 1859, R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer . 1001
403. Constantinopol, 5/17 iulie 1859, H. L. Bulwer către lordul John Russell 1002
404. Constantinopol, 9/21 iulie 1859, H. L. Bulwer către lordul John Russell 1003
405. București, 11/23 iulie 1859, John Green, agent și consul general al Angliei la București, către H. L. Bulwer 1001
406. Therapia, 4/16 august 1859, H. L. Bulwer către lordul John Russell 1005
407. București, 14/26 august 1859, J. Green către H. L. Bulwer 1007
408. Therapia, 17/29 august 1859, H. L. Bulwer către lordul John Russell . 1008
409. Therapia, 21 august/2 septembrie 1859, H. L. Bulwer către lordul John Russell 1009

https://biblioteca-digitala.ro

410. Iaşi, 22 august/3 septembrie 1859, H. A. Churchill, agent şi consul general al Angliei la Iaşi, către lordul John Russell 1010
411. Bucureşti, 3/15 septembrie 1859, J. Green către H. L. Bulwer . . . 1025
412. Iaşi, 14/26 septembrie 1859, H. A. Churchill către lordul John Russell 1027
413. Iaşi, 17/29 septembrie 1859, H. A. Churchill către lordul John Russell 1029
414. Iaşi, 22 septembrie/4 octombrie 1859, H. A. Churchill către lordul John Rusell 1032
415. Bucureşti, 28 septembrie/10 octombrie 1859, J. Green către lordul John Rusell 1033
416. [Londra], 6/18 octombrie 1859, lordul John Russell către H. A. Churchill 1035
417. Bucureşti, 30 octombrie/11 noiembrie 1859, J. Green către H. L. Bulwer 1036
418. Iaşi, 30 noiembrie/12 decembrie 1859, H. A. Churchill către H. L. Bulwer 1039
Anexă : Iaşi, 17/29 noiembrie 1859, Al. I. Cuza către H. A. Churchill 1040

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

1

București, 12/24 februarie 1856.

Robert Gilmour Colquhoun, agent și consul general al Angliei la București, către Stratford Canning, viconte de Redcliffe, ambasadorul Marii Britanii la Constantinopol : Despre dorința unanimă ce există în Principate de unire într-un singur stat, cu un prinț străin, sub garanția marilor puteri și sub suzeranitatea Porții ; dezamăgirea ce ar produce-o în rîndul românilor știrea în legătură cu deliberările guvernului otoman în problema reorganizării Principatelor ; observațiile unui român privind lipsa de interes a puterilor față de emanciparea moldo-valahilor.

No. 9 Bucharest, February 29th 1856

My Lord,

[...] [1] Recent events had encouraged the Moldo-Wallachians to hope that a period had arrived when they might benefit very largely from the disposition of the Western Powers in their favor — perhaps these hopes had been raised too high. They had considered that the cession of a large part of Bessarabia, by which their territory had been extended, so as to give them possession of the entire left bank of their great river and increase their population would have led Europe to think seriously, as to the possibility, of adopting a course on which all classes of the Principality are unanimous, all political parties agreed, namely the Union of the Provinces into one state under a Foreign Prince guaranteed by the great Powers but still under Suzerainty of the Porte, if this latter, could not be induced to receive a large sum in lieu of its annual Tribute.

They considered this as the only means of escaping from the influence of any one neighbouring Power, while, being under European guarantee they would form an effecutal barrier for Turkey. They are

https://biblioteca-digitala.ro

too well versed in the evil consequences arising to them from the continual agitation of Parties aspiring to the chief dignity of the State, not to wish to see an end put to the system, and therefore I cannot conceal from Your Excellency that their disappointment will be great, when they are made acquainted with the results of the deliberation of the Porte in their favor. They dread seeing privileges which for ages they have possessed, which have so often been confirmed by their capitulations wrested from them, I mean their right to a certain representative Legislation defective perhaps, but still possessing many good and wholesome elements. The remark made to me yesterday by one who is informed of passing events was to this effect "are these two Principalities alone not to derive benefit from recent events ; while the Christian subjects of the Porte throughout the Empire are emancipated from the state of subjection in which they have been held and admitted to privileges they hardly hoped for, the Moldo-Wallachians see themselves threatned to be deprived of rights they have possessed for Centuries, the vicious system of elective Princes confirmed, whereby corruption and demoralisation are perpetuated ; surely Europe does not wish us to turn an appealing look towards that Power from whom we hoped we were now set free, but who amid all that was bad in her protection, still continued to us the shadow of our representative system".

These remarks are premature and made in ignorance of the resolution of the Porte, but they are worthily of attention.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 334 ; Public Record Office, London, Foreign Office 195/vol. 529, f. 88—92. (În continuare P.R.O. London, F.O. . . . .).

■

Nr. 9 București, 29 februarie 1856

Excelență,

[...][1] Evenimentele recente au încurajat pe moldo-valahi să spere că a sosit o perioadă cînd ar putea beneficia foarte mult de dispoziția puterilor apusene în favoarea lor — poate că aceste speranțe au fost mult prea mari. Ei au considerat că cedarea unei părți din Basarabia, prin care teritoriul lor a fost astfel extins încît să le dea stăpînirea asupra întregului mal stîng al marelui fluviu și să le sporească populația, ar determina Europa să se gîndească serios la posibilitatea de a adopta o cale care să întrunească unanimitatea tuturor claselor din principat și acordul tuturor partidelor politice, anume unirea provinciilor într-un singur stat, sub un domnitor străin garantat de marile puteri, dar încă sub suzeranitatea Porții, dacă aceasta din urmă nu ar putea fi convinsă să primească o sumă mare în locul tributului său anual.

Ei consideră unirea ca singurul mijloc de a scăpa de influența oricărei puteri vecine, în timp ce, fiind sub garanția europeană, ar

https://biblioteca-digitala.ro

forma o barieră eficace pentru Turcia. Ei cunosc prea bine relele consecințe ce se nasc pentru ei din agitația continuă a partidelor care aspiră la demnitatea supremă în stat, ca să nu dorească să se sfîrșească acest sistem și deci nu pot ascunde Excelenței voastre că va fi mare dezamăgirea lor, cînd li se vor aduce la cunoștință rezultatele deliberării Porții în favoarea lor. Ei se tem că vor vedea smulgîndu-li-se privilegiile pe care le-au avut de secole și care au fost deseori confirmate de capitulații, adică dreptul lor la o anumită legislație reprezentativă, poate deficientă, dar care are încă multe elemente bune și utile. Remarca ce mi s-a făcut ieri de către o persoană informată asupra evenimentelor în curs, avea acest sens : „numai aceste două principate nu vor beneficia de evenimentele recente ; în timp ce supușii creștini ai Porții, de pe tot cuprinsul imperiului, se emancipează față de starea de înrobire în care au fost ținuți, admițîndu-li-se privilegii la care abia sperau, moldo-valahii se văd amenințați să fie lipsiți de drepturile pe care le aveau de secole, să fie confirmat sistemul vicios de alegere a domnitorilor, perpetuîndu-se astfel corupția și demoralizarea ; desigur, Europa nu dorește ca noi să ne îndreptăm privirile rugătoare spre acea putere de care sperăm să fim acum eliberați, dar care, în ciuda a tot ceea ce a fost rău în protectoratul său, a menținut încă o umbră asupra sistemului nostru reprezentativ".

Aceste observații sînt premature și sînt făcute ignorîndu-se rezoluția Porții, dar merită atenție.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

---

[1] Pasajul omis nu se referă la Principatele Române.

2

București, 22 februarie/5 martie 1856.

R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe : Insatisfacția existentă în Țara Românească în legătură cu propunerile înaintate de Conferința ambasadorilor de la Constantinopol celei de la Paris ; intenția de a se organiza o demonstrație de protest și sfatul dat de consul de a se renunța la această acțiune ; Poarta suspectată că încearcă să se erijeze în putere suverană în loc de suzerană a Principatelor.

No. 14 Bucharest, March the 5th 1856.

My Lord,

The general feeling prevalent here on the subject of the supposed arrangements (for they are as yet not known in detail) submitted by the Conferences at Constantinople to Paris, is one, as I had foretold, of a certain degree of dissatisfaction.

This feeling exists in all classes, from the Prince downwards.

https://biblioteca-digitala.ro

The example set by the neighbouring Principality of making a *demonstration* at the head of which the Prince himself was to figure would appear to have given rise to something of the kind here; and I have been credibly informed that the subject has been started by Prince Stirbey as desirable here also. I have thought it my duty most strenuously to oppose this and I have advised three influential individuals to resist anything of the kind. They are in ignorance of the actual terms of the articles [1], consequently have no right to go upon unknown bases; and I moreover entreated them to have confidence in those who felt a sincere interest in their welfare. They dread naturally enough being deprived of any of their sacred privileges of autonomy; they are very suspicious of the Porte's attempt to erect itself into a Sovereignty instead of a Suzerainty; and it may be a subject for serious consideration how far any measure is desirable which *may* lead them to regret their former very unenviable position towards Russia.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 334; P.R.O. London, F.O. 195/ vol. 529, f. 115—116 v.

■

București, 5 martie 1856

Nr. 14

Excelență,

Sentimentul general ce predomină aici în legătură cu subiectul presupuselor aranjamente (căci ele încă nu sînt cunoscute în detaliu) supuse spre examinare de Conferința de la Constantinopol celei de la Paris, este acela, după cum am mai spus-o, al unui anumit grad de nemulțumire.

Acest sentiment există la toate clasele, de la domnitor în jos.

Exemplul dat de principatul vecin, de a face o *demonstrație* în cap cu însuși principele, se pare că ar fi dat naștere la ceva asemănător aici; și am fost informat, în mod credibil, că problema a pornit de la prințul Șitrbei, ea fiind dorită și aici. Am crezut că este de datoria mea să mă opun cu toată energia, sfătuind trei persoane cu influență să reziste la orice ⟨măsură⟩ de acest gen. Ei nu cunosc clauzele reale ale articolelor [1], în consecință nu au dreptul să acționeze pe baze necunoscute și, în plus, i-am rugat stăruitor să aibă încredere în aceia care sînt sincer interesați de bunăstarea lor. Firește, se tem destul, fiind lipsiți de oricare din privilegiile lor sacre de autonomie; ei bănuiesc că Poarta încearcă să se ridice ea însăși la suveranitate în loc de suzeranitate; și ar putea fi un subiect de luat serios în considerație, ce măsură ar fi de luat care să-i *poată* face să regrete fosta lor poziție, foarte de neinvidiat, față de Rusia.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

[1] Este vorba de protocolul Conferinței de la Constantinopol, din 11 februarie 1856. Vezi *Acte și documente*, vol. II, Buc., 1889, p. 917 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro

3

București, 9/21 aprilie 1856.

R. G. Colquhoun către George William Frederick Villiers, conte de Clarendon, ministru secretar de stat pentru afaceri externe al Marii Britanii : Interesul unor „partide" de a prezenta situația din țară ca dăunătoare ordinii ; vestea evacuării trupelor austriece din cele două principate salutată de întreaga populație, cu excepția unor boieri ; despre ordinea și starea de spirit existente în țară.

Bucharest, 21st April, 1856

No. 23

My Lord,

It seems to be the interest of certain parties here to represent the condition of the Country as menacing to good order ; symptoms of this shewn themselves some time back.

We had, first, reports from Bulgaria, which, on enquiry, turned out to be entirely false.

Since it has been ascertained that the Austrian Forces are definitively to evacuate the Provinces, orders have been issued from the local Government, purporting to be very secret, but which are allowed to transpire, such as concentrating on the Capital the three militia regiments and cavalry. To both these, stringent orders are issued to have their firearms and sabres in perfect state, for them to act on the earliest notice being given. A certain party of Boïars express regret and much alarm at the departure of the Austrian troops, and many officiers of K. K. Army, I hear, rather encourage the expression of such sentiments. I have recently been waited on by several persons well-informed on the condition of the Country ; they declare to me most positively that never was there a greater spirit of order and resignation among the people, they seem impressed with the idea that one of the results of peace must be a change for the better, and a delivery from the many vexations they are exposed to. I have no hesitation myself in stating that there is not the least ground for alarm ; and that it cannot be denied that the departure of the Imperial Troops will be hailed with satisfaction by all the population ; for they have contrived to render themselves singularly unpopular, both officers and men while the number of collisions which have taken place, of attacks on property and persons, for which no redress has been obtained, make the inhabitants of both town and country most anxious to be freed from their present guests, whose conduct, brought into comparison with that of their predecessors the Russians, or of their present co-occupiers the Turks, does not shew to advantage.

Have the honor...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 61 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1199, f. 211—213.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 23

București, 21 aprilie 1856

Excelență,

Se pare că interesul anumitor partide de aici este de a prezenta starea din țară ca amenințătoare pentru buna ordine; acum cîtva timp s-au ivit astfel de simptome.

La început, am avut știri din Bulgaria, care, la cercetare, s-au dovedit a fi complet false.

De cînd s-a stabilit că forțele austriece vor trebui să evacueze definitiv provinciile, au fost elaborate ordine de către guvernul local, dînd de înțeles că sînt foarte secrete, dar cărora li se permite să se răspîndească, cum ar fi, de exemplu, concentrarea în capitală a trei regimente de miliție și cavalerie. Pentru ambele s-au dat ordine stricte ca armele de foc și săbiile să fie în perfectă stare, ca să poată intra în acțiune în timpul cel mai scurt. O anumită parte a boierilor și-a exprimat regretul și s-a alarmat la plecarea trupelor austriece și am auzit că mulți ofițeri din armata cesaro-crăiască cam încurajează manifestarea unor astfel de sentimente. Am primit recent vizita mai multor persoane bine informate asupra stării din țară; ele mi-au declarat în modul cel mai sigur că nu a existat niciodată un spirit mai mare de ordine și de resemnare în popor; ele par a fi impresionate de ideea că unul din rezultatele păcii trebuie să fie o schimbare spre mai bine și o eliberare de multele jigniri la care au fost supuși. Nu am nici o ezitare în a afirma că nu există nici cel mai mic motiv pentru a ne alarma și că nu se poate nega că plecarea trupelor imperiale va fi salutată cu satisfacție de întreaga populație, pentru că atît ofițerii, cît și soldații au reușit să se facă deosebit de nepopulari, căci numărul de ciocniri ce au avut loc, de atacuri la proprietate și la persoane, pentru care nu s-a obținut vreo despăgubire, a făcut ca locuitorii atît de la oraș, cît și de la țară să fie nerăbdători să se elibereze de actualii oaspeți, a căror purtare, în comparație cu aceea a predecesorilor lor, rușii, sau a partenerilor lor de ocupație, turcii, nu este în favoarea lor.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

4

Iași, 12/24 aprilie 1856.

Samuel Gardner, consulul Angliei la Iași, către lord Clarendon: Trimite copia depeșei adresată lordului Stratford de Redcliffe privind evacuarea Moldovei de trupele austriece; observații asupra stării de spirit din Moldova și a situației economice și politice.

https://biblioteca-digitala.ro

Diplomatic Jassy April 24, 1856

My Lord,

I have the honor to submit annexed the copy of my despatch under yesterday's date to His Excellency Viscount Stratford de Redcliffe.

"Your Excellency has been undoubtedly informed by Mr. Agent and Consul General Colquhoun of Bucharest of the projected gradual evacuation of the Principalities by the Austrian Troops, a measure which will have its full completion within the period assigned of six months. I waited on General Count Paar who gave me every information on the subject, and whatever opinions may have been entertained to the contrary, the Austrian Government seems perfectly satisfied to have the onerous charge of the defence and tranquillity of these Countries transferred to the National Local Authority. It however appears to be regarded here as somewhat problematical if peace be established on a solid permanent basis and if within the cycle of some years causes may not arise to endanger the repose of Europe. These opinions seem entertained by high Military Authority amongst the Austrians.

From the manifest and proclamation of the Emperor of Russia addressed as much to the populations of the East as to his own subjects, the object of the war has been fully attained by the mantle of protection which her power has thrown over her Coreligionists in Turkey, and in submitting to some sacrifices of Territory to obtain the advantages of peace, she has enhanced her character of generous policy at no expense of her Military reputation which has been sustained unsullied by her Armies. This language is studiously repeated in these Countries. It is now the Passion Week of the Greek Church here and the ratification of the Conditions of the Peace may arrive at an hour when the great sacrifice of the cross is before them. Never was a period of so much external devotion as during the present year, and never was a period when the general demoralisation was greater. It pervades every rank, and invades every dwelling. The intrigues everywhere active propagate the Evil. The autonomy and self administration of the Country on which so much stress is laid may bear some comparison with the contemplated increased Military Force of the Country. In a treasury exhausted by much heedless waste and expenditure they have no means to meet the additional expense, and from inefficient and unexperienced officers an imperfect instruction and discipline alone can be expected for the Militia, which wear still Military Casque of the Russian Army. We have had alternately the same Functionaries filling Office Civil and Military, but without the least experience in the latter branch of service. The deficit in the Treasury exceeds four Millions of piastres revenue Currency, or one Hundred and Twenty five Thousand Imperial ducats.

The removal of all restrictions on the Commerce between these Countries and Russia will redound chiefly to the advantage of the latter. The urgent necessities for the supplies of different articles from abroad will be immediately satisfied from hence, where those articles

https://biblioteca-digitala.ro

have been long accumulating and the export commerce of the products and cereals of Russia in return will leave no profits to purchasers, or find a market now in the general low prices of Europe. Speculators will suffer heavy losses and Mr. Cunningham anticipates already several failures at Galatz. I hope and trust that the blessings of peace may be permanent and secure, and that from the political horizon the cloud may disappear which seems to menace it. We are still amidst the working of the past leaven and every mind regards the future before it in some doubt uncertainty or apprehension. It is in Russia too a period of transition and it is impossible to say if the Autocrat power now wielded may not be compelled by different levers and circumstances to an action independent of the will, "or subversive of its obligations".

The Russian Consulate is preparing for the reception of a Consul, and the street in which it is situated is repaving. It is a large building, Russian Government property, paying only a Cen⟨t⟩ or quit rent of Eighty ducats per annum to the Church, I believe of St. Spiridon, which it adjoins almost. The Consulate Mast has remained standing during the war painted in the National Colours of Russia.

I solicit Your Excellency's indulgence for my despatch in submitting it to Your Consideration".

I have the honor...

Agent S. Gardner

In my anxiety to forward my despatch to Your Lordship I am devoting a late hour of the evening to the duty. My morning's hence of late been occupied by some affair obtruded from and on my Chancery. It is difficult to obtain that efficient assistance generally provided to the Foreign Consulates and of a National character. In other localities a British Consul may have the power of selecting it. It is difficult in Iassy.

I have the honor...

Sam. Gardner

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 52 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1201, f. 47—49 v.

■

Diplomatic

Iași, 24 aprilie, 1856

Excelență,

Am onoarea de a vă înainta, în anexă, copia raportului cu data de ieri către Excelența sa vicontele Stratford de Redcliffe.

„Excelența voastră a fost fără îndoială informată de către domnul agent și consulul general Colquhoun din București despre proiectata evacuare a Principatelor de către trupele austriece, măsură care va fi terminată complet în perioada fixată de șase luni. Am stat de vorbă cu generalul conte Paar, care mi-a dat toate informațiile în această privință și, indiferent de părerile contrare care ar putea fi nutrite, guvernul austriac pare a fi complet satisfăcut să vadă transferată autorității

https://biblioteca-digitala.ro

locale naționale sarcina împovărătoare de a apăra și a păstra liniștea în aceste țări. Totuși, se pare că aici se consideră oarecum problematic ca pacea să fie stabilită pe o bază permanent solidă și ca, în decursul cîtorva ani, să nu se ivească unele motive care să pună în pericol pacea Europei. Aceste păreri par să fie nutrite de autoritatea supremă militară printre austrieci.

Din manifestul și proclamația împăratului Rusiei, adresată atît populațiilor din est, cît și supușilor săi, obiectivul războiului a fost complet atins prin mantia de protecție pe care puterea sa a aruncat-o peste coreligionarii săi din Turcia și, consimțind a sacrifica părți din teritoriu pentru a obține avantajele păcii, Rusia și-a intensificat caracterul politicii sale generoase, fără ca aceasta să fie în detrimentul reputației sale militare, care a fost menținută intactă de armatele sale. Acest limbaj este repetat în mod sîrguincios în aceste țări. Acum este săptămîna patimilor în biserica grecească de aici și ratificarea condițiilor de pace poate să sosească în clipa cînd este înfățișat marele sacrificiu al crucificării. Nu a existat niciodată o epocă cu atît de aparentă evlavie ca în acest an și nici vreo epocă în care demoralizarea generală să fie mai mare. Ea pătrunde în orice clasă și invadează orice locuință. Intrigile sînt active peste tot și propagă Răul. Autonomia și autoadministrarea țării, pe care se pune atît de mult accent, pot suferi o oarecare comparație cu preconizata forță militară mărită a țării. Cu un tezaur public epuizat de risipa și cheltuiala neatentă, nu au mijloace să facă față cheltuielilor suplimentare și nu se poate aștepta de la ofițeri ineficienți și fără experiență decît o instruire și disciplină imperfecte pentru miliție, care poartă încă și acum casca militară a armatei ruse. Alternativ, am avut aceiași funcționari satisfăcînd serviciul civil și militar, dar fără să aibă cea mai mică experiență în ramura militară. Deficitul din tezaurul public depășește cu patru milioane de piaștri sau o sută douăzeci și cinci mii ducați imperiali venitul anual în valută.

Înlăturarea tuturor restricțiilor asupra comerțului între aceste țări și Rusia va contribui în special la avantajul acesteia din urmă. Nevoile urgente de aprovizionare cu diverse articole din străinătate vor fi imediat satisfăcute de acum înainte, acolo unde acele articole s-au acumulat cu timpul și comerțul de export al produselor și cerealelor Rusiei nu va fi, în schimb, nici profitabil cumpărătorilor, nici nu va găsi o piață acum, la prețurile generale scăzute din Europa. Speculanții vor suferi pierderi grele și domnul Cunningham anticipează deja mai multe falimente la Galați. Sper și am încredere că binecuvîntările păcii pot fi permanente și sigure și că de pe orizontul politic va dispare norul care pare să o amenințe. Sîntem încă influențați de trecut și oricine privește viitorul pe care-l are în față cu o oarecare nesiguranță suspicioasă sau teamă. Și în Rusia este o perioadă de tranziție și este imposibil să se spună dacă puterea autocrată care se exercită acum nu va fi, poate, forțată de diverse pîrghii și circumstanțe la o acțiune independentă de voința sa, „sau vătămătoare obligațiilor sale".

Consulatul rus se pregătește pentru primirea unui consul și se pavează din nou strada unde este situat. Este o clădire mare, proprie-

https://biblioteca-digitala.ro

tatea guvernului rus, care plătește o chirie de numai o sută sau optzeci de ducați pe an bisericii, cred că biserica Sf. Spiridon, de care este aproape învecinată. Pavilionul consulatului a rămas în picioare în timpul războiului, vopsit în culorile naționale ale Rusiei.

Solicit indulgența Excelenței voastre pentru raportul meu pe care îl supun aprecierii dv.".

Am onoarea...

Agent
S. Gardner

Cu grija de a vă expedia raportul, consacru o oră tîrzie a serii pentru această datorie. Dimineţile mi-au fost ocupate pînă tîrziu de afacerile impuse de cancelarie. Este greu de obținut acel sprijin eficient, care este, în general, furnizat consulatelor străine și care are un caracter național. În alte localități consulatul britanic are posibilitatea să-l aleagă. La Iași este greu.

Am onoarea...

Sam. Gardner

5

București, 7/19 mai 1856.

R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe : Neliniștea existentă în legătură cu apropiata încheiere a domniei lui B. Știrbei, conform Convenției de la Balta Liman ; zvonuri privind intenția lui C. Cantacuzino de a sprijini realegerea lui Bibescu ; B. Știrbei creează noi ranguri în scopul măririi numărului de partizani ce vor fi aleși deputați în viitoarele Adunări destinate să exprime dorințele țării.

Bucharest, May 19th 1856

Copy
No. 34

My Lord,

The public eye is turned anxiously toward the approaching period when the fonctions of the Hospodar cease, in terms of the Treaty of Balta Liman : the 29 May/11 June is the day where on their Septennial tenure ends [1].

I shall hope to have instructions from Your Excellency before that date.

Mr. Cantacuzino formerly Caimacam who has passed the winter in Europe returned a few days ago. Report says he has determined to throw his influence into the scale of Prince Bibesco in the future competition for the Hospodarship.

I must not fail to mention that recently Prince Știrbey has created a frensh batch of *ranks* to the number of 156 ; with very few exceptions

https://biblioteca-digitala.ro

these are persons, small Government Employés, residing in the various districts, men who owing their all to Prince Ştirbey, will use every means in their power to canvass for him or his partizans in the election for deputies who may be called to represent the various classes before the European Commission destined to ascertain the wishes and wants of the Country.

This makes upwards of 400 promotions made during the present year ; he has raised his son against all use and custom to the highest rank of Grand Vornik.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

Ah. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 51 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1199, f. 245—246 v

■

Copie
Nr. 34

Bucureşti, 19 mai 1856

Excelenţă,

Atenţia publică se îndreaptă cu îngrijorare spre perioada care se apropie, cînd funcţiile de domnitor încetează în baza prevederilor tratatului de la Balta Liman : 29 mai/11 iunie, este ziua cînd durata funcţionării lor de şapte ani se termină [1].

Sper să primesc instrucţiuni de la Excelenţa voastră înainte de acea dată.

Domnul Cantacuzino, fostul caimacan, care şi-a petrecut iarna în Europa, s-a întors acum cîteva zile. Se spune că s-a hotărît să-şi exercite influenţa pentru a înclina balanţa în competiţia viitoare pentru domnie în favoarea prinţului Bibescu.

Nu voi omite să menţionez că, recent, prinţul Ştirbei a creat o serie nouă de ranguri ierarhice, în număr de 156 ; cu foarte puţine excepţii, este vorba de persoane, mici funcţionari de stat, care locuiesc în diferite judeţe, oameni care, datorînd totul prinţului Ştirbei vor folosi toate mijloacele ce le stau în putere pentru a face propagandă pentru el sau partizanii săi în alegerea de deputaţi şi care vor fi chemaţi să reprezinte diferitele clase înaintea Comisiei europene destinată să stabilească dorinţele şi necesităţile ţării.

Aceasta înseamnă peste 400 de promovări făcute în anul în curs ; contra tuturor uzanţelor şi datinei, el a ridicat pe fiul său la rangul cel mai înalt de mare vornic.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

[1] Conform tratatului de la Balta Liman din 19 aprilie/1 mai 1849, domnii erau numiţi pe termen de 7 ani.

https://biblioteca-digitala.ro

6

Iași, 19/31 mai 1856.
S. Gardner către lord Clarendon : Trimite spre informare statutele Băncii Moldovei și „Gazeta de Moldavia" ; observații asupra Unirii Principatelor.

Diplomatic Jassy, Mai 31, 1856

My Lord,

Referring to my preceding despatches of 16 and 23 Instant I have the honor to inclose a printed copy of the statutes of the Bank of Moldavia [1] as now established.

I have furthermore the honor to inclose a copy of the Gazette of Moldavia No 39 [2] with its supplement and French version, containing a message from the Hospodar to the General Divan at the close of the session. The reply of the Divan, which is always the echo of the message, expresses its acknowledgments to the Hospodar for his endeavours at the Conferences to obtain their support with a view to the Union of the Principalities. Amongst the seventeen signataries, there are several members of the Prince's family, and the others, with one or two exceptions, are names of not much import or consideration. The Prince speaks of the approching period which will terminate his reign with much abnegation. But the spirit on a recess from Power, must differ much from that of its assumption by the Hospodar. In regard to the Union of the Countries, it can hardly be supposed that any Moldavian really wishes Moldavia to be a subordinate part to Wallachia, and Iassy its capital, and seat of Government, to be converted into a district town [3]. In the hopes entertained of the Principalities being united under a foreign dinasty, they would cease to be dependent on Turkey, and would on the frontiers of Austria be a cause of constant distrust, the example of Greece is followed, holds out little encouragement, to Great Britain or to France, as their frontiers could hardly be accessible in case of any urgent political necessity to counteract any tendency to misrule, or to disorder. The families of the Greeks of the Russian party are flocking from every quarter again into the Country, and they have not lost any of the character of the past during the late events.

I have the honor...

Samuel Gardner

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 52 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1201, f. 72—73

■

Diplomatic Iași, 31 mai 1856

Excelență,

Cu referire la rapoartele mele anterioare din 16 și 23 curent am onoarea a include un exemplar tipărit al statutelor Băncii Moldovei [1] nou înființată.

https://biblioteca-digitala.ro

În plus am onoarea a include un exemplar din „Gazeta de Moldavia", nr. 39 [2], cu suplimentul său și o versiune în limba franceză, care conține un mesaj al domnitorului către Divanul general la închiderea sesiunii. Răspunsul Divanului, care este întotdeauna un ecou al mesajului, exprimă recunoașterea străduințelor domnului la conferințele de pace pentru a obține sprijinul lor în vederea Unirii Principatelor. Printre cei 17 semnatari sînt mai mulți membri ai familiei prințului domnitor, iar ceilalți, cu una sau două excepții, sînt nume fără prea mare importanță sau vază. Prințul vorbește cu multă abnegație de apropiata perioadă cînd se va termina domnia sa. Dar starea de spirit la o retragere de la putere trebuie să fie mult diferită de aceea de la ridicarea la domnie. În privința Unirii Principatelor abia dacă se poate presupune că vreun moldovean ar dori într-adevăr ca Moldova să fie o parte subordonată Valahiei, iar Iașul, capitala sa și reședința guvernului, să fie transformat într-un oraș regional [3]. În speranțele nutrite de Principate de a fi unite sub o dinastie străină, ele vor înceta să mai fie dependente de Turcia și ar fi la frontierele cu Austria un motiv de constantă neîncredere, urmînd exemplul Greciei și prezentînd puțină încurajare pentru Marea Britanie sau Franța, întrucît frontierele lor abia ar putea să fie accesibile în cazul unei necesități politice urgente de a contracara orice tendință de proastă guvernare sau de tulburări. Familiile grecilor din partida rusească se adună de peste tot din nou în țară și nu au pierdut nimic din caracterul din trecut în perioada recentelor evenimente.

Am onoarea... Samuel Gardner

---

[1] *Statutele Băncii Moldovei, Iași,* Tipografia Buciumului Român, 1856, 21 p.
[2] „Gazeta de Moldavia", anul XXVIII, nr. 39 din 17 mai 1856.
[3] Afirmația consulului britanic reprezintă punctul de vedere al puținilor separatiști moldoveni. Consulul respectiv era puțin pregătit pentru a înțelege realitățile din Principate, dovadă însești admonestările primite de la superiorii săi. Vezi doc. 98, 110, 132.

7

București, 29 iunie/11 iulie 1856.

R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe : Regretă decizia prelungirii domniei lui B. Știrbei, care ar putea avea grave consecințe ; zvonuri în legătură cu posibila numire în funcția de caimacam a lui George Știrbei și caracterizarea lui ; opinii despre alți eventuali candidați la căimăcămie : Al. Ghica, C. Cantacuzino, Const. Ghica și C. Cretzulescu.

Copy Bucharest, 11 July 1856
No. 66

My Lord,

I have little to add to the different messages I sent Your Excellency by telegraph.

https://biblioteca-digitala.ro

The world is surprised at the method adopted by the Prince for his retirement when he had so natural a line to follow. In Your Excellency's Message received this morning You mention Prince Ştirbey is ordered to resume office till he be permitted to resign. I almost should regret this for his return though even temporarily in power will have a bad effect and may perhaps incite to hostile demonstration members of the party which all our endeavours have been used to keep quiet and who of course will not know that such return is only temporary.

The Home Minister when he waited on me on the 8th to communicate the Prince's departure told me that they had been given to understand that the Son Prince George had already received from the Porte his appointment as Caimacam. I ventured to doubt this as the merits of the Father and son never for a moment could be compared. The Father with all his faults, had no inconsiderable administrative capacity. The son possesses all the defects of the Father without the slighest merit ; his knowledge and acquirements are very superficial and he has one other defect for which I believe I can refer Your Excellency to the Grand Vizier. No such a nomination on the part of the Porte would effectually alienate nay drive to despair a large party (still I hope) most devoted to Turkey. I have little to add to the deal I have said of Prince Alexander Ghyka. I consider him the only man for the situation (save one perhaps), his high position would induce the Boiar class to receive him as one of themselves — he is really held in affection and veneration by the merchantile and lower classes, he has few belongings on whom to place his affection as in former times when his Brothers existed and, if deficient in brilliancy of conversation, he is a good shrewd penman and a persevering workman. His antagonist for the Caimacamie (for I put Young Prince George Ştirbey out of the question) would be Mr Contacuzène. I placed him at the bottom of the list I forwarded to Your Excellency some days ago but I know he has certain protection among the Turks at Constantinople and I believe the Austrians would prefer him to Prince Ghyka, but his sad way in which he administered his former Caimacamies, the one or two bad cases of corruption brought home to him, give but small promise for the future, then it must be recollected if he be Caimacam the power will de facto be in the hands of Mr. de Mavros, ex Director of Quarantine, who returned here from Vienna a fortnight ago and who entirely governs Mr. Cantacuzène — this nomination is carefully to be avoided.

My preceding letters have spoken of the other Candidates : Prince Constantin Ghyka, spotless as to character for honesty and integrity, but for no mind whatever — he would be led by those having influence over him which though it may be beneficial today may be pernicious tomorrow.

https://biblioteca-digitala.ro

Constantin Crezzolesko is of high character but he has been of late years much out of the Country. With Nicolas Crezzolesko Your Excellency is personally acquainted.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 51 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1200, f. 96—98 v.

■

Copie
Nr. 66

București, 11 iulie 1856

Excelență,

La diversele mesaje telegrafice pe care le-am trimis Excelenței voastre nu am decît puține de adăugat.

Lumea este surprinsă de metoda adoptată de domnitor pentru retragerea sa, cînd avea o cale atît de firească de urmat. În mesajul Excelenței voastre, pe care l-am primit azi dimineață, menționați că domnitorul Știrbei trebuie să-și reia slujba pînă i se va permite să demisioneze. Aproape că regret, deoarece întoarcerea sa la putere, deși numai temporară, va avea un efect supărător și poate să atîțe la demonstrații ostile pe membrii partidului pentru care am folosit toată strădania noastră ca să-i calmăm și care nu vor ști, desigur, că întoarcerea sa este numai temporară.

Ministrul de interne, cînd m-a vizitat pe 8 curent pentru a-mi comunica plecarea domnitorului, mi-a spus că au fost lăsați să înțeleagă că fiul domnitorului, George, a și primit de la Poartă numirea de caimacam. Îndrăznesc să mă îndoiesc de aceasta, întrucît meritele tatălui și ale fiului nu se pot compara nici pentru o clipă. Tatăl, cu toate greșelile sale, avea aptitudine administrativă nu lipsită de importanță. Fiul are toate defectele tatălui, fără cel mai mic merit, cunoștințele și deprinderile sale sînt foarte superficiale și mai are și un alt defect, pentru care cred că Excelența voastră se poate adresa marelui vizir. O astfel de numire din partea Porții ar înstrăina efectiv, dacă nu chiar ar duce la disperare un partid mare (încă mai sper) foarte devotat Turciei. Am puține de adăugat la ceea ce am spus despre prințul Alexandru Ghica. Îl consider drept singurul om potrivit pentru această situație (afară poate de unul) ; înalta sa poziție ar convinge clasa boierească să-l primească drept unul de-al lor — el se bucură într-adevăr de afecțiunea și veneratia comercianților și a claselor inferioare, are puține bunuri în care să-și investească afecțiunea, ca în trecut, cînd existau frații săi, iar dacă nu are o conversație strălucitoare, el este în schimb un scriitor bun, subtil și un muncitor perseverent. Concurentul său la căimăcămie (deoarece îl socot pe tînărul prinț George Știrbey în afara discuției) ar fi domnul Cantacuzino. L-am așezat la sfîrșitul listei pe care am trimis-o Excelenței voastre acum cîteva zile, dar știu că se bucură de o anumită protecție printre turci

https://biblioteca-digitala.ro

la Constantinopol și cred că austriecii îl vor prefera prințului Ghica, dar felul trist în care și-a administrat căimăcămiile anterioare, unul sau două cazuri urite de corupție în care a fost implicat, promit prea puțin pentru viitor ; trebuie apoi reamintit că, dacă el va fi caimacam, puterea va reveni de facto domnului Mavros, fost director al carantinei, care s-a reîntors aici de la Viena acum două săptămîni și care-l dirijează complet pe domnul Cantacuzino — această numire trebuie evitată cu grijă.

Scrisorile mele precedente au pomenit de ceilalți candidați : prințul Constantin Ghica, fără pată în ceea ce privește cinstea și integritatea caracterului său, dar neavînd prea multă minte — el ar fi condus de cei ce au influență asupra lui, ceea ce, deși poate azi să fie de folos, mîine poate fi periculos.

Constantin Crețulescu este un om de mare caracter, dar în ultimii ani a fost mult timp plecat din țară. Pe Nicolae Crețulescu, Excelența voastră îl cunoaște personal.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

8

București, 4/16 iulie 1856.
R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe : Despre numirea lui Alexandru D. Ghica în postul de caimacam al Țării Românești ; convorbirea particulară avută cu acesta, care i-a expus planurile lui de guvernare. A promis noului caimacam sprijinul său.

Copy
No. 68

Bucharest, 16th July 1856

Mr. Colquhoun to Lord Stratford

At a late hour on the night of the 14th a telegraphic Message arrived in town from Mr. D'Aristarcki to Prince Alexander Ghyka announcing that the Sultan had intrusted him with the Caimacamie, and by the same means, the Grand Vornik Minister of the Interior Mr. Balliano received orders to place the reins of Government in the hands of Prince Ghyka. It is announced that the firman would be sent from Constantinople in a few days by Kiamil Pasha, but that he would first visit Moldavia, where Mr. Theodoritza Balsch is named Caimacam.

Prince Alexander Ghyka came into town from his Country seat yesterday, to be present at a dinner given by Count Coronini in celebration of the birth of a Princess to the Emperor of Austria, at which the Ministers and foreign Agents were present. In the evening the Prince paid me a long confidential visit, wherein he expressed his determination to use every means in his power, to prevent a conti-

https://biblioteca-digitala.ro

nuance of those abuses which have thrown such discredit on the latter part of Prince Stirbey's reign — he proposes a complete change in the *personnel* of the Ministry, intends to select men from among the younger and more honest ones, he requested me to give him my opinion on those persons he had in view, and to suggest others. While declining to use any direct influence, I told him I should feel it my duty to give him my full support on all occasions when I considered the welfare of his Country at stake ; that I had every reliance on the purity of his intentions, and, trusting to his friendly dispositions to myself personally, I should avail myself of such, and point out frankly and candidly anything I might deem injurious to his administration.

I do not as yet know how far his powers go ; I presume however they will be as full as though he were actually Hospodar ; I mean as to the power of confering Office on such persons as he thinks best qualified to carry out his views and of removing from their present Offices the Ministers and others ; without such power, his action for good will be completely neutralized.

Up to tonight no resignations have been given in though I hear the spathar and Secretary of State Plagino have the intention of resigning tomorrow.

I have the honor...

(Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 51 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1200, f. 104—106.

■

Copie
Nr. 68

București, 16 iulie 1856

D-l. Colquhoun către lordul Stratford

Tîrziu în noaptea de 14 a sosit un mesaj telegrafic în oraș de la domnul Aristarchi către prințul Alexandru Ghica, prin care era anunțat că Sultanul i-a încredințat căimăcămia și, prin același mijloc, marele vornic, ministrul de interne, domnul Băleanu a primit ordin să predea conducerea guvernului în mîinile prințului Ghica. Se anunță că firmanul va fi trimis de la Constantinopol în cîteva zile prin Kiamil pașa, dar că acesta va vizita mai întîi Moldova, unde domnul Toderiță Balș este numit caimacam.

Ieri, prințul Alexandru Ghica a venit în oraș, de la reședința sa de la țară, pentru a fi prezent la un dineu dat de contele Coronini pentru a sărbători nașterea unei prințese a împăratului Austriei, la care erau prezenți miniștrii și agenții străini. Seara, prințul mi-a făcut o vizită confidențială de lungă durată, în care mi-a exprimat hotărîrea sa de a folosi orice mijloc ce îi stă în putere pentru a împiedica continuarea abuzurilor ce au discreditat atît de mult ultima parte a domniei principelui Știrbey ; el propune o schimbare completă a personalului guvernului, intenționează să aleagă oameni dintre cei mai tineri și mai

https://biblioteca-digitala.ro

cinstiți și mi-a cerut să-i spun părerea mea despre acele persoane pe care le are în vedere și să-i sugerez altele. Deoarece am refuzat să exercit vreo influență directă, i-am spus că voi considera că este de datoria mea să-i acord tot sprijinul în toate ocaziile cînd voi crede că bunăstarea acestei țări este în joc ; că am toată încrederea în sinceritatea intențiilor sale și, bizuindu-mă pe înclinațiile sale prietenești față de mine personal, mă voi folosi de aceasta și voi scoate în evidență deschis și sincer orice aș considera că este vătămător pentru administrația sa.

Nu știu încă cît de mari sînt puterile sale ; totuși presupun că ele vor fi tot atît de depline ca atunci cînd era cu adevărat domnitor ; înțeleg prin aceasta puterea de a conferi funcții acelor persoane pe care le consideră a fi cele mai îndreptățite să execute punctele sale de vedere și de a îndepărta din funcțiile lor actuale pe miniștri și alții ; fără a avea o astfel de putere, lupta sa pentru bine va fi complet neutralizată.

Pînă astă-seară nu s-a înaintat nici o demisie, deși am auzit că spătarul și secretarul de stat Plagino au intenția de a demisiona mîine.

Am onoarea...

(Semnat) R. G. Colquhoun

9

Iași, 4/16 iulie 1856.

S. Gardner către lord Clarendon : Anunță plecarea lui Grigore Ghica la Viena, Paris, și probabil la Londra ; posibila alegere a lui T. Balș în funcția de caimacam și caracterizarea lui ; relatarea convorbirii avute cu domnul Moldovei înainte de plecarea acestuia.

Diplomatic
No. 11

Jassy, July 16, 1856

My Lord,

I have the honor to report to Your Lordship that Prince Ghyka, Hospodar of Moldavia, quitted Iassy yesterday, and the functions of the high Office, as the whole administration of the Country will be temporarily and provisionally directed by the Council of State, until further orders. The Prince inteds to pass a few days on his estates, when, as he informed me, he will proceed via Galatz to Vienna and Paris. He intends subsequently to visit London. At his request, I countersigned his passport Moldavian for the State of Europe generally, with the visa for the United Kingdom. He hopes to have the honor of being presented to Your Lordship.

The telegraphic Mesage of Mr. Colquhoun to me to which I alluded in my previous despatch of 8th Instant related to the person of Mr. Teodoritza Balsh, whose name I had a difficulty in decyphering at first, and purported to be an enquiry from the Ambassador as to his fitness

https://biblioteca-digitala.ro

as Kaimacam. My reply was that "I believe Mr. Balsh to be poor, but honorable, that he had ambition, and that he had passed through every change of the Country, as many others had, without his Official advantages or recommendations". I was compelled by the cypher to abridge much. Mr. Colquhoun had been on very intimate terms, as myself formerly, with Mr. Balsh, and had lately sent letters addressed to him from his friends via Bucharest to the Consulate, but he was lattely at complete variance with the Hospodar.

On calling on Prince Ghyka yesterday, after the Te Deum chanted at the Catholic Church for the deliverance of the Empress of Austria, and birth of an Imperial Princess, I was received by the Prince, and was much affected in taking leave of him. He was suffused by painful sentiments, in bidding as he said perhaps a final adieu to his Country. He had received intimation from Constantinople, that he was at liberty to retire and that Prince Alexander Ghyka ex Hospodar would be probably named kaimacam for Wallachia, as the Vornik T. Balsh for Moldavia, but the latter information did not appear official. I repeat the Prince's words, which may or may not be conformed. I beg Your Lordship to be assured that on the great question of the day here, I have abstained from being a party to any proceedings. My own opinions I have respectfully submitted to Your Lordship on the subject as one of "convenance', and expediency, to be judged by the enlightened and liberal views of the Commissioners. I doubt not that a man of information will be laid before them much of wich must be admitted with caution. Mr Dalyell's late mission appeared to me as one to convey papers and opinions to Bucharest from hence, as much as information connected with the new line of frontier in Bessarabia. It would be difficult to apply to a better source of information in regard to the Principalities than that of the Ex Hospodar Prince Michael Stourdza, brother in law of the Ottoman Minister in London, Musurus Bey.

I have the honor to inclose a published "Office Princier" in French, or communication from the Hospodar to the Council of State and his farewell address to the Moldavians on resigning his Functions[1]. These cannot be read, my Lord, without emotion.

I have the honor...

Samuel Gardner

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 52 ; P.R.O. London, F. O. 78/vol. 1201, f. 119—123.

■

Diplomatic
Nr. 11

Iaşi, 16 iulie 1856

Excelenţă,

Am onoarea a raporta Excelenţei voastre că principele Ghica, domnul Moldovei, a plecat ieri din Iaşi şi înaltele sale funcţii, ca şi întreaga administrare a ţării, vor fi temporar şi provizoriu conduse de

https://biblioteca-digitala.ro

Consiliul de Stat pînă la noi ordine. Prințul are intenția să petreacă cîteva zile pe moșiile sale, după care, așa cum m-a informat, va pleca prin Galați spre Viena și Paris. După aceea, intenționează să viziteze Londra. La cererea sa, am contrasemnat pașaportul său moldovean pentru statele Europei cu viza pentru Marea Britanie. Speră să aibă onoarea a fi prezentat Excelenței voastre.

Mesajul telegrafic al domnului Colquhoun trimis mie, la care am făcut aluzie în raportul meu anterior din 8 curent, se referea la persoana domnului Toderiță Balș, al cărui nume mi-a fost greu de deslușit la început, și da de înțeles că este o întrebare a ambasadorului referitoare la competența sa pentru funcția de caimacam. Răspunsul meu a fost : „Cred că domnul Balș este sărac, dar onorabil, că este ambițios și că a trecut prin toate schimbările care au avut loc în țară, cum au trecut și alții, fără a beneficia de avantaje oficiale sau recomandații". Am fost constrîns în telegrama cifrată să scurtez mult. Domnul Colquhoun fusese în termeni foarte intimi, ca și mine altădată, cu domnul Balș și trimisese recent scrisori ce-i erau adresate de prieteni, via București, la consulat, dar, în ultimul timp, ⟨Balș⟩ nu se înțelegea deloc cu domnitorul.

Prezentîndu-mă în vizită la prințul Ghica ieri, după un Te-Deum la biserica catolică pentru salvarea împărătăsei Austriei și nașterea unei prințese imperiale, am fost primit de prinț și am fost foarte mișcat luîndu-mi rămas bun de la el. Era copleșit de suferință, luîndu-și, poate pentru ultima dată, după cum spunea, rămas bun de la țara sa. Primise de la Constantinopol înștiințarea că era liber să se retragă și că prințul Alexandru Ghica, fostul domn, va fi probabil numit caimacam în Valahia, iar vornicul T. Balș, în Moldova, dar ultima știre nu părea oficială. Am repetat cuvintele prințului, care pot să fie sau nu conforme cu realitatea. Rog pe Excelența voastră să fie sigur că m-am abținut de a acționa în favoarea unei partide în importanta problemă a zilei. Părerile mele în această chestiune, ca una de cuviință și oportunitate, le-am prezentat cu respect Excelenței voastre, spre a fi apreciate de vederile luminate și liberale ale comisarilor. Nu mă îndoiesc că un om informat le va judeca cum se cuvine, stabilind că multe dintre ele vor trebui să fie acceptate cu prudență. Ultima misiune a domnului Dalyell mi s-a părut a fi de a transmite de aci la București comunicări și opinii, precum și informații în legătură cu noua linie de frontieră din Basarabia. Ar fi greu de a recurge la o sursă mai bună de informatii referitoare la Principate, decît aceea a fostului domn, prințul Mihail Sturdza, cumnatul ministrului otoman la Londra, Musurus bey.

Am onoarea a include un „Office Princier" publicat în limba franceză sau comunicarea din partea domnului către Consiliul de Stat și adresa sa de rămas bun către moldoveni cu ocazia renunțării la funcțiile sale [1]. Nu pot să fie citite, Excelență, fără emoție.

Am onoarea...

Samuel Gardner

[1] Vezi „Supliment extraordinar la Gazeta de Moldavia" din 3/15 iulie 1856.

https://biblioteca-digitala.ro

10

București, 5/17 iulie 1856.

R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe : Anunță trecerea prin București, în drum spre Constantinopol, a baronului Talleyrand, comisarul Franței în Comisia europeană de informare ; proiectul întîmpinării reprezentantului francez și înmînarea unei adrese în care să se exprime dorința de unire a celor două principate ; demersurile lui și intervenția lui Al. Ghica pe lîngă organizatori de a renunța la miting.

Copy
No. 69

Bucharest, 17th July 1856

Mr. Colquhoun to Lord Stratford

Baron Talleyrand, the French Commissioner for the Danubian Provinces Question, arrived here last night from Vienna, on his way to Constantinople ; a few individuals, chiefly professors of the Academy and others, got up a project for meeting the Baron at the entrance of the Capital, and presenting him with an address of welcome [1] as being the person selected by France to assist at the conference, where the fate of the Provinces was to be decided ; and expressing their hopes that one of the results would be the Union of the two Provinces into one

I had as early of five days ago, when the nomination of P⟨rin⟩ce Ghyka was considered as certain, heard of the intention of the middle classes merchants and to get up a demonstration on the arrival of the Prince in Town. This intention suited well the views of those who would gladly have seen Prince Ghyka's administration inaugurated by a tumultuous meeting, wich would not have failed to cause a certain degree of alarm in the minds of many timid and not well disposed persons. I therefore used my utmost endeavours to prevent this demonstration. I saw some of the principal leaders ; I learned that, with few exceptions, they were sincere in their attachment to Ghyka, and therefore I urged on them the impolicy of anything of the kind. I convinced them it would only be furnishing arms to their adversaries while I knew positively it would be displeasing to the Prince. I further told them that the present was not the moment for pronouncing themselves as to their wishes for the future government of the Country ; that the Commissioners would, when they arrived here, officialy, and as accurately as possible, consult the wants and wishes of the Country, and then would be the time, but not now.

I am happy to say that I succeeded, and the demonstration did not take place.

I therefore grieved to learn that others had got up the demonstration on the occasion of Baron Talleyrand's arrival. Prince Ghika, when he heard of it, desired the Aga of Police to proceed to the spot selected for meeting Baron Talleyrand, at Filaret (Le Champ de Li-

https://biblioteca-digitala.ro

berté of 1848) and to request them to forbear anything which might give alarm to the inhabitants, umbrage to the quiet classes, or handle of acusation of turbulence to those who were not their well wishers.

The Wallachians are easily led if prudence be used ; the meeting of about 210 persons dissolved, but determined on meeting this morning and choosing two or three Delegates to wait on Baron Talleyrand at his residence ; before closing my bag I may learn the result of the interview.

I have the honor...

R.G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 51 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1200, f. 108—110.

■

Copie
Nr. 69

București, 17 iulie 1856

D-l. Colquhoun către Lordul Stratford

Baronul Talleyrand, comisarul francez pentru problema provinciilor dunărene, a sosit aici noaptea trecută de la Viena, în drum spre Constantinopol ; cîteva persoane, în special profesorii de la Academie și alții, au întocmit un proiect de a întîmpina pe baron la intrarea în capitală și a-i adresa un mesaj de bun venit [1], ca fiind persoana aleasă de Franța să asiste la conferința unde se va decide soarta provinciilor, exprimînd speranțele că unul dintre rezultate ar fi Unirea celor două provincii într-una singură.

Am auzit, încă de acum cinci zile, cînd numirea prințului Ghica era considerată ca sigură, despre intenția comercianților din clasele de mijloc de a face o demonstrație la sosirea prințului în oraș. Această intenție se potrivea bine cu vederile acelora care ar fi vrut bucuros să vadă administrația prințului Ghica inaugurată de o adunare zgomotoasă, ce nu ar fi dat greș în a produce oarecare alarmă în mințile unor persoane timide și nu prea bine intenționate. Mi-am dat toate silințele pentru a împiedica această demonstrație. Am văzut pe unii din principalii conducători ; am aflat că, exceptînd cîțiva, erau sinceri în atașamentul lor față de Ghica și deci am comis o lipsă de tact față de ei în felul acesta. I-am convins că n-ar face decît să le furnizeze arme adversarilor lor, deoarece știam în mod sigur că această ⟨demonstrație⟩ i-ar displace prințului. Le-am mai spus că momentul de față nu era propice ca să-și exprime dorințele pentru viitorul guvern al țării ; că atunci cînd vor ajunge aici, comisarii vor consulta, în mod oficial și cît mai exact posibil, necesitățile și dorințele țării și că atunci ar fi momentul, dar nu acum.

Sînt încîntat să afirm că am reușit și că demonstrația nu a avut loc.

M-am necăjit deci cînd am aflat că alții au organizat o demonstrație cu ocazia sosirii baronului Talleyrand. Cînd prințul Ghica a au-

https://biblioteca-digitala.ro

zit despre aceasta, a dorit ca aga (comandantul poliției) să se ducă la locul ales pentru întîmpinarea baronului Talleyrand, la Filaret (Cîmpia Libertății de la 1848) și să le ceară oamenilor să se abțină de la orice ar putea alarma pe locuitori, să nu trezească resentimentul claselor ⟨sociale⟩ liniștite, sau să acuze de tulburare pe acei care nu le-ar fi dorit binele.

Valahii se conduc ușor, dacă se folosește prudența; adunarea a circa 200 persoane s-a dizolvat, dar s-a hotărît să se adune în dimineața aceasta și să aleagă doi sau trei delegați care să-l viziteze pe baronul Talleyrand la reședința sa; înainte de a încheia, poate voi afla rezultatul întrevederii.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

---

[1] Referitor la primirea lui Talleygrand la București, în iulie 1856, vezi *Acte și documente*, vol. III, p. 678—679.

11

Iași, 14/26 iulie 1856.

S. Gardner către lord Clarendon: Informații despre familia lui Vogoride și schimbările operate în administrație de noul caimacam Toderiță Balș; comentarii privind termenii de suveran și suzeran folosiți pentru a indica poziția Turciei față de Principate.

Diplomatic
No. 17

Jassy, July 26, 1856.

My Lord,

I have the honor to report to Your Lordship, that Kiamil bey left Iassy for Bucharest yesterday by the route of Romano. During the stay of the Turkish Envoy he was accompanied by Mr Photiades, Representative as he calls himself of the Moldavian Government at Constantinople, and, as he is married to the youngest daughter of the Ex Prince of Samos, Vogorides, the Prince Nicolas Conachi Vogorides was also generally in attendance. From a motive very natural, it has been concluded that he is aiming at the chief dignity here. The family of Vogorides is Bulgarian, but he was admitted to denization on his marriage with a heriess of large fortune in Moldavia under the auspices of Prince Michael Stourdza, and remained unmolested during the war with Russia.

Since the Caimacam has assumed the reins of Government there has been a change in the personnel of the Administration. The partisans of Prince Ghyka have been removed, to make place for the party removed by him, who held office during the occupation and war. The Austrian influence seems courted as the Russian formerly was. Turkey seems almost indifferent to these changes. The mission of Kiamil Bey

https://biblioteca-digitala.ro

had certainly a great political impact, but not accompanied by much personal influence. The Firman was read appointing the Caimacam, and will be again read in Bucharest appointing another. These ceremonies are repaid by the compliments d'usage and he will probably return a richer man to Constantinople than when he left it.

The "Gazette of Moldavia" [1] which gives a French version of the proceedings, I have the honor to inclose. There is quite a petty warfare in the terms employed of suzerain and sovereign in regard to Turkey. While the Firman dwells on the Sovereign right exercised in the appointement of a Caimacam, and it could not possibly be otherwise, there is always the title of Suzerain responsively employed by the Moldavian Authority. The distinction at such a moment seems unpolitic and even puerile. I have the honor to annex the remarks of an English publicist on the use and misuse of these terms [2]. A polemic mania is almost rioting at present. This licence which has sprung from the disenthralment of the public mind, and it requires a curl to restrain and guide it. Much of it issue from foreign sources, which fan the flame to fuse their own metal in it.

I have just received a Note from the newly appointed postelnik or Foreign Secretary, the Vornik Alexander Stourdza, and I have the honor to inclose it [3], as the appointment is quite an episode of the times. He held the same post during the occupation and his father was the Minister of the Interior during the War. His brother entered the Russian Service as Aide de Camp of Prince Gortchakoff, and still remains in the service. He is a very clever man, but I know not what his real sentiment may be. I can form no judgment of the Caimacam's administration as yet. He is certainly placed amidst many discordant elements, and if he can reduce the chaos to order he will confer an important benefit.

I am suffering much inconvenience, my Lord, from the want of a proper residence. I had taken a larger and commodious house during the war from the Russian merchant Horowicz, who was retiring to Odessa, but a small apartment left to him temporarily, as I thought, became converted into a store for merchandise, and I sacrificed the sum of one hundred ducats paid in advance to annul the contract. The Government have ever shown favor to the Russian and Austrian Consulates who have large dwellings with offices, and even prisons for a quit cent paid to the Greek Church.

I have the honor... Samuel Gardner

General Count Kisseleff appointed Russian Ambassador at Paris figured as Plenipotentiary in the Principalities during their organisation în 1834.

Anexa I

[Londra, 1856].

Extras din ziarul „The Globe", cuprinzînd observaţiile publicistului englez U. A. Edmonds privind folosirea termenilor de „suveran" şi „suzeran"

https://biblioteca-digitala.ro

Suzerain and Sovereign.

I frequently see the word suzerain used to denote the superiority of the Porte over the Principalities. I have seen it so used in the Times, and in your own Columns. It is an entire *Misuse !*

I have before me at this moment "The Revolution of the Germanic Empire" by the late Charles Butler, the celebrated Editor of "Coke upon Littleton". He writes as follows :

"The king was called the Sovereign Lord, his immediate vassal was called the Suzereign, and the tenants holding of him were called Arrere (sic !) vassals". On reference to French Feudalists it will be found that Princes Suzereign were those from whose Court the appeal to Parliament was immediate. The Dukes of Normandy and Burgundy, the Counts of Champagne and Toulouse were Suzereigns. The Hospodars are the Suzereigns, the sultan is Sovereign or Lord Paramount.

Signed U. A. Edmonds

Anexa II

Iași, 14/26 iulie 1856.

A Sturdza, secretar de stat al Moldovei, către S. Gardner : Îi face cunoscută numirea sa în funcția de secretar de stat al Moldovei.

No. 2417

Iassy, le 14/26 Juillet 1856

Monsieur le Consul,

S⟨on⟩ Excel⟨lence⟩ le Caïmaicam ayant bien voulu m'appeler au poste de Secrétaire d'Etat de la Principauté de Moldavie, je m'empresse de vous informer que je viens d'entrer dans l'exercice de mes fonctions.

En reprenant avec l'honorable Consulat Britannique des relations que déjà précédemment et à diverses époques il m'a été donné d'entretenir avec lui, je m'en félicite d'autant plus que les qualités personnelles qui vous distinguent ne peuvent qu'y ajouter un nouveau prix.

Je vous prie Monsieur le Consul d'être assuré de mon empressement à me rendre agréable au Consulat Royal dans toutes les occasions où je pourrai faciliter ses affaires et de vouloir bien agréer en même temps l'expression de ma considération la plus distinguée.

Le Secrétaire d'Etat A. Stourdza.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 52 ; P.R.O., Londra, F.O. 78/vol. 1201, f. 129—133.

■

Diplomatic
Nr. 17

Iași, 26 iulie 1856

Excelență,

Am onoarea să raportez Excelenței voastre că Kiamil bey a plecat din Iași la București ieri, pe ruta Roman. În timpul ședерii trimisului turc, el a fost întovărășit de domnul Fotiade, reprezentant al guvernului

https://biblioteca-digitala.ro

moldovean la Constantinopol, după cum se considera el însuși, și pentru că este căsătorit cu fata cea mai mică a fostului prinț de Samos, Vogoride ; prințul Nicolae Conachi-Vogoride era și el în suită. Dintr-un motiv foarte firesc s-a dedus că el țintește aici la o înaltă demnitate. Familia Vogoride este de origine bulgară, dar i s-a admis naturalizarea, sub auspiciile prințului Mihail Sturdza, cu ocazia căsătoriei sale cu moștenitoarea unei mari averi din Moldova și a fost în siguranță în perioada războiului cu Rusia.

De cînd caimacamul și-a asumat frînele puterii au avut loc unele schimbări în personalul administrației. Au fost înlăturați partizanii prințului Ghica, cei care deținuseră funcții în timpul ocupației și al războiului, pentru a face loc celor înlăturați de el. Se caută a se intra în grațiile influenței austriece, așa cum se făcuse mai înainte cu cea rusească. Turcia pare a fi indiferentă la aceste schimbări. Misiunea lui Kiamil bey a avut, desigur, o mare înrîurire politică, dar care nu a fost însoțită de o mare influență personală. S-a citit firmanul de numire a caimacamului, care va fi recitit la București pentru numirea altuia. Aceste ceremonii sînt răsplătite cu darurile obișnuite și probabil că se va înapoia la Constantinopol mai bogat decît a plecat.

Am onoarea a anexa „Gazeta de Moldavia“ [1] cu versiunea în limba franceză privind ceremonia instalării caimacamului. În folosirea termenilor de suzeran și suveran în ce privește Turcia, există un oarecare dezacord. În timp ce firmanul insistă asupra dreptului de suveran exercitat la numirea caimacamului, și nu ar putea fi altfel, titlul de suzeran este întotdeauna folosit, ca răspuns, de autoritatea moldovenească. Deosebirea care se face în acest moment pare nepolitică și chiar puerilă. Am onoarea să anexez considerațiile unui publicist englez asupra folosirii și întrebuințării greșite a acestor termeni [2]. În prezent, mania polemicii este aproape dezlănțuită. Acest exces a apărut prin liberalizarea opiniei publice și este nevoie de energie pentru a-l stăpîni și orienta. El provine foarte mult din surse străine, care ațină flacăra ca să-și topească propriul lor metal.

Am primit chiar acum o notă de la postelnicul sau ministrul de externe nou numit, vornicul Alexandru Sturdza, pe care am onoarea să o anexez [3], întrucît numirea este într-adevăr un episod al acestor vremuri. El a avut aceeași funcție în timpul ocupației și tatăl său a fost ministru de interne în timpul războiului. Fratele său a intrat în serviciu la ruși ca aghiotant al prințului Gorceakov și a rămas încă în acest serviciu. Este un om foarte inteligent, dar nu pot ști care sînt adevăratele sale sentimente. Nu-mi pot încă forma o părere asupra administrației caimacamului. Se situează desigur în mijlocul multor elemente discordante și dacă poate transforma haosul în ordine va fi de mare folos.

Sînt foarte incomodat, Excelență, de lipsa unei reședințe adecvate. În timpul războiului am luat o casă mai mare și mai comodă de la negustorul rus Horovici, care se retrăsese la Odesa, dar un mic apartament care îi fusese lăsat temporar, așa cum credeam, a fost transformat într-o magazie de mărfuri și am sacrificat suma de o sută de ducați, plătită în avans, pentru a anula contractul. Guvernul s-a arătat

https://biblioteca-digitala.ro

întodeauna binevoitor față de consulatele rus și austriac, care au reședințe mari, cu birouri, și chiar închisori, pentru o chirie plătită bisericii grecești.

Am onoarea...

Samuel Gardner.

Generalul contele Kisseleff, numit ambasador rus la Paris, a figurat ca ministru plenipotențiar în Principate în timpul organizării lor din 1834.

Anexa I

Suzeran și suveran

Văd adesea cuvîntul suzeran folosit pentru a indica superioritatea Porții asupra Principatelor. L-am văzut astfel folosit în „Times" și în propriile dv. coloane. Este o *întrebuințare* complet *greșită !*

Am în față în acest moment „Revoluția Imperiului German" scrisă de defunctul Charles Butler, celebrul redactor de la "Coke upon Littleton". El scrie după cum urmează :

„Regele era numit lord suveran, vasalul său imediat era numit suzeran iar supușii care țineau de el erau numiți „arrere (sic !) vassals". Cu referire la feudalii francezi se constată că prinți suzerani erau aceia care erau direct chemați la Parlament. Ducii de Normandia și de Burgundia, conții de Champagne și Toulouse erau suzerani. Domnii sînt suzerani, sultanul este suveran sau stăpînul suprem.

Semnat U. A. Edmonds

Anexa II

Iași, 14/26 iulie 1856

Nr. 2417.

Domnule consul,

Excelența sa caimacamul binevoind a mă chema în postul de secretar de stat al principatului Moldovei, mă grăbesc să vă informez că am început să-mi exercit funcțiunile.

Reluînd relațiile cu onoratul Consulat britanic, pe care le-am întreținut și mai înainte, la diferite perioade, mă felicit, cu atît mai mult cu cît calitățile personale care vă disting nu pot decît să le adauge o nouă valoare.

Vă rog, domnule consul, să fiți sigur de bunăvoința de a mă face agreabil Consulatului Regal în toate ocaziile în care aș putea facilita problemele sale și să binevoiți a primi, în același timp expresia considerației mele cele mai distinse.

Secretar de Stat,
A. Sturdza

---

[1] „Gazeta de Moldavia", nr. 55 din 12 iulie 1856.
[2] Anexa I.
[3] Anexa II.

https://biblioteca-digitala.ro

12

București, 20 iulie/1 august 1856.

R. G. Colquhoun către lord Clarendon : Sosirea lui Kiamil bey la București cu firmanul de numire a lui Al. Ghica ; descrierea ceremoniei ; mulțumirile aduse de noul caimacam pentru sprijinul acordat țării de guvernul britanic și de ambasadorul englez de la Constantinopol. Speră că acesta va avea energia necesară pentru a curma abuzurile.

No. 70

Bucharest, 1st August 1856

My Lord,

Kiamil Bey arrived here from Iassy on Monday the 28th bearing the Firman of nomination of Prince Alexander Ghyka as Caimacam. On the 29th on the invitation of the Secretary of State I went up to the Hall of General Assembly to be present at the reading of the Firman ; of the Consular Body the Agents of Austria and France alone were absent.

At midday the Turkish Envoyé and the Prince Caimacam arrived and were received with really extraordinary enthusiasm. The envoyé read the Firman which was subsequently read in Wallachian by the Minister of Justice — and Kiamil Bey addressed a few words to the Boïars present. To these the Prince replied in a speech which was more than once interrupted by his emotion and by the cheers of the Assembly. The Prince subsequently received the homage of the Boïars and Notables of all classes and the congratulations of the Consular Body.

His Highness was pleased to express to me in the most marked manner his sense of the kind support his Country had received from the Government of Her Majesty, from Her Majesty's Ambassador at Constantinople and a few complimentary words to myself.

I have witnessed many public exhibitions of feeling here, but I can safely say I never witnessed anything like the enthusiasm and joy exhibited by the masses and by almost everyone.

I most sincerly hope that Prince Ghyka will apply his whole energies and his honesty of purpose to remove the crying evils by which his Country has so long been oppressed, and that his judgement and good sense will pave the way for the labors of the Commissioners in the ardous task imposed upon them.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

P.S. I annex the Semi Official Journal[1] containing the details of the day's proceedings.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 51 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1200, f. 145—146 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 70

București, 1 august 1856

Excelență,

Kiamil bey a sosit aici de la Iași luni 28 curent, aducînd firmanul pentru numirea prințului Alexandru Ghica drept caimacam. La 29, la invitația secretarului de stat, m-am dus la sala Adunării obștești ca să fiu prezent la citirea firmanului ; din rîndul corpului consular, erau absenți numai agenții Austriei și Franței.

La amiază, trimisul Porții și prințul caimacam au sosit și au fost primiți cu un entuziasm într-adevăr extraordinar. Trimisul a citit firmanul — care a fost ulterior citit și în limba română de către ministrul de justiție — și Kiamil bey a adresat cîteva cuvinte boierilor de față. La acestea prințul a răspuns cu un discurs care a fost de mai multe ori întrerupt de emoție și de aclamațiile Adunării. Ulterior, prințul a primit omagiul boierilor și notabilităților din toate clasele și felicitările corpului consular.

Înălțimea sa a fost încîntat să-mi exprime, în modul cel mai deosebit, sentimentele sale ⟨de recunoștință⟩ pentru sprijinul binevoitor pe care țara sa l-a primit de la guvernul Maiestății sale, de la ambasadorul Maiestății sale la Constantinopol, precum și cîteva cuvinte măgulitoare pentru mine.

Am fost martor la multe ocazii publice de exprimare a sentimentelor aici, dar pot spune, cu siguranță, că nu am fost niciodată martor la ceva care să se asemene cu entuziasmul și bucuria exprimate de mase și de aproape fiecare ⟨om⟩.

Sper în modul cel mai sincer că prințul Ghica va face apel la toată energia și corectitudinea sa pentru a îndepărta nedreptățile, strigătoare la cer, de care țara sa a fost atît de mult oprimată, și că rațiunea și bunul său simț vor pregăti drumul pentru lucrările comisarilor, în sarcina grea pe care o au de îndeplinit.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

P.S. Anexez Gazeta semi-oficială [1] care conține detalii ale întîmplărilor zilei.

[1] „Vestitorul Românesc". Gazetă semi-oficială, nr. 54 din 18 iulie 1856 (st.v.).

13

București, 20 iulie/1 august 1856.

R. G. Colquhoun către lord Clarendon : Kiamil bey, purtătorul ordinului Medjidie acordat de Poartă lui B. Știrbei, insinuează că această favoare n-a fost acordată lui Grigore Ghica din cauza conduitei sale față de problema Unirii ; este dezamăgit de atitudinea Porții

https://biblioteca-digitala.ro

față de fostul domn care, după el, avea aceleași opinii în chestiunea Unirii ca și Gr. Ghica.

Bucharest, 1st August 1856

No. 71

My Lord,

In conversing on general matters with Kiamil Bey, the Prince Caimacam learnt (what indeed had been reported here) that he was the bearer to Prince Stirbey from the Porte, of the order of the Medjidie of the first class. Kiamil Bey hinted that this mark of favor had been shown to Prince Stirbey, and not to Prince Grégoire Ghyka of Moldavia, to mark the disapprobation of the Porte at the recent conduct of the latter for the last few weeks of his reign on the subject of the Union of the Provinces.

I cannot but regret that such a demonstration in favor of Prince Stirbey has been made, for it may, nay it has received other interpretations, and the Wallachian well thinking people see with regret that the general conduct of the two Hospodars which will hardly bear comparison should be allowed to pass unnoticed and that the favor of the Porte should be heaped on one who has certainly not been a friend to it ; while the opinions of Prince Stirbey on the subject in question are as well known as those of his colleague, although he has not had the courage to give utterance to that opinion beyond the narrow circle of his own walls.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 51 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1200, f. 151—152.

■

Nr. 71

București, 1 august 1856

Excelență,

Discutînd probleme generale cu Kiamil bey, prințul caimacam a aflat (ceea ce s-a raportat într-adevăr aici) că el era purtătorul, din partea Porții, a ordinului Medjidie, clasa întîi, pentru prințul Știrbei. Kiamil bey a făcut aluzie la faptul că acest semn de favoare a fost arătat prințului Știrbei, nu și prințului Grigore Ghica din Moldova, ca să marcheze dezaprobarea Porții față de comportarea recentă a acestuia din urmă în ultimele săptămîni ale domniei sale în problema Unirii Principatelor.

Nu pot decît să regret că s-a făcut o astfel de demonstrație în favoarea prințului Știrbei, deoarece ea poate, dacă nu chiar a și primit alte interpretări, iar valahii, oameni rezonabili, văd cu regret că atitudinea generală a celor doi domnitori, care abia dacă se poate compara, este lăsată să treacă neobservată și că favoarea Porții copleșește pe unul care, în mod sigur, nu-i este prieten, în timp ce părerile prințului

https://biblioteca-digitala.ro

Ştirbei asupra acestei probleme sînt la fel de bine cunoscute ca şi acelea ale colegului său, cu toate că nu a avut curajul să le exprime dincolo de cercul îngust al propriei sale case.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

14

Bucureşti, 28 iulie/9 august 1856.

R. G. Colquhoun către lord Clarendon : Plecarea contelui Coronini din Bucureşti şi conversaţia avută cu acesta în problema Unirii celor două principate române.

No. 72

Bucharest, August 9, 1856

My Lord,

General Count Coronini's departure from Bucarest took place this day. On the evening of the 7th, the Austrian Cavalry Regiment quartered here gave a sort of Carrousel in his honor on the plain outside the town. All the notables of the Country were present, the Caimacam, Turkish Commissioner etc.

His Excellency waited on me yesterday to take leave, and we had a long conversation on the state of the Country : he alluded to the question, which has now come on the tapis, of the Union of the Principalities, and to the encouragement given to such discussions by the French Agent here, since the occasion to power of the Caimacam, Prince Alexander Ghyka. The Count professed himself, as his Government, to be decidedly opposed to the Union ; he said it was a measure fraught with danger to Austria, who had a neighbouring population of seven to eight millions of Wallachs, who would be much excited, if their brothers on this side of the Carpathians were admitted to the enjoyment of privileges, which Austria could not grant to her subjects. I was of course very guarded in my reply. I told him that I had expressed to the Prince Caimacam my disapproval of all meetings or demonstrations, such as had been made on the occasion of the passing through Bucarest of the French Commissioner ; that such exhibitions were most inopportune, could have no beneficial effect on the question, which would be decided by the European Powers, conjointly with Turkey, uninfluenced by the declarations of a few Professors (many of them Foreigners) and their Scholars, for not two Boyars were among the members ; that it was evident, the more calm and tranquillity, which reigned among the Wallachians, the better it would be for their interests, the moment any of the grave questions which must be submitted to the Congress should come forward. His Excellency was accompanied to the Frontier by a Mehmendar of the Wallachian Government.

I have the honour...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 51 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1200, f. 153—157.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 72

București, 9 august 1856

Excelență,

Plecarea contelui general Coronini de la București a avut loc azi. În seara de 7 curent, regimentul de cavalerie austriac, încartiruit aici, a făcut un fel de paradă în cinstea sa pe cîmpia din afara orașului. Toate notabilitățile țării erau prezente, caimacamul, comisarul turc etc.

Excelența sa m-a vizitat ieri ca să-și ia rămas bun și am avut o lungă conversație despre starea țării : el a făcut aluzie la problema care a ajuns acum la ordinea zilei, aceea a Unirii Principatelor, și la încurajarea dată pentru astfel de discuții aici de către agentul francez, de la venirea la putere a caimacamului, prințul Alexandru Ghica. Contele a mărturisit că, la fel ca și guvernul său, este în mod hotărît împotriva Unirii ; el a spus că ar fi o măsură plină de pericol pentru Austria, care are o populație vecină de șapte pînă la opt milioane de români, care ar fi foarte agitați, dacă frații lor de cealaltă parte a Carpaților se vor bucura de privilegii pe care Austria nu le poate garanta supușilor săi. Am fost, bineînțeles, foarte prudent în răspunsul meu. I-am spus că am exprimat prințului caimacam dezaprobarea mea față de toate adunările sau demonstrațiile, cum a fost aceea făcută cu ocazia trecerii prin București a comisarului francez ; că astfel de manifestări erau foarte inoportune și ar putea să nu fie favorabile problemei respective, ce va fi decisă de puterile europene împreună cu Turcia, neinfluențate de declarațiile cîtorva profesori (mulți dintre ei străini) și studenții lor, căci printre membri nu erau nici măcar doi boieri, și că, evident, cu cît va domni mai mult calm și liniște printre valahi, cu atît va fi mai bine pentru interesele lor, momentul potrivit pentru oricare dintre problemele serioase ce trebuie supuse spre cercetare Congresului urmînd să se ivească. Excelența sa a fost însoțită pînă la frontieră de mehmendarul guvernului valah.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

15

București, 28 iulie/9 august 1856.
R. G. Colquhoun către lord Clarendon : Comentarii în legătură cu ordinul Porții de a refuza intrarea în țară a exilaților de la 1848 ; crede că Turcia va anula acest ordin dăunător intereselor ei.

Bucharest, 9 August 1856

No. 74

My Lord,

The effect of the illjudged demonstration of a certain party here on the occasion of the passage through Bucarest of the French Commis-

https://biblioteca-digitala.ro

sioner has already been felt. A telegraphic order reached the Caimacam a few days ago desiring him to refuse entry into Wallachia of any of the persons implicated in the movement of 1848. This is a great pity. Prince Ghyka was desirous these past errors should be forgotten ; the number of those excluded is now very small and their influence most inconsiderable, while their exclusion gives them a certain celebrity and importance they would not otherwise possess, while really they (with perhaps four exceptions) have not identified themselves with the question of the day and they are naturally desirous of returning to their native Country and taking their fair part in the measures shortly to be adopted for settling the ultimate position of the Provinces. I in truth think, the Porte would be consulting her own interests and dignity by rescinding the above order.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 51 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1200, f. 162—163.

■

Nr. 74 București, 9 august 1856

Excelență,

Efectul demonstrației greșit înțeleasă a unui anumit partid de aici, cu ocazia trecerii prin București a comisarului francez, s-a și făcut simțit. Un ordin telegrafic a fost trimis caimacamului acum cîteva zile, cerîndu-i să refuze intrarea în Valahia a oricărei persoane implicate în mișcarea de la 1848. Este mare păcat. Prințul Ghica dorea ca aceste greșeli din trecut să se uite ; numărul celor expulzați este acum foarte mic și influența lor prea lipsită de însemnătate, în timp ce expulzarea le dă o anumită celebritate și importanță, pe care altfel nu ar avea-o, deoarece (cu excepția, poate, a patru persoane) nu s-au identificat într-adevăr cu problema actuală și, în mod firesc, doresc să se întoarcă în țara lor de baștină ca să ia parte direct la măsurile ce se vor adopta curînd pentru stabilirea poziției definitive a provinciilor. Eu cred sincer că, dacă Poarta ar lua în considerare propriile sale interese și propria sa onoare, ar abroga ordinul de mai sus.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

16

București, 7/19 august 1856.

R. G. Colquhoun către lord Clarendon : Consideră problema Unirii Principatelor neliniștitoare dacă nu se manifestă prudență din partea ambelor tabere ; trimite spre informare un memoriu confidențial.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 77 Bucharest, 19 August 1856

My Lord,

The question of the Union of the Principalities is now occupying the public mind, and to a degree which may become disquieted, if great prudence and discretion be not used not only on the part of those persons advocates of the Union, but also of those who are opposers to it.

I have put together a few remarks on the subject and venture to enclose them for Your Lordship's perusal.

I annex also a Copy of the French paper published here [1].

I have the honor... R. G. Colquhoun

Anexă

[București, 7/19 august 1856.]

R. G. Colquhoun către lord Clarendon : Gravitatea problemei Unirii Principatelor. Situația din Moldova, unde Grigore Ghica s-a plasat în fruntea mișcării unioniste. În Țara Românească, B. Știrbei, deși favorabil Unirii, a proiectat pentru moment să reprime orice demonstrație, fiind considerat de guvernul otoman potrivnic Unirii. Manifestația organizată și adresa prezentată lui Talleyrand, la trecerea lui prin București. Activitatea prounionistă a consulului francez Béclard. Atitudinea ostilă a baronului Eder, reprezentantul Austriei la București. Încercările lui Colquhoun de a determina pe cei din jurul său să nu participe la demonstrații ; amintește că în 1838 se pronunțase pentru Unire sub un domn străin sau pământean. Speranțele lui Alex. Ghica că Poarta ar putea treptat să cedeze în fața majorității marilor puteri care ar susține Unirea. Circulara Porții prin care se împotrivea Unirii. Consideră că problema Unirii nu trebuia trîmbițată, dacă nu poate fi îndeplinită.

Memorandum. Confidential.

The question of the Union of the Two Provinces has now assumed a gravity which it is indispensably necessary should arrest our serious attention.

It has been taken up most warmly in Moldavia, the Ex Hospodar placing himself at the head of the movement, and carrying with him the Boiars of all classes, with some few exceptions among the older ones ; by the passion which the press of Moldavia, sanctioned undoubtedly by the Prince, threw into the discussion, the Principality of Moldavia appears to have incurred the heavy displeasure of the Porte.

In Wallachia, Prince Stirbey, not one with the less in favor of the Union than his Colleague (Vide his memoire to Count Walewski on the subject, transmitted by the French Agent while the Congress was sitting at Paris, witness also his repeated conversations with myself), contrived however to repress for the moment every thing

https://biblioteca-digitala.ro

like public demonstration and he has thus passed in the eyes of the Porte as more submissive to the Suzerain, and even as being indisposed to the Union.

Prince Stirbey was removed and Prince Alexander Ghyka appointed Caimacam. The same day arrived Baron Talleyrand the French Commissioner on his way to Constantinople. A popular demonstration was got up by some Professors and young men, to welcome the Commissioner; and an address was presented, wherein allusion was made to the Union. These facts are mentioned in my dispatches.

Mons⟨ieur⟩ Béclard, the French Agent, has placed himself at the head of the movement in Wallachia; the parties advocating the Union see and confer with him daily; he declares the Union to be most strongly supported by the French Emperor and by his Cabinet, and he has asked of Prince Ghyka to sanction discussion on the subject in the Press of the Country.

The Prince has refused to do so, he does not see why he should be called on to do what was not done in his predecessor's time, and which can only serve to embroil him with the Porte; he considers discussion at the present moment inopportune, and awaits for any relaxation in the laws respecting the Press and Public meetings, the arrival of the Commissioners.

The French Agent replies to this, that the removal of Prince Stirbey, the establishment of a Provisional form of Government, was an indication on the part of the Porte, to admit an approach towards a more free system of discussion, in order to prepare men's minds for the arrival of the European Commissioners, and the deliberations then to take place.

The opinion of the Austrian Agent is that of his Government, most hostile to the Union; as creating a contrast with the limitroph Countries inhabited by a Roumanian population, most injurious to the peace of the Austrian Provinces.

For my part, I have, though uninstructed, taken upon myself to dissuade all those with whom I come in contact, from any demonstration of any kind as perfectly useless and tending to no good.

I have in my numerous dispatches, so far back as *1838*, put on record my opinion, that to secure the welfare of the Principalities both material and political, an Union under a Prince of Foreign family would be most desirable; that in the event of the Porte refusing a Foreign Prince, *if we could find a native,* on whom to confer the Government, such would be the next measure, and I have even ventured to allude to the *only one* Individual, a native, to whom the United Government could be confided viz: the present Prince of Samos [2], but I know the perhaps invincible objection Austria has to him; and I, with upwards of twenty years knowledge of the men of the Principalities, do not hesitate to say, that save the Prince of Samos, the man does not exist on whom I would wish to see the United Government conferred, either for life or hereditarily.

This fact when submitted to even the French Agent, and those men who advocating the Union (without specifying "under a foreigner")

https://biblioteca-digitala.ro

is granted, and no Individual capable of assuming the Government has ever been named.

Even *could* the Foreign Prince be admitted, some difficulties would arise as to Capital, residence of Courts etc., but with a *native*, the conflicting jealousies would be interminable. The Wallachians would look with insurmontable jealousy on any Moldavian chosen to govern them, nor would the Moldavians tolerate any Wallachian.

The Principle of an Elective Prince chosen for life, laid down by the Organic Statute, has been stuck at fatally, by the ill judged dismissal in 1841 of Prince Ghyka, who fell before the intrigues of Bibesco and the Russian Party, as he himself (Bibesco) was destined to fall in his turn before the intrigues of his brother Stirbey and the revolutionary movement of 1848. The brother then succeeded, but by the untoward convention of Balta Liman, which fixed the duration of his power at seven years, and these seven years interrupted only by the short break in 1853 and 54, have done more to corrupt and demoralize the Country, than any preceding Reign, whether of Fanariot or native.

It is universally believed here, that the Porte is firm is its determination not to sanction a Foreign Prince, even though Vassalage to the Sultan be one of the conditions of the nomination, and though the Tribute of the Vassal were to be augmented more in proportion to the increased resources of the Provinces. The hopes of the present head of the Country, and of a very small knot of men, are that Turkey might be induced gradually to yield before the friendly representations of the large majority of the European Powers : but it is very clear that meetings in the market place, illdigested pamphlets and discussions will have no good effect ; and hence the advice I have tendered to the Caimacam, to discourage such by all reasonable and fair means.

It is not perhaps difficult to forsee what would be the result of an election among the Boiars. Corruption has long been rooted in the administration and I doubt whether the Caimacam will be able to purify from the effects of the last few years demoralisation, a Body throughout all the arteries and veins of which, pollution has been filtrated. I fear even Prince A. Ghyka may not have the courage to strike at once to the root of the Evil, and in fact, not in name, reform the whole system.

Since writing the above I have learnt that the Porte has addressed a circular to the European Courts, expressive of her disapproval of the plan of uniting the Two Provinces ; this was communicated to me yesterday by the Austrian Agent Baron Eder and he added that Turkey particularly insisted upon the term *Province*, not *Principality* as indicated her Right to exercise a more direct control. I ventured to tell Baron Eder, that happen what may, I was convinced the European Powers would never sanction the curtailment of one particle of the Autonomie Rights of the Principalities and that, united or not, no extension of Power would be allowed to the Porte, nor any thing sanctioned, which would place the Porte in any other position than that of Suzerain, and I trusted that in the decision to be come to by the Powers, one of the first points would be the defining of

https://biblioteca-digitala.ro

the exact Limit or Boundary of the powers of the Suzerain over her Vassal, beyond which no interference would be tolerated. It may perhaps be a subject of regret that the question of the Union, if not to be carried out, should have been mooted at all, as it has most decidedly thrown an apple of discord among the population, which previously may be said barely to have existed.

Bucarest 19 August 1856 Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 51; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1200, f. 179—188 v.

■

Nr. 77 București, 19 august 1856

Excelență,

Problema Unirii Principatelor ocupă acum atenția publică și aceasta într-o măsură care poate deveni neliniștitoare dacă nu se folosește multă prudență și discreție, nu numai din partea acelor persoane care pledează pentru Unire, ci și din partea acelora care se opun.

Am cules cîteva observații asupra problemei și îndrăznesc să le anexez pentru lectura lor atentă de către Excelența voastră.

De asemenea, anexez o copie a ziarului în franceză care se publică aici [1].

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

Anexă

Memorandum
Confidențial.

Problema Unirii celor două provincii a devenit acum atît de serioasă încît este absolut necesar să ne rețină atenția.

Ea a fost adoptată cu multă căldură în Moldova, fostul domnitor fiind în fruntea mișcării și trăgînd după el pe boierii de toate rangurile, cu excepția cîtorva dintre cei mai bătrîni; datorită pasiunii cu care presa din Moldova, fără îndoială aprobată de principe, s-a aruncat în discuție, principatul Moldovei pare să fi atras asupra sa nemulțumirea considerabilă a Porții.

În Valahia, prințul Știrbei, cu nimic mai prejos în favoarea unirii decît colegul său (a se vedea memoriul său către contele Walewski asupra acestei probleme, transmis de agentul francez în timp ce Congresul avea loc la Paris, dovadă de asemenea și conversațiile repetate pe care le-a avut cu mine), reușind pentru moment să înăbușe, totuși, orice ar semăna cu o demonstrație publică, a trecut astfel în ochii Porții ca fiind mai supus suzeranului și chiar ca fiind nefavorabil Unirii.

Prințul Știrbei a fost îndepărtat și a fost numit caimacam prințul Alexandru Ghica. În aceeași zi a sosit și baronul Talleyrand, comisarul francez, în drum spre Constantinopol. O demonstrație populară a fost pregătită de cîțiva profesori și tineri pentru a ura bun venit comisarului

https://biblioteca-digitala.ro

și i s-a prezentat o adresă în care se făcea aluzie la Unire. Aceste fapte au fost menționate în rapoartele mele.

Domul Béclard, agentul francez, s-a situat în fruntea mișcării din Valahia; partidele care pledează pentru Unire îl văd și discută cu el zilnic; el declară că Unirea este foarte puternic susținută de împăratul francez și de guvernul său și a cerut prințului Ghica să aprobe discutarea problemei în presa din țară.

Prințul a refuzat să procedeze astfel; el nu vede de ce trebuie să i se ceară să procedeze așa, cum nu s-a procedat în timpul predecesorului său, ceea ce nu-i poate servi decît să învrăjbească Poarta împotriva lui; el consideră că discuția în momentul de față este inoportună și așteaptă sosirea comisarilor pentru a modifica legile referitoare la presă și la adunările publice.

Agentul francez a replicat la aceasta că îndepărtarea prințului Știrbei, stabilirea unui guvern provizoriu, erau indicații din partea Porții de a admite o apropiere spre un sistem de discutare mai liber, în scopul de a pregăti opinia publică pentru sosirea comisarilor europeni și a deliberărilor ce vor avea atunci loc.

Părerea agentului austriac este aceea a guvernului său, foarte ostilă Unirii, deoarece ar crea un contrast cu țările limitrofe locuite de populație românească, ceea ce ar fi foarte dăunător păcii din provinciile austriece.

În ceea ce mă privește, deși nu am primit instrucțiuni să fac aceasta, mi-am luat sarcina să conving pe toți aceia cu care am venit în contact să nu facă nici o demonstrație, care ar fi complet inutilă și n-ar duce la nimic bun.

În numeroasele mele rapoarte, încă din *1838*, mi-am exprimat părerea că, pentru a asigura bunăstarea, atît materială, cît și politică, a Principatelor, cel mai de dorit ar fi unirea sub un prinț dintr-o familie străină; că în eventualitatea refuzului Porții de a accepta un prinț străin, *dacă am putea găsi un prinț pămîntean*, căruia să i se încredințeze guvernarea, aceasta ar constitui pasul următor, și chiar am îndrăznit să fac aluzie la o *singură* persoană, un pămîntean căruia guvernarea unitară i-ar putea fi încredințată, adică actualul prinț de Samos [2], dar cunosc obiecția de neînlăturat a Austriei față de el; iar eu, cunoscînd oamenii din Principate de peste douăzeci de ani, nu ezit să spun că, în afară de prințul de Samos, nu mai există altă persoană căruia aș dori să-i văd încredințată guvernarea unitară, fie pe timpul vieții sale, fie în mod ereditar.

Acest fapt, cînd a fost prezentat chiar agentului francez și celor care pledează pentru Unire (fără să se specifice „sub un prinț străin"), a fost admis și nu a fost niciodată numită o persoană capabilă să-și asume guvernarea.

Chiar dacă s-ar putea admite un prinț străin, unele dificultăți s-ar putea ivi în ceea ce privește capitala, reședința curții etc., dar cu un *pămîntean* geloziile care stîrnesc conflicte ar fi interminabile. Valahii ar privi cu o gelozie de neînvins la orice moldovean ales să-i guverneze, și nici moldovenii nu ar tolera vreun valah.

Principiul de principe electiv, ales pe viață, stabilit prin Regulamentul organic, fusese lovit în mod fatal prin destituirea rău gîndită

https://biblioteca-digitala.ro

în 1841 a prințului Ghica, care a fost doborît de intrigile lui Bibescu și ale partidei ruse, după cum chiar el (Bibescu) era sortit să cadă, la rîndul său, datorită intrigilor fratelui său Știrbei și mișcării revoluționare de la 1848. A urmat apoi fratele, dar ⟨a domnit⟩ conform convenției defavorabile de la Balta Liman, care fixa durata guvernării sale pe timp de șapte ani ; iar acești șapte ani, cu o scurtă întrerupere în 1853 și 54, au contribuit la coruperea și demoralizarea țării mai mult decît orice domnie anterioară, fie ea fanariotă sau pămînteană.

În general, se crede aici că Poarta este fermă în hotărîrea sa de a nu sancționa un prinț străin, chiar dacă vasalitatea față de sultan ar fi una din condițiile numirii și chiar dacă tributul de vasal ar fi mărit în raport cu resursele crescînde ale provinciilor. Speranțele actualului conducător al țării și ale unui grup foarte restrîns de oameni sînt ca Turcia să poată fi treptat convinsă să cedeze în fața unor demersuri prietenești ale marii majorități a puterilor europene ; dar este foarte clar că adunările publice, pamfletele greu de digerat și discuțiile nu vor avea un efect bun, de aici sfatul pe care l-am dat caimacamului, de a descuraja prin mijloace rezonabile și corecte asemenea manifestări.

Poate că nu este greu de prevăzut care ar fi rezultatul unei alegeri dintre boieri. Corupția s-a înrădăcinat de mult în administrație și mă îndoiesc că caimacamul va fi în stare să purifice de urmările demoralizării din ultimii ani un organism prin ale cărui artere și vene a fost infiltrată murdăria. Îmi este teamă că prințul A. Ghica însuși poate nu are curajul să lovească de îndată la rădăcina răului și să reformeze întregul sistem în realitate, nu cu numele.

Pe cînd scriam cele de mai sus, am aflat că Poarta a adresat o circulară curților europene, exprimînd dezaprobarea sa pentru planul de unire a celor două provincii ; aceasta mi s-a comunicat ieri de către agentul austriac, baronul Eder, și acesta a adăugat că Turcia a insistat în mod special asupra termenului de *provincie*, nu de *principat*, ceea ce indica dreptul său de a exercita un control mai direct. Am îndrăznit să-i spun baronului Eder că, orice s-ar întîmpla, sînt convins că puterile europene nu vor sancționa niciodată reducerea vreunei părți cît de mici din drepturile de autonomie ale Principatelor și că, unite sau nu, nu se va permite Porții să-și extindă puterea, nici nu se va sancționa ceva care ar situa Poarta pe o altă poziție, decît aceea de suzeran, și că am încredere că, în hotărîrea ce va veni din partea puterilor europene, unul dintre primele puncte va fi definirea exactă a limitei sau graniței puterii suzeranului asupra vasalului său, dincolo de care nu se va tolera nici un amestec. Poate că ar fi regretabil ca problema Unirii, dacă nu se va duce la bun sfîrșit, să nu fie deloc pusă în discuție, deoarece, în modul cel mai sigur, ar arunca mărul discordiei în mijlocul populației, ceea ce nu se poate spune că a existat mai înainte.

București, 19 august 1856

Robert G. Colquhoun

---

[1] „Le Courrier de Bucarest". Journal des Principautés Danubiennes, nr. 68 din 4/16 august 1856.

[2] Ion Ghica.

https://biblioteca-digitala.ro

17

Iași, 23 august/4 septembrie 1856.

S. Gardner către Stratford de Redcliffe : Anunță anularea de către Poartă a privilegiului acordat de fostul domnitor Grigore Ghica unei companii franceze pentru navigația pe Siret și Prut ; convorbirea avută cu caimacamul T. Balș în problema Unirii ; aprecieri asupra situației din Moldova.

Copy
No. 18

Jassy, September 4, 1856

My Lord,

Since I had the honor of addressing Your Excellency by my despath of 28 Ultimo on the Navigation of the Sereth and Pruth by the French Company, I learn from the Caimacam that the question has been finally decided at Constantinople by the Divan, which has not confirmed the concessions and privileges accorded by the late Government of Prince Ghyka. Allow me your Excellency respectfully to observe that while on the one hand there appear certainly convinctions that something should be done to improve the navigableness of these rivers it is very probable that their "Status quo" is preferred by Austria who derives great advantages from it.

On the evening on the 2nd Instant I waited on the Caimacam by request, and found him alone. He suggests respectfully that it would be of great advantage if the Turkish Government would pronounce openly its decision in regard to the Principalities, for the question of the Union agitated by the Press, and by individuals acting under the impulsion of extraneous influences, creates trouble and disorder in the Country ; that the sound part of the population and those possessing property are for the most part afraid of any innovation or change to render that property and their personal security precarious.

While speaking to me Mr. Goedel Lannoy the Austrian Agent entered the apartment without announcing himself ; this ubiquity has at times its accelerated movements directed naturally by the polices. He began immediately with invective against the French Consular Agents for their support of a party who strenuously hold up the Union of the Principalities. The chief organ of this party is "L'Etoile du Danube", edited by Mr. Cogalnichiano, who was by Prince Michael Stourdza educated at Berlin, and by Mr. Hurmuzaki from the Bucovine, the friend of Baron Richthofen, named Prussian Commissary for the new organisation of the Principalities, a gentleman with whom I have been on terms formerly of friendly intimacy without partaking of his opinions during the period of great effervescence of 1848 in Germany. Mr. Hurmuzaki has by authorisation since renounced his Austrian allegiance, and retired with his property to Moldavia, where he is established with his family and is a man of respectability, on

https://biblioteca-digitala.ro

whom no further observation can be made than the ultra opinions which he professes with certainly little regard to consequences.

Permit me Your Excellency to observe that no Country has less the "trempe" of Revolution and change than Moldavia. Circumstances have proved it. The Greek insurrection of 1821 under Ipsylanti began, or had its commencement in Moldavia. No Moldavian joined it. The war of 1828 between Turkey and Russia had many partisans of both beligerants perhaps, but no Moldavian joined the ranks of either. The war in Hungary and in the Vicinities [1], where there is a homogeneous population of nearly a million with that of Moldavia, did not lead to any, or the slightest demonstration here. In the war between Turkey and Russia, the Moldavian Troops evinced firmness and loyalty. No volunteer joined the Russian ranks, with probably a few exception, and imposed on them. I would say Your Excelency that there is a sober good sense in Country that is not easily led astray. The Greeks, whose families are numerous, have in many instances deviated from it. The peasantry of Moldavia are a hardy race, and the complete type of the Ancient Dacian is still to be found in the Mountains. But the Country has been the constant theatre of wars and of invassions, and the burden imposed by them has increased on gradual proportion to render the support of the peasant and his family difficult. He has hardly the means at present of providing for them. He comprehends no benefit from an Union of the Principalities [2]; for each has been subjected to the same accident and to the same sufferings.

I have the honor to inclose copy of the Vizierial letter to the Caimacam [3], which has been obligingly communicated to me, relating to the privileges and concessions to the French Company for the Navigation of the Sereth and Pruth, and have the honor to submit Copies of the "Etoile du Danube" [4], which are sent to me by the Editor directed to the different British Embassies and Legations, at Vienna, St. Petersburgh, and Constantinople, to the Foreign Office, and to Bucharest. I have begged the Editor to send me the postage at the same time.

Mr. Brodie's despatch of 19th August has been received, expressing Your Excellency's approval of my correspondence with the Moldavian Secretary of the sums subscribed and distributed to the wounded of the British Army on the Crimea.

I have the honor...

Samuel Gardner

P.S. The Pruth and the Sereth have both their source in the Bucovine, but the Sereth in its few miles of that circuit must be a very petty stream, and the Pruth is not navigable beyond Kotou Mare which is to the South of Jassy. The Austrian Agent insists that the Sereth is rendered navigable for large rafts on its course in Austria, and why not then in Moldavia, where its waters receive great accession from the riverlets.

The title of Prince given to the Caimacam may not have its precise meaning in Turkish idiom. In a reply to a letter of the Caimacam, from His Excellency, which I delivered, and the tenor of both confidentially communicated to me by Lord Stratford de Redcliffe, the

https://biblioteca-digitala.ro

same Courtesy is observed, and even "Altesse" is employed. Every effort is certainly made to reach the apex of power, and by the Caimacam there is great activity employed in rendering more efficient the administration of the Country.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 52 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 201, f. 147—150.

■

Iași, 4 septembrie 1856

Copie
Nr. 18

Excelență,

De cînd am avut onoarea a mă adresa Excelenței voastre prin raportul meu din 28 luna trecută privind navigația pe Siret și Prut a companiei franceze, am aflat de la caimacam că în cele din urmă problema fusese hotărîtă la Constantinopol de către Divan, care nu a confirmat concesiunile și privilegiile acordate de fostul guvern al prințului Ghica. Permiteți-mi, Excelență, să remarc cu respect că, în timp ce, pe de o parte, apar desigur unele convingeri că trebuie să se facă ceva pentru a îmbunătăți navigabilitatea acestor rîuri, este mai mult decît probabil ca „status quo"-ul să fie preferat de Austria, care obține mari avantaje.

În seara de 2 curent l-am vizitat pe caimacam, la cererea mea, și l-am găsit singur. El a sugerat cu respect că ar fi de mare folos dacă guvernul turc ar declara deschis hotărîrea sa referitoare la Principate în problema unirii, care se agită de presă și de indivizi care acționează sub impulsul influențelor străine, întrucît aceasta crează neliniște și dezordine în țară ; căci partea sănătoasă a populației și acei ce au proprietăți, în mare majoritate, se tem de orice inovație sau schimbare care să pună în pericol proprietatea și securitatea lor personală.

În timp ce vorbea cu mine, domnul Goedel Lannoy, agentul austriac, a intrat în apartament fără să se anunțe ; această omniprezență are uneori manevre rapide, dirijate, în mod firesc, de poliție. El a început imediat cu invective contra agenților consulari francezi, pentru sprijinul lor pentru partida care susținea în mod energic unirea Principatelor. Organul principal al acestei partide este „L'Etoile du Danube", editată de domnul Kogălniceanu, care fusese trimis de prințul Mihail Sturdza să-și facă educația la Berlin, și de domnul Hurmuzachi, din Bucovina, prietenul baronului Richthofen, numit Comisar al Prusiei pentru noua organizare a Principatelor, un om de lume cu care am fost altădată în termeni amicali, fără să-i împărtășesc părerile din timpul perioadei marii efervescențe de la 1848 din Germania. De atunci, domnul Hurmuzachi a renunțat, cu încuviințare, de a mai fi supus austriac și s-a retras la proprietatea sa din Moldova, unde s-a stabilit cu familia, și este un om cu multă respectabilitate, despre care nu se pot face alte remarci decît că manifestă păreri extremiste, luînd prea puțin în considerație consecințele.

https://biblioteca-digitala.ro

Permiteți-mi, Excelență, să constat că nici o altă țară ca Moldova nu are mai puțin „oțelirea" revoluției și a schimbării. Împrejurările au dovedit-o. Insurecția greacă de la 1821 sub Ipsilante a început sau și-a avut începutul în Moldova. Nici un moldovean nu i s-a alăturat. Războiul din 1828 dintre Turcia și Rusia a avut mulți partizani din partea ambilor beligeranți, dar nici un moldovean nu s-a alăturat unuia dintre ei. Războiul din Ungaria și din țările vecine [1], unde există o populație omogenă, de aproape un milion cu aceea a Moldovei, nu a dus nici la cea mai neînsemnată manifestație. În războiul dintre Turcia și Rusia, trupele moldovenești au dovedit fermitate și lealitate. Nici un voluntar nu s-a alăturat forțelor rusești, probabil doar cu cîteva excepții, care le-au fost impuse. Aș spune, Excelență, că în țară există un bun simț cumpătat, care nu poate fi ușor dus pe un drum greșit. Grecii, ale căror familii sînt numeroase, în multe cazuri s-au abătut de la el. Țărănimea din Moldova este o rasă rezistentă și în munți se mai poate găsi încă tipul clasic al vechiului dac. Dar țara a fost permanent teatru de război și invazii și povara impusă de ele a crescu treptat, în proporție gradată, făcînd dificilă sprijinirea țăranului și a familiei sale. Acum, abia dacă are mijloacele de a-și aproviziona familia. El nu înțelege ce avantaj ar avea de la unirea Principatelor [2], pentru că fiecare a fost supus la aceleași nenorociri și la aceleași suferințe.

Am onoarea de a anexa copia scrisorii vizirului către caimacam [3], care mi-a fost comunicată cu amabilitate, referitoare la privilegiile și concesiile făcute Societății franceze pentru navigația pe Siret și Prut și am onoarea de a vă prezenta exemplare din „Etoile du Danube" [4], care mi-au fost trimise de editor, dirijate spre diferite ambasade și legații britanice, la Viena, St. Petersburg și Constantinopol, la Ministerul de Externe și la București. Am rugat pe editor să-mi trimită contracostul poștal.

Am primit raportul domnului Brodie din 19 august, care-mi transmite aprobarea Excelenței voastre pentru corespondența mea cu ministerul moldovean privind sumele subscrise și distribuite răniților armatei britanice din Crimeea.

Am onoarea...

Samuel Gardner

P.S. Atît Prutul cît și Siretul își au izvorul în Bucovina, dar Siretul, în drumul său de cîteva mile, trebuie să fie un rîu neînsemnat și Prutul nu este navigabil dincolo de Cotu Mare, care este la sud de Iași. Agentul austriac insistă ca Siretul să fie făcut navigabil pentru plute mari și pe cursul său din Austria și, de ce nu, apoi și în Moldova, unde apele sale cresc în volum de la pîraie.

Titlul de prinț dat caimacamului poate să nu aibă semnificația sa precisă în limba turcă. Într-un răspuns la o scrisoare a caimacamului, de la Excelența sa, pe care l-am expediat, conținutul ambelor fiindu-mi comunicat în mod confidențial de Lord Stratford de Redcliffe, se observă aceeași amabilitate și se folosește chiar și „Alteță". Se fac, desigur, toate eforturile pentru a atinge culmea puterii și se desfășoară

https://biblioteca-digitala.ro

o intensă activitate de către caimacam pentru a face mai eficientă administrarea țării.

[1] Se referă la revoluția de la 1848—1849 din Ungaria și Transilvania.

[2] Afirmația consulului nu corespunde realității. Țăranii vedeau în înfăptuirea Unirii posibilitatea de a scăpa de clacă și de a redeveni proprietari pe pămînturile ce le cultivau. De aici participarea largă a țărănimii la lupta pentru Unirea Principatelor, ceea ce a imprimat mișcării un adevărat caracter de masă. Cf. N. Adăniloaie, *Țărănimea și Unirea*, în *Studii privind Unirea Principatelor*, București, 1960, p. 225—280; Gr. Chiriță, *Condiția politică a țărănimii în epoca Unirii. Contribuția ei la crearea României moderne (1856—1866)* (I) în „Revista de istorie, t. 37, 1984, nr. 1, p. 13—28.

[3] Publicată în „Gazeta de Moldavia" din 22 august 1856. Vezi și Dan Berindei, *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. II, *Rapoartele consulatului Austriei din Iași, 1856—1859*, București, 1859, p. 54—55.

[4] „Etoile du Danube", nr. 5 din 23 august 1856.

18

[Londra], 25 august/6 septembrie 1956.

Lord Clarendon către R. G. Colquhoun: Aprobă cele spuse contelui Coronini; cere să „prevină" orice impresie din care ar reieși că „guvernul britanic este favorabil Unirii Principatelor".

Draft
Mr. Colquhoun
No. 25

F.O. Sept⟨ember⟩ 6/1856

Sir,

With reference to Your despatch No. 72, of the 9th Ult⟨im⟩o,[1] I have to state to you that I approve of the language which you held to Count Coronini on his taking leave of you; and I have to instruct you as far as possible to prevent any erroneous impression that Her Majesty's Gov⟨ernmen⟩t is favourable to the Union of the Principalities.

C⟨larendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 51; P.R.O., London, F.O. 78/ vol. 1 200, f. 19.

■

Ciornă
D-l. Colquhoun
Nr. 25

Ministerul Afacerilor Externe
6 septembrie 1856

Excelență,

Cu referire la depeșa dv. nr. 72 din 9 luna trecută[1], trebuie să vă declar că aprob ceea ce ați spus contelui Coronini cînd și-a luat rămas bun de la dv. și trebuie să vă însărcinez, atît cît este posibil, să preveniți orice impresie greșită că guvernul Maiestății sale este favorabil Unirii Principatelor.

C⟨larendon⟩

[1] Vezi doc. 14.

https://biblioteca-digitala.ro

19

[Londra], 28 august/9 septembrie 1856.

Lord Clarendon către R. G. Colquhoun: Guvernul britanic este de acord cu păstrarea „prudenței" și „discreției" în problema Unirii; regretă agitațiile create de această chestiune; îi face cunoscută intenția Londrei de a se opune Unirii prin toate mijloacele și îi cere să depună eforturi pentru a-i determina pe români să renunțe la acest proiect.

F.O. Sept⟨ember⟩ 9/1856

Draft
Mr. Colquhoun
No. 26

Sir,

I have received Your despatch No. 77 of the 19th Ult⟨im⟩o [1] inclosing a memorandum drawn up by you respecting the question as to the Union of the Principalities, and I have to state to you that Her Majestaty's Government entirely concur with you as to the necessity of prudence and discretion in this matter; and you will endeavour to instil this into the minds of all those over whom you can exercise influence.

Her Majesty's Government much regret the agitation that has been created on the question of the Union, for, after the most mature deliberation, they are convinced that it would not be for the advantage of the Principalities that they should be united under a native Prince, and that it would not be for the general interest of Europe, or be in accordance with the views and policy of Her Majesty's Government that they should be united under a Foreign Prince. It is therefore the intention of Her Majesty's Government to oppose the union by all the means that they can legitimately employ, and you will, without publicly announcing this intention, use your efforts to discourage the project. [2]

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 51; P.R.O., London, F.O. 78/ vol. 1 200, f. 21—22.

■

Ciornă
D-l. Colquhoun
Nr. 26

Ministerul Afacerilor Externe
9 septembrie 1856

Sir,

Am primit depeșa dv. nr. 77 din 19 luna trecută [1], cuprinzînd un memoriu redactat de dv. referitor la problema Unirii Principatelor și trebuie să vă declar că guvernul Maiestății sale este complet de acord

https://biblioteca-digitala.ro

cu dv. în ce privește necesitatea prudenței și discreției în această chestiune și vă veți strădui să infiltrați aceasta în mințile tuturor acelora asupra cărora puteți exercita influență.

Guvernul Maiestății sale regretă mult neliniștea care s-a creat în legătură cu problema Unirii întrucît, după o matură deliberare, împărtășește convingerea că nu ar fi în avantajul Principatelor unirea sub un prinț pămîntean și nu ar fi în interesul general al Europei sau conform cu punctele de vedere și politica guvernului Maiestății sale ca ele să se unească sub un prinț străin. Intenția guvernului Maiestății sale este deci de a se opune unirii prin toate mijloacele pe care le poate folosi în mod justificat și, fără să anunțați public această intenție, veți depune toate eforturile pentru a descuraja proiectul.[2]

⟨Clarendon⟩

---

[1] Vezi doc. 16.

[2] Poziția Angliei față de Unirea Principatelor a fost oscilantă. Dacă în prima jumătate a anului 1856 s-a alăturat puterilor prounioniste, ulterior ea s-a situat pe o poziție contrară, cum rezultă și din acest document, sfîrșind însă prin a recunoaște actul de la 24 ianuarie 1859. Vezi studiul introductiv și Beatrice Marinescu, *Romania British Political Relations 1848—1877*, București, 1983, Ed. Acad.

20

București, 6/18 septembrie 1856.

R.G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe : Consideră numărul de 48 sau 50 de deputați în Divanurile ad-hoc prea mic pentru a reprezenta cu adevărat interesele diferitelor clase ; trimite un memorandum în această chestiune.

Bucarest, 18 Sep⟨tembe⟩r 1856.

Copy
No. 105

Mr. Colquhoun to Lord Stratford

Reports have reached here that the Compositon of the Divans has already been nearly decided on, and that the number of membres is fixed somewhere about *48 or 50.*

I think it right to mention that the more practical men here consider the number as by far too small to represent the interests of the various classes, their wants and wishes. After hearing the opinions of many persons of the different parties here, I have made a Memorandum of what appears to be in a great measure approved of. I do not think the Machinery too bulky or unwieldy, and I ventured to submit it to Your Excelency's judgment for such alterations as may to you appear necessary or advisable.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

https://biblioteca-digitala.ro

Anexă

[București, septembrie 1856].

R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe : Propune urcarea numărului membrilor Adunărilor ad-hoc la 76, recrutați din toate clasele sociale : boierime, orășeni, cler și țărănimea clăcașă ; modalitatea alegerii acestora.

Memorandum
Composition of Divans.

In order to enable the Divans about to be convoked in the P⟨rincipali⟩ties, to correspond to the spirit which prevailed among the membres of the Congress of Paris, to have recourse to this as the best method for arriving at the expression of the wishes of the Country and so to enable them to form a correct opinion as to the best plan for the future reorganization of the Principalities, while conforming ourselves as nearly as possible to the manner and usages of the Country, the first idea which naturally offers itself to our mind is, that these Divans or Assemblies should be composed of the various classes which constitute the Nation. The classes now suffering from the existing order of things, will thus be enabled to submit their complaints, and to propose such ameliorations as they shall deem requisite, and on the other hand the class, so called, privileged, will see that the vicious institutions under which they hold, have for ever become impossible, in presence of the European Powers, who have, in certain degree, constituted themselves the Arbiters of the fate of their Country, and the guarantees of the deeply cherished rights and privileges of the Danubian Provinces.

It is however extremly difficult to carry out to its full extent, this idea of a fair representation of all classes, for it is not easy to admit as members of a deliberative chamber, the simple Wallachian Peasant, whose state of ignorance would be an insurmontable objection.

But their cause is so just, that it pleads for itself. Should it be deemed that a more ample representation would be a departure from the Article of the Treaty, which places no restriction on the representation of the various interests of Society, we might safely confine ourselves to consulting the peasant class, upon the simple question of their reciprocal relations with Proprietors.

The number of members composing the Divans is a question of much Importance — if too great, it may bring disorder and confusion into the deliberations of a Body, where above all things, the greatest calm and most perfect order should reign — if too limited, it would present the great fault, of not sufficing for the end proposed — for we cannot expect to arrive at a true and real expression of the wishes of a Country, for a very small number of Individuals selected as representatives.

Admitting therefore as indispensable, the representation of the class of *Nobles*, that of *Landed Proprietors*, that of the *Principal Towns* or rather of Merchants and learned Professions, and lastly (in order to conform ourselves to the Custom of the Country) of the Clergy, we

https://biblioteca-digitala.ro

may safely fix the total number of the Members forming the Divan of Wallachia at Seventy Nine, divided as follows :

Representatives of the class of Nobles one

for each District	17
D° for Capital of Bucharest	9
D° „ „ „ Crajova	3
D° of the Towns or rather of the Merchants and learned professions in above proportion	29
D° Landed Proprietors one for each District . .	17
D° of the Clergy	4
	79

The election of these different representatives may be thus effected :

1° Representatives of the Nobility — Every Boiar or son of a Boiar, of 25 years of age, and whose patent of Nobility and naturalization shall go back to the third degree (grandfather) shall be eligible as representative, and be himself a Voter. It is to be understood the peasant nobility known by the names of Neamours shall be included in the above.

2° Representatives of Towns, or Merchants and *Capacities.*

Every individual engaged in Commerce or Trade, possessing any property, or Tenant of a House or Warehouse or Workshop, paying a rent of Two Thousand (£ 30) Piastres if in the Capital, or of five hundred (£ 7,10) Piastres in the other Towns ; every individual exercising a profession as medical man, Lawyers, Professors, Engineers, Men of Letters, shall be elibigle, and a Voter ; the following conditions are necessary : each Voter or eligible person shall be of the age of 25 years, shall be native of Wallachia, and moreover the persons eligible as representatives, shall be born of native Parents.

3° Representatives of Landed Property. Every Proprietor holding an Estate of Three hundred Toises (n. the Toise is about six feet) or a rental of at least 5000 Piastres (£ 75) shall be eligible as Representative, and shall be a Voter. The same conditions as to the age and birth hold good as in the above clause.

To enable the Moschnenis, or Peasant Proprietors, to be in like manner represented, we should do well to adopt as a basis, the principle of double election, now adopted for the Candidates of the Sub-Prefects of the Districts, with this slight difference, that in the present case the right of Election and Voting shall be extended to Peasants holding a cottage and Garden, and that the number of delegates of these small Proprietors to the Electoral College of the principal District Town, shall amount to one half of the number of the larger Proprietors.

4° The Clergy shall be represented as heretofore by the Metropolitain Archbishop and three Bishops.

We have now to fix on the mode of election of the representatives of the Peasants, now Proprietors, should it be decided that this class also shall be represented in the Divans.

https://biblioteca-digitala.ro

In order to avoid the tumult and confusion of too great a Number of *Electoral Colleges* (polling places) it would be well that these elections be made in three different stages.

The Inhabitants of each Village shall elect certain delegates, at the rate of one of every Twenty five Inhabitants.

These delegates shall repair to the Chief Commercial Towns of the District, and there elect from among the number of delegates above chosen, one from every fifteen delegates.

These again shall repair to the Capital Town of the District, where they shall definitively elect their Deputy to the Divan, at the rate of one of this class for each District.

This will naturally increase the number of the Members of the

Divan from	79
One peasant deputy for each District	17
To the full number of	96

(Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 51 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1200, f. 240—246.

■

Copie
No. 105

București, 18 septembrie 1856

Domnul Colquhoun către lordul Stratford

Au ajuns aici știri că s-a decis aproape compoziția divanelor și că numărul membrilor a fost fixat cam în jur de 48 sau 50.

Cred că este corect să menționez că oamenii cu mai mult simț practic de aici consideră numărul ca fiind mult prea mic pentru a reprezenta interesele diferitelor clase, necesitățile și dorințele lor. După ce am ascultat opiniile mai multor persoane din diferite partide de aici, am alcătuit un memoriu despre ceea ce se pare că este aprobat într-o mare măsură. Nu cred că mecanismul este prea mare sau greoi și îndrăznesc să-l supun judecății Excelenței voastre pentru unele modificări ce vi s-ar părea necesare sau recomandabile.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

Anexă

Memoriu
Compoziția divanelor

În scopul ca divanele, pe cale de a fi convocate în Principate, să poată corespunde spiritului care predomină printre membrii Congresului de la Paris, adică, de a se recurge la ele ca fiind cea mai bună metodă de a se exprima dorințele țării și astfel de a li se da membrilor

https://biblioteca-digitala.ro

Congresului posibilitatea să-și formeze o părere corectă despre cel mai bun plan de reorganizare viitoare a Principatelor, totodată conformîndu-ne cît se poate mai îndeaproape obiceiului și datinelor țării, prima idee care în mod firesc ne vine în minte este că aceste divane sau adunări ar trebui să fie compuse din diferitele clase care constituie națiunea. Clasele, care acum suferă din cauza ordinei de lucruri existente, vor avea posibilitatea să-și prezinte astfel plîngerile și să propună acele îmbunătățiri ce le vor considera necesare, iar, pe de altă parte, clasa așa-zisă privilegiată va vedea că instituțiile corupte, prin care se menține, au devenit pentru totdeauna inadecvate față de puterile europene care, într-o anumită măsură, s-au constituit arbitri ai soartei țării și garanții drepturilor și privilegiilor atît de profund nutrite de provinciile dunărene.

Este, totuși, extrem de dificil de dus la bun sfîrșit pe deplin această idee, a unei reprezentări juste a tuturor claselor, pentru că este greu de admis ca un simplu țăran valah, a cărui stare de ignoranță ar fi o stavilă de nedepășit, să fie admis ca membru al unei camere deliberative.

Dar cauza lor este atît de dreaptă, încît pledează prin ea însăși. Dacă s-ar aprecia că o reprezentare mai largă ar fi o abatere de la articolul tratatului, care nu impune nici o restricție pentru reprezentarea intereselor variate ale societății, ne-am putea mărgini cu siguranță la consultarea clasei țărănești numai în ce privește simpla chestiune a relațiilor sale reciproce cu proprietarii.

Numărul de membri ce compun divanele este o problemă de mare importanță ; dacă numărul este prea mare, poate provoca dezordine și confuzii în cadrul deliberărilor unui corp legislativ, acolo unde trebuie să domnească, mai presus de orice, cea mai perfectă ordine, cel mai mare calm — dacă numărul este prea mic, va prezenta marele defect de a nu fi suficient pentru scopul propus — întrucît nu ne putem aștepta să ajungem la o expresie reală și adevărată a dorințelor unei țări cînd aceasta este reprezentată de un număr foarte mic de persoane alese.

Deci, admițînd ca indispensabilă reprezentarea clasei *nobililor*, aceea a *proprietarilor funciari*, aceea a *municipiilor* sau mai degrabă a comercianților și a profesiilor intelectuale și, în cele din urmă (pentru a ne conforma datinilor țării) a clerului, putem fixa cu siguranță numărul total de membri care formează Divanul din Valahia la șaptezeci și nouă, împărțiți după cum urmează :

— Reprezentanți ai claselor nobililor, cîte unul pentru fiecare județ	17
— Idem, pentru capitala București	9
— Idem, pentru capitala Craiova	3
— Idem, pentru orașe, sau mai curînd negustorii și profesiunile intelectuale în proporția menționată	29
— Idem, proprietari funciari, unul pentru fiecare județ	17
— Idem, pentru cler	4
	79

https://biblioteca-digitala.ro

Alegerea acestor diferiți reprezentanți s-ar putea efectua în felul următor :

1) Reprezentanți ai nobilimii — fiecare boier sau fiu de boier în vîrstă de 25 ani, a cărui patentă de noblețe și naturalizare merge pînă la al treilea grad de rudenie (bunic) poate fi ales reprezentant și poate fi el însuși un alegător. Se înțelege că nobilimea mică, cunoscută sub numele de neamuri, trebuie să fie cuprinsă în cele de mai sus.

2) Reprezentanți ai orașelor, sau comercianții și *capacitățile*.

Fiecare persoană care se ocupă cu comerțul sau cu meșteșugul, care are o proprietate, sau este posesor al unei case, al unui depozit sau al unui atelier, care plătește o chirie de două mii de piaștri (30 lire sterline), în capitală, sau de cinci sute de piaștri (7,10 lire sterline) în celelalte orașe ; fiecare persoană care exercită o profesiune de medic, avocat, profesor, inginer, om de litere, poate fi ales și alegător ; sînt necesare următoarele condiții : fiecare alegător sau persoană eligibilă trebuie să fie în vîrstă de 25 ani, născută în Valahia și, în plus, persoanele eligibile ca reprezentanți trebuie să fie născute din părinți pămînteni.

3) Reprezentanți ai proprietății funciare — fiecare proprietar care deține o moșie de trei sute de stînjeni (un stînjen fiind de circa șase picioare) sau plătește o arendă de cel puțin 5000 de piaștri (75 lire sterline) poate fi eligibil ca reprezentant și poate fi alegător. Aceleași condiții de vîrstă și naștere sînt valabile ca și în clauza de mai sus.

Pentru a permite moșnenilor, sau proprietarilor țărani să fie reprezentați în același fel, ar fi bine să adoptăm ca bază principiul alegerii duble, adoptat acum pentru candidații de subprefecți ai județelor, cu o mică diferență, aceea că în cazul de față dreptul de alegere și de votare trebuie să fie extins și la țăranii care au o casă și grădină, și că numărul de delegați ai acestor mici proprietari trebuie să ajungă la jumătate din numărul marilor proprietari.

4) Clerul va fi reprezentat ca și pînă acum de mitropolit și de trei episcopi.

Acum trebuie să fixăm modul de alegere a reprezentanților țăranilor, acum proprietari, dacă se hotărăște că această clasă trebuie să fie, de asemenea, reprezentată în divane.

Pentru a evita agitația și dezordinea unui număr prea mare de *colegii electorale* ar fi bine ca aceste alegeri să fie făcute în trei stadii diferite.

Locuitorii fiecărui sat vor alege anumiți delegați, cîte unul de fiecare douăzeci și cinci de locuitori.

Acești delegați vor merge în principalele orașe comerciale ale județului și acolo vor alege, din numărul de delegați aleși cum s-a menționat, cîte unul pentru fiecare cincisprezece delegați.

Aceștia, de asemenea, vor merge în reședința de județ unde vor alege definitiv deputatul lor în Divan, cîte unul din această clasă de fiecare județ.

Aceasta va crește de la sine numărul de membri ai Divanului

https://biblioteca-digitala.ro

de la	79
cu cîte un deputat-ţăran pentru fiecare judeţ	17
pînă la numărul total de	96

(Semnat) R. G. Colquhoun

21

[Londra], 10/22 septembrie 1856.

Lord Clarendon către R. G. Colquhoun : Îi cere, conform înţelegerii cu Franţa, să se abţină de a influenţa deciziile Divanurilor ad-hoc, dar să raporteze dacă consulii francezi continuă să se „agite" pentru Unire.

F. O. September 22/1856

Draft
Mr. Colquhoun
No 30
Confidential

Sir,

I transmit to you here with confidentially a copy of a despatch from Lord Cowley[1] stating that Count Walewski had informed him that the French Agents in the Principalities had been instructed carefully to abstain from influencing the decision of the Divans by propagating the notion that the opinion of the French Government was favourable to the union of the Principalities, and had expressed a wish that similar instructions should be sent to you and with reference to the mutual engagement thus proposed by Count Walewsky, I have to instruct you not to do anything which could influence the opinions of the Divans, but to report to me if the French Agents should continued to agitate for the Union.

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 51 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1200, f. 29—29 v.

■

Ciornă
D-l. Colquhoun
Nr. 30
Confidenţial

Ministerul Afacerilor Externe
22 septembrie 1856

Sir,

Vă transmit cu aceasta, în mod confidenţial, o copie a unei depeşe a lordului Cowley[1] în care afirmă că contele Walewski l-a informat că agenţii francezi din Principate au fost cu grijă instruiţi să se abţină de a influenţa decizia Divanurilor prin propagarea ideii că opinia guvernului francez este favorabilă Unirii Principatelor şi a ex-

https://biblioteca-digitala.ro

primat dorința ca instrucțiuni similare să vă fie trimise și dv. deci, ca urmare a angajamentului reciproc astfel propus de contele Walewski, trebuie să vă instruiesc să nu faceți nimic ce ar putea influența opiniile Divanurilor, dar să-mi raportați dacă agenții francezi continuă să se agite pentru Unire.

⟨Clarendon⟩

---

[1] Ambasadorul Marii Britanii la Paris. Depeșa respectivă lipsește din volum.

22

Constantinopol, 24 decembrie 1856/5 ianuarie 1857.
Sir Henry Lytton Bulwer, reprezentantul Angliei în Comisia europeană a puterilor garante, către lord Clarendon : Informații privind stadiul elaborării firmanului de convocare a Adunărilor ad-hoc ; observații în legătură cu modalitatea de reprezentare a diferitelor clase sociale în divanuri. Se pronunță în favoarea alegerii membrilor acestor adunări nu pe clase sociale, ci în mod individual.

Constantinople, January 5, 1857

My Dear Lord,

At the meeting which took place between the Ambassadors on the 3rd Instant, the firman was considerably advanced ; another meeting is to take place on Wednesday next, after which it is said that the Commissioners will be invited to a final conference. I do not know the precise state in which the Firman now is, but I understand that the several parts are settled, and that the next meeting is for the purpose of revising and arranging them into a whole. What appears to have occupied most time has been the division of the Moldo-Wallachians into classes and fixing the representation of each class. The Representatives seem to have considered that this mode of proceeding was rendered obligatory by the instruction of the Congress ; although I hardly think it follows as a matter of course, because all classes of a society are to be represented in a general assembly, that each is to be represented by class. At all events, the mode which is adopted is not one I approve of. It is true, as long as each class is separated, and is in an assembly by itself, such assembly mirrors more minutely and exactly the wants, wishes and passions of the particular body which it represents, than could any assembly in which each member was elected by all the classes ; but it has a very great disadvantage not to say danger, viz that of bringing (if the representatives of each class are collected together) the different sections of society with opposing claims into hostile conflict, the social animosity, the political confusion which have been the consequences of struggles of this kind have remained as the great examples of history ;

https://biblioteca-digitala.ro

nor would it appear that such confusion was less likely to exist in a country where one class has much to lose, another much to gain, and where no class seems to have either greater experience or longer hereditary prestige than in those other countries in which the experiment has been previously essayed. There are moreover circumstances which, as it appears to me, render the plan which has been adopted especially likely to produce evil, and especially calculated not to produce good. It is arranged in the first instance that the Divans should be divided into Committees each representing a class. In these Committees each class will discuss such questions at it thinks proper and express by class its opinion thereupon ; and then, each class being thus considerately pledged to a particular opinion, the various bodies by which opposing opinions have been formed and expressed are to be thrown collectively into a general assembly, there to express again with the increase of vehemence which opposition generates, and the increase of confusion which numbers in any assembly is likely to produce, these same opinions. In the national assembly of 1789 in France where classes were thus ultimately brought hostilely together to the destruction, be it remembered, of the weaker classes, there was at least a great result to be obtained. A Supreme Power was to be found somewhere for giving a constitution to the Nation, and that supreme power, the crown, the nobility, and the clergy being equally distrusted, could alone be given to some party which in a general battle amongst all orders and ideas came out the Victor. This advantage was soon lost and perhaps at the time exaggerated, but it afforded a strong motive and a reasonable excuse for the course which was adopted in order to obtain it. In the present case it is not intended to close the combat which is to be delivered between the classes who are thus thrown together into conflict, by any final decision between them in the shape of a law or a constitution. They are to talk and quarrel about everything and they are to decide about nothing. Hence it is that, on the one hand, I see the probability of considerable mischief, whilst I do not, on the other hand, see the probability of any benefit. The intention of the Congress of Paris in naming a Commission was as it seems to me that it should be a body capable of inquiring into, and reporting upon the social and political condition of the Moldo-Wallachian Principalities. The Divans which the Congress wished to see summoned were to be as witnesses who were to express spontaneously what they thought and felt, or who were to answer questions put to them which might lead to the expression of their thoughts and feelings. The whole project was a project of examination and inquiry, and the more quietly, the more clearly this sort of examination or inquiry took place the more likely in my opinion it was to lead to a calm and clear result.

Since the system which the present Firman is about to establish will be a constant assistance or constant impediment to my future labours I deem it my duty to express my opinion upon it, but I beg to add that I express that opinion with due doubt and deference. The gentlemen who have drawn it up are men of ability. I am at present as little practically acquainted with the Country which it concerns and the people for which it is intended as they are themselves, and can

https://biblioteca-digitala.ro

consequently only judge from general principles which in their application to particular cases are sometimes irregular in their action; but certainly judging from general principles, I am inclined to deplore and condemn the plan which has been adopted as combining the disadvantages of different systems without obtaining the advantages of anyone. It is however easier to criticise than to legislate, and I am far from denying that I should find it very difficult myself to perform the task which I think has been inadequately performed by others. If however I wished to derive a general opinion from a general discussion in a general assembly, I would have that assembly composed of men elected individually by the different classes of society and who would thus present in their opinions a general character belonging to the whole society to which they belonged. In this case there might be a conflict of opinions but there would not be a conflict of classes. In the second place if I resorted to a representation of classes, it should be to have an opinion of these separate classes without bringing them into conflict with each other; and lastly, if led by circumstances stronger than my own will, or sense of reason, I did bring them into such conflict, I would brig them unpledged by previously expressed opinions, and either close their differences and disputes by some final measure without appeal to the consequence of the passions, that had been provoked and the victory that had been achieved or, at least, I would concentrate their attention and obtain their opinion upon some well conceived and general plan and not leave them to the chances of confused and contending claims and desultory harangues.

I cannot say that any scheme perfectly satisfactory suggests itself to me in lieu of that proposed at the same time there do I confess appear to me other plans which are at least based upon sounder principles, and are not exposed to all the same objections. I will not however here trouble Your Lordship with further remarks reserving what I may have yet to say to the time when the Firman in a complete form shall be laid before the Commissioners.

I have the honor...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 1—6 v.

■

Constantinopol, 5 ianuarie 1857

Excelență,

La întrunirea care a avut loc între ambasadori la 3 curent, firmanul era deja într-un stadiu avansat de lucru; o altă întrunire urmează să aibă loc miercurea viitoare, după care, se zvonește, comisarii vor fi invitați la o conferință finală. Nu știu exact în ce stadiu este acum firmanul, dar înțeleg că diverse părți au fost stabilite și că întrunirea viitoare se ține în scopul de a le revizui și a le aranja într-un tot. Ceea ce pare a fi ocupat majoritatea timpului a fost împărțirea

https://biblioteca-digitala.ro

moldo-valahilor în clase și fixarea reprezentării fiecărei clase. Reprezentanții par să fi considerat că acest mod de a proceda era obligatoriu prin instrucțiunile Congresului ; deși nu prea cred că aceasta decurge firesc, deoarece toate clasele unei societăți trebuie să fie reprezentate într-o adunare generală, deoarece fiecare trebuie să fie reprezentat prin acea clasă. În orice caz, procedeul adoptat nu este unul pe care să-l aprob. Într-adevăr, atîta timp cît fiecare clasă este separată și este o adunare în sine — o asemenea adunare reflectă mai în detaliu și mai exact nevoile, dorințele și pasiunile părții pe care o reprezintă, mai mult decît o poate face orice adunare în care fiecare membru a fost ales de toate clasele ; dar prezintă un foarte mare dezavantaj, ca să nu spunem pericol, acela de a conduce (dacă reprezentanții fiecărei clase sînt adunați împreună) diferitele pături ale societății cu aspirații opuse, la o stare conflictuală, la animozitate socială, la confuzie politică care, fiind consecințe ale luptelor de acest gen, rămîn ca mari exemple ale istoriei ; nici n-ar părea mai puțin probabil să existe o asemenea confuzie într-o țară unde o clasă are mult de pierdut, alta mult de cîștigat, și unde nici o clasă nu pare să aibă, fie o mai mare experiență, fie un îndelungat prestigiu ereditar, ca în alte țări, unde experiența a fost verificată anterior. Există, de altfel, circumstanțe care, după cum mi se pare, fac ca planul adoptat să fie, în mod special, de natură să producă rău și, mai ales, calculat să nu producă nimic bun. S-a stabilit, în primul rînd, ca Divanele să fie împărțite în comitete, fiecare reprezentînd o clasă. În aceste comitete, fiecare clasă va discuta acele probleme pe care le consideră proprii și își va exprima, în numele clasei, opinia sa acolo ; și atunci, fiecare clasă fiind astfel legată de o anumită opinie, diferitele persoane prin care au fost formulate și exprimate păreri contrare se vor lansa colectiv într-o adunare generală, ca să exprime acolo din nou, cu vehemența sporită generată de opoziție și cu confuzia mărită ce se poate produce în orice adunare, aceleași opinii. În adunarea națională a Franței din 1789, unde clasele au fost aduse în final în stare de ostilitate, pînă la distrugere, să ne reamintim situația claselor mai slabe, care cel puțin ele au obținut un mare rezultat. Trebuia găsită undeva o putere supremă pentru a da o constituție națiunii și acea putere supremă, coroana, nobilimea și clerul fiind la fel de distruse, putea fi dată numai unui partid care, în bătălia generală dintre toate păturile și ideile sociale, putea ieși victorios. Acest avantaj a fost curînd pierdut și, probabil, la timpul respectiv exagerat, dar a oferit un motiv puternic și o scuză rezonabilă pentru calea adoptată pentru obținerea lui. În cazul actual, nu se intenționează să se încheie lupta ce urmează să se desfășoare între clasele astfel antrenate în conflict, printr-o hotărîre finală comună, sub forma unei legi sau a unei constituții. Ele vor discuta și se vor certa pentru orice, dar nu vor hotărî nimic. În consecință, pe de o parte văd probabilitatea unei considerabile nedreptăți, în timp ce, pe de altă parte, nu văd probabilitatea vreunui folos. Intenția Congresului de la Paris, după cum mi se pare mie, a fost de a numi o comisie care să fie un corp capabil să se informeze și să raporteze despre condiția socială și politică a principa-

https://biblioteca-digitala.ro

telor moldo-valahe. Divanurile pe care Congresul a dorit să le vadă convocate, trebuiau să fie ca niște martori care să exprime în mod spontan ceea ce ei gîndeau și simțeau, sau care trebuiau să răspundă la întrebările ce li se puneau și care ar fi putut duce la exprimarea gîndurilor și sentimentelor lor. Întregul proiect era un proiect de examinat și cercetat și, cu cît această examinare sau cercetare ar fi avut loc mai în liniște și mai clar, cu atît mai probabil, după părerea mea, ar fi dus la un rezultat pașnic și clar.

Întrucît sistemul pe care actualul firman este pe cale să-l stabilească va fi un ajutor constant sau o piedică constantă pentru acțiunile mele viitoare, consider că este de datoria mea să-mi exprim părerea asupra lui, dar îndrăznesc să adaug că îmi exprim părerea cu îndoiala și respectul cuvenit. Domnii care l-au elaborat sînt bărbați abili. În prezent, sînt practic tot atît de puțin cunoscător al țării la care se referă și al poporului pentru care este conceput, pe cît sînt ei înșiși și, în consecință, pot să judec numai după principii generale care, prin aplicarea lor în anumite cazuri, sînt uneori contrare regulilor în desfășurarea lor ; dar, desigur, judecînd după principii generale, sînt înclinat să deplîng și să condamn planul adoptat, întrucît combină dezavantajele diferitelor sisteme fără să obțină avantajele nici unuia din ele. Oricum, este mai ușor să critici decît să legiferezi și sînt departe de a nega că aș găsi că este foarte dificil să execut eu însumi sarcina care cred că a fost executată de alții în mod necorespunzător. Dacă, totuși, aș dori să-mi fac o părere generală dintr-o discuție generală, într-o adunare generală, aș alcătui adunarea din oameni aleși individual de diferitele clase ale societății, reprezentînd astfel, prin opiniile lor, un caracter general, aparținînd întregii societăți din care fac parte. În acest caz, s-ar putea ivi un conflict de opinii, dar nu ar fi un conflict între clase. În al doilea rînd, dacă aș recurge la o reprezentanță a claselor, aș face-o pentru a avea o părere a acestor clase separate, fără a le pune în conflict unele cu altele și, în cele din urmă, dacă aș fi constrîns de împrejurări mai puternice decît propria mea voință sau simț al rațiunii, să le pun într-un asemenea conflict, le-aș pune fără a le angaja prin opiniile exprimate anterior și, în ambele cazuri, aș încheia diferendele și disputele lor luînd o măsură finală oarecare, fără să mă intereseze consecințele pasiunilor întărîtate sau victoria realizată ori, cel puțin, le-aș concentra atenția și le-aș obține părerea asupra unui plan bine conceput și general și nu le-aș lăsa șansa unor aspirații confuze și discutabile și a unor discursuri neorganizate.

Nu pot spune că mi-a trecut prin minte vreo schemă care să mă satisfacă perfect în locul celei propuse ; în același timp, mărturisesc, mi s-au ivit alte planuri, care sînt cel puțin bazate pe principii mai sănătoase și nu sînt expuse tuturor acestor obiecții. Nu voi mai plictisi pe Excelența voastră aici cu alte observații, rezervîndu-mi să spun ce aș mai avea de spus în momentul cînd firmanul va fi depus într-o formă completă în fața comisarilor.

Am onoarea... H. L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

23

Constantinopol, 7/19 ianuarie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre conferința ambasadorilor și comisarilor marilor puteri de la Constantinopol din 13 ianuarie (st.n.) privind redactarea firmanului de convocare a Divanurilor ad-hoc în Moldova și Țara Românească ; observații în legătură cu unele expresii și pasaje din firman. Solicită lămuriri cu privire la unele probleme cuprinse în acest document.

No. 1 Constantinople, January 19, 1857

My Lord,

Having received an invitation from the Ottoman Minister of Foreign Affairs to attend a joint Conference that was to take place between the Representatives and the Commissioners for the purpose of settling the drawing up the Firman (pour la rédaction du Firman) under the authority of which the Divans in the Principalities were to be convoked, I attended the meeting thus designated and which was fixed for 1 o'clock on Tuesday the 13th at the palace of the Grand Vizir on the Bosphorus. Before proceeding to the Conference, I read with much attention the instructions which Your Lordship communicated to me as having been sent to Her Majesty's Ambassador, and I perceived that these instructions distinctly exposed Your Lordship's desire that the Commissioners should avail themselves of this opportunity of obtaining from the Representatives and the Sublime Porte every information by which the R. R. had been guided in concerting with the Sublime Porte the draft of Firman which we were about to consider, and that by discussion and the free interchange of opinions with the Representatives, the Commissioners should contribute towards bringing the Firman into that shape in which it would be most convenient for the due execution of their labours.

I must say that the information thus alluded to by Your Lordship, and the discussion which you also appeared to favour was peculiarly required by me ; since, with the exception of such information as I had derived from my brother Commissioners, I was so wholly unacquainted with what had passed at the Conferences, of which the Firman in question is the result. I therefore at the commencement of the meeting which took place on Tuesday 13th requested the Representatives either to give the Commissioners some general exposition of what had passed at previous Conferences at which the Commissioners had not been present or to permit the Commissioners to put to them such questions as would best enable the information that was required to be elicited. I found however a general opposition from all the R. R., and especially from those of France and England with respect to making to the Commissioners any explanation as to the facts or principles by which they had been guided. An opposition qualified however by M. de Thouvenel, who stated that he had already given to his own Commissioner all the

https://biblioteca-digitala.ro

information in his power. I them asked whether it would be permitted a Commissioner to express his opinions on such parts of the Firman as he thought were susceptible of amendment, and on being asked whether I had any instructions from Her Majesty's Government which might authorise me in supposing that Her Majesty's Government deemed such a course desirable, I said that instructions on these subjects had been sent not to the Commissioners, but to the Representatives, and it was for them to state what their instructions were and to act accordingly. What then occurred was mentioned by me in my telegraphic despatch of the 16th. Three Representatives, the Russian, Prussian, and Sardinian, observed that they had received no instructions on the subject whatever. The French Representative observed that although he would have been glad if the Commissioners and Representatives had drawn up the Firman in common, he did not consider, according to his instructions, that any Commissioner should suggest any amendment in the Firman as it stood, unless he was prepared to affirm that in its present form it would absolutely render his task impossible.

The Austrian Internuncio did not find anything in his instructions which could justify his receiving any suggestion as to improvment in the substance of the document, which the Representatives had agreed to, from any Commissioner ; or anything which could justify the idea of an exchange of opinions between the R. R. and the Commissioners.

The English Ambassador declared that he was not called upon to state what his instructions were. I did not deem after this declaration that it would be convenient to the public service for me to pursue the subject further, or to act upon instructions not directly given to myself, which it was evident that Her Majesty's Ambassador had not (for reasons very possibly justifiable, but of which I am not aware), communicated to his colleagues previous to the Conference and did not seem disposed to communicate at that time. It was necessary however, whilst deciding what the Commissioners were not to do, to decide also what they might do, in order that the Representatives and Commissioners should not appear to have met for no purpose whatsoever ; and it was therefore finally settled (as mentioned in my despatch by telegraph of January 16th) by the R. R. that although the Commissioners could not ask for any information as to the actual provisions of the Firman, nor propose alterations in those provisions, they might make such remarks as the explanation of the text of the firman might suggest, and also offer such suggestions as to alteration in that text as they might deem necessary to make its meaning more clear. This course naturally restricted all remarks or observations within very narrow limits ; and in order that Your Lordship may more clearly perceive what was actually done at the recent Conference as apart from the discussion that took place in regard to what was not to be done, I shall now go through scrutiny the questions that were permitted, and the answers which were given to those questions.

The first question related to the word "octroyer" which occurs in the preamble concerning which I observed that as the original project of a firman had been published, and that this same word *"Octroyer"* contained in it, had been made the subject of many attacks and animad-

https://biblioteca-digitala.ro

versions, and that it might be the duty of the Commission to defend it, I should be obliged to the Grand Vizir to inform me whether the Turkish word of which it was a translation had been always employed in similar documents, and whether it had been previously objected to. The Grand Vizir stated that the term alluded to had always been employed in similar documents without objections, a fact which the Russian Minister confirmed ; the French Ambassador adding that the word in question had been the subject of much discussion in the Conferences between the Representatives, and that the Porte had justified its use. This explanation which I think it was desirable to obtain appeared to be considered universally satisfactory. The next question put, was also put by myself, respecting the 1st article concerning the representation of the clergy. Your Lordship will observe that the clergy whatever their denomination within the chef-lieu of their diocese given a certain representation : respecting the large body of the clergy however viz : the Parish clergy nothing is stated. I enquired therefore in what category these members of the clergy stood, and whether it was considered that they were represented by the clergy of the chef-lieu, or whether they were ranked among any other class of the population. M. de Thouvenel answered that they were ranked amongst the peasantry or small proprietors, and that they could be elected by them as their representatives. I should point out that it is probable that in this manner the parish clergy will become in many cases the representatives of the classes amongst which they are ranged, and it is also probable that on some questions their political opinions will be guided by their religious predilections as connected with the Greek Church.

Baron Koller with respect to article II then inquired in what sense the word "equivalent" was to be construed ; was this equivalent to be in extent or in value of land. M. de Thouvenel said it must be in extent.

The next question put was also by B⟨ar⟩on Koller who with reference to the Vth Article inquired what the towns of the 2nd class were. The French Ambassador observed that they were those towns which after the capitals had the greatest population. An observation was then made by me in reference to the declaration that the elections were not to take place until the Commissioners arrived in the Principalities, a declaration which led me to inquire whether the Porte and the Representatives intended to assign to the Commissioners any particular duty relative to the elections ; since I did not see what duty they could perform according to their general instructions beyond that of informing their respective Governments of any gross abuses should occur. I thought therefore it would be desirable to have it clearly understood that the Government of the Country had alone the surveillance of the elections, and that they alone were responsible for the manner in which those elections might be conducted. The French Ambassador replied by saying that the authorities of the country were, as I said, to be held responsible for the conduct of the elections, and that the Commissioners strictly speaking were only, as I said, to communicate what might occur to their respective governments ; but that is was supposed that their presence would have a moral infuence and prevent abuses, and it was

https://biblioteca-digitala.ro

also thought that they would have *le droit des bons conseils* [1] and might privately or officiously represent to the authorities of the country any abuses which came within their knowledge.

I here asked another question which I knew the Commissioners were anxious to have answered, and that was whether candidates were to be allowed to express their sentiments by writing or *viva voce* [2] to their several electors; and what were the bounds within which, if permitted, such expressions of opinion were to be confirmed. I requested therefore some information on this subject from the Grand Vizir, who stated at once that he thought candidates might express their opinions to the bodies whose suffrages they solicited, provided they did so quietly and decorously, respecting public order, and the rights of the Porte, limits which were in fact defined with regard to the discussions of the divans by the last phrase in the firman. The Prussian Commissioner then noticed a passage in which it was declared that persons holding offices under Government could not put themselves forward as candidates for being elected, unless they first gave up their post. Baron Richthofen called the attention of the Representatives to the wording of this paragraph stating that people who held office, and who did not put themselves forward as candidates, might nevertheless be elected, and wished to know whether in such case such election would be considered valid if the persons elected should after their election resign their official situations? Mr. de Thouvenel answered that he thought this case very unlikely, but that, if persons who had not resigned their situations before their elections should do so afterward, their elections whould not be valid. As this opinion seemed to be the prevalent one among the representatives, I said that I did not think their view (respecting which I offered no opinion) was expressed with all the clearness desirable by the terms employed. Mr. de Thouvenel then added with the assent of the R. R. between the words "candidate' and "qu'en se demettant", "ni être élu" [3]...

The last phrase in the firman, viz. "nous épargnera le déplaisir d'aviser aux moyens de protéger contre toute atteinte nos droits augustes de suzeraineté" [4] was the only subsequent one on which any explanation was given or required. M. de Talleyrand had informed me that in the Conferences between the R. R. and the Porte, the Grand Vizir had been asked whether it was intended by the pasage alluded to, to restrict the Divans from discussing the question of the union, or whether they were to be allowed to discuss that question, and that the Grand Vizir had replied by saying that the discussion would be allowed but that the Porte reserved all its rights, and it would hold them uninfluenced by that discussion. I deemed it proper that, if this opinion had been expressed in the conferences with the R. R., we the Commissioners should be conjointly made aware of the fact, since as every one knew that the former Ottoman Government had expressed a different opinion, the subject was one which might be of a very embarrassing nature to the Commissioners, if they were not all made acquainted with the views of the present administration, and of the conclusion to which it and the R. R. had arrived. I therefore asked the Grand Vizir whether he had expressed any opinions respecting this point to the Representatives, and

https://biblioteca-digitala.ro

if so what those opinions were. The Grand Vizir replied by stating, in almost the precise words I have used, that the considered the discussion of the subject in question could not be opposed, provided it was conducted in a proper manner and that is was clearly understood that the Porte did not consider itself in any degree bound by the the wishes that might in that discussion be expressed. I ought to state that after the meeting terminated B⟨ar⟩on Prokesch stated he was sorry that I had asked the Grand Vizir the question to which I have been alluding, and that the question would have been better put by Mr. de Talleyrand than by myself. I stated that, if the question had never been mooted in the conferences, I might possibly not have mooted it, although I never saw any advantage in defering difficulties, or leaving obscurities ; but that after the information I had received from M. de Talleyrand it would never had done to have separated without ascertain whether what he had stated was perfectly correct. That moreover I differed from B⟨ar⟩on Prokesch in thinking that the French Commissioner was the proper person to ask the question reffered to, since the Porte might seem in this case to yield to the pressure of France, and thus place itself in a position which was never dignified, and that I deemed it on the contrary much better that, if the Porte had made up its mind to allow the discussion of the subject referred to, it should have the credit of stating without any apparent pressure, the course it had considerately resolved on. What in fact if this point had not been positively established would probably have been the case ? the question of course would have been brought forward in the Divans : the French Commissioner would have insisted upon the propriety and necessity of its being discussed ; other Commissioners might have demurred ; the Ottoman Government necessarily appealed to would have yielded, and everybody who had made any difficulty in concurring with the French Commissioner, would have remained in a false position, whilst an opinion would naturally have gone abroad that the Ottoman Government would concede anything which the French Government insisted upon. On the other hand the view that the Porte now entertains has been before hand clearly expressed and when it is known that the Turkish Government has allowed the discussion of uniting the provinces to take place, it will also be known that Government has reserved its rights irrespective of that discussion, and is in no wise pledged by its results.

When all questions as to the Firman were thus closed, I inquired from the Grand Vizir by what proceeding he deemed that the presence of the Commissioners at Constantinople might most conveniently be dispensed with.

It was possible that the Porte might not be disposed to send the Firman to the Principalities until preparations for the Elections should commence.

It was certain that previous to the end of March, no measures connected with the Elections would take place. It was hardly necessary on the other hand that the Commissioners should remain at this place until the Firman was actually expedited and I consequently suggested that the Grand Vizir, when the Firman was approved of by the Sultan, should inform the Commissioners of this fact inclosing them a copy of

https://biblioteca-digitala.ro

the Firman and observing that it would be sent to the Principalities as soon as the Porte and the Persons interested therein should deem the occasion opportune. His Highness did not seem indisposed to adopt this course. The R. R. however, deemed that any communication from the Grand Vizir should be made to them and not to the Commissioners, to which this was a mere question of amour propre, and had no practical effect; neither myself nor my colleagues made any objection.

I have the honour . .

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 12—25

■

Nr. 1 Constantinopol, 19 ianuarie 1857

Excelență,

Primind o invitație de la ministrul otoman al afacerilor externe ca să iau parte la o conferință comună între reprezentanți și comisari, în scopul de a stabili redactarea finală a firmanului (pour la rédaction du Firman) sub autoritatea căruia trebuie să fie convocate divanele din Principate, am luat parte la adunarea astfel menționată și care era fixată pentru ora 1, joi 13, la palatul marelui vizir de pe Bosfor. Înainte de a mă duce la conferință, am citit cu multă atenție instrucțiunile pe care Excelența voastră mi le-a comunicat ca fiind trimise Ambasadorului Maiestății sale și am înțeles că aceste instrucțiuni expuneau clar dorința Excelenței voastre ca toți comisarii să se folosească de această ocazie pentru a obține de la reprezentanți și de la Sublima Poartă orice informație prin care reprezentanții, de acord cu Sublima Poartă, să fi îndrumat elaborarea proiectului de firman în curs de a fi examinat și că, prin discuții și schimb liber de opinii cu reprezentanții, comisarii trebuie să contribuie la aducerea firmanului la o formă cît mai acceptabilă pentru executarea corespunzătoare a lucrărilor lor.

Trebuie să spun că informațiile la care face aluzie Excelența voastră și discuția ce se pare că o doriți, au fost în mod special solicitate de mine; deoarece, cu excepția informațiilor obținute de la colegii mei comisari, eram complet în necunoștință asupra a ceea ce s-a petrecut la conferințele al căror rezultat este firmanul în cauză. Deci, la începutul întrunirii ce a avut loc joi 13, am cerut reprezentanților, fie să prezinte comisarilor o expunere generală despre ceea ce s-a întîmplat la conferințele anterioare unde comisarii nu au fost prezenți, fie să le permită comisarilor să le pună anumite întrebări, fiindcă astfel s-ar fi dat posibilitatea cea mai bună de a elucida informația cerută. Totuși, am constatat o opoziție generală a tuturor reprezentanților și în special a celor ai Franței și Angliei de a da explicații comisarilor asupra faptelor sau principiilor pe care s-au bazat. O opoziție atenuată totuși din partea domnului de Thouvenel, care afirma că el a dat deja comisarului său toate informațiile pe care le deținea. Am întrebat atunci dacă s-ar per-

https://biblioteca-digitala.ro

mite unui comisar să-și exprime părerile despre acele părți ale firmanului considerate de el susceptibile de îmbunătățire și, fiind întrebat dacă am instrucțiuni de la guvernul Maiestății sale care m-ar autoriza să presupun că guvernul Maiestății sale ar considera această conduită de dorit, am spus că instrucțiuni asupra acestor subiecte nu fuseseră trimise comisarilor, ci reprezentanților și că era de datoria lor să declare care au fost instrucțiunile lor și să acționeze în consecință. Ceea ce s-a întîmplat atunci am menționat în raportul meu telegrafic din 16 curent. Trei reprezentanți, rus, prusac și sard, au remarcat că ei nu au primit instrucțiuni de nici un fel asupra acestui subiect. Reprezentantul francez a remarcat că, deși ar fi fost bucuros dacă reprezentanții și comisarii ar fi elaborat firmanul în comun, el nu considera că este conform cu instrucțiunile, ca vreun comisar să sugereze vreun amendament la firman în stadiul de acum, decît doar dacă era pregătit să afirme că în forma prezentă el ar face sarcina sa absolut imposibilă.

Internunțiul austriac nu a găsit în instrucțiunile sale nimic care să fi putut justifica primirea vreunei sugestii referitoare la îmbunătățirea de esență a documentului cu care reprezentanții au fost de acord, din partea vreunui comisar ; sau nimic care ar putea justifica ideea unui schimb de opinii între reprezentanți și comisari.

Ambasadorul englez a afirmat că nu era chemat să declare care erau instrucțiunile sale. După această declarație, nu am considerat că ar fi convenabil pentru mine, fiind în serviciu oficial, să urmăresc mai departe acest subiect sau să acționez conform unor instrucțiuni ce nu mi-au fost date direct mie, căci era evident că ambasadorul Maiestății sale (din motive foarte posibil justificate, dar pe care nu le cunosc) nu le-a comunicat colegilor săi înainte de Conferință și nu părea dispus să le comunice în acel moment. Totuși, era necesar să se decidă ce nu trebuie să facă comisarii și, de asemenea, să se hotărască ce pot face pentru ca să nu se pară că reprezentanții și comisarii s-au întrunit fără nici un scop ; și s-a stabilit deci în final (după cum am menționat în raportul meu telegrafic din 16 ianuarie) de către reprezentanți că, deși comisarii nici nu pot cere vreo informație despre prevederile actuale ale firmanului, nici propune modificări ale acelor prevederi, ei pot face acele observații pe care explicarea textului firmanului le-ar putea sugera și, de asemenea, oferi acele sugestii privind modificarea textului ce vor fi considerate necesare ca să facă sensul lui mai clar. Această cale, natural, că restrîngea toate părerile sau observațiile între limite foarte înguste și, pentru ca Excelența voastră să înțeleagă mai clar ce s-a făcut în realitate la recenta Conferință, în afară de discuția care a avut loc cu referire la ceea ce nu trebuie făcut, eu voi examina acum amănunțit chestiunile ce erau admise și răspunsurile ce trebuiau date acelor probleme.

Prima întrebare s-a referit la cuvîntul „octroyer“ ce apare în preambul, la care am făcut observația, atunci cînd proiectul original al firmanului a fost publicat și cînd același cuvînt „octroyer“ conținut în el fusese subiectul multor atacuri și critici, că ar fi trebuit să fie de datoria Comisiei să-l apere : aș rămîne foarte obligat marelui vizir în caz că m-ar informa dacă cuvîntul turcesc pe care-l traducea a fost întotdeauna folosit în documente similare și dacă anterior s-au făcut

https://biblioteca-digitala.ro

obiecții ; marele vizir a declarat că termenul amintit a fost întotdeauna folosit în documente similare fără obiecții, fapt confirmat de ministrul rus, ambasadorul francez adăugînd că respectivul cuvînt fusese subiectul multor discuții în conferințele dintre reprezentanți și că Poarta a justificat folosirea lui. Această explicație, care cred că era de dorit să fie obținută, părea să fi satisfăcut pe toți. Următoarea întrebare a fost pusă tot de mine, cu privire la primul articol referitor la reprezentarea clerului. Excelența voastră va observa că nu se declară nimic despre clerici, oricare ar fi funcția lor în reședința diocezei lor, conferindu-le drept de reprezentare, iar în ce privește marea categorie a clerului, anume clerul parohial, nu s-a stabilit nimic. M-am interesat deci în ce categorie intră acești membri ai clerului și dacă se considera că ei erau reprezentați de clerul din reședință sau dacă erau socotiți ca orice altă clasă a populației. Domnul de Thouvenel a răspuns că ei erau socotiți printre țărani sau micii proprietari și că pot să fie aleși de aceștia ca reprezentanți ai lor. Subliniez că este probabil că în acest fel clerul parohial va deveni, în multe cazuri, reprezentantul claselor în cadrul cărora este cuprins și este, de asemenea, probabil că, privitor la unele probleme, opiniile sale politice vor fi dirijate de preferințele religioase, el fiind legat de biserica greacă.

Referitor la articolul II, baronul Koller s-a interesat atunci în ce sens trebuie să fie interpretat cuvîntul „echivalent" și dacă „echivalent" se referă la mărimea sau la valoarea proprietății funciare. Domnul de Thouvenel a spus că trebuie să se refere la mărime.

Întrebarea următoare a fost pusă, de asemenea, de baronul Koller, care s-a interesat, în legătură cu articolul V, care erau orașele de clasa a doua. Ambasadorul francez a observat că acestea erau orașele ce au, după capitală, cea mai mare populație. Atunci am făcut o observație referitoare la declarația că alegerile nu trebuiau să aibă loc pînă ce comisarii nu soseau în Principate, declarație care m-a făcut să mă interesez dacă Poarta și reprezentanții intenționau să trasеze comisarilor vreo îndatorire specială referitoare la alegeri, întrucît nu vedeam ce sarcină ar putea să execute conform instrucțiunilor lor generale, în afară de aceea de a informa guvernele respective despre orice abuzuri grave s-ar întîmpla. M-am gîndit deci că ar fi de dorit să se înțeleagă clar că guvernul țării are singur ⟨datoria⟩ supravegherii alegerilor și că numai el este responsabil de maniera în care acele alegeri ar putea fi conduse. Ambasadorul francez a răspuns spunînd că autoritățile țării erau considerate responsabile, așa cum am spus, de conducerea alegerilor și în strictul sens al cuvîntului, comisarii trebuiau numai, așa cum am spus, să comunice guvernelor respective ce s-ar putea întîmpla ; dar că se presupunea că prezența lor ar avea o influență morală și ar împiedica abuzurile și se credea, de asemenea, că ei ar avea *le droit des bons conseils* [1] și că ar trebui să prezinte, în mod particular sau oficial, autorităților țării orice abuzuri ajung la cunoștința lor.

Aici am pus o altă întrebare, știind că și ceilalți comisari erau dornici să afle răspuns : aceea dacă se permitea candidaților să-și exprime sentimentele în scris sau *viva voce* [2] față de diversii lor alegători și care erau limitele între care, dacă se permitea, asemenea exprimări de opinie puteau fi confirmate. Am cerut deci informații despre acest

https://biblioteca-digitala.ro

subiect de la marele vizir, care a declarat imediat că el considera că acești candidați pot să-și exprime opiniile către grupările ale căror sufragii le solicită, cu condiția să o facă în liniște și decent, respectînd ordinea publică și drepturile Porții, limite ce erau de fapt definite, cu privire la discuțiile divanelor, de ultima frază din firman. Comisarul Prusiei a remarcat atunci un pasaj în care se declara că persoane ce dețin servicii în guvern nu se pot propune drept candidați pentru a fi aleși, decît dacă mai întîi ei renunță la posturile lor. Baronul Richthofen a atras atenția reprezentanților asupra formulării acestui paragraf, care declară că cei ce sînt în serviciu și nu-și depun candidatura ar putea totuși să fie aleși și dorea să știe dacă în astfel de cazuri o asemenea alegere ar fi considerată valabilă dacă persoanele alese demisionează după alegerea lor din funcțiile lor oficiale ? Domnul de Thouvenel a răspuns că el credea că acest caz este foarte puțin probabil, deoarece dacă persoanele care nu au demisionat din posturile lor înainte de a fi alese ar face acest lucru după aceea, alegerea lor nu ar fi valabilă. Întrucît această opinie părea să fie predominantă printre reprezentanți, am spus că nu cred că punctul lor de vedere (cu referire la care nu mi-am dat nici o părere) este exprimat, cu toată claritatea de dorit, prin termenii folosiți. Domnul de Thouvenel a adăugat atunci, cu asentimentul reprezentanților, între cuvintele „candidate" și „qu'en se démettant" pe „ni être élu" [3].

Ultima frază din firman, adică „nous épargnera le déplaisir d'aviser aux moyens de protéger contre toute attente nos droits augustes de suzeraineté" [4] a fost singura frază ulterioară asupra căreia a fost dată sau cerută vreo explicație. Domnul de Talleyrand m-a informat că la conferințele între reprezentanți și Poartă, marele vizir a fost întrebat dacă s-a intenționat prin pasajul la care se face aluzie să se limiteze Divanurilor ⟨dreptul⟩ de a discuta problema unirii sau dacă li se va permite să discute acea problemă și că marele vizir a răspuns spunînd că discutarea ar fi permisă, dar că Poarta își rezervă toate drepturile și că acestea vor rămîne neinfluențate de această discuție. Am considerat că este corect ca, dacă această părere a fost exprimată în conferințele cu reprezentanții, noi, comisarii, să fim încunoștințați cu toții de acest fapt, întrucît, după cum știu toți, fostul guvern otoman a exprimat o opinie diferită, acest subiect fiind unul ce ar putea fi de o natură foarte penibilă pentru comisari, dacă nu li se vor aduce tuturor la cunoștință atît punctele de vedere ale actualei administrații cît și concluziile la care au ajuns guvernul și reprezentanții. L-am întrebat deci pe marele vizir dacă a exprimat reprezentanților unele păreri cu privire la acest punct și dacă da, care erau acele opinii. Marele vizir a replicat declarînd aproape cu aceleași cuvinte precise pe care le-am folosit eu, că el crede că nu se poate face opoziție la discutarea subiectului în cauză, cu condiția ⟨ca discuția⟩ să fie condusă într-o manieră corectă și că era clar înțeles că Poarta nu se considera în nici un fel legată de dorințele ce ar putea fi exprimate în acea discuție. Trebuie să declar că, după ce s-a terminat întrunirea, baronul Prokesch a afirmat că era supărat că am pus marelui vizir întrebarea la care am făcut aluzie și că această întrebare ar fi fost mai bine să fie adusă în discuție de domnul de Talleyrand decît de mine. Am declarat că dacă problema nu ar fi fost niciodată discutată

https://biblioteca-digitala.ro

în conferințe, probabil că nu aș fi ridicat-o, deși nu văd nici un avantaj în a amîna dificultățile sau a lăsa lucrurile neclare, dar că, după informația pe care am primit-o de la domnul de Talleyrand, nu s-ar fi putut niciodată să ne despărțim fără să ne asigurăm că ceea ce a afirmat era perfect corect. Că, dealtminteri, mă deosebeam de baronul Prokesch în aprecierea că ⟨doar⟩ comisarul francez era persoana indicată să pună întrebarea în cauză, întrucît Poarta ar putea părea, în acest caz, că cedează la presiunea Franței și s-ar situa astfel ea însăși pe o poziție ce nu a fost niciodată demnă și că, dimpotrivă, consideram că este mult mai bine dacă Poarta s-ar hotărî să permită discutarea subiectului amintit și ar păstra astfel reputația că declară, fără vreo presiune aparentă, calea pe care a hotărît-o cu atenție. De fapt, care ar fi fost probabil situația dacă acest punct nu ar fi fost stabilit în mod pozitiv? Desigur că întrebarea ar fi fost pusă în divane; comisarul francez ar fi insistat asupra oportunității și necesității de a fi discutată, alți comisari ar fi făcut dificultăți, guvernul otoman, la care s-ar fi apelat inevitabil, ar fi cedat și oricine ar fi făcut vreo dificultate în a fi de acord cu comisarul francez ar fi rămas într-o poziție ingrată, în timp ce s-ar fi răspîndit opinia că guvernul otoman ar admite orice lucru asupra căruia ar insista guvernul francez. Pe de altă parte, punctul de vedere susținut acum de Poartă a fost mai înainte clar exprimat și cînd se va ști că guvernul turc a permis discutarea unirii provinciilor, se va ști și că guvernul și-a rezervat drepturile sale, independent de acea discuție, și nu este în nici un fel influențat de rezultatele discuțiilor.

Cînd toate întrebările referitoare la firman au fost astfel încheiate, m-am interesat la marele vizir prin ce procedeu, considera el, că se poate dispensa, în modul cel mai convenabil, de prezența comisarilor la Constantinopol.

Era probabil ca Poarta să nu fie dispusă să trimită firmanul în Principate pînă ce nu vor începe pregătirile pentru alegeri.

Era sigur că înainte de sfîrșitul lui martie nu vor fi luate nici un fel de măsuri în legătură cu alegerile. Pe de altă parte, de-abia ar fi necesar ca și comisarii să rămînă pe loc pînă ce firmanul ar fi fost de fapt expediat și am sugerat, în consecință, ca marele vizir, cînd firmanul va fi aprobat de sultan, să-i informeze pe comisari de acest fapt, anexînd pentru ei o copie a firmanului și urmărind ca acesta să fie trimis Principatelor, de îndată ce Poarta și persoanele interesate în aceasta vor considera că este oportun. Înălțimea sa a părut dispus să adopte această cale. Totuși, reprezentanții au considerat că orice înștiințare de la marele vizir trebuie să le fie făcută lor și nu comisarilor, fapt la care nici eu, nici colegii mei nu am făcut vreo obiecție, aceasta fiind numai o chestiune de amor-propriu, fără vreo consecință practică.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

---

[1] lb. franceză, „dreptul de a da sfaturi bune".

[2] lb. lat., „viu grai".

[3] lb. fr. „candidat, decît dîndu-și demisia, nici să fie ales".

[4] lb. fr., „ne va cruța de neplăcerea de a hotărî asupra mijloacelor de a proteja de orice atingere, drepturile noastre auguste de suzeranitate".

https://biblioteca-digitala.ro

24

Constantinopol, 7/19 ianuarie 1857.
H. L. Bulwer către lord Clarendon : Conduita lui Stratford de Redcliffe în timpul conferinţei ambasadorilor şi comisarilor marilor puteri de la Constantinopol pentru redactarea firmanului de convocare a Divanurilor ad-hoc ; nemulţumirile sale împotriva ambasadorului britanic, care refuză să-i comunice documente în legătură cu firmanul şi situaţia din cele două ţări române, precum şi informaţii complete asupra corespondenţei schimbate între Foreign Office şi ambasada Angliei. Neaplicarea instrucţiunilor secretarului de stat privind dreptul Comisiei de informare de a discuta orice punct din firman a cărui introducere sau omisiune ar crea dificultăţi la redactarea viitorului raport.

Constantinople, January 19, 1857

My Lord,

I regret to find myself compelled to bring before Your Lordship circumstances with which I most unwillingly trouble you. It may naturally be supposed that I felt considerable interest respecting the conferences between the R. R. and the S⟨ublime⟩ Porte which have been recently taking place on the subject of the Firman, under the authority of which the Divans in the Principalities are to be convoked. It is difficult indeed to imbue one's mind thorougly with the spirit of that document, or properly to understand its details without having a tolerably full and correct knowledge of what has passed between the persons by whom it has been composed. I should consequently have been glad, if while the discussion to which I have made reference continued, H. M's Ambassador had taken me into his confidence, communicating to me the notes he had made, or the despatches he had written in relation to a subject with which I was so intimately connected. But as His Ex⟨cellency⟩ never manifested any inclination to adopt this course, I thought that he might feel some delicacy in communicating with me fully upon the matter upon which he was engaged, until his colleagues and himself had arrived near the termination of their labours ; and that he would be certain as a matter of course, to give me every information I could desire, before the meeting which was to take place between R. R. and the Commissioners. Accordingly the last meeting between the Ambassadors and the Grand Vizir being fired for Wednesday the 7th Instant, I called at the Embassy on Tuesday afternoon and finding Lord Stratford on the point of going out, expressed in a few words my wish to have a copy of the Firman, as soon as possible after it had been decided upon : and also to have the aid of any notes His Ex. had made, or any despatches he had written thereupon, requesting likewise that a sufficient time should be allowed between the delivery of the Firman into the hands of the Commissioners, and the meeting

https://biblioteca-digitala.ro

which they were to have with the R. R., to allow me to give due attention to a paper which it was so important that I should completely understand. Lord Stratford promised me that I should have the Firman as I desired, but did not give me any positive answer as to the other information I requested; and on Wednesday evening having written to me saying that his work in respect to the firman was achieved, he stated that I should have it on the following day, in *strict confidence,* fixing at the same time two o'clock, for my calling upon him on that day. The term "strict confidence' seemed to me natural enough and I did not pay any particular attention to it, until one of my colleagues called on me and said that he had had a communication in similar words from his Representative, and that he had reason to apprehend that it meant that the Commissioners were not to inform each other that the document was in their hands, which of course would put a stop to all conversation thereupon between them. The colleague (to whom I am referring) seemed so certain that this, however extraordinary, was the meaning which Lord Stratford attached to the expressions I have cited, that I deemed it necessary when I called on Lord Stratford on Thursday, to inquire whether it was really intended to prevent one Commissioner from saying to the other that he had received the firman, because it seemed to me that this would be "le secret de la comédie", and being a little ridiculous would be rather inconvenient. Lord Stratford said: "no, this was not intended; the Commissioners might talk over the matter together, and each might read his own copy of the firman and state that he had a copy, but that the Commissioners might not show their separate copies to each other". I confess that I could neither see the merits, nor the cause for this somewhat singular distinction, but as it did not interfere with any practical purpose, I did not deem it worth while to raise any question upon it. I then, however, stated to Lord Stratford some objections which I had to parts of the firman, if it was what I was told it was, adding, as I as yet knew nothing of the firman except by hearsay, I could not form any decided opinion until I had read it attentively, and obtained some information relative to the discussions which had already taken place concerning it; repeating that I should be much obliged to him to look me out and send me any comments he had made, or any despatches he had written about it, after which I would talk to him again as to my views. This occurred as I have said on Thursday the 8th; on Friday the 9th I was occupied with reading and analysing the firman; on Saturday the 10th I wrote to Lord Stratford the inclosed note, again asking as Your Lordship will perceive for the papers to which I have alluded. On Sunday morning the 11th having received no answer to this note I sent Captain Bulwer to the Embassy to obtain one. Captain Bulwer saw Mr. Brodie one of the attachés and said that he had come for an answer to a letter which I had written to Lord Stratford the day before, asking for any notes or despatches on the Firman which His Lordship would be willing to communicate to me. Mr. Brodie went up to Lord Stratford, and said on returning that Lord Stratford was ill in bed, and that as the notes were written on different scraps of paper, he could not himself make then out but that if I sent thee next morning, Monday, he would see what

https://biblioteca-digitala.ro

could be done in the matter. On the next morning, when I again sent my nephew to the Embassy according to appointment, Mr. Brodie went again to Lord Stratford and returned, stating that Lord Stratford was in bed, still indisposed and that he Mr. Brodie could not get the notes or despatches I wanted, but that he would give me back Mr. Alison's papers, which I had lent to Lord Stratford during the discussion of the firman and which I had also begged to have returned. During the whole of Monday I did not receive any answer from Lord Stratford to my request of Saturday, nor the notes or despatches I had asked for ; nor any invitation to call upon His Ex. : I may likewise observe that on examining Mr. Alison's papers it was discovered that two books, containing the most important statistical information had been kept back. In fact they were not sent until after I had already started for the meeting with the R. R. on Tuesday. On the Monday evening the 12th a friendly meeting took place between the Commissioners at which it appeared that Mr. de Talleyrand had been kept constantly informed, during the discussions upon the firman, of every thing that had occurred there ; and had been consulted by M. de Thouvenel as to the amendments which had been adopted ; and had received a copy of every despatch that M. Thouvenel had written to His Government on the subject. Baron Richthofen had been treated in the same manner by the Prussian Representative, and my other Colleagues seemed all to have received equal assistance from the R. R. of their several Governments. I alone stood in a position which could not but be exceeedingly disagreable to myself, and calculated to be injurious to the public service. Your Lordship will judge whether this position was attributable to any neglect of mine, and whether I had, or had not, taken sufficient pains to obtain such information as had been furnished to my colleagues. I asked for it twice verbally, I wrote for it once : I got not answer to my letter. I sent twice for an answer, and for the papers I required without obtaining either : and on the Sunday and Monday I was told that Lord Stratford was ill in bed, leaving me to suppose that I could not trespass upon him for the purpose of a political and perhaps an angry discussion. It is true that on the following day Lord Stratford and myself went together in a Steamer furnished by admiral Lyons to the Grand Vizir's Palace on the Bosphorus, at which place it was settled that the R. R. and the Commissioners were to meet ; and might have taken this opportunity of conversing with Lord Stratford on what had taken place ; but the voyage was not likely to extend over more than half an hour, it was then too late for me to get the papers or information I wanted, and the intention of Lord Stratford had been made so manifest, not only by the conduct I have described, but by his having never mentioned to me the instructions he had received, that I felt any remark of mine at such a time would answer no useful purpose, and might tend to throw a disagreable shade upon the discussion which was about to follow. I therefore followed the example His Ex⟨cellen⟩cy set me, and did not attempt to provoke explanations which were not offered. I should apologize to Your Lordship for this tedious statement of trivial facts which I have been obliged to detail in consequence of their bearing upon the events which subsequently occurred, and which

https://biblioteca-digitala.ro

on account of the occasion on which they passed can hardly escape notice.

I shall now proceed to state the circumstances to which I allude, and which relate to the conferences to which the R. R. and Commissioners were invited. I have deemed it better to avoid stating these circumstances in my despatch No. 1 of this date, as they are more of a personal, than of a public nature. Your Lordship is aware that in Your Lordship's communication to Lord Stratford, a copy of which was given to me for my information, Your Lordship states, "That the commissioners should have a previous opportunity of discussing with the R. R. (if it seemed to them necessary) any points adverted to, or omitted from the draft of the firman, the insertion or omission of which might in their judgement tend to create a difficulty in the future settlement of the questions to be discussed in the Principalities themselves. And again that they, the Commissioners, should before their departure from the Turkish Capital be conjointly put in possession of all the information by which the Representatives had been guided in concerting with the Porte the draft of the firman, and by an interchange of opinions with the R. R. should contribute to bring the Firman into a working shape etc. etc.".

Lord Stratford had not communicated these instructions to me; but I was not aware until subsequently that he had not communicated them either to his colleagues or to the Porte. I thought on the contrary he would have done so. At all events as I had been informed of the views of H. M's Government concerning a duty which I was to perform, I deemed that I should be guilty of an omission, if I did not at least offer Lord Stratford an opportunity to state what the views of H.M's Government were, and if I did not show on my own part a disposition to carry out those views: consequently after Edhem Pasha had read through the first paragraph of the firman, I inquired at what time the commissioners could best offer any observations, and was answered by M. Thouvenel that the present moment would perhaps be the most convenient one. I then observed that as we had been summoned to meet the R. R. in order to assist at the "Redaction" of the Firman it would be well to commence by ascertaining what was the part which me (the Commissioners) were to play at the meeting; that I of course understood that we were to point out any parts in the text of the firman the meaning of which seemed to require explanation, but that I also wished to know whether we might indicate any parts of the Firman which we conceived might be amended. Furthermore it seemed to me very desirable that the views of the Commissioners who were to see to the execution of the Firman should be made as far as possible identical with those of the authors, by the one becoming acquainted with the principles, and the facts by which the other had been guided: that therefore I thought it would be very desirable that some general exposition of what had taken place at the former conferences shou'd be made to the Commissioners at the present one, or that the latter should be allowed to put such questions to the former as should elicit the information they required: adding that in the event of the latter course being adopted I might put more questions than I should desire, inasmuch as that up to

https://biblioteca-digitala.ro

that time I knew nothing of the Firman, but the Firman and that I was as yet ignorant of all that had passed at the Conferences during which it had been framed.

Upon this Lord Stratford rose in a state of considerable excitement, and, after stating that the Congress of Paris had given to the R. R. the task of drawing up the Firman, said that he did not think that the R. R. could be called upon to state to the Commissioners the views, or grounds upon which they had proceeded ; that in all his experience he had never seen any body of men who had shown greater attention, greater assiduity, or more ability, in the discharge of a duty than had been shown by his, Lord Stratford's colleagues during a discussion which had concluded by a document as perfect he believed as human wisdom could suggest ; that the work in question was their's, and it was sufficient to say that they were responsible for it. His Ex⟨cellen⟩cy then added that with regard to what had been said by one of the Commissioners touching the information that he had received, he, Lord Stratford considered the observation that had been made as a reflection upon his own conduct, of which he was alone a judge, and all that he should say on the subject was, that if any remark was made which was personally disagreeable to himself, he "should take up his hat and quit the room". These words were uttered in a menacing tone, and a certain degree of apprehension appeared visible on the countenances of a portion of the audience. I said that I regretted the tone of some of Lord Stratford's recent observations (which I should not however allow in any way to influence my own language or conduct), that I had neither intended to say, nor had I said (as everyone present could witness) anything which was justly calculated to give offence, or which it was not necessary for me to say in order to explain the position in which I stood, and to inquire into the nature of the duty I had to perform. My ignorance of what had passed at the conferences was a fact which it was essential for me to declare, in order to excuse the ignorance which I should probably betray, and the trouble which I might probably and unwillingly give. Lord Stratford here interrupted me by saying : "If you wished for information, why did not you ask for it ?" I saw the difficulty of answering this question without engaging deeper in a personal controversy, and did not therefore at first reply to it, but on its being repeated, I was obliged against my will to state the facts which had actually occurred, and to which Lord Stratford was unable to offer any reply ; and I then added that putting this personal matter which was not worth further notice, aside, I really thought that the Commissioners having now the opportunity of being in the presence of the authors of the firman (which would in a great measure regulate their future proceedings), they should have every opportunity, afforded them of questioning the R. R. both as to the facts and principles on which the document in question had been founded. Mr. Thouvenel remarked, but with perfect courtesy, that this would be placing the authors of the firman "sur la sellette", that he had been originally in favour of the Commissioners and the R. R. of the different Powers drawing up the firman together but as this plan had not been adopted, he thought he had fully discharged his duties by communicating every information in his power to the

https://biblioteca-digitala.ro

French Commissioner. I said, with reference to M. Thouvenel's expression of placing the R. R. "sur la sellette", that I thought it right to observe that I did not ask to have an opportunity of acquiring the information to which I had alluded for the purpose of founding upon it any hostile criticism, but for the purpose of obtaining information which I thought might be useful to the Commissioners, and identifying them more completely with the R. R. But having said this and having fulfilled what I considered a duty I should leave the matter entirely in the hands of the R. R. by whom the opinion I have elsewhere alluded to was then expressed viz that the Commissioners could ask for any explanation, as to the text of the firman when it did not appear to them sufficiently clear, or suggest any alteration in the text that appeared necessary to convey more clearly the intentions of the R. R., but that they could not inquire into the reasons which had determined the R. R. in coming to the decision they had adopted, nor propose any change in those decisions. I observed that there might be some difficulty in certain cases in separating questions relative to the meaning of the text from questions as to the principles and facts which dictated the Text ; to which M. Thouvenel replied that when such questions were put, it would be the time to see if they should be answered. We then passed on to read the firman. It was in the first instance read through completely, and then read paragraph by paragraph. In my despatch No. 1 I have stated to Your Lordship the questions that were asked and the answers that were given, and the alteration that was made. I should however here notice two incidents that I do not speak of in that despatch. The position of the Parochial clergy did not appear very clear in article I and I was still considering it, when the Minister of Foreign Affairs began reading the article which follows. I asked, nevertheless, permission to be allowed to return to the article we had quitted, and to ask for an explanation respecting a passage therein, which was equally desired by myself and some of my colleagues. Mr. Thouvenel was giving me the explanation I had requested, when Lord Stratford interfered stating that the Conference could not have its time wasted, and that the article relative to the Clergy had already been read, and disposed of. I said that the object for which we had met even limited as it had been, was to understand the meaning of the document we were reading, and though I regretted that I had not asked the explanation at the proper moment, I did not think the *fond* was to be sacrificed to the *form*, and that I was quite certain the other gentlemen present would give the information required. In fact everyone else present acquiesced in the justice of the views I thus expressed and Mr. Thouvenel continued his explanation, stating that the Parochial Clergy were not named in the article in question, and that they were to be classed with the small proprietors and peasants ; a fact which it was difficult for anyone, who did not know what had passed in the Conference, to divine. I should add that after that article which relates to the composition of and conduct that was to be pursued by the Divans ad-hoc, had been read, there was a pause ; and B⟨aro⟩n Prokesch asked if anyone had any remarks to offer. It was well known to the Baron and to other R.R. that I thought in various grounds the article in question required reconsideration ; I ob-

https://biblioteca-digitala.ro

served therefore that, after the decision which had been come to at the commencement of the sitting, I found it difficult to make those remarks I should have wished to make, because it would be impossible for me to confine myself to a verbal criticism on the text that was before us, and that I should have to state in a somewhat general manner my views and opinions on the whole subject to which the text referred ; however that I thought it more fair and straightforward to say openly in the presence of those by whom this article had been drawn up, that as fast as I could judge from the information in my possession, I thought it was liable to grave objections. If they would permit me I would frankly explain my views, but that if they were indisposed to hear those views I would not be guilty of occupying their time uselessly ; but I trusted it would then be remembered that I held myself free from all responsibility with regard to a measure which I had not had the opportunity of discussing.

M. Thouvenel said that the Firman having been drawn up by the R.R. he did not think that they could hear any observations tending to suggest alterations in it, unless indeed the Commissioners were prepared to say that the Firman as it stood rendered their task utterly impossible ; that it had been carefully prepared so as to leave the utmost latitude to the Commissioners when in the Principalities, where they (the Commissioners) would be perfectly free from all control of the R. R. There, in the Principalities, the Commissioners would be responsible for its duties, which were immense, and would relate to the manner in which the firman was carried out, whilst the Representatives were in their turn responsible for the firman itself of which they were the sole authors. I said that it would be a great exaggeration if I were to state that I was convinced that the Firman as it stood would render the task of the Commissioners impossible, but I did think it was likely in some respects to be injurious to the interests of the Porte, and to throw difficulties in the way of the Commissioners, a remark which I did not intend to apply to the whole of the paper which we were then considering, since many parts exhibited great ability, but there were others which in my opinion were capable of great amendment. I then added that I could not accept the position which Mr. Thouvenel gave me, because I could not be responsible for what might happen in the conduct of Assemblies which I had not constituted, and over which I had no direction, nor control. M. Thouvenel said he thought the Commissioners would be all powerful even with respect to the management of the Divans, and that if they were not so, the fault would be their's. I replied that if power was given me, I would be responsible for the use of it, but that I did not see at present that I should have such a power as that of which the French Ambassador spoke. B⟨aro⟩n Prokesch said the he could not understand how I could think that the Commissioners could be permitted to discuss the Firman, or to express any opinion of theirs upon it, since if this had been intended by my Government, it would have given me instructions upon the subject. The different Governments, I said, had given their instructions on this matter not to the Commissioners but to the R.R. and it was for them to say what their instructions were. The Russian, Prussian and Sardinian Ministers then observed that

https://biblioteca-digitala.ro

they had never received any instructions whatever with respect to a meeting with the commissioners. The French Ambassador and the Austrian Internuntio said that the observations they had already made they had been guided by their instructions. The English Ambassador said that he did not think himself bound to state what his instructions were. The Austrian Internuntio then turned to me again and asked if I had any motive for thinking that H⟨er⟩ M⟨ajesty⟩'s Government deemed any discussion between the Commissioners and R.R. desirable. I cannot but say that I felt myself entitled under the circumstances in which I stood to state the grounds on which I had acted, but after a moment's consideration, I deemed that it was better to err on the side of prudence, and to avoid if possible placing H. M's Representative in a disagreeable position, even at some cost to my own feelings. I therefore replied to B⟨aro⟩n Prokesch by observing that I did not mean to say another word on the subject in question, rather preferring to appear indiscreet than to be so. Lord Stratford asked me to repeat that phrase, which I did. The rest of the firman was then disposed of in the manner I have already described, and after the conference was over I expressed generally without any official character, some of the opinions I entertained, and in a subsequent conversation with the Minister of Foreign Affairs explained some of those opinions more clearly to him, and had the satisfaction to find that he appeared to agree with them.

When I was leaving the room in which the Conferences had taken place, and in which but a few persons then remained, Lord Stratford said : „I hope Sir Henry that nothing that has occurred will interfere with our friendly personal intercourse, people may agree in private life, though they may differ in public matters". I said that I did not even know that we differed on on public matters, but if we did, I should not consider that any ground for any other difference ; at the same time I confessed I was much surprised at the tone he had taken and the part he had acted in the recent discussion. He said he was sorry, if he had been violent, but that he must say he thought I had acted wrongly and indiscreetly, in asking for the information I had asked for concerning the Firman, and in enquiring whether the Commissioners could discuss it. I said on the contrary that I could not see how I could have acted otherwise knowing that H. M's Government thought that such discussion should take place, and that such information should be given, and that I thought that on the contrary I had shown great discretion in not stating what I knew of Her Majesty's Government's opinions. Lord Stratford there said : "So you know what my instructions are ?". I said Yes, but did not think proper to state them publicly, because it would have placed you in a disagreeable position, although I stood myself in a false one, by not doing so. He said : "You observed that I took no part in the question as to whether there was to be a discussion or not". I said that in the latter part of the conference he had certainly taken no part except by saying that the should not state the nature of his instructions "which was however in fact taking a part". He said : "You noticed also that the other R. R. were against all discussion". Yes, I replied. but they did not know that H.M's Government thought discussion desirable. Here our conversation closed with a few general observations of regret

https://biblioteca-digitala.ro

on my part at the conduct he, Lord Stratford, had adopted towards me with respect to those political matters which interested us both during my stay at Constantinople, a conduct which has in fact been the more disagreeable to my feelings, since in our private relations we have been on terms which have left me nothing to desire. We finally separated with an understanding that though our opinions on what had just passed were different, this difference was not to create any personal coolness between us, and we subsequently returned to Pera together, conversing on indifferent subjects.

In bringing the whole of these painful affairs thus in detail before Your Lordship it is not my intention te give them any great, nor undue importance. I am quite willing to consider the past as the past, except insomuch as it concerns the future ; and if Lord Stratford has not brought what passed in an official manner before you, I trust that Your Lordship will consider this as a private communication ; but on the other hand should Lord Stratford have made any statement in an official shape requiring explanation from me, I have to beg that this communication, or such parts of it as Your Lordship may judge necessary to explain or vindicate my own conduct, should also be considered official.

I have the honor...

Henry Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 26—43.

■

Constantinopol, 19 ianuarie 1857

Excelență,

Regret că sînt forțat să prezint Excelenței voastre anumite împrejurări cu care, cu totul contra voinței mele, v-aș putea supăra. Ar trebui să se presupună ca firesc că am acordat un mare interes în ce privește conferințele dintre reprezentanți și Sublima Poartă, care au avut loc recent, în problema firmanului sub a cărui autoritate urmează să fie convocate divanele din Principate. Este într-adevăr greu ca cineva să se informeze pe deplin asupra spiritului acelui document sau să-i înțeleagă mai precis detaliile fără să aibă o cunoaștere suficient de completă și de corectă despre ceea ce s-a petrecut între persoanele care au contribuit la redactarea lui. Aș fi fost, în consecință, bucuros dacă, în timpul discuției amintite, ambasadorul Maiestății sale mi-ar fi acordat încredere, comunicîndu-mi notele făcute sau rapoartele scrise în legătură cu o problemă de care eram atît de intim legat. Dar, întrucît Excelența sa nu a manifestat niciodată vreo tendință de a adopta această cale, m-am gîndit că poate are o anumită reticență să-mi împărtășească totul despre problema în care eu eram angajat, pînă cînd colegii săi și chiar el ar fi ajuns aproape de terminarea lucrărilor lor ; dar că altfel el ar fi gata, se înțelege, să-mi dea

https://biblioteca-digitala.ro

toate informațiile dorite înainte de întrunirea ce trebuia să aibă loc între reprezentanți și comisari. În consecință, ultima întrunire între ambasadori și marele vizir fiind fixată pentru miercuri 7 curent, am fost la ambasadă marți după-amiază și, găsindu-l pe lordul Stratford pe punctul de a ieși, i-am exprimat în cîteva cuvinte dorința mea de a avea un exemplar al firmanului cît mai curînd posibil, imediat ce va fi fost definitivat și, de asemenea, de a mă sprijini cu orice note redactate de Excelența sa sau cu orice rapoarte expediate în privința acestuia, cerînd, de asemenea, ca să fie lăsat timp suficient între transmiterea firmanului în mîinile comisarilor și întrunirea pe care aceștia trebuiau să o aibă cu reprezentanții, pentru a-mi permite să acord toată atenția unui document atît de important pe care trebuia să-l înțeleg în întregime. Lordul Stratford mi-a promis că voi avea firmanul după cum am dorit, dar nu mi-a dat nici un răspuns pozitiv referitor la celelalte informații cerute și, miercuri seara, mi-a spus în scris că lucrarea sa referitoare la firman s-a terminat, declarînd că o voi avea în ziua următoare, *strict confidențial*, fixînd, în același timp, ora două pentru a mă chema la el în acea zi. Termenul „strict confidențial" mi-a părut destul de firesc și nu i-am mai dat vreo atenție specială pînă ce unul din colegii mei m-a vizitat și mi-a spus că a primit de la reprezentantul său o comunicare în termeni similari și că avea motive să se teamă că asta înseamnă că comisarii nu trebuiau să se informeze unul pe altul de faptul că documentul este în mîinile lor, ceea ce, desigur, ar fi oprit orice conversație în legătură cu acesta între ei. Colegul (la care mă refer) părea atît de sigur că acesta, oricît de extraordinar ar părea, era sensul pe care lordul Stratford îl atribuia exprimărilor citate, încît am considerat că era necesar, cînd l-am vizitat pe lordul Stratford joi, să mă interesez dacă intenția era într-adevăr de a împiedica pe unul din comisari să-i spună celuilalt că a primit firmanul, întrucît mi se părea că acesta ar fi „le sécret de la comédie" și, fiind puțin ridicol, ar fi destul de penibil. Lordul Stratford a spus : „nu, nu aceasta a fost intenția ; comisarii pot discuta problema împreună și fiecare poate citi propriul său exemplar al firmanului și afirma că are un exemplar, dar comisarii nu trebuie să-și arate unul altuia exemplarele lor separate". Mărturisesc că n-am înțeles nici avantajele, nici cauza acestei deosebiri oarecum bizare, dar, întrucît nu stînjenea nici un scop practic, nu am considerat că merită să ridic această chestiune și am comunicat atunci lordului Stratford unele obiecții pe care le aveam în legătură cu unele părți ale firmanului, dacă acesta era ceea ce mi se spusese că este, adăugînd că, întrucît pînă acum nu cunoșteam nimic despre firman decît din auzite, nu-mi puteam forma vreo părere sigură decît după ce-l voi fi citit atent și după ce voi fi obținut unele informații referitoare la discuțiile ce au avut deja loc despre el, repetînd că i-aș fi foarte îndatorat să mă aibă în vedere și să-mi trimită orice comentarii a făcut sau orice raport a scris despre aceasta, după care aș discuta din nou cu el punctele mele de vedere. Aceasta s-a întîmplat, după cum am spus, joi 8 ; vineri 9 am fost ocupat cu lectura și analizarea firmanului ; sîmbătă 10 am scris lordului Stratford nota anexată, cerînd din nou, după cum va observa Excelența voastră, documentele la care am făcut alu-

https://biblioteca-digitala.ro

zie. În dimineața de duminică 11, neprimind nici un răspuns la această notă, am trimis pe căpitanul Bulwer la ambasadă să obțină unul. Căpitanul Bulwer l-a văzut pe domnul Brodie, unul dintre atașați, și i-a spus că a venit pentru un răspuns la o scrisoare ce am scris-o lordului Stratford cu o zi mai înainte, cerîndu-i Excelenței sale orice note sau rapoarte ce ar fi dispus să mi le comunice în legătură cu firmanul. Domnul Brodie s-a dus la lordul Stratford și cînd s-a întors a spus că lordul Stratford era bolnav în pat și că, întrucît notele erau scrise pe diferite bucățele de hîrtie, nu putea el însuși să le adune, dar că, dacă voi trimite după ele în dimineața următoare, luni, el va avea grijă de ceea ce se poate face în această privință. În dimineața următoare, l-am trimis din nou pe nepotul meu la ambasadă ; conform celor stabilite, domnul Brodie s-a dus din nou la lordul Stratford și s-a înapoiat spunînd că lordul Stratford era în pat, încă indispus, și că el, domnul Brodie, nu a putut obține notele sau rapoartele ce le doream, dar că îmi va înapoia hîrtiile domnului Alison, împrumutate lordului Stratford în timpul discutării firmanului, pe care îl rugasem, de asemenea, să mi le înapoieze. Tot timpul zilei de luni nu am primit nici un răspuns de la lordul Stratford la cererea mea de sîmbătă, nici notele sau rapoartele cerute, nici vreo invitație să-l vizitez pe Excelența sa ; de asemenea, trebuie să remarc că, la examinarea documentelor domnului Alison, am descoperit că două registre ce conțineau informațiile statistice cele mai importante au fost reținute. De fapt, acestea nu mi-au fost trimise decît după ce plecasem deja la întrunirea cu reprezentanții de joi. Luni seara, pe 12, a avut loc o întrunire prietenească între comisari, la care a reieșit că domnul de Talleyrand a fost tot timpul informat, în timpul discuțiilor despre firman, despre tot ce s-a întîmplat acolo și a fost consultat de domnul de Thouvenel asupra amendamentelor ce au fost adoptate și a primit un exemplar din fiecare raport pe care domnul de Thouvenel l-a scris către guvernul său în legătură cu acest subiect. Baronul Richthofen a fost tratat în același fel de către reprezentantul Prusiei și ceilalți colegi ai mei păreau toți că au primit același sprijin de la reprezentanții diferitelor lor guverne. Eu singur eram într-o poziție care nu putea fi decît extrem de neplăcută pentru mine și destinată să dăuneze serviciului oficial ; Excelența voastră va judeca dacă această poziție poate fi atribuită vreunei neglijențe din partea mea și dacă mi-am dat sau nu mi-am dat destulă osteneală pentru a obține informații de același gen cu cele care fuseseră furnizate colegilor mei. Le-am cerut de două ori verbal, o dată în scris, nu am primit răspuns la scrisoarea mea, am trimis de două ori după un răspuns și după documentele pe care le ceream fără să obțin nimic ; și duminică și luni mi s-a spus că lordul Stratford era bolnav în pat, lăsîndu-mă să presupun că nu puteam să-l deranjez pentru scopurile unei discuții politice și poate penibile. Este adevărat că în ziua următoare lordul Stratford și cu mine am mers împreună pe un vapor dat de amiralul Lyons pînă la palatul marelui vizir pe Bosfor, unde se stabilise să se întrunească reprezentanții și comisarii și că aș fi putut să profit de această ocazie pentru a conversa cu lordul Stratford despre ceea ce s-a întîmplat, dar drumul nu a durat mai mult de o jumătate de oră

https://biblioteca-digitala.ro

și era prea tîrziu pentru mine să obțin documentele sau informațiile dorite, iar intenția lordului Stratford era atît de evidentă, nu numai prin comportarea descrisă, ci și prin faptul că nu mi-a făcut niciodată vreo mențiune despre instrucțiunile primite, încît am presupus că orice remarcă din partea mea într-un astfel de moment nu ar fi răspuns unui scop util și ar fi putut arunca o umbră neplăcută asupra discuției ce trebuia să urmeze. Am urmat deci exemplul dat de Excelența sa și nu am încercat să provoc explicații ce nu-mi fuseseră oferite. Trebuie să cer scuze Excelenței voastre pentru această dare de seamă plicticoasă asupra unor fapte banale, pe care am fost obligat să le expun în detaliu, ca urmare a legăturii lor cu evenimentele ce au survenit ulterior și care, datorită ocaziei în care au avut loc, nu prea puteau să nu atragă atenția.

Voi începe acum să expun împrejurările amintite și care sînt în legătură cu conferințele la care au fost invitați reprezentanții și comisarii. Am considerat că este mai bine să evit expunerea acestor circumstanțe în raportul meu nr. 1 din această dată, întrucît ele sînt de natură mai mult personală decît publică. Excelența voastră știe că în comunicarea Excelenței voastre către lordul Stratford, din care mi-a fost dat un exemplar pentru informare, Excelența voastră stabilește: „comisarii trebuie să aibă o posibilitate prealabilă de a discuta cu reprezentanții (dacă aceștia cred că este necesar) orice puncte la care se face aluzie sau sînt omise din proiectul firmanului, a căror introducere sau omisiune ar putea, în opinia lor, să tindă a crea o dificultate în reglementarea viitoare a problemelor de discutat în principatele înseși. Ba încă mai mult, ca ei, comisarii, înainte de plecarea lor din capitala turcă să fie puși împreună în posesia tuturor informațiilor care-i călăuziseră pe reprezentanți în stabilirea de comun acord cu Poarta a proiectului de firman și că un schimb de păreri cu reprezentanții trebuie să contribuie să aducă firmanul într-o formă de lucru etc. etc.".

Lordul Stratford nu mi-a comunicat aceste instrucțiuni, dar nu am știut aceasta decît ulterior, cînd am aflat că nu le comunicase nici colegilor săi, nici Porții. Credeam că, dimpotrivă, ar fi trebuit s-o facă. În orice caz, deoarece eram informat de vederile guvernului Maiestății sale referitoare la o sarcină pe care trebuia s-o îndeplinesc, am considerat că aș fi vinovat de omisiune, dacă cel puțin nu aș fi oferit lordului Stratford ocazia să declare care erau punctele de vedere ale guvernului Maiestății sale și dacă nu aș fi arătat, în ce mă privește, bunăvoință să execut aceste vederi; în consecință, după ce Edhem pașa a citit primul paragraf al firmanului de la un cap la altul, m-am interesat în ce moment comisarii ar putea să-și prezinte cel mai bine observațiile și domnul de Thouvenel mi-a răspuns că momentul de față ar fi, poate, cel mai convenabil. Am observat atunci că, întrucît am fost chemați să ne întîlnim cu reprezentanții pentru a ajuta la „redactarea" firmanului, ar fi bine să începem prin a preciza care era rolul (în calitate de comisar) ce-mi revenea la această întrunire, căci eu, desigur, înțelegeam că noi trebuia să semnalăm acele paragrafe din firman al căror sens părea să necesite explicații, dar doream, de asemenea, să știu dacă puteam indica unele părți ale firmanului ce con-

https://biblioteca-digitala.ro

sideram că ar putea fi îmbunătățite. În continuare, mi s-a părut că ar fi foarte de dorit ca punctele de vedere ale comisarilor, care aveau să aibă grijă de executarea firmanului, să devină, pe cît posibil, identice cu acelea ale autorilor, primii luînd cunoștință de principiile și faptele de care ceilalți au fost călăuziți, deci consideram că ar fi fost de dorit să se prezinte comisarilor, la conferința de acum, o expunere generală asupra a ceea ce a avut loc în conferințele anterioare sau ca aceștia din urmă să aibă permisiunea de a pune primilor acele întrebări din care se putea deduce informația pe care o solicitau, adăugînd că, în cazul cînd se va adopta această din urmă cale, aș putea pune mai multe întrebări decît aș dori, avînd în vedere că pînă în acel moment nu știam nimic altceva despre firman decît că există, ignorînd, pînă acum, tot ce s-a petrecut la conferințele în cursul cărora a fost redactat.

La aceasta, lordul Stratford a fost cuprins de o stare de considerabilă enervare și, după ce a declarat că Congresul de la Paris a dat reprezentanților sarcina de a elabora firmanul, a spus că nu crede că reprezentanții pot fi chemați să declare comisarilor punctele de vedere sau motivele pe care s-au bazat ca să lucreze, că în toată experiența sa el nu a văzut niciodată un grup de oameni care să dovedească mai multă atenție, mai multă asiduitate sau mai multă abilitate în a se achita de o îndatorire, decît a fost dovedită de colegii săi, ai lordului Stratford, în timpul unei discuții ce s-a terminat cu un document tot atît de perfect, credea el, cît putea să inspire înțelepciunea omenească ; că lucrarea în cauză era a lor și era suficient să se spună că ei erau răspunzători de ea ; apoi, Excelență, a adăugat, referitor la ceea ce unul dintre comisari a spus privitor la informațiile pe care le-a primit, că el, lordul Stratford, considera observația făcută ca o reflectare a propriei sale conduite, asupra căreia el este singurul judecător, și tot ceea ce avea de spus asupra subiectului era că, dacă se făcea vreo observație ce i-ar fi lui dezagreabilă, „el și-ar lua pălăria și ar părăsi sala". Aceste cuvinte au fost rostite pe un ton amenințător și pe chipurile unora din auditori a fost vizibilă o oarecare teamă. Am spus că regret tonul unora dintre recentele observații ale lordului Stratford (cu care, totuși, nu mi-aș îngădui în nici un chip să influențez propriul meu limbaj sau propria mea comportare), că nu am avut nici intenția să spun, nici nu am spus (toți cei de față pot fi martori) nimic ce ar fi fost calculat să jignească sau ceva ce nu ar fi fost necesar să spun pentru a justifica poziția în care mă găsesc și a mă informa asupra naturii sarcinii ce o am de îndeplinit. Era un fapt esențial pentru mine de a declara lipsa mea de cunoștințe asupra celor petrecute la conferințe pentru a-mi justifica ignoranța pe care o voi trăda probabil și dificultățile ce le voi crea probabil involuntar. Aici lordul Stratford m-a întrerupt spunînd : „Dacă doreai informații, de ce nu mi le-ai cerut ?" Am văzut dificultatea de a răspunde acestei întrebări fără să mă angajez mai adînc într-o controversă personală și, în consecință, la început nu am răspuns la aceasta, dar la repetarea ei, am fost obligat, contra voinței mele, să prezint faptele așa cum s-au întîmplat, la care lordul Strat-

https://biblioteca-digitala.ro

ford nu a fost capabil să dea nici o replică și atunci am adăugat că, lăsînd la o parte această chestiune personală, căreia nu merită să i se acorde atenție în continuare, consideram, într-adevăr, că și comisarii, avînd acum ocazia să fie în prezența autorilor firmanului (ceea ce ar reglementa în mare măsură procedeele lor viitoare), trebuie să aibă toate șansele ce li se oferă de a pune întrebări reprezentanților, atît referitor la faptele, cît și la pricipiile pe care documentul în cauză s-a bazat. Domnul Thouvenel a remarcat, însă cu o perfectă politețe, că aceasta i-ar supune pe autorii firmanului „unui interogatoriu", că la început a fost de părere ca reprezentanții și comisarii diferitelor puteri să elaboreze împreună firmanul, dar întrucît acest plan nu a fost adoptat, el a considerat că s-a achitat complet de îndatoririle sale comunicînd toate informațiile pe care le deținea comisarului francez. Am spus, referitor la expresia domnului de Thouvenel privind supunerea reprezentanților „la un interogatoriu", că eu consideram că este just să se observe că nu am pretins să dobîndesc informațiile la care am făcut aluzie pentru ca pe baza lor să am ocazia să fac vreo critică ostilă, ci în scopul de a obține informații ce consideram că ar putea fi utile comisarilor, identificîndu-i mai mult cu reprezentanții. Dar, spunînd aceasta și îndeplinind ceea ce am considerat o datorie, las problema cu totul în seama reprezentanților, care au exprimat atunci părerea, la care am făcut aluzie în altă parte, anume că comisarii pot să ceară orice explicație referitoare la textul firmanului cînd nu li se va părea suficient de clar, sau să sugereze vreo modificare la text ce ar părea necesară pentru a exprima mai clar intențiile reprezentanților, dar că nu trebuie să se intereseze de motivele care i-au determinat pe reprezentanți să ajungă la decizia adoptată, nici să propună vreo modificare a acelor decizii. Am observat că s-ar putea să fie greu în anumite cazuri să se separe chestiunile referitoare la înțelesul textului de problemele referitoare la principiile și faptele ce au dictat textul, la care domnul de Thouvenel a replicat că atunci cînd astfel de probleme s-ar pune, atunci ar fi momentul să se vadă dacă trebuie să se răspundă. Am trecut atunci la citirea firmanului. La început a fost citit complet și apoi paragraf cu paragraf. În raportul meu nr. 1 am relatat Excelenței voastre problemele puse și răspunsurile date, precum și modificările făcute. Totuși, voi nota aici două incidente despre care nu am vorbit în acel raport. Poziția clerului parohial nu a apărut foarte clar în articolul I și reflectam încă asupra lui cînd ministrul de externe a început să citească articolul următor. Cu toate acestea, am cerut permisiunea să mă reîntorc la articolul lăsat în suspensie și să cer o explicație referitoare la un paragraf de acolo, explicație dorită atît de mine, cît și de unii din colegii mei. Domnul de Thouvenel îmi dădea explicația pe care o cerusem, cînd lordul Stratford a intervenit spunînd că conferința nu-și poate irosi timpul și că articolul referitor la cler a fost deja citit și hotărît. Am spus că motivul întrunirii, chiar limitat cum a fost, era de a înțelege semnificația documentului pe care-l citeam și, deși regretam că nu am cerut explicația la momentul cuvenit, nu cred că *fondul* trebuia sacrificat *formei* și că eram foarte sigur că ceilalți domni reprezentanți ar da

https://biblioteca-digitala.ro

informațiile necesare. De fapt, toți cei prezenți au aprobat justețea punctelor de vedere exprimate astfel că domnul de Thouvenel și-a continuat explicația declarînd că clerul parohial nu a fost numit în articolul în cauză și că el trebuia clasat împreună cu micii proprietari și cu țăranii, fapt ce era greu de presupus pentru oricine nu știa ce s-a întîmplat la conferință. Trebuie să adaug că, după ce a fost citit acel articol referitor la compoziția și comportarea pe care trebuie să o aibă divanele ad-hoc, a urmat o pauză și baronul Prokesch a întrebat dacă cineva avea de făcut vreo observație. Baronul și ceilalți reprezentanți știau prea bine că eu consideram că articolul în cauză avea nevoie să fie reconsiderat din diverse motive ; am observat deci că, după decizia la care s-a ajuns la începutul ședinței, îmi este greu să fac acele observații pe care aș fi dorit să le fac, pentru că mi-ar fi imposibil să mă limitez la o critică verbală asupra textului ce ne-a fost prezentat și că va trebui să exprim punctele mele de vedere și părerile într-un mod oarecum general asupra întregului subiect la care se referă textul ; că totuși consideram că este mai cinstit și mai simplu să spun deschis, în prezența acelora care au elaborat acest articol, că, atît cît pot aprecia după informațiile de care dispun, cred că este pasibil de obiecțiuni grave. Dacă-mi vor permite, îmi voi expune sincer punctele mele de vedere, dar dacă nu vor fi dispuși să asculte acele puncte de vedere nu mă voi face vinovat de a le reține timpul inutil ; dar am încredere că nu se va uita că n-am nici un fel de răspundere în privința vreunei măsuri pe care nu am avut posibilitatea să o discut.

Domnul de Thouvenel a spus că, firmanul fiind elaborat de către reprezentanți, nu credea că ar putea asculta unele observații care tind să sugereze modificări ale lui, doar dacă, într-adevăr, comisarii erau pregătiți să spună că firmanul, așa cum este, le făcea sarcina cu totul imposibilă ; că [firmanul] a fost pregătit cu grijă astfel încît să lase cea mai mare latitudine comisarilor cînd vor fi în Principate, unde ei (comisarii) ar fi perfect liberi de orice control din partea reprezentanților ; acolo, în Principate, comisarii ar fi responsabili pentru îndatoririle lor, care erau imense și ar relata despre felul cum se execută firmanul, în timp ce reprezentanții erau, la rîndul lor, responsabili pentru însuși firmanul, ei fiind singurii lui autori. Am spus că ar fi o mare exagerare dacă aș declara că sînt convins că firmanul, așa cum este, ar face imposibilă sarcina comisarilor, dar că eu cred că în unele privințe ar putea fi dăunător intereselor Porții și ar crea piedici în calea comisarilor, observație ce nu am intenția să o aplic întregului document pe care-l luam atunci în considerare, întrucît multe părți demonstrează un mare talent, dar erau altele care, după părerea mea, se pretau la multe îmbunătățiri. Am adăugat apoi că n-aș putea accepta situația în care m-a pus domnul de Thouvenel, pentru că nu pot să fiu responsabil de ceea ce s-ar putea întîmpla în conducerea unor adunări pe care nu le-am constituit și asupra cărora nu am nici conducerea, nici controlul. Domnul de Thouvenel a spus că el considera că, chiar în privința conducerii Divanurilor, comisarii vor avea toată puterea, și că dacă nu va fi așa, vina va fi a

https://biblioteca-digitala.ro

lor. Am replicat că, dacă îmi va fi dat dreptul de acțiune, aș fi răspunzător de utilizarea lui, dar că, în prezent, nu văd că aș avea un asemenea drept, ca acela despre care vorbea ambasadorul francez. Baronul Prokesch a spus că îi era greu să înțeleagă cum puteam să cred că s-ar permite comisarilor să discute firmanul sau să-și exprime vreo opinie despre el, întrucît, dacă aceasta ar fi fost intenția guvernului meu, mi-ar fi dat instrucțiuni în privința acestui subiect. Am spus că diferitele guverne au dat instrucțiuni în această problemă nu comisarilor, ci reprezentanților și ei trebuiau să spună care erau instrucțiunile. Miniștrii rus, prusac și sard au observat atunci că ei nu au primit nici un fel de instrucțiuni referitoare la o întrunire cu comisarii. Ambasadorul francez și internunțiul austriac au spus că în observațiile făcute deja au fost ghidați de instrucțiunile lor. Ambasadorul englez a spus că nu se considera obligat să declare care erau instrucțiunile sale. Internunțiul austriac s-a întors din nou către mine și m-a întrebat dacă aveam vreun motiv să consider că guvernul Maiestății sale aprecia că este de dorit o discuție între comisari și reprezentanți. Nu pot spune decît că m-am simțit îndreptățit în aceste împrejurări, în care mă găseam, să declar motivele pe baza cărora am acționat, dar, după ce am reflectat un moment, am apreciat că era mai bine să greșesc prin prudență și să evit să-l pun pe reprezentantul Maiestății sale într-o situație neplăcută, chiar cu prețul propriilor mele sentimente și am replicat deci baronului Prokesch remarcînd că nu mă gîndesc să mai spun altceva asupra subiectului în cauză, preferînd mai degrabă să par nesocotit decît să fiu neprevăzător. Lordul Stratford mi-a cerut să repet acea frază, ceea ce am făcut. Restul firmanului s-a rezolvat așa cum l-am mai descris și, după ce s-a terminat conferința, am exprimat unele păreri pe care le nutream în general, fără vreun caracter oficial și, într-o conversație ulterioară cu ministrul de externe, i-am explicat mai clar unele dintre opiniile mele și am avut satisfacția să constat că el părea să fie de acord cu ele.

Cînd am părăsit sala în care au avut loc conferințele și în care rămăseseră numai cîteva persoane, lordul Stratford mi-a spus: „Sper, Sir Henry, că nimic din ceea ce s-a întîmplat nu va interveni în relațiile noastre personale prietenești; oamenii pot să fie de acord în viața particulară, deși pot să nu se înțeleagă în chestiunile publice". Am spus că nici nu știam că aveam păreri diferite în chestiuni publice, dar că, dacă era așa, nu voi considera aceasta ca o bază pentru alte diferende, în același timp am mărturisit că eram foarte surprins de tonul ce l-a adoptat și de rolul pe care l-a jucat în discuția recentă. Mi-a spus că-i pare rău dacă a fost violent, dar consideră că am acționat greșit și nesocotit solicitînd informațiile pe care le-am cerut referitoare la firman și interesîndu-mă dacă ar putea comisarii să-l discute. Am spus că, dimpotrivă, nu văd cum aș fi putut acționa altfel, cunoscînd că guvernul Maiestății sale considera că astfel de discuții trebuie să aibă loc și că astfel de informații trebuie să fie date și că eu credeam că, dimpotrivă, am dat dovadă de o mare discreție nespecificînd ceea ce știam despre opiniile guvernului Maiestății sale. Lordul Strat-

https://biblioteca-digitala.ro

ford atunci a spus : „Deci știai care sînt instrucțiunile mele ?“. Am spus că da, dar că nu am găsit că este potrivit să afirm public aceasta, deoarece l-aș fi pus într-o situație neplăcută, deși eu însumi m-am pus într-o situație falsă, procedînd așa. El a spus : „Ai observat că nu am luat parte la problema dacă trebuia sau nu să aibă loc o discuție“. Am spus că în ultima parte a conferinței desigur că el nu a luat parte, cu excepția momentului cînd a spus că nu va declara natura instrucțiunilor sale, „ceea ce, totuși, însemna, de fapt, că a luat parte“. El a spus : „Ai observat, de asemenea, că ceilalți reprezentanți erau contra oricărei discuții“. Da, am replicat, dar ei nu știau că guvernul Maiestății sale considera că discuția era de dorit. Aici conversația noastră s-a terminat cu cîteva observații generale, exprimîndu-mi regretul pentru comportamentul pe care el, lordul Stratford, l-a adoptat față de mine cu privire la acele probleme politice ce ne-au interesat pe amîndoi în timpul șederii mele la Constantinopol, un comportament ce a fost, de fapt, cu atît mai neplăcut pentru sensibilitatea mea cu cît în raporturile noastre particulare am fost în termeni care nu au lăsat nimic de dorit din partea mea. Ne-am despărțit în cele n urmă cu înțelegerea că, deși părerile noastre despre ceea ce s-a întîmplat erau diferite, această diferență nu trebuia să creeze o răceală în relațiile personale dintre noi și ne-am întors după aceea la Pera împreună, discutînd despre diferite alte subiecte.

Prezentînd aceste chestiuni penibile, în detaliu, Excelenței voastre, nu este în intenția mea de a le da vreo mare sau necuvenită importanță. Doresc să cred că ceea ce a fost, a trecut, cu excepția a ceea ce are influență în viitor și, dacă lordul Stratford nu v-a prezentat în mod oficial ceea ce s-a întîmplat, sper că Excelența voastră va considera aceasta ca o informare particulară ; dar, pe de altă parte, dacă lordul Stratford a făcut vreo relatare de natură oficială, ce ar necesita o explicație din partea mea, trebuie să vă rog ca această informare, sau unele părți din ea, pe care Excelența voastră le va considera necesare pentru a explica sau justifica propriul meu comportament, să fie, de asemenea, considerate oficiale.

Am onoarea...

Henry Bulwer

25

Constantinopol, 14/26 ianuarie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Analiza modului de reprezentare a diferitelor clase sociale (cler, boierime, burghezie și țărănime) în Adunările ad-hoc, conform prevederilor firmanului de convocare ; considerații în legătură cu alte stipulații ale firmanului. Expune planurile de alcătuire a celor două adunări, menite să asi-

https://biblioteca-digitala.ro

gure o mai bună dezbatere a problemelor cu care acestea sînt confruntate.

Nr. 2. Constantinopole, January 26, 1857

My Lord,

Not knowing what Lord Stratford has written to Your Lordship, on the subject of the Firman to which I have alluded in my despatch nr. 1 [1], I deem it as well to send you an analysis which I made hastily for my own use. Your Lordship will perceive that the most numerous body of the Clergy viz : the village or parish clergy have no share in choosing those membres by whom the Clerical body is to be represented : it having been thought that as the Popes or village Priests are usually selected from the Peasants, and small proprietors, they should be classed with that portion of society to which they belonged originally. Hence it follows that the peasants and small proprietors are to elect their R.R.'s from amongst themselves, and that as the popes thus classed with them are generally speaking better educated and more influential than any common peasant or small proprietor, it is probable that in most instances the clergy of the villages will become the Representatives of the villages. I am told that these persons are likely to be democratic in their opinions and at the same time to be imbued with those political as well as religious feelings which are likely to proceed from their connection with the Greek church. On these matters however there are differences of opinion. With respect to the Boyars the number of great Boyars being so small in comparison with that of the lesser boyars, it is to be presumed that the latter, being the most numerous, the most active, and the most accustomed to reside on their properties, will be the most influential. I understand that the men who have most credit and weight amongst them, have been educated at Paris, and are decidedly in favour of the Union between the Provinces, which has become the watch-word of what is called the "French Party". In respect to the Representatives of Towns, the most prominent amongst these will probably be the membres of the liberal professions many of whom have also received their education in France ; and the merchants, or better class of shopkeepers, who are likely to be guided in their views by the Frenchmen, who are settled in great numbers in the towns and pursue the same calling. It is further to be remarked that these two classes the Boyars and the Townspeople are far more numerously represented than the other three classes. The Boyars in fact, by whom every concession is to be made, will have in the General Divans double the number of votes accorded to the peasants who are stated to form the class most aggrieved, and by whom it is to be expected that concessions will be most demanded. The Representatives of the Boyars, indeed, will have as many votes as the Representatives of the Peasants and small Proprietors together.

https://biblioteca-digitala.ro

Your Lordship will be able to form Your own conclusions in regard to the probable consequences of the firman after casting your eye over this rapid sketch of its principal provisions. I would simply add that the Vice-Presidents of the Divan, who must evidently be the persons who, if they have any ability, will direct the Divans, can only be chosen from amongst the great Boyars, whilst the only great Boyars of any note are said to be signalised already as partisans of particular Foreign Governments, or of past and inpopular systems. But one of the features of the firman which I deem the most worthy of remark is the manner in which the Porte abrogates thereby all power of directing and controlling in any degree the assemblies which undisciplined, and impractised, and under somewhat exciting circumstances are now to be called together to assume a part by which the history of their country will no doubt for some time to come be decided ; nor has the Porte given the functionaries in the Principalities any of the authority of which it has stripped itself, nor has it established any Regulations which might in themselves tend to give regularity and system to the proceedings which are about to take place. When the Divans meet the power of the Kaimakam will necessarily be in abeyance ; no persons holding any post in his Government can be elected, nor are any persons of any established Parliamentary character or who are acquainted with Parliamentary proceedings to be found, who by their individual weight and experience may give order and purpose to the Bodies, by whom the most difficult questions are to be discussed, and the most conflicting opinions compromised. [2]

This however is not all. The Representation by class of the different sections of society in the Principalities is, in my opinion, a very plausible and convenient mode of obtaining separately the opinions of these different sections, and it is evident that the Commissioners who are sent to inquire into the condition and feelings of the various classes in Moldavia and Wallachia may derive considerable assistance from separately consulting them, but I confess that the idea of bringing these different R.R. bodies, the views and wants of which are in many respects directly opposed to each other, into one Common Assembly, seems to me by no means judicious, and likely to annihilate in a great degree the advantages to be derived from a knowledge of their distinct and separate wishes and opinions, as well as to produce at the same time other and no inconsiderable evils ; and if anything can add to the evils which this course appears likely to bring about, it seems to me that it is the peculiar plan which in this case has been adopted. Each especial class is to be represented in an especial Committee, which committee is to mature and express the especial desires of its own class ; and this class having thus as it were separately adjudged its own cause, and raised its own standard, it is to be brought into the presence of other classes who are equally pledged and compromised : nor is it merely the same classes which will in this way be at once partisans and judges ; it is to be the very same individuals. The men who have made themselves most conspicuous as champions of particular opinions are expected to become conspicuous as the impartial arbiters of the opinions of others. It is said in contradiction to this that in these General Divans the peasantry and

https://biblioteca-digitala.ro

small proprietors are not only represented in an inferior manner to the higher classes in regard to numbers, but, their inferiority in point of courage and education will effectually prevent their expressing their opinions in presence of those towards whom they have for so long a time been in the habits of passive subservience. I do not know the country to which I am referring sufficiently to appreciate properly the nature of this observation ; but presuming it to be correct, is this any subject for congratulation ? On the contrary, in such case either the poorer classes whose lot it is essentially our task to ameliorate will not be heard, or they will be heard through the voices of certain ambitious men of the higher orders, who for the purpose of obtaining their support in questions of a political nature may possibly do something for their benefit on questions of social improvement : a case with which History frequently presents us, but of which experience has rarely furnished us with happy examples.

However in stating my doubts of fears, I must not exaggerate them. I have certainly objections to the scheme that has been adopted, but I do not think that it will of necessity render the task of the Commissioners impossible ; neither do I believe that it is likely to lead at once to any such violent and popular movement as may be qualified by the term of insurrection, but on the other hand I do believe that it may open the field to intrigue and may tend to produce disorder and confusion, if not in the Principalities themselves, in the mind of the Principalities ; that it will, in short, throw difficulties in the way of the commisioners, and will most probably have behind it the seeds of future animosity and conflict between the various classes, who have necessarily rival pretensions.

These are undoubtedly my opinions ; nevertheless it is right that I should confess they are formed without an opportunity of judging the reasons on which opposite opinions have been adopted and I should also observe that there happen in human affairs so many events which have been wholly unforessen (an evident evil being so frequently tempered by some unexpected good), whilst the temperament and conduct of races and nations differ so much in the same circumstances, the one from the other, that I am far from being absolute in my convictions, and fully trust that the conduct of the Divans may be better, and the task of the Commission easier than I anticipate ; whilst I should also state that I still entertain the ideea I formerly expressed viz, that no public assembly, however faulty its constitution, can be called together in any country at a time of great national interest, and at which national opinions are desired, without expressing in some degree those opinions, and representing the prevailing colour of the people from whom it proceeds, and of the period at which it is convoked.

And now having spoken without disguise on the plan which without any participation, or assent on my part, has been adopted, I feel some hesitation in uselessly troubling Your Lordship with plans which it is impossible to adopt and therefore unnecessary to discuss. At the same time it seems hardly fair to criticise the views of others without exposing my own views to criticism. I will therefore mention that amongst the plans which I should have preferred as being more rational

https://biblioteca-digitala.ro

in principle, and likely to be less inconvenient in practice than the one chosen, is the one which follows, containing two systems of Representation, each adopted to the special purpose for which it is designed : the one purpose that of ascertaining the views and wishes of the different classes on class questions, the other that of obtaining a general view as to those particular questions, as well as a higher and more deliberate judgment with regard to those other more general questions, which in the present condition of the principalities can only be treated by a small number of men, possessing the greatest ability, the highest character, and the most experience. In the plan to which I allude the framework of one representative system would have served for the construction of the other. The Deputies chosen by the different classes for each district would together have chosen one or two membres for that district, which members would have formed a general Divan, representing all classes. Composed as this Divan must have been under such circumstances, it would have been the representation of the whole country, and the several Deputations would have been the representation of various sections of the country. The one body thus deriving a competence both from its origin and its character to pass a judgment upon the contending wishes and pretensions of the other bodies. In this manner opponent classes would not have had at this moment to urge in the presence of each other opposing claims ; whilst the first step might have been taken towards the future composition of a popular aristocracy (of which the elements though in a confused condition, still exist in Moldavia and Wallachia), furnishing the best means, as hitherto such a body, partly political partly social, in its nature has furnished the only means for conducting the great bulk of a people gradually quietly and certainly towards a just share of national Power and Prosperity. By many however this plan of double Representation, for the very reasons which I have given in its favour, would have been objected to ; in such case conserving the Divans as at present constituted I would at least have looked beforehand at the work which they would have to perform, and chalked out for them some mode of proceeding by which this work was most likely, to be carried out soberly, regularly, and expeditiously.

For instance, as Class Committees are according to the firman care to be formed for the consideration of class questions ; I would have had each of these Committees name two members, who together would have formed a general Committeee for the consideration of general questions, and to whom should have been confided the task of drawing up the outline of that sort of Constitution which in their judgment was best adapted for their Country. Being few in numbers, containing the most eminent individuals amongst the different classes which they represented, they would have been able with less confusion, and consequently with more speed to have arrived at general conclusions ; and the Commissioners would thus have had before them with little delay, and no agitation, the particular wants and claims of various bodies each representing a class, and the general ideas of another body representing all classes ; whilst, if further information were necessary, the Divans in a general body might have been consulted as to the general scheme which the general Committee had produced. These assemblies,

https://biblioteca-digitala.ro

the Divans, would not then have been employed in making hostile harangues, each section against the other, on particular propositions, but in considering deliberately the practical basis of a common code, which the persons most esteemed amongst them would have recommended. Under such regulations I see a clear chance of arriving at a clear result; which, if matters are left to chance, chance may favour, or may prevent; nor is it to be forgotten that those who are inimical to Representative institutions will take as an argument against all such institutions, whatever defects may be displayed by the representative Bodies which are now called into existence, without any rules to guide them, without any experience which may serve in the place of rules and which are based upon a system which I am led to believe, whether I form my notions from particular facts, or from general principles, to be peculiarly likely to prove unsuccessful. There are many other plans indeed which I think might have been suggested better than the one now adopted; but I have already occupied too much of Your Lordship's time and I will here conclude by expressing a sincere hope that my fears are erroneous, and that the honest zeal and united endeavours of the Commission may, at all events, prevent their being realized.

I have the honour...

Herny Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 52—63.

■

Nr. 2

Constantinopol, 26 ianuarie 1857

Excelență,

Neștiind ce a scris lordul Stratford Excelenței voastre în problema firmanului la care am făcut aluzie în raportul meu nr. 1 [1], consider că este bine să vă trimit o analiză a ceea ce am făcut în grabă pentru uzul meu personal. Excelența voastră va înțelege că cea mai numeroasă categorie a clerului, adică clerul de la sate sau din parohii, nu are nici o contribuție la alegerea acelor membri prin care corpul clerical trebuie să fie reprezentat: s-a considerat că, întrucît popii sau preoții de țară sînt de obicei aleși de țărani și de micii proprietari, ei trebuie să fie clasați cu acea parte a societății căreia îi aparțin prin origine. De aici rezultă că țăranii și micii proprietari trebuie să-și aleagă reprezentanții dintre ei și că popii, fiind clasați cu ei, sînt în general mai bine educați și mai influenți decît orice țăran obișnuit sau mic proprietar și este probabil că, în majoritatea cazurilor, clericii satelor vor deveni reprezentanții satelor. Mi s-a spus că aceste persoane sînt probabil democrate în opiniile lor și că, în același timp, sînt inspirate de aceleași sentimente atît politice, cît și religioase, care derivă prin natura lor din atașamentul față de biserica ortodoxă. Totuși, asupra acestor chestiuni sînt diferențe

https://biblioteca-digitala.ro

de opinii. Referitor la boieri, numărul de mari boieri fiind atît de mic în comparație cu acela al boierilor mai mici, se poate presupune că aceștia din urmă, fiind foarte numeroși și foarte activi și cei mai obișnuiți să stea la moșiile lor, vor fi cei mai influenți. Înțeleg că oamenii care se bucură de cel mai mare credit și de greutate printre ei au fost educați la Paris și sînt, incontestabil, în favoarea unirii principatelor, aceasta fiind lozinca a ceea ce este numit „Partidul Francez". Referitor la reprezentanții orașelor, cei mai proeminenți dintre ei vor fi, probabil, membrii profesiunilor libere, dintre care mulți au primit educația în Franța și negustorii, sau mai bine zis, clasa comercianților, care sînt probabil călăuziți în vederile lor de către francezi, care s-au stabilit în mare număr în orașe și urmăresc aceeași cauză. Trebuie să se observe în continuare că aceste două clase, boierii și orășenii, sînt mult mai numeros reprezentate decît celelalte trei clase. De fapt boierii, care trebuie să facă toate concesiile, au în divanele generale un număr dublu de voturi decît cele acordate țăranilor, care se spune că formează clasa cea mai necăjită și de la care se așteaptă să ceară cele mai multe concesii. Reprezentanții boierilor, într-adevăr, vor avea tot atît de multe voturi ca și reprezentanții țăranilor și micilor proprietari laolaltă.

Excelența voastră va putea să-și formeze propriile sale concluzii referitoare la consecințele probabile ale firmanului după ce vă veți arunca privirea asupra acestei schițe rapide a principalelor sale prevederi. Voi adăuga numai că vicepreședinții divanului, care trebuie să fie, evident, persoane care, dacă sînt capabile, vor conduce divanele, pot să fi aleși numai dintre marii boieri, cu toate că singurii mari boieri de oarecare notorietate se spune că sînt deja semnalați ca adepți ai unor anumite guverne străine sau a regimurilor trecute și nepopulare. Dar una dintre caracteristicile firmanului, considerată de mine cea mai demnă de remarcat, este modul în care Poarta suprimă, prin aceasta, toată puterea de conducere și de control în orice fel a adunărilor care, nedisciplinate și neexperimentate și în împrejurări oarecum agitate, urmează să fie chemate să-și asume un rol prin care istoria țării lor va fi, fără îndoială, decisă pentru cîtva timp, iar Poarta nu a acordat funcționarilor din Principate nimic din autoritatea la care a renunțat ea însăși, nici nu s-au stabilit regulamente ce ar putea să tindă să creeze ordine și un sistem lucrărilor pe cale de a avea loc. Cînd divanele se vor confrunta cu puterea caimacamului, inevitabil vor fi suspendate ; nici o persoană care deține vreun post în guvern nu poate fi aleasă, nici nu se pot găsi persoane cu caracter parlamentar consacrat sau familiarizate cu procedeele parlamentare care, prin greutatea și experiența lor individuală, să poată da ordine și scop camerelor, ce trebuie să discute cele mai dificile probleme și să pună de acord părerile cele mai opuse [2].

Totuși aceasta nu este totul. Reprezentarea pe clase a diferitelor secțiuni ale societății din Principate este, după opinia mea, un mod foarte plauzibil și convenabil de a obține separat părerile acestor secțiuni diferite și este evident că, comisarii, trimiși să se informeze despre situația și sentimentele diferitelor clase din Moldova și din Valahia, pot să obțină un ajutor considerabil din consultarea lor separată ; mărturisesc însă că ideea de a aduce aceste diferite grupări de reprezentanți, ale căror puncte de vedere și năzuințe sînt, în multe privințe, direct opuse unele altora,

https://biblioteca-digitala.ro

într-o singură adunare comună nu mi se pare în nici un caz judicioasă, ci de natură să anihileze, în mare măsură, avantajele ce se pot obține din cunoașterea dorințelor și opiniilor lor distincte și separate, precum și să provoace, în același timp, alte rele de neprevăzut; și dacă este ceva ce poate să se adauge la relele pe care probabil acest proces le va crea, aceasta mi se pare a fi modul special care a fost adoptat în acest caz. Fiecare clasă specială trebuie reprezentată într-un comitet special ce trebuie să desăvîrșească și să exprime dorințele speciale ale propriei sale clase și această clasă, care și-a adjudecat astfel separat propria sa cauză și și-a ridicat propriul său stindard, trebuie adusă în prezența celorlalte clase ce sînt la fel de angajate și de compromise : și nu sînt numai aceleași clase care sînt astfel în același timp și partizani și judecători, ci sînt chiar aceleași persoane. Oamenii care s-au remarcat cel mai mult drept apărători ai unor opinii speciale se așteaptă să devină remarcabili ca arbitri imparțiali ai opiniilor altora. Se spune, contrar cu aceasta, că în aceste divane generale, țărănimea și micii proprietari sînt reprezentați nu numai într-un mod inferior ca număr claselor superioare, dar inferioritatea lor din punct de vedere al curajului și educației îi va împiedica efectiv să-și exprime părerile în prezența acelora față de care ei au fost atît de mult timp obișnuiți cu o supunere pasivă. Nu cunosc suficient țara la care mă refer pentru a aprecia corect natura acestei observații, dar, presupunînd că aceasta este corectă, poate oare fi acesta un motiv de apreciere ? Dimpotrivă, în asemenea caz, fie că clasele sărace, a căror soartă este esențial de datoria noastră să o ameliorăm, nu vor putea fi auzite, fie că vor fi auzite prin vocile unor anumiți oameni ambițioși din clasele mai înalte, care, în scopul de a obține sprijinul lor în probleme de natură politică, pot eventual să facă ceva în avantajul lor în probleme de îmbunătățire socială, caz pe care istoria ni-l prezintă adesea, dar pentru care experiența ne-a dat foarte rar exemple fericite.

Totuși, enunțînd îndoielile sau temerile mele, nu trebuie să le exagerez. Am, desigur, obiecții la schema care a fost adoptată, dar nu cred că ea va face neapărat imposibilă sarcina comisarilor, nici nu cred că este probabil să ducă imediat la o asemenea mișcare violentă și populară ce poate fi calificată cu termenul de insurecție, dar, pe de altă parte, cred că va deschide calea spre intrigă și poate tinde să producă dezordine și tulburare, dacă nu în Principatele înseși, în concepția celor din Principate ; că, pe scurt, va pune piedici în calea comisarilor și, foarte probabil, va produce germenii unei viitoare animozități și ai unui conflict între diferitele clase care au, prin forța împrejurărilor, pretenții rivale.

Acestea sînt, fără îndoială, părerile mele ; totuși este drept să mărturisesc că ele s-au format fără a avea ocazia să judec motivele pentru care au fost adoptate păreri opuse și trebuie să observ, de asemenea, că se întîmplă în afacerile dintre oameni atîtea evenimente complet neprevăzute (un rău evident fiind de atîtea ori atenuat de un bine neașteptat). în timp ce temperamentul și comportarea raselor și națiunilor diferă atît de mult unul de altul în aceleași condiții, încît sînt departe de a avea convingeri absolute și am deplină încredere că comportamentul divanelor poate fi mai bun și sarcina comisarilor mai ușoară decît anti-

https://biblioteca-digitala.ro

cipez, cu toate că trebuie să declar, de asemenea, că încă mai nutresc ideea exprimată mai înanite, anume că într-o țară, într-un moment de mare interes național, nu se poate reuni o adunare publică, oricît de greșită ar fi componența ei, de la care se doresc opinii de interes național, fără să se exprime, într-un fel, acele opinii și să se reprezinte tendința predominantă a poporului de unde provine și a perioadei cînd s-a făcut convocarea.

Și acum, după ce am vorbit fără reținere despre planul care a fost adoptat fără participarea sau consimțămîntul meu, am o oarecare ezitare de a tulbura inutil pe Excelența voastră cu planuri imposibil de adoptat și deci inutil de discutat. În același timp mi se pare că nu este corect să critic punctele de vedere ale altora fără să le expun criticii pe ale mele proprii. Voi menționa deci că, între planurile pe care le-aș fi preferat ca fiind mai rezonabile în principiu și probabil mai puțin inconvenabile în practică decît cel ales, este cel care urmează, conținînd două sisteme de reprezentare, fiecare adoptat scopului special pentru care este destinat : unul cu scopul de a stabili punctele de vedere și dorințele diferitelor clase în problemele claselor, celălalt, de a obține o privire generală referitoare la acele probleme speciale, precum și o apreciere superioară și mai prudentă asupra altor chestiuni mai generale, care, în condițiile actuale ale Principatelor, pot doar să fie discutate de un număr mic de persoane avînd cea mai mare competență și caracterul cel mai puternic, precum și cea mai mare experiență. În planul la care fac aluzie, cadrul unui sistem reprezentativ ar servi pentru construcția celuilalt. Deputații aleși de diferite clase pentru fiecare județ vor alege împreună unul sau doi membri pentru acel județ, care vor forma un divan general, reprezentînd toate clasele. Acest divan, fiind compus în asemenea împrejurări, ar fi reprezentantul întregii țări și multiplele delegații ar fi reprezentantele diferitelor secțiuni ale țării. Unul din corpuri ar fi obținut competența, atît prin originea sa, cît și prin caracterul său, de a judeca dorințele și pretențiile rivale care au fost discutate de celelalte corpuri. În acest fel, clasele opuse nu ar fi presate în acest moment de prezența oricăror altor pretenții opuse ; între timp s-ar lua prima măsură pentru compoziția viitoare a unei aristocrații populare (ale cărei elemente, deși într-o stare confuză, există deja în Moldova și Valahia), care ar oferi cele mai bune mijloace, după cum un asemenea corp, în parte politic, în parte social prin natura sa, ar fi oferit singurul mijloc de a conduce marea masă a unui popor, în mod treptat, liniștit și sigur, pentru o contribuție corectă la puterea și prosperitatea națională. Totuși, acestui plan de dublă reprezentare, chiar pentru motivele susținute în favoarea sa, i se vor aduce obiecții ; în acest caz, conservînd divanele cum sînt constituite în prezent, mi-aș fi îndreptat atenția cu anticipație cel puțin spre activitatea pe care ar fi executat-o și aș fi trasat pentru ele un mod oarecare de a proceda, prin care această activitate s-ar fi executat probabil în mod sobru, regulat și expeditiv.

De exemplu, întrucît comitetele de clasă sînt conforme cu prevederea firmanului de a se forma pe considerente de probleme de clasă, aș fi determinat ca fiecare din aceste comitete să numească doi membri, care împreună ar forma un comitet general pentru a lua în considerare

https://biblioteca-digitala.ro

problemele generale, și căruia i-ar fi încredințat și sarcina de a elabora principiile generale ale acelei constituții care, după judecata lor, era cea mai bine adaptată țării lor. Fiind puțini ca număr, constînd din cei mai eminenți indivizi din diferitele clase pe care le reprezentau, ei ar putea să ajungă la concluzii generale cu mai puțină confuzie, și, în consecință, comisarii ar fi avut astfel în față, cu mai multă rapiditate, fără întîrziere și fără agitație, dorințele și aspirațiile speciale ale diferitelor grupuri, fiecare reprezentînd o clasă, ca și ideile generale ale unui alt grup reprezentînd toate clasele ; pe cînd, dacă ar fi necesare alte informații, ar putea să fie consultate Divanurile printr-o adunare generală despre planul general pe care l-a prezentat comitetul general. Aceste adunări, divanele, nu ar fi atunci folosite pentru a se ține discursuri ostile, o secție contra celeilalte, despre propuneri speciale, ci pentru a lua în considerație, pe îndelete, baza practică a unui cod comun, pe care l-ar recomanda persoanele cele mai apreciate dintre ele. Cu asemenea reguli, văd șansa clară de a se ajunge la un rezultat clar, pe care, dacă lucrurile sînt lăsate în voia soartei, soarta îl poate favoriza, sau îl poate împiedica ; nici nu trebuie să se uite că acei care sînt dușmanii instituțiilor reprezentative vor aduce ca argument contra tuturor acestor instituții oricare din defectele care s-ar putea manifesta de către corpurile reprezentative chemate acum să ia ființă, fără vreo regulă care să le îndrume, fără vreo experiență care să poată servi în locul regulilor și care să se bazeze pe un sistem, pe care sînt îndemnat să cred — fie că îmi formez noțiunile pornind de la fapte particulare, fie din principii generale, — că probabil se va dovedi infructuos. Există multe alte planuri într-adevăr, care cred eu că ar fi putut fi sugerate mai bine decît cel adoptat acum ; dar, am ocupat deja prea mult din timpul Excelenței voastre și voi termina aici, exprimînd sincera speranță că temerile mele sînt greșite și că zelul onest și străduințele unite ale Comisiei pot, în orice caz, preveni înfăptuirea lor.

Am onoarea...

Henry Bulwer

---

[1] Vezi doc. 23.

[2] Desfășurarea lucrărilor Adunărilor ad-hoc va infirma aprecierile comisarului britanic privind nefamiliarizarea oamenilor politici români cu regimul parlamentar. În ciuda puternicei confruntări de opinii între curentele liberal și conservator, ce a avut loc în sînul acestora, dezbaterile lor s-au desfășurat în ordine, fără a da naștere la tulburări. Însuși Bulwer, după constituirea Adunărilor ad-hoc, le-a apreciat ca avînd un caracter democratic, atît în ceea ce privește compoziția cît și ideile de care erau animate. Vezi doc. 243.

26

Constantinopol, 14/26 ianuarie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Revine asupra propunerii de a se organiza o întîlnire a ambasadorilor marilor puteri la Constantinopol cu membrii Comisiei de

https://biblioteca-digitala.ro

informare în scopul elucidării chestiunilor controversate din firmanul de convocare a divanelor ad-hoc.

Constantinople, January 26, 1857

Nr. 3

My Lord,

Although in my original suggestion with respect to a meeting between the Commissioners and the R⟨epresentative⟩s, I had merely in view the propriety of the latter explaining to the former the meaning of the document they had framed, it still seemed to me so natural, that when these two Bodies met, the one should give to the other any information in his Power ; and that the authors of the Firman should at last listen to the observations and objections of those who had to see to its being carried out, and that all parties would be much more occupied with the great questions of public interest than with the small questions of personal vanity or dignity ; that I neither anticipated the course that was pursued nor am now prepared to adopt the opinions which are generally conceived concerning it. It is nevertheless my duty to observe, that it is pretty generally stated, that some of the R.R.'s at Constantinople having during the Congress at Paris proposed a plan of their own for arranging the affairs of the Principalities which was not assented to, they have never been pleased with that plan not having been adopted, nor at Commissioners, not named by themselves, having been appointed ; and I must say that the R.R.'s of Russia, Prussia and Sardinia, who were not mixed up in former propositions, have exhibited a more impartial conduct than those R.R.'s who had already expressed views which have been rejected.

I ought, however, in a certain degree to qualify this remark. M. de Thouvenel has not only shown the utmost confidence and courtesy to the French Commissioner, he was also instructed to act in conformity with the instructions H. M's Ambassador might receive and as those instructions were never fully communicated to him, he is hardly to be blamed for not having cooperated in their being fully carried out. As to the Austrian Internuncio, I can hardly understand the reasons which dictated his conduct, although from his private and public character I am bound to presume that he had reasons, which his Government will approve ; but it is certain that he expressed to me in the presence of M. Koller and another witness his conviction that the objections I had to the Firman were „selon le bon sens", whereas many parts thereof were „le non sens". At all events, as the views generally expressed by the R.R.'s were in favor of supplying the deficiencies of the Firman by adequate powers conferred upon the Commissioners, I am bound in their name to express my hope that H⟨er⟩ M⟨ajesty'⟩s Government will assent to this opinion, and that the Commissioners in the Principalities will not be subjected directly or indirectly to the same control, nor be subject directly or indirectly to the same influence that according to the

https://biblioteca-digitala.ro

almost universal opinions of this place are indisposed to facilitate their success, and disposed to anticipate their failure.

I have the honor...

Henry Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 72—74 v.

■

Nr. 3

Constantinopol, 26 ianuarie 1857

Excelenţă,

Deşi în propunerea mea iniţială cu privire la o întrunire între comisari şi ambasadori am avut în vedere doar oportunitatea ca aceştia din urmă să explice primilor semnificaţia documentului pe care l-au alcătuit, îmi pare totuşi un fapt natural ca atunci cînd aceste două grupuri se întîlnesc, unul să trebuiască să dea celuilalt orice informaţii în puterea sa, iar autorii firmanului să asculte, în cele din urmă, de observaţiile şi obiecţiunile acelora care vor trebui să urmărească executarea acestuia, iar toate părţile să fie ocupate mai mult cu marile probleme de interes general, decît cu micile probleme de vanitate sau demnitate personală ; de aceea nici nu am anticipat calea de urmat, nici nu sînt acum pregătit să adopt opiniile care sînt, în general, formulate, referitor la ea. Cu toate acestea, este de datoria mea să observ că s-a afirmat, în general, că unii dintre reprezentanţii de la Constantinopol, care au propus în timpul Congresului de la Paris un plan propriu pentru stabilirea treburilor din Principate, plan ce nu a fost aprobat, nu au fost niciodată mulţumiţi de faptul că acel plan nu a fost adoptat şi nici de desemnarea comisarilor care nu au fost numiţi de ei, şi trebuie să spun că reprezentanţii Rusiei, Prusiei şi Sardiniei, care au fost amestecaţi în propunerile de mai sus, au avut un comportament mai imparţial decît acei reprezentanţi care-şi exprimaseră deja punctele lor de vedere, ce au fost respinse.

Trebuie să precizez totuşi, într-o anumită măsură, această observaţie. Domnul de Thouvenel nu numai că a acordat cea mai mare încredere şi amabilitate comisarului francez, dar, de asemenea, a fost instruit să acţioneze conform instrucţiunilor ambasadorului Maiestăţii sale pe care acesta le-a primit şi, întrucît aceste instrucţiuni nu i-au fost niciodată comunicate în întregime, el nu poate fi vinovat că nu a cooperat în executarea lor completă. Cît despre internunţiul austriac, abia dacă înţeleg motivele ce au dictat purtarea lui, deşi după caracterul lui particular şi public sînt obligat să presupun că are motive pe care guvernul său le va aproba ; dar este sigur că el şi-a exprimat faţă de mine, în prezenţa domnului Koller şi a unui alt martor, convingerea sa că obiecţiunile ce le-am avut contra firmanului erau „selon le bon sens" (conform bunului simţ), în timp ce, multe părţi de acolo erau „le non sens" (absurde). În orice caz, întrucît punctele de vedere exprimate, în general, de reprezentanţi erau în favoarea suplinirii deficienţelor fir-

https://biblioteca-digitala.ro

manului cu împuterniciri adecvate, conferite comisarilor, sînt obligat, în numele lor, să exprim speranța mea că guvernul Maiestății sale va consimți la această opinie, iar comisarii nu vor fi supuși, în Principate, direct sau indirect, aceluiași control, nici nu vor fi supuși acelorași influențe care, conform opiniilor aproape universale ale locului, nu sînt dispuse să le faciliteze succesul, ci sînt înclinate să le anticipeze nereușita.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

27

[Londra], 17/29 ianuarie 1857.
Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Retragerea trupelor austriece din Principate fiind iminentă, îi cere să plece la București pentru a sosi acolo înainte de 30 martie. Instrucțiuni similare va primi și reprezentantul Franței în Comisia europeană și probabil și comisarii celorlalte puteri.

Foreign Office, January 29, 1857

Copy to Lord Stratford
Draft No. 4

Sir,

The 30th of March having been fixed by the Protocol of Paris of January 6 as the period at which the Principalities should be evacuated by the Austrian Troops, and the Austrian Government having, as Her Majesty's Goverment understand, made arrangements for the return of their troops within the Austrian frontier some days before the expiration of the period assigned for that operation, I have to instruct you to regulate your own departure for Bucharest so as to ensure your arrival there a few days before the 30th of March.

I am informed by the French Ambassador that your French Colleague will receive a similar instruction and I doubt not that the other Powers represented in the Commission will instruct their Commissioners to the same effect.

C⟨larendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1277, f. 6—6 v.

■

Copie pentru
lordul Stratford
Ciornă. Nr. 4

Ministerul Afacerilor Externe
29 ianuarie 1857

https://biblioteca-digitala.ro

Sir,

30 martie fiind data fixată de Protocolul de la Paris din 6 ianuarie ca perioada cînd Principatele trebuie să fie evacuate de trupele austriece iar guvernul austriac, după cum are cunoștință guvernul Maiestății sale, făcînd pregătiri pentru retragerea trupelor sale în interiorul granițelor Austriei cu cîteva zile înaintea expirării perioadei fixate pentru acea operație, trebuie să vă însărcinez să reglementați plecarea dv. spre București astfel încît să asigurați sosirea dv. acolo cu cîteva zile înainte de 30 martie.

Sînt informat de ambasadorul francez că colegul dv. francez va primi o instrucțiune similară și nu mă îndoiesc că și celelalte puteri reprezentate în Comisie vor instrui pe comisarii lor în același sens.

C⟨larendon⟩

28

Constantinopole, 28 ianuarie/9 februarie 1857.
H. L. Bulwer către lord Clarendon : Opinii asupra firmanului de convocare a Adunărilor ad-hoc. Consideră necesară adoptarea unei stricte imparțialități din partea guvernului britanic asupra chestiunilor ce urmează a fi discutate în Divanuri. Poziția Porții față de problema Unirii Principatelor.

Constantinople, February 9, 1857

Nr. 6

My Lord,

Although the Firman was communicated to myself and my colleagues confidentially, it is already no secret. Two of the persons residing in this Hotel have I understand already obtained copies of it, and a third (a Wallachian) was shown it by one of the Ambassadors. Judging from what I hear said, I think it is likely to be tolerably well received in the Principalities for it flatters the feelings, and is favourable to the wishes of the most predominant classes : that is to say the small boyards, the inhabitants of the Towns, and the Clergy ; whilst it is so constructed as to render a vote in favour of the Union, a question which is now said to be popular, and particularly so amongst those classes to whom the firman gives the greatest power, almost certain. On the other hand the defects to which I have alluded, in as much as they relate to the working out of the system which has been adopted, will only gradually appear. I am however very strongly of opinion that the present Firman having been once issued, Her Majesty's Government should adopt a tone of the strictest impartiality as to the questions which will be discussed under it : for all control, and power of regulation being now abrogated by this Government, and a state of thing being nevertheless created in which some Controling power will be necessary, it is only by strict impartiality, and a manifest desire to consult the wellbeing

https://biblioteca-digitala.ro

of the Principalities, and the just rights of the Turkish Empire, without preconceived opinions or instructions, that a British Commissioner will be able to obtain in the Principalities that authority which once acquired may in various contingencies be useful both to the Ottoman Government and the Principalities themselves. It is indeed by such strict impartiality alone that H. M. Government will be able to retain that moral weight and influence, which amidst the conflicting views of other Governements, divided by special and local interests, will be necessary to check violent or precipitate counsels, discern and disconcert hostile intrigues, or modify inpractical principles, and inexpedient plans.

With respect to the particular question of the Union, my present opinion of it is that it has been greatly exaggerated on both sides ; on the one hand there can be no doubt that the situation of the Principalities can be greatly improved without their Union being at all considered ; on the other hand I am inclined to presume that this Union under certain restrictions might take place without any serious detriment to the Ottoman Empire, at all events, it is well that Her Majesty's Government should know that a great deal of Turkish party politics has been allowed to enter into this affair. The fact that Aali Pasha had consented to the discussion of the Union at Paris gave Reshid Pasha the opportunity for accusing him (not without plausibility) of having consented to a measure against which, the popular opinion amongst the Turks was arrayed, whilst Aali Pasha in order to defend himself against this charge, was obliged to become the bitter antagonist of a plan the consideration of which he had permitted. In the same manner the present Government is afraid of appearing to make concessions to European Powers which the opposition will represent as concessions derogatory to the influence of the Porte. But I doubt whether the present Administration has positively made up its mind on the matter or sought to base its opinions on any solid principles : neither do I believe that it would hesitate in consenting to any scheme respecting the Union which the great Powers in Europe recommended, and which did not, whilst alienating the Principalities from the Porte attach them directly or indirectly to some other Power. I am indeed the more inclined to this opinion, since had the Government here really understood what was likely to prevent the Union, and had felt any deep or well-grounded interest concerning it, the Firman which will shortly be issued, would never, at all events with its consent, have been framed.

In respect to that Firman I need hardly say that my views concerning it remain altogether unchanged ; but the effects to be expected from any assembly in the Principalities, however constituted, must depend so much on local politics, local parties, and local interests, that until I am in the Country, and much better acquainted with it than I can be at present, my opinions are merely to be considered as the opinions of the moment, and are as liable to change, as they will be uninfluenced by prejudice.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 90—93 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Constantinopol, 9 februarie 1857

Nr. 6

Excelență,

Deși firmanul mi-a fost comunicat mie și colegilor mei în mod confidențial, deja nu mai este un secret. Două dintre persoanele care locuiesc în acest hotel au obținut, înțeleg, copii ale lui și un al treilea (un valah) a văzut unul pe care i l-a arătat unul dintre ambasadori. Judecînd după ce aud, cred că este probabil să fie primit în Principate, pentru că măgulește sentimentele și este favorabil dorințelor claselor preponderente, adică micii boieri, locuitorii orașelor și clerul, fiind astfel constituit încît să dea un vot în favoarea unirii, o problemă considerată acum populară, în special printre clasele cărora firmanul le dă cea mai mare putere, aproape sigură. Pe de altă parte, deficiențele la care am făcut aluzie, avînd în vedere că se referă la îmbunătățirea sistemului adoptat, vor apărea numai treptat. Totuși sînt foarte convins că, o dată ce a fost dat prezentul firman, guvernul Maiestății sale va adopta un ton de strictă imparțialitate referitor la problemele ce vor fi discutate în baza lui ; pentru că, toată autoritatea și puterea de reglementare fiind acum abrogate de acest guvern, iar o stare de lucruri în care o oarecare putere de control va fi necesară, fiind creată cu toate acestea, un comisar britanic va fi capabil să obțină în Principate acea autoritate ce, odată obținută, poate fi folositoare, în diferite împrejurări, atît guvernului otoman, cît și Principatelor înseși, numai printr-o strictă nepărtinire și o dorință manifestă de a lua în considerare bunăstarea Principatelor și drepturile juste ale Imperiului Turc, fără păreri sau instrucțiuni preconcepute. Într-adevăr, numai printr-o astfel de strictă nepărtinire guvernul Maiestății sale va putea să mențină ponderea morală și influența care, printre punctele de vedere contrarii ale altor guverne, divizate de interese speciale și locale, va fi necesară pentru a controla sfaturile violente sau negîndite, pentru a sesiza și înlătura intrigi ostile sau pentru a modifica principii nepractice și planuri nepotrivite.

Cu referire la problema specială a Unirii, părerea mea actuală este că a fost mult exagerată de ambele părți : pe de o parte nu poate exista nici o îndoială că situația Principatelor poate fi mult îmbunătățită, fără să se ia în considerare unirea lor, pe de altă parte, sînt înclinat să presupun că această unire, cu anumite restricții, ar putea să aibă loc fără vreun prejudiciu serios pentru Imperiul Otoman ; în orice caz, este mai bine ca guvernul Maiestății sale să știe că s-a permis ca o mare parte din cercurile politice turce să consimtă la această afacere. Faptul că Aali pașa a fost de acord să discute despre unire la Paris, i-a dat lui Reșid pașa ocazia să-l acuze (nu fără îndreptățire), că a consimțit la o măsură contra căreia părerea răspîndită printre turci era vădită, în timp ce Aali pașa, pentru a se apăra contra acestei acuzații, era obligat să devină cel mai înverșunat adversar al unui plan, a cărui luare în discuție o permisese. De asemenea, guvernul actual se teme să nu pară

https://biblioteca-digitala.ro

că face concesii puterilor europene, concesii pe care opoziția le va prezenta drept concesii defavorabile influenței Porții. Mă îndoiesc însă că administrația actuală s-a hotărît în mod pozitiv asupra acestei probleme, sau caută să-și bazeze părerile sale pe vreun principiu solid ; nici nu cred că ar ezita să consimtă la vreun plan referitor la unire, pe care marile puteri din Europa l-ar recomanda și care, în timp ce ar îndepărta Principatele de Poartă, nu le-ar alătura, direct sau indirect, altei puteri. Într-adevăr, sînt mai mult înclinat spre această părere, deoarece guvernul de aici a înțeles cu adevărat ce ar fi împiedicat, probabil, unirea și a simțit un interes profund sau bine întemeiat referitor la ea ; firmanul care va fi emis în curînd nu ar fi fost niciodată, în nici un caz, formulat, fără consimțămîntul lui.

În legătură cu acest firman, abia dacă mai este nevoie să spun că părerile mele referitoare la el rămîn cu totul neschimbate ; dar rezultatele ce se așteaptă de la orice adunare în Principate, oricum ar fi constituită, trebuie să depindă atît de mult de politica locală, de partidele locale și de interesele locale, încît atît cît voi fi în țară și mai bine informat despre ea decît pot fi acum, părerile mele trebuie să fie mai curînd apreciate ca provizorii și sînt tot atît de expuse schimbărilor, pe cît sînt de neinfluențate de prejudecată.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

29

[Londra], 31 ianuarie/12 februarie, 1857.
Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Îi comunică opiniile guvernului britanic în legătură cu observațiile sale referitoare la firmanul pentru convocarea Divanurilor ad-hoc în cele două principate.

Foreign Office, February 12th, 1857

Draft
No. 9

Sir,

Her Majesty's Government have read with interest your despatch No. 2, of the 26th ultimo [1], containing observations on the Firman for the convocation of the Divans in the Principalities. That Firman may doubtless be obnoxious to some of the criticism you have made upon it ; but at the same time, I have to observe that the eminent persons who were parties to drawing up that document proceeded with the utmost deliberation. They carefully weighed the informations which have been collected, and having been unanimous in the various decisions which they came to, Her Majesty's Government hope that the Firman will be found to have guarded against many of the evils anticipated by you.

https://biblioteca-digitala.ro

It is hardly to be expected that any regulations or system of procedure will be successful with people so entirely unaccustomed to the practice of deliberative Assemblies as those who will compose the Divans; but much will depend upon the judgment tact, firmness, and moderation of the individual who is chosen to preside over the Assembly; and Her Majesty's Government trust that the Person who will fill the important post of President may be found to possess these qualifications.

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1277, f. 17—18.

■

Ciornă
Nr. 9

Ministerul Afacerilor Externe
12 februarie 1857

Sir,

Guvernul Maiestății sale a citit cu interes depeșa dv. nr. 2 din 26 luna trecută [1], ce conține observații asupra firmanului pentru convocarea Divanurilor din Principate. Acel firman poate, fără îndoială, să fie dezagreabil conform cu unele critici pe care le-ați făcut despre el, dar, în același timp, trebuie să observ că persoanele eminente care au luat parte la redactarea acelui document au procedat cu cea mai mare chibzuință. Ele au cîntărit cu grijă informațiile ce au fost adunate și, fiind unanime în luarea diferitelor decizii la care s-a ajuns, guvernul Maiestății sale speră că se va constata că firmanul a prevenit multe din relele anticipate de dv.

Este greu de așteptat ca orice reglementări sau sistem de procedură să aibă succes la un popor atît de complet neobișnuit cu practica adunărilor deliberative ca acelea ce vor compune Divanurile, dar va depinde mult de judecata, tactul, fermitatea și moderația persoanei care este aleasă să prezideze adunarea și guvernul Maiestății sale are încredere că persoana care va ocupa acest post important de președinte poate se va constata că îndeplinește aceste condiții.

⟨Clarendon⟩

[1] Vezi doc. 25.

30

București, 8/20 februarie 1857.

R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe. Despre senzația produsă în țară de textul firmanului publicat în „Times"; primirea unei delegații de boieri care-i cere să transmită guvernului britanic un exemplar al petiției adresate marelui vizir; poziția diferitelor clase sociale

https://biblioteca-digitala.ro

față de cuprinsul firmanului. Anexează memoriul lui N. Cretzulescu referitor la interpretarea firmanului.

Copy
No. 9

Bucharest, 20 February 1857

My Lord,

The Times Newspaper received here a few days ago contained an alleged copy of the text of the Firman for the convocation of the Divans.

As may be expected, it has caused a great sensation among all classes, but especially it appears to have moved the feelings of the Boyars of the heigher classes, who conscious of their impopularity, of the almost absence of merit and of honesty among their body, dread their exclusion from any election, wearing a semblance of popular voting.

A few days ago a deputation waited on me, and requested me to forward to Your Excellency the enclosed letter, containing copy of a remonstrative Note addressed to the Grand Vizir [1] on certain points, wherein they imagine their privileges invaded by the probable exclusion from a national assembly of the so called first class of Boyars; they quote their Ancient privileges, whereby their Divan was composed only of the high Clergy, and the first class Boyars; subsequently the Reglement Organique admitted in to the Assembly twenty two other members, still giving to the first class a predominant influence which was so used, or rather abused, as to require the suppression of the Assembly, after reducing the Country to the state in which we now find it; while the choice of men, made by the recent Princes to fill the hierarchy, has been most injudicious, in utter disregard of claims from personal merit, or position in the Country, advancing persons, some even of the lowest origin, if solely blindly submissive to the will of the Hospodar, and passing over the highest claims, even when existing among families who may really be styled the old aristocracy.

In possession merely of the Text given in the Times, all classes have certainly been much moved by the presumed contents. A large party consider their rights of Autonomy as laid aside: they are even disposed to protest against an act which strikes at their old privileges, of which, when in possession, they knew not to make a proper use. This is the Young Party, between whom and the first class, there ever has existed a strongly marked antipathy; now the latter are endeavouring to draw towards the Younger party. Fortunately we have a few, very few honest intelligent men, who possess, in virtue of their character, a strong influence in the Country generally, which they will, I doubt not, use for good; foremost among them I place the Crezzulescos.

Your Excellency will find annexed a Memorandum of M. Nicolas Crezzulesco [2], which he gave in to me a few days ago, and which I consider deserving of Your attention.

https://biblioteca-digitala.ro

I should mention that Mr. Crezzulesco, while regretting that the Porte should have invaded the Autonomie rights of the Principalities, considers that she has bowed before necessity ; that the Congress having granted to Turkey the right to constitute the Divan, foreseeing the innumerable difficulties which must arise in reducing to practice the plan, if it had been entrusted solely to the Moldo-Wallachians (whether to the Government for the time being, or to the General Assembly, as constituted by the Organic Statute), it was necessary to lay down some first principle, or point de départ, to assign to someone the honor of convoking the Divan : this honor has been conferred on the Sultan.

The word Sovereignty which figures in the Text of the Times has also given great Offence ; but I have little doubt there may be an error in the edition, as some subsequent papers (nay I hear one of the two Official Copies existing at Iassy) possess the word "Suzerainty". It cannot be concealed that the sensibilities of all classes are hereby awakened, and any attempt on the part of the Porte to claim more than the formerly was entitled to, will be very ill received here, giving strength to a party whose influence now much reduced may, but too easily, be increased, and from its present tactic put forward of supporting the independence of the Principalities may easily become very popular among the younger classes, while the older ones are still from long habit its servile adulators.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

Anexă

Bucureşti, [februarie 1857].
N. Cretzulescu către R. G. Colquhoun : Aprobă principiile pe care se bazează constituirea Divanurilor ad-hoc, pronunţîndu-se pentru o interpretare largă a acestora. Cere ca în Divanuri să fie reprezentaţi şi proprietarii avînd între 100 şi 300 de fălci, fixarea ca domiciliu politic a locului unde alegătorul îşi are proprietatea şi drept de vot şi eligibilitate pentru cei cu proprietăţi ipotecate.

Copy

Memorandum

On ne peut se dissimuler les embarras et les difficultées qui ont dû se présenter aux ministres turcs et aux ambassadeurs des Puissances garantes, appelés à poser les bases électorales pour une Assemblée comme celle qui est à la veille d'être convoquée dans les Principautés. Ces difficultés ont été d'autant plus grandes qu'on a dû surtout tenir compte de l'état actuel de la société dans ces pays, des éléments qui s'y trouvent, des usages adoptés et de l'esprit qui a guidé les membres du Congrés de Paris dans le but qu'ils se sont proposé d'atteindre. Aussi,

https://biblioteca-digitala.ro

pour être juste, il faut avouer qu'on ne peut qu'approuver les principes sur lesquels est basée la constitution du Divan ad-hoc. Je me permettrai seulement d'emettre quelques petites remarques sur des détails, de combattre une protestation émanée de la part de quelques boyards de 1er rang contre une des dispositions du firman et d'exprimer le désir de voir interpreter d'une manière précise une des conditions essentielles d'élection et d'éligibilité, afin de faire empêcher, s'il était possible, que les personnes proposées à mettre en execution le firman de convocation, ne donnent, dans des vues d'intérêts particuliers, une interpretation trop restrictive, chose qui cause déjà beaucoup d'inquiétude dans le public.

En procédant donc par ordre d'articles, et en commençant par le premier, je me permettrai de dire que dans une Assemblée où l'on a admis le principe d'élection pour tous, et écarté la présence de membres par droits personnels, on est étonné de voir figurer quatre prélats siégeant de droit, ce qui n'aurait pu avoir lieu, d'après l'ancien usage adopté, que dans le cas où seuls ces prélats auraient été les représentants du clergé entier ; mais quand on a representé ce qui du reste n'est que mieux le clergé tant séculiers que régulier par des mandataires élus par leurs corps, on aurait pu tout au plus prendre un seul des quatre principaux prélats, soit au sort, soit par élection entre eux quatre.

Ne serait-il pas à désirer de voir que les deux délégués du clergé régulier étranger ne soient admis qu'à plaider la cause des intérêts de leurs commettens devant le Divan, et ceci au seul cas ou l'Assemblée sera appelée à régler la situation des Couvents dédiés aux Lieux-Saints, toute participation des dits deux Délégués aux délibérations du Divan devant leur être défendue ?

À l'art II. On ne peut pas manquer d'être surpris de l'exclusion de l'éligibilité de la masse des propriétaires possesseurs de 100 à 300 falches de terrain à qui on n'accorde que le droit d'électeurs pour la grande proprieté, tandis que ceux possédant de 10 à 99 falches sont en même temps éligibles dans leur classe.

La question du domicile suivant qu'elle sera interpretée donnera de bons ou de mauvais résultats. En effet dans le cas où l'on prétend que le domicile légal est le lieu où l'on habite d'ordinaire, et non celui où l'on a sa proprieté et où l'on paye ses impôts, ou bien en d'autres termes dans le cas où l'on exige que les propriètaires seuls qui habitent les districts auront le droit d'élire et de se faire élire, on sera bien loin d'atteindre le but qu'on se propose, celui de pouvoir obtenir dans le Divan quelques idées sur la réorganisation du pays ; presque tous les propriétaires qui on reçu une certaine éducation et qui possèdent quelques connaissances habitent Bucarest et Crayova et forment la grande majorité de cette classe ; en outre, des 5 classes represéntées dans le Divan, c'est à peu près celle représentant la grande propriété — peut être encore celle des villes — qui pourra fournir des hommes en état de se pénétrer de leur mission et de jéter quelques lumières dans les délibérations sur les différents intérêts du pays.

Il est donc de la nécessité la plus absolue qu'on admette comme domicile légal ou politique le District où l'on possède la propriété et non la ville que l'on habite par une circonstance quelconque ; c'est l'in-

https://biblioteca-digitala.ro

terprétation qui a toujours prédominé aussi dans les élections faites à différentes reprises pour l'Assemblée générale du Règlement, excepté en 1846, quand le Gouvernement, dans le but d'avoir des instruments ignorants et dociles dans la Chambre, a, d'une manière arbitraire, donné à la loi l'interprétation contraire.

Quelques uns des Boyards de 1ère classe ou plutôt de 1er rang, non contents de l'exception faite en leur faveur par la faculté qui leur a été accordée de pouvoir se faire élire dans les districts où ils ne sont pas domiciliés, ont protesté contre *une lacune qui se fait remarquer dans les dispositions du firman en excluant de la représentation nationale la 1ère classe des Boyards, et en la privant par là d'une representation distincte à l'ègal des autres classes,* mais avant d'examiner les raisons qu'ils donnent à l'appui de leur protestation qu'il me soit permis de faire remarquer ici qu'ils ont tort de vouloir se regarder comme classe distincte de la societé, dans le sens donné au mot *classe* par le traité de Paris.

Pour soutenir leur prétention, ils allèguent d'abord les anciennes lois et coutumes du pays. En ceci il y a une erreur historique, car le Divan qui anciennement tenait lieu d'Assemblée Générale, n'était pas composé seulement de Boyards de 1ère classe, mais bien de tous les Boyards grands et petits en fonction et en disponibilité, et dont le nombre à cette époque ne montait pas au delà de 70 à 80, tandis que de nos jours, par la distribution la plus abusive et sans le moindre discernement des rangs, on compte plus de 3.000 boyards grands et petits ; le Divan dont il est mention dans la dite protestation était le Conseil ordinaire du Prince pour les affaires courantes, les grands intérêts de l'Etat étaient portés devant les Assemblées générales ; l'histoire des deux Principautés nous montre plus d'un arrêt de ces Assemblées revêtu des signatures de tous les Boyards grands et petit. Quant aux Assemblées du Réglement, je crois même superflu de combattre le principe sur lequel elles reposent le vice de leur institution est trop évident. Je regrette de dire que les signataires de la protestation sont encore dans une grande erreur quand ils soutiennent que les 1ers rangs sont ouverts *aux mérites et à la capacité, et que sous ce rapport cette classe offre le plus de garanties pour l'expérience et les connaissances positives et que sans eux le Divan manquerait les éléments les plus propres à éclairer les déléguès des hautes Puissances.*

Je ne crains pas d'être démenti en avançant qu'à quelques exceptions près, la plupart de ces signataires sont loin d'être dans les conditions ci-dessus. Si anciennement les Princes n'accordaient les rangs qui étaient les titres de noblesse, sous une grave responsabilité devant le corps des Boyards, qu'à des services réels rendus à l'Etat, à des caractères honorables, ou aux fils des Boyards élevés alors dans les moeurs les plus austères, de nos jours, cette institution a entièrement dégénéré et est devenue une spéculation, ou bien le prix des services rendus à la personne du Prince et non à l'Etat.

Une clause dans le firman stipule que les propriétés, en vertu desquelles on exerce le droit d'électeurs et d',ligible doivent être libres de toute hypothèque ; cette clause comme celle du domicile est de nature à éliminer de l'exercise des droits politiques une partie considé-

https://biblioteca-digitala.ro

rable de propriétaires grands et petits. En général les immeubles hippothéqués sont d'une valeur de beaucoup supérieure aux créances inscrites, d'où il résulte que le débiteur peut toujours, pour exercer ces droits politiques, rester en possession d'une portion de terre libre de toute hypotèque équivalente à celle exigée par la loi electorale.

Ainsi donc on pourrait amoindrir la portée de cette mesure en admettant la distinction entre la portion hipothéquée et celle non hypothéquée de la même propriété quoiqu'il serait à craindre que les Commissions appelées à statuer sur les réclamations de ce genre n'exercent leur jugement avec partialitée, favorisant toujours le parti du Gouvernement dont elles dépendent.

⟨N. Kreţulescu⟩

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1289, f. 60—68.

■

Copie
Nr. 9

Bucureşti, 20 februarie 1857

Gazeta „Times", primită aici acum cîteva zile, conţinea o pretinsă copie a textului firmanului de convocare a Divanurilor.

După cum se poate aştepta, el a produs o mare senzaţie în toate clasele, dar în special pare să fi afectat pe boierii din clasele de sus care, conştienţi de impopularitatea lor, de lipsa aproape totală de merit şi de cinste în categoria lor, se tem de excluderea lor de la nişte alegeri care ar avea aspectul unui vot popular.

Acum cîteva zile m-a vizitat o delegaţie şi mi-a cerut să trimit Excelenţei voastre scrisoarea în anexă, care conţine copia unei note de protest adresată marelui vizir [1] asupra unor anumite puncte unde ei cred că privilegiile lor au fost uzurpate de probabila excludere din adunarea naţională a aşa-numitei clase de sus a boierilor ; ei citează vechile lor privilegii, prin care Divanul se compunea numai din înaltul cler şi boierii de prima clasă ; ulterior Regulamentul organic a admis în adunare alţi douăzeci şi doi de membri, acordînd primei clase încă o influenţă predominantă, care a fost utilizată, sau, mai degrabă, s-a abuzat de ea, astfel încît a fost nevoie de suprimarea adunării, după ce a adus ţara la starea în care o găsim acum ; în acelaşi timp alegerea oamenilor, făcută de ultimii domnitori pentru a completa ierarhia, a fost foarte nechibzuită, caracterizîndu-se printr-o totală desconsiderare a pretenţiilor de merit personal sau de poziţie în ţară, promovînd persoane, unele chiar de cea mai joasă origine, dacă se supuneau orbeşte voinţei domnitorului, şi trecînd peste cele mai înalte pretenţii, chiar atunci cînd acestea existau printre familiile care puteau fi într-adevăr considerate ca făcînd parte din vechea aristocraţie.

Avînd numai textul publicat în „Times", toate clasele au fost, desigur, foarte mişcate de presupusul conţinut. Un partid mare consi-

https://biblioteca-digitala.ro

deră dreptul său de autonomie lăsat de-o parte : ei sînt chiar dispuși să protesteze contra unui act care lovește în vechile lor privilegii, pe care, cînd le-au avut, nu au știut să le folosească cum trebuie. Acesta este partidul tinerilor ; între el și cei din clasa de sus a existat întotdeauna o antipatie puternic evidențiată ; acum aceasta din urmă se străduiește să se alăture partidului tinerilor. Din fericire avem cîțiva, foarte puțini, oameni inteligenți și cinstiți care au, în virtutea caracterului lor, în general, o puternică influență în țară, pe care nu mă îndoiesc că o vor folosi în scopuri bune ; printre ei pe primul loc sînt Crețuleștii.

Excelența voastră va găsi în anexă un memoriu al domnului Nicolae Crețulescu [2], ce mi s-a dat acum cîteva zile și care cred că merită atenția Excelenței voastre.

Trebuie să menționez că domnul Crețulescu, în timp ce regretă că Poarta a încălcat drepturile de autonomie ale Principatelor, consideră că ea s-a înclinat în fața necesității ; că Congresul, garantînd Turciei dreptul de a constitui Divanul, prevăzînd nenumăratele dificultăți ce s-ar naște la punerea în practică a planului, dacă ar fi încredințat numai moldovenilor și valahilor (fie guvernului actual, fie Adunării obștești, constituită conform Regulamentului organic), ar fi fost necesar să se stabilească un principiu important, sau un punct de plecare, pentru a atribui cuiva încrederea de a convoca Divanul : această încredere a fost conferită sultanului.

Cuvîntul de suveranitate, care figurează în textul din „Times" a adus, de asemenea, cea mai mare jignire, dar am puțină îndoială că s-ar fi strecurat o eroare în ziar, deoarece unele exemplare ulterioare (ba chiar am auzit că unul din cele două exemplare oficiale care există la Iași) au folosit cuvîntul „suzeranitate". Nu se poate ascunde că sensibilitățile tuturor claselor sînt trezite prin aceasta și orice încercare din partea Porții de a revendica mai mult decît era mai înainte îndreptățită, va fi foarte prost primită aici, dînd forță unui partid, a cărui influență, acum mult redusă, ar putea chiar foarte ușor să crească și, prin actuala sa tactică de a susține independența Principatelor, să devină cu ușurință foarte popular printre tineret, în timp ce clasele mai vechi să rămînă încă, datorită unei lungi obișnuințe, admiratoare supuse.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

Anexă

Copie

Memorandum

Nu se pot ascunde încurcăturile și dificultățile pe care le-au întîmpinat miniștrii turci și ambasadorii puterilor garante, chemați să pună bazele electorale pentru o Adunare ca aceea ce este pe cale să fie convocată în Principate. Aceste dificultăți au fost cu atît mai mari, cu

https://biblioteca-digitala.ro

cît a trebuit să se țină seama mai ales de starea actuală a societății din aceste țări, de elementele care se găsesc acolo, de datinile adoptate și de spiritul care a ghidat pe membrii Congresului de la Paris în scopul pe care și l-au propus să-l atingă. Astfel, ca să fim drepți, trebuie să mărturisim că nu putem decît să aprobăm principiile pe care se bazează constituirea Divanului ad-hoc. Îmi voi permite numai să emit cîteva mici observații asupra detaliilor, să combat un protest emanînd din partea cîtorva boieri de prim rang contra unei dispoziții a firmanului și să-mi exprim dorința de a vedea interpretată într-un mod precis una din condițiile esențiale de alegere și de eligibilitate, pentru a se împiedica, dacă ar fi posibil, ca persoanele propuse să pună în execuție firmanul de convocare, să nu-i dea, în scopul unor interese personale, o interpretare prea restrictivă, fapt ce produce deja multă îngrijorare în public.

Procedînd deci în ordinea articolelor și începînd cu primul, îmi voi permite să spun că, într-o Adunare unde s-a admis principiul de alegere pentru toți și s-a înlăturat prezența membrilor cu drepturi personale, este surprinzător să vezi figurînd patru prelați care fac parte de drept, ceea ce nu ar fi putut să aibă loc, după vechea datină adoptată, decît numai în cazul cînd acești prelați ar fi fost reprezentanții întregului cler ; dar cînd clerul, atît cel laic, cît și cel monahal, a fost reprezentat, ceea ce de altfel este mai bine, de mandatari aleși de către colegiul lor, s-ar fi putut cel mult să se ia unul din cei patru prelați principali, fie prin tragere la sorți, fie prin alegere între ei.

Nu ar fi oare de dorit ca cei doi delegați ai clerului străin monahal să fie admiși numai ca să pledeze cauza intereselor comitenților lor în fața Divanului, și aceasta doar în cazul cînd Adunarea ar fi chemată să reglementeze situația mănăstirilor închinate Locurilor Sfinte, orice altă participare a celor doi delegați menționați la deliberările Divanului trebuind să le fie interzisă ?

La articolul II. Nu putem să nu fim surprinși de excluderea de la eligibilitate a masei de proprietari avînd 100 pînă la 300 fălci de teren și cărora nu li se acordă decît dreptul de alegători pentru marea proprietate, în timp ce, cei care au între 10 și 99 de fălci sînt în același timp eligibili în clasa lor.

Problema domiciliului, după modul cum va fi interpretată, va da rezultate bune sau rele. Într-adevăr, în cazul cînd se pretinde că domiciliul legal este locul unde se locuiește de obicei, și nu acela unde există proprietatea și unde se plătesc impozite, sau, cu alte cuvinte, în cazul cînd se pretinde că numai proprietarii care locuiesc în județe au dreptul de a alege și de a fi aleși, vom fi foarte departe de a atinge scopul propus, acela de a putea obține în Divan unele idei de reorganizare a țării ; aproape toți proprietarii care au primit o anumită educație și care au unele cunoștințe locuiesc la București sau Craiova și formează marea majoritate a acestei clase ; în plus, din cele 5 clase reprezentate în Divan, cu aproximație aceea care reprezintă marea proprietate — poate încă și aceea a orașelor — este cea care va putea da oameni în stare să se pătrundă de misiunea lor și să aducă unele clarificări în cadrul dezbaterilor asupra diferitelor interese ale țării.

https://biblioteca-digitala.ro

Este de cea mai absolută necesitate deci să se admită ca domiciliu legal sau politic județul unde există proprietatea, iar nu orașul unde se locuiește printr-o împrejurare oarecare ; aceasta este interpretarea care a predominat întotdeauna și în alegerile făcute la diferite intervale pentru Adunarea obștească a Regulamentului, cu excepția anului 1846, cînd guvernul, în scopul de a avea instrumente ignorante și docile în Cameră, a dat în mod arbitrar legii o interpretare contrară.

Unii dintre boierii din prima clasă sau, mai degrabă, de prim rang, nemulțumiți de excepția făcută în favoarea lor prin posibilitatea ce li s-a acordat de a putea fi aleși în județele unde nu domiciliază, au protestat contra *unei lacune care se observă în dispozițiile firmanului, excluzînd de la reprezentarea națională prima clasă a boierilor și, prin aceasta, lipsind-o de o reprezentare distinctă întocmai ca și celelalte clase*, dar, înainte de a examina motivele pe care le dau în sprijinul protestului lor, să-mi fie permis să observ că aici nu au dreptate în dorința de a se considera ca o clasă distinctă a societății, în sensul dat cuvîntului *clasă* prin tratatul de la Paris.

Pentru a-și susține pretenția, ei citează mai întîi vechi legi și datini ale țării. În aceasta există o eroare istorică, deoarece Divanul, care în vechime ținea loc de Adunare obștească, nu se compunea numai din boieri de prima clasă, ci din toți boierii, mari și mici în funcție sau în disponibilitate, și al căror număr la acea epocă nu se ridica peste 70 — 80, în timp ce, în zilele noastre, prin redistribuirea foarte abuzivă și fără cel mai mic discernămînt a rangurilor, se numără peste 3.000 de boieri mari și mici ; Divanul la care se face mențiune în protestul amintit era Consiliul ordinar al domnitorului pentru afacerile curente, marile interese de stat fiind aduse în fața Adunărilor obștești ; istoria celor două principate ne indică mai multe decizii ale acestor adunări, care au fost investite de semnăturile tuturor boierilor, mari și mici. În ceea ce privește Adunările Regulamentului, cred că este chiar inutil să combat principiul pe care se bazează, viciul instituirii lor fiind prea evident. Regret că trebuie să spun că semnatarii protestului greșesc încă atunci cînd susțin că primele ranguri sînt deschise *meritelor și capacității, că, sub acest raport, această clasă oferă cele mai multe garanții pentru experiență și cunoștințe sigure și că, fără ei, Divanul ar fi lipsit de elementele cele mai indicate să lămurească pe delegații înaltelor puteri.*

Nu mă tem că voi fi dezmințit afirmînd că, cu puține excepții, majoritatea acestor semnatari sînt departe de a fi în condițiile de mai sus. Dacă în vechime domnitorii acordau cu mare răspundere în fața corpului boierilor, ranguri, care erau titluri de noblețe, numai pentru servicii reale aduse statului, unor persoane onorabile sau fiilor de boieri crescuți atunci în deprinderile cele mai austere, în zilele noastre această instituție a degenerat complet și a devenit o speculație, sau prețul unor servicii făcute persoanei domnitorului și nu statului.

O clauză a firmanului stipulează că proprietățile, în virtutea cărora se exercită dreptul de a alege și de a fi ales, trebuie să fie libere de orice ipotecă ; această clauză, ca și aceea a domiciliului, este de natură să elimine de la exercitarea drepturilor politice o parte considerabilă din proprietarii mari și mici. În general, imobilele ipotecate au o valoare mult superioară creanțelor înscrise, de unde rezultă că debi-

https://biblioteca-digitala.ro

torul poate întotdeauna, pentru exercitarea drepturilor sale politice, să rămînă în posesiunea unei porţiuni de teren liberă de orice ipotecă, echivalentă cu aceea cerută de legea electorală.

Deci, admiţînd deosebirea între partea ipotecată şi cea neipotecată din aceeaşi proprietate, s-ar putea micşora în acest fel influenţa acestei măsuri, deşi ar fi de temut că comisiile chemate să hotărască asupra reclamaţiilor de acest gen nu-şi vor exercita judecata cu părtinire, favorizînd întotdeauna partidul de guvernămînt de care depind.

⟨N. Creţulescu⟩

---

[1] Publ. în *Acte şi documente*, vol. III, p. 1139—1143.
[2] Vezi anexa.

31

Londra, 8/20 februarie 1857.
Lord Clarendon către H. L. Bulwer: Confirmă primirea raportului cuprinzînd observaţiile referitoare la firmanul pentru convocarea Divanurilor ad-hoc. Instrucţiuni privind conduita pe care trebuie să o urmeze în timpul misiunii la Bucureşti. Aşteaptă de la el un raport documentat asupra problemei Unirii. Opinia guvernului britanic faţă de eventuala transformare a celor două Principate într-un stat independent de Imperiul Otoman [1].

Foreign Office, February 20th, 1857

Draft
No. 13

Sir,

I have to acknowledge the receipt of your Despatch No. 6 of the 9th of February [2] reporting Your views with regard to the Firman for convoking the Divans in Wallachia and Moldavia.

Her Majesty's Government are of opinion that you should follow a strictly impartial course with regard to the questions which will arise out of that Firman, and that you should exhibit an anxious wish to accomodate the true interests of the Danubian Principalities with the rights of the Sultan, by which means you will probably acquire that influence and moral power which will enable you to carry out the views of Her Majesty's Government both as regards the maintenance of the lawful authorty of the Suzerain Power and the establishment of good Internal Administration in those Provinces.

This course, too, would probably empower you to prevent the adoption of unsound principles and hasty counsels, to nullify intrigues and to hinder plans founded on the selfish views of local Parties or of Foreign Powers from being carried into effect.

https://biblioteca-digitala.ro

I shall expect from you, as soon as you shall have been able to form a well grounded opinion on the subject, a report on the question of the union or continued separation of the two Provinces.

In such report you will of course advert to the alternatives in the case of the union, of the United Provinces being placed under a Wallachian Ruler, or a Moldavian Ruler, or a Ruler chosen from among the Christian subjects of the Porte not natives of either of the Two Provinces. You will also not omit to consider the grounds on which the Turkish Government rest their apprehension that danger to the authority of the Suzerain Power, and to the connection of the Principalities with the rest of the Turkish Empire, would accrue from the union of the two, either in consecquence of the greater power which that union would afford to foreign intrigues, or in consequence of its tendency to create among the People of the two Provinces tendences towards separation from the Turkish Empire and a desire for complete independence. On this latter point I have to observe that it is the opinion of Her Majesty's Government that even if recent events and Treaty engagements did not bind the Great Powers of Europe to a maintenance of the integrity of the Turkish Empire, it must be evident that the erection of these Principalities into a separate and independent State would be the prelude to their annexation to or incorporation with the Russian Empire.

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 53; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1277, f. 27—28 v.

■

Ciornă
Nr. 13

Ministerul Afacerilor Externe
20 februarie 1857

Sir,

Confirm primirea depeşei dv. nr. 6 din 9 februarie[2] care raportează punctele dv. de vedere cu privire la firmanul pentru convocarea Divanurilor din Valahia şi Moldova.

Guvernul Maiestăţii sale este de părere să urmaţi cu strictețe o cale imparţială în ce priveşte problemele ce vor rezulta din acel firman şi să arătaţi o dorinţă de a pune de acord adevăratele interese ale Principatelor danubiene cu drepturile sultanului; prin aceste mijloace veţi obţine, poate, acea influenţă şi putere morală care vă va permite să duceţi la îndeplinire punctele de vedere ale guvernului Maiestăţii sale, atît în ceea ce priveşte menţinerea autorităţii legale a puterii suzerane, cît şi în ce priveşte stabilirea unei bune administraţii interne în acele provincii.

Această cale, de asemenea, vă va da puterea, probabil, să preveniţi adoptarea unor principii nesănătoase şi a unor recomandări pripite, să

https://biblioteca-digitala.ro

anulați intrigile și să împiedicați de a fi aduse la îndeplinire planurile bazate pe vederile egoiste ale partidelor locale sau ale puterilor străine.

Voi aștepta de la dv., de îndată ce veți putea să vă formați o părere bine motivată asupra subiectului, un raport asupra problemei Unirii sau a separării în continuare a celor două provincii.

Într-un astfel de raport vă veți referi, desigur, la alternativele, în cazul Unirii, de a plasa provinciile unite sub un conducător valah, sau unul moldovean, sau chiar un conducător ales dintre supușii creștini ai Porții, care nu sînt autohtoni din nici una din cele două provincii. Nu veți omite, de asemenea, să luați în considerare motivele pe care guvernul turc își bazează teama sa că prin unirea celor două ⟨țări⟩ se va mări pericolul în ceea ce privește autoritatea puterii suzerane și legătura Principatelor cu restul Imperiului Turc, fie ca urmare a unei puteri mult crescute pe care unirea ar acorda-o intrigilor străine, fie ca urmare a tendinței sale de a crea printre populația celor două provincii intenții de separare de Imperiul Turc și o dorință de independență completă. Asupra acestui punct din urmă trebuie să observ că părerea guvernului Maiestății Sale este că, chiar dacă evenimente recente și angajamente ⟨asumate⟩ prin Tratat nu ar obliga marile puteri ale Europei la menținerea integrității Imperiului Turc, trebuie să fie evident că constituirea acestor principate într-un stat separat și independent ar fi preludiul anexării sau încorporării lor la Imperiul Rus.

⟨Clarendon⟩

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 92—94.

[2] Vezi doc. 28.

32

Constantinopol, 10/22 februarie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre conduita lordului Stratford de Redcliffe la conferința din 13 ianuarie (st. n.) și comentariile „exagerate" ale presei privind divergențele existente între el și ambasadorul britanic.

Constantinople, February 22, 1857

Confidential

My Lord,

I have read with concern in different journals, accounts, certainly exaggerated, of a difference which it is affirmed took place between myself and Lord Stratford at the Conference of the 13th January.

I thought it proper at the time to give Your Lordship unofficially some details respecting that conference which did not appear in my despatch No. 1 [1]; but it seems to me well, after the reports that have appeared, to state to Your Lordship in an official document such facts

https://biblioteca-digitala.ro

as are most essential towards the due appreciation of an incident which has unfortunately attracted so much attention.

Your Lordship knows from my private communication of the 19th January [2] that after the firman had been read by Edhem Pasha, I asked the R. R. whether they would be so good as to give the Commission some information as to the principles and facts which had guided them in drawing up the document that was before us, and I strengthened the necessity of this request by observing that I myself knew nothing at that moment of what had taken place at the previous conferences between the R. R., nor indeed of the firman, but the text of the firman itself.

I did not anticipate that anything disagreable would follow what seemed to me a very natural request, and a very natural remark (under the circumstances in which I was placed); but no sooner had I concluded, that the English Ambassador rose from his seat (we were all at the time sitting) and addressed the Conference against the request I had put forward, in a speech exhibiting considerable excitement particularly in the tone and manner in which it was delivered and in some degree undoubtedly personal and offensive towards myself. Had I replied in a similar strain, an altercation would probably have taken place, but I took care, as every one present will, I am sure, testify, to frame the remarks which Lord Startford's unexpected attack called forth, in a style, which without giving way to intimidation did not tend to provoke or continue anything like angry discussion; consequently, although the incident, I have described, threw over the subsequent discussion a certain constraint and left no doubt a disagreeable impression, it cannot be said that a prolonged or aflicting debate occurred.

With respect to what passed concerning Lord Stratford's instructions, to which the newspapers I am alluding to unanimously refer, what really took place was as follows. After soliciting information which I still think the Commission should have received, but which information was refused, I then asked whether I might be allowed to point out objections (we had been invited to assist at the redaction of the Firman, a vague word which rendered explanations necessary) to certain parts of the firman which I thought could be amended, and on the Austrian Internuntio inquiring whether I had any instructions from Her Majesty's Government authorising me to suppose that I was justified in taking such a course, I said that the instructions on this subject were given to the R. R. not to the Commissioners and it was for them to be guided by whatever their instructions were. The English Ambassador then declared, as I have already informed Your Lordship, that he should not state the nature of his instructions. Again I refrained from provoking any disagreeable occurrence by stating myself what I knew those instructions to be — merely observing that unless encouraged, I should not make the observations I was prepared with, but I would not in such case be responsible for a document, many parts of which I thought required reconsideration and discussion, but on which I was not allowed to express an opinion.

https://biblioteca-digitala.ro

Your Lordship knows that it was finally decided that the Commissioners should not propose any other than verbal amendments in the text of the Firman, and what afterwards took place is to be found in my despatch no. 1.

This simple exposition (the accuracy of which is unimpeachable) of the substance of what passed between myself and Lord Stratford (I have avoided using words because although my memory is tolerably exact, there must except in striking cases, be some mistakes attending this course) will be sufficient to show that a great portion of the Press has gone beyond the circumstances which really occurred. I neither taxed Lord Stratford with disobeying his instructions, nor did any violent scene occur which the Grand Vizir interfered to put an end to. There was nothing in fact throughout the conference, except some unnecessary haughtiness and acerbity in Lord Stratford's general manner, particularly in one or two instances towards the British Commissioner, which might not have passed without observation, except the one brief and apparently unpremeditated ebullition of temper to which I have alluded ; and as ebulliton of this kind are not uncommon with His Excellency, and usually pass away without leaving any deep trace in his subsequent manner, although I do not deem it necessary to yield to them, I do not on the other hand deem it necessary to form a quarrel upon them, nor have our personal relations suffered from the incident I have been discribing.

It is, doubtless, unnecessary for me to observe that in the questions I put at the conference I was guided by my knowledge (as contained in Your Lordship's despatch) of Your Lordship's wishes therein clearly stated, and also by the feeling that, if after that despatch I did not ask for the information I required and offer to state the opinions I entertained, I should justly have been blamed if I subsequently pleaded the ignorance I was in, or brought forward objections which I had not urged when the firman was under consideration. But I cautiously refrained from raising any difference, either by pressing for what the R.R. deemed it proper to refuse, or by bringing forward the instructions, not given directly to myself, which justified the course I was pursuing. Neither did I state that Her Majesty's Ambassador had acted improperly in not furnishing me during the previous conferences with the same information that the other R.R. had given to the other Commissioners (This is a matter which only Your Lordship can decide). I merely stated a fact (which if I were to discuss the subject) it was impossible for me to conceal viz : that I was at that time unacquainted with all that had passed relative to the drawing up of the firman, up to the period at which we then met ; a fact which bore necessarily on the request for information which I was making.

I can only state that, although I hope I thus acted with every necessary reserve, I would have preferred remaining altogether silent, to provoking an occurrence which though wholly unforeseen by me, and invested, as it would appear, by others with undue importance I nevertheless sincerely regret.

https://biblioteca-digitala.ro

I have only to add that foregoing account is taken from one more in detail, which I made immediately after the 13th January, and which I read to Baron Koller and B⟨aro⟩n Talleyrand who expressed themselves in high terms, both as to its exactness, and its moderation.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

One of the Commissioners, the Chevalier Benzi, who understands English, having just called upon me, I gave him this dispatch to read. He states, I am happy to say, that it is perfectly impartial and perfectly correct.

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 102—107.

■

Confidențial

Constantinopol, 22 februarie 1857

Excelență,

Am citit cu îngrijorare în diferite gazete relatări, desigur exagerate, asupra diferendului care, se afirmă, a avut loc între mine și Lordul Stratford la Conferința din 13 ianuarie.

Am considerat corect în acel moment să dau Excelenței voastre, în mod neoficial, unele detalii referitoare la acea conferință, detalii ce nu apar în raportul meu nr. 1[1], dar mi se pare că ar fi bine, după relatările care au apărut, să expun Excelenței voastre, într-un document oficial, acele fapte ce sînt cele mai esențiale, pentru a putea aprecia un incident ce, din nefericire, a atras atît de mult atenția.

Excelența voastră știe din comunicarea mea particulară din 19 ianuarie[2] că, după ce a fost citit firmanul de către Edhem Pașa, am întrebat pe reprezentanți dacă vor binevoi să dea comisiei unele informații referitoare la principiile și faptele ce i-au ghidat în elaborarea documentului pe care-l aveam în față și am accentuat necesitatea acestei cereri, remarcînd că eu personal nu știam nimic în acel moment despre ce avusese loc la conferințele anterioare între reprezentanți, nici, firește, despre firman, decît doar textul firmanului.

Nu am anticipat că ar urma ceva dezagreabil la ceea ce mi s-a părut o cerere foarte firească și o remarcă foarte naturală (în împrejurările în care mă găseam), dar, de îndată ce am terminat, ambasadorul englez s-a sculat de pe scaunul său (în acel moment toți ședeam) și a respins în conferință cererea ce i-am înaintat-o, de o manieră în care exprimarea sa trăda o considerabilă iritare, în special în tonul și maniera expunerii făcute, care, într-o anumită măsură, fără îndoială, era personală și ofensatoare față de mine. Dacă aș fi răspuns pe același ton, ar fi avut loc probabil o altercație, dar am avut grijă, după cum sînt sigur că oricine dintre cei prezenți ar confirma, să formulez remarcile, pe care atacul neașteptat al lordului Stratford le-a provocat,

https://biblioteca-digitala.ro

într-o manieră care, fără să lase loc intimidării, nu a avut tendința să provoace sau să continue orice ar fi semănat cu o discuție aprinsă ; în consecință, deși incidentul descris a creat o anumită încordare în discuția ce a urmat și a lăsat, fără îndoială, o impresie dezagreabilă, nu se poate spune că a avut loc o dezbatere prelungită sau supărătoare.

Cu referire la ce s-a întîmplat în legătură cu instrucțiunile lordului Stratford la care se referă în unanimitate gazetele amintite, ceea ce s-a petrecut în realitate a fost după cum urmează : după ce am solicitat informațiile, pe care și acum consider că ar fi trebuit să le primească comisia, dar care informații au fost refuzate, am întrebat dacă mi se poate permite să atrag atenția asupra unor obiecțiuni (fusesem invitați să asistăm la redactarea firmanului, un cuvînt vag, care necesită explicații) la anumite părți ale firmanului, socotite de mine că ar putea fi îmbunătățite și, la întrebarea internunțiului austriac dacă aveam unele instrucțiuni de la guvernul Maiestății sale care să mă autorizeze să presupun că am fost justificat în această direcție, i-am răspuns că instrucțiunile despre acest subiect au fost date reprezentanților, și nu comisarilor și ei erau aceia care trebuie să fie îndrumați de instrucțiuni. Ambasadorul englez a declarat atunci, după cum am informat deja pe Excelența voastră, că nu trebuie să expună natura instrucțiunilor sale. M-am abținut din nou să provoc un incident dezagreabil, declarînd că știam care erau acele instrucțiuni — remarcînd numai că, dacă nu aș fi încurajat, nu aș face observațiile ce le aveam pregătite, dar, în acest caz, nu voi fi răspunzător pentru un document din care socoteam că multe părți necesitau să fie reconsiderate și discutate, dar asupra căruia nu mi se permitea să exprim o opinie.

Excelența voastră știe că s-a decis în cele din urmă ca să nu propună comisarii decît amendamente verbale la textul firmanului, iar ceea ce a avut loc după aceea se poate găsi în raportul meu nr. 1.

Această expunere simplă (a cărei exactitate este ireproșabilă) a esenței celor ce s-au petrecut între mine și lordul Stratford (am evitat să dau citate, pentru că, deși memoria mea este destul de exactă, exceptînd cazurile șocante, pot să existe unele greșeli în prezentarea lor), va fi suficientă pentru a arăta că o mare parte a presei a exagerat cele ce s-au întîmplat în realitate. Eu nici nu am imputat lordului Stratford că a nesocotit instrucțiunile sale, nici nu s-a produs o scenă violentă la care să fi intervenit marele vizir ca să-i pună capăt. De fapt, nimic nu s-a întîmplat în tot timpul conferinței, cu excepția aroganței inutile și asprimii în maniera generală a lordului Stratford, în special într-un caz sau două față de comisarul britanic, fapt care poate că nu a trecut fără să fie observat, și a unui scurt acces de mînie, aparent nepremeditat, la care am făcut aluzie ; întrucît accese de acest fel nu sînt neobișnuite la Excelența sa și, de obicei, trec fără să lase vreo urmă adîncă în atitudinea sa ulterioară, nu consider că este necesar să le dau importanță ; pe de altă parte, nu cred că este necesar să provoc o ceartă din cauza lor și nici relațiile noastre personale nu au avut de suferit din incidentul pe care l-am descris.

Fără îndoială, este inutil pentru mine să remarc că în întrebările pe care le-am pus la conferință am fost orientat de cunoașterea dorințelor Excelenței voastre clar exprimate în depeșa Excelenței voastre și, de

https://biblioteca-digitala.ro

asemenea, de sentimentul că, după acea depeşă, dacă nu aş fi cerut informaţiile necesare şi nu m-aş fi oferit să expun opiniile ce le-am susţinut, aş fi fost, pe bună dreptate, de vină dacă, ulterior, aş fi invocat ignoranţa drept scuză sau aş fi adus obiecţiuni pe care nu le-am susţinut cînd s-a studiat firmanul. Dar prudent, m-am abţinut să dau naştere unui diferend, fie insistînd asupra a ceea ce reprezentanţii considerau că este corect să refuze, fie prezentînd instrucţiuni ce nu-mi fuseseră date direct, dar care justificau calea urmată. Nici nu am declarat că ambasadorul Maiestăţii sale a acţionat incorect, netransmiţîndu-mi în timpul conferinţelor anterioare acele informaţii pe care ceilalţi reprezentanţi le-au dat comisarilor lor (aceasta fiind o chestiune asupra căreia numai Excelenţa voastră poate decide). Am expus numai un fapt (dacă ar trebui să discut problema) ce-mi era imposibil să-l ascund, anume că : în acel moment nu ştiam tot ce se întîmplase referitor la elaborarea firmanului pînă în perioada cînd ne-am întîlnit, fapt ce sprijinea, inevitabil, cererea de informaţii pe care am făcut-o.

Pot numai să afirm că, deşi sper că am acţionat astfel cu toată rezerva necesară posibilă, aş fi preferat să tac cu desăvîrşire, decît să provoc o întîmplare, complet neprevăzută de mine, căreia, după cum se pare, alţii i-au dat o importanţă exagerată, pe care eu, cu toate acestea, o regret sincer.

Trebuie să adaug că relatarea de mai sus a fost făcută de mine mai detailat imediat după 13 ianuarie, cînd am citit-o baronului Koller şi baronului Talleyrand, care s-au exprimat în termeni elogioşi atît în ceea ce priveşte exactitatea, cît şi moderaţia.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

Unul dintre comisari, cavalerul Benzi, care înţelege engleza şi m-a vizitat chiar acum, a citit acest raport pe care i l-am dat. El declară, sînt bucuros să o spun, că este perfect imparţial şi perfect corect.

H. L. Bulwer

---

[1] Vezi doc. 23.
[2]. Doc. 24.

33

Constantinopol, 11/23 februarie 1857.
H. L. Bulwer către lord Clarendon : Poziţia ambiguă a guvernului otoman faţă de Unire. Comentarii pe marginea acestei probleme şi a firmanului de convocare a Divanurilor ad-hoc.

Constantinople, February 23, 1857

Nr. 9

My Lord,

I am reading over the copy of my despatch nr. 6 [1] and I am disposed to think that in stating that the present Turkish Government's

https://biblioteca-digitala.ro

opinions did not seem based on any solid principles with respect to the Union, I have not clearly stated my meaning or in some degree overstated my opinion.

The present Turkish Government no doubt like the preceding one is strongly impressed with the great Roman principle Divide et impera. On this principle is governed the whole Ottoman Empire. But I do not think that all the particular circumstances which may and do environ the one particular question of the Principalities have yet been duly weighed and considered by the present Cabinet, and, I repeat, I cannot recognize a clear understanding of the position of the Principalities, coupled with a form resolved to oppose their union, as compatible with a tacit acquiescence in the Firman which as far as I can learn is expressly calculated to produce Divans certain to pronounce in favour of that measure.

The recent article in the „Moniteur" suggests considerations, with which on a future occasion I shall trouble Your Lordship.

I have the honor.....

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 110—111.

■

Nr. 9 Constantinopol, 23 februarie 1857

Excelenţă,

Recitesc copia raportului meu nr. 6 [1] şi sînt dispus să cred că, declarînd că opiniile actualului guvern turc nu par să se bazeze pe nici un principiu solid în ce priveşte Unirea, nu am formulat clar gîndurile mele sau, într-o anumită măsură, mi-am exagerat părerea.

Fără îndoială că actualul guvern turc, ca şi precedentul, este puternic influenţat de faimosul principiu roman „Divide et impera". Întregul Imperiu Otoman este guvernat după acest principiu. Dar nu cred că toate împrejurările deosebite care pot să învăluiască şi învăluiesc problema specială a Principatelor au fost pînă acum cîntărite cum se cuvine şi luate în considerare de actualul cabinet şi, repet, nu pot înţelege sensul clar al poziţiei Principatelor, cuplată cu hotărîrea fermă de a face opoziţie unirii lor, ca fiind compatibilă cu o aprobare tacită în firman, care, după cîte am aflat, este expres calculat să ducă la formarea de divanuri menite a se pronunţa în favoarea acestei măsuri.

Articolul recent din „Moniteur" sugerează aprecieri cu care voi deranja pe Excelenţa voastră cu o viitoare ocazie.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

[1] Vezi doc. 28.

https://biblioteca-digitala.ro

34

București, 12/24 februarie 1857.
R. G. Colquhoun către lord Clarendon: Despre efectul produs în Țara Românească de un articol publicat în „Le Moniteur" asupra Unirii Principatelor; poziția consulului față de această problemă.

Nr. 8 Bucharest, February 24, 1857

My Lord,

In obedience to instructions conveyed in Your Lordship's Despatch confidential, No. 30, of 22th September last [1], I have to report that, on the arrival here of the Article recently published in the Moniteur [2], respecting the question of the Union of the Provinces a large number of persons (very few of them Boiars of the upper class) waited on the French Agent, to testify their sense of the line of conduct thus openly manifested by France.

The young men, promoters of this movement, employed themselves actively in inducing many of the Merchants to give into their views: consecquently many of the Merchant Class were among those who waited on the French Agent.

I have used the greatest prudence in endeavouring to prevent a number of our really well-thinking young men from being led away by the false idea of the benefits which would accrue to them from the Union of the Provinces: that a Union under a Native would not by any possibility be an advantage, while Union under a Foreign Prince was neither for the general interest of Europe, nor did it coincide with the policy of Great Britain.

Many are however persuaded by the language which Mr. Béclard has not ceased to hold to all who come in contact with him.

I have been the more reserved from an unwillingness to depart from the line traced out to me in Your Lordship's instructions, to which I have closely adhered, although the course of my French Coleague, who I believed, had similar instructions, has been quite the reverse.

I have the honour...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57; P.R.O. London, F.O. 78/ vol. 1289, f. 71—73v.

■

No. 8 București, 24 februarie 1857

Excelență,

Conform instrucțiunilor transmise prin depeșa confidențială a Excelenței voastre nr. 30 din 22 septembrie trecut [1], trebuie să raportez că, la sosirea aici a articolului recent publicat în Monitor [2], referitor la problema unirii provinciilor, un mare număr de persoane (foarte puțini

https://biblioteca-digitala.ro

dintre ei boieri din prima clasă) au vizitat pe reprezentantul francez pentru a afirma linia lor de conduită, manifestată astfel în mod deschis de Franța.

Tinerii care promovează această mișcare au fost activi în a convinge pe mulți dintre comercianți să adere la vederile lor ; în consecință, printre cei care au vizitat pe agentul francez au fost mulți din clasa negustorilor.

Am procedat cu cea mai mare prudență în strădania de a-i împiedica pe unii dintre tinerii într-adevăr inteligenți să se lase ademeniți de falsa idee a avantajelor ce vor rezulta din unirea provinciilor : că o unire sub un domn pământean în orice caz nu va fi un avantaj, în timp ce unirea sub un prinț străin nu ar fi nici în interesul general al Europei, nici nu ar coincide cu politica Marei Britanii.

Mulți sînt totuși convinși de vorbele domnului Béclard, care nu a încetat să se întrețină cu toți cei care au venit în contact cu el.

Am fost destul de rezervat, nedorind să mă îndepărtez de la linia pe care Excelența voastră mi-a trasat-o în instrucțiuni și la care am aderat cu totul, deși conduita colegului meu francez, care, cred eu, a primit instrucțiuni similare, a fost cu totul contrară.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

---

[1] Vezi doc. 21.

[2] *Acte și documente*, vol. III. p. 1111—1112. Este vorba de un articol din 5 februarie 1857, publicat în „Le Moniteur", prin care Franța reconfirma atitudinea sa prounionistă.

35

București, 16/28 februarie 1857.

R. G. Colquhoun către lord Clarendon : Despre apropiata sosire a trimișilor otomani purtători ai firmanelor de convocare a Divanurilor ad-hoc și a comisarilor marilor puteri. Deși chestiunea Unirii provoacă un sentiment de neliniște, nu se întrevede izbucnirea unor confruntări între partide sau necesitatea unei intervenții armate.

Bucharest, 28 February 1857

No. 9

My Lord,

We learn this evening that the bearers of the Firmans of convocation of the Divans, Kiamyl Bey and Cabouli Effendi are at Varna and about to proceed to Silistria.

The Caimacam of Moldavia is seriously ill, so as to be compelled to entrust the current affairs to his Council of state : this Body in announcing the fact to Prince Ghyka has asked him to send a Mehmendar to meet Cabouli at Calarash.

https://biblioteca-digitala.ro

I presume the Firmans will be immediately promulgated and measures taken to prepare the Electoral lists.

The Firmans appear to be well conceived, though we must expect some difficulties to arise in their working when the system is so new.

The question of the domicile will I hope be allowed its widest interpretation, that which it always bore until the restricted one was imposed by Prince Bibesco in 1846.

With respect to the arrival of the Commissioners report here fixes the 15th or 20th March as the period when the French, English and Turkish members are expected.

The vexed question of the Union of the Principalities will I fear give rise to much angry feeling, or rather it has already done so, but I do not anticipate anything like a hostile collision between the Parties — nor a necessity for intervention of an armed force.

The Wallachian people are a quiet patient Nation — as they shewed themselves in 1848 — and unless they are urged on from without, I have no fear of their passing the bounds of reason and prudence.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279; f. 75—76 v.

■

Nr. 9

București, 28 februarie 1857

Excelență,

Am aflat în seara aceasta că purtătorii firmanelor pentru convocarea Divanurilor, Kiamil bey și Cabuli efendi, sînt la Varna și pe cale să plece spre Silistra.

Caimacamul Moldovei este grav bolnav, astfel încît va fi silit să încredințeze treburile curente Consiliului administrativ; acest organism, informînd pe prințul Ghica de aceasta, i-a cerut să trimită un mehmendar să-l întîmpine pe Cabuli la Călărași.

Presupun că firmanele vor fi imediat promulgate și se vor lua măsuri pentru pregătirea listelor electorale.

Se pare că firmanele sînt bine concepute, deși ne așteptăm să se ivească unele dificultăți în punerea lor în aplicare, sistemul fiind atît de nou.

Sper că problemei domiciliului i se va da o largă interpretare, aceea pe care a avut-o întotdeauna pînă la cea restrînsă, impusă de prințul Bibescu în 1846.

Referitor la sosirea comisiilor, se zvonește aici că 15 sau 20 martie este data cînd sînt așteptați împuterniciții francez, englez și turc.

Problema Unirii Principatelor mă tem că va da naștere la multe resentimente, după cum s-a și întîmplat, dar nu anticipez nimic de genul unei ciocniri ostile între partide și nici necesitatea unei intervenții cu forțe armate.

https://biblioteca-digitala.ro

Valahii sînt o națiune liniștită și răbdătoare — după cum s-au dovedit în 1848 — așa că nu mă tem că vor depăși limitele rațiunii și prudenței, numai dacă nu sînt stimulați dinafară.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

36

Constantinopol, 18 februarie/2 martie 1857.
H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre considerațiile sugerate de un articol din „Moniteur" privind Unirea Principatelor Române. Crede că o declarație a guvernului englez, ca răspuns la măsura adoptată recent de guvernul francez, ar putea influența decizia Divanurilor ad-hoc în privința Unirii Principatelor. Necesitatea ca guvernul britanic să-și fixeze poziția numai după ce va cunoaște natura exactă a Unirii propusă de Adunările ad-hoc.

Nr. 10

Constantinople, March 2, 1857

My Lord,

When I ventured to recommend to Her Majesty's Government the strictest impartiality with respect to the question of the Union of the Principialities until such time as the commission appointed for that purpose should have been able in some degree at least to ascertain the wishes of the people, the practicability of the plan, the manner in which it would affect the interests of the Porte, I did not anticipate the recent article in the "Moniteur".

Previously to this article this Government was not certainly indifferent to the question at issue, but manifested less interest concerning it formerly ; a proof of which was seen during the recent visit to this city, of Prince Bibesco ; that personage, although a candidate for the Vice Presidency of the Wallachian Divan, and avowedly an unionist, having received the highest honours which the Sultan would bestow on him.

The measure however now adopted by the French Government has roused that of this country, and Your Lordship is ere now probably acquainted with the language it holds. It is also clear that after the line of conduct pursued by the Cabinet of the Tuilleries, every other cabinet is free to pursue any course it may think proper : but my own opinion is still, as far as concerns the policy which is at present most suitable to Her Majesty's Government, unaltered.

I confess that of I thought any counter declaration at this time on the part of Her Majesty's Government could materially affect the decisions of the Divans with respect to the union of the Principalities. I might deem such a declaration advisable and counsel H. M. Government to make it, because whatever may be the exact importance of this

https://biblioteca-digitala.ro

measure in itself, which must in a great degree depend on the nature of the union proposed, there can be no doubt that a great many difficulties would at the present time be avoided, if a question on which opinions so greatly differ could be set aside or even adjourned.

But unless every person best qualified to form an opinion is mistaken the Divans called together under the present firman will vote unanimously, or almost unanimously in favour of the union, whatever declaration might now be made by Great Britain. To oppose such a vote consequently is to abdicate the advantages of neutrality without gaining the advantages of partisanship. It will not however be suficient for the Divans merely to vote in favour of uniting the two provinces ; they will eventually be forced to vote in favour of some specific plan of union : and it seems probable that there will not be so many in favour of any one plan which is definite, as there are in favour of the general idea wich is vague.

Moreover the project of union which the Divans adopt will either bear upon its face very grave objections, or it will be one calculated to obviate many of the objections which have hitherto been urged generally against any project of union. In either case Her Majesty's Government will be better to justify a positive course or a positive opinion than at the present time. I am also persuaded that such caution on the part of H. M. Government will be upon the whole useful to the Porte, which at this moment declares that it will never consent to the Union of the Principalities whatever the vote of the Divans. For, should this Government, even if acting on just grounds persist in this its present resolution, it will nevertheless require some moral support to sustain it in such a course and to justify it in the eyes of the Principalities whose wishes it will be disregarding.

That moral support cannot be derived from the Government of Austria which from the first moment has, evidently on principles of policy applicable to its own condition, manifested to every project of union that could be devised the most decided opposition : but it could be given by a Government like that of England, if the Government of England having no direct or peculiar interest in the question should have waited calmly to ascertain the exact nature of the union that was desired, should have listened impartially to all that could be said in favour of that project, and should then have judicially pronounced itself on the side of Turkey.

In short, if the Turkish Government is right, the more H.M. Government appears to afford its support as the result of matured judgement and inquiry, the greater that support will be.

On the other hand, should it finally appear that the fears of Turkey are exaggerated and that the union proposed is not such a one as need justly alarm her, the more Her Majesty's Government will have to congratulate itself on a prudent reserve, which in adding to its reputation for wisdom and prudence will justly enhance its authority — an authority it may then exercise advantageously over the Ottoman counsels.

Your Lordship will not fail to observe that the recommendation with which I have thus ventured to trouble you is founded in a great

https://biblioteca-digitala.ro

degree upon a belief, corroborated by all that I have heard, even from the Internuncio ; that the course which the approaching Divans will pursue with respect to the question of union is already certain. Should I when on the spot see reason to alter my present opinion on this subject, I shall not fail to inform Your Lordship.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arhi. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 112—116 v.

■

Nr. 10

Constantinopol, 2 martie 1857

Excelență,

Cînd mi-am permis să recomand guvernului Maiestății sale cea mai strictă imparțialitate cu referire la problema Unirii Principatelor pînă în momentul cînd comisia numită în acest scop va fi capabilă, într-o anumită măsură cel puțin, să stabilească dorințele poporului, posibilitatea de punere în practică a planului, maniera în care el ar afecta interesele Porții, nu am anticipat recentul articol din „Moniteur".

Înainte de acest articol, acest guvern nu era, desigur, indiferent la problema în cauză, dar manifesta mai puțin interes altădată referitor la aceasta, o dovadă fiind evidentă în timpul vizitei recente în acest oraș a prințului Bibescu ; acest personaj, deși candidat pentru vicepreședința Divanului valah și declarat unionist, a primit cele mai înalte onoruri pe care Sultanul i le putea acorda.

Totuși, măsura adoptată acum de guvernul francez a suscitat-o pe aceea din această țară și Excelența voastră, probabil, este pînă acum informată asupra limbajului folosit. Este clar, de asemenea, că după linia de conduită urmată de cabinetul de la Tuilleries, orice alt guvern este liber să urmeze orice cale va considera convenabilă, dar propria mea părere este încă neschimbată în ce privește politica care convine cel mai mult în prezent guvernului Maiestății sale.

Mărturisesc că am considerat orice contra-declarație în acest moment din partea guvernului Maiestății sale ca putînd afecta în fond deciziile divanurilor cu referire la unirea principatelor. Aș putea considera o astfel de declarație oportună și recomand guvernului Maiestății sale să o facă, deoarece, oricare ar fi importanța exactă a acestei măsuri prin ea însăși, putînd în mare măsură să depindă de natura unirii propuse, nu este nici o îndoială că multe dificultăți ar fi în prezent evitate dacă o problemă despre care părerile sînt atît de diferite ar putea fi omisă sau chiar amînată.

Dar, numai dacă persoanele cele mai indicate să-și formeze o părere se înșeală, Divanurile, convocate în baza prezentului firman, vor vota în unanimitate, sau aproape în unanimitate în favoarea unirii, indiferent de declarația care ar putea fi făcută acum de Marea Britanie. În consecință, a te opune unui astfel de vot ar însemna să renunți la avantajele neutralității, fără să obții avantajele asocierii

https://biblioteca-digitala.ro

la o cauză. Totuși, nu va fi suficient pentru Divanuri numai să voteze în favoarea unirii celor două provincii ; ele vor fi, în cele din urmă, forțate să voteze în favoarea unui plan specific de unire și se pare că este probabil că nu vor fi atît de mulți în favoarea oricăruia dintre planurile definitive, cît sînt în favoarea ideii generale, care este neclară.

De altminteri, proiectul de unire pe care-l adoptă divanurile va întîmpina sau obiecțiuni foarte grave, sau va fi astfel conceput încît să ocolească multe dintre obiecțiunile care au fost pînă acum susținute în general contra oricărui proiect de unire. În oricare dintre cazuri, guvernul Maiestății sale va fi mai capabil să justifice o cale fermă sau o opinie hotărîtă, decît în momentul de față. Sînt, de asemenea, convins, că o astfel de precauțiune din partea guvernului Maiestății sale va fi, în ansamblu, folositoare Porții, care în acest moment declară că nu va consimți niciodată la unirea principatelor, oricare ar fi votul divanurilor. Pentru că, dacă acest guvern, chiar acționînd pe baze solide, persistă în actuala sa hotărîre, va avea, cu toate acestea, nevoie de un oarecare suport moral pentru a-l susține pe acest făgaș și a-l justifica în ochii Principatelor, ale căror dorințe nu le va lua în seamă.

Acel suport moral nu poate fi obținut din partea guvernului Austriei, care, din primul moment și-a manifestat cea mai decisă opoziție, evident bazat pe principii de politică aplicabile propriei sale situații, față de orice proiect de unire ce ar putea fi pus la cale, dar acest sprijin ar putea fi dat de un guvern ca cel al Angliei, dacă guvernul Angliei, neavînd un interes direct deosebit în această chestiune, ar aștepta cu calm să constate natura exactă a unirii dorite, ar asculta imparțial la tot ceea ce se poate spune în favoarea acelui proiect și atunci ar putea să se pronunțe în mod judicios de partea Turciei.

Pe scurt, dacă guvernul turc are dreptate, cu cît mai mult guvernul Maiestății sale pare să acorde sprijinul său, ca un rezultat al unei judecăți mature și al cercetării, cu atît mai mare va fi acest sprijin.

Pe de altă parte, dacă în cele din urmă s-ar dovedi că temerile Turciei sînt exagerate și că unirea propusă nu trebuie să o alarmeze în mod justificat, cu atît mai mult guvernul Maiestății sale va avea motiv să se felicite de prudență, rezervă care, alături de reputația sa de înțelepciune și de prevedere, va mări, pe bună dreptate, autoritatea sa, autoritate pe care ar putea atunci să o exercite cu folos asupra dezbaterilor otomane.

Excelența voastră va remarca poate că recomandarea cu care mi-am permis să vă deranjez se bazează în mare măsură pe convingerea, confirmată de tot ce am auzit, chiar de la înternunțiu, că drumul ce îl vor urma viitoarele divanuri referitor la problema unirii este deja sigur. Dacă, atunci cînd voi fi la fața locului, voi avea vreun motiv să-mi modific actuala părere asupra acestui subiect, voi informa negreșit pe Excelența voastră de aceasta.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

37

București, 22 februarie/6 martie 1857.
R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe : Exprimă nemulțumirea față de numirea a 6 ispravnici de județe ; atrage din nou atenția asupra petiției boierilor moldoveni adresată marilor puteri la 7/19 februarie 1857 ; susține ideea unui căimăcămii formate din 3 persoane, insistînd pentru I. Slătineanu, N. Crețulescu și I. A. Filipescu ; caracterizarea lor ; critici la adresa lui Al. Ghica.

Bucharest, 6 March 1857

No. 18
Copy. Confidential

The Official Gazette of yesterday publishes the names of 6 individuals appointed to be Ispravniks or Governors of Districts.

With one single exception these nominations are remarkable for the incapacity, if not worse, of the individuals selected.

I have been made acquainted with some of the secret conditions laid down for the observance of these new Governors, and they are certainly not such as to insure to the Country a free action in the approaching elections.

Your Excellency is of course in possession of a Note presented by the Moldavian Boiars to the Resident Consuls containing a petition to their respective Governments [1] ; these documents merit our attention, in my humble opinion, and from the bad use that the Caimacam of Wallachia is making of his power, it is too evident his object is to check the free expression of public opinion and to confine the elections as far as possible to the very narrow circle of his own partizans.

The remark therefore of the Moldavian Boiars is equally applicable to this province ; that the late Hospodar being desired to lay down his functions in order that he might not from the simple possession of power exercise undue influence, the Caimacams were established provisionally and with limited attributions ; that the unavoidable delays which have taken place in carrying out certain clauses of the Treaty have strengthened the position of the Caimacam and in all but the name he is de facto reigning Prince.

Had the Prince Alexander Ghyka listened to the advice of his friends, had he redeemed the pledges made before and immediately after his nomination of reforming abuses and bringing forward men who would sincerely have cooperated in preparing the Country by their good example to receive such new Institutions as at the Porte with the aid of Her allies is desirous of conferring on the Provinces, he would have not only rendered his name illustrious, and have called down the blessings of his people, but most probably have insured to himself the support of his Sovereign in the future arrangements to be

https://biblioteca-digitala.ro

made. But the contrary has been the case, and the Wallachians from the last six months experience of his Government have withdrawn all confidence in him and begin already to weigh the merits of the only two other candidates. If therefore we cannot succeed in instilling new blood into the administration and I fear, though we have a few honest men here, not one of these possesses sufficient weight to recommend himself to the mass of Electors, the Country will have to fall back on Mess⟨ieu⟩rs Bibesco and Stirbey.

From what I have been able to gather from my Moldavian correspondence, I should say that a Caimacamie of three persons is looked upon as offering the best guarantee for carrying out the intentions of the European Powers viz : arriving at a correct notion of the wishes and wants of the Populations. This may be difficult, there being only a *single* Caimacam in Wallachia but should it be decided on, it may be matter for consideration how far we could assimilate the system in both Provinces. I have little doubt the commissioners will see when they arrive that the party Ghyka today in power, is as desirous of fettering public opinion as was the party Stirbey. Will it therefore be impossible to suspend the single Caimacams functions and place the administration in the hands of men whose characters are good and who will at the same time be a check on the too great influence of their Colleagues. Supposing this to be possible, I have selected six names and have conversed over the matter with some of my fellow Agents who agree as to the high honorable characters of the men and have expressed their confidence that all and any of the names would act fairly and impartially in eliciting the rational expression of the nation free from the influence of the Clubs which have lately been formed.

1. Jean Slatineano, supposed Bibesco in his tendencies but strictly honest.

2. Nicolas Crezzulesco.

3. Jean Alexandre Philipesco, formerly Minister of Justice, son in law of Bibesco, of unimpeached character.

4. Constantin Crezzulesco — not popular, but of a firm character and one of our best working men.

5. Jean Cantacuzène — sometime in Charge of the Ministry of justice upright and enjoying public opinion.

6. Barbo Catardji, supposed to be engaged to Prince Stirbey, of high capacity and sound education.

I should prefer the three first, but if Nicolas Crezzulesco should be looked upon unfavorably by Austria, which I hardly think would be the case, his brother Constantin no 4 might be chosen ; but I believe Nicolas of more experience in the details of the administration.

I have the honor...

(Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1289, f. 89—94.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 18
Copie. Confidențial

București, 6 martie 1857

Ziarul oficial de ieri publică numele a 6 persoane numite ca ispravnici sau prefecți de județe.

Cu o singură excepție, aceste numiri se remarcă prin incompetența, dacă nu și mai rău, a persoanelor alese.

Mi s-au adus la cunoștință cîteva din condițiile secrete stabilite pentru a fi respectate de acești noi prefecți și ele nu sînt, în nici un caz, de natură să asigure țării o liberă acțiune în alegerile care se apropie.

Desigur că Excelența voastră este în posesia notei prezentate de boierii moldoveni consulilor rezidenți, care conține o petiție către guvernele respective [1]; aceste documente, după umila mea părere, merită atenția noastră și după cum caimacamul Valahiei își folosește în mod greșit puterea, este prea evident că scopul său este de a controla exprimarea liberă a opiniei publice și de a limita alegerile, pe cît posibil, la un cerc foarte restrîns al propriilor lui partizani.

Remarca boierilor moldoveni se poate deci aplica, în egală măsură, și acestei provincii : că fostului domnitor i s-a cerut să renunțe la funcțiile sale, pentru ca, prin simpla putere pe care o are, să nu poată exercita o influență nedorită, iar caimacamii au fost numiți provizoriu și cu atribuții limitate ; că amînările inevitabile care au avut loc în executarea unor clauze ale tratatului au întărit poziția caimacamului și acesta este domnitorul, de facto, în toate, în afară de titlu.

Dacă prințul Alexandru Ghica ar fi ascultat de sfatul prietenilor săi, și ar fi ținut angajamentele asumate înainte și imediat după numirea sa, corectînd abuzurile, promovînd oameni care ar fi colaborat sincer la pregătirea țării, prin exemplul lor bun pentru primirea unor instituții noi, pe care Poarta, cu ajutorul aliaților săi, dorește să le confere provinciilor ; astfel prințul, nu numai că și-ar fi făcut numele ilustru și ar fi atras binecuvîntările poporului său, dar și-ar fi asigurat, foarte probabil, sprijinul suveranului său în viitoarele măsuri de luat. Cazul a stat însă invers și, după ultima experiență de șase luni a guvernării sale, valahii n-au mai avut încredere în el și au început deja să cîntărească meritele celorlalți doi candidați. Dacă, prin urmare, nu am reușit să infiltrăm un flux nou de sînge în administrație, mi-e teamă că, deși avem cîțiva oameni cinstiți, nici unul nu are greutate suficientă să se recomande masei de alegători și țara va cădea din nou în mîinile domnilor Bibescu și Știrbei.

Ceea ce am putut selecta din corespondența mea din Moldova îmi permite să spun că o căimăcămie de trei persoane este considerată că oferă cea mai bună garanție pentru executarea intențiilor puterilor europene, adică : stabilirea unei noțiuni corecte despre dorințele și necesitățile populației. Aceasta poate să fie dificil, în Valahia fiind numai un *singur* caimacam, dar, dacă se va lua o astfel de decizie, ar putea să constituie o chestiune care ar permite să se aprecieze cît de mult s-ar

https://biblioteca-digitala.ro

putea asimila sistemul în ambele provincii. Mă cam îndoiesc că comisarii vor înțelege, cînd vor sosi, că partidul lui Ghica, azi la putere, este tot atît de doritor să încătușeze opinia publică, cît și partidul lui Știrbei. Oare va fi deci imposibil să se suspende din funcții caimacamii unici și să se înmîneze administrația unor oameni de caracter, care vor împiedica, în același timp, influența prea mare a colegilor lor? Presupunînd că acest lucru este posibil, am selectat șase nume și am discutat despre această chestiune cu cîțiva dintre agenții diplomatici, colegii mei, care sînt de acord cu caracterul extrem de onorabil al acestor persoane și și-au exprimat încrederea că toți și fiecare dintre ei ar acționa în mod corect și imparțial în a realiza exprimarea rațională a unei națiuni, liberă de orice influență a cluburilor care au fost recent înființate.

1. Ion Slătineanu, presupus a fi de partea lui Bibescu în preferințele sale, dar perfect cinstit.

2. Nicolae Crețulescu.

3. Ion Alexandru Filipescu, fost ministru de justiție, fiu vitreg al lui Bibescu, avînd un caracter ireproșabil.

4. Constantin Crețulescu — impopular, dar avînd un caracter ferm și unul dintre oamenii cei mai activi.

5. Ion Cantacuzino — un timp a răspuns de ministerul de justiție, cinstit și avînd o opinie publică favorabilă.

6. Barbu Catargiu, presupus a fi obligat prințului Știrbei, de mare competență și cu o educație sănătoasă.

Aș prefera pe primii trei, dar dacă Nicolae Crețulescu ar fi privit în mod nefavorabil de Austria, ceea ce nu cred că ar fi cazul, ar putea fi ales fratele său, Constantin, nr. 4; dar cred că Nicolae are mai multă experiență în amănuntele de administrație.

Am onoarea...

(Semnat) R. G. Coquhoun

[1] Vezi nota 1 de la doc. 30.

38

București, 24 februarie/8 martie 1857.

R. G. Colquhoun către lord Clarendon: Anunță sosirea purtătorilor firmanelor de convocare a Divanurilor ad-hoc în Moldova și Țara Românească, Cabuli efendi și Kiamil bey; solemnitatea citirii firmanului; îngrijorarea pricinuită de interpretarea noțiunii de „domiciliu" electoral.

No. 13 Bucharest, 8 March 1857

My Lord,

Kiamyl Bey, bearer of the Firman for the Convention of the Divan in Wallachia, and Cabouli Effendi of that for Moldavia, arrived at Kalarash opposite Silistria on the 6th and proceeded, the former for this place, the latter for Iassy.

https://biblioteca-digitala.ro

This day at 12, The Firman was read with all possible solemnity to the Prince Caimacam, in the Hall of the Palace, în presence of the Agents of the Foreign Powers, of the Ministers and dignitaries of the Church ; it was first read in Turkish, subsequently in Wallachian by the Secretary of State. Nothing could exceed the breathless attention with which it was listened to, by an audience composed of upwards of thousand persons. The reading finished Kiamyl Bey, who is not happy in his delivery, read a short address expressive of his hope that the Wallachians would respond to the gracious intention of the Sovereign, and by their dignified and prudent conduct prove that they were not unworthy of the confidence reposed in them.

The Prince Caimacam in reply trusted that such would be the case ; and he appealed to the Agents of the Foreign Powers present to grant their assistance and cooperation, to his direct appeal, which was wholly unexpected and of which I was not informed beforehand, I was the oldest of the Corps, simply bowed acquiescence — but in a private conversation later, I told the Prince I should at all times be most happy to give him my support as far as lies in my power and I sincerly trusted that by a strictly impartial conduct on the part of the Government, he would see that the spirit of the Firman be carried out.

Some anxiety still is felt as to the interpretation of the term „Domicile" and it would be well that some instructions be sent to the Caimacam on this point ; if the interpretation be limited, the elections will be restricted to a very few persons — if holding property in a district be considered to constitute „domicile", as in original Reglement Organique, a better class of men will be brought forward — for it must be recollected that all persons of any education congregate to the Capital, the very nature of the climate (five months of winter) prevents persons from residing on their estates for more than a few months of the year.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1289, f. 95—97 v.

■

Nr. 13 București, 8 martie 1857

Excelenţă,

Kiamil bei, purtătorul firmanului pentru convocarea Divanului din Valahia şi Cabuli efendi, pentru Moldova, au sosit la Călăraşi, vis-à-vis de Silistra, la 6 curent şi au plecat, primul la locul lui de aici şi ultimul la Iaşi.

Azi, la 12, firmanul a fost citit cu toată solemnitatea posibilă prinţului caimacam, în sala palatului, în prezenţa agenţilor puterilor străine, a miniştrilor şi demnitarilor bisericii ; a fost citit mai întîi în limba turcă, apoi în cea română de către secretarul de stat. Nimic nu ar putea depăşi atenţia emoţionată cu care a fost ascultat de o audienţă

https://biblioteca-digitala.ro

compusă din mai mult de o mie de persoane. Cînd s-a terminat citirea, Kiamyl bei, care nu era încîntat de modul de expunere a citit o scurtă adresă exprimîndu-şi speranţa că valahii vor răspunde la intenţia binevoitoare a suveranului şi, prin conduita lor demnă şi prudentă, vor dovedi că merită încrederea ce li se acordă.

În răspuns, prinţul caimacam l-a încredinţat că aşa va fi cazul şi a apelat la agenţii puterilor străine prezente să acorde ajutorul şi cooperarea lor; la acest apel direct, care era cu totul neaşteptat şi despre care nu fusesem informat mai înainte, fiind cel mai în vîrstă din corpul diplomatic, am înclinat numai capul a aprobare — dar, într-o conversaţie particulară ulterioară, i-am spus prinţului că aş fi foarte fericit, în orice moment, să-i acord sprijinul atît cît îmi stă în putere şi sînt sincer încredinţat că, printr-o atitudine cu totul nepărtinitoare a guvernului, el va avea grijă ca spiritul firmanului să se realizeze.

Se resimte încă o uşoară îngrijorare în legătură cu interpretarea termenului de „domiciliu" şi ar fi bine să fie trimise unele instrucţiuni caimacamului asupra acestui punct; dacă interpretarea este limitată, alegerile vor fi restrînse numai la cîteva persoane — dacă faptul de a avea o proprietate într-un judeţ este considerat ca fiind „domiciliu", cum era prevăzut iniţial în Regulamentul organic, o clasă mai bună de oameni va fi promovată, căci trebuie să menţionăm că toate persoanele cu o oarecare educaţie se adună în capitală, însuşi felul climei (cinci luni de iarnă) împiedicînd persoanele ⟨respective⟩ să locuiască la moşiile lor mai mult de cîteva luni pe an.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

39

Constantinopol, 25 februarie/9 martie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Observaţii în legătură cu firmanul de convocare a Adunărilor ad-hoc. Consideră că acesta va fi, în general, bine primit în Principate, deoarece este favorabil unioniştilor; criticile ce se aduc totuşi unor prevederi ale firmanului şi necesitatea de a le explica. Este de părere, împreună cu comisarii Franţei şi Sardiniei, că trebuie să revină comisiei de informare dreptul de a lămuri chestiunile controversate pe care le ridică aplicarea firmanului.

Nr. 11 Constantinople, March 9, 1857

My Lord,

I was in hopes when I last addressed Your Lordship on the subject of the Firman for convoking the Divans, that whatever I might think of some of its provisions it would as a whole be tolerably well received in the Principalities. I still trust this may be the case, but as I have not seen a dispatch from either of H⟨er⟩ M⟨ajesty⟩ consuls general in Mol-

https://biblioteca-digitala.ro

davia and Wallachia for about four months, I am unable to speak as to their opinions. From what I learn elsewhere the Firman in question has satisfied those who look to the Union as their almost exclusive object, but it has otherwise given rise to a variety of complaints, for some of which I was prepared, whilst others in as much as they are of a nature which it requires a certain knowledge of the locality to appreciate, I did not expect: for although as Your Lordship is aware, I had neither the time after the Firman was communicated to me to obtain much local information as to its details nor was allowed to ascertain what information of this nature the Representatives themselves possessed; I concluded nevertheless that on local matters they had duly consulted local authorities.

M. de Talleyrand has asked me whether I could join him in bringing some of the observations that have reached us before the R. R. In order that Your Lordship may know what these observations are I will state the principal ones that have attracted my own attention and which have proceeded from three different sources.

It is thought by many and especially by the parties most interested, who have indeed made an appeal upon the subject to the Porte that as the Firman is founded upon the representation of classes such as they exist at this time in the Principalities, the Grand Boyards being a separate and distinct class and so recognised, should have been separately and distinctly represented.

It is also thought by many that the parish priests should, as well as the priests of the chef-lieu of the Diocese, have voted for the election of the clerical Representatives and not have been left classed amongst the peasantry. In the first position it is said they would have rendered their order more national: in the latter it is urged that they may represent the lower classes amid which they are ranged too much as mere members of the Church to which they belong.

It is remarked moreover that proprietors who have more than 99 falsches of land and who are neither Boyards nor sons of Boyards will neither be electors nor eligible, altough proprietors who have from 10 to 99 falsches of land are both the one and the other.

Moreover, smail proprietors who have less than 10 falsches of land (forming a poor Yeomanry of noble birth), and who though living almost the same life as peasants, are not peasants clacaches — are neither included among the peasantry nor the proprietors; and are thus, though, as it is said, a considerable and respectable body, wholly unrepresented.

The discussion in separate committees of class questions which are afterwards to be discussed by the same parties in the general Divan, is also considered by some persons likely to increase the difficulty which there will always be in bringing those who have separate interests and a separate and distinct representation to any common opinion.

I should add that confining the choice of the Vice President the most important functionary whom the Firman creates to the Grand Boyards, is considered by authorities who may pass for competent judges as likely to throw the management of the assemblies into the hands of one amongst two or three persons already known as leaders of parties, unfavourably connected with past misrule.

https://biblioteca-digitala.ro

There is no doubt some justice in this criticism, which I should have been glad to have been permitted to make before the Firman was officially promulgated! I am notwithstanding, persuaded that the defects thus allduded to if defects they be, will not prevent the Divans from being on general subjects an tolerably fair representation of general opinion. What I have always more apprehend and still (perhaps erroneously) apprehend is that the Divans not representing the Country as a whole, but representing its classes as apart, will rather present us on class questions with irreconcilable differences than with any sound views or rational conclusions.

Having however already and more than once stated my own ideas on this subject, I shall not now refer to them; nor do I bring forward the other points to which I have called Your Lordship's attention for any other purpose than to say that according to my notions the time is now gone by in which they might with any advantage be brought by the Commissioners before the Representatives.

There are however one or two passages in the Firman which seem to have been so understood in the Principalities as necessarily to require explanation from their authors. One of the most important relates to the term „domicile", which it appears has no legal signification in the Principalities and has never been applied to the exercise of any political right. The Lawyers however in Moldo-Wallachia seem to think that as the right of voting and the privilege of being voted for is with exception of the Grand boyards confined to persons having a certain property in a district where they are also domiciled, whilst the great majority of proprietors live in a spot different from that in which their property exists — these will neither be able to vote in right of their domicile where they have no property, nor in right of their property where they have no domicile.

I should myself feel no difficulty in declaring that wherever a man has a property which he can inhabit, he has thereon a domicile; but of course for this opinion there must be some legitimate authority. Neither is it clear whether persons having different properties in different districts, have if it is necessary for these different properties to be conjoined in order to give the required number of falsches, a right to vote in virtue of this joint property and to choose in which district they should in such case vote. Whilst it is thought that it is not distinctly specified whether having various properties in various districts each of which would be sufficient to give a right as elector or representative, the persons possessing such properties would have in each district a separate right in virtue of their separate property.

These matters must undoubtedly be cleared up some way and somehow.

A still more general and important one follows. There is almost an impossibility of finding properties which are not as a whole mortgaged in some degree or other. Moldo-Wallachian Lawyers apprehend that although a mortgage on a given property may be so light as to leave free a more than sufficient portion to form a qualification, yet as that portion being a part of the rest is not literally free, the proprietor may lose the political rights connected with his property altogether.

https://biblioteca-digitala.ro

Here again it would doubtless, be easy to decide that the meaning of the Firman is what justice indicates — viz : that the mortgage should leave a margin sufficient to form the qualification required. But still somebody must pass this decision. But as I am to have anything further to do with the Represntatives on a matter with respect to which they at once monopolise the authority and the responsability, I shall be willing to join myself with M. de Talleyrand and M. Benzi in any course which they may think it necessary to adopt for the purpose of obtaining for the commission the possibility or power of being able to give a clear opinion upon subjects which, if not clearly explained, will render all elections impossible and consequently retard indefinitely the meeting of the assemblies at which it is the main object of our Commission to assist.

On the other hand and with respect to point which the Firman as it stands clearly, whether rightly or wrongly establishes, I shall as I have in this despatch indicated decline taking any further notice.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O 78/vol. 1279, f. 121—128 v.

■

Nr. 11

Excelenţă,

Constantinopol, 9 martie 1857

Cînd m-am adresat ultima dată Excelenţei voastre în legătură cu firmanul pentru convocarea divanurilor speram că, orice aş putea crede despre unele dintre prevederile sale, va fi considerat ca un tot, destul de bine primit în Principate. Cred încă şi acum că acesta va fi cazul, dar, întrucît nu am văzut vreo depeşă de la nici unul dintre consulii generali ai Maiestăţii sale din Moldova şi din Valahia de circa patru luni, nu sînt în măsură să vorbesc despre părerile lor. Din ceea ce am aflat din altă parte, firmanul în cauză a dat satisfacţie celor care consideră Unirea ca problema lor aproape în exclusivitate, dar că altminteri a dat naştere la diferite plîngeri ; pentru unele eram pregătit, în timp ce la altele nu mă aşteptam, cu atît mai mult cu cît sînt de natură să reclame o anumită cunoaştere a locului pentru a fi apreciate, pentru că, deşi, Excelenţa voastră ştie, nu am avut nici timp, după ce mi-a fost comunicat firmanul, să obţin mai multe informaţii locale în ce priveşte detaliile şi nici nu mi s-a permis să constat ce informaţii de această natură deţineau reprezentanţii ; am ajuns totuşi la concluzia că ei au consultat la timp autorităţile locale despre problemele locale.

Domnul de Talleyrand m-a întrebat dacă mă pot alătura lui ca să prezentăm reprezentanţilor unele dintre observaţiile ajunse la noi. Pentru ca Excelenţa voastră să ştie care sînt aceste observaţii, le voi enunţa pe cele principale ce mi-au atras atenţia şi care provin din trei surse diferite.

https://biblioteca-digitala.ro

Mulți cred, în special părțile cele mai interesate, care au apelat în această problemă la Poartă, că, întrucît firmanul se bazează pe reprezentarea claselor așa cum există ele în acest moment în Principate, marii boieri, fiind o clasă separată și distinctă, recunoscută ca atare, trebuie să fie reprezentați separat și distinct.

Mulți cred, de asemenea, că preoții parohiali trebuie, ca și preoții din orașul de reședință a eparhiei, să voteze pentru alegerea reprezentanților clericali și să nu fie clasați printre țărănime. În prima situație se spune că aceasta ar face ca pătura lor să devină mai patriotică ; în ultima situație, se susține că ei pot să reprezinte clasele de jos, printre care sînt răspîndiți, în mare măsură, ca simpli membri ai bisericii de care aparțin.

De altfel, se remarcă faptul că proprietarii care au mai mult de 99 fălci de pămînt și nu sînt nici boieri, nici fii de boieri, nu vor fi nici alegători, nici eligibili, deși proprietarii care au de la 10 la 99 fălci de pămînt sînt și una și alta.

Micii proprietari, de altminteri, care au mai puțin de 10 fălci de pămînt, (care formează o răzeșie săracă de obîrșie nobilă) și prin urmare trăiesc aproape aceeași viață ca și țăranii, nu sînt țărani clăcași — nu sînt incluși nici printre țărănime, nici la proprietari și astfel rămîn complet nereprezentați, deși se spune că sînt un corp considerabil și respectabil.

Discutarea în comitete separate a problemelor de clasă, care pot fi ulterior discutate de aceleași părți în Divanul general, sînt, de asemenea, considerate de unele persoane ca mărind probabil dificultatea care va exista întotdeauna la a aduce la aceeași opinie comună pe acei ce au interese separate și o idee deosebită și distinctă.

Aș adăuga că dreptul limitat doar la marii boieri de a alege vicepreședintele, cel mai important funcționar pe care firmanul îl creează, este considerat de autorități, ce trec drept judecători competenți, că probabil va lăsa conducerea adunărilor în mîinile uneia dintre cele două sau trei persoane deja cunoscute ca fiind șefi de partide, asociate în mod nefavorabil cu guvernarea proastă din trecut.

Fără îndoială că există o oarecare justețe în această critică, pe care aș fi fost bucuros, dacă mi s-ar fi permis, să o fac înainte ca firmanul să fie oficial promulgat ! Cu toate acestea sînt convins că defectele la care am făcut astfel aluzie, dacă sînt defecte, nu vor împiedica Divanurile să fie reprezentantele, aproape fidele, ale opiniei publice generale asupra chestiunilor generale. De ceea ce m-am temut întotdeauna mai mult și încă mă mai tem (poate greșit) este că Divanurile, nereprezentînd țara ca un ansamblu, ci reprezentînd clasele sale în mod separat, ne va oferi mai curînd diferențe ireconciliabile în problemele de clasă, decît concepții sănătoase sau concluzii raționale.

Totuși, deoarece mi-am enunțat deja mai mult decît o dată propriile mele idei asupra acestui subiect, nu mă voi mai referi acum la ele, nici nu voi mai prezenta celelalte puncte asupra cărora am atras atenția Excelenței voastre, deoarece, conform părerilor mele, acum a trecut momentul în care ele ar fi putut fi prezentate cu oarecare avantaje de către comisari înaintea reprezentanților.

https://biblioteca-digitala.ro

Totuși, există în firman unul sau două pasaje, care au fost, se pare, de așa manieră înțelese în Principate, încît cer în mod necesar explicații din partea autorilor. Unul dintre cele mai importante se referă la termenul „domiciliu", care se pare că nu are o semnificație legală în Principate și nu a fost niciodată aplicat la exercitarea oricărui drept politic. Totuși, juriștii din Moldo-Valahia par să considere că, întrucît dreptul de vot și privilegiul de a fi votat este, cu excepția marilor boieri, limitat la persoanele care au o anumită proprietate într-un județ unde ei și domiciliază, în timp ce marea majoritate a proprietarilor trăiesc într-un loc diferit de acela în care există proprietatea lor — aceștia nu vor putea vota nici în virtutea domiciliului lor, unde nu au proprietate, nici în virtutea proprietății lor, unde nu-și au domiciliul.

Mie însumi nu-mi va fi greu să declar că oriunde are un om o proprietate unde poate să locuiască, are acolo și un domiciliu, dar desigur că pentru această opinie trebuie să existe o autoritate legală. Și nici nu este clar dacă persoanele care au diferite proprietăți în diferite județe, și dacă este necesar ca aceste diferite proprietăți să fie unite pentru a da numărul cerut de fălci, au un drept de vot în virtutea acestei proprietăți unite și pot să opteze în care județ ei trebuie să voteze în acest caz. Cu toate că se crede că nu se specifică deslușit dacă, avînd diferite proprietăți în diferite județe, fiecare dintre ele ar fi suficientă să le confere un drept de alegător sau de reprezentant, persoanele care au astfel de proprietăți vor avea un drept distinct în fiecare județ în virtutea proprietății lor personale.

Aceste chestiuni trebuie, fără îndoială, să fie clarificate într-un fel sau altul.

Urmează încă unul, mai general și mai important. Este aproape o imposibilitate să se găsească proprietăți care să nu fie, în ansamblu, ipotecate într-o proporție sau alta. Juriștii moldoveni și valahi se tem că, deși o ipotecă asupra unei proprietăți oarecare poate fi atît de mică încît să lase degrevată o porțiune mai mult decît suficientă care să poată forma o calificare, totuși, întrucît această porțiune, fiind o parte din tot, nu este literalmente degrevată, proprietarul poate pierde drepturile politice pentru proprietatea luată ca întreg. Aici, din nou, ar fi, fără îndoială, ușor să se decidă dacă sensul din firman este ceea ce este indicat de justiție, că ipoteca trebuie să lase o rezervă suficientă care să formeze condiția cerută. Dar și în acest caz trebuie ca cineva să ia această decizie. Dar, în măsura în care trebuie să am în continuare de-a face cu reprezentanții asupra unei chestiuni față de care ei monopolizează imediat și autoritatea și responsabilitatea, aș fi dispus să mă alătur domnilor de Talleyrand și Benzi la orice modalitate pe care o vor considera că este necesar să fie adoptată, în scopul de a obține pentru Comisie posibilitatea sau puterea de a exprima o opinie clară asupra unor probleme care, dacă nu sînt corect explicate, vor face imposibile alegerile și, în consecință, vor întîrzia la infinit întrunirea adunărilor, care este obiectivul principal pe care Comisia noastră trebuie să-l sprijine.

https://biblioteca-digitala.ro

Pe de altă parte, cu referire la problema pe care firmanul o stabilește clar, pe drept sau pe nedrept, după cum am indicat în această depeșă, voi refuza să mai iau act în continuare de ea.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

40

Iași, 11/23 martie 1857.

S. Gardner către lord Clarendon : Transmite scrisoarea unioniștilor moldoveni, explicînd cauzele ce au determinat întîrzierea trimiterii ei la timp ; instrucțiunile primite de la Stratford de Redcliffe cu ocazia numirii lui N. Conachi-Vogoride în funcția de caimacam ; speră să aibă cît de curînd o întrevedere cu acesta.

Jassy, March 23, 1857

My Lord,

The accompanying paper addressed to Your Lordship under date of 7/19 Ultimo [1] was brought to me some days subsequently by the Vornik C. Hourmusaki, who with the Vorink G. Stourdza had visited London in 1855, and in the month of October of that year had the honor of presenting themselves to your Lordship. It had been addressed to other Foreign Cabinets, and Monsieur Place the French Consul had forwarded it at the time to his Government. I requested Mr. Hourmusaki to forward it himself to Your Lordship which he declined, under pretext that it would be seized by the Austrian Agent at the Post Office. As I had not been a party to the proceedings of those opposed to the Caimacamie, and had witnessed with regret their effect in obstructing the march of a regular constituted authority, I felt reluctant to be made the channel of their communications the more so as the malady of the caimacam had declared itself, and his death closely followed. The moment appeared sacred, and guarded from any attacks or reflections on his person and government.

The present Caimacam seems pursuing a conduct in unison and concord with the past, but in a more conciliatory spirit, and as it is impossible to say what constructions may be put on the exercise of Authority at present, I have the honor to submit the paper to Your Lordship. The signatures divested of opinions, are respectable by rank, name, and fortune ; numerous papers have previously circulated under similar signatures, the tendencies of which have been disavowed by the parties afterwards. The present paper has appeared in the Brussels Edition of "L'Etoile du Danube", which is no longer permitted to be circulated in the principality.

I hope my Lord, that I have exposed myself to no animadversion in not forwarding the paper sooner. There is at present in the principality, proceeding no doubt from extraneous impulsion, much agitation in the principality, and not from the communities ; I am fearful

https://biblioteca-digitala.ro

therefore of committing Your Lordship's name to their calculations. In a despatch from His Excellency Lord Redcliffe, on the nomination of Prince Nicholas Conaky Vogorides, His Excellency expresses himself in the following terms.

"The new Caimacam is indebted to his appointment to the competition existing between the parties for and against the Union of the Principalities. The Porte reckons on his adherence to its views on that subject, and the prince's character, if it be not a security for the display of administrative ability, may be taken as the earnest of a straightforward unpretending course of Government. I venture to hope that Your counsels may contribute to his steadiness in that line, and to his progress in resisting the spirit of intrigue and faction, whether proceeding from a native or a foreign source".

I have had little opportunity of seeing the Caimacam since his nomination, but I hope that the cause of it, proceeding in part from accident, to myself, and more from his time being completely absorbed by occupation, will not long deprive me of the advantage of seeing him more frequently. The situation which to his predecessor had been of extreme difficulty has undergone a great change from the presence of the Commissioners at Bucharest.

I have not received any letters from Mr. Agent Colquhoun of a later date than 10th of March.

I have the honor... S. Gardner

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 60; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1292, f. 82—84.

■

Iaşi, 23 martie 1857

Excelenţă,

Petiţia alăturată, adresată Excelenţei voastre cu data de 7/19 luna trecută [1], mi-a fost adusă cîteva zile după aceea de către vornicul C. Hurmuzachi care, împreună cu vornicul G. Sturdza, a vizitat Londra în 1855 şi în luna octombrie a acelui an au avut onoarea de a se prezenta Excelenţei voastre. Ea fusese adresată şi altor cabinete străine şi domnul Place, consulul francez, a înaintat-o atunci guvernului său. Am cerut domnului Hurmuzachi s-o trimită chiar el Excelenţei voastre, dar a refuzat sub pretextul că ar fi confiscată de agentul austriac la oficiul poştal. Întrucît nu am luat parte la acţiunile celor ce se opuneau căimăcămiei şi fusesem, cu regret, martorul consecinţei acestor acţiuni de a împiedica bunul mers al unei autorităţi constituite în mod normal, m-am opus de a deveni calea lor de comunicaţie, cu atît mai mult cu cît se declarase şi boala caimacamului şi moartea sa a urmat la scurt timp după aceea. Momentul părea tabu şi la adăpost de orice atacuri sau reflexii privind persoana sau guvernul său.

Noul caimacam pare să urmeze o comportare identică şi în deplin acord cu a fostului caimacam, dar de o manieră mai conciliantă şi, întrucît este imposibil să spui ce interpretări se pot face acum despre

https://biblioteca-digitala.ro

exercitarea autorității, am onoarea să prezint Excelenței voastre petiția menționată. Semnăturile, înlăturînd părerile preconcepute, sînt respectabile prin rang, nume și avere ; multe petiții au circulat anterior sub semnături similare, ale căror tendințe au fost după aceea dezavuate de partidele ⟨politice⟩. Petiția de față a apărut în ediția din Bruxelles a ⟨gazetei⟩ „L'Etoile du Danube" căreia nu i se mai permite apariția în principat.

Sper, Excelență, că nu m-am expus unor remarci critice neînaintînd petiția mai devreme. În prezent este multă agitație în principat, determinată, fără îndoială, de influențe din afară și nu din partea colectivității ; îmi este teamă deci să nu compromită numele Excelenței voastre în calculele lor. Într-o scrisoare de la Excelența sa lordul Redcliffe cu ocazia numirii prințului Niculae Conachi-Vogoride, Excelența sa se exprimă în termenii următori :

„Noul caimacam își datorează numirea sa competiției care există între partidele pentru sau contra Unirii Principatelor. Poarta se bazează pe aderarea sa la punctele ei de vedere în această problemă și caracterul prințului, chiar dacă nu ar prezenta o garanție pentru etalarea unei capacități administrative, poate fi considerat ca o garanție pentru un gen de guvernare directă și fără pretenții. Îndrăznesc să sper că sfaturile dv. pot contribui la situarea sa pe această linie și la creșterea rezistenței sale față de spiritul de uneltire și de clică, indiferent dacă provin de la o sursă autohtonă sau străină".

Am avut puține ocazii de a-l vedea pe caimacam de la numirea sa, dar sper că motivul, datorîndu-se în parte mie, în mod accidental, sau mai mult lui, fiind complet absorbit de funcția sa, nu mă va priva mult timp de avantajul de a-l vedea mai des. Situația, care a fost extrem de dificilă pentru predecesorul său, a suferit o mare schimbare o dată cu prezența membrilor comisiei ⟨europene⟩ la București.

Nu am primit nici o scrisoare de la domnul Agent Colquhoun după data de 10 martie.

Am onoarea...

S. Gardner

---

[1] Publ. în *Acte și documente*, vol. III. Buc., 1889, p. 1139—1142.

41

[Londra], 11/23 martie 1857.

Lord Clarendon către R. G. Colquhoun : Despre dreptul foștilor domni de a ocupa funcții înalte în stat.

Draft F.O. March 23, 1857

No. 2

Sir,

I have to acknowledge the receipt of your Despatch No. 7 of the 24th Ultimo on the subject of a question which has arisen as to the right of the Ex Hospodars to sit in the Divans and to be put for-

https://biblioteca-digitala.ro

ward as Candidates for High Office in the Principalities : a question which you say has spring from an article in the treaty of Akerman.

I have to state to you in reply that the treaties which existed between Russia and Turkey were annulled by the late war, a fact admitted as it would seem by the 32nd Article of the Treaty of Paris which states : "Jusqu'à ce que les Traités ou Conventions qui existaient avant la guerre, entre les Puissances belligérantes aient été ou renouvelés ou remplacés par des actes nouveaux" etc. ; and therefore insofar as this Right depends on the Treaty of Akerman, it would seem to have lapsed. But if it rests upon any act of Internal Legislation passed in consequence of that Treaty, the case may be different.

The 22nd Art of the Treaty of Paris stipulates that the Principalities of Wallachia and Moldavia shall continue to enjoy the privileges and immunities of which they are in possession : but it seems doubtful whether the 6th paragraph in the separate act of the Treaty of Akerman can be said to confer a privilege or immunity, as the purport of it is, that an Ex Hospodar cannot again become a member of the Divan, nor fulfill any public function, nor be reelected Hospodar.

C⟨larendon⟩

P.S. Yon will communicate this Instruction and your Despatch nr. 7 to Sir Henry Bulwer.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1289, f. 2—3.

■

Ciornă
Nr. 2

Ministerul Afacerilor Externe
23 martie 1857

Sir,

Confirm primirea depeșei dv. nr. 7 din 24 al lunii trecute asupra unei probleme care s-a ivit în ce privește dreptul foștilor domni de a face parte din divanuri și de a fi propuși drept candidați pentru funcții înalte în Principate, o problemă care spuneți că s-a ivit dintr-un articol al Tratatului de la Akkerman.

Ca răspuns, trebuie să vă declar că tratatele care au existat între Rusia și Turcia au fost anulate de ultimul război, un fapt admis, după cum s-ar părea, de articolul 32 al Tratatului de la Paris, care enunță : „Pînă cînd tratatele sau convențiile care existau înainte de război între puterile beligerante vor fi fost reînnoite sau înlocuite prin noi documente" etc. ; deci, în măsura în care acest drept depinde de Tratatul de la Akerman, s-ar părea că și-a pierdut valabilitatea. Dar, dacă se bazează pe un act de legislație internă adoptat ca o consecință a acelui tratat, cazul poate fi diferit.

Articolul 22 al Tratatului de la Paris stipulează că principatele Valahia și Moldova trebuie să continue să se bucure de privilegiile și imunitățile pe care le au, dar pare îndoielnic dacă paragraful 6 din actul separat al Tratatului de la Akkerman se poate spune că ar conferi

https://biblioteca-digitala.ro

un privilegiu sau imunitate, întrucît semnificația lui este că un fost domn nu poate să devină, din nou, membru al divanului, nici să ocupe vreo funcție publică, nici să fie reales domn.

C⟨larendon⟩

P.S. Veți comunica această instrucțiune și depeșa dv. nr. 7 și lui Sir Henry Bulwer.

42

București, 13/25 martie 1857.
R. G. Colquhoun către lord Clarendon: Anunță începerea activității reprezentantului britanic în Comisia europeană, Sir Henry L. Bulwer; va înlesni acestuia contactul cu cei mai de seamă oameni din țară aparținînd diverselor clase și partide.

Bucharest, March 25, 1857

No. 20

My Lord,

Sir Henry Bulwer sending a special Messenger this evening to Vienna, I avail myself of the opportunity of forwarding a few dispatches.

Sir Henry Bulwer having now entered on his labours, I beg to inform Your Lordship that I have placed myself and my Employés entirely at his disposal. The whole of my Archives, without any reserve, shall be open to him, and Your Lordship may rest assured that no effort shall be wanting on my part to further the laborious duties of Her Majesty's Commissioner. I shall make it my duty to place him in confidential communication with the most prominent men of the Country of whatever party or class, while directing his attention to such persons as from my long residence here I know to be more deserving of confidence from their character of honessty and integrity.

Sir Henry has been pleased to express his intention of being most frank and unreserved with me.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 59; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1289, f. 115—116.

■

Nr. 20 București, 25 martie 1857

Excelență,

Sir Henry Bulwer trimițînd astă seară un mesager special la Viena, am profitat și eu de această ocazie pentru a trimite cîteva rapoarte.

https://biblioteca-digitala.ro

Sir Henry Bulwer și-a început acum activitatea și îmi permit să informez pe Excelența voastră că, atît eu, cît și funcționarii mei, ne-am pus complet la dispoziția sa. Întreaga mea arhivă, fără nici o rezervă, îi va sta la dispoziție și Excelența voastră poate fi sigură că nu voi precupeți nici un efort ca să facilitez munca laborioasă a comisarului Majestății sale. Îmi voi face o datorie din a-l pune în legătură confidențială cu oamenii cei mai proeminenți ai țării, indiferent cărui partid sau clasă aparțin, dirijîndu-i între timp atenția către acele persoane care, din lunga mea ședere aici, știu că merită mai multă încredere, datorită caracterului lor cinstit și integrității lor.

Sir Henry a fost încîntat să-și exprime intenția de a fi foarte sincer și fără rezerve față de mine.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

43

București, 13/25 martie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Anunță sosirea la București și întrevederea avută cu Al. Ghica; caracterizarea acestuia. Primirea unei delegații a marilor boieri și a altor categorii sociale. Comisarul Turciei îngrijorat de crearea unor cluburi în capitală. Străduințele sale de a calma agitațiile politice. Comentarii asupra chestiunii Unirii Principatelor. Sprijinul pe care i l-a acordat R. G. Colquhoun.

Nr. 14 Bucharest, 25, 1857.

My Lord,

I arrived at Giurgevo on the 16th and at Bucharest on the 17th; almost at the same moment as the French Commissioner, who came by a different road.

That evening I saw the principal Ministers; and the following day had an interview with the Prince Caimakam, who anticipated the appointments I had made for waiting on His Highness by calling upon me.

He appears a well meaning man, rather warm, but by no means wanting in intelligence: A Grand Seigneur in manners and bearing; but I should imagine, from his tone of conversation, as well as from what I have heard of his conduct, that he wants moral courage and that firmness of character, which comes as much from a clear idea of what is right, as from a fixed resolve to do it.

He expressed himself generally disposed to be guided by the Commission, and especially by myself; and Prince Constantine Ghyka, Minister of the Interior (it is said a person of good intentions, but not perhaps of great capacity) also expressed himself anxious to be exclusively directed by my counsels.

https://biblioteca-digitala.ro

I know however, pretty well, what there promises are; and the constant inutility, and frequent danger of attempting to profit by them. Im fact my first endeavour will be to introduce as much of unity as possible among my Colleagues; and to give strength to such advice, as it may be necessary to give this Government, by attaching to its the sainction of a common authority.

Within these few days I have also seen various persons; and received a deputation from the Grand Boyards, whose expressions were confined to those of courtesy; and also a deputation purporting to be composed of merchants, advocates, and other professional men, accompanied by a few young boiars of higher position (the whole body representing in short the higher middle class in this City). This latter deputation read me an address, of which I enclose a copy [1], as well as the reply which I gave to that address [2] and which I have been asked to permit to be published; to which, after consulting the Kaimakam and the Turkish Commissioner, I have consented.

The latter, the Turkish commissioner, has been much preoccupied, and not altogether without reason, by the creation of one or two Political Clubs in this Town. As yet these Clubs have not been in any wise of disorderly character; and, I understand, that they are composed, for the most part, of persons in a respectable station in life, and who mean well for their Country; though their opinions concerning it may, in some respects, be neither wise, nor practicable. Among these, however, are persons of a very different stamp; whilst a large proportion, whatever may be their other qualifications, are not electors. The number of persons, belonging, I believe, to one of these Clubs is six hundred and upwards. I confess that I see no immediate danger to be apprehended from meetings of this kind; I deem them, nevertheless, much to be regretted. In the first place it is easy for intriguers of all kinds, foreigners as well as others, to insinuate themselves into societies of this description; and, under the mask of patriotism, to counteract, by exaggerated view, and language, those practical plans of reform, which it is the most important work of the Commissioners to carry out. In the next place the examples, which political Clubs, in countries new to political discussion, have left us, are by no means encouraging; whilst the general tendencies of political bodies, not legallly constitued, is to thwart, or to distort, the action of such bodies, whiich have a legitimate duty and a legal existence. In short, I should likee to see all liberty given to meetings amongst electors (such meetingss having a clear, and definite object; and the persons composing therm having a certain character, and responsibility); but I think, on the other hand that meetings of, and combinations amongst those who are non-electors (and who do not disguise that their object is to influence the elections) is an evil, which ought if possible to be remedied. I find that some of the most respectable persons belonging to the Clubs to which I call Your Lordship's attention, are themselves of my opiniom; but the difficulty lies in adopting the best mode for effecting theiir limitation, or dissolution. The Turkish Commissioner thought then was a law existing against all political meetings; but the law which

https://biblioteca-digitala.ro

exists is against tumultuous political meetings ; and the meetings referred to have not hitherto been tumultuous. I have, therefore, counselled Savfet Effendi not to urge the Kaimakam to attempt anything, which might appear like a Coup d'Etat, just at this moment ; but that if political Clubs in Bukarest, and elsewhere continue ; and are deemed by persons of weight, and character likely to produce mischief ; to induce such persons to address the kaimakam on the subject ; who, backed by this authority might bring the matter before the Commissioners. In the meantime I have endeavoured, in my conversations with persons of different opinions and classes, to dissuade them from encouraging a system of agitation, which does not seem likely to produce any good, and may produce evil ; and I understand that my advice has made some impression, and is not unlikely to lead to the desired results.

With respect to the question of the Union of Principalities, I must acknowledge that the great majority of persons of every class, whom I have seen in this City, are in favour of uniting the Principalities under a foreign Prince, if such a thing were practicable. I have been told by many that if the Union in question under a Foreign Prince were impracticable, the Union under a Native Prince would be dangerous or impossible. What I anticipated therefore, seems likely to arise, viz : that, whilst almost all persons may be in favour of the Union, there will be great opposition to any practicable plan of Union that may be proposed. I confess that I was surprised to see so strong a feeling in favour of a foreign Prince ; the fact however is that the Principalities are divided into several parties : first, a party of Young men, soi-disant national and liberal, who are for raising these Countries into a quasi independent state ; and then the parties of various rival chiefs, whose hatred to each other dominates over their separate ambitions. A similar state of things may have suggested to the Turkish Government the idea of naming Greek Princes as Hospodars ; a plan, which when tried, was certainly neither popular nor successful.

I hear that Monsieur de Talleyrand has expressed himself, very strongly against a Foreign Prince ; and that another Club, in favour of Union under a Native Prince, is about being formed, as it is said, at his suggestion, but of this at present, I can say nothing ; and it will probably be some little time before. I can give Your Lordship a general view worth having, as to the state and prospects of the Country.

I will not conclude my Despatch without stating that I have found the assistance of Mr. Colquhoun very amiable : and that I am much struck by the honesty of his views and the impartiality of his intentions. To his long acquaintance with this country he adds a steady mind and an independent character.

I have the honor...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 141—152 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 14 București, 25 martie 1857

Excelență,

Am sosit la Giurgiu la 16 curent și la București la 17, aproape în același moment cu comisarul francez care a venit pe alt drum.

În acea seară i-am văzut pe principalii miniștri și în ziua următoare am avut o întrevedere cu prințul caimacam, care a anticipat întîlnirea ce urma să o am pentru a-i face o vizită Înălțimii sale, invitîndu-mă chiar el.

Pare a fi un om bine intenționat, destul de cordial, dar în nici un caz lipsit de inteligență : un mare senior ca maniere și comportament, dar aș putea să-mi imaginez, după tonul conversației sale, ca și din ceea ce am auzit despre conduita sa, că îi lipsește curajul moral și acea fermitate de caracter care derivă tot atît de mult dintr-o idee clară despre ceea ce este drept, cît și dintr-o hotărîre fermă de a acționa în acest fel.

El a declarat că este în general dispus să se lase îndrumat de comisie și, în special, de mine, iar prințul Constantin Ghica, ministrul de interne (despre care se spune că este o persoană cu intenții bune, deși poate că nu este o mare capacitate), s-a exprimat, de asemenea, a fi dornic să fie exclusiv dirijat de recomandările mele.

Știu totuși, destul de bine, ce promisiuni există și inutilitatea constanttă și pericolul frecvent de a încerca să profiți de ele. De fapt, prima mea grijă va fi de a inspira o armonie cît mai mare posibil între colegii mei și să imprim recomandărilor, ce ar putea fi făcute acestui guvern, puterea care rezultă din sancționarea lor de către o autoritate comună.

În aceste cîteva zile am văzut diferite persoane și am primit o delegație de mari boieri, care s-a limitat la termeni de politețe, precum și o delegație, care s-a dovedit a fi compusă din comercianți, avocați și alți liber profesioniști, întovărășită de cîțiva tineri boieri de mai înaltă poziție socială (întregul grup reprezentînd, pe scurt, înalta burghezie a acestui oraș). Această delegație mi-a citit o adresă, a cărei copie o anexez [1], împreună cu răspunsul pe care l-am dat [2], pentru care mi s-a cerut permisiunea să fie publicat, ceea ce am consimțit, după ce am consultat pe caimacam și pe comisarul turc.

Acesta din urmă, comisarul turc, a fost foarte preocupat și nu cu desăvîrșire fără motiv, de crearea în acest oraș a unuia sau a două cluburi politice. Pînă acum, aceste cluburi nu au avut în nici un fel un caracter turbulent și am înțeles că ele se compun, în mare măsură, din persoane cu un mod respectabil de viață și dorind binele țării lor, deși părerile lor referitoare la aceasta pot să fie, în unele privințe, fie lipsite de înțelepciune, fie de caracter practic. Printre acestea, totuși, sînt persoane de un caracter foarte diferit, în timp ce o mare parte, oricare ar fi celelalte calități ale lor, nu sînt alegători. Numărul de persoane care aparțin, cred, unuia dintre aceste cluburi, este de la șase sute în sus. Mărturisesc că nu văd un pericol imediat de care să ne temem de astfel de întruniri ; totuși, le consider regretabile. În primul rînd, este ușor pentru intriganții de toate felurile, străini sau alții,

https://biblioteca-digitala.ro

să se insinueze în societăți de astfel de factură și, sub masca patriotismului, să contracareze, printr-un punct de vedere și un limbaj exagerat, acele planuri practice de reformă care sînt scopul cel mai important al comisarilor să-l îndeplinească. În al doilea rînd, exemplele pe care cluburile politice din țări nefamiliarizate cu discuția politică ni le-au dat nu sînt, în nici un caz, încurajatoare, în timp ce tendințele generale ale grupărilor politice, nelegal constituite, sînt să dejoace sau să denatureze acțiunea unor astfel de grupări, care au o datorie legitimă și o existență legală. Pe scurt, mi-ar plăcea să văd că se dă toată libertatea întrunirilor alegătorilor (aceste întruniri avînd un obiectiv clar și bine definit și persoanele care le compun avînd caracter și răspundere), dar consider, pe de altă parte, că întruniri și combinații între aceia care nu sînt alegători (și care nu ascund că scopul lor este de a influența alegerile), sînt un rău care trebuie să fie îndreptat, dacă este posibil. Am constatat că unele dintre persoanele cele mai respectabile care aparțin acestor cluburi asupra cărora atrag atenția Excelenței voastre, sînt ele însești de părerea mea, dar dificultatea constă din a adopta modul cel mai bun de a realiza limitarea sau dizolvarea lor. Comisarul turc credea că există o lege contra tuturor întrunirilor politice, dar legea care există este contra întrunirilor politice turbulente și întrunirile la care ne referim nu au fost pînă acum turbulente. L-am sfătuit deci pe Săvfet efendi să nu stăruie pe lîngă caimacam să încerce ceva, care ar putea să pară a fi o lovitură de stat, chiar în acest moment, dar dacă, la București sau în altă parte, cluburile politice continuă și sînt considerate de persoane cu greutate și de caracter ca probabil producătoare de discordie, să convingă pe aceste persoane să se adreseze asupra acestui subiect caimacamului care, sprijinit de această autoritate, ar putea să prezinte problema comisarilor. Între timp, m-am străduit, în conversațiile mele cu persoane de opinii diferite și din clase diferite, să-i conving să nu încurajeze un sistem de agitație, care nu pare probabil să producă ceva bun și poate produce rău, și cred că recomandarea mea a făcut o oarecare impresie și nu este improbabil să ducă la rezultatele dorite.

Față de problema Unirii Principatelor, trebuie să recunosc că marea majoritate a persoanelor din toate clasele pe care le-am văzut în acest oraș este în favoarea Unirii Principatelor sub un prinț străin, dacă se poate acest lucru. Mulți mi-au spus că unirea în cauză sub un prinț pămîntean ar fi primejdioasă sau imposibilă. Deci, ceea ce am anticipat se pare că, probabil, va avea loc ; adică, în timp ce aproape toate persoanele pot fi în favoarea unirii, ar putea avea loc o mare opoziție față de orice plan practic care s-ar putea propune pentru unire. Mărturisesc că am fost surprins să constat un sentiment atît de puternic în favoarea unui prinț străin ; totuși, de fapt, Principatele sînt împărțite în mai multe grupări : în primul rînd partida tinerilor, așazisă partidă națională și liberală, care este pentru transformarea acestor țări într-un stat cvasi independent, apoi partidele diferiților șefi rivali, a căror dușmănie reciprocă domină ambițiile lor separate. O astfel de stare de lucruri poate că a sugerat guvernului turc ideea de a numi prinți greci ca domni, plan care, atunci cînd a fost încercat, a fost, fără nici o îndoială, și impopular, și nereușit.

https://biblioteca-digitala.ro

Am auzit că domnul de Talleyrand s-a exprimat foarte energic contra unui prinț străin și că un alt club, în favoarea unirii sub un prinț pămîntean este pe cale să se formeze, după cum se spune, la sugestia sa, dar, despre aceasta, în momentul de față, nu pot să spun nimic și va trece probabil cîtva timp înainte ca să pot prezenta Excelenței voastre un punct de vedere demn de luat în seamă asupra stării și perspectivelor acestei țări.

Nu voi încheia raportul meu fără să declar că am găsit foarte amabil sprijinul domnului Colquhoun și că sînt foarte impresionat de sinceritatea punctelor sale de vedere și de imparțialitatea intențiilor sale. La îndelungata familiarizare cu această țară, el adaugă o concepție fermă și un caracter independent.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

---

[1] Publ. în *Acte și documente*, vol. IV, p. 59.
[2] Ibidem.

44

București 14/26 martie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Întrevederile avute cu Stratford de Redcliffe și Reșid pașa înainte de a părăsi Constantinopolul. A expus marelui vizir cauzele care-l determină să adopte o atitudine imparțială în chestiunea Principatelor. Sugerează secretarului de stat britanic ca agenții consulari din cele două țări române să depindă direct de el pe durata misiunii sale în Principate. Din nou despre divergențele dintre el și Stratford de Redcliffe, ambasadorul britanic la Constantinopol; anexează scrisorile schimbate între ei cu această ocazie.

Bucharest, March 26/57

No. 16

My Lord,

I left Constantinople somewhat suddenly on account of the Departure of the French and Turkish Commissioners a few days earlier than I had anticipated, and I had to crowd the visits of farewell. I was obliged to make into as small a space as possible. One of my first was naturally to H⟨er⟩ M⟨ajesty⟩'s ambassador and when I was with H⟨is⟩ E⟨xcellency⟩ alluded to Your Lordship's Despatch no. 13 and which I had just received. I did not at first quite comprehend what Dispatch His Lordship did allude to; and it was brought into his room when I read it with him. After quitting Lord Stratford, I went as a matter of course to take leave of the Grand Vizier; and, the Dispatch I had just read being present to my mind, I spoke of it to His Highness in order that he might be prepared for the impartial line of

https://biblioteca-digitala.ro

conduct I proposed adopting here, at all events till I acquired some knowledge of the country and the questions agitated in it ; and I referred H⟨is⟩ H⟨ighness⟩ in order to prevent misconstructions to Lord Stratford for the exact tenure of the Dispatch to which I was alluding. His Highness rather seemed to think that my conduct ought not to be so impartial, and was inclined to prefer my appearing for the first the decided opponent of the Union : in support of which idea he alluded to a communication he had just received from the Internuncio and which I have reason to believe was an account of a conversation that had passed between Your Lordship and the Austrian Chargé d'Affaires in London. But I stated to His Highness many reasons why I conceived this line of conduct would be improper, as well as impolitic whilst that which I intended to pursue and which Your Lordship recommended would by giving credit to the decision to which I ought finally arrive, be at once honorable to the British Commissioner, and useful to the Ottoman Government, as well as to that under which I was serving. After these explanations I certainly thought that when I left Reschid Pasha, he was perfectly satisfied both with respect to my opinions and intentions ; nor can I recall to my mind anything in the conversation we had which could give His Highness any ground to apprehend that my views on any subject were not identical with those of Your Lordship. I confess indeed that the observations I made were so simple and natural and the terms on which I separated from the Grand Vizier so friendly that I did not consider that our conversation had been even one of importance.

I never therefore received any communication with greater surprise than I did the enclosed. I certainly thought during my stay at Constantinople that I had some grounds to complain as to the manner in which I was treated by Lord Stratford ; but I trusted that these causes for annoyance would now cease, and I took every pains, before quitting the Turkish Capital, to place our future relations on the most friendly footing ; by requesting His Excellency to do me the favor of allowing our correspondence when it was not necessarily official, to be of a private and intimate nature. I can only say, that, had H.E. now witten to me a private and friendly letter, stating clearly what he had heard, and requesting any explanations from me thereupon, I should not only have answered such a letter with the greatest pleasure, but have felt grateful for the opportunity giving me of doing so : but the commencement of any correspondence by an official communication in the tone and of the character of that, which I have just received, adds very considerably to the fear I have at times already entertained that I shall find it almost impossible to conduct any affair in common with H.E. on the amicable terms which it was my earnest desire to establish. It is not only that Lord Stratford without first requesting any explanation on my part assumes that a report (which contains after all a very vague kind of story) is correct but he presumes on that report (which even if correct, could only prove some accidental misunderstanding on the part of the Grand Vizier) to address me in a tone of official reproof ; which might be proper in a superior to use towards a subordinate but which is not proper for H.E. to use toward one in a position

https://biblioteca-digitala.ro

independent of his authority — such being the position which he must know that I hold.

I am induced, moreover to apprehend that Her Majesty Consul General here, who has been hitherto, all that I could desire, may possibly receive instructions from Lord Stratford conceived in the spirit which seems to animate himself; and it is therefore most desirable, if Your Lordship continues me at this post, that I should ascertain precisely whether the language and conduct of Her Majesty Consular Agents in these Principalities as far as regards all that can concern my mission, is to be guided by myself during my stay here or by the Embassy at Constantinople. I am sorry to suggest these questions, which I feel under most circumstances would be superfluons, but to conduct the Mission which Your Lordship instrusted to me amidst the various and conflicting elements I am here necessarily associated with, will be already sufficiently difficult; and if to the difficulties not to be avoided is to be added that of having His Majesty's Agents established in these parts adopting one course whilst I adopt another; it will be impossible for me to fulfill my task honorably to myself, usefully to Her Majesty's Government or satisfactorily to Your Lordship. I have only to add that the independence which I clearly understood to be assigned to me and the control which I now venture to point out, merely place me in the same position as that held without exception by my Colleagues, a lower than which it would be neither advantageous to the Public interests nor creditable to myslef to occupy.

For the rest, I must trust to Your Lordship's just appreciation and to my own endeavours, hoping that my conduct will not be suspiciously viewed by, nor unfairly represented to the Government whose rights and interests I am endeavouring to serve in the best manner which the nature of the task entrusted to me admits of. I forward to Your Lordship together with his dispatch and its enclosure copies of 2 communications which I have felt obliged to address to Lord Stratford and I have endeavoured to adopt the manner which I deem least likely to embarrass Reschid Pasha or to attach any undue importance to an incident, which, if exaggerated, might influence disagreably my future relations with the Porte by conveying such explanations to the grand Vizier as will serve to dissipate any error in his mind, if such error should really exist, either as to the views I entertain or as to the conduct I am likely to adopt.

I have only to add that I do not communicate the present dispatch to Lord Stratford not only because he has never communicated to me one single dispatch he has ever addessed to Your Lordship, but also because Your Lordship may for many reasons deem it better, that I should in this instance avoid a proceeding which might increase the difficulties which it is desirable to remove. Of course, however I say nothing to Your Lordship which I am not perfectly ready to state or communicate to H⟨is⟩ E⟨xcellency⟩. Of the Dispatch no. 14 Lord Stratford will receive a Copy.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

P.S. I did not hardly point out to Your Lordship that I do not so much complain either of the substance of Lord Stratford communication or of the style in which it is written, altho I think both are so much to be objected to as I do of the temper and spirit which the manner of commencing our relations here manifests.

Anexa I

Constantinople, 1/13 martie 1857.

Stratford de Redcliffe către H. L. Bulwer: îi reproșează părerile favorabile asupra Unirii Principatelor exprimate cu ocazia întîlnirii cu Reșid pașa, care nu corespund cu linia politică a guvernului englez.

Copy

Constantinople, March 13, 1857

Sir,

I was not aware when I had the honor to receive a farewell visit from you on the 10-th instant, that you were going to wait on the Grand Vizir. I have since heard from another source that you had a long interview with His Highness at the Porte almost immediately afterwards. I have also received information that you then held language respecting the eventual Union of the two Principalities which struck him as varying considerably from the view understood to be entertained on that subject by H⟨er⟩ M⟨ajesty⟩'s Government.

It was not till after Your departure from Constantinople that I was able to ascertain the correctness of this informations and in conveying to you now. I abstain from those remarks, which your own diplomatic experience can hardly fail to suggest.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Anexa II

București, 12/24 martie 1857.

H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe: Respinge învinuirile referitoare la discuțiile avute cu Reșid pașa în problema unirii celor două Principate. Propune un schimb de corespondență cu caracter particular pentru reglementarea tuturor neînțelegerilor dintre ei.

My Lord,

Copy

Bucharest, March 24, 1857

I went to take leave of the Grand Vizier after quitting you as a matter of course. I forgot whether I mentioned my intention to Your Lordship; but I confess that I should not have thought then nor do I deem now, that any omission of this kind, which could only be accidental, was a matter of the slightest consequence.

https://biblioteca-digitala.ro

The description which You give of the report, which reached you respecting a conversation, which, in my farewell interview, I had with His Highness, is somewhat vague; and I cannot therefore reply as distinctly as I should wish to the sort of charge you, indirectly, bring against me.

But the Grand Vizier has most entirely misunderstood or misrepresented me, if he has thought or said that I used any language on the subject of the eventual Union of the Principalities contrary to that which I understood and understand to be the expression of Her Majesty's Government.

What I remember especially alluding to, when conversing with His Highness, was the Despatch I had just read at Your Lordship's house prescribing to me "a strictly impartial course with regard to the questions which will arise out of the Firman", and of which I referred to Your Lordship.

On quitting Constantinople I begged Your Lordship to allow our correspondence (when not necessarily official) to be conducted in a private form and in an intimate and friendly manner. Had Your Lordship now written to me privately, stating distinctly what you had heard, and requesting me to give to you my explanations concerning it in order to enable you to correct any error which had arisen in the mind of the Grand Vizir, I should not only have answered such a letter with pleasure; but felt grateful to you for giving me an opportunity of doing to. All private communications indeed from you, of an amicable and courteous character will always receive from me a ready attention; and any views or information you deem it necessary for the public service to transmit to me officially shall also received very just consideration. But you must permit me to say that the character and tone the official communication to which I am now replying (and of which I do not recognise the authority) has not only caused me for the moment much pain, but made me apprehend that it will be exceedingly difficult for me to maintain that frank, constant and friendly intercourse between us to which I so urgently invited you, and which I am still most sincerely anxious to see established.

I have the honor ...

Henry L. Bulwer

Anexa III

București, 14/26 martie 1857.

H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe: Este conștient că guvernul englez este în acel moment împotriva Unirii Principatelor, dar el trebuie să-și formeze opiniile ținînd seama de situația din Principate și de interesele Porții și să nu aibă idei preconcepute.

Copy

Bucharest, March 26, 1857

My Lord,

As Your Lordship has alluded in a communication, to which I have had the honor of replying, to the views of H⟨er⟩ M⟨ajesty's⟩ Govern-

https://biblioteca-digitala.ro

ment respecting the eventual Union of the Principalities, I think it well to state, in order that there may be no unintentional difference between us in respect to my notion of the views of Her Majesty's Government on the subject alluded to, that I consider the tendency of H⟨er⟩ M⟨ajesty's⟩ Government to be at this time very clearly against the Union of the Principalities. The tendencies of my own opinions on this subject are similar. But, at the same time, I conceive that Her Majesty's Government has sent me into these Countries to form a deliberate judgment on this question taking into consideration the interests and wishes of the Principalities and the rights and interests of the Porte as well perhaps as the general political bearing of this matter upon the present and future state of Europe, and that H⟨er⟩ M⟨ajesty's⟩ Government neither desires me to come here with opinions made up before hand; nor will itself make up its mind definitely until the Commission sent to the Principalities has made its report, and the subject to which I refer is about to be discussed by the different Cabinets of Europe.

I make this rather formal statement in order that Your Lordship may distinctly know my opinions which will be communicated to H⟨er⟩ Majesty's Government and corrected if erroneous.

I have the honor . . .

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 160—175.

■

Nr. 16 București, 26 martie 1857

Excelență,

Am părăsit Constantinopolul oarecum brusc, din cauza plecării comisarilor francez și turc cu cîteva zile mai devreme decît anticipasem și a trebuit să grăbesc vizitele de rămas bun. Am fost obligat să le fac într-un timp cît mai scurt posibil. Una dintre primele vizite a fost, natural, ambasadorului Maiestății sale și pe cînd eram cu Excelența sa, a făcut aluzie la depeșa cu nr. 13 a Excelenței voastre pe care chiar atunci o primisem. La început nu prea înțelegeam la ce depeșă făcea aluzie Excelența sa și i-a fost adusă în cameră unde am citit-o împreună cu el. După ce am plecat de la lordul Stratford, am fost, cum era firesc, să-mi iau rămas bun de la marele vizir și, avînd încă proaspătă în minte depeșa pe care atunci o citisem, am vorbit de ea Înălțimii sale ca să fie pregătit în legătură cu linia imparțială de conduită pe care îmi propusesem să o adopt aici, în orice caz pînă voi căpăta o oarecare cunoștință despre țară și despre problemele ce se agitau acolo și m-am adresat Înălțimii sale ca să previn interpretările greșite din partea lordului Stratford despre conținutul exact al depeșei la care mă refeream. Înălțimea sa părea mai degrabă să creadă că nu trebuie să fie chiar atît de imparțială atitudinea mea și era înclinat să prefere ca, de la început, să apar ca un adversar decis al unirii, și, pentru a-și întări ideea, el a făcut aluzie la o comunicare primită chiar atunci de la internunțiu și despre care aveam motive să cred că era o relatare a unei

https://biblioteca-digitala.ro

conversații dintre Excelența voastră și însărcinatul cu afaceri austriac la Londra. Dar eu i-am declarat Înălțimii sale multele motive pentru care am considerat această linie de conduită ca improprie, precum și apolitică, pe cînd aceea pe care intenționez să o urmez și care mi-a fost recomandată de Excelența voastră ar da autoritate deciziei la care trebuie să ajungă în cele din urmă, ar face imediat onoare comisarului britanic și ar fi folositoare guvernului otoman, ca și aceluia căruia îi slujesc. După aceste explicații, am considerat, pe bună dreptate, că atunci cînd am plecat de la Reșid pașa, el era perfect satisfăcut atît de părerile cît și de intențiile mele, și nici nu-mi pot reaminti ceva din conversația avută care i-ar fi putut da Înălțimii sale vreun motiv să se teamă că punctele mele de vedere asupra vreunei probleme nu ar fi identice cu cele ale Excelenței voastre. Mărturisesc, într-adevăr, că observațiile făcute erau atît de simple și de naturale și termenii în care m-am despărțit de marele vizir atît de prietenoși, încît nu consider că întrevederea noastră ar fi fost de prea mare importanță.

În consecință, niciodată nu am primit vreo comunicare mai surprinzătoare decît cea pe care o anexez. În timpul ședерii mele la Constantinopol m-am gîndit, desigur, că aveam unele motive să mă plîng de maniera în care am fost tratat de lordul Stratford, dar credeam că aceste motive de indispoziție acum ar înceta și mi-am dat toată osteneala, înainte de a părăsi capitala Turciei, să restabilesc viitoarele noastre relații de prietenie, cerîndu-i Excelenței sale să-mi facă favoarea să permită corespondenței noastre să aibă un caracter particular și intim, atunci cînd nu trebuia să fie neapărat oficială. Pot numai să spun că, dacă Excelența sa mi-ar fi scris acum o scrisoare particulară și prietenească, specificînd clar ce auzise și cerîndu-mi explicații după aceea, nu numai că aș fi răspuns la o astfel de scrisoare cu cea mai mare plăcere, dar aș fi fost și recunoscător de ocazia acordată ; dar, începerea oricărei corespondențe cu o comunicare oficială, cu tonul și cu caracterul aceleia pe care am primit-o chiar acum, mărește foarte mult teama ce am avut-o deja uneori că-mi va fi aproape imposibil să tratez vreo problemă împreună cu Excelența sa în termenii amicali a căror stabilire era cea mai arzătoare dorință a mea. Nu numai că lordul Stratford, fără să-mi ceară mai întîi o explicație, presupune că un zvon (care conține, la urma urmelor, un fel de povestire foarte vagă) este corect, dar are o atît de mare încredere în acel zvon (care, chiar dacă ar fi exact ar putea să dovedească numai o înțelegere greșită din partea marelui vizir) încît să mi se adreseze pe un ton oficial de reproș, ce ar putea fi potrivit pentru un superior ce-l folosește față de un subordonat, dar care nu se potrivește a fi folosit de Excelența sa față de unul într-o poziție independentă de autoritatea sa — aceasta fiind poziția ce trebuie să știe că o dețin.

Sînt determinat, de altfel, să presupun că consulul general al Maiestății sale, care a fost pînă acum aici, tot ceea ce doresc și eu, a primit, probabil, de la lordul Stratford instrucțiuni concepute în spiritul care pare că-i este lui propriu și ca atare este foarte de dorit, dacă Excelența voastră mă menține în acest post, ca eu să știu precis dacă modul de exprimare și de comportare al agenților consulari ai Maiestății sale în aceste principate, în măsura în care poate avea legătură cu misiunea

https://biblioteca-digitala.ro

mea, urmează, să fie îndrumat de mine în timpul şederii mele aici sau de către Ambasada de la Constantinopol. Îmi pare rău că trebuie să sugerez aceste probleme, care cred că în majoritatea împrejurărilor ar fi de prisos, dar, ca să conduc misiunea încredinţată de Excelenţa voastră, în mijlocul unor condiţii diferite şi conflictuale cu care sînt în mod inevitabil confruntat, va fi deja suficient de greu, dar, dacă acestor dificultăţi inevitabile trebuie să li se adauge şi aceea de a avea pe agenţii Maiestăţii sale stabiliţi în aceste părţi adoptînd o cale, pe cînd eu adopt alta, îmi va fi imposibil să-mi îndeplinesc sarcina onorabil pentru mine, cu folos pentru guvernul Maiestăţii sale sau satisfăcător pentru Excelenţa voastră. Trebuie numai să adaug că libertatea, care am înţeles clar că-mi este acordată şi controlul pe care îndrăznesc acum să-l pun în evidenţă, mă situează pur şi simplu pe aceeaşi poziţie ca şi aceea deţinută, fără excepţie de colegii mei, una inferioară, poziţie ce nu ar fi nici avantajoasă pentru interesele publice, nici onorabilă pentru mine să o deţin.

Pentru rest, trebuie să mă încred în justa apreciere a Excelenţei voastre şi în propriile mele străduinţe, sperînd că comportamentul meu nu va fi apreciat cu suspiciune de către guvern, şi nici incorect prezentat guvernului ale cărui drepturi şi interese mă străduiesc să le servesc în cel mai bun mod pe care-l permite natura sarcinii ce mi-a fost încredinţată. Expediez Excelenţei voastre, împreună cu raportul şi anexa sa, copiile a două comunicări pe care m-am simţit obligat să le adresez lordului Stratford şi m-am străduit să adopt maniera care consider că va pune cel mai puţin probabil în încurcătură pe Reşid Paşa sau ⟨nu-l va face⟩ să dea o importanţă necuvenită unui incident, care, dacă este exagerat, poate influenţa dezagreabil relaţiile mele viitoare cu Poarta prin transmiterea acestor explicaţii marelui vizir — întrucît ele vor servi la înlăturarea din mintea sa a oricărei erori, dacă o astfel de eroare există într-adevăr, fie referitoare la vederile pe care le am, fie referitor la atitudinea pe care probabil o voi adopta.

Trebuie numai să adaug că nu voi comunica acest raport lordului Stratford, nu numai pentru că el nu mi-a comunicat niciodată nici o depeşă adresată vreodată Excelenţei voastre, dar şi, de asemenea, pentru că Excelenţa voastră, din multe motive, va considera că este mai bine ca eu, în acest caz, să evit un procedeu ce ar putea mări dificultăţile a căror înlăturare ar fi de dorit. Desigur că, totuşi, nu am spus nimic Excelenţei voastre, ce nu aş fi perfect pregătit să afirm sau să comunic Excelenţei sale. Lordul Stratford va primi un exemplar din depeşa nr. 14.

Am onoarea . . .

Henry L. Bulwer

P.S. Am semnalat în mică măsură Excelenţei voastre că nu mă plîng atît de conţinutul comunicării lordului Stratford sau de stilul în care este scrisă, deşi cred că ambele sînt contestabile, cît de dispoziţia şi starea de spirit manifestate şi de maniera de a aborda relaţiile noastre aici.

https://biblioteca-digitala.ro

Anexa I

Copie

Constantinopol, 13 martie 1857

Sir,

Nu știam cînd am avut onoarea să primesc vizita dv. de rămas bun la data de 10 curent, că erați pe punctul să-l vizitați pe marele vizir. De atunci am auzit din altă sursă că ați avut o lungă întrevedere cu Înălțimea sa la Poartă aproape imediat după aceea. Am fost, de asemenea, informat că atunci v-ați exprimat referitor la eventuala Unire a celor două principate o opinie care l-a frapat ca fiind considerabil diferită de părerea pe care guvernul Maiestății sale a înțeles să o aibă asupra acelui subiect.

Numai după plecarea dv. din Constantinopol am putut să mă asigur de corectitudinea acestei informații și transmițînd-o dv. mă abțin de la observații pe care propria dv. experiență diplomatică cu greu le-ar putea sugera.

Am onoarea . . .

Stratford de Redcliffe

Anexa II

Copie

București, 24 martie 1857

Excelență,

Am fost, natural, să-mi iau rămas bun de la marele vizir după ce am plecat de la dv. Nu-mi aduc aminte dacă am menționat această intenție a mea Excelenței voastre, dar mărturisesc că nu m-am gîndit atunci, nici nu consider acum, că o asemenea omisiune, care ar putea să fie numai accidentală, era o chestiune de vreo oarecare importanță.

Caracterizarea pe care o dați zvonului ajuns la dv. referitor la conversația avută cu Înălțimea sa, în întrevederea de rămas bun este oarecum vagă și deci nu pot să răspund atît de clar pe cît aș dori la învinuirea indirectă ce o aduceți contra mea.

Dar marele vizir a înțeles aproape complet greșit sau a denaturat, dacă a gîndit sau a spus că am folosit un mod de exprimare contrar cu ce am înțeles sau înțeleg să fie exprimarea guvernului Maiestății sale asupra problemei eventualei uniri a Principatelor.

La ceea ce îmi aduc în special aminte că am făcut aluzie în conversația cu Înălțimea sa, a fost depeșa pe care chiar atunci o citisem la Excelența voastră acasă, prin care mi se ordona „o modalitate strict imparțială cu referire la problemele care se vor naște din firman", despre care m-am referit Excelenței voastre.

La plecarea din Constantinopol am rugat pe Excelența voastră să admită corespondenței noastre (atunci cînd nu era neapărat oficială) să fie purtată într-o formă particulară și de o manieră intimă și prietenească. Dacă Excelența voastră mi-ar fi scris acum în particular, specificînd clar ceea ce ați auzit, și cerîndu-mi să vă dau explicațiile necesare pentru a vă permite să corectați orice eroare ar fi putut lua naștere în mintea marelui vizir, nu numai că aș fi răspuns unei astfel de scrisori cu plăcere, dar v-aș fi fost recunoscător că mi-ați dat ocazia să o fac.

https://biblioteca-digitala.ro

Toate comunicările particulare de la dv. avînd, într-adevăr, un caracter amical și amabil, vor primi toată atenția mea întotdeauna și orice puncte de vedere sau informații veți considera că sînt necesare funcției spre a-mi fi transmise oficial vor primi, de asemenea, o apreciere corectă. Dar îmi veți permite să spun că, atît caracterul, cît și tonul comunicării oficiale la care răspund acum (și căreia nu-i recunosc autoritatea) nu numai că pentru moment mi-a provocat multă supărare, dar m-a făcut să mă tem că va fi extrem de dificil pentru mine să mențin acele relații sincere, constante și prietenoase între noi, la care v-am invitat atît de stăruitor și pe care sînt în mod sincer doritor să le văd restabilite.

Am onoarea . . .

Henry L. Bulwer

Anexa III

Copie

București, 26 martie 1857

Excelență,

După cum Excelența voastră a făcut aluzie într-o comunicare, la care am avut onoarea să răspund, la punctele de vedere ale guvernului Maiestății sale referitoare la eventuala unire a Principatelor, cred că este bine să declar, pentru ca să nu fie vreo deosebire neintenționată între noi cu referire la noțiunea mea asupra vederilor guvernului Maiestății sale asupra subiectului la care se face aluzie, că eu consider că tendința guvernului Maiestății sale este în prezent foarte clar contra unirii Principatelor. Tendințele propriilor mele opinii asupra acestui subiect sînt similare. Dar, în același timp, îmi imaginez că guvernul Maiestății sale m-a trimis în aceste țări să-mi formez o părere atentă asupra acestei probleme, ținînd seama de interesele și dorințele Principatelor și de drepturile și interesele Porții, ca și, poate, de influența politică generală a acestei probleme asupra stării prezente și viitoare a Europei, și că guvernul Maiestății sale nici nu dorește ca eu să vin aici cu păreri preconcepute, nici nu-și va face o părere definitivă pînă ce Comisia trimisă în Principiate nu-și va întocmi raportul său și problema la care mă refer va fi pe cale să fie discutată de diferite cabinete din Europa.

Fac această declarație destul de oficială pentru ca Excelența voastră să poată cunoaște clar părerile mele, care vor fi comunicate guvernului Maiestății sale și corectate, dacă sînt greșite.

Am onoarea . . .

Henry L. Bulwer

45

București, 14/26 martie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Trimite în copie scrisoarea confidențială adresată marelui vizir Reșid pașa.

https://biblioteca-digitala.ro

Private and
Confidential

Bucharest, March 26/57

My Lord,

I have the honour to enclose for the information of Her Majesty's Government Copy of a confidential letter of this date addressed by me to His Highness the Grand Vizir.

I have the honour . . . . .

Henry L. Bulwer

Anexă

București, 14/26 martie 1857.
H. L. Bulwer către marele vizir Reșid pașa : Revine asupra interpretării greșite a ultimei lor convorbiri de la Constantinopol în legătură cu opinia lui privind Unirea. Reamintește că discuția purtată s-a bazat pe instrucțiunile primite de la Londra de a păstra „o strictă neutralitate" față de chestiunile ce decurgeau din aplicarea firmanului. Va examina problema Unirii atît din punctul de vedere al Principatelor cît și al intereselor și drepturilor Porții.

Copy
Confidentielle

Bucharest, le 26 mars 1857

Mon cher et illustre ami,

Je viens d'apprendre à ma très grande surprise que Votre Altesse aurait crû voir dans la conversation qui eut lieu entre nous le jour que j'ai eu l'honneur de vous faire mes adieux, quelque difference entre mon opinion et celle de mon gouvernement au sujet de l'Union eventuelle des Principautés.

Je suis d'autant plus convaincu qu'il y a eu quelque malentendu à cet egard que je ne me rappelle de rien, qui ait passé dans l'entretien tout intime, que j'ai eu avec V⟨otre⟩ A⟨ltesse⟩ qui puisse donner lieu à une erreur si grande que celle qui m'a été signalée : et en effet il m'eut été aussi impossible de connaître que de prédire la conduite que le Gouvernement de Sa M⟨ajesté⟩ pourrait éventuellement tenir dans une question éventuelle.

Ce dont je crois avoir parlé a V⟨otre⟩ A⟨ltesse⟩ c'est des instructions que je venais de recevoir et qui m'ordonnaient de me tenir dans une stricte impartialité dans les questions qui découleraient du firman ; et après quelques explications j'ai cru avoir convaincu V⟨otre⟩ A⟨ltesse⟩ qui me semblait juger et pénétrer le bon sens de ce que je vous disais avec votre sagesse et votre sagacité habituelle, que tenir ici et dans ce moment une conduite différente de celle qui m'a été indiquée serait ni convenable ni politique.

Les tendances de mon Gouvernement vous sont bien connues ; les miennes le sont de même ; mais je suis envoyé ici afin de prendre des

https://biblioteca-digitala.ro

informations et si je débattais peu la déclaration des avis preconçus je m'écarterai de ma mission ainsi que de mes instructions en me faisant voir comme un partisan zélé, quand je devais être un juge discret.

Enfin, je ne vous redirai pas tout ce que je crois avoir dit à ce sujet parce que le langage que j'ai tenu avec V⟨otre⟩ A⟨ltesse⟩ est celui qui sortait naturellement de ma position dans laquelle je n'oublie nullement que l'importante question de l'union doit être examiner par moi dans tous ses rapports et non seulement selon les idées et les intérêts des Principautés, mais aussi selon les intérêts et les droits de la Sublime Porte.

J'écris à vous, monseigneur, confidentiellement sur cette affaire parce que je crois que cette manière de vous adresser sera le plus agrèable à Votre A⟨ltesse⟩ et donnera la moindre importance à un incident qui, tout en m'étant très pénible, ne saurait être grave en lui-même.

Oserai-je donc vous prier de pardonner cette lettre ? J'oserai aussi me flatter que les relations qui depuis tant d'années subsistent entre nous, et les petits services, que, je puis le dire, j'ai rendu en plusieurs occasions au Gouvernement Ottoman, ainsi que le fait même de ma mission, parleront plus haut que toute protestation inutile à l'égard des sentiments dont je fus toujours et dont je suis toujours animé, et, en me confiant à la bienveillante amitié que vous m'avez toujours témoigné, je suis convaincu que Votre Altesse ne verra dans cette démarche qu'un nouvelle preuve de ma confiance dans votre caractère, ainsi qu'un nouveau témoignage d'affection et de respect pour votre personne.

(signe) H. L. Bulwer

P.S. Je dois peut-être rappeler à V⟨otre⟩ A⟨ltesse⟩ qu'en lui parlant des instructions que je venais de recevoir je lui ai dit que Lord Stratford en avait copie et qu'il pouvait aussi les lui expliquer. Ceci était dit pour empêcher toute sorte de méprises.

(signé) H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 186—192.

■

Particulară și
confidențială

București, 26 martie 1857

Excelență,

Am onoarea a anexa pentru informarea guvernului Majestății sale o copie a scrisorii confidențiale cu data de azi pe care am adresat-o Înălțimii sale marelui vizir.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Anexă

Copie

Confidențială București, 26 martie 1857

Dragă și ilustre prietene,

Spre marea mea surpriză am aflat chiar acum că Alteța voastră ar fi crezut că vede, în conversația care a avut loc între noi în ziua cînd am avut onoarea să-mi iau rămas bun, o oarecare diferență între părerea mea și aceea a guvernului meu cu referire la unirea eventuală a Principatelor.

Sînt cu atît mai convins că a avut loc o neînțelegere în această privință, cu cît nu-mi amintesc nimic care să se fi petrecut în întrevederea atît de intimă pe care am avut-o cu Alteța voastră, ce ar fi putut să dea naștere la o eroare atît de mare ca aceea care mi-a fost semnalată, și, într-adevăr, mi-ar fi fost imposibil atît să știu, cît și, mai ales, să prezic comportarea pe care guvernul Maiestății sale ar fi putut-o avea într-o eventuală problemă.

Ceea ce cred că am vorbit Alteței voastre, este despre instrucțiunile ce le primisem chiar atunci și care mă obligau să mă mențin într-o strictă imparțialitate în problemele ce ar decurge din firman și, după cîteva explicații, am crezut că am convins pe Alteța voastră, care mi se părea că judecă și că pătrunde cu înțelepciunea și perspicacitatea sa obișnuită, bunul simț al celor spuse, anume că, a menține aici și în acest moment o conduită diferită de aceea care mi-a fost indicată, nu ar fi nici convenabil, nici politic.

Tendințele guvernului meu vă sînt bine cunoscute, ale mele, de asemenea, dar eu am fost trimis aici pentru a lua informații și dacă aș dezbate puțin declarația părerilor preconcepute m-aș depărta de misiunea mea și de instrucțiunile mele, arătîndu-mă ca un partizan zelos, cînd ar trebui să fiu un judecător discret.

În fine, nu vă voi spune din nou tot ceea ce cred că am spus despre acest subiect, pentru că limbajul avut față de Alteța voastră este acela ce rezulta în mod natural din poziția mea, în care nu uit deloc că problema importantă a unirii trebuie examinată de mine sub toate raporturile, nu numai conform ideilor și intereselor Principatelor, ci și conform intereselor și drepturilor Sublimei Porți.

Vă scriu, Alteță, în mod confidențial asupra acestei afaceri, întrucît cred că această manieră de a mă adresa dv. va fi mai agreabilă Alteței voastre și va da cea mai mică importanță unui incident, care, deși îmi este foarte penibil, nu poate fi grav prin el însuși.

Îndrăzni-voi oare să vă rog să iertați această scrisoare? Voi îndrăzni, de asemenea, să-mi închipui că relațiile care se mențin de atîția ani între noi și, pot să o spun, micile servicii făcute în multe ocazii guvernului otoman, precum și faptul însuși al misiunii mele vor vorbi mai mult decît orice protest inutil față de sentimentele de care am fost întotdeauna și sînt încă animat și, încrezîndu-mă în binevoitoarea prietenie ce mi-ați arătat-o întotdeauna, sînt convins că Alteța voastră nu va vedea în acest demers decît o nouă dovadă a încrederii mele în carac-

https://biblioteca-digitala.ro

terul dv., ca și o nouă dovadă de afecțiune și de respect pentru persoana dv.

(Semnat) H. L. Bulwer)

P.S. Trebuie poate să reamintesc Alteței voastre că vorbindu-i de instrucțiunile pe care abia le primisem, i-am spus că lordul Stratford avea o copie și că el putea, de asemenea, să vi le explice. Aceasta am spus pentru a împiedica orice fel de confuzii.

(Semnat) H. I. Bulwer

46

[Londra], 19/31 martie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Îi comunică opinia guvernului englez în problema Unirii Principatelor.

Draft
No. 20

Foreign Office, March 31, 1857.

Sir,

In acknowledging the receipt of your Despatch No. 10 of the 2nd of March [1] respecting the Question of the Union of the Principalities, I have to state to you that Her Majesty's Government agree generally in the opinions which you express on the subject, and we shall wait for information from you before we determine upon altering the course of Policy we have hitherto pursued as to the Union ; but it is impossible to disguise from ourselves that the difficulties by which the Question is now beset will be greatly aggravated if an unanimous decision in favour of Union were come to by the Divans.

If however it were understood that the Principalities if united, must be governed by a native Prince, and that a Foreign Prince would under no circumstances be allowed, and that the independence of Wallachia and Moldavia and their separation from Turkey would be entirely at variance with the Policy and intentions and Treaty engagements of the European Powers, it is possible that a check might be put upon the vague wish for Union which now appears to be general. [2]

C⟨larendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1277, f. 41—41 v.

■

Ciornă
Nr. 20

Ministerul Afacerilor Externe
31 martie 1857

Sir,

Confirmînd primirea depeșei dv. nr. 10 din 2 martie [1] referitoare la problema Unirii Principatelor, trebuie să vă declar că guvernul Maiestății sale este, în general, de acord cu opiniile ce le exprimați asupra

https://biblioteca-digitala.ro

acestui subiect și așteptăm informații de la dv. înainte de a hotărî modificarea politicii pe care am urmat-o pînă acum referitor la Unire ; dar este imposibil să facem abstracție de faptul că dificultățile cu care problema este acum asaltată vor fi mult agravate dacă va fi emisă de Divanuri o decizie unanimă în favoarea Unirii.

Dacă, totuși, s-ar înțelege că Principatele, o dată unite, trebuie să fie guvernate de un prinț pămîntean, că nu se va permite un prinț străin în nici un caz, și că independența Valahiei și a Moldovei și separarea lor de Turcia ar fi complet în dezacord cu politica, intențiile și angajamentele ⟨asumate⟩ prin tratat ale puterilor europene, este posibil să se pună o stavilă dorinței vagi de unire care pare acum să fie generală. [2]

C⟨larendon⟩

---

[1] Vezi, doc 36.
[2] Vezi nota 2 la doc. 19.

47

București, 23 martie/4 aprilie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Trimite în copie scrisoarea primită de la consulul general al Angliei la Iași, S. Gardner, împreună cu răspunsul său. Anunță sosirea unei delegații moldovene la București.

Nr. 22 Bucharest, April 4, 1857

My Lord,

I have the honour to enclose herewith copies of a letter I received from Mr. Consul General Gardner, and of the reply which I have returned thereto.

I have the honor . . .

Henry L. Bulwer

P.S. A deputation from Moldavia since my writing the above has arrived. The gentlemen composing it called on me and stated various acts of the kaimakam which of time would be highly objectionable, but of which I have as yet no proof. The Commissioners in general seem disposed to credit the accounts to which I allude ; but I have represented to them the necessity of being further informed before they express to their Governments any decided opinions thereupon.

Anexa I

Iași, 18/30 martie 1857.

S. Gardner către H. L. Bulwer : Confirmă primirea scrisorii prin care îi anunță sosirea la București și îl asigură că îl va informa regulat despre situația din Moldova. Consulii Franței și Prusiei susțin libertatea presei, el fiind de

https://biblioteca-digitala.ro

aceeași părere. Situația dificilă în care se găsește caimacamul din cauza controverselor dintre Franța și Austria în chestiunea Unirii Principatelor. Atitudinea neutră adoptată de el în această problemă.

Copy
Nr. 1 Iassy, March 30, 1857

Sir,

I have had the honour and satisfaction of receiving from Your Excellency the information of Your arrival at Bucharest, and of having entered upon your important functions as Her Majesty's Commissioner in the Danubian Principialities. It shall be my anxious study to furnish to the best of my ability the intelligence you require of me, by regular reports of any facts that may appear worthy of your consideration. I however accompany the assurance with the observation that it is difficult to unravel or explain the web of political intrigues thrown over these countries.

Your Excelency's letter was delivered to me by the Postelnick or Foreign Secretary Mr. P. Balsch. His visit had been preceded by that of the French and Prussian Consuls, who seem to act much in concert here, and make it appear that they have a mission to disfranchise the Press from the present restraints which weigh upon it, and which are equally in full vigour in their own frontiers. I have been appealed to on the subject, and replied that I could only entertain an opinion on the advantage derived from a free press, but that I considered that in this and other countries there were many local considerations to guard against any abuse of it.

Mons. Place, the French Consul, who is a very worthy man, had, on appearance of the article in the "Moniteur", addressed the Moldavian Secretary with a request that its publication, quite in opposition with the declaration and principles of the Caimacamie, might appear in the Moldavian Gazette which is not an official organ of the Government. The article did appear, but with the commentaries of the English and Foreign Press upon it, which led to an angry correspondence which was shown to me afterwards by the Secretary who seceded from his office. From an advocate of a Free Press the proceedings bore something of a dissonant character.

The Caimacam complains that he is placed between "le Marteau" et "l'Enclume" by the counter proceedings of France and Austria on the field of controversy which they have chosen here. I hope I incur no blame for not mixing in their discussion ; His Excellency Lord Redcliffe remarks that the nomination of the Caimacam proceeded from the completion and antagonism of parties on the question of the Union of the Principalities, and on his adherence to the views of the Porte, on which the Porte relied.

I write to Your Excellency under some difficulty from a painful accident, which I hope will plead my excuse. Our Moldavian Gazette of today has not yet appeared. I will in a subsequent letter allude and reply to other inquiries of Your Excellency. We have had meetings and Committees, but never had apprehended any consequences from them.

https://biblioteca-digitala.ro

Opinions expressed are often less dangerous than when compressed and under restraint.

In have the honor to inclose an extract from the Moldavian Gazette of 23 Instant[1] in which appears in a large rubric the decree of the Emperor of Russia which confers the order of St. Stanislaus on a Moldavian Boyard, whose daughter is married to Prince G. Cantacuzine, nephew of Prince Gorchakoff. Nothing is more common than to see worn by the same individual the decorations of Russia, Greece and Turkey, and I have seen them during the war even, on one or two occasions.

I have the honor .... Sam. Gardner

Anexa II

Bucureşti, 23 martie/4 aprilie 1857.
H. L. Bulwer către S. Gardner : Aprobă atitudinea neutră pe care o manifestă în chestiunea Unirii şi îi cere să-l informeze asupra poziţiei celorlalţi consuli, îndeosebi în legătură cu libertatea presei. Datoria caimacamului de a urma instrucţiunile Porţii dacă acestea nu contravin drepturilor şi legilor ţării şi de a nu se lăsa manevrat de consulii străini.

Copy Bucharest, April 4, 1857

Dear Sir,

I have received Your letter of the 30th March, and I think You are right in abstaining from taking any active part for or against the Union, but you will oblige me by taking note of any proceedings of a different character on the part of other Consular Agents, and by informing such agents privately that you understand that their conduct is to be of the same character as that here prescribed to you. I should be glad to see the particulars of the discussion respecting the Press, which you refer to.

The duty of the kaimakam is to follow the instructions of the Porte where they do not clash with the rights and laws of the province he governs, nor have Foreign Agents any right to control or dictate his conduct.

Yours ...

(Signed) Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 54 ; P. R. O. London, F. O. 78/vol 1279, f. 206—212v.

■

Nr. 22 Bucureşti, 4 aprilie 1857

Excelenţă,

Am onoarea a vă trimte în anexă copia unei scrisori pe care am primit-o de la domnul consul general Gardner şi a răspunsului pe care i l-am dat.

Am onoarea ... Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

P.S. De cînd am scris cele de mai sus a sosit o delegaţie din Moldova. Persoanele care o compun m-au vizitat şi au expus diferite acte ale caimacamului, ce în timp ar putea ridica obiecţii, dar despre care nu am încă nici o dovadă. Comisarii, în general, par dispuşi să acorde încredere relatărilor la care am făcut aluzie, dar le-am arătat necesitatea de a fi mai bine informaţi înainte de a exprima guvernelor lor orice păreri stabilite asupra acestora.

H. L. Bulwer

Anexa I

Copie
Nr. 1

Iaşi, 30 martie 1857

Excelenţă,

Am avut onoarea şi satisfacţia de a primi de la Excelenţa voastră informaţia despre sosirea dv. la Bucureşti şi intrarea în importantele dv. funcţii în calitate de comisar al Maiestăţii sale în principatele danubiene. Voi fi dornic să vă furnizez cu toată abilitatea mea ştirile solicitate de la mine prin rapoarte regulate despre toate întîmplările care pot părea demne de consideraţia dv. Totuşi, alătur acestei asigurări observaţia că este foarte greu să se deslueşească sau să se explice ţesătura de intrigi politice aruncate asupra acestor ţări.

Scrisoarea Excelenţei voastre mi-a fost transmisă de către postelnicul sau secretarul pentru afaceri externe P. Balş. Vizita sa a fost precedată de cea a consulilor francez şi prusian, care par aici să acţioneze în comun şi dau de înţeles că au misiunea de a elibera presa de actualele interdicţii ce o apasă şi care sînt în aceeaşi măsură în vigoare în interiorul propriilor frontiere. S-a făcut apel la mine privind acest subiect şi am răspuns că nu aş putea decît să-mi menţin părerea despre avantajul care ar decurge din o presă liberă, dar că eu consider că în această ţară, ca şi în alte ţări, există multe considerente locale care cer să se prevină orice abuz al acesteia.

Domnul Place, consulul francez, care este un om foarte capabil, la apariţia articolului din „Moniteur" a adresat secretarului moldovean o cerere ca publicarea lui, complet în opoziţie cu declaraţia şi principiile căimăcămiei, să poată apărea în „Gazeta de Moldavia" care nu este organul oficial al guvernului. Articolul a apărut, dar cu comentariile presei engleze şi străine asupra lui, ceea ce a dus la o corespondenţă aprinsă, ce mi-a fost arătată după aceea de către secretarul care a renunţat la slujba sa. Din partea unui apărător al „presei libere" procedeul a avut oarecum un caracter nepotrivit.

Caimacamul se plînge că este pus între „ciocan şi nicovală" prin procedeele contrare ale Franţei şi Austriei pe terenul de confruntare pe care l-au ales aici. Sper că nu-mi voi atrage o mustrare pentru faptul că nu mă amestec în discuţia lor ; Excelenţa sa lordul Redcliffe observă că numirea caimacamului a provenit din caracterul şi antagonismul partidelor în problema Unirii Principatelor şi din adeziunea sa la vederile Porţii, pe care aceasta din urmă s-a bizuit.

https://biblioteca-digitala.ro

Scriu Excelenței voastre cu oarecare greutate datorită unui accident dureros, care sper că va pleda pentru a mă scuza. Gazeta noastră moldovenească de azi nu a apărut încă. Într-o scrisoare ulterioară mă voi referi și voi răspunde la celelalte întrebări ale Excelenței voastre. Am avut întruniri și comitete, dar niciodată nu ne-am temut de consecințele lor. Părerile exprimate sînt adesea mai puțin periculoase decît atunci cînd sînt reținute sau sub interdicție.

Am onoarea a anexa un extras din „Gazeta de Moldavia" din 23 curent [1], în care apare, într-o rubrică mare, decretul împăratului Rusiei cu privire la conferirea ordinului Sf. Stanislav unui boier moldovean, a cărui fiică este căsătorită cu prințul G. Cantacuzino, nepotul prințului Gorceakov. Nimic nu este mai obișnuit decît a vedea aceeași persoană purtînd decorații ale Rusiei, Greciei și Turciei și am văzut din acestea chiar în timpul războiului, într-o ocazie sau două.

Am onoarea... Sam. Gardner

Anexa II

Copie București, 4 aprilie 1857

Stimate Domn,

Am primit scrisoarea dv. din 30 martie și cred că aveți dreptate în a vă abține să luați parte activă pentru sau contra Unirii, dar v-aș fi obligat dacă ați lua notă de orice acțiuni cu un caracter deosebit din partea celorlalți agenți consulari și i-ați informa în particular pe acești agenți că înțelegeți ca și atitudinea lor să aibă același caracter ca acela ordonat aici pentru dv. Aș fi bucuros să aflu detalii despre discuția referitoare la presă, la care v-ați referit.

Datoria caimacamului este să urmeze instrucțiunile Porții atunci cînd acestea nu contravin drepturilor și legilor provinciei pe care o guvernează și nici agenții străini nu au vreun drept să-l controleze sau să-i dicteze atitudinea.

Al Dv. ... (Semnat) Henry L. Bulwer

[1] „Gazeta de Moldavia", din 11/23 martie 1857.

48

București, 24 martie/5 aprilie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Despre primirea călduroasă făcută comisarului rus Basily cu ocazia sosirii lui la București. Aprecieri privind opiniile profesate de acesta.

No 23 Bucharest, April 5, 1857

My Lord,

The arrival of Monsieur Basily, the Russian Commissioner in this City, on the 3d Instant was attended by circumstances worthy of notice, in as much as that he was met by a very large concourse of persons.

https://biblioteca-digitala.ro

I understand however that these were principally Servian, Greek, and other merchants, under Russian protection, drivers of Hackney carriages, principally Russians ; and a considerable number of Priests. The latter addressed the Russian Commissioner requesting him to interest himself in the welfare of the Greek Church in the Principalities.

On the whole, the reception was of a nature to show that an exceptional feeling with respect to Russia exists in this Country ; but not of a nature to lead one to consider that feeling of a very general, or predominant character. Some Boyars, however notorious for their Russian sympathies, seem to have been present on the occasion.

I may as well here add that, although in my first communication with Monsieur Basily, I was disposed to think that he meant to put forward opinions as applied to this Country, which I should venture to call exaggeratedly liberal, he has since addressed a deputation in any moderate language.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 214—215 v.

■

Nr. 23 București, 5 aprilie 1857

Excelență,

Sosirea domnului Basily, comisarul rus, în acest oraș la data de 3 curent a fost însoțită de circumstanțe demne de luat în seamă, cu atît mai mult cu cît a fost întîmpinat de o foarte mare mulțime de persoane.

Înțeleg totuși că aceștia erau în special sîrbi, greci și alți negustori aflați sub protecție rusească, birjari ai trăsurilor de piață, care sînt în special ruși, și un număr considerabil de preoți. Aceștia s-au adresat comisarului rus cerîndu-i să se intereseze de buna stare a bisericii ortodoxe din Principate.

În ansamblu, primirea a fost de natură să arate că în această țară există un sentiment deosebit de respect față de Rusia, dar nu de natură să consideri că acel sentiment este general sau cu un caracter predominant. Unii boieri, totuși, recunoscuți pentru simpatiile lor față de ruși, se pare că au fost prezenți cu această ocazie.

Aici aș mai putea adăuga că, deși, în prima mea întrevedere cu domnul Basily, am fost dispus să consider că el înțelegea să avanseze păreri ce se pot aplica acestei țări, pe care m-aș încumeta să le numesc exagerat de liberale, de atunci s-a adresat unei delegații într-un limbaj moderat.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

49

[Londra], 27 martie/8 aprilie 1857.
Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Guvernul englez aprobă măsurile luate pentru dizolvarea cluburilor politice din București.

Draft
No. 23

Foreign Office, April 8, 1857

Sir,

I have to acquaint you that Her Majesty's Government approve your proceedings and language as reported in your despatch No. 14 of the 25th of March [1]; — and Her Majesty's Government will learn with satisfaction that peaceful and legal means have been found for dissolving the Political Clubs at Bucharest, which, at the present moment, can only be productive of mischievous and perhaps dangerous agitation.

〈Clarendon〉

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1277, f. 47.

■

Ciornă
Nr. 23

Ministerul Afacerilor Externe
8 aprilie 1857

Sir,

Trebuie să vă aduc la cunoștință că guvernul Maiestății sale aprobă acțiunile și modul dv. de exprimare astfel cum au fost raportate în depeșa dv. nr. 14 din 25 martie [1] — și guvernul Maiestății sale va afla cu satisfacție că s-au găsit mijloace pașnice și legale pentru dizolvarea cluburilor politice de la București, care, în momentul de față, pot doar să provoace o agitație dăunătoare și, poate, periculoasă.

〈Clarendon〉

[1] Vezi doc. 43.

50

București, 30 martie/11 aprilie 1857.
H. L. Bulwer către lord Clarendon : Comentarii și propuneri în legătură cu eventualitatea votării de către Divanuri a Unirii Principatelor sub un domnitor străin sau pământean. Este necesar să se comunice viitoarelor adunări că marile puteri consideră imposibilă unirea sub un prinț străin și că ele nu doresc să slăbească legăturile care unesc Principatele de Poartă.

https://biblioteca-digitala.ro

No 24 Bucharest, April 11, 1857.

My Lord,

When the Divans meet it is probable that an opinion will be expressed in favour of the union of the Principalities under a foreign Prince; but it is also not impossible that a vote will be given in favour of union generally, without designating the conditions.

It seems to me that we cannot prevent the expression of any wish on the part of the Divans whether practical or unpracticable which does not militate against the suzerainty of the Porte.

On the other hand it appears to me desirable that if the Divans pass a vote for the Union under a foreign Prince they should be asked whether they would still be for Union if a Foreign Prince were out of the question; and again, if they vote simply for union they should in my opinion be requested to specify the nature of the union they desire.

In this manner one may see whether there is any sort of union which would be really practicable, and which would at the same time be popular; or whether the feelings that now exist proceed from a vague desire of independence, which it would be impossible to gratify and which it would be wise to dispel.

A good deal of mystification indeed exists throughout the country on this subject; and I suggest for Your Lordship's consideration whether it might not be well to charge the Commission, when the Divans assemble, to state distinctly to them, or to the Kaimakams to be communicated to them, that union under a foreign prince is impossible, and that whilst the intention of the Great Powers is to amend the condition of the Principalities, it is not their intention to loosen the ties which connect them with the Porte.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 54, P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 217—218.

■

Nr. 24 Bucureşti, 11 aprilie 1857

Excelenţă,

Cînd se vor întruni Divanurile, probabil că se va exprima o opinie în favoarea Unirii Principatelor sub un prinţ, străin, dar, de asemenea, nu este imposibil că se va da un vot în favoarea unirii în general, fără să se specifice condiţiile.

Mi se pare că nu putem împiedica exprimarea vreunei dorinţe din partea Divanurilor, fie practică, fie nepractică care să nu militeze contra suzeranităţii Porţii.

Pe de altă parte, mi se pare de dorit ca, în cazul cînd Divanurile votează pentru Unirea sub un prinţ străin, să li se pună întrebarea dacă vor mai fi pentru Unire, dacă un prinţ străin ar fi în afara dis-

https://biblioteca-digitala.ro

cuției ; și din nou, dacă votează doar pentru unire, după părerea mea trebuie să li se ceară să specifice natura unirii pe care o doresc.

În acest fel se poate vedea dacă există un gen de unire care ar fi într-adevăr realizabil și popular, în același timp, sau dacă sentimentele care există acum derivă dintr-o dorință vagă de independență, ceea ce ar fi imposibil de satisfăcut și ar fi înțelept de înlăturat.

Există, într-adevăr, multă mistificare în toată țara asupra acestui subiect și sugerez, ca Excelența voastră să aprecieze, dacă nu ar fi bine să fie însărcinată Comisia ca, atunci cînd se adună Divanurile, să le declare deslușit, sau caimacamul să le comunice, că unirea sub un prinț străin este imposibilă și că, deși intenția marilor puteri este de a îmbunătăți starea principatelor, ele nu au nicidecum intenția să slăbească legăturile ce le unesc cu Poarta.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

51

București, 30 martie/11 aprilie 1857.
H. L. Bulwer către lord Clarendon : Cere să i se precizeze atitudinea ce urmează să o adopte în Comisia europeană în problema Unirii. Se pronunță pentru menținerea în continuare a unei stricte neutralități în această chestiune.

No. 28 Bucharest, April 11, 1857

My Lord,

A variety of circumstances, which without particularly specifying Your Lordship will easily understand, make it exceedingly important that I should clearly ascertain the precise situation which Your Lordship intends me to occupy as British Commissioner on this occasion. The general instructions emanating from the Conference at Paris command a strict impartiality. The instructions which I received from Your Lordship verbally in London enjoined me strictly the same course. The recent despatch I received from Your Lordship seemed to me to indicate it with the same clearness.

I am myself of opinion that though the most difficult course to adopt it is at this time upon the whole the wisest. I am nevertheless aware that Her Majesty's Government is favourably disposed to the views entertained by the Turkish Government against the Union of the Principalities, the question now principally agitated, and after the circumstances which have given rise to my dispatch nr. 27, it seems to me not improbable that the conduct which I propose to pursue and which I thought Your Lordship wished me to pursue, may be unintentionally misunderstand or unintentionally misrepressented. Your Lordship will likewise remember that I have been several months absent from England, and residing at Constantinople, where I have not enjoyed the advantage of knowing from time to time the general views

https://biblioteca-digitala.ro

of Her Majesty's Gouvernment and the facts which may have led to a change or a modification of those views as they existed when I left England.

It would be therefore gratifying and indeed essential to me to know whether I have in any degree misconceived Your Lordship's instructions or intentions. To assume the character of a partisan here would be one far more easy than the one I have chalked out for myself and for personal reasons I might prefer it, but I should not be acting honestly if I did not state, as I have fairly stated, that I think this course would as far as I can judge be disadvantageous to the Public Interests. I now exercise a considerable influence in the Commission : that influence would then cease and the Commission itself would split up into distinct parties. In favour of the Union there would be the French, Prussian and Sardinian Commissioners. Opposed to the Union there would be the Austrian and Turkish Commissioners with whom whatever might be the line they were inclined to take the English Commissioner if he at all wished to balance the opposite party would be obliged to act : whilst the Russian commissioner by standing more aloof would become the master of the position and be able in every discussion to decide the majority ! — acquiring thereby the dominant influence. It is right that I should place these considerations before Your Lordship as it is for Your Lordship to consider the weight which ought to be attached to them.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P. R. O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 241—243.

■

Nr. 28 București, 11 aprilie 1857

Excelență,

O diversitate de circumstanțe pe care, fără a le specifica în mod deosebit, Excelența voastră, le va înțelege ușor, fac să fie extrem de important de a stabili în mod clar situația exactă de care Excelența voastră intenționează ca eu să mă ocup în calitate de comisar britanic în această ocazie. Instrucțiunile generale care emană de la Conferința de la Paris recomandă o strictă imparțialitate. Instrucțiunile primite verbal de la Excelența voastră la Londra mi-au ordonat strict aceeași cale. Depeșa recentă primită de la Excelența voastră pare să-mi indice aceasta cu aceeași claritate.

Eu însumi sînt de părere că, deși este calea cea mai greu de urmat, este, în acest moment, cea mai înțeleaptă. Cu toate acestea, știu că guvernul Maiestății sale este înclinat în mod favorabil față de punctul de vedere al guvernului turc contra Unirii Principatelor, problemă care se agită acum îndeosebi și, după întîmplările ce au dat naștere la depeșa mea nr. 27, mi se pare că nu este improbabil ca atitudinea ce mi-am propus să o adopt și care cred că este și în asentimentul Excelenței voastre ar putea să fie înțeleasă greșit sau denaturată fără în-

https://biblioteca-digitala.ro

tenţinnţie. Excelenţa voastră îşi va aminti, de asemenea, că am lipsit cîteva luninni din Anglia şi am stat la Constantinopol, unde nu m-am bucurat de e· privilegiul de a cunoaşte din cînd în cînd punctele de vedere genererrale ale guvernului Maiestăţii sale şi faptele care ar fi putut duce la ă o schimbare sau o modificare a acestor puncte de vedere, aşa cum exisiistau atunci cînd am plecat din Anglia.

Aşadar, ar fi plăcut şi într-adevăr esenţial pentru mine să ştiu dacaccă am interpretat greşit într-o oarecare măsură instrucţiunile sau intatentţiile Excelenţei voastre. A asuma aici caracterul de aderent ar fi muiuult mai uşor decît calea pe care mi-am plănuit-o şi, din motive personnale, aş fi preferat-o, dar nu aş proceda sincer dacă nu aş declara-o, atîtîît cît pot să judec eu, dezavantajoasă intereselor publice. În prezent exexercit o influenţă considerabilă în Comisie, această influenţă ar înceta atutuunci şi însăşi Comisia s-ar împărţi în grupuri separate. În favoarea Unimirii ar fi comisarii francez, prusian şi sard. Contra Unirii ar fi comisiiisarii austriac şi turc, cu care, oricare ar fi calea ce ei ar fi înclinaţi să i o ia, comisarul englez, dacă totuşi ar dori să echilibreze partida opupousă ar fi obligat să acţioneze, în timp ce comisarul rus, ţinîndu-se la ă distanţă, ar deveni stăpîn pe situaţie şi ar putea, în orice discuţie, să i decidă majoritatea ! — dobîndind prin aceasta influenţa dominantă. Estste drept că a trebuit să prezint aceste consideraţii în faţa Excelenţei voaooastre, întrucît Excelenţa voastră este cea mai în măsură să evalueze ponoonderea care trebuie să le fie acordată.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

52

Bucureşti, 30 martie/11 aprilie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Răspunde acuzaţiei pe care i-o aduce Stratford de Redcliffe că ar fi sfătuit Poarta să nu împiedice libera exprimare a dorinţei naţionale de Unire. Consideră că orice încercare de reprimare a dorinţei populaţiei de unire îi va da acesteia o „atracţie irezistibilă". Semnificaţia Unirii pentru domnitorii din cele două principate române [1].

No. 29 Bucharest, April 11, 1857

My Lord,

I have not deemed it worth while, in replying to Lord Stratforoird's despatch to notice a particular phrase therein on which notwithstatanding I have to offer some remarks.

Lord Stratford states that I advised that the Porte should in no wavvay interfere with a free expression of the national wish on this subjecect (the Union) in either of the Principalities.

I need only observe that the value of any observation depends on m the manner on which it is made, and the sense it is intended to

https://biblioteca-digitala.ro

convey. Not, I believe, I did, in the course of conversation, advise the Grand Vizier to pursuit the fair and free expression of opinion through the elections, recommending him to instruct the kaimakams to behave with perfect fairness in this respect : — and why so ?

The Commission is sent at this very time to the Principalities to see that the elections are fairly carried on. Any injustifiable act on the part of the authorities is certain to be noticed by my colleagues, and, in honour and justice, ought to be noticed by me. Conduct of this kind might therefore place me in the position of denouncing a Government, to which Her Majesty's Government is friendly, and which I myself am desirous to serve. Nor is this all. Your Lordsihp knows that I hold the Firman constructed at Constantinople to be an imperfect work, that I disapproved of much in that Firman ; that I think it embarrasses our proceedings, weakens the Authority of the Porte, by weakening the Authority of the Government, not ruling here by its decree.

But the Firman such as it is, having been promulgated, the Porte has, in my opinion, only one course to pursue respecting it, viz : to favour its honest execution. To call on these countries to pronounce their opinion, and then to prevent their doing so, would be a miserable juggle, which would be at once detected, and counteracted. Nothing indeed seems to me now so important to the interests of the Porte as that the good faith of the Porte, in this particular should be conspicuous.

Your Lordship may guess, from the opinions I thus express, what was the nature, as well as what was the cause of the few observations I made to Reschid Pasha, with respect to allowing the Principalities the free expression of their wishes, whether in respect to the Union, or any other question. I have no hesitation moreover in saying that as matters now stand, I think, that the more completely the opinion of the Principalities with respect to the question of the Union is sifted, and pronounced, the better it will, upon the whole, be for the Porte. To attempt to silence opinion on the point would, in the present state of affairs, give to the word "Union" an irresistible charm and sonner or later an irresistible force. Its benefits would be exaggerated, its difficulties would be concealed. It is true, I do not approve of clubs, or associations, not consisting of those classes to whom the firman makes appeal, and whose object it is to constitute a species of authority by the side of the authority of the body which is to be legally convoked. But I do approve of fair, and full discussion, by that body when it is convened ; a full and fair discussion in any legitimate way before it is convened, with respect to what is the real nature of the question, which is now agitating the public mind, and concerning which a vast deal of delusion exists, and a great deal of party manoeuvre is being carried on : and my impression is that it is not by fraud, it is not by force, but by exposition of facts, and the intercharge of argument that the subject, to which I hear attended, will and can be reduced to its just proportions.

That the people of these countries should work for a state of quasi-independence under a Foreign Prince is not unnatural ; and if

https://biblioteca-digitala.ro

they deem that "Union" means this and that the great powers of Europe wish them to express their opinion upon this, one cannot be surprised at an almost unanimous opinion in favour of "Union".

But on the other hand, when they come to understand, that a Foreign Prince cannot be granted to them, and that the Governments of Europe, while intending to benefit their internal institutions, did not intend to make any fundamental change in their political condition, the question of "Union" will present itself under a new aspect, and be encumbered by practical difficulties, which cannot fail to attract attention, and influence opinion.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P. R. O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 245—252v.

■

Nr. 29 București, 11 aprilie 1857

Excelență,

Nu am considerat că merită ca, răspunzînd scrisorii lordului Stratford, să remarc o anumită frază din ea, ⟨dar⟩ asupra căreia, cu toate acestea, trebuie să fac cîteva observații.

Lordul Stratford declară că „am sfătuit Poarta că nu trebuie să stînjenească în nici un fel exprimarea liberă a dorinței naționale în această problemă (Unirea) în nici unul din Principate".

Este nevoie doar să remarc că valoarea oricărei observații depinde de maniera în care este făcută și de sensul pe care intenționezi să i-l dai. Nu cred că, în cursul conversației, am sfătuit pe marele vizir să aibă în vedere exprimarea liberă și corectă a opiniei în timpul alegerilor, recomandîndu-i să instruiască caimacamii să se comporte cu o corectitudine perfectă în această privință : — și de ce așa ?

Comisia este trimisă chiar acum în Principate să vadă dacă alegerile decurg corect. Orice act nedrept din partea autorităților trebuie, desigur, să fie remarcat de către colegii mei și de mine cu onestitate și imparțialitate. Comportarea în acest mod m-ar putea deci pune în situația de a acuza guvernul față de care guvernul Maiestății sale este binevoitor iar eu doresc să-l servesc. Și aceasta nici nu este totul. Excelența voastră știe că eu susțin că firmanul alcătuit la Constantinopol este o lucrare imperfectă ; că nu am prea fost de acord cu firmanul ; consider că ne stînjenește lucrările, că a slăbit autoritatea Porții, slăbind autoritatea guvernului care nu conduce aici prin decizia ⟨firmanului⟩.

Dar firmanul, așa cum este, ⟨odată⟩ fiind promulgat Poarta nu are, după părerea mea, decît o singură cale de a urmări respectarea lui — să favorizeze executarea lui corectă. A chema aceste țări să-și spună părerea și apoi a le împiedica să o facă, ar fi o biată jonglerie, care ar fi imediat descoperită și neutralizată. Într-adevăr, nimic nu mi se pare acum atît de important pentru interesele Porții ca buna ei credință, și ea trebuie să fie remarcabilă în acest caz special.

https://biblioteca-digitala.ro

Excelența voastră poate bănui — din părerile expuse, care a fost natura și cauza celor cîteva observații ale mele făcute lui Reșid pașa, privind încuviințarea ⟨ce urma s-o dea⟩ Principatelor pentru exprimarea liberă a dorințelor lor în legătură cu Unirea sau orice altă chestiune. Nu mai am nici o ezitare să spun că, după cum stau lucrurile, cred că, cu cît opinia Principatelor în ceea ce privește chestiunea Unirii este mai complet analizată și declarată, cu atît va fi mai bine, în ansamblu, pentru Poartă. A încerca, în actuala stare de lucruri, să reduci la tăcere opinia privind această problemă, ar însemna să se dea cuvîntului „Unire" un farmec irezistibil și, mai devreme sau mai tîrziu, o forță irezistibilă. Avantajele ei ar fi exagerate și dificultățile ar fi ascunse. Este adevărat, nu aprob cluburile sau asociațiile care nu constau din acele clase la care firmanul face apel și al căror obiectiv este de a constitui un anumit gen de autoritate pe lîngă autoritatea organismului ce trebuie să fie convocat în mod legal. Dar aprob o discuție corectă și completă de către acel organism cînd se întrunește ; o discuție corectă și completă ⟨purtată⟩ în mod legal, înainte de întrunirea acestuia, cu privire la ceea ce constituie natura reală a problemei ce agită acum conștiința publică și în legătură cu care există o foarte mare dezamăgire, implicînd foarte multe mașinații de partid, iar impresia mea este că nu prin fraudă sau forță se va reduce la adevăratele ei proporții chestiunea la care am făcut aluzie, ci prin expunerea faptelor și prin schimbarea de argumente.

Că poporul din aceste țări trebuie să acționeze pentru situația de semiindependență sub un prinț străin nu este nefiresc ; dacă ei consideră că „Unirea" înseamnă asta, și că marile puteri ale Europei doresc ca ele să-și exprime părerea asupra ei, nimeni nu poate fi surprins de părerea aproape unanimă în favoarea „Unirii".

Pe de altă parte, cînd ⟨aceste țări⟩ ajung să înțeleagă că nu poate să li se acorde un prinț străin și că guvernele Europei, care intenționează să aducă foloase instituțiilor lor interne, nu au de gînd să facă nici o schimbare fundamentală în situația lor politică, problema „Unirii" se va prezenta sub un nou aspect și va fi îngreunată de dificultăți practice, care nu vor putea să nu atragă atenția și să influențeze opinia. publică.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 111—113.

53

București, 31 martie/12 aprilie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre cluburile din București, transformate în comitete electorale. Consideră orice măsură de interzicere a funcționării lor drept inoportună și nepolitică.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 30 Bucharest, April 12, 1857

My Lord,

I enclose Your Lordship a card such as many that are left with me. These are the cards of members of some of the Clubs of which I spoke in my Dispatch no. 14 [1].

These clubs are now dissolved into Electoral Committees and tho' their efforts in the provinces are active they are quiet and without disorder and have not I am told produced any great effect.

I dislike however the commencement and continuation of a system which may possibly be turned to evil purposes and deem that the Caimacam is right in an intention he has declared to us of counselling persons to refrain from them.

I am told moreover that a counsel of this kind will be sufficient. On the other hand, any violent measures for their suppression at a period when they are subsiding might seem inopportune and might also be impolitic for there is no law authorizing such a measure and, if it were resisted, many inconveniences would arise.

I have honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 253—254.

■

Nr. 30 București, 12 aprilie 1857

Excelență.

Anexez pentru Excelența voastră o carte de vizită ca multe altele care sînt lăsate la mine.

Acestea sînt cărțile de vizită ale membrilor anumitor cluburi despre care am vorbit în raportul meu nr. 14 [1].

Aceste cluburi sînt acum dizolvate în comitete electorale și, deși eforturile lor în provincii sînt active, sînt liniștite și fără să producă dezordine și, după cum mi s-a spus, nu au avut vreun efect important.

Totuși, nu-mi place debutul și continuarea unui sistem care poate să se îndrepte spre scopuri rele și consider că are dreptate caimacamul în intenția declarată nouă de a sfătui oamenii să se abțină de la ele.

De altfel mi s-a spus că un sfat de acest fel va fi suficient. Pe de altă parte, orice măsuri violente pentru suprimarea cluburilor într-o perioadă cînd tocmai sînt în regres ar putea să pară inoportune și s-ar putea, de asemenea, să fie un act nepolitic, întrucît nu există vreo lege care să autorizeze o astfel de măsură și dacă s-ar rezista, s-ar da naștere la multe inconveniente.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

[1] Vezi doc. 43.

https://biblioteca-digitala.ro

[Londra], 2/14 aprilie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Regretă persistența neînțelegerii dintre el și Stratford de Redcliffe. Precizări privind natura funcției sale și îndatoririle ce-i revin. Poziția guvernului englez față de „unirea" sau „neunirea" Principatelor. Este nemulțumit de acțiunea comisarului francez în favoarea Unirii și îi cere să o contracareze, făcînd cunoscută opinia cabinetului britanic că Unirea Principatelor va fi un prim pas spre dezmembrarea Imperiului Otoman. Poziția comisarului britanic față de consulii din Principate [1].

Draft
No. 28

Foreign Office, April 14, 1857

Sir,

With reference to the contents of your despatch No. 16 of March 26th [2] it is with regret that Her Majesty's Government perceive the differences which still subsist between Her Majesty's Ambassador at Constantinople and yourself. They are of opinion that the account given by the Grand Vizier, which appears to be a misrepresentation of your conversation with him, might have been more properly conveyed to you in a private letter than in a public despatch. On the other hand, they consider that it was unnecessary for you to have written to the Grand Vizier, and that as such communication are likely to be misconstrued, you will do well to avoid them for the future.

It appears that in considering it a part of your mission, to judge the question of "Union" or "No Union", you have a little mistaken the nature of your functions ; your duties are to report to Her Majesty's Government Facts which will enable them to be judges, and to decide on their own course.

These reports of Facts will of course be accompanied by your own opinions, founded upon what you hear and see, but those opinions to which all due consideration will be given, can only count as part of the elements from which the Government will have to from their own decision.

With reference to the point itself of "Union" or "No Union" it seems undeniable that the formation of an United State would tend to weaken the connection between the Provinces and the Porte. The maintenance of which connection was the primary object of the late war, and it is difficult to see by what Right, or with what consistency the Powers who have guaranteed the Integrity and Independence of the Turkish Empire of which these Provinces have been declared an integral part, can force the Sultan to consent to an arrangement which

https://biblioteca-digitala.ro

he thinks dangerous to his authority. It would be strange indeed, and at variance with all our Policy up to this moment, if, on a question affecting the rights and interest of the Sultan, we were to side against Turkey.

Her Majesty's Government would learn with regret that the French Commissioner is actively taking part in favour ot the Union, but if such should be the case, you will make knows in proper quarters, and in the manner you may think most expedient, the opinions strongly entertained by Her Majesty's Government that the Union of the Principalities will be a first step towards the dismemberment of the Otoman Empire, to preserve the integrity of which the late war was undertaken, and such costly sacrifices have been made. Her Majesty's Government do not think it necessary that you should issue any instructions to the British Consular Agents in the Principalities, who are under the authority of Her. Majesty's Ambassador at Constantinople. His Excellency is fully acquinted with the views of Her Majesty's Government upon the question of the Union and any instructions given by him to the Consular Agents will of course be in conformity whith those views, but you are at liberty to communicate to Mr. Colquhoun such parts of this Despatch as relate to the Union.

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1277, f. 57—59 v.

■

Ciornă
Nr. 28

Ministerul Afacerilor Externe
14 aprilie 1857

Sir,

Cu privire la conținutul depeșei dv. nr. 16 din 26 martie[2], guvernul Maiestății sale observă cu regret că mai există diferende între ambasadorul Maiestății sale la Constantinopol și dv. Guvernul este de părere că relatarea făcută de marele vizir, ce pare să fie o denaturare a conversației dv. cu el, ar fi fost preferabil să vă fie transmisă printr-o scrisoare particulară, nu printr-o depeșă oficială. Pe de altă parte, el consideră că era inutil pentru dv. să fi scris marelui vizir și că, întrucît astfel de relatări sînt probabil interpretate greșit, ar fi bine dacă le veți evita în viitor.

Se pare că, prin faptul de a aprecia ca făcînd parte din misiunea dv. de a judeca problema „Unirii" sau a „Neunirii", ați interpretat puțin greșit atribuțiile dv. ; îndatoririle dv. sînt de a raporta guvernului Maiestății sale fapte ce îi vor da posibilitatea să judece și să hotărască propria sa cale.

Aceste raportări de fapte vor fi, desigur, însoțite de propriile dv. opinii, cărora li se va da toate considerația, dar aceste opinii pot conta numai ca o parte din elementele pe baza cărora guvernul va trebui să-și formeze propria sa decizie.

https://biblioteca-digitala.ro

Cu privire la punctul însuși al „Unirii" sau „Neunirii", pare de netăgăduit că formarea unui stat unit ar tinde să slăbească legătura între provincii și Poartă. Menținerea acestei legături a fost obiectivul inițial al ultimului război și este greu să se constate cu ce drept, sau cu ce consecvență puterile, care au garantat integritatea și independența imperiului turc, din care aceste provincii au fost declarate ca fiind parte integrantă, pot să forțeze pe sultan să consimtă la un acord pe care-l consideră periculos pentru autoritatea sa. Ar fi, într-adevăr, surprinzător și în dezacord cu toată politica noastră de pînă acum, dacă ne-am situa contra Turciei într-o problemă ce afectează drepturile și interesul sultanului.

Guvernul Maiestății sale a aflat cu regret că comisarul francez ia parte activă în favoarea Unirii, dar, dacă astfel ar fi cazul, veți face cunoscute, acolo unde trebuie și în modul pe care-l veți considera cel mai eficient, opiniile nutrite cu tărie de guvernul Maiestății sale, că Unirea Principatelor va fi un prim pas spre dezmembrarea Imperiului Otoman, pentru păstrarea integrității căruia a fost întreprinse ultimul război și s-au făcut atîtea sacrificii costisitoare. Guvernul Maiestății sale nu crede că este necesar să elaborați instrucțiuni către agenții consulari britanici din Principate, care sînt sub autoritatea ambasadorului Maiestății sale la Constantinopol. Excelența sa cunoaște foarte bine punctele de vedere ale guvernului Maiestății sale asupra problemei Unirii și orice instrucțiuni date de el agenților consulari vor fi, desigur, în conformitate cu aceste puncte de vedere, dar aveți libertatea să comunicați domnului Colquhoun acele părți din această depeșă care se referă la Unire.

⟨Clarendon⟩

---

[1] Publ. în *Românii la 1859, Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 114—116.

[2] Vezi doc. 44.

55

București, 3/15 aprilie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Opinii privind Unirea și modul în care această chestiune este privită în Principate. Consideră impracticabilă Unirea sub un prinț străin, întrucît ea ar duce la independența Principatelor față de Imperiul Otoman. Imposibilitatea desemnării unui candidat pămîntean care să fie acceptat în ambele Principate. Necesitatea de a găsi o soluție convenabilă atît Porții cît și Principatelor.

No. 35 Bucharest, April 15, 1857

My Lord,

Your Lordship has expressed on one or two occasions especially in Your Lordship dispatches no. 13 and 20 the desire to be acquainted

https://biblioteca-digitala.ro

with my opinion, as soon as I felt capable of giving it, on the question of the Union of these two Principalities; and also with the opinion generally prevailing here upon that subject.

Your Lordship will find in two or three communications from me some general notions as to the both these points, I am desirous however to concentrate in this dispatch all that it is possible for me to say, or that it may be worth while for your Lordship should be said upon a question that has become so important.

I shall begin therefore by observing that all I have seen and heard since my residence here obliges me to declare that there is a strong and almost universal feeling of dissatisfaction against the system of Government that exists, — a dissatisfaction which according to my way of thinking is far beyond the reasons assigned for it in as much as that a variety of circumstances have of late years tended to produce many of these evils for which the system of Government to which I have alluded is made injustly and altogether responsible. The natural consequence of the dissatisfaction I have thus described is a desire for change, and when there is a general desire for change it almost always happens that the change desired is a great change. Moreover the attention which the Principalities received from the great powers of Europe has naturally touched the pride of these people and made them think that the great governments, which have interested themselves in their behalf, would not have done so in a manner so manifest had it not been their intention to work some signal alteration in their condition. Your Lordship thus sees the groundwork for that excitement which now undoubtedly prevails. If I am called upon to express my own opinions I am bound which and fair subject for consideration would be opened by the question as to whether the union of these two provinces under the nominal suzerainty of the Porte but in fact in a *quasi* state of independence and ruled by a Foreign Prince, might not be the means of establishing a barrier against encroachment on that side of the Ottoman Empire. It may be said with apparent justice that all causes for discontent with Turkey would then cease; that the Roumans would rather be jealous of those neighbouring countries which threatened their independece than of that one which had accorded it; and that as a kindred population is only to be found in Austria and Russia the Moldo-Walachians would, if they indulged any spirit of ambition or encroachement, indulge it against Austria and Russia and not against the Porte or against the countries subject to the Porte. But at all events, if the question which I thus fairly place before Your Lordship might under some circumstances be considered and debated, it appears to me that it would be the height of dishonour to debate or consider it at the present time. We made war in conjunction with Turkey for the defense of Turkey and especially on account of the invasion of these very Principalities. The Turkish Government I understand affirms that such an arrangements that of which I have been speaking would not only be a dismembering of the Turkish Empire, but would lead to still further dismemberment; that advantages promised are illusory and the disadvantages certain and great.

https://biblioteca-digitala.ro

Every one must fairly admit that the Porte supports this conviction by many powerful arguments ; and that she is not an incompetent judge of her own interests. It seems to me consequently that the idea which had the Porte been under other impressions might possibly have been entertained, ought under its present impressions to be at once dismissed by every ally of the Porte ; and when I say at once dismissed I mean honestly or truly, and without any intention of pursuing clandestinely and indirectly a policy which it would be unhandsome and unjust to pursue openly and directly.

The only question as to the Union which then remains is as to whether any plan of union could be devised which would be hailed with satisfaction in these countries and which would not encounter any reasonable objections from the Porte.

It seems to me that one of the most important duties of the Commission is carefully, impartially and honestly to see whether there is any solution to this problem — or if this is not its duty, then the question of the Union should be withdrawn altogether from its consideration and from the discussion of the Divans. But whilst it is my intention, unless otherwise instructed, to pursue faithfully and straight forwardly the task I have thus pointed out, I should state that my present opinion is that no project of union can be devised which would not meet serious objections on the part of the Porte, or not fail to give any thing like permanent satisfaction to the Principalities.

I confess indeed in saying this that it appears to me that some exaggeration on both sides takes place with respect to a mere reward. I do not think that union would of necessity separate these countries in a greater degree from the suzerain power : a system of union might be devised which would place these principalities even still further under Ottoman Authority. Turkish Garrisons, a Prince chosen without election by the Turk, a constant system of reference on one side and of instruction or command on the other would tend rather to reduce Moldavia and Wallachia into a pashalick than to erect them into a state. But this is not the sort of union that would satisfy the Principalities : the difficulty that exists lies precisely in this point.

The Porte having once resolved against the independence the Principalities looks upon any scheme which the Principalities favour (with a certain and hardly disguised desire to increase their importance and independence) with no unnatural suspicion. To make any projet of union palatable to the Porte it will consequently be necessary to fence it round with a variety of safeguards and concessions which will at once discredit it with the Principalities.

Moreover a Foreign Prince once declared to be out of the question a native Prince would have to be selected. Where is that native Prince ? In Moldavia there is only Prince Stourdza : in Wallachia he would be disliked as a Moldavian. In Moldavia he would be declined by the very party, which a scheme of union would be meant to please : his rule would in fact be generally hated. What is then the case in Wallachia ? No family, no man, whether Bibesco, Stirbey or Ghyka is so predominant as to justify an elevation so signal and in favour of which the feeling of the native population would be so little engaged. Moldavia

https://biblioteca-digitala.ro

would reject any of these Princes : Wallachia itself would hardly like to see them as her hereditary rulers ; as to a Greek or Fanariote the notion would be universally odious.

Union therefore with a Foreign Prince and with a greater degree of independence given to the Principalities is impracticable on one side on account of the Porte. Union with a native or Fanariote prince and rather a diminution than an increase of the independence hitherto enjoyed here would be impracticable on the other hand on account of the Principalities themselves.

The wish expressed by these people taken in the gross is a natural one — treated in detail, is an impossible one : to resist it in the gross, is consequently difficult ; to dissipate it in detail, comparatively easy.

Nothing in my opinion, then, can be more clear than the line chalked out by policy and by duty, by the obligations which the Treaty of Paris imposes, by the obligations which our relations with the Porte impose, by the obligations which a just interest in the Principalities enjoins ; we have to manifest a strict impartiality where we engaged to be impartial, we have to make a frank and honest endeavour to enlighten the public mind on those points where it is in error ; we have to pass a subsequent and just judgement of the opinions which under a very complicated state of circumstances may be pronounced.

At present I hear there is in Moldavia a party against the Union under any circumstances : a larger party in favour of Union under a foreign Prince ; very few indeed in favour of Union under a native Prince.

In Walachia there is no party, so to speak, against Union of every kind : there is next to unanimity in favour of union with a Foreign Prince and a considerable party in favour of union under a native one. But many of the opinions taken up in this manner and constituting these parties are not sincere.

The meeting of the Divans and the discussions in them will occasion a new state of things. Much will depend on tact and judgment at the moment, and the man who is to guide affairs will require the confidence of Her Majesty's Government and some confidence also in himself.

I trust there is no presumption in my saying that, if I have Your Lordship's confidence, I have confidence in my own endeavours and feel no hesitation in accepting all the responsibility of the task that will be before me ; but where there is complete responsibility in such difficult and critical circumstances, I am sure that Your Lordship will feel that there should be full power. May I beg Your Lordship to let such power be somewhere. If at Constantinople let Her Majesty's Commissioner at Bukarest (whoever he may) be instructed to take his opinions implicitly from Constantinople. If here, let H.M. Ambassador at Constantinople be told to take his opinions from Her Majesty's Commisioner at Bukarest and not to thwart his proceedings, nor try to diminish his authority.

https://biblioteca-digitala.ro

Between these two alternatives I venture most respectfully to express a fear that there is no course to steer.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 299—305 v.

■

Nr. 35

București, 15 aprilie 1857

Excelență,

Excelența voastră și-a exprimat dorința într-una sau două ocazii, în special în depeșele Excelenței voastre nr. 13 și 20, să cunoască părerea mea, de îndată ce mă voi considera capabil să o dau, asupra problemei Unirii acestor două principate și, de asemenea, părerea generală care predomină aici asupra acestui subiect.

Excelența voastră va găsi în două sau trei rapoarte din partea mea unele noțiuni generale despre ambele puncte, totuși doresc să concentrez în acest raport tot ce este acum posibil să spun sau care poate merită să fie spus Execelenței voastre despre o problemă devenită acum atît de importantă.

Voi începe deci prin a observa că tot ce am văzut și auzit de cînd stau aici mă obligă să declar că există un sentiment puternic și aproape general de nemulțumire contra sistemului actual de guvernare, o nemulțumire care, conform felului meu de a gîndi, este mult dincolo de motivele atribuite ei, avînd în vedere că în ultimii ani diferite imprejurări au contribuit la producerea multor rele pentru care sistemul de guvernare mai sus menționat este pe nedrept făcut în întregime responsabil. Consecința naturală a nemulțumirii descrisă astfel este o dorință de schimbare și atunci cînd dorința de schimbare este generală, aproape întotdeauna se întîmplă ca schimbarea dorită să fie o schimbare importantă. De altminteri, atenția pe care Principatele au primit-o de la marile puteri ale Europei este natural că a produs un efect asupra mîndriei acestui popor și l-a făcut să creadă că marile guverne care s-au interesat în favoarea lui nu ar fi procedat astfel într-un mod atît de manifest dacă nu ar fi fost în intenția lor să înfăptuiască vreo modificare importantă în starea lor.

Excelența voastră vede astfel temeiul pentru frămîntările ce, fără îndoială, predomină acum. Dacă sînt invitat să-mi exprim părerile, sînt silit să spun că eu cred că ar putea exista situații în care s-ar ivi un interesant subiect de discuție, prin întrebarea dacă unirea acestor două provincii sub suzeranitatea nominală a Porții, dar, de fapt, într-o stare de cvasi-independență și conduse de un prinț străin, nu ar fi mijlocul de a stabili o barieră contra violării acestei părți a Imperiului Otoman. Se poate spune, pe bună dreptate, că toate cauzele de nemulțumire cu Turcia ar înceta atunci, că românii ar fi mai bănuitori față de acele țări vecine care au amenințat independența lor, decît față de aceea care le-a acordat-o și că, întrucît o populație înrudită nu se găsește

https://biblioteca-digitala.ro

decît în Austria și Rusia, moldo-valahii, dacă-și vor permite vreo ambiție sau vreo încălcare, și-o vor permite contra Austriei și Rusiei și nu contra Porții sau contra țărilor supuse Porții. Dar, în orice caz, dacă problema pe care o prezint în mod sincer Excelenței voastre ar putea, în unele situații, să fie luată în considerare și dezbătută, mi se pare că ar fi culmea dezonoarei de a o dezbate sau lua în considerare în momentul de față. Am purtat război în alianță cu Turcia pentru apărarea Turciei și, în special, pe motivul învadării tocmai a acestor principate. Înțeleg că guvernul turc afirmă că un astfel de aranjament ca acela amintit ar fi nu numai o dezmembrare a imperiului turc, dar ar duce la încă alte dezmembrări în continuare, că avantajele promise sînt iluzorii și că dezavantajele sînt sigure și mari.

Fiecare trebuie să admită sincer că Poarta susține această convingere cu multe argumente puternice și că nu este un judecător incompetent al propriilor sale interese. În consecință, mi se pare că ideea pe care Poarta, sub alte impresii, ar fi putut-o probabil nutri, ar trebui, sub impresiile actuale, să fie imediat respinsă de oricare aliat al Porții și, cînd spun respinsă imediat, înțeleg în mod cinstit sau cu adevărat și fără vreo intenție de a urmări pe ascuns și indirect o politică care ar fi urît și incorect de dus deschis și pe față.

Singura chestiune referitoare la Unire care mai rămîne, deci, este dacă se poate imagina vreun plan de unire care să fie primit cu satisfacție în aceste țări și să nu întîmpine obiecțiuni rezonabile din partea Porții.

Mi se pare că una dintre îndatoririle cele mai importante ale Comisiei este să vadă cu grijă, cu imparțialitate și cu sinceritate dacă există vreo soluție pentru această problemă, sau, dacă nu este de datoria sa, atunci problema Unirii trebuie să fie eliminată complet din atenția sa și din discutarea ei în Divanuri. Dar, în timp ce intenția mea este, afară numai dacă nu sînt altfel instruit, să urmez cu credință și neabătut îndatorirea semnalată, trebuie să declar că părerea mea actuală este că nu se poate imagina un proiect de unire care să nu întîmpine obiecțiuni serioase din partea Porții ori să nu dea greș în a oferi Principatelor ceva în genul unei satisfacții de lungă durată.

Spunînd aceasta, mărturisesc într-adevăr, că mi se pare că există o oarecare exagerare de ambele părți față de o simplă recompensă. Nu cred că unirea ar separa neapărat aceste țări într-o mai mare măsură de puterea suzerană ; s-ar putea imagina un sistem de unire care ar pune aceste principate în continuare sub autoritatea otomană. Garnizoane turcești, un domn propus de turci, fără să aibă loc alegerea, un sistem constant de consultare a Porții pe de-o parte și de trimitere de instrucțiuni sau de ordine, pe de alta, ar tinde mai degrabă să reducă Moldova și Valahia la un pașalîc, decît să le ridice ca stat. Dar acesta nu este tipul de unire care ar satisface Principatele : dificultatea care există rezidă tocmai în acest punct.

O dată ce Poarta s-a hotărît contra independenței Principatelor ea consideră orice plan pe care îl susțin Principatele (cu o dorință sigură și abia deghizată de a-și mări importanța și independența lor) cu o suspiciune firească. Pentru a face un proiect de unire pe gustul Porții ar

https://biblioteca-digitala.ro

fi, în consecință, necesar să-l completeze cu o diversitate de garanții și concesii care o vor discredita imediat în fața Principatelor.

De altminteri, o dată declarat că nu intră în discuție un prinț străin, va trebui să fie ales un prinț pămîntean. Unde se află acest prinț pămîntean? În Moldova este numai prințul Sturdza; în Valahia el ar fi antipatizat ca moldovean. În Moldova el ar fi refuzat de însuși partidul căruia i-ar fi agreabil un plan de unire; domnia sa ar fi, de fapt, în general, neagreată. Care este atunci cazul în Valahia? Nici o familie, nici un om, fie el Bibescu, Știrbei sau Ghica nu este atît de influent încît să justifice o promovare atît de importantă și în favoarea căruia sentimentul populației autohtone să fie cît de puțin atras. Moldova ar refuza pe oricare dintre acești prinți; însăși Valahia abia dacă i-ar accepta ca pe conducătorii săi ereditari; cît despre un grec sau un fanariot, ideea ar fi în general detestabilă.

Deci, unirea sub un prinț străin și cu acordarea unui mai mare grad de independență Principatelor nu este realizabilă, pe de-o parte din punctul de vedere al Porții. Unirea sub un prinț pămîntean sau fanariot, mai degrabă o micșorare decît o mărire a independenței de care se bucurau pînă acum, ar fi nerealizabilă, pe de altă parte, din punctul de vedere al Principatelor.

Dorința exprimată de această populație, considerată în ansamblu, este firească; luată în detaliu, este imposibilă; să-i reziști, în ansamblu, este, în consecință, dificil; să o înlături, în detaliu, este comparativ ușor.

Atunci, după părerea mea, nimic nu poate fi mai clar decît linia trasată de politică și de datorie: de obligațiile impuse prin Tratatul de la Paris, de obligațiile impuse de relațiile noastre cu Poarta, de obligațiile pe care le impune un interes legitim în Principate; trebuie să manifestăm o strictă imparțialitate acolo unde ne-am angajat să fim imparțiali, trebuie să ne dăm silința sinceră și onestă ca să luminăm opinia publică asupra acelor puncte unde ea greșește, trebuie să facem să fie acceptată o judecare ulterioară și dreaptă a părerilor care s-ar putea pronunța într-o stare de lucruri foarte complicată.

În prezent am auzit că în Moldova există o grupare contra unirii în orice condiții, o grupare mai mare în favoarea unirii sub un prinț străin, foarte puțini, într-adevăr, în favoarea unirii sub un prinț pămîntean.

În Valahia nu există nici o grupare, ca să spunem așa, contra unirii în orice fel, există aproape o unanimitate în favoarea unirii sub un prinț străin și o grupare considerabilă în favoarea unirii sub un prinț pămîntean. Dar multe dintre părerile obținute în acest fel și formînd linia acestor grupări nu sînt sincere.

Întrunirea Divanurilor și discuțiile de acolo vor prilejui o nouă stare de lucruri. Multe vor depinde de tact și judecată în acel moment și omul care trebuie să dirijeze lucrurile are nevoie de încrederea guvernului Maiestății sale și, de asemnea, de încrederea în sine.

Cred că nu este supraestimare din partea mea să spun că, dacă am încrederea Excelenței voastre, am încredere în strădaniile mele proprii și nu ezit să accept orice răspundere pentru sarcina pe care o voi avea de îndeplinit, dar, acolo unde există o răspundere completă în astfel de condiții dificile și critice, sînt sigur că Execelența voastră va considera

https://biblioteca-digitala.ro

că trebuie să fie și puteri depline. Îmi permit să rog pe Excelența voastră să permită ca o astfel de putere să existe undeva. Dacă va fi la Constantinopol, să instruiți pe comisarul Maiestății sale de la București (oricine ar fi) să adopte implicit opiniile de la Constantinopol. Dacă va fi aici, trebuie să i se spună ambasadorului Maiestății sale de la Constantinopol să adopte opiniile comisarului Maiestății sale de la București și să nu-i încurce acțiunile sau să încerce să-i diminueze autoritatea.

Între aceste două alternative, îndrăznesc foarte respectuos să-mi exprim teama că nu există alt drum de urmat.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

56

București, 5/17 aprilie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Anunță plecarea comisarilor Franței, Turciei, Prusiei și Austriei la Iași. El, împreună cu comisarul Rusiei, a rămas la București, dar a trimis în Moldova, în misiune de informare, pe H. Stanley. Anexează instrucțiunile date acestuia.

Nr. 33

Bucharest, April 17, 1857

My Lord,

The French Commissioner is gone to Iassy ; the Turkish Commissioner follows tomorrow. The Austrian, Prussian and Sardinian will go shortly. The Russian remains at Bucharest and I think also at present of remaining ; but have sent Mr. Stanley with the private instructions inclosed and begged the Turkish Commissioner to inform me by telegraph should he wish me to join him.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Anexă

București, 5/17 aprilie 1857.

H. L. Bulwer către Henry Stanley, secretarul său : Instrucțiuni privind misiunea pe care o are de îndeplinit în Moldova.

Bucharest, April 17, 1857

My dear Stanley,

I think you would like written instructions from me as your task is a delicate one.

You are aware of the grave complaints made against the kaimakam in Moldavia. I have looked into these complaints as far as I could

https://biblioteca-digitala.ro

with the information before me ; and my impression is that he may have been somewhat indiscreet but that any discretion in his conduct has been greatly exaggerated.

No doubt his policy is unfavorable to the Union. It is not in Human Nature that a man in a crisis of such a kind should be without an opinion, and a man of an opposite opinion would have adopted as a matter of course an opposite policy. It is the degree to which he has carried this policy and the means he has adopted for doing so which constitute the point to be considered. I should tell you that the tendency of the Queen's Government is decidedly against the Union ; my own tendency is the same you must bear this in mind ; but at the same time ou must bear in mind that the conduct of the British commissioner indeed of all the Commission should exhibit a spirit of impartiality and inquiry rather than one of partisanship.

You need not disguise the opinions the Government now entertains, but you must not give an idea that H⟨er⟩ M⟨ajesty⟩'s Government will take no account of the wishes of the Principalities whatever they may be, nor disregard any important facts which may support those opinions. Furthermore you will obtain whatever information you can that may enable me still further to comprehend the bearings of the question at issue ; and to inform Her Majesty's Government thereupon ; and you will do this without shewing what may be considered a determined prejudice or a preconceived opinion in your own mind on one side or the other.

If you find the Agent of any Government interfering with the kaimakam and unduly urging him to adopt views favorable to the Union you will inform me ; and you may inform the kaimakam as any leading member of the Moldavian Government that each Agent in your opinion is stepping beyond the bounds of his Authority.

If, on the other hand, you find the Kaimakam adopting measures of open violence and evident illegality in order to prevent those who are in favour of the Union from fairly expressing these opinions, you will likewise inform me and may warn H⟨er⟩ H⟨ighness⟩ that according to my opinion such a course may be dangerous to himself and not a wise one for the Government he serves.

As a general rule whenever you have any doubt as to what you should say or do, say and do nothing, but write to me ; to keep your mind free from the influence of different Authorities, keep up no political correspondence with any one but me.

I shall of course desire to know what has been really and is really the kaimakam's conduct ; and also what is the real state of political oponion in Moldavia especially as regards the Union on part from functions in one side on oppression on the other.

Yours...

(Signed) H. L. Bulwer.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 263—267 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 33

București, 17 aprilie 1857

Excelență,

Comisarul francez a plecat la Iași, comisarul turc îl urmează mîine. Peste puțin vor pleca și cel austriac, prusian și sard. Cel rus rămîne la București și mă gîndesc, de asemenea, să rămîn și eu ; dar am trimis pe domnul Stanley cu instrucțiuni personale, pe care le anexez, și l-am rugat pe comisarul turc să-mi telegrafieze dacă dorește să-l întovărășesc.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

Anexă

București, 17 aprilie 1857

Dragă Stanley,

Cred că ați prefera să aveți instrucțiuni scrise de la mine întrucît sarcina dv. este delicată.

Cunoașteți plîngerile serioase care au fost făcute contra caimacamului din Moldova. Am studiat aceste plîngeri cît am putut avînd informațiile în față și impresia mea este că el a fost, poate, întrucîtva imprudent, dar că orice libertate de acțiune din atitudinea sa a fost mult exagerată.

Fără îndoială că politica sa nu este favorabilă Unirii. Nu este natural pentru un om ca, într-o criză de acest fel, să nu aibă vreo opinie și un om cu o opinie opusă ar fi adoptat, desigur, o politică opusă. Punctul ce trebuie luat în considerare este măsura în care și-a dus această politică și mijloacele adoptate pentru aceasta. Trebuie să vă spun că tendința guvernului reginei este hotărît contra Unirii ; propria mea tendință este aceeași, trebuie să țineți minte asta ; dar, în același timp, trebuie să țineți seama că atitudinea comisarului britanic, la drept vorbind a întregii comisii, trebuie să manifeste mai degrabă un spirit de imparțialitate și de informare decît de asociere la o cauză.

Nu trebuie să ascundeți opiniile pe care le întreține acum guvernul, dar nu trebuie să dați impresia că guvernul Maiestății sale nu va ține seama de dorințele Principatelor, oricare ar fi ele, ori va trece cu vederea orice fapte importante care vor sprijini aceste păreri. În plus, va trebui să obțineți orice informații posibile, care îmi vor permite să înțeleg implicațiile problemei în discuție și să informez guvernul Maiestății sale despre aceasta ; și veți face aceasta fără să arătați ceea ce ar putea fi considerat ca o prejudecată sau ca o părere preconceptă asupra unei părți sau a alteia.

Dacă constatați că agentul unui guvern intervine la caimacam și îl îndeamnă nejustificat să adopte puncte de vedere favorabile Unirii, mă veți informa de aceasta și puteți să informați pe caimacan, ca și pe oricare membru al guvernului moldovean, că acel agent, după opinia dv., depășește limitele autorității sale.

https://biblioteca-digitala.ro

Dacă, pe de altă parte, vedeți că se adoptă măsuri de violență fățișă și de ilegalitate evidentă de către caimacam pentru a împiedica pe aceia care sînt favorabili Unirii, de a-și exprima corect aceste opinii, mă veți informa, de asemenea, și puteți să atrageți atenția Înălțimii sale că, în conformitate cu opinia mea, o astfel de cale ar fi periculoasă pentru el și lipsită de înțelepciune pentru guvernul ce-l servește.

Ca regulă generală, ori de cîte ori aveți vreo îndoială referitoare la ceea ce ar trebui să spuneți sau să faceți, nu spuneți și nu faceți nimic, ci scrieți-mi ; pentru a vă menține libertatea de opinie față de influența diferitelor autorități, nu întrețineți nici o corespondență politică cu nimeni în afară de mine.

Va trebui, desigur, să știu care a fost și este comportarea reală a caimacamului și, de asemenea, care este starea reală a opiniei politice din Moldova, în special în ceea ce privește Unirea, a oficialităților, pe de o parte, și a celor oprimați, pe de altă parte.

Al dv...

(Semnat) H. L. Bulwer

57

București, 5/17 aprilie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Din nou despre comitetele electorale din capitală. Intenția caimacamului de a interzice întrunirile care nu au caracter electoral. Intervenția Porții în aceeași problemă. Opinia sa în această chestiune și adoptarea de către Comisie a soluției propuse de el. Anexează raportul ui R. G. Colquhoun referitor la cluburile din București.

Bucharest, April 17, 1857

Nr. 34

My Lord,

I have informed Your Lordship of the existence of certain Clubs in this City. I enclose an able report from Mr. Colquhoun concerning them. When I arrived they excited attention and presented in some respects a disagreeable appearance. I anticipated Your Lordship's instructions contained in nr. 22 and advised their discontinuance. Many of my Colleagues did the same, and finally they dissolved themselves into electoral Commitees. These facts have indeed been already stated by me to Your Lordship in nos. 14, 19 and 20.

I also stated in no. 14 [1] the intention of the kaimakam to take some measures for putting a stop to meetings which were not those of Electors for electoral purposes.

The Imperial Commissioner laid before us, on Saturday last, the project of a circular drawn up by the kaimakam with the above mentioned view. I thought myself that the circular, though subject to criticism, was not, looking at it generally, a bad one ; since its design was to effect, in a mild way, the object referred to, and, notwithstanding

https://biblioteca-digitala.ro

things in it capable of amendment, I believe, as a whole, it would have answered the purpose intended. It was, however, written in that somewhat ambiguous phraseology, which Your Lordship will remember in Spain as "Grammatica Parola" ; and admitted, in various points, of being construed in two ways : whilst it so happened that each section of the Commission construed such points against its own opinions. None therefore were satisfied. Savfet Effendi also laid before us a Telegraphic despatch from the Porte, the purport of which was to declare that all questions relating to the Principalities could only be discussed by the Divans, and to suggest that the Imperial Commissioner should devise with the kaimakam, and the other Commissioners, the means for suppressing all Committees, or societies, in which such questions were now discussed, unless the Réglements Organiques themselves were opposed to such a cause. Here again there was something to be said : as the Electors are to choose the Members for the Divans it would be impossible in justice to forbid them touching among themeselves upon those questions which the members they have to select have to deal with. Moreover the rights of a Government are to be derived not from what the law does not forbid but from what the law has allowed. It must be added that nothing had been done by the Wallachian Government (for which various reasons are assigned some condemning, some justifying the kaimakam, for his abstinence in this respect) when the Clubs were at their height. So that it hardly seemed necesary to suppress them by any extraordinary laws, when they were ceasing to exist. Moreover, the enquiries we made as to the state of the law showed that the meetings now taking place could not be held as strictly speaking ilegal, under existing laws ; and that it would require a special law to make them so ; Your Lordship may easily concesive that under these circumstances, the different members of the Commission held differents opinions. Some were for deciding that the Commission should refuse to have any thing to do with the affair ; others thought that the Government should be advised to adopt the strongest measures for putting down the evils complained of ; others deemed that, as political meetings of a peaceful character did not seem against the law of the Country, they should be allowed. A general disposition nevertheless prevailed as to electors and non electors being with respect to the question of meetings in differents positions ; but then a difference arose, as to whether persons were to be considered as Electors who declared themselves to be so, under penalties or restrictions ; or as to whether no persons should considered electors, until the Electoral Lists were published. The Commission did not arrive on Saturday at any definite results, and separated to meet again at my house on Monday.

My own opinion was that a great many minor considerations were on this occasion to be over looked ; and that a general result of some sort ought to be arrived at as well to support the kaimakam in the policy he seemed disposed to follow, as from deference to the Porte, which brought the subject in question before us ; whilst circumstances did not seem to me to demand a violent course so much as to require the expression of a clear and common opinion. Moreover the Austrian and Turkish Commissioners were exceedingly anxious (with reference

https://biblioteca-digitala.ro

to the state of things in Moldavia) that an opinion, declarating of the inexpediency of all political meetings, until the electoral lists were published should be announced, and I myself thought that, if the principle of only allowing electors to meet were adopted, the simple and proper course was to wait until it was legally known who the Electors were.

Thus, being called to the claim I succeeded, after some difficulty, by expressing general views in impartial language, in dissolving the divergent opinions of Saturday into the resolution which Your Lordship will find annexed ; and which advised the kaimakam to adopt a course, which whilst it is likely to be obeyed is not likely to irritate, viz : that of counselling the postponement of all electoral committees now existing until the electoral lists are published.

I should state that a counsel of this kind on the part of the kaimakam though of a different character from a law has almost in reality the weight of a law, and, supported by our joint opinions, will probably have as much force.

After the meeting was over the Austrian and the Turkish Commissioners thanked me, in the warmest manner, for having secured their particular object, and the French Commissioner, on the following day, also expressed a flattering opinion as to the manner in which I had conducted the debate.

It is by a course of this kind that (I believe I can say it without exaggeration) I have obtained a leading place amongst my colleagues ; and it is this course, which, if it has Your Lordship sanction, I intend to continue to pursue.

I have the honour... Henry L. Bulwer

Anexă

[București, aprilie (?) 1857].

[R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer] : Raport detailat asupra cluburilor din București (componența lor, principiile care stau la bază, influența exercitată în țară).

Club held at Mr. Barbo Belleo's House. Chiefly composed of young Boyars — with some of the older ones generally supposed to be attached to Prince Stirbey and working in his interest.

An attempt was made to introduce matters into the discussion which would inevitably have led to much confusion and have justified the interference of the authorities such as annexation of Bessarabia to the two Provinces : the drift was seen through and was scouted.

The principles of this Club appear as to four points identical with those proposed by the club held in the Hall of Slatiniano (hence erroneously termed Slatineano Club) these were :

1st Union under a Foreign Prince.

2nd Recognition of Autonomy.

3d Chamber of representatives.

4th Guarantee of European Powers.

https://biblioteca-digitala.ro

The Bellio Club having put on record its wishes and printed its views separated — its members were inconsiderable but of some weight as to character.

The Club in the salle Slatineano gave us more anxiety it being composed of more of the young men who may be termed the liberal party to which were added a large number of merchants of great respectability and latterly several hundreds of persons who were neither qualified to sit as deputies nor vote as electors, but the leading men seeing the inconvenience of these latter being present proceeded to elect a President and Committees ; among the principal leaders figured the two Messrs Golesco, Philippesco and almost the only persons belonging to the higher class ; next came three persons whose presence was looked upon with distrust Mr. Bossiano, Director of Ministry of Justice (disqualified as such by the firman from being elected Deputy). Mr. Costaphoro, Director of the Ephorie of Schools = were these men there with the sanction of the Government ? The caimacam declared not, still their presence led many to suppose (taken in connection with some recent appointments) that the Government was not indisposed to support their views others again dreaded their being agent provocators.

The early meetings were somewhat tumultuous, but Mr. Golesco Alexandre reduced them to order and minutes were taken of proceedings some questions which had excited angry feelings some time ago, respecting the relations between the Peasants and Proprietors were suppressed and they confined themselves to organizing sub-Committees to work in the Districts on the Electors after laying down the above points as bases of their actions.

This Club has ceased its meetings en masse but its labors are still active and to our minds at least kept within strict legal bounds ; to check them summarily by the Government would only give it strength and importance ; the sine qua non of this Club, by for the most numerous and influential one in the masses is *Union under a foreign Prince ;* were it proposed to Unite the Provinces under a Native I believe nine-tenth would regret such a proposition.

Latterly a third class a meeting has been organised held at Mr. Oteteleshano's composed solely of Boyars — their leading word is Union under a Native Prince and that Prince to be hereditary ; this is too evident to me conversant with the state of Parties here to allow its object to mislead me. The two brothers Stirbey and Bibesco are the persons looked to — their partizans in the higher class nearly balanced — the latter possesses perhaps the greater number among the second and merchant classes they appear to have entirely lost sight of what Moldavia may wish or determine. There is every reason to believe from my own observation and from what I learn from other sources that this Club is immediately under the influence of a Foreign Party.

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1279, f. 269—282.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 34

București, 17 aprilie 1857

Excelență,

Am informat pe Excelența voastră de existența anumitor cluburi în acest oraș. Anexez un raport competent de la domnul Colquhoun referitor la ele. Cînd am sosit, ele suscitau atenția și prezentau în anumite privințe un aspect dezagreabil. Am anticipat instrucțiunile Excelenței voastre din nr. 22 și am opinat pentru întreruperea lor. Mulți dintre colegii mei au făcut la fel și în cele din urmă ele s-au transformat în comitete electorale. Aceste fapte au fost anunțate de mine deja Excelenței voastre cu rapoartele nr. 14, 19 și 20.

Am menționat, de asemenea, în ⟨raportul⟩ nr. 14 [1], intenția caimacamului de a lua unele măsuri pentru a opri aceste întruniri, care nu erau întruniri de alegători în scopuri electorale.

Comisarul imperial, sîmbăta trecută, ne-a prezentat proiectul unei circulare elaborate de caimacam cu scopul mai sus menționat. Am considerat că circulara, deși criticabilă, privită în general, nu era rea, întrucît scopul său era de a efectua, pe o cale moderată, obiectivul la care se referea și, cu toate chestiunile din circulară care puteau fi îmbunătățite, cred că în ansamblu ar fi răspuns scopului propus. Totuși, a fost scrisă în acea frazeologie oarecum ambiguă pe care Excelența voastră și-o amintește din Spania ca „Grammatica Parola" și admisă, în diferite puncte, ca fiind interpretabilă în două feluri : deoarece s-a întîmplat așa că fiecare secțiune a comisiei a interpretat aceste puncte în vederea opiniilor sale. De aceea nimeni nu era satisfăcut. Savfet efendi ne-a prezentat, de asemenea, o depeșă telegrafică de la Poartă, al cărei obiect era să declare că toate problemele referitoare la Principate puteau să fie discutate numai de Divanuri și să sugereze că, comisarul imperial trebuia să plănuiască împreună cu caimacamul și cu alți comisari mijloacele de a suprima toate comitetele sau societățile în care se discutau aceste probleme acum, afară numai dacă Regulamentele organice înseși se opuneau unei asemenea cauze. Și aici era încă ceva de spus : întrucît electorii sînt aceia care-i aleg pe membrii Divanurilor, ar fi imposibil să fie împiedicați în justiție să se ocupe de problemele de care membrii ce vor fi aleși de ei vor trebui să se ocupe. De altminteri, drepturile unui guvern derivă nu din ceea ce nu interzice legea, ci din ceea ce permite legea. Trebuie să se adauge că nu s-a făcut nimic de guvernul valah (pentru care s-au stabilit diferite rațiuni, unele ce-l condamnau, sau justificau pe caimacam pentru abținerea sa în această privință) atunci cînd cluburile erau în culmea lor. Astfel încît, nu prea s-a considerat necesar să fie suprimate prin legi extraordinare, cînd ele încetau să existe. De altfel, cercetările făcute de noi asupra stării legii au arătat că întrunirile care au loc acum nu puteau să fie considerate ilegale, în sensul strict al cuvîntului, conform legilor existente, și că ar fi nevoie de o lege specială pentru a deveni astfel ; Excelența voastră își poate imagina ușor că în aceste împrejurări, diferiții membri ai Comisiei aveau opinii diferite. Unii erau pentru a se decide să nu aibă

https://biblioteca-digitala.ro

nimic de-a face Comisia cu această afacere ; alții considerau că guvernul trebuie sfătuit să adopte măsurile cele mai tari pentru a atenua relele reclamate ; alții considerau că, întrucît întrunirile politice de un caracter pașnic nu păreau a fi contra legii țării, ele trebuie să fie permise. Totuși, predomina o dispoziție generală referitoare la alegători și nealegători care se află, față de problema întrunirilor, în poziții diferite ; dar atunci s-a ivit un diferend, dacă trebuie să fie considerate ca alegători persoane ce se declară a fi, sub rezerva unor penalități sau restricții, sau dacă nimeni nu trebuie să fie considerat alegător pînă ce nu se publică listele electorale. Comisia nu a ajuns sîmbătă la nici un rezultat definitiv și s-a depărțit spre a se întruni din nou luni la reședința mea.

Propria mea părere era că trebuiau neglijate cu această ocazie, multe considerente minore și că trebuie să se obțină un rezultat general de un anumit fel, atît pentru a sprijini caimacamul în politica pe care este dispus să o urmeze, cît și din considerație pentru Poartă, care ne-a prezentat problema în cauză, în timp ce circumstanțele nu-mi par să reclame o abordare violentă, ci să necesite exprimarea unei opinii clare și comune. De altminteri, comisarii austriac și turc erau extrem de doritori (cu referire la starea de lucruri din Moldova) să se emită o opinie care să declare inoportunitatea oricăror întruniri politice pînă ce nu sînt publicate listele electorale și eu însumi consideram că, dacă principiul care permite numai alegătorilor să se întrunească, ar fi adoptat, calea cea mai simplă și mai potrivită ar fi să se aștepte pînă ce se va ști în mod legal cine erau alegătorii.

Astfel, fiind convocat pentru discutarea reclamației, am reușit, după unele dificultăți, să exprim punctele generale de vedere într-o formă imparțială, risipind părerile divergente, de sîmbătă, într-o rezoluție pe care Excelența voastră o va găsi în anexă și care recomandă caimacamului să adopte o cale ce, probabil, va fi respectată, dar nu va irita, anume aceea de a recomanda să se amîne orice comitete electorale care există acum pînă după publicarea listelor electorale.

Trebuie să declar că o recomandare de acest fel din partea caimacamului, deși are un caracter diferit de cel al unei legi, are în realitate aproape greutatea unei legi și, sprijinit de părerile noastre comune, va avea, probabil, tot atît de multă forță.

După ce s-a terminat întrunirea, comisarii austriac și turc mi-au mulțumit în modul cel mai cald de a fi asigurat obiectivul lor principal, iar comisarul francez, în ziua următoare mi-a exprimat, de asemenea, o părere măgulitoare despre maniera în care am condus dezbaterea.

În acest fel (cred că pot să spun fără exagerare) am obținut un loc de frunte printre colegii mei și, dacă voi avea aprobarea Excelenței voastre, intenționez să continui să urmez această cale.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

Anexă

Clubul se ține în casa domnului Barbu Belio. Se compune, în principal, din tineri boieri și cîțiva dintre cei mai în vîrstă, considerați în general a fi atașați prințului Știrbei și lucrînd în interesul său.

https://biblioteca-digitala.ro

S-a făcut o încercare de a se aduce în discuție probleme ce ar fi creat în mod inevitabil multă confuzie și ar fi justificat intervenția autorităților, cum ar fi anexarea Basarabiei la cele două provincii : scopul a fost bănuit și respins.

Principiile acestui club par a fi, în ceea ce privește cele patru puncte, identice cu acelea propuse de clubul ținut în sala Slătineanu (de unde a fost greșit denumit Clubul Slătineanu), acestea fiind :

1) Unirea sub un prinț străin.

2) Recunoașterea autonomiei.

3) Adunare reprezentativă.

4) Garanția puterilor europene.

Clubul Belio și-a înregistrat dorințele și a publicat separat punctele sale de vedere, membrii săi fiind fără importanță, dar cu anumită pondere în ceea ce privește caracterul.

Clubul din sala Slătineanu ne-a provocat o mai mare îngrijorare, fiind compus mai mult din tineri care pot să fie denumiți drept partida liberală, la care se adăuga un mare număr de negustori foarte respectabili și în ultimul timp mai multe sute de persoane, ce nu erau nici îndreptățite pentru un scaun de deputat, nici să voteze ca alegători, dar oamenii de la conducere, văzînd inconvenientul ca aceștia din urmă să fie prezenți, au procedat la alegerea unui președinte și a comitetelor ; printre conducătorii principali figurau cei doi domni Golescu, Filipescu și de fapt singurele persoane care aparțineau clasei sus-puse, apoi veneau trei persoane, a căror prezență era privită cu neîncredere, domnul Bozianu, director în Ministerul de Justiție (descalificat ca atare din această funcție prin firman, fiind ales deputat), domnul Costaforu, directorul Eforiei școalelor — erau oare aceste persoane acolo cu aprobarea guvernului ? Caimacamul a declarat că nu, totuși prezența lor a făcut pe mulți să presupună (în legătură cu unele recente numiri) că guvernul nu era incomodat să sprijine punctele lor de vedere, iar pe alții să se teamă că sînt agenți provocatori.

Primele întruniri au fost, într-o anumită măsură, tumultoase, dar domnul Alexandru Golescu i-a readus la ordine și s-au făcut procese-verbale ale ședințelor, și unele probleme ce agitaseră mai înainte mînia referitoare la relațiile dintre țărani și proprietari, au fost suprimate și s-au limitat la organizarea de subcomitete care să lucreze în județe pe lîngă alegători, după ce s-au stabilit punctele de mai sus, ca bază, pentru acțiunile lor.

Acest club și-a încetat întrunirile sale în masă, dar lucrările sale sînt încă active și, după părerea noastră, menținute cel puțin în limite strict legale ; faptul de a fi controlate sumar de guvern le-ar fi dat putere și importanță ; condiția sine qua non a acestui club, pe departe cel mai numeros și mai influent în mase, este *Unirea sub un prinț străin ;* dacă s-ar propune să se unească provinciile sub un prinț pămîntean, cred că nouă zecimi ar regreta o astfel de propunere.

Recent, o a treia clasă a organizat o întrunire ținută la domnul Otetelișanu, compusă numai din boieri — cuvîntul lor de ordine este Unirea sub un prinț pămîntean și că prințul trebuie să fie ereditar ;

https://biblioteca-digitala.ro

aceasta este prea evident pentru mine, care sînt la curent cu situaţia partidelor de aici, pentru ca scopul lor să mă poată deruta.

Cei doi fraţi, Ştirbei şi Bibescu, sînt persoanele vizate — partizanii lor din clasa de sus aproape că sînt la egalitate — ultimul are, poate, un număr mai mare de partizani printre burghezie şi negustori — dar se pare că au pierdut complet din vedere ceea ce poate dori sau hotărî Moldova. Există toate motivele să cred, din propriile mele observaţii şi din ceea ce am aflat din alte surse, că acest club este direct sub influenţa unui partid străin.

[1] Vezi doc. 43.

58

Bucureşti, 6/18 aprilie 1857.

R. G. Colquhoun către lord Clarendon : Confirmă primirea depeşei din 11/23 martie în legătură cu drepturile foştilor domnitori de a candida la alegeri şi de a fi aleşi, socotind ideea excluderii lor ca neînţeleaptă.

Bucharest, 18 April 1857

No. 22

My Lord,

I have the honor to acknowledge the receipt of Your Lordship's dispatch no 2 of the 23d March and have taken the note of its contents.

My own opinion was that the article quoted from the treaty of Akkerman could hardly be brought to bear in any case — seeing that the Réglement Organique provided, that the Hospodars should be elected for life — it had reference to the state of things *previous* to the Establishment of the Organique Statute — although subsequent events produced the dismissal of Prince Alexander Ghyka by Firman of the Porte, sanctioned by the protecting Court. George Bibesco then elected fell before the events of 1848 — then came the Sened of Balta-Liman, which fixed Prince Stirbey's term of Power at Seven Years.

With the extreme scarcity of men of capacity which the Country possesses, and with the difficulty which, from one cause or another, seems to exist as to selecting new blood to replace the old, it would in my humble opinion be unwise to exclude the former Hospodar from the Candidateship, for of the three only one in fact (Alexander Ghyka) has been „*destitué*".

I have of course communicated Your Lordship's letter to Sir Henry Bulwer, as indeed I have everything without the least reserve, which may in the slightest degree bear upon the object of his mission.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O. London, F.O. 78/ vol. 1289, f. 127—128v.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 18 aprilie 1857

Nr. 22

Excelență,

Am onoarea să confirm primirea scrisorii Excelenței Voastre nr. 2 din 23 martie și am luat notă de conținutul ei.

Părerea mea era că articolul citat din tratatul de la Ackerman cu greu poate fi aplicat în vreun caz — considerînd că Regulamentul organic prevede că domnitorii trebuie să fie aleși pe viață — el referindu-se la starea de lucruri *anterioară* instituirii Regulamentului organic — deși evenimentele ulterioare au fost cauza demiterii prințului Alexandru Ghica prin firmanul Porții, sancționat de curtea protectoare. George Bibescu, ales atunci, a căzut datorită evenimentelor de la 1848 — apoi a venit senedul de la Balta Liman, prin care se fixa la șapte ani termenul de domnie a prințului Știrbei.

Din cauza lipsei mari de oameni competenți din țară și din cauza dificultății care, dintr-un motiv sau altul, pare să existe în a alege un sînge împrospătat care să înlocuiască pe cel vechi, ar fi imprudent, după umila mea părere, să fie exclus fostul domnitor de la candidatură, căci din trei, numai unul (Alexandru Ghica) a fost de fapt „destituit".

Am transmis, desigur, scrisoarea Excelenței voastre lui Sir Henry Bulwer, așa cum de fapt, fără cea mai mică rezervă, i-am comunicat orice ar putea avea cea mai mică legătură cu obiectul misiunii sale.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

59

București, 6/18 aprilie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Exprimă motivele pentru care cere să i se acorde dirijarea unică și necontestată a problemelor privind Principatele române.

No. 38

Bucharest, April 18, 1857

My Lord,

As Your Lordship will find in one or two occasions I lay considerable stress on the request of being allowed to have the sole and indisputed direction of affairs here, during my stay. I deem it right to justify this request by stating : 1st That I feel I should be in a very false position in regard to my colleagues, if my authority is not so great as theirs, the more especially as they are now inclined to attach some weight to my opinions. 2nd That I feel perfectly confident as to the line of conduct I ought to pursue, and that ought by a British Commissioner to be pursued here, and of the mischievous consequences

https://biblioteca-digitala.ro

which would result from any other. 3rd Whilst I have conciliated by this course the good will of the other Commissioners, I have been, in the most distinct terms, thanked by the French and Austrian Commissioners for adopting it and begged to continue it.

Then I should add another reason, which, if those I have given were not sufficient, I should have mentioned, but which I deem it unnecessary here to allude to.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54; P.R.O. London, F.O./vol. 1279, f. 313—314v.

■

Nr. 38

București, 18 aprilie 1857

Excelență,

După cum Excelența voastră va constata în una sau două ocazii, pun un accent considerabil asupra cererii de a fi autorizat să am unica și nediscutata conducere a afacerilor de aici în timpul ședерii mele. Consider că este drept să justific această cerere declarînd: 1) că simt că aș fi într-o poziție foarte ingrată față de colegii mei, dacă autoritatea mea nu este tot atît de mare cît și a lor, cu atît mai mult cu cît ei sînt acum dispuși să acorde o oarecare greutate părerilor mele; 2) că sînt foarte sigur atît în ceea ce privește linia de conduită pe care trebuie să o urmez și care trebuie să fie urmată aici de un comisar britanic cît și de consecințele dăunătoare ce ar rezulta din oricare alta; 3) deoarece am cîștigat prin această cale bunăvoința celorlalți comisari, am primit mulțumirile, în termenii cei mai distinși, din partea comisarilor francez și austriac pentru a fi adoptat această cale și m-au rugat să continuî.

Apoi ar trebui să adaug un alt motiv pe care, dacă cele date nu ar fi suficiente, l-aș fi menționat, dar consider că este inutil aici să fac aluzie la el.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

60

București, 6/18 aprilie 1857,

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Revine asupra propunerii de a i se acorda întreaga autoritate și responsabilitate în rezolvarea chestiunilor privind cele două țări române. Se plînge de intervenția lordului Stratford de Redcliffe în activitatea comisiei și îl acuză de zădărnicirea misiunii sale în Principate.

https://biblioteca-digitala.ro

Private and Confidential Bucharest, April 18, 1857

My dear Lord,

I have stated in Dispatch nr. 38[1] that there is a reason which I have not then alluded to, which in some degree influences my conduct in requesting (if I am to be in any wise responsible for what takes place in these Countries, and for the final result of the Commission) to have entire responsability with entire power.

This reason it is somewhat delicate to mention, but my position is delicate and difficult and in such positions it is better to speak without disguise.

When I first accepted the post, Your Lordship did me the honor to offer me, I was told by persons well acquainted with Lord Stratford „never propose anything for if you do he is certain to oppose it".

When I arrived at Constantinopole the same thing was constantly repeated to me with this addition : „Instructions are of no avail with him", but I confess for my own part that I hardly thought a man of His Lordship's age and experience would be guided by feelings of so small and personal a nature. I did, therefore, on one occasion propose a measure, which, if fairly carried out, would have been (I feel it every day) of the utmost advantage. I mean a meeting between the Commissioners and R.R.'s for the purpose of penetrating the former with the views of the latter, the one having to execute what the other had decided.

Baron Koller some time afterwards said he had been informed by Count Buol that he (the Count) had at once accepted what he was pleased to call "that luminous idea". But Lord Stratford at that time had never mentioned the matter either to myself or to any of his colleagues. Sometime, afterwards, however, I heard from Your Lordship that H. M. Government had also accepted the same idea and had 3 weeks previously informed Lord Stratford by telegraph to communicate this immediately to me and his colleagues. Three weeks nevertheless had elapsed and Lord Stratford had said and done nothing.

Again Your Lordship gave Lord Stratford more explicit instructions ; not only recommending the meeting referred to but distinctly stating that its utility would consist in allowing the Commissioners and R. R.'s to exchange their ideas ; and in giving the Commissioners the opportunity to acquire the information and to ascertain the views which had guided the R.R.'s.

This time Lord Stratford could not refuse to propose a meeting to his colleagues ; but he carefully kept its purposes, as pointed out by H. M. Go⟨vernmen⟩t, concealed. Moreover, when the meeting did take place, he opposed the course which his instructions suggested, and refused to produce those instructions ; and by this course and by the violence which he put into his manner whilst pursuing it, rendered the meeting, which might have been of the greatest good, a signal failure in some degree scandalous and altogether ridiculous. I say altogether ridiculous because it is impossible to conceive anything more ridiculous, than that people who had drawn up a measure which others were to

https://biblioteca-digitala.ro

execute should refuse to explain to those others what were the principles and what the facts which had guided their conduct and presided over the document which both parties were reading and considering together.

All this is past I laid little stress on it at the time. I should not mention it now; but after some consideration I am obliged to confess that it may be of more importance than I supposed. For if it be really true that it is the character of H. M. Ambassador to oppose whatever he does not propose and I am free to acknowledge that I cannot from my own experience contradict this fact. What follows? Why that he will, instinctively as it were, oppose and thwart, as far as in him lies, the labors and utility of this Commission; since, as is well known, His Lordship proposed with respect to these Principalities a course different from that which the Congress at Paris adopted, and that this Commission ever since has been, and at this instant is a constant subject of irritation to his susceptibility.

The opposition to be expected, moreover, is not a violent open opposition, but a constant subtile and secret one. Nor is this all.

If H. M. Commissioner does not consent to be a mere Cypher, if he proposes any measure or line of policy, that measure or policy, what ever it be, is almost certain to be opposed with considerable talent and still greater ingenuity and determination by H. M. Ambassador.

My dear Lord, I am not the person to deny that Lord Stratford may have eminent qualities to set against these defects — qualities which may duly merit the consideration of H. M. Government. But the defects to which I allude and wich without affirming that they exist I have seen no reason to doubt, are a matter of public notoriety; and consequently as a man of some public character it is not unnatural that I should request Your Lordship to allow a matter for the conduct of which I shall without these explanations be responsible, to be no more exposed than circumstances render absolutely necessary to an influence which seems likely to be exerted to my own personal detriment and to the detriment of the business on which I am employed.

I am perfectly aware that even if affairs here are left in my hands, there are means at Constantinople of weakening them and rendering my position less comfortable and less useful than it might be.

For instance, if I agree with the Turkish Commissioner, Lord Stratford may with the Porte run down that Commissioner, or procure orders which will be calculated to place us together on less friendly terms.

It is likewise in the power of H. M. Ambassador to present to the Porte any policy I advise or any measure I propose in such a light as to induce the Porte to look at either unfavorably. He may contrive indeed to throw a general color of suspicion over the Grand Vizier's mind and thus influence the medium thro' which all my actions will be viewed. But Your Lordship will likewise be in communication with the Turkish Ambassador in London, and able in some degree to rectify false impressions and idle stories.

https://biblioteca-digitala.ro

Of these therefore I run my chance but against a constant direct meddling interference I decidedly protest and trust that Your Lordship will not sanction it.

On the other hand, it is just to Your Lordship to say that I am perfectly contented if I am given complete and entire control over all proceedings here and I am supported by the expression of Your Lordship's entire confidence to be ultimately and even severely judged by Your Lordship and my Country, as to whether I have ever disobeyed the instructions of the one, or acted countrary to the interests of the other.

I have the honor...

Henry L. Bulwer.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54; P.R.O. London, F.O. 78/ vol. 1279, f. 319—323v.

■

Particular și confidențial

București, 18 aprilie 1857

Excelență,

Am declarat în raportul meu nr. 38 [1] că mai am un motiv, la care nu am făcut atunci aluzie, care într-o oarecare măsură influențează atitudinea mea față de cererea de a avea întreaga responasibilitate, cu deplină putere (dacă trebuie să fiu într-un anumit fel răspunzător pentru ceea ce se petrece în aceste țări și pentru rezultatul final al Comisiei).

Acest motiv este oarecum delicat de menționat, dar poziția mea este delicată și dificilă și, în astfel de împrejurări, este mai bine să se vorbească fără ascunzișuri.

Cînd am accceptat, la început, postul pe care Excelența voastră mi-a făcut onoarea să mi-l ofere, mi s-a spus de persoane care-l cunoșteau bine pe lordul Stratford : „nu propune niciodată nimic pentru că, dacă o faci, el va fi sigur de altă părere".

Cînd am ajuns la Constantinopol, același lucru mi s-a repetat fără încetare, cu acest adaos : „Instrucțiunile sînt nefolositoare pentru el", dar mărturisesc că abia dacă-mi închipui că un om de vîrsta și experiența Excelenței sale s-ar fi lăsat condus de sentimente de o natură atît de măruntă și personală. În consecință, într-o ocazie, i-am propus o măsură care, dacă ar fi fost îndeplinită corect, ar fi fost (o simt tot timpul) de cel mai mare folos. Mă refer la o întrunire între comisari și reprezentanți în scopul ca primii să înțeleagă punctele de vedere ale celor din urmă, unul avînd de executat ceea ce decide celălalt.

După cîtva timp, baronul Koller a spus că a fost informat de contele Buol că el (contele) a acceptat imediat ceea ce-i plăcea să denumească „acea idee strălucită". Dar lordul Stratford nu a menționat niciodată chestiunea fie față de mine, fie față de oricare dintre colegii lui. Totuși, cîtva timp după aceea am auzit de la Excelența voastră că guvernul Maiestății sale acceptase, de asemenea, aceeași idee și informase telegrafic pe lordul Stratford cu trei săptămîni mai înainte ca

https://biblioteca-digitala.ro

să-mi comunice imediat aceasta mie și colegilor lui. Cu toate acestea, au trecut trei săptămîni și lordul Stratford nu a spus și nu a făcut nimic.

Din nou Excelența voastră a dat lordului Stratford instrucțiuni mai explicite, recomandîndu-i nu numai întrunirea menționată, dar și specificînd clar că utilitatea ei ar consta în a permite comisarilor și reprezentanților un schimb de idei și în a da ocazia comisarilor să obțină informațiile și să-și precizeze punctele de vedere care i-au orientat pe reprezentanți.

Atunci lordul Stratford nu a mai putut refuza să propună o întrunire colegilor săi, dar a ținut secret scopul ei, cu mare grijă, așa cum a fost indicat de guvernul Maiestății sale ; de altfel, atunci cînd adunarea a avut loc, el s-a opus procedeului sugerat de instrucțiunile sale și a refuzat să prezinte acele instrucțiuni și, pe această cale și prin violența manierei sale, în timp ce întrunirea continua, a făcut ca aceasta, care ar fi putut fi de cel mai mare folos, să devină un eșec notoriu, într-o oarecare măsură scandalos și cu totul ridicol. Spun pe deplin ridicol, pentru că este imposibil să se conceapă ceva mai ridicol, decît ca persoanele care au elaborat o măsură pe care ceilalți trebuiau să o execute, să refuze să explice celorlalți principiile și faptele ce au orientat atitudinea lor și au hotărît asupra documentului pe care ambele părți l-au citit și judecat.

Toate acestea fac parte din trecut și le-am dat puțină importanță în acel moment. Nu le-aș fi menționat nici acum, dar, după o oarecare gîndire, sînt obligat să mărturisesc că ar putea să fie mai importante decît am presupus. Pentru că, dacă este în realitate adevărat că reputația ambasadorului Maiestății sale este de a se opune la orice nu a fost propus de el și eu am libertatea să recunosc că nu pot să contrazic, din propria mea experiență, acest fapt. Ce decurge de aici ? Că el, pe cît îi va sta în putință, în mod instinctiv, se va opune și va pune piedici lucrărilor și utilității acestei comisii ; pentru că, așa cum se știe, Excelența sa a propus, referitor la aceste Principate, o cale diferită de cea adoptată de Congresul de la Paris și de atunci această Comisie a fost, și este și în această clipă, o chestiune de permanentă iritare pentru susceptibilitatea sa.

De altfel, opoziția de așteptat nu este o opoziție deschisă, violentă, ci una constantă, subtilă și ascunsă. Nici aceasta nu este totul.

Dacă comisarul Maiestății sale nu consimte să fie un simplu figurant și dacă el propune o măsură sau o linie politică, această măsură sau linie politică, oricare ar fi, este sigur că va fi contracarată din partea ambasadorului Maiestății sale, cu un talent deosebit și cu abilitate și fermitate încă și mai mare.

Excelență, nu sînt eu persoana care să nege că lordul Stratford poate avea calități remarcabile ce contracarează aceste defecte — calități ce pot să merite cum se cuvine considerația guvernului Maiestății sale. Dar defectele la care fac aluzie și asupra cărora, fără a afirma că există, nu văd nici un motiv de îndoială, sînt o chestiune de notorietate publică și, în consecință, ca om avînd o oarecare reputație publică, nu cred că este nefiresc să cer Excelenței voastre să permită ca o problemă de conducerea căreia, fără aceste explicații, voi fi răspunzător, să nu

https://biblioteca-digitala.ro

mai fie în continuare expusă, mai mult decît împrejurările o fac absolut necesar, unei influenţe ce probabil pare să fie exercitată în detrimentul meu personal şi în detrimentul activităţii pentru care sînt angajat.

Sînt perfect conştient că, chiar dacă problemele de aici sînt lăsate în grija mea, există mijloace la Constantinopol pentru a le slăbi şi a face poziţia mea mai puţin comodă şi mai puţin utilă decît ar putea fi.

De exemplu, dacă sînt de acord cu comisarul turc, lordul Stratford poate să-l denigreze pe acest comisar la Poartă sau să obţină unele ordine destinate să ne situeze pe amîndoi în termeni mai puţin amicali.

De asemenea, este în puterea ambasadorului Maiestăţii sale să prezinte Porţii orice linie politică aş recomanda sau orice măsură aş propune într-o asemenea lumină, încît să convingă Poarta să le considere nefavorabile. El poate reuşi, într-adevăr, să creeze o nuanţă generală de suspiciune în concepţia marelui vizir şi astfel să influenţeze ambianţa prin care vor fi privite toate acţiunile mele. Dar Excelenţa voastră va fi, de asemenea, în contact cu ambasadorul turc la Londra şi deci va putea, într-o oarecare măsură, să corecteze impresiile false şi versiunile neîntemeiate.

În consecinţă, pentru acestea voi risca, dar protestez energic contra unei intervenţii permanente, directe şi sînt convins că Excelenţa voastră nu va autoriza aceasta.

Pe de altă parte, nu am altceva de spus Excelenţei voastre decît că sînt perfect mulţumit dacă mi se dă controlul complet şi deplin asupra tuturor lucrurilor de aici şi sînt susţinut de totala încredere a Excelenţei voastre, pentru ca în final să fiu chiar aspru judecat de Excelenţa voastră şi de ţara mea, dacă vreodată am nesocotit instrucţiunile cuiva sau am acţionat contra intereselor altcuiva.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

---

[1] Vezi doc. 59.

61

[Londra,] 16/28 aprilie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer: Guvernul britanic consideră necesar să se comunice Divanurilor ad-hoc, cînd se vor întruni, că marile puteri sînt pentru îmbunătăţirea soartei Principatelor, dar în acelaşi timp hotărîte să menţină legătura lor cu Poarta.

Foreign Office, April 28, 1857

Draft
No. 43

Sir,

With reference to the statement which you suggest in your Despatch No. 24 of the 11th instant [1] should be made by the Commission to the Divans when they assemble, I have to inform you that Her

https://biblioteca-digitala.ro

Majesty's Government are of opinion that any communication made by the Commissioners to the Divans should be to the effect that, whilst the intention of the Great Powers is to amend the condition of the Principalities, it is their firm determination not to loosen the ties which connect those Provinces with the Sublime Porte.

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53; P.R.O. London, F.O. 78/ vol. 1277, f. 89.

■

Ciornă
Nr. 43

Ministerul Afacerilor Externe
28 aprilie 1857

Excelență,

Cu privire la declarația ce sugerați în depeșa dv.. nr. 24 din 11 curent [1], că ar trebui făcută de Comisie Divanurilor la întrunirea lor, trebuie să vă informez că guvernul Maiestății sale este de părere că orice comunicare făcută de comisari Divanurilor trebuie să fie în sensul că, deși intenția marilor puteri este de a îmbunătăți situația Principatelor, ferma lor hotărîre este de a nu atenua obligațiile care leagă acele provincii de Sublima Poartă.

⟨Clarendon⟩

[1] Vezi doc. 50.

62

București, 25 aprilie/7 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Anunță destituirea lui Costin Catargiu din funcția de ministru de interne al Moldovei și înlocuirea lui cu Vasile Ghica. Se pronunță împotriva intervenției reprezentanților diplomatici străini în schimbările care au loc în administrația Principatelor. Caracterizarea lui Vasile Ghica.

Nr. 45

Bucharest, May 7, 1857

My Lord,

I enclose to Your Lordship Copy of a despatch which I forwarded to Lord Startford by the last Turkish Post, communicating the inteligence of the removal of Mr. Costin Katardgi from the post of Minister of the Interior in Moldavia; and of the appointment of Mr. Basil Ghyka, as his successor.

I am always for my own part opposed to the interference of Foreign Agents in the removal from or advancement to employment of persons in the state, or country to which such agents are accredited; and, on receiving a telegraph from Mr. Stanley, mentioning that a change in the Ministry at Iassy was imminent, and requesting to know

https://biblioteca-digitala.ro

whether he should „advise Mr. Costin Katardgi's dismissal", I telegraphed in reply, rejoining him „not himself to advise dismissal, or the recourse, but whatever the Turkish commissioner did, to let that be".

The details which I have as yet received are not sufficiently explicit to enable me to judge whether Mr. Stanley assented to the opinion of the kaimakam before, or after it had been approved of by Savfet Effendi.

But I am bound to add, from all I hear of Mr. Costin Katardgi, that the waste of tact he exhibited has done harm to the party whose cause he espoused; and such, from the tenor of Mr. Stanley's communication, appears also to be the view at which he arrived on the spot.

With respect to Mr. Basil Ghika, he is considered to unite ability with plausibility, but his character is not good, and I doubt whether he will add much weight to the administration of which he now forms a part.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

P. S. I have since heard from Mr. Stanley that, with respect to the removal of Mr. Costin Katardgi, the Turkish Commissioner approves his (Mr. Stanley's) conduct.

H. L. B⟨ulwer⟩

Anexă

București, 23 aprilie/5 mai 1857.
H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe : Despre demiterea lui C. Catargiu, a cărui conduită imprudentă favoriza partida unionistă.

Copy
Nr. 18

Bucharest, May 5, 1857

My Lord,

Since making up the Dispatches which you will receive, I have had a communication from Mr. Stanley, according to which it would appear that he acquiesced with Prince Vogorides in his opinions with respect to the removal of Mr. Catargi.

The wiew which Mr. Stanley takes is, that, Mons. Catargi by his violence and imprudence had done harm to the cause he advocated and given strength to the Unionist Party.

I am myself against all interference in personal appointments; and told Mr. Stanley that he should do nothing with respect to them himself, but simply approve what ever Savfet Effendi might advise.

I am, however, bound to say that Mons. Catargi does seem to have gathered a great degree of personal odium round the general question, and it is therefore to be hoped that of M. Basil Ghyka has more tact and equal energy, his nomination will prove an advantage.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Arh. St. Buc., colecția microfilme, Anglia, r. 55 ; P.R.O. London. F. O. 78/ vol. 1280, f. 37—42.

■

București, 7 mai 1857

Nr. 45

Excelență,

Anexez pentru Excelența voastră o copie a unei depeșe expediată lordului Stratford cu ultima poștă turcă, prin care îi comunicam știrea despre îndepărtarea domnului Costin Catargiu din postul de ministru de interne în Moldova și de numirea domnului Vasile Ghica drept succesorul său.

În ceea ce mă privește, sînt întotdeauna contra intervenției agenților străini în îndepărtarea sau avansarea în funcție a persoanelor în statul sau țara unde agenții sînt acreditați și, la primirea telegramei de la domnul Stanley, în care menționa că o schimbare în guvernul de la Iași era iminentă și mă întreba dacă trebuie „să recomande demiterea domnului Costin Catargiu", i-am telegrafiat ca răspuns „să nu recomande demiterea sau recursul, ci orice a făcut comisarul turc să lase cum a fost".

Detaliile pe care le-am primit pînă acum nu sînt suficient de explicite pentru a-mi permite să judec dacă domnul Stanley a fost de acord cu opinia caimacamului înainte sau după ce a fost aprobată de Savfet efendi.

Dar sînt obligat să adaug, din tot cît am auzit despre domnul Costin Catargiu, că lipsa lui evidentă de tact a dăunat partidului a cărui cauză a sprijinit-o, și aceasta, după sensul informării domnului Stanley, pare a fi punctul de vedere la care el a ajuns imediat.

Referitor la domnul Vasile Ghica, el este considerat că unește abilitatea cu plauzibilitatea, dar caracterul său nu este frumos și mă îndoiesc că va contribui cu multă pondere la administrația din care face acum parte.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

P.S. Între timp am auzit de la domnul Stanley, în legătură cu îndepărtarea domnului Costin Catargiu, că și comisarul turc aprobă comportarea sa (a domnului Stanley).

H. L. B⟨ulwer⟩

Anexă

Copie

Nr. 18

București, 5 mai 1857

Excelență,

De cînd am pregătit rapoartele pe care le veți primi am avut o informare de la domnul Stanley, conform căreia se pare că el a fost de acord cu prințul Vogoride referitor la părerea sa despre demiterea domnului Catargiu.

https://biblioteca-digitala.ro

Punctul de vedere al domnului Stanley este că domnul Catargiu, prin violența și imprudența sa, a dăunat cauzei pe care o susținea și a întărit partidul unionist.

Eu însumi sînt contra oricărei intervenții în numirile de personal și i-am spus domnului Stanley că nu trebuie să facă nimic în legătură cu acestea, ci numai să aprobe ceea ce ar recomanda Savfet efendi.

Totuși, trebuie să spun că domnul Catargiu pare a fi întrunit oprobriul general în jurul problemei și se speră ca domnul Vasile Ghica să aibă mai mult tact și aceeași energie, numirea sa dovedindu-se a fi un avantaj.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer.

63

București, 25 aprilie/7 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Consideră că H. Stanley subapreciază puterea partidei unioniste din Moldova atunci cînd susține că Divanul ad-hoc de la Iași se va pronunța în favoarea menținerii separației celor două principate. Opinia diferită exprimată de comisarul francez, Talleyrand.

Bucharest, May 7, 1857

Nr. 46

My Lord,

As Your Lordship may be desirous to be informed of the state of feeling in Moldavia on the subject of the Union of the Principalities, I deem it advisable to say that Mr. Stanley appears to think that the agitation on this question is in great measure factitious, and that a large majority of the Divan will pronounce in favor of the continued separation of the Provinces.

I am informed however that the opinion of the French Commissioner is different; and, from what I myself have heard from various persons of credit connected with Moldavia, I am inclined to think that strength of the Unionist Party in the neighbouring Principality is rather underrated by Mr. Stanley.

On the return however of the various membres of the Commission (wich cannot be most long delayed) I shall possess the means of being able to give Your Lordship more full and definite information.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 47—48v.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 46

București, 7 mai 1857

Excelență,

Întrucît Excelența voastră poate dori să fie informată asupra stării de spirit din Moldova în problema Unirii Principatelor, consider că este recomandabil să spun că domnul Stanley pare să creadă că agitația în jurul acestei probleme este în mare măsură nefirească și că marea majoritate a Divanului se va pronunța în favoarea separării în continuare a provinciilor.

Sînt informat, totuși, că părerea comisarului francez este diferită și, din cele ce am auzit eu însumi de la diferite persoane de încredere în legătură cu Moldova, sînt înclinat să cred că puterea partidului unionist în principatul învecinat este mai degrabă subapreciată de domnul Stanley.

Totuși, la întoarcerea diferiților membri ai Comisiei (care nu mai poate fi mult timp amînată) voi avea mijloacele să pot da Excelenței voastre informații mai complete și mai precise.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

64

București, 25 aprilie/7 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Observații în legătură cu atitudinea ce ar trebui urmată de către comisari pe durata misiunii lor în Principate. Acuză pe cei ce se pronunță pro sau contra Unirii, considerînd conduita lor drept o încălcare a instrucțiunilor Congresului de la Paris și o depășire a atribuțiilor încredințate. Poziția adoptată de guvernul francez și de reprezentantul său în Comisia europeană față de problema Unirii.

Nr. 47

Bucharest, 7 May 1857

My Lord,

I have been informed from Iassy, but not as yet in any manner that can justify my attaching more than moderate credit to the information, that one or two of the Commissioners have been taking in Moldavia a part which could not be justifiable, if the instructions given by the Congress at Paris are to affect the conduct of the Commissioners.

I spoke frankly to Baron de Talleyrand on this subject before he quitted Bukarest : and I have no right except on very strong testimony to disbelieve the assurances he then gave me. Indeed, I have

https://biblioteca-digitala.ro

seen such frequent instances of foreign agents having been suspected and accused of saying and doing things which they never dreamt of doing or saying that I am far from placing implicit reliance on reports until they are clearly established by facts.

I shall therefore for the present conclude that the stories which have reached me are without any just foundation ; but I mention this subject because it relates to one which, when the commission meets, I shall frankly bring before it.

Are the instructions of the Congress to be considered binding or obsolete ? They should be held to be the first or they should be declared by the various governments who signed them to be the latter. We, the Commissioners, are otherwise placed in a unfair and almost in an unintelligible position.

My own view is that the instructions to which I refer are (in relation to the attitude we ought to observe) and ought to be binding. They form in fact the instrument which, while it creates, unites the Commission into one responsible body, defining its duties and constituting its utility. Moreover, if instead of being thus classed together as the collective agency of all the powers represented at Paris, we become so many distinct agents taking a different and active part, we shall at once disorganize and discredit ourselves and at the same time disorganize and confuse the Country.

As no point can be more important than this, none should be made more clear ; and, if the Commission agrees with me as to the principle which is to guide us, I will undertake to bring before it the case of any one Commissioner infringing the rule, which every Commissioner has accepted.

M. de Talleyrand told me that his advocacy of the Union was simply confined to saying that „his Government was in favour of it : but that he was come to inquire into the opinion of the Principalities with respect to it ; and that he should do this impartially".

Altho' I venture to think that a Commission of inquiry having once been named, it would have been, better for every Government to have awaited the result of that Commission, before any public declaration of its own opinions ; still, as some Governments have by expressing their opinions led others to do the same, and that, the Government of France is one of the Governments, which has taken the most pains to make its opinions known, I do not deem that M. de Talleyrand has, if he has confined himself within the limits to which I here make allusion, transgressed his duty.

This language on his part has however necessitated my stating that the view taken by H⟨is⟩ M⟨ajesty⟩'s Government relative to the Union is very different from that taken by the Government of France.

I have said however at the same time what Mr. de Talleyrand tells me he has likewise said viz : that I intend to form (with as much impartiality as I can exercise) an opinion for myself, which opinion will be submitted to H. M's Government, both as to the wishes of the Principalities with respect to this question of union, and also as to the practicability and expediency of carrying out those wishes.

https://biblioteca-digitala.ro

It does not appear to me that in thus speaking I have transgressed that line of moderation within which the Commissioners ought, as I deem it, to confine themselves. Neither do I think that a Commissioner is witheld from discussing the question of union, or from expressing his own opinion as to the difficulties which may attend the adopting either one course, or the other respecting at providing he does so in that spirit of argument and investigation which shows the desire of arriving impartially at an honest decision. It is indeed by stating what can be said on one side of a question that one learns what can be said on the other.

But I do think that any Commissioner who declares violently for or against union, who gets up clubs or demonstrations for or against union, who engages partizans whether by promises or threats for or against union does manifestly transgress his duty ; and that his Government, if informed of this conduct without checking it, will incur a heavy responsability, for an example thus set may ultimatley and will perhaps inevitably be followed ; and should it happen that the body of men who were intended to introduce tranquillity and order into this country begin by agitating and disturbing it, the intention of the great powers collectively will be reversed by what their agents do separately ; and the commission prove as detrimental to the interests of the Principalities as it might be useful. For this reason my own policy will be not to imitate but to check any transgression on the part of my colleagues should such transgression really take place ; and I trust that in pursuing this line of conduct I shall have the full and entire approbation of Her Majesty's Government.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 50—53v.

■

Nr. 47

București, 7 mai 1857

Excelență,

Am fost informat de la Iași, dar nu într-un mod care să poată justifica să acord mai mult decît o încredere moderată informațiilor, că unul sau doi dintre comisari au avut în Moldova un rol care nu ar fi justificat, dacă instrucțiunile date de Congresul de la Paris trebuie să călăuzească conduita comisarilor.

Am vorbit sincer cu baronul de Talleyrand asupra acestui subiect înainte să plece din București și nu am nici un drept, cu excepția unei dovezi foarte puternice, să mă îndoiesc de asigurările date atunci. Într-adevăr, am văzut destule cazuri cînd agenți străini au fost suspectați și acuzați de a fi spus sau făcut lucruri pe care n-au visat niciodată să le facă sau să le spună, încît sînt departe de a acorda o încredere totală rapoartelor pînă ce nu sînt clar confirmate de fapte.

Deci pentru moment voi trage concluzia că versiunile ajunse pînă la mine sînt fără vreun temei real, dar menționez acest subiect deoarece

https://biblioteca-digitala.ro

este în legătură cu unul pe care, cînd se va întruni Comisia, îl voi prezenta deschis în fața ei.

Oare instrucțiunile Congresului trebuie considerate ca obligatorii sau perimate ? Trebuie ele să fie considerate ca fiind primele sau declarate de către diferitele guverne care le-au semnat ca fiind ultimele ? Noi, comisarii, sîntem altfel într-o poziție ingrată și aproape de neînțeles.

Punctul meu de vedere este că instrucțiunile menționate (în legătură cu atitudinea pe care trebuie să o păstrăm) sînt, și trebuie să fie, obligatorii. De fapt, ele formează instrumentul care, în timp ce creează, unește Comisia într-un corp responsabil, stabilindu-i sarcinile și constituindu-i utilitatea. De altfel, dacă în loc să fim considerați împreună ca o agenție colectivă a tuturor puterilor reprezentate la Paris, vom deveni atît de mult agenți distincți, avînd un rol activ și diferit, imediat ne vom dezorganiza și discredita pe noi înșine, și în același timp vom dezorganiza și crea confuzie în țară.

Întrucît nici un alt punct nu poate fi mai important decît acesta, nici un alt punct nu trebuie să fie mai clar și, dacă Comisia este de acord cu mine asupra principiului ce trebuie să ne orienteze, îmi voi asuma răspunderea să aduc în fața ei cazul oricărui comisar care ar încălca regula acceptată de fiecare dintre noi.

Domnul de Talleyrand mi-a spus că pledoaria sa pentru Unire s-a limitat pur și simplu la a spune că „guvernul său era în favoarea ei, dar că el a venit să se intereseze despre opinia Principatelor cu privire la aceasta și că o va face cu imparțialitate".

Deși îndrăznesc să cred că, dacă a fost o dată numită o comisie de anchetă, ar fi fost mai bine pentru fiecare guvern să aștepte rezultatul acelei comisii înaintea oricărei declarații publice a propriilor sale opinii ; totuși, după cum unele guverne, exprimînd părerile lor, au determinat pe celelalte să facă la fel și guvernul Franței este unul din guvernele care și-a dat cea mai mare osteneală ca să-și facă opiniile cunoscute, nu consider că domnul de Talleyrand și-a depășit sarcina, dacă s-a menținut în limitele la care am făcut aluzie aici.

Acest limbaj din partea sa a făcut, totuși, necesară declarația mea că punctul de vedere însușit de guvernul Maiestății sale relativ la Unire este foarte diferit de cel al guvernului Franței.

Am spus, totuși, în același timp, ceea ce domnul de Talleyrand mi-a spus că a mai declarat, anume : că eu intenționez să-mi formez singur o părere (cu atîta imparțialitate cîtă pot să exercit), care părere va fi supusă guvernului Maiestății sale, atît asupra dorințelor Principatelor cu referire la problema unirii, cît și, de asemenea, asupra punerii în practică și asupra eficacității îndeplinirii acestor dorințe.

Nu mi se pare că vorbind astfel mi-am depășit acea linie de moderație în cadrul căreia comisarii trebuie, după cum consider eu, să se limiteze. Nici nu cred că un comisar este oprit să discute problema unirii sau să exprime propria sa părere despre dificultățile ce pot surveni la adoptarea vreunei modalități, cu condiția să facă aceasta în acel spirit de argumentare și investigare care arată dorința de a ajunge imparțial la o decizie sinceră. Într-adevăr, declarînd ce se poate spune despre o latură a problemei, se poate afla ce se poate spune despre cealaltă latură.

https://biblioteca-digitala.ro

Dar cred că orice comisar care se declară cu violență pentru sau contra Unirii, care pregătește cluburi sau demonstrații pentru sau contra Unirii, care angajează partizani, fie prin promisiuni, fie prin amenințări, pentru sau contra Unirii, își depășește sarcina și că guvernul său, dacă este informat de această conduită fără să o împiedice, va atrage asupra sa o grea răspundere, pentru că un exemplu astfel stabilit poate fi în cele din urmă, și va fi probabil, inevitabil urmat, iar dacă se întîmplă ca grupul de oameni care erau destinați să introducă liniștea și ordinea în această țară începe prin a o agita și tulbura, intenția colectivă a marilor puteri va fi răsturnată de ceea ce agenții lor fac în mod separat și Comisia s-ar dovedi tot atît de dăunătoare intereselor Principatelor, pe cît ar fi trebuit să fie de utilă. Pentru acest motiv, propria mea politică nu va fi de a imita, ci de a împiedica orice exces din partea colegilor mei, dacă un asemenea exces ar avea într-adevăr loc și cred că, urmînd această linie de conduită, voi avea completa și deplina aprobare a guvernului Maiestății sale.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

65

București, 25 aprilie/7 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Aprobă intenția caimacamului Al. Ghica de a permite întoarcerea exilaților de la 1848 în țară, printre care figurează și Dumitru Brătianu, presupus agent al lui Mazzini, pe care l-a cunoscut la Londra ; solicită instrucțiuni în privința atitudinii ce urmează să o aibă față de acesta.

Nr. 48 Bucharest, May 7, 1857

My Lord,

Safvet Effendi mentioned to me confidentially, before leaving this place for Iassy, that the kaimakam had expressed his readiness and desire to permit the exiles, still in Foreign Countries, to return to Wallachia, and I told him that it appeared to me that, if the Government have seen no danger to be apprehended from the return of these persons, it ought to be permitted, except in any very particular case, which might fairly be considered an exception.

Accordingly, I believe that a communication in this sense was made to the Porte ; and, in the meantime, Prince Ghyka informed the parents of some of those young men that their sons might set out on their way home *passing by Constantinople, and obtaining passports there.*

One or two however have just now arrived at Giugevo, without passing by Constantinople or having had their sentence of exile commuted ; and they have been ordered to go to Rustchuk, where they will remain till the Porte's pleasure is known.

Amongst them is Mr. Demeter Bratiano, whom Your Lordship probably knows as long resident in London. This gentleman was pre-

https://biblioteca-digitala.ro

sented to me in England by a highly respectable and esteemed friend. But it is said here that he is an avowed agent of Mazzini and deeply compromised in the revolutionary and republican plots of the Italian conspirator. Consequently it is not improbable that difficulties on his account may arise ; and as Your Lordship may be acquainted with his real character, I should be glad to know what language Your Lordship would wish me to hold respecting him.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 55—57.

■

Nr. 48 București, 7 mai 1857

Excelență,

Înainte de a pleca la Iași, Savfet efendi mi-a spus confidențial că s-a exprimat Caimacamul că este gata și dorește să permită exilaților ⟨aflați⟩ încă în străinătate să se întoarcă în Valahia și i-am spus că eu cred că dacă guvernul nu se teme de nici un pericol la întoarcerea acestor persoane, trebuie să li se aprobe, cu excepția vreunui caz aparte, care ar putea să fie, pe drept, cosiderent ca o excepție.

Prin urmare, eu cred că o informare în acest sens a fost făcută Porții și, între timp, prințul Ghica a informat pe părinții unora dintre acei tineri că fiii lor ar putea să se pregătească să vină acasă *trecînd prin Constantinopol și obținînd de acolo pașapoartele.*

Totuși, unul sau doi au sosit chiar acum la Giurgiu, fără să treacă prin Constantinopol sau avînd sentința lor de exilare comutată și li s-a ordonat să meargă la Rusciuc, unde vor rămîne pînă ce se va cunoaște dorința Porții.

Printre aceștia este și domnul Dumitru Brătianu, pe care probabil că Excelența voastră îl cunoaște, întrucît a stat mult la Londra. Această persoană mi-a fost prezentată în Anglia de un prieten foarte respectabil și stimat. Dar se spune aici că este un agent recunoscut al lui Mazzini și foarte compromis în comploturile revoluționare și republicane ale conspiratorului italian. În consecință nu este improbabil că pot să se nască greutăți din cauza lui și, deoarece Execelența voastră îi cunoaște adevăratul caracter, aș fi bucuros să știu ce atitudine ar dori Excelența voastră să adopt în privința lui.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

66

București, 27 aprilie/9 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Regretă neînțelegerea intervenită între el și lordul Stratford de Redcliffe. Crede că nu și-a depășit atribuțiile scriind marelui vizir, Reșid pașa, în problema Unirii Principatelor.

https://biblioteca-digitala.ro

Informații privind atitudinea comisarului francez Talleyrand. Conduita moderată și imparțială pe care înțelege să o adopte în timpul misiunii lui în Principate. Relațiile sale cu consulii britanici de la București și Iași.

No. 51 Bucharest, May 9, 1857

My Lord,

I have received your Lordship's Dispatch (no. 29)[1] and regret as much as I can Your Lordship that any difference ever existed between H⟨er⟩ M⟨ajesty's⟩ Ambassador at Constantinople and myself.

I can only say that I have spared no effort to place our relations on a more suitable footing and I shall hail with the sincerest pleasure any manifestation of a similar feeling on the part of Lord Stratford; I ought indeed to add that from some communications this instant received from His Lordship I am induced to hope that the sort of correspondence which ought to subsist between us may be established.

With respect to the letter which I wrote to the Grand Vizier and to which Your Lordship alludes, I certainly thought that as a mistake seemed to have occurred with respect to a conversation which had passed between His Highness and myself, the easiest and most straightforward way to correct that mistake was to write to Reshid Pasha himself upon the subject, but I regret that I did this in as much as it has not met with Your Lordship's approval and I will abstain as Your Lordship enjoins me from all such communications for the future.

Your Lordship has however mistaken one expression which it appears I made use of.

Your Lordship observes: "that in considering it a part of Your mission to judge the Question of Union or no Union you have a little mistaken the nature of Your Functions etc., etc."

In speaking of myself as a judge with respect to the Question of Union I did not mean as Your Lordship will see by the general tenor of all my communications that I was to judge absolutely for H. M's Government whether was to be Union or no Union; but that I was to estimate impartially as a judge would do and in the spirit of the *"enquête impartiale"* which the instructions given to the commission enjoins the facts that are brought before me relative to the Question of "Union" or "No Union", in order to report to Your Lordship the opinion I might form here on the spot relative to this subject free from any previous prejudice or preconceived determination.

I am sure Your Lordship with this explanation will consider that the view which I took was a just one and I only regret that it was not expressed (in the particular phrase alluded to) with adequate perspicuity.

With respect to the conduct of the French Commissioner I have certainly received reports with regard to Baron Talleyrand and others which, were I convinced that they were accurate, would entitle me to make serious complaints; but, whilst I have instituted further enquiries as to the truth of these reports, I am bound to say that I think them exaggerated, as indeed almost all things here are.

https://biblioteca-digitala.ro

M. Talleyrand, however, has always so openly declared the opinions of his own Government with respect to the Union, that I have never felt any difficulty in declaring those of H. M's Government.

Much however of course depend on the manner in which this is done ; and for my own part, whilst stating what the opinions of H. M's Government are, I have always allowed it to be supposed that the wishes of the Principalities, as far as they were compatible with the just rights of the Porte, combined with the report of the Commission as to the general practicability and expediency of those wishes would form an element in Your Lordship ultimate decision. Had I expressed myself, otherwise I should have been irretrievably compromising without due authority, Your Lordship policy under circumstances not yet known and stating at the same time the inutility of my own mission.

This language however more moderate and impartial than that of an out-and-out partisan is I believe far more advantageous for maintaining the views which I have impartially and honestly formed than would be a language more violent and determined.

The attitude moreover which in my humble opinion the British Commissioner can hold here with most credit and utility to himself and his Government is that of a calm mediator between violent extremes, and a practicable reasoner upon impracaticable projects, and as whilst preserving this attitude, I have hitherto greatly increased my influence and obtained the approbation of all my colleagues, I trust that Your Lordship will encourage me to continue on it.

Indeed, I should not be doing my duty if I did not state my conviction, that by adopting any other I should not only leave to the Russian Commissioner (a man of considerable ability and who has conducted himself with great prudence) the position amongst the Commissioners which I at present hold. I should likewise run the risk of encouraging amongst them a general spirit of rivalry and contention which would render our presence in these countries an evil and our task an impossibility.

I have not failed to communicate to Mr. Colquhoun that part of Your Lordship's communication which especially concerns him. With respect to instructions to the consuls generally I have no wish to issue any, tho, when they have asked me for advice I have not failed to give it ; nor do I wish to interfere unduly in any way with the authority of H. M. Ambassador : but as all the other Commissioners direct the political conduct of the consular Agents here, and that it is always most desirable to control difficult circumstances by unity of action, I cannot help feeling it would be in every way better, if by a good understanding between Lord Stratford and myself it could be so arranged, that his political views were conveyed to me, to be conveyed together with my own to the Moldo-Wallachian Authorities when required ; nor should I in such case anticipate any other differences between us than that which might possibly occur from my presence in and local knowledge of this place — to which I would persuade myself that His Lordship would make any reasonable concessions.

I ought however to add that I have no reason to express the slightest dissatisfaction with Mr. Colquhoun who has been treated by

https://biblioteca-digitala.ro

me with the utmost confidence and he has always shown every disposition to be useful to me.

I am the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 79—83.

■

Nr. 51 București, 9 mai 1857

Excelență,

Am primit depeșa Excelenței voastre (nr. 29)[1] și regret foarte mult că a existat vreodată un diferend între ambasadorul Maiestății sale la Constantinopol și mine.

Pot numai să spun că nu am precupețit nici un efort ca să așezăm relațiile noastre pe o bază mai corespunzătoare și voi saluta cu cea mai sinceră plăcere orice manifestare a unui sentiment similar din partea lordului Stratford; trebuie să adaug, într-adevăr, că din cîteva informări primite în clipa de față de la Excelența sa, sînt îndreptățit să sper că se va putea stabili un mod normal de corespondență care trebuie să existe între noi.

Cu referire la scrisoarea scrisă marelui vizir și la care Excelența voastră a făcut aluzie, desigur, am crezut că dacă o greșală părea să fi apărut cu referire la o conversație dintre Înălțimea sa și mine, cea mai ușoară și dreaptă cale de a îndrepta această greșeală era de a scrie lui Reșid Pașa însuși despre acest subiect, dar regret că am făcut aceasta deoarece nu am obținut aprobarea Excelenței voastre și mă voi abține în viitor de la astfel de demersuri, după cum îmi indică Excelența voastră să procedez.

Excelența voastră s-a înșelat totuși asupra unei expresii pe care se pare că aș fi folosit-o.

Excelența voastră remarcă: „cînd considerați ca o parte din misiunea dv. de a judeca problema Unirii sau a neunirii confundați puțin natura funcțiilor dv. etc., etc.“,

Vorbind despre mine ca un judecător față de problema Unirii nu am înțeles, după cum va vedea Excelența voastră din conținutul general al tuturor informărilor mele, că trebuia să judec absolut pentru guvernul Maiestății sale dacă trebuia să fie unire sau nu, dar că trebuia să judec imparțial, așa cum ar face un judecător și în spiritul „cercetării imparțiale“ pe care instrucțiunile date Comisiei îl impun faptelor ce sînt aduse la cunoștința mea referitor la problema „Unirii“ sau „Neunirii“, pentru a raporta Excelenței voastre părerea pe care pot să mi-o formez aici pe loc față de acest subiect, liberă de orice prejudecată anterioară sau hotărîre preconcepută.

Sînt sigur că Excelența voastră va considera, cu această explicație, că punctul de vedere pe care l-am adoptat era just, și regret numai că nu a fost exprimat cu destulă claritate (în fraza specială la care se face aluzie).

https://biblioteca-digitala.ro

În legătură cu conduita comisarului francez, am primit, desigur, rapoarte referitoare la baronul Talleyrand și la ceilalți care, dacă m-ar fi convins că erau exacte, m-ar fi îndreptățit să fac reclamații serioase, dar, cum am făcut mai tîrziu anchete asupra veridicității acestor rapoarte, mă simt obligat să cred că sînt exagerate, așa cum sînt aici majoritatea lucrurilor.

Totuși, domnul Talleyrand a exprimat întotdeauna atît de deschis părerile propriului său guvern față de Unire, încît nu am avut niciodată vreo dificultate să le exprim pe acelea ale guvernului Maiestății sale.

Multe depind totuși de maniera în care se face aceasta și în ceea ce mă privește, în timp ce expuneam părerile guvernului Maiestății sale, întotdeauna am lăsat să se presupună că dorințele Principatelor, în măsura în care erau compatibile cu drepturile juste ale Porții, împreună cu raportul Comisiei referitor la punerea în practică și eficiența generală a acestor dorințe, ar constitui un element determinant în decizia finală a Excelenței voastre. Dacă m-aș fi exprimat altfel, aș fi compromis iremediabil, fără autoritatea cuvenită, politica Excelenței voastre în împrejurări încă necunoscute și aș fi declarat, în același timp, inutilitatea propriei mele misiuni.

Acest mod de exprimare, totuși, mai moderat și mai imparțial decît acela al unui partizan deplin este, cred eu, mult mai avantajos pentru a menține punctele de vedere pe care mi le-am format în mod imparțial și sincer, decît ar fi un mod de exprimare mai violent și mai hotărît.

De altfel, atitudinea care, după umila mea părere, o poate avea comisarul britanic aici cu cel mai mare credit și utilitate pentru el și pentru guvernul său este aceea a unui mediator calm între extremele violente și a unui judecător practic asupra unor proiecte inaplicabile, și, întrucît menținînd această atitudine, mi-am mărit considerabil influența și am obținut aprobarea tuturor colegilor mei, cred că Excelența voastră mă va încuraja să continui astfel.

Într-adevăr, nu mi-aș fi făcut datoria dacă nu mi-aș fi declarat convingerea că, adoptînd oricare altă atitudine, nu numai că aș fi cedat comisarului rus (o persoană de o considerabilă abilitate și care s-a purtat cu mare prudență) poziția între comisari pe care o dețin eu acum, dar aș fi riscat, de asemenea, să încurajez printre ei un spirit general de rivalitate și dispută, care ar fi făcut ca prezența noastră în aceste țări să constituie un rău, iar sarcina noastră o imposibilitate.

Am comunicat domnului Colquhoun acea parte a comunicării Excelenței voastre care se referea în special la el. În legătură cu instrucțiunile către consuli, în general, nu doresc să le emit eu, deși atunci cînd mi-au cerut un sfat, nu l-am refuzat, nici nu vreau să mă amestec fără drept în nici un fel în autoritatea ambasadorului Maiestății sale, dar, întrucît toți agenții consulari de aici sînt îndrumați în atitudinea lor politică de către ceilalți comisari și că, întotdeauna, este preferabil să se controleze situațiile dificile prin unitate de acțiune, nu mă pot împiedica să cred că ar fi oricum mai bine dacă, printr-o bună înțelegere între lordul Stratford și mine, s-ar putea să se aranjeze astfel încît punctele de vedere politice să-mi fie transmise, ca

https://biblioteca-digitala.ro

să le comunic la nevoie autorităților moldo-valahe împreună cu ale mele ; nici nu voi anticipa în astfel de caz orice alte deosebiri dintre noi, decît acelea care s-ar putea probabil ivi din prezența mea aici și din cunoașterea la fața locului a acestei provincii — față de care aș fi convins că Excelența sa ar face unele concesii rezonabile.

Trebuie să adaug, totuși, că nu am nici un motiv să-mi exprim nici cea mai mică nemulțumire, față de domnul Colquhoun, care a fost tratat de mine cu cea mai mare încredere și a fost întotdeauna dispus să-mi fie util.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

---

[1] Vezi doc. 52.

67

București, 29 aprilie/11 mai 1857.

H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe : Plecarea lui Le Sourd la Constantinopol, pentru a se plînge de conduita lui N. Vogoride. Problema alegerilor din Moldova — amînarea sau ținerea lor imediată — este legată de primirea răspunsului la întrebările privind interpretarea prevederilor firmanului. Supoziții în legătură cu atitudinea Porții față de această problemă.

Copy
Nr. 17

Bucharest, May 11, 1857

My Lord,

Mr. Stanley says that Mr. Le Sourd is gone to Constantinople to complain of the conduct of the Kaimakam. The question seems to be whether the elections should proceed at once in Moldavia or whether they should be delayed till the points referred to the Porte with respect to Wallachia should be cleared up.

This, according to my view, depends entirely upon this fact, viz : whether the difficulties that could not be solved here, owing to local circumstances, can be clearly solved then, ou account of local circumstances being different.

If they can, the Moldavian elections should certainly proceed ; if they cannot the said elections should be delayed, till the difficulties common to both Principalities are solved by some general decision applicable to both ; because to see the same Firman interpreted differently in Moldavia and Walachia would discredit it ; and induce a belief as to some trick where probably no trick was meant. If the Porte has delayed it answers to our queries until now, its seems to me that it is has been to blame, if it has already given an answer to those queries the Commission and the Kaimakams should surely have been informed by the Turkish Commissioner of such answer ; and finally,

https://biblioteca-digitala.ro

if the Turkish Commissioner has given the Commisioners at Iassy the information he possesses, information which would require one joint action, those Commissioners should have come back here at once.

I have the honor...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 125—127.

■

Copie
Nr. 17

București, 11 mai 1857

Excelență,

Domnul Stanley spune că domnul Le Sourd a plecat la Constantipol să se plîngă de purtarea caimacamului. Problema pare a fi dacă alegerile trebuie să înceapă imediat în Moldova, sau dacă trebuie să fie amînate pînă cînd punctele adresate Porții cu referire la Valahia se vor clarifica.

După părerea mea, aceasta depinde complet de faptul dacă dificultățile care nu se pot rezolva aici, datorită circumstanțelor locale, ar putea apoi să fie clar rezolvate datorită condițiilor locale diferite.

Dacă se poate, alegerile din Moldova trebuie, desigur, să înceapă ; dacă nu se poate, alegerile menționate trebuie amînate pînă ce dificultățile comune celor două principate se rezolvă printr-o decizie generală aplicabilă ambelor ⟨provincii⟩, pentru că interpretarea diferită a firmanului în Moldova și în Valahia ar însemna discreditarea lui și ar produce convingerea că există un artificiu oarecare, acolo unde probabil nu a fost intenția nici unui artificiu. Dacă Poarta a amînat pînă acum răspunsurile sale la întrebările noastre, mi se pare că acest lucru este de condamnat ; dacă a dat deja un răspuns la acele întrebări desigur că atît Comisia, cît și caimacamii ar fi fost informați de comisarul turc despre acel răspuns și, în cele din urmă, dacă comisarul turc a dat comisarilor aflați la Iași informația pe care o avea, informație ce ar necesita o acțiune comună, atunci acei comisari ar fi trebuit să se fi întors aici imediat.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

68

București, 1/13 mai 1857.

R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe : Consideră că punctele neclare din firman au fost ridicate de caimacam cu intenția de a cîștiga timp în favoarea partidei sale ; reproșurile făcute lui Alex. Ghica în legătură cu cluburile unioniste.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 34
Not sent home — Bucharest, 13 May 1857

My Lord,

We expect Savfet Effendi back every day from Iassy, when I doubt not the Commission will proceed with its labors, and those points in the Firman which were of doubtful Interpretation, will receive full attention.

I think myself some of these points suggested by the kaimacam have been done with a view to defer the elections as long as possible, and so gain time for his party to work out their influence.

Several minor details come occasionally to my knowledge, and lead me to foresee that every influence which the provisional Government can bring to bear, will be used to secure the return of its partizans, and to exclude those Candidates not in the Ghyka Interest.

The appointment of men of no weight nor character, to some recent Prefectures, has not pleased me, while it has brought discredit on the Government. My knowledge of the Wallachian Character led me not to alarm myself about the Clubs, until I saw members of the Government taking active parts in their proceedings, than I remonstrated with the Caimacam. The unanimous opinion of the Commission, expressed to the Prince, has had the desired effect and we hear no more of them.

I have no fear whatever, as matters at present stand, of the public order being disturbed but it may not be so, if acts of violence or even illegality be tolerated in one party alone, and it is the confidence I have in the honest strict impartiality in the majority of members of the Commission, that leads me to look at matters less gloomily, than many other experienced persons here do.

Pardon me, My Lord, if I have entered here on matter more belonging to the Commission than to my simple Character of Agent.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 334; P.R.O., London, F.O. 195/vol. 529, f. 678—679.

■

Nr. 34
Netrimisă Ministerului de Externe — București, 13 mai 1857

Excelență,

Așteptăm în fiecare zi revenirea lui Savfet efendi de la Iași, cînd, nu mă îndoiesc, comisia își va începe lucrările și li se va acorda deplină atenție acelor puncte din firman care au o interpretare îndoielnică.

Eu cred că unele din aceste puncte, sugerate de caimacam, au fost făcute în vederea întîrzierii alegerilor cît mai mult posibil, cîștigînd astfel timp, ca partidul său să-și exercite influența.

https://biblioteca-digitala.ro

Mi-au ajuns la cunoștință, din întîmplare, multe mici detalii ce m-au determinat să prevăd că orice influență pe care ar avea-o guvernul provizoriu va fi folosită pentru a asigura alegerea partizanilor săi și a exclude pe acei candidați care nu-l susțin pe Ghica.

Numirea recentă a unor oameni fără greutate și fără caracter în unele prefecturi nu mi-a plăcut și totodată a discreditat și guvernul. Cunoașterea proprie a caracterului valahilor nu m-a făcut să mă alarmez în privința cluburilor, pînă cînd am văzut pe membrii guvernului că iau parte activă la ședințele lor ; atunci am protestat pe lîngă caimacam. Părerea unanimă a Comisiei, exprimată prințului, a avut efectul dorit și nu s-a mai auzit deloc despre aceasta.

După cum stau lucrurile acum, nu mai îmi este teamă că ordinea publică ar fi tulburată, dar s-ar putea să nu fie așa, dacă acte de violență sau chiar ilegalități ar fi tolerate numai într-un partid, și numai încrederea pe care o am în nepărtinirea onestă și strictă a majorității membrilor Comisiei, mă face să privesc lucrurile cu mai puțină neîncredere, decît multe alte persoane cu experiență de aici.

Iertați-mă, Excelență, dacă am intrat aici în chestiuni care privesc mai mult Comisia decît rolul meu simplu de agent.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

69

București, 2/14 mai 1857.

R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe : Despre discursul prințului Gh. Bibescu la sosirea în București și relatarea gazetei semioficiale „Anunțătorul român" în legătură cu acest subiect ; strădaniile depuse de Gh. Bibescu și B. Știrbei pentru a-și consolida poziția în vederea alegerilor ; consideră că în Țara Românească — spre deosebire de Moldova — prevalează chestiunea personală și nu ideea politică — Unirea.

No. 35 Bucharest, 14 May 1857

My Lord,

When Prince Bibesco arrived here some time ago, his family and friends went in a Body to see him ; after an absence of nine years and under existing circumstances, it was natural that his words would be carefully listened to ; application was made for the insertion of the ex-Prince's speech in the Public Journals, the application was refused by the Censorship, and his friends had fifty copies lithographed for private circulation.

I annex for Your Lordship's information the said speech [1].

The Gazette of yesterday [2], which I enclose, contains an Office of the kaimacam's on the subject.

https://biblioteca-digitala.ro

The animus which prevails throughout this Office is regrettable, but tallies too well with certain instructions given to the Prefects of those Districts, which is reported will return as their Deputies, certain of the parties attached to Stirbey or Bibesco ; these instructions are of course secret, but their nature has oozed out, and I have no doubt every possible measure will be had recourse to for influencing the Elections — already the question of Unionist is laid aside, and personality alone prevails ; it is really curious to observe the difference of the conduct of parties here and in Moldavia. [3]

Prince Stirbey remains very quiet, but is unceasing in his labors, his Chancellery is as well organized and as actively employed, as when he was at the head of affairs and he is perfectly prepared, when the Divans opens, to bring forward his plans well matured.

His brother Bibesco finding himself a centre round which a very strong party was anxious to rally, and, I believe, unwilling to allow personality to be mixed up with the more serious matter of the moment, foreseeing also the success which would attend the labors of the Ghyka party to protract matters, has gone to Mehadia, where he will remain till the Elections — he certainly unites the largest number of suffrages.

Mr. Cantacuzène is well looked on by the Turks but has no weight whatever.

I have the honor....

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 334 ; P.R.O., London, F.O. 195/vol. 529, f. 681—683v.

■

Nr. 35 București, 14 mai 1857

Excelență,

Cînd prințul Bibescu a sosit aici acum cîtva timp, familia și prietenii săi s-au dus in corpore să-l vadă ; după o absență de nouă ani și în împrejurările existente, era firesc ca vorbele sale să fie ascultate cu atenție ; s-a cerut inserarea cuvîntărilor fostului domnitor în ziarele publice, dar cererea a fost respinsă de către Cenzură și prietenii săi au litografiat cincizeci de copii pentru a circula neoficial.

Pentru informarea Excelenței voastre anexez sus-menționata cuvîntare. [1]

Gazeta de ieri [2], pe care o anexez, conține o declarație oficială a caimacamului referitoare la această problemă.

Este regretabilă animozitatea care predomină această declarație, dar ea corespunde prea bine cu anumite instrucțiuni date prefecților acelor județe, care se spune că vor fi aleși deputați, unii din ei fiind în partide atașate lui Știrbei sau Bibescu ; aceste instrucțiuni sînt, bineînțeles, secrete, dar conținutul lor a fost dat la iveală, și nu mă îndoiesc că se va recurge la orice măsură posibilă pentru a influența alegerile — deja problema unirii este lăsată de-o parte și personalitatea sin-

https://biblioteca-digitala.ro

gură prevalează ; este într-adevăr curios de observat diferența de comportament a partidelor de aici și din Moldova.[3]

Prințul Știrbei este foarte calm, dar lucrează fără încetare ; cancelaria sa este tot atît de bine organizată și de activ folosită ca și atunci cînd era în fruntea afacerilor, și este perfect pregătit, cînd se vor deschide Divanurile, să-și prezinte planurile sale bine chibzuite.

Fratele său Bibescu, constituind el însuși centrul în jurul căruia o partidă foarte puternică era nerăbdătoare să se grupeze și, cred eu, nedorind să amestece persoana sa în problema mult mai serioasă a momentului, prevăzînd, de asemenea, succesul care ar însoți strădaniile partidei lui Ghica de a amîna chestiunile, s-a dus la Mehadia, unde va rămîne pînă la alegeri — el întrunește, desigur, cel mai mare număr de sufragii.

Domnul Cantacuzino este bine privit de turci, dar nu are nici un fel de importanță.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

---

[1] Vezi G. Bibescu, *Domnia lui Bibescu*, vol. II, București, 1894, p. 507—510.
[2] „Anunțătorul român", nr. 27 din 1 mai (st. v.) 1857.
[3] Spre deosebire de Moldova, în Țara Românească nu exista un curent antiunionist, toți factorii politici pronunțîndu-se pentru Unirea Principatelor. De aici impresia consulului că problema Unirii era lăsată de o parte și că personalitatea singură prevala.

70

București, 4/16 mai 1857.

R. G. Colquhoun către Stratford de Redcliffe : Atrage atenția asupra situației unor revoluționari exilați : Nicolae și Ștefan Golescu, I. C. Brătianu și C. A. Rosetti ; consideră refuzul de a li se permite reîntoarcerea în țară drept o măsură lipsită de tact politic ; solicită intervenția ambasadorului în favoarea lor.

No. 36
Not sent home

Bucharest, 16 May 1857

My Lord,

The few remaining Wallachian Refugees of the year 1848 viz : Mess⟨ieu⟩rs Nicolas and Etienne Golesco, the Mess⟨ieu⟩rs Bratiano and Rosetti, have been endeavouring to obtain permission to return to their Country.

The kaimacam has always replied that such permission depended on the Porte, while on the other hand the Ottoman Authorities have referred them to the Wallachian Government.

Recently the kaimacam said, if they came to the frontier with Turkish Passports in order, they would be admitted ; as soon as this

https://biblioteca-digitala.ro

was known, these persons, then residing in Paris, applied to know whether the Austrian Embassy would affix its visa to the Turkish Passports, to enable them to take the shortest and least expensive road ; a refusal was given, whereupon they had their passports drawn out by the Turkish Ambassador "bon pour Bucarest par voie de Constantinople".

In the meantime the Austrian Embassy, thinking the subject over, and probably having applied to Vienna for Instructions, announced that the passage through the Austrian dominions was open to these persons.

They accordingly had their Passports visaed, and passed through the Austrian States unmolested.

Arrived at Giurgevo admittance was refused them, and they have been compelled to go over to Rustchuk, where they now are awaiting orders from Constantinople.

The Prince Ghyka assigns as his reason that they ought to have passed *through Constantinople.*

Ten days have now elapsed and no reply to their entreaties has been made.

The resolution once taken that they *should* return, this delay is worring to the persons themselves, and really gives them an Importance they ought not to possess.

Your Excellency will ensure to yourself their gratitude, if you can speak a word in their behalf.

Prince Ghyka professes regard, nay, affection for the Golescos, but he dreads their presence here, simply because he knows they will not now be so easily led as formerly.

If Your Excellency should succeed in procuring for this men permission to enter their Country after their having come so far on the kaimacams assurance perhaps You will kindly let me know by telegraph.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 334 ; P.R.O., London, F.O. 195/vol. 529, f. 690—693.

■

Nr. 36 București, 16 mai 1857
Netrimisă Ministerului
de Externe

Excelență,

Cîțiva din refugiații valahi rămași din anul 1848, adică domnii Nicolae și Ștefan Golescu, domnii Brătianu și Rosetti, și-au dat toată străduința să obțină aprobarea de a se întoarce în țară.

Caimacamul a răspuns întotdeauna că o astfel de aprobare depinde de Poartă în timp, ce, pe de altă parte, autoritățile otomane i-au îndreptat spre guvernul din Valahia.

https://biblioteca-digitala.ro

Recent, caimacamul a spus că, dacă vin la frontieră cu pașapoarte turcești în ordine, vor fi primiți ; de îndată ce s-a știut acest lucru, aceste persoane, locuind atunci la Paris, s-au adresat Ambasadei Austriei pentru a ști dacă va pune viza pe pașapoartele turcești, ceea ce le-ar fi permis să ia calea cea mai scurtă și mai puțin costisitoare ; au întîmpinat un refuz, după care pașapoartele lor au fost întocmite de ambasadorul turc ca „bune pentru București prin Constantinopol".

Între timp, Ambasada Austriei, reflectînd asupra problemei și probabil apelînd la Viena pentru instrucțiuni, a anunțat că trecerea acestor persoane prin teritoriile austriece era liberă.

În consecință, ei și-au vizat pașapoartele și au trecut prin statele austriece fără necazuri.

Ajunși la Giurgiu, li s-a refuzat intrarea și au fost obligați să treacă la Rusciuc, unde așteaptă acum ordine de la Constantinopol.

Prințul Ghica stabilește ca motiv că ei ar fi trebuit să treacă *prin Constantinopol*.

Pînă acum au trecut zece zile și nu a fost dat nici un răspuns la demersurile lor.

Hotărîrea, o dată luată, că ei *trebuie* să se înapoieze, face această amînare îngrijorătoare pentru persoanele respective și le acordă, într-adevăr, o importanță pe care nu ar fi trebuit să o aibă.

Excelența voastră își va asigura recunoștința lor, dacă veți putea pune o vorbă în favoarea lor.

Prințul Ghica are nu numai stimă, dar și afecțiune pentru Golești, dar se teme de prezența lor aici pentru că știe că, pur și simplu, acum nu vor mai fi atît de ușor de condus ca mai înainte.

Dacă Excelența voastră va izbuti să obțină aprobarea pentru aceste persoane de a intra în țară, după ce au venit atît de departe pe baza asigurării caimacamului, poate va avea amabilitatea să mă înștiințeze prin telegraf.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

71

București, 4/16 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Trimite în copie telegrama adresată în ziua precedentă ambasadorului britanic Stratford de Redcliffe referitoare la situația deosebită creată de hotărîrea guvernului moldovean de a trece imediat la alcătuirea listelor electorale, fără a mai aștepta răspunsul la întrebările privind interpretarea unor prevederi controversate ale firmanului. Opinia sa în legătură cu această situație și încercarea de a-l determina pe caimacam să renunțe la planul său. Dorința comisarului englez de a susține interesele Porții, menținînd în același timp reputația de imparțialitate a Marii Britanii.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 53 Bucharest, May 16, 1857

My Lord,

I yesterday transmitted to Lord Stratford the following in Cypher ; to which I beg to call Your Lordship's attention :

„A disagreable question has arisen here on which I should wish Your Lordship's opinion.

Whilst in Wallachia we have been waiting for answers about the Firman, in Moldavia the Government is proceeding with the Electoral Lists at once. When I heard this, and that different Commissioners had expressed opinions, I told Mr. Stanley to mention mine, but simply as the opinion of an individual, since as to authority no one commissioner can have any on such a matter.

My opinion was this, viz : that, if the local circumstances in Moldavia rendered easy and clear those points, which the local circumstances here made difficult and doubtful, the Elections in Moldavia should of course proceed. But on the other hand it seemed to me that, if any points susceptible of being differently interpreted or carried out remained common to Wallachia and Moldavia, it be better to wait till those points received here a general and definite decision.

These views accordingly I conveyed to Mr Stanley to be stated to the Kaimacam ; but shortly after having done so, I learnt that the Kaimacam's course was already positively taken and that instructions to the Préfets were in print, before any thing said by me could have reached him.

I withdrew therefore my observations, which after the proceeding he had adopted might look like a censure, instead of a counsel : and things must now take their course.

There might indeed be great inconvenience, since the Kaimakam's resolution is formally made known, in receding from it ; at the same time I foresee that difference (not accounted for by local facts) in the interpretation given to the Firman in the different Principalities will be liable to severe criticism, and may be attributed to improper motives.

Nor would such an accusation, if plausibly supported, be without injurious consequences ; for as some illegal acts of Catardji have been discovered, the one thing and the other might be ingeniously coupled together and the general policy of the Porte accused of being intentionally unfair.

The matter will come before the Commission almost immediately, which is why I thus trouble Your Lordship upon it, since I wish at once steadily to support the interests of the Porte, and at the same time to keep uncompromised our own reputation for upright dealing".

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 87—91.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 16 mai 1857

Nr. 53

Excelență,

Am transmis ieri lordului Stratford următoarele informații cifrate, asupra cărora îndrăznesc să atrag atenția Excelenței voastre :

„S-a ivit o problemă dezagreabilă aici, asupra căreia aș vrea să am părerea Excelenței voastre.

În timp ce în Valahia am așteptat răspunsurile referitoare la firman, în Moldova guvernul procedează pe loc la întocmirea listelor electorale. Cînd am auzit aceasta și că diverși comisari și-au exprimat opiniile, i-am spus domnului Stanley să o menționeze și pe a mea, dar pur și simplu ca opinia unui particular, întrucît în ceea ce privește autoritatea, nici un comisar nu poate avea una într-o astfel de problemă.

Părerea mea era aceasta : că, dacă circumstanțele locale din Moldova au făcut acele puncte, pe care condițiile locale de aici le-au făcut dificile și îndoielnice, ușoare și clare, alegerile din Moldova trebuie să înceapă, desigur. Dar, pe de altă parte, mi s-a părut că, dacă orice puncte susceptibile de a fi în mod diferit interpretate sau îndeplinite ar rămîne comune pentru Valahia și pentru Moldova, ar fi mai bine să se aștepte pînă ce acele puncte ar fi hotărîte aici în mod general și definitiv.

În consecință, am transmis aceste puncte de vedere domnului Stanley ca să fie comunicate caimacamului, dar curînd după aceasta am aflat că decizia caimacamului fusese deja luată în mod sigur și că erau deja sub tipar instrucțiunile către prefecți, înainte ca să fi ajuns la el ceva spus de mine.

Mi-am retras deci observațiile, care, după măsurile deja adoptate, ar fi părut ca un control, în loc de o recomandare și acum lucrurile trebuie să-și continue desfășurarea.

Ar putea, într-adevăr, să existe un mare inconvenient, întrucît hotărîrea caimacamului a fost adusă oficial la cunoștință, de a se renunța la ea ; în același timp, prevăd că orice deosebire de interpretare dată firmanului (fără a ține seama de faptele locale) în cele două principate se va preta la o critică severă și ar putea fi atribuită unor motive nepotrivite.

Nici o astfel de acuzație, dacă va fi susținută în mod plauzibil, nu va fi fără urmări dăunătoare, pentru că, întrucît s-au descoperit unele acte ilegale ale lui Catargiu, aceste fapte ar putea fi ingenios asociate și politica generală a Porții acuzată că este intenționat incorectă.

Problema va ajunge în fața Comisiei aproape imediat, de aceea am deranjat pe Excelența voastră cu ea, întrucît doresc să sprijin în mod ferm interesele Porții și, în același timp, propria noastră reputație să rămînă necompromisă pentru o acțiune dreaptă".

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

București, 9/21 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Crede că nu vor izbucni tulburări în Moldova ; neînțelegerile dintre comisarii aflați la Iași. Consideră că guvernul moldovean a mers prea departe în hotărîrea sa de a obține prin orice mijloace o majoritate în alegeri. Aprecieri privind atitudinea Porții față de evenimentele din Moldova.

Telegram
Cypher

Sir Henry Bulwer to Lord Clarendon,
dated Bucharest, May 21, 1857
Received — May 22

„Despatches up to no. 45 — May 11 received ; mine were delayed a week on account of the boat.

There is no need at present to apprehend troubles ; commissioners at Iassy too active against each other instead of trying to moderate each other ; but the account of proceedings have exaggerated. The Government in Moldavia is in some degree justified in their conduct by that of others, but they have been and are going too far, and showing too evident a determination to obtain a majority by any means. I think that I can now engage to keep my colleagues moderate and quiet but there should be no strong and just ground for complaint on the other side. I think also I see my way pretty clearly to every ending in a manner tolerably satisfactory to the interests and honor of all parties ; if a Foreign Prince is out of question and that no accusation can be made of artifice or oppression. The Porte for every reason future and present should be above trick and duplicity. I have written on all things fully and confidentially to Lord Stratford de Redcliffe".

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F. O. 78/vol. 1280, f. 149—150.

■

Telegramă
cifrată

Sir Henry Bulwer către lordul Clarendon
datată București, 21 mai 1857
primită la 22 mai

„Depeșele pînă la nr. 45 au fost primite pe 11 mai ; rapoartele mele au fost amînate cu o săptămînă din cauza vaporului.

În prezent nu este cazul să ne așteptăm la tulburări ; comisarii de la Iași sînt prea înverșunați unul contra altuia, în loc să fie mai moderați unul cu altul, iar relatarea întîmplărilor este mult exagerată.

https://biblioteca-digitala.ro

Guvernul din Moldova este justificat, într-o oarecare măsură, în atitudinea lui de aceea a celorlalți, dar a mers și merge prea departe și hotărîrea de a obține cu orice preț o majoritate este prea evidentă. Cred că mă pot angaja acum să-i menținpe colegi moderați și liniștiți, dar nu trebuie să existe de partea cealaltă un motiv de reclamație puternic și justificat. Cred, de asemenea, că văd destul de clar calea de urmat pentru mine, oricare ar fi sfîrșitul, într-un mod destul de satisfăcător pentru interesele și onoarea tuturor părților, dacă se exclude problema prințului străin și nu se poate aduce vreo acuzație de incorectitudine sau presiune. Pentru orice motiv viitor și prezent Poarta trebuie să fie deasupra incorectitudinilor și duplicității. Am scris despre toate problemele pe larg și confidențial lordului Stratford de Redcliffe".

73

București, 10/22 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Din nou despre situația existentă la Iași. Crede în bunele intenții ale caimacamului. Va încerca să restabilească înțelegerea între comisari și să susțină autoritatea guvernului din Moldova, fără a compromite însă prin aceasta interesele Angliei.

Telegram
Cypher

Sir H. Bulwer to the Earl of Clarendon
dated Bucharest May 22 — 1857
Received May 23

"The new arrangements prevent our Messenger arriving at Vienna by boat in time for the Berlin Messenger ; I therefore telegraphed yesterday an outline of the state of affairs. In mentioning however that I think that the Government at Iassy has been pushing things in some degree too far, I would not have you admit this now nor till you hear from me officially : since I believe Kaimakam's intentions good and the reports that I hear may be exaggerated ; I should like moreover to talk with Turkish Commissioner who is not yet returned before giving any decided opinion. When I see things more clearly, I shall endeavour to restore a better feeling between the Commissioners and sustain authority of the Moldavian Government without compromising that of Her Majesty in any manner that is unfair and unjust. I do not at this moment see any great difficulty in this course.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 151—152.

https://biblioteca-digitala.ro

Telegramă
cifrată

Sir H. Bulwer către contele Clarendon
datată la București 22 mai 1857
primită la 23 mai

„Noile reglementări l-au împiedicat pe mesagerul nostru de a ajunge la Viena cu vaporul la timp pentru a-l prinde pe mesagerul de Berlin ; am telegrafiat deci ieri o expunere succintă a stării de lucruri. Totuși, menționînd că eu cred că guvernul de la Iași a împins lucrurile mult prea departe, nu aș vrea ca dv. să admiteți aceasta acum, înainte de a vă da oficial știri, întrucît cred că intențiile caimacamului sînt bune și știrile auzite pot fi exagerate ; de altfel, aș dori să vorbesc cu comisarul turc, care nu s-a întors încă, înainte de a-mi da o părere exactă. Cînd voi vedea lucrurile mai clar, mă voi strădui să restabilesc relațiile între comisari și să susțin autoritatea guvernului moldovean fără să o compromit pe aceea a Maiestății sale în vreun mod care ar putea fi incorect și nedrept. Pentru moment nu văd vreo dificultate importantă în desfășurarea lucrurilor".

74

[Londra], 10/22 mai 1857.

Lord Clarendon către Stratford de Redcliffe : Poziția guvernului englez în chestiunea reîntoarcerii exilaților munteni în țară.

Draft
Lord Stratford
No. 450

F.O., May 22, 1857

My Lord,

I have to acquaint Your Excellency[1] that H⟨er⟩ M⟨ajesty⟩'s Gov⟨ernmen⟩t approve the steps taken by you to obtain permission for the Wallachian Exiles to return to their own Country, as reported in your Despatches Nos. 402 and 403 of the 7th and 11th instant.

I have instructed Sir Hamilton Seymour[2] to recommend their case to the Austrian Gov⟨ernmen⟩t, but I see no reason why the Porte should not act in this matter as it thinks fit.

⟨Clarendon⟩

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1247, nepaginat.

https://biblioteca-digitala.ro

Ciornă
Lord Stratford
Nr. 450

Ministerul Afacerilor Externe
22 mai 1857

Excelență,

Trebuie să aduc la cunoștință Excelenței voastre[1] că guvernul Maiestății sale aprobă măsurile luate de dv. pentru a obține aprobarea pentru exilații valahi de a se întoarce în țara lor, după cum ați raportat în depeșele dv. nr. 402 și 403 din 7 și 11 curent.

Am însărcinat pe Sir Hamilton Seymour[2] să recomande cazul lor guvernului austriac, dar nu văd nici un motiv pentru ca Poarta să nu acționeze în această chestiune așa cum consideră că este convenabil.

<Clarendon>

[1] Șters : ca răspuns la depeșa Dv. nr. 402 din 7 curent.
[2] Ambasadorul Angliei la Viena.

75

București, 11/23 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre informația transmisă de Talleyrand, comisarul francez, în legătură cu demersul Porții pe lîngă guvernele Franței și Angliei privind reocuparea Principatelor și respingerea lui de către cabinetele de la Paris și Londra. Sprijinul acordat Porții de către Austria, care se teme de izbucnirea unei revoluții. Consideră acest fapt puțin probabil.

No. 58

Bucharest, May 23, 1857

My Lord.

Monsieur de Talleyrand informed me, a few days since, that the Porte had sounded his Government with respect to a reoccupation of these Provinces, and that the Government of Her Majesty had likewise been questioned on this subject ; and that the Government of the Queen as well as that of the Emperor had both put aside the idea suggested to them, as wholly uncalled for : viz the actual state of the Principalities.

The Prussian Commissioner has also informed me today that the Cabinet of Vienna has likewise been expressing an opinion that these Countries are in a condition which will probably render it soon necessary for a foreign force to put down or prevent a revolution.

I will not undertake to declare that political troubles are out of the question, because such troubles may always be provoked either by local bad Government or foreign intrigue ; but I may say that I see at present no cause for apprehension, and I am the more surprised at what

https://biblioteca-digitala.ro

Baron de Richthofen mentioned to me, as to the views of Austria, from the fact that, when I informed Baron Liehmann that I heard that the Porte seemed to consider an occupation necessary, be agreed with me that the necessity for such a measure was not evident, and that the Ottoman Government would have done better in not alluding to it.

I have the honor

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 163—163 v.

■

Nr. 58

București, 23 mai 1857

Excelență,

Domnul de Talleyrand m-a informat acum cîteva zile că Poarta a sondat guvernul său cu privire la o reocupare a acestor provincii, că guvernul Maiestății sale a fost, de asemenea, întrebat asupra acestui subiect și că guvernul reginei, ca și cel a împăratului au respins ideea sugerată, ca fiind total nepotrivită cu situația actuală a Principatelor.

Comisarul prusian m-a informat, de asemenea, azi, că guvernul de la Viena și-a exprimat părerea că aceste țări sînt într-o stare care va face probabil în curînd necesar ca o forță străină să reprime sau să prevină o revoluție.

Nu-mi voi asuma răspunderea să declar că nu sînt posibile tulburări politice, deoarece astfel de tulburări pot fi întotdeauna provocate sau de un guvern local rău sau de intriga străină ; dar pot să spun că în prezent nu văd vreun motiv de teamă și sînt cu atît mai surprins de ceea ce baronul de Richthofen mi-a spus referitor la punctele de vedere ale Austriei, deoarece, atunci cînd l-am informat pe baronul Liechmann că am auzit că Poarta pare să considere o ocupație necesară, el a fost de acord cu mine că necesitatea unei astfel de măsuri nu era evidentă și guvernul otoman ar fi făcut mai bine să nu facă aluzie la aceasta.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

76

București, 11/23 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Neînțelegerile existente între comisari în timpul misiunii lor în Moldova. Observații în legătură cu activitatea pro-unionistă a comisarului francez Talleyrand. Atitudinea comisarilor celorlalte puteri aflați la Iași față de problema Unirii. Aprobă poziția imparțială adoptată de H. Stanley. Conduita prudentă și moderată a comisarului Rusiei, Basily, rămas la București.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 59 Bucharest, May 23, 1857

My Lord,

Mr. Stanley and Mr. Liehmann make great complaints of the conduct of the French, Sardinian and Prussian Commissioners (especially of the French during their stay at Iassy).

These make equal complaints against the conduct of Mr. Stanley, Mr. Liehmann and Safvet Effendi (especially perhaps against that of Safvet Effendi).

When one enters into the particulars of these various stories they all seem to me coupled with some exaggeration, or to be caused by some misunderstanding.

The native parties are violent [1]; few individuals amongst them trustworthy; all things said are repeated, and frequently what is said in one way is told again in another.

The truth seems to me much about this: Mr. de Talleyrand is young, clever, and ambitious. His Government has put itself very forward in the question at issue; and he may have exhibited a little too much zeal on the side which his Government has taken. I have little doubt he has thus allowed himself to appear the champion of the Unionists, who gathered round him at his arrival; and whilst declaring that his Government is, at this time, against Union under a Foreign Prince, he may, to keep up the spirits of his friends, have allowed a Foreign Prince to be seen in the distance, if Union without one were once achieved: thus far it is probable he has gone generally but the particular incidents, I have heard prove, when sifted, to be worthy of small attention.

M. M. Benzi and Richthofen are older men, and without quite the same motives for partiality. Their leaning however is no doubt in favour of Union, especially in favour of Union under a Foreign Prince; still I hardly think that these gentlemen would have taken any very decided part if they had found things in a normal condition. But the Government at Iassy hotly assailed by its opponents (who have party as well as national reasons for this opposition, and who vaunting the support they expected from the Commission pushed matters, both in their language and conduct, to lengthen, which according to the customs and institutions in Moldavia might fairly be considered extreme) became itself extreme, and made use of all the rescuers which Governments generally use in those countries in such emergencies. Mr. Catardgi however is, I understand, by character violent and haughty. In this manner the Commissioners, who listened to one party, could hardly do otherwise than see reason in its complaints whilst these who listened to the other, thought the conduct on which such complaints were founded had been fairly provoked.

The Austrian Commissioner, apart from the decided line which his Government has taken on the Union, cannot be expected to look with any great degree of harm on acts on the part of a Government,

https://biblioteca-digitala.ro

which we should call arbitrary, nor to tolerate acts on the part of a people, which we should deem excusable. Safvet Effendi who had to defend a cause which Austria supports, and which the three other Governments, I have named, oppose being himself moderate but not very selfwilled ; and lost amidst disputes, which his habits and education gave him no means of understanding, identified himself with the Austrian Commissioner.

As to Mr. Stanley, placed in a very difficult position, his conduct evinced considerable diligence, ability and judgment and his intentions moreover throughout were, I am convinced, to follow strictly my injunctions ; but it is perhaps natural that seeing two parties ranged against each other, he ranged himself decidedly with the party to which the views of Her Majesty's Government were most inclined ; and it is possible that his language was not, on all occasions, so guarded as that of a more experienced Diplomatist would have been. I will not therefore say, that I give my entire sanction to every act or expression that may be repeated of him ; but I must, in justice, say that I consider his conduct, on the whole, to have fully justified the confidence with which I employed him, and I must add that the Austrian and Turkish Commissioners speak in very high terms of his proceedings.

In a word, I do not think that he, or any of my Colleagues are to be blamed separately. But I confess that I do think that all taken collectively committed the error of entering into the passions and conflicts which they found established, instead of moderating the first and keeping clear of the second.

I never indeed myself approved of the journey to Iassy, undertaken at the time and in the manner at which it took place and rejoice that, by not being mixed up in the proceedings that occurred there, I can look at them impartially, and endeavour to counteract their effects. On one account indeed the differences which have occurred may be advantageous. All parties see cause to regret them, and I have great hopes that they will in the future be modified or avoided.

Mr. Basily who remained with me at Bukarest has hitherto (as far as I am acquainted with his conduct) behaved himself with moderation and prudence, and spoken to me on all matters, with apparent impartiality and judgment.

Russia in fact has no great part to play in these matters, except that of umpire is left her, or that any singularly unjust, or unpopular acts on the part of the Porte, or local Government, or any particular section of the Commission, places her in the position of siding with the majority of the Commissioners against violent opinions or flagrant injustice.

I have the honour...

Henry, L. Bulwer

Art. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 167—178 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 59

București, 23 mai 1857

Excelență,

Domnul Stanley și domnul Liechmann s-au plîns mult de atitudinea comisarilor Franței, Sardiniei și Prusiei (în special a celui francez în timpul ședерii lor la Iași).

Aceștia se plîng și ei de atitudinea domnului Stanley, a domnului Liechmann și a lui Savfet efendi (în special, poate, contra aceleia a lui Savfet efendi).

Cînd se intră în detaliile acestor diferite versiuni, ele toate îmi par a fi exagerate sau produse de o oarecare neînțelegere.

Partidele autohtone sînt violente [1], puține persoane dintre ele sînt demne de încredere, tot ce se spune este repetat și, adesea, ceea ce este spus într-un fel, este repetat în alt fel.

Adevărul mi se pare a fi cam acesta : domnul de Talleyrand este tînăr, inteligent și ambițios. Guvernul său însuși s-a lansat foarte mult în problema în discuție și poate că el a manifestat puțin cam prea mult zel pentru atitudinea pe care a adoptat-o guvernul său. Am o oarecare îndoială că el și-a permis astfel să apară ca un campion al unioniștilor care s-au adunat în jurul lui la sosire și, în timp ce declară că guvernul său este, în acest moment, contra unirii sub un prinț străin, pentru a menține starea de spirit a prietenilor săi, el poate că a lăsat să se întrevadă într-un viitor îndepărtat un prinț străin, dacă fără el unirea ar fi înfăptuită ; pînă aici este probabil că el a contribuit, în general, doar la anumite incidente de care am auzit și care dovedesc, cînd sînt studiate în amănunt, că nu merită multă atenție.

Domnii Benzi și Richthofen sînt persoane mai în vîrstă și fără să aibă aceleași motive de părtinire. Totuși, tendința lor este, fără îndoială, în favoarea Unirii, în special în favoarea Unirii sub un prinț străin ; totuși, nu-mi vine să cred că acești domni ar fi luat o atitudine hotărîtă dacă ar fi găsit lucrurile într-o stare normală. Dar guvernul de la Iași, asaltat vehement de adversarii săi (care au motive atît partinice, cît și naționale pentru această opoziție, și care, lăudîndu-se cu sprijinul pe care-l așteaptă de la Comisie, au împins lucrurile, atît prin modul lor de exprimare, cît și prin atitudinea lor, pînă acolo încît, conform obiceiurilor și instituțiilor din Moldova, ar putea pe drept fi considerați ca extremiști) a devenit el însuși extremist și a făcut uz de toate ajutoarele de care fac în genere uz guvernele din acele țări în caz de astfel de evenimente neprevăzute. Totuși, înțeleg că domnul Catargiu este o fire violentă și arogantă. Astfel, comisarii care au ascultat numai una din părți, de-abia dacă au putut face altceva decît să dea dreptate plîngerilor, pe cînd cei ce au ascultat cealaltă parte considerau atitudinea pe care se bazau aceste plîngeri ca fiind cu totul provocată.

De la comisarul Austriei, în afară de linia hotărîtă pe care a adoptat-o guvernul său referitor la Unire, nu se poate aștepta nici ca el să privească drept ceva foarte dăunător acțiunile din partea gu-

https://biblioteca-digitala.ro

vernului, pe care noi le-am numi arbitrare, nici să tolereze, din partea unui popor, acțiuni pe care noi le-am considera scuzabile. Savfet efendi avînd de apărat o cauză sprijinită de Austria și la care celelalte trei guverne amintite se opun, fiind el însuși moderat, dar nu prea voluntar, și pierdut în mijlocul acestor dispute, pentru care deprinderile și educația nu i-au dat posibilități de înțelegere, s-a identificat el însuși cu comisarul austriac.

În ceea ce privește pe domnul Stanley, situat într-o poziție foarte dificilă, atitudinea sa a dovedit multă străduință, abilitate și judecată și sînt convins că intențiile sale au fost tot timpul să urmeze cu strictețe ordinele mele, dar este poate natural că, văzînd două partide ce se aliniau unul contra altuia, s-a alăturat cu hotărîre acelui partid spre care vederile guvernului Maiestății sale tindeau; și este posibil că modul lui de exprimare nu a fost în toate împrejurările atît de rezervat ca acela al unui diplomat mai experimentat. În consecință, nu voi spune că-mi dau întreaga aprobare la toate actele sau aprecierile ce se pot face la adresa lui, dar pot spune, pe drept, că eu consider, în ansamblu, comportarea sa ca justificînd complet încrederea cu care l-am folosit și trebuie să adaug că atît comisarul austriac cît și cel turc mi-au vorbit în termeni foarte elogioși despre procedeele sale.

Într-un cuvînt, nu cred că el, sau oricare dintre colegii mei, trebuie să fie blamați în mod deosebit. Dar mărturisesc că eu cred că toți, luați în colectiv, au comis eroarea de a face pasiuni, de a intra în conflictele ce existau, în loc de a le modera pe primele și a se ține la distanță de cele din urmă.

Într-adevăr, niciodată nu am fost de acord cu o călătorie la Iași, întreprinsă în momentul și în felul în care a avut loc și mă bucur că, nefiind amestecat în întîmplările survenite acolo, pot să le apreciez cu imparțialitate și să mă străduiesc să contracarez efectele lor. Într-o privință, firește, diferendele care au avut loc pot fi avantajoase. Toate partidele văd un motiv să le regrete și am mari speranțe că în viitor vor fi schimbate sau anulate.

Domnul Basily a rămas cu mine la București și s-a comportat (atît cît știu despre atitudinea sa) pînă acum cu moderație și prudență și mi-a vorbit, despre toate problemele, cu aparentă imparțialitate și cu judecată.

De fapt, Rusia nu are de jucat un mare rol în aceste probleme, cu excepția celui de arbitru care i-a fost lăsat, sau al unor acte îndeosebi nedrepte sau nepopulare din partea Porții sau a guvernului local, sau a unor secții speciale ale Comisiei, care o pun în poziția de a se alătura majorității comisarilor contra opiniilor violente sau nedreptății flagrante.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

---

[1] Comisarul britanic, vorbind de caracterul „violent" al partidelor politice din Principate, are în vedere puternica confruntare de opinii dintre unioniști și antiunioniști.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 13/25 mai 1857.
H. L. Bulwer către lord Clarendon : Din nou despre demiterea ministrului de interne moldovean C. Catargiu, acuzat de falsificarea alegerilor. Aprobă poziția adoptată de H. Stanley în această împrejurare.

No. 60

Bucharest, May 25, 1857

My Lord,

With reference to my Despatch no. 45 I have the satisfaction of saying that, being now acquainted with all the circumstances relative to the dismissal of Monsieur Katardji, I am bound to observe that the conduct of Mr. Stanley in that affair appears to me to have evinced great impartiality and judgment.

Mr. Katardji had clearly gone beyond the boundary of justice and moderation in conducting the election ; and indeed I understand that papers are in the hands of some of the Commissioners which prove some of the accusations against him.

His continuance in office, therefore, must have implicated the Kaimakam in his ill practices.

Nevertheless as Monsieur de Talleyrand urged his dismissal, Prince Vogorides, seeing that a certain degree of party feeling existed among the Commissioners, was desirous te ascertain whether, because Monsieur de Talleyrand opposed this Minister (who was not an Unionist), Mr. Stanley, as representing me, would support him (as an anti-unionist).

Mr. Stanley, however, very properly said that if Monsieur Katardji has, in the opinion of the Kaimakam, behaved improperly his service, notwithstanding his abilities and opinions, should be dispensed with ; and that the mere fact that the French Commissioner desired his removal was no reason for me, as English Commissioner, being opposed to it.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 181—183 v.

■

Nr. 60

București, 25 mai 1857

Excelență,

Cu privire la raportul meu nr. 45, am satisfacția de a spune că, fiind acum informat despre toate circumstanțele referitoare la demiterea domnului Catargiu, sînt obligat să recunosc că, în această afacere, conduita domnului Stanley mi s-a părut a fi o dovadă de multă imparțialitate și judecată.

https://biblioteca-digitala.ro

Domnul Catargiu a mers, fără echivoc, dincolo de limita corectitudinii și moderației, în conducerea alegerilor și, într-adevăr, înțeleg că în mîinile unora dintre comisari sînt documente care dovedesc o parte din acuzațiile ce i se aduc.

În consecință, rămînerea sa în serviciu ar fi implicat și pe caimacam în practicile sale supărătoare.

Cu toate acestea, cînd domnul de Talleyrand a insistat asupra demiterii sale, prințul Vogoride, văzînd că între comisari există un oarecare grad de sentiment de partid, dorea să se asigure dacă, dat fiind că domnul de Talleyrand se opunea acestui ministru (care nu era unionist), domnul Stanley, ca reprezentant al meu, l-ar susține (ca anti-unionist).

Totuși, domnul Stanley, a spus foarte exact că dacă domnul Catargiu s-a comportat, după părerea caimacamului, incorect în serviciul său, el trebuia să fie îndepărtat în ciuda capacității și opiniilor sale, iar simplul fapt că, comisarul francez dorea îndepărtarea sa, nu era un motiv pentru mine, în calitate de comisar englez, să mă opun la aceasta.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

78

București, 14/26 mai 1857.

H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe : Despre necesitatea reîntoarcerii lui Savfet efendi de la Iași, cu instrucțiunile primite de la Constantinopol. Opinii privind chestiunile controversate din firmanul electoral și modul în care vor avea loc alegerile în țara Românească.

Copy
No. 24 Bucharest, 26 May 1857

My Lord

I have to acknowledge the receipt of Your Excellency's Telegram of the 24th Instant :

"A majority of the Commission", I agree with Your Lordship, has little to do with the question at issue, more especially as this majority has been formed without a general meeting or discussion.

The Turkish Commissioner is also, as you say, solely under the orders of the Porte ; but, if he has in his pocket a solution for the questions to which we have been so long expecting an answer, the sooner he comes here and takes them out of his pocket the better.

He has at last started, and will, I hope, soon arrive.

In regard to the Elections in Moldavia and Wallachia, the affair seems to me, as I lately stated to Your Excellency, one of "bonne foi" and admitting a simple solution.

https://biblioteca-digitala.ro

If the questions creating difficulties here create none in Moldavia, of course Moldavia should not wait for Wallachia : but, if the same questions are equally embarassing in the two Provinces by similar local circumstances in each, I cannot help thinking it would be better to let the disputable points be decided with the fullest authority in one place, and put into execution in both.

The question concerning mortgages, seems however the principal one offering any difficulty, and if in Moldavia the Caimacam decides this question as you think it ought to be decided, I may possibly so manage other matters, as that there shall be no-essential difference between the instructions issued here after our consultation with Ghyka and the instructions already issued by Prince Vogorides for Moldavia.

On all points where I can show that fairness is on our side, I engage, whatever may have passed at Iassy, to carry a Majority with me here at Bucarest; and I do not think it is worth our while, or worth the while of the Porte to gain any little temporary advantage either at Iassy or at Bucharest, by any little temporary trick.

I feel confident that Your Lordship is as sincerly against such a policy as I could be.

The Commissioners who went to Moldavia are already more moderate, and less at variance than when they returned, and I will, You may depend on it, do my best to keep them in this temperate disposition.

The essential thing indeed is to make matters easy, and not to exaggerate any into artificial importance.

In all my labours however, I shall rely generally on Your opinion and assistance, and on the good understanding which I hope we shall completely establish between us.

Pray bear in mind this : if a difference takes place as to the fairness of Elections, and either party gives way, the Commission is done away with at the onset of its career, and we must be prepared to justify the rectitude of our proceedings and to show that we have not favoured anything that deserved censure, or apposed anything which deserved support.

I have the honour...

(signed) Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 296—299.

■

Copie
Nr. 24

București, 26 mai 1857

Excelență,

Am primit telegrama Excelenței voastre din 24 curent.

„O majoritate a Comisiei", sînt de acord cu Excelența voastră, are puțin de-a face cu problema în discuție, cu atît mai mult cu cît această majoritate s-a format fără o întrunire sau discuție generală.

https://biblioteca-digitala.ro

Comisarul turc este, de asemenea, după cum spuneți, exclusiv la ordinul Porții, dar dacă are în buzunar soluții pentru întrebările la care am așteptat atît de mult timp un răspuns, cu cît mai repede vine aici și le scoate din buzunar, cu atît mai bine.

În fine el a plecat [de la Iași] și sper că în curînd va sosi aici.

Referitor la alegerile din Moldova și din Valahia, problema mi se pare, după cum am declarat de curînd Excelenței voastre, una de „bună credință" și care admite o soluție simplă.

Dacă problemele care crează dificultăți aici nu crează nici una în Moldova, desigur că Moldova nu trebuie să aștepte Valahia, dar dacă aceleași probleme sînt la fel de stînjenitoare în cele două provincii, prin existența unor circumstanțe locale similare în fiecare din ele, nu mă pot opri să consider că ar fi mai bine să se decidă cu cea mai completă autoritate punctele controversate într-un principat și să se execute în ambele.

Problema privind ipotecările pare a fi, totuși, cea principală, provocînd toate dificultățile și, dacă în Moldova, Caimacamul decide această chestiune după cum credeți că trebuie decisă, eu aș putea poate să rezolv alte probleme, astfel încît să nu fie o diferență esențială între instrucțiunile elaborate aici după consultările noastre cu Ghica și instucțiunile deja elaborate de prințul Vogoride pentru Moldova.

În toate chestiunile unde pot dovedi că nepărtinirea este de partea noastră, mă angajez ca, orice s-ar fi întîmplat la Iași, să obțin majoritatea aici la București și nu cred că merită strădania noastră, sau a Porții, să cîștigăm un cît de mic avantaj temporar fie la Iași, fie la București, printr-un șiretlic trecător.

Sînt încredințat că Excelența voastră este tot atît de sincer contra unei astfel de politici, cît sînt și eu.

Comisarii care au fost în Moldova sînt deja mai moderați și mai puțin în dezacord de cînd s-au întors și, vă puteți bizui pe aceasta, voi face tot posibilul să-i mențin în această dispoziție moderată.

Într-adevăr, punctul esențial este să se facă mai ușoare problemele și să nu se exagereze unele, dîndu-li-se o importanță artificială.

Totuși, în tot ce voi face, mă voi bizui, în general, pe opinia și asistența Excelenței voastre și pe buna înțelegere pe care sper că o vom stabili complet între noi.

Vă rog să țineți seama de aceasta : dacă are loc un diferend referitor la imparțialitatea alegerilor și nici un partid nu cedează, Comisia se desființează la începutul carierei sale, iar noi trebuie să ne pregătim să justificăm corectitudinea procedeelor noastre și să arătăm că nu am favorizat nimic din ceea ce ar fi meritat să fie cenzurat, sau ne-am opus la ceva care ar fi meritat să fie sprijinit.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

79

București, 15/27 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Sprijinul acordat în secret unioniștilor de către autoritățile din Țara

https://biblioteca-digitala.ro

Românească ; convorbirea avută cu caimacamul Al. Ghica, care neagă existența unui astfel de sprijin din partea sa.

No. 64

Buchарest, May 27, 1857

My Lord,

Although the Clubs have ceased to meet and the Electoral Commitees, such as they exist, do not appear in themselves to be dangerous or to extend their functions beyond the limits which may be fairly assigned to them, I have received of late several circumstantial reports which, if accurate, would establish the fact that the local authorities here are guilty of quite as much interference in favor of union as the local authorities in Moldavia are said to have exercised against it.

I have spoken to the Prince kaimakam on the subject, who states with apparent sincerity that such acts as I have informed him of are unknown to and unauthorised by him, and that he disbelieves a great deal of that which I have heard from persons who ought nevertheless to be credible witnesses.

I differ saying more on this subject until I have further investigated it, but the more I see and hear here, the more I am convinced that one must receive with considerable caution the stories which are circulated by each party against the other.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Art. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 199—199 v.

■

Nr. 64

București, 27 mai 1857

Excelență,

Deși cluburile au încetat să se întrunească și comitetele electorale, așa cum există, nu par a fi periculoase prin ele însele, sau să-și fi extins funcțiile dincolo de limitele care le pot fi pe drept atribuite, de curînd am primit mai multe rapoarte amănunțite care, dacă sînt corecte, ar stabili faptul că autoritățile locale de aici se fac vinovate de aproape tot atîta intervenție în favoarea Unirii, pe cît autoritățile locale din Moldova se spune că au exercitat-o contra ei.

Am discutat cu prințul Caimacam despre acest subiect, acesta afirmînd cu aparentă sinceritate că astfel de acte, despre care l-am informat, nu îi sînt cunoscute, că nu sînt autorizate de el și că el refuză să creadă multe din cele ce eu am auzit de la persoane care, cu toate acestea, ar trebui să fie martori demni de crezare.

Nu cred că trebuie să spun mai multe despre acest subiect pînă ce nu voi fi cercetat mai îndeaproape, dar, cu cît văd și aud mai multe

https://biblioteca-digitala.ro

aici, cu atît sînt mai convins că versiunile pe care le fac să circule partidele unul contra altuia trebuie să fie primite cu o rezervă considerabilă.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

80

București, 15/27 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Consideră necesar ca guvernele marilor puteri să declare deschis imposibilitatea înfăptuirii Unirii Principatelor sub un domnitor străin ; ampla răspîndire a ideei Unirii sub un prinț străin în rîndul populației din ambele principate și semnificația ce i se acordă ; măsurile ce ar trebui întreprinse pentru a contracara cu succes ideea prințului străin.

No. 65. Bucharest, May 27, 1857

My Lord,

Your Lordship will remark that on several occasions I have expressed the wish that, if the Governments by whose agreement the present Commission was named are of opinion that the Union of the Principalities under a Foreign Prince would be contrary to the just rights and interests of the Porte it would be well to declare as much at once, and prevent thereby public opinion taking a false direction.

At present the case is this : the majority of people here say : „without a Foreign Prince, we don't want Union, it would be an evil, and not an advantage. We believe Union under a Foreign Prince will not be accorded to us. But if we are asked to express our wishes we must express this wish ; for Union under a Foreign Prince is independence or leads to it and our children will never pardon us if having it in our power to express a desire for such independence we don't do so". Nor is this all, although most intelligent persons here think that independence under a foreign prince is impossible (I say independence since the suzerainty of the sultan would in such case be completely nominal) and yet deem that they ought to vote for it, others imagine that by voting for it they may obtain it. Now it never could be wise to allow a nation deliberately to be excited in favour of any project which they, on whom its realisation depends, know beforehand is unrealizable. We are moreover now undertaking to educate as it were this people and the first step in all education is to turn men's minds to the possible, and from the impracticable.

Besides to speak candidly and in the interests of justice and of the Sublime Porte, if the elections and Divans are to be free and without influence in both provinces, there will be a majority in favour of Union, if union is coupled with a Foreign Prince, in both ; to combat Union successfully without excluding this combination will, I believe,

https://biblioteca-digitala.ro

require means which the Ottoman Government pledged itself not to employ, and which consequently it ought not to employ, and will be gravely compromised by using; whereas on the other hand, unless some great and sudden change in opinion unaccountably takes place, were union to be considered as apart from the selection of a Foreigner, in Moldavia there would be a sincere and almost an unanimous decision in that principality against it: a result which would be accomplished without trick or effort, so that Turkey would be yielding to a national expression, instead of attempting to create an artificial one. For all these reasons, whilst urging that the Turkish Government should justly and honourably carry out its engagements, I am also desirous that it should define with the other contracting powers what those engagements are, and give to the word now so vaguely employed and little understood some more clear and precise meaning.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 201—203.

■

Nr. 65

București, 27 mai 1857

Excelență,

Excelența voastră va remarca faptul că în mai multe ocazii am exprimat dorința ca, dacă guvernele prin al căror acord a fost numită prezenta Comisie sînt de părere că Unirea Principatelor sub un prinț străin ar fi contrară adevăratelor drepturi și interese ale Porții, ar fi bine să se declare acest lucru de îndată și să se împiedice prin aceasta ca opinia publică să adopte o direcție falsă.

În prezent situația se prezintă astfel: majoritatea oamenilor de aici spun: „fără un prinț străini nu dorim Unirea; ar fi un rău, nu un avantaj. Credem că Unirea sub un prinț străin nu ne va fi acordată. Dar dacă vom fi întrebați să ne exprimăm dorințele, trebuie să ne exprimăm această dorință; pentru că Unirea sub un prinț străin înseamnă independență sau conduce la aceasta, iar copiii noștri nu ne vor ierta niciodată de a fi fost în puterea noastră să ne exprimăm dorința pentru astfel de independență și noi n-am făcut-o". Și aceasta nu este totul, căci deși persoane foarte inteligente de aici consideră că independența sub un prinț străin este imposibilă (am spus independență, deoarece suzeranitatea sultanului ar fi în acest caz complet nominală) ei totuși cred că trebuie să voteze pentru ea; alții își imaginează că votînd pentru ea, pot să o și obțină; oricum, nu a fost niciodată un lucru înțelept să se permită în mod intenționat unei națiuni să fie stimulată în favoarea unui proiect, pe care aceia de care depinde realizarea lui îl știu de mai înainte că este irealizabil. De altfel, acum întreprindem educarea, ca să zic așa, a acestui popor, și primul pas în orice educare este de a abate gîndul oamenilor de la ceea ce este irealizabil la ceea ce este posibil.

https://biblioteca-digitala.ro

În afară de aceasta, ca să vorbesc sincer și în interesul justiției și al Sublimei Porți, dacă alegerile și Divanele urmează să fie libere și în afară de orice influență, în ambele provincii, va exista o majoritate în favoarea Unirii, dacă Unirea este legată de un prinț străin; pentru a combate cu succes Unirea fără să excludem această combinație va fi nevoie, cred eu, de mijloace pe care guvernul otoman și-a dat cuvîntul că nu le va folosi și pe care, în consecință, nu trebuie să le folosească căci se va compromite grav dacă le va folosi. Pe de altă parte, numai dacă are loc o schimbare importantă și subită de opinie, de neașteptat de altfel, numai dacă Unirea ar fi considerată separat de alegerea unui prinț străin, în Moldova ar fi posibilă o decizie sinceră și aproape unanimă contra ei, rezultat care ar fi realizat fără vreun șiretlic sau efort, astfel încît Turcia ar ceda unei exprimări naționale, în loc de a încerca să formeze una artificială. Pentru toate aceste motive, în timp ce stărui ca guvernul turc să-și execute angajamentele în mod just și onorabil, sînt dornic, de asemenea, ca el să definească cu celelalte puteri contractante care sînt acele angajamente și să dea cuvîntului Unire, acum folosit în mod atît de vag și atît de puțin înțeles, o semnificație mai clară și mai precisă.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

81

București, 15/27 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Consideră exagerată agitația produsă la Constantinopol de interpretarea diferită a firmanului pentru alegeri în cele două Principate; crede că dificultățile existente în aplicarea firmanului ar fi fost rezolvate dacă ele ar fi fost lăsate în seama Comisiei de informare. Opinii în legătură cu problemele ridicate de alegerile din Moldova și Țara Românească.

Private

Bucharest, May 27, 1857

My dear Lord,

It seems to me that a great fuss is being made at Constantinople about matters which, if regarded cooly and according to the doctrines of common sense and justice, admit of easy solution.

1. There were questions relative to the Firman which it was impossible to settle in this Province without reference to the authors of the Firman and the Porte; answers to these questions have been sent to the Turkish Commissioner who nevertheless has been staying on at Iassy, thus keeping everything here in suspense. It is quite clear that he ought to be here and he is now coming.

2. There is a question as to whether the elections in Moldavia should proceed before the questions asked as to Wallachia are deter-

https://biblioteca-digitala.ro

mined. This as it seems to me simply depends upon the fact, viz: whether the local circumstances which rendered it impossible to carry out the Firman in Wallachia without reference, are applicable to Moldavia. Now in many respects the two Provinces are differently situated; one has a cadastre, the other has not; but where the circumstances are the same, the same rules should apply.

Consequently if what is doubtful here is clear there, the elections ought at once to go on; but should it so happen that the same obscurity exists on any important points in both provinces, it would be proper first to determine these points at one place, and then to carry them out at both.

The affair is not one of rivalry and contention, but of examination, enquiry and impartiality. If left to us here, I will engage that it is now, I fear, being exaggerated and given a false importance. If what is doing in Moldavia is fair, and can stand enquiry, what is the good of resisting enquiry? If it is wrong and supported with any unfair or party motive, will not this unfairness and party feeling be discovered, and do far more harm to the Porte, than allowing matters to take a legitimate and regular course? Indeed is it not clear that if one party wishes for the sake of its own views to carry the elections with evident unjustice, the party will resist to attempt. If neither give way, the Commission is put an end to at its first onset; and the reasons must be made known. If one party does give way, that party will probably be the one weakest in number, and with the weakest case; will it not, in that event, lose more by yielding, that it can have gained by resisting?

The whole policy in my opinion is not only wrong but has no adequate motive, unless it is used as a means of getting rid altogether of the Commission; but even if this is the designed object, let us rest a result so important, on grounds that bear investigation and admit defence.

At all events when the Turkish Commissioner arrive here, which will be almost immediately, we shall settle the matters that regard us, at once, and then it will be seen whether our decisions differ, or do not differ, in an important degree from the instructions given in Moldavia by Prince Vogorides.

Should they not differ dispute ceases, should they differ what should be done? This is the question; but to allow of its being decided properly, it should not be swolled beforehand into an artificial magnitude nor maintains by the considerations arising from previous political and personal contest.

The reports against the gouvernment in Moldavia increase. Have also on the other side there are reports against the authorities.

Complete purity in either province is one of the question, and this must be born in mind, but I think whatever il left to be decided by the Commission collectively, will be decided unanimously, or by a considerable majority, with tolerable fairness.

I have the honour...

Henry, L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 55; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 205—212.

https://biblioteca-digitala.ro

Particulară

București, 27 mai 1857

Excelență,

Mi se pare că se face mare caz la Constantinopol în legătură cu unele probleme care, dacă sînt apreciate la rece și conform cu principiile bunului simț și ale dreptății, permit o soluționare ușoară.

1) Au fost probleme referitoare la firman, care au fost imposibil de soluționat aici, în această provincie, fără să se facă referință la autorii firmanului și la Poartă; răspunsuri la aceste întrebări au fost trimise comisarului turc, care, totuși continua să stea la Iași. Astfel, totul rămînea aici în suspensie. Este destul de clar că el trebuia să fie aici și acum este pe drum.

2) Există o întrebare: dacă alegerile din Moldova trebuie să înceapă înainte de a fi precizate întrebările puse referitor la Valahia. După cum mi se pare, aceasta depinde pur și simplu de faptul dacă împrejurările locale, care au făcut imposibilă executarea firmanului în Valahia fără referire la Constantinopol, sînt aplicabile Moldovei. De fapt, în multe privințe, cele două provincii sînt într-o situație diferită, una are un cadastru, alta nu are, dar acolo unde circumstanțele sînt aceleași, trebuie să se aplice aceleași reguli.

În consecință, dacă ceea ce este îndoielnic aici, acolo este clar, alegerile trebuie să meargă mai departe imediat, dar dacă se întîmplă ca să existe aceeași confuzie asupra unor puncte importante în ambele provincii, ar fi corect să se hotărască asupra acelor puncte într-o parte și apoi să se execute în ambele.

Problema nu este de rivalitate și controversă, ci de examinare, cercetare și imparțialitate. Dacă ea ne-ar fi lăsată nouă, celor de aici, mă angajez să fie executată și probabil hotărîtă în acest spirit; în orice caz, mi-e teamă că acum este exagerată și i se dă o importanță falsă. Dacă tot ceea ce se face în Moldova este corect și poate suporta o anchetă, la ce bun să se reziste anchetei? Dacă însă ceea ce se întîmplă în Moldova este și sprijinit pe vreun motiv necinstit sau partinic incorect, oare nu se va descoperi această incorectitudine și sentiment partinic și nu se va face mai mult rău Porții decît dacă s-ar permite lucrurilor să ia o cale legitimă și regulată? Într-adevăr, nu este clar faptul că, dacă un partid dorește, pentru vederile sale proprii, să cîștige alegerile prin nedreptate evidentă, acest partid va rezista tentativei. Dacă nici unul nu cedează, Comisia este desființată la prima ei încercare și motivele trebuie să fie făcute cunoscute. Dacă un partid cedează, acel partid va fi, probabil, cel mai slab ca număr și cu cauza cea mai slabă; în această împrejurare, nu va pierde el mai mult cedînd, decît ar putea cîștiga prin rezistență?

După părerea mea, întreaga linie politică urmată nu numai că este greșită, dar nu are un motiv adecvat, afară numai dacă este folosită ca un mijloc de a face să dispară cu desăvîrșire Comisia; dar chiar dacă acesta este obiectul proiectat, să întemeiem un rezultat atît de important pe baze care suportă investigarea și admit apărarea.

https://biblioteca-digitala.ro

În orice caz, cînd va sosi aici comisarul turc, ceea ce se va întîmpla foarte curînd, vom pune de îndată lucrurile în ordine în ceea ce ne privește, și apoi se va vedea dacă deciziile noastre sînt diferite sau nu, într-o măsură importantă, față de instrucțiunile date în Moldova de prințul Vogoride.

Dacă nu sînt diferite, disputa încetează, dacă însă sînt diferite, ce este de făcut? Aceasta este întrebarea, dar pentru a permite ca ea să fie decisă corect, nu trebuie să fie mărită, mai dinainte, în mod artificial, nici menținută de considerații izvorîte dintr-o controversă anterioară politică și personală.

Plîngerile contra guvernului din Moldova cresc în număr și, de asemenea, de cealaltă parte, există plîngeri contra autorităților.

Corectitudinea completă în oricare dintre provincii este una dintre probleme și aceasta trebuie să fie luată în seamă, dar cred că orice ar fi lăsat la decizia Comisiei în colectiv, se va decide cu o corectitudine tolerabilă, în unanimitate, sau cu o majoritate considerabilă.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

82

București, 15/27 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Din nou despre greutățile provocate de interpretarea firmanului pentru alegeri în cele două principate române; propuneri pentru soluționarea lor. Crede că interpretarea diferită a unor prevederi ale firmanului în cele două principate nu va modifica substanțial rezultatul alegerilor.

Nr. 68

Bucharest, May 27, 1857

My Lord,

It is said that "the Kaimakam in Moldavia finds the Firman easy, why did not the Kaimakam in Wallachia also find it easy?"

In the first place, two or three of the most important difficulties which the Firman suggested have been at the request of the government here, decided for both provinces.

Secondly, one of the difficulties here arose from the qualification exacting an exact measurement of land, and in Moldavia there is a cadastre, and here there is none. Lastly there are different passages in the Firman which construed literally admit of but one interpretation and the government in Moldavia has interpreted them literally — which would have been the fair and legitimate course to adopt; but at this literal interpretation, owing to singularities in these Countries or a want of precision in the terms which the Firman employs, would militate against its general spirit, most of the Ambassadors at the Porte, and the Porte itself stated that they were to be construed in a larger sense; and herein lies the principal difficulty now existing.

https://biblioteca-digitala.ro

For intance, that Firman says that all advocates having a diploma, should vote. Regular diplomas are almost unknown in Moldavia and Wallachia, the best advocates practising without them. In Moldavia the Government however has adopted the literal interpretation, and there will be about five advocates electors.

Here the Kaimakam suggested some subtitute for a Diploma, and in this idea Her Majesty's Ambasador seems to concur. Again by the strict wording of the Firman a mortgage of £ 10 on a property worth £ 1000 would exclude its proprietor from all political rights. I understand that in Moldavia the literal interpretation is given to this passage whereas we were told at Constantinople that it would be sufficient for a proprietar to show that his property had above the value of the mortage a sufficient territory to constitute the number of falsches required.

Thus, on the one hand, I think it might have been better to have taken pains to settle these two points in a similar manner for the two provinces before pushing on the elections in either ; on the other hand, I do not think that it will be difficult, if we arrive at the solution I expect here, to get the same solution adopted in Moldavia, as a further explanation of the instructions already given and which are perhaps purposely rather vaguely worded.

Neither do I believe that the different interpretation to which I refer would actually make any great difference in the result of the elections. None of these matters are in short so great in themselves as they are made by antagonistic discussions and a desire on one side to triumph over what is done on the other. Such discussions and rivalry I think we ought to try as much as possible to avoid, and, as far as I am myself concerned, I shall avoid them.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 215—217.

■

Nr. 68

București, 27 mai 1857

Excelență,

Se spune : „Caimacamul din Moldova găsește că firmanul este ușor, de ce nu găsește și Caimacamul din Valahia, de asemenea, că firmanul este ușor ?"

În primul rînd, două sau trei din cele mai importante dificultăți pe care firmanul le suscită, au fost hotărîte la cererea guvernului de aici, pentru ambele provincii.

În al doilea rînd, una dintre dificultățile care s-au ivit aici din prevederea care pretindea o măsurare exactă a proprietății funciare a fost că aici nu există un cadastru, pe cînd în Moldova există. În sfîrșit, există diferite pasaje din firman care, interpretate în sensul strict al cuvîntului, nu admit decît o semnificație și guvernul din Moldova le-a

https://biblioteca-digitala.ro

interpretat în sensul strict — ceea ce ar fi fost calea corectă și legitimă de adoptat; dar, întrucît prin această interpretare ad litteram datorită particularităților din aceste țări sau a lipsei de precizie în termenii folosiți de firman, s-ar fi lezat spiritul lui general, majoritatea ambasadorilor la Poartă și însăși Poarta au stabilit că ele trebuie să fie interpretate într-un sens mai larg și în aceasta constă principala dificultate ce există acum.

De exemplu, firmanul spune că toți avocații care au o diplomă trebuie să voteze. Diplome obișnuite sînt aproape necunoscute în Moldova și în Valahia, cei mai buni avocați practicînd fără diplome. În Moldova, totuși, guvernul a adoptat interpretarea ad litteram și vor fi circa cinci avocați alegători.

Aici, caimacamul a sugerat o substituire pentru diplomă și la această idee se pare că a contribuit și ambasadorul Maiestății sale. De asemenea, prin redactarea strictă a firmanului, o ipotecă de 10 lire sterline asupra unei proprietăți valorînd 1000 lire sterline l-ar exclude pe proprietar de la toate drepturile sale politice. Am înțeles că în Moldova s-a dat o interpretare strictă acestui paragraf, deși, după cum ni s-a spus la Constantinopol, ar fi suficient pentru un proprietar să arate că proprietatea sa are peste valoarea ipotecii un teritoriu suficient care să constituie numărul de fălci cerut.

Astfel, pe de o parte, cred că ar fi fost mai bine să se fi făcut eforturi să se stabilească aceste două puncte într-un mod similar pentru cele două provincii înainte de a începe alegerile în fiecare din ele; pe de altă parte, nu cred că va fi greu, dacă ajungem la rezultatul pe care îl aștept aici, să obținem aceeași soluție ca aceea adoptată în Moldova, ca o explicare în continuare a instrucțiunilor deja date și care sînt, probabil intenționat, redactate destul de vag.

Nici nu consider că interpretarea diferită la care mă refer ar produce, în realitate, o mare diferență în rezultatul alegerilor. Nici una dintre aceste chestiuni nu este, de fapt, atît de mare prin ea însăși, pe cît sînt făcute ele prin discuții antagoniste și prin dorința unei părți de a triumfa asupra a ceea ce a fost făcut de cealaltă parte. Astfel de discuții și rivalități cred că trebuie să încercăm să le evităm, pe cît posibil, și, în ceea ce mă privește, le voi evita.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

83

București, 16/28 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Convorbirea cu Al. Ghica în legătură cu acuzațiile privind conduita autorităților în preajma alegerilor; scrisoarea de justificare primită de la caimacam, pe care-l crede animat de dorința de a-și îndeplini datoria cu imparțialitate. Consideră exagerate acuzațiile aduse de opoziție.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 69 **Bucharest, May 28, 1857**

My dear Lord,

A few days since I had a serious conversation with Prince Ghyca, as to the accusation made to me with respect to the unfair conduct of the authorities in regard to the approaching elections.

His Highness in consequence has addressed to me a letter, a copy of which I herewith enclose to Your Lordship.

The facts of the case seem to be these: The party or parties opposed to the kaimakam took up the cap of Union as popular in the country; his friends, finding this advisable as an election manoeuvre, did the same.

Each party in this way has gone to considerable lengths; and in many cases the local authorities seem to have made an injustifiable use of the influence at their command.

That influence is great, since any suggestion which appears to emanate from the central authority is almost held as a command in the districts.

Prince Ghyka, I believe, to be sincerely animated by the wish to fulfil his duty impartially; but it is to be remembered that a Prince here is after all little more than a party chief, and can neither exercise authority independently of his followers, nor entirely control their conduct.

Finally I believe that in Moldavia on one side, in Wallachia on the other, none has been done by the governments than ought to have been done, but at the same time in the Province as in the other what the Governments have done has been greatly exagerated.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Anexă

Bucureşti, 15/27 mai 1857.

Alexandru D. Ghica, caimacamul Ţării Româneşti, către H. L. Bulwer: Protestează împotriva acuzaţiilor calomnioase ale opoziţiei privind abaterea lui de la observarea unei stricte imparţialităţi în perioada de pregătire a alegerilor.

Copy

Monsieur le Ministre,

J'ai pu me convaincre, que depuis quelques jours, on essaie avec plus de persistance à accuser mon gouvernment par des insinuations calomnieuses, que sortant de la ligne de conduite d'une parfaite impartialité que je m'étais tracée il encourageait sous mains les idées émises par un certain nombre d'électeurs et qu'il usait de l'autorité administrative pour empêcher toute opinion contraire de se manifester.

Je me vois donc obligé de protester de toute mon énergie contre de semblables accusations, même pour formuler des griefs, que pour

https://biblioteca-digitala.ro

constater à Votre Excellence le travail important de certaines personnes, dont l'esprit exclusif de parti les domine dans les questions les plus graves.

Ne connaissant pas les faits que ces accusations allèguent contre mon administration, je ne puis y répondre dès à present ; mais je déclare, que si quelques administrateurs étaient sortis de la ligne de conduite, que mes instructions comme de tout le pays leur ont prescrites, je n'hésiterai pas un seul instant à punir cet oubli d'un devoir sacré dont le respect fait l'objet principal de tous mes efforts.

Si je ne me trompe pas sur la provenance de ces accusations, je puis affirmer aussi à Votre Excellence, que de la part des personnes qui aujourd'hui se plaignent de ne pouvoir exprimer librement leurs opinions, cette accusation doit paraître bien étrange puisque ce sont ces personnes précisement, qui les premières ont rédigé un programme identique à celui qui s'intitule aujourd'hui le programme du parti national. Je prie Votre Excellence d'être bien convaincue, que je ne me départirai jamais des principes de franchise et de droiture que j'ai apportés dans tout le cours de ma vie publique, et auxquels les parités des circonstances actuelles et la présence de Votre Excellence ne font que m'attacher davantage.

Veuillez agréer...
Bucarest,
le 15/27 mai 1857

(signé) Prince Alexandre Ghika

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 219—226 v.

■

Nr. 69

București, 28 mai 1857

Excelență,

Acum cîteva zile am avut o conversație serioasă cu prințul Ghica în legătură cu acuzațiile ce mi s-au adus la cunoștință cu referire la conduita incorectă a autorităților în privința alegerilor ce se apropie.

Înălțimea sa, ca urmare, mi-a adresat o scrisoare, a cărei copie o anexez aici pentru Excelența voastră.

Faptele acestui caz par a fi următoarele : Partidul, sau partidele opuse Caimacamului au ridicat chestiunea Unirii, atît de populară în țară ; prietenii săi, constatînd că aceasta este recomandabilă ca manevră electorală, au făcut la fel.

În acest fel, fiecare partid a mers foarte departe și, în multe cazuri, autoritățile locale par să fi făcut uz nejustificat de influența pe care o aveau.

Această influență e mare, întrucît orice sugestie care se crede că a emanat de la autoritatea centrală este considerată aproape ca un ordin în județe.

https://biblioteca-digitala.ro

Prințul Ghica, cred eu, este animat sincer de dorința de a-și îndeplini sarcina sa cu imparțialitate, dar trebuie să ne amintim că un prinț nu este aici, la urma urmelor, nimic mai mult decît un șef de partid și nu poate nici să-și exercite autoritatea independent de partizanii săi, nici să le controleze complet comportarea.

În final, cred că, pe de-o parte, în Moldova, pe de alta în Țara Românească, nu s-a făcut nimic decît ceea ce ar fi trebuit să fie făcut, dar, în același timp, ceea ce au făcut guvernele în ambele provincii a fost mult exagerat.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

Anexă

Copie

Domnule Ministru,

Am putut să mă conving că, de cîteva zile, se încearcă, din ce în ce mai insistent, să se acuze guvernul meu prin insinuări calomnioase că, depășind linia de conduită a unei imparțialități perfecte pe care mi-o trasasem, ar fi încurajat pe sub mînă ideile emise de un anumit număr de alegători și că ar fi uzat de autoritatea administrativă pentru a împiedica să se manifeste orice părere contrară.

Mă văd deci obligat să protestez cu toată energia contra unor astfel de acuzații, atît pentru a formula plîngeri, cît și pentru ca Excelența voastră să constate amploarea acțiunii anumitor persoane, dominate exclusiv de spiritul partinic în problemele cele mai grave.

Necunoscînd faptele pe care aceste acuzații le invocă contra administrației mele, nu pot să le răspund încă de pe acum ; dar declar că, dacă cîțiva administratori ar fi depășit linia de conduită pe care instrucțiunile mele ca și întreaga țară le-a recomandat-o, nu voi ezita nici un moment să pedepsesc această uitare a unei datorii sfinte, a cărei respectare este obiectul principal al tuturor eforturilor mele.

Dacă nu mă îndoiesc asupra provenienței acestor acuzații, pot să afirm, de asemenea, Excelenței voastre, că din partea acestor persoane, care se plîng azi de a nu-și putea exprima liber părerile, această acuzație poate părea foarte stranie, întrucît chiar acestea sînt persoanele care, primele, au elaborat un program identic cu acela care se intitulează astăzi programul Partidului Național. Rog pe Excelența voastră să fie convinsă că nu mă voi îndepărta niciodată de principiile de sinceritate și lealitate pe care le-am urmat în tot cursul vieții mele politice și de care, împrejurările actuale și prezența Excelenței voastre mă leagă încă și mai mult.

Primiți...

București
15/27 mai 1857

(Semnat) Prinț Alexandru Ghica

https://biblioteca-digitala.ro

București, 16/28 mai 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Este de acord cu cererea lui Thouvenel ca Savfet efendi să revină la București, dar respinge părerea acestuia privind dreptul ce l-ar avea o majoritate a comisarilor în Principate sau a reprezentanților marilor puteri la Constantinopol de a decide în chestiunea interpretării firmanului. Solicită lămuriri cu privire la rolul și atribuțiile Comisiei europene de informare în împrejurările existente în acel moment.

Private

Bucharest, May 28, 1857

My dear Lord,

I have just had a hasty glimpse of the correspondence that has passed at Constantinople relative to the affairs of Moldavia.

M. Thouvenel seems to me to be right in requesting the Porte to beg Savfet Effendi to return to Bucharest.

The case was a peculiar one. Savfet Effendi was not at Iassy under ordinary circumstances ; questions had been sent through him to the Porte, without an answer to which Elections here could not proceed. He had received these instructions. It was evident therefore that he ought either to have returned instantly here or we have asked the all Commission whether it would come to him where he was. And the misfortune is that, meanwhile we are now disputing as to whether the elections should take place first in Moldavia and then in Wallachia, on the chance of interpreting the Firman differently. Had the Turkish Commissioner on getting the communication from the Porte at once informed the other Commissioners of the fact, we should long since have settled the point as to Wallachia in a manner which could have been applied or not to Moldavia according to local circumstances and the apparent justice of the case. Thus far I think M. Thouvenel is right ; but when he speaks of a majority of the Commissioners here or Representatives at Constantinople deciding the question to which he refers, he is evidently wrong, and the more so as a majority should not be formed in any disputable question without a general meeting and discussion, of which there had been none — neither here nor at Constantinople.

With regard to the remaining question, the power of the Commissioners in regard to controlling or deciding upon Electoral matters, if I quite understand the two parties, I agree entirely with neither.

The general instructions give us no authority whatever in this matter ; but the firman indirectly implies we are to have some authority because it requires that we should be here before the elections commence, and we could not be sent here for nothing.

https://biblioteca-digitala.ro

I called this paint indeed to the attention of the Representatives al Constantinople and requested to know what was the actual power given te us, and part it was intended that we should play : for I foresaw the difficulty of leaving such a question uncertain : and the general answer was that we were to exercise a moral authority. As I dislike authority vested in vague works, I requested that these might receive further explanation when it was generally agreed we should have a right of protesting generally or individually against abuses to the government, and if not atended to, addressing our own Governments upon the subject.

Then we have a right to give counsel and raise objections but no right to decide or enforce our own opinions.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P. R. O. London, F. O. 78/vol, 1280, f. 233—235.

■

Particulară

București, 28 mai 1857

Excelență,

Chiar acum mi-am aruncat o privire grăbită asupra corespondenței trimise la Constantinopol referitoare la treburile din Moldova.

D-l. Thouvenel mi se pare că are dreptate în cererea sa către Poartă de a ruga pe Savfet efendi să se întoarcă la București.

Cazul era special. Savfet efendi nu se găsea la Iași în împrejurări obișnuite ; întrebări au fost trimise prin el la Poartă, fără un răspuns la acestea, alegerile de aici neputînd să înceapă. El a primit aceste instrucțiuni. Este evident, deci, că ar fi trebuit, fie să se întoarcă imediat aici, fie că am fi întrebat întreaga Comisie dacă s-ar duce la el, acolo unde se găsea. Și ghinionul este că, între timp, ne certăm aici dacă alegerile trebuie să aibă loc mai întîi în Moldova și apoi în Țara Românească, în eventualitatea interpretării diferite a firmanului. Dacă împuternicitul turc, cînd a obținut comunicarea de la Poartă, ar fi informat imediat pe ceilalți comisari de acest fapt, am fi rezolvat încă de mult punctul referitor la Țara Românească într-un fel care ar fi putut să fie aplicat sau nu Moldovei, conform împrejurărilor locale și justiției aparente a cazului. Pînă acum cred că D-l. Thouvenel are dreptate, dar cînd vorbește de o majoritate a comisarilor aici, sau a reprezentanților la Constantinopol, care să decidă problema la care se referă, evident că nu are dreptate și aceasta cu atît mai mult cu cît o majoritate nu trebuie să fie formată pentru orice problemă în litigiu fără o întrunire sau o discuție generală, din care nu a fost nici una — nici aici, nici la Constantinopol.

Cu referire la problema restantă, puterea comisarilor în legătură cu controlarea sau deciderea problemelor electorale, dacă înțeleg bine ambele părți, nu sînt complet de acord cu nici una.

https://biblioteca-digitala.ro

Instrucțiunile generale nu ne dau nici o autoritate în această chestiune, dar firmanul subînțelege indirect că trebuie să avem o oarecare autoritate, deoarece cere să fim aici înainte de începerea alegerilor și nu putem să fim trimiși aici degeaba.

Am atras atenția asupra acestui punct, într-adevăr, reprezentanților de la Constantinopol și am cerut să știu care era puterea reală care ni se dădea și rolul pe care trebuia să-l jucăm, întrucît am prevăzut dificultatea de a lăsa o astfel de problemă în incertitudine, și răspunsul general a fost că urmează să exercităm o autoritate morală. Întrucît nu-mi place ca autoritatea să fie investită în lucruri vagi, am întrebat dacă vom primi alte explicații în continuare, și s-a căzut de acord că, în general, vom avea dreptul de a protesta, în general sau individual, contra abuzurilor guvernului și, dacă nu sîntem ascultați, să ne adresăm propriilor noastre guverne asupra subiectului.

Deci, avem un drept de a sfătui și de a ridica obiecțiuni, dar nici un drept de a decide sau de a impune părerile noastre proprii.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

85

București, 30 mai/11 iunie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Din nou despre poziția și rolul comisarilor în Principate ; contradicția ce există între ceea ce prevăd instrucțiunile fiecărui comisar și atribuțiile ce li se conferă de către firman. Va acționa conform opiniei exprimate de conferința reprezentanților puterilor la Constantinopol.

Private

Bucharest, June 11, 1857

My dear Lord,

Her Majesty's Ambassador at Constantinople states in his dispatch no. 418, "That to collect information and to receive the wishes of the Divans and to report their merits is all that the treaty requires of the Commission. It is natural at the same time that the local authorities should look to the Commissioners for support and counsel under any difficulties which may arise in the execution of the Firman or in discussion of important questions".

Now I cannot but feel, my Lord, very sensible of the false position in which the Commissioners are placed by the Firman on one side and their instructions on the other.

The Firman made it necessary that the Commissioners should be at Bukarest when the elections commenced ; the instruction says they are not to interfere in the internal affairs of the Country.

But the only use of sending the Commissioners to Bukarest during the Elections was to control the local governments (should they incline to abuse or unfairness) by our presence ; and yet what control could

https://biblioteca-digitala.ro

we exercise without interference. I placed this dilemma before the Representatives at the Congress at Constantinople, and received the answer that we might address confidential communications to the Kaimakams, and then in the case of these being unattended to, we could report the case to our own Government at home. As I stated this answer to Your Lordship at the time of the conferences referred to and it did not meet with Your Lordship's disapproval, I have considered I am to act upon it and shall deem myself authorised to do so, should the occasion to which it applies occur.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

P. S. It is not likely however that the question to which I have thus found it necessary to allude will ever become one of practical importance ; since a confidential communication of the commission to the Kaimakam must be one consented to by all the commisioners : whilst the unanimity is hardly to be expected except in so clear and striking a case, as would necessarily attract the attention of the Porte, and of our several Governments even if it were not noticed by ourselves. It is possible however that by timely and judicious interference in certain emergencies we might prevent things arriving at such a state, as our Governments would have to condemn ; and yet find it difficult to remedy.

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 247—248 v.

■

Particulară

București, 1 iunie 1857

Excelenţă,

Ambasadorul Maiestăţii sale la Constantinopol declară în depeşa sa nr. 418 „că a aduna informaţii, a recepţiona dorinţele Divanurilor şi a raporta temeiurile lor, aceasta este tot ceea ce tratatul cere de la Comisie. În acelaşi timp, este natural că autorităţile locale vor căuta la comisari sprijin şi sfat pentru orice dificultăţi care s-ar putea ivi în executarea firmanului sau în discutarea problemelor importante".

Acum, Excelenţă, nu pot fi decît foarte sensibil faţă de falsa poziţie în care comisarii sînt aşezaţi prin firman, pe de-o parte şi instrucţiunile lor, de pe altă parte.

Firmanul a făcut necesară prezenţa comisarilor la Bucureşti cînd încep alegerile ; instrucţiunile primite spun că nu trebuie să intervenim în afacerile interne ale ţării.

Dar, singurul folos în a trimite împuterniciţi la Bucureşti în timpul alegerilor era de a controla guvernele locale (dacă nu au înclinaţii spre abuzuri sau incorectitudini) prin prezenţa noastră şi totuşi, ce control putem să exercităm fără intervenţie. Am prezentat această dilemă reprezentanţilor la conferinţa de la Constantinopol şi am primit răspunsul că am putea adresa comunicări confidenţiale caimacamului şi că, în

https://biblioteca-digitala.ro

cazul cînd acestea nu vor fi ascultate, am putea raporta cazul propriului nostru guvern de acasă. Întrucît am anunţat acest răspuns Excelenţei voastre în momentul conferinţelor respective şi el nu a primit dezaprobarea Excelenţei voastre, am considerat că trebuia să acţionez conform lui şi că trebuie să mă consider autorizat să procedez astfel dacă se iveşte ocazia la care se aplică.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

P.S. Totuşi, nu este probabil ca problema la care am considerat că este necesar să fac aluzie va deveni vreodată de importanţă practică, întrucît o comunicare confidenţială a Comisiei către caimacam trebuie să fie consimţită de toţi comisarii, iar unanimitatea este greu de aşteptat, cu excepţia unui caz atît de clar şi de remarcabil încît ar fi neapărat nevoie să se atragă atenţia Porţii şi a diferitelor noastre guverne, chiar dacă nu ar fi fost observat de noi. Cu toate acestea, este posibil, ca printr-o intervenţie oportună şi judicioasă în anumite împrejurări, să putem împiedica lucrurile să ajungă într-un stadiu pe care guvernele noastre ar trebui să-l condamne şi pe care ar constata că este greu să-l remedieze.

86

Bucureşti 31 mai/12 iunie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Comentarii pe marginea discuţiilor din cadrul comisiei în legătură cu situaţia din Moldova; recunoaşte că o parte din acuzaţiile aduse împotriva lui N. Vogoride sînt întemeiate; observaţii referitoare la conduita părtinitoare a unor reprezentanţi ai puterilor garante, care a servit de exemplu lui N. Vogoride, şi la rolul Divanurilor ad-hoc.

No. 74

Bucharest, June 12, 1857

My Lord,

I have the honour to call Your Lordship attention to two passages in the Protocols [1] herewith forwarded, respecting Moldavian affairs; the one the opinion expressed by M. Talleyrand, and in most respects conformable with that of some of his colleagues, the other my own (See protocol no. IV) [2].

The line I pursued was intended to soften the gravity of the allegations made against the Moldavian Government, by stating facts cal-

https://biblioteca-digitala.ro

culated to effect that object, and which cannot honestly be disputed. I could not however, I much regret to say, declared that I considered the conduct of Prince Vogorides, wholly blameless, without losing altogether the character I have established for fairness : since I find that independently of a large collection of documents offered to the Commission, the evidence of which (against the Moldavia Government generally) cannot be wholly disregarded, the Prince himself made admissions greatly to his prejudice to different Commissioners ; whilst I have reason to know that there are papers of a very private and confidential nature in the hands of some of my colleagues, calculated to prove what I have lately feared, viz : that from a mistaken zeal, and (I say this confidentially) under the influence of imprudent counsels, the Kaimakam has gone too far in his efforts to procure a majority in favour of his own way of thinking, without sufficiently reflecting that he would nullify the result of his proceedings, if it could be clearly established, that it had been injustifiable.

I deemed it more politic therefore as well as more just to admit a certain degree of dissatisfaction into my remarks, but to avert any direct proposal for censure or any extended or angry discussion upon details, by suggesting that we should address Prince Vogorides in the identical language recently employed by the Porte, and which simply recommends fairness to both Kaimakams. This proposal being after some discussion adopted the matter dropped.

I should state that two observations contained in my paper seem to have created some annoyance to a portion of my colleagues.

The first is an allusion to the fact that the conduct of some Foreign Governments and agents having set the exemple of partiality to Prince Vogorides, it was injust for the commissioners to find severe fault with one party without considering the example set by the other.

The second is a declaration that I do not look upon the Divans as judges whose sentence is imperative upon us, but as witnesses summoned to enlighten us, and who would possess but very limited authority over our judgment, if they were evidently the illegitimate offspring of foreign excitement and intrigue, or Ottoman compulsion.

Some of the Commissioners and especially the Russian and Prussian made objections to this passage, but I deemed it well to maintain it because it reduces the character of the Divans to their due proportions, and diminishes the inducement to constitute theim improperly on one side, or to aim at an impracticable standard of purity concerning them on the other.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O.78/vol. 1280, f. 250—252v.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 74

București, 12 iunie 1857

Excelență,

Am onoarea a atrage atenția Excelenței voastre asupra a două pasaje din Protocoalele [1] expediate împreună cu acest raport, referitoare la problemele din Moldova; unul fiind opinia exprimată de domnul Talleyrand și în multe privințe conformă cu aceea a colegilor săi, celălalt, opinia mea (vezi protocolul nr. IV) [2].

Linia pe care am urmat-o era destinată să atenueze gravitatea afirmațiilor făcute contra guvernului moldovean, prin declararea unor fapte calculate să îndeplinească acest scop și care nu pot să fie discutate în mod cinstit. Totuși, nu am putut, și regret mult că trebuie să o spun, să declar că consider conduita prințului Vogoride complet fără vină, fără să pierd cu desăvîrșire din vedere caracterul stabilit de corectitudine, întrucît am constatat că, independent de o mare colecție de documente oferită Comisiei, a căror mărturie (în general contra guvernului Moldovei) nu poate fi complet nebăgată în seamă, prințul însuși a făcut mărturisiri, în mare parte în prejudiciul său, unor diverși comisari, în timp ce am motive să cred că există documente de natură foarte particulară și confidențială în mîinile unora dintre colegii mei, menite să dovedească un lucru de care m-am temut de curînd, că, dintr-un zel greșit înțeles și (spun aceasta în mod confidențial) sub influența unor sfaturi imprudente, caimacamul a mers prea departe în eforturile sale de a obține o majoritate în favoarea propriului său mod de gîndire, fără să se gîndească suficient că ar putea anula rezultatul procedeelor sale dacă s-ar putea stabili în mod clar că acesta a fost nejustificabil.

În consecință, am considerat că este mai politic, și totodată mai just să las un anumit grad de nemulțumire în observațiile mele, dar să evit orice propunere directă de criticare sau orice discuție prelungită sau mînioasă asupra detaliilor, sugerînd că trebuie să ne adresăm prințului Vogoride în limbajul identic folosit recent de Poartă și care recomandă pur și simplu sinceritate față de ambii caimacami. Această propunere a fost, după o oarecare discuție, adoptată și subiectul a fost închis.

Trebuie să declar că două observații conținute în documentul meu par să fi creat o oarecare neplăcere la unii dintre colegii mei.

Prima este o aluzie la faptul că unele guverne și agenți străini au avut o conduită care a dat exemplu de parțialitate prințului Vogoride, și că era nedrept pentru comisari să constate o greșeală gravă la un partid, fără să ia în considerare exemplul dat de celălalt partid.

A doua este o declarație că eu nu consider Divanurile ca judecători a căror sentință este obligatorie pentru noi, ci ca martori convocați ca să ne lumineze și care ar avea numai o foarte limitată autoritate asupra judecății noastre, dacă ei ar fi evident copiii nelegitimi ai aților și intrigii străine sau ai constrîngerii otomane.

Unii dintre comisari și, în special, cel rus și cel prusac au făcut obiecții la acest paragraf, dar am considerat că este mai bine să-l men-

https://biblioteca-digitala.ro

ţin, deoarece reduce caracterul Divanelor la proporţiile cuvenite şi micşorează ispita de a nu se constitui cum se cuvine, pe de-o parte, sau de a ţinti la un standard impracticabil de corectitudine în ceea ce le priveşte, pe de altă parte.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

---

[1] *Vezi: Acte şi documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 406—407.
[2] *Ibidem*, p. 407—410 şi 411—413.

87

Bucureşti, 31 mai/12 iunie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Discuţiile provocate în şedinţa comisiei din 7 iunie (st. n.) de propunerea comisarului austriac, Liechmann, de a se refuza primirea de petiţii din partea locuitorilor, indiferent de natura acestora. Adoptarea propunerii făcută de el — Bulwer — de a se accepta orice document susceptibil de a furniza o informaţie folositoare, evitîndu-se însă amestecul comisiei în afacerile interne ale ţării. Necesitatea adoptării unei atitudini moderate din partea comisiei, în scopul menţinerii prestigiului şi autorităţii ei.

No. 76

Bucharest, June 12, 1857

My Lord,

In the sitting of the 7th June[1] the Austrian Commissioner proposed that the Commission should refuse all petitions presented to it of any character whatsoever, and publicly declare that it had no power to redress grievances.

This proposal created a long and rather violent debate; the two opposing parties accusing each other: the French, Russian and Prussian commissioners charging M. Liehmann with wishing to degrade the character of the Commission and to refuse it the information it had a right to. The Austrian Commissioner on the other hand charging the Commissioners I have named with wishing to erect the Commission into a tribunal presiding over the local authorities. I finally proposed what seemed to me according to the fair and honest tenour of our instructions, viz: that the Commission should accept any papers presented to it and which it judged calculated to furnish it with useful information, provided it informed the persons who presented such papers that they were only received as information, and that the character assigned to the Commission restricted it from all right to interfere by any act of authority in the internal affairs of the Country. This proposal, couched in words which your Lordship will find given in the protocol, has been adopted entirely by the French, Russian, Prussian

https://biblioteca-digitala.ro

and Sardinian Commissioners, and by the Turkish and Austrian ad referendum. The former however told me privately that he himself agreed with the proposal I had suggested, and the latter seemed more desirous to guard himself against the appearance of giving up too hastly his own proposal than convinced that mine was not the most reasonable.

For myself I can quite understand the danger that would arise from encouraging idle complaints but at the same time I am parsuaded that there is an equal danger in manifesting a disposition altogether to repress opinion, or to reject information and disregard remonstrance; such a course as this would evidently inspire into these people a deep conviction that they have nothing to expect from the European Powers, and that in reality Russia is the only country which has ever sincerely listened to their wrongs or showed a disposition to redress their grievances. The line to adopt is one between the two extremes; and it is only by following this line that we shall obtain respect or maintain authority. It is not indeed to be forgotten that that this country is now in a peculiar state: the Firman considerably abridges the power generally exercised by the local Prince; a great deal of national excitement has been at the same time produced by the very nature of that instrument: the reintroduction of Turkish or Austrian troops into the Principalities would be a serious event and a great misfortune.

The main element of order at the present moment therefore is the presence of the Commission and whilst it is wise to prevent its action from being unduly extended, it is equally advisable to sustain its prestige, and encourage a friendly confidence in its labours.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 286—288v.

■

Nr. 76

București, 12 iunie 1857

Excelență,

În ședința din 7 iunie[1], comisarul austriac a propus ca toate petițiile prezentate Comisiei, de orice natură ar fi, să fie refuzate și să se declare public că această Comisie nu are puterea de a îndrepta nedreptățile.

Această propunere a dat naștere la o discuție lungă și destul de violentă; cele două părți în opoziție s-au acuzat una pe alta, comisarii Franței, Rusiei și Prusiei acuzîndu-l pe domnul Liechmann că dorește să degradeze caracterul Comisiei și să-i refuze informațiile la care ea are dreptul. Comisarul austriac, pe de altă parte, a acuzat pe comisarii menționați de mine mai sus că doresc să ridice Comisia la rangul de tribunal care să prezideze autoritățile locale. În cele din urmă am propus ceea ce mi s-a părut a fi conform cu conținutul sincer și corect al instrucțiunilor noastre, anume ca această Comisie să accepte orice docu-

https://biblioteca-digitala.ro

mente i se prezintă și pe care le consideră menite să-i furnizeze informații folositoare, cu condiția să informeze persoanele care prezintă astfel de documente, că ele sînt primite numai ca informații și că i s-a atribuit Comisiei un caracter care îi interzice orice drept de a interveni prin vreun act de autoritate în afacerile interne ale țării. Aceste propuneri exprimate în cuvintele pe care Excelența voastră le va găsi în protocol, au fost în întregime adoptate de comisarii Franței, Rusiei, Prusiei și Sardiniei, și de către cei ai Turciei și Austriei ad referendum. Primul, mi-a spus, totuși, în particular că el a fost de acord cu propunerea sugerată de mine, iar cel de-al doilea părea mai doritor să se ferească de a părea că renunță prea repede la propria sa propunere, decît că ar fi fost convins că a mea nu era cea mai rezonabilă.

În ceea ce mă privește, înțeleg foarte bine pericolul care s-ar ivi din încurajarea plîngerilor neîntemeiate, dar, în același timp, sînt convins că există un pericol egal în manifestarea unei dispoziții de a reprima cu desăvîrșire părerile sau de a refuza informații și a nu ține cont de proteste ; o astfel de cale ar fi inspirat, evident, acestor oameni o convingere profundă că nu au nimic de așteptat de la puterile europene și că, în realitate, Rusia este singura țară care a ascultat întotdeauna sincer nedreptățile lor și s-a arătat dispusă să îndrepte motivele lor de nemulțumire. Linia de conduită de adoptat este între cele două extreme și numai prin urmărirea acestei linii se va obține respect și se va menține autoritatea. Într-adevăr, nu trebuie uitat că această țară este acum într-o stare specială : firmanul reduce în mod considerabil puterea exercitată în general de domnitorul local ; în același timp, s-a produs multă agitație națională prin însăși natura acelui instrument ; reintroducerea trupelor turcești sau austriece în Principate ar fi un eveniment grav și o mare nenorocire.

Deci, principalul element de ordine în momentul actual este prezența Comisiei și, în timp ce este înțelept să se împiedice ca acțiunea sa să fie excesiv lărgită, este la fel de recomandabil să i se mențină prestigiul și să se încurajeze o încredere prietenească în lucrările sale.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

---

[1] *Vezi : Acte și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 407—413, 417—420.

88

[Londra], 31 mai/12 iunie 1857.

Lord Clarendon către Stratford de Redcliffe : Despre moderația ce pare să prevaleze la Paris în ceea ce privește problema Principatelor. Violența lui Thouvenel se datorează probabil credinței că marele vizir poate fi speriat. Să se ceară acestuia din urmă să-și mențină poziția. Proiectul ambasadorului privitor la Principate corespunde întru totul vederilor guvernului englez.

https://biblioteca-digitala.ro

Draft
Lord Stratford
No. 512 F.O., June 12, 1857

My Lord,

I send your Excellency this day the following words in cypher.

„We hear that more moderate counsels prevail at Paris respecting the affairs of the Principalities. M. Thouvenel's violence is probably caused by his belief that the Grand Vizier can be frightened. Tell Grand Vizier to maintain his ground and to say that he will not sacrifice the Sultan's interests. I have said nothing to Musurus which could had him to think that any change had taken place in our policy. Your project for an identical system in the Principalities under 2 separate heads entirely meets our views".

⟨Clarendon⟩

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1247, nepaginat.

■

Ciornă
Lord Stratford
Nr. 512 Ministerul Afacerilor Externe
12 iunie 1857

Excelenţă,

Am trimis azi Excelenţei voastre următoarele cuvinte cifrate :

„Am aflat că la Paris predomină proiecte mai moderate în privinţa treburilor în Principate. Violenţa domnului Thouvenel este probabil cauzată de credinţa sa că marele vizir poate fi speriat. Spuneţi marelui vizir să se menţină pe poziţie şi să spună că nu va sacrifica interesele sultanului. Nu am spus nimic lui Musurus care l-ar fi putut face să creadă că a avut loc o modificare în politica noastră. Proiectul dv. pentru un sistem identic în Principate, sub doi conducători separaţi, coincide complet cu punctul nostru de vedere".

⟨Clarendon⟩

89

Bucureşti, mai 1857.

H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe : Consideraţii asupra chestiunii Unirii Principatelor Române. Argumentele ce se aduc pro şi contra Unirii sub un domnitor străin sau pământean. Imposibilitatea, după părerea lui, a admiterii Unirii sub un prinţ străin ca şi a desemnării unui candidat pământean care să fie acceptat în ambele Principate. Situaţia critică creată în Moldova ca urmare a ilegalităţilor săvîrşite de ministrul de interne C. Catargiu. Opinii privind importanţa şi rezultatul viitoarelor alegeri din cele două ţări române. Aprecieri favorabile

https://biblioteca-digitala.ro

la adresa caimacamului N. Vogoride. Poziția imparțială adoptată de el și impusă de calitatea lui de reprezentant al guvernului britanic în Comisia europeană. Consideră necesar ca Poarta să lase problema Unirii în seama aliaților ei pentru a se evita agravarea situației.

Copy no. 16

Bucharest, May, 1857

Sir H. Bulwer to Lord Stratford de Redcliffe.

My Lord,

Her Majesty's Government having instructed me to convey to Your Lordship such information as I thought necessary respecting these Principalities I am desirous of concentrating in this Despatch all that it is possible for me to say, and that it may be worth while for Your Lordship should be said at this time upon the question of their Union. And I shall begin by observing that what I have seen and heard since my residence here, obliges me to declare, that there is a strong and almost universal system of dissatisfaction against the system of Government that exists, a dissatisfaction which according to my way of thinking, is far from being jusified by the reasons assigned for it, inasmuch as that variety of circumstances have of late years tended to produce many of those evils for which the system of Government itself, so much the object of complaint is made altogether responsible.

The natural consequence of the dissatisfaction I have thus described, is a desire for a change, and when there is a general desire for a change, it almost always happens that the change desired is a great change.

Moreover the attention which the Principalities received at the Paris Congress from the Great Powers of Europe, has naturally increased the pride of these people, and made them think that the Governments which have interested themselves in their behalf would not have done so in a manner so manifest, had is not been their intention to work some signal alteration in their condition.

Your Lordship thus sees the ground-work of those exaggerated hopes which have led to the state of excitement which now prevails. In my own part I can quite understand how, under other circumstances, advocates might be found for uniting these two Principalities and placing over them a Foreign Prince.

I can I say quite understand how persons might under other circumstances pretend (not without plausibility) that a barrier might in this way be established against foreign encroachment on one side of the Ottoman Empire. This is moreover some apparent justice in the argument that a state thus established would have more to fear from the Christian Powers which would threaten its liberties, than from the Musulman Power which would have accorded them. Its natural increase likewise would be from the kindred populations within the Austrian and Russian dominions and not from a different and distinct population which exists within the dominions of the Sultan. But to carry out such

https://biblioteca-digitala.ro

an idea as that of which I am speaking, it would have been necessary at the peace to have added greatly to Wallachia and Moldavia, and to have terminated their territory by a natural frontier so that the Country erected into a kingdom should have the strength and consistency of a kingdom. It would have been necessary also that the Ottoman Government should itself have consented to his scheme for the consent of the Ottoman Government could have been its only solid or honorable foundation. But the two provinces, such as they are, cannot form an independent kingdom, and moreover the Sultan does not seem disposed to acquiesce in any project which may favour their independence. The two conditions therefore which could render feasible the Union of Moldavia and Wallachia as an independent state under a Foreign Prince are wanting. As to the argument that their Union under a Foreign Prince could exist without their independence and that were limited as they are they could suffice, if entirely, or partly independent to check the progress of a Russian or Austrian Army, I do not attach much weight to it. The persons indeed who argue in this manner are indeed hardly sincere : for they think that Union under a Foreign Prince would eventually lead to independence and they contemplate also that such independence being once established, an increase of dominion would follow as a matter of course. Thus whilst pretending that they are in favour of a change as a final settlement, they are in reality in favour of a change which they expect will lead to a series of changes. The only question which remains then, is as to whether any plan of Union could be devised not under a Foreign Prince not confering nor necessarily leading to independence, which would be satisfactory to the Principalities, and free from any reasonable objection on the part of the Porte. It seems to me one of the most important duties of the Commissioners, carefully, impartially and honestly, to investigate this problem, for were it not their then the question of the Union should be withdrawn altogether from their consideration, and from the discussion of the Divans.

But whilst it is my intention, unless otherwise instructed, to pursue faithfully and straightforwardly the task I have thus pointed out, I should state that my present opinion is, that the project of Union can be devised which would not meet with serious objections on the part of the Porte ; or but fail to give anything like satisfaction to the Principalities. I confess indeed in saying this that I do not think that Union would of necessity separate these Countries in a greater degree from the Suzerain Power. A system of Union might be devised which would place them still further under Ottoman Authority. Turkish Garrisons, a Prince chosen without election by the Turks, a constant system of reference on one side, and of instruction or command on the other, would all tend rather to reduce Moldavia and Wallachia into a paschalick than to erect them into a State. But this is not the sort of Union that would satisfy the Principalities : the difficulty that exists lies precisely on this point. The Porte having once resolved against the independence of the Principalities looks upon any scheme which the Principalities favour, (with a certain and hardly desguised desire to

https://biblioteca-digitala.ro

increase their importance and independence) with the unnatural suspicion. To make any project of Union palatable to the Porte it will consequently be necessary to fence it round with a variety of safe-guards and concessions which will at once discredit it with the Principalities. Moreover a Foreign Prince once declared to be out of the question, a Native Prince has to be selected. Where is that Native Prince? In Moldavia there is only one Prince who could be named as a candidate, M. Stourdza. In Wallachia this man would be disliked as a Moldavian, in Moldavia itself he would be declined by the very party to whom the Union would be conceded. His rule would in fact be generally hated. What then is the case in Wallachia? No family, no man whether Bibesko, Stirbey or Ghyka is so predominant as to justify an elevation so signal, and in favour of which the feeling of the native population would be so little engaged. Moldavia would reject any of these Princes, Wallachia itself would scarcely like to see them as her hereditary rulers. As to a Greek or a Fanariot, the very notion would be universally odious. Union therefore with a Foreign Prince, and with independence real or disguised, is impracticable on one side on account of the Porte; Union with a native or Fanariot prince and with rather a diminution than an increase of the independence hitherto enjoyed here would be impracticable on the other hand on account of the Principalities themselves. The wish expressed by these people in the gross is a natural one; treated in detail it is an unfeasible one. The less it is discussed the more plausible it appears; the more it is discussed the less practicable it proves. For these reasons Your Lordship will understand that, though I may reject that this question was ever brought forward, I deem it on every ground advisable, since it had been brought forward, that it should be properly investigated, duly discussed, and fairly disposed of. I am convinced that any attempt to crush the expression of opinion within the limits which the Firman has made legitimate, or any attempt to prevent the Divans to whom such discussion is allowed being fairly chosen by the Electoral bodies, that have been named, would be quite as impolitic as dishonest.

The benefits of Union by such proceedings would be over-rated, its evils and inconveniences kept out of sight and a momentary era converted into a permanent and national watchword. The personal character of the Grand Vizier is in itself a guarantee against his connivance at any indirect mode of denying secretly what he has directly and publicly assented to and I am likewise certain that Your Lordship would not sanction any course which would combine the double disadvantage of want of courage and want of judgment.

It is needless therefore for me to beg You to point out to the Porte that any attempt of such a kind as that to which I have alluded easily would be detected and as easy counteracted. Its enlightened Minister will show all the sentiments that I can express upon that subject. It would be my will, however, if no mistake as to those sentiments was allowed to prevail in the minds of others, I make this remark because great complaints against the Government in Moldavia are now raised and although as far as I can at present judge these complaints

https://biblioteca-digitala.ro

seem to be much exaggerated ; I fear there can no doubt that many both imprudent and illegal acts were really committed by Monsieur Katardgi and, although I am persuaded that the Ottoman Government never sanctioned nor encouraged such acts, nevertheless were they repeated when the Minister to whose arbitrary disposition they were attributed had ceased to be in power, suspicions would arise that such conduct was the result of a system and not of the conduct of an individual. Although I am convinced that these suspicions would be unjust, they would nevertheless produce a most injurious effect both on opinion here and on Europe generally.

For myself representing as I do the English Government and in a certain degree the English Character I am bound, as far as I can, to favour under any circumstances a system of impartiality and whatever might be my own opinions on the question of Union, and those opinions are clear and decided, I could not either assist in or by silence any conduct directly opposed to the English maxim of fair play to all parties. You will however very justly say „Fair play" should not only be given to all parties but rally party should play fair and if other agents act as violent partisans, and you act merely as an impartial judge or calm observer, Your spirit of justice is favourable to a system of injustice. Such an argument is too natural for me not to have considered and given due weight to it. But I am struck on the other hand by this overruling fact. If I can restrain or prevent improper conduct on the part of my colleagues, the mission which H. M. Goverment has charged me with is possible ; and my own line of conduct irreproachable. If I merely imitate the errors I may detect and condemn, I render my mission impossible, and my conduct though admitting of excuse will remain liable to blame. Their first endeavour therefore will be to put a stop to all acts of partisanship. I do not think this at present wholly beyond my Power ; and at the next meeting of the Commission, I shall frankly enter upon the subject and deal boldly with the difficulty which is before us.

In the meantime I should like to relieve the Ottoman Government from some of its anxiety. I am sure that both the importance and peril of the pending elections are greatly exaggerated. I will suppose that a large majority will be found in Wallachia (which is probably) in favour of Union ; I will suppose that a small majority is found in Moldavia (which seems doubtful) disposed to express the same opinion. Rest assured nevertheless, that this would only be a momentary triumph in favour of a word, followed almost immediately by a signal failure in respect to a principle. The Divans will not only have to vote on Union as an abstract proposition but to consider it as a practical one. The Commission will have to deal with it solely in the last point of view, and finally it will come under the revision of the General Congress which will never decide contrary to the evidence of reason or the positive determination of the Porte. Let the Porte then express that determination at the due season as clearly and as forcibly as it please ; but in the meantime let the pledge it has given voluntarily be honourably redeemed.

https://biblioteca-digitala.ro

As to the agitation which I see fills the columns of Foreign Newspapers it has ceased in this Principality and was to a certain extent artificial. Its causes I had not enter into, but it will not be reawakened and cannot be dangerous, if the government here and the Commissioners and Foreign Agents are animated by a proper spirit. In Moldavia there is a fiercer struggle, because there are more equal parties ; but I am persuaded again, that nothing is to be apprehended from the Moldavians, if left to themselves, and that their Government without being weak is just. Of Prince Vogorides himself I am disposed to have a good opinion. I hear that his intentions are for, his capacity better than he has usually been credited fit, and that the errors which can justly be charged on his Government, belong rather to his late Minister than to himself.

At all events, if I had a policy at this juncture to advise, it would be this : A close adherence to his own engagements on the part of the Sultan, and a clear understanding with Europe, as to what those engagements were, and then there can be no doubt that the Turkish Plenipotentiaires at Paris consented to the opinion of the Principalities being consulted as to their Union. But no one I think can justly pretend that those Plenipotentiaries consented to the Principalities being consulted, as to their independence, or as to their Union under a Foreign Prince, which must necessarily lead to their independence. As it seems to me for the honour of Turkey, that the conditions, she voluntarily subscribed to, should be fairly fulfilled ; so it seems to me for the honour of other parties to the Treaty of Paris, that all mystification relative to the point on which the Divans are now expected to make a declaration, should be completely dispelled.

Union in one sense of the word is the political reorganisation of Europe. Union in another, is merely the administration arrangement of two provinces. As the two questions are perfectly different, so they should be kept perfectly distinct. Whilst the Powers have the right to insist upon the one being fairly disposed of, the Porte has the right to insist on the other being fairly got rid of.

The people of the Principalities themselves, likewise, should know clearly the limits with in which their judgment is to be formed.

At the present time men's mind here are confused as to what it is possible for them to have and therefore it is difficult for them to state practicably, what they desire.

The Ottoman Government may, as it seems to me, fairly lay this case before its allies. By doing this, and by obtaining the answer which it has a right to expect, it will in fact settle an affair which must otherwise become every day more complicated and wich nothing but the plain and straightforward conduct of all parties can bring to any tolerably satisfactory solution.

I have the honour...

signed H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 97—123.

https://biblioteca-digitala.ro

Copie nr. 16

București, mai 1857

Sir H. Bulwer către lordul Stratford de Redcliffe

Excelență,

Guvernul Maiestății sale m-a instruit să transmit Excelenței voastre orice informație ce aș considera că este necesar referitoare la aceste principate și doresc să concentrez în această depeșă tot ce pot să spun și care merită să fie spus pentru Excelența voastră, în acest moment, în problema Unirii lor. Voi începe prin a observa că tot ceea ce am văzut și am auzit de cînd sînt aici mă obligă să declar că există un curent puternic și aproape general de nemulțumire contra sistemului de guvernămînt existent, o nemulțumire care, conform felului meu de a gîndi, este departe de a fi justificată de motivele atribuite, cu atît mai mult cu cît o varietate de circumstanțe în ultimii ani a avut tendința de a produce multe din acele rele pentru care sistemul de guvernămînt însuși este făcut întru totul responsabil.

Consecința naturală a nemulțumirii pe care am descris-o astfel este o dorință de schimbare, și cînd există o dorință generală de schimbare, aproape întotdeauna se întîmplă că schimbarea dorită este o schimbare importantă.

De altfel, atenția pe care Principatele au primit-o la Congresul de la Paris de la marile puteri ale Europei, natural că a făcut să crească mîndria acestor oameni și i-a determinat să cugete că guvernele care s-au interesat ele însele, în numele lor, nu ar fi procedat într-un mod atît de manifest dacă nu ar fi avut intenția să lucreze pentru o schimbare importantă a condiției situației lor.

Excelența voastră vede, astfel, care este baza acelor speranțe exagerate care au dus la starea de agitație ce predomină acum. Din partea mea, eu înțeleg foarte bine cum, în alte împrejurări, s-ar fi găsit susținători pentru unirea celor două principate și așezarea lor sub un domnitor străin.

Pot să spun că înțeleg perfect cum unele persoane pot, în alte împrejurări, să pretindă (nu fără să fie plauzibil) că o barieră trebuie stabilită astfel contra încălcării străine la o margine a Imperiului Otoman. De altfel, există o dreptate aparentă în argumentul că un stat astfel stabilit va avea să se teamă mai mult de puterile creștine, ce i-ar amenința libertățile, decît de puterea musulmană care i le-a acordat. Mărirea sa naturală s-ar produce, desigur, pe seama populațiilor asemănătoare din cadrul provinciilor austriece și ruse, nu pe seama populației distincte și separate care există în cadrul dominioanelor sultanului. Dar, pentru a pune în aplicare o idee ca aceea despre care vorbesc, ar fi fost necesar ca pacea să fi adăugat mult Valahiei și Moldovei și să fi limitat teritoriul lor cu o frontieră naturală, astfel încît țara, înălțată la rangul de regat, să aibă puterea și consistența unui regat. Ar fi fost necesar, de asemenea, ca guvernul otoman să fi consimțit el însuși la acest plan, pentru că consimțămîntul guvernului otoman ar fi putut fi singura sa

https://biblioteca-digitala.ro

bază solidă sau onorabilă. Dar, aceste două provincii, așa cum sînt, nu pot să formeze un regat independent și, de altminteri, sultanul nu pare dispus să accepte vreun proiect care ar favoriza independența lor. Deci, cele două condiții care ar putea face realizabilă Unirea Moldovei și Valahiei ca un stat independent, sub un domnitor străin, lipsesc. În ceea ce privește argumentul că Unirea lor sub un domnitor străin ar putea să existe fără independența lor și că, așa limitate cum sînt ele pot să fie în stare, dacă ar fi complet sau parțial independente, să împiedice înaintarea unei armate rusești sau austriece, eu nu-i acord mare însemnătate. Într-adevăr persoanele care argumentează în acest fel abia dacă sînt sincere, pentru că ele consideră că Unirea sub un domnitor străin ar duce eventual la independență și gîndesc, de asemenea, că o astfel de independență, o dată stabilită, va urma o creștere a teritoriului ca un lucru firesc. Astfel, în timp ce pretind că sînt în favoarea unei schimbări, ca o reglementare finală, în realitate sînt în favoarea unei schimbări care, se așteaptă ei, va duce la o serie de alte schimbări. Singura problemă care mai rămîne atunci este dacă ar putea să fie conceput vreun plan de Unire nu sub un domnitor străin, care să nu confere, nici să nu ducă neapărat la independență, și care să fie satisfăcător pentru Principate și fără vreo obiecție rezonabilă din partea Porții. Mi se pare că una dintre cele mai importante sarcini ale comisarilor este să cerceteze cu grijă, imparțial și sincer, această problemă, pentru că dacă aceasta nu ar fi datoria lor, atunci problema Unirii ar fi scoasă complet din considerarea lor și din discuția Divanelor.

Dar, în timp ce intenția mea este, afară numai dacă sînt altfel îndrumat, să urmez cu credință și corect sarcina pe care am evidențiat-o, trebuie să declar că părerea mea actuală este că proiectul de Unire poate fi plănuit astfel încît să nu întîmpine obiecțiuni serioase din partea Porții sau să nu reușească să satisfacă Principatele. Într-adevăr, mărturisesc că nu cred că Unirea ar separa inevitabil aceste țări în mai mare măsură de puterea suzerană. Se poate plănui un sistem de Unire care le-ar menține încă mai departe sub autoritatea otomană. Garnizoane turcești, un domnitor ales de turci fără ținere de alegeri, un sistem constant de referințe de o parte și de instrucție și comandă de cealaltă parte, toate ar tinde mai degrabă să reducă Moldova și Valahia la un pașalîc, decît să le înalțe ca un stat. Dar acesta nu este felul de Unire care ar satisface Principatele, dificultatea care există rezidînd tocmai în acest punct. Poarta, o dată ce s-a hotărît contra independenței Principatelor, privește orice schemă pe care o favorizează Principatele (cu o dorință sigură și abia deghizată de a-și mări importanța și independența) cu o neîncredere nefirească. Pentru a face orice proiect de Unire pe gustul Porții ar fi, în consecință, necesar să fie înconjurat de diferite precauții și concesii, care-l vor discredita imediat în fața Principatelor. De altfel, o dată ce s-a declarat că un domnitor străin este exclus, trebuie să fie ales unul autothon. Unde este acel prinț autothon? În Moldova există un singur prinț care ar putea fi numit drept candidat — M. Sturdza. În Valahia, acest om nu va fi iubit, fiind moldovean, în însăși Moldova el ar fi refuzat chiar de partidul căruia Unirea i-ar fi garantată. Domnia lui ar fi, de fapt, odioasă în general. Care este atunci situația în Valahia? Nici o fami-

https://biblioteca-digitala.ro

lie, nici o persoană, fie Bibescu, Ştirbei sau Ghica, nu este atît de predominantă încît să justifice o înălţare atît de importantă şi în favoarea căreia sentimentul populaţiei autohtone să fie cît de puţin angajat. Moldova ar refuza pe oricare dintre aceşti prinţi, Valahia însăşi abia dacă ar suferi să-i vadă pe ei ca domnitori ereditari. În ceea ce priveşte pe un grec sau un fanariot, simpla noţiune ar fi universal odioasă. Deci, Unirea cu un domnitor străin şi cu independenţă reală sau deghizată este nerealizabilă, pe de-o parte, din cauza Porţii ; Unirea cu un domnitor autohton sau fanariot şi cu mai degrabă o micşorare, decît o mărire a independenţei de care s-au bucurat ele pînă acum ar fi nerealizabilă, pe de altă parte, din cauza Principatelor înseşi. Dorinţa exprimată de aceste populaţii este naturală, în ansamblu ; considerată însă în detaliu, ea este nerealizabilă. Cu cît este mai puţin discutată, cu atît pare mai plauzibilă ; cu cît este mai mult discutată, cu atît se dovedeşte mai puţin realizabilă. Pentru aceste motive, Excelenţa voastră va înţelege că, deşi pot să resping faptul că această problemă a fost vreodată prezentată, consider că este din toate punctele de vedere recomandabil, din moment ce a fost adusă în discuţie ca ea să fie conştiincios examinată, discutată cum se cuvine şi soluţionată corect. Sînt convins că orice încercare de a înăbuşi exprimarea opiniei în această chestiune în limitele pe care firmanul le-a făcut legitime, sau orice încercare de a împiedica Divanurile, cărora li s-a permis o astfel de discuţie fiind corect alese de corpurile electorale, care au fost numite, ar fi pe cît de nepolitică pe atît de necinstită.

Beneficiile Unirii prin astfel de procedee ar fi supraevaluate, relele şi inconvenientele ţinute ascunse şi o situaţie momentană convertită într-o deviză permanentă şi naţională. Caracterul personal al marelui vizir este, prin el însuşi, o garanţie contra complicităţii sale la orice mod indirect de a nega în secret ceea ce a consimţit direct şi în public şi sînt, de asemenea, sigur că Excelenţa voastră nu va sancţiona vreo cale care ar combina dublul dezavantaj al lipsei de curaj şi al lipsei de judecată.

Este deci inutil pentru mine să vă rog să semnalaţi Porţii că orice încercare de acest fel la care am făcut aluzie ar fi uşor detectată şi tot aşa de uşor contracarată.

Luminatul său ministru va arăta toate sentimentele pe care le pot exprima asupra acestui subiect. Totuşi, dacă nici o înţelegere greşită a acestor sentimente nu se va permite să predomine în minţile altora, ar fi intenţia mea să fac această remarcă, deoarece acum, în Moldova, se fac multe reclamaţii contra guvernului şi deşi, atît cît pot să judec în prezent, aceste reclamaţii par să fie foarte exagerate, mi-este teamă că nu există nici o îndoială că au fost într-adevăr comise multe acţiuni, atît imprudente, cît şi ilegale, de către dl Catargiu, şi sînt, de asemenea, încredinţat că guvernul otoman niciodată nu a sancţionat, nici încurajat astfel de acte ; cu toate acestea, dacă s-ar repeta atunci cînd ministrul, la a cărui dispoziţie arbitrară au fost atribuite, nu mai este la putere, s-ar naşte bănuieli că o astfel de conduită era rezultatul unui sistem şi nu al unei persoane. Deşi sînt convins că aceste bănuieli ar fi injuste, cu toate acestea ele ar produce un efect foarte dăunător atît asupra opiniei de aici, cît şi asupra Europei, în general.

https://biblioteca-digitala.ro

Pentru mine, care reprezint guvernul englez și, într-o anumită măsură, caracterul englez, sînt obligat, atît cît pot, să favorizez în orice împrejurare un sistem de imparțialitate și, oricare ar fi părerile mele proprii asupra problemei Unirii, și acele păreri sînt clare și precise, nu aș putea să particip, fie chiar și prin tăcere, la orice conduită direct opusă maximei engleze de tratament echitabil pentru toate partidele. Veți spune, totuși, pe bună dreptate că „fair play" (tratamentul echitabil) nu numai că trebuie acordat tuturor partidelor, dar și partidul ralierii trebuie să se comporte echitabil și, dacă alți agenți acționează ca partizani violenți și tu acționezi numai ca un judecător imparțial sau observator calm, spiritul tău de justiție este favorabil unui sistem de injustiție. Un astfel de argument este prea natural pentru mine ca să nu-l fi luat în considerare și cîntărit cum se cuvine. Dar, pe de altă parte, sînt surprins de acest act nesocotit. Dacă eu pot să mă reții sau să împiedic un comportament necorespunzător din partea colegilor mei, misiunea pe care guvernul Maiestății sale mi-a dat-o ca sarcină este posibilă, iar propria mea linie de conduită ireproșabilă. Dacă însă imit erorile pe care le detectez și le condamn, fac misiunea mea imposibilă și conduita mea, deși admite o scuză, va rămîne pasibilă de blamare. Deci, prima lor strădanie va fi de a înceta toate actele de atașament față de o cauză. În momentul de față nu cred că aceasta ar fi dincolo de puterea mea și, la următoarea ședință a Comisiei, voi ataca deschis subiectul și voi trata cu curaj dificultatea ce ne stă în față.

Între timp, aș dori să ușurez guvernul otoman de o parte din îngrijorarea sa. Sînt sigur că atît importanța, cît și pericolul alegerilor sînt mult exagerate. Voi presupune că o mare majoritate se va găsi în Valahia (ceea ce este probabil) în favoarea Unirii ; presupun că în Moldova există o mică majoritate (care pare îndoielnică) dispusă să exprime aceeași părere. Cu toate acestea trebuie să fie sigur că acesta va fi numai un triumf de moment în favoarea unui cuvînt, urmat aproape imediat de o nereușită importantă referitoare la principiu. Divanurile vor trebui nu numai să voteze pentru Unire, ca o propunere abstractă, dar și să o considere ca una practică. Comisia va avea să se ocupe de ea numai ca ultim punct de vedere și în final va ajunge sub revizia Congresului General, care nu va hotărî niciodată contra rațiunii evidente sau hotărîrii pozitive a Porții. Să lăsăm deci Poarta să-și exprime acea hotărîre la momentul potrivit pe cît de clar și cu forță va dori, dar între timp să lăsăm angajamentul pe care și l-a asumat voluntar să fie onorabil ținut.

Cît despre agitația care văd că umple coloanele ziarelor străine, aceasta a încetat în Principat și a fost într-o anumită măsură artificială. Nu am înțeles cauzele sale, dar nu va mai fi redeșteptată și nu poate fi periculoasă dacă guvernul de aici, comisarii și agenții străini sînt animați de un spirit convenabil. În Moldova există o luptă mai pătimașă, deoarece acolo sînt mai multe partide egale, dar sînt convins, din nou, că nu avem a ne teme de nimic din partea moldovenilor dacă sînt lăsați în seama lor și că guvernul lor, fără să fie slab, este just. Despre prințul Vogoride sînt dispus să am o părere bună. Am auzit că intențiile sale sînt bune, capacitatea sa mai bună decît aceea cu care a fost de obicei creditat și că erorile care pot, pe bună dreptate, să fie puse în sarcina

https://biblioteca-digitala.ro

guvernului său aparţin mai degrabă fostului său ministru, decît lui însuşi.

În orice caz, dacă aş avea o linie politică de urmat pe care să o recomand în această conjunctură politică ea ar fi aceasta : din partea sultanului o adeziune riguroasă la propriile sale angajamente şi o înţelegere clară cu Europa referitor la ce ar fi acele angajamente şi atunci nu poate fi nici o îndoială că miniştrii plenipotenţiari turci la Paris ar consimţi la părerea ca Principatele să fie consultate referitor la Unirea lor. Dar cred că nimeni nu poate pretinde exact ca acei plenipotenţiari să consimtă ca Principatele să fie consultate, fie despre independenţa lor, fie despre Unirea lor sub un domnitor străin, care ar trebui neapărat să ducă la independenţa lor. După cum mi se pare că, pentru onoarea Turciei, condiţiile la care a subscris de bunăvoie trebuie să fie corect îndeplinite, tot aşa mi se pare că, pentru onoarea celorlalte părţi ale Tratatului de la Paris, orice mistificare cu privire la punctul asupra căruia se aşteaptă acum ca Divanurile să facă o declaraţie trebuie complet risipită.

Unirea, într-un anumit sens al cuvîntului, este reorganizarea politică a Europei ; în alt sens ea este numai un aranjament administrativ a două provincii. Întrucît cele două probleme sînt perfect diferite, ele trebuie să fie menţinute astfel perfect distincte. În timp ce puterile au dreptul să insiste ca una să fie hotărîtă corect, Poarta are dreptul să insiste ca să se debaraseze de cealaltă.

De asemenea, poporul din înseşi Principatele trebuie să ştie clar limitele în cadrul cărora opinia sa trebuie să fie formată.

În prezent, mintea oamenilor de aici este confuză despre ceea ce este posibil pentru ei să aibă şi este deci dificil pentru ei să hotărască în mod practic ce doresc.

Guvernul otoman poate, după cum mi se pare, să prezinte în mod nepărtinitor acest caz aliaţilor săi. Făcînd aceasta şi obţinînd răspunsul pe care are dreptul să-l aştepte, va rezolva de fapt o problemă care altfel devine cu fiece zi mai complicată şi pe care nimic în afară de o conduită simplă şi sinceră a tuturor părţilor nu o poate duce la o soluţie tolerabil de satisfăcătoare.

Am onoarea...

(Semnat) H. L. Bulwer

90

Bucureşti, 4/16 iunie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Nemulţumirea lui N. Vogoride în legătură cu trimiterea lui R. O. Dalyell, „unionist declarat", la Iaşi ; motivele care au determinat trimiterea acestuia în misiune de informare în capitala Moldovei. Anexează declaraţia consulului R. G. Colquhoun ca răspuns la acuzaţia lui Stratford de Redcliffe împotriva lui R. O. Dalyell de a fi simpatizant al unioniştilor.

https://biblioteca-digitala.ro

Private and confidential

Bucharest, June 16, 1857

My dear Lord,

I must notice a remark in Lord Stratford's Despatch to Your Lordship May 11, no. 418 :

"Prince Vogorides displayed his zeal at an early hour by complaining that Mr. Dalyell, a declared Unionist, was to be sent to Iassy from Bucarest to reinforce the British Consulate".

I presume that this observation implies in some degree a charge against myself ; since I had an idea one time of sending Mr. Dalyell to Iassy, not to reinforce the British Consulate, but to give me such information as I might require. Of course, in making this selection, I should have acted on the opinion of Mr. Colquhoun who then employed Mr. Dalyell ; and in practice to this gentleman, well calculated in my opinion to prove an able and useful public servant, I annex the following statement from Her Majesty's consul general.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Anexă

București, 4/16 iunie 1857.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Caracterizarea lui Dalyell, secretarul consulatului general britanic de la București.

Private

Bucharest, 16 June 1857

My dear Sir,

I feel much regret that an idea should erroneously have been formed, that Mr. Dalyell whom I had the pleasure of introducing to your acquaintance, entertained notions avowedly in favor of the Union of these Provinces.

H⟨is⟩ E⟨xcellency⟩ Lord Stratford alluded to this in a private letter to me a short time ago, and I lost no time in most emphatically contradicting the statement.

I have known Mr. Dalyell now upwards of two years, and he from his position as my private Secretary was aware of the intentions of H. M's Government on the subject of the Union, so that had his personal leanings been towards a Union, (who I know positively they were not) it would have been his duty to have followed the instruction which guided me in my conduct on that question.

I think it due to Mr. Dalyell to state to you, that it was only on a thorough knowledge of his opinion that I sent him to Iassy at a difficult and delicate moment ; that he performed his duty there, so entirely to my satisfaction that I had no hesitation in placing his services at your disposal (at no small personal inconvenience to myself) and that I venture to state as my opinion, if H. M's Gov⟨ernmen⟩t should at a

https://biblioteca-digitala.ro

later period be pleased to avail itself of his services he will prove a most able public Servant.

I remain my dear Sir...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 310—313.

■

Particular și confidențial

București, 16 iunie 1857

Excelență,

Trebuie să observ o remarcă din depeșa Lordului Stratford către Excelența voastră din 11 mai, nr. 418 :

„Prințul Vogoride și-a manifestat zelul său de timpuriu, plîngîndu-se că domnul Dalyell, un unionist declarat, avea să fie trimis la Iași, de la București, pentru a întări Consulatul britanic".

Presupun că această observație implică, într-o anumită măsură, o acuzație împotriva mea, întrucît, la un moment dat, am avut ideea să-l trimit pe domnul Dalyell la Iași, nu pentru a întări Consulatul britanic, ci pentru a-mi da informațiile de care aș fi putut avea nevoie. Desigur că, făcînd această alegere, ar fi trebuit să acționez după părerea domnului Colquhoun, care avea atunci ca angajat pe domnul Dalyell și, după uzanță, pentru această persoană anexez următoarea declarație de la Consulul General al Maiestății sale, menită, după părerea mea, să dovedească că este un funcționar public capabil și folositor.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

Anexă

Confidențial

București, 16 iunie 1857

Stimate Domn,

Regret foarte mult că s-a format o idee greșită că dl Dalyell, pe care am avut plăcerea să vi-l prezint pentru a face cunoștință cu el, ar avea păreri mărturisite în favoarea Unirii acestor provincii.

Excelența sa lordul Stratford a făcut aluzie la aceasta într-o scrisoare confidențială către mine cu puțin timp mai înainte și nu am întîrziat să contrazic în modul cel mai energic această declarație.

Îl cunosc pe domnul Dalyell de peste doi ani și, prin poziția sa de secretar particular al meu, cunoștea intențiile guvernului Maiestății sale asupra subiectului Unirii, astfel încît, dacă înclinațiile sale personale ar fi fost pentru Unire (ceea ce știu pozitiv că nu erau), ar fi fost de datoria sa să urmeze instrucțiunile care m-au condus pe mine în acea problemă.

https://biblioteca-digitala.ro

Cred nimerit în ceea ce-l privește pe domnul Dalyell să vă declar că, numai după o cunoaștere absolută a părerii sale l-am trimis la Iași într-un moment dificil și delicat, că și-a făcut datoria acolo atît de satisfăcător pentru mine încît nu am ezitat deloc să pun serviciile sale la dispoziția dv. (fără nici un inconvenient personal pentru mine) și că îndrăznesc să afirm că părerea mea este că, dacă guvernul Maiestății sale în viitor va dori să se folosească de serviciile sale, el se va dovedi un funcționar public foarte capabil.

Rămîn...

R. G. Colquhoun

91

București, 6/18 iunie 1857.
H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre scrisoarea adresată de cei trei comisari lui Savfet efendi referitor la amînarea alegerilor din Moldova, pînă la soluționarea dificultăților apărute în aplicarea firmanului în Țara Românească ; motivele care au determinat-o și greșeala săvîrșită prin trimiterea ei.

Confidential
No. 79

Bucharest, June 18, 1857

My Lord,

I need hardly say that when I wrote Despatch no. 56 alluding to the conduct of the three Commissioners (who addressed Savfet Effendi relative to the postponement of the Elections in Moldavia, until the difficulties concerning the Firman in Wallachia were disposed of) I was not aware of Your Lordship's communication to Lord Cowley. At the same time I ought perhaps more fully to justify the opinion I then expressed.

The three Commissioners in question did not address the Kaimakam officially, or even confidentially. They only wrote a private letter to the Turkish Commissioner which I am bound in fairness to say could partly be founded on an observation made by him in my own presence, as well as in that of other Commissioners previous to the journey to Iassy, such observation being to the effect that he would certainly endeavour to have the Firman receive the same construction in the two Principalities.

I should moreover add that, though I hope these will turn out to be no very serious difference, between the interpretation put on the firman by the Commissioners and the Kaimakam in Wallachia, and that already adopted by the Kaimakam in Moldavia, there are still left questions, capable of receiving two different constructions ; and then will always be considerable embarassment if, after the kaimakam in Moldavia has already decided a question in one way, he should (which

https://biblioteca-digitala.ro

in a few instances is not altogether impossible) decide it in another. There was also an additional reason which the three Commissioners in question might allege for the course that they pursued. They had all been informed by their Representatives at Constantinople that Savfet Effendi had already received instructions which provided for the immediate settlement of the disputable points in this Province ; and in fact it now appears that as early as May 1, such instructions were in Savfet Effendi's possession.

Consequently, if the Commissioners referred to had reason to think that Savfet Effendi, having instructions which enabled the Firman to be proceeded with at once in Wallachia, kept back these instructions, whilst the Kaimakam in Moldavia was pushing on the elections in that latter Principality, their suspicions might be not altogether unreasonably excited ; and they might thence be led to contend either that the difficulties respecting the elections in Wallachia should be forthwith settled, or that the elections in Moldavia should be further delayed. Their error seems to me this, that where as, they had no right to address the Turkish Commissioner except as a Colleague to whom they wished to express an opinion, they addressed him as more than a Colleague, and appeared to require that in virtue of their application he should exert direct authority over the local government.

I am however obliged to add that they had in their possession a note (the copy of which I herewith enclose [1]) written by the Austrian Consul General to the Kaimakam himself and this note certainly exhibits as decided an action upon the Moldavian Government as any which the three Commissioners seemed disposed (through Savfet Effendi) to exercise. I have deemed it better to give Your Lordship these explanations a full and fair view of a matter which I confess did not seem to me at first of much importance but in which the conduct of none of the parties concerned was perhaps altogether free from blame ; a reason which I had for not severely condemning the conduct of any.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 300—306.

■

Confidențial
Nr. 79

București, 18 iunie 1857

Abia dacă este nevoie să spun că atunci cînd am scris depeșa nr. 56, care făcea aluzie la comportarea celor trei comisari (care s-au adresat lui Savfet efendi referitor la amînarea alegerilor din Moldova pînă ce dificultățile referitoare la firman din Valahia vor fi fost soluționate), nu știam de comunicarea Excelenței voastre către lordul Cowley. În același timp, trebuie, poate, să justific mai complet părerea pe care am exprimat-o atunci.

https://biblioteca-digitala.ro

Cei trei comisari în cauză nu s-au adresat oficial, sau măcar confidențial caimacamului. Ei au scris numai o scrisoare confidențială către comisarul turc, care sînt obligat, cu toată sinceritatea, să spun că ar putea să se bazeze în parte pe o observație făcută de el în prezența mea, ca și în aceea a altor comisari înainte de călătoria sa la Iași, această observație fiind făcută în sensul că se va strădui cu siguranță ca firmanul să primească aceeași interpretare în ambele principate.

De altminteri, trebuie să adaug că, deși sper că se va dovedi că nu constituie o diferență serioasă între interpretarea dată firmanului de comisari și de caimacam în Valahia și cea deja adoptată de caimacam în Moldova, mai sînt încă probleme capabile să primească două interpretări diferite și va fi atunci întotdeauna o încurcătură considerabilă dacă, după ce caimacamul din Moldova a decis o problemă într-un fel, el va hotărî apoi în alt fel (ceea ce în cîteva cazuri nu este cu totul imposibil). Mai există și alt motiv suplimentar pe care cei trei comisari în cauză ar putea să-l invoce pentru calea pe care au urmat-o. Ei toți au fost informați de reprezentanții lor de la Constantinopol că Savfet efendi a primit deja instrucțiuni care prevedeau măsuri pentru reglementarea imediată a punctelor în dispută în această provincie și, de fapt, acum se știe că încă de la 1 mai astfel de instrucțiuni erau deja în posesia lui Savfet efendi.

În consecință, dacă comisarii la care mă refer aveau motiv să considere că Savfet efendi, avînd instrucțiuni ca firmanul să fie pus în aplicare imediat în Valahia, a reținut aceste instrucțiuni, în timp ce caimacamul din Moldova grăbea alegerile din acest din urmă principat, suspiciunile lor s-ar putea să nu fie chiar fără motiv stîrnite și din această cauză ei ar fi fost determinați să pretindă, fie ca dificultățile referitoare la alegerile din Valahia să fie soluționate imediat, fie ca alegerile din Moldova să fie amînate în continuare. Greșeala lor mi se pare mie a fi că, întrucît nu aveau nici un drept să se adreseze comisarului turc decît ca unui coleg căruia ei doreau să-i împărtășească o părere, ei s-au adresat lui mai mult decît unui coleg și păreau să pretindă ca, în virtutea cererii lor, el să exercite o autoritate directă asupra guvernului local.

Totuși, sînt obligat să adaug că ei aveau în posesia lor o notă (a cărei copie o anexez la aceasta [1]) scrisă de consulul general austriac caimacamului însuși și această notă cu siguranță prezintă ca decisă o acțiune asupra guvernului moldovean, ca ceva pe care cei trei comisari păreau dispuși (prin Savfet efendi) să exercite. Am considerat că este mai bine să dau Excelenței voastre prin aceste explicații o vedere completă și corectă asupra unei chestiuni care mărturisesc că la început nu mi s-a părut a fi de mare importanță, dar în care comportarea niciuneia dintre părțile implicate nu a fost cu desăvîrșire fără vină, motiv pentru care nu am condamnat sever conduita nici uneia.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

---

[1] Publ. în *Acte și documente*, vol. IV, p. 487.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 6/18 iunie 1857.
H. L. Bulwer către lord Clarendon : Intenția unor comisari de a se pronunța pentru excluderea chestiunii prințului străin din dezbaterile Adunărilor ad-hoc. Recomandă să se lase Divanurilor ad-hoc libertatea de a discuta problema unirii celor două principate, însă numai în anumite limite ce vor fi precizate de comisie.

No. 81 Bucharest, 18 June 1857

My Lord,

In referring to the telegraphic dispatch which I forwarded to Your Lordship (May 24th) I should explain that, in consequence of an apprehension that the Governments (parties to the Treaty of Paris) might be induced to declare publicly that a Foreign Prince should not be allowed to these Principalities, some my colleagues, either losing thereby their interest in the question of union, or fearing that it would not, if thus limited, be voted, have lately shown a disposition in favour of the question being altogether whithdrawn from the discussion of the Divans, a disposition of which it might be possible for me to take advantage.

This disposition however will in all probability cease, should it appear certain that no such declaration will be made as that to which I have called Your Lordship's attention more than once in previous communications.

My own opinion is still what I stated it to be in the telegraphie dispatch to which I am now referring — viz : that, if the great powers of Europe do not declare against a Foreign Prince, it would be better to prevent the Divans from discussing the indefinite question of uniting the two principalities. But, on the other hand, what I should most recommend is leaving the discussion of the union as originally proposed to the Divans, but empowering the Commissioners to declare when the Divans assemble, or when they pronounce themselves on the subject of Union, the limits within which the Congress at Paris intended that subject to be confined.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 316—317.

■

Nr. 81 București, 18 iunie 1857

Excelență,

Referindu-mă la depeșa telegrafică pe care am trimis-o Excelenței voastre (la 24 mai) trebuie să explic că, temîndu-mă că guvernele (părți ale Tratatului de la Paris) ar putea fi convinse să declare

https://biblioteca-digitala.ro

public că un domnitor străin nu trebuie să fie admis în aceste principate, unii dintre colegii mei sau își vor pierde prin aceasta interesul în problema Unirii, sau, temîndu-se că, dacă va fi astfel limitată, nu ar mai fi votată, s-au arătat recent dispuși în favoarea scoaterii acestei chestiuni cu desăvîrșire din discuția Divanurilor, dispoziție de care ar putea să fie posibil pentru mine să profit.

După toate probabilitățile, această dispoziție va înceta, totuși, dacă există siguranța că nici o declarație de felul aceleia pentru care am atras atenția Excelenței voastre de mai multe ori în comunicările anterioare, nu va fi făcută.

Părerea mea este încă aceea pe care am declarat-o în depeșa telegrafică la care mă refer acum, anume: că dacă marile puteri ale Europei nu se declară contra domnitorului străin, ar fi mai bine să se împiedice Divanurile să discute problema nedefinită a unirii celor două principate. Dar, pe de altă parte, ceea ce aș recomanda cel mai mult, ar fi de a lăsa discutarea Unirii, așa cum s-a propus la început, Divanurilor, dar să se dea putere comisarilor să declare, cînd se adună Divanurile sau cînd ele se pronunță asupra subiectului Unirii, limitele în cadrul cărora Congresul de la Paris intenționa ca subiectul să fie circumscris.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

93

București, 6/18 iunie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Încurcăturile create de neinformarea la timp a comisarilor de către Savfet efendi asupra instrucțiunilor primite de la Constantinopol, cu data de 1 și 31 mai, referitoarее la aplicarea firmanului în cele două principate, rezolvarea chestiunilor neclare din firman și aducerea lor la cunoștința caimacamilor.

No. 82 , Bucharest, June 18, 1857

My Lord,

I think it right to bring before Your Lordship the following circumstances in order that no blame in reference thereto should now or hereafter be unjustly attributed to the Commission.

Shortly after my arrival at Bukarest His Highness Prince Ghyka called the attention of the Turkish Commissioner to several points in the Firman, respecting which he did not know how to act. The Turkish Commissioner requested the Prince kaimakam to state his difficulties in writing: this His Highness did; and the communication which Savfet Effendi thus received was laid by him before the Commissioners.

We all agreed with the Kaimakam that the doubts which had arisen in his mind were perfectly natural; but not having the authority to solve them we suggested that they should be referred to Constantinople.

https://biblioteca-digitala.ro

This reference was made.

It appears that on the 1st May Savfet Effendi received as an answer to the communication he thus forwarded, the following : "comme la Commission Européenne est d'accord aux sujets d'éclaircissements demandés sur certains points du Firman de convocation des Divans ad-hoc la Sublime Porte, de concert aveo les Représentants des Puisances contractantes, réfère cette affaire à la Commission".

Almost at the same moment that this Dispatch was received by Savfet Effendi, the Russian, Prussian and French Commissioners were informed that a despatch of the nature I have described had been written, and a letter from Lord Stratford dated 11th May stated to me that "the present and I believe final decision of Reschid Pasha is to address a confidential instruction to Savfet Effendi who will no doubt consult with the Kaimakam and also with his Colleagues in the Commission, so as to secure the execution of the Firman according to its spirit and real intent".

Savfet Effendi however who was then at Iassy and to whom I addressed myself on the subject did not inform me, nor any of my Colleagues except the Austrian of the instruction that had reached him ; and it was not until his return to Bukarest, and at a sitting of the Commission on the 2nd of June [1], that he made the despatch in question known to us collectively (though he had communicated it to me the day previously).

At *the same time* however that Savfet Effendi made the Despatch of May 1 known to us he communicated another despatch of May 31 to the effect : "Comme la Sublime Porte *espère à l'heure qu'il est* que les doutes soulevés en Valachie ont été résolus par une entente confidentielle entre le Kaimakam et la Commission vous êtes invité à porter à la connaissance du Kaimakam de la Moldavie les termes de cette solution afin que le Firman soit appliqué aussi exactement que possible, sauf des cas exceptionnels qui seraient particuliers à la Moldavie".

Now it is quite clear that as we only knew of the power we had to act, the same day that we were told that it was supposed we had acted upon that power, no censure with respect to the delay which had occurred is attributable to us.

What we could do under the circumstances we did instantly writing to Prince Vogorides the letter annexed to Protocol IV which letter [2] (with the Protocols) is this day forwarded to Your Lordship.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 128, f. 318—323v.

■

Nr. 82 București, 18 iunie 1857

Excelență,

Cred că este bine să informez pe Excelența voastră de următoarele împrejurări, pentru ca nici o vină să nu fie atribuită acum sau în viitor Comisiei, pe nedrept, în legătură cu acestea.

https://biblioteca-digitala.ro

Curînd după sosirea mea la București, Înălțimea sa prințul Ghica a atras atenția comisarului turc asupra mai multor puncte din firman, referitor la care nu știa cum să acționeze. Comisarul turc i-a cerut prințului caimacam să enunțe în scris aceste dificultăți, ceea ce Înălțimea sa a și făcut, și comunicarea pe care Savfet efendi a primit-o astfel a fost prezentată de el comisarilor.

Toți am fost de acord cu caimacamul că dubiile care s-au ivit în mintea sa erau perfect naturale, dar, neavînd autoritatea să le soluționăm, am sugerat că ele trebuie să fie referite la Constantinopol. S-a făcut această referință.

Se pare că pe data de 1 mai, Savfet efendi a primit drept răspuns la comunicarea pe care o expediase următoarele : „întrucît Comisia Europeană este de acord în ceea ce privește lămuririle cerute asupra anumitor puncte din firmanul pentru convocarea Divanurilor ad-hoc, Sublima Poartă, de acord cu reprezentanții puterilor contractante, referă această chestiune Comisiei".

Aproape în același timp cînd a fost primită această depeșă de Savfet efendi, comisarii Rusiei, Prusiei și Franței au fost informați că o depeșă de natura celei pe care am descris-o a fost scrisă și o scrisoare a lordului Stratford, datată din 11 mai, specifica pentru mine că „decizia actuală și, cred, finală a lui Reșid pașa este de a adresa o instrucțiune confidențială lui Savfet efendi, care se va consulta fără îndoială cu caimacamul și cu colegii săi din comisie, astfel ca să se asigure executarea firmanului conform cu spiritul și intenția sa reală".

Totuși, Savfet efendi, care era atunci la Iași și căruia m-am adresat asupra acestui subiect, nu m-a informat nici pe mine, nici pe colegii mei, cu excepția celui austriac, despre instrucțiunea pe care o primise și numai după întoarcerea sa la București la o ședință a Comisiei din 2 iunie [1] ne-a adus la cunoștință depeșa tuturor în colectiv (deși mi-o comunicase cu o zi înainte).

Cu toate acestea, *în același timp* cînd ne făcea cunoscută depeșa de la 1 mai, Savfet efendi ne-a comunicat și o altă depeșă din 31 mai : „Întrucît Sublima Poartă speră că *la ora de față* toate îndoielile ridicate în Valahia au fost rezolvate printr-o înțelegere confidențială între caimacam și Comisie, sînteți invitat să aduceți la cunoștința caimacamului Moldovei termenii acestei soluții pentru ca *firmanul* să fie aplicat pe cît se poate mai exact, afară de cazurile excepționale care ar fi specifice Moldovei".

Acum este foarte clar că, întrucît am luat cunoștință de puterea pe care o aveam de a acționa numai în aceeași zi cînd ni se spunea că se presupunea că am acționat conform acelei puteri, nici o critică cu referire la întîrzierea survenită nu ne poate fi atribuită.

Ceea ce am putut face în aceste circumstanțe, am făcut-o pe loc, scriind prințului Vogoride scrisoarea anexată la protocolul IV, care scrisoare [2] (împreună cu protocoalele) este expediată astăzi Excelenței voastre.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

---

[1] Vezi : *Acte și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 402—404.

[2] Ibidem, p. 413—414.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 6/18 iunie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Relatează în detaliu împrejurările aducerii la cunoștința comisarilor, cu o întîrziere de o lună, de către Savfet efendi a instrucțiunilor primite de la Constantinopol în legătură cu aplicarea firmanului de convocare a Adunărilor ad-hoc. Discuțiile ce au avut loc în această privință în ședința comisiei din 2 iunie. Nemulțumirea reprezentanților celor patru puteri (Franța, Rusia, Prusia, Sardinia) față de „neglijența" comisarului otoman, interpretată ca o încercare de a grăbi ținerea alegerilor în Moldova și de a scuza conduita lui N. Vogoride. Inutilitatea stratagemei politice a lui Savfet și prejudiciul adus de ea prestigiului Porții.

No. 83 Bucharest, June 18, 1857
Confidential

My Lord,

I deem it right to bring before Your Lordship the following circumstances.

In the beginning of April the Commission, having received and considered the observation made by the Kaimakam of Wallachia, with respect to the Firman, requested that they should be forwarded immediately by Savfet Effendi to the Porte.

In the beginning of May some of my Colleagues received information that instructions had been sent to Savfet Effendi in regard to these points : and subsequently myself received a despatch from Lord Stratford to that effect, but no communication whatsoever was made to the Commissioners of France, Prussia, Sardinia or Russia or myself from Savfet Effendi who was then at Iassy.

I first begged his Secretary, who was still here, te request the Turkish Commissioner, by Telegraph, to inform me whether what I had heard from Mr. Basily was correct. I then telegraphed myself but for ten days no answer was given to my application and when the answer come it was the inclosed one.

Finally, although I had seen Savfet Effendi once or twice since his return from Iassy, and he had communicated to me confidentially another instruction from the Porte (which has not been brought before the Commissioners) it was only at the Seance of the 2nd June that I saw for the first time the Telegraphic Despatch to Savfet Effendi, cited in the 9th paragraph of the 2nd Protocol. [1]

I must add that this Despatch was then produced under very singular circumstances. The Turkish Commissioner had been asked to state to the Commission if he had any instructions from the Sublime Porte relative to the affairs of Moldavia, when he produced a despatch of the 31st ultimo which is cited in the 8th Paragraph of above mentioned Protocol II. Directly this despatch was read almost every

https://biblioteca-digitala.ro

one exclaimed to Savfet Effendi : "How is it to be supposed that we had settled the difficulties of the Firman in this Province, when we have never yet received any answer to the Communication which you were instructed to make two months ago : did you ever receive any instruction on that subject, and if so, communicate it to us ?" and on this Savfet Effendi took the Dispatch of May 1st out of his Portfolio and laid it before us : and "why", said different Commissioners, "has this been so long concealed". "I showed it" said Savfet Effendi „to Monsieur de Liehmann at Iassy who first said he had received no instructions, and secondly informed me that the facts stated in the dispatch were incorrect, and that Baron Prokesch had informed him positively they had not been sent "de concert", since he had never been consulted upon it". "You showed it then to the Chevalier de Liehmann and why did you not show it to others". There was in fact no answer to this and although Savfet Effendi said "he had considered it useless to show it elsewhere since, if Monsieur de Liehmann had no authority to act upon it, it could not be made use of", the natural continuation of the conversation would have been : why did you not telegraph to Constantinople under such circumstances and, if you did, were you for nearly a month without a reply ?

We all seen this, but there is a general personal feeling in favour of the Turkish Commissioner, which enabled me, by a few observations, to cover his retreat. Monsieur de Talleyrand whispered to me, however, across Baron Richthofen : „Everything has been done to keep back the elections here, until those in Moldavia could be hurried on" and one must either suppose the most singular negligence, or accept this interpretation making the Turkish and Austrian Governments guilty of what, I must say, seems to me the shallowest and most stupid artifice that ever was devised ; because in the first place it was certain to be detected, and in the next place it was certain to produce a much greater difficulty than any it was used to remedy.

What in fact has happened ? The Porte (as the Despatch of the 31st May denotes) has been obliged to declare, in justice to common sense, what I have just pointed out, that you could not have the same Firman interpreted in two ways in the two Provinces, unless local circumstances justified such a difference. It is true that by pressing Prince Vogorides to publish his electoral lists, and keeping back from him the order sent through Savfet Effendi, the Porte may still make a new demur ; but this new artifice will only plunge it in new embarrassments.

Everyone will see that the Despatch of the 31st was constructed purposely on the pretended supposition that the points in dispute in Wallachia were decided ; and with an order that, in such case, the injunction in question should be transmitted to Moldavia, for the purpose of allowing Savfet Effendi to keep back the communication a sufficient time to enable the above mentioned lists to be published in Moldavia ; and thus afford an execuse for Prince Vogorides to disebey his instructions on the plea that they arrived too late.

But again such a pretence would be overruled by the fact that ten days after the publication of the lists, they are allowed for correc-

https://biblioteca-digitala.ro

ting them, and the Firman once settled here corrections will be demanded and must be made there.

All this turning and twisting therefore has produced, and will produce no other result, but delay and discontent, and some portion of contempt and, if I had any weight in the Ottoman Counsels, I would most certainly exercise it to induce the Turkish Government to act simply and straightforwardly trusting, not to unworthy, used threadbare stratagems, but to its cause, and to its allies who will each service it in due time and place.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 325—335.

■

Nr. 83 București, 18 iunie 1857
Confidențial

Excelență,

Consider că este cazul să informez pe Excelența voastră de următoarele circumstanțe.

La începutul lunii aprilie, Comisia a primit și a luat în considerare observațiile făcute de caimacamul Valahiei referitoare la firman și a cerut să fie expediate imediat la Poartă de către Savfet efendi.

La începutul lunii mai, unii dintre colegii mei au fost informați că au fost trimise lui Savfet efendi instrucțiuni cu privire la aceste puncte și, ulterior, eu însumi am primit o depeșă de la Lord Stratford în această privință, dar nici o comunicare nu a fost făcută comisarilor Franței, Prusiei, Sardiniei și Rusiei, sau mie, de către Savfet efendi, care era atunci la Iași.

La început l-am rugat pe secretarul său, care era încă aici, să-i ceară comisarului Turciei prin telegramă, să mă informeze dacă era corect ceea ce am auzit de la Basily. Apoi am telegrafiat eu însumi, dar timp de zece zile nu mi s-a dat nici un răspuns la cererea mea, și atunci cînd a sosit răspunsul, acela a fost anexat.

În cele din urmă, deși l-am întîlnit pe Savfet efendi o dată sau de două ori de la întoarcerea sa de la Iași și îmi comunicase în mod confidențial o altă instrucțiune de la Poartă (care nu a fost prezentată comisarilor), numai la ședința din 2 iunie am văzut pentru prima oară depeșa telegrafică adresată lui Savfet efendi, citată în paragraful 9 al protocolului 2 [1].

Trebuie să adaug că această depeșă a fost atunci prezentată în circumstanțe foarte neobișnuite. Comisarul turc fusese invitat să declare Comisiei dacă avea unele instrucțiuni de la Sublima Poartă referitoare la chestiunile din Moldova, cînd el a prezentat o depeșă din 31 luna trecută, care este citată în paragraful 8 al protocolului II menționat mai sus. Imediat ce această depeșă ne-a fost citită, aproape toți au exclamat față de Savfet efendi: „Cum se poate presupune că am

https://biblioteca-digitala.ro

rezolvat dificultățile firmanului în această provincie, cînd niciodată pînă acum nu am primit un răspuns la comunicarea pe care ați fost instruit să o faceți acum două luni ; ați primit vreodată o instrucțiune asupra acestui subiect, și dacă da, comunicați-ne-o ? și la aceasta Savfet efendi a luat depeșa din 1 mai din dosarul său și ne-a prezentat-o ; „de ce" au spus diverși comisari, „a fost aceasta atît de mult timp ascunsă ?", „Am arătat-o" — a spus Savfet efendi — „domnului Liechmann la Iași, care, în primul rînd mi-a spus că nu a primit instrucțiuni și în al doilea rînd m-a informat că faptele specificate în depeșă nu erau corecte și că Baronul Prokesch l-a informat în mod sigur că nu au fost trimise «de comun acord», întrucît el nu a fost consultat despre aceasta". „Atunci, dacă le-ați arătat cavalerului Liechmann, de ce nu le-ați arătat și celorlalți" ? De fapt nu a fost primit nici un răspuns la această întrebare și, deși Savfet efendi a spus că „a considerat inutil să le arate în altă parte întrucît, dacă domnul de Liechmann nu avea nici o autoritate să acționeze conform lor, ele nu se puteau folosi", continuarea naturală a conversației ar fi fost : de ce nu ați telegrafiat la Constantinopol în astfel de împrejurări și, dacă da, de ce nu vi s-a răspuns timp de aproape o lună ?

Toți am văzut aceasta, dar există un sentiment personal general în favoarea comisarului turc, care mi-a permis, prin cîteva observații, să-i acopăr retragerea. Domnul de Talleyrand, totuși, mi-a șoptit, peste baronul Richthofen : „Totul a fost făcut ca să se întîrzie alegerile aici, pînă ce cele din Moldova pot fi urgentate" și trebuie, ori să presupunem cea mai neobișnuită neglijență, ori să acceptăm această interpretare, făcînd guvernele turc și austriac vinovate de ceea ce, pot spune, îmi pare a fi șiretenia cea mai superficială și cea mai stupidă care a fost plănuită vreodată ; pentru că, în primul rînd, detectarea ei era inevitabilă și, în al doilea rînd, era sigur că va produce o dificultate mult mai mare decît orice alt mijloc folosit pentru remediere.

Ce s-a întîmplat de fapt ? Poarta (după cum indică depeșa din 31 mai) a fost obligată să declare, conform bunului simț, ceea ce am subliniat eu acum, că nu se poate ca același firman să fie interpretat în două feluri în cele două provincii, afară numai dacă circumstanțe locale justifică o astfel de diferență. Este adevărat, că, insistînd pe lîngă prințul Vogoride să-și publice listele electorale și ascunzînd de el ordinul trimis prin Savfet efendi, Poarta mai poate încă să facă o nouă dificultate, dar acest nou șiretlic o va cufunda doar într-o nouă încurcătură.

Toată lumea va vedea că depeșa din 31 era construită anume pe pretinsa supoziție că punctele controversate din Țara Românească erau rezolvate ; și cu intenția ca, în acest caz, hotărîrea de amînare în cauză să fie transmisă în Moldova în scopul de a-i permite lui Savfet efendi să rețină comunicarea un timp suficient pentru a permite listelor menționate mai sus să fie publicate în Moldova și astfel să-i furnizeze prințului Vogoride o scuză de a nu se supune instrucțiunilor sale sub pretextul că au sosit prea tîrziu.

Dar, din nou, un astfel de pretext ar fi anulat de faptul că zece zile după publicarea listelor, se permite corectarea lor ; și o dată

https://biblioteca-digitala.ro

ce s-a stabilit firmanul aici, vor fi necesare corectări, care trebuiesc făcute și acolo.

În consecință, toate aceste mașinațiuni și înșelătorii nu au produs și nu vor produce alt rezultat, decît întîrziere și nemulțumire și un oarecare dispreț și, dacă aș avea vreo greutate în consiliile otomane, fără îndoială că aș exercita-o pentru a convinge guvernul turc să acționeze simplu și sincer, avînd încredere nu în strategeme demne de dispreț și banale, ci în cauza sa și în aliații săi, care vor voi, fiecare, să-i fie utili în timpul și la locul potrivit.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

---

[1] Vezi : *Acte și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 402—403.

95

București, 6/18 iunie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Observații pe marginea unui raport al lui Stratford de Redcliffe, privind dificultățile ivite în aplicarea firmanului pentru convocarea Adunărilor ad-hoc și situația din Principate. Modul diferit de a acționa al celor doi caimacami în legătură cu aplicarea firmanului. Despre necesitatea întoarcerii lui Savfet efendi la București, care ar fi primit deja instrucțiuni de la Poartă referitoare la interpretarea firmanului. Justețea unor acuzații aduse lui N. Vogoride și exagerarea altora.

Private and confidential

Bucharest, 18th June 1857

My Dear Lord,

With reference to Lord Stratford's despatch no. 318 to Your Lordship which I have just seen through Your Lordship's communication of it, I venture to make some remakes

It is not quite accurate to state that with respect to the execution of the Firman, difficulties were started by the Kaimakam in Wallachia, and none by the kaimakam in Moldavia ; I myself know of one application made by the latter kaimakam with respect to certain difficulties and the answer which that application received.

It is however to be observed that one great difficulty which occurred in Wallachia did not occur in Moldavia.

The firman constituted a qualification which was to consist of land of a certain extent. A cadastre existing in Moldavia rendered such a qualification capable of being established in that Principality ; where as no cadastre existing in Wallachia it could not be established there, or could only be established by approximation, and the adopting of another standard than that of measurement, which might suffice,

https://biblioteca-digitala.ro

notwithstanding, to carry out the idea which measurement was meant to express. It is clear that under such circumstances the kaimakam in Wallachia had a peculiar reason for referring for advice to the Porte. But besides the particular passage in the Firman to which I thus refer there are other passages, some admitting of two interpretations, some inconsistent with local circumstances in both provinces, some in which the literal sense of a phrase was in direct opposition to the general spirit of the whole document in which it was embodied, as well as the explanations given to the Commissioners by the Porte and the Representatives at Constantinople.

It was easy no doubt for a kaimakam to take any line of his own, without caring whether it was right or wrong on ol these points, and both kaimakams might have done this. But what was then likely to happen ?

The passages of doubtful interpretation might have been interpreted here in one way, in Moldavia in another ; and the Porte and representatives if referred to might have differed as to which interpretation ought to have been adopted. So in respect to those passages, which from local circumstances did not admit an application, a kaimakam might no doubt have provided a remedy ; but he could only have done so by contriving some substitute for the rule which the Firman laid down — a substitute not alluded to in the Firman, and to which the authors of the Firman might therefore have objected.

The last case moreover still remained ; if a kaimakam followed the literal interpretation of certain passages in the Firman in contradiction to the general sense, he exposed himself to blame, or if he adopted the general sense and disregarded the letter of the document, he might equally be condemned.

Under these circumstances which I have fairly stated, the Kaimakam in Wallachia asked for explanations ; and while the answer to those explanations was in obeyance, the kaimakam in Moldavia decided the various cases, which I have described, in his own way. It is not my business to determine which of the two kaimakams acted rightly, but it is no altogether surprising that the kaimakam in Wallachia having taken on course, that the adoption of the opposite course by the kaimakam in Moldavia attracted the attention of the Commissioners ; and I have ventured in a certain degree to justifly their calling it to the attention of Savfet Effendi, but as they could only do so privately as colleagues to a Colleague, they should not have attempted to treat the Turkish Commissioner as more than a simple Commissioner or to ground any action upon their opinions without a general meeting of the whole commission.

In regard to Savfet Effendi's return to Bukarest, the case is complicated — and though we had no authority to command, I think every commissioner was entitled to request him to resume his duties here. The various commissioners had received information that he was furnished with instructions which allowed the commission to perform a most important duty so long delayed. It was hardly possible under such circumstances to avoid expressing the desire, which I confess I expressed, though at later period and in a private form.

https://biblioteca-digitala.ro

With respect to that H⟨er⟩ M⟨ajesty's⟩ Government Ambassador states as to the nature of the charge made against Prince Vogorides, he rather perhaps confines its nature. The general character of that charge is that the Prince suppresses by a variety of unjustifiable acts the opinion of one party, and favours that of another ; and it is but honest to admit that this charge rests on no small number of statements and apparent proofs.

To these I give at present but a very partial belief, and am inclined to think that many of my colleagues give too great an importance and too easy a credence to accusations which favour their own views and reflect their own opinions. Nevertheless to meet such accusations as those to which I now allude too lightly would be running into an opposite extreme : and indeed my own opinion is that Prince Vogorides requires moderating on one side whilst more than one of the Foreign Agents resident at Iassy require moderating on the other.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 341—345.

■

Particulară și
confidențială

București, 18 iunie 1857

Excelență,

Cu referire la depeșa lordului Stratford, nr. 318, către Excelența voastră, pe care am văzut-o chiar acum o dată cu comunicarea Excelenței voasare, îndrăznesc să fac unele observații.

Nu este chiar exact să se declare că, referitor la executarea firmanului, dificultățile au fost stîrnite numai de caimacamul din Valahia, și nici una de către caimacamul din Moldova ; eu însumi știu de o petiție făcută de acest din urmă caimacam, cu referire la anumite dificultăți și de răspunsul pe care acea cerere l-a primit.

Trebuie, totuși, să se observe că o mare dificultate, care s-a ivit în Valahia, nu a apărut în Moldova.

Firmanul a stabilit un cens electoral, care trebuie să se compună dintr-o anumită întindere de pămînt. Cadastrul existent în Moldova a făcut ca această însușire electorală să se poată stabili în acest principat, pe cînd în Valahia, neexistînd un cadastru, acolo nu se poate stabili, sau se stabilește numai prin aproximare și prin adoptarea unui alt standard decît măsurătoarea, care ar putea să fie suficient cu toate acestea pentru executarea ideii pe care măsurătoarea era destinată să o exprime. Este clar că, în astfel de împrejurări, caimacamul din Valahia are un motiv special de a se adresa pentru sfat la Poartă. Dar, în afară de acest pasaj special din firman la care mă refer, mai există și alte paragrafe, unele care admit două interpretări, cîteva în dezacord cu împrejurările locale în ambele provincii, iar altele în care sensul strict al frazei este în directă opoziție cu spiritul general al între-

https://biblioteca-digitala.ro

gului document în care au fost inserate, precum și cu explicațiile date comisarilor de către Poartă și de către reprezentanții la Constantinopol.

Fără îndoială că ar fi fost ușor pentru un caimacam să-și aleagă o linie de conduită a lui proprie fără să aibă grijă dacă este bună sau rea din toate aceste puncte de vedere ; și ambii caimacami puteau să procedeze astfel. Dar ce s-ar fi întîmplat probabil atunci ?

Pasajele cu interpretare dubioasă ar fi putut fi interpretate aici într-un fel și în Moldova în alt fel și Poarta și reprezentanții, dacă s-ar fi referit la ele, ar fi putut să difere, în ceea ce privește interpretarea care trebuia să fie adoptată. Astfel, față de acele paragrafe care, din cauza împrejurărilor locale, nu admit același înțeles, un caimacam ar putea, fără îndoială, să furnizeze un remediu ; dar el nu poate face astfel decît prin născocirea unui înlocuitor pentru regula pe care firmanul a fixat-o, un înlocuitor la care nu se face aluzie în firman și la care autorii firmanului ar putea, deci, să facă obiecții.

De altfel, mai rămîne ultimul caz : dacă un caimacam urmează strict interpretarea unui anumit paragraf din firman, în contradicție cu sensul general al acestuia, el se expune la a fi condamnat, sau, dacă acceptă sensul general și nu ține seama de litera documentului, el poate, de asemenea, să fie condamnat.

În aceste împrejurări, pe care cred că le-am prezentat corect, caimacamul din Valahia a cerut explicații și, în timp ce aștepta răspunsul la acele explicații, caimacamul din Moldova a decis diferitele cazuri pe care le-am descris, în felul său. Nu este treaba mea să stabilesc care dintre cei doi caimacami a acționat just, dar nu este totuși surprinzător că — în Valahia o cale fiind adoptată de caimacam, — adoptarea căii opuse de caimacamul din Moldova a atras atenția comisarilor ; am îndrăznit, într-o anumită măsură, să justific faptul că ei au atras atenția lui Savfet efendi, dar, întrucît ei puteau să procedeze astfel numai în particular, ca de la coleg la coleg, ei nu trebuiau să încerce să trateze pe comisarul turc ca fiind mai mult decît un simplu comisar sau să-și bazeze acțiunea pe opiniile lui proprii, fără o întrunire generală a întregii Comisii.

Referitor la întoarcerea lui Savfet efendi la București, cazul este complicat și, deși nu aveam nici o autoritate să-i impunem acest lucru, cred că oricare dintre comisari era îndreptățit să-i ceară să-și reia îndatoririle sale de aici. Diverși comisari au fost informați că el avea instrucțiuni care permiteau comisiei să efectueze o sarcină foarte importantă, atît de mult amînată. Abia dacă era posibil în astfel de circumstanțe să se evite exprimarea unei dorințe, pe care mărturisesc că am exprimat-o, deși într-un moment ulterior și într-o formă confidențială.

Față de ceea ce ambasadorul guvernului Maiestății sale afirmă cu privire la natura acuzației făcute contra prințului Vogoride, el mai degrabă poate că limitează natura sa. Caracterul general al acelei acuzații este că prințul reprimă, prin diverse acte nejustificabile, opinia unui partid și favorizează pe aceea a altuia, și este corect să se admită că această acuzație se bazează pe un număr, care nu este mic, de declarații și de dovezi aparente.

În prezent le acord acestora numai o încredere foarte parțială și sînt înclinat să cred că mulți dintre colegii mei dau o prea mare impor-

https://biblioteca-digitala.ro

tanță și o prea ușoară crezare acuzațiilor care favorizează propriile lor vederi și reflectă propriile lor opinii. Cu toate acestea, a lua în considerare prea ușor astfel de acuzații, ca acelea la care mă refer acum, înseamnă să cazi în extrema opusă, și, în adevăr, opinia mea este că prințul Vogoride, pe de o parte, trebuie să se arate mai moderat, în timp ce, pe de altă parte, mai mulți dintre agenții străini rezidenți la Iași trebuie să-și modereze, de asemenea, conduita.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

96

București, 7/19 iunie 1857.

H.L. Bulwer către lord Clarendon : Despre nota colectivă de protest adresată lui Savfet efendi de către comisarii Franței, Rusiei și Sardiniei în legătură cu alegerile din Moldova. Rolul comisarului francez, Talleyrand, în această împrejurare și încercările acestuia de a exercita un control sistematic asupra acțiunilor guvernului moldovean. Influența exercitată asupra guvernului de la Iași de consulul Austriei, Gödel Lannoy, a cărui conduită părtinitoare o dezaprobă.

N. 85

Bucharest, June 19, 1857

My Lord,

I received yesterday Your Lordship despatch nr. 65 just as my messenger was starting, and too late to inform myself of its contents.

I now therefore deem it right to observe that the opinions I have hitherto expressed respecting the conduct of the three commissioners at Iassy, and of their joint letter to the Ottoman Commissioner, referred in no wise to the objections which I hereby learn were presented by Monsieur de Talleyrand against the instructions relative to the Elections in Moldavia issued by Prince Vogorides.

I will not go here into detail either as to instructions themselves, the objections raised to them, or the reply given to these objections : but I connot fail to that the conduct of M. de Talleyrand in this case, alters in some degree my opinion as to the nature of his conduct in the other to which alusion has already been made : inasmuch as that taken together, the interference with the instructions issuel by the kaimakam, and the interference with the period which the kaimakam seemed disposed to fix for the elections establish far stronger proof of a general desire to interfere than the simple letter to Savfet Effendi, partly justified by peculiar circumstances, seemed to furnish : and I cannot but say that I deem this conduct of the French Commissioner in thus attempting, systematically to exercise control over the action of the Moldavian Government, doubly questionable, because it assumed

https://biblioteca-digitala.ro

a right which if at all asserted could only be asserted by the whole commission, and because the Commission itself, even if unanimous in its opinions should only employ the authortity of remonstrance, with the greatest reserve, and at the call of the most positive necessity.

I have the honour...

H. L. Bulwer

P. S. I shall take a fitting opportunity for expressing my opinions to M. de Talleyrand on the subject of this despatch having formerly stated to him my objections to his having joined in making a collective remonstrance instead of a private individual communication to the Turkish Commissioner.

I must however add that the somewhat ostentation manner in which I understand that M. Goedel at Iassy exercises the influence which under proper restrictions belongs naturally to this government is likewise to be much regretted.

The zeal of this Agent surpasses his discretion and moreover excites the animosity and affords a pretext for the conduct of the Agents of other Governments, amongst which unfortunately are some almost instinctively inclined to criticise whatever Austria is supposed to counsel, and attack whatever Austria is supposed to support.

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 348—350 v.

■

Nr. 85

București, 19 iunie 1857

Excelență,

Am primit ieri depeșa Excelenței voastre nr. 65 chiar în momentul cînd mesagerul meu pleca și prea tîrziu ca să mă informez de conținutul ei.

Acum deci consider că este cazul să observ că părerile pe care le-am avut pînă acum referitoare la comportarea celor trei comisari la Iași și la scrisoarea lor comună către comisarul otoman nu se refereau în nici un fel la obiecțiunile de care am aflat între timp că au fost prezentate de domnul de Talleyrand contra instrucțiunilor relative la alegerile din Moldova elaborate de prințul Vogoride.

Nu voi intra aici în detalii fie asupra instrucțiunilor înseși sau obiecțiunilor ridicate de ele, fie asupra răspunsului dat acestor obiecțiuni, dar nu pot să nu declar că, în acest caz, comportarea domnului de Talleyrand modifică într-o anumită măsură părerea mea despre natura conduitei sale în celălalt caz, la care s-a făcut deja aluzie, în asemenea măsură încît, luate împreună, amestecul său în ceea ce privește instrucțiunile emise de caimacam și intervenția în legătură cu perioada pe care caimacamul părea dispus să o fixeze pentru alegeri, confirmă încă și mai puternic dovada unei dorințe generale de intervenție decît părea să o furnizeze simpla scrisoare către Savfet efendi, în parte jus-

https://biblioteca-digitala.ro

tificată de împrejurări speciale. Şi nu pot decît să spun că eu consider această conduită a comisarului francez, prin încercarea sa sistematică de a exercita un control asupra acţiunii guvernului moldovean, de două ori discutabilă, pentru că presupune un drept care, dacă ar fi revendicat, ar putea fi revendicat numai de întreaga Comisie şi pentru că însăşi Comisia, chiar dacă este unanimă în părerile sale, trebuie să-şi folosească autoritatea sa de obiecţie numai cu cea mai mare rezervă şi numai atunci cînd este absolută nevoie.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

P.S. Mă voi folosi de o ocazie potrivită pentru a exprima domnului de Talleyrand părerea mea asupra subiectului acestei depeşe, obiecţiunile mele fiindu-i comunicate anterior, pentru a se alătura la întocmirea unui protest colectiv, în loc de a-i face o comunicare individuală comisarului turc.

Trebuie, totuşi, să adaug că maniera oarecum ostentativă în care înţeleg că domnul Gödel îşi exercită la Iaşi influenţa, care, cu anumite restricţii, aparţine, în mod natural, acelui guvern, este la fel de regretabilă.

Zelul acestui agent depăşeşte discreţia şi chiar ataşă animozitatea şi furnizează un pretext pentru comportarea agenţilor altor guverne, printre care, din nefericire, există unii care sînt aproape instinctiv înclinaţi să critice orice se presupune că Austria recomandă şi să atace orice se presupune că Austria sprijină.

H. L. Bulwer

97

Bucureşti, 8/20 iunie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Convorbirea avută cu Benzi despre politica Sardiniei şi poziţia acestuia în cadrul Comisiei. Succintă caracterizare a comisarului sard. Crede că acesta l-ar putea seconda în eforturile sale de a atenua divergenţele din sînul comisiei. În anexă, copia raportului trimis de Benzi contelui Cavour în legătură cu această convorbire.

No. 88
Private and
Confidential

Bucharest, June 20, 1857

My Dear Lord,

I had some conversation a few days ago with Mr. Benzi, with regard to his position in the Commission, and the policy of his Country ; and he has shown me a brouillon of the Despatch in which he relates what passed between us pretty accurately, which copy of brouillon I herewith transmit.

https://biblioteca-digitala.ro

My view is that all states must have a dominant policy, which at certain times ought to control smaller and more incidental questions.

Now the dominant policy of Sardinia must rely on a cordial „Entente" between the governments of England and France; and in matters, when these governments differ, the only wise part that can be played by the Government of Sardinia is that of conciliator and mediator.

Mr. Benzi individually is a very upright and well-intentioned man; I think, if the view I have stated is in accordance with the views of Count Cavour, and that Mr. Benzi is told so by the Count, the Sardinian Commissioner may become of considerable use in seconding my efforts to soften down extreme opinions and put aside needless, self created difficulties.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Anexă

[*București, iunie 1857*]

Raffaele Benzi, reprezentantul Sardiniei în Comisia europeană a puterilor garante, către contele Cavour, prim ministru și ministru de externe al Sardiniei : Despre bunele relații pe care le are cu comisarii Franței și Angliei. Relatarea convorbirii particulare avute cu Sir Henry L. Bulwer și a schimbului de opinii dintre ei privind Unirea Principatelor.

Copie

M. Benzi à M.M.le Comte Cavour

C'est avec le plus grand plaisir que je me suis empressé de signaler plus d'une fois à Votre Excellence le bon accord, les relations amicales que j'ai le bonheur d'entretenir avec M.M. les Commissaires d'Angleterre et de France, et je me plais aujourd'hui encore à vous informer, M. le Comte, que cette bonne entente continue d'exister quique dans quelques questions j'ais dû, comme j'ai eu l'honneur de vous en rendre compte, séparer mon vote de celui du Commissaire Anglais, et à propos je crois de mon devoir de vous faire part, Monsieur le Comte, d'une conversation privée que j'ai eu avec Mr. le Commissaire Anglais.

Sir Henry Bulwer a cru devoir me faire observer qu'il avait remarqué que je votais presque toujours en faveur de Monsieur de Talleyrand et qu'une telle conduite pourrait finir par créer deux parties, l'une opposée à l'autre, qu'un tel état de choses ne pourrait selon lui que nuire à la bonne entente qui existe entre L'Angleterre et la France et que le premier devoir de Sardaigne était de faire subsister cette entente, que suivant son avis mon rôle était de concilier et de rapprocher autant que possible ses opinions avec celles de Monsieur de Talleyrand

https://biblioteca-digitala.ro

et qu'il pensait que telles étaient mes instructions, que dans mon voyage en Moldavie n'ayant été en rapport qu'avec un seul parti et n'ayant été informé que par lui de ce qui se passait, les idées que j'avais rapportées sur l'état des choses dans la dite Principauté pouvaient être erronées d'autant plus que lui même avait des informations opposées aux miennes. Sir Henry Bulwer a ajouté qu'il n'avait encore rien écrit sur moi à son Gouvernement mais qu'il n'entendait en tout cas vouloir me faire du mal.

Développant ensuite ses idées sur la question qui préoccupe ici tout le monde, celle veux-je dire de l'Union, Sir Henry Bulwer m'a dit qu'on pourrait peut-être trouver une solution à la dite question, qui pourrait à son avis concilier les intérêts de tous les Gouvernements et ce serait de conserver la séparation des Principautés lesquelles toutefois pourraient être jusqu'à un certain point considérées entre elles, ayant les mêmes institutions politiques, civiles et judiciares, une même monnaie et une armée organisée sur le même pied. Sir Henry Bulwer a ajouté qu'il aurait agréé que je fasse connaître à V.E. cette combinaison que son désir de concilier les choses lui a suggérée.

Répondant à Sir Henry Bulwer j'ai commencé par lui dire combien je regrettais d'avoir à me séparer de lui dans quelques circonstances que mes convictions ne m'avaient pas permis de faire autrement, que je connaissais toute la difficulté de ma position, mais que dans l'alternative de transiger avec ce que je croyais et de donner ma démission, je n'aurais pas hésité à prendre ce dernier parti, que je comprenais comme lui mon rôle et que les instructions que j'avais étaient dans ce sens — qu'il avait même dû remarquer que je m'abstenais presque toujours d'entrer dans certaines discussions auxquelles le Commissaire Autrichien prenait une part très vive et cela de crainte qu'on peut supposer en moi de l'animosité, qu'ayant été en Moldavie et ayant vu et entendu les choses par moi-même j'étais revenu avec des convictions profondes immuables sur le régime établi par l'administration du Prince Vogorides, et sur l'état des esprits dans la dite Principauté ; que je ne rapportais qu'un seul regret et c'était que lui Sir Henry Bulwer n'eut su se rendre lui-même en Moldavie pour constater personnellement comme moi et mes collègues de France et de Prusse l'état des choses en ce pays.

J'ai conclu en assurant M. le Commissaire Anglais que je me serais fait un devoir à la fois empressé et agréable de porter, comme il m'en témoignait le désir, à la connaissance de V.E. la solution que selon lui serait la plus propre à concilier les intérêts de toutes les Puissances dans la question des Principautés.

(Signé) Benzi
Commissaire de S.M. le Roi de Sardaigne dans les
Principautés Danubiennes.

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1280, f. 361—366 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 88
Particular și confidențial

București, 20 iunie 1857

Excelență,

Am avut o conversație acum cîteva zile cu domnul Benzi referitoare la poziția sa în Comisie și la politica țării sale și el mi-a arătat o ciornă în care relatează destul de precis ce s-a întîmplat între noi, care ciornă în copie o transmit o dată cu aceasta.

Punctul meu de vedere este că toate statele trebuie să aibă o linie politică dominantă, care, în anumite momente, trebuie să controleze problemele mai mici și întîmplătoare.

Acum, politica dominantă a Sardiniei trebuie să se bazeze pe o „Antantă" cordială între guvernele Angliei și Franței, și, în problemele în care aceste guverne au păreri diferite, singurul rol înțelept ce poate fi jucat de guvernul Sardiniei este acela de împăciuitor și mediator.

Domnul Benzi, ca individ, este un om foarte cinstit și bine intenționat ; cred că, dacă punctul de vedere pe care l-am arătat este conform vederilor contelui Cavour, și dacă domnului Benzi i se spune aceasta de către conte, comisarul Sardiniei poate deveni de un folos considerabil în secondarea eforturilor mele de a atenua părerile extreme și a înlătura dificultăți inutile, fals create.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

Anexă

Copie

Domnul Benzi către domnul Conte Cavour

M-am grăbit cu cea mai mare plăcere să semnalez în multe rînduri Excelenței voastre buna înțelegere și relațiile amicale pe care sînt fericit să le întrețin cu domnii comisari ai Angliei și Franței și îmi face plăcere și astăzi să vă informez, domnule Conte, că această bună înțelegere continuă să existe, deși, în anumite chestiuni a trebuit, așa cum am avut onoarea să vă informez, să separ votul meu de acela al comisarului englez și, în privința aceasta, cred că este de datoria mea să vă împărtășesc, domnule Conte, o conversație particulară pe care am avut-o cu domnul comisar al Angliei.

Sir Henry Bulwer a crezut că trebuie să-mi atragă atenția că a remarcat că eu votez aproape întotdeauna în favoarea domnului de Talleyrand și că o astfel de conduită ar putea să se termine prin a crea două grupuri opuse unul altuia, că o astfel de stare de lucruri nu putea, după el, decît să dăuneze bunei înțelegeri care există între Anglia și Franța și că prima datorie a Sardiniei este de a face să dureze această înțelegere, că, după părerea sa, rolul meu era de a împăca și a apropia cît mai mult posibil părerile sale de cele ale domnului de Talleyrand și că el credea că astfel sînt și instrucțiunile mele, că, în timpul călătoriei mele în Moldova, nefiind în raporturi decît cu un singur partid

https://biblioteca-digitala.ro

şi nefiind informat decît de el de ceea ce se întîmpla, ideile pe care le-am exprimat despre starea de lucruri din acel principat ar putea să fie greşite, cu atît mai mult cu cît el însuşi avea informaţii opuse alor mele. Sir Henry Bulwer a adăugat că nu a scris încă nimic despre mine guvernului său, dar că nu înţelegea, în orice caz, să vrea să-mi facă vreun rău.

Dezvoltînd, după aceea, ideile sale asupra problemei care preocupă aici pe toată lumea, vreau să spun aceea a Unirii, Sir Henry Bulwer mi-a spus că s-ar putea să se găsească poate o soluţie pentru această chestiune, ce ar putea, după părerea sa, să împace interesele tuturor guvernelor şi aceasta ar fi să se păstreze separarea principatelor, care, totuşi, ar putea să fie, pînă la un anumit punct, considerate împreună, avînd aceleaşi instituţii politice, civile şi judiciare, aceeaşi monedă şi o armată organizată în acelaşi fel. Sir Henry Bulwer a adăugat că i-ar plăcea ca eu să fac cunoscut Excelenţei voastre această combinaţie pe care dorinţa sa de a împăca lucrurile i-a sugerat-o.

Răspunzînd lui Sir Henry Bulwer am început prin a-i spune cît de mult regretam că a trebuit să mă separ de el în unele circumstanţe în care convingerile mele nu mi-au permis să procedez altfel, că eu ştiam cît de dificilă este poziţia mea, dar că, în alternativa de a nesocoti ceea ce credeam şi de a-mi da demisia, nu aş fi ezitat să iau această din urmă hotărîre, că înţelegeam ca şi el rolul meu şi că instrucţiunile pe care le aveam erau în acest sens, că el ar fi trebuit chiar să observe că eu mă abţineam aproape întotdeauna să iau parte la anumite discuţii la care comisarul Austriei participa într-un mod prea viu, şi aceasta de teama că s-ar fi putut presupune la mine o oarecare animozitate, că fiind în Moldova şi văzînd şi auzind eu însumi ce se petrecea m-am înapoiat cu convingeri profunde, de neschimbat, asupra regimului stabilit de administraţia prinţului Vogoride şi asupra stării de spirit în zisul principat ; că nu aduceam de acolo decît un singur regret, şi acesta era că el, Sir Henry Bulwer, nu a ştiut să se ducă el însuşi în Moldova pentru a constata personal, ca şi mine şi colegii mei din Franţa şi Prusia, starea de lucruri din acea ţară.

Am încheiat asigurîndu-l pe domnul comisar al Angliei că va fi pentru mine o datorie, în acelaşi timp amabilă şi agreabilă de executat, să aduc la cunoştinţă Excelenţei voastre, după cum doream şi eu, soluţia care, după el, ar fi fost cea mai potrivită ca să împace interesele tuturor puterilor în problema Principatelor.

(Semnat) Benzi
Comisar al Maiestăţii sale Regele Sardiniei
în Principatele Dunărene

98

Bucureşti, 15/27 iunie 1857.

H. Bulwer către S. Gardner : Îşi exprimă nemulţumirea în legătură cu ştirile incomplete ce i le-a transmis. Cere să fie informat cît mai urgent dacă alegerile din

https://biblioteca-digitala.ro

Moldova s-au desfășurat corect sau nu și în ce măsură și-au exercitat influența consulii Franței, Prusiei și Austriei.

Copy of Sir Henry Lytton Bulwer's desparch dated Bucharest June 27, 1857, to Consul Gardner

Sir,

I have received your despatch no. 12, but such despatches give no information beyond that which the Newspapers would furnish. I repeat that I expect from you, and that without delay a clear and distinct statement as to whether the elections in Moldavia have been conducted fairly and impartially, and if there has been unfairness and partiality. I shall wish to know the extent to which you deem such unfairness and partiality have been carried.

I regret to have occasion to trouble you, but I must insist on such a plain answer to a plain question, as a person on the spot desirous and able to tell the truth ought to be able to furnish. I desire to know also whether the French Consul persists in that sort of interference with the Moldavian Government, which his correspondence lately transmitted by you testifies, and which in my opinion is highly improper at this moment, whether exercised by the agent. I say this because I am likewise told that the Austrian and Prussian Agents, though on opposite sides, and in different degrees, pursue the same line of conduct, and you will forgive me by observing that you will not have to consider in reply to me what is agreable or disagreeable to these gentlemen, who doubtless think that they done their duty, but what is the fact.

(signed) H. L. Bulwer.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 120 v.—121.

■

Copie a depeșei lui Sir Henry Lytton Bulwer
datată București, 27 iunie 1857, către consulul Gardner

Domnule,

Am primit depeșa dv. nr. 12, dar astfel de depeșe nu dau deloc informații în plus față de ceea ce ar furniza gazetele. Repet că aștept de la dv., fără întîrziere, o descriere clară și distinctă referitoare la faptul dacă alegerile din Moldova s-au desfășurat corect și imparțial sau dacă a existat acolo incorectitudine și părtinire. Voi dori să cunosc pînă unde considerați dv. că o astfel de incorectitudine și părtinire au fost duse.

Regret că am ocazia să vă necăjesc, dar trebuie să insist asupra unui răspuns atît de simplu la o întrebare simplă, pe care o persoană

https://biblioteca-digitala.ro

de la fața locului, doritoare și capabilă să spună adevărul, trebuie să o poată furniza. Doresc să știu, de asemenea, dacă consulul francez persistă în acel fel de intervenție pe lîngă guvernul moldovean de care dă dovezi recenta corespondență transmisă de dv. și care, după opinia mea, este foarte nepotrivită în acest moment, dacă este exercitată de agent. Spun aceasta pentru că mi s-a relatat, de asemenea, că agenții austriac și prusac, deși de pe poziții opuse și în măsuri diferite, urmează aceeași linie de conduită, și îmi veți ierta observația mea că nu va trebui să țineți seama în răspunsul către mine de ce este agreabil sau dezagreabil pentru aceste persoane care, fără îndoială, consideră că își fac datoria, ci numai care sînt faptele.

(Semnat)
H. L. Bulwer

99

București, 24 iunie/6 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Crede că dacă alegerile din Moldova vor fi menținute, fără să se țină seama de sugestiile comisiei sau de abuzurile ce au avut loc, guvernele celor patru puteri garante nu vor recunoaște Divanul ad-hoc de la Iași. Prin felul cum este alcătuit, acesta se va declara, neîndoielnic, împotriva Unirii. Solicită lămuriri în privința atitudinii ce urmează să o adopte cabinetul britanic față de situația creată. Opinia sa privind modul de soluționare a crizei.

Decypher

Tel: Sir H. Bulwer to Lord Clarendon
Dated: Bucharest July 6
Received: July 7

"Having read various documents and acquired all the information in my power I have reason to think that if the Elections are persevered with, in Moldavia without attention to the suggestions made by the Commission, and without some rectification of the abuse alleged to have taken place there, the Russian, Prussian, Sardinian and French Governments will not recognize Divan being constituted; and though it is difficult amidst conflicting testimony to give a decided opinion on this subject, I am affraid that these Governents will be able to produce some very plausible ground for their conduct.

Nevertheless if Her Majesty's Government is disposed to brave this contingency the Moldavian Divan will be no doubt almost unanimous against the principle of union. The question that arises therefore is whether Her Majesty's Government prefers that a Divan should be summoned decidedly antiunionist and which the four Governments will not acknowledge by having tolerably strong case to support their

https://biblioteca-digitala.ro

conduct or whether some intermediate step should be taken to prevent things being carried to the extreme. In the former case I will let things take their course, in the latter I will endeavour to find some means for putting the Porte and the ex-Kaimakam in a better position as to the justice of the proceedings, so that if the propositions I suggest are accepted they will prove the good faith of the Ottoman Government and that of Her Majesty; if rejected, they will show the factious spirit of the opposite Party. I have reason to believe that had the watters been conducted more regularly the result would have been hostile to the unionists who now in reality rejoice at the opportunity afforded them for protesting against their defeat".

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 1—3 v.

■

Descifrare

Telegramă : Sir H. Bulwer către lordul Clarendon
datată : București 6 iulie
primită : 7 iulie

„Citind diferite documente și dobîndind toate informațiile pe cît mi-a stat în putință, am motive să cred că, dacă se perseverează cu alegerile din Moldova, fără să se țină seama de sugestiile făcute de Comisie și fără unele rectificări ale abuzurilor ce se pretind că au avut loc acolo, guvernele Rusiei, Prusiei, Sardiniei și Franței nu vor recunoaște Divanul astfel constituit și, deși este dificil din mărturii contradictorii să emiți o părere hotărîtă asupra acestui subiect, mi-e teamă că aceste guverne vor fi capabile să prezinte motive foarte plauzibile pentru conduita lor.

Cu toate acestea, dacă guvernul Maiestății sale este dispus să înfrunte acest eveniment neprevăzut, Divanul moldovean va fi, fără îndoială, aproape unanim contra principiului unirii. Problema ce se naște în consecință este dacă guvernul Maiestății sale preferă să fie convocat un Divan incontestabil anti-unionist și pe care cele patru guverne nu-l vor recunoaște, avînd un motiv destul de puternic pentru a-și susține conduita, sau dacă trebuie luată o măsură intermediară pentru a împiedica lucrurile să ajungă la extrem. În primul caz aș lăsa lucrurile să-și continue calea, în celălalt m-aș strădui să găsesc unele mijloace pentru a pune Poarta și fostul caimacam într-o poziție mai bună referitoare la justețea acțiunilor lor, astfel încît dacă propunerile pe care le sugerez sînt acceptate, ele vor dovedi buna credință a guvernului otoman și a celui al Maiestății sale ; dacă se resping, ele vor arăta spiritul fracționist al partidului advers. Am motive să cred că, dacă lucrurile ar fi fost conduse mai regulat, rezultatul ar fi fost ostil unioniștilor, care acum de fapt se bucură de ocazia ce li s-a acordat, de a protesta contra înfrîngerii lor".

https://biblioteca-digitala.ro

100

București, 26 iunie/8 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Revine asupra celor relatate în depeșa din 18 iunie. Situația deosebită creată prin publicarea de către caimacamul N. Vogoride a listelor electorale pe baza propriei interpretări a firmanului. Despre explicațiile cerute la Constantinopol de Comisia europeană de informare în legătură cu alegerile din Moldova.

No. 91

Bucharest, July 8, 1857

My Lord,

In my private and confidential despatch of the 18th ultimo[1] I mention the following facts:

1. That the doubts entertained by the Kaimakam here as to different doubtful passages in the Firman were submitted with concurrence of the Commission to Constantinople. 2. That an answer of the same arrived from Constantinople and was to the effect that the Commission and Prince Ghyka were conjointly to find a solution for the doubts contained in those passages. 3. That this answer was not communicated to the Commission till 30 days after its reception. 4. That when it was communicated the Ottoman Commissioner at the same time informed us of another despatch from the Porte, which presuming that we had already settled the questions which up to that moment we had never heard were to be submitted to our decision enjoined Savfet Effendy to communicate to Prince Vogorides the conclusions at which we had arrived, „afin que le firman soit appliqué aussi exactement que possible sauf les cas exceptionnels qui seraient particuliers à la Moldavie (Vide Prot. II 3.8)[2]. I cannot disguise from Your Lordship that my opinion and that of my colleagues was that according to the intention of this phrase the Kaimakam of Moldavia was instructed to learn the decisions arrived at here in order to adopt them should the local circumstances of the two Principalities be the same: and lord Stratford observing in his despatch to Your Lordship that the Porte had undertaken to provide as far as it could, without impairing the administrative independence of the two Provinces, for a local and similar application of the firman, strengthened me in my opinion.

It so happened however that Prince Vogorides without waiting to see what our interpretations with respect to the Firman might be, proceeded at once to publish his electoral lists framed on his own interpretations. As many of these interpretations are contrary to ours, and as one or two seem contrary both to the spirit and letter of the document interpreted, a positive and practical gravity has thus been given to other circumstances of a more vague character; and in considering the general conduct of the Kaimakam reference was at once made to that despatch the intentions of which it was considered that His Ex-

https://biblioteca-digitala.ro

cellency had misconstrued. It now appears however that though this despatch was the result of a Conference at Constantinople, and I believe written during the sitting of that conference, totally different constructions have been put on it by the parties who were present at the meeting referred to and who assented to its conclusions. This fact being made apparent by a communication from Baron Prokesch which M. von Liechmann produced and of which I was previously aware, I deemed it just to Prince Vogorides and necessary for the instructions of the commission to ascertain positively what the despatch in question had really meant. This view was also adopted by the Commission and a telegraphic message forwarded in consequence to Constantinople.

The Commission therefore as a body has requested the Conference to declare what the text of the despatch in question was intended to convey, and I should most strongly insist on the necessity for the future of avoiding any agreement at Constantinople merely as to words, and of a thorough agreement, and complete understanding as to sense, when any order that issues from the Porte or the Representatives is te exercise an influence on matters here. Obscurity in such cases can only defer disputes from one place to another, and introduce further embarrassments into the state of affairs by mixing up new persons with difficulties previously existing.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 9—12.

■

Nr. 91 București, 8 iulie 1857

Excelență,

În depeșa mea particulară și confidențială din 18 trecut [1] am menționat următoarele fapte :

1) Că îndoielile întreținute de caimacamul de aici referitoare la diferite pasaje neclare din firman au fost prezentate cu acordul Comisiei la Constantinopol. 2) Că un răspuns la acestea a sosit de la Constantinopol și că el a fost dat în scopul ca, atît Comisia, cît și prințul Ghica, împreună, să găsească o soluție pentru îndoielile conținute în aceste paragrafe. 3) Că acest răspuns nu a fost comunicat Comisiei decît după 30 de zile de la primirea sa. 4) Că atunci cînd i s-a comunicat, comisarul otoman ne-a informat în același timp de o altă depeșă de la Poartă, ce presupunea că noi am și rezolvat problemele, despre care pînă în acel moment nu auzisem că erau supuse deciziei noastre, și care ordona lui Savfet efendi să comunice prințului Vogoride concluziile la care ajunsesem, „pentru ca firmanul să fie aplicat cît se poate de exact, afară de cazurile excepționale ce ar fi speciale pentru Moldova“ (a se vedea protocolul II 3.8) [2]. Nu pot ascunde Excelenței voastre faptul că părerea mea și aceea a colegilor mei a fost că, în conformitate cu intenția acestei fraze, caimacamul din Moldova era instruit să

https://biblioteca-digitala.ro

afle deciziile la care s-a ajuns aici pentru a le adopta, dacă circumstanțele locale ale celor două principate ar fi la fel, și lordul Stratford, observînd în depeșa către Excelența voastră că Poarta, fără să diminueze independența administrativă a celor două provincii, a garantat, atît cît se putea, că va lua măsuri pentru aplicarea locală și similară a firmanului, m-a întărit în convingerea mea.

Totuși, s-a întîmplat că prințul Vogoride, fără să aștepte să vadă care sînt interpretările noastre cu privire la firman, a procedat imediat la publicarea listelor electorale, alcătuite după propriile sale interpretări. Întrucît multe din aceste interpretări sînt contrare celor date de noi și întrucît una sau două par a fi opuse atît spiritului, cît și literei documentului interpretat, o însemnătate reală și practică a fost astfel dată altor circumstanțe cu caracter mai vag și, luînd în considerare conduita generală a caimacamului, s-a făcut imediat referință la acea depeșă, ale cărei intenții se considera că Excelența sa le-a interpretat greșit. Totuși, se pare acum că, deși această depeșă a fost rezultatul unei conferințe la Constantinopol și, cred eu, a fost redactată în timpul ședinței la acea conferință, interpretări complet diferite i-au fost date de părțile prezente la acea conferință și care au consimțit la concluziile sale. Acest fapt fiind făcut evident printr-o comunicare a baronului Prokesch, pe care domnul von Liechmann a prezentat-o și pe care o cunoșteam de mai înainte, am considerat că este just pentru prințul Vogoride și necesar pentru instrucțiunile Comisiei să se stabilească cu precizie ce a însemnat în realitate depeșa în cauză. Acest punct de vedere a fost adoptat, de asemenea, de Comisie și în consecință a fost expediat un mesaj telegrafic la Constantinopol.

Deci, Comisia, în colectiv, a cerut Conferinței să declare ce intenționa să transmită textul depeșei în cauză, și aș insista foarte mult asupra necesității ca în viitor să se evite la Constantinopol vreo înțelegere încheiată numai în ceea ce privește cuvintele, și să existe un acord amănunțit și o înțelegere completă a sensului, atunci cînd vreun ordin care provine de la Poartă sau de la reprezentanți trebuie să exercite o influență asupra problemelor de aici. În astfel de cazuri obscuritatea nu poate decît să perpetueze controversele de la un loc la altul și să introducă alte încurcături în starea de lucruri, amestecînd personaje noi cu dificultăți existente anterior.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

---

[1] Vezi doc. 95.
[2] *Acte și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 402—403.

101

București, 26 iunie/8 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Dificultățile ce decurg din lipsa de autoritate a comisiei. Informații privind situația din Moldova. Aprecieri asupra conduitei cai-

https://biblioteca-digitala.ro

macamului N. Vogoride. Remediile propuse de el lordului Stratford de Redcliffe pentru îndreptarea erorilor cauzate de aplicarea greșită a firmanului în Moldova.

No. 96 Bucharest, July 8, 1857

My Lord,

I was always sensible to the difficulties in which the Commission would be placed, by coming here, during the period of the elections, without definite powers.

Had the firman clearly and precisely given the Commissioners a general of specified authority, their presence would have been highly useful.

Had it fixed as the epoch for their arriving in the Principalities the epoch at which the Divans met, as being already constituted, they would at least have been relieved from all difficulties as to that manner in which the said Divans had been formed.

But to be here, as the firman enjoined, for the purpose of controling by their presence the conduct of the two Governments during the elections, without the manner of the control being defined, is to place them (whatever conduct they may pursue) in somewhat of a false position.

To see things take place, in express contradiction to the intentions expressed at Paris by the parties from whom emanated the joint instructions issued to the Commission, to see such things take place without a word of reproof, when we might by such a word, delivered on the spot, restrain and arrest them, is no doubt to incur a grave responsibility.

On the other hand to endeavour, except under the most evident necessity, to direct and influence these Governments, which are not placed under our authority, is to expose ourselves to the charge of a too active and meddlesome interference in the local affairs of these Countries, an interference from which we were undoubtedly prohibited.

In such circumstances as the present, for instance, to do and say nothing is hardly decorous ; to do and say anything is hardly legitimate, and therefore all I can promise is that (involved here in embarrassment which, when at Constantinople I foresaw) I will act unhesitatingly concerning them according to the best of my judgment, but I shall have great occasions to rely, in doing so, on Your Lordship's consideration and indulgence.

The affairs in Moldavia are those to which my observations principally apply. The complaints against the Government there are numerous and so notorious that were the Commission to sit here, and to pretend to ignore them, it would be ridiculous; at the same time after being acquainted with them, it is difficult to know what to do concerning them.

For my part I endeavored in all matters to keep as much as possible before me the principle that the Commission is a *whole,* and is

https://biblioteca-digitala.ro

meant to be whole, in order that it may thus bring to some common opinion the various opinions from which it proceeded.

For this reason I have favoured the idea of obtaining a knowledge collectively, of the information which each member of the Commission separately acquires, and of weighing and discussing that information together, so that extreme opinions, whether on this side or on that, might be reduced to a general level, and that at all events, our different governments might form their several views on the same facts.

Moreover, appeared to me that any attempt to conceal complaints would give an exaggerated impression as to their importance, and any refusal to hear complaints be held as the most signal proof of the weakness of the cause of the defending party.

Such were the reasons which induced me to declare for allowing such papers to be read to the Commission as were pronounced by any Commissioner to be calculated to throw light on the state of the Country, or on the conduct which the Authorities in either Principality had pursued with respect to the Elections, and this view having been finally adopted, a large mass of evidence has already been brought befcre us, and a large mass is still waiting us.

A good deal of this is based on intercepted letters, on stolen documents. A good deal rests upon bare and broad assertions, but a portion stands on tolerably creditable testimony. One part relates to a general system of abuse, corruption and oppression, another sets forth particular acts and individual cases: the whole conveys the impression of being the statement of a violent faction, which having been bought up by false hopes of success, is doubly disappointed by defeat, but which is not without some fair claims to redress as against the victorious party.

Matters are however still further complicated by the course which Prince Vogorides has observed with regard to the Firman ; deciding all passages in his own way, he has decided some contrary to the unanimous opinion of the Commission, and contrary to the opinions expressed, when I was at Constantinople, both by the Representatives and the Porte. It is true that in doing this he has, in my opinion, but slightly altered the general result of the elections, but he has nevertheless exposed himself to the charge that the whole of that result has been affected by these disputable decisions.

One section of the Commissioners would no doubt desire that Prince Vogorides should be removed, his conduct censured, his electoral lists destroyed, and a perfectly opposite system of Government initiated under a new chief.

I need hardly say that I am not prepared to join these Gentlemen, in carrying out their wishes. At the same time I can hardly affirm (as it is possible the Austrian Commissioner may declare) that anything in Moldavia has proceeded properly, that the Documents brought under our notice observe no sort of credit and that the conduct of the Kaimakam is above reproach.

Neither do I deem it possible, if the Governments of France, Russia, Prussia and Sardinia are to be brought to recognise the Divan about to assemble at Iassy, to leave matters precisely as they are.

https://biblioteca-digitala.ro

The general charges of abuse may be left unnoticed, but the proper interpretation of the Firman should be attended to; and the improper rejection of good voters, or insertion of bad voters undergo some adequate revision.

At present the Authorities who control the elections are subordinate Agents of the Government who conducts them.

In fact as against the Government (that is the party complained of) there is no control whatsoever.

The advice I should give is contained in my telegraphic message to Lord Stratford of the 6th Instant, and also, in a certain degree, in a telegraphic dispatch which I sent on the 5th inst. to Mr. Gardner (copies of both of which communications are herein enclosed) [1].

In the manner thus indicated it appears to me that the one or two principal errors (which are least capable of defence) with respect to the interpretation of the Firman would be corrected, all isolated or individual grievances, as to the application of the Firman, redressed, and the honour of the Porte justly vindicated.

At the same time I do not believe that the general color of the Divan would be greatly altered.

A certain additional delay might be required, but this delay would not be great and is perhaps on the whole a saving of time.

On the other hand, if nothing is done, we shall have to risk all for all, and must either sustain Vogoridis and his system as a whole, or let them both fall as a whole together, in the first place having a very doubtful triumph, in the latter a signal defeat.

Having conveyed to Lord Stratford the best opinions I can form here, I have left matters in a certain degree to his appreciation and I have only further to add that, in order to give Your Lordship some more precise idea of the nature of the evidence to which I am alluding, three or four extracts from that evidence of various kinds are herewith transmitted [2].

I have the honour...

H. L. Bulwer

P.S. A gentleman who is now at Bucarest on the part of Prince Vogorides has been asked by myself and Savfet Effendi to make out some kind of answer to the papers that we have received, but as yet I have not seen that answer.

Anexa I

București, 24 iunie/6 iulie 1857.

H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe : Discuțiile contradictorii din sînul Comisiei în legătură cu alegerile din Moldova și acuzațiile aduse lui N. Vogoride. Interpretarea dată de acesta firmanului nu poate fi acceptată — îndeosebi excluderea din listele electorale a celor avînd proprietăți ipotecate sau provenind din zestre — ea fiind în contradicție cu vederile Porții și ale reprezen-

https://biblioteca-digitala.ro

tanţilor puterilor garante. Propuneri în vederea revizuirii listelor electorale şi înfiinţarea unui tribunal suprem de apel pentru judecarea contestaţiilor. Imparţialitatea de care trebuie să dea dovadă Poarta.

Bucharest, July 6

Our late meetings have been long and stormy, many papers read and Russian Commissioner (who has become very violent) moved censure on Prince Vogorides as we all originally understood the Despatch of the 31-st May to enjoin that H. Ex. should adopt for Moldavia our solutions here (wehereon circumstances were identical) and that H.Ex. had paid no attention to such injunction or those amongst us who wished to defer. The Kaimakams were forced to rest their defence upon the possibility of the aforesaid Dispatch having been misunderstood it to require that its meaning should first be clearly established.

This course indeed become necessary on French and Austrian Commissioners stating that Mr. Thouvenel and the Internuncio placed two directly opposite constructions thereupon, while it appeared to Austrian and Turkish Commissioners and also myself that the Internuncio would not have insisted on his interpretation and that but recently, unless sure of its correctness. Hence the joint despatch which has reached you.

With regard to the general state of affairs my impression derives from the documents presented to the Commission and from some knowledge of what private papers are in the French Commissioner's possession, coupling this evidence as a whole with the fact that some interpretations given to the Firman in Moldavia are not defensible. To that if Russian, French, Sardinian and Prussian Cabinets carry out the positive threat of their Commissioners not to recognize the Moldavian Divan, they will have a strong case for the public, while the Porte will stand in a very awkward position. In the Moldavian interpretation of the Firman two points principally deserve attention, viz : the exclusion of all persons having any mortgage on their estate from the right not only of being eligible but actually of being electors, and also the refusal to admit the possession of a property derived by dowry as any qualification to political rights.

In regard to the first, I should recommend His Excellency to conform himself at once and entirely to our decisions. His error is in direct contradiction to all the views expressed at all times by the Porte and representatives. In regard to the second, his conduct need only depend on the laws and usages of Moldavia ; at all events the first change alluded to would greatly stengthen his position and but slightly affect the colour of the Divan. In regard to the individual complaints something also will have of necessity to be done. I would advise the Porte in order to put beyond doubt its good faith and impartiality, and to meet the charge that those who revise the electoral lists are mere agents of a Government accused of falsifying them, to establish in each Principality a supreme tribunal to sit for days after the lists as revised by Government are closed. The Ottoman Government might name such

https://biblioteca-digitala.ro

tribunal, or allow Commissioners to do so, or fix as a principle of selection that it consist of all persons who during last 5 years have been Presidents of Supreme Divan and Courts of appeal. This would answer perfectly here and I imagine it would also do so in Moldavia, which however by reference to names I will ascertain. In this manner it seems to me that we might stand our ground, and silence the opposite party whose great strength at this time is in the abuses that appear to have been committed ; otherwise I fear a triumph will be almost as great an embarrassment both here and at home. Pray let me know your opinion without delay. It is to be observed that, if the lists are rectified in the manner I have proposed, a question may arise as to whether 30 days from that rectification should now be allowed. Had such rectification been made before the lists had been published, the allowance of 30 days from that period would have been reasonable. But the Porte may now very reasonably agree with the Representatives to accord a far shorter delay, since but limited number of cases will arise from the proposed amendment, and consequently any lengthened time for additional revision is not required. Moreover, if the plan I have suggested and strongly counsel of a superior tribunal is acceded to, the final supervision of this tribunal will render the intermediate appeal to a lower one of less importance.

Anexa II

București, 24 iunie/6 iulie 1857.

H. L. Bulwer către S. Gardner : Îi cere să recomande în mod confidențial lui N. Vogoride să adopte, în interpretarea pasajelor neclare din firman, soluțiile propuse de comisie pentru Țara Românească. În chestiunea averilor provenite din dote să se țină seama de legile și obiceiurile din Moldova.

Sir H. Bulwer to Mr. Gardner — Iassy

Copy
Confidential

Bucharest, July 6, 1857

Many complaints have arrived here and some of a serious character. Prince Vogorides will know best whether the intentions of the Porte were that he should guide himself by the solutions of the Commissioners with respect to those passages of the Firman which they have interpreted and respecting which the circumstances are the same in both Principalities, but, if he has any doubt on the subject, I should recommend him at least adopting the principle we have adopted as regards mortgages, and he should observe that, according to the Firman, the case of a mortgage is spoken of as applicable to the eligible, whereas he applies it also to the Electors. As to the *"biens dotaux"*, it should be determined by the laws and usages in Moldavia, which may or may not differ from those in Wallachia.

https://biblioteca-digitala.ro

What I say is confidential and simply in answer to the Kaimakam's appeal to my advise concerning which he had better of at all uncertain telegraph direct to Constantinopole. I merely wish you to communicate the substance of this verbally to the Kaimakam.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 59—75 v.

■

Nr. 96

București, 8 iulie 1857

Excelență,

Am fost întotdeauna sensibil la dificultățile în care ar fi pusă Comisia, venind aici, în timpul perioadei alegerilor, fără împuterniciri precise.

Dacă firmanul ar fi dat comisarilor în mod clar și precis o autoritate generală sau o anume autoritate, prezența lor ar fi fost extrem de folositoare.

Dacă ar fi fixat ca epocă a sosirii lor în Principate perioada la care se întrunesc Divanurile, deja constituite, ei ar fi fost cel puțin scutiți de toate dificultățile referitoare la felul în care aceste Divanuri au fost alcătuite.

Dar ca ei să fie aici, după cum impune firmanul, în scopul de a controla prin prezența lor comportamentul celor două guverne în timpul alegerilor, fără ca modul de control să fie specificat, înseamnă a-i pune (oricare ar fi conduita ce o pot urma) într-o poziție oarecum falsă.

Să vezi că se petrec lucruri în completă contradicție cu intențiile exprimate la Paris de părțile de la care au emanat instrucțiunile comune elaborate pentru Comisie, să vezi că astfel de lucruri au loc fără un cuvînt de imputare, cînd am putea, printr-un astfel de cuvînt, spus la fața locului, să le împiedicăm sau să le oprim, fără îndoială înseamnă a-ți asuma o gravă responsabilitate.

Pe de altă parte, să te străduiești, în afară de cazurile de evidentă necesitate, să îndrumi și să influențezi aceste guverne, care nu sînt sub autoritatea noastră, înseamnă a te expune acuzației unei intervenții prea active și inoportune în treburile locale ale acestor țări, intervenție care ne-ar fi, fără îndoială, interzisă.

În astfel de împrejurări cum sînt cele de față, de exemplu, să nu faci și să nu spui nimic, abia dacă este decent, să faci și să spui orice, abia dacă este admisibil și deci, tot ce pot să promit este că (fiind implicat aici într-o încurcătură pe care, atunci cînd eram la Constantinopol, am prevăzut-o) voi acționa fără ezitare în această privință conform cu ceea ce rațiunea mea crede mai bun, sperînd că voi avea mari ocazii, procedînd astfel, să contez pe considerația și indulgența Excelenței voastre.

Treburile din Moldova sînt acelea la care se referă în principal observațiile mele. Plîngerile contra guvernului de acolo sînt numeroase și atît de cunoscute încît, dacă Comisia ar sta aici și ar pretinde că le ignoră, ar fi ridicol ; în același timp, după ce ai luat cunoștință de ele, este dificil să știi ce trebuie să faci referitor la ele.

https://biblioteca-digitala.ro

În ceea ce mă privește, m-am străduit în toate cazurile să mă ghidez, pe cît posibil, după principiul că această Comisie este un *tot*; și că este socotită să fie un tot, astfel încît să poată să aducă la un numitor comun diferitele opinii care se exprimă în cadrul ei.

Din acest motiv am favorizat ideea de a obține o cunoaștere colectivă a informațiilor pe care fiecare membru al Comisiei le obținea separat și de a cîntări și a discuta împreună acele informații, astfel încît păreri opuse, fie de o parte, fie de alta, să poată fi reduse la un nivel general și ca, în orice caz, diferitele noastre guverne să-și poată forma mai multe puncte de vedere despre aceleași fapte.

De altfel, mi se părea că orice încercare de a ține secrete plîngerile ar da o impresie exagerată despre importanța lor și orice refuz de a asculta plîngerile ar fi fost considerat drept dovada cea mai însemnată despre slăbiciunea cauzei partidului aflat în apărare.

Acestea au fost motivele ce m-au făcut să declar că trebuie să se permită Comisiei citirea anumitor acte, astfel cum au fost enunțate de vreun comisar, ca fiind menite să lămurească situația din țară sau conduita pe care autoritățile din fiecare principat au urmat-o în ceea ce privește alegerile și, punctul acesta de vedere fiind adoptat în final, o mulțime de mărturii s-a adunat deja în fața noastră și altă mulțime încă ne mai așteaptă.

Mare parte din acestea se bazează pe scrisori interceptate, pe documente furate. O mare parte se bazează pe afirmații goale și generale, dar altă parte se sprijină pe mărturii destul de onorabile. O parte se referă la un sistem general de abuz, corupție și presiune, alta denunță acte particulare și cazuri individuale, totul dînd impresia a fi descrierea unui grup violent, care, fiind stăpînit de speranțe false de succes, este dublu dezamăgit de nereușită, dar care nu renunță la satisfacția unor reclamații nu lipsite de oarecare dreptate contra partidului victorios.

Lucrurile sînt, totuși, încă și mai complicate în continuare de calea pe care a urmat-o prințul Vogoride cu privire la firman; hotărînd toate paragrafele în felul său, el a decis unele dintre ele chiar în contra părerii unanime a Comisiei și împotriva părerilor exprimate cînd eram la Constantinopol, atît de reprezentanți, cît și de Poartă. Este adevărat că, procedînd astfel, după părerea mea, a modificat numai puțin rezultatul general al alegerilor, dar, cu toate acestea, el s-a expus acuzației că întregul rezultat a fost afectat de aceste decizii discutabile.

O parte a comisarilor ar dori, fără îndoială, ca prințul Vogoride să fie îndepărtat, conduita sa criticată, listele sale electorale distruse și un sistem de guvernămînt complet opus inițiat sub un nou șef.

Abia dacă este nevoie să mai spun că nu sînt pregătit să mă alătur acestor domni la executarea dorințelor lor. În același timp, nici nu pot afirma (cum probabil poate declara comisarul austriac) că totul în Moldova a decurs convenabil, că documentele care ne-au fost aduse la cunoștință sînt departe de a fi autentice și că, în ceea ce privește conduita caimacamului, aceasta este mai presus de orice reproș.

Nici nu cred că este posibil, dacă guvernele Franței, Rusiei, Prusiei și Sardiniei trebuie să fie făcute să recunoască Divanul pe cale de a se aduna la Iași, ca lucrurile să fie lăsate exact așa cum sînt.

https://biblioteca-digitala.ro

Acuzațiile generale de abuz pot fi lăsate nebăgate în seamă, dar interpretarea corectă a firmanului trebuie să fie respectată și respingerea incorectă a votanților buni sau introducerea votanților necorespunzători trebuie să sufere o revizuire corespunzătoare.

În prezent, autoritățile care controlează alegerile sînt subordonate agenților guvernului, care le dirijează.

De fapt, față de guvern (adică partidul contra căruia sînt plîngerile) nu există nici un fel de control.

Sfatul pe care l-aș da este inclus în mesajul telegrafic expediat de mine la data de 6 curent lordului Stratford și, de asemenea, într-o anumită măsură, în depeșa telegrafică pe care am expediat-o la 5 curent domnului Gardner (ale căror copii sînt anexate la prezentul raport) [1].

Așa cum am indicat acolo, mi se pare că una sau cele două erori principale (care sînt cel mai puțin posibil de apărat) cu privire la interpretarea firmanului ar putea fi corectate, toate nedreptățile izolate sau individuale decurgînd din aplicarea firmanului îndreptate, și onoarea Porții reabilitată pe bună dreptate.

În același timp, nu cred că ar fi modificată componența generală a Divanului.

S-ar putea cere o anumită amînare suplimentară, dar această amînare să nu fie mare și aceasta, poate, în ansamblu, ar constitui o economie de timp.

Pe de altă parte, dacă nu se face nimic, va trebui să riscăm totul și fie să sprijinim pe Vogoride și sistemul său în întregime, fie să-i lăsăm pe ambii să cadă împreună ; în primul caz vom avea o victorie foarte dubioasă, în ultimul, o înfrîngere importantă.

Împărtășind lordului Stratford cele mai bune opinii pe care mi le-am putut forma aici, am lăsat lucrurile într-o anumită măsură la aprecierea sa și nu mai am decît de adăugat că, pentru a da Excelenței voastre o idee mai precisă despre natura mărturiilor la care fac aluzie ; trei sau patru extrase din acele mărturii, de diverse feluri, sînt transmise împreună cu acest raport [2].

Am onoarea...

H. L. Bulwer

P. S. O persoană care este acum la București din partea prințului Vogoride a fost rugată de mine și de Savfet efendi să dea un răspuns oarecare la actele pe care le-am primit, dar pînă acum nu am primit acel răspuns.

Anexa I

București, 6 iulie

Ultimele noastre ședințe au fost lungi și furtunoase, s-au citit multe documente și comisarul rus (care a devenit foarte violent) a propus o moțiune de cenzură împotriva prințului Vogoride, întrucît cu toții, de la început, am înțeles că depeșa din 31 mai impunea ca Excelența sa să adopte pentru Moldova soluțiile noastre de aici (acolo unde împrejurările erau identice) și că Excelența sa nu a dat atenție unei astfel de hotărîri

https://biblioteca-digitala.ro

sau acelora dintre noi care doreau amînarea alegerilor. Caimacamii au fost obligaţi să-şi sprijine apărarea pe posibilitatea ca depeşa menţionată mai sus să fi fost rău înţeleasă şi să fie nevoie ca înţelesul ei să fie mai întîi clar stabilit.

Această cale a devenit, într-adevăr, necesară pentru comisarii francez şi austriac, ei afirmînd că domnul Thouvenel şi internunţiul au dat acestei depeşe două interpretări direct opuse, în timp ce ni s-a părut, comisarului austriac, turc şi mie, că internunţiul nu ar fi insistat asupra interpretării sale, şi aceasta numai în ultimul timp, dacă nu ar fi fost sigur de corectitudinea ei. De aici, depeşa comună care a ajuns la dv.

Referitor la starea generală a lucrurilor, impresia mea derivă din documentele prezentate Comisiei şi dintr-o oarecare cunoaştere a unor documente particulare ce se află în posesia comisarului francez, la această părere de ansamblu adăugîndu-se faptul că unele interpretări date firmanului în Moldova nu pot să fie apărate. Mai mult, dacă guvernele rus, francez, sard şi prusac îşi pun în aplicare ameninţarea formală a comisarilor lor de a nu recunoaşte Divanul moldovean, ei vor crea un precedent puternic pentru public, în timp ce Poarta se va afla într-o poziţie foarte penibilă. În interpretarea moldovenească a firmanului, două puncte merită în special atenţia, anume : excluderea tuturor persoanelor avînd ipoteci asupra proprietăţilor lor de la dreptul nu numai de a fi aleşi, dar, de fapt, şi de a fi alegători, şi, de asemenea, refuzul de a se admite posesiunea unei proprietăţi derivînd din zestre, ca o calificare la drepturi politice.

Cu privire la primul punct, aş recomanda Excelenţei sale [prinţului Vogoride — n.n.] să se conformeze imediat şi complet deciziilor noastre. Eroarea sa este în contradicţie directă cu toate punctele de vedere exprimate în toate ocaziile de Poartă şi de reprezentanţi. În ceea ce priveşte cel de-al doilea punct, conduita sa necesită numai să respecte legile şi obiceiurile din Moldova ; în orice caz, prima modificare la care m-am referit ar întări mult poziţia sa şi ar afecta foarte puţin componenţa Divanului. Referitor la plîngerile individuale, ceva trebuie, de asemenea, în mod inevitabil, să fie făcut. Aş recomanda Porţii — pentru a nu mai fi vreo îndoială asupra bunei sale credinţe şi a imparţialităţii sale şi pentru a face faţă acuzaţiei că aceia care revizuiesc listele electorale sînt simpli agenţi ai guvernului, acuzaţi de falsificarea lor —, să stabilească în fiecare principat un tribunal suprem care să ţină şedinţe de judecare a contestaţiilor multe zile după ce listele revizuite de guvern au fost închise. Guvernul otoman poate numi el un astfel de tribunal sau să permită Comisarilor să facă aceasta, ori să fixeze ca principiu de selecţie ca el să fie format din toate persoanele care în ultimii 5 ani au fost preşedinţi ai Înaltului Divan sau ai Curţii de Apel. Aceasta s-ar potrivi perfect aici şi îmi închipui că, de asemenea, şi în Moldova, ceea ce voi preciza, totuşi, cunoscînd numele. În acest fel, mi se pare că ne-am putea păstra avantajul şi am reduce la tăcere partidul advers, a cărui mare putere în acest moment constă în abuzurile ce par să fi fost comise ; altfel mi-e teamă că o victorie ar fi aproape o tot atît de mare încurcătură atît aici , cît şi acasă. Vă rog să-mi faceţi cunoscută părerea

https://biblioteca-digitala.ro

dv. fără întîrziere. Trebuie de observat că, dacă listele sînt corectate în modul propus de mine, se poate ivi problema dacă 30 de zile de la acea rectificare trebuie să fie acum admise. Dacă o astfel de rectificare era făcută înainte ca listele să fie publicate, termenul de 30 de zile de la acea perioadă ar fi fost rezonabil. Dar acum Poarta poate foarte natural să fie de acord cu reprezentanții să consimtă la un termen mult mai scurt, întrucît numai un număr limitat de cazuri se vor ivi din amendamentul propus și, în consecință, orice prelungire a timpului pentru revizuire suplimentară nu este necesară. De altminteri, dacă planul pe care l-am sugerat și pe care-l recomand cu tărie, referitor la un tribunal superior, este acceptat, decizia finală a acestui tribunal va face ca apelul intermediar la unul inferior să fie de mai mică importanță.

Anexa II

Sir H. Bulwer către domnul Gardner la Iași

Copie — București, 6 iulie 1857
Confidențial

Multe plîngeri au sosit aici, dintre care unele au un caracter serios. Prințul Vogoride știe mai bine dacă intențiile Porții erau ca el să se ghideze după soluțiile comisarilor în ceea ce privește acele pasaje ale firmanului pe care ei le-au interpretat și pentru respectarea cărora împrejurările sînt aceleași în ambele principate, dar dacă are vreo îndoială asupra subiectului, i-aș recomanda să adopte cel puțin principiul pe care l-am adoptat referitor la ipoteci și va observa că, în conformitate cu firmanul, cazul unei ipoteci este considerat ca aplicabil celor aleși, în timp ce el îl aplică, de asemenea, și la alegători. În ceea ce privește „bunurile provenite din zestre" acest punct trebuie să fie hotărît de legile și obiceiurile din Moldova, ce pot sau nu să difere de acelea din Valahia.

Ceea ce spun este confidențial și reprezintă un răspuns la apelul caimacamului în legătură cu sfatul meu referitor la telegrama îndoielnică pe care mai bine n-ar fi trimis-o deloc la Constantinopol, și doresc ca dv. să comunicați verbal caimacamului numai conținutul acestei depeșe.

---

[1] Anexa I și II.
[2] Vezi *Acte și documente*, vol. IV, Buc., 1889, p. 382, 451—452, 898—899.

102

Constantinopol, 26 iunie/8 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon: Motivele trimiterii lui Ch. Alison la Iași în misiune neoficială. Anexează în copie instrucțiunile date secretarului de ambasadă britanic și scrisorile adresate prin el lui N. Vogoride și lui Samuel Gardner.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 604 Constantinople, July 8, 1857

My Lord,

In the hope of terminating the uncertainty and consequent embarrassment arising out of the view which is taken by the French Consul at Yassy and other zealous Unionists of the late proceedings of Prince Vogorithes [1], I have sent Mr. Alison to make inquiry on the spot, and to afford me as speedily as he can such reliable information as I may reasonably expect from a man of his ability and acquaintance with the Principalities. He embarked this morning for Galatz, and though I have given him letters to Mr. Gardner and Prince Vogorithes, he will act without any official display, and return to his duties here with all convenient expedition.

Inclosed for Your Lordship's information are copies of the instruction with which I have furnished him, and of the letters which I have addressed by him to Prince Vogorithes and Her Majesty's Consul.

In framing the instruction, I have gone into some particulars calculated, as I trust, to give a clear and correct view of the points on which information is desired, and of the principles and incidents which can hardly be lost sight of without prejudice to the inquiry.

I have honour...

Stratford de Redcliffe.

Anexa I

Iași, 16/28 iunie 1857.

Victor Place, consulul Franței la Iași, către contele Walewski, ministrul de externe al Franței : Nemulțumirea produsă în Moldova de publicareea listelor electorale pentru Divanul ad-hoc. Hotărîrea opoziției de a recurge la mijloace legale de acțiune. Rezumă conținutul protestului adresat de aceasta Comisiei europene de informare. Atrage din nou atenția asupra abuzurilor comise de căimăcămie și a consecințelor grave pe care le-ar putea avea pentru țară.

Copy Jassy, le 28 Juin 1857

Monsieur le Ministre,

La publication des listes électorales ne pourrait manquer de soulever dans le pays un mécontentement général et pour la première fois j'ai pu concevoir quelques inquiétudes.

Cependant l'on est parvenu à faire reconnaître à la plupart la nécessité de ne recourir qu'à l'emploi des moyens légaux. Il a donc été resolu qu'une protestation générale signée dans tout le pays serait adressée à la Commission contre les listes électorales et leurs résultats, en même temps que contre l'ensemble des actes de l'administration intérimaire.

https://biblioteca-digitala.ro

Un exemplaire de cette protestation part aujourd'hui même pour chacun des treize districts afin d'y être revêtu de signatures. Dans dix jours environ ce travail sera terminé et le document sera transmis à Bucharest.

J'avais annoncé dans une dernière dépêche l'intention de me livrer à un examen approfondi des listes électorales, mais cet examen se trouve fait dans la protestation collective dont la copie est ci annexée et je vais me borner à la résumer.

1. D'après les registres de la métropole il existe 3600 prêtres et les listes du Gouvernement n'en ont reconnu que 205 comme électeurs.

2. Il existe dans le pays 2000 grands propriétaires ; les listes n'en portent que 350 et encore pour faire ce chiffre de 350 a-t-on inscrit jusqu'à deux et trois fois les mêmes noms dans divers districts.

3. Il y a plus de 20.000 petits propriétaires et 2264 seulement sont appelés aux élections.

4. Dans les électeurs des villes on n'a inscrit que onze personnes pour représenter toutes les professions libérales de la Moldavie, tandis que à Iassy seulement il y a 78 avocats avec des diplômes réguliers ; 598 représentent tous les propriétaires des maisons des treize villes des districts, tandis qu'à Iassy seul, il y en a plus du double, 1190 représentent les corporations et sans compter ceux du territoire annexé, il y a 12.000 marchands et artisans sur les registres de la vestiarie.

Ainsi nous avons 4,658 électeurs pour ces quatre classes tandis qu'on aurait dû en inscrire en réalité plus de 40,000.

5. Il est vrai qu'on a inscrit 167,222 paysans qui n'éliront qu'au troisième degré et sous la surveillance des sous-préfets et ce chiffre n'est que pour faire nombre et faire croire à des listes considérables, tandis qu'en réalité sur 171,840, quatre classes ne sont représentées que par 4,658 et une seule par 167,222.

J'ajouterai une considération importante. Tout ce qui va se faire pour ce nombre considérable des paysans est illusoire, attendu que les élections au 1-er et 2-ème degré de cette classe sont déjà faites. V⟨otre⟩ E⟨xcellence⟩ en aura la preuve dans la copie ci-jointe d'une déposition qui a été faite au Consul de Prusse et qui nous révèle un scandal pareil à celui que j'ai eu à signaler pour les corporations de Iassy dans ma dépêche du 17 Mai no. 87 à laquelle était jointe la traduction d'un procès verbal de prétendues élections où les noms des délégués étaient en blanc. Il est vrai, m'a-t-on dit, que le gouv⟨ernement⟩ annonce qu'il fera de nouveau procéder aux élections des délégués des paysans, mais il y procèdera comme il l'a déjà fait.

J'ajouterai encore quelques détails.

Le Gouv⟨ernemen⟩t a prétendu que Fokchani était désigné pour envoyer deux députés parce que Galatz quoique plus grand n'était habité que par des étrangers, or des listes même il résulte que Galatz a 227 électeurs et Fokchani 92.

Iassy n'aura d'après les listes que 310 électeurs au lieu que Botoshani qui n'a pas le quart de l'étendue de la capitale en a 215.

La ville de Dorohoi n'a d'après la liste que cinq électeurs propriétaires des maisons, il faut que ce soit un singulier chef-lieu de district

https://biblioteca-digitala.ro

Enfin Bakeou qui a une population triple de celle de Housch mais qui est connue pour ses sentiments unionistes n'a que 77 électeurs, tandis que la petite ville de Housch, qui est il est vrai le siège de l'évèque Istratti, l'un des chefs du séparatisme, en a 130.

En un mot ces listes sont monstrueuses. Ainsi l'Administration Moldave dont j'ai depuis un an signalé les manoeuvres pour arriver par la violence et la fraude à fausser le voeu des population et à éluder les prescriptions du Traité de Paris a mis le comble à ses actes par la publication des listes électorales les plus mensongères. Mais de tels abus ne pouvaient s'accomplir sans résistance. Il en résulte une situation violente dont je ne dois pas dissimuler la gravité à V⟨otre⟩ E⟨ccelence⟩.

Tant qu'il est resté à la nation Moldave une lueur d'espoir elle a consenti à écouter la voix de la modération. Mais des élections et la réunion du Divan sous l'empire des menées frauduleuses qui ont été tant de fois signalées pourraient faire déborder la coupe, car il ne resterait plus d'illusion sur la chance d'arrêter légalement le torrent.

Signé
Victor Place

Anexa II

Constantinopol, 25 iunie/7 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către Charles Alison secretarul ambasadei, trimis în misiune în Principate : Despre sarcinile ce urmează să le îndeplinească la Iași : să obțină o informație satisfăcătoare asupra felului în care caimacamul N. Vogoride a pus în aplicare firmanul și să verifice veridicitatea acuzațiilor aduse acestuia cu privire la falsificarea listelor electorale.

Copy

Constantinople, July 7, 1857

Sir,

I avail myself with confidence of Your readiness to meet the requirements of the public service by instructing you to proceed to Iassy where it is desirable that I should obtain more complete information respecting the manner in which Prince Conaki Vogoridhes has carried into effect the Firman of convocation addressed to the Moldavian Government. Statements, accusing the Prince of having employed his authority for the suppression of public opinion and the formation of the Electoral lists in a spirit of partiality and unfairness, have been conveyed to the Commission at Bucharest and to the Porte and Representatives here. The Prince and his Agent at Constantinople deny the correctness of these charges which have hitherto found only a partial acceptance from those who are called upon to apply certain Provisions of the Treaty of Paris to Wallachia and Moldavia. It is stated at the same time in communications proceeding from the French

https://biblioteca-digitala.ro

Consul at Iassy and transmitted to the Porte by the French Embassy here that numbers in Moldavia are preparing to protest against the arbitrary measures attributed to the Caimacam, and that if it were not for the hopes of redress afforded by opening a safety-valve, the maintenance of public order would be seriously endangered.

Looking to Her Majesty's Commissioner and Consuls in the Principalities, to the Ottoman Ministers and the Austrian Internuntio, I find no additional advices calculated either to confirm or to disprove assertions, which, if they cannot be deemed wholly groundless, are but too likely to be tinctured with party zeal. This state of uncertainty is full of embarassment. It may lead to serious inconveniencies and even to deplorable results. The Principalities are roused to unusual excitement; the elections are held up as objects of mistrust, the operations prescribed by the Firmans are impeded; and the authorities have need of much firmness and discernment to avoid being placed in array against each other.

Under these circumstances I wish to have the benefit of Your personal inquiries and observations on the spot. Having to consult with the Porte and my Colleagues on all that relates to the execution of the Firmans, I naturally attach the highest importance to knowing what has actually occurred in preparing the Electoral lists and what real grounds, if any, there may be of complaint and remonstrance. You are well acquainted with the Principalities. You have been there already in search of information affecting their general condition. Your experience will enable you to attain the more limited object now in view without encountering those preliminary difficulties which might otherwise obstruct or retard Your inquiry.

At Iassy or at Bucharest the Caimacam was expected to carry the firman of convocation into effect, with scrupulous attention to its provisions and without any unnecessary delay. The Administration of each Principality being independent of the other, and the Divans about to be assembled, being entitled to the same independence, the execution of the firman, whether in Moldavia or Wallachia, was necessarily to have the same character. Each Caimacam was responsible for a loyal application of the terms of the Firman in his own Province. A perfect identity with respect to details could not be required, as circumstances differed on some points in the two Principalities.

Hence it occurred that doubts were raised at Bucharest as to the meaning or applicability of the Firman on certain points, while no such embarrassment was experienced by the authorities in Moldavia. The preparation of the Electoral lists continued, therefore, in Moldavia without interruption, although it was delayed in Wallachia by various references and consultations directed to the solution of the doubts entertained at Bucharest. Their solution was finally effected by a confidential understanding between the Caimacam of Wallachia and the Treaty Commission, and two questions have arisen out of the transaction, first, whether the decisions given for Wallachia should be taken as binding on Moldavia, and secondly whether such was the opinion expressed by the Conference held at Constantinople on the 30th of May.

https://biblioteca-digitala.ro

It appears to me now, as it did on that occasion, that the Caïmacam of Moldavia was under no obligation either to suspend his proceedings or to adopt the Wallachian decisions, being answerable only for a prompt and conscientious application of the Firman to the existing circumstances of Moldavia.

It was desirable at the same time that he should be made acquainted with the doubts entertained in Wallachia and with the terms of their solution, which are sought to have taken place before the end of May, as you will perceive on referring to the instruction addressed by the Porte to Savfet Effendi on the thirty first in pursuance of what had been agreed upon at the Conference.

Prince Vogorithes appears to have considered the explanations of the Firman adopted in Wallachia as altogether inapplicable to Moldavia ; at least there is no indication of his having accepted any of them partially. But he may have received them in his opinion too late, or he may of himself have interpreted the Firman in their sense.

Be that as it may, the Commission appears to doubt the propriety of his course and the Porte is assailed on his account with louder complaints and intimations of approaching resistance.

Such are the leading facts, and considerations to be borne in mind at the present juncture. The points to be cleared up are in immediate connection with them and may be thus enumerated :

1. Have the Electoral lists been made out in due conformity with the terms and real interest of the Firman ?

2. Which of the explanations adopted in Wallachia, if any, are capable of convenient application in Moldavia ?

3. Does their rejection in any way and what instances operate to the exclusion of individuals, who in virtue of them, would be entitled to the exercise of the elective franchise, or to the privilege of being elected ?

4. Should a revision of the Electoral lists be found indispensable on grounds of Justice, by what means could it be effected so as to insure an equitable result with least delay ?

5. Is there any proved or well established reason for concluding that urgent and arbitrary means have been employed for repressing public opinion, or giving a party result to the Elections.

I have to request that in proceeding to the verification of these matters you will communicate freely with Her Majesty's Consul at Iassy to whom I make known the object of your visit and from whom you are to receive whatever assistance he can lend toward its accomplishment. I furnish you with letters of introduction to the Caïmacam, and you will find no difficulty in communication at your discretion with the Consuls or Agents of those Powers who were parties to the Treaty of Peace. My general object is merely to obtain satisfactory information for my own guidance by means of your proved activity and discernment.

You can use the telegraph for conveying to me the first result of your inquiries and you can send me a fuller Report, if you deem it

https://biblioteca-digitala.ro

desirable, by Express. I should wish you not to set out on your return from Iassy without hearing from me in reply, either by Telegraph or by the return Messenger.

I am...

(Signed) Stratford de Redcliffe

Anexa III

Constantinopol, 26 iunie/8 iulie 1857.
Stratford de Redcliffe către N. Conachi-Vogoride, caimacamul Moldovei : Despre interesul ce-l poartă Principatelor Române ; îl recomandă pe Ch. Alison.

Copy Constantinople, July 8, 1857

Mr. le Caïmacam,

Je profite du départ de Mr. Alison, Secrétaire d'Ambassade, pour Iassy, où il doit s'entretenir avec Mr. Gardner, pour avoir l'honneur de présenter mes compliments à Votre Excellence.

Je n'ai pas besoin de vous dire, Mon Prince, que je ne cesse jamais de prendre un vif intérêt à tout ce que affecte le bien-être des Principautés dans leurs rapports avec l'Empire Ottoman, et que j'observe avec beaucoup de sollicitude tout ce qui pourrait embarasser leur marche à travers le difficultés de la crise actuelle.

Mr. Alison connaît mes sentiments à cet égard, et si Votre Excellence aurait l'occasion de causer avec lui, pendant le peu de jours qu'il compte passer dans Votre Capitale elle pourrait lui donner sans réserve toute la confiance qu'elle serait disposée à lui témoigner.

En tout cas j'ose le recommander à Votre bienveillance.

Veuillez...

Signed Stratford de Redcliffe.

Anexa IV

Constantinopol, 26 iunie/8 iulie 1857.
Stratford de Redcliffe către S. Gardner : Arată scopul misiunii lui Ch. Alison la Iași ; îi cere să-l sprijine și să-i pună la dispoziție informațiile de care dispune.

Copy Constantinople, July 8, 1857

Dear Sir,

Mr. Alison, who has already, I believe, the advantage of being acquainted with you, is going to Iassy at my request and I beg though it may not be necessary, to recommend him to Your confidence and friendly offices.

This object is to obtain information with respect to passing occurrences in Moldavia and especially at Iassy. He will communicate freely with you, and his instructions may serve to explain the view

https://biblioteca-digitala.ro

which I take of the present state of things. I need not request that you will give him all the assistance and information at your command. He has a letter of introduction to the Caimacam and he will be anxious to rturn as soon as he can possibly complete the inquiries which I have instructed him to make.

Yours...

(Signed) Stratford de Redcliffe.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 429; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1266, f. 210—235.

■

Nr. 604 Constantinopol, 8 iulie 1857

Excelență,

În speranța de a pune capăt nesiguranței și încurcăturii care rezultă, din cauza punctului de vedere adoptat de consulul francez la Iași și de alți unioniști zeloși despre ultimele comportări ale prințului Vogoride [1], am trimis pe domnul Alison să cerceteze la fața locului și să-mi furnizeze cît mai repede posibil acele informații pe care mă pot baza și le pot aștepta în mod firesc de la un om de capacitatea sa și cu cunoștințele sale despre Principate. El s-a îmbarcat azi dimineață pentru Galați și, deși i-am dat scrisori către domnul Gardner și prințul Vogoride, el va acționa fără vreo misiune oficială și se va întoarce la îndatoririle sale de aici cu toată promptitudinea convenabilă.

Pentru informarea dv. anexez copii ale instrucțiunii pe care i-am dat-o și ale scrisorilor adresate prin el prințului Vogoride și consulului Maiestății sale.

În redactarea instrucțiunii am intrat în unele detalii socotite, cred eu, să-i dea o viziune clară și corectă a punctelor de vedere asupra cărora este dorită informația și a principiilor și împrejurărilor care nu se pot pierde din vedere fără a prejudicia ancheta.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

Anexa I

Copie Iași, 28 iunie 1857

Domnule Ministru,

Publicarea listelor electorale nu se putea să nu provoace în țară o nemulțumire generală și, pentru prima oară, am resimțit o oarecare îngrijorare.

Cu toate acestea, s-a ajuns să se recunoască de către majoritate că este nevoie să nu se recurgă decît la folosirea mijloacelor legale. S-a hotărît deci să se adreseze comisiei un protest general semnat în toată țara împotriva listelor electorale și contra rezultatelor lor, precum și în același timp împotriva întregului ansamblu de acțiuni ale administrației interimare.

https://biblioteca-digitala.ro

Un exemplar al acestui protest pleacă chiar azi spre fiecare din cele 13 județe, pentru a fi completat cu semnături. În circa zece zile acest lucru va fi terminat și documentul trimis la București.

Printr-o ultimă depeșă anunțasem intenția de a face un examen amănunțit al listelor electorale, dar acest examen se găsește în protestul colectiv a cărui copie este anexată la prezenta, și mă voi limita la rezumarea lui.

1) După registrele mitropoliei există 3600 preoți și listele guvernului nu au recunoscut decît 205 ca electori.

2) În țară există 2000 mari proprietari, listele nu trec decît 350 și încă, pentru a ajunge la această cifră de 350, au fost înscrise de două și de trei ori aceleași nume în diverse județe.

3) Există peste 20 000 de mici proprietari și numai 2264 sînt chemați la alegeri.

4) La alegătorii din orașe au fost înscrise numai 11 persoane care să reprezinte toate profesiunile libere din Moldova, în timp ce numai la Iași există 78 avocați cu diplomă în regulă ; 598 reprezintă pe toți proprietarii de case din cele 13 orașe ale județelor, pe cînd numai la Iași sînt mai mulți decît dublul, 1190 reprezintă corporațiile și, fără să se mai țină seama de cei din teritoriul anexat, există 12 mii de negustori și meșteșugari în registrele Vistieriei.

Astfel, avem 4658 alegători pentru cele patru clase, în timp ce trebuiau să fie înscriși în realitate peste 40 000.

5) Este drept că au fost înscriși 167.222 țărani, care nu vor alege decît în al treilea grad și sub supravegherea subprefecților, și această cifră nu figurează decît ca să mărească numărul și să facă să se creadă în niște liste considerabile, pe cînd, în realitate, din 171.840, patru clase nu sînt reprezentate decît de 4658 și una singură de 167.222.

Voi adăuga un considerent important. Tot ce se va face pentru acest număr considerabil de țărani este iluzoriu, avînd în vedere că alegerile în primul și al doilea grad al acestei clase sînt gata făcute. Excelența voastră va avea dovada în copia aici anexată a unei depoziții făcută consulului Prusiei, care ne dezvăluie un scandal asemănător aceluia pe care l-am avut de semnalat pentru corporațiile din Iași în depeșa mea din 17 mai, nr. 87, la care era anexată traducerea unui proces-verbal de pretinse alegeri, unde numele delegaților erau în alb. Este adevărat, mi s-a spus, că guvernul anunță că va proceda din nou la alegerea delegaților țăranilor, dar va proceda așa cum a mai făcut-o.

Voi adăuga încă vreo cîteva detalii.

Guvernul a pretins că Focșanii a fost desemnat pentru a trimite doi deputați, deoarece Galațiul, deși mai mare, nu era locuit decît de străini, însă, chiar din liste rezultă că Galațiul are 227 alegători și Focșani 92.

Iași nu ar avea, după liste, decît 310 alegători, în timp ce Botoșani, care nu are nici un sfert din suprafața capitalei, are 215.

Orașul Dorohoi, după listă, nu are decît cinci alegători proprietari de case ; trebuie să fie o capitală de județ foarte aparte.

În fine, Bacău, care are o populație triplă decît aceea a Hușului, dar care este cunoscut pentru sentimentele sale unioniste, nu are decît

https://biblioteca-digitala.ro

77 alegători, în timp ce micul oraș Huși, care este, ce-i drept, sediul episcopului Istrati, unul dintre șefii separatismului, are 130.

Într-un cuvînt, aceste liste sînt monstruoase. Astfel administrația moldoveană, pentru care de un an am semnalat manevrele făcute pentru a ajunge prin violență și fraudă să falsifice dorința populațiilor și să eludeze prescripțiile Tratatului de la Paris, a întrecut măsura actelor sale, prin publicarea listelor electorale cele mai mincinoase. Dar, astfel de abuzuri nu se puteau efectua fără rezistență. Rezultă o situație violentă, a cărei gravitate nu o voi ascunde Excelenței voastre.

Atîta timp cît i-a mai rămas națiunii moldovene o licărire de speranță, ea a consimțit să asculte vocea moderației. Dar din alegeri și din întrunirea Divanului sub imperiul uneltirilor frauduloase care au fost de atîtea ori semnalate, s-ar putea să se reverse paharul, căci nu ar mai exista vreo iluzie asupra șansei de a opri legal torentul.

(Semnat) Victor Place

Anexă II

Copie

Constantinopol, 7 iulie 1857

Domnule,

Sînt încredințat că sînteți gata să faceți față cerințelor funcției dv. publice, însărcinîndu-vă să plecați la Iași, de unde ar fi de dorit să obțin informații mai complete referitoare la felul în care prințul Conaki Vogoride a dus la îndeplinire firmanul de convocare adresat guvernului moldovean. Declarații, acuzînd pe Prinț de a-și fi folosit autoritatea pentru înăbușirea opiniei publice și de alcătuirea listelor electorale într-un spirit părtinitor și nedrept, au fost trimise Comisiei de la București, precum și Porții și reprezentanților de aici. Prințul și agentul său de la Constantinopol neagă justețea acestor acuzații, ce, pînă acum, au fost numai parțial acceptate de aceia care sînt chemați să aplice anumite prevederi ale Tratatului de la Paris, în Valahia ca și în Moldova. Se specifică, în același timp, în comunicările venite de la consulul francez la Iași și transmise Porții de ambasada franceză de aici, că mulți din Moldova se pregătesc să protesteze contra măsurilor arbitrare atribuite caimacamului și că, dacă nu ar fi speranțele de îndreptare oferite prin deschiderea unei supape de siguranță, menținerea ordinei publice ar fi serios pusă în pericol.

Bizuindu-mă pe ajutorul comisarului și consulilor Maiestății sale din Principate, pe miniștrii otomani și pe internunțiul austriac, nu am găsit alte recomandări suplimentare, fie pentru a confirma, fie pentru a respinge afirmațiile care, dacă nu pot fi considerate complet lipsite de temei, sînt, mai mult ca probabil, impregnate de zel de partid. Această stare de nesiguranță este plină de încurcătură. Ar putea să ducă la inconveniente serioase și chiar la rezultate deplorabile. Principatele sînt neobișnuit de agitate, alegerile sînt înfățișate ca obiective de neîncredere, operațiile ordonate de firmane sînt stînjenite, iar autoritățile au nevoie de multă fermitate și discernămînt pentru a evita să nu intre în conflict una cu alta.

https://biblioteca-digitala.ro

În aceste circumstanțe, doresc să beneficiez de cercetările și observațiile dv. la fața locului. Avînd să mă consult cu Poarta și cu colegii mei asupra tuturor chestiunilor în legătură cu executarea firmanelor, este natural să acord cea mai mare importanță în a ști ce s-a întîmplat de fapt la pregătirea listelor electorale și care sînt motivele reale, dacă există, de reclamație și de protest. Dv. cunoașteți bine Principatele. Ați mai fost acolo în căutare de informații referitoare la starea lor generală. Experiența dv. vă va permite să ajungeți la obiectivul precis pe care-l avem acum în vedere, fără să vă ciocniți de acele dificultăți preliminare care ar împiedica sau întîrzia altfel ancheta dv.

La Iași sau la București, caimacamul trebuia să pună în practică firmanul de convocare, cu o atenție scrupuloasă față de prevederile lui și fără vreo întîrziere inutilă. Administrația fiecărui principat fiind independentă de cealaltă, iar Divanurile, pe cale de a se întruni, fiind îndreptățite la aceeași independență, îndeplinirea firmanului, fie în Moldova, fie în Valahia, trebuie neapărat să aibă același caracter. Fiecare caimacam era responsabil de aplicarea corectă a termenilor firmanului în propria sa provincie. O identitate perfectă față de detalii nu se poate cere, întrucît împrejurările sînt diferite în anumite puncte în cele două principate.

Deci, s-a întîmplat că la București s-au ivit îndoieli referitoare la semnificația sau aplicabilitatea firmanului în anumite puncte, în timp ce astfel de încurcături nu au fost întîlnite de autoritățile din Moldova. În Moldova continuă deci pregătirea listelor electorale fără întrerupere, deși în Valahia ea a fost amînată și prin diferite recomandări și consultări s-a ajuns la soluționarea îndoielilor întreținute la București. Soluționarea lor a fost rezolvată în cele din urmă printr-o înțelegere confidențială între caimacamul din Valahia și Comisia de informare a tratatului și s-au ivit două probleme din această tranzacție, prima, dacă deciziile date pentru Valahia trebuie să fie considerate de Moldova ca obligatorii și a doua, dacă aceasta era opinia exprimată de Conferința de la Constantinopol din 30 mai.

Mi se pare acum, așa cum mi s-a părut și cu acea ocazie, că nu exista nici o obligație pentru caimacamul din Moldova fie să suspende modul său de a proceda, fie să adopte deciziile din Valahia, el fiind răspunzător numai pentru aplicarea promptă și conștiincioasă a firmanului în împrejurările existente în Moldova.

În același timp, era de dorit să i se aducă la cunoștință îndoielile celor din Valahia și condițiile în care au fost soluționate, ceea ce se pare că s-a petrecut înainte de sfîrșitul lui mai, după cum veți înțelege din instrucțiunile adresate de Poartă lui Savfet efendi la 31, ca urmare a ceea ce s-a hotărît la Conferință.

Se pare că prințul Vogoride a considerat explicațiile firmanului adoptate în Valahia ca fiind întru totul inaplicabile Moldovei ; cel puțin nu există vreo indicație că ar fi acceptat parțial vreuna din ele. Dar poate că, după părerea sa, le-a primit prea tîrziu sau poate a interpretat firmanul în sensul lor.

Oricum ar fi, Comisia pare a se îndoi de justețea liniei sale de conduită, și Poarta este asaltată din această cauză cu proteste vehemente și comunicări privind o apropiată rezistență.

https://biblioteca-digitala.ro

Acestea sînt faptele principale și considerațiile de luat în seamă în actuala conjunctură. Punctele care trebuie clarificate sînt în imediată legătură cu ele și pot fi astfel enumerate :

1. Dacă listele electorale au fost întocmite strict conform cu clauzele și interesul real al firmanului ?

2. Care dintre explicațiile adoptate în Valahia, dacă există, pot fi aplicate convenabil în Moldova ?

3. Respingerea lor în orice caz și ce împrejurări ar duce la excluderea unor persoane care, în virtutea acestora, ar avea posibilitatea să-și exercite dreptul de a alege sau privilegiul de a fi ales ?

4. Trebuie considerată ca indispensabilă o revizuire a listelor electorale, pe motive legále ; prin ce mijloace se poate efectua aceasta, astfel ca să se asigure un rezultat echitabil în cel mai scurt timp ?

5. Există vreun motiv dovedit sau bine stabilit pentru a ajunge la concluzia că s-au folosit mijloace urgente și arbitrare pentru reprimarea opiniei publice sau pentru obținerea unui rezultat de partid în alegeri ?

Trebuie să vă rog ca, procedînd la verificarea acestor chestiuni, să comunicați în mod deschis cu Consulul Maiestății sale la Iași, căruia i-am făcut cunoscut scopul vizitei dv. și de la care veți primi orice ajutor vă poate acorda pentru realizarea lui. Vă dau scrisori de recomandare către caimacam și nu veți avea nici o dificultate să comunicați, cît vreți, cu consulii sau agenții acelor puteri care au participat la Tratatul de pace. Obiectivul meu general este numai de a obține informații satisfăcătoare pentru propria mea orientare prin mijlocirea activității și a discernămîntului de care ați dat dovadă.

Puteți folosi telegraful pentru a-mi transmite primul rezultat al cercetărilor dv. și îmi puteți trimite un raport mai complet, dacă veți considera că este de dorit, prin curier special. Aș dori să nu vă întoarceți de la Iași fără să aveți vești de la mine ca răspuns, fie telegrafic, fie prin curierul de înapoiere.

Sînt...

(Semnat) Stratford de Redcliffe

Anexa III

Copie Constantinopol, 8 iulie 1857

Domnule Caimacam,

Profit de plecarea domnului Alison, secretar de ambasadă, la Iași, unde trebuie să aibă convorbiri cu domnul Gardner, pentru a avea onoarea să prezint complimentele mele Excelenței voastre.

Nu este nevoie să vă mai spun, onorate prinț, că nu încetez niciodată să acord un viu interes pentru tot ceea ce afectează buna stare a Principatelor în raporturile lor cu Imperiul Otoman și că urmăresc cu multă solicitudine tot ceea ce ar putea împiedica trecerea lor peste dificultățile crizei actuale.

Domnul Alison cunoaște sentimentele mele în această privință și, dacă Excelența voastră ar avea ocazia să stea de vorbă cu el în

https://biblioteca-digitala.ro

timpul puținelor zile cît intenționează să stea în capitala dv., ar putea să-i acorde, fără rezervă, toată încrederea pe care ar fi dispusă să i-o arate.

În orice caz, îndrăznesc să-l recomand bunăvoinței dv.

Binevoiți...

(Semnat) Stratford de Redcliffe

Anexa IV

Copie Constantinopol, 8 iulie 1857

Stimate Domn,

Domnul Alison care, cred, a avut avantajul de a vă fi cunoscut, pleacă la Iași la dorința mea și, deși s-ar putea să nu fie necesar, îl recomand încrederii și serviciilor dv. prietenești.

Obiectivul său este de a obține informații cu referire la întîmplările care au loc în Moldova și, în special, la Iași. El va comunica liber cu dv. și instrucțiunile sale pot servi ca să explice punctul de vedere pe care l-am însușit în starea actuală de lucruri. Nu este necesar să vă mai cer să-i acordați toată asistența și toate informațiile de care dispuneți. El are o scrisoare de recomandare către caimacam și va fi dornic să se întoarcă de îndată ce îi va fi posibil să completeze cercetările pe care l-am instruit să le facă.

Al dv. ...

(Semnat) Stratford de Redcliffe

---

[1] Vezi anexa I.

103

București 27 iunie/9 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre sensul și conținutul recentelor comunicări primite de la Lordul Stratford de Redcliffe în legătură cu Conferința de la Constantinopol din 30 mai și cu depeșa din 31 mai adresată lui Savfet efendi privind interpretarea unor pasaje neclare din firmanul de convocare a Adunărilor ad-hoc. Este nemulțumit de felul cum problema firmanului și a aplicării lui a fost concepută și rezolvată de reprezentanții puterilor garante de la Constantinopol. Consideră că dificultățile din Moldova și Țara Românească pot fi soluționate numai prin aplicarea unei linii politice clare și loiale.

No. 100 Bucharest, July 9, 1857

My Lord,

Since writing despatch no. 91 [1] I have received a telegraphic message enclosed [2] and other communications from Lord Stratford, all

https://biblioteca-digitala.ro

arriving after the question to which I have referred as having been put by the Commission to the Conference had been assented to and dispatched. Previous to that I had no document for my guidance except the communication of Lord Stratford to Your Lordship detailing the result of the Conference of the 30th of May, and which did not of course reach me till long after the Despatch to Savfet Effendi dated 31st May had been received here, discussed, and acted upon.

The pith of Lord Stratford recent communications is to this effect that the Conference intended by the Dispatch in question to give Prince Vogorides the opportunities to acting upon our decisions, but did not make them obligatory upon him.

The Prince did not however wait for the opportunity which Her Majesty's Ambassador observes it was the intention of the Porte to give him inasmuch as that he published his Electoral lists at once and before he could ascertain what suggestions we were likely to propose.

In this case however I must add he has a fair excuse.

The Despatch of the 31st May was written as if our solutions were then given ; whereas we had not at that period learnt, as I have elsewehere pointed out, that such solutions were expected from us.

What I therefore complain of is the unbusinesslike manner in which the whole of this business was conducted.

A communication is made on a presumption which it must have been known at the time was erroneous.

That communication was intended to close a long series of isolated differences by a concurrent decision. Yet that decision is couched in such vague terms that the Commission here and Prince Vogorides at Iassy each attributed to it an opposite sense, while its very authors do not appear at this day in any wise agreed as to the meaning which their views were intended to convey.

On the other hand no protocol or record of the said conference seems to have been made and no joint explanation either to Savfet Effendy or the Commission sent. A difficulty, in short, was showed off from one set of shoulders on to another ; and this was called an adjustment.

I nevertheless respectfully suggest that difficult and complicated affairs are not to be treated in such a manner ; and that if they are so, the difficulty that is adjourned from to day will be greater tomorrow and become, when at last it must be plainly grappled with, beyond the possibility of control.

A straightforward clear and distinct line of policy is that now required ; and in my opinion, it is just in proportion to the fidelity with which such a policy is pursued that the embarrassments which now ⟨sorrowed⟩ us will augment or disappear.

I have honour...

H. L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Anexă

Constantinopol, 24 iunie/6 iulie 1857.
Stratford de Redcliffe către H. L. Bulwer : Precizări în legătură cu înțelesul atribuit de conferința ambasadorilor instrucțiunilor trimise lui Savfet efendi la 31 mai. Publicarea listelor electorale în Moldova trebuie să continue.

Copy

Constantinople, July 6, 1857

The object of our Conference in authorizing the Porte's instructions of May 31st to Savfet Effendi was in my aprehension to afford the kaimakam of Moldavia an opportunity of adopting the Wallachian decisions, insofar as he might deem them applicable to the circumstances of Moldavia and calculated to give a more complete effect to the terms and real intention of the Firman.

The electoral lists were left to continue. I will write to you again after communicating with the others. This is confidential.

(Signed) Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 101—107 v.

■

Nr. 100 București, 5 iulie 1857

Excelență,

De cînd am scris depeșa nr 91 [1], am primit mesajul telegrafic anexat [2] și alte comunicări din partea lordului Stratford, dar toate au sosit după ce problema la care m-am referit, ca fiind pusă de Comisie Conferinței, a fost aprobată și expediată. Înainte de aceasta nu am avut nici un document pentru a mă ghida, în afară de comunicarea Lordului Stratford către Excelența voastră care examinează în amănunt rezultatul Conferinței de la 30 mai și care, desigur, nu a ajuns la mine decît mult după ce depeșa către Savfet efendi cu data de 31 mai a fost primită aici, discutată și s-a acționat conform ei.

Esența recentelor comunicări ale Lordului Stratford este în sensul că prin depeșa în cauză Conferința a intenționat să dea prințului Vogoride posibilitatea să acționeze conform deciziilor noastre, dar că ele nu erau obligatorii pentru el.

Cu toate acestea, prințul nu a așteptat ocazia pe care ambasadorul Maiestății sale observă că era intenția Porții să i-o dea, întrucît el publicase listele sale electorale imediat și înainte ca să fi luat cunoștință de sugestiile ce i-am fi putut propune.

Totuși, în acest caz, trebuie să adaug că avea o scuză convenabilă.

Depeșa din 31 mai era scrisă ca și cum soluțiile noastre ar fi fost atunci date, în timp ce, în acel moment, după cum am mai semnalat altă dată, nu știam că astfel de soluții erau de așteptat de la noi.

https://biblioteca-digitala.ro

De ceea ce mă plîng deci, este modul puțin practic în care a fost condusă această afacere.

Se face o comunicare, bazată pe o presupunere care, trebuia să se știe în acel moment, era greșită.

Acea comunicare era destinată să pună capăt unei lungi serii de diferende izolate, printr-o decizie potrivită. Totuși, această decizie este concepută în termeni atît de vagi, încît Comisia de aici și prințul Vogoride la Iași, i-a atribuit fiecare sensuri opuse, în timp ce înșiși proprii săi autori, nu par astăzi a fi de acord în nici un fel asupra înțelesului pe care punctele lor de vedere erau destinate să-l transmită.

Pe de altă parte, se pare că nu fost făcut nici un protocol sau porces-verbal al acelei Conferințe și nici o explicație comună trimisă fie lui Savfet efendi, fie Comisiei. Pe scurt, o dificultate care a fost trecută de la unul la altul, aceasta numindu-se o aplanare.

Cu toate acestea, sugerez cu respect ca treburile dificile și complicate să nu fie tratate în acest mod căci, dacă sînt tratate astfel, dificultatea care este amînată astăzi, va fi mai mare mîine și va deveni, cînd în cele din urmă trebuie să fie tratată deschis, imposibil de controlat.

O cale dreaptă, clară și distinctă de politică este aceea de care este nevoie acum și, după părerea mea, aceasta este exact proporțională cu fidelitatea cu care o astfel de politică este urmată, astfel că încurcăturile care acum ne ⟨necăjesc⟩ sau se vor înmulți sau vor dispărea.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

Anexă

Copie

Constantinopol, 6 iulie 1857

Obiectivul Conferinței noastre, cînd a autorizat instrucțiunile Porții din 31 mai către Savfet efendi era, după părerea mea, de a acorda caimacamului din Moldova ocazia să adopte deciziile din Valahia, în măsura în care el le putea considera aplicabile împrejurărilor din Moldova și menite să aibă un efect mai complet în termenii și intenția reală a firmanului.

Listele electorale au fost lăsate să continue. Vă voi scrie din nou după ce voi fi comunicat cu ceilalți ⟨ambasadori⟩. Această știre este confidențială.

(Semnat) Stratford de Redcliffe

---

[1] Vezi doc. 100.
[2] Vezi anexa.

104

București, 27 iunie/9 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Își exprimă nemulțumirea, în legătură cu misiunea încredințată lui Ch. Alison la Iași de către Stratford de Redcliffe; complica-

https://biblioteca-digitala.ro

țiile pe care aceasta le crează. Necesitatea unei coordonări între el, Ch. Alison și Stratford de Redcliffe.

No. 102

Bucharest, July 9, 1857

My Lord,

I just learn through an indirect channel that Mr. Alison is sent to Iassy by H. M. Ambassador at Constantinople.

Lord Stratford, although I have endeavoured to be on terms of the most confidential correspondence with him, has neither informed me of this mission nor of its object and I need hardly say that I am thus placed in a most delicate and difficult position.

My object here has been to support the policy of H. M. Government and to maintain at the same time the honour and the good faith of the Country: to resist extremes and to prevent difficulties from being increased. To effect this object I must carry with me a certain weight by the supposition that my opinion is of influence, and I must at least be acquainted with what other Agents of H. M. Government are doing, saing or writing in the Principalities.

But if H. M. Ambassador has the authority to send missions into them of the nature of which I am ignorant — if the persons thus sent are to deal with the local Authorities without my knowledge or assent, and to make communications to Constantinople with which I am to be kept unacquainted — it is impossible for me to pursue any line of conduct or to know what sort of conduct I should pursue.

I have no mean jealousy of Mr. Alison nor any wish to prevent his employment in the Principalities simply on the ground that he is an agent of Lord Stratford and was originally recommended by him for the place to which Your Lordship appointed me.

For the sake of the public interest I should be glad to have the benefit of this Gentleman's services, but I must know what those services are to be; and I request that Lord Stratford should be desirous on the one hand to give me every information on that subject, and the other that Mr. Alison should be enjoined to carry on no correspondence of which I am ignorant and to hold no language and take no step without my knowledge and concurrence.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 55; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 111—113.

■

Nr. 102

București, 9 iulie 1857

Excelență,

Am aflat chiar acum printr-o cale indirectă că domnul Alison este trimis la Iași de către ambasadorul Maiestății sale la Constantinopol.

https://biblioteca-digitala.ro

Lordul Stratford, deși m-am străduit să fiu în termenii unei corespondențe foarte confidențiale cu el, nici nu m-a informat de misiunea sa, nici de obiectivul ei și abia dacă este nevoie să spun că sînt pus astfel într-o poziție foarte delicată și dificilă.

Obiectivul meu aici a fost să sprijin politica guvernului Maiestății sale și să mențin, în același timp, onoarea și buna credință a țării ; să rezist extremelor și să împiedic dificultățile să se mărească. Pentru a îndeplini acest obiectiv trebuie să-mi asum o oarecare răspundere presupunînd că părerea mea are influență și trebuie, cel puțin, să știu ce fac alți agenți ai guvernului Maiestății sale, ce spun și ce scriu în Principate.

Dar, dacă ambasadorul Maiestății sale are autoritatea să trimită misiuni în Principate, de a căror natură eu nu știu nimic — dacă persoanele astfel trimise trebuie să aibă de-a face cu autoritățile locale fără cunoștința sau asentimentul meu și să facă comunicări la Constantinopol de care eu sînt ținut deoparte — este imposibil pentru mine să urmez vreo linie de conduită sau să știu ce fel de conduită ar trebui să urmez.

Nu am nici o gelozie măruntă față de domnul Alison, nici vreo dorință să împiedic folosirea lui în Principate numai pe considerentul că este un agent al Lordului Stratford și că, inițial, a fost recomandat de el pentru locul în care Excelența voastră m-a numit pe mine.

Din considerație pentru interesul public, aș fi bucuros să pot beneficia de serviciile acestei persoane, dar trebuie să știu care sînt acele servicii și solicit lordului Stratford să dorească, pe de-o parte, să-mi dea toate informațiile asupra acestui subiect, și, pe de altă parte, să i se interzică domnului Alison să poarte vreo corespondență de care eu să nu știu și să spună ceva sau să ia măsuri fără cunoștința și aprobarea mea.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

105

[Londra], 27 iunie/9 iulie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Nehotărîrea guvernului britanic față de aplicarea vreunei sancțiuni pentru neregulile comise în alegerile din Moldova. O rezoluție a Divanului Moldovei contrară Unirii ar fi avantajoasă, deoarece ar împiedica alegerile din Țara Românească să ia un curs unionist.

Draft
No. 92

Foreign Office, July 9, 1857

Sir,

I sent you on the 8th Instant the following Telegram in cypher :

„We feel doubtful about sanctioning any course as a remedy for irregularities with the nature of which we are not fully acquainted and

https://biblioteca-digitala.ro

in order to avoid an inconvenience which may after all not arise.

There might be some advantage in a Note of the Moldavian Divan against Union, even though there had been some irregularity in the Elections, and it is likely that the Wallachian Elections will not be much more free from improper influence in a contrary direction."

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1277, f. 190.

■

Ciornă
Nr. 92

Ministerul Afacerilor Externe
9 iulie 1857

Sir,

V-am trimis la 8 curent următoarea telegramă cifrată :

„Sîntem nehotărîți în ceea ce privește aprobarea vreunei căi drept remediu al neregulilor despre a căror natură nu sîntem complet informați și pentru a evita orice inconvenient care s-ar putea, la urma urmelor, să nu se ivească.

Ar putea să fie utilă o notă a Divanului moldovean contra Unirii, chiar dacă au fost unele nereguli în alegeri, și este probabil că alegerile din Valahia nu vor fi scutite de o influență nelalocul ei într-o direcție opusă".

⟨Clarendon⟩

106

Constantinopol, 29 iunie/11 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Denunțarea alegerilor falsificate din Moldova și cererea de anulare a lor de către reprezentanții Franței, Rusiei, Sardiniei și Prusiei. Ezitările Porții. Impreună cu ambasadorul Austriei a propus guvernului otoman convocarea unei conferințe. Ordinul dat de Poartă lui N. Vogoride de amînare a alegerilor cu 8 zile. Trimiterea lui Ch. Alison la Iași pentru propria.lui informare.

No. 607

Constantinople, July 11, 1857 2 P.M.

My Lord,

I have had the honor to forward this day 2 P.M. to Your Lordships the following cyphered Telegram :

"The dominant questions are those of the civil list, the Bank and the Principalities [...].

The third has reached a stage which may be termed critical. The four representatives, who of late act exclusively together, denounce

https://biblioteca-digitala.ro

the electoral proceeedings in Moldavia and summon the Porte on its responsibility to suspend them with a view to change. The Porte hesitating between its fears and its wishes, owing to exaggeration on one side, maladdress on another and deficiency of information, has recourse to the Internuncio and myself for advice. The Commission, moreover, has applied for explanation of the real meaning of the Porte's instruction of May 31st to Savfet Effendi. The four Representatives consider it to be obligatory on the Caimacam of Moldavia. I and my Austrian Colleague hold it to be in point of application discretional under responsability. The Porte, as usual, looks out for an expedient. We have, finally, agreed on calling for a Conference which it is doubtful whether the French Ambassador and his three associates will accept. Meanwhile the Porte has ordered Prince Vogorides to defer the elections in Moldavia for eight days and to send up immediately a full explanation of his reasons for rejecting the Wallachian decisions as inapplicable to Moldavia. On my part I have sent Mr. Alison to Iassy, privately not secretly for information to guide my judgment in the matter."

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 429; P.R.O., F.O. 78/vol. 1266, f. 244—247 v.

■

Nr. 607 Constantinopol, 11 iulie 1857, 2 p.m.

Excelență,

Am avut onoarea să expediez azi la ora 2 p. m. Excelenței voastre următoarea telegramă cifrată:

„Problemele dominante sînt acelea ale listei civile, a băncii și Principatelor [...].

A treia a atins stadiul care poate fi calificat drept critic. Cei patru reprezentanți care, recent, acționează exclusiv împreună, denunță procedeele electorale din Moldova și fac apel la Poartă ca să le suspende, pe răspunderea lor, în vederea unei modificări. Poarta, ezitînd între temeri și dorințe, datorită exagerării, pe de-o parte, lipsei de tact și de informații, pe de alta, a recurs la internunțiu și la mine pentru aviz. De altfel, Comisia s-a adresat pentru explicarea înțelesului real al instrucțiunilor Porții din 31 mai către Savfet efendi. Cei patru reprezentanți consideră că acestea sînt obligatorii pentru caimacamul din Moldova. Eu și cu colegul meu austriac considerăm că, din punctul de vedere al aplicării, el poate dispune liber, dar cu simț de răspundere. Poarta, ca de obicei, caută un expedient. În cele din urmă am căzut de acord să convocăm o conferință, dar este îndoielnic dacă ambasadorul francez și cei trei asociați ai săi vor accepta. Între timp, Poarta a ordonat prințului Vogoride să amîne alegerile din Moldova pentru opt zile și să expedieze o explicație completă a motivelor sale pentru refuzarea deciziilor din Valahia ca inaplicabile în Moldova. Din partea mea, eu am trimis pe domnul Alison la

https://biblioteca-digitala.ro

Iași, în particular, nu în mod secret, pentru informații care să ghideze raționamentul meu în această chestiune".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

107

București, 2/14 iulie 1857.

R. G. Colquhoun către lord Clarendon ; Își anunță plecarea în concediu și înlocuirea lui cu R. A. O. Dalyell, secretarul consulatului britanic.

No. 26

Bucharest, July 14th 1857

My Lord,

Acting on the kind permission granted me by Your Lordship in Your telegram of last night, I have the honor to report that I quit Bucharest this evening for Kissingen. Mr Robert A. O. Dalyell, who has for eighteen months acted as my private Secretary and in whose judgment and discussion I have every confidence, is charged by me with the affairs of the Agency. It is with much regret I find myself constrained by painful circumstances to absent myself from my Post at such a moment. I can only assure Your Lordship that my absence will be as short as possible.

In the meantime I beg to recommend Mr Dalyell to Your Lordship. I have the pleasure to state that Sir Henry Bulwer fully concurs in the good opinion I entertain of Mr. Dalyell.

I have the honor...

R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1289, f. 135—136.

■

Nr. 26

București, 14 iulie 1857

Excelență,

Acționînd după binevoitoarea permisiune pe care Excelența voastră mi-a acordat-o prin telegrama de astă noapte, am onoarea de a raporta că astă seară plec de la București la Kissingen. Domnul Robert A. O. Dalyell, care timp de optsprezece luni a lucrat ca secretarul meu particular și în a cărui judecată și pătrundere am toată încrederea, a fost însărcinat de mine cu treburile agenției. Cu mult regret am fost constrîns de împrejurări dificile să lipsesc pe la postul meu intr-un asemenea moment. Pot doar asigura pe Excelența voastră că absența mea va fi cît mai scurt posibilă.

https://biblioteca-digitala.ro

Între timp, îmi permit să recomand pe domnul Dalyell Excelenței voastre. Am plăcerea să afirm că Sir Henry Bulwer este complet de acord cu părerea bună pe care o am despre domnul Dalyell.

Am onoarea...

R. G. Colquhoun

108

Constantinopol, 2/14 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Despre intervenția pe care a făcut-o pe lîngă Reșid pașa pentru întoarcerea, fără condiții, a exilaților români de la 1848 în țară.

Nr. 609 Constantinople, July 14, 1857

My Lord,

Having learnt by accident that the return of the Wallachian Exiles to their Country was retarded by a condition that they should pledge themselves to give no umbrage to the authorities and that Baron Prokesch had induced the Porte to require a promise to that effect, I spoke to Rechid Pasha upon the subject in the Internuncio's presence, and finally succeeded in obtaining assurances from both that the Sultan's act of clemency should go into execution without any kind of condition.

The conversation between us took place at a dinner in the tents, to which I had been invited by the Sultan's command, and I sent Mr. Seminons on the following day to claim from Rechid Pasha and his son, the Minister for Foreign Affairs, a complete and immediate fulfilment of the promise which had been given.

Inclosed herewith for Your Lordship's information are copies of my instruction to Mr. Dragoman Seminons and of his oficial report.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Anexa I

Pera, 28 iunie/10 iulie 1857

Stratford de Redcliffe către Henry Seminons, dragoman al ambasadei Angliei la Constantinopol : Să explice marelui vizir, Reșid pașa, avantajele pe care le-ar avea Poarta dacă ar acorda exilaților pașoptiști dreptul de a intra în Principate.

Copy

Mr. Seminons will call upon Reschid Pasha with my compliments and remind him of what passed yesterday at dinner between the Internuntio, himself and me, respecting the Wallachian Exiles. I presume, after the compliance expressed by Baron Prokesch, the Porte

https://biblioteca-digitala.ro

will proceed without delay to carry the Sultan's Irade into effect, and waive the demand of any engagement on the part of the Exiles. Besides doing an act of tardy justice, the Porte must perceive the advantage of making a good impression on the Principalities to whom the Exiles belong, and enlisting their gratitude on the side of the Turkish Government, as a set off against the unpopularity of resisting the Union. I trust that the Grand Vizir will lose no time in giving the necessary orders. I will say nothing of the manner in which I should be compromised by a disapointment so little expected ; out it must not be forgotten that the whole odium would fall on the Turkish Government.

You will let me know what answer the Grand Vizir may be pleased to give.

Pera, July 10, 1857

(Signed) Stratford de Redcliffe

Anexa II

Pera, 28 iunie/10 iulie 1857

H. Seminons către Stratford de Redcliffe : Raportează despre îndeplinirea instrucţiunilor primite în legătură cu acordarea iradelei de către sultan privind întoarcerea exilaţilor români în ţară. Măsurile luate de Reşid paşa în acest scop.

Copy

Pera, 10th July 1857

My Lord,

I have the honor to return inclosed herewith, Your Excellency's instruction of this day's date, respecting the Wallachian Exiles, which I have read attentively to His Highness the Grand Vizir in the presence of Ali Ghalib Pasha and I have the honor to report that Reshid Pasha entering fully into the spirit of it, and particularly of that part that has reference to the advantage that may arise for the Turkish Government from it's tendency to making a good impression on the party to which the Exiles belong, by allowing them to return to Wallachia without any engajement on their part, has requested Ali Ghalib Pasha to send forth with instruction to that effect to Savfet Effendi. Ali Ghalib Pasha requesting to know whether the Sultan's Sanction in this respect was required, I learnt for the first time that an Irade had previously been obtained to enforce Baron Prokesch's demand. Reschid Pasha advised the application to the Sultan being made without delay based on the grounds suggested by Your Excelency, and with a view to accelerate their departure. His Highness further advised, until His Majesty's sanction is given, that the necessary measures be taken to inform the parties concerned as also Savfet Effendi, that the Exiles are free to return without any engagement on their part.

I have the honour...

(signed) Henry Seminons

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 429 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1266, f. 258—265.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 609

Constantinopol, 14 iulie 1857

Excelență,

Aflînd din întîmplare că înapoierea exilaților români în țara lor a fost întîrziată de condiția că trebuie să se angajeze că nu vor crea necazuri autorităților și că baronul Prokesch a convins Poarta să ceară o promisiune în acest sens, am vorbit cu Reșid pașa asupra subiectului în prezența internunțiului și, în cele din urmă, am reușit să obțin asigurări de la ambii, că actul de clemență trebuie să fie executat fără nici un fel de condiție.

Conversația dintre noi a avut loc la un dineu în corturi, la care fusesem invitat din ordinul sultanului și am trimis a doua zi pe domnul Seminons să ceară de la Reșid pașa și de la fiul său, ministrul afacerilor străine, îndeplinirea completă și imediată a promisiunii date.

Pentru informarea Excelenței voastre anexez aici copii ale instrucțiunii mele către domnul dragoman Seminons și ale raportului său oficial.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

Anexa I

Copie

Domnul Seminons va vizita pe Reșid Pașa cu salutări din partea mea și îi va reaminti de ceea ce s-a petrecut ieri la dineu între internunțiu, el și mine, referitor la exilații din Valahia. Presupun că, după acordul exprimat de baronul Prokesch, Poarta va proceda fără întîrziere la aducerea la îndeplinire a iradelei sultanului și va renunța la cererea oricărui angajament din partea exilaților. În afară de aceasta, făcînd un act de dreptate tardivă, Poarta trebuie să înțeleagă avantajul de a face o bună impresie în principatele de unde aparțin exilații și să se asigure de recunoștința lor față de guvernul turc, ca o compensație contra nepopularității lui de a se opune unirii. Cred că marele vizir nu va întîrzia să dea ordinele necesare. Nu voi spune nimic despre felul în care aș fi compromis printr-o dezamăgire atît de puțin așteptată; dar nu trebuie să se uite că întreaga ură ar cădea asupra guvernului turc.

Vă rog să-mi aduceți la cunoștință răspunsul pe care marele vizir va dori să-l dea.

(Semnat) Stratford de Redcliffe

Anexa II

Copie

Pera, 10 iulie 1857

Excelență,

Am onoarea de a vă înapoia în anexă instrucțiunile Excelenței voastre cu data de azi, referitoare la exilații din Valahia, pe care le-am

https://biblioteca-digitala.ro

citit cu atenţie Înălţimii sale marelui vizir în prezenţa lui Ali Ghalib paşa şi am onoarea a raporta că Reşid paşa, înţelegînd perfect spiritul acestora, şi în special a acelei părţi referitoare la avantajul care s-ar putea ivi pentru guvernul turc din năzuinţa de a face o bună impresie asupra partidului căruia îi aparţin exilaţii, permiţîndu-le să se întoarcă în Valahia fără vreun angajament din partea lor, a cerut lui Ali Ghalib paşa să trimită instrucţiuni în acest sens lui Savfet efendi. Ali Ghalib paşa, interesîndu-se dacă s-a cerut sancţiunea sultanului în această privinţă am aflat pentru prima oară că o iradea fusese obţinută anterior pentru a sancţiona cererea baronului Prokesch. Reşid paşa a recomandat ca cererea către sultan să fie făcută fără întîrziere pe baza sugestiilor Excelenţei voastre şi în vederea accelerării plecării lor. Înălţimea sa a recomandat, în continuare, ca pînă la obţinerea sancţiunii Maiestăţii sale, să se ia măsurile necesare pentru informarea părţilor în cauză, ca şi a lui Savfet efendi, că exilaţii sînt liberi de a se înapoia fără vreun angajament din partea lor.

Am onoarea...

(Semnat) Henry Seminons

109

Bucureşti, 3/15 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Moţiunea de cenzură împotriva lui N. Vogoride propusă de comisarul rus, Basily, în şedinţa din 22 iunie/4 iulie. Opiniile sale cu privire la acuzaţiile ce se aduc caimacamului Moldovei. Propune înfiinţarea unui tribunal care să rezolve plîngerile din ambele principate. Conduita pe care ar trebui să o urmeze Poarta Otomană pentru a se pune capăt confuziei existente. În scopul evitării de noi complicaţii, a sugerat comisarilor să înceteze pentru moment orice discuţie cu privire la propunerea lui Basily.

no. 111

Bucharest, July 15, 1857

My Lord,

A long discussion has taken place as Your Lordship may see in Prot⟨ocol⟩ X [1] on a proposition made by Mr. Basily for censuring the conduct of Prince Vogorides.

The charges against the Prince rested on three grounds :

1st His inattention to the Dispatch of 31st May ; and addressed to him by Savfet Effendi, by the orders of the Porte :

2ndly His misinterpretation in some respects of the Firman the execution of which was entrusted to his care.

3dly The injustice and corruption which he is accused of having displayed in carrying out the Firman as he himself interpreted it.

To defend the Prince against a positive censure on these grounds without at least some further enquiry did not appear difficult.

https://biblioteca-digitala.ro

He paid no attention to the Dispatch of 31st May, but it does not appear at this moment clear that he was intended to do so; nor can he be blamed for not understanding the meaning of a document as to the intention of which its Authors still dispute.

So in regard to the interpretation he has given to the Firman, it would be injust not to admit that there is hardly a passage in that decree which, as applied to local circumstances, does not admit of doubt or dispute.

The Prince was told he had a right to interpret that paper as he thought proper, and if he used the licence thus accorded to him indiscreetly it is those who gave him the power he has unwisely exercised, who are in reality to blame, and who stand responsible to Europe, though he individually may be responsible to them.

Moreover in some cases (and those where in my opinion he is most in error respecting the Firman) he is nevertheless in conformity with the text of that document and, if only the text was communicated to him, it was that especially which he had to consult.

It is true we were told at Constantinople and have been told since, that text was not to be our absolute guide and that we were rather to be influenced by the principles which it was meant to embody, and which were sometimes in apparent opposition to it. But we were not authorized to inform the Kaimakam of Moldavia of this fact; and, if nobody else informed him of it, how was he to know it?

In regard to the faults committed by his administration, these faults, if we can rely upon the papers presented to us as genuine documents, have been great.

But it is to be borne in mind that the whole mass of evidence brought forward is evidently brought forward by a party, which has stuck at no means to assail its adversary, and it would be the height of injustice under such circumstances to pronounce a censure on the hearing of but one side of a case.

Neither is the Commission qualified to sift evidence so thoroughly as to be able (even were it charged with the task) to produce a satisfactory result: for more local knowledge of men and things than we can possibly pretend to possess is for this purpose absolutely required.

My intention therefore, although I regret the course which Prince Vogorides has pursued, was, if the debate had continued, to combat the vote of censure proposed, and dividing the question before us under two heads to have shown 1st that for the proper interpretation of the Firman in Moldavia we could only refer to the Conference at Constantinople to which we had finally submitted the doubts which had occurred in Wallachia, and that.

2dly with regard to the local application of the Firman (according to the interpretation given to it) in the different Districts, we could only declare there was ground for the investigation and judgment of an important and competent tribunal.

I am inclined to think that the Commission as a whole would after some discussion have agreed to this solution; and I am myself of opinion that the most fitting mode of reducing into something like order and regularity the confusion which has been allowed to arise is

https://biblioteca-digitala.ro

that of compelling the Ottoman Government to interpret its own Firman and of appointing a Superior Court of appeal which from its constituiton would be likely to be tolerably impartial to adjudge the various complaints that have arisen in one Principality and will probably arise in both as to the illegal acts of provincial Authorities.

On learning however from Savfet Effendi that the Porte required time in order to return an answer to the request which we had addressed to it, and on learning also from Lord Stratford, that a Conference of the Different Representatives was likely to be held at Constantinople; and being moreover informed that differences of a serious kind already existed between those Representatives, it seemed to me better to avoid further complications by any new suggestion at this moment and I therefore proposed that for the present all further discussion with respect to Mr. Basily's proposition should cease : which proposition was agreed to.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 147—153.

■

Nr. 111 București, 15 iulie 1857

Excelență,

A avut loc o lungă discuție, după cum Excelența voastră va putea vedea în protocolul X[1], asupra propunerii făcute de domnul Basily pentru cenzurarea comportării prințului Vogoride.

Acuzațiile contra prințului se sprijină pe trei motive :

1. Neluarea în seamă de către el a depeșei din 31 mai, adresată lui prin Savfet efendi, din ordinul Porții ;

2. Interpretarea greșită în unele privințe a firmanului, a cărui execuție era dată în grija sa.

3. Nedreptatea și corupția de care este acuzat că a dat dovadă în executarea firmanului, astfel cum l-a interpretat el.

A apăra pe prinț contra unei critici întemeiate pe aceste baze, fără cel puțin o anchetă suplimentară, nu părea să fie dificil.

El nu a dat atenție la depeșa din 31 mai, dar nu apare clar în acest moment că a intenționat să procedeze astfel ; nici nu poate să fie condamnat că nu a priceput înțelesul unui document, asupra intenției căruia autorii lui încă mai sînt în dispută.

Apoi, în ceea ce privește interpretarea pe care a dat-o firmanului, ar fi injust să nu se admită că abia dacă există vreun capitol din acel decret care, aplicat circumstanțelor locale, să nu admită un dubiu sau o controversă.

I s-a spus prințului că are dreptul să interpreteze acel document așa după cum crede el că este convenabil, și, dacă a folosit acest drept astfel acordat lui în mod imprudent, aceia care i-au dat această putere pe care a exercitat-o în mod nechibzuit sînt în realitate de condamnat

https://biblioteca-digitala.ro

și responsabili în fața Europei, deși el, individual, poate fi responsabil față de ei.

Mai mult chiar, în unele cazuri (acelea în care, după părerea mea, a greșit cel mai mult cu privire la firman) el este totuși în conformitate cu textul acelui document și, dacă numai textul i-ar fi fost comunicat, în special pe acesta trebuia să-l consulte.

Este adevărat că ni s-a spus la Constantinopol și ni s-a mai spus și după aceea că acel text nu trebuia să fie ghidul nostru absolut și că trebuia mai degrabă să fim influențați de principiile ce era destinat să le încorporeze și care erau uneori în aparentă opoziție cu el. Dar nu eram autorizați să informăm pe caimacamul Moldovei despre acest fapt, și dacă nimeni nu l-a informat despre aceasta, cum putea el să știe?

În ce privește greșelile comise de către administrația sa, aceste greșeli, dacă ne putem baza pe documentele ce ne-au fost prezentate ca documente autentice, au fost mari.

Dar, nu trebuie să uităm că întreaga cantitate de mărturii prezentată este evident furnizată de un partid care nu s-a lipsit de nici un mijloc pentru a-și asalta adversarul și ar fi culmea nedreptății în astfel de circumstanțe să se pronunțe o critică prin audierea numai a unei singure părți aflate în cauză.

Nici Comisia nu este calificată să examineze mărturiile atît de conștiincios încît să fie capabilă (chiar dacă ar fi însărcinată cu această treabă) să prezinte un rezultat satisfăcător, pentru că în acest scop este absolut necesară o mai bună cunoaștere locală a oamenilor și a lucrurilor decît se poate probabil pretinde că ea are.

Intenția mea, în consecință, deși regret calea pe care a urmat-o prințul Vogoride, era, dacă dezbaterile ar fi continuat, să combat votul de critică propus și, împărțind problema prezentată în două titluri, să fi arătat 1) că pentru corecta interpretare a firmanului din Moldova nu ne putem referi decît la Conferința de la Constantinopol, căreia i-am prezentat în cele din urmă îndoielile ce s-au ivit în Valahia și că 2) în ceea ce privește aplicarea locală a firmanului (conform interpretării ce i s-a dat) în diferite județe, putem numai să declarăm că există o bază pentru cercetarea și judecata unui tribunal important și competent.

Sînt înclinat să cred că, în ansamblu, Comisia, după o oarecare discuție, ar fi fost de acord cu această soluție și eu însumi sînt de părere că modul cel mai potrivit de a reduce la ceva care să semene a ordine și regularitate acea confuzie căreia i-a fost permis să se ivească, este acela de a forța guvernul otoman să interpreteze propriul său firman și de a numi o Curte Superioară de Apel, care, prin structura sa, ar putea fi suficient de imparțială în judecarea diferitelor plîngeri ce s-au ivit într-un principat și se vor ivi, probabil, în ambele, referitor la actele ilegale ale autorităților provinciale.

Totuși, aflînd de la Savfet efendi că Poarta avea nevoie de timp pentru a trimite un răspuns la cererea pe care i-am adresat-o, și aflînd, de asemenea, de la Lordul Stratford, că o Conferință a diferiților reprezentanți era probabil să fie ținută la Constantinopol; și fiind, de altfel, informați că diferende de natură serioasă există deja între acei reprezentanți, mi s-a părut că este mai bine să se evite complicații în conti-

https://biblioteca-digitala.ro

nuare printr-o sugestie nou venită în acest moment și deci am propus ca, deocamdată, orice altă discuție cu referire la propunerea domnului Basily să înceteze ; această propunere a fost aprobată.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

---

[1] Vezi *Acte și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 433—441.

110

[Londra], 3/15 iulie 1857.

Lord Clarendon către S. Gardner : Îi atrage atenția că nu și-a făcut datoria, netransmițînd lui Sir Henry Bulwer informații complete asupra evenimentelor din Moldova și îi cere ca pe viitor să nu mai dea ocazii la asemenea reclamații.

Draft
Mr. Gardner
No. 2

Foreign Office, July 15, 1857

Sir,

With reference to the letter addressed to you on the 27th of June by Sir Henry Bulwer, a copy of which was enclosed in Your despatch to me No. 12 of the 1st Instant, I have to state to you that Her Majesty's Government consider you have failed in your duty in not transmitting to Sir Henry Bulwer full and accurate information of all passing events in Moldavia, and I have to warn you against giving cause for similar complaints on his part.

C⟨larendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 60 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1292, f. 3.

■

Ciornă
D-l. Gardner
Nr. 2

Ministerul Afacerilor Externe
15 iulie 1857

Sir,

Cu privire la scrisoarea adresată dv. la 27 iunie de Sir Henry Bulwer, a cărei copie a fost anexată depeșei dv. pentru mine cu nr. 12 de la 1 curent, trebuie să vă informez că guvernul Maiestății sale consideră că nu v-ați făcut datoria de a transmite lui Sir Henry Bulwer informații complete și precise despre toate evenimentele care s-au petrecut în Moldova și trebuie să vă avertizez să nu mai dați motiv de plîngeri, de această natură, din partea sa.

C⟨larendon⟩

https://biblioteca-digitala.ro

111

Constantinopol, 3/15 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon: Confirmă primirea telegramei din 14 iulie (st. n.) referitoare la instrucțiunile trimise de guvernul francez reprezentanților săi diplomatici de la Constantinopol și București, prin care le cerea să considere amînarea alegerilor din Moldova drept o satisfacție și să înceteze lupta în viitor pentru alegeri.

Constantinople, July 15, 1857

No. 616

My Lord,

I have had the honour to receive this morning from Your Lordship the following cyphered Telegram dated yesterday, 7.40 P.M.

"The French Government have sent orders to their Agents at Constantinople and at Bucharest to accept the delay in the Moldavian Elections as a complete satisfaction, and not to continue the struggle respecting the elections any further."

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 429; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1267, f. 276—276 v.

■

Nr. 616

Constantinopol, 15 iulie 1857

Excelență,

Am avut onoarea să primesc de la Excelența voastră azi dimineață, următoarea telegramă cifrată datată ieri ora 7.40 p.m.

„Guvernul francez a dat ordin agenților săi de la Constantinopol și de la București să accepte amînarea alegerilor din Moldova ca o completă satisfacție și să nu mai continue în viitor lupta referitoare la alegeri".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

112

Constantinopol, 3/15 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon: Despre nota colectivă de protest, adresată lui Reșid pașa de cele patru puteri unioniste, împotriva falsificării listelor electorale din Moldova. Presiunile exercitate de E. A. Thouvenel și colegii săi asupra Porții și lipsa de fermitate

https://biblioteca-digitala.ro

a acesteia. Respingerea propunerii marelui vizir de amînare a alegerilor. Propunerea făcută lui Reșid pașa pentru convocarea unei conferințe în schimbul admiterii amînării alegerilor cu o săptămînă, propunere respinsă de ambasadorii Franței, Rusiei, Sardiniei și Prusiei. Opinia lui în legătură cu atitudinea ce ar trebui adoptată față de politica Franței.

Nr. 621

Constantinople, July 15, 1857

My Lord,

The Porte, notwithstanding other claims on its attention and the difficulty of transacting business, while the late rejoicings were in progress, has been frequent in its communications with the French Ambassador and his three associates on the one side and with the Internuntio and myself on the other, respecting the true intent of the instruction addressed to Savfet Effendi on May 31st and the manner in which the Electoral lists have been prepared in Moldavia.

Your Lordship is aware that conflicting views and complicated manoeuvres have attended the progress, or rather the oscillations of this struggle. Unfortunately what little is clear in the whole process affords matter of regret, and the final issue still rests in obscurity. Ministerial intrigues appear to have mingled with diplomatic differences, and the only certain result, hitherto obtained, is a week's postponement of the Election in Moldavia. The French, Sardinian, Russian and Prussian Representatives have hitherto acted uniformly together. Their identic Notes and Instructions have been addressed or communicated to the Porte, without reference to the Internuncio and myself. What we have known officially of their joint proceedings has come to us exclusively from the Porte or the commission.

The French Ambassador has taken the lead in urging the Porte to adopt his interpretation of the instruction to Savfet Effendi and to disavow the Electoral lists in Moldavia, as well as the Caimacam himself, who is held responsible for their conformity to the Firman. I have endeavoured to stem this violence, in concert with the Internuntio and Reshid Pasha, under the double disadvantage of having to apprehend a little too much zeal on the side of Austria, and not a little want of firmness on that of the Porte. All parties agree that the Firman is to be carried fairly and fully into effect. They disagree as to the manner of its application in Moldavia and I need not repeat that the question of uniting the Principalities under a single Government is the real interest at stake.

The Porte, under pressure from Mr. Thouvenel and his Colleagues, has constantly sought to weaken the position which I thought myself entitled, and indeed compelled by a sense of duty to take up. Consideration for the Porte's embarassment induced me to concede whatever in my view was not of paramount importance, and it is but fair to state the Internuntio acted generally in the same spirit, while Reshid Pasha, though having the Sultan, the Cabinet, and the French

https://biblioteca-digitala.ro

Ambassador to satisfy, deviated in no great degree from the course which we thought it essential to pursue. The Porte's official communication to Baron Prokesch and myself on the identic Note addressed to it by the four representatives, was followed, after some delay, by a confidential proposal to accept the decision of the Council thereon. That decision, which was not improbably concerted between Mr. Thouvenel and the party averse to Reschid Pasha in the cabinet, and to which His Highness had thought it necessary to assent, did not meet with my approval, or obtain the acquiescence of the Austrian Minister. We denied the right of the Porte to impose its single decision upon the other parties to the treaty, and I was also unprepared to accept the whole of the decision without amendment.

The discussion which took place on its merits, between the Internuntio, the Grand Vizier and myself, in Reschid Pasha's tent on the evening of the 9th Instant, terminated in the adoption of a course, which had previously occurred to me as the most natural and suitable mode of proceeding. A conference was to be demanded. The instruction, which the Commission had referred to us for interpretation, was the result of the previous conference here, and it had been drawn up with the consent of the Porte and all the Representatives.

Hence it obiously followed that the doubt as to its meaning would be best cleared up by a fresh consultation among the parties to its composition. The Grand Vizier on ceasing to resist this suggestion, observed that a recourse to it would occasion further delay, and consequently that it would be indispensable to defer the Elections in Moldavia for a week. Together with the Internuntio I agreed, after some hesitation, to this proposal, adding that the interval, thereby created, might be usefully employed in obtaining explanations from the Caimacam. Here we stopped but not till after midnight, and the Note and Instruction then drafted, are herewith forwarded, in copy, for Your Lordship's information [1], together with copies of the Notes, similar, but not identic, by which the Internuntio and I replied to the Porte's communication of the identic Note presented to it by the four Representatives [2]. No written answer or acknowledgment has been made to us by Ali Ghalib Pasha ; but we have been informed by an oral message from His Highness that the proposal of a conference has been rejected by Monsieur Thouvenel, and the three who follow his lead. Frequent communications have since passed confidentially between the Grand Vizier and Monsieur Thouvenel on one side, and between His Highness, Baron Prokesch and myself on the other, having in view some arrangement satisfactory to all parties, in the form of a new instruction to the Porte's commissioner for the guidance of Prince Vogorides. The draft prepared by the Porte has undergone amendments on both sides. The last version of it accepted by me and the Internuntio on an amendment, not refused by the Grand Vizier, is rejected by the French Ambassador who exonerates himself from all responsibility at the expense of the Porte and clings as pertinaciously to the Council's unauthorized decision, as if it had been his own.

Such are the main features of a system of dictation which, whether it be applied to the Porte alone, or to the Porte and other parties

https://biblioteca-digitala.ro

to the treaty of Paris, requires, I humble conceive, to be met with a firm, though temperate resistance. Taking into consideration Your Lordship's messages, dated yesterday, in connection with the preceding circumstances and the important questions at issue, I have come to the conclusion that it is better to stop where we are for the present, and to leave the four representatives, who will neither accept a conference, nor admit our fair interpretation of the disputed instruction, to justify the separate course which they have thought proper to pursue on their own responsibility.

I incline the more to this view of the matter as a Caimacam of Moldavia has sent in a brief statement of his reasons for rejecting the Wallachian decision as inapplicable to his Principality, and promises to follow it up with a fuller explanation by the Courier who may be expected to reach Constantinople tomorrow or next day.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Anexa 1

[Constantinopol, iulie 1857].

Instrucțiuni trimise de marele vizir Reșid pașa lui Savfet efendi comisarul Porții în Principate, în legătură cu alegerile din Moldova.

Copy.

La Sublime Porte désire que vous lui transmettiez sans le moindre délai des explications basées sur les motifs des circonstances locales qui constatent l'inpplicabilité à la Moldavie des termes de la solution des doutes Valaques, explications que vous donnerez sur chaque point des doutes séparément. Répondez par le premier courrier et envoyez moi un résumé par le Télégraphe.

Anexa II

[Constantinopol, iulie 1857].

Stratford de Redcliffe către Ali Ghalib pașa, ministrul de externe al Porții : Confirmă primirea notei identice adresată de cele patru puteri guvernului otoman, prin care se aduceau invinuiri caimacamului Moldovei. Respinge acuzațiile aduse lui N. Vogoride ca neîntemeiate, considerînd conduita acestuia conformă stipulațiilor tratatului de la Paris și Firmanului.

Projet de Note
Copie

V. A. m'a fait l'honneur de me communiquer par son office du... une note identique que L.L.E.E. l'Ambassadeur de France, les Envoyés de Russie et de Sardaigne, et le chargé d'Affaires du Gouvernement de

https://biblioteca-digitala.ro

S. M. le Roi de Prusse ont adressée à la S. Porte en leur qualité de Représentants des Puissances signataires du Traité du 30 Mars.

La susdite Note identique attribue au Caïmacam de Moldavie Prince Vogorides „un système d'illégalité, d'arbitraire et de violence", sans citer des faits à l'appui de cette assertion.

Me trouvant par cela privé d'asseoir une opinion sur la validité des motifs qui ont déterminé L.L.E.E. à émaner cette assertion je dois me tenir à mes propres informations qui m'arrivent de source officielle... D'après celles-ci la conduite du Caïmacam de Moldavie est conforme aux stipulations du Traité et aux termes du Firman.

J'ai le devoir de ne pas laisser ignorer à V. A. l'opinion des organes d'Autriche, mon Gouvernement n'étant pas moins disposé que tout autre de ne rien négliger pour assurer à la population de la Moldavie la complète liberté dans l'expression de ses vœux et certes, ne désire pas que, en déviation flagrante avec le texte et l'esprit du Traité du 30 Mars une pression de quel côté qu'elle vienne s'exerce sur elle.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 429 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1266, f. 295—305, 309—310 v.

■

Nr. 621

Constantinopol, 15 iulie 1857

Excelență,

Poarta, în ciuda altor reclamații în atenția sa și a dificultății de a trata afaceri, în timp ce ultimele serbări erau încă în curs, a avut contacte frecvente cu ambasadorul francez și cei trei asociați ai săi, pe de o parte, și cu internunțiul și cu mine, pe de altă parte, referitor la adevărata intenție a instrucțiunii adresate lui Savfet efendi la 31 mai și la felul în care listele electorale au fost pregătite în Moldova.

Excelența voastră știe că puncte de vedere opuse și manevre complicate au însoțit desfășurarea sau, mai degrabă, oscilațiile acestei lupte. Din păcate, puținul care este clar în acest întreg proces oferă motiv pentru regret și rezultatul final încă rămîne în obscuritate. Intrigi ministeriale se par că ar fi amestecate cu diferende diplomatice, și singurul rezultat sigur obținut pînă acum este amînarea cu o săptămînă a alegerilor din Moldova. Reprezentanții francez, sard, rus și prusian au acționat pînă acum în mod uniform împreună. Notele și instrucțiunile lor identice au fost adresate sau comunicate Porții fără referință la internunțiu și la mine. Ceea ce știm oficial despre procedeele lor comune ne-a parvenit exclusiv de la Poartă sau de la comisie.

Ambasadorul francez a luat conducerea în a stărui pe lîngă Poartă să adopte interpretarea dată de el instrucțiunilor către Savfet efendi si să dezavueze listele electorale din Moldova, ca și pe însuși caimacamul, care este făcut responsabil de conformitatea lor cu firmanul. M-am străduit să stăvilesc această violență, de acord cu internunțiul și cu Reșid pașa, avînd dublul dezavantaj de a mă teme de prea marele zel din partea Austriei și de o lipsă, nu mică, de fermitate din partea Porții. Toate partidele sînt de acord că firmanul trebuie executat corect și

https://biblioteca-digitala.ro

complet. Ele sînt în dezacord asupra felului cum el se aplică în Moldova și nu trebuie să repet că problema unirii principatelor sub un singur guvern este adevăratul interes pus în joc.

Poarta, sub presiunea domnului de Thouvenel și a colegilor săi, a căutat tot timpul să slăbească poziția pe care mă consideram a fi îndreptățit și desigur obligat de un sentiment al datoriei să o iau. Considerația față de încurcătura Porții m-a convins să cedez ceea ce, din punctul meu de vedere, nu era de o importanță capitală și nu este decît corect să declar că internunțiul a acționat, în general, în același sens, în timp ce Reșid pașa, deși trebuia să satisfacă pe sultan, guvernul și pe ambasadorul francez, s-a îndepărtat, nu prea mult, de la drumul pe care-l consideram esențial de urmat. Comunicarea oficială a Porții către baronul Prokesch și către mine asupra notei identice adresate ei de cei patru reprezentanți a fost urmată, după o oarecare întîrziere, de o propunere confidențială pentru a accepta decizia Consiliului asupra acestui subiect. Această decizie, care nu este improbabil să fi fost luată de comun acord între domnul Thouvenel și partidul opus lui Reșid pașa din guvern, la care Înălțimea sa a considerat că este necesar să-și dea asentimentul, nu a fost aprobată de mine, nici nu a obținut asentimentul ministrului Austriei. Am negat dreptul Porții de a impune decizia sa singulară altor părți semnatare ale tratatului și nici nu eram pregătit, de asemenea, să accept întreaga decizie fără amendament.

Discuția care a avut loc între internunțiu, marele vizir și mine, asupra calităților ei în cortul lui Reșid pașa, în seara de 9 crt., s-a terminat cu adoptarea unei căi, care îmi apăruse mai înainte ca fiind modul de a proceda cel mai natural și convenabil. Trebuia convocată o conferință. Instrucțiunile trimise de comisie pentru interpretare erau rezultatul conferinței anterioare de aici și fuseseră redactate cu consimțămîntul Porții și al tuturor reprezentanților.

Deci, era evident ca îndoiala asupra înțelesului ei să fie cel mai bine clarificată de recenta consultare între părți asupra redactării ei. Marele vizir, încetînd să mai reziste la această sugestie, a observat că un recurs la ea ar da ocazia unei alte amînări și, în consecință, că ar fi indispensabil să se amîne alegerile din Moldova cu o săptămînă. Împreună cu internunțiul, am fost de acord, după o oarecare ezitare, cu această propunere, adăugînd că intervalul creat astfel ar putea fi folosit în mod util pentru a obține explicații de la caimacam. Aici ne-am oprit, tîrziu la miezul nopții, și nota și instrucțiunea redactate atunci sînt trimise aici, în copie, pentru informarea Excelenței voastre [1], împreună cu copii ale notelor, similare, dar nu identice, prin care internunțiul și cu mine am răspuns comunicării Porții despre nota identică prezentată ei de către cei patru reprezentanți [2]. Ali Ghalib pașa nu ne-a dat nici un răspuns scris sau vreo confirmare, dar am fost informați printr-un mesaj verbal de Înălțimea sa că propunerea pentru o conferință a fost refuzată de domnul Thouvenel și de cei trei care urmează linia sa de conduită. De atunci au avut loc frecvente contacte confidențiale între marele vizir și domnul Thouvenel, de o parte și între Înălțimea sa, baronul Prokesch și mine, de altă parte, avînd în vedere unele aranjamente satisfăcătoare pentru toate părțile, sub

https://biblioteca-digitala.ro

forma unei noi instrucțiuni către comisarul Porții pentru orientarea prințului Vogoride. Ciorna pregătită de Poartă a suferit amendamente din ambele părți. Ultima versiune a ei, acceptată de mine și de internunțiu asupra unui amendament, care nu a fost refuzat de marele vizir, este respinsă de ambasadorul francez, eliberîndu-se de orice responsabilitate în dauna Porții și agățîndu-se atît de stăruitor de decizia neautorizată a Consiliului, ca și cum ar fi fost a sa proprie.

Acestea sînt principalele caracteristici ale unui sistem dictatorial, care, fie că este aplicat numai Porții, sau Porții și altor părți ⟨semnatare⟩ ale tratatului de la Paris, are nevoie, îmi imaginez, după umila mea părere, să fie primit cu o rezistență fermă, deși moderată. Ținînd seama de mesajele Excelenței voastre cu data de ieri în legătură cu împrejurările de mai înainte și cu problema importantă în litigiu am ajuns la concluzia că este mai bine să ne oprim acolo unde sîntem acum și să lăsăm pe cei patru reprezentanți, care nici nu vor să accepte o conferință, nici să admită interpretarea noastră corectă a instrucțiunii în dispută, să justifice calea separată pe care ei au considerat-o bună de urmat, pe propria lor răspundere.

Înclin cu atît mai mult spre acest punct de vedere al problemei, cu cît caimacamul din Moldova a trimis o scurtă declarație cu motivele sale pentru refuzarea deciziei din Valahia, ca fiind impracticabilă în principatul său, și promisiuni de a fi urmate de o explicație mai completă prin curierul care poate fi așteptat să ajungă la Constantinopol mîine sau în ziua următoare.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

Anexa I

Copie

Sublima Poartă dorește să-i transmiteți fără cea mai mică întîrziere explicații bazate pe motivele circumstanțelor locale, care constată inaplicabilitatea în Moldova a termenilor soluționării îndoielilor valahilor, explicații pe care le veți da pentru fiecare punct al nelămuririlor în mod separat. Răspundeți cu primul curier și trimiteți-mi un rezumat prin telegraf.

Anexa II

Proiect de notă
Copie

Alteța voastră mi-a făcut onoarea să-mi comunice prin biroul său din... o notă identică cu aceea a Excelențelor lor ambasadorul Franței, trimișilor Rusiei și Sardiniei și însărcinatului cu afaceri al guvernului Maiestății sale Regele Prusiei, trimisă Sublimei Porți în calitate de reprezentanți ai unor puteri semnatare ale tratatului din 30 martie.

Sus-zisa notă identică atribuie caimacamului din Moldova, prințul Vogoride, „un sistem de ilegalitate, de arbitrar și de voilență", fără să citeze fapte în sprijinul acestei afirmații.

https://biblioteca-digitala.ro

Fiind prin aceasta lipsit de putința de a-mi face o părere despre validitatea motivelor care au determinat pe Excelențele lor să emită această afirmație, trebuie să mă limitez la propriile mele informații parvenite din sursă oficială. După acestea, conduita caimacamului din Moldova este conformă cu stipulațiile tratatului și cu termenii firmanului.

Am datoria să nu las pe Excelența voastră să nu cunoască părerea autorităților austriece, guvernul meu nefiind mai puțin dispus decît oricare altul să nu neglijeze nimic pentru a asigura populației din Moldova completa libertate în exprimarea dorințelor sale și, desigur, nu dorește ca, prin îndepărtarea flagrantă de la textul și de la spiritul Tratatului din 30 martie, să se exercite asupra ei vreo presiune, din orice parte ar veni ea.

---

[1] Vezi anexele.

[2] Publicat în *Acte și documente*, vol. V, p. 87—88, doc. nr. 1457 și 1458; anexa II.

113

[Londra], 3/15 iulie 1857.

Lord Clarendon către Stratford de Redcliffe: Semnalează cazul lui Dumitru Brătianu și a altor trei exilați, sosiți la Giurgiu, cărora li se refuză intrarea în țară, și îi cere să acționeze pentru ca piedicile ce stau în calea reîntoarcerii lor să fie înlăturate.

Draft
Lord Stratford
No. 625

Foreign Office, July 15, 1857

My Lord,

With reference to Your Excellency's desp⟨atc⟩h No. 571 of 26th ult⟨im⟩o I inclose to Your Excellency a copy of a letter [1] which I have received [2] from M. Bratiano, who has been stopped at Giurgevo with three other exiles and refused leave to enter Wallachia, and I have to instruct Your Excellency to enquire into the case of these persons and to endeavour to cause the impediments to their return to their Country to be removed.

⟨Clarendon⟩

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1248, nepaginat.

■

Lord Stratford
Nr. 625
Ciornă

Ministerul Afacerilor Externe
15 iulie 1857

Excelență,

Cu privire la depeșa Excelenței voastre cu nr. 571 din 26 luna trecută, anexez pentru Excelența voastră o copie a unei scrisori [1] pe care am primit-o [2] de la domnul Brătianu, care a fost oprit la Giurgiu

https://biblioteca-digitala.ro

împreună cu alți trei exilați și i s-a refuzat intrarea în Valahia ; trebuie să informez pe Excelența voastră să cerceteze cazul acestor persoane și să se străduiască să înlăture cauza piedicilor pentru întoarcerea lor în țară.

⟨Clarendon⟩

[1] Lipsește din volum.
[2] Adăugat pe margine : 16 iunie 1857.

114

București, 4/16 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Instrucțiunile primite de Talleyrand în legătură cu amînarea alegerilor din Moldova și revizuirea listelor electorale. Versiunea acestuia cu privire la neînțelegerile existente la Constantinopol în această problemă. Opinia comisarului britanic privind modul de soluționare a crizei.

Bucharest, July 16, 1857

No. 112

My Lord,

I lost no time after receiving Your Lordship's telegraphic despatch of the 14th in seeing Monsieur Talleyrand and asking him what instructions he had received.

He immediately read me his instructions sent by telegraph which were to the effect that the Porte having assured the ambassador of France that the elections should be deferred a fortnight and the lists rectified, the Government of the Emperor considered this a sufficient satisfaction. "But" ; said M. de Talleyrand, "the facts are not quite as my Government anticipated. It appears that after the Porte had given M. de Thouvenel the assurance in question the Austrian and English Ambassadors demanded a Conference ; this the 4 other Representatives considering the Porte bound by the declaration it had already made, declined, and the Turkish Government, in order to see if some arrangement between it and the Representatives could not be made, has deferred matters for a week".

I believe in effect that M. de Talleyrand's version of the real state of affairs is correct, but at all events as the Commission has resolved to await for a time the results arrived at Constantinople, we shall know the exact facts of the case before any new discussions here take place.

My general impressions are that either everything relating to present arrangements in the Principalities should be left absolutely to the Commissioners, amongst whom the Porte is represented, or to the Representatives.

I have the honour... Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1284, f. 155—156.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 112

București, 16 iulie 1857

Excelență,

După ce am primit depeșa telegrafică a Excelenței voastre din 14 curent nu am pierdut timpul de a-l vedea pe domnul Talleyrand și a-l întreba ce instrucțiuni a primit.

El mi-a citit imediat instrucțiunile sale, trimise prin telegraf, care se refereau la faptul că, Poarta asigurînd pe ambasadorul Franței că alegerile trebuie să fie amînate cu două săptămîni și listele corectate, guvernul împăratului a considerat aceasta drept o satisfacție suficientă. „Dar, a spus domnul de Talleyrand, faptele nu sînt chiar așa cum a anticipat guvernul meu. Se pare că, după ce Poarta a dat domnului de Thouvenel asigurarea în cauză, ambasadorii austriac și englez au cerut o conferință, pe care ceilalți patru reprezentanți au refuzat-o, considerînd că Poarta este deja angajată prin declarația făcută, iar guvernul turc, pentru a vedea dacă nu se poate face vreun aranjament între el și reprezentanți, a amînat lucrurile cu o săptămînă".

Cred, de fapt, că versiunea domnului de Talleyrand asupra stării actuale de lucruri este corectă, dar, întrucît Comisia s-a hotărît să aștepte un timp rezultatele sosite de la Constantinopol, vom ști situația exactă a cazului înainte ca alte discuții să aibă loc aici.

Impresia mea generală este ca toate chestiunile referitoare la aranjamentele actuale din principate să fie lăsate în întregime fie în seama comisarilor, printre care Poarta este reprezentată, fie în seama reprezentanților ⟨diplomatici la Constantinopol⟩.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

115

București, 4/16 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Discuțiile din cadrul comisiei în legătură cu situația din Moldova. Propune înființarea de către Poartă a unui tribunal de apel, care să cerceteze abuzurile comise. De asemenea, să se ceară caimacamului să modifice interpretarea dată unor paragrafe din firman.

No. 113

Bucharest, July 16, 1857

My Lord,

We have, since my last communication upon the subject, had other papers presented and read to the Commission relative to Moldavian affairs. Some of them are forgeries by the administrative authorities of returns antedated and which never in reality took place.

https://biblioteca-digitala.ro

The Metropolitan's complaint was answered by Mons⟨ieur⟩ Liehmann and in some points successfully; but it seems to me impossible, though some of them are frivolous and vexatious, to pass over all the various charges against the Government in the adjoining province without destroying thereby the moral weight of the Divans, of the Commissioners, and of the European Governments.

The Porte however should in my opinion adopt spontaneously and without requirement the measure of appointing a supreme tribunal of appeal as to local cases of abuse, which tribunal should be composed without distinction of party, of the highest men in the Country; and my suggestion would be that all those who have during the last 5 years been presidents of tribunals of appeal should be the persons selected. Were the Ottoman Government to do this, and to signify to Prince Vogorides that he had better amend his interpretation of the Firman in one or two points, it might safely let any Commissioners or Representatives complain, and abide by the course it had pursued.

But as it is I cannot help feeling that it stands on weak ground, and by having to yield at last unwillingly will lose doubly what it would have lost by a timely concession.

I have indeed all along felt that its greatest danger would be that of taking a course from which it would have to recede; and against the impolicy of such a combination of rashness and weakness, I have constantly, as far as my humble influence could prevail endeavoured to protest.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 157—158.

■

Nr. 113

București, 16 iulie 1857

Excelență,

De la ultima mea comunicare asupra subiectului, au fost prezentate și citite Comisiei alte documente referitoare la afacerile din Moldova. Unele dintre ele sînt falsuri de alegeri antedatate și care de fapt nu au avut loc niciodată făcute de autoritățile administrative. Plîngerii Mitropolitului i s-a răspuns de către domnul Liechmann, în unele privințe cu succes, dar mi se pare imposibil, deși unele dintre ele sînt fără importanță și ofensatoare, să se treacă peste toate învinuirile aduse guvernului în provincia vecină, fără să se distrugă prin aceasta greutatea morală a Divanurilor, a comisarilor și a guvernelor europene.

Totuși Poarta trebuie, după părerea mea, să adopte, spontan și fără să i se ceară, măsura de a numi un tribunal suprem de apel pentru cazurile locale de abuz, care tribunal trebuie să fie compus, fără deosebire de partid, din oamenii cei mai importanți ai țării, și sugestia mea ar fi ca toți acei care au fost în ultimii cinci ani președinți de tribu-

https://biblioteca-digitala.ro

nale de apel să fie persoanele selectate. Dacă guvernul otoman ar face aceasta și ar atrage atenția prințului Vogoride că ar fi mai bine să modifice interpretarea dată de el firmanului în unul sau două puncte, el ar putea fără ezitare să lase pe oricare dintre comisari sau reprezentanți să-și exprime nemulțumirea, și să meargă pe calea pe care și-a ales-o.

Dar așa cum stau lucrurile, nu mă pot abține să nu simt că se sprijină pe o bază slabă și, în cele din urmă, trebuind să cedeze fără voie, va pierde dublu decît ar fi pierdut printr-o concesie la timpul oportun.

Într-adevăr, tot timpul am simțit că pericolul cel mai mare ar fi acela de a apuca pe o cale de la care ar trebui să revii și contra lipsei de diplomație a unei astfel de combinații de imprudență și slăbiciune am protestat întotdeauna, atît cît umila mea influență a putut convinge.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

116

București, 4/16 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre conduita comisarului otoman Savfet efendi, care n-a adus la cunoștință comisarilor instrucțiunile Porții cuprinse în depeșa din 1 mai ; explicații în legătură cu cauzele care au determinat-o. Critică modul de procedură al Porții în această împrejurare.

No. 114

Bucharest, July 16, 1857

My Lord,

With respect to Your Lordship's despatch no. 81 in which you say that "the conduct of Savfet Effendy in withholding the Porte's instructions to him on this subject was reprehensible and that his explanation was not satisfactory", I think it right in vindication of the Ottoman Commissioner to observe that he was placed in very peculiar circumstances.

The Porte, instead of summoning the Representatives to a conference to decide upon the question submitted to it and them, consulted each Representative separately and then, without any general concurrence, sent the Telegraphic despatch dated May 1st.

The force of this despatch however rested on one fact, viz that of the assent of all parties to it, and this fact not having been made clear, and M. von Liehmann being charged by B⟨aron⟩ Prokesch to say it had not been written with his "concert", it could no longer be acted upon and was therefore no longer worth being communicated to the other Commissioners.

So far the Ottoman Commissioner's conduct is explained, but what then becomes extraordinary is 1st that some correspondence in

https://biblioteca-digitala.ro

consequence of Baron Prokesch's declaration did not take place of if it did take place that it was not communicated to us, and 2nd that the Porte which must have known that we had not been informed of the despatch which gave us the authority to settle the firman in Wallachia ; and which knew, that as the Ottoman Commissioner had but just returned from Iassy we could not have acted upon that authority, even if we had known that we had possessed it should have written another despatch in which it presumed as a matter of course, that the preceding one had been laid before us and its intentions fully carried out. It is difficult to explain satisfactorily this singular mode of doing bussiness. But from what I have seen of Savfet Effendy, I am inclined to suppose that there must have been some causes for his conduct which it was not within his duty to explain and which it had not been in his power to control.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 159—160.

■

Nr. 114 București, 16 iulie 1857

Excelență,

Cu privire la depeșa Excelenței voastre nr. 81, în care spuneți că „purtarea lui Savfet efendi de a ascunde instrucțiunile Porții către el, în legătură cu acest subiect, era blamabilă, iar explicația sa nesatisfăcătoare", cred că este just, în apărarea comisarului turc, să se observe că el se găsea în împrejurări foarte speciale.

Poarta, în loc să convoace pe reprezentanți la o conferință ca să decidă asupra problemei prezentate atît ei cît și lor, a consultat pe fiecare reprezentant separat și apoi, fără să existe vreo unitate de vederi generală, a trimis depeșa telegrafică datată 1 mai.

Totuși, forța acestei depeșe se sprijinea pe un fapt, anume acela că toate părțile consimțiseră la ea și acest fapt, nefiind făcut clar, iar domnul von Liechmann fiind însărcinat de baronul Prokesch să spună că nu a fost scrisă cu „aprobarea" lui, nu se putea să se acționeze mai departe în baza ei și nu mai merita deci să fie comunicată celorlalți comisari.

Pînă aici conduita comisarului otoman este explicabilă, dar ceea ce devine apoi extraordinar este 1) că nu a avut loc vreo corespondență ca urmare a declarației baronului Prokesch, sau, dacă a avut loc, ea nu ne-a fost comunicată, și 2) că Poarta, care trebuie să fi știut că nu am fost informați de depeșa ce ne-a dat autoritatea să stabilim firmanul în Valahia și care știa că, întrucît comisarul otoman abia se înapoiase de la Iași, nu puteam să fi acționat conform acestei autorități, chiar dacă am fi știut că o avem, ar fi trebuit să scrie o altă depeșă, în care se presupunea că este de la sine înțeles că precedenta ne-a fost prezentată și că intențiile sale au fost complet executate. Este greu

https://biblioteca-digitala.ro

de explicat în mod satisfăcător acest mod curios de a trata afacerea. Dar, din cîte am observat la Savfet efendi, sînt înclinat să presupun că trebuie să fi existat unele motive pentru comportamentul său, pe care nu avea sarcina să le explice și care nu ar fi fost în puterea sa să le controleze.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

117

București, 4/16 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Atacul violent al comisarului prusian, Richthofen, împotriva lui Savfet efendi în legătură cu necomunicarea depeșelor din 1 și 31 mai; importanța exagerată ce se acordă, după părerea lui, acestui caz. Decizia comisiei de a se amîna alegerile și de a se acorda un răgaz de treizeci de zile pentru revizuirea listelor electorale. Modul în care Savfet efendi a comunicat această hotărîre caimacamului N. Vogoride și discuțiile purtate. Justifică conduita comisarului otoman.

No. 115 Bucharest, July 16,1857

My Lord,

I call Your Lordship's attention to a violent attack made by Monsieur Richthofen against Safvet Effendi, the Ottoman Commissioner, which is to be found in Protocol X[1], herewith forwarded to Your Lordship. I call Your Lordship's attention to this attack because a great deal is made of a fact which seems to me to require no vindication.

At the same time that the commission communicated through its President the Despatch May 31 of the Porte, some members of the commission were anxious that the Prince Vogorides, the kaimakam of Moldavia, should be instructed to delay his Electoral proceedings.

Others opposed this communication to Prince Vogorides; but had no objection to recording the principle it set forth in the Protocol, because in this way the Commission would not be overstepping the powers assigned to it. Finally it was agreed to confine our communication to the Prince to a simple communication of the Porte's instruction, but to record as a principle which we all asserted to that thirty days were to be allowed after the publication of the rectified lists.

Savfet Effendi without being charged to make this resolution known to Prince Vogorides did so, as I believe, from a desire to prevent the Prince getting, by too great precipitation, into some disagreeable scrape; but he never, at the time, mentioned to myself, or I believe to any one what he had done, considering that in this respect

https://biblioteca-digitala.ro

he had acted not so much as President of the Commission, as Turkish Commissioner.

Sometime afterwards however Baron Richthofen proposed that the Protocol to which I have been referring should be communicated to Prince Vogorides ; and then Safvet Effendi said he had already communicated it. It was the following day, I think, that, happening to call on Savfet Effendi on other business, he showed me two or three papers, and amongst these the letter of which he had spoken the day previous.

, I must say it appeared to me simply the sort of ordinary letter, which I should myself have written under similar circumstances and in no wise attracted my attention. This matter stood so until some days subsequently Baron Richthofen asked to have the letter to which such importance is now attached produced ; and as soon as it was produced a phrase in it was instantly the subject of vehement reproach.

The phrase was this : "if any rectification takes place". Four of my colleagnes as it will be seen considered that in saying "if any rectification takes place" Savfet Effendi meant to insinuate that no rectification was necessary.

Now i happen to know that he had no such intention and moreover it seemed to me perfectly natural that he should have made the case conditional ; because in reality, even as we had understood the ours of 31st May it was conditional, for it depended, first, upon the Commissioners coming to some joint arrangement with Prince Ghika, and secondly, upon the circumstances of Moldavia admitting of the interpretations which we gave to the Firman in Wallachia.

This view I stated, and although it was not asserted to, the debate, after it was given, took a less acrimonious character and finally dropped.

I hear however that, if Prince Vogorides conduct is again discussed, the four Commissioners of France, Prussia, Sardinia and Russia mean to lay great stress upon the points to which I am here alluding, and to justify Prince Vogorides by accusing Savfet Effendi, whose letter some I understand erroneously... imagine was written by Monsieur de Liehmann.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 161—166 v.

■

Nr. 115 București, 16 iulie 1857

Excelență,

Atrag atenția Excelenței voastre asupra unui atac violent din partea domnului Richthofen contra lui Savfet efendi, comisarul otoman, care poate fi găsit în protocolul X [1], expediat împreună cu aceasta Excelenței voastre. Atrag atenția Excelenței voastre asupra acestui

https://biblioteca-digitala.ro

atac, deoarece se face mare caz despre un fapt care mi se pare că nu necesită nici o justificare.

În același timp cînd Comisia a comunicat prin președintele ei depeșa din 31 mai a Porții, unii membri ai Comisiei s-au arătat nerăbdători ca prințul Vogoride, caimacamul Moldovei, să fie informat să-și amîne pregătirile pentru alegeri.

Alții s-au opus acestei comunicări către prințul Vogoride, dar nu au avut obiecțiuni pentru înregistrarea principiului pe care l-au enunțat în protocol, pentru ca, în acest fel, Comisia să nu depășească puterile atribuite ei. În cele din urmă s-a căzut de acord să se limiteze comunicarea noastră către prinț la o simplă comunicare a instrucțiunii Porții, dar totodată să se înregistreze ca un principiu pe care toți l-am susținut, că trebuia acordat un răgaz de 30 de zile după publicarea listelor rectificate.

Savfet efendi, fără să fie însărcinat să facă cunoscută această rezoluție prințului Vogoride, a făcut-o totuși, cred eu, dintr-o dorință de a-l împiedica pe prinț, ca, dintr-o prea mare grabă, să se bage într-o altă încurcătură dezagreabilă ; dar, în acel moment, nu a menționat ceea ce a făcut, nici mie, nici altcuiva, considerînd că în această privință a acționat nu atît ca președinte al Comisiei, ci în calitate de comisar al Turciei.

Totuși, la cîtva timp după aceea, baronul Richthofen a propus ca protocolul la care m-am referit să fie comunicat prințului Vogoride și atunci Savfet efendi ne-a spus că i l-a și comunicat. Cred că a fost în ziua următoare cînd, vizitînd din întîmplare pe Savfet efendi pentru altă afacere, el mi-a arătat două sau trei documente și, printre acestea, scrisoarea de care vorbise în ziua precedentă.

Trebuie să spun că mi s-a părut a fi felul de scrisoare obișnuită, pe care aș fi scris-o și eu în împrejurări similare și nu mi-a atras atenția în nici un fel. Lucrul a rămas astfel pînă ce, la cîteva zile după aceea, baronul Richthofen a cerut să i se prezinte scrisoarea căreia i se dă atîta importanță acum și, de îndată ce i-a fost prezentată, o frază din ea a devenit imediat un subiect de reproș vehement.

Fraza era aceasta : „dacă vreo rectificare are loc". Patru dintre colegii mei, după cum se va vedea, au considerat că spunînd „dacă are loc vreo rectificare" Savfet efendi înțelegea să insinueze că nu era necesară nici o rectificare.

Acum se întîmplă să știu că nu a avut o astfel de intenție și, de altfel, mi s-a părut perfect natural că trebuia să pună cazul condițional ; pentru că, de fapt, așa cum am înțeles, depeșa noastră din 31 mai era condiționată, întrucît ea depindea, în primul rînd, de comisari care trebuiau să ajungă la un aranjament comun cu prințul Ghica și, în al doilea rînd, de împrejurările din Moldova, ce trebuiau să se potrivească cu interpretările pe care noi le dădeam firmanului în Valahia.

Am prezentat acest punct de vedere și, deși nu a fost susținut, după ce l-am expus, dezbaterile au luat un caracter mai puțin dușmănos și în cele din urmă au încetat.

Am auzit, totuși, că, dacă se va pune din nou în discuție conduita prințului Vogoride, cei patru comisari ai Franței, Prusiei, Sardiniei și

https://biblioteca-digitala.ro

Rusiei înțeleg să dea o mare importanță chestiunilor la care mă refer aici și să-l justifice pe prințul Vogoride, acuzîndu-l pe Savfet efendi, a cărui scrisoare, după cît am înțeles, unii își imaginează greșit că ar fi fost scrisă de domnul Liechmann.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

---

[1] Vezi nota 1 de la doc. 109.

118

București, 5/17 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Instrucțiunile primite de comisarii Franței și Sardiniei privind rectificarea listelor electorale și amînarea alegerilor. Discuțiile care au avut loc la Constantinopol între marele vizir și reprezentanții puterilor în această problemă. Cererea ambasadorilor Angliei și Austriei de a se convoca o conferință în acest scop și respingerea ei de către reprezentanții celorlalte puteri. Hotărîrea Porții de a amîna alegerile cu o săptămînă.

Telegram from Sir Henry Bulwer

Copy — Bucharest, July 17, 1857
Decipher — Received July 18

With regard to Your Lordship's Telegraphs of the 13th and 14th, I think it right to inform you that the Instructions received here by the Sardinian and French Commissioners speak of the rectification of lists and postponement of Elections with the satisfaction accepted. According to what I hear the following facts have occurred at Constantinople. In the first instance the Grand Vizier declared confidentially to the different Representatives that a fortnights delay would be granted, our interpretations accepted and Moldavian lists rectified. French Sardinian, Prussian and Russian Representatives declared themselves satisfied with this; and I am told that it is in answer to a Despatch announcing this arrangement that France and Sardinia made their communications here.

But subsequently the English and Austrian Ambassadors asked, I think reasonably, for a Conference; the other representatives refused, saying they were already satisfied.

The Porte embarrassed has simply deferred Elections for a week to see what can be done, and in the meantime all is undecided. Such at least is my intelligence. I would ask the adjournment of discussions here for the moment, which was agreed to.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 193—193 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Telegramă de la Sir Henry Bulwer

Copie
Descifrare

București 17 iulie 1857
primită la 18 iulie

Cu privire la telegramele Excelenței voastre din 13 și 14 consider că este just să vă informez că instrucțiunile primite aici de comisarii sard și francez vorbesc de rectificarea listelor și amînarea alegerilor, acceptate cu satisfacție. Conform cu ceea ce am auzit, la Constantinopol s-au întîmplat următoarele fapte. În primul rînd, marele vizir a declarat confidențial diferiților reprezentanți că s-ar garanta o amînare de două săptămîni, că interpretările noastre au fost acceptate și că listele din Moldova vor fi rectificate. Reprezentanții Franței, Sardiniei, Prusiei și Rusiei s-au declarat satisfăcuți cu aceasta și mi s-a spus că Franța și Sardinia au făcut comunicarea lor aici ca răspuns la o depeșă ce anunța acest aranjament.

Dar, ulterior, ambasadorii englez și austriac au cerut, cred eu în mod rezonabil, o conferință, iar ceilalți reprezentanți au refuzat, spunînd că ei sînt deja satisfăcuți.

Poarta încurcată, a amînat pur și simplu alegerile cu o săptămînă, să vadă ce se poate face și, între timp, totul a rămas nedecis. Cel puțin aceasta este ceea ce știu eu. Am cerut suspendarea discuțiilor de aici pentru moment, ceea ce a fost aprobat.

119

Constantinopol, 5/17 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Despre starea de incertitudine ce domnește la Constantinopol. Presiunile exercitate de Thouvenel asupra Porții în vederea amînării alegerilor și a revizuirii listelor electorale din Moldova. Interesul Franței de a „promova" Unirea. Reșid pașa este înclinat spre un compromis în problema alegerilor. Atitudinea internunțiului Austriei față de această chestiune.

Nr. 622

Constantinople, July 17th 1857

My Lord,

It vexes me to state that the Porte has not yet come to a steady decision on the subject of Moldavia and its elections. The French Ambassador, or Monsieur Thouvenel — I know not which, — continues the game of intimidation and intrigue by which he has sought to promote the cause of Union by discrediting and retarding the Elections in that Principality. He is still backed by the Representatives of Russia, Prussia and Sardinia. He is still encouraged by the timidity

https://biblioteca-digitala.ro

of those who, at heart, are most opposed to him. He is still, I fear, excited by the desire of forcing a change of Ministry at the expense of Reschid Pasha.

I had ventured to hope that Your Lordship's telegraphic Message of the 13th and 14th, the explanations received from Prince Vogorides, the refusal of a Conference by the four Representatives and the objections which lie against a further postponement of the elections, would have prevailed with the Porte to act upon my advice, concurring, as it does, with that of the Austrian Internuncio. Such may still be the ultimate issue, but present appearances hardly warrant the expectation of it. Monsieur Thouvenel has produced a Telegraphic Instruction from Count Walewski, according to which the delay described in Your Lordship's message of the 14th [1] is not the term of eight days, announced in my telegraphic dispatch of July the 11th, but one extending to the end of the month. Not that any such difference appears from the wording of the message, as Your Lordship will perceive on referring to the copy of it inclosed herewith, but Monsieur Thouvenel construes it in that sense, as I am informed, grounding his interpretation on the report which he had made to his government of the Council's decision.

The dilemma prolonged by this discrepancy is not a little embarrassing. I see no reason to doubt that Your Lordship's Message of the 14th was intended as a reply to mine of the 11th. The instruction exhibited by Mr. Thouvenel contains no guard against a continuance of the struggle relating to the elections in Moldavia, while it mentions the orders transmitted by the Porte to Iassy. There is no time for referring to London and Paris without another postponement of the elections, which is deprecated by the last advices from Iassy, as calculated to increase the mischief already occasioned by the first postponement. The Grand Vizir, from some unknown motive, leans to a compromise and talk of resigning, if too much thwarted in that respect. The Internuncio cooperates generally with me and looks with regret on every proposition tending to retard the elections or to revise the Electoral lists in Moldavia. Though ready to act in concert with me on almost any terms, he prefers, as I do, that course which, starting from the rejected offer of a Conference, leaves the difficulty of replying to the Commission on the shoulders of those who caused it, and avoids as much as possible any interference with the progress of the Electoral proceedings in either of the Principalities.

It remains to be seen in what manner the Porte will, finally, endeavour to meet Mr. Thouvenel's demands without the sacrifice of any important interest. The present state of incertainty can hardly be prolonged beyond a day or two.

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 429; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1267, f. 1—6.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 622 Constantinopol, 17 iulie 1857

Excelență,

Mă irită să declar că Poarta nu a ajuns pînă acum la o decizie fermă asupra subiectului referitor la Moldova și alegerile de acolo. Ambasadorul Franței, sau domnul Thouvenel, — nu știu care — continuă jocul intimidării și al intrigii prin care a încercat să favorizeze cauza Unirii prin discreditarea și întîrzierea alegerilor în acel principat. El este încă sprijinit de reprezentanții Rusiei, Prusiei și Sardiniei. El este încă încurajat de timiditatea acelora care, în sinea lor, sînt cei mai opuși lui. Mă tem că el este încă mînat de dorința de a forța o schimbare de guvern în dauna lui Reșid pașa.

Am îndrăznit să sper că mesajul telegrafic al Excelenței voastre din 13 și 14, explicațiile primite de la prințul Vogoride, refuzul unei conferințe de către cei patru reprezentanți și obiecțiile ce stau contra unei amînări în continuare a alegerilor, ar determina Poarta să acționeze conform recomandării mele, care este de acord, așa cum este, cu aceea a internunțiului austriac. Aceasta poate încă să fie ultima chestiune controversată, dar aparențele actuale abia dacă ne îndreptățesc să ne așteptăm la ea. Domnul Thouvenel a arătat un ordin telegrafic de la Contele Walewski conform căruia amînarea, descrisă în mesajul Excelenței voastre din 14 [1], nu este de opt zile, cum anunțasem prin depeșa mea telegrafică din 11 iulie, ci a fost extinsă pînă la sfîrșitul lunii. Nu că o astfel de diferență apare din redactarea mesajului, după cum Excelența voastră își va da seama referindu-se la copia anexată aici, dar domnul Thouvenel o interpretează în acel sens, după cum sînt informat, bazîndu-și interpretarea pe raportul făcut de el guvernului său despre decizia Consiliului ⟨otoman⟩.

Dilema prelungită de această nepotrivire este destul de stînjenitoare. Nu văd nici un motiv să mă îndoiesc că mesajul Excelenței voastre din 14 a fost proiectat ca un răspuns la al meu din 11. Instrucțiunea arătată de domnul Thouvenel nu conține nici o dispoziție de punere în gardă contra continuării luptei referitoare la alegerile din Moldova, în timp ce menționează ordinele transmise prin Poartă la Iași. Nu mai este timp de a consulta Londra și Parisul fără o nouă amînare a alegerilor, dezaprobată de ultimele recomandări de la Iași, deoarece ar duce la mărirea neînțelegerilor deja ocazionate de prima amînare. Marele vizir, dintr-un motiv necunoscut, înclină pentru un compromis și vorbește de demisie, dacă este prea mult contracarat în această privință. În general, internunțiul cooperează cu mine și privește cu regret orice propunere avînd tendința să întîrzie alegerile sau să revizuiască listele electorale din Moldova. Deși gata să acționeze de acord cu mine aproape asupra tuturor clauzelor, el preferă, ca și mine, acea cale care, plecînd de la oferta refuzată a unei conferințe, lasă dificultatea de a răspunde comisiei pe umerii acelora care au produs-o și evită, atît cît este posibil, orice intervenție în evoluția procedeelor electorale în fiecare dintre principate.

https://biblioteca-digitala.ro

Rămîne de văzut în ce fel Poarta se va strădui, în final, să satisfacă cererile domnului Thouvenel fără să sacrifice vreun interes important. Starea actuală de incertitudine abia dacă mai poate fi prelungită o zi sau două.

Am onoarea...

Stratford de Redeliffe

[1] Vezi doc. 111.

120

Therapia, 8/20 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Străduinţele lui Thouvenel de a obţine o nouă amînare a alegerilor din Moldova, precum şi demiterea lui Reşid paşa. Eforturile sale şi ale internunţiului Austriei de a împiedica această dublă lovitură.

No. 628 Therapia, July 20th, 1857

My Lord,

I had the honour to forward to Your Lordship this evening the following cyphered Telegram [1].

"Judging from acts and appearances the French Ambassador has done his best to obtain a fresh postponement of the elections in Moldavia, and to bring about the dismissal of Reschid Pasha from Office. His efforts for the former at least of those objects have been seconded by the Representatives of Russia, Prussia and Sardinia, and for both by Reschid's secret opponents in the Cabinet. In concert with the Internuncio I have endeavoured to ward of these double blow. Our success is the result of much responsible exertion. While we were engaged on the 18th in keeping the Council steady to our views of duty under the Firman of Convocation, Monsieur Thouvenel had a private audience of the Sultan, which resulted in an order that Reschid Pasha should attend His Majesty at the Palace. This was done yesterday.

The Sultan inquired. His Minister explained. Nothing further has occurred. I saw the Pasha this morning, and his apprehensions seem to have ceased for the present. The Elections, which required a fresh order for their second postponement from after the eight days, constituting the term of their first postponement, are presumed to have commenced yesterday according to the previous announcement from Iassy. I have acted on the strength of convictions inspired principally by Your Lordship's Telegraphic Message of the 14th, founded, I cannot doubt, on mine of the 11th to Your Lordship. Particulars and explanations by the Messenger of 22nd."

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 429 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1267, f. 66—68.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 628 Therapia, 20 iulie 1857

Excelență,

Am avut onoarea să trimit în seara asta Excelenței voastre următoarea telegramă cifrată [1].

„Judecînd după acte și aparențe, ambasadorul francez a făcut tot ce a putut ca să obțină o nouă amînare a alegerilor din Moldova și să provoace demitera lui Reșid pașa din serviciu. Eforturile sale, cel puțin pentru primul dintre aceste obiective, au fost sprijinite de reprezentanții Rusiei, Prusiei și Sardiniei și, pentru ambele obiective, de adversarii secreți ai lui Reșid în guvern. De acord cu internunțiul m-am străduit să parez această dublă lovitură. Succesul nostru este rezultatul unui efort demn de încredere. În timp ce eram angajați pe 18 curent să ținem un consiliu ferm cu punctele noastre de vedere ce trebuiau să fie conforme cu obligația ce revenea din firmanul de convocare, domnul de Thouvenel avea o audiență particulară la sultan, care a avut drept rezultat prezentarea lui Reșid pașa la Maiestatea sa la palat. Aceasta s-a întîmplat ieri.

Sultanul s-a interesat, ministrul său a răspuns. Nu s-a mai întîmplat nimic altceva. Am văzut pe pașă azi dimineață și temerile sale par să fi încetat pentru moment. Alegerile, care aveau nevoie de un nou ordin pentru a doua amînare a lor peste cele opt zile, ce constituiau termenul primei lor amînări, se presupune că au început ieri potrivit cu anunțul anterior de la Iași. Am acționat conform puterii de convingere ce a emanat în special din mesajul telegrafic al Excelenței voastre din 14, bazat, nu mă îndoiesc, pe mesajul meu din 11 către Excelența voastră. Detalii și explicații prin mesagerul din 22."

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

[1] Telegrama a fost primită la Londra în ziua de 22 iulie.

121

Therapia, 8/20 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Transmite mesajul contelui Walewski înaintat de Thouvenel lui Reșid pașa, care exprimă satisfacția Franței în legătură cu decizia Porții de amînare a alegerilor din Moldova.

No. 629 Therapia, July 20th 1857.

My Lord,

I had the honour to forward to Your Lordship this evening the following cyphered Telegram [1] :

"The French Ambassador weakened the effect of Your Message the 14th [2] by giving Reshid the following message from Count Walewski.

https://biblioteca-digitala.ro

«Nous considérerons comme une satisfaction suffisante, s'il y est donné suite loyalement, les ordres transmis par la Porte à Iassy». It appeared to me that the same meaning was implied, and this impression has been corroborated by a Telegraphic Message from Vienna."

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 429 ; P.R.O., London, F.O., 78/vol 1267, f. 69—70.

■

Nr. 629

Therapia, 20 iulie 1857

Excelență,

Am avut onoarea să trimît Excelenței voastre astăseară următoarea telegramă cifrată [1] :

„Ambasadorul francez a atenuat efectul mesajului dv. din 14 [2], dîndu-i lui Reșid următorul mesaj de la contele Walewski : «Noi vom considera ca fiind o satisfacție suficientă dacă se dă urmare în mod cinstit ordinelor transmise de Poartă la Iași». Mi se pare că aceeași semnificație era subînțeleasă și această impresie a fost confirmată de un mesaj telegrafic din Viena".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

[1] Telegrama a fost primită la Londra în ziua de 22 iulie.
[2] Vezi doc. 111.

122

[Londra], 8/20 iulie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Confirmă primirea telegramei din 11 iulie în legătură cu misiunea lui Ch. Alison la Iași. Nemulțumirea lui Bulwer față de modul în care a procedat lordul Stratford de Redcliffe cu această ocazie. Necesitatea ca Alison să colaboreze cu el.

Draft
No. 95

Foreign Office, July 20, 1857

Sir,

I received from you on the 13th Instant the following Telegram in cypher, dated Bucharest July 11.

"I heard by accident that Mr. Alison was sent by Lord Stratford de Redcliffe to Iassy. In answer to my request for explanations, Lord Stratford de Redcliffe replies that Mr. Alison has gone to Iassy for information.

https://biblioteca-digitala.ro

That this gentleman should have been sent to Iassy with my concurrence for procuring information, in order that from that information and my own a legitimate result should be arrived at by me and communicated to Lord Stratford de Redcliffe, I understand and would cheerfully acquiesce in ; but that Lord Stratford de Redcliffe should deem he is not to be guided by the information conveyed to him on the responsible authority of Her Majesty's Commissioner in the Principalities with respect to the objects concerning that Commission, and that he is to have an independent Commissioner of his own to guide his judgment thereupon seems to me so wholly irregular that I submit the case to Your Lordship. My view is that Mr. Alison should not have been sent into the Principalities on subjects referring to my mission except with my knowledge and concurrence. Three of four hours would have settled this point. Coming here he should have been especially placed in communication with me : and told to consult with me as to the course he was to pursue and to transmit to me the information he received ; and it should have been clearly pointed out to him that on certain matters I am to be considered here the principal authority. My regret for what has occured is founded on public as well as private grounds since the sending of Mr. Alison in the manner in which he has been sent has already led to remarks and may lead to difficulties highly injurious to Her Majesty's Service. At the same time I am far from repulsing the aid of Mr. Alison's abilities ; and as matters now stand the only request I respectfully make is that Your Lordship (if Her Majesty's Government continue their confidence in me) should give Mr. Alison without delay instructions in the sense I have suggested and that he should be further told to return to Constantinople (should I express such a wish) by Bucharest, in order to tell me personally his opinions and convey mine directly to Her Majesty's Ambassador."

〈Clarendon〉

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol 1277, f. 196—199.

■

Ciornă
Nr. 95

Ministerul Afacerilor Externe
20 iulie 1857

Sir,

Am primit de la dv. la 13 curent următoarea telegramă cifrată datată București, 11 iulie :

„Am auzit din întîmplare că domnul Alison a fost trimis de lordul Stratford de Redcliffe la Iași. Ca răspuns la cererea mea de explicații, lordul Stratford de Redcliffe a replicat că domnul Alison s-a dus la Iași pentru informații. Înțeleg ca acest domn să fi fost trimis la Iași de acord cu mine pentru a procura informații, pentru ca din acele informații și din informațiile mele să ajungă la un rezultat justificat pe care să-l comunic lordului Stratford de Redcliffe ; mi-aș fi dat bucuros asentimentul ; dar ca lordul Stratford de Redcliffe să fi con-

https://biblioteca-digitala.ro

siderat că nu se poate orienta după informațiile transmise lui de specialistul competent, comisarul Maiestății sale în Principate, referitoare la ofiectivele ce privesc Comisia și că el trebuie să aibă un comisar independent al său pentru a-i orienta judecata, mi se pare cu totul nepotrivit, încît supun cazul Excelenței voastre. Punctul meu de vedere este că domnul Alison nu trebuia să fie trimis în Principate pentru subiecte ce se refereau la misiunea mea, afară numai dacă aceasta era cu știința și aprobarea mea. În trei sau patru ore acest punct ar fi fost stabilit. Venind aici el ar fi trebuit să fie pus în comunicație cu mine în mod special, să i se spună să mă consulte referitor la calea de urmat și să-mi transmită mie informațiile pe care le primea și ar mai fi trebuit să i se atragă atenția clar că, în anumite probleme, eu trebuie să fiu considerat aici autoritatea principală. Regretul meu pentru ceea ce s-a întîmplat se bazează pe motive atît oficiale, cît și particulare, întrucît trimiterea domnului Alison, în felul în care a fost trimis, a dus deja la observații și poate duce la dificultăți foarte nocive pentru serviciul Maiestății sale. În același timp, sînt departe de a respinge sprijinul competent al domnului Alison și, așa cum stau acum lucrurile, singura cerere pe care o fac respectuos, este ca Excelența voastră (dacă guvernul Maiestății sale continuă să aibă încredere în mine) să dea instrucțiuni domnului Alison, fără întîrziere, în sensul pe care l-am sugerat și să i se spună în continuare să se întoarcă la Constantinopol (trebuie să-mi exprim această dorință) prin București pentru a-mi expune personal părerile sale și a transmite pe ale mele direct ambasadorului Maiestății sale."

⟨Clarendon⟩

123

[Londra], 8/20 iulie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Confirmă primirea telegramei cifrate din 14 iulie (st. n.) referitoare la acuzațiile aduse lui N. Vogoride (corupție, interpretarea greșită a firmanului etc.) Opiniile comisarului britanic în această privință.

Draft
Nr. 97

Foreign Office, July 20, 1857

Sir,

I received from you on the 15th Instant the following Telegram in Cypher dated July 14.

"In answer to Your Lordship's Telegraph of the 8th I should state that the complaints against Prince Vogorides are of gross corruption and injustice generally, of misinterpretation of the Firman, of misapplication of the interpretation which he himself adopted. The first charge may be disregarded. The next is important and I think must be pronounced even by the Porte in some degree correct. The last is

https://biblioteca-digitala.ro

questionable. I should have suggested that, on the points where the Prince's interpretation is evidently wrong, he should have corrected himself at once, without being formally required to do so ; and that in respect to individual cases charged against his administration, the Porte should have spontaneously named a superior Tribunal of appeal. Had this course been adopted a week ago, when I first suggested it to Lord Stratford de Redcliffe, I think all difficulties would have been solved ; as it is, new elements of confusion are introduced into affairs in public and, although I may be wrong in my opinions, I cannot after my experience avoid apprehending that as long as the Representatives at Constantinople have to exercise their influence here such confusion will be created either by inapplicable regulations, incomprehensible solutions or contradictory assertions.

I was questioned today about Mr. Alison's mission. Until I know whether I am to be acquainted with this gentleman's proceedings and exercise or not a certain control over his conduct my position here is most embarrassing ; but I have got all further discussion here of Moldavian Elections adjourned for the moment".

〈Clarendon〉

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1277, f. 202—204.

■

Ciornă
Nr. 97

Ministerul Afacerilor Străine
20 iulie 1857

Sir,

Am primit de la dv. la 15 curent următoarea telegramă cifrată cu data de 14 iulie :

„Ca răspuns la telegrama Excelenței voastre din 8 trebuie să declar că plîngerile contra prințului Vogoride sînt în general pentru corupție flagrantă și nedreptate, pentru interpretarea greșită a firmanului, pentru aplicarea eronată a interpretării pe care a adoptat-o el însuși. Prima învinuire poate fi trecută cu vederea. Următoarea este importantă și cred că trebuie declarată chiar de Poartă a fi corectă într-o anumită măsură. Ultima este discutabilă. Aș fi sugerat ca în problemele unde interpretarea prințului este evident greșită, să le corecteze el însuși imediat, fără să i se ceară în mod formal să o facă ; și, față de cazurile individuale imputate administrației sale, Poarta trebuia să fi numit spontan un înalt tribunal de apel. Dacă această cale ar fi fost adoptată acum o săptămînă, cînd am sugerat-o pentru prima oară lordului Stratford de Redcliffe, cred că toate dificultățile ar fi fost rezolvate ; așa cum stau lucrurile, se introduc noi elemente de confuzie în afacerile publice și, deși s-ar putea să greșesc în părerile mele, nu pot, cu experiența mea, să evit teama că, atît timp cît reprezentanții de la Constantinopol trebuie să-și exercite influența lor aici, o astfel de confuzie se va crea fie prin reguli inaplicabile, soluții de neînțeles, fie prin afirmații contradictorii.

https://biblioteca-digitala.ro

Am fost întrebat azi despre misiunea domnului Alison. Pînă ce voi ști dacă va trebui să fiu informat de comportarea acestei persoane și să exercit sau nu un anumit control asupra conduitei lui, poziția mea de aici este foarte jenantă, dar, pentru moment, am amînat aici orice alte discuții despre alegerile din Moldova".

⟨Clarendon⟩

124

[Londra], 8/20 iulie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Precizări privind misiunea lui Ch. Alison în Principate.

Draft
No. 100

Foreign Office, July 20, 1857

Sir,

I sent to you this day the following Telegram in cypher :

"Alison having been sent by Lord Stratford de Redcliffe to obtain information must correspond with him without acquainting you with what he writes. We should not approve of Alison guiding the Moldavian Government contrary to your opinions, but we have no reason to think will do so because he could only act upon the instructions of Lord Stratford de Redcliffe, which would be in accordance with the views and interests of the Porte, and would therefore, be approved by Her Majesty's Government."

⟨Clarendon⟩

Arh. St Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1277, f. 211—211 v.

■

Ciornă
Nr. 100

Ministerul Afacerilor Externe
20 iulie 1857

Sir,

V-am trimis azi următoarea telegramă cifrată :

„Alison a fost trimis de lordul Stratford de Redcliffe să obțină informații și trebuie să corespondeze cu el fără să vă informeze pe dv. despre ceea ce scrie. Nu am fi de acord ca Alison să orienteze guvernul moldovean contrar opiniilor dv., dar nu avem motive să credem că va proceda astfel, deoarece el nu poate acționa decît pe baza instrucțiunilor lordului Stratford de Redcliffe, care vor fi conforme cu vederile și interesele Porții și, în consecință, aprobate de guvernul Maiestății sale".

⟨Clarendon⟩

https://biblioteca-digitala.ro

125

[Londra], 9/21 iulie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Observații în legătură cu poziția și rolul comisarilor în Principate. Consideră exagerate învinuirile aduse lui N. Vogoride. Necesitatea unei interpretări corecte a prevederilor firmanului privind alegerile pentru Divanurile ad-hoc.

Draft
No. 104

Foreign Office, July 21, 1857

Sir,

I have state to you that the difficulties and anomalies alluded to in the first pages of Your Despatch No. 96 of the 8th Instant [1], ending with the words "consideration and indulgence" would not in the opinion of Her Majesty's Government have been avoided either by giving the Commission greater power or more definite Instructions, or by sending it to the Principalities at a different time.

They have for the most part been created by the violent party spirit which has animated some of the Commissioners and which has sustained and stimulated the excitement which had been purposely produced before the Commissioners arrived.

You have accordingly done the best under the circumstances, namely to keep in view the principle that the Commission is a *whole*, that it should decide and act as one body and that whole information obtained by the different members should be honestly intercommunicated, weighed and discussed, in order that the truth should as far as practicable be elicited and a common opinion arrived at upon which the Commission might act if necessary and report to the respective Governments.

Prince Vogorides appears to have acted with over zeal and partiality ; his proceedings cannot all be, depended, but they have been condemned with exaggeration and violence by Parties who would probably applaud similar acts in a contrary sense committed by the Caimacam of Wallachia.

Admitting that the conduct of Prince Vogorides is not above reproach, Her Majesty's Government do not consider that it should be punished by his removal, and they are of opinion that to set aside the Divan elected under his auspices would be unjust und unnecessary, and would tend to increase the confusion which already exists ; but Her Majesty's Government consider that the proper interpretation of the Firman should be carefully attended to, and that this would not be difficult if honstly undertaken.

The unanimous opinion of the Commission, if it could obtained, upon disputes which may arise on the interpretation of the Firman, could not fail to be of great use to the local Government and to the Porte.

C〈larendon〉

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1277, f. 219—221.

https://biblioteca-digitala.ro

Ciornă
Nr. 104

Ministerul Afacerilor Externe
21 iulie 1857

Sir,

Trebuie să vă declar că dificultăţile şi anomaliile la care faceţi aluzie în primele pagini ale depeşei dv. nr. 96 din 8 curent [1], ce se termină cu cuvintele „consideraţie şi indulgenţă", nu ar fi fost evitate, după opinia guvernului Maiestăţii sale, nici acordîndu-se Comisiei mai multă putere sau instrucţiuni mai precise, nici prin trimiterea ei în Principate la un alt moment.

Ele au fost, în marea lor majoritate, create de spiritul violent de partid ce a animat pe unii dintre comisari şi care a sprijinit şi stimulat agitaţia provocată înadins înainte de sosirea comisarilor.

În consecinţă, dv. aţi procedat cel mai bine în aceste împrejurări, anume de a nu scăpa din vedere principiul că această Comisie este un *întreg*, care trebuie să hotărască şi să acţioneze împreună şi că toate informaţiile obţinute de diferiţi membri trebuie să fie cinstit comunicate între ei, cîntărite şi discutate, pentru ca adevărul să fie, atît cît se poate, scos la iveală şi să se ajungă la o opinie comună după care Comisia să acţioneze, dacă este necesar, şi să raporteze guvernelor respective.

Prinţul Vogoride pare să fi acţionat cu exces de zel şi cu părtinire ; procedeele sale nu pot să fie toate de încredere, dar ele au fost condamnate cu exagerare şi violenţă de partidele care ar fi aplaudat, probabil, acţiuni similare în sens contrar comise de caimacamul Valahiei.

Admiţînd că felul de conduită al prinţului Vogoride nu este fără reproş, guvernul Maiestăţii sale nu consideră că trebuie să fie pedepsit prin destituirea lui şi este de părere că ar fi injust şi inutil ca Divanul ales sub auspiciile sale să se desfiinţeze, ceea ce ar tinde să mărească confuzia ce deja există ; dar guvernul Maiestăţii sale consideră că interpretarea corectă a firmanului trebuie îndeplinită cu grijă şi că aceasta nu va fi dificil, dacă se asumă cinstit răspunderea.

Părerea unanimă a Comisiei, dacă se poate obţine, după discuţiile ce se pot ivi la interpretarea firmanului, va reuşi, desigur, să fie de mare folos guvernului local şi Porţii.

C⟨larendon⟩

[1] Vezi doc. 101.

126

Bucureşti, 10/22 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : A informat comisia despre caracterul privat al misiunii lui Ch. Alison în Moldova. Solicită precizări în legătură cu atribuţiile acestuia.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 121 Bucharest, July 22, 1857

My Lord,

I forwarded to Your Lordship on the 18th Instant the following telegraph in Cypher.

"I told the Commission on Lord Stratford's authority that Mr. Alison's mission to Iassy was private. But I find he is evidently engaged in Public Affairs and I should like to be straight forward. It may be useful but his position should be clear.

The affair is making so much sensation that I am obliged to beg Your Lordship to consider me by next Wednesday these two questions. Is Mr. Alison to correspond with Lord Stratford on affairs connected with my mission without my being made acquainted with the correspondence ? Is he to guide or advise the Government in Moldavia without my knowledge or contrary to my opinions ?"

I have the honor...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 201—202.

■

Nr. 121

București, 20 iulie 1857

Excelență,

Am expediat Excelenței voastre la 18 curent următoarea telegramă cifrată.

„Am comunicat Comisiei, la autorizarea lordului Stratford, că misiunea domnului Alison la Iași era particulară. Dar constat că el este evident angajat în treburi publice și aș dori să fie sincer. Poate fi folositor, dar poziția sa trebuie să fie clară.

Afacerea face atîta senzație, încît sînt obligat să rog pe Excelența voastră să precizeze pentru mine pînă miercurea viitoare două întrebări. Va coresponda domnul Alison cu Lordul Stratford despre lucruri în legătură cu misiunea mea fără ca eu să fiu informat despre această corespondență ? Este el acela care va ghida sau sfătui guvernul din Moldova fără ca eu să știu sau contrar părerilor mele ?"

Am onoarea...

H. L. Bulwer

127

Therapia, 10/22 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Confirmă primirea telegramei din 20 iulie prin care i se face cunoscut că Foreign Office-ul este de acord cu amînarea alegerilor din Moldova cu 15 zile, cerîndu-i-se totodată lămuriri în legătură cu opoziția sa față de această măsură.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 639 Therapia, July 22, 1857

My Lord,

I had the honor to receive this morning from Your Lordship the following cyphered Telegram dated the 20th Instant.

"We see no objection to the delay of fifteen days in the Moldavian Elections to which we understand that the Porte has agreed, but I am informed that the arrangement has been stopped by Your Excellency. Let me know the exact state of things. If the Caimacam proceeds with the Elections notwithstanding... [1] the arrangement made with the Porte, his dismissal will be asked for by the French Government".

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 429 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1267, f. 121—121 v.

■

Nr. 639

Therapia, 22 iulie 1857

Excelenţă,

Am avut onoarea să primesc azi dimineaţă de la Excelenţa voastră următoarea telegramă cifrată, datată 20 curent :

„Nu vedem nici o obiecţie la amînarea cu cincisprezece zile a alegerilor din Moldova, pe care înţelegem că Poarta le-a acordat, dar sînt informat că aranjamentul a fost oprit de Excelenţa voastră. Aduceţi-mi la cunoştinţă starea exactă a lucrurilor. Dacă, totuşi, caimacamul începe alegerile... [1] fără să ţină seama de aranjamentul făcut cu Poarta, i se va cere demisia de către guvernul francez".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

[1] Puncte de suspensie în original.

128

Constantinopol, 10/22 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Explică de ce n-a fost de acord cu propunerea Porţii de a se amîna alegerile din Moldova cu încă cinci zile. Propunerea de întrunire a unei conferinţe, care să rezolve neînţelegerile cu privire la interpretarea firmanului electoral a fost respinsă de reprezentanţii celor patru puteri. Crede că o nouă amînare a alegerilor ar produce efecte regretabile. Despre şedinţa Consiliului de Miniştri otoman consacrată dezbaterii acestei probleme, unde a participat împreună cu internunţiul austriac. Consideră hotărîrea

https://biblioteca-digitala.ro

lui Reșid pașa de a se telegrafia la Londra și Paris, pentru ca chestiunea duratei amînării să fie stabilită de comun acord de către cele două guverne, ca neîntemeiată. A redactat, împreună cu Prokesch Osten, un memorandum de protest adresat Porții, declarînd că aceasta nu avea dreptul să amîne alegerile fără să consulte toate puterile garante. A primit știrea că alegerile din Moldova au început la data stabilită. Crede că a interpretat corect telegrama din 14 iulie.

Nr. 641

Constantinople, July 22, 1857

My Lord,

The reasons for not acquiescing in the Porte's reluctant tendency to appease the French Ambassador and the three representatives, who backed him, by putting a fresh and practically indefinite delay on the Moldavian Elections, and thereby interfering authoritatively with the legal course of the firman of convocation, were in my judgment and in that of the Austrian Envoy so powerful, that, in concert with His Excellency, I did not hesitate to assume the responsibility of keeping the Porte steady to what we deemed the true principle of the treaty of peace, with reference to the Principalities, and what I felt to be the real intent of Your Lordship's telegraphic message of the 14th Instant.

On which ever side we looked, there was nothing, in our estimation, to justify the weakness of yielding to an arbitrary demand enforced by strong appearances of intrigue and intimidation.

The Commission had no authority to do more than decide the Wallachian doubts, on a confidential understanding with Prince Ghyka, from whom they proceeded.

The communication of decisions by Savfet Effendi to the Caimacam of Moldavia besides being based on the supposition, of their actual existence at the date of the Porte's instruction to its Commissioner, was in our opinion only intended for a more exact application of the firman at the Caimacam's responsible discretion.

Our offer of a conference with the view of clearing up any uncertainty of interpretation and framing an unanimous reply to the inquiry, addressed by each of the commissioners to his corresponding authority or representative at Constantinople, had been officially rejected by the four representatives.

Prince Vogorides had written, in answer to the Porte's requisition, that he had taken the Wallachian decisions into consideration, and that he had determined, for stated reasons, that those of them which he had not substantially introduced into the Electoral proceedings of Moldavia were inapplicable to that Principality.

Advices from Iassy had given us to understand that general appearances warrented a belief in the legality with which the Electoral lists had been prepared, and not only that an injurious impression had been produced by the delay of eight days, but also that a further

https://biblioteca-digitala.ro

postponement of the Elections would be productive of still more regrettable effects.

I will not weary Your Lordship with a needless repetition of what regards the telegraphic message addressed to me from London on the 14th [1]. I understood that instruction as applying exclusively to the order for a delay of eight days transmitted by the Porte to Iassy, the Porte being in that case virtually the Interpreter of a decision respectable to all the representatives.

My last dispatch on this subject by Messenger was written in the night between Friday the 17th and Saturday the 18th Instant [2]. A message received from Reschid Pasha about day break induced me to go out to that Minister's country house, in the course of the morning. I found the Internuntio, to all appearance accidentally, there. At a later hour the Council assembled in a separate apartment and the Grand Vizir with his son, Ali Ghalib Pasha, served as channels of communication between that assembly and ourselves. Time pressed, as the first class of Moldavian Electors had been summoned, when put off, to meet at the end of eight days, and the elections would infallibly commence at the appointed hour next morning, unless they were expressly adjourned by a fresh order of suspension from the Porte.

The object of Reschid Pasha and his Colleagues in the Government was to throw every particle of responsibility from their own shoulders and to give themselves the advantage of acting in appearance under pressure from England and Austria. So critical was the position that I could not turn away from the appeal without betraying a great interest and lying Reschid Pasha at the mercy of his opponents for the benefit of an influence exerted to our prejudice in a very objectionable manner, and in aid of a more than objectionable cause.

While we were in discussion it came to our knowledge that Monsieur Thouvenel had obtained a private Audience of the Sultan, and that His Majesty had immediately sent for the Grand Vizir, and, on learning that he was is council, had commanded his attendance at the palace early next day.

Such were the circumstances under which the memorandum, inclosed herewith in copy [3], was drawn up and signed with the consent of the council.

The Grand Vizir waited on his Sovereign the next morning. He was interrogated by His Majesty, and gave the necessary explanations, including the above mentioned Memorandum. He appears, moreover, to have taken the opportunity to convey to the Sultan'n mind a just apprehension of the real interest at stake, and of the intentions with which the Council, and himself in particular, had been so vehemently pressed by the French Ambassador.

We have news from Iassy that the Elections commenced at the appointed time.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St., Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 429, P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1267, f. 130—138.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 641

Constantinopol, 22 iulie 1857

Excelență,

Motivele pentru a nu aproba tendința Porții de a calma, fără tragere de inimă, pe ambasadorul francez și pe cei trei reprezentanți care-l sprijină, prin amînarea din nou și practic fără limită a alegerilor din Moldova și, prin aceasta, intervenind cu autoritate în mersul legal al firmanului de convocare, au fost atît de puternice în raționamentul meu și în acela al trimisului austriac încît, de acord cu Excelența sa, nu am ezitat să-mi asum responsabilitatea de a menține Poarta pe poziția a ceea ce am considerat adevăratul principiu al tratatului de pace cu referire la Principate și la ceea ce am simțit că este intenția reală a mesajului telegrafic din 14 curent al Excelenței voastre.

În orice parte am privit, nu exista nimic, după aprecierea noastră, care să justifice slăbiciunea de a ceda la o cerere arbitrară impusă de puternice manifestări de intrigă și intimidare.

Comisia nu are autoritatea să facă mai mult decît să rezolve nelămuririle din Valahia, pe baza unei înțelegeri confidențiale cu prințul Ghica, de la care au provenit.

Comunicarea deciziilor de către Savfet efendi caimacamului Moldovei, în afară de a se fi bazat pe presupunerea existenței lor reale la data instrucțiunilor Porții către comisarul său, era, după părerea noastră, destinată numai pentru o aplicare mai exactă a firmanului la aprecierea responsabilă a caimacamului.

Oferta noastră pentru o conferință în vederea clarificării oricărei nesiguranțe în interpretare și schițarea unui răspuns unanim la întrebarea adresată de fiecare dintre comisari autorității sale corespunzătoare sau reprezentantului de la Constantinopol a fost oficial respinsă de cei patru reprezentanți.

Prințul Vogoride a scris, răspunzind cererii Porții, că el a luat în considerare deciziile din Valahia și că a hotărît, din motive cunoscute, că acelea dintre ele pe care nu le-a introdus efectiv în procedeele electorale din Moldova nu erau aplicabile acelui principat.

Recomandări de la Iași ne-au lăsat să înțelegem că aparențele generale îndreptățeau convingerea în legalitatea cu care au fost pregătite listele electorale și, nu numai că s-a produs o impresie jignitoare prin amînarea de opt zile, dar și că o altă amînare a alegerilor ar produce efecte încă mult mai regretabile.

Nu voi obosi pe Excelența voastră cu o repetare inutilă a ceea ce se referă la mesajul telegrafic adresat mie de la Londra pe data de 14 [1]. Am înțeles acea instrucțiune ca aplicîndu-se exclusiv la ordinul pentru o amînare de opt zile transmis de Poartă la Iași, Poarta fiind în acel caz efectiv interpreta unei decizii care să fie respectată de către toți reprezentanții.

Ultimul meu raport asupra acestui subiect, trimis prin mesager, a fost scris în noaptea de vineri 17 spre sîmbătă 18 curent [2]. Un mesaj primit de la Reșid pașa cam la revărsatul zorilor m-a convins să

https://biblioteca-digitala.ro

mă duc la conacul acelui ministru în cursul dimineții. L-am găsit pe internunțiu, după toate aparențele întîmplător, acolo. La o oră mai tîrzie, consiliul s-a întrunit într-un apartament separat și marele vizir, împreună cu fiul său, Ali Ghalib pașa, au servit drept mijloc de legătură între acea adunare și noi. Timpul presa, pentru că prima clasă de alegători moldoveni fusese convocată, cînd a fost amînată, să se întîlnească la sfîrșitul celor opt zile, iar alegerile vor începe negreșit la ora fixată în dimineața următoare, afară numai dacă nu vor fi amînate expres printr-un ordin nou de suspendare de la Poartă.

Obiectivul lui Reșid pașa și al colegilor săi din guvern era să arunce orice părticică de responsabilitate de pe proprii lor umeri și să-și acorde avantajul de a acționa sub presiunea Angliei și Austriei. Poziția era atît de critică, încît nu am putut să nu dau curs chemării fără să trădez un mare interes și să-l las pe Reșid pașa la discreția adversarilor săi în folosul unei influențe exercitate în dauna noastră într-un mod foarte inadmisibil și în sprijinul unei cauze mai mult decît de reprobat.

Pe cînd discutam, am fost informați că domnul Thouvenel obținuse o audiență particulară la sultan și că Maiestatea sa a trimis imediat după marele vizir și, aflînd că este în consiliu, a ordonat prezentarea sa la palat devreme în ziua următoare.

Acestea au fost împrejurările în care memoriul, anexat aici în copie [3], a fost redactat și semnat cu consimțămîntul consiliului.

În dimineața următoare marele vizir l-a vizitat pe suveranul său. El a fost întrebat de Maiestatea sa și a dat explicațiile necesare, inclusiv memoriul sus-menționat. De altfel, se pare că a profitat de ocazie să transmită sultanului pentru a înțelege în mod just care este interesul real în joc și care sînt intențiile cu care consiliul, și el în special, au fost presați atît de vehement de ambasadorul francez.

Am avut vești de la Iași că alegerile au început la momentul fixat.

Am onoarea... Stratford de Redcliffe

---

[1] Vezi doc. 111.
[2] Ibidem, doc. 119.
[3] Vezi *Acte și documente*, vol. V, doc. 1510, p. 155 și doc. 1511, p. 156.

129

București, 11/23 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre vizitarea orașului Ploiești și adresa în favoarea unirii primită din partea locuitorilor.

No. 124

Bucharest, July 23, 1857

My Lord,

Having visited Ploesti two or three days since this being one of the most important commercial places in the Principality I was sur-

https://biblioteca-digitala.ro

prised by a long address on the part of the Town, delivered by one of the principal Merchants, and which whilst highly complimentary to my Country, Government, and myself was strongly in favor of Union under a Foreign Prince [1].

I deem it better to enclose Your Lordship a Copy of the few remarks I returned in reply [2].

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 207—207 v.

■

Nr. 124

București, 23 iulie 1857

Excelență,

Vizitînd Ploieștiul acum două sau trei zile, acesta fiind unul din locurile cele mai importante din punct de vedere comercial în principat, am fost surprins de o adresă lungă din partea orașului, înmînată de unul dintre negustorii principali și care, în timp ce era foarte măgulitoare față de țara mea, de guvernul ei și de mine, era foarte convingătoare în favoarea Unirii sub un prinț străin [1].

Consider că este mai bine să anexez pentru Excelența voastră o copie a celor cîteva observații pe care le-am înapoiat ca răspuns [2].

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

[1—2] Publ. în *Acte și documente*, vol. V., Buc., 1890, p. 203—204.

130

București, 11/23 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Informații privind alegerile din Moldova. Consideră abținerea de la vot a unui mare număr de alegători drept o dovadă că alegerile au fost incorecte, iar firmanul greșit aplicat. Deputații aleși pînă în acel moment sînt separatiști ; aceștia vor deține majoritatea în viitorul Divan ad-hoc.

No. 125

Bucharest, July 23, 1857

My Lord,

With respect to the elections in Moldavia which are now proceeding under the Firman as interpreted by Prince Vogorides, what I can learn is as follows.

First that the Metropolitan at Iassy has refused to convoke the Clergy as the Firman prescribed. Secondly that out of 140 priests, as inscribed in the lists eight alone have presented themselves ; and that

https://biblioteca-digitala.ro

in the same city, out of 40 great proprietars inscribed, only 17 have registered their votes. This shows no doubt a great feeling on the part of the non voters, as to the elections being illegal, and as to the probability of their being reversed, but, on the other hand, it manifests equally that a great spirit of party or faction prevails, and that a large body of persons of different classes and castes are acting under one authority. The Firman, as I have stated from first, is not to my mind properly interpreted; nevertheless the complaints against it as interpreted, must be much exaggerated.

Since there are, according to the published lists, 172,040 electors, a number greater than that which existed under Charles X and Louis XVIII for the whole of France, it is however to be observed that in Moldavia there are various degrees of electors: the Deputies not being chosen directly in many instances, but indirectly and by electors, themselves chosen to represent the class to which they belong.

The whole however of what I hear, convinces me that by moderation and justice a very large proportion of the country would have declared themeselves in favour of moderate and just opinions; and that ,if those practices, of which the Government is accused, but of which, I am far, until the fact is more clearly proved, from believing it guilty, really took place, they were not only criminal but unnecessary.

The Deputies hitherto elected seem decided separatists; and though some dispute the fact, I am led from what reaches me to consider a majority in the approaching Divan will be found decidedly on the same side with respect to that question. It is however difficult in a country, where no man seems to be clearly guided by any fixed opinion, to speak positively as to ultimate results.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1 281, f. 211—212.

■

Nr. 125 București, 23 iulie 1857

Excelență,

În ceea ce privește alegerile din Moldova, care sînt acum în curs conform firmanului, așa cum a fost interpretat de prințul Vogoride, ceea ce am aflat este după cum urmează.

În primul rînd că mitropolitul de Iași a refuzat să convoace clerul, așa cum ordona firmanul. În al doilea rînd că, din 140 preoți înscriși în liste, numai opt s-au prezentat ⟨la urne⟩ și că, în același oraș, din 40 mari proprietari înscriși, numai 17 și-au exprimat voturile. Fără îndoială că aceasta arată un mare resentiment din partea celor care nu au votat în ceea ce privește ilegalitatea alegerilor și probabilitatea ca ele să fie anulate, dar, pe de altă parte, aceasta evidențiază în mod egal că predomină un important spirit partinic sau fracționist și că un mare grup de persoane din diferite clase și ranguri acționează sub o singură autoritate. După cum am declarat de la început, firmanul nu este, după părerea

https://biblioteca-digitala.ro

mea, interpretat corect, totuşi reclamaţiile contra interpretării lui trebuie să fie mult exagerate.

Întrucît, conform listelor publicate, există 172.040 alegători, un număr mai mare decît cel care a existat sub Carol al X-lea şi Ludovic al XVIII-lea pentru întreaga Franţă, trebuie să se observe că în Moldova există diverse feluri de alegători, în multe cazuri deputaţii nefiind aleşi direct, ci indirect şi de către alegători care sînt ei înşişi aleşi ca să reprezinte clasa de care aparţin.

Totuşi, tot ce am auzit mă convinge că, prin moderaţie şi justiţie, o mare parte din ţară s-ar fi declarat în favoarea unor opinii moderate şi juste şi că, dacă acele practici de care este acuzat guvernul, dar de care sînt departe de a-l crede vinovat pînă cînd fapta nu este dovedită mai clar, au avut loc într-adevăr, ele au fost nu numai criminale, dar şi inutile.

Deputaţii aleşi pînă acum par a fi separatişti convinşi şi, deşi unii contestă faptul, din cele ce au ajuns la urechea mea sînt îndrituit să consider că majoritatea Divanului apropiat va fi, hotărît, de aceeaşi parte în ceea ce priveşte această problemă. Este totuşi dificil într-o ţară unde nimeni nu pare a fi clar ghidat de o opinie fixă să se vorbească precis de rezultatele finale ⟨ale alegerilor⟩.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

131

Bucureşti, 11/23 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Precizări în legătură cu înţelesul real al depeşei din 31 mai trimisă de Poartă lui Savfet efendi privind alegerile din Principatele Române. Dorinţa Porţii era ca interpretarea dată firmanului în cele două ţări să fie, pe cît posibil, identică. Atitudinea comisiei faţă de comunicarea guvernului otoman.

No. 126 Bucharest, July 23, 1857

My Lord,

I see that in Lord Stratford's Despatch no. 564 just sent to me by Your Lordship he observes :

"On the 23^{d} Instant I received information from the Internuncio that Savfet Effendi had written to Prince Vogoridis intimating that the decisions taken at Bucharest on the Wallachian doubts were to be adopted compulsively in Moldovia. A letter of the 13th from Sir Henry Bulwer makes mention of an instruction addressed to Savfet Effendi and communicated by him to the Commission purporting that the interpretation of the Firman was to be identic for the two Provinces".

I should here state that the whole body of the Commissioners understood that the Dispatch of the Porte of 31st May to Savfet Effendi and which he was instructed to communicate to Prince Vogoridis inti-

https://biblioteca-digitala.ro

mated a desire that the Kaimakam of Moldavia should be guided by the interpretations which the Commission might give to the Firman in Wallachia; and I alluded to this Dispatch in a private letter to lord Stratford in the following words: "Savfet Effendi only communicated to us the instructions which authorised our dealing with the Firman on the same day that he communicated the other instruction that the interpretation in the two Provinces was to be identic".

This phrase certainly shows that I understood, as all my Colleagues understood, the Dispatch of the Porte to signify that the Firman, which may be considered as a law, was to be similarly interpreted in the two Provinces where it was similarly applicable.

The Commission however simply communicated the Dispatch of the Porte, to which I thus refer, to Prince Vogoridis, without offering its opinion as to its meaning.

Some of the Commissioners indeed objected to give any construction on their own Authority to his Dispatch, though none objected to record their opinion concerning it in the Protocol.

Now this opinion was communicated by Savfet Effendi to Prince Vogoridis in language which has been seriously attacked, see Protocol X, but which I think natural and straightforward though justly guarded; but without any instructions from the Commission to do so.

Lord Stratford mentions he had received a letter from me concerning some Protocols but that no Protocole had reached him; they must have arrived however the very instant he was writing and there being a great deal to Copy for the Foreign Office on the day of the previous post to Constantinople and an utter impossibility of making Copies required for Home, the Chancellerie and Constantinople, I wrote privately to Lord Stratford an account of what the Protocols contained.

I have the honour

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1381, f. 215—218.

■

Nr. 126 București, 23 Iulie 1857

Excelență,

Văd că în depeșa nr. 564 a lordului Stratford, pe care Excelența voastră tocmai mi-a trimis-o, el observă:

„La 23 curent am primit informații de la internunțiu că Savfet efendi a scris prințului Vogoride dîndu-i să înțeleagă că deciziile luate la București referitor la dubiile din Țara Românească trebuiau să fie adoptate obligatoriu în Moldova. O scrisoare a lui Sir Henry Bulwer din 13 menționează o instrucțiune adresată lui Savfet efendi și comunicată de el Comisiei, care susținea că interpretarea firmanului trebuie să fie identică pentru cele două provincii".

Aș declara aici că întregul corp al comisarilor a înțeles că depeșa Porții din 31 mai către Savfet efendi, și pe care el era instruit să o comunice prințului Vogoride, sugera dorința ca în Moldova caimacamul să fie ghidat de interpretarea pe care Comisia ar putea să o dea firmanului

https://biblioteca-digitala.ro

în Valahia ; la această depeșă am făcut aluzie într-o scrisoare particulară către lordul Stratford, cu următoarele cuvinte : „Savfet efendi ne-a comunicat instrucțiunile ce ne autorizau să ne ocupăm cu firmanul în aceeași zi în care ne-a comunicat cealaltă instrucțiune, că interpretarea în cele două provincii trebuia să fie identică".

Această frază arată, desigur, că eu am înțeles, așa cum au înțeles toți colegii mei, că depeșa Porții avea semnificația că firmanul, care poate fi considerat ca o lege, urma să fie interpretat și aplicat în mod similar în ambele provincii.

Totuși, Comisia a comunicat pur și simplu depeșa Porții, la care mă refer aici, prințului Vogoride, fără să ofere opinia sa referitoare la înțelesul ei.

Într-adevăr, unii dintre comisari au fost împotrivă să-i dea acestei depeșe vreo interpretare ieșită din propria lor autoritate, deși nimeni n-a făcut nici o obiecțiune la înregistrarea opiniei lor referitoare la ea în protocol.

Apoi această opinie a fost comunicată de Savfet efendi prințului Vogoride într-un limbaj care a fost atacat serios — vezi protocolul X— dar pe care eu îl consider natural și simplu, deși pe bună dreptate circumspect, dar fără vreo instrucțiune din partea Comisiei ca să procedeze astfel.

Lordul Stratford menționează că a primit o scrisoare de la mine referitoare la unele protocoale, dar că nu au ajuns la el nici unele din aceste protocoale ; totuși ele trebuie să fi sosit chiar în momentul cînd scria ⟨raportul⟩, dar, fiind multe de copiat pentru Ministerul de Externe în ziua dinaintea plecării poștei la Constantinopol și aflîndu-mă într-o completă imposibilitate de a face copiile cerute pentru Londra, pentru cancelarie și pentru Constantinopol, am scris în particular lordului Stratford despre ce conțineau protocoalele.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

132

București, 11/23 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Anunță că Ch. Alison a primit instrucțiuni să-i comunice orice informație care-l privește. Anexează depeșele primite de la Samuel Gardner și Ch. Alison în legătură cu situația din Moldova. Este nemulțumit de știrile incomplete și lipsite de conținut furnizate de S. Gardner, pe care-l consideră nepotrivit pentru funcția ce ocupă. Intenția sa de a trimite o persoană de încredere la Iași pentru o mai bună informare și renunțarea la ea în urma observațiilor comisarului Austriei, Liechmann. Aprobă alegerea făcută de Stratford de Redcliffe în persoana lui Ch. Alison pentru misiunea la Iași.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 127 Bucharest, July 23, 1857

My Lord,

With reference to my Despatch no. 102 [1], I have just been informed, by Mr. Alison, that he is instructed by Lord Stratford, to communicate to me any information, which he deems interesting to me, as concerning the mission in which I am engaged.

Had it been otherwise, Lord Stratford might have adopted one line of conduct and language, at Constantinople, guided by Mr. Alison's communications whilst I, at Bucharest, ignorant of these communications, might have adopted another ; not is this the only inconvenience to which a secret correspondence between Lord Stratford and any person employed in Her Majesty's service, on matters connected with this Commission, would have given rise.

I enclose to Your Lordship herewith the Communications I have received from Mr. Alison [2].

I am indeed sorry, whilst also enclosing the last communication I have received from Mr. Gardner [3], to be able to give Your Lordship such little local information as to the state of Moldavia.

At various times, indeed, I have regretted the similar inability under which I laboured. The deficiency, however, of which I express my regret, has not been owing to any inattention on my part to the important part of my duty to which I refer. But, in spite of various and constant applications to Her Majesty's Consul, I have not been able to obtain any of that sort of information from him which was desirable. Mr. Gardner is in fact excessively timid, and as it would appear equally worse to conveying any information not to be found in the Official Gazette. In fact, though an excellent and worthy man, he is not altogether fitted for the task which circumstances unexpectedly assigned to him. I should consequently have sent a fitting person for this peculiar crisis myself to Iassy ; but the Chevalier de Liehmann to whom I mention my intention dissuaded me strongly from carrying it into execution. He said : "if You send any person of the character that would be required into Moldavia, the other Commissioners and Governments will do the same thing ; consequently Iassy will become a new centre of rival intrigue. Moreover, if such a person does not see the Kaimakam and Government, he will be of little use ; and if he does, he must in spite of himself be mixed up in the responsibility of their conduct, for reproving which we could give him no adequate authority, and for approving which we are no better situated".

These opinions have appeared to me deserving of consideration ; and thus, although I should especially have desired to have a person of intelligence in Moldavia (although this place from being the residence of the Commissioners is the centre of much general information) I have felt, on the whole, pretty well convinced that the benefit to be derived from any extraordinary mission to Iassy might be more than counterbalanced by the reports it would give rise to, and the actual mischief it might produce.

I ought however in justice both to Lord Stratford and Mr. Alison to state that, had Lord Stratford consulted me as to the person best

https://biblioteca-digitala.ro

qualified to be employed in such a delicate position as that to which I have alluded, I should myself have selected Mr. Alison, merely requiring that he should be placed in those relations with me, which ought in my opinion, at this time, to be maintained between any person in Her Majesty's Service and employed in the Principalities and Her Majesty's Commissioner.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Anexa I

Iași, 1/13 iulie 1857.

S. Gardner către H. L. Bulwer: Anunță sosirea lui Ch. Alison la Iași; scopul misiunii acestuia. Amînarea alegerilor, care trebuiau să înceapă în ziua precedentă, cu 8 zile. Înmînarea de către Ch. Alison caimacamului, a sesizărilor primite din partea lui Stratford de Redcliffe. Știri privind situația din Moldova.

Copy
No. 15

Iassy, July 13, 1857

Sir,

Your Excellency is of course acquainted with the arrival of Mr. Alison, the Secretary of Embassy at Constantinople, which capital he must have left the 8th Instant. He will remain here for some days to obtain correct information on the events passing in the Principality which are depicted in so many colours. The elections which were to have commenced yesterday are deferred for eight days, and Mr. Alison will remain here at least during that period. The inclosed extraordinary Bulletin, published on the elections, speaks of their prorogation, and the motives which have led to it.

Mr. Alison was bearer of letters from the Ambassador to the Kaimakam, who did me the honour to address me at the same time on the subject of Mr. Alison's visit. I had on receipt of Mr. Colquhoun's telegraph endeavoured as requested by him to find Mr. Alison an apartment in the chief Hotel of Iassy; but Mr. Alison took merely a few hours repose there and will on his return from Skuleni, which he is visiting enter today in a commodious private residence provided for him by the Kaimakam.

I will not enlarge by this opportunity on any of the circumstances to which my attention has been called by Your Excellency. I have seen M. Mavroyeni on his return from Bucharest. The cauldron which has been boiling has had many ingredients thrown into it, but I do not conceive that any consequences have been brooding, beyond the very national ones of much excitation from a new state of things, without any experience to control or direct it.

The gazette inclosed has this instant reached me and the note of the Minister of the Interior "aux administrations de la Moldavie" calls

https://biblioteca-digitala.ro

attention to the fact that the Country is overrun by Emissaires and Vagabonds who create disorder and are a real infliction on the country.

I have the honour...

Samuel Gardner

Anexa II

Iași, 8/20 iulie 1857.

Ch. Alison către H. L. Bulwer : Alegerile din Moldova s-au ținut în ziua precedentă ; boierii au ales pe T. Balș și C. Carp.

Copy Mr. Alison to Sir Henry Bulwer.

Iassy, July 20th 1857

Telegraphic

Courier arrived. Tell Lord Stratford that the Elections took place Yesterday ; five Archimandrites come and three priests.

Copy Mr. Alison to Sir Henry Bulwer.

Iassy, July 20th 1857

Please tell Lord Stratford that the Boyards have elected T. Balsch and C. Carp reputed Conservatists.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1 281, f. 219—229.

■

Nr. 127 București, 23 iulie 1857

Excelență,

Cu privire la depeșa mea nr. 102 [1], chiar acum am fost informat de domnul Alison că el a fost instruit de lordul Stratford să-mi comunice orice informații ce le va considera interesante pentru mine referitoare la misiunea în care sînt angajat.

Dacă ar fi fost altfel, lordul Stratford putea să fi adoptat o linie de conduită și un limbaj la Constantinopol, ghidat de comunicările domnului Alison, în timp ce eu, la București, ignorînd aceste comunicări, puteam să adopt un altul, și acesta nu este singurul inconvenient căruia ar putea să-i dea naștere o corespondență secretă între lordul Stratford și orice persoană folosită în serviciul său despre probleme în legătură cu această Comisie.

Anexez pentru Excelența voastră comunicările pe care le-am primit de la domnul Alison [2].

Îmi pare rău, într-adevăr, în timp ce anexez, de asemenea, ultima comunicare pe care am primit-o de la domnul Gardner [3], că nu sînt ca-

https://biblioteca-digitala.ro

pabil să dau Excelenței voastre decît atît de puține informații locale referitoare la starea de lucruri din Moldova.

În diferite momente, într-adevăr, am regretat incapacitatea similară în care am lucrat. Totuși, deficiența despre care îmi exprim regretul nu s-a datorat vreunei neatenții din partea mea față de latura importantă a sarcinii mele, la care mă refer. Dar, în ciuda diferitelor și constantelor cereri către consulul Maiestății sale, nu am fost capabil să obțin de la el nici un fel de astfel de informații, ceea ce ar fi fost de dorit. Domnul Gardner este, de fapt, excesiv de timid și, după cum s-ar părea, la fel de dezavantajat în transmiterea oricărei informații care nu s-ar găsi și în gazeta oficială. De fapt, deși este o persoană excelentă și de valoare, el nu este întru totul potrivit pentru sarcina pe care circumstanțele i-au atribuit-o pe neașteptate. În consecință, ar fi trebuit să trimit eu însumi o persoană corespunzătoare la Iași, pentru această situație specială, dar Cavalerul de Liechmann, căruia i-am împărtășit intenția mea, m-a convins să nu fac aceasta. El mi-a spus: „dacă trimiteți vreo persoană de încredere în Moldova, ceilalți comisari și guvernele lor vor face același lucru și, în consecință, Iașul ar deveni un nou centru de intrigi rivale. De altfel, dacă o astfel de persoană nu vede pe caimacam și guvernul său, va fi de puțin folos, iar dacă o face ar putea să fie fără voia lui făcut responsabil pentru conduita lor, pentru reprobarea căreia nu am putea să-i dăm o autoritate adecvată și pentru a cărei aprobare nu sîntem mai bine situați".

Aceste păreri au apărut ca meritînd considerație și astfel, deși aș fi dorit în mod special să am o persoană capabilă în Moldova (deși Bucureștiul fiind reședința comisarilor este și centrul informațiilor mai importante), m-am convins, în ansamblu, că beneficiul obținut dintr-o misiune extraordinară la Iași ar putea fi mai mult decît contracarat de zvonurile la care ar da naștere și de reala discordie ce ar putea să producă.

Totuși, pentru a da dreptate atît lordului Stratford, cît și domnului Alison, trebuie să declar că, dacă lordul Stratford m-ar fi consultat referitor la persoana cea mai calificată să fie folosită într-o astfel de poziție delicată ca aceea la care am făcut aluzie, eu însuși l-aș fi ales pe domnul Alison, cerînd doar ca el să fie în acele relații cu mine care trebuie, după opinia mea, să fie menținute, în acest moment, între orice persoană din serviciul Maiestății sale folosită în Principate și comisarul Maiestății sale.

Am onoarea... Henry L. Bulwer

Anexa I

Copie
Nr. 15 Iași, 13 iulie 1857

Sir,

Excelența voastră a fost înștiințată, desigur, de sosirea domnului Alison, secretarul ambasadei de la Constantinopol, din care oraș cred că a plecat la 8 curent. El va rămîne aici cîteva zile pentru a obține

https://biblioteca-digitala.ro

informații corecte asupra evenimentelor ce se petrec în principat, și care sînt descrise în atît de multe culori. Alegerile, ce trebuiau să fi început ieri, sînt amînate pentru opt zile și domnul Alison va rămîne aici cel puțin în timpul acestei perioade. Buletinul extraordinar anexat aici, publicat în legătură cu alegerile, vorbește de prorogarea lor și de motivele care au dus la aceasta.

Domnul Alison era purtătorul unor scrisori din partea ambasadorului către caimacam, care mi-a făcut onoarea de a mă întreba în același timp despre vizita domnului Alison. La primirea telegramei domnului Colquhoun m-am străduit, după cum mi-a cerut, să-i găsesc domnului Alison un apartament la hotelul principal din Iași, dar domnul Alison s-a odihnit numai cîteva ore acolo și, la întoarcerea sa de la Sculeni, se va instala azi într-o casă particulară comodă ce i-a fost dată de caimacam.

Nu voi insista cu această ocazie asupra vreunei împrejurări din acelea asupra căreia Excelența voastră mi-a atras atenția. L-am văzut pe domnul Mavrogheni la întoarcerea sa de la București. Cazanul care a început să fiarbă are multe ingrediente aruncate în el, dar nu cred că vor rezulta alte consecințe în afară de cele foarte naționale de mare agitație provocate de trecerea la o nouă stare de lucruri, fără nici o experiență pentru a o controla sau dirija.

Gazeta anexată am primit-o chiar acum și adresa Ministerului de Interne către „administrațiile Moldovei" atrage atenția asupra faptului că țara este năpădită de emisari și vagabonzi care creează dezordine și sînt o pacoste reală pe capul țării.

Am onoarea...

Samuel Gardner

Anexa II

Copie Domnul Alison către Sir Henry Bulwer

Iași, 20 iulie 1857

Telegrafic

A sosit curierul. Spuneți lordului Stratford că alegerile au avut loc ieri ; au ieșit cinci arhimandriți și trei preoți.

Copie Domnul Alison către Sir Henry Bulwer

Iași, 20 iulie 1857

Vă rog spuneți lordului Stratford că boierii au ales pe T. Balș și C. Carp, reputați conservatori.

---

[1] Doc. 104.
[2] Anexa II.
[3] Anexa I.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 11/23 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Comunică — potrivit informațiilor de care dispune — evenimentele petrecute la Constantinopol ca urmare a cererii comisiei de a i se preciza sensul depeșei trimise lui Savfet efendi la 31 mai. Consideră că înțelegerea diferită, la Londra și Paris, a numărului de zile acordat amînării alegerilor și revizuirii listelor electorale a fost cauza situației confuze ce s-a creat, avînd ca urmare transmiterea de instrucțiuni diferite comisarilor din Principate. Intenția Porții de a amîna alegerile încă cu cinci zile a fost respinsă de ambasadorii Angliei și Austriei, ce s-au pronunțat pentru ținerea lor imediată. Își exprimă regretul pentru greșelile săvîrșite de Poartă și reprezentanții puterilor garante.

No. 128 Bucharest, July 23rd 1857

My Lord,

I informed Your Lordship by Telegraph a few days since of what according to my information had happened at Constantinople in consequence of the desire expressed by the Commission to be informed as to what the Dispatch of May 31st to Savfet Effendi was really intended to convey.

If I am as I believe rightly informed (altho' I speak without being able to quote Lord Stratford authority who has given me no details upon the subject) it would appear that on the receipt of our communication the Porte and Council immediately decided that the intention of the Ottoman Government as expressed in the Dispatch of 31st May was that the Moldavian Government should follow in Moldavia the interpretation of the Firman adopted by the Commissioners with respect to Wallachia, except in those particular cases wherein local circumstances created a difference ; and that consequently a delay to fifteen days would be accorded in respect to the Moldavian Elections, in order to enable the rectifications to be made which this determination would occasion.

Futhermore it would seem that the Porte intimated this resolution to the different Representatives.

The French, Russian, Prussian and Sardinian Representatives on receiving the same at once communicated with their Governments and received for answer that the resolution at which the Porte had arrived was satisfactory. In the meantime the Austrian and English Representatives having objected to the Porte's coming to a decision upon the subject which concerned the whole conference without a Conference being assembled, the Porte hesitated as to maintaining its first opinion ; and finally adopted the middle course of delaying the Moldavian Elections for a Week in order to enable the Representatives to come to some understanding with it respecting the point at issue.

I should here suppose that some misunderstanding took place at London and Paris as to what had actually occurred. I say this because

https://biblioteca-digitala.ro

Your Lordship in two Telegraphic Despatches says that the French and Sardinian Governments had accepted the *delay* accorded as sufficient satisfaction ; while the French and Sardinian Commissioners received Dispatches saying that the *delay and rectification of Electoral Lists* were the satisfaction they had accepted. Thus from Your Lordship Dispatches it might appear that the delay of eight days was satisfactory, whilst from the Despatches of the French and Sardinian Commissioners it would appear that the delay of fifteen days and rectification of lists were together and as combined satisfactory.

If what I hear respecting Constantinople is correct, the differences which existed here existed also there ; and being made apparent to the Grand Vizir be suggested a further delay of five days and an appeal to the Governments of France and England in order that a clear understanding might be established.

According to him (the Grand Vizir) the English and Austrian Ambassadors objected at once to this further delay and appeal ; and pressing the immediate Elections in Moldavia took upon themselves the whole responsability of the proceeding.

Such I may state confidentially is the substance of a Dispatch of Reshid Pasha to Savfet Effendi which he (the later) showed to me yesterday and if I can obtain it I shall enclose a Copy.

Now I must confess for my own part if the narrative I have been relating to Your Lordship is correct three things seem to me clear : 1st That the Porte made an egregious blunder in coming to a decision upon the subject of the communication of the commission without a Conference. 2-nd That it made another egregious blunder in communicating such decision to any Representative, before being itself determined to abide by the Resolution it had formed. 3d. That the Representatives of the four Powers, France, Russia, Prussia and Sardinia made a still more manifest blunder in refusing a Conference upon a question which — as is related to the meaning of a document of which the Conference in general was the author — could only be determined by reference to the common Authority which had produced it.

So far, it appears to me, a series of mistakes has to be recorded ; in regard to the further step alleged to have been taken by the Representatives of Great Britain and Austria, I am disposed to doubt of the facts that have been related to me. But if these facts are true I have no hesitation in expressing (with the little weight that I can attach to my personal opinion) my extreme regret at these occurrences.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1 281, f. 230—234.

■

Nr. 128 București, 23 iulie 1857

Excelență,

Am informat telegrafic pe Excelența voastră acum cîteva zile de ceea ce, conform informațiilor mele, s-a întîmplat la Constantinopol

https://biblioteca-digitala.ro

ca o consecință a dorinței exprimate de Comisie ca ea să fie informată despre ce trebuia în realitate să transmită depeșa din 31 mai lui Savfet efendi.

Dacă — după cum cred — sînt bine informat (deși vorbesc fără să fiu capabil să citez autoritatea lordului Stratford, care nu mi-a dat detalii asupra acestui subiect) s-ar părea că, la primirea comunicării noastre, Poarta și Consiliul au hotărît imediat că intenția guvernului otoman, exprimată în depeșa din 31 mai, era ca guvernul de la Iași să urmeze în Moldova interpretarea firmanului adoptată de comisari cu privire la Valahia, cu excepția acelor cazuri particulare în care împrejurările locale au creat diferențe și că, în consecință, o amînare de cincisprezece zile ar fi acordată referitor la alegerile din Moldova, pentru a permite rectificările ce le va ocaziona această hotărîre.

În plus, se pare că Poarta a arătat această rezoluție diferiților reprezentanți.

Reprezentanții francez, ruz, prusac și sard, la primirea comunicării, au luat imediat contact cu guvernele lor și au primit drept răspuns că rezoluția la care a ajuns Poarta era satisfăcătoare. Între timp, reprezentanții austriac și englez, obiectînd că Poarta a ajuns la o decizie asupra unui subiect care privea întreaga Conferință, fără ca aceasta să fie întrunită, Poarta a ezitat să-și mențină prima opinie și în cele din urmă a adoptat calea de mijloc, amînînd alegerile din Moldova cu o săptămînă, pentru a permite reprezentanților să ajungă la o înțelegere cu privire la chestiunea în cauză.

Aici ar trebui să presupun că a avut loc o oarecare neînțelegere la Londra și la Paris despre ceea ce s-a întîmplat. Spun aceasta pentru că Excelența voastră, în două depeșe telegrafice, declară că guvernele Franței și Sardiniei au acceptat *amînarea* acordată ca o satisfacție suficientă, în timp ce comisarii Franței și Sardiniei au primit depeșe spunînd că *amînarea și rectificarea listelor electorale* erau satisfacția pe care au acceptat-o. Astfel, din depeșele Excelenței voastre, s-ar părea că amînarea de opt zile era satisfăcătoare, în timp ce din depeșele comisarilor Franței și Sardiniei s-ar părea că amînarea de cincisprezece zile și rectificarea listelor erau considerate împreună ca o combinație satisfăcătoare.

Dacă ceea ce am auzit referitor la Constantinopol este corect, diferența care exista aici, exista, de asemenea, și acolo, și fiind înfățișată marelui vizir, acesta a sugerat o altă amînare de cinci zile și un apel către guvernele Franței și Angliei pentru ca să se stabilească o înțelegere clară.

Conform declarației marelui vizir, ambasadorii Angliei și Austriei au obiectat imediat la această amînare în continuare și au făcut apel; exercitînd presiuni pentru alegeri imediate în Moldova ei și-au luat asupra lor întreaga responsabilitate a procedeului.

Acesta este, pot spune confidențial, fondul unei depeșe a lui Reșid pașa către Savfet efendi, pe care acesta din urmă mi-a arătat-o ieri și, dacă o pot obține, voi include o copie.

Acum trebuie să mărturisesc, în ce mă privește, că, dacă descrierea pe care am făcut-o Excelenței voastre este corectă, trei lucruri mi se par clare: 1) că Poarta a făcut o gafă nemaipomenită ajungînd la o decizie asupra subiectului comunicării Comisiei fără o conferință; 2) că

https://biblioteca-digitala.ro

a făcut o altă gafă nemaipomenită comunicînd o astfel de decizie fiecărui reprezentant, înainte de a fi ea însăși determinată să respecte rezoluția pe care o luase ; 3) că reprezentanții a patru puteri, Franța, Rusia, Prusia și Sardinia, au făcut o gafă încă și mai manifestă, refuzînd o conferință asupra problemei legate de semnificația unui document, al cărui autor era în general Conferința și al cărui înțeles putea fi determinat numai prin referire la autoritatea comună care l-a produs.

Pînă acum mi se pare că s-au înregistrat o serie de greșeli ; în ceea ce privește următoarea măsură, care se pretinde că ar fi fost luată de reprezentanții Marii Britanii și ai Austriei, sînt dispus să mă îndoiesc de faptele ce mi-au fost relatate. Dar, dacă aceste fapte au fost adevărate, nu ezit să-mi exprim extremul meu regret despre aceste incidente (cu puțina greutate pe care o pot acorda opiniei mele personale).

Am onoarea...

H. L. Bulwer

134

București, 11/23 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon. Informații privind discuțiile ce au avut loc în sînul Comisiei europene de informare în zilele de 28 iunie/10 iulie, 1/13 iulie și 10/22 iulie referitoare la acuzațiile aduse caimacamului Moldovei de către mitropolit ; propunerea Porții de amînare a alegerilor moldovene cu opt zile ; moțiunea de cenzură propusă de Basily etc.

No. 131 Bucharest, July 23, 1857

My Lord,

Protocols XI and XII [1] referring to what took place at the late meetings of the Commission are not yet signed and cannot consequently be officially communicated to Your Lordship.

In the first, to which I alluded in my despatch last week, M. v⟨on⟩ Liehmann refuted with much ability and some success the accusations brought forward by the Metropolitan of Iassy against the conduct of the Kaimakam, the other Commissioners (the question before the Commission being always the vote of censure against Prince Vogorides proposed by M. Basily) reserving their opinions.

It was at this moment that Savfet Effendy read a despatch stating that the Porte was taking all necessary measures for giving the Commission an answer as to the demand it had addressed to the Porte and to the Conference, with respect to the right interpretation of the despatch of May 31st to the Ottoman Commissioner — observing that in order to obtain the opportunity for procuring this answer, it had deferred the elections in Moldavia for eight days.

It appeared to me that at such a moment it was better that the Commissioners should precipitate nothing, and consequently I proposed

https://biblioteca-digitala.ro

they should for the moment defer the deliberation upon the course which the Elections in Moldavia, and the papers before them might suggest; or to speak more clearly upon the vote of censure which Mr. Basily had proposed.

This suggestion was agreed to. Another meeting summoned at the particular request of the French Commissioner took place yesterday.

At its commencement M. v⟨on⟩ Liehmann observed that the delay which had occurred with respect to giving the Commission the reply which it was naturally expecting, was owing to the fact that the French and other Representatives at Constantinople had refused to join the Conference by which alone such an answer could be given. The Russian Commissioner expressed some indignation at the Austrian Commissioner's undertaking to express, on the information he had received from his own Rep⟨resentati⟩ve, any opinion which could affect the Commission. M. de Talleyrand observed that the Austrian Commissioner was no doubt involuntarily in error in regard to the reasons he had assigned for the singular situation in which we find ourselves. The Russian and Sardinian Commissioners adhered to the observations of M. de Talleyrand. For my part I thanked M. V⟨on⟩ Liehmann for a communication which showed respect for the Commission of which he was the momentary President, and which it was his duty as far as it was in his power, to enlighten.

M. de Talleyrand then gave notice, that on Saturday next when we again met, he should call the attention of the Commissioners to the position in which they were placed. The discussion, after this, was resumed on Mr. Basily's motion of censure and M. v. Liehmann's observations in reply thereto; and the 4 Commissioners who now usually act together justified the censure in question and impinged the arguments of M. v. Liehmann.

I reserved my observations until the discussion seemed pretty well closed, when I stated that at the meeting on Saturday I should express my general sentiments both as to the motion of M. Basily and the situation in which the circumstances that had lately occurred at Constantinople placed us.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1 281, f. 254—257.

■

Nr. 131 București, 23 iulie 1857

Excelență,

Protocoalele XI și XII [1] referitoare la ceea ce a avut loc la ultimele ședințe ale Comisiei nu sînt încă semnate și, în consecință, nu pot fi oficial comunicate Excelenței voastre.

În primul, la care am făcut aluzie în depeșa mea de săptămîna trecută, domnul von Liechmann a respins cu multă abilitate și un oarecare succes acuzațiile prezentate de mitropolitul de Iași contra con-

https://biblioteca-digitala.ro

duitei caimacamului, ceilalți comisari (problema înaintată Comisiei fiind tot votul de cenzură împotriva prințului Vogoride propus de domnul Basily) rezervîndu-și opiniile.

În acel moment Savfet efendi a citit o scrisoare în care se declara că Poarta a luat măsurile necesare pentru a da comisiei un răspuns referitor la cererea adresată Porții și Conferinței în legătură cu interpretarea corectă a scrisorii din 31 mai către comisarul otoman — observînd că, pentru a găsi prilejul favorabil să obțină acest răspuns, alegerile din Moldova au fost amînate cu opt zile.

Mi s-a părut că, într-un astfel de moment, era mai bine pentru comisari să nu grăbească nimic și, în consecință, am propus ca, pentru moment, să se amîne dezbaterea asupra desfășurării alegerilor din Moldova și a ceea ce le-ar putea sugera documentele sau, ca să vorbesc mai clar, asupra moțiunii de cenzură propusă de domnul Basily.

S-a căzut de acord cu această sugestie. O altă întrunire, convocată la cererea specială a comisarului Franței, a avut loc ieri.

La începutul ei, domnul von Liechmann a făcut observația că întîrzierea care a survenit pentru a se da comisiei răspunsul ce era natural să-l aștepte, se datora faptului că reprezentantul Franței și ceilalți reprezentanți la Constantinopol au refuzat să participe la conferință, ce era singura prin care un astfel de răspuns putea fi dat. Comisarul Rusiei a exprimat o oarecare indignare asupra angajamentului comisarului Austriei de a manifesta vreo opinie ce ar putea afecta comisia pe baza informațiilor pe care le-a primit de la propriul său reprezentant. Domnul de Talleyrand a observat că comisarul Austriei se afla fără îndoială într-o eroare involuntară în ceea ce privește motivele pe care le atribuise pentru situația unică în care ne găseam. Comisarii Rusiei și Sardiniei au aderat la observațiile domnului de Talleyrand. În ceea ce mă privește, i-am mulțumit domnului von Liechmann pentru o comunicare ce dovedea respect pentru comisia al cărei președinte era în acel moment, și pe care era de datoria sa, atît cît avea această funcție, să o lămurească.

Domnul de Talleyrand a adus atunci la cunoștință că, în sîmbăta viitoare cînd ne vom întruni din nou, el va atrage atenția comisarilor asupra poziției în care se găsesc. După aceea, discuția s-a limitat la moțiunea de cenzură a domnului Basily și la observațiile domnului von Liechmann în replică la aceasta și cei patru comisari, care acum acționează de obicei împreună, au justificat moțiunea în cauză și au respins argumentele domnului von Liechmann.

Mi-am rezervat observațiile pînă ce discuția părea că este pe cale să se încheie[1] și atunci am declarat că la ședința de sîmbătă voi exprima sentimentele mele generale, atît asupra moțiunii domnului Basily, cît și asupra situației în care ne-au pus împrejurările ivite recent la Constantinopol.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

---

[1] Vezi *Acte și documente*. vol. VI, partea a 2-a, p. 441—446 și, respectiv, 447—453.

https://biblioteca-digitala.ro

Iași, 12/24 iulie 1857.

S. Gardner către H. L. Bulwer : Străduințele lui Ch. Alison și ale lui de a transmite informații exacte asupra întocmirii listelor electorale ; consideră pe unii membri ai partidei unioniste drept „elemente de dezordine" ; V. Alecsandri și C. Hurmuzaki au transformat consulatul Franței în cartierul lor general ; rolul lui V. Place ; începerea alegerilor pentru Divanul ad-hoc.

Copy

Dispatch of Consul Gardner to Sir Henry Lytton Bulwer, Her Majesty's Commissioner in the Principalities dated Jassy, July 24th No. 16.

I had the honor of receiving Your Excellency's letter of July 16 by Mr. Lowndes sent as courier to Mr. Alison with Your dispatches. I understand that he will return this evening to Bucharest and he will convey my present reply to you. I have given myself every trouble to satisfy your enquiries and Mr. Alison has been also giving himself much trouble to be acquainted with every circumstance relating to the Electoral lists to which your enquiry is chiefly confined. He told me last night at a late hour that he would address you on the subject, and he will probably repeat the asseveration of the Caimacam that in no instance had the spirit of the Firman been deviated from, or its letter violated by the Government.

I had called upon Monsieur Place, the French Consul, and enquired frankly of him the grounds of the numerous allegations against the Government stating that I would repeat them to Mr. Alison to whom it appears that from his almost adjoining residence he had paid his visit, but had retired on being received by Mr. Alison in his morning undress under the torrid summer temperature of the day. There have been indications and proofs of the district Authorities having proceeded to some lengths perhaps to counteract the designs of the opposite party, who are sowing „la Zizanée" everywhere and who will be the first to suffer from it. The sons of Prince Ghyka, John and Alexander, Mr. Pano, formerly director of the department of justice, attached to the Metropolitan Primate by affinity, a man of much talent and practical experience, are amongst the members. These gentlemen with Mr. Alexandri, the Poet, and Mr. Hourmusaki make the Consulate of France almost their Head Quarters. Admitting that their views are honourable, they however must create many elements of disorder. In fact, they and others happy to appear in a new debut are almost disorganizing the country, cannot it therefore be also admitted that many men of sound judgment and reflection may honestly think that, unless the bridle and curl be put to the horse, it may run away with its rider. These opinions are, I believe, entertained by the Government.

https://biblioteca-digitala.ro

The French Consul asserts that the Electoral lists are incomplete by thousands, that they have been framed with every partiality and that there is a general alarm spread among the excluded and the petty proprietors, that their property even is menaced by the system. In fact that petition had been drawn up in that sense to be delivered by deputation to the Caimacam, which by mistake had been first presented to the French Consul. The consequences to be apprehended were that the mass of complaint would assume in time a more menacing form, to endanger the repose and tranquillity of the Country.

Such are the details which I have the honor to submit. Of course, I regard the statement of Monsieur Place to be quite of a delusive character, though apparently accompanied by his own convictions.

Our Elections have begun with the Clergy, and the influence of the Metropolitan Primate has prevented them almost from appearing at the Elections. The due returns have, however, been made, as by Gazette inclosed [1]. If they do not choose to vote, the Government cannot compel them, and a small minority has performed the office for them. I do not, however, dwell on the subject, and am glad that Mr. Alison is here to draw his own conclusions from them. At Your request, I inclose the paper with the names of those who during the last five years have been presidents of the Supreme Tribunals, having only just obtained it. I can hardly give a sketch of their characters at this moment. There are amongst them names almost unknown to me.

Let me have Your indulgence, when I assure Your Excellency that I am hardly able to bestow my attention to the multifarious duties of the consulate, but I do what I can. I have all the correspondence from the districts and from Galatz to attend to, and from the latter place, the accession of an adjoining territory has been an accession of labor to Mr. Cunningham and self. Mr. Alison requires an assistance which is amply repaid by the benefit and information, which I derive from it at all times.

(signed) S. Gardner

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1269, f. 50—55.

■

Copie

Raportul consulului Gardner către Sir Henry Lytton Bulwer, Comisarul Maiestății sale în Principate, datată Iași, 24 iulie, cu nr. 16

Am avut onoarea să primesc scrisoarea Excelenței voastre din 16 iulie prin domnul Lowndes, trimis drept curier domnului Alison cu scrisorile dumneavoastră. Înțeleg că se va întoarce în astă-seară la București și că va duce răspunsul meu pentru dumneavoastră. M-am străduit de a satisface întrebările dumneavoastră și domnul Alison și-a dat, de asemenea, multă osteneală ca să cunoască fiecare împrejurare în legătură cu listele electorale, la care s-a fixat în special investigația dumneavoastră. Mi-a spus tîrziu noaptea trecută că se va adresa dumneavoastră asupra aces-

https://biblioteca-digitala.ro

tui subiect și va repeta probabil declarația solemnă a caimacamului că în nici o împrejurare nu s-a abătut de la spiritul firmanului sau să se fi violat litera sa de către guvern.

L-am vizitat pe domnul Place, consulul francez, și l-am întrebat deschis pe ce baze se fac numeroasele afirmații contra guvernului, specificînd că le voi repeta domnului Alison, căruia se pare că ⟨domnul Place⟩ i-a făcut o vizită la reședința sa aflată în apropiere, dar că s-a retras fiind primit de domnul Alison într-o ținută de dimineață neglijentă datorită temperaturii unei zile de vară toridă. Au existat indicații și dovezi că autoritățile regionale au acționat pînă la un anumit punct pentru a contracara planurile partidei opuse, care seamănă „zîzanie" peste tot și care va fi prima ce va suferi din această cauză. Printre membrii ei sînt fiii prințului Ghica, Ion și Alexandru, și domnul ⟨Anastase⟩ Panu, fost director al Ministerului de Justiție, atașat de prim-mitropolit, avînd afinități comune, un om de mare talent și cu experiență practică. Acești domni, împreună cu domnul Alecsandri, poetul, și domnul Hurmuzachi, au făcut din consulatul francez aproape cartierul lor general. Admițînd că vederile lor sînt onorabile, totuși, se creează multă dezordine. De fapt, ei și alții, fericiți de a-și face un nou debut, dezorganizează aproape țara. Nu se poate, de asemenea, admite că mulți oameni cu o judecată sănătoasă și profundă pot gîndi sincer că numai dacă se pune calului căpăstru și zăbală acesta poate să alerge cu călărețul său. Aceste opinii cred că sînt întreținute de guvern.

Consulul francez afirmă că listele electorale sînt cu miile incomplete, că au fost alcătuite cu toată părtinirea și printre cei excluși și micii proprietari s-a răspîndit alarma că le este amenințată însăși proprietatea prin acest sistem. De fapt, plîngerea a fost redactată ca să fie prezentată caimacamului de către o deputație dar, din greșeală, a fost prezentată mai întîi consulului francez. Urmările de temut erau că mulțimea de plîngeri ar putea să ia cu timpul o formă mai amenințătoare, care să pună în pericol pacea și liniștea țării.

Acestea sînt detaliile pe care am onoarea a vi le prezenta. Desigur, eu consider că declarația domnului Place are un caracter cît se poate de iluzoriu, deși este însoțită, în aparență, de propriile sale convingeri.

Alegerile noastre au început cu clerul, iar influența mitropolitului primat aproape că l-a împiedicat să apară la alegeri. Totuși, alegerile așteptate au fost făcute, după cum ⟨arată⟩ gazeta anexată [1]. Dacă ⟨preoții⟩ nu vor să voteze, guvernul nu-i poate forța și o mică minoritate a executat această îndatorire în locul lor. Totuși, nu insist asupra acestui subiect și sînt bucuros că domnul Alison este aici ca să tragă propriile sale concluzii. La cererea dumneavoastră, anexez lista cu numele celor care în timpul ultimilor cinci ani au fost președinți ai tribunalelor supreme, pe care chiar acum am obținut-o. În clipa de față nu pot să fac o caracterizare a lor. Printre ei îmi sînt nume aproape necunoscute.

Acordați-mi, Excelența voastră, indulgență cînd vă asigur că abia sînt capabil să dau toată atenția multiplelor sarcini ale consulatului, dar fac ce pot. Am toată corespondența din județe și de la Galați, de care mă ocup, și această ultimă localitate, prin adăugarea unui teritoriu înve-

https://biblioteca-digitala.ro

cinat, adaugă muncă în plus pentru domnul Cunningham și pentru mine. Domnul Alison cere un sprijin care este amplu răsplătit de ajutorul și informarea pe care i le obțin în orice clipă.

(Semnat) S. Gardner

---

[1] „Gazeta de Moldavia", nr. 53 din 8/20 iulie 1856.

136

Therapia, 12/24 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Din nou despre propunerea lui Reșid pașa de amînare a alegerilor din Moldova cu cinci zile și intenția lui de a demisiona în cazul neacceptării ei. Dezaprobă o nouă amînare a alegerilor și consideră că marele vizir, prin înaintarea demisiei, face jocul adversarilor săi. A propus o măsură de compromis menită să satisfacă Poarta.

Confidential
No. 643

Therapia, July 24th 1857

My Lord,

When Reshid Pasha, during the night of Friday the 17th instant, sent me confidentially, in reply to the accompanying communication from me, his last expedient that the Moldavian Elections should be stopped again for five days in order to allow time for reference to London and Paris, he added a declaration that he should resign his office in the morning unless I consented to the proposal.

Being pushed to the wall, and disapproving, for reasons stated elsewhere, every kind of fresh postponement especially when opening a door for still further delay, I did not hesitate to reply [1] that under the circumstances I could by no means reconcile it to my sense of duty to assent to a fresh and indefinite postponement of the elections. I added that if the Pasha were to resign, I should deeply lament his mistake, though I could not in conscience surrender an Imperial and European interest to personal feelings.

Having reason to believe that the Grand Vizir was playing, under a fancied necessity, the game of his adversaries, I resorted, for the purpose of moral effect, to the decided course which I have just described, but unwilling to carry matters to an extremity ; if it could be avoided, I offered, in my turn, an expedient couched in these words : — could the proposed reference to London and Paris be made without deferring the commencement of the elections, and only lengthening the *intervals* between those of the several successive classes ?

This combination produced the desired effect and led to the agreement which I had the honour to report in my dispatch No. 641 of the 22nd instant [2].

https://biblioteca-digitala.ro

Whatever disappointment may have been created elsewhere, the elections are in favourable progress, the Sultan is fully informed of the real state of things, and Reschid Pasha has declared that he has given up all thoughts of retiring, and is content, for the future, to wait in office the pleasure of his Sovereign.

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 429 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1267, f. 168—171.

■

Confidențial
Nr. 643 Therapia, 24 iulie 1857

Excelență,

Cînd Reșid pașa, în timpul nopții de vineri 17 curent mi-a trimis confidențial, ca răspuns la comunicarea primită de la mine, ultimul mesaj al său, că alegerile din Moldova trebuie să fie din nou oprite pentru cinci zile, pentru a se da timp de consultare Londrei și Parisului, el a adăugat o declarație că va demisiona din funcția sa, dimineața, dacă nu consimțeam la propunerea sa.

Încolțit și dezaprobînd, pentru motive specificate în altă parte, orice fel de nouă amînare ce ar crea posibilitatea pentru o altă amînare în continuare, nu am ezitat să replic[1] că, în astfel de împrejurări, în nici un caz nu aș putea împăca cu sentimentul datoriei mele să consimt la o altă amînare, nouă și nedefinită, a alegerilor. Am adăugat că dacă pașa și-ar da demisia voi deplînge adînc greșeala sa, deși nu aș putea, conștient fiind, să trădez un interes imperial și european pentru sentimente personale.

Avînd motiv să cred că marele vizir făcea jocul adversarilor săi, sub imperiul unei necesități ciudate, am recurs, pentru a obține efectul moral, la linia de conduită hotărîtă, pe care abia am descris-o, dar nedorind ca lucrurile să meargă la extrem, dacă puteau fi evitate, am oferit, la rîndul meu, o soluție redactată în aceste cuvinte : s-ar putea ca recomandarea propusă la Londra și la Paris, să fie făcută fără să se amîne începerea alegerilor, ci numai prin lungirea *intervalelor* între alegerile diferitelor clase succesive ?

Această combinație a produs efectul dorit și a dus la acordul pe care am avut onoarea să-l raportez în depeșa mea nr. 641 din 22 curent[2].

Oricare ar fi fost dezamăgirea creată în altă parte, alegerile merg înainte în mod favorabil, sultanul este informat complet de starea reală a lucrurilor și Reșid pașa a declarat că a renunțat la orice gînd de a se retrage și este mulțumit, pentru viitor, să aștepte în funcție, dorința Suveranului său.

Am onoarea ...

Stratford de Redcliffe

---

[1] *Acte și documente*, vol. V. p. 147, doc. 150.
[2] Vezi doc. 128.

https://biblioteca-digitala.ro

Therapia, 13/25 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Îi aduce la cunoștință că telegrama din 20 iulie, prin care-i transmitea că nu are nimic împotriva amînării alegerilor cu 15 zile, sosise prea tîrziu, deoarece alegerile începuseră. Consideră că mesajul din 14 iulie nu putea fi interpretat decît ca o aprobare a amînării alegerilor cu 8 zile. Revine asupra motivelor care l-au determinat să nu accepte o nouă amînare.

N° 648 Therapia, 25th July 1857

My Lord,

I had the honor to forward to Your Lordship this morning the following Telegram in cypher :

2 : 30 a.m.

"Your Message of the 20th was too late. The elections in Moldavia commenced on the 19th, as ordered by the Caimacam in execution of the Firman.

Your Message of the 14th could only be understood as applying to the postponement of eight days. That delay had been ordered by the Porte on a distinct understanding with two of the Representatives and a certainty of its being agreeable to the other four. As *Suzeraine* the Porte had no right to stop the proceedings. Intimidated by the French Ambassador, Reshid Pasha inclined reluctantly to that course. Some members of the Council were influenced by the hope of a Ministerial change. The Sultan's aversion to disturbance was looked to as a last resource. I and the Internuncio saw no reason for participating in an irregularity urged by such means. We saw, on the contrary, decided objections to so weak, unnecessary and prejudicial a compliance. We did not shrink from the duty imposed upon us, but cheerfully accepted a responsibility, which the Council, naturally enough, under such circumstances, was unwilling to meet alone. We had no concern in the arrangement to which the French Ambassador has appealed. The communication of it to us preceded the order for a delay of eight days. It was confidential in the first instance, and subsequently considered as non avenue. Attempts were made to modify the terms of it. They also were confidential and not satisfactory. Your Message of the 14th and the intelligence from Iassy concurred to restrict us to the delay of eight days. Prince Vogorides must stand or fall by his own merits. It would surely be most discreditable to the Porte if he were to be dismissed on the mere demand of a foreign though friendly Power."

I have the honor . . .

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 429 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1267, f. 188—191.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 648 Therapia, 25 iulie 1857

Excelență,

Am avut onoarea să expediez Excelenței voastre în dimineața aceasta următoarea telegramă cifrată :

2.30 a.m.

„Mesajul dv. din 20 a fost prea tardiv. Alegerile din Moldova au început la 19, după cum a ordonat caimacamul privitor la executarea firmanului.

Mesajul dv. din 14 a putut fi înțeles numai ca referindu-se la amînarea de opt zile. Această amînare a fost ordonată de Poartă după o înțelegere clară cu doi dintre reprezentanți și în certitudinea că este agreată și de ceilalți patru. Ca *suzerană*, Poarta nu avea drept să oprească lucrările. Intimidat de ambasadorul francez, Reșid pașa a înclinat fără tragere de inimă pentru această modalitate. Unii membri ai consiliului au fost influențați de speranța unei schimbări de guvern. Aversiunea sultanului față de răscoală a fost considerată ca o ultimă resursă. Eu și cu internunțiul nu am văzut nici un motiv pentru a participa la o neregulă susținută cu astfel de mijloace. Dimpotrivă, am avut obiecțiuni hotărîte față de un acord atît de slab, inutil și dăunător. Nu am dat înapoi de la datoria care ne-a fost impusă, ci am acceptat din toată inima o responsabilitate, căreia Consiliul, destul de firesc în astfel de împrejurări, nu dorea să-i facă față singur. Nu aveam nici un interes față de aranjamentul la care apelase ambasadorul francez. Comunicarea lui a precedat ordinul pentru o amînare de opt zile. În primul moment a fost considerat confidențial și ulterior ca nul. S-au făcut încercări să i se modifice clauzele. Și acestea au fost, de asemenea, confidențiale și nesatisfăcătoare. Mesajul dv. din 14 și informațiile de la Iași au concurat ca să ne limităm la amînarea de opt zile. Prințul Vogoride trebuie să rămînă sau să cadă datorită propriilor sale merite. Ar fi, desigur, foarte compromițător pentru Poartă dacă ar trebui să fie demis la simpla cerere a unei puteri străine, deși prietene".

Am onoarea . . .

Stratford de Redcliffe

138

Therapia, 17/29 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Despre nota ultimativă adresată de ambasadorul francez, Thouvenel, ministrului de externe otoman, prin care cere anularea imediată a alegerilor din Moldova. Opiniile sale cu privire la cererea Franței.

https://biblioteca-digitala.ro

N° 655 Therapia, July 29, 1857

My Lord,

I had the honour to forward to Your Lordship this morning (1 a.m.) the following cyphered Telegram :

"The French Ambassador a few hours ago, as I have just learnt officially, sent in a formal note to the Ottoman Minister for Foreign Affairs requiring the Porte to annul immediately and absolutely the Moldavian Elections, which are in all probability completed by this time. He states that his instructions prevent his accepting a refusal or a delay. He demands a definitive answer in a shortest possible time. The Turkish Ministers naturally recur to the Internuncio and me for advice. At this hour of the night I can only state here my personal impression that the peremptory demand of a single Power rests on no title of right, and that the Porte would fail in her duty if she did not appeal to all the parties to the Treaty of Peace. The motives in play are intelligible enough. As for the Sultan and his Council, they are firmly united in maintaining their position on the ground of the Treaty. But they may be intermediated and I solicit Your Lordship's instructions by telegraph with the least avoidable delay."

I have the honour . . .

Stratford de Redcliffe

[Rezoluția lordului Clarendon] :

"My opinion is that the Porte should be advised by Telegram to decline compliance with this arrogant demand which no single Power has a right to make and for which the five would require strong grounds to be laid before they would make it and even if the Five Powers were to come to the conclusion that the elections had been so irregularly and so illegally made as to justify their being annulated they would give that advice in a manner more incitated to the engagement what..." (text întrerupt)

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia. r. 429 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1267, f. 217—218 v.

■

Nr. 655 Therapia, 29 iulie 1857

Excelență,

Am avut onoarea să expediez Excelenței voastre în această dimineață (ora 1 a.m.) următoarea telegramă cifrată :

„Acum cîteva oare, ambasadorul francez, după cum am aflat chiar acum în mod oficial, a trimis o notă formală ministrului otoman pentru afacerile externe, cerînd Porții să anuleze imediat și absolut alegerile din Moldova, care sînt, după toate probabilitățile, încheiate pînă în acest moment. El declară că instrucțiunile sale îl împiedică să accepte un refuz sau o amînare. El cere un răspuns definitiv în timpul cel mai scurt posibil. Miniștrii turci au apelat normal la internunțiu și la mine pentru

https://biblioteca-digitala.ro

a le da un sfat. La această oră din noapte pot să exprim aici numai impresia mea personală că cererea peremptorie a unei singure puteri nu se bazează pe vreun titlu de drept și că Poarta nu și-ar face datoria, dacă nu ar apela la toți participanții la Tratatul de Pace. Motivele în joc sînt destul de clare. Cît despre sultan și consiliul său, ei sînt ferm uniți în a-și menține poziția pe baza tratatului. Dar ei pot fi folosiți ca mijlocitori, și solicit instrucțiunile Excelenței voastre prin telegraf pentru a se evita cea mai mică întîrziere.

Am onoarea . . .

Stratford de Redcliffe

[Rezoluția Lordului Clarendon :]

„Părerea mea este că Poarta trebuie să fie sfătuită telegrafic să refuze acceptarea acestei cereri arogante, pe care o singură putere nu are dreptul să o facă și pentru care cele cinci au nevoie de motive solide de susținut înainte de a o face și, chiar dacă cele cinci puteri ar ajunge la concluzia că alegerile au fost atît de contrare regulilor și ilegale, încît să justifice anularea lor, ele ar da această recomandare într-un mod mai ....." (text întrerupt)

139

Therapia, 17/29 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Confirmă primirea telegramei din 27 iulie (st.n.) în care i se reproșează situația critică de la Constantinopol. Datorită interpretării greșite a mesajului din 14 iulie, înțelegerea dintre Paris și Londra, privind amînarea alegerilor din Moldova, n-a putut fi îndeplinită. Învinuirile ce i se aduc de către guvernul francez și marele vizir. Franța a cerut destituirea lui N. Vogoride, măsură pe care Anglia o dezaprobă. Solicită lămuriri.

N° 657 Therapia, July 29, 1857

My Lord,

I have had the honour to receive this evening (at nine) from Your Lordship the following cyphered telegram dated the 27th.

"My message of the 14th had reference to the delay which we heard of from the French Government and with regard to which they expressed themselves completely satisfied. The statement made to us by the French Government is that the Porte promised the French Ambassador a delay of twenty days and that in consequence of Your objections this engagement had not been fulfilled, and that the Elections had also commenced without any amendment of the electoral lists, the incorrectness of which had been complained of and which were admitted by the commission unanimously to require amendment. It appears that the

https://biblioteca-digitala.ro

Grand Vizier told the French Ambassador that you had been the cause of his not keeping his promise, and he invoked the aid of France to enable him to do so. The French Government declare that they shall insist on the engagement being fulfilled, or (immediate) dismissal of the Caimacam of Moldavia as a satisfaction and a proof that he disobeyed the orders of the Porte.

I said I could give no answer until I was in possession of all the facts from Your Excellency. Let me know immediately (the) precise terms of the engagement taken by the Grand Vizier with the French Ambassador. He was much to blame, if he entered into any engagement respecting the electoral lists and the interpretation of the firman without previous communication with Your Excellency and the Internuntio or calling together the conference. We must firmly oppose the dismissal of the Caimacam."

I have the honor . . .

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 429 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1267, f. 232—234 v.

■

Nr. 657 Therapia, 29 iulie 1857

Excelenţă,

Am avut onoarea să primesc în această seară (la ora nouă) de la Excelenţa voastră următoarea telegramă cifrată cu data de 27.

„Mesajul meu din 14 se referea la amînarea de care auzisem de la guvernul francez şi cu referire la care ei se exprimau a fi complet satisfăcuţi. Declaraţia făcută de guvernul francez este că Poarta a promis ambasadorului francez o amînare de douăzeci de zile şi că, în urma obiecţiunilor dv., acest angajament nu a fost îndeplinit şi alegerile au început fără vreo modificare a listelor electorale, despre a căror incorectitudine s-au plîns şi despre care se recunoaşte unanim de Comisie că au nevoie de îmbunătăţiri. Se pare că marele vizir a spus ambasadorului francez că dv. aţi fost cauza că nu şi-a ţinut promisiunea şi el a apelat la ajutorul Franţei pentru a-i permite să procedeze astfel. Guvernul francez declară că va insista asupra îndeplinirii angajamentului, sau asupra demiterii (fără întîrziere) a caimacamului din Moldova, ca o satisfacţie şi o dovadă că nu s-a conformat ordinelor Porţii.

Am spus că nu aş putea să dau un răspuns pînă ce nu voi fi în posesia tuturor faptelor de la Excelenţa voastră. Aduceţi-mi imediat la cunoştinţă termenii precişi ai angajamentului luat de marele vizir cu ambasadorul francez. El ar fi de criticat dacă a luat un angajament referitor la listele electorale şi interpretarea firmanului, fără să comunice în prealabil cu Excelenţa voastră şi cu internunţiu sau să convoace conferinţa. Trebuie să ne opunem cu fermitate la demiterea caimacamului".

Am onoarea . . .

Stratford de Redcliffe

https://biblioteca-digitala.ro

București, 18/30 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Își exprimă din nou nemulțumirea în legătură cu lipsa de autoritate a comisiei de informare, de unde imposibilitatea exercitării unui control asupra aplicării corecte a firmanului electoral de către caimacami.

No. 139 Bucharest, July 30, 1857

My Lord,

I understand that it is laid down as a principle by some parties at Constantinople that it is better to let the Kaimakams go wrong and the Divans themselves be improperly constituted in the first instance, and leave this state of things condemned subsequently and then the labors of the Commission are closed by an appeal to the Congress at Paris.

This would be, as far as I can judge, allowing a thing to be done badly, for the sake of saying afterwards that it was ill done.

I cannot therefore agree in the views to which I thus allude.

I think either that the Porte should watch carefully over its servants and check them promptly and decidedly when wrong is ; or that the Porte and Representatives should give this power clearly to the Commissioners, and make them responsible, if they fail in their duty.

As it is the Kaimakams are in a most singular and anomalous position.

The Commission is told it has no power to control them, not even so far as to state to them, unless requested by themselves so to do, that they are acting against the Firman, according to the interpretations given thereto with the concurrence of the Porte at Constantinople, interpretations with which they (the Kaimakams) ar as far ar I know wholly unacquainted.

No other authority, that I am aware of, interferes with their proceedings ; and thus, whilst it is expressly stated that they are to be just and impartial, they are left unfettered and unguided completely to their own will, the only restriction thereupon being that, when they have fully carried it out, and possibly with great abuses, the Commissioners who meanwhile have been quietly looking on, may be able to say to the Congress when presenting the result of their enquiry we have done this, but we have been proceeding on erroneous premises, we have acted as if the intentions of the Firman had been religiously observed, but it has been wholly disregarded, and therefore we think the best thing you can do is to put our opinions for the present on one side ; and begin by a new enquiry as to the reality of the bases on which those opinions have been founded.

Such a theory seems to me wholly impracticable and untenable ; if the Firman is considered by the Porte, and the Governments parties to the Treaty of Paris, to be on the whole as fairly executed as cir-

https://biblioteca-digitala.ro

cumstances will admit of the Divans are once constituted and permitted to proceed with their labours.

The conclusions drawn therefore should be admitted without questions as to the Authority on which they are founded, and if, on the contrary, the Firman is deemed by the Porte of the Powers I have named to be most unfairly executed, if the Divans are held to be altogether irregularly assembled, then as it seems to me the Porte and those Powers should either check the abuses they detect instantly or remedy them at the earliest opportunity.

The recourse to a distant tribunal, which is ultimately to decide on a fact on which a whole series of consequences has been intermediately built, seems to me, I confess, a most tardy mode of doing justice and a most of injudicious mode of losing time.

I have the honour . . .

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, FO 78/vol. 1281, f. 288—292.

■

Nr. 139 București, 30 iulie 1857

Excelenţă,

Înţeleg că s-a stabilit ca principiu de unii reprezentanţi de la Constantinopol că este mai bine să se lase caimacamii să greşească şi chiar Divanurile să fie incorect constituite în primă instanţă, precum şi să se lase ca această stare de lucruri să fie dezaprobată ulterior şi atunci lucrările Comisiei să se închidă printr-un apel la Congresul de la Paris.

Atît cît pot eu să judec, aceasta ar însemna să permiţi ca un lucru să fie prost făcut, pentru ca să poţi spune după aceea că a fost rău făcut.

În consecinţă, nu pot să fiu de acord cu punctele de vedere la care mă refer.

Cred, fie că Poarta trebuie să supravegheze cu grijă pe slujitorii ei şi să-i controleze prompt şi hotărît cînd există ceva rău, fie că ea şi reprezentanţii trebuie să dea această putere în mod expres comisarilor şi să-i facă responsabili dacă eşuează în sarcina lor.

În starea actuală a lucrurilor, caimacamii sînt într-o poziţie extrem de neobişnuită şi anormală.

Comisiei i se spune că nu are nici o putere să-i controleze, nici măcar să-i înştiinţeze — afară numai dacă li se cere din partea lor să procedeze astfel — că acţionează contra firmanului, conform cu interpretările date acestuia cu asentimentul Porţii la Constantinopol, interpretări pe care ei (ciamacamii), după cîte ştiu, nu le cunosc deloc.

Nici o altă autoritate de care am ştiinţă nu intervine în activitatea lor şi astfel, în timp ce se declară în mod expres că trebuie să fie drepţi şi imparţiali, ei sînt lăsaţi în voia lor şi complet neîndrumaţi ⟨acţionînd⟩ după propria lor dorinţă, singurele restricţii la aceasta fiind că, atunci cînd totul s-a îndeplinit, fiind posibile multe abuzuri, comisarii, care între timp au contemplat liniştiţi, pot fi în măsură să spună Congresului, cînd prezintă rezultatul anchetei lor, că am făcut aceasta, dar am

https://biblioteca-digitala.ro

procedat după premise greșite, am acționat ca și cum intențiile firmanului au fost respectate cu religiozitate, dar acesta a fost complet neluat în considerare și, în consecință, credem că cel mai bun lucru de făcut este să se lase la o parte, pentru moment, opiniile noastre și să se înceapă o nouă anchetă asupra realității principiilor pe care s-au sprijinit acele opinii.

O astfel de teorie mi se pare complet irealizabilă și de nesusținut; dacă firmanul este considerat, de Poartă și de guvernele statelor participante la Tratatul de la Paris, ca fiind în întregime tot atît de corect executat cît permit circumstanțele, ⟨trebuie ca⟩ o dată Divanurile constituite și admise, să-și înceapă lucrările.

Deci, concluziile ce se pot trage ar trebui să fie acceptate fără discuții în ceea ce privește autoritatea pe care s-au bazat și dacă, dimpotrivă, firmanul este considerat de Poartă sau de puterile pe care le-am menționat ca fiind foarte incorect executat, dacă Divanurile sînt considerate a fi convocate complet nereglementar, atunci, după cît mi se pare, Poarta sau acele puteri trebuie, fie să oprească imediat abuzurile pe care le descoperă, fie să le remedieze cu prima ocazie.

Recursul la un tribunal superior, ce trebuie să decidă în ultimă instanță asupra unui fapt pe care s-a bazat indirect o întreagă serie de consecințe, mi se pare, o mărturisesc, a fi un mod tardiv de a se face dreptate și un mod foarte nejudicios de a pierde timpul.

Am onoarea . . .

H. L. Bulwer

141

București, 18/30 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Relatarea ședinței Comisiei europene de informare din 17/29 iulie. Poziția sa față de acuzațiile aduse caimacamului Vogoride. Declarațiile făcute în numele guvernelor lor de comisarii Franței, Rusiei, Prusiei și Sardiniei că nu recunosc Divanul ad-hoc rezultat din alegerile falsificate.

No. 140 Bucharest, July 30, 1857.

My Lord,

A conference took place between the Commissioners yesterday [1]. Monsieur de Liehmann made a statement in much repeating what he had formerly said and which though able to a certain extent was illtimed and injudicious. Merely a portion of it will appear in the protocol, a portion with his consent being withdrawn; he also withdrew some observations which he had made in the previous sitting, relative to the proceedings that have recently taken place at Constantinople and which I saw no necessity for withdrawing.

I then took a general review of the charges against Princes Vogorides, the incidental matter that had in the course of discussion been introduced and the position of things at the present time; winding up

https://biblioteca-digitala.ro

by a statement of the course which I deemed at the time the Commissioners might adopt.

My endeavour in the various observations I had thus to make was : 1st to rebut different indirect attacks made against my previous observations to be found in Protocol IV [2] ; 2nd to protest against any isolated acts of Commissioners which might affect the position of the Commission as a collective body ; 3dly to defend Prince Vogoridis as far as he is defensible, by showing the difficult position in which he has been placed ; 4thly to defend the commission itself which has by a variety of circumstances over which it had no control been placed in a position which has at times rendered it difficult and at other times impossible to discharge the duties with which it was entrusted ; lastly and especially to manifest an honest and impartial spirit and an anxiety to arrive independently of hostile passions and adverse parties at a moderate and just result — vindicating in this manner the character of the Government which I have the honor to serve and of the country which I have the honor to belong to.

After the remarks, to which I now refer, and which (I think I may venture to say) made some little impression, were closed ; Monsieur de Talleyrand stated that he had the orders of the Emperor his Sovereign to declare that he could not recognize the Divan in Moldavia as fulfilling the stipulations of the Treaty of Paris. Similar declarations having been made by the Commissioners of Russia, Prusia and Sardinia the Commission separated.

I have the honour . . .

H. L. Bulwer

P.S. Another conference is fixed Monday next.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 58 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 294—296.

■

Nr. 140 București, 30 iulie 1857

Excelență,

A avut loc ieri o conferință între comisari [1]. Domnul de Liechmann a făcut o declarație în care a repetat în mare măsură ceea ce spusese anterior ; aceasta, deși într-un anumit fel abilă, era neavenită și nejudicioasă. Numai o parte din ea va apărea în protocol, o parte fiind retrasă cu consimțămîntul său ; el și-a retras, de asemenea, unele observații pe care le-a făcut în ședința precedentă, referitoare la lucrările ce au avut loc recent la Constantinopol și nu am văzut necesitatea de a fi retrase.

Eu am trecut apoi în revistă acuzațiile contra prințului Vogoride, chestiunea neînsemnată introdusă în cursul discuției și starea de lucruri în momentul de față, încheind cu o declarație despre calea ce consideram în acel moment că ar trebui adoptată de comisari.

Strădania mea la diferitele observații pe care le aveam astfel de făcut era : 1) să resping diferitele atacuri indirecte făcute contra obser-

https://biblioteca-digitala.ro

vaţiilor mele anterioare şi care se găsesc în protocolul IV[2]; 2) să protestez contra oricăror acte izolate ale comisarilor ce ar putea afecta poziţia Comisiei ca un corp colectiv; 3) să-l apăr pe prinţul Vogoride, atît cît poate să fie apărat, arătînd poziţia dificilă în care a fost situat; 4) să apăr Comisia însăşi care, prin diferite împrejurări asupra cărora nu avea nici un control, a fost pusă într-o situaţie ce, uneori, i-a făcut dificilă şi alteori imposibilă îndeplinirea îndatoririlor ce îi fuseseră încredinţate şi, în cele din urmă şi în mod special, să manifest un spirit sincer şi imparţial în dorinţa de a se ajunge, independent de pasiuni ostile şi partide adverse, la un rezultat moderat şi just — susţinînd în acest fel caracterul guvernului pe care am onoarea să-l servesc şi al ţării căreia am onoarea să-i aparţin.

După ce am încheiat observaţiile amintite şi care (pot îndrăzni, cred, să spun) au făcut o oarecare impresie, domnul de Talleyrand a declarat că avea ordine de la suveranul său, împăratul, să declare că nu putea să recunoască Divanul din Moldova ca îndeplinind stipulaţiile Tratatului de la Paris. Declaraţii similare fiind făcute de comisarii Rusiei, Prusiei şi Sardiniei, comisia s-a separat.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

P.S. O altă conferinţă este fixată pentru lunea viitoare.

[1] Vezi *Acte şi documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 462—477.
[2] *Ibidem*, p. 407—413.

142

Bucureşti, 18/30 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Face o sinteză a situaţiei din Moldova, care a provocat criza din vara anului 1857. Refuzul comisarilor Franţei, Rusiei, Prusiei şi Sardiniei de a recunoaşte validitatea alegerilor din Moldova. Opiniile sale privind modul în care s-ar fi putut evita criza. Nu crede că vor izbucni tulburări în Moldova dacă Divanul ad-hoc, îşi începe lucrările.

No. 141 Bucharest, July 30, 1857

My Lord,

I have informed Your Lordship that on the one hand the Elections in Moldavia were finished and the Divans likely to be immediately convoked and that on the other the French, Russian, Prussian and Sardinian Commissioners have refused to recognize these elections. Thus things have been brought, in my humble opinion, unnecessarily to an extreme and complicated position.

A simple question had to be settled at Constantinople, viz: whether the same Firman should be interpreted in the same manner in the two

https://biblioteca-digitala.ro

Principalities. A clear reply one way or the other would have set the matter at rest. An answer however is sent which two parties, both concerned in composing it, interpret differently. But unless the sense of this answer was determined the validity of the Moldavian Divan of necessity remained in doubt.

The Commission therefore beg an explanation from the Conference from which it proceeded, as to the intention it was meant to convey. The Porte first undertakes on its sole authority to give this explanation. Then, the English and Austrian Ambassadors interfere (in my opinion properly) and say "on one Authority can determine the sense of a document which various authorities dictated". The paper was the result of a Conference ; "a Conference should decide its meaning". The French, Russian, Prussian and Sardinian Representatives refuse a Conference. In the meanwhile two telegraphic Messages arrive from London and Paris both speaking of a satisfactory conclusion of the difficulty, but leaving some doubt as to whether the French and English Governments meant precisely the same conclusion.

The Grand Vizir now proposes a reference to London and Paris — the delay of a few days. This however was refused by the English and Austrian Ambassadors as the proposal for a Conference had been refused by the French, Russian, Prussian and Sardinian Representatives.

Thus the Elections go on without any distinct authority that they should do so, or any order that they should not ; and the Powers who consider that the instructions of the Porte as consented to on the 31st May by their Representatives have been violated, refuse their assent to a state of things established as they contend by such violation.

A little more clearness in the first instance, a little more forbearance on all sides in the second would surely have prevented this extreme result.

My only view as to preventing difficulties of this kind from occurring, or as to getting out of them when they have occured, is that of adopting the course which appears the most simple and straightforward.

The Commissioners should have had a distinct answer as to the meaning of an order on which the legal existence of the Divan in Moldavia had necessarily to depend.

The complaints against the local abuses which we alleged to have taken place in Moldavia should have received some hearing and decision from a tolerably fair and competent tribunal and the various doubtful passages in the Firman should have been clearly explained and similarly applied.

Nothing could be more easy than all this before the last step that has occurred ; it becomes however most difficult now to retrace our way.

If some middle course occurs to me I shall lose no time in mentioning it to Your Lordship ; from whom I hope in the meantime to learn something that may enlighten my mind and guide my proceedings.

I have the honour . . .

H. L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

P.S. Some parties talk of troubles in Moldavia if the Divan proceed in its labors; but I am in hopes this is merely a false alarm, and unless such troubles are very distinctly instigated by Foreign Powers I don't think them likely.

H. L. B.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 298—301 v.

■

Nr. 141

București, 30 iulie 1857

Excelență,

Am informat pe Excelența voastră că, pe de o parte, în Moldova alegerile s-au terminat și Divanurile vor fi probabil imediat convocate și că, pe de altă parte, comisarii Franței, Rusiei, Prusiei și Sardiniei au refuzat să recunoască aceste alegeri. Astfel, după umila mea părere, lucrurile au ajuns, fără a fi necesar, într-o situație extremă și complicată.

O simplă chestiune trebuia să fie stabilită la Constantinopol, anume: dacă același firman trebuia să fie interpretat în același fel în cele două Principate. Un răspuns clar, într-un fel sau altul, ar fi lichidat chestiunea. S-a trimis, totuși, un răspuns pe care cele două părți implicate în redactarea lui, îl interpretează în mod diferit. Dar, chiar dacă sensul acestui răspuns ar fi fost definit, validitatea Divanului din Moldova, în mod inevitabil, ar fi rămas îndoielnică.

În consecință, comisia a cerut o explicație de la Conferința de la care a pornit, în ceea ce privește intenția ce dorea să o transmită. La început, Poarta și-a asumat răspunderea ca, exclusiv prin autoritatea ei, să dea această explicație. Atunci, ambasadorii Angliei și Austriei au intervenit (corect, după opinia mea) și au spus că „nici o autoritate unică nu poate hotărî sensul unui document dictat de diferite puteri". Documentul a fost rezultatul unei conferințe, deci „o Conferință trebuie să decidă înțelesul său". Reprezentanții Franței, Rusiei, Prusiei și Sardiniei au refuzat ⟨convocarea unei⟩ conferințe. Între timp, au sosit de la Londra și Paris două mesaje telegrafice, amîndouă vorbind despre o rezolvare satisfăcătoare a dificultății, dar lăsînd o îndoială dacă guvernele Franței și Angliei se refereau exact la aceeași concluzie.

Marele vizir propune acum să se facă apel — la Londra și la Paris — pentru o amînare de cîteva zile. Totuși, această amînare a fost refuzată de către ambasadorii Angliei și Austriei, întrucît propunerea pentru o Conferință fusese refuzată de reprezentanții Franței, Rusiei, Prusiei și Sardiniei.

Astfel, alegerile continuă fără vreo îndrumare precisă că trebuie să se procedeze astfel, sau vreun ordin că nu trebuie să se procedeze într-altfel, iar puterile care consideră că instrucțiunile Porții, așa cum au fost consimțite la 31 mai de către reprezentanții lor, au fost violate, refuză asentimentul lor la o stare de lucruri stabilită, după cum pretind ei, printr-o astfel de violare.

https://biblioteca-digitala.ro

Ceva mai multă claritate în primul caz, ceva mai multă toleranță de ambele părți, în al doilea caz, ar fi împiedicat, desigur, acest rezultat extrem.

Singurul meu punct de vedere referitor la prevenirea ivirii dificultăților de acest fel, sau la ieșirea din ele atunci cînd au apărut, este acela de a adopta calea ce pare a fi cea mai simplă și directă.

Comisarii ar fi trebuit să aibă un răspuns precis referitor la înțelesul unui ordin de care depindea indispensabil existența legală a Divanului din Moldova.

Plîngerile contra abuzurilor locale, despre care am afirmat că au avut loc în Moldova, ar fi trebuit să fi fost ascultate și o hotărîre trebuia luată de un tribunal destul de competent și corect, iar diferitele pasaje neclare din firman ar fi trebuit explicate clar și aplicate în mod similar.

Nimic nu putea fi mai ușor decît toate acestea, înainte de a se fi făcut ultimul pas ; însă acum a devenit totuși mai greu de a ne relua drumul.

Dacă mi se prezintă vreo cale de mijloc, nu voi pierde timp să o menționez Excelenței voastre, de la care sper să aflu între timp ceva ce m-ar putea lămuri și mi-ar călăuzi acțiunile.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

P.S. Unele grupări vorbesc despre tulburări în Moldova dacă Divanul își începe lucrările, dar sper că aceasta este numai o alarmă falsă, afară numai dacă astfel de tulburări sînt clar instigate de puteri străine, ceea ce nu cred.

H. L. B.

143

București, 18/30 iulie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Conduita caimacamului poate fi judecată numai în legătură cu sensul atribuit depeșei Porții din 19/31 mai. Responsabilitatea crizei revine atît ambasadorului Franței, Thouvenel, cît și Porții și celor ce au sfătuit-o să urgenteze ținerea alegerilor înainte de clarificarea paragrafelor neclare din firman. Propune amînarea convocării Divanului ad-hoc și instituirea unei anchete.

No. 143
Private and
Confidential

Bucharest, July 30th, 1857

My Lord,

I hope I have explained to you clearly that the whole matter at present at issue depends on the order to Prince Vogorides dated 31st May.

If that order meant that the kaimakam of Moldavia was either to follow absolutely (with the exception of particular cases) our interpre-

https://biblioteca-digitala.ro

tations of the Firman, or that he was at least to read those interpretations before deciding on his own, he disobeyed the order — because he took his measures without even waiting to receive our conclusions. But if it was meant that he was merely to receive our interpretations but that he was not to consider that they should influence his conduct he was right.

If however he were wrong, his lists are wrong ; and therefore to know whether he was right or wrong one must know the meaning of the dispatch alluded to ; before knowing which the Commission, which as a body had understood the dispatch in question differently from Prince Vogorides, may with some plausibility refuse to recognise his Divan.

This throws a great responsibility on the French Ambassador, who refused the Conference which could alone determine the point at issue.

But it also throws a certain responsibility on the Porte and those who advised the elections should proceed without the point referred to having been cleared up.

If a compromise is to be sought the Divans should not be at once convoked ; and some intermediate enquiry and resolution should be adopted — a resolution which without causing entirely new elections might amend those which have taken place ; if a battle is to be fought it can best be fought on the ground of the refusal to accept the Conference which the English and Austrian Ambassadors proposed.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 307—309 v.

■

Nr. 143
Particular și
confidențial

București, 30 iulie 1857

Excelență,

Sper că v-am explicat clar că acum întreaga chestiune în litigiu depinde de ordinul către prințul Vogoride datat 31 mai.

Dacă acel ordin însemna că caimacamul Moldovei trebuia fie să urmeze în mod absolut (cu excepția unor cazuri speciale) interpretările firmanului făcute de noi, fie să fi citit cel puțin acele interpretări înainte de a lua hotărîri de la sine, atunci el nu s-a conformat ordinului, pentru că a luat măsuri fără să aștepte primirea concluziilor noastre. Dar dacă acel ordin însemna că el trebuia să aștepte interpretările noastre, dar nu și să considere că ele ar putea să-i influențeze atitudinea, atunci avea dreptate.

Dacă, totuși, el a acționat greșit, listele sînt greșite și, deci, pentru a ști dacă a avut dreptate sau nu trebuie să cunoaștem înțelesul depeșei la care se face aluzie ; înainte de a-l cunoaște, Comisia care, în ansamblu, a înțeles depeșa în cauză în mod diferit de prințul Vogoride, poate, în mod plauzibil, să refuze să recunoască Divanul său.

https://biblioteca-digitala.ro

Aceasta aruncă o mare responsabilitate asupra ambasadorului Franței, care nu a fost de acord cu conferința, ce singură ar fi putut să hotărască asupra punctului în litigiu.

Aceasta aruncă, de asemenea, o oarecare responsabilitate asupra Porții și asupra acelora care au opinat ca alegerile să aibă loc fără ca punctul amintit să fi fost clarificat.

Dacă se caută un compromis, Divanurile nu trebuie să fie convocate imediat ci trebuie întreprinsă o anchetă suplimentară și adoptată o rezoluție — o rezoluție care, fără să producă alegeri complet noi, ar putea să le corecteze pe acelea ce au avut loc ; dacă trebuie dusă o bătălie, aceasta trebuie dusă cel mai bine pe baza refuzului de a accepta Conferința propusă de către ambasadorii Angliei și Austriei.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

144

Therapia, 18/30 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Refuzul Porții la cererea lui Thouvenel de a anula alegerile din Moldova. Propunerea Consiliului de Miniștri, otoman de a se admite amînarea convocării Divanurilor ad-hoc, dacă ambasadorul Franței consimte la înaintarea chestiunii alegerilor în dezbaterea conferinței de la Paris. Hotărîrea Porții de a nu mai face concesii. Intrigile lui Thouvenel pe lîngă sultan pentru înlăturarea lui Reșid pașa. Așteaptă instrucțiuni.

N° 662

Therapia, July 30, 1857

My Lord,

I have had the honour to transmit this day to Your Lordship the following cyphered Telegram :

"The Council has sanctioned Reshid Pasha's answer to Mr. Thouvenel's requisition. It purports that the Porte declines annulling the Moldavian elections, but would not object to adjourn the convocation of the Divans, if the French Ambassador agrees to refer the Electoral question to the Congress of Paris. The Grand Vizier was to wait upon the Sultan this morning with the Note. It remains to be seen whether the Porte's proposal will be accepted by M. Thouvenel. If not, he will perhaps go away. Russia and Sardinia support his demand. M. de Bouteneff has special instructions to that effect of the 27 Instant from Vienna. The present attitude of the Porte is that no further concession will be made. M. Thouvenel, as I am assured, has written to the Sultan, and offered the post of Grand Vizier to three of Reshid's rivals, one of whom, a member of the Cabinet : is stated to have accepted the offer.

https://biblioteca-digitala.ro

I continue to act as well as I can, with Reshid Pasha and the Internuncio, but look anxiously for instructions from Your Lordship."

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1268, f. 1—2.

■

Nr. 662 Therapia, 30 iulie 1857

Excelență,

Am avut onoarea să transmit azi Excelenței voastre următoarea telegramă cifrată :

„Consiliul a sancționat răspunsul lui Reșid pașa la cererea domnului Thouvenel. El lasă să se înțeleagă că Poarta refuză să anuleze alegerile din Moldova, dar nu ar face obiecțiuni la amînarea convocării Divanurilor, dacă ambasadorul francez este de acord să prezinte problema electorală Congresului de la Paris. Marele vizir trebuia să se prezinte la sultan azi dimineață cu nota. Rămîne de văzut dacă propunerea Porții va fi acceptată de domnul Thouvenel. Dacă nu, probabil că va pleca. Rusia și Sardinia sprijină cererea sa. Domnul de Buteniev are instrucțiuni speciale în acea privință din 27 curent de la Viena. Actuala atitudine a Porții este că nu se va face o altă concesie. Domnul de Thouvenel, după cum am fost asigurat, a scris sultanului și a oferit postul de mare vizir la trei din rivalii lui Rașid, dintre care unul, un membru al guvernului, se spune că ar fi primit oferta. Continui să acționez, atît cît pot, cu Reșid pașa și cu internunțiul, dar aștept cu nerăbdare instrucțiuni de la Excelența voastră".

Am onoarea...

Stradford de Redcliffe

145

Therapia, 18/30 iulie 1857

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Despre dejucarea intrigilor din Consiliul de Miniștri otoman și ameliorarea poziției lui Reșid pașa. Nota Franței, înaintată de Thouvenel, prin care se cere anularea alegerilor din Moldova. Criza de la Constantinopol. Opinia sa și a ambasadorului Austriei asupra liniei de conduită ce trebuie urmată de Poartă. Răspunsul Consiliului otoman la nota lui Thouvenel. Hotărîrea lui Reșid de a nu mai face concesii.

Nr. 664 Therapia, 30th July 1857

My Lord,

The apparent effect of the decision taken by the Council of Ministers on the 18th Instant as already reported to Your Lordship, was

https://biblioteca-digitala.ro

most satisfactory. The Sultan manifested a cheerful steadiness of mind which did him honor.

The intrigues of the Cabinet were completely checked. The position of the Grand Vizier was greatly improved. He enjoyed more of the Sultan's confidence. His ascendancy in the council was evident. He took the resolution of standing firmly at his post. Public opinion, according to its mode of working here, declared itself against his adversaries especially those from without. To every one, who wishes all to this Empire, appreciating the Great European interests involved in its stability and knowing how much in that respect depends on the steadiness of the administration, these results, whether temporary or lasting, were causes of sincere congratulation. Such was, to all appearance, the state of things when I went to bed at midnight on Tuesday the 28th Instant. I had scarcely fallen asleep when I was called up the sudden arrival of a confidential officer in the service of the Porte. He brought me, by the Grand Vizier's order, a formal note presented late in the afternoon to Ali Ghalib Pasha by Monsieur Thouvenel, armed with fresh telegraphic Instructions from his court. It announced the intention of the French Government to protest through its Emissary at Bucharest against the passing Elections in Moldavia, and to require, through its Ambassador, that the same Elections should be immediately and absolutely annulled by the Porte's authority. A copy of the Note is enclosed herewith [1], and I think it will appear to Your Lordship, as it does, I confess, to me, that diplomacy has rarely produced a document more peremptory in tone or more irregular in substance.

The object of Mr. Abro's mission was to ascertain my opinion and that of the Internutio as to the best mode of dealing with this new incident.

We were in presence of a crisis, not indeed entirelly unforseen, but earlier and more abrupt that what I had allowed myself to anticipate. On the one hand were all the motives which had, more or less, called for the previous decision ; on the other were the delicate position of the Porte, and an embarrassment, not trifling in degree, which threatened the principal powers of Christendom as well as Turkey. These twofold considerations weighed with my Austrian colleague as well as with me, and, although they would naturally act in different proportions on a Turkish Minister, they could hardly escape the discernment of Reshid Pasha. We soon, therefore, perceived that our thoughts united on a comon ground, and, such being the case, there was little difficulty for us to determine the course to be pursued by the Porte, and the form to be given to its declaration of that course.

The council met last night and accepted the Grand Vizier's draft of an answer to Monsieur Thouvenel. His Highness went with it to the palace this morning, and, though I have not yet learnt the result of his audience, it is presumable that the Sultan's sanction was given to the note, and that, consequently, we have now only to wait for Mr. Thouvenel's decision as to its contents.

https://biblioteca-digitala.ro

As the French packet was detained yesterday twenty four hours by His Excellency's order, I conclude that its departure is the term of his patience in allowing any kind of interval between the comunication of his summons, and the receipt of a definitive reply. I enclosed herewith for Your Lordship's confidential information a copy of the draft such as I understand it to have been adopted by the Ottoman Council[2], but, the terms of the document, though I am assured to the contrary, may have undergone some partial alteration, and therefore I reserve the transmission of an authentic copy for the next opportunity. I am given, meanwhile, to understand that Reshid Pasha is resolved to make no further concession. He has indeed gone to full extent of the Porte's discretion, as one of the contracting parties, and he could hardly overstep the limits, assigned by the Treaty of Paris, without exposing himself to the charge of undignified complaisance, and a utter neglect of his obligations towards other Powers whose rights under the Treaty are neither more or less than those of France.

I have the honour..

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. Londra, F.O. 78/vol. 1268, f. 18—26.

■

Nr. 664

Therapia, 30 iulie 1857

Excelență,

Efectul evident al deciziei luate de Consiliul de Miniștri la 18 curent pe care l-am raportat deja Excelenței voastre a fost foarte satisfăcător. Sultanul a manifestat din toată inima fermitate în hotărîre, ceea ce îi face cinste.

Intrigile din guvern au fost complet respinse. Poziția marelui vizir s-a îmbunătățit mult. El se bucură de mai multă încredere din partea sultanului. Ascendentul său în consiliu este evident. El a luat hotărîrea să rămînă ferm în funcția sa. Opinia publică, conform cu modul său de lucru de aici, s-a declarat contra adversarilor săi, în special a acelora din afară. Pentru toți aceia care doresc totul pentru acest imperiu, evaluînd interesele europene implicate în stabilitatea sa și cunoscînd cît de mult depinde ea în această privință de stabilitatea administrației, aceste rezultate, fie temporare, fie de durată, au fost motive de sincere felicitări. Aceasta era, după toate aparențele, starea de lucruri cînd m-am dus la culcare la miezul nopții de marți 28 curent. Abia adormisem cînd am fost trezit de sosirea neașteptată a unui funcționar de încredere din serviciul Porții. El mi-a adus, din ordinul marelui vizir, o notă formală prezentată tîrziu după amiază lui Ali Ghalib pașa de domnul Thouvenel, înarmat cu instrucțiuni telegrafice recente de la curtea sa. Aceasta anunța intenția guvernului francez de a protesta prin emisarul său la București contra alegerilor efectuate în Moldova, și de a cere prin ambasadorul său ca aceste alegeri să fie imediat și absolut anulate de Poartă prin autoritatea sa. O copie a acestei note este

https://biblioteca-digitala.ro

anexată la prezenta[1] și cred că îi va apărea Excelenței voastre, după cum mărturisesc că mi-a apărut și mie, că diplomația a produs rareori un document pe un ton mai amenințător și cu un fond mai contrar regulilor.

Obiectivul misiunii domnului Abro era de a preciza opinia mea și aceea a internunțiului despre modul cel mai bun de a trata noul incident.

Eram în prezența unei crize, într-adevăr nu complet neprevăzută, dar mai timpurie și mai bruscă decît mi-am permis să anticipez. Pe de o parte erau toate motivele care, mai mult sau mai puțin, reclamaseră hotărîrea anterioară; pe de altă parte, era poziția delicată a Porții și o încurcătură, destul de însemnată, care amenința atît principalele puteri ale creștinătății, cît și Turcia. Aceste duble considerații cîntărite împreună cu colegul meu austriac, deși, în mod natural, ar acționa în proporții diferite asupra unui guvern turc, cu greu ar putea să scape discernămîntului lui Reșid pașa. În consecință am priceput curînd că raționamentele noastre s-au întîlnit pe o bază comună și, astfel stînd cazul, pentru noi nu exista decît o mică dificultate pentru a determina calea de urmat de către Poartă și forma de dat declarației sale pentru acea modalitate.

Consiliul s-a întrunit aseară și a acceptat proiectul de răspuns al marelui vizir către domnul Thouvenel. Înălțimea sa s-a dus azi dimineață cu el la palat și, deși încă nu am aflat rezultatul audienței sale, se poate presupune că sultanul a dat aprobarea lui acestei note și că, în consecință, acum nu avem decît să așteptăm decizia domnului Thouvenel cu privire la conținut.

Întrucît pachebotul francez a fost reținut ieri 24 ore din ordinul Excelenței sale, am tras concluzia că plecarea lui este limita răbdării sale, ca să acorde un oarecare interval de timp între comunicarea somației sale și primirea unui răspuns definitiv. Anexez la aceasta, pentru informarea confidențială a Excelenței voastre, o copie care este un plan, după cum înțeleg, care a fost adoptat, de Consiliul otoman[2], dar, termenii documentului, deși am fost asigurat de contrariul, s-ar putea să fi suferit vreo modificare parțială și, deci, rezerv transmiterea unei copii autentice pentru o ocazie viitoare. Între timp mi-a fost dat să înțeleg că Reșid pașa este hotărît să nu mai facă alte concesii. Într-adevăr, el a mers pînă la limita completă a libertății de acțiune a Porții, ca parte contractantă, și nu mai poate depăși limitele care i-au fost atribuite prin Tratatul de la Paris, fără să se expună la acuzația de îngăduință nedemnă și de o neglijare crasă a obligațiilor sale față de alte puteri, ale căror drepturi în baza Tratatului nu sînt nici mai mari, nici mai mici decît acelea ale Franței.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

---

[1] Vezi *Acte și documente*, vol. V, p. 286—287, doc. 1600.

[2] *Ibidem*, p. 321, doc. 1633 (Nota este aproape identică cu aceea trimisă lui Ali Ghalib Pașa).

https://biblioteca-digitala.ro

Therapia, 18/30 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Comunică telegrafic refuzul lui Thouvenel la propunerea Porții, de a aduce chestiunea alegerilor din Moldova în dezbaterea Conferinței de la Paris. Intenția acestuia de a părăsi Constantinopolul a doua zi. Poarta pare decisă să-și mențină poziția. Nu cunoaște ce atitudine vor adopta reprezentanții celorlalte trei puteri unioniste.

Therapia, July 30th 1857

No. 666

My Lord,

I had the honor to transmit to Your Lordship, at half past eight this evening, the following cyphered telegram :

"Mr. Thouvenel refuses the Porte's offer of referring the question of the Moldavian elections to the conference of Paris and adjourning the convocation of the Divans. He states, moreover, his intention of going away tomorrow. His official answer, had not been sent in when Mr. Moore left Reshid Pasha, who, with the Sultan and his council, appears to be firm in maintaining the Porte's position. I know not what the other three representatives mean to do".

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. Londra, F.O. 78/vol. 1268, f. 33—34.

■

Nr. 666

Therapia, 30 iulie 1857

Excelență,

Am avut onoarea să transmit Excelenței voastre astă-seară la opt și jumătate următoarea telegramă cifrată :

„Domnul Thouvenel refuză oferta Porții de a referi problema alegerilor din Moldova Conferinței de la Paris și de a amîna convocarea Divanelor. De altminteri, el își exprimă intenția de a pleca mîine. Răspunsul său oficial nu a fost încă expediat atunci cînd domnul Moore a plecat de la Reșid pașa, care, ca și sultanul și consiliul său, par a fi fermi în menținerea poziției Porții. Nu știu ce intenționează să facă ceilalți trei reprezentanți".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

https://biblioteca-digitala.ro

Therapia, 19/31 iulie 1857.
Stratford de Redcliffe către lord Clarendon: Trimite spre informare cîteva depeșe ale consulului britanic din Iași în legătură cu alcătuirea listelor electorale din Moldova.

Nr. 671

Therapia, July 31, 1857

My Lord,

I avail myself of the present opportunity to forward to Your Lordship herewith some correspondence showing the opinion entertained of the Electoral lists in Moldavia by Her Majesty's Consul at Iassy.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Anexa I

Iași, 27 iunie/9 iulie 1857.
S. Gardner către Stratford de Redcliffe: Informații despre situația din Moldova în ajunul alegerilor. Publicarea listelor electorale. Consideră că, în general, listele electorale s-au alcătuit conform firmanului. Întrevederea avută cu N. Vogoride și situația dificilă în care acesta se află. Politica Austriei în Moldova este identică cu cea a Porții. Rolul Băncii Moldovei al cărui Consiliu de conducere este în mare parte unionist. Atitudinea Mitropolitului Moldovei.

Jassy, July, 9, 1857

Copy

My Lord,

I have the honor to solicit Your Excellency's indulgence for the interruption of my correspondence with Your Excellency which has been owing to unceasing calls upon my time.

The approaching Elections here and at Bucharest, have led to many enquiries addressed to me lately from Her Majesty's Commissioner. The Electoral Lists of Moldavia have been published, and of the five Electoral Classes, into which they are divided the aggregate number of Electors exceeds one hundred and seventy thousand, of which one hundred and fifty thousand belong to the "Communes ruraux".

Many complaints have been made by parties excluded from the lists of Electors, but on their making the proper representations to establish their rights, they have been admitted. Amidst the leaven and

https://biblioteca-digitala.ro

ferment of intrigue and bad passion, the lists my have been liable to some reproach, but generally speaking they have been conducted with propriety and perfectly "en règle" to entitle them to the confidence of the Honorable Board of commissioners, and supreme authority at Constantinople.

I received on the 7th a telegraphic dispatch from Sir Henry Lytton Bulwer, to which I replied at a late hour last night after seeing the Caimacam. The modifications of the Firman in Wallachia have not been adopted here and the Elections are proceeding. Serious complaints have been forwarded to Bucharest by deputation, at the head of which was the Vornik Pierre Mavrogeni, Minister of Finance of Prince Ghyka. His name which had not appeared on the lists of Electors has been since admitted. It appears that in regard to himself and others, some formalities have been neglected that many faults have been committed by the authorities of the Districts particularly, is undoubted, but there has been no previous experience to guide them in a new task imposed on their functions and Magistracy, and the impulsions of others had probably led them into a wrong path, to have a handle of complaint against them. The Metropolitan Primate, an Unionist, had refused to convene the Electoral Colleges of the Clergy, but he had been required to give some explanation which will no doubt have some effects and lead him to adopt another course.

The Sublime Porte seems to leave a free action to the Caimacam, which places him in a position of some embarrassment, for the door is left open to any remonstrance or disapprobation, if necessary.

The Prussian bank, called Moldavian, is advancing large sums on Mortgage and redeeming from much heavier encumbrances the property, thus mortgaged. Its councils, quite Unionist, may throw a weight into the scale.

The Austrian Agent, Mr. Goedel Lannoy, is certainly a very active agent of his government. He must obey his orders, and they are executed without respite. "I am quite discouraged" said the Caimacam alluding to his position, "Je perds presque la tête" as the policy of Austria is much identified here with that of the Porte, he refers to it.

I have the honour...

(signed) Sam Gardner

Anexa II

Iași, [iulie] 1857.

S. Gardner către H. L. Bulwer: Felul cum au decurs alegerile din Moldova. Consideră că ele s-au desfășurat în mod corect, deși au existat și unele nereguli. Asigură că s-a informat exact și la fața locului asupra situației.

Cypher	Reply
Inform me clearly and distinctly and without delay if you consider the Elections	In regard to the Elections I am of opinion that amidst the ferment and leaven of much animosity, intrigue and bad pas-

https://biblioteca-digitala.ro

to be fairly or unfairly conducted.	sion the electoral lists cannot be regarded as altogether free from stain and reproach, but they have been conducted with general regularity and propriety, and are entitled to every consideration of the Honorable Commissioners and supreme authority at Constantinople.
Your duty is to have informed yourself on this subject.	I believe myself sufficiently informed with proceedings here which as a British Agent honored with the confidence of my Government I have endeavoured not to neglect. They certainly did not impose on me the necessity of any domiciliary visits. They were the common talk of the Town.
Your duty is also to inform me truly and without disguise what your opinion is. I do not want an opinion colored on one side or another but an honest confidential opinion.	I have given my opinion without disguise but I have not pressed an attention any opinion on the Electoral lists until I had an opportunity of seeing them. The local Government cannot be disposed to commit itself to any mean artifice, for it is completely under surveillance.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1268, f. 95, 98—104 v.

■

Nr. 671

Therapia, 31 iulie 1857

Excelență,

Mă folosesc de această ocazie ca să trimit Excelenței voastre, în anexă, corespondența din care se vede părerea Consulului de la Iași al Maiestății sale referitoare la listele electorale din Moldova.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

Anexa I

Copie

Iași, 9 iulie 1857

Excelență,

Am onoare a solicita indulgența Excelenței voastre pentru întreruperea corespondenței mele cu Excelența voastră, care s-a datorat neîncetatelor solicitări ce mi-au răpit timp.

Alegerile care se apropie aici și la București au dus la multe întrebări care mi-au fost recent adresate de comisarul Maiestății sale. Au fost publicate listele electorale din Moldova și din cele cinci clase

https://biblioteca-digitala.ro

electorale în care sînt împărțite, numărul total de alegători depășește 170 de mii, din care 150 mii aparțin „comunelor rurale".

Au fost făcute multe reclamații de către părțile excluse din listele de alegători, dar, la obiecțiunile corecte pentru stabilirea drepturilor lor, au fost admise. În cadrul atmosferei de intrigă și pasiune nesănătoasă listele ar putea fi expuse la unele obiecțiuni, dar vorbind în general, ele au fost conduse cu decență și perfect „în regulă", pentru a fi îndreptățite la încrederea onorabilei comisii și la autoritatea supremă de la Constantinopol.

Am primit la data de 7 o depeșă telegrafică de la Sir Henry Lytton Bulwer, la care am răspuns azi-noapte la o oră tîrzie, după ce l-am văzut pe caimacam. Modificările firmanului din Valahia nu au fost adoptate aici și alegerile încep. Reclamații serioase au fost trimise la București de către delegația în fruntea căreia era vornicul Petre Mavrogheni, ministrul de finanțe al prințului Ghica. Numele său, care nu a apărut pe listele de alegători, a fost admis între timp. Se pare că față de el și de alții au fost neglijate unele formalități. Este neîndoielnic că s-au comis multe greșeli de către autoritățile județene, în special, dar nu a existat o experiență anterioară care să le orienteze într-o nouă sarcină impusă funcțiilor lor și magistraturii, și tendințele altora le-au condus pe o cale greșită ca să aibă un pretext de reclamație contra lor. Mitropolitul primat, un unionist, a refuzat să convoace colegiile electorale ale clerului, dar a fost chemat să dea anumite explicații, care, fără îndoială, vor avea unele efecte și îl vor duce spre adoptarea unei alte căi.

Sublima Poartă pare să lase acțiune liberă caimacamului, ceea ce îl pune într-o poziție oarecum stînjenitoare, pentru că lasă ușa deschisă oricăror proteste și dezaprobări, la nevoie.

Banca prusiană, numită a Moldovei, avansează mari sume pe ipotecă și scapă proprietatea astfel ipotecată de la alte sarcini mai grele. Consiliul său, cît se poate de unionist, poate arunca o greutate în balanță.

Agentul austriac, domnul Goedel Lannoy, este, desigur, un agent foarte activ al guvernului său. El trebuie să asculte de ordinele sale, și sînt executate fără răgaz. „Sînt foarte descurajat" spune caimacamul, făcînd aluzie la poziția sa, „aproape că îmi pierd capul"; întrucît politica Austriei este mult identificată aici cu aceea a Porții, el se referă la ea.

Am onoarea...

(Semnat) Sam Gardner

Anexa II

Cifrat	Răspuns
Informați-mă clar și distinct, fără întîrziere, dacă considerați că alegerile au fost corect sau incorect conduse.	Referitor la alegeri sînt de părere că, în mijlocul agitației și fierberii multelor animozități, intrigi și pasiuni grave, listele electorale nu pot fi considerate întru totul ca fiind fără pată și ireproșa-

https://biblioteca-digitala.ro

bile, dar au fost conduse în general cu ordine și decență și sînt demne de toată considerația onorabililor comisari și a autorității supreme de la Constantinopol.

Sarcina dv. este de a fi informat asupra acestui subiect.

Cred că sînt suficient de informat asupra procedeelor de aici, pe care, ca agent britanic onorat cu încrederea guvernului meu, m-am străduit să nu le neglijez. Desigur că nu mi-a fost impusă necesitatea unor vizite domiciliare. Ele constituie vorbăria obișnuită a orașului.

Sarcina dv. este, de asemenea, de a mă informa precis și fără disimulare care este opinia dv. Nu doresc o părere înfrumusețată de o parte sau alta, ci o opinie confidențială cinstită.

Mi-am arătat părerea fără disimulare, dar nu am dat atenție nici unei păreri asupra listelor electorale pînă cînd nu am avut ocazia să le văd. Guvernul local nu poate fi dispus să se compromită prin artificii mărunte, pentru că este complet sub supraveghere.

148

Therapia, 19/31 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Comentarii pe marginea răspunsului dat de ambasadorii Franței, Rusiei, Prusiei și Sardiniei notei lui Ali Ghalib pașa din 28 iulie în problema alegerilor din Moldova. Hotărîrea lui Thouvenel de a părăsi Constantinopolul dacă Poarta refuză anularea alegerilor din Moldova. Nu cunoaște încă decizia definitivă a Porții.

Therapia, July 31, 1857

Nr. 672

My Lord,

Since the date of my last despatch on Moldavian affairs, I have received from the Porte an authentic Note in reply to the French Ambassador's demand. It is enclosed herewith for the information of Her Majesty's Government [1]. It differs in a trifling degree from the version which I sent home yesterday, but the purport is substantially, and indeed identically, the same.

Monsieur Thouvenel has not accepted the Porte's proposal. He continues to require that the Porte should immediately and absolutely annul the Moldavian Elections. His three associates hold the same language. The respective notes of the four representatives are forwarded herewith in copy [2]. No open threat of diplomatic rupture is expressed in any one of them ; but the Porte is given to understand that a definitive confirmation of its refusal will be the signal for Mr. Thou-

https://biblioteca-digitala.ro

venel's departure. It is apprehended that the others may follow his example, but no appearance of preparation is visible, except at the French Embassy, and doubtfully as yet even there.

The Grand Vizier sent this morning to ascertain whether the Internuntio and myself we are still of the same mind, intimating that a tendency to concession might possibly be found at the Porte. Interrogated separately we expressed the same opinion. It appeared to both of us that in point of principle and duty the situation was unchanged, that the Porte was bound by paramount motives to maintain its consistency, its independence, and that it could not give way without sacrificing the rights of other independent Powers. We admitted that the crisis was most embarrassing and not entirely free from hazard ; but the responsibility was not with those who had proposed at one time a conference, at another a reference to the Congress of Paris, and who were still ready to adjourn the assembling of the divans for either of those purposes.

The day is wearing away, and I know not yet what resolution has been taken by the Sultan or his Ministers. The Grand Vizier was sent for by His Majesty in the forenoon, probably, in consequence of some communication from the French Ambassador.

I understand that personally he has felt no inclination to shift his ground, though he would gladly hold out another chance of arrangement, if it could be done without a surrender of the principle.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1268, f. 106—110.

■

Nr. 672

Therapia, 31 iulie 1857

Excelență,

De la data ultimului meu raport asupra afacerilor din Moldova am primit de la Poartă o notă autentică, drept răspuns la cererea ambasadorului francez ; o anexez la aceasta pentru informarea guvernului Maiestății sale [1]. Ea diferă într-o măsură neînsemnată de versiunea pe care am trimis-o ieri Ministerului de Externe, dar semnificația este substanțial și într-adevăr identic aceeași.

Domnul Thouvenel nu a acceptat propunerea Porții. El continuă să ceară ca Poarta să anuleze imediat și absolut alegerile din Moldova. Cei trei asociați ai săi țin același limbaj. Notele respective ale celor patru reprezentanți sînt expediate în copie [2] împreună cu prezentul raport. Nu se exprimă nici o amenințare deschisă de rupere a relațiilor diplomatice în nici una din ele, dar i se dă de înțeles Porții că o confirmare definitivă a refuzului său va fi semnalul pentru plecarea domnului Thouvenel. Există teama că ceilalți ⟨ambasadori⟩ vor urma

https://biblioteca-digitala.ro

exemplul său, dar nu sînt semne vizibile de pregătire, exceptînd Ambasada franceză, și pînă acum ⟨plecarea⟩ este chiar și acolo îndoielnică.

Marele vizir a trimis azi-dimineață să se asigure dacă internunțiul și cu mine sîntem încă de aceeași părere, dînd să se înțeleagă că ar fi posibil să se găsească la Poartă o tendință de concesie. Întrebați separat, am exprimat aceeași opinie. Ni s-a părut ambilor că, din punctul de vedere al principiului și al datoriei, situația era neschimbată, că Poarta era obligată, din motive capitale, să-și mențină consecvența și independența și că ea nu poate să cedeze fără să sacrifice drepturile altor puteri independente. Am admis că această criză era foarte stînjenitoare și nu complet lipsită de risc, dar responsabilitatea nu era de partea acelora ce au propus la un moment dat o conferință, în altul consultarea Congresului de la Paris, și care sînt încă gata să amîne adunarea Divanelor pentru oricare din aceste scopuri.

Ziua este pe trecute și încă nu știu ce decizie a luat sultanul sau miniștrii săi. Marele vizir a fost chemat de Maiestatea sa înainte de amiază, probabil ca o consecință a vreunei comunicări ⟨primite⟩ de la ambasadorul francez.

Cred că, personal, nu a simțit vreo înclinare să-și schimbe motivele, deși ar prezenta bucuros o altă șansă de aranjament, dacă s-ar putea face fără o cedare de la principiu.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

---

[1] Publ. în *Acte și documente*, vol. V, p. 321—322.
[2] *Ibidem*, p. 295, 302—303, 318—319, 320.

149

Therapia, 19/31 iulie 1857

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Despre audiența baronului Prokesch Osten la sultan în problema alegerilor din Moldova.

Therapia, July 31, 1857

No. 673

My Lord,

The Internuntio had a private audience of the Sultan the day before yesterday. It appears from His Excellency's account that he took occasion to enter upon the question of the Moldavian Elections and the course pursued by France on that subject. The Sultan, it would seem, listened with interest to his remarks and explanations. His Majesty's expressed himself in terms which showed that he was well acquainted with the bearings of the question, that he saw the necessity of standing firm in the position chosen for him by his Ministers, and that he was thankful for the support given to Reschid Pasha in making good his stand against the four representatives.

https://biblioteca-digitala.ro

The audience lasted much longer than usual but the salient points of what passed on the occasion were, as far as I know, principally those which I have noticed above.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. Londra, F.O. 78/vol. 1268, f. 111—112 v.

■

Nr. 673

Therapia, 31 iulie 1857

Excelență,

Internunțiul a avut o audiență particulară cu sultanul alaltăieri. Din relatarea Excelenței sale se pare că a profitat de ocazie ca să atace problema alegerilor din Moldova și a cursului urmat de Franța asupra acelui subiect. S-ar părea că sultanul a ascultat cu interes observațiile și explicațiile sale. Maiestatea sa s-a exprimat în termeni care dovedeau că era foarte familiarizat cu aspectele problemei, că vedea necesitatea de a rămîne ferm pe poziția aleasă pentru el de miniștrii săi și că era mulțumit de sprijinul dat lui Reșid pașa pentru a rezista celor patru reprezentanți.

Audiența a durat mai mult decît de obicei, dar punctele remarcabile a ceea ce s-a petrecut cu această ocazie au fost, după cîte știu, în principal acelea pe care le-am notat mai sus.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

150

Therapia, 19/31 iulie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Consideră schimbările efectuate în guvernul otoman de către sultan ca avînd o semnificație politică. Îndepărtarea lui Reșid pașa din vizirat și numirea lui Aali pașa la externe. Nu știe care va fi atitudinea noului guvern în problema alegerilor din Moldova.

Therapia, July 31, 1857

No. 674

My Lord,

The festival of *Courban Bairam* commenced yesterday. This morning, Reshid Pasha attended the ceremony with every appearance of relying on the Sultan's favor, and having reason to be satisfied.

At a later hour, he was sent for to the Palace with other members of the Administration. On his return, he acquainted Mr. Moore

https://biblioteca-digitala.ro

with the results of his audience, and the manner in which the Ministry had been modified by the Sultan's order. He said that he was himself removed to the presidency of the Board of Tanzimat, that Ali Pasha was to resume the management of foreign Affairs, and that Mustafa Pasha of Candia was to be the new Grand Vizier.

It remains to be seen whether the Porte will relinquish or modify its determination respecting the Elections. Notwithstanding Reshid's opinion to the contrary, I cannot but consider the Ministerial change as a preface to one of a political character. He gave Mr. Moore to understand that the Ministerial change originated with the Sultan himself ; but the impression on Mr. Moore's mind is that His Majesty acted under his Minister's advice. Be that as it may, the new combination may prove to be only a momentary expedient, and, if so, whatever inconvenience may accompany its adoption, the ultimate will probably be such as to leave little occasion for regret.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1268, f. 114—116 v.

■

Nr. 674

Therapia, 31 iulie 1857

Excelenţă,

Sărbătoarea *Curban Bairam* a început ieri. Azi dimineaţă, Reşid paşa a luat parte la ceremonie cu toată aparenţa că se bizuie pe favoarea sultanului şi avînd motive să fie satisfăcut.

La o oră mai tîrzie a fost chemat la palat împreună cu alţi membri ai administraţiei. La întoarcerea sa, el a informat pe domnul Moore despre rezultatul audienţei şi despre maniera în care guvernul a fost modificat din ordinul sultanului. El a spus că a fost transferat la preşedinţia consiliului Tanzimat-ului, că Aali paşa urmează să preia conducerea afacerilor străine şi că Mustafa paşa din Candia trebuie să fie noul mare vizir.

Rămîne de văzut dacă Poarta va renunţa sau îşi va modifica hotărîrea de a respecta alegerile. În ciuda părerii contrare a lui Reşid, nu pot să consider schimbarea ministerială decît ca o prefaţă a alteia cu caracter politic. El a dat de înţeles domnului Moore că schimbarea ministerială a pornit de la însuşi sultanul, dar impresia domnului Moore este că Maiestatea sa a acţionat după avizul guvernului. Oricum ar fi, noua combinaţie se poate dovedi a fi numai un expedient de moment şi, dacă este aşa, oricare ar fi inconvenientul ce poate însoţi adoptarea ei, rezultatul final va fi probabil astfel încît să dea puţine ocazii de regret.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

https://biblioteca-digitala.ro

Therapia, 20 iulie/1 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Anunță hotărîrea ambasadorilor celor patru puteri unioniste de a părăsi Constantinopolul dacă Poarta refuză cererea lor de anulare a alegerilor din Moldova. Schimbările operate în guvernul otoman : Mustafa pașa numit mare vizir și Aali pașa ministru de externe.

Therapia, August 1, 1857

No. 675

My Lord,

I had last night, 11 1/2, the honor to transmit to Your Lordship a cyphered Telegram [1] in the following words :

"Thouvenel and his three Confederates persist in their demand. It is thought that they will go away if the Porte continues to refuse. The French alone have the appearance of getting ready. Some doubt the sincerity even to their preparations. Meantime the Ministry is partially changed. Reshid is no longer Grand Vizier. He takes the Presidency of the Tanzimat. Mustafa Pasha who was so long Governor of Candia succeeds to Reschid. Ali takes the foreign office. There are some other changes. It looks as if Reschid had himself obtained the change, to escape from further vexation. He declares his intention of making no concession with regard to the Moldavian Elections. But he cannot answer for what Aali and Mustafa may do. At present there is no political change whatever may happen hereafter".

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1268, f. 118—119.

■

Nr. 675

Therapia, 1 august 1857

Excelență,

Astă-noapte la ora 11 1/2 am avut onoarea să transmit Excelenței voastre o telegramă cifrată [1] cu următorul conținut :

„Thouvenel și cei trei asociați ai săi persistă în cererea lor. Se crede că vor pleca dacă Poarta continuă să refuze. Singur francezul pare să se pregătească. Unii se îndoiesc chiar de sinceritatea pregătirilor sale. Între timp, guvernul este parțial schimbat. Reșid nu mai este mare vizir. El a preluat președinția Tanzimat-ului. Mustafa pașa, care a fost atîta timp guvernator al Candiei, a urmat lui Reșid. Aali preia afacerile externe. Mai sînt și alte cîteva schimbări. Se pare că Reșid a obținut această schimbare pentru a evita altă neplăcere. El

https://biblioteca-digitala.ro

își declară intenția de a nu face nici o concesie cu referire la alegerile din Moldova. Dar nu poate răspunde pentru ceea ce vor face Aali și Mustafa. În prezent nu există nici o modificare politică, orice s-ar putea întîmpla de acum înainte".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

[1] Telegrama a fost primită la Londra în ziua de 2 august.

152

Constaninopol, 21 iulie/2 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Confirmă primirea telegramei din 30 iulie, prin care i se cerea să informeze Poarta că nu are dreptul să anuleze alegerile din Moldova fără asentimentul tuturor puterilor semnatare ale tratatului de la Paris.

Constantinople, August 2, 1857

No. 677

My Lord,

I have had the honour to receive this morning from Your Lordship the following cyphered Telegram, dated London July 30th, 9.20 P.M.

"We concur with you that a single Power is not entitled to make the peremptory demand which has been addressed by the French Ambassador to the Ottoman Minister for foreign affairs. You will inform the Porte accordingly, and state that she would fail in her duty is she took a step so important as that of annulling the Moldavian Elections, without having previously ascertained the opinion of all the parties to the treaty of Paris.

"Your Excellency will (support) the Turkish Government in giving this answer."

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O., London F.O. 78/vol. 1268, f. 128—129.

■

Nr. 677 Constantinopol, 2 august 1857

Excelență,

Am avut onoarea să primesc azi-dimineață de la Excelența voastră următoarea telegramă cifrată, datată Londra 30 iulie, ora 9,20 p.m.

„Sîntem de acord cu dv. că o singură putere nu este îndreptățită să facă o cerere categorică ca aceea adresată de ambasadorul francez

https://biblioteca-digitala.ro

ministrului otoman de externe. Veți informa Poarta în acest sens și veți declara că ea nu și-ar îndeplini datoria dacă face un pas atît de important ca acela de a anula alegerile din Moldova, fără să se fi asigurat în prealabil de părerea tuturor părților ⟨contractante⟩ ale Tratatului de la Paris.

Excelența voastră va sprijini guvernul turc în a da acest răspuns".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

153

Therapia, 21 iulie/2 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Confirmă primirea telegramei din 31 iulie prin care i se aducea la cunoștință propunerea adresată Franței de Anglia de a se discuta problema alegerilor din Moldova în cadrul unei conferințe a reprezentanților puterilor.

No. 679 Therapia, August 2, 1857

My Lord,

I have had the honor to receive from Your Lordship this afternoon, at 4. P.M. the following cyphered telegram dated the 31st Ultimo :

"We have proposed to the French Government that a conference of the representatives and Turkish Ministers by whom the firman was drawn up, shall be assembled, that they shall decide upon the interpretation of the firman, and examine whether the Electoral lists have been framed in accordance with that interpretation. The result should determine the course to be pursued, and whether the elections should be annulled, or be permitted to stand. If the conference is unfortunately not able to agree upon the course to be taken we propose that the protocol of the deliberations together with the facts and date they have collected, shall be sent to the respective Governments who will decide. The divans "ad-hoc" in the meantime are not to meet.

The French Ambassador here thinks this is a judicious proposal and that his government will agree, but cannot answer for it."

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O., London F.O. 78/vol. 1268, f. 132—133 v.

■

Nr. 679 Therapia, 2 august 1857

Excelență,

Am avut onoarea să primesc de la Excelența voastră în această după-amiază la ora 4 p.m. următoarea telegramă cifrată datată 31 luna trecută :

https://biblioteca-digitala.ro

„Am propus guvernului francez să se întrunească o conferință a reprezentanților și miniștrilor turci care au redactat firmanul, ca să decidă asupra interpretării acestuia și să examineze dacă listele electorale au fost alcătuite în concordanță cu acea interpretare. Rezultatul va determina calea de urmat și dacă alegerile trebuie să fie anulate sau li se va permite să rămînă în vigoare. Dacă, din păcate, conferința nu este capabilă să se pună de acord asupra căii de urmat, propunem ca protocolul deliberărilor, împreună cu faptele și datele ce au fost adunate, să fie trimis guvernelor respective, care vor decide. Între timp, Divanele „ad-hoc" nu trebuie să se întrunească.

Ambasadorul francez de aici consideră că este o propunere judicioasă și că guvernul său va fi de acord, dar nu poate răspunde de aceasta."

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

154

Therapia, 22 iulie/3 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Despre intenția ambasadorilor Franței, Rusiei, Prusiei și Sardiniei de a părăsi a doua zi Constantinopolul, dacă nu primesc un răspuns satisfăcător la cererea de anulare a alegerilor din Moldova. Hotărîrea sultanului de a nu ceda acestei amenințări și de a găsi o soluție acceptabilă. A comunicat lui Thouvenel și Buteniev propunerea guvernului englez adresată celui francez de a se convoca o conferință a ambasadorilor în această problemă.

Tel⟨egram⟩ Lord Stratford to Lord Clarendon

Dated Therapia August 3, 11 P.M.
Received August 4.

Decypher. "The French Ambassador has announced his intention of demanding his Passports if he does not receive a satisfactory answer from the Porte tomorrow morning at ten. It appears that the other Representatives are to follow his example. I communicated to M. Thouvenel and also to Bouteneff Your Lordship's message of the 31st informing me that you had proposed a conference to the French Government. I hope thereby to retard the last irrevocable step. My expectation has been disappointed. The Sultan and his Ministers appear to stand firm. They will, no doubt, endeavour to find an acceptable expedient but the chances of their success are small. I do not see how it is possible for them to accept the French demand".

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O., London F.O. 78/vol. 1268, f. 137—137 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Telegramă Lordul Stratford către lordul Clarendon

Datată Therapia, 3 august, ora 11 p.m.
Primită la 4 august

Descifrare : „Ambasadorul francez și-a anunțat intenția de a-și cere pașapoartele dacă nu primește un răspuns satisfăcător de la Poartă mîine dimineață la zece. Se pare că ceilalți reprezentanți îi vor urma exemplul. Am comunicat domnului Thouvenel, precum și domnului Buteniev, mesajul Excelenței voastre din 31, prin care mă informați că ați propus guvernului francez o conferință. Sper că prin aceasta voi întîrzia ultimul pas irevocabil. Speranța mea a fost dezamăgită. Sultanul și miniștrii săi par a sta ferm pe poziție. Ei se vor strădui, fără îndoială, să găsească un expedient convenabil, dar șansele lor de succes sînt mici. Nu văd cum este posibil pentru ei să accepte cererea franceză".

155

Therapia, 23 iulie/4 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Poarta, drept răspuns la cererea celor patru ambasadori de anulare a alegerilor din Moldova, a propus ca amîndoi caimacamii să fie chemați la Constantinopol spre a se proceda la o anchetă, iar rezultatul ei să fie deferit unei conferințe a ambasadorilor. Nu i-a parvenit încă răspunsul lui Thouvenel.

No. 682 Therapia, August 4, 1857

My Lord,

I had the honor to forward to Your Lordship this day (4. P.M). a cyphered Telegram in the following words :

"The Porte's answer to the requisition of the four representatives is a proposal to invite the two Caimacams to Constantinople in order to make personal inquiry of them as to the manner in which the firman of Convocation are carried into effect, to examine all the circumstances, to refer the result to the contracting Parties, and to annul the Elections in Moldavia, should they be proved to have been illegally conducted. The French Ambassador received this answer about two hours ago.

His Excellency's decision has not yet come to my knowledge. It is thought that he will apply for his passports at once. The Porte still seems inclined to hold out on the main point".

I have the honor... Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1268, f. 146—146 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 682

Therapia, 4 august 1857

Excelență,

Am avut onoarea să expediez azi Excelenței voastre (la ora 4 p.m.) o telegramă cifrată cu următorul conținut :

„Răspunsul Porții la cererea celor patru reprezentanți este propunerea de a se invita cei doi caimacami la Constantinopol spre a fi personal anchetați referitor la felul în care a fost aplicat firmanul de convocare, pentru a se examina toate împrejurările, pentru a se referi rezultatul părților contractante și a se anula alegerile din Moldova, dacă se vor dovedi că au fost ilegal conduse. Ambasadorul Franței a primit acest răspuns acum circa două ore.

Decizia Excelenței sale nu mi-a fost încă adusă la cunoștință. Se crede că va face cerere pentru pașapoartele sale imediat. Poarta pare încă înclinată să reziste asupra punctului principal".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

156

Therapia, 23 iulie/4 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Thouvenel consideră propunerea Porții drept un „refuz derizoriu" și insistă pentru anularea „imediată și absolută" a alegerilor din Moldova. Dacă Poarta nu cedează, el va coborî steagul a doua zi la ora 8.

No. 683

Therapia, August 4, 1857

My Lord,

I had the honor to transmit to Your Lordship this day, at 6. P.M. the following cyphered telegram :

"The French Ambassador insists in answer, by note, to the Porte's conciliatory proposition upon the *pure* and *simple* engagement that the Moldavian elections shall be *immediately* and *absolutely* annulled. He styles the Porte's offer a „refus dérisoire", and announces his intention to have the French flag here hoisted for the last time at eight o'clock tomorrow, saluted, and hauled down, if the Porte's decision is maintained".

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 : P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1268, f. 148—148 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 683

Therapia, 4 august 1857

Excelență,

Am avut onoarea să transmit Excelenței voastre azi la 6 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„Ambasadorul francez insistă printr-o notă ca răspuns la propunerea conciliatoare a Porții, asupra angajamentului *pur* și *simplu* ca alegerile din Moldova să fie anulate *imediat* și *absolut*. El califică oferta Porții drept „un refuz derizoriu" și anunță intenția sa ca steagul Franței să fie ridicat aici pentru ultima oară mîine la ora opt, salutat și coborît, dacă decizia Porții este menținută."

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

157

[Londra], 23 iulie/4 august 1857.

Lord Clarendon către Stratford de Redcliffe : Confirmă primirea rapoartelor referitoare la interpretarea ce trebuia dată instrucțiunilor Porții către Savfet efendi din 30 mai (st. n.). Guvernul britanic regretă că propunerea Porții de amînare a alegerilor moldovene cu cinci zile n-a fost acceptată de el și internunțiul austriac. Ea era o propunere „rezonabilă" și ar fi dat răgaz guvernelor francez și englez să se înțeleagă între ele, evitîndu-se astfel toate complicațiile ce s-au ivit între timp. Precizări asupra sensului telegramei din 14 iulie (st.n.).

D⟨ra⟩ft [1].

F.O., August 4, 1857

Lord Stratford de Redcliffe
No. 695

My Lord,

I received in the afternoon of the 1st instant through Vienna Your Excellency's despatches No. 620, 621, 622, 623 of the 15th and 17th ultimo having already received in the morning of the same day your despatch No. 641 of the 22d of July ; the whole relating to the question which had arisen as to the interpretation to be given to the instructions of the Porte to Savfet Effendi of the 30 of May in regard to the extent to which the decision taken in Wallachia for carrying out the Firman and for the convocation of the Divans should be obligatory as to the Government of Moldavia. It appears from your despatch No. 641 and its enclosure that the Porte would very willingly have deferred for five days longer the Moldavian elections, but had yielded to the representations in a contrary sense addressed to it by Your Excellency

https://biblioteca-digitala.ro

and the Austrian Internuncio ; and it is my duty to state to Your Excellency that Her Majesty's Government much regret that the proposal of the Porte in this respect was not accepted.

The great desideration was that the English and French Governments should come to an understanding with each other, and Her Majesty's Gouvernment think that the proposition of the Porte to give a delay of five days in order to communicate with London and with Paris was a reasonable one, with reference to two telegrams which the English and French Ambassadors construed differently. If this had been agreed to all the complications which have since arisen would have been avoided.

The telegram which I addressed to Your Excellency on the 14 ultimo [2], simply announced that the French Government were satisfied with the delay accorded, and it was matter of indifference whether the delay was of eight or of fifteen days provided that the painful differences respecting the Moldavian elections were put an end to.

I inclose for Your Excellency's information a copy of a despatch which I have addressed to Lord Cowley [3] in communicating to him your despatches referred to in this despatch.

C⟨larendon⟩

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1249, nepaginat.

■

Ciornă [1]

Lord Stratford de Redcliffe
Nr. 695

Ministerul Afacerilor Externe
4 august 1857

Excelenţă,

Am primit în după-amiaza de 1 curent, prin Viena, depeşele Excelenţei voastre nr. 620, 621, 622, 623 din 15 şi 17 luna trecută, şi în dimineaţa aceleiaşi zile de asemenea depeşa dv. nr. 641 din 22 iulie ; toate sînt referitoare la problema care s-a ivit în legătură cu interpretarea ce trebuia dată instrucţiunilor Porţii pentru Savfet efendi din 30 mai privind măsura în care decizia luată în Valahia pentru îndeplinirea firmanului şi pentru convocarea Divanurilor urma să fie obligatorie şi pentru guvernul din Moldova. Se pare, din depeşa dv. nr. 641 şi anexa sa, că Poarta ar fi amînat bucuros cu încă cinci zile alegerile din Moldova, dar a cedat demersurilor făcute în sens contrar de către Excelenţa voastră şi internunţiul austriac şi este de datoria mea să declar Excelenţei voastre că guvernul Maiestăţii sale regretă că propunerea Porţii în această privinţă nu a fost acceptată.

Marele deziderat era ca guvernele englez şi francez să ajungă la o înţelegere reciprocă şi guvernul Maiestăţii sale consideră că propunerea Porţii de a da un răgaz de cinci zile, pentru a comunica cu Londra şi Parisul în legătură cu cele două telegrame pe care ambasadorii englez şi francez le-au interpretat diferit, era rezonabilă. Dacă

https://biblioteca-digitala.ro

s-ar fi acceptat, toate complicațiile ce s-au ivit de atunci încoace ar fi fost evitate.

Telegrama pe care am adresat-o Excelenței voastre la 14 luna trecută [2] anunța pur și simplu că guvernul francez era satisfăcut cu amînarea acordată și era indiferent dacă amînarea era de opt sau de cincisprezece zile, cu condiția să se pună capăt diferendelor penibile referitoare la alegerile din Moldova.

Anexez pentru informarea Excelenței voastre o copie a depeșei pe care am adresat-o lordului Cowley [3], prin care îi comunicam rapoartele dv. menționate în această depeșă.

C(larendon)

---

[1] Menționat deasupra : Văzută de lordul Palmerston.
[2] Vezi doc. 111.
[3] Lipsește din volum.

158

Iași 24 iulie/5 august 1857.

S. Gardner către lord Clarendon : Contestă acuzațiile ce i se aduc de a nu fi transmis la timp lui H. Bulwer informații asupra evenimentelor din Moldova ; ajutorul dat lui Ch. Alison, aflat încă în misiune la Iași.

No. 15 Jassy, August 5, 1857
Diplomatic

My Lord,

In reply to the honor of Your Lordship's despatch No. 2 of July 15, in which I am to my deep regret subjected to some animadversion, „for not transmitting full and accurate information of all passing events in Moldavia to Sir Henry Lytton Bulwer", I am not aware that I have been deficient in furnishing every intelligence, which might in my opinion be of use to him, or of interest to his honorable Mission. I beg to submit inclosed the copies of my latest despatches to him. I have not reported any information of a trivial nature, nor conceive that every petty incident of an Election and Electors should be made matter of report. A late article of the Moniteur reports, an instance of an individual struck by the Ispravnik, or Prefect of Botochani, colonel Ranetti with his horsewhip, for having replied in a manner personally offensive to him. A deputation headed by Mr. Hourmusaki presented him at each Consulate in Jassy, and the person who had been thus treated lent himself very willingly to it. No doubt that both parties were in the wrong and a Commision of enquiry was appointed with the result of which I am unacquainted. I had not reported to Sir Henry Bulwer an affair of ordinary character of police in other times and circumstances. Like the insects in Amber the things are neither rich nor rare, but when they

https://biblioteca-digitala.ro

find their way in the Columns of the Moniteur ,the matter of surprise is „how they got there". Colonel Ranetti was Aide de Camp in attendance on Baron Liechmann the Austrian Commissioner, when at Jassy, but it can hardly be supposed that he contracted bad habits from such a distinction. I may add at information that Mr. Baron Liechmann was the Austrian Consul at Cracow until its incorporation and during its first Military occupation in 1836, when I passed through that City from Warsaw, on my return to England. He had held an appointment also at Jassy in the year 1827, 1828, if. I mistake not.

Mr. Alison the Secretary of Embassy at Constantinople continues here. He collects much information which passes in part through Bucharest to the Turkish Capital. I have been at times much occupied with Mr. Alison's telegrams and despatches, and am now copyng some papers for him of the Caimacam, the records of his Government and rough drafts of his correspondence with Constantinople. They relate to facts gone by, but prove that many charges against the Government are calumnious, and that its proceedings have been regular.

I have the honor...

Sam Gardner

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 138—139.

■

Nr. 15
Diplomatic

Iași, 5 august 1857

Excelență,

Ca răspuns la onorata scrisoare a Excelenței voastre nr. 2 din 15 iulie, în care, spre profundul meu regret, sînt supus unor critici „pentru că nu transmit informații complete și precise asupra tuturor evenimentelor care au avut loc în Moldova lui Sir Henry Lytton Bulwer", nu știu să fi fost deficitar în furnizarea tuturor informațiilor care, după părerea mea, i-ar putea fi de folos sau ar fi interesante pentru onorata sa misiune. Îmi permit să anexez copiile ultimelor mele rapoarte către el. Nu am raportat nici o informație de natură banală și nici nu am considerat că toate micile incidente ale alegerii sau ale alegătorilor trebuie să constituie materia pentru un raport. Un articol recent al Monitorului scrie despre un caz al unui individ lovit cu cravașa de ispravnicul sau prefectul de Botoșani, colonelul Ranetti, pentru că i-a răspuns obraznic. O delegație în frunte cu domnul Hurmuzachi l-a arătat la fiecare consulat din Iași și persoana care a fost astfel tratată s-a pretat cu multă bunăvoință la aceasta. Fără îndoială că ambele părți au greșit și s-a numit o comisie de anchetă, al cărei rezultat încă nu-l cunosc. Nici altă dată și nici în alte împrejurări nu am raportat lui Sir Henry Bulwer asemenea întîmplări cu caracter obișnuit polițienesc. Ca și insectele din chilimbar, întîmplările nu sînt nici valoroase, nici rare, dar atunci cînd își găsesc drumul în coloanele Monitorului, surpriza este „cum de au ajuns acolo". Colonelul Ranetti era aghiotantul de serviciu al baronului Liechmann, comisarul Austriei, cînd acesta era la Iași, dar

https://biblioteca-digitala.ro

nu s-ar putea presupune că a contractat obiceiuri proaste într-o asemenea calitate. Pot să adaug ca informație că domnul baron Liechmann a fost consul austriac la Cracovia pînă la încorporarea ei și în perioada primei sale ocupații militare în 1836, cînd am trecut prin acest oraș, venind de la Varșovia, în drumul meu spre Anglia. A mai fost numit și la Iași în 1827 sau 1828, dacă nu mă înșel.

Domnul Alison, secretar de ambasadă la Constantinopol, lucrează în continuare aici. Culege multe informații care trec în parte prin București spre capitala Turciei. Am fost uneori foarte ocupat cu telegramele și scrisorile domnului Alison, și acum copiez pentru el unele acte de la caimacam, documentele guvernului său și ciornele corespondenței sale cu Constantinopolul. Toate se referă la evenimentele trecute sau dovedesc că multe acuzații contra guvernului sînt calomnioase și că procedeele sale au fost corecte.

Am onoarea...

Sam Gardner

159

București, 24 iulie/5 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Propuneri în vederea soluționării crizei provocate de alegerile din Moldova. Convocarea Divanului ad-hoc nu era de dorit în acel moment, fiindcă ar mări dificultățile. Soluția înaintată de Poartă ca cei doi caimacami să fie chemați la Constantinopol pentru cercetări a fost respinsă de ambasadorul Franței. Regretă că nu s-a admis în Moldova amînarea ținerii alegerilor cu cinci zile, cerută de marele vizir, și dezaprobă atitudinea arogantă a lui Thouvenel.

Tel. : Sir. H. L. Bulwer to lord Clarendon :

Dated Bucharest, August 5, 5 P.M.
Received August 6

Cypher

„Two solutions of affairs possible : first referring them to a Conference at Constantinople. If refused by the four Cabinets they will place themselves more in the wrong ; if accepted and the Conference decides nothing Her Majesty's Government has at least shown its own conciliatory disposition. Secondly reassumption of affaires by Congress at Paris and a change in the conditions to guide them. No Divan in Moldavia can be now desirable, the state of parties and passions, the long struggle which has been going on, the differences between the Metropolitan and the Kaimakam alone create great difficulties. Let the Commissioners study the country and make their report ; and the Congress then decided which among the questions treated should be re-

https://biblioteca-digitala.ro

fered to Divan and which should be decidled by Congress without reference.

All parties here except the Russians would rejoice and things go on perfectly smoothly. But something should be done quickly, since troubles though not likely are possible. The Porte has proposed to bring the two kaimakams to Constantinople for enquiry into their conduct. The French Ambassador refused and persists in leaving today if his demands are not complied with. It may be regretted that the delay of 5 days was not accorded to the Grand Vizir and that Elections were hurried on but in all other matters Lord Stratford de Redcliffe and M. Prokesch seemed to me quite right and Thouvenel and the rest too peremptory and overbearing".

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1282, f. 21—22 v.

■

Telegramă cifrată — Sir H. L. Bulwer către lordul Clarendon

Datată București, 5 august, ora 5 p.m.
Primită la 6 august.

„Două soluții posibile : prima se referă la o Conferință la Constantinopol. Dacă este refuzată de cele patru guverne, ele se vor situa pe o poziție încă și mai greșită ; dacă se acceptă și Conferința nu hotărăște nimic, cel puțin guvernul Maiestății sale și-a arătat dispoziția sa împăciuitoare. A doua : reluarea lucrărilor de către Congresul de la Paris și o modificare a condițiilor care să-l ghideze. Acum nu este de dorit un Divan în Moldova ; starea și pasiunile partidelor, lunga luptă care a avut loc, diferendele între mitropolit și caimacam creează singure mari dificultăți. Să fie lăsați comisarii să studieze țara și să-și facă raportul lor și apoi Congresul să decidă care dintre chestiunile examinate trebuie să fie înaintate Divanului și care să fie hotărîte de Congres, fără a fi înaintate.

Toți participanții de aici, cu excepția rușilor, se vor bucura și lucrurile vor continua liniștit. Dar ceva trebuie făcut repede, întrucît sînt posibile tulburări, deși nu probabile. Poarta a propus să aducă pe cei doi caimacami la Constantinopol, ca să ancheteze conduita lor. Ambasadorul Franței a refuzat și persistă în hotărîrea de a pleca azi dacă cererile sale nu sînt încuviințate. S-ar putea regreta că nu s-a acordat marelui vizir amînarea de 5 zile și că alegerile au fost urgentate, dar în toate celelalte chestiuni lordul Stratford de Redcliffe și domnul Prokesch mi s-au părut că au dreptate, iar domnul Thouvenel și restul ⟨sînt⟩ prea tranșanți și aroganți."

160

Therapia, 24 iulie/5 august 1857.
Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Comunică hotărîrea Porții de a nu ceda în problema alegerilor din

https://biblioteca-digitala.ro

Moldova. Intenţia lui Thouvenel de a se îmbarca în decurs de trei zile. Ambasadorul Sardiniei şi-a anunţat la rîndul său intenţia de a rupe relaţiile diplomatice cu guvernul otoman. Aprobă conduita Porţii.

Nr. 684 Therapia, 5 august 1857

My Lord,

I have had the honour to forward to Your Lordsihp this day (noon) the following cyphered Telegram [1] :

„The Porte maintains its position. The Council sat till five this morning. Its decision was sanctioned by the Sultan. The note addressed in consequence by Aali Pasha to M. Thouvenel was given to the French Interpreter, who declared that it could not satisfy the Ambassador, that His Excellency meant to take leave privately of the Sultan today and to embark in three days. Of the three others only the Sardinian Representative has announced his intention of breaking off diplomatic relations. The French Flag has not been hoisted today as usual. The Porte, it must be allowed, has done itself great honour by upholding with so much firmness and conciliatory moderation its dignity and sense of duty in opposition to intimidation from without and intrigue from within as well as from without."

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecţia microfilme, Anglia, r. 430 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1268, f. 157—158.

■

No. 684 Therapia, August 5, 1857

Excelenţă,

Am avut onoarea să expediez azi Excelenţei voastre (la amiază) următoarea telegramă cifrată [1] :

„Poarta îşi menţine poziţia. Consiliul a fost în şedinţă pînă la ora cinci azi-dimineaţă. Decizia sa a fost sancţionată de sultan. În consecinţă nota adresată de Aali paşa domnului Thouvenel a fost dată interpretului francez, care a declarat că ea nu poate satisface pe ambasador, că Excelenţa sa intenţionează să-şi ia rămas bun în particular de la sultan astăzi şi să se îmbarce în trei zile. Dintre ceilalţi trei ⟨ambasadori⟩, numai reprezentantul Sardiniei şi-a anunţat intenţia de a rupe relaţiile diplomatice. Steagul francez nu a mai fost ridicat azi, ca de obicei. Poarta, trebuie să admitem, s-a onorat mult afirmîndu-şi demnitatea şi sentimentul datoriei cu atîta fermitate şi moderaţie conciliatoare, în opoziţie cu încercarea de intimidare din afară şi intriga din interior, ca şi din afară".

Am onoarea... Stratford de Redcliffe

[1] Telegrama a fost primită la Londra în ziua de 6 august.

https://biblioteca-digitala.ro

Therapia, 24 iulie/5 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Anunţă că Thouvenel a rupt relaţiile diplomatice cu guvernul otoman. Consideră că Poarta şi-a făcut datoria, respingînd cererea celor patru ambasadori de anulare a alegerilor din Moldova fără o consultare a tuturor puterilor semnatare ale tratatului de la Paris.

N° 685 Thrapia, August 5, 1857

My Lord,

I had the honor to forward to Your Lordship this day at 5½ P.M. the following cyphered telegram :[1]

"Mr. Thouvenel has completed the interruption of his diplomatic relations with the Porte, whose last answer had been rejected by him. That answer was in substance an exposition on the preceding one, couched in terms of deep regret and cordial feeling towards France.

It intimated that no refusal had been given, and left the responsibility with Mr. Thouvenel announcing the Sultan's intention to write to the Emperor himself.

In fact, the Porte only maintains the indispensable duty of not annulling the Elections immediately and absolutely without inquiry at the demand of one or more of the contracting parties."

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1268, f. 159—160.

■

Nr. 685 Therapia, 5 august 1857

Excelenţă,

Am avut onoarea să expediez Excelenţei voastre azi la ora 5½ p.m. următoarea telegramă cifrată[1] :

„Domnul Thouvenel a încheiat întreruperea relaţiilor sale diplomatice cu Poarta, al cărei ultim răspuns a fost refuzat de el. Acel răspuns a fost în fond o expunere a precedentului, exprimat in termeni de adînc regret şi sentimente cordiale pentru Franţa.

El lăsa să se înţeleagă că nu a fost exprimat vreun refuz şi atribuia responsabilitatea domnului Thouvenel, anunţînd intenţia Sultanului de a scrie împăratului însuşi.

De fapt, Poarta menţine numai obligaţia indispensabilă de a nu anula imediat şi absolut alegerile fără cercetare, la cererea uneia sau mai multor părţi contractante".

Am onoarea... Stratford de Redcliffe

[1] Telegrama a fost primită la Londra în ziua de 7 august, ora 10,30 a.m.

https://biblioteca-digitala.ro

Therapia, 24 iulie/5 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Relatarea evenimentelor legate de ruperea relațiilor diplomatice dintre ambasadorii celor patru puteri și Poartă. Atitudinea lui și a ambasadorului Austriei față de poziția adoptată de guvernul otoman în problema alegerilor din Moldova. Comentarii pe marginea „jocului" politic al lui Thouvenel și al celorlalți trei ambasadori. Opinii în legătură cu Unirea.

Nr. 688 Therapia, August 5th 1857

My Lord,

It was with deep sentiments of unfeigned concern that I informed Your Lordship by Telegraph this morning that Monsieur Thouvenel, dissatisfied with the Porte's last answer respecting his requisition, had intimated through his Interpreter an intention of proceeding, without further delay to break off his diplomatic relations. He has since given effect to that intention by hauling down the Flag behind his house at Therapia after having it saluted by the guns of the "Ajaccio" a small steamer in attendance his Embassy.

I learn from Aali Pasha that His Excellency is to take leave of the Sultan as a private individual in the course of the day, and he has announced three days as the term of his continuance here.

This is the present result of sundry mutual communications having for their object on Mr. Thouvenel's side the enforcement of a peremptory demand, and in that of the Porte his acceptance of some proposal calculated to meet his views the sacrifice of its own indispensable duty.

The language which in concert with the Internuncio, I have held throughout this painful struggle, may be expressed in substance thus : let the Porte do all it can to satisfy the French Ambassador without surrendering the principles at stake or acting inconsistently with its duty as one of the parties to the Treaty of Paris.

This course of proceeding I humbly conceive to have been in strict accordance with the exigences of the case, and the views of Her Majesty's Government. To annul the Moldavian elections without further inquiry in virtue of ex party charges, at the mere demand of one or more among the parties concerned, would have been not only an act of injustice with the respect to the local administration and the individuals elected in Moldavia, but an assumption of authority by the Porte, which would have exposed her to the just complaints of those Powers who had equally signed the Treaty of Peace and had equally a right to be consulted in the matter.

https://biblioteca-digitala.ro

It cannot be truly asserted that the Porte either sanctioned any illegality in the application of the Firmans, or sought to maintain the elections, as they were, in defiance of all objections and remonstrances. The Ottoman Ministers displayed, on the contrary, a decided readiness to bring the validity of the elections to a fair and reasonable test. They offered first a conference here, secondly, a reference to the Congress at Paris, and thirdly an inquiry founded on the personal appearance of the Caimacams to be summoned to Constantinople for that purpose. These several just and reasonable modes of arrangement were declined by the French Ambassador and the third was styled by his Excellency a "refus dérisoire". The Porte, nevertheless, confined itself to a simple adherence to its views of duty. It look no notice of Mr. Thouvenel's peremptory, if not insulting tone. It replied with becoming moderation, and while fulfilling an unquestionable obligation and maintaining an undoubted right, evinced the most friendly and respectful consideration for the Emperor of the French.

The game of Monsieur Thouvenel, for many weeks back has been to act exclusively with the Representatives of Russia, Prussia, and Sardinia, ignoring, as much as possible, the very existence of England and Austria, as parties of the Treaty of Paris, and labouring to insulate the Porte from them, by throwing the weight of responsibility upon it, as Suzeraine.

The Porte, it must be allowed, is placed in a very strange position. At peace with the whole world, having no direct matter of difference with any nation, it is suddenly forced into a state of diplomatic rupture with Four of the Powers who have guaranteed the independence of its Empire.

The sole question at issue is one, which, in point of formal engagement, equally concerns all the Parties to the Treaty of Paris, and in other respects the interests of Turkey more than those of any Country. Yet a one sided view of this question, which is common to all and more particular interest to the Porte, has been employed to overbear every right and consideration by the mere weight of members and will. It has cost the Porte much to resist this unjust and ungenerous pressure. For, though, the Empire has no coercive measures to apprehend, its Government has to sustain a violent disturbance of its international relations, and an exposure to hazardous contingencies. The Sovereign and his Ministers, it must be presumed, had found strength equal to the crises in a clear conviction that they could not yield to so unwarrantable a dictation without incurring heavier disadvantages than a just resistence could entail upon them.

In vain the Ministry was changed. The same sense of duty prevailed under the one as under the other administration ; nor is it a little remarkable that from among the known partisans of French connection, proceeded the strongest animadversions on Mr. Thouvenel's demand.

https://biblioteca-digitala.ro

The causes of this anomaly are not beyond the reach of conjecture. It has been evident for some time that the French have failed in conciliating the good will of the Turks. The latter complain of being to often treated by them in a harsh supercilious manner. The services of France in the late war are generally acknowledged with gratitude ; but rudiness and contempt will gradually efface the kindest sentiments, and those among the Turkish Ministers who had most imbibed a partiality for France and were more caressed by the French Embassy, could not fail to watch with suspicion the ever active development of French influence, and the indications of a policy founded on anything but confidence in the durability of Turkish power. The question of the Principalities, the zeal displayed for the Union by every French Agent from the Ambassador downwards, the apparent determination of the French Government to carry this measure in concert with Russia, and the exclusive line of policy pursued in so dictatorial a spirit by the four concurrent representatives, at the same time that the dangers which its success would bring upon this Empire are more sensibly perceived, have given point to the preexisting mistrust and largely, perhaps, contributed to that resistance, which, it it excite the surprise, is well calculated to enlist the sympathies of Europe.

How far the personal disposition and temper of the French Ambassador may have operated on his Court to provoke this extremity I cannot pretend to say ; but, truly or untruly, he is reported to have worked himself up to a degree of heat which is not favorable to the exercise of cool judgment, and it is certain that he has left no stone unturned to gain over the Members of the Council to his cause, and to overthrow what he conceives to be the chief obstacles to his success, the credit and power of Reshid Pasha. He has even called personally on the Sheick-El-Islam — an unprecedented step on the part of any foreign Representative, — and his Dragoman, to say nothing of his own visits, has found access to the Sultanian pleasure. That so much zealous unwearying activity should have failed, though seconded by many appliances and threatened embarrassments, can only be explained by supposing that the Sultan and his Council, with some individual exceptions, are thoroughly alive to the injustice discredit and eventual danger of yielding the point at issue.

Be that as it may there would be less reason to regret such wanton precipitancy, if one could venture to hope that the experience thus painfully acquired might lead to a general revision of the course pursued in the Principalities. The real source of our present dilemma is the premature agitation of that question, which has no place in the Treaty of Paris, or in the common instructions, but simply, as a matter of opinion and eventual deliberation, in the Protocols, which, in truth, have no obligatory effect. It is the prospect of having discussion in the Divans, on their convocation, respecting the Union of the two Principalities, which has caused so much excitement and embarrassment. If it were understood that the discussion would be limited to questions

https://biblioteca-digitala.ro

of internal administration in each Principality, the Powers would probably be content to leave the elections undisturbed and open only to rectification with respect to individual claims. Having now made trial of the inconveniences and difficulties arising out of the contrary course, might not those Governments, which think alike upon this subject, avow their apprehensions of the worst consequences, should the question of uniting the Principalities be pressed to a vote ?

Judging from present appearances the Moldavians are not likely to give a majority of votes to the Union were the votes in both Divans unanimous, the difficulty of execution would remain. Every passing day seems to confirm the prevailing impression that the Union under a native Prince is impracticable, that Union under a Foreigner would be highly objectionable and that the national prosperity of both Principalities would be amply promoted by an increased uniformity of administrative measures under separate improved forms of legislature.

I have need of indulgence in submitting these impressions, through Your Lordship, to Her Majesty's Government. The unusual gravity of the crisis may, perhaps, excuse my presumption. Crude as the notions are in their present state, they might not impossibly be fashioned into a more practicable shape. The time to be employed in trying to rescue the parties more immediately concerned from the confusion which threatens them, and the Principalities themselves from that countenance of uncertainty which is their greatest bane, would not be misapplied even if the results were less satisfactory than the friends of Turkish independence and of national advancement could desire.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme, Anglia, r. 430 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1268, f. 170—189.

■

Nr. 688 Therapia, 5 august 1857

Excelență,

Cu profunde sentimente de preocupare nedisimulată am informat telegrafic pe Excelența voastră azi-dimineață că domnul Thouvenel, nesatisfăcut de ultimul răspuns al Porții referitor la cererea sa, a făcut cunoscut prin interpretul său că intenționează să procedeze fără nici o întîrziere la ruperea relațiilor diplomatice. De atunci el a dus la îndeplinire intenția de a coborî steagul din spatele casei sale din Therapia, după ce a fost salutat de tunurile de pe „Ajaccio", un mic vapor în serviciul ambasadei sale.

Am aflat de la Aali pașa că Excelența sa își va lua rămas bun de la sultan ca simplu particular în cursul zilei și că a anunțat trei zile ca termen de rămînere aici.

Acesta este actualul rezultat al diverselor comunicări reciproce care au avut drept obiect, din partea domnului Thouvenel, impunerea unei cereri peremptorii și, din aceea a Porții, acceptarea unor pro-

https://biblioteca-digitala.ro

puneri destinate să satisfacă vederile sale fără sacrificiul propriei obligații imperioase.

Limbajul pe care, de acord cu internuntiul, l-am ținut tot timpul acestei lupte penibile poate fi exprimat în esență astfel: Poarta să facă tot ce poate ca să satisfacă pe ambasadorul francez fără să renunțe la principiile ⟨aflate⟩ în joc sau să acționeze în dezacord cu obligația sa ca una din părțile Tratatului de la Paris.

Îmi închipui cu modestie că acest fel de a proceda a fost strict conform cu exigențele cazului și cu vederile guvernului Maiestății sale. Anularea alegerilor din Moldova, fără o altă investigație, în virtutea acuzațiilor unui fost partid și la simpla cerere a uneia sau a mai multora dintre părțile implicate, ar fi fost, nu numai un act de nedreptate față de administrația locală și de persoanele alese din Moldova, dar și o atribuire de autoritate de către Poartă, autoritate ce ar fi expus-o la justele plîngeri ale acelor puteri care au semnat, de asemenea, Tratatul de Pace și au același drept să fie consultate în această problemă.

Nu se poate afirma pe drept că Poarta sancționa vreo ilegalitate în aplicarea firmanului, ori căuta să mențină alegerile, așa cum erau, în ciuda tuturor obiecțiunilor și protestelor. Dimpotrivă, miniștrii otomani au manifestat o promptitudine hotărîtă de a supune validitatea alegerilor la o examinare corectă și rezonabilă. Ei au propus, în primul rînd, o conferință aici, în al doilea rînd o referire ⟨a cazului⟩ la Congresul de la Paris și, în al treilea rînd, o cercetare bazată pe prezentarea în persoană a caimacamilor, care să fie chemați la Constantinopol în acest scop. Aceste diferite modalități, juste și rezonabile, de aranjament au fost refuzate de ambasadorul francez și cea de-a treia a fost calificată de Excelența sa drept „refuz derizoriu". Cu toate acestea, Poarta s-a mărginit la simpla adeziune la considerațiile datoriei sale. Ea nu a ținut seama de tonurile peremptorii, dacă nu insultătoare, ale domnului Thouvenel. Ea a răspuns cu o moderație potrivită și, în timp ce-și îndeplinea o obligație incontestabilă și menținea un drept netăgăduit, dovedea cea mai prietenească și respectuoasă considerație pentru împăratul francezilor.

Jocul domnului Thouvenel, de mai multe săptămîni, a fost de a lucra în exclusivitate cu reprezentanții Rusiei, Prusiei și Sardiniei, neținînd seama, cît mai mult posibil, de existența de fapt a Angliei și Austriei ca părți ale Tratatului de la Paris și străduindu-se din răsputeri să izoleze Poarta de ele, aruncînd întreaga povară a responsabilității asupra ei, ca suzerană.

Poarta, trebuie să recunoaștem, este pusă într-o poziție foarte bizară. Aflîndu-se în pace cu lumea întreagă, neavînd nici un diferend direct cu vreo națiune, este dintr-o dată implicată într-o situație de rupere a relațiilor diplomatice cu patru dintre puteri, care au garantat independența imperiului său.

Singura problemă în litigiu este una, care, din punctul angajamentului formal, privește, în mod egal, toate părțile Tratatului de la Paris și, în alte privințe, interesele Turciei mai mult decît acelea ale oricărei țări. Totuși, un singur punct de vedere asupra acestei probleme, care este comună pentru toți și, în special, pentru interesul Porții, a

https://biblioteca-digitala.ro

fost folosit pentru a înlătura orice drept și considerație numai prin voința și ponderea membrilor. A costat mult Poarta ca să reziste la această presiune injustă și negeneroasă. Pentru că, deși Imperiul ⟨Otoman⟩ nu avea să se teamă de măsuri de constrîngere, guvernul său a trebuit să suporte o perturbare violentă a relațiilor sale internaționale și o expunere la evenimente riscante. Suveranul și miniștrii săi, trebuie să se presupună, au găsit forța de a rezista crizei, avînd o convingere clară că nu trebuie să cedeze unui dictat atît de neîntemeiat, fără să-și atragă dezavantaje mai grave decît ar putea să creeze o rezistență îndreptățită.

Degeaba a fost schimbat guvernul. Același sentiment al datoriei predomina și în una și în cealaltă dintre administrații, ba chiar este de remarcat că tocmai din partea partizanilor cunoscuți ai relațiilor cu Franța au provenit cele mai puternice critici asupra cererii domnului Thouvenel.

Cauzele acestei anomalii nu sînt mai presus de influența suspiciunilor. Un timp oarecare a fost evident că francezii nu au reușit să concilieze bunăvoința turcilor. Aceștia din urmă se plîng că sînt adesea tratați de ei într-un mod aspru, arogant. Serviciile Franței în ultimul război sînt, în general, recunoscute cu gratitudine, dar asprimea și disprețul vor șterge treptat cele mai bune sentimente și aceia dintre miniștrii turci care au avut o simpatie mai mare pentru Franța și au fost mai măguliți de Ambasada franceză, nu au putut să nu urmărească cu neîncredere dezvoltarea tot mai activă a influenței franceze și indicațiile unei politici care se baza pe orice, afară de încrederea în durabilitatea puterii turcești. Problema Principatelor, zelul desfășurat pentru Unire de toți agenții francezi de la ambasador în jos, hotărîrea evidentă a guvernului francez de a executa această măsură de acord cu Rusia și linia exclusivistă a politicii urmate într-un spirit atît de dictatorial de cei patru reprezentanți care acționau împreună, în același timp cu înțelegerea mai bine a pericolelor pe care le aduce acestui imperiu succesul ei, au accentuat chiar neîncrederea pre-existentă și au contribuit, poate, în mare măsură, la acea rezistență care, dacă trezește surpriză, este menită să atragă simpatiile Europei.

Cît de departe poate că a acționat asupra curții ⟨otomane⟩ caracterul personal și temperamentul ambasadorului francez pentru a provoca această măsură extremă, nu pot pretinde să spun, dar, adevărat sau nu, se spune că el se ambala înflăcărîndu-se, ceea ce nu-i favoriza exercitarea unei judecăți la rece, și este sigur că nu a lăsat nici o piatră nerăsturnată pentru a convinge pe membrii Consiliului de cauza sa și de a înlătura ceea ce el își imaginează că sînt principalele obstacole din calea succesului său : creditul și puterea lui Reșid pașa. El a vizitat personal chiar pe Șeik-ul-Islam, un pas fără precedent din partea oricărui reprezentant străin, și dragomanul său, ca să nu mai spunem nimic de propriile sale vizite, a cîștigat acces la bunăvoința sultanului. Că o activitate atît de zeloasă și neobosită nu a avut succes, deși ⟨a fost⟩ ajutată de multe uneltiri și complicații periculoase, se poate explica numai presupunînd că sultanul și consiliul său, cu cîteva excepții personale, sînt adînc conștienți de nedreptatea, discreditarea și riscul eventual de a ceda punctului în litigiu.

https://biblioteca-digitala.ro

Oricum ar sta lucrurile, ar fi un motiv mai puțin să se regrete un astfel de zel extravagant, dacă s-ar putea îndrăzni să se spere că experiența atît de greu obținută ar putea conduce la o revizuire a procedurii urmate în Principate. Sursa reală a actualei noastre dileme este prematura agitare a acestei probleme, care nu-și găsește locul în Tratatul de la Paris sau în instrucțiunile comune, ci, pur și simplu, este o chestiune de opinie și de eventuală deliberare în protocoale, care, într-adevăr, nu are efect obligator. Tocmai perspectiva de a avea discuție în Divanuri, la convocarea lor, referitor la Unirea celor două principate, a produs atît de multă agitație și încurcătură. Dacă s-ar înțelege că discuția ar fi limitată la chestiuni de administrație interioară în fiecare principat, puterile ar fi, probabil, mulțumite să lase alegerile netulburate și să fie doar revizuite cu privire la reclamațiile individuale. Judecînd inconvenientele și dificultățile ce se nasc dintr-un procedeu contrar, oare nu ar trebui ca acele guverne, care apreciază la fel această problemă, să-și mărturisească temerile despre consecințele cele mai grave dacă problema Unirii Principatelor ar ajunge la un vot ?

Judecînd după aparențele actuale, moldovenii nu-și vor da probabil majoritatea voturilor pentru Unire ; dacă voturile în ambele Divanuri ar fi unanime, ar rămîne dificultatea de îndeplinire. Fiecare zi ce trece pare să confirme impresia predominantă că Unirea sub un prinț pămîntean este impracticabilă, că Unirea sub unul străin ar fi foarte dezaprobată și că prosperitatea națională a ambelor principate ar fi mult favorizată de o uniformizare sporită a măsurilor administrative sub forme îmbunătățite ale legislației.

Prezentînd aceste impresii, prin intermediul Excelenței voastre, guvernului Maiestății sale solicit indulgență. Seriozitatea neobișnuită a crizei ar putea, eventual, să scuze prezumția mea. Necizelate cum sînt ideile în situația de față, nu este imposibil însă ca ele să poată fi prezentate într-o formă mai potrivită. Timpul ce urmează să fie folosit în încercarea de a salva părțile mai direct implicate de la confuzia ce le amenință și chiar Principatele din acea stare de nesiguranță care este nenorocirea lor cea mai mare, nu va fi rău folosit, chiar dacă rezultatele ar fi mai puțin satisfăcătoare decît ar dori prietenii Turciei pentru independența și progresul ei național.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

163

Therapia, 24 iulie/5 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Ceremonia coborîrii steagului la ambasada franceză. Audiența particulară, de rămas bun, a lui Thouvenel la sultan. Nota celor patru puteri (Franța, Rusia, Prusia și Sardinia), adresată Porții, prin care se declară ruperea relațiilor

https://biblioteca-digitala.ro

diplomatice. Întrevederea dintre Thouvenel și trimisul Rusiei, Buteniev, menită să alarmeze guvernul otoman.

Nr. 689 Therapia, August 5th, 1857

My Lord,

After the performance of the promised ceremony of hoisting the French Flag under a salute of minute guns from the steamvessel in attendance on the Embassy and hauling it down amidst cheers from the crew. Monsieur Thouvenel went to have his intended audience of leave, as a private individual, at the Palace. Nothing respective of what passed at the audience has hitherto transpired. But it may be presumed that nothing has occurred to shake the Sultan's resolution, as Monsieur Thouvenal has since addressed to Aali Pasha, in concert with his Colleagues of Russia, Prussia and Sardinia, an identic note, declaring the rupture of diplomatic relations and announcing his immediate departure from Constantinople.

Before or after the presentation of these notes, Monsieur Thouvenel paid a visit to the Russian Envoy and although he did not set his foot on board, the French flag was hoisted on the two Russian vessels of war at anchor off Buyukdere, and greeted with a salute from one of them.

I have no means of judging whether these idle and unusual displays are intended to alarm the Turkish Government, or merely to produce a momentary impression on the public.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1268, f. 190—192 v.

■

Nr. 689 Therapia, 5 august, 1857

Excelență,

După desfășurarea ceremoniei promise de ridicare a drapelului francez salutat de tunuri mici de pe vaporul de serviciu al Ambasadei și coborîrea lui în mijlocul aclamațiilor echipajului, domnul Thouvenel s-a dus la stabilita audiență de plecare, ca persoană particulară, la palat. Pînă acum nu a transpirat nimic din ce s-a întîmplat acolo. Dar se poate presupune că nu s-a întîmplat nimic care să zdruncine hotărîrea sultanului, întrucît domnul Thouvenel după aceea a adresat lui Aali pașa, de acord cu colegii săi din Rusia, Prusia și Sardinia, o notă identică, declarînd ruperea relațiilor diplomatice și anunțînd imediata sa plecare din Constantinopol.

Înainte sau după prezentarea acestor note, domnul Thouvenel a făcut o vizită trimisului Rusiei și, deși nu a pus piciorul pe vas, steagul francez a fost ridicat pe cele două vase de război rusești ancorate în afară de Büyükdere și întîmpinat cu salut de unul dintre ele.

https://biblioteca-digitala.ro

Nu am posibilitatea să judec dacă aceste desfășurări inutile și neobișnuite au intenția de a alarma guvernul turc, sau numai de a produce o impresie de moment asupra publicului.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

164

Therapia, 24 iulie/5 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : La solicitarea lui Aali pașa de a-și exprima opinia în legătură cu refuzul lui Thouvenel de a accepta propunerea Turciei, de comun acord cu ambasadorul Austriei, a sfătuit Poarta să-și mențină punctul de vedere expus în nota sa din 28 iulie. Impresia lui este că guvernul otoman era dispus să dea curs intimidării lui Thouvenel. Anexează nota adresată Porții de ambasadorul Franței.

No. 690 Therapia, August, 5th 1857

My Lord,

Early on the 4th Instant I received from Aali Pasha a confidential message informing me of Mr. Thouvenel's continued pressure on the Porte and expressing an earnest wish to know what opinion I entertained upon the subject. A message of the same tenour was addressed to the Internuncio, who happened to call before I had replied to the Ottoman Secretary of State.

After talking the matter over we agreed to send an identic answer in the following terms by our respective interpreters :

"Malgré mes sincères regrets que Mr. l'ambassadeur de France a cru devoir refuser la proposition de la Sublime Porte en la traitant de „dérisoire", je suis toujours de l'opinion que ce refus ne change en rien la position et les devoirs de la Sublime Porte dans cette question".

A copy of the French Note referred to is inclosed herewith [1].

In the evening we learnt that the Council was assembled once more to frame a definitive reply [2] to the French demand, and that some of the members exhibited symptoms of discouragement. The opinion of our interpreters confirmed our own impression that the Cabinet, unchanged as to its conviction, was inclined to give way to Mr. Thouvenel's intimidation.

It was impossible to leave the Turkish Ministers to their alarm at such a moment. They were fully entitled to our support, and we felt how greatly the disparagement would exceed the risks of an honourable firmness. I therefore, added to my previous message the following words, which were also adopted by Baron Prokesch :

"Je manquerais aux obligations, que m'imposent les circonstances actuelles, si je ne rappelais pas, de la manière la plus emphatique, au souvenir du Gouvernement Ottoman la responsabilité qui pèse sur lui,

https://biblioteca-digitala.ro

comme partie contractante du Traité, de Paris, pour toute déviation des principes posés dans sa note respective du 28 Juillet" [3].

It might have been imprudent to say more. We could not in conscience say less.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Anexă

Therapia, 23 iulie/4 august 1857.

Ed. Thouvenel, ambasadorul Franței la Constantinopol, către Aali pașa, ministrul de externe al Porții Otomane : Anunță coborîrea pavilionului la Ambasada Franței, ceremonie ce urma să aibă loc a doua zi, dacă Poarta refuza să anuleze „imediat și absolut" alegerile din Moldova.

Copie

Le Sous-signé Ambassadeur de l'Empereur des Français son Auguste Maître, ne pouvant considérer que comme un refus dérisoire de satisfaire à ses justes réclamations la proposition contenue dans la note que Son Altesse Aali Pacha, Ministre des Affaires Etrangères de Sa Majesté le Sultan, vient de lui adresser, a la douleur de lui annoncer que si cette décision est maintenue et que s'il n'est pas fait droit purement et simplement à sa demande d'annulation immédiate et absolue des élections de Moldavie auxquelles il n'y a pas à mêler celles de Valachie, le Pavillon de France sera hissé demain à huit heures pour la dernière fois sur le Palais de France à Thérapia, salué par l'Artillerie de l'Ajaccio et amené. Sa Majesté l'Empereur est informé par le Télégraphe de cette résolution irrévocable. Mr. Thouvenel prie son Altesse Aali Pacha d'agréer...

Therapia, le 4 Août 1857

(signé) Thouvenel

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1268, f. 193—197 v.

■

Nr. 690 Therapia, 5 august 1857

Excelență,

Devreme, pe data de 4 curent, am primit de la Aali pașa un mesaj confidențial informîndu-mă de presiunea continuă a domnului Thouvenel asupra Porții și exprimînd o dorință serioasă de a ști opinia mea asupra acestui subiect. Un mesaj cu același conținut a fost adresat internunțiului, care s-a întîmplat să mă viziteze înainte să răspund secretarului de stat otoman.

https://biblioteca-digitala.ro

După ce am discutat chestiunea, am fost de acord să trimitem, prin interpreții noștri respectivi, un răspuns identic în termenii următori :

„Cu toate sincerele mele regrete că domnul ambasador al Franței a socotit că este de datoria sa să refuze propunerea Sublimei Porți tratînd-o de „derizorie", sînt totuși de părere că acest refuz nu schimbă cu nimic poziția și datoriile Sublimei Porți în această chestiune".

Anexez aici o copie a notei franceze la care m-am referit [1].

Seara am aflat că s-a întrunit încă o dată Consiliul pentru a schița răspunsul definitiv [2] la cererea franceză și că unii dintre membri au dat semne de descurajare. Părerea interpreților noștri a confirmat propria noastră părere că guvernul ⟨otoman⟩, deși neschimbat în convingerea sa, era totuși înclinat să cedeze intimidării domnului Thouvenel.

Era imposibil să părăsesc pe miniștrii turci alarmați într-un astfel de moment. Ei erau complet îndreptățiți la sprijinul nostru și am simțit cît de mult desconsiderarea ar întrece riscurile unei fermități onorabile. Am adăugat deci la mesajul meu anterior și următoarele cuvinte, care au fost adoptate, de asemenea, de baronul Prokesch :

„M-aș sustrage de la obligațiile mele impuse de împrejurările actuale dacă nu aș aminti guvernului otoman, în felul cel mai energic, responsabilitatea ce apasă asupra lui, ca parte contractantă a Tratatului de la Paris, pentru orice abatere de la principiile specificate în nota sa de răspuns din 28 iulie" [3].

Ar fi fost poate imprudent să spunem mai mult. Dar nici nu puteam, în mod cinstit, să spunem mai puțin.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

Anexă

Subsemnatul, ambasador al împăratului francezilor, Augustul său stăpîn, neputînd considera propunerea conținută în nota pe care Alteța sa Aali pașa, ministrul afacerilor extere al Maiestății sale sultanul, i-a adresat-o acum decît ca un refuz derizoriu de a satisface justele sale reclamații, are durerea să anunțe că, dacă această decizie este menținută și dacă nu se face dreptate pur și simplu cererii sale de anulare imediată și absolută a alegerilor din Moldova, cu care nu trebuie să se amestece cele din Valahia, pavilionul Franței va fi ridicat mîine la ora opt pentru ultima dată pe palatul Franței de la Therapia, salutat de artileria de la „Ajaccio" și apoi coborît. Maiestatea sa împăratul este informat prin telegraf de această hotărîre irevocabilă. Domnul Thouvenel roagă pe Alteța sa Aali pașa să primească...

Therapia, 4 august 1857

(Semnat) Thouvenel

---

[1] Vezi anexa.
[2] Publ. în *Acte și documente*, vol. V, p. 383, doc. 1654.
[3] *Ibidem*, p. 288, doc. 1603.

https://biblioteca-digitala.ro

Therapia, 24 iulie/5 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : A comunicat lui E. Thouvenel și Buteniev propunerea făcută Franței de cabinetul englez de a se convoca la Constantinopol o conferință a ambasadorilor puterilor garante în problema alegerilor din Moldova. A evitat să aibă o intrevedere cu Thouvenel pentru a nu complica și mai mult situația. Anexează în copie instrucțiunile lui Thouvenel către Outrey, dragomanul Franței la Poartă.

693 Therapia, August 5, 1857

My Lord,

On the receipt of Your Lordship's telegraphic message dated 31th Ultimo [1], informing me that you had proposed to the French Government a conference here of the Turkish Ministers and Representatives for the purpose of settling the pending difference relative to the Moldavian Elections, I lost no time in communicating its substance to Mr. Thouvenel and Mr. de Bouteneff, in the hope of occasioning some delay in the progress of their intimidating manoeuvres.

I lament to say that the communication has had no effect upon them, except that of inducing Mr. Bouteneff to acquaint his French Colleague with its contents, and of increasing, to all appearance, Mr. Thouvenel's pressure on the Porte.

Inclosed herewith is copy of the instruction to his Dragoman, which he caused to be presented to Aali Pasha at an early hour next morning.

I did not call upon him in person partly from thinking it prudent under the circumstances to avoid any chance of a personal altercation, which could only produce additional excitement and complication.

Mr. Moore's report of his interview with the Ambassador proved that I was fortunate in having taken this course. The Russian Envoy maintained his usual composure and kindness of manner, without, however, manifesting a tendency to a relaxation of purpose. I observed that he referred emphatically to the 24th Article of the Treaty of Paris, as if to intimate that what gave weight and importance to the pending question was the infraction of a treaty engagement which it might be supposed to involve.

I made similar communication to Aali Pasha.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Anexă

Therapia, 22 iulie/3 august 1857.

Ed. Thouvenel către Outrey, dragomanul Ambasadei Franței la Constantinopol : Îi cere să expună la Aali

https://biblioteca-digitala.ro

pașa îndoiala lui în legătură cu o eventuală acceptare de către Franța a propunerii engleze de a se întruni o conferință în problema alegerilor din Moldova. Așteaptă, în consecință, hotărîrea Porții pînă a doua zi la orele 10.

Copy
Ambassade de France
à Constantinople

Therapia, la 3 Août 1857

Monsieur,

Monsieur l'Ambassadeur d'Angleterre a bien voulu me faire communiquer dans la soirée d'hier une dépêche télégraphique du Principal Secrétaire de Sa Majesté Britanique datée du 31 Juillet et contenant la substance d'une proposition que Sa Seigneurie aurait faite à Paris. Tout en ne doutant pas du sincère désir des deux Gouvernements d'aplanir de concert les difficultés pendantes, je suis obligé de déclarer que des avis télégraphiques datés du 1-er Août au soir m'interdisent de supposer que les offres de Lord Clarendon aient été acceptées par le Comte Walewski, ni qu'il en soit résulté la moindre altération de mes ordres péremptoires. Si pénibles donc que soient mes devoirs, il me faut les remplir et, tout en ne dissimulant pas le chagrin personnel que j'éprouve de faire dire des paroles semblabes à un homme pour lequel mon amitié n'est pas moins sincère que ma considération est grande vous ajouterez qu'il m'est devenu absolument impossible d'attendre au delà de demain matin à 10 heures la décision de la Sublime Porte.

Vous voudrez bien Monsieur donner lecture de ces instructions à son altesse Aali Pacha, et lui en remettre copie.

Recevez etc.

(Signé) Thouvenel

Arh. St. Buc., colecția microfilm Anglia, r. 430; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1268, f. 203—208.

■

Nr. 693

Therapia, 5 august 1857

Excelență,

La primirea mesajului telegrafic al Excelenței voastre cu data de 31 luna trecută [1], care mă informa că ați propus guvernului francez o conferință aici a miniștrilor turci și a reprezentanților în scopul de a aplana diferendul nerezolvat referitor la alegerile din Moldova, fără a pierde timp am comunicat conținutul său domnului Thouvenel și domnului Buteniev, în speranța că va produce o întîrziere în desfășurarea manevrelor lor de intimidare.

Cu părere de rău trebuie să spun că această comunicare nu a avut nici un efect asupra lor, cu excepția faptului că l-a convins pe domnul Buteniev să aducă la cunoștință colegului său francez conținutul ei și

https://biblioteca-digitala.ro

că, după toate aparențele, a făcut să crească presiunea domnului Thouvenel asupra Porții.

Anexez o copie a instrucțiunii acestuia către dragomanul său, ce urmează să fie prezentată lui Aali pașa la o oră matinală în dimineața următoare.

Nu l-am vizitat personal, în parte pentru că am considerat că este prudent, în aceste împrejurări, să evit orice șansă a unei altercații personale, ce nu ar fi produs decît agitație și complicații suplimentare.

Raportul domnului Moore asupra întrevederii sale cu ambasadorul ⟨francez⟩ a dovedit că am fost norocos urmînd această cale. Trimisul rus și-a menținut obișnuita sa manieră calmă și amabilă, fără, totuși, să manifeste o tendință de împăciuire. Am observat că se referea categoric la art. 24 din Tratatul de la Paris, dînd să înțeleagă că ceea ce dădea greutate și importanță problemei în discuție era încălcarea unui angajament din tratat, pe care se presupunea că îl implică.

Am făcut o comunicare similară lui Aali pașa.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

Anexă

Copie
Ambasada Franței
la Constantinopol

Therapia, 3 august 1857

Domnule,

Domnul ambasador al Angliei a binevoit să-mi comunice ieri seara o depeșă telegrafică a secretarului principal ⟨la Externe⟩ al Maiestății sale britanice, datată 31 iulie și cuprinzînd conținutul unei propuneri pe care Înălțimea sa ar fi făcut-o la Paris. Fără a mă îndoi de dorința sinceră a celor două guverne de a înlătura, de comun acord, dificultățile pendinte, sînt obligat să declar că avize telegrafice datate din seara de 1 august îmi interzic să presupun că ofertele lordului Clarendon ar fi fost acceptate de contele Walewski, sau că ar fi rezultat cea mai mică modificare a ordinelor mele peremptorii. Deci, oricît de penibile ar fi îndatoririle mele, trebuie să le îndeplinesc și, fără să ascund amărăciunea personală pe care o încerc spunînd astfel de vorbe unui om pentru care prietenia mea nu este mai puțin sinceră decît este de mare considerația mea, veți adăuga că mi-a devenit absolut imposibil să mai aștept mai tîrziu de mîine dimineață la ora 10 decizia Sublimei Porți.

Veți binevoi, Domnule, să citiți aceste instrucțiuni Alteței sale Aali pașa și să-i predați o copie.

Primiți...

(Semnat) Thouvenel

[1] Vezi doc. 154.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 25 iulie/6 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Mulțumește pentru trimiterea instrucțiunilor date de Stratford de Redcliffe lui Ch. Alison. Misiunea acestuia la Iași. Convingerea ce s-a creat în rîndul comisarilor celor patru puteri și a unioniștilor că vizita lui Alison a avut ca scop urgentarea alegerilor. Contestă afirmațiile lui Stratford de Redcliffe că nu l-a informat asupra evenimentelor din Principate. Considerații asupra posibilităților de informare ale lui Alison la Iași precum și a necesității unei colaborări mai strînse între el, Alison și Stratford de Redcliffe.

No. 153 Bucharest, August 6, 1857

My Lord,

I am much obliged by Your Lordship's communicating to me a copy of Lord Stratford's instructions to Mr. Alison [1], of which up to this date I have been ignorant.

If I entertained a feeling, always subject to Your Lordship's better judgment, that Lord Stratford should have consulted with me before sending that gentleman to Iassy, and informed me when he did send him precisely and immediately of the reasons of his doing so, I was guided by the conviction, that in the first point I was able to give a well grounded opinion, and that with respect to the second, the act of confidence and courtesy, which I required was essential for the public service.

The fact is indeed that Mr. Alison was a most proper person to go to Iassy for the purpose of collecting information, but his manner of doing so was unfortunate, and may have (though I should be sorry to lay any stress upon this) had some little effect with respect to those events with the complications of which we are new dealing.

I believe I may say without exaggeration, that I had acquired some influence with my brothers Commissioners, which influence I was then exerting in moderating their proceedings, and delaying any extreme and decided resolve ; whilst I was at the same time advising confidentially at Iassy, and officially with Lord Stratford the adoption of some middle and conciliatory course which in saving the honour, would not compromise the interest of the Porte, and would either prevent any violent measure on the part of France, and the other three Powers acting with her, or withdraw from that violence, the support of any fair and solid pretext. It so happened however that Mr. Alison by proceeding just at this moment to Iassy, without my being able to prepare opinion with respect to his going, created an instant belief that his visit was to push on the elections at all hazards, and against all compromise : an idea which embittered the minds and fixed the determinations of those who had previously exclaimed against the legality of these elections, and who hoped or expected that something

https://biblioteca-digitala.ro

at all events would be done about them : so that when finally they were pushed on and completed in spite of Reshid Pasha's suggestion of five days delay, and without the Commission receiving even any information on the subject, the irritation which this produced, led to remarks as to the mission with which Mr. Alison had been charged and a sort of belief that he had actually been the cause of resolutions which he had previously been suspected of having been sent to favour : but which if I may judge from what he has written to me he did not attempt to bring about.

I shall not here stop to point out two or three points detailed in Lord Stratford's instructions, on which I am rather surprised that Her Majesty's Ambassador should have required special information ; but as it would appear from the general context of those instructions, that he was without any information from myself, capable to guide his judgment, I am bound to say that previous to Mr. Alison's departure he was in possession both of my views as to the manner in which the Elections had been conducted, and as to the best policy to adopt with respect thereto ; in proof of which I refer especially to my telegraphic communication to Constantinople dated July 7 and which was transmitted at the time to Your Lordship. It is true that although I did not support these views by detailed statements, yet I should have been able and willing to do so if Lord Stratford had required it ; and moreover it is necessary at any particular crisis that a person in Lord Stratford's position should in no small degree be guided by the decided opinion of a person in my position, employed in a particular spot, trusted by Her Majesty's Government, and not wholly unqualified to deliver an opinion worth attending to.

The fact indeed is that Mr. Alison had at Iassy, at the particular moment at which he was sent, less means of information than he would have found furnished to him at Bukarest, where large masses of evidence of various kinds was there collected, some knowledge of which he would have done well to have obtained previous to proceeding to Moldavia.

At the same time I must add that Mr. Alison of whom I entertain a high opinion has sent me from Iassy some very interesting information and some copies of despatches addressed by him to Lord Stratford ; but I have seen nothing in any paper thus brought before me that contains any clear or positive answer to the questions with which Lord Stratford supplied him, and if His Excellency has come with respect to these questions to any conclusions different from such as might be arrived at from my own despatches, it must be from comumnications that have not passed under my notice.

I have however requested Mr. Alison to have the goodness, since he now talks of returning to pass in doing so by Bukarest ; since I trust in this way that he may be able to carry to Constantinople some knowledge that may be useful, as the results of our joint enquiries and observations.

I have the honour... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 38—42.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 153 București, 6 august 1857

Excelență,

Sînt foarte îndatorat Excelenței voastre pentru comunicarea copiei de pe instrucțiunile lordului Stratford către domnul Alison [1], despre care pînă azi nu am știut nimic.

Dacă am întreținut sentimentul, supus întotdeauna raționamentului mai bun al Excelenței voastre, că lordul Stratford ar fi trebuit să se consulte cu mine înainte de a trimite pe acea persoană la Iași și să mă fi informat precis și imediat cînd l-a trimis, despre motivele pe care le-a avut ca să procedeze astfel, am fost călăuzit de convingerea că, în primul caz, eram capabil să-i dau o părere bine fundamentată și că, în al doilea, actul de încredere și de curtenie pe care-l pretindeam era esențial pentru interesele serviciului.

Faptul este că, într-adevăr, domnul Alison era persoana cea mai convenabilă pentru a merge la Iași în scopul de a strînge informații, dar maniera în care a făcut-o a fost nepotrivită și ar putea să aibă (deși mi-ar părea rău să accentuez acest fapt) un rezultat minim asupra evenimentelor cu ale căror complicații avem de-a face acum.

Cred că pot să spun, fără exagerare, că am obținut o oarecare influență asupra colegilor mei, comisarii, influență pe care o exercitam atunci pentru a le modera comportarea și pentru amînarea oricărei rezoluții extreme și definitive, în timp ce mi se recomanda confidențial de la Iași și oficial de către lordul Stratford de a adopta o cale de mijloc și conciliatoare, care, salvînd onoarea, nu ar compromite interesele Porții și, sau ar împiedica vreo măsură violentă din partea Franței și a celorlalte trei puteri care acționează împreună cu ea, sau ar înlătura de la acea măsură violentă sprijinul unui pretext corect și ferm. Totuși, s-a întîmplat că domnul Alison, acționînd chiar în acest moment la Iași, fără ca eu să pot influența opinia comisarilor asupra deplasării lui, a creat convingerea de moment că vizita sa avea drept scop să grăbească alegerile, cu orice risc, și împotriva oricărui compromis, idee care a supărat spiritele și a determinat hotărîrile acelora care se exprimaseră anterior contra legalității acestor alegeri și sperau sau se așteptau să se facă ceva, în orice caz, referitor la ele, astfel că, atunci cînd, în cele din urmă, ele au fost urgentate și terminate, în ciuda sugestiei lui Reșid pașa pentru o amînare de cinci zile și fără să fi primit din partea comisiei vreo informație asupra acestui subiect, iritarea provocată de această situație a dus la observații asupra misiunii încredințate domnului Alison și o oarecare convingere că el a fost, de fapt, cauza rezoluțiilor, de care a fost anterior suspectat că ar fi fost trimis să le favorizeze, dar, dacă pot să judec după ceea ce mi-a scris, nu a încercat să le provoace.

Nu mă voi opri aici ca să subliniez două sau trei puncte detaliate din instrucțiunile lordului Stratford, asupra cărora sînt mai degrabă surprins că ambasadorul Maiestății sale ar fi cerut informații speciale, dar, întrucît apare din contextul general al acestor instrucțiuni că a fost lipsit de informații din partea mea, care să poată să-i îndrume ratio-

https://biblioteca-digitala.ro

namentul, trebuie să spun că, înainte de plecarea domnului Alison, el cunoștea părerile mele atît asupra felului în care au fost conduse alegerile, cît și asupra celei mai bune politici de adoptat cu referire la aceasta și pentru a dovedi, mă refer în special la comunicarea mea telegrafică la Constantinopol datată 7 iulie și care a fost transmisă în același timp și Excelenței voastre. Este drept că, deși nu am susținut aceste puncte de vedere cu declarații detaliate, aș fi fost totuși capabil și dornic să procedez astfel, dacă lordul Stratford mi-ar fi cerut aceasta și, de altfel, este necesar, într-o situație critică deosebită, ca o persoană în poziția lordului Stratford să se conducă într-o mică măsură și de opinia hotărîtă a unei persoane cu funcția mea, utilizată într-un post special, avînd încrederea guvernului Maiestății sale și nu complet necalificată pentru a-și da o părere demnă de a fi ascultată.

Într-adevăr, este cert că domnul Alison avea la Iași, în momentul deosebit în care a fost trimis, mai puține mijloace de informare decît i s-ar fi oferit la București, unde erau strînse atunci mari cantități de probe de diverse genuri ; oarecare cunoaștere a lor ar fi făcut bine să o fi obținut înainte de a pleca spre Moldova.

În același timp trebuie să adaug că domnul Alison, despre care am o foarte bună părere, mi-a trimis de la Iași cîteva informații foarte interesante și unele copii de depeșe adresate de el lordului Stratford, dar nu am văzut nimic, în nici unul dintre documentele transmise, care să conțină vreun răspuns clar sau pozitiv la întrebările cerute de lordul Stratford, și dacă Excelența sa a ajuns, cu referire la aceste chestiuni, la vreo concluzie diferită de aceea la care ar fi putut ajunge din propriile mele depeșe, aceasta trebuie să fi fost din comunicări ce nu mi-au fost aduse la cunoștință.

Totuși, eu i-am cerut domnului Alison să aibă bunătatea, pentru că acum vorbește de întoarcere, de a trece în acest caz prin București, întrucît am încredere că, în acest fel, el ar putea fi în măsură să ducă la Constantinopol, ca rezultat al investigațiilor și observațiilor noastre comune, unele informații care ar putea să fie folosite.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

---

[1] Vezi anexa I de la doc. 102

167

București, 25 iulie/6 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre protestul comisarului austriac Liechmann împotriva declarației comisarilor celor patru puteri pro-unioniste de a nu recunoaște legalitatea alegerilor din Moldova și de a nu mai participa la ședințele Comisiei. Considerații asupra dreptului comisarilor de a se adresa caimacamilor prin intermediul consulilor de la Iași și București.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 154 Bucharest, August 6, 1857

My Lord,

At the sitting of the Commission of the 3d Instant, M. Liehmann gave in a protest, in the name of his Government, against the protestation made by the 4 Commissioners against the Moldavian Divan.

I enclose a Copy herewith, in anticipation of forwarding it in Protocol No. 14 [1], which is not yet signed by the Commissioners.

The Ottoman Commissioner declared that he should refer to his government on the subject of Mr. Liehmann's protest.

I stated that, had the 4 Commissioners protested against the Moldavian Divan, in their quality of Commissioners, I should have thought for my part that they had arrogated to themselves a right which did not belong to them, but that since they had protested in the name of their Governments, it seemed to me that their act was an affair which the Cabinets concerned, had to decide upon and that consequently I left it for Her Majesty's Government to treat upon with the Governments of France, Prussia, Russia and Sardinia, whose orders their Commissioners said they had followed.

M. v⟨on⟩ Liehmann however persisting in his protest, the four Commissioners took this conduct as a direct attack upon their Governments and said that they could not attend any future meetings until the nature of the said attack had been referred to their several Cabinets.

A good deal of excitement was introduced into the question by a complaint made by my Austrian Colleague as to certain despatches which had been written by the four Commissioners to their several Consuls at Iassy : and as to an order which these Commissioners gave to their Consuls to read the said despatches to the Kaimakam.

As to these Despatches or letters of which the text is not before me and was not before the Commission at the time alluded to, they vary (according to all accounts) and some are more to be objected to than others. But I saw no advantage in entering into a sort of wrangle upon this subject, which could produce no satisfactory result, and therefore simply stated my opinion that, without pronouncing on the nature of documents not then in the possession of the Commission, I thought generally a Commissioner might communicate an order he had received from his Government to that Government's consular agent, but that he should not communicate to him anything that had passed in the sittings of the Commission itself ; and that as to opening a direct communication through the consuls between the Commissioners and the Kaimakams, it was an affair which especially concerned the rights of the Porte, and would be better treated at Constantinople than at Bucharest.

As M. v⟨on⟩ Liehmann also introduced some remarks about the Moldavian elections, I confirmed what he said as to the Boïars elected being men for the most part of great respectability, but deferred gi-

https://biblioteca-digitala.ro

ving any general opinion as to the elections, questions concerning which were still pending.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London ; F.O. 78/vol. 1282, f. 44—46 v.

■

Nr. 154

București, 6 august 1857

Excelență,

La ședința comisiei din 3 curent, domnul Liechmann a protestat, în numele guvernului său, contra declarației făcute de cei patru comisari contra Divanului din Moldova.

Anexez aici o copie, anticipînd expedierea ei în protocolul nr. 14 [1], care nu este încă semnat de comisari.

Comisarul otoman a declarat că va raporta guvernului său în legătură cu protestul domnului Liechmann.

Am afirmat că, dacă cei patru comisari ar protesta contra Divanului din Moldova în calitatea lor de comisari, eu m-am gîndit, în ceea ce mă privește, că ei și-au arogat un drept care nu le aparține, dar, întrucît ei au protestat în numele guvernelor lor, mi s-a părut că actul lor era o afacere de competența guvernelor lor, cărora le aparține decizia asupra ei și, în consecință, am lăsat guvernului Maiestății sale să trateze cu guvernele Franței, Prusiei, Rusiei și Sardiniei, ale căror ordine au fost urmate, spun ei, de comisarii lor.

Domnul von Liechmann, totuși, persistînd în protestul său, cei patru comisari au considerat această conduită ca un atac direct la adresa guvernelor lor și au spus că nu pot să mai ia parte la alte ședințe viitoare pînă ce natura acestui atac nu va fi supusă spre analiză diferitelor guverne.

S-a creat multă agitație în această chestiune din cauza unei plîngeri făcută de colegul meu austriac, referitoare la anumite depeșe adresate de cei patru comisari consulilor lor de la Iași și la ordinul dat de acești comisari consulilor lor, de a citi numitele depeșe caimacamului.

Referitor la aceste depeșe sau scrisori, al căror text nu-l am în față și nu a fost prezentat comisiei în momentul la care mă refer, acestea variază (conform cu toate relatările) și unele pot fi mai de contestat decît altele. Dar nu am văzut nici un avantaj în a începe un fel de dispută asupra acestui subiect, ce nu putea duce la un rezultat satisfăcător și, în consecință, mi-am exprimat pur și simplu părerea că, fără să mă pronunț asupra naturii unor documente care nu erau atunci în posesia comisiei, am considerat că, în general, un comisar putea comunica un ordin primit de la guvernul său agentului consular al acelui guvern, dar că nu trebuie să-i comunice nimic din ceea ce se petrece în ședințele comisiei înseși și că, în ceea ce privește deschiderea unei legături directe, prin consuli, între comisari și caimacami, aceasta era

https://biblioteca-digitala.ro

o afacere care privea, în special, drepturile Porții și ar fi mai bine tratată la Constantinopol decît la București.

Întrucît domnul von Liechmann a mai introdus, de asemenea, cîteva observații asupra alegerilor din Moldova, am confirmat ceea ce a spus referitor la boierii aleși ca fiind oameni, în majoritatea lor, foarte respectabili, dar am ezitat să-mi dau o părere generală cu privire la alegeri, problemele referitoare la ele fiind încă în suspensie.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

---

[1] Vezi *Acte și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 477—480.

168

București, 25 iulie/6 august 1857

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Din nou despre situația din Principate și de la Constantinopol. Problemele ridicate de aplicarea firmanului în ambele principate și de interpretarea depeșei Porții către Savfet efendi din 31 mai. Influența evenimentelor de la Constantinopol asupra celor din Principate.

Nr. 155 Bucharest, August 6, 1857

My Lord,

Your Lordship by the various telegraphic communications I have forwarded knows pretty well the state of things here and at Constantinople.

The whole question at present issue arises first from the question as to whether the Firman should be similarly applied as far as local circumstances admit in the two principalities; and secondly, what was meant by the terms in which this question was said to be decided by the despatch to Savfet Effendi dated 31st May.

The original question was a very clear and simple one; the second seems exceedingly complicated by the parties who agreed as to words, never having agreed as to the things which those words were to express, and it is complicated still further by the singular impossibility of arriving at any solution of this difficulty without which the validity of the elections in Moldavia cannot be decided.

All that could be done when the 1st question arose was to summon a conference at Constantinople to decide it; all that could be done when the second question arose was to request the body which had dictated a document, that Baron Prokesch said meant one thing and M. Thouvenel said meant another, to decide generally what it did mean.

It might have been hoped that the delay which this reference afforded would have been usefully employed. But it appears that a series of disputes have succeeded each other, which have ended as Your 'Lordship' is aware in the rupture of relations between the Porte and four great European Powers.

https://biblioteca-digitala.ro

In the meantime the storms which have been taking place at Constantinople could not but extend here and a portion of the Commission as Your Lordship will see by my despatch No. 154 [1] have temporarily withdrawn from the Commission, owing to a protest on the part of the Austrian Commissioner which they considered as not merely affecting their own conduct, but the conduct of their respective Governments.

I confess I can see no good reason why Count Buol of whose judgment I have a high opinion should have raised a question here, which cannot be decided here; and it seems somewhat extraordinary that that Cabinet which doubted our power to censure the acts of a kaimakam, should invest us with a power of criticising the acts of half the Sovereings of Europe, whilst I also conceive that there was no sufficient reason for M. M. Talleyarnd, Benzi, Basily and Richthofen making M. V⟨on⟩ Liehmann's protest a reason for their immediate and positive withdrawal.

At Constantinople however the series of events which have taken place are still more unaccountable, as still more important.

The Commission addresses itself to the Conference generally, which had assembled on May 30th for some satisfactory explanation as to a resolution it had jointly arrived at and jointly expressed upon one of the most simple and easy questions that could possibly have occupied its attention. But although this question was expressly addressed to the conference as a whole, to escape from the difficulties which individual and separate explanations had caused, the Porte in the first instance alone and without even consulting the Representatives, who were equally applied to, gave a decision; this decision was insisted upon as imperative by the French, Prussian, Russian and Sardinian R.R., though if the Porte had decided such a question against them, and without their concurrence, it is hardly to be thought they would have paid so much deference to its sole authority. The Austrian and English R.R. request that a Conference should be called upon to explain the intention of a resolution which a Conference had agreed to.

To this however the other R.R. refuse assent. The Ottoman Government embarrassed but hoping that a short delay would suffice to settle a point which seemed so easy of adjustment, adjourns the Moldavian elections for eight days.

In the meantime the French Ambassador, who had telegraphed to his Gouvernment the Porte's first decision (viz: that the elections should be deferred for a fortnight, the interpretations adopted in Wallachia applied to Moldavia, and the electoral lists, already made out, rectified according to this arrangement), receives for answer, that the delay granted is satisfactory, and the English ambassador, who had telegraphed the delay of 8 days to Her Majesty's Government, hears from London that the delay which had been granted was deemed by the Government of the French Emperor satisfactory.

Here arises a doubt as to whether the French Government was satisfied with the delay of 15 days and rectification of lists, or with the delay of 8 days without rectification.

https://biblioteca-digitala.ro

The Grand Vizir asks for 5 days' delay to clear up the point : the Austrian and English Ambassadors urge that elections should at once proceed without any delay. Elections do proceed, and are completed ; the party agreeing with the views of the four powers, refusing for the most part to take any share in them.

When over, the French Ambassador consequently, will not recognize them : and the English and Austrian Ambassadors deem themselves bound to support them. A series of propositions made in a conciliatory disposition by the Turkish Governement succeed, they are all equally rejected : and M. Thouvenell breaks off his relations and seems likely to be followed by his three colleagues.

I have the honour...

H. L. Bulwer.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 52—55.

■

Nr. 155 București, 6 august 1857

Excelență,

Prin diferitele comunicări telegrafice pe care le-am expediat, Excelența voastră cunoaște destul de bine starea de lucruri de aici și de la Constantinopol.

Întreaga problemă acum în litigiu apare în primul rînd din întrebarea dacă firmanul trebuia să fie aplicat la fel, atît cît admit circumstanțele locale, în ambele principate și, în al doilea rînd, ce se înțelegea prin termenii în care s-a spus că această chestiune trebuie hotărîtă prin depeșa către Savfet efendi, datată 31 mai.

Chestiunea oficială era foarte clară și simplă ; a doua pare extrem de complicată de către părțile care au consimțit cu termenii, dar nu au fost niciodată de acord asupra lucrurilor exprimate de acele cuvinte și încă se complică mai mult prin imposibilitatea surprinzătoare de a ajunge la vreo rezolvare a acestei dificultăți, fără de care validitatea alegerilor din Moldova nu poate fi decisă.

Tot ceea ce ar fi putut fi făcut atunci cînd s-a ivit prima problemă era de a convoca o conferință la Constantinopol pentru a hotărî asupra ei ; tot ceea ce ar fi putut fi făcut cînd s-a ivit a doua problemă, era de a cere grupului ce a dictat un document, despre care baronul Prokesch spunea că însemna un lucru, iar domnul Thouvenel spunea că însemna altceva, să decidă, în general, ce înțeles avea.

S-ar fi putut spera că amînarea menționată ce s-a acordat să fi fost bine folosită. Dar se pare că a urmat o serie de certuri una după alta, care s-au terminat, după cum știe Excelența voastră, cu ruperea relațiilor dintre Poartă și patru mari puteri europene.

Între timp, furtunile care au avut loc la Constantinopol nu au putut decît să se extindă și aici, și o parte a membrilor Comisiei, după cum va vedea Excelența voastră, conform depeșei mele nr. 154 [1], s-a retras temporar din comisie, datorită unui protest din partea comisarului austriac, considerat că afectează nu numai propria lor conduită, dat și conduita guvernelor respective.

https://biblioteca-digitala.ro

Mărturisesc că nu văd nici un motiv convenabil pentru ce contele Buol, despre a cărui judecată am o bună părere, să fi ridicat o problemă ce nu poate fi hotărîtă aici și pare oarecum extraordinar că acel cabinet, care s-a îndoit de puterea noastră de a cenzura actele unui caimacam, ne-ar fi învestit cu o putere de a critica actele a jumătate din suveranii Europei, în timp ce eu, de asemenea, îmi închipui că nu a existat un motiv suficient pentru domnii Talleyrand, Benzi, Basily și Richthofen să facă din protestul domnului von Liechmann un motiv pentru retragerea lor imediată și categorică.

Totuși, la Constantinopol, seria evenimentelor care a avut loc este și mai inexplicabilă, dar și mai importantă.

Comisia se adresează conferinței, în general, întrunită la 30 mai, pentru o explicare satisfăcătoare referitoare la o anumită rezoluție la care a ajuns și s-a exprimat ca un tot asupra uneia dintre cele mai simple și ușoare probleme care ar fi putut ocupa atenția sa. Dar, deși această problemă era adresată în mod expres conferinței, ca un tot, pentru a scăpa de dificultățile produse și de explicațiile individuale și separate, Poarta a luat singură o decizie fără să consulte pe reprezentanți, la care s-a apelat în mod egal; asupra acestei decizii, reprezentanții Franței, Prusiei, Rusiei și Sardiniei au insistat ca fiind presantă, deși dacă Poarta a decis o astfel de problemă contra lor și fără acordul lor, este greu să gîndești că ei puteau acorda o atît de mare considerație singurei sale autorități. Reprezentanții Austriei și Angliei cer să fie convocată o conferință pentru a se explica intenția unei rezoluții asupra căreia Conferința a căzut de acord.

Totuși, ceilalți reprezentanți nu și-au dat consimțămîntul la aceasta; guvernul otoman, în încurcătură, dar sperînd că o scurtă amînare ar fi suficientă pentru a hotărî un punct care părea ușor de reglementat, amînă alegerile din Moldova cu opt zile.

Între timp, ambasadorul francez, care telegrafiase guvernului său prima decizie a Porții (anume că alegerile trebuie să fie amînate cu două săptămîni, interpretările adoptate în Valahia să fie aplicate și în Moldova, iar listele electorale, deja redactate, să fie rectificate conform cu acest aranjament), primește drept răspuns că amînarea garantată este satisfăcătoare, și ambasadorul Angliei, care telegrafiase despre amînarea de 8 zile guvernului Maiestății sale, află de la Londra că amînarea garantată a fost considerată de guvernul împăratului Franței drept satisfăcătoare.

Aici se naște o îndoială dacă guvernul francez a fost satisfăcut cu întîrzierea de 15 zile și rectificarea listelor, sau cu amînarea de 8 zile, fără rectificare.

Marele vizir cere o amînare de cinci zile pentru a lămuri punctul în litigiu, ambasadorii austriac și englez stăruiesc să înceapă imediat alegerile, fără întîrziere. Alegerile au început și s-au terminat, partidul în acord cu vederile celor patru puteri refuzînd, în cea mai mare parte, să participe la ele.

Cînd au fost gata, ambasadorul Franței nu le-a recunoscut iar ambasadorii Angliei și Austriei se consideră obligați să le susțină. Au urmat o serie de propuneri într-o dispoziție conciliatoare din partea guvernului

https://biblioteca-digitala.ro

turc ; ele au fost toate egal refuzate și domnul de Thouvenel rupe relațiile ⟨diplomatice⟩ și pare a fi, probabil, urmat de cei trei colegi.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

[1] Vezi doc. 167

169

Therapia, 25 iulie/6 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Anunță ruperea relațiilor diplomatice dintre ambasadorii celor patru puteri și Poartă. Întrevederea dintre sultan și Thouvenel. Acestuia din urmă i s-ar fi ordonat să mai rămînă încă 8 zile la Constantinopol după coborîrea steagului la ambasadă.

No. 686 Therapia, August 6, 1857

My Lord,

I had the honor to forward to Your Lordship this morning at $10^1/_2$ A.M. the following cyphered telegram :

"The Russians, imitating the French, have hoisted their flag under a salute, and hauled it down. The rupture of diplomatic relations between the four representatives and the Porte appears to be now complete. Their departure, announced as immediate, remains to be accomplished. Further attempts will probably be made to undermine the Porte's insistence. Mr. Thouvenel saw the Sultan yesterday. Nothing has transpired. Count Buol has telegraphed to the Internuntio that Mr. Thouvenel is ordered to stay here eight days after hauling down his flag".

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1268, f. 167—163.

■

Nr. 686 Therapia, 6 August 1857

Excelență,

Am avut onoarea să expediez Excelenței voastre azi dimineață la ora $10^1/_2$ a.m. următoarea telegramă cifrată :

„Rușii, imitînd pe francezi, au ridicat drapelul lor, l-au salutat și l-au coborît. Ruptura relațiilor diplomatice între cei patru reprezentanți și Poartă pare a fi acum completă. Plecarea lor, anunțată ca imediată, rămîne de îndeplinit. Alte încercări vor fi probabil făcute pentru a submina insistența Porții. Domnul Thouvenel l-a văzut pe sultan ieri. Nimic nu a transpirat. Contele Buol a telegrafiat internunțiului că i s-a

https://biblioteca-digitala.ro

ordonat domnului Thouvenel să mai stea aici încă opt zile după coborîrea drapelului francez.

Am onoarea . . . Stratford de Redcliffe

170

București, 28 iulie/10 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Motivele pentru care scuză, într-o anumită măsură, conduita lui N. Vogoride în timpul alegerilor. Era greu să se ceară caimacamului, legat prin interese de partidele locale, să rămînă neutru, cînd înșiși reprezentanții puterilor au dat dovadă de partialitate.

No. 158 Bucharest, August 10th, 1857

Your Lordship will see that in Protocol XIII [1] I in a certain degree excuse, though I do not absolutely defend, Prince Vogorides for having allowed himself to act otherwise than with that perfect impartiality which no doubt the Firman prescribed ; and I have done this because I think it but fair in judging a man's conduct, to judge it in reference to the circumstances in which he is placed.

From the first my own opinion as Your Lordship is well aware has been that after a Commission had once been constituted every Government represented in the Commission should have abstained from expressing any opinion on the question on which that Commission was to report until such time as the report in question had been made ; and also that all the Agents of the different powers interested in the said question should have been ordered to observe the strictest neutrality concerning them.

But this rule not having been observed and almost every Government (each quoting the example of another) having followed a directly opposite course, it is hardly reasonable to expect that a functionary of the Porte, which is the power principally concerned in the quest on at issue, a functionary moreover, who by connections, feelings and interests is more naturally mixed up in local parties than any foreign Agent can be, should alone remain calm and impartial amidst contending passions and rival factions.

I have the honour . . . H. I. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1281, f. 94—95.

Nr. 158 București, 10 august 1857

Excelență,

Excelența voastră va vedea că în protocolul XIII [1] am scuzat într-o oarecare măsură pe Prințul Vogoride, deși nu-l apăr în mod absolut, pentru a-și fi permis să acționeze altfel decît cu acea imparțialitate per-

https://biblioteca-digitala.ro

fectă ordonată, fără îndoială, de firman și am făcut aceasta deoarece consider că este corect, atunci cînd se judecă conduita unui om, ca să se judece în raport cu împrejurările în care este plasat.

De la început, după cum știe Excelența voastră, opinia mea a fost că, după ce s-a constituit o comisie, fiecare guvern reprezentat în comisie ar fi trebuit să se abțină de la a-și exprima vreo părere asupra problemei asupra căreia comisia trebuia să raporteze pînă în momentul cînd acel raport a fost făcut și, de asemenea, că tuturor agenților diferitelor puteri interesate în acea problemă ar fi trebuit să li se recomande să respecte o cît mai strictă neutralitate.

Dar această regulă nefiind respectată și aproape fiecare guvern (fiecare citînd exemplul altuia) urmînd o cale direct opusă, abia dacă este rezonabil să se aștepte ca un funcționar al Porții, care este principala putere implicată în problema în litigiu, un funcționar care, de altfel, prin legăturile, sentimentele și interesele sale este mai natural să fie amestecat în partidele locale decît ar fi oricare alt agent străin, să poată să rămînă singur calm și imparțial în mijlocul unor pasiuni contradictorii și unor facțiuni rivale.

Am onoarea . . .

H. L. Bulwer

---

[1] *Acte și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 462—475.

171

București, 28 iulie/10 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Dezminte afirmația ambasadorului francez Thouvenel în legătură cu unanimitatea exprimată de comisie privind necesitatea „rectificării" alegerilor din Moldova. Interpretarea mesajului Porții din 31 mai de către comisarul otoman. Aprecieri asupra conduitei caimacamului N. Vogoride. Vina neînțelegerilor dintre reprezentanții puterilor garante revine, după el, lui Thouvenel.

No. 159 Bucharest, August 10th 1857

My Lord,

I forwarded to Your Lordship on the 7th instant the following in Cypher :

"Private. In answer to Your Lordship's Letter just received I must observe it is not exactly just for the French to say that Commissioners unanimously said Moldavian Elections required amendment.

It unanimously interpreted Dispatch May 31st to Turkish Commissioner to declare that Wallachian interpretation of Firman should be adopted in Moldavia as far as local circumstances admitted ; and this is a natural interpretation of that document neither is it just merely to say that Reshid Pasha promised this by deferring Elections altogether and ought to have carried out his promise subsequently.

https://biblioteca-digitala.ro

It should be added that in doing this he took upon himself to interpret the Dispatch which could only be properly interpreted by all those who dictated or assented to it. In other respects I do not think Vogorides' interpretation and general conduct could stand scrutiny satisfactorily and a great deal of shuffling must come out in the whole business. I should recommend arrangement but things have gone so far it has become very difficult. What France asks would not in my opinion, do so much harm but to yield it altogether when urged so violently after resisting it so strongly would doubtless do great harm. The question must be placed on some new ground. I mention my ideas in another telegraph ; if we quarrel it must be thrown entirely on Mr. Thouvenel's refusal of a Conference ; there he is wrong, but in maintaining that a similar interpretation of the Firman should be given to it under similar circumstances in both Principalities seems to me right and unanswerable".

I have the honour . . .

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 98—100.

■

Nr. 159 București, 10 august 1857

Excelență,

Am expediat Excelenței voastre la data de 7 curent următoarea depeșă cifrată :

„Confidențial. Ca răspuns la scrisoarea Excelenței voastre primită chiar acum trebuie să observ că nu este chiar exact ca francezii să spună că în mod unanim comisarii au declarat că alegerile din Moldova au nevoie de amendament.

A fost unanim interpretată depeșa din 31 mai către comisarul turc în sensul că interpretarea din Valahia a firmanului trebuie să fie adoptată și în Moldova, atît cît o permit împrejurările locale, și aceasta este interpretarea naturală a acelui document, și nu este drept să se spună numai că Reșid pașa a promis aceasta prin amînarea alegerilor cu desăvîrșire și că ar fi trebuit să-și țină ulterior promisiunea.

Trebuie să se adauge că, făcînd aceasta, el și-a luat asupra sa interpretarea depeșei, care ar fi putut să fie corect interpretată numai de toți cei care au dictat-o sau și-au dat consimțămîntul. Din anumite puncte de vedere, nu consider că interpretarea și conduita generală a lui Vogoride poate să fie examinată în mod satisfăcător și ar putea ieși o mare încurcătură din întreaga afacere. Aș recomanda un aranjament, dar lucrurile au mers atît de departe încît a devenit foarte dificil. Ceea ce Franța cere, după părerea mea, nu ar produce mult rău, dar să cedezi cu totul cînd ai stăruit atît de vehement, după ce ai reizstat atît de mult, fără îndoială că ar fi un mare rău. Problema trebuie pusă pe noi baze. Voi menționa ideile mele în altă telegramă ; dacă ne certăm, aceasta se datorează în întregime refuzului domnului Thouvenel de a se ține o conferință ; aici nu a avut dreptate, dar cînd susține că o inter-

https://biblioteca-digitala.ro

pretare similară a firmanului trebuie dată, în împrejurări similare, în ambele principate, mi se pare că este drept şi de necombătut".

Am onoarea...

H. L. Bulwer

172

Bucureşti, 28 iulie/10 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : În vederea rezolvării crizei din Moldova propune : trimiterea comisarilor la Iaşi ; reglementarea chestiunilor legate de interpretarea firmanului şi ţinerea unor noi alegeri pentru anumite categorii sau clase sociale ; menţinerea caimacamului N. Vogoride ; stabilirea unei înţelegeri împotriva admiterii prinţului străin ; comisarii să acţioneze independent de ambasadori şi să păstreze o strictă imparţialitate etc. O altă soluţie, impracticabilă însă după opinia lui, ar fi menţinerea alegerilor deja efectuate.

Nr. 160 Bucharest, August 10th 1857

My Lord,

I forwarded to Your Lordship on the 8th instant the following in Cypher.

"I already suggested to you as one means of arrangement differing Divans till after report of Commissioners. I have no hesitation in saying that this plan would be the best, if matters have to be now arranged at Paris. But I have no scruple in troubling you at this moment with new ideas since they can do no harm and may do good.

Had the Elections not been peremptorily hurried on any arrangement was easy, but now it is difficult for the French to accept the Elections or for us to annul them without at least some new feature in the case to justify a new decision.

I propose therefore that the Commissioners be sent to Iassy (for though they are not perfect, they are not quite so quarrelsome as the Ambassadors) with full powers to act on certain principles already laid down.

Let the instructions be to disregard all past questions at Constantinople, to see precisely where the firman is differently interpreted in the two Principalities and, where it should not be so, a new election might be consented to for those Classes which an identic and proper interpretation of the Firman would affect. These would be the boïars and Clergy and I should like to establish a new and superior Committee of appeal for checking the decision of the present Electoral tribunals, but this, which might come from the Porte, would require an agreement between the Porte and Representatives or between it and the great Powers.

https://biblioteca-digitala.ro

It should be agreed to leave the Kaimakam since, if he has been wrong, the fault is not his but that of those who did not give him proper orders.

Could an agreement at the same time be made against admitting a Foreign Prince the arrangement would be quite satisfactory.

The commissioners should be free of the Ambassadors and ordered to act in a strictly impartial and conciliatory manner, and to send an immediate statement of any difference that might occur between them to the Congress of Paris.

Another patch up would be to keep present Elections but add a certain number of Deputies by new Elections. I have heard this notion mentioned but doubt its practicability".

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 102—104.

■

Nr. 160 București, 10 august 1857

Excelență,

Am expediat Excelenței voastre, la 8 curent, următoarea depeșă cifrată:

„V-am mai sugerat, ca un mijloc de înțelegere, amînarea Divanelor pînă după raportul comisarilor. Nu ezit să spun că acest plan ar fi cel mai bun dacă problemele trebuie acum să fie reglementate la Paris. Dar nu-mi fac scrupule să vă plictisesc în acest moment cu idei noi, întrucît acestea nu pot face nici un rău, ci numai bine.

Dacă alegerile nu ar fi fost urgentate în mod categoric, ar fi fost ușor orice aranjament, dar acum este greu pentru francezi să accepte alegerile și pentru noi să le anulăm, fără să existe un element nou în acest caz, care să justifice o decizie nouă.

Propun deci ca să fie trimiși la Iași comisarii (căci, deși nu sînt perfecți, nu sînt totuși chiar așa de certăreți ca ambasadorii), cu puteri depline, ca să acționeze conform unor principii deja stabilite.

Instrucțiunile să facă abstracție de toate problemele din trecut de la Constantinopol, să se vadă precis unde este diferit interpretat firmanul în cele două principate și, acolo unde nu ar fi astfel, să se consimtă la o nouă alegere pentru acele clase pe care o interpretare identică și corectă a firmanului le-ar afecta. Aceștia ar fi boierii și clerul și aș prefera să se înființeze un nou Comitet superior de apel pentru controlul deciziei actualelor tribunale electorale, dar acesta, care ar putea veni din partea Porții, ar necesita un acord între Poartă și reprezentanți, sau între ea și marile puteri.

Aș fi de acord să se mențină caimacamul, întrucît, dacă el a greșit, greșeala nu este a lui, ci a acelora care nu i-au dat ordine corecte.

În același timp, dacă s-ar putea face un acord contra admiterii unui domnitor străin, aranjamentul ar fi foarte satisfăcător.

https://biblioteca-digitala.ro

Comisarii trebuie să fie independenți de ambasadori și să li se dea instrucțiuni să acționeze într-un mod strict imparțial și conciliant și să trimită Congresului de la Paris imediat o expunere asupra oricărui diferend care s-ar putea ivi între ei.

Un alt aranjament ar fi să se mențină actualele alegeri, dar să se adauge un anumit număr de deputați prin noi alegeri. Am auzit că s-a menționat această soluție, dar mă îndoiesc de posibilitatea de a fi pusă în practică.

Am onoarea . . . H. L. Bulwer

173

București, 28 iulie/10 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Anunță amînarea convocării Divanului ad-hoc din Moldova. Dezaprobarea acestei hotărîri de către comisarul austriac și opinia lui în această privință.

No. 161 Bucharest, August 10th 1857
Private

My Lord,

I forwarded to Your Lordship on the 8th Instant the following in Cypher.

"Private. My dear Lord, The convocation of Divan in Moldavia is deferred [1]. My Austrian Colleague disapproves of this. I think to have hurried on the Elections very unwise, but having done so whether we may not be right in saying it would be as well to let Divans be convoked and vote. A clear result is thus at least obtained whereas now a great scrape has been forced on without any result at all. I deem it worth while to mention this considèration to you, but affairs have become too serious for me to express any opinion upon such a point elsewhere".

I have the honour . . . H. L. Bulwer

Arh. St. Buc. colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 106—106 v.

■

Nr. 161 București, 10 august 1857
Particulară

Excelență,

Am expediat, la 8 curent, Excelenței voastre următoarea depeșă cifrată :

„Confidențial. Excelență, convocarea Divanului din Moldova a fost amînată. [1] Colegul meu austriac dezaprobă aceasta. Cred că grăbirea alegerilor a fost foarte nechibzuită, dar dacă s-a procedat astfel, chiar dacă nu avem dreptate s-o spunem, ar fi tot așa de bine dacă s-ar lăsa să se convoace Divanurile și să voteze. Se obține astfel cel puțin un re-

https://biblioteca-digitala.ro

zultat clar, în timp ce acum am fost băgați într-o mare încurcătură fără nici un rezultat. Consider că merită să vă menționez această apreciere, dar treburile au devenit prea serioase pentru mine pentru a exprima vreo opinie de a mea în altă parte asupra unei asemenea probleme."

Am onoarea . . .

H. L. Bulwer

---

[1] Este vorba de Divanul ad-hoc alcătuit din separatiști, rezultat în urma alegerilor falsificate de caimacamul N. Conachi-Vogoride. Nu s-a întrunit niciodată, întrucît alegerile respective au fost anulate.

174

București, 28 iulie/10 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Avansează noi propuneri pentru soluționarea crizei din Moldova, între care acceptarea listelor existente și completarea lor cu noi alegători. Austriecii, pronunțîndu-se împotriva oricărei concesii, dau dovadă de lipsă de simț politic și împing lucrurile la extrem. Obiecția reprezentantului francez împotriva propunerii sale.

No. 163 Bucharest, August 10th 1857

My Lord,

I this day telegraphed to Your Lordship the following in Cypher :

"A new proposal strikes me which, if others fail, may be worth considering :

Take the electoral lists as it now stands with the claims that were made to be admitted into that list and allow these claims to be reconsidered and decided upon by Commission or some other competent authority. I have looked over these claims and, if you don't allow any persons except those in the present Electoral list or amongst the present claimants to be admitted as Electors, and that the admission of some of the present claims shall render new elections necessary there would not be at the most above seventy or eighty new electors added to the actual number. It is however to be considered that in the last elections the Unionist, though inscribed in the Electoral lists, did not vote and this of course they would do in any new elections.

The Austrian seems disposed to refer things to Paris and to stand out against all concession but, whilst not believing in danger, they have been and are acting impoliticly and pushing things to extremes.

The French argument against the proposal I now suggest would be that, if the interpretations given to the firman in Moldavia had been more correct the list of claimants would have been greater.

The answer to this argument might be that some of the present claims are founded on the supposed incorrectness of the interpretation

https://biblioteca-digitala.ro

given to the Firman and that therefore the present claims only may be considered as representing those who objected to the improper interpretation of the Firman as well as to the improper application of it according to its actual interpretation.

I still however think that the best plan is the postponement of both Divans until Commissioners have made their report".

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 112—114.

■

Nr. 163 București, 10 august 1857

Excelență,

Am telegrafiat azi Excelenței voastre următoarea depeșă cifrată :

„Mi-a venit în minte o nouă propunere, propunere care, dacă celelalte nu reușesc, poate că merită să fie luată în considerare :

Se iau listele electorale așa cum sînt acum și reclamațiile care s-au făcut pentru admitere în acele liste și să se permită reconsiderarea acestor plîngeri, decizîndu-se asupra lor de către comisie sau de altă autoritate competentă. Am examinat aceste plîngeri și, dacă nu se admit alte persoane cu excepția acelora din lista electorală prezentă sau dintre reclamanții actuali care să fie admiși ca alegători și, dacă admiterea unora dintre reclamațiile prezente ar face necesare noi alegeri, nu ar fi mai mult de șaptezeci sau optzeci de noi alegători adăugați la numărul actual. Trebuie totuși să se ia în considerare că în ultimele alegeri unioniștii, deși înscriși în listele electorale, nu au votat și, desigur, în alte noi alegeri o vor face.

Austriecii par dispuși să refere lucrurile ⟨Conferinței de⟩ la Paris și să reziste la orice concesie, dar cu toate că nu cred în vreun pericol, ei au acționat și încă acționează apolitic și împing lucrurile la extrem.

Argumentul francez în contra propunerii pe care o sugerez acum ar fi că, dacă interpretările date firmanului în Moldova ar fi fost mai corecte, lista reclamanților ar fi fost mai mare.

Răspunsul la acest argument ar putea fi că unele dintre plîngerile actuale sînt fundamentate pe presupusa corectitudine de interpretare dată firmanului și că, deci, plîngerile actuale pot să fie considerate ca reprezentînd pe aceia care au obiecțiuni asupra interpretării incorecte a firmanului, și asupra aplicării incorecte a lui conform cu interpretarea sa actuală.

Cred încă, totuși, că cel mai bun plan este amînarea ambelor Divane pînă ce comisarii își vor prezenta raportul.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Therapia, 30 iulie/11 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Confirmă primirea telegramei din 10 august, prin care i se precizau punctele esențiale ale înțelegerii de la Osborne.

No. 708
Confidential

Therapia, August 11, 1857

My Lord,

I have had the honour to receive this day from Your Lordship the following cyphered Telegram dated Yesterday 7.50 P.M.

"The Sultan having vindicated his independence by refusing to annul the elections at the demand of the Four Powers, we think His Majesty may, safely and without derogation to his dignity, consent to do so at the request of all the Powers and upon the ground that doubts having been cast upon the legality of the electoral lists of Moldavia ; it is important to secure that the Divan shall be considered as fairly representing the opinion of the people in conformity with the stipulations of the Treaty of Paris.

Her Majesty's Government with this object in view, as well as to secure the renewal of diplomatic relation between France and Turkey, have undertaken to advise the Sultan to annul the elections and to permit the electoral lists to be revised upon the basis agreed upon at the Conference of May 30th and that this should be done in fifteen days from the time the order reaches the Caimacam at the expiration of which in all probability the elections are to take place.

The consent of Austria to this arrangement has been asked.

At the same time it has been agreed upon between the English and French Governments that whatever may be the opinion of the Divans England and France will at the ensuing Congress of Paris maintain through the Suzerainty of the Porte and use their best efforts to establish an organization of the two Principalities which shall unite them for military, judicial and financial purposes but under the Government of separate Hospodars. This latter arrangement is for the present to be considered confidential as it forestalls the decision of the Congress.

If, as we hope, the Sultan adopts the advice which we offer His Majesty a communication that effect should be made by the Porte to the French Ambassador".

I have the honor... Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1269, f. 21—23.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 708
Confidențial Therapia, 11 august 1857

Excelență,

Am avut onoarea să primesc azi de la Excelența voastră următoarea telegramă cifrată cu data de ieri, 7.50 p.m. :

„Sultanul, afirmîndu-și independența prin refuzul de a anula alegerile la cererea celor patru puteri, credem că Maiestatea sa poate, în siguranță și fără derogare de la demnitatea sa, să consimtă să procedeze astfel la cererea tuturor puterilor, pe motivul că au fost îndoieli asupra legalității listelor electorale din Moldova ; este deci important să se asigure că Divanul va fi considerat ca reprezentînd corect opinia poporului conform cu stipulațiile Tratatului de la Paris.

Guvernul Maiestății sale, avînd în vedere acest scop, precum și asigurarea restabilirii relațiilor diplomatice între Franța și Turcia, și-a asumat sarcina să sfătuiască pe sultan să anuleze alegerile și să admită revizuirea listelor electorale pe bazele acceptate la Conferința din 30 mai ; acest lucru trebuie făcut în 15 zile din momentul cînd ordinul ajunge la caimacam, la expirarea acestui termen trebuind să aibă loc, după toate probabilitățile, alegerile.

S-a cerut consimțămîntul Austriei la acest aranjament.

În același timp, s-a căzut de acord între guvernele englez și francez că, oricare ar fi opinia Divanelor, Anglia și Franța vor menține la următorul Congres de la Paris suzeranitatea Porții și vor face cele mai mari eforturi pentru a stabili în cele două principate o organizație ce le va uni din punct de vedere militar, juridic și financiar, dar sub guvernarea unor domni separați. Acest ultim aranjament trebuie considerat, pentru moment, ca fiind confidențial, întrucît anticipează decizia Congresului.

Dacă, așa cum sperăm, sultanul adoptă recomandarea pe care o oferim Maiestății sale, o comunicare în acest sens trebuie făcută de Poartă ambasadorului francez."

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

176

Therapia, 30 iulie/11 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Comunică primirea telegramei din 10 august, prin care i se cere să convingă Poarta să păstreze secretul asupra înțelegerii intervenite între Anglia și Franța relativ la Unire.

No. 709 Therapia, August 11, 1857

My Lord,

I have the honor to acknowledge the receipt of the following cyphered Telegram from Your Lordship, dated August 10th 8.5 P.M.

https://biblioteca-digitala.ro

"Impress upon the Porte the necessity of keeping absolutely secret for the present the agreement which has been come to with the French Government about the Union".

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 269, f. 24.

■

Nr. 709 Therapia, 11 august 1857

Excelenţă,

Am onoarea să confirm primirea următoarei telegrame cifrate a Excelenţei voastre, datată 10 august, ora 8.5 p.m. :

„Insuflaţi Porţii necesitatea de a ţine absolut secretă pentru moment înţelegerea la care s-a ajuns cu guvernul francez relativ la Unire".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

177

[Londra], 30 iulie/11 august 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Îi aduce la cunoştinţă înţelegerea stabilită la Osborne între Anglia şi Franţa, prin care se recomandă Porţii anularea alegerilor din Moldova şi revizuirea listelor electorale. Reluarea relaţiilor diplomatice cu Poarta de către Franţa şi instrucţiunile primite de comisarul francez, Talleyrand de Périgord. Consideră reglementarea dată problemei Unirii satisfăcătoare şi îi cere să păstreze secretul [1].

Draft
No. 124 Foreign Office, August 11, 1857
Cypher

Sir,

I sent you this day the following Telegram in cypher.

"It has been agreed at Osborne with the Emperor that we should recommend the Porte to annul the elections and revise the lists in accordance with the interpretation of the agreement of the 30th of May, namely that the interpretation of the Firman decided upon in Wallachia is to be adopted in Moldavia as far as local circumstances admit ; the new elections to take place in fifteen days ; diplomatic relations will be renewed by France : French Commissioner is instructed to be very moderate in his tone and to raise no unnecessary obstacles respecting the Lists.

https://biblioteca-digitala.ro

We have likewise settled the Union question satisfactorily, but you will consider this a profound secret for the present. More by the Messenger today."

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 53 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1278, f. 19—19 v.

■

Ciornă
Nr. 124 Ministerul Afacerilor Externe 11 august 1857
Cifrată

Sir,

V-am trimis azi următoarea telegramă cifrată :

„S-a convenit la Osborne cu Împăratul ⟨Napoleon⟩ ca să recomandăm Porții să anuleze alegerile și să revizuiască listele conform cu interpretarea acordului de la 30 mai, anume că interpretarea firmanului hotărîtă în Valahia trebuie adoptată în Moldova atît cît permit împrejurările locale ; noi alegeri să aibă loc în 15 zile ; se vor relua relațiile diplomatice de Franța ; comisarul francez a fost instruit să fie foarte moderat ca ton și să nu creeze obstacole inutile referitoare la liste.

Am stabilit, de asemenea, în mod satisfăcător problema Unirii, dar veți considera acesta ca foarte secret pentru moment. Mai multe ⟨detalii⟩ prin mesagerul de azi".

⟨Clarendon⟩

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 155—157.

178

Therapia, 31 iulie/12 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Arată că neprimind instrucțiuni precise de a face imediat demersuri pe lîngă Poartă pentru anularea alegerilor din Moldova, a presupus că se aștepta încă asentimentul Austriei. Își arată dezaprobarea față de concesiile făcute de guvernul său. Consecințele negative ale acestora, considerate drept o „capitulare completă".

Nr. 711 Therapia, August 12, 1857

My Lord [1]

I had the honor to transmit to Your Lordship at 2 o'clock this morning the following cyphered telegram :

"Not being ordered to act at once on Your Messages dated Yesterday, I may presume that you wait for an answer from Austria. I beg to

https://biblioteca-digitala.ro

submit meanwhile, with all deference, that although the Porte will probably comply, the effect of annulling the Elections without enquiry, and revising the lists according to the supposed agreement of May 30th will, however intended, be in public opinion a complete surrender, that it will probably bring on the resignation of Prince Vogorides, that it will operate very unjustly on all who have been legitimately elected in Moldavia, that it will give to the Porte's instruction of May 30th a meaning not intended by the Internuntio and myself, that it will go far to fix in this Empire the ascendancy of a power which, for the present, is justly mistrusted and resisted, and that among its consequences will in all likelihood be the total exclusion of Reshid Pasha from office.

The eventual abandonment of the Union by England and France being to be kept secret at present, will in no degree counteract the impression produced by other circumstances".

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 269, f. 30—31 v.

■

Nr. 711 Therapia, 12 august 1857

Excelenţă [1],

Am avut onoarea să transmit Excelenţei voastre la ora 2 în această dimineaţă următoarea telegramă cifrată :

„Întrucît nu mi s-a ordonat să acţionez imediat referitor la mesajele dv. cu data de ieri, pot presupune că aşteptaţi un răspuns din partea Austriei. Între timp, îmi permit să afirm, cu tot respectul, că, deşi probabil Poarta va consimţi, efectul anulării alegerilor, fără vreo investigaţie, şi revizuirea listelor conform cu presupusul acord din 30 mai vor fi totuşi, oricare ar fi intenţia, considerate de opinia publică drept o capitulare completă ; aceasta va avea drept rezultat, probabil, demisia prinţului Vogoride ; va acţiona foarte nedrept asupra tuturor celor care au fost legitim aleşi în Moldova, va da instrucţiunilor Porţii din 30 mai o semnificaţie ce nu a fost intenţionată nici de internunţiu, nici de mine, va contribui la fixarea în acest imperiu a ascendenţei unei puteri care este, în prezent, pe bună dreptate, privită cu neîncredere şi căreia i se opune rezistenţă, şi, printre alte consecinţe, va avea drept rezultat, după toate probabilităţile, şi excluderea totală din funcţie a lui Reşid paşa.

Renunţarea eventuală la Unire de către Anglia şi Franţa trebuind pentru moment să fie ţinută secretă, nu va contracara, în nici un fel, impresia produsă de alte circumstanţe".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

[1] Menţionat deasupra : „Văzută de lordul Palmerston şi regină".

https://biblioteca-digitala.ro

București, 1/13 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Importanța acordată Unirii de presa străină și din Principate. Energia și zelul patriotic manifestat de partida unionistă în comparație cu rezerva în care se mențin celelalte partide. Eșecul încercărlior sale de a determina persoane din clasa conducătoare să-și susțină interesele prin presă și să îndemne la moderație.

No. 168 Bucharest, August 13, 1857

My Lord,

It is a singular fact that nearly all the journals published in the Principalities, and also those published in French out of them concerning the Principalities should not only be strongly in favour of Union but of the very extreme party in favour of Union, which is certainly not the most numerous whilst it is the least wealthy both in Wallachia and Moldavia. It is not impossible that foreign resources have been at the disposal of this party ; but it is also to be allowed that it has manifested more energy and more patriotic zeal, though very often in a most injudicious manner, than the other parties representing the higher and wealthier and more moderate classes. The fact being that these last always looking to their personal and party interests, have kept in a great degree aloof from any pledge to any particular opinion in order that they may be finally ready to take that opinion which they find personally most advantageous. I mention this circumstance as it requires some explanation to account for the singular fact that there does not exist one single newspaper representing the Boyar classes, or the rival factions in favour of particular Hospodarial candidates, although everyone who sees anything of the country sees at once that the Boïars exercise all the important functions in the Government and that the question almost exclusively occupying the minds of all politicians in this class, is the question as to who is, or may be the ruling Prince.

I have myself at different times urged some of the leading persons in this province, to come forward and advocate the interests of the class they belong to and the moderate counsels they affect to advise, either in the press or elsewhere ; but they have always found excuses for not doing so and answered after a little conversation that they could hardly manifest any opinion that might not in some particular case do them harm, and that therefore they deemed it better to keep both themselves and their opinions at present in comparative obscurity.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 282, f. 142—143.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 168 București, 13 august 1857

Excelență,

Este un fapt neobișnuit că aproape toate gazetele ce apar în Principate, ca și acelea publicate în franceză în afara lor, referindu-se la Principate nu numai că se manifestă puternic în favoarea Unirii, dar și în favoarea partidei foarte extremiste favorabile Unirii, care, desigur, că nu este cea mai numeroasă și nici cea mai avută atît în Valahia, cît și în Moldova. Nu este imposibil ca resurse bănești străine să fie puse la dispoziția acestei partide, dar trebuie să se admită, de asemenea, că a manifestat mai multă energie și mai mult zel patriotic, deși, foarte adesea, într-un mod foarte nechibzuit, decît celelalte partide care reprezintă clasele superioare, mai bogate și mai moderate. Fapt este că acestea din urmă, privind numai interesele lor personale și de grup, s-au ținut în mare măsură la distanță de orice angajament față de orice părere deosebită, ca să fie în final gata să adopte acea opinie pe care o găsesc cea mai avantajoasă pentru ele. Menționez această împrejurare, întrucît necesită o explicație care să justifice faptul ciudat că nu există nici o singură gazetă care să reprezinte boierimea sau facțiunile rivale în favoarea unor anumiți candidați la domnie, deși oricine observă țara își dă seama imediat că boierii sînt aceia care exercită funcțiile cele mai importante din guvern și că problema care ocupă aproape exclusiv mințile tuturor politicienilor din această clasă este întrebarea cine este sau cine poate fi Domnitorul.

În diferite momente, eu însumi am îndemnat pe unele persoane din conducerea acestei țări să-și ofere serviciile și să pledeze interesele clasei căreia îi aparțin și să susțină sfaturile moderate pe care se prefac că le dau, fie prin presă sau în alt mod ; dar, întotdeauna ei au găsit scuze ca să nu procedeze astfel și au răspus, după o mică discuție, că abia dacă pot să manifeste vreo opinie care, într-un caz deosebit, nu le-ar dăuna și că, în consecință, ei consideră că este mai bine să se țină deoparte și să-și păstreze părerile, în momentul de față, într-un anonimat relativ.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

180

București, 1/13 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Consideră îndreptățit refuzul lui Thouvenel de a accepta propunerea emisă de ministrul de externe otoman în legătură cu chemarea celor doi caimacami la Constantinopol. Expune motivele ce-l determină să fie de acord cu ambasadorul francez în această chestiune și opiniile sale referitoare la conduita pe care Poarta ar trebui s-o adopte față de Principate, în general, și față de caimacami în special.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 169 Bucharest, August 13, 1857

My Lord,

I mentioned in a telegraphic despatch that the Porte had made, and M. Thouvenel had refused, many conciliatory proposals, and I blamed M. Thouvenel for this refusal. But I have since learned that one of these proposals was to bring the two kaimakams up to Constantinople and try them by a court presided over by the Ambassadors. I cannot be surprised at this proposal having been declined.

What was the question? Whether Prince Vogorides should have applied the Firman to Moldavia as it had been applied in Wallachia, and the decision of this question depends on an order which the Ambassadors had agreed upon communicating and could not agree upon explaining. How was it possible therefore that the truth should be elicited, or the matter at issue set at rest by the Ambassadors sitting in judgment upon P⟨rin⟩ce Vogorides? might he not say to them fairly you are trying me for your own fault? If you do not agree upon the interpretation to be given to your own order, how can you accuse me of not properly executing it.

As to Prince Ghika being thus brought into the business I can conceive nothing more unfair or more impolitic. He could not be accused of the act which Prince Vogorides was at the time accused of. He had taken pains to understand the Firman by asking a variety of questions concerning it: he had executed with scrupulous exactness the interpretations (one or two strongly against his own interests) which the Commision had come to in respect to it. He had nothing whatever to do with the particular point in debate. He may have acted partially and improperly in other matters, but if hè has done so those matters should have been stated, and his trial should have been a trial thereupon and a trial apart. His elections may yet be disputable but they are not finished. If abuses have been committed in those elections, such have not yet been because they will say: "Oh, there was always an intention, to punish of the commission. How then does this coupling Prince Ghika with Prince Vogorides appear to the public? as a determination to punish Prince Ghika whatever may have been his conduct, in order to mitigate any punishment inflicted on Prince Vogorides. Suppose after this the Porte removes Prince Ghika even for just reasons, he will become the object of national idolatry, and the Porte of national obloquy. People will be bound to believe that he has committed faults that deserve punishment, because they will say "Oh, there was always an intention to punish him, he would have been punished whatever he had done", and what effect must this sentiment have on the Prince himself and on his partisans who are numerous.

The fact indeed is that, instead of its being a wise and prudent measure on the part of the Porte to get rid of difficulties created at Constantinople, by giving a double handed blow at Iassy and Bucharest, nothing could in present circumstances be more unwise or more imprudent. Such a course would at once discourage those who where disposed to serve the Ottoman Government with zeal and fidelity and exasperate those whose zeal and fidelity are yet doubtful.

https://biblioteca-digitala.ro

The policy I advise is a policy directly the reverse. Let Prince Vogorides be sustained, whilst his errors are corrected ; let Prince Ghika be conciliated, whilst any errors he may commit, be duly checked.

Above all things let fairness and straightforwardness everywhere prevail. The Porte can no longer wield with her ancient force the sword of Empire, let her at least shew that she can hold with an equal hand the scales of justice.

Let there be union, let there be no-union, let there be this form of Government or that form of Government in these countries, Turkish influence can only in the present state of Turkey be upheld in them by a wise, steady and frank course ; all attempts to be clever artful and obscure, to be more violent today than her power warrants, in order to be more weak tomorrow than her consideration requires, can only tend to the utter destruction of those chances which wisely managed yet remain to her of maintaining in these principalities. Not certainly an absolute power, but a predominating influence which the best and most sensible men of all parties really wish to see preserved ; provided it is kept within reasonable limits and exercised in a creditable and equitable manner.

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 282, f. 144—147.

■

Nr. 169 București, 13 august 1857

Excelență,

Am menționat într-o depeșă telegrafică faptul că Poarta a făcut multe propuneri conciliante și domnul Thouvenel le-a refuzat, iar eu l-am acuzat pentru acest refuz. Dar, de atunci, am aflat că una dintre aceste propuneri era de a-i aduce pe amîndoi caimacamii la Constantinopol și de a-i judeca în fața unei curți prezidate de ambasadori. Nu sînt surprins că o astfel de propunere a fost respinsă.

Care era problema ? Dacă prințul Vogoride a aplicat firmanul în Moldova așa cum a fost aplicat în Valahia ; și decizia acestei probleme depindea de un ordin, pe care ambasadorii căzuseră de acord să-l comunice, dar nu puteau să cadă de acord să-l explice. Cum putea, deci, să fie posibil să se obțină adevărul sau ca problema în litigiu să fie lichidată de ambasadorii care-l judecă pe prințul Vogoride ? Nu ar putea să le spună el, pe bună dreptate, că-l judecă pentru o greșeală a lor ? Dacă nu sînteți de acord cu interpretarea de dat propriului dv. ordin, cum puteți să mă acuzați pe mine că nu l-am executat corect ?

În ceea ce privește implicarea în această afacere a prințului Ghica, nu pot să concep ceva mai incorect și mai nepolitic. El nu poate să fie acuzat de actul de care prințul Vogoride era acuzat în acel moment. El și-a dat osteneala să înțeleagă firmanul, punînd o serie de întrebări referitoare la el, a executat cu cea mai scrupuloasă exactitate interpretările (una sau două cu totul împotriva propriilor lui interese) la care comisia

https://biblioteca-digitala.ro

ajunsese referitor la el. El nu are nimic de-a face cu problema specială în dezbatere. El poate că a acționat cu părtinire și incorect în alte chestiuni, dar dacă a făcut așa, acele chestiuni trebuie stabilite și judecarea lui ar fi o judecare pentru acestea și ar fi o judecată aparte. Alegerile sale pot chiar să fie discutabile, dar încă nu s-au terminat. Dacă s-au comis abuzuri în acele alegeri, acestea nu au fost încă prezentate înaintea tribunalelor de revizuire, nici nu au ajuns în final să fie luate în considerare de comisie. Cum va apărea atunci acest cuplu — prințul Ghica cu prințul Vogoride — în fața publicului ? ca o hotărîre de a-l pedepsi pe prințul Ghica, oricare ar fi fost conduita lui, pentru a atenua eventuala pedeapsă aplicată prințului Vogoride. Să presupunem că, după aceasta, Poarta îl demite pe prințul Ghica, chiar pentru motive juste ; el va deveni obiectul unei idolatrii naționale, iar Poarta al unei discreditări naționale. Oamenii nu vor putea să creadă că a comis greșeli care merită o pedeapsă, pentru că vor spune : „Ah, întotdeauna a existat intenția să fie pedepsit, el ar fi fost pedepsit orice ar fi făcut" ; și ce efect ar avea acest sentiment asupra prințului însuși și asupra partizanilor săi, care sînt numeroși ?

Faptul, într-adevăr, este că, în loc să fie o măsură înțeleaptă și prudentă din partea Porții, pentru a scăpa de dificultățile create la Constantinopol, dînd o dublă lovitură la Iași și la București, în circumstanțele actuale, nimic nu ar putea fi mai nechibzuit și mai imprudent. O astfel de cale ar descuraja imediat pe cei care erau dispuși să servească guvernul otoman cu zel și cu fidelitate și ar exaspera pe aceia al căror zel și fidelitate sînt încă îndoielnice.

Politica pe care o recomand este o politică cu totul opusă. Să fie susținut prințul Vogoride, dar să fie corectate erorile lui ; să fie împăcat prințul Ghica, în timp ce ar putea fi oprite, la momentul cuvenit, orice erori ar comite.

Mai presus de orice, să predomine peste tot corectitudinea și sinceritatea. Poarta nu poate să mai mînuiască cu forța sa din trecut sabia imperiului, să arate, cel puțin, că poate să țină cu o mînă nepărtinitoare balanța justiției.

Fie Unire, fie că nu este Unire, fie o formă sau alta de guvernămînt în aceste țări, influența Turciei poate, în starea ei actuală să fie susținută numai printr-o cale înțeleaptă, constantă și sinceră ; orice încercări de a fi abilă, șireată și obscură, de a fi azi mai violentă decît îi permite puterea sa, pentru a fi mai slabă mîine decît considerația ei o pretinde, pot tinde numai la o distrugere categorică a acelor șanse care, dirijate cu înțelepciune, rămîn în seama sa de a le menține în aceste principate. Desigur că nu o putere absolută, dar o influență predominantă, pe care cei mai buni și mai conștienți oameni din toate partidele o doresc într-adevăr să fie menținută, cu condiția ca ea să fie în limite rezonabile și exercitată într-un mod demn de laudă și echitabil.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

București, 1/13 august 1857.

Robert A. O. Dalyell, gerant al consulatului Angliei la București, către lord Clarendon : Despre întocmirea listelor electorale conform firmanului ; comentarii în legătură cu acest subiect.

No. 6 Bucharest, August 13, 1857

My Lord,

I do not hear any serious complaint of the fairness of the Electoral Lists as published for the city of Bukarest.

The Minister of the Interior, Prince Constantin Ghyka, today mentioned to me that not above fifty applications in the whole Principality, including about ten or fifteen in Bukarest itself, had been made under the power of correction allowed by the Firman.

Although I accept the above statement with caution, I have no evidence at present for declaring that the lists have been framed in any other than a spirit of fairness. I will not be hasty however in coming to so favourable an opinion with regard to the proceedings of the Government, many facts concerning which may yet appear.

Some dissatisfaction has arisen at Giurgevo from the fact of several members of the Municipal Council, who have to decide on points connected with the Franchise, being under Foreign Protection and not Wallachians.

The Government however say that no blame is here attributable to them, the Members of the Municipal Council having been chosen, some months since by the Inhabitants.

The list of Grand Boyards eligible in all the Districts has so recently reached me, that I have not time to examine with sufficient care, whether it contains any unfair exclusions. I shall be able to give Your Lordship fuller information on this point next week, but on a cursory inspection, I have no reason to think that any persons are improperly excluded.

Your Lordship will bear in mind that the rank of Grand Boyards is attained by having filled certain offices : and consequently that it is by no means necessarily a test of present political influence or even of high social standing.

I have the honor...

R. A. O. Dalyell

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 289, f. 152—154.

Nr. 6 București, 13 august 1857

Excelență,

Nu am auzit în ce privește corectitudinea listelor electorale, așa cum au fost publicate pentru orașul București, nici o plîngere serioasă.

https://biblioteca-digitala.ro

Ministrul de interne, prințul Constantin Ghica, mi-a spus azi că nu au existat mai mult de cincizeci de petiții în tot principatul cuprinzînd și circa zece sau cinsprezece chiar din București, care au fost prezentate în baza dreptului de revizuire admis de firman.

Deși accept cu rezervă afirmația de mai sus, în prezent nu am nici o dovadă pentru a declara că listele au fost întocmite în alt spirit decît acela al corectitudinii. Nu mă voi grăbi totuși să ajung la o părere așa de favorabilă în legătură cu procedeele guvernului, privitor la care se pot ivi încă multe fapte.

La Giurgiu s-a iscat o oarecare nemulțumire din cauza mai multor membri ai Consiliului Municipal, care trebuie să decidă asupra unor puncte în legătură cu scutirea de vamă, ei fiind sub protecție străină și nu valahi.

Totuși, guvernul spune că nu li se poate atribui vreo vină, întrucît membrii Consiliului Municipal au fost aleși, acum cîteva luni, de către locuitori.

Lista marilor boieri eligibili din toate județele mi-a parvenit atît de recent, încît nu am avut timp să examinez cu destulă atenție dacă conține vreo excludere incorectă. Voi putea să furnizez Excelenței voastre informații mai complete asupra acestui punct săptămîna viitoare, dar, la o examinare superficială, nu am nici un motiv să cred că vreo persoană a fost incorect exclusă.

Excelența voastră va reține că rangul de mare boier se obține atunci cînd ai îndeplinit anumite funcții și, în consecință, el nu este, în nici un caz, o dovadă de influență politică în prezent sau chiar a unei poziții sociale înalte.

Am onoarea...

R. A. O. Dalyell

182

București, 1/13 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Previzibila victorie categorică a unioniștilor și în special a oamenilor de la 1848 în alegerile pentru Divanul ad-hoc din Țara Românească. Poziția caimacamului Al. Ghica și politica pe care Poarta ar trebui să o adopte față de el.

No. 171 Bucharest, August 13, 1857

My Lord,

The elections here are I am told likely to give a majority strongly in favour of Union, and a majority composed for the most part of people not holding a very high position or likely to advocate wise and moderate measures. It is difficult however as yet to judge what the Divan will really be. A variety of circumstances nevertheless tend to the result I have just described. The upper classes or great boyars, though generally men of wealth and of some capacity, have seen such

https://biblioteca-digitala.ro

a succession of opposing events in these countries, and have been so much more accustomed to rise by private intrigue than by public principle that they are as I mention in my despatch no. 168 [1] more loth to commit themselves in such a crisis as the present, than to take a decided part in it. To the younger men, the leaders amongst whom were compromised in the affairs of 1848, and who were chiefly educated in France, all the periodicals belong : — and the sacrifices they have for the most part undergone, and it may to a certain degree be said, the ability and energy of character they possess render them national favourites; whilst I fear, like most exiles, they have learned little by adversity, and are as prone as ever to risk all the solid advantages they might otherwise and easily obtain, in order to arrive at some imaginary benefits which it is next to impossible that they should realize.

I have some hopes however ; that as many of these are honest they will, when called upon to act in a responsible situation, be more cautious in their proceedings than they are now in their sayings. Something will depend upon the reigning Prince, and here opens a subject well worth attention.

Prince A. Ghika is neither by birth character nor principles a democrat ; neither is he what can be called an unnionist. Were there a probability of a Foreign Prince, and an independent state, it is probable that he would deem this an advantage to his Country and to himself : to his country — because men who have lived through a series of depositions, troubles and occupations, think perhaps falsely, but at all events not unnaturally that any entirely new state of things may save them from a repetition of past calamities; and for himself, because in any state or kingdom such as that alluded to, he would always have a fixed and regular position as the first subject, in right of his family, fortune and connections ; whereas he is now perpetually fluctuating between power that he is fatigued by possessing, and disgrace which he is unequal to enduring.

But though upon the whole he might be favourably disposed towards such a combination as Union under a Foreign Prince, he looks upon it as a mere, or in any case, as a distant chimera.

On the other hand, union under a native Prince he has the good sense to perceive would be a failure in the first essential, viz : a Prince to put at its head. Of all governments it would be the worst, because it would be an impossible Government and merely received as the commencement of a long series of troubles and changes, in which the Principalities, whilst striving for an independence that they have not yet any prospect of acquiring might lose the independent rigths they have so long possessed.

Besides he could not himself hope to be Prince of the two Principalities, and there is a possibility, even a probability of his being Prince of Wallachia.

He is not therefore, as I have said, a democrat or a unionist, and he is in fact the object of constant and violent attacks by the Unionist and democratic party. But on the other hand, a deadly feud exists between him and the principal Boyars.

https://biblioteca-digitala.ro

Your Lordship is indeed aware that P⟨rin⟩ce A. Ghika was named some years ago Hospodar for life; an intrigue of many of the great boyars, backed by Russia, led to his downfall, and the two brothers Bibesco and Stirbey, both protégés of general Kisseleff, succeeded him.

To the nobles who caballed against him, to the Hospodars who took his place, to the power which supported them, his enmity is still, though partly concealed, in reality as strong as on the first day of his exile.

Thus opposed by the great nobility, opposed by Russia, doubtful of the good will, and not certain of the power of the Porte, he had to look out for a native party; and his party is in the Bourgeoisie and the masses.

To sustain himself with that party he is obliged to manifest certain popular sympathies, and to employ individuals who are in themselves more or less popular; and in this way he has become connected in some degree with the Unionists and the popular party.

I think his calculation has been one of this kind.

"A Unionist majority will be at all events returned to the Divan; if this Unionist majority is composed of people under obligations to me, I shall be able to influence them; and through that influence I may first be able to gain the good will and confidence of the Porte, and secondly the national vote for the Hospodariate".

The Ottoman Government has not entered into a consideration of these circumstances. They would have wished Prince Ghika to act like Prince Vogorides; and they have been doubly angry on finding he has acted in a manner entirely different: they have not however dared to remove him; and therefore they have simply offended him.

There could not be a worse policy.

You must not expect from a man in affairs more than he can give you, and you must expect that he will give you little without expecting something in return.

If the Porte retains Prince Ghika as Kaimakam, it should take a clear and unprejudiced view of his position, and of what he can do in that position (without losing his character) for Turkish interests. This it should let him understand that it exacts; and in return it should allow him to expect its favours. A course of this kind might not perhaps at this moment greatly influence the Elections, but it probably would have influence on the Divan, and it is moreover the only practical course to pursue.

There are some details relative to the Prince and his family, to the faults of his general administration, and the faults he may have committed relative to present circumstances and affairs, which I do not here go into, in as much as that they only form the background to the picture, which I have wished to present to Your Lordship in its most salient and important features.

I have the honour . . .

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 154—159.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 171 București, 13 august 1857

Excelență,

Mi s-a spus că aici, probabil, alegerile vor da o puternică majoritate în favoarea Unirii, și o majoritate compusă în cea mai mare parte din persoane care nu dețin o foarte înaltă poziție sau de natură să pledeze pentru măsuri înțelepte și moderate. Totuși, este dificil de pe acum să se judece ce vor fi în realitate Divanurile. Cu toate acestea, o diversitate de împrejurări tind spre rezultatul pe care l-am descris chiar acum. Clasele de sus, sau marii boieri, deși, în general, oameni bogați și de o oarecare competență, au văzut o asemenea succesiune de evenimente contrare în aceste țări și au fost cu atît mai mult obișnuiți să se ridice prin intrigă personală, decît printr-un considerent public, încît, după cum am menționat în depeșa mea nr. 168[1], ei sînt mai puțin dispuși să se compromită într-o criză ca cea actuală, decît să ia parte cu hotărîre la ea. Toate publicațiile periodice aparțin oamenilor mai tineri, dintre ai căror conducători unii au fost compromiși în evenimentele din 1848 și care au fost educați în special în Franța, iar sacrificiile pe care le-au suportat în cea mai mare parte și, se poate spune, într-o anumită măsură, abilitatea și energia caracterului lor i-au făcut favoriți naționali ; cu toate că, mi-e teamă că, la fel cu majoritatea exilaților, au învățat puțin din adversități, și sînt tot atît de predispuși ca totdeauna să-și riște toate avantajele serioase pe care le-ar putea obține pe altă cale și cu ușurință, pentru a ajunge la niște cîștiguri imaginare, pe care este aproape imposibil să le realizeze.

Am, totuși, unele speranțe că, întrucît mulți dintre ei sînt cinstiți, atunci cînd vor fi chemați să acționeze într-o situație de răspundere, ei vor fi mai precauți în comportările lor, decît sînt acum în declarațiile lor. Ceva va depinde de domnitor și aici se deschide un subiect care merită atenția.

Prințul A. Ghica nu este un democrat nici prin naștere, nici ca principii, și nici nu este ceea ce se poate numi un unionist. Dacă ar exista probabilitatea unui domnitor străin și a unui stat independent, este probabil că ar considera aceasta un avantaj pentru țara sa și pentru el : pentru țara sa, deoarece oamenii care au trăit o serie de detronări, tulburări și ocupații, se gîndesc, poate greșit, dar, în orice caz, nu în mod nefiresc, că orice nouă stare de lucruri îi poate salva de la o repetare a calamităților din trecut ; iar pentru el, deoarece în orice stat sau regat ca acela la care se face aluzie, el ar avea o poziție fixă și reglementară ca prim supus, după dreptul familiei sale, al averii și al legăturilor sale, în timp ce acum oscilează neîncetat între puterea de care este extenuat și dizgrația pe care ar fi incapabil să o îndure.

Dar, deși în ansamblu el poate să fie dispus în mod favorabil spre o astfel de combinație ca Unirea sub un prinț străin, el consideră aceasta ca o simplă himeră sau, în orice caz, ca o himeră îndepărtată.

Pe de altă parte, el are bunul simț să priceapă că Unirea sub un prinț pămîntean ar fi o nereușită în prima ⟨problemă⟩ esențială adică : de a pune un domnitor în fruntea țării. Dintre toate cîrmuirile,

https://biblioteca-digitala.ro

ar fi cea mai rea, din cauză că ar fi o cîrmuire imposibilă și primită pur și simplu ca începutul unei lungi serii de tulburări și schimbări, în care Principatele, în timp ce s-ar zbate pentru o independență pe care nu au încă nici o perspectivă să o obțină, ar putea să piardă și drepturile independente pe care le-au avut de atîta timp.

De altfel, el nu putea să spere pentru el să fie domn al celor două principate și exista o posibilitate, chiar o probabilitate, să fie domn în Valahia.

După cum am mai spus, el nu este deci nici democrat, nici unionist și de fapt este obiectul unor atacuri constante și violente din partea partidei unioniste și democratice. Dar, pe de altă parte, o dușmănie de moarte există între el și principalii boieri.

Desigur că Excelența voastră știe că prințul A. Ghica a fost numit acum cîțiva ani domnitor pe viață ; o intrigă a multora dintre marii boieri, sprijinită de Rusia, a dus la căderea sa și i-au urmat cei doi frați, Bibescu și Știrbei, ambii protejați ai generalului Kiselev.

Față de boierii care au complotat contra lui, față de domnitorii care i-au luat locul, față de puterea care i-a susținut, dușmănia sa încă mai există, deși în parte ascunsă, de fapt tot atît de puternică, la fel ca în prima zi a exilului său.

Astfel, avînd împotriva lui marea boierime, opoziția Rusiei, îndoindu-se de bunăvoința și fiind nesigur de puterea Porții, el trebuie să caute un partid autohton, și partidul său este în burghezie și masele populare.

Pentru a se susține cu ajutorul acelui partid, el este obligat să manifeste anumite simpatii populare și să folosească unele persoane care sînt mai mult sau mai puțin populare și, în acest fel, el a intrat în legătură, într-o anumită măsură, cu unioniștii și cu partidul popular.

Cred că acesta a fost calculul său :

„O majoritate unionistă va fi, în orice caz, aleasă în Divan ; dacă această majoritate unionistă se compune din persoane care îmi sînt obligate, voi putea să-i influențez și, prin acea influență, aș putea, mai întîi, să pot cîștiga bunăvoința și încrederea Porții și, în al doilea, rînd, votul național pentru domnie".

Guvernul otoman nu a luat în considerare aceste circumstanțe. Ei ar fi vrut ca prințul Ghica să fi acționat ca și prințul Vogoride, și au fost de două ori mînioși constatînd că el a acționat într-un mod complet diferit ; totuși, nu au îndrăznit să-l îndepărteze și, în consecință, l-au ofensat numai.

Nu poate să existe o politică mai rea.

Nu se poate aștepta de la un om mai mult decît poate să dea în afaceri și trebuie să te aștepți că va da puțin, fără să speri să-ți dea ceva în schimb.

Dacă Poarta îl menține pe prințul Ghica drept caimacam, ea trebuie să capete o părere clară și imparțială asupra poziției sale și asupra a ce poate să facă în acea poziție (fără a-și pierde reputația) pentru interesele Turciei. Aceasta trebuie să-l facă să înțeleagă ce i se pretinde și, în schimb, i-ar permite să se aștepte la favoruri. O astfel de cale poate că nu ar influența cu mult alegerile în acest moment, dar probabil că va

https://biblioteca-digitala.ro

avea influență asupra Divanului și este, de altfel, singura cale practică de urmat.

Există unele detalii relative la prinț și la familia sa, la greșelile administrației sale generale și la greșelile pe care poate le-a comis față de împrejurările și afacerile actuale, ce nu le voi aprofunda aici, cu atît mai mult cu cît ele formează numai fundalul tabloului pe care am dorit să-l prezint Excelenței voastre în trăsăturile sale cele mai izbitoare și mai importante.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

---

1. Vezi doc. 179

183

București, 1/13 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Informații și opinii în legătură cu alegerile din Moldova și atitudinea lui N. Vogoride. Susține, din nou, necesitatea instituirii unui tribunal de apel pentru rezolvarea reclamațiilor în legătură cu înscrierea în listele electorale și cu alegerile. Crede că un compromis ar soluționa situația critică provocată de greșelile cuprinse în depeșa din 31 mai, deși la Constantinopol șansele „compromisului erau pierdute". Aprobă modul în care a fost salvgardată politica Angliei și Austriei la Osborne. Întrebări asupra înțelegerii survenite între guvernele Angliei și Franței.

No. 172 Bucharest, August 13th 1857

My Lord,

I have received your Lordship's Telegraph of 11th Instant[1] informing me of the arrangement proposed with regard to the pending question at Constantinople as well as to the question of Union.

From neither Mr. Gardner nor Mr. Alison have I ever received any statement which could give me clearly and positively the right to say that the elections in Moldavia had been fairly or unfairly conducted.

On the other hand, it would have been impossible for me to have sent to Your Lordship the folios of Manuscripts I have read through on this subject or to have repeated the numerous conversations I have had thereupon with intelligent if partial Moldavians, and it was moreover impossible without giving Prince Vogorides a fair hearing and even without going into a minute and careful examination as to the details of his administration (acts of which the Commission was not qualified or unpowered) to have pronounced any verdict of guilty or not guilty on the Kaimakam. But my opinions, as stated frequently for some time past to Your Lordship, have been uniformly in this sense, viz : that the Firman has not been in some instances properly or fairly interpreted in Moldavia, that it should be similarly interpreted in the two Pro-

https://biblioteca-digitala.ro

vinces where local circumstances did not create a difference and that a more impartial spirit should have prevailed in forming the electoral lists and directing the Elections.

Absolute impartiality and purity were not to be expected, but it was impossible taking all circumstances that came before me publicly together and coupling them with the private letters of which Your Lordship has copies not to feel pretty well convinced that the Prince Kaimakam in the adjoining Province had carried out his wish to obtain a majority against the Union in too reckless and violent manner and that if it came to a question of absolutely defending or absolutely reproving him, a defence would be difficult on the score of justice and a reproof difficult on the score of policy. At the same time I have felt convinced that the accusations brought against Prince Vogorides were overcharged ; that the result of the abuses he permitted did not so entirely change the state of affairs as was asserted and that moreover he was not the person most to blame for the course he has pursued, his conduct having long been known never having been publicly and vigorously checked, and having been very often privately encouraged.

For these reasons a compromise as a crisis evidently approached seemed to me desirable. The one I first suggest was a very simple one. A few changes in Prince Vogorides interpretations which would have made the application of the Firman in the two provinces more essentially alike in those points where differences could least be defended, and the institution by the Porte of some higher and more independant Tribunal by which various individual complaints against the injustice of the local administration in the elections could have been judged.

It is true that the Firman did not institute such a Tribunal, but the circumstances fully justified its creation and none of the parties to the Firman could have objected if the Porte had proposed and the English Ambassador had supported it.

I had reasons to think that this suggestion would satisfy almost all if not all of the Commissioners ; it would have been received, of this I was sure, with complete satisfaction of the great mass of petitioners and gentlemen sent up to Bucarest by prince Vogorides, did not think that the alterations I proposed would make any great difference in the practical result of the elections, whilst the Turkish and Austrian Commissioners were not opposed to them and if I have been informed rightly the Prince Vogorides himself would have not unwillingly consented to them.

To this suggestion however I never received any answer from Lord Stratford ; Mr. Alison was sent to Yassy and as affairs proceeded, the crisis I had for some time foreseen became more certain and more imminent.

A compromise of some sort however still seemed, for the reasons I have stated, advantageous ; and the best ground on which it could then be effected, without great difficulties either to the Porte or the Kaimakam in Moldavia, was furnished by the Dispatch a of May 31st since there had evidently been some mistake with respect to this document ; the parties dictating it never having come to a clear understanding as to what it was to signify.

https://biblioteca-digitala.ro

No enquiry, no condemnation was necessary on this subject : a disagreement had occurred, and agreement had to be arrived at.

It was moreover necessary that the Commission before placing itself relations with the Moldavian Divan should know if it were duly constituted, and this could not be known until the intention of the dispatch above cited was determined. I therefore suggested a reference with respect to this dispatch to Constantinople.

Here however again the chances of a compromise were lost ; first by Monsieur Thouvenel's refusing a conference and secondly by the English and Austrian Ambassadors refusing five days delay, and urging on the immediately proceeding with the elections.

The consequence I had long apprehended followed ; matters were brought to the last extremity ; and in this state their solution was referred to Your Lordship.

No course under such circumstances could be perfectly satisfactory. To allow a definite rupture between the Porte and the four great European powers on the question then at issue if it could possibly be prevented was not to be thought of. To annul the elections which the Austrian and English Representatives had sanctioned was not perhaps so humiliating to the Porte, since it appears that she had herself originally consented to this measure, as it must be mortifying to Her Majesty's Ambassador and the Internuncio and there by detrimental in it's consequences to English and Austrian influence. These certainly were circumstances deeply to be regretted. But on the other hand to prefer a general trial as to all that has occurred for the last two months with respect to the Government in Moldavia would probably provoke a great scandal, injurious to the consideration of the Ottoman Government, fatal to Prince Vogoridis and even to his family, whose zeal even if carried to an injudicious extreme hardly deserved so hard a punishment ; and moreover I am inclined to think, after much consideration of this matter, that such a course would prove in the end still more disagreeable to Lord Stratford and Baron Prokesch than its previous alternative.

The final result to be feared with respect to English and Austrian policy, as the consequence of a sudden and great concession remained therefore the principal if not the only difficulty. This Your Lordship appears to have very happily and skilfully averted by an agreement with the Emperor of the French on the special question on which English and Austrian policy had to be safeguarded ; and thus a conclusion upon the whole not only as satisfactory but far more satisfactory than I had anticipated has been brought about.

In congratulating Your Lordship thereupon I venture very respectfully to intimate a hope ; first, that the arrangement with the French Government at present to be left secret will be clearly defined and committed to paper ; and secondly, that the instruction which Your Lordship gives at Constantinople will admit as little as possible of contestation.

I have the honour . . .

H. L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

P.S. I do not give any details as to the here since I know the Her Majesty's acting Consul and Agent is occupied at this moment with a report of that kind.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 160—169.

■

Nr. 172 București, 13 august 1857

Excelență,

Am primit telegrama Excelenței voastre din 11 curent [1], care mă informează de aranjamentul propus cu referire la problema în suspensie la Constantinopol, cît și asupra problemei Unirii.

Nu am primit nici de la domnul Gardner, nici de la domnul Alison vreo expunere care să-mi poată da clar și hotărît dreptul de a spune că alegerile din Moldova au fost înfăptuite corect sau nu.

Pe de altă parte, ar fi fost imposibil pentru mine să fi trimis Excelenței voastre foile manuscriselor citite de mine despre acest subiect sau să repet numeroasele conversații pe care le-am avut despre acesta cu moldoveni inteligenți, deși părtinitori și, de altfel, era imposibil, fără să-i fi acordat prințului Vogoride o audiere obiectivă și chiar fără să intru într-o examinare amănunțită și atentă a detaliilor administrației sale (acte cu care Comisia nu era calificată sau împuternicită), să fi pronunțat un verdict de vinovat sau nevinovat asupra caimacamului. Dar opiniile mele, așa cum le-am exprimat frecvent Excelenței voastre în ultimul timp, au fost constante în acest sens, anume : că firmanul nu a fost în unele cazuri interpretat întocmai și corect în Moldova, că el trebuia interpretat la fel în ambele provincii acolo unde împrejurări locale nu au creat o diferență, și că un spirit mai imparțial ar fi trebuit să predomine la formarea listelor electorale și la dirijarea alegerilor.

Nu era de așteptat imparțialitate și corectitudine absolută, dar era imposibil ca, luînd în considerare toate împrejurările ce mi-au fost prezentate în mod public și coroborîndu-le cu scrisorile particulare din care Excelența voastră are copii, să nu te simți aproape convins că prințul caimacam din provincia învecinată și-a realizat dorința de a obține o majoritate contra Unirii într-un mod prea necugetat și violent și că, dacă se ajunge la problema de a-l apăra absolut sau de a-l reproba absolut, o apărare ar fi dificilă pe calea justiției, iar o mustrare ar fi nepotrivită din punct de vedere politic ; am fost convins, în același timp, că acuzațiile aduse prințului Vogoride erau exagerate, că rezultatul abuzurilor pe care le-a permis nu ar fi schimbat atît de complet starea de lucruri după cum s-a afirmat și că, de altfel, nu era persoana cea mai blamabilă pentru calea urmată, comportarea sa fiind de mult cunoscută și niciodată controlată în mod public și viguros, ci foarte adesea încurajată în mod confidențial.

Din aceste motive, mi s-a părut că un compromis este de dorit, întrucît o criză se apropia în mod evident. Remediul pe care l-am sugerat a fost unul foarte simplu : cîteva schimbări în interpretările prințului Vogoride care ar fi făcut aplicarea firmanului în ambele provincii mai

https://biblioteca-digitala.ro

evident asemănătoare în acele puncte unde diferențele puteau fi mai puțin apărate și instituirea de către Poartă a unui tribunal mai înalt și mai independent, prin care diferitele plîngeri individuale contra nedreptății administrației locale în alegeri ar fi putut fi judecate.

Este adevărat că firmanul nu a instituit un astfel de tribunal, dar circumstanțele justificau pe deplin crearea lui și nici una dintre părțile interesate de firman nu ar fi putut obiecta, dacă Poarta ar fi propus și ambasadorul Angliei ar fi susținut propunerea.

Am motive să cred că această sugestie i-ar fi satisfăcut aproape pe toți, dacă nu chiar pe toți comisarii ; ar fi fost primită, de aceasta sînt sigur, cu deplină satisfacție de marea masă a petiționarilor, iar persoanele trimise la București, de prințul Vogoride, nu consideră că modificările propuse de mine ar fi produs o mare diferență în rezultatul practic al alegerilor, cît timp comisarii Turciei și Austriei nu li se opuneau și, dacă am fost bine informat, însuși prințul Vogoride ar fi consimțit de bunăvoie la ele.

Totuși, la această sugestie nu am primit niciodată vreun răspuns de la lordul Stratford ; domnul Alison a fost trimis la Iași și, pe măsură ce lucrurile înaintau, criza pe care o prevăzusem de cîtva timp a devenit mai sigură și mai iminentă.

Totuși, un compromis oarecare părea încă, din motivele expuse, avantajos, și cea mai bună bază pe care s-ar fi putut atunci efectua, fără mari dificultăți, fie pentru Poartă, fie pentru caimacamul din Moldova, era indicată în depeșa din 31 mai, întrucît existase evident o oarecare confuzie cu privire la acest document, părțile ce l-au dictat neajunînd niciodată la o înțelegere clară despre ceea ce el trebuia să însemne.

Nu era necesară nici o anchetă, nici o condamnare asupra acestui subiect ; a apărut un dezacord și trebuia să se ajungă la un acord.

De altfel, era necesar ca, înainte de a intra în relații cu Divanul din Moldova, comisia să cunoască dacă acesta a fost constituit corect și acest lucru nu putea fi cunoscut, pînă cînd intenția depeșei citată mai sus n-a fost stabilită. Am sugerat, deci, cererea unei lămuriri de la Constantinopol în legătură cu această depeșă.

Aici au fost, din nou, pierdute totuși șansele unui compromis : mai întîi prin refuzul din partea domnului de Thouvenel al unei conferințe și, în al doilea rînd prin refuzul, din partea ambasadorilor englez și austriac, al unei amînări de cinci zile, susținînd începerea imediată a alegerilor.

A urmat consecința de care de mult mă temeam : lucrurile au ajuns la ultima extremă și, în această situație, soluționarea lor a fost supusă Excelenței voastre.

În astfel de circumstanțe, nici o cale nu ar putea fi perfect satisfăcătoare. Ca să se permită o ruptură definitivă între Poartă și cele patru mari puteri europene asupra problemei atunci în litigiu, dacă aceasta putea fi prevenită, nu era de conceput. Anularea alegerilor, sancționată de reprezentații austriac și englez, nu era, poate, atît de înjositoare pentru Poartă, întrucît se pare că ea însăși a consimțit inițial la această măsură, oricît ar fi ea de umilitoare pentru ambasadorul Maiestății sale și internunțiul austriac și prin aceasta dăunătoare prin consecințele

https://biblioteca-digitala.ro

ei influenţei engleze şi austriece. Acestea ar fi, desigur, circumstanţe profund regretabile. Dar, pe de altă parte, dacă se preferă o judecare generală asupra a tot ce s-a întîmplat în ultimele două luni cu referire la guvernul din Moldova, aceasta ar provoca, probabil, un mare scandal, dăunător respectului faţă de guvernul otoman, fatal prinţului Vogoride şi chiar familiei sale, iar zelul său, chiar dacă dus la o extremă nechibzuinţă, nu ar merita o pedeapsă atît de dură şi, de altfel, sînt înclinat să cred că, după o matură examinare a acestei probleme, o astfel de cale s-ar dovedi, în cele din urmă, încă mai dezagreabilă lordului Stratford şi baronului Prokesch, decît alternativa anterioară.

Rezultatul final care este de temut în ce priveşte politica engleză şi austriacă, ca o consecinţă a unei concesii importante şi subite rămînea, de aceea, principala, dacă nu singura dificultate. Excelenţa voastră se pare că a prevăzut în mod foarte fericit şi abil aceasta printr-un acord cu împăratul Franţei asupra chestiunii speciale în care politica engleză şi austriacă trebuie să fie apărată şi, în acest fel, s-a ajuns la o concluzie de ansamblu, nu numai satisfăcătoare, dar cu mult mai satisfăcătoare decît anticipasem eu.

Felicitînd pe Excelenţa voastră pentru aceasta, îndrăznesc foarte respectuos să exprim o speranţă : în primul rînd, ca aranjamentul cu guvernul francez, ţinut în prezent secret, să fie clar definit şi consemnat pe hîrtie şi, în al doilea rînd, ca instrucţiunile pe care Excelenţa voastră le dă la Constantinopol să permită cît mai puţine contestaţii cu putinţă.

Am onoarea... H. L. Bulwer

P. S. Nu vă mai dau alte detalii despre ce se petrece aici, întrucît ştiu că agentul şi consulul Maiestăţii sale este ocupat în acest moment cu un raport de acest fel.

[1] Vezi doc. 177.

184

[Londra], 1/13 august 1857.

Lord Clarendon către Stratford de Redcliffe : Revine asupra acordului stabilit la Osborne între guvernele Franţei şi Angliei referitor la anularea alegerilor din Moldova şi la organizarea de noi alegeri într-un interval de cincisprezece zile. Îi cere să recomande Porţii să consimtă la această înţelegere. Speră că guvernul austriac va trimite instrucţiuni similare internunţiului.

Dft.
Viscount Stratford de Redcliffe
No. 739 F.O., August 13, 1857

My Lord,

I have to acquaint Your Excellency that the visit of His Majesty the Emperor of the French to Osborne having led to an examination

https://biblioteca-digitala.ro

of the present state of affairs in regard to the Danubian Principalities, the Governments of Great Britain and of France have come to the following agreement with respect to those matters, namely.

That the British Government shall represent to the Porte that as strong and general impressions prevail that the recent elections for the Divan of Moldavia have not been made upon electoral lists framed in conformity with the unanimous decision of the Conference of Constantinople of the 30th of May last, it is therefore essential, in order to give proper weight to any expressions of opinion which may come from the Moldavian Divan, that those recent elections should immediately be annulled, and that the electoral lists should be revised in order to render them conformable with the above mentioned decisions of the Conference held at Constantinople on the 30 of May.

That this revision should be made by the Commissioners at Bucharest in concert with the Caimacam of Moldavia ; and that it should be completed within fifteen days after the day on which the annulement of the recent elections shall have been known at Jassy ; and that fresh elections shall take place at the expiration of these fifteen days.

Your Excellency will tender this advice to the Porte, and earnestly recommend its adoption, stating at the same time that in the opinion of Her Majesty's Government the Porte placed its refusal to comply with the request to annual the elections upon its proper ground in the identic note which it addressed on the 28th of July to the Representatives of France, Prussia, Russia and Sardinia ; namely that if mistakes had occurred in carrying out the Firman for the convocation of the Divans, the enquiry into and, in case of need, the correction of those mistakes could appertain only to all the Representatives in common of the Powers who signed the Treaty, the more so as the Firman was drawn up in accordance with the intentions of the Congress of Paris in concert by the Representatives of the six Powers and the Representative of the Sublime Porte, and as the first difficulty which arose in carrying it out was adjusted in a conference composed of all who had taken part in the drawing up of the Firmans.

The Sultan having vindicated his dignity and independence by refusing to comply with a demand thus made, may without the slightest injury to either act in accordance with the united wishes of all the Powers who were Parties to the Treaty of Paris, in the faithful execution of which the Sultan is specially interested.

Her Majesty's Government have every reason to hope that similar instructions will be sent to the Internuntio by the Austrian Government.

⟨Clarendon⟩

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1249, nepaginat.

https://biblioteca-digitala.ro

Ciornă
Vicontele Stratford de Redcliffe
Nr. 739

Ministerul Afacerilor Externe
13 august 1857

Excelență,

Trebuie să aduc la cunoștința Excelenței voastre că vizita Maiestății sale împăratul francezilor la Osborne a dus la o examinare a situației actuale a lucrurilor cu privire la Principatele Danubiene, iar guvernele Marii Britanii și Franței au ajuns la următorul acord în ce privește aceste chestiuni, anume :

Guvernul britanic trebuie să arate Porții că, întrucît predomină impresii puternice și generale asupra faptului că alegerile recente pentru Divanul din Moldova nu au fost făcute după liste electorale întocmite în conformitate cu decizia unanimă a Conferinței de la Constantinopol din 30 mai trecut, este deci esențial ca, pentru a da greutatea cuvenită oricăror exprimări de opinie ce ar putea veni de la Divanul moldovean, recentele alegeri trebuie să fie imediat anulate și listele electorale revizuite, pentru a le face să fie conforme cu deciziile mai sus menționate ale Conferinței ținute la Constantinopol la 30 mai.

Că această revizuire trebuie făcută de comisarii de la București, de acord cu caimacamul Moldovei ; că trebuie să fie terminată în 15 zile din ziua în care anularea recentelor alegeri va fi fost cunoscută la Iași și că noi alegeri vor avea loc la expirarea termenului de 15 zile.

Excelența voastră va propune această soluție Porții și va recomanda cu toată seriozitatea adoptarea ei, declarînd în același timp că, în opinia guvernului Maiestății sale, Poarta a motivat refuzul de a se supune la cererea de anulare a alegerilor — avînd propriul său considerent — în nota identică pe care a adresat-o la 28 iulie reprezentanților Franței, Prusiei, Rusiei și Sardiniei, anume că, dacă s-au ivit greșeli la îndeplinirea firmanului pentru convocarea Divanurilor, cercetarea și, în caz de nevoie, corectarea acelor greșeli ține numai de toți reprezentanții puterilor care au semnat Tratatul, în comun, cu atît mai mult cu cît firmanul a fost elaborat conform cu intențiile Congresului de la Paris, de acord cu reprezentanții celor șase puteri și cu reprezentantul Sublimei Porți, și că prima dificultate care s-a ivit la executarea lui a fost reglementată într-o conferință compusă din toți cei care au luat parte la redactarea firmanelor.

Sultanul, apărîndu-și demnitatea și independența prin refuzul de a se supune cererii astfel făcute, poate, fără cel mai mic prejudiciu, să acționeze conform cu dorințele comune ale tuturor puterilor semnatare ale Tratatului de la Paris, pentru a cărui îndeplinire fidelă sultanul este interesat în mod special.

Guvernul Maiestății sale are toate motivele să spere că instrucțiuni similare vor fi trimise internunțiului de către guvernul austriac.

(Clarendon)

https://biblioteca-digitala.ro

185

[Londra], 1/13 august 1857.

Lord Clarendon către Stratford de Redcliffe : Din nou despre acordul de la Osborne dintre Franța și Anglia ; prevederile acestuia referitoare la viitoarea organizare a Principatelor. Necesitatea de a se păstra deocamdată secretul asupra lui. Să informeze în mod confidențial Poarta că opinia guvernului englez privitoare la inoportunitatea Unirii rămîne neschimbată.

Draft F.O., August 13, 1857
Lord Stratford de Redcliffe
No. 740

My Lord,

With reference to my despatch No. 739, of this day's date, I have further to state to Your Excellency that the Governments of Great Britain and of France likewise agreed at Osborne that in the deliberations to be held at Paris by the Congress to which the reports of the Commissioners at Bucharest and the Representatives of the Divans of Wallachia and Moldavia are to be submitted, it shall be the endeavour of the British and French Governments on the one hand to secure the Suzerainеté of the Sultan over the Danubian Provinces, and on the other hand to assure to those Provinces an internal organization calculated to maintain their privileges and to promote their well-being and prosperity.

For this purpose the 2 Governments agreed that it is desirable that the 2 Provinces shall have similar organic institutions and that while retaining their reparate Governors and Governments, they should have a common system in regard to all matters Civil and Military as to which such a community of system can advantageously be established, and that as regards the details of the arrangements to be established in conformity with this principle, the Governments of England and of France will come to an understanding between themselves on that subject, before the assembling at Paris of the Conference which will have to pronounce upon it definitively.

In deference to the request of the Emperor of the French, and with a view the better to arrive at the result which Her Majesty's Government wish to attain, it has been agreed between the two Governments that the arrangement mentioned in this despatch should for the present be regarded as strictly confidential, and it is of the utmost importance that secrecy on this subject should be maintained.

This prospective Agreement, if made known might be considered by some as forestalling the decision of the Congress, and His Imperial Majesty, who does not feel himself entitled to answer for the three Powers who have hitherto adopted his views respecting the union, is naturally desirous himself to explain to them the grounds upon which that policy has undergone an important modification.

https://biblioteca-digitala.ro

Your Exccellency, however, may in strict confidence inform the Porte that the views of Her Majesty's Government respecting the impolicy of the Union remain unchanged, and that they still see no cause to apprehend that a project so dangerous to the integrity of the Ottoman Empire will be carried into execution.

⟨Clarendon⟩

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1249, nepaginat.

■

Ciornă
Lord Stratford de Redcliffe
Nr. 740

Ministerul Afacerilor Externe
13 august 1857

Excelenţă,

Cu referire la depeşa nr. 739 cu data de azi, trebuie să declar în continuare Excelenţei voastre că guvernele Marii Britanii şi Franţei au fost de acord, de asemenea, la Osborne, că, la deliberările ce se vor ţine la Paris de Congres, la care trebuie să fie prezentate rapoartele comisarilor de la Bucureşti şi ale reprezentanţilor Divanurilor din Valahia şi Moldova, guvernele britanic şi francez vor trebui să se străduiască, pe de o parte, să garanteze suzeranitatea sultanului asupra provinciilor danubiene şi, pe de altă parte, să asigure acelor provincii o organizare internă menită să le menţină vechile lor privilegii şi să le favorizeze bunăstarea şi prosperitatea.

În acest scop, cele două guverne au fost de acord că este de dorit ca cele două provincii să aibă instituţii organice similare, că, deşi se menţin conducători şi guverne separate, ele trebuie să aibă un sistem comun privitor la toate problemele civile şi militare, deoarece o asemenea comunitate de sistem se poate stabili în mod avantajos, şi că, în ceea ce priveşte detaliile aranjamentelor ce trebuie să se stabilească conform cu acest principiu, guvernele Angliei şi Franţei vor ajunge la o înţelegere între ele asupra acelui subiect, înainte de întrunirea la Paris a conferinţei ce va trebui să se pronunţe definitiv asupra lui.

Din respect pentru cererea împăratului francezilor şi în scopul de a ajunge mai bine la rezultatul pe care guvernul Maiestăţii sale doreşte să-l obţină, cele două guverne au căzut de acord ca aranjamentul menţionat în această depeşă să fie considerat, pentru moment, ca fiind strict confidenţial şi este de cea mai mare importanţă ca secretul asupra acestui subiect să fie păstrat.

Acest acord de perspectivă, dacă ar fi cunoscut, ar putea fi considerat de unii ca anticipînd hotărîrea Congresului şi Maiestatea sa imperială, neconsiderîndu-se îndreptăţită să răspundă pentru cele trei puteri care au adoptat pînă acum vederile sale referitoare la Unire, este doritoare, natural, să le explice motivele pentru care acea politică a suferit o modificare importantă.

Totuşi, Excelenţa voastră poate, strict confidenţial, să informeze Poarta că vederile guvernului Maiestăţii sale ⟨britanice⟩ referitoare la

https://biblioteca-digitala.ro

inoportunitatea Unirii rămîn neschimbate și că încă nu vede că ar exista vreun motiv de a se teme că un proiect atît de periculos pentru integritatea Imperiului Otoman va fi dus la îndeplinire.

⟨Clarendon⟩

186

București, 2/14 august 1857
H. L. Bulwer către lord Clarendon : Trimite spre informare memorandum-ul lui R. O. Dalyell, secretarul consulatului britanic de la București, asupra convorbirii avute cu consulul general prusian, baronul Meusebach, în legătură cu situația din Principate și poziția Prusiei față de Unire.

Nr. 174 Bucharest, August 14, 1857

My Lord,

I beg to inclose you a paper drawn up by Mr. Dalyell describing a conversation he had with Baron Meusebach, the Prussian Consul general, and which may be interesting as showing the policy of the Prussian Government.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Anexă

București, 30 iulie/11 august 1857.
Memorandum remis lui Sir Henry Bulwer asupra convorbirii dintre R. O. Dalyell și baronul Meusebach : Despre corespondența lui N. Vogoride cu Prokesch Osten, Musurus pașa, Fotiade și Vogoride tatăl, din care reiese politica dublă dusă de caimacam — la îndemnul Porții și al Austriei — față de reprezentanții celorlalte puteri garante. Poziția Prusiei față de unirea celor două principate și motivele ce determină Franța să persiste în realizarea Unirii sub un domn străin sau pămîntean. Recomandarea făcută caimacamului, de tatăl său, de a corupe pe comisarul rus, Basily.

Copy
Confidential

Memorandum of conversation between Mr. Dalyell and Baron de Meusebach, Prussian Consul General, Aug. 11. 1857.

Having been sent by Sir H. Bulwer, today to see Baron de Meusebach, as to some points in regard to the Moldavian interpretation of

https://biblioteca-digitala.ro

the Firman ; and the conversation having, afterwards, taken a more general turn, I note, for Sir Henry's information, the following :

The Baron spoke, at lenght, and without having led to the subject by me, in regard to the correspondence between Prince Vogorides, his father, the Internuncio, M. Musurus and M. Photiades.

M. de Meusebach said that these papers clearly proved that the Porte had, with the approval of Austria, instigated Prince Vogorides to decisive the French and other Commissioners acting with him, by enjoining the Prince, when he could not avoid it, to appear to concede ; but at the same time, secretly, to pursue an opposite line of conduct : and quoted (from memory) various passages from letters of Baron Prokesch, M. Musurus, M. Photiades, and Prince Vogorides, the father, which certainly seemed to me, if correctly quoted, to bear out his assertions. Some expressions stated to be used by M. Prokesch seemed to me very awkward.

M. de Meusebach went on to say that he did not consider any Government except the Austrian and Turkish officially committed : that he considered the English Government was not sorry to obtain a result, which they thought unfavourable to the Union ; but that he did not say that England had used the same means as Austria and Turkey.

He added that Prussia would not have insisted on Union under a Native (which he thought prejudicial to the Principalities, and likely to produce a state of feeling in the Country, which would probably occasion foreign intervention and be dangerous to the peace of Europe) : that three months ago, Prussia seeing the project of Union under a Foreigner to be impracticable, was ready to abandon the project of Union altogether ; that he believes, that France would have stood alone for Union under a native ; that he believed the persistence of France in the idea was owing ; (1) in great measure to M. de Thouvenel, who M. de Meusebach had heard advocate the project of Union, even under a native, warmly, though in his opinion, unsoundly ; (2) not to any interest in the population, a belief that the project was for their benefit ; but to an idea that France would acquire reputation (auréole) by carrying out a Union, no matter whether under a Native or a Foreigner.

He quoted a very remarkable letter, from Prince Vogorides, the father, to his son recommanding the latter, in unmistakable terms, to endeavour to bribe the Russian Commissioner ; and adding that the Porte would take care of his (the Russian Commissioner's) superiors at Constantinople.

It occurs to me that M. de Meusebach made allusion to more letters than were shown to Sir Henry by Baron de Talleyrand ; and, as he clearly stated that the Four Persons intended to rest the breaking off of relations on the double policy of the Porte which they maintain to be disclosed by these letters, I think it proper to put down the substance of the above conversation for Sir Henry Bulwer's information.

Dalyell

Bucharest, August 11, 1857

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1282, f. 172—177.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 174 București, 14 august 1857

Excelență,

Am onoarea să anexez un document elaborat de domnul Dalyell, în care se descrie o conversație avută cu baronul Meusebach, consulul general al Prusiei, ce poate fi interesantă, întrucît arată politica guvernului Prusiei.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

Anexă

Copie
Confidențial

Memoriu asupra conversației dintre domnul Dalyell și baronul von Meusebach, consulul general al Prusiei, 11 august 1857

Fiind trimis azi de Sir. H. Bulwer să-l văd pe baronul von Meusebach în legătură cu unele puncte referitoare la interpretarea firmanului în Moldova și, după aceea, conversația luînd o întorsătură mai generală, notez pentru informarea lui Sir Henry următoarele :

Baronul a vorbit pe larg și fără să fie determinat de mine a ajuns la acest subiect, referitor la corespondența dintre prințul Vogoride, tatăl său, internunțiul, domnul Musurus și domnul Fotiade.

Domnul von Meusebach a spus că aceste documente dovedeau cu claritate că Poarta, cu aprobarea Austriei, l-a instigat pe prințul Vogoride să inducă în eroare pe comisarul Franței și pe alți comisari care acționau împreună cu el, ordonîndu-i prințului, care nu putea să evite aceasta, să pară că face o concesie, dar, în același timp și în secret, să urmeze o linie de conduită opusă, și a citat (din memorie) diferite pasaje din scrisorile baronului Prokesch, domnului Musurus, domnului Fotiade și prințului Vogoride, tatăl, care mi-au părut, desigur dacă au fost citate corect, că ar confirma afirmațiile sale. Unele expresii declarate ca fiind folosite de domnul Prokesch mi s-au părut foarte stîngace.

Domnul von Meusebach a continuat spunînd că el nu consideră că ar fi implicat oficial un alt guvern, cu excepția celui austriac și turc, că el credea că guvernului englez nu-i părea rău să obțină un rezultat pe care ei îl considerau nefavorabil Unirii, dar el nu a spus că Anglia a folosit aceleași mijloace ca și Austria și Turcia.

El a adăugat că Prusia nu ar fi insitat asupra Unirii sub un ⟨prinț⟩ pămîntean (pe care o considera ca fiind dăunătoare Principatelor și capabilă să producă o stare de tulburare în țară, care ar fi dat, probabil, ocazia unei intervenții străine și ar fi fost periculoasă pentru pacea Europei), că, acum trei luni, Prusia, văzînd că proiectul unei uniri sub un ⟨prinț⟩ străin este irealizabil, era gata să abandoneze întru totul proiectul Unirii, că el crede că Franța ar fi rămas singură pentru Unirea sub

https://biblioteca-digitala.ro

un ⟨prinț⟩ pământean, că el credea că insistența Franței pentru această idee se datora : 1. în mare măsură, domnului de Thouvenel, pe care domnul von Meusebach l-a auzit pledînd cu căldură proiectul Unirii, chiar și sub un ⟨prinț⟩ pământean, deși, după părerea sa, în mod nesănătos, 2. nu vreunui interes în sînul populației, nici vreunei convingeri că proiectul era în interesul lor, ci doar ideii că Franța ar dobîndi reputație (aureolă) prin realizarea Unirii, indiferent dacă sub un ⟨prinț⟩ pământean sau unul străin.

El a citat o scrisoare foarte importantă de la prințul Vogoride, tatăl, către fiul său, recomandîndu-i acestuia din urmă, în termeni mai presus de orice îndoială, să se străduiască să-l mituiască pe comisarul rus, adăugînd că Poarta va avea grijă de superiorii săi (comisarul rus) la Constantinopol.

Mi s-a părut că domnul von Meusebach a făcut aluzie la mai multe scrisori decît au fost arătate lui Sir Henry de baronul de Talleyrand și, deoarece a declarat clar că cele patru persoane aveau intenția să atribuie ruperea relațiilor, politicii de duplicitate a Porții, care susțin ei, va fi dezvăluită de aceste scrisori, eu cred că este corect să expun fondul conversației de mai sus, pentru informarea lui Sir Henry Bulwer.

Dalyell

București, 11 august 1857

187

Therapia, 2/14 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Comunică impresiile lui Ch. Alison asupra alegerilor din Moldova. Dacă ar avea loc noi alegeri, conform acordului de la Osborne, ele ar fi dominate de unioniști. Poarta a fost informată în privința acordului, asupra căruia s-a cerut să se păstreze secretul. Dorința Porții este de a împiedica orice plan de unire în domeniul legislației, administrației sau al organizării militare.

No. 722 Therapia, August 14, 1857

My Lord,

I have had the honor to forward to Your Lordship this day (6.P.M.) the following cyphered Telegram [1].

„I learn from Mr. Alison, who is come back, as his general impression, that the Moldavian Elections took place with due legality, though they may have been conducted in a spirit adverse to the Union, — not however, by any means, in the intemperate manner displayed by its partizans. If new elections were to be commenced under the impressions created by the proposed arrangement, that part of it which regards the union being kept secret, and Divan convoked to frame permanent institutions would he conceives, be formed of turbulent unionists to the exclusion of better and more solid men. The Porte is fully informed,

https://biblioteca-digitala.ro

as well by Musurus as by me, and secrecy has been strongly recommended, as regards the relinquishment of the Union. It would seem, however, that the public has divined, or obtained information of the whole already. The Porte is anxious that uniformity should be carefully distinguished from union throughout, and that no room should be left for uncertainty, either in that respect, or as to the relinquishment, under any circumstances, of the plan of uniting the two Principalities in legislation, administration or command whether political or Military".

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1269, f. 83—85.

■

Nr. 722 Therapia, 14 august 1857

Excelență,

Am avut onoarea să expediez Excelenței voastre azi (ora 6 p.m.) următoarea telegramă cifrată [1]:

„Am aflat de la domnul Alison, care s-a înapoiat, că impresia sa generală este că alegerile din Moldova au avut loc cu legalitatea cuvenită, deși poate că au fost conduse într-un spirit contrar Unirii, totuși, în nici un caz, în modul nestăpînit manifestat de partizanii acesteia. Dacă ar urma să înceapă noi alegeri sub impresia creată de aranjamentul propus — partea referitoare la Unire fiind ținută secretă — Divanul convocat ca să constituie noi instituții ar fi, își imaginează el, format din unioniști turbulenți, cu excluderea unor oameni mai buni și mai de nădejde. Poarta este complet informată ⟨asupra acordului⟩, atît de Musurus, cît și de mine, și i s-a recomandat discreție referitor la renunțarea la Unire. S-ar părea, totuși, că publicul a ghicit sau a obținut deja informații despre toate. Poarta dorește puternic să se facă cu grijă distincția între uniformitate și unirea totală, și să nu se lase loc pentru incertitudine, fie în acea problemă, fie în ce privește renunțarea, în orice circumstanțe, la planul de unire a celor două principate în legislație, administrație sau conducere, atît militară, cît și politică".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

[1] Telegrama a fost primită la Londra în seara de 17 august 1857.

188

București, 3/15 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Apreciază favorabil felul în care a acționat guvernul britanic pentru rezolvarea dificultăților cauzate de alegerile din Moldova. Consideră că anularea alegerilor era de preferat unei anchete asupra conduitei autorităților moldovene, ce ar fi compromis Poarta Otomană și pe N. Vogoride.

https://biblioteca-digitala.ro

Nn. 176 Bucharest, August 15, 1857

My Lord,

I had the honour to forward to Your Lordship this day the following telegraphic despatch.

„I have well thought over the Matter and feel sure that under the difficult circumstances they were placed in, the Government has acted judiciously and skilfully.

The Porte cannot sincerely complain since what you now advise she was about to do of her own accord. Some mortification and inconvenience must for the moment be endured by British and Austrian agents, but their day will come because the main object they had in view in comparison with which the rest is but detail is to be secured. It was a great point moreover simply to annul the elections on the ground of misinterpretation of the Despatch of May 31st since a general inquiry into the conduct of Moldavian authorities would have seriously compromised the Ottoman Government, ruined Vogorides, injured his family and in the end caused more annoyance to the parties now most likely to be annoyed, than the course[1] you have consented to.

I hope things henceforth will go on smoothly and straightforwardly, and, if France keeps her promise and gives M. Talleyrand suitable instructions, I am quite disposed to think he will carry them out faithfully".

I have the honour... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 181—182.

■

Nr. 176

București, 15 august 1857

Excelență,

Am onoarea să expediez azi Excelenței voastre următoarea depeșă telegrafică :

„M-am gîndit bine asupra acestei probleme și sînt sigur că, în împrejurările dificile în care a fost pus, guvernul a acționat chibzuit și cu abilitate.

Poarta nu se poate în mod sincer plînge, întrucît ceea ce recomandați acum, ea era pe punctul să facă cu propriul său consimțămînt.

Agenții britanic și austriac trebuie, pentru moment, să suporte o oarecare umilire și neplăceri, dar va veni și ziua lor, deoarece obiectivul principal avut în vedere, în comparație cu care restul este numai un detaliu, urmează să fie asigurat. De altfel, marea problemă era de a se anula pur și simplu alegerile pe baza interpretării greșite a depeșei din 31 mai, întrucît o anchetă generală asupra comportării autorităților moldovene ar fi compromis serios guvernul otoman, l-ar fi ruinat pe Vogoride, i-ar fi jignit familia și, în final, ar fi produs o mai mare supărare partidelor care sînt acum foarte probabil necăjite, decît calea[1] la care ați consimțit.

https://biblioteca-digitala.ro

Sper că lucrurile vor merge, de acum încolo, cu calm și fără complicații și, dacă Franța își ține promisiunea și-i dă domnului Talleyrand instrucțiuni corespunzătoare, sînt cu totul dispus să cred că el le va executa cu fidelitate."

Am onoarea...

H. L. Bulwer

[1] Se referă la acordul de la Osborne.

189

Therapia, 4/16 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Confirmă primirea telegramei din 13 august în care se subliniază că toate neajunsurile unei cedări a Angliei atîrnau mai puțin în cumpănă decît foloasele ce le aducea. Se face apel la „zelul și dibăcia" diplomatului britanic pentru a determina Poarta să accepte anularea alegerilor.

No. 723 Therapia, August 16, 1857

My Lord,

I have had the honour to receive this day, at noon, from Your Lordship the following cyphered telegram dated on the 13th Instant.

„We were aware of the many inconveniences which You point out as likely to arise from the line[1] we have taken — but having weighed well the advantages and disadvantages of the course we came to the opinion that the good much exceeds the evil for the good will be permanent, while the evil will be temporary.

It is however very important that the Turkish Government should do what we are going to recommend and we rely on Your zeal and ability for persuading it to do so, the dignity and independence of the sultan are secured when (His Majesty has to yield)[2] not to the threats of adverse Powers but to the advice of sincere friends".

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1269, f. 91—92.

■

Nr. 723 Therapia, 16 august 1857

Excelență,

Am avut onoarea să primesc azi, la amiază, de la Excelența voastră, următoarea telegramă cifrată, datată 13 curent.

„Am luat cunoștință de multele inconveniente ce le semnalați și care, probabil, s-ar ivi din linia[1] pe care am adoptat-o, dar, cîntărind

https://biblioteca-digitala.ro

bine avantajele și dezavantajele acestei conduite, am ajuns la părerea că binele depășește cu mult răul, pentru că binele va dura permanent, în timp ce răul va fi temporar.

Este, totuși, important ca guvernul turc să facă ceea ce îi vom recomanda și ne bizuim pe zelul și abilitatea dv. pentru a-l convinge să facă astfel ca demnitatea și independența sultanului să fie asigurate cînd (Majestatea sa va ceda)[2] nu la amenințările puterilor adverse, ci la sfatul prietenilor sinceri".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

---

[1] Șters și înlocuit cu : „decizia".
[2] Șters și înlocuit cu : „concesia se va face".

190

București, 6/18 august 1857.

H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe : Despre demonstrația organizată de partida unionistă la București cu prilejul aniversării zilei de naștere a împăratului Napoleon al III-lea. Justificările aduse de caimacamul Al. Ghica. Consideră manifestațiile de simpatie adresate, cu acest prilej, comisarului francez, Talleyrand, drept o „demonstrație politică" în favoarea Unirii.

Copy

Bucharest, August 18th 1857

My Lord,

I enclose to Your Lordship the account given to me confidentially by Prince Gyka[1] of an occurrence which took place on the 15th instant, the day on which the birthday of the Emperor Napoleon was commemorated.

On that day the Prince, the Chief Officers of State, the Commissioners and Consular Agents waited on Monsieur Talleyrand ; and it appears that Monsieur Constantine Crezzulesco gentleman of consideration and Unionist inimical to the Prince Ghyca got up a sort of demonstration of the Unionist party a number of whom after waiting on the French Commissioner in the morning visited him at night with a large procession carrying torches.

There can be no doubt that Mr. Crezzulesco intended by the scheme he thus carried out to embarrass the Caimacam and place him in the position of either preventing the procession in question which may have been construed into a mark of disrespect toward the Emperor of the French or if assenting to it which would provoke the anger of the Ottoman Government.

I should have been inclined therefore as order was preserved to deem that the Caïmacam might have allowed the procession in question to pass peaceably through the streets, though it would have been wise

https://biblioteca-digitala.ro

both in him and the Commissioner to have endeavoured to prevent its taking place.

But I am informed that many of the persons holding considerable employments under the Government made part of the procession, that the military band of the militia played in front of it and that, going out of its way in so doing, it passed by the Turkish Commissioner windows waving handkerchiefs and making similar demontrations, which I hear were construed by the Turkish Commissioner into tokens of defiance.

The Prince I understand says in his defence that the addresses presented to Monsieur Talleyrand by procession in question, was simply addresses of felicitation [2], and that Union was not mentioned in them, that the military band of the militia can always be hired and could not have been refused when it was required in order to assist at an ovation intended to the French Commissioner and Emperor, and that it was out of his power to prevent officials from taking part in a ceremony of the kind described ; whilst as to making any demonstration in passing the house of Savfet Effendi, he declares he is not aware of this fact and had received no complaint from the Turkish Commissioner concerning it.

I am willing to allow that there may be some reason in these arguments ; but on the other hand it is a matter not to be disputed that procession in question was not a simple demonstration in honor of the French Commissioner and the Emperor of the French, but a party movement calculated to have an unfair effect on the public mind at this moment.

I such a demonstration no official ought to have taken part and I cannot but think that the band of the militia might with suitable explanations to Monsieur de Talleyrand have been refused. With respect to passing in the manner described by the Turkish Commissioners house, it is not necessary that Savfet Effendi should complain thereof nor is it any excuse if the Caimacam is ignorant of the occurrence if it really took place. Consequently should the circumstances which I have related be correctly stated to me and that Prince Ghyka should not in some way or other shew his displeasure of the conduct of the functionaries who are known to have distinguished themselves on this occasion, and free himself from all participation in the scene to which I have been referring, I cannot but deem and I have not concealed this opinion from His Highness that he exposes himself not unjustly to the displeasure of the Sublime Porte.

I have...

(Signed) H. L. Bulwer

P.S. Since writing the above I have heard several versions of the same story, some persons declaring that the cry of „vive l'Union" was raised before Monsieur de Talleyrand's house and before Savfet Effendi's, others denying this ; and Savfet Effendi himself says he did not hear any such cry, adding that it was not the body of the procession but a mob on the way to join it, which passed before his residence.

https://biblioteca-digitala.ro

The two main facts, however, remain as I have stated. A great number of Government functionaries formed part of a procession, the military band in uniform preceding it, which procesion one cannot fairly deny was a political demonstration.

I cannot help thinking that Monsieur de Talleyrand must have disapproved what took place, but I fear I shall not be able to see him until too late for today's post.

Anexă

[București, 31 iulie/12 august 1857].

Notă confidențială înaintată de caimacamul Al. Ghica lui Sir Henry L. Bulwer, privind manifestările ce au avut loc la București cu ocazia zilei de naștere a lui Napoleon al III-lea.

Mercredi le 31 Juillet/12 Août M. Constantin Kretzulesco ayant réuni ses amis politiques dans la salle Bossel, louée par eux depuis le mois d'Avril, a proposé pour le 3/15 Août, jour onomastique de S. M. l'Empereur des Français, une députation qui presenterait à S. Ex. M. de Talleyrand des felicitations.

Dans la matinée du 15 quelques uns d'entre eux se sont presentés chez S. Ex. ; mais il paraît que ceux qui n'y avaient pas figuré ne se sont pas considérés comme dûment représentés et ils ont amené l'arrangement d'une sérénade à donner dans la soirée à M. de Talleyrand ; aussi à 4,1/2 heures après midi deux négociants, Mr. Nicolas Hadgi Christo et M. Nicoultcha, ont été acheter dans le magasin de Răducanu Farfuridi 60 torches qui ont été coupés en trois tronçons chaque, puis M. Kretzulesco est venu en personne demander au Chef de la Milice la musique militaire qui lui a été accordée après specification de l'emploi. La musique, après avoir joué à l'Hotel du Commissaire Français, est entrée chez elle.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 228—232 v.

■

Copie

București, 18 august 1857

Excelență,

Anexez pentru Excelența voastră relatarea pe care mi-a făcut-o confidențial prințul Ghica [1] despre o întîmplare petrecută la 15 curent, cînd se comemora ziua de naștere a împăratului Napoleon.

În acea zi, prințul, principalii funcționari de stat, comisarii și agenții consulari au făcut o vizită domnului de Talleyrand și se pare că domnul Constantin Crețulescu, persoană importantă și unionist potrivnic prințului Ghica, a organizat un fel de demonstrație a partidului unionist, cu o parte din membri, care după ce s-au prezentat la comisarul francez dimineața, l-au vizitat seara însoțiți de o mare procesiune cu torțe.

https://biblioteca-digitala.ro

Nu există nici un dubiu că domnul Creţulescu intenţiona, prin planul pe care îl concepuse, să pună în încurcătură pe caimacam şi să-l pună în situaţia, fie de a împiedica procesiunea în cauză, ceea ce ar fi putut fi interpretat ca un semn de lipsă de respect faţă de împăratul Franţei, fie să o aprobe, ceea ce ar fi provocat mînia guvernului otoman.

În consecinţă, aş fi înclinat, întrucît ordinea a fost menţinută, să consider că procesiunea în cauză a fost aprobată de caimacam să treacă în linişte pe străzi, deşi ar fi fost înţelept ca atît el, cît şi comisarul, să se fi străduit să o împiedice să aibă loc.

Dar sînt informat că multe dintre persoanele care deţin funcţii importante în guvern au luat parte la procesiune, că fanfara militară a miliţiei cînta în fruntea ei şi că, ieşind din drumul său, a trecut astfel pe sub ferestrele comisarului turc, fluturînd batiste şi făcînd demonstraţii similare, despre care am auzit că au fost interpretate de comisarul turc ca dovezi de provocare.

Înţeleg că prinţul spune în apărarea sa că mesajele prezentate domnului Talleyrand de procesiunea în cauză erau pur şi simplu mesaje de felicitare[2] şi că Unirea nu era menţionată în ele, că fanfara militară a miliţiei putea fi oricînd închiriată şi că nu putea fi refuzată cînd era cerută pentru a asista la o ovaţie destinată comisarului francez şi împăratului şi că nu-i stătea în putere să împiedice persoanele oficiale să ia parte la o ceremonie de felul celei descrise ; de altminteri, referitor la organizarea unei demonstraţii la trecerea prin faţa casei lui Savfet efendi, el declară că nu cunoaşte acest fapt şi că nu a primit nici o plîngere de la comisarul turc referitoare la aceasta.

Doresc să admit că există, poate, o oarecare raţiune în aceste argumente, dar, pe de altă parte, este indiscutabil că procesiunea în cauză nu era o simplă demonstraţie în onoarea comisarului francez şi a împăratului francezilor, ci o mişcare de partid, calculată să aibă un efect nepotrivit asupra opiniei publice în acest moment.

La o astfel de demonstraţie nici o persoană oficială nu trebuia să ia parte şi nu pot să cred că fanfara miliţiei n-ar fi putut să fie refuzată, cu explicaţii plauzibile domnului de Talleyrand. În ce priveşte trecerea în modul descris pe lîngă casa comisarului turc, nu este necesar ca Savfet efendi să protesteze, nici nu este o scuză pentru caimacam că nu a avut cunoştinţă despre acest incident, dacă a avut loc într-adevăr. În consecinţă, dacă împrejurările relatate de mine mi-au fost corect expuse şi dacă prinţul Ghica, într-un fel sau altul, nu-şi arată nemulţumirea referitoare la conduita funcţionarilor care sînt cunoscuţi că s-au distins în această ocazie şi dacă el nu se detaşează de orice participare la demonstraţia la care m-am referit, nu pot decît să consider, şi nu am ascuns această părere Înălţimii sale, că se expune, pe bună dreptate, la nemulţumirea Sublimei Porţi.

Am onoarea...

(Semnat) H. L. Bulwer

P.S. De cînd scriu cele de mai sus am auzit mai multe versiuni ale aceleiaşi întîmplări, unele persoane declarînd că aclamaţia de „trăiască Unirea" a fost auzită în faţa casei domnului de Talleyrand

https://biblioteca-digitala.ro

și a celei a lui Savfet efendi; alții neagă aceasta, și însuși Savfet efendi spune că nu a auzit o astfel de aclamație, adăugînd că prin fața reședinței lui nu a trecut grosul procesiunii, ci numai o gloată pe cale de a se uni cu ea.

Totuși, cele două fapte principale rămîn astfel cum le-am enunțat. Un mare număr de funcționari publici au format o parte din procesiune și muzica militară, în uniformă, o preceda, procesiune care, în mod cinstit, nu se poate dezminți că a fost o demonstrație politică.

Nu pot să nu mă gîndesc că domnul de Talleyrand trebuie să fi dezaprobat ceea ce a avut loc, dar mă tem că nu voi putea să-l văd înainte de a fi prea tîrziu pentru poșta de azi.

Anexă

Miercuri, 31 iulie/12 august, domnul Constantin Crețulescu reunind pe prietenii săi politici în sala Bossel, închiriată de ei încă din luna aprilie, a propus pentru ziua de 3/15 august, ziua onomastică a Maiestății sale împăratul francezilor, o delegație care să prezinte felicitări Excelenței sale domnului de Talleyrand.

În dimineața zilei de 15, cîțiva dintre ei s-au prezentat la Excelența sa, dar se pare că cei care nu figurau acolo nu s-au considerat ca fiind reprezentați cum se cuvine și au hotărît aranjarea unei serenade pentru domnul de Talleyrand în seara respectivă, astfel că la ora $4^1/_2$ în acea după-amiază, doi comercianți, domnul Niculae Hagi Cristea și domnul Niculcea, au cumpărat din prăvălia domnului Răducanu Farfuridi 60 de torțe care au fost tăiate în trei bucăți fiecare, apoi domnul Crețulescu a venit în persoană să ceară șefului miliției muzica militară, ce i-a fost acordată după ce a specificat folosirea ei. După ce a cîntat la reședința comisarului francez, fanfara s-a întors acasă.

---

[1] Vezi anexa.

[2] Publ. în *Acte și documente*, vol. V, p. 467—468.

191

Therapia, 6/18 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon: Despre amînarea alegerilor din Moldova cu încă cinci zile, privită favorabil de guvernul britanic, contrar observațiilor sale și ale ambasadorului Austriei. Motivele ce au determinat această propunere și implicațiile ei; justifică conduita sa în situația creată prin conflictul dintre cele patru puteri prounioniste și Poartă.

Nr. 727 Therapia, August 18th 1857

My Lord,

I have learnt with deep concern from Your Lordship's dispatch, nr. 695 of the 4th instant, that Her Majesty's Government regret the objections made by the Austrian Minister and myself to a postpone-

https://biblioteca-digitala.ro

ment of the Moldavian Elections for five days, although the Porte was willing to adopt that term of delay for the purpose of clearing up the uncertainty which hung over the meaning of the two telegraphic Messages received a day or two before by the British and French Embassies respectively.

I can assure Your Lordship with much sincerity that the same regret is felt by me insofar as the circumstances, which occasioned and those, which followed the proposal in question, are concerned, though I beg to submit that the convictions, under which I acted, appear still in my judgment to warrant the course which I took, nor can I better evince my desire to stand clear in the opinion of Her Majesty's Government than by explaining them in full at the risk of some repetition.

Had there been a mere question of delay, a loss of five days, nothing would have been more easy, nothing more natural, than to comply. But such was by no means the case. Important considerations were bound up with the proposal, simple as it sounded, and in fact the whole matter at issue, whether immediate or eventual, was involved in it.

The posponement of eight days, adopted with the positive or virtual concurrence of all parties, had been denounced as prejudicial by the local authorities, and was so esteemed by others at Iassy, on whose opinion reliance could be placed. I was given to understand that a fresh postponement would so discourage the parties, who most sympathized with the Government, that the turbulent and intriguing partisans of Union would hardly fail to obtain a decided ascendancy in the Elections. Such a result would have been the more regretable, as it must have placed the Caimacam in a very humiliating position and confirmed the prospect of that European embarrassment, which would infallibly occur, if the question of uniting the two Principalities under a single Hospodar were to go before the Congress of Paris with a majority of both Divans in its favour.

The Caimacam, in deferring the elections for eight days, had announced publicly that they would commence at the end of that term. We were already at the eighth day, and on the 18th Ultimo, when the matter was finally discussed at Rechid Pasha's house, there was only barc time for transmitting orders for a further postponement by telegraph, and even then the Electors, in part assembled, would have had to disperse without any definite assurance of a new election day and with a clear apprehension of the influence to which their disappointment was to be attributed.

On the other hand, if matters were left to follow their natural course agreeably to the tenour of the Fiman, the Electoral lists, which were denounced as unjust and arbitrary by those who had their object to carry thereby, and as legal and regular by those who were either the best able to judge, or the most desinterested, would form the basis of the elections, which could not on that account be chosed either against petition, or against inquiry.

The Caimacam, be it observed, had previously declared that the Wallachian decisions had received his due consideration, that some of

https://biblioteca-digitala.ro

them had been rejected because inapplicable to the state of things in Moldavia, and that others had been anticipated in the execution of the firman there.

It should also be borne in mind that according to anterior appearances and information the Ottoman Council was not in a condition to entertain a straightforward, unbiassed opinion. Reshid Pasha who still Grand Vizier, had, or thought he had reason to apprehend the machinations of those who sought his downfall, and the party opposed to him in the cabinet, was naturally suspected of undue complaisance towards the French Embassy, which gave them all its sympathies, and not improbably more. Here then was a palpable motive on the one side for losing sight involved in the pending question, and, a strong reason on the other for Reschid to shift the responsibility from his own shoulders to mine or any others within reach.

With respect to the Telegraphic Messages, I could only interpret Your Lordship's of the 14th as an answer to mine of the 11th, and the delay, mentioned in it, as the delay of eight days which I had reported. I knew nothing at that time of Earl Cowley's dispatch to Your Lordship, which now appears to have been the basis of the Message. The terms of Count Walewski's Message to Monsieur Thouvenel by the latter a day later, had every appearance of confirming my interpretation of Your Lordship's, as the delay it specified was, "le delai transmis par la Porte à Iassy". Now the delay of eight day was the only delay so transmitted. What Monsieur Thovenel may have written to the French Consul at Iassy, I cannot pretend to know, but the Porte had no right to transmit any other, and I have reason to believe beyond a question that no other was in fact transmitted. Indeed, Reshid Pasha has solemnly assured me that he never gave a promise or entered into an engagement with the French Ambassador, as it seems was supposed by the latter, to whom the conclusion of the Ottoman Council, subsequently set aside and treated as non avenue, was on no occasion communicated otherwise than confidentially, never in an official shape. I may add that Monsieur Abro, the director of Foreign Correspondence at the Porte, who has been employed in all these matters by Reshid Pasha, confirmed, when interrogated by me, that Minister's declaration.

When Monsieur Thouvenel takes exception to my interpretation of Count Walewski's Message to him, as trenching on his province, I must not only disclaim every such intention, but observe, for Your Lordship's consideration, that there was no national question at issue between France and the Porte, that the ground of discussion was common to all those Powers, who signed the Treaty of Paris, that the nature of Telegraphic Communications is such as to render mistakes easy, and that if his interpretation was right, mine was necessary wrong.

Not only did I not contemplate any contradiction of the kind, but I should willingly have sought a mutual understanding with Monsieur Thouvenel, if he had not long before acted systematically with the other Representatives to the exclusion of England and Austria,

https://biblioteca-digitala.ro

and had I not entertained a well grounded apprehension that a personal interview was more likely to provoke than to allay irritation.

I can hardly doubt that these circumstances, taken together and fairly weighed, will suffice to relieve me from blame. The responsibility was, no doubt, heavy, but it was forced upon me ; and when I saw no alternative but to accept it or to acquiesce in what appeared to me unjust, and unwise, I could not in conscience hesitate.

The violent course, which was subsequently pursued by the French Ambassador and his three more immediate Colleagues, could find no excuse in the previous transaction. It is not for me to characterize their proceeding ; but surely it was one which ought never to have been adopted, until every road to satisfaction was blocked up, and every expedient for obtaining justice exhausted. The question, which, in reason, could only be one of mere amicable difference, was not altered by the number of *Compellants*, (sic !) and the Porte's known weakness supplied me with an additional reason for keeping her steady on the ground of right and of duty.

Had I been guided by instructions immediately, applicable to the case, I should not have felt myself at liberty to exercise my own discretion. The information received from Your Lordship by Telegraph, as I understood it, pointed to the position which I maintained. In my judgment it was the more incumbent on me to maintain the same position, since the French Telegraphic Message was silent as to that cessation of any struggle about the Elections, which Your Lordship had done me the honour to announce.

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1269, f. 96—111 v

■

Nr. 727 Therapia, 18 august 1857

Excelenţă,

Am aflat cu adîncă îngrijorare din depeşa Excelenţei voastre nr. 695 din 4 curent că guvernul Maiestăţii sale regretă obiecţiunile făcute de ministrul austriac şi de mine relativ la o amînare a alegerilor din Moldova cu cinci zile, deşi Poarta dorea să adopte acest termen de amînare în scopul clarificării incertitudinii ce persistă asupra semnificaţiei celor două mesaje telegrafice primite cu o zi sau două înainte de ambasadele britanică şi, respectiv, franceză.

Pot să asigur pe Excelenţa voastră, cu multă sinceritate, că am simţit acelaşi regret în măsura în care împrejurările ce au dat ocazie şi acelea ce au urmat propunerii în cauză sînt implicate, deşi vă rog să-mi permiteţi să vă prezint convingerile conform cărora am acţionat şi care mi se par încă, după judecata mea, că garantează calea pe care am luat-o şi nici nu pot dovedi mai bine dorinţa mea de a mă

https://biblioteca-digitala.ro

face clar în opinia guvernului Maiestății sale, decît explicîndu-le în întregime, cu riscul de a mă repeta.

Dacă ar fi fost numai o chestiune de amînare, o pierdere de cinci zile, nimic nu ar fi fost mai ușor și mai natural decît să se încuviințeze. Dar nu acesta era cazul, în nici un chip. Considerații importante erau legate de propunere, așa simplă cum pare, și de fapt, întreaga problemă în litigiu, fie imediată, fie posibilă, era implicată în ea.

Amînarea de opt zile, adoptată cu acordul pozitiv sau virtual al tuturor părților, a fost denunțată ca dăunătoare de către autoritățile locale și tot astfel a fost evaluată și de alții de la Iași, pe a căror opinie ne putem bizui. Mi s-a dat să înțeleg că o altă amînare ar fi descurajat părțile care au simpatizat cel mai mult cu guvernul, încît partizanii turbulenți și intriganți ai Unirii abia dacă ar fi pierdut ocazia să obțină o ascendență hotărîtoare în alegeri. Un astfel de rezultat ar fi fost cu atît mai regretabil, cu cît ar fi pus pe caimacam într-o poziție foarte umilitoare și ar fi confirmat perspectiva acelei dezorientări europene ce ar apărea negreșit dacă problema unirii celor două principate sub un singur domnitor ar urma să meargă în fața Congresului de la Paris cu o majoritate a ambelor Divanuri în favoarea sa.

Caimacamul, amînînd alegerile cu opt zile, a anunțat public că ele vor începe la sfîrșitul acestui termen. Eram deja în a opta zi și, la 18 din luna trecută, cînd problema a fost în cele din urmă discutată la reședința lui Reșid pașa, nu mai rămăsese decît timpul pentru a se transmite ordinele pentru o altă amînare, prin telegraf, și chiar atunci alegătorii, în parte adunați, ar fi trebuit să se împrăștie fără o asigurare definitivă a unei noi zile de alegeri și cu o teamă clară despre influența căreia trebuia atribuită dezamăgirea lor.

Pe de altă parte, dacă lucrurile ar fi lăsate să-și urmeze cursul lor normal în conformitate cu conținutul firmanului, listele electorale — care au fost denunțate ca injuste și arbitrare de acei care trebuiau astfel să-și atingă obiectivul și ca legale și regulate de aceia care erau, fie cei mai capabili să judece, fie cei mai dezinteresați — ar putea forma baza alegerilor, ⟨pentru cei⟩ care nu au putut fi înscriși, fie din cauza vreunei jalbe, fie din cauza vreunei cercetări.

Caimacamul, trebuie să se remarce, a declarat anterior că deciziile din Valahia au fost luate în considerare de el, că unele dintre ele au fost refuzate ca inaplicabile la starea de lucruri din Moldova și că altele au fost anticipate în executarea firmanului acolo.

Trebuie, de asemenea, să se țină seama că, în conformitate cu aspectele și informațiile anterioare, Consiliul otoman nu era în stare să aibă o opinie simplă, imparțială. Reșid pașa, pe cînd era încă mare vizir, avea, sau gîndea că are, dreptate să se teamă de mașinațiile acelora ce urmăreau căderea lui, iar partidul opus lui în guvern era natural suspectat de complezență exagerată față de ambasada franceză, care îi acorda toate simpatiile sale și, probabil, mai mult. Aici exista un motiv palpabil, pe de o parte, pentru o părere eronată implicată în problema nedecisă și, pe de alta, un motiv puternic pentru Reșid să mute responsabilitatea de pe umerii săi pe ai mei sau ai altora la îndemînă.

https://biblioteca-digitala.ro

În ce privește mesajele telegrafice, am putut să interpretez pe cel al Excelenței voastre din 14 numai ca un răspuns la acela al meu din 11 și amînarea, menționată în el, drept amînarea de opt zile pe care o raportasem. Nu știam nimic în acel moment de depeșa contelui Cowley către Excelența voastră, care apare acum a fi fost baza mesajului. Termenii mesajului contelui Walewski către domnul Thouvenel, comunicat acestuia din urmă o zi mai tîrziu, aveau toate aparențele să confirme interpretarea dată de mine mesajului Excelenței voastre, întrucît amînarea pe care o specifica era „amînarea transmisă de Poartă la Iași". Ori, amînarea de opt zile a fost singura amînare transmisă astfel. Nu pot pretinde să știu ce a putut scrie domnul Thouvenel consulului francez de la Iași, dar Poarta nu avea drept să transmită o altă ⟨amînare⟩ și am motiv să cred, incontestabil, că nici o altă amînare nu a fost transmisă de fapt. Într-adevăr, Reșid pașa m-a asigurat solemn că niciodată nu a făcut vreo promisiune sau nu și-a luat vreun angajament față de ambasadorul francez, așa cum se pare că presupune acesta din urmă, căruia concluzia Consiliului otoman, ulterior înlăturată și considerată ca neavenită, nu i-a fost în nici o ocazie comunicată altfel decît confidențial, niciodată într-o formă oficială. Trebuie să adaug că domnul Abro, directorul corespondenței externe al Porții, care a fost folosit în toate aceste chestiuni de Reșid pașa, a confirmat, cînd l-am întrebat, declarația ministrului.

Cînd domnul Thouvenel se opune interpretării pe care am dat-o mesajului contelui Walewski către el, ca uzurpînd sfera sa de activitate, nu numai că trebuie să tăgăduiesc orice astfel de intenție, ci să și observ, pentru a fi luat în considerare de Excelența voastră, că nu exista o problemă națională în litigiu între Franța și Poartă, că baza de discuție era comună tuturor acelor puteri care au semnat Tratatul de la Paris și că natura comunicărilor telegrafice este astfel încît să dea ușor naștere la greșeli și că, dacă interpretarea sa era justă, a mea era inevitabil greșită.

Nu numai că nu intenționam vreo contrazicere de acest fel, dar aș fi căutat bucuros o înțelegere reciprocă cu domnul Thouvenel, dacă nu ar fi acționat cu mult înainte, sistematic, împreună cu ceilalți reprezentanți, la excluderea Angliei și Austriei, și nu aș fi întreținut o teamă bine întemeiată că o întrevedere personală era mai probabil menită să provoace, decît să calmeze iritarea.

Cu greu pot să mă îndoiesc că aceste împrejurări, luate împreună și cîntărite corect, vor fi suficiente pentru a mă scăpa de acuzație. Fără îndoială, răspunderea a fost mare, dar ea mi-a fost impusă și, cînd nu am văzut altă alternativă decît să accept sau să consimt la ceea ce mi se părea injust și imprudent, nu puteam ezita în conștiința mea.

Calea violentă, care a fost ulterior urmată de către ambasadorul francez și cei trei colegi ai săi mai apropiați, nu și-a găsit scuză în tranzacția anterioară. Nu eu trebuie să caracterizez procedeele lor ; dar sigur nu ar fi trebuit niciodată să fie adoptate, înainte ca orice altă cale de a da satisfacție să fi fost întreruptă și orice modalitate pentru a obține dreptate epuizată. Problema care, de fapt, putea să fie numai

https://biblioteca-digitala.ro

un simplu diferend amical, nu a fost modificată de numărul celor ce crează dificultăți și cunoscuta slăbiciune a Porții mi-a furnizat un motiv în plus de a o menține ferm pe terenul dreptății și al datoriei.

Dacă aș fi fost îndrumat imediat de instrucțiuni pentru acest caz, nu m-aș fi simțit dezlegat de obligația de a-mi exercita propria putere de judecată. Informația primită de la Excelența voastră prin telegrame, după cum am înțeles, se referea la poziția pe care am menținut-o. După raționamentul meu, era cu atît mai obligatoriu pentru mine să mențin aceeași poziție, cu cît mesajul telegrafic francez trecea sub tăcere încetarea oricărei lupte în jurul alegerilor, ceea ce Excelența voastră mi-a făcut onoarea să mă anunțe.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

192

Therapia, 6/18 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Anunță că Prokesch-Osten, ambabasadorul Austriei, a primit instrucțiuni să acționeze de comun acord cu el pentru a determina Poarta să accepte anularea alegerilor din Moldova. Demersul Porții pe lîngă marile puteri de a se preciza „în mod clar și irevocabil" abandonarea Unirii Principatelor.

No. 728 Therapia, August 18, 1857

My Lord,

I have just received a note from the Internuncio informing me that a telegraphic Message dated the 15th had reached him from Vienna with instructions from Count Buol "qui m'autorisent" to use Baron Prokesch's own words "de m'associer aux démarches de Votre Excellence pour faire agréer à la Sublime Porte l'annulation des élections moldaves comme une démarche compatible avec sa dignité et avec ses intérêts".

Agreeably to the terms of Your Lordship *telegraphic message* dated 13th Instant I wait for further instructions, especially as I learnt from Aali Pasha on the 15th instant, that he had written by telegraph to Monsieur Musurus asking for explanations as to the kind of uniformity to be adopted in the two Principalitis as a substitute for the proposed Union and intimating the Porte's expectation that the promise of relinquishing the latter measure shall be placed at once on some clear and irrevocable footing.

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1269, f. 113—114.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 728 Therapia, 18 august 1857

Excelență,

Chiar acum am primit o notă de la internunțiu, prin care mă informează că i-a parvenit un mesaj telegrafic cu data de 15, de la Viena, cu instrucțiuni de la contele Buol „ce mă autorizează" — folosesc propriile cuvinte ale baronului Prokesch — „să mă asociez demersurilor Excelenței voastre pentru a face să fie primită de Sublima Poartă anularea alegerilor din Moldova ca o intervenție compatibilă cu demnitatea și cu interesele sale".

De acord cu termenii *mesajului telegrafic* al Excelenței voastre cu data de 13 curent, aștept alte instrucțiuni în continuare, în special întrucît am aflat de la Aali pașa, la 15 curent, că a telegrafiat domnului Musurus cerîndu-i explicații despre felul de uniformitate de adoptat în cele două principate ca un înlocuitor al Unirii propuse și lăsînd să se înțeleagă că Poarta se așteaptă ca promisiunea de abandonare a ultimei măsuri să aibă imediat o bază clară și irevocabilă.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

193

Therapia, 7/19 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Despre demonstrația publică în favoarea Unirii, de la București, organizată de partida unionistă cu ocazia zilei de naștere a lui Napoleon al III-lea.

No. 732 Therapia, August 19th 1857

My Lord,

I learn that the Porte Commissioner in the Principalities has acquainted his Government with the proceedings of the Unionist party at Bucharest on the 15th instant, the fête day of the Emperor of the French. It appears, according to my informant, that a grand demonstration was made in favour of the Union connected with the professed compliment to the Emperor.

There was a public procession with flags and other instruments of display, directed to the residence of the French Commissioner, and rendered important by the number of persons in the employment of the local authority who took part in it. Desinterested spectators remarked very naturally that a tithe of such party agitation in Moldavia would have been made a theme of complaint against the Caimacam, and a ground of still further remonstrance on the part of those foreigners who have taken so marked a lead in favour of the Union.

The occurrences of the 15th corroborate the statements which had previously reached Constantinople, and the substance of which is to

https://biblioteca-digitala.ro

be found in the accompanying extract of a report adressed to the Internuncio by the Austrian Commissioner at Bucharest, and communicated in confidence to me by Baron Prokesch.

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Anexă

București, 30 iulie/11 august 1857.

Liechmann de Palmrode, reprezentantul Austriei în Comisia europeană a Puterilor garante, către A. von Prokesch-Osten, internunțiul Austriei la Constantinopol: Pregătirea alegerilor din Muntenia. Despre activitatea și influența cluburilor și comitetelor unioniste, considerate ilegale de Comisia europeană de informare. Propagarea Unirii prin ziarele „Concordia" și „Secolul". Publicarea listelor cu persoanele care au aderat la programul unionist.

Copy

Extrait d'un rapport de Mr. le Chevalier de Liehmann en date de Bucharest 11 Août 1857.

A l'instar de ce que les quatres Gouvernements partisans de l'Union ont cru pouvoir faire à l'égard des Elections Moldaves, la Porte, l'Autriche et l'Angleterre pourraient dès à présent déclarer entachées d'illégalité les élections qui se préparent en Valachie. Ces élections se feront exclusivement sous la direction et la pression du Comité central des Unionistes à Bucarest et de ses succursales dans les districts et les villes de Province qui sont tous ouvertement favorisées par le Gouvernement Valaque.

L'illégalité pourtant de ce Comité et des Clubs qui en dépendent, a été reconnue tant par la Commission conformément à sa déclaration consignée dans le protocole de 1/13 Avril, que par la Sublime Porte dans ses dépêches télégraphiques adressées à Savfet Effendi sous le 6 et 8 du même mois ; dans la dernière se trouve de plus étayée de l'assentiment de Monsieur l'ambassadeur de France à Constantinople.

Malgré cette condamnation unanime les Comités dont il s'agit n'ont jamais cessé de fonctionner et de développer leurs doctrines dans les journaux appelés „Concordia" et „Secoloulou", qui *quoique placés sous la censure du gouvernement* qui s'exerce dans le Cabinet du Caimacam par son neveu George Ghyka, ont prêché l'Union dans le langage le plus violent et viennent de publier la liste des personnes qui ont souscrit aux quatre points de leur programme à savoir : *Garantie de l'Autonomie, Union, Prince Etranger et Gouvernement representatif et constitutionel.*

Les 879 signatures qui figurent sur la liste que le Comité a livrée ainsi à la publicité pour engager moralement les personnes inscrites, ont été obtenues au moyen de députations allant de maison à maison

https://biblioteca-digitala.ro

et menaçant de mettre au ban tous ceux qui oseraient se départir des quatre points susmentionnées.

Les 879 noms appartiennent tous à des personnes domicilées à Bucarest.

On annonce la continuation des listes tant pour cette ville que pour les districts et toutes les dispositions sont prises pour qu'on ne choisisse que des personnes qui ont reconnu et qui se sont soumis au mandat impératif du Comité Central.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1269, f. 134—140.

■

Nr. 732 Therapia, 19 august 1857

Excelență,

Am aflat că comisarul Porții în Principate a informat guvernul său despre acțiunile partidului unionist de la București din data de 15 curent, ziua împăratului Franței. Se pare, conform informatorului meu, că s-a făcut o mare demonstrație în favoarea Unirii, combinată cu felicitările exprimate împăratului.

A fost o procesiune publică cu steaguri și alte mijloace de manifestare, care s-a îndreptat spre reședința comisarului francez și care a devenit importantă prin numărul de persoane aflate în serviciul autorității locale care au luat parte la ea. Spectatori dezinteresați au observat, foarte firesc, că o părticică din agitația de partid în Moldova ar fi constituit un motiv de plîngere contra caimacamului și o bază pentru încă alte proteste din partea acelor străini care au avut un rol atît de remarcabil în favoarea Unirii.

Întîmplările din ziua de 15 au confirmat declarațiile ce au ajuns anterior la Constantinopol și al căror conținut se găsește în anexatul extras al unui raport adresat internunțiului de către comisarul austriac la București, comunicat mie confidențial de către baronul Prokesch.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

Anexă

Copie

Extras dintr-un raport al domnului cavaler von Liechmann datat București, 11 august 1857.

După exemplul celor ce au crezut că pot face cele patru guverne partizane ale Unirii față de alegerile din Moldova, Poarta, Austria și Anglia ar putea, chiar de acum, să declare că alegerile care se pregătesc în Valahia au un viciu de legalitate. Aceste alegeri se vor face exclusiv sub conducerea și presiunea Comitetului central al unioniști-

https://biblioteca-digitala.ro

lor de la București și al filialelor sale din județele și orașele de provincie, care sînt, toate, favorizate pe față de guvernul valah.

Totuși, ilegalitatea acestui comitet și a cluburilor care depind de el, a fost recunoscută atît de comisie, conform cu declarația sa consemnată în protocolul din 1/13 aprilie, cît și de Sublima Poartă în depeșele sale telegrafice adresate lui Savfet efendi la data de 6 și 8 ale aceleiași luni; cea din urmă este susținută, de asemenea, de asentimentul domnului ambasador al Franței la Constantinopol.

Cu toată această condamnare unanimă, comitetele de care este vorba nu au încetat niciodată să funcționeze și să-și dezvolte ideile lor în jurnalele denumite „Concordia" și „Secolul"; aceste jurnale, *deși sub cenzura guvernului,* care se exercită în cabinetul caimacamului de către nepotul său George Ghica, au predicat Unirea în limbajul cel mai violent și au publicat lista persoanelor care au subscris la cele patru puncte din programul lor, anume: *Garantarea autonomiei, Unirea, prinț străin și guvern reprezentativ și constituțional.*

Cele 879 semnături, ce figurează pe lista pe care comitetul a dat-o astfel publicității pentru a angaja moral persoanele înscrise, au fost obținute cu ajutorul delegaților ce mergeau din casă în casă amenințînd că vor pune la stîlpul infamiei pe toți cei care ar îndrăzni să nesocotească cele patru puncte susmenționate.

Cele 879 nume aparțin, toate, unor persoane cu domiciliul în București.

Se anunță continuarea listelor, atît pentru acest oraș, cît și pentru județe și s-au luat toate măsurile să nu se aleagă decît persoane care au recunoscut și s-au supus „mandatului imperativ" al Comitetului central.

194

Therapia, 7/19 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon: Situația diplomatică la Constantinopol continuă să rămînă neschimbată. Poziția dificilă în care se găsește Thouvenel și străduințele reprezentanților puterilor favorabile Unirii de a răspîndi știrea anulării alegerilor din Moldova; impresia produsă de aceasta. Se pronunță pentru convocarea Divanurilor ad-hoc ca unicul mijloc de a discuta ameliorarea instituțiilor fiecărui principat în parte.

Nr. 738 Therapia, August 19th 1857

My Lord,

No change of any importance has taken place in the diplomatic state of affairs here since I had last the honor of addressing Your Lordship. No official, I believe, no private communication has passed between the Porte and the four retired representatives. The Porte is waiting for explanations from Her Majesty's Government in reply to Aali Pasha's message by telegraph to Monsieur Musurus. I do not feel

https://biblioteca-digitala.ro

myself at liberty to take any steps beyond the communication of the Osborne agreement until I am honored with further instructions.

The Internuntio is authorized to act in concert with me. The Sultan maintains the same high-minded attitude as before.

On the other hand, the awkwardness of Monsieur Thouvenel's positions increases, and by way of counteraction every clandestine effort is made, on his behalf and on that of his three Colleagues, to circulate the intended annulment of the Moldavian Elections, and to conceal the prospective relinquishment of the Union. If the effect of this one-sided statement were confined to personal feelings of individual reputation, it would be of little public interest. But far more important things are at stake. A general belief that the extreme proceedings of the four Representatives and their respective Governments, at the expense of justice and national independence, is allowed to succeed can hardly fail to leave the most pernicious impressions. Regret for such an issue would be more sensibly felt by those who have stood by the Porte under no ordinary trials, as they cannot but foresee consequences which it is alike our interest and that of the Principalities to avoid.

Judging from the evidence corroborated day after day of the intemperate and unreflecting zeal which stimulates the party of the Unionists, whether native of foreign, I cannot disguise my persuasion that the happiest result of the late differences would be to set out afresh with the benefit of our present experience. The convocation of Divans untrammelled by the presence of any European commission, and elected for the sole purpose, which indeed was the original one, of improving the institutions of each separate principality, would in all likelihood prove the best way to obtain for both of them a better state of administration and a more solid prosperity.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1269, f. 167—170 v.

■

Nr. 738 Therapia, 19 august 1857

Excelență,

Nu a avut loc nici o schimbare importantă în situația diplomatică de aici de cînd am avut onoarea să mă adresez ultima dată Excelenței voastre. Cred că nici o comunicare, oficială sau particulară, nu s-a schimbat între Poartă și cei patru reprezentanți retrași. Poarta așteaptă explicații de la guvernul Maiestății sale ⟨britanice⟩ ca răspuns la mesajul lui Aali pașa prin telegraf către domnul Musurus. Nu mă simt dezlegat să iau vreo măsură, în afară de comunicarea acordului de la Osborne, pînă ce nu voi fi onorat cu alte instrucțiuni.

Internunțiul este autorizat să acționeze de comun acord cu mine. Sultanul menține aceeași atitudine înțeleaptă de mai înainte.

https://biblioteca-digitala.ro

Pe de altă parte, situația penibilă a domnului Thouvenel se amplifică și, ca o contracarare, se fac eforturi, în secret, în numele său și al celor trei colegi ai săi, să se răspîndească zvonul anulării intenționate a alegerilor din Moldova și să se mascheze renunțarea la Unire. Dacă efectul acestei declarații unilaterale ar fi limitat numai la sentimente personale, de reputație proprie, interesul public ar fi fără importanță. Dar sînt în joc lucruri mult mai importante. Convingerea generală că procedeelor extreme ale celor patru reprezentanți și ale guvernelor lor respective li se dă posibilitatea de a reuși în dauna justiției și a independenței naționale, fără îndoială că va lăsa cea mai fatală impresie. Regretul pentru un astfel de rezultat va fi simțit mai mult de aceia care au fost alături de Poartă în încercări neobișnuite, întrucît ei nu pot decît să prevadă consecințele care sînt în interesul nostru, ca și în acel al Principatelor, să fie evitate.

Judecînd după exemplul confirmat zi de zi de zelul nestăpînit și irațional ce stimulează partidul unioniștilor, fie autohton, fie străin, nu pot să-mi ascund convingerea că rezultatul cel mai fericit al ultimelor diferende ar fi să o luăm de la început, profitînd de actuala noastră experiență. Convocarea Divanurilor, nestînjenite de prezența vreunei Comisii europene și alese pentru singurul scop, care, de fapt, a fost inițial acela de a îmbunătăți instituțiile fiecărui principat separat, s-ar dovedi, după toate probabilitățile, cel mai bun mijloc de a obține pentru ambele ⟨provincii⟩ o stare mai bună a administrației și o prosperitate mai solidă.

Am onoarea... Stratford de Redcliffe

195

[Londra], 7/19 august 1857.

Lord Clarendon către Stratford de Redcliffe : Modul în care guvernul englez concepe organizarea celor două principate : uniformizarea, pe cît posibil, a legilor, menținîndu-se însă separația lor admistrativă și politică.

Dft. F.O., August 19, 1857
Lord Stratford
No. 757
Cypher

My Lord,

I have this day sent Y⟨our⟩ E⟨xcellency⟩ the following Telegram in cypher.

"We understand that there shall be as far as possible uniformity of Laws in the two Principalities under separate Governors and with distinct and separate administrations and Ministers in each Province".

⟨Clarendon⟩

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1249, nepaginat.

https://biblioteca-digitala.ro

Ciornă
Lord Stratford
Nr. 757
Cifrată

Ministerul Afacerilor Externe
19 august 1857

Excelență,

Am expediat azi Excelenței voastre următoarea telegramă cifrată :

„Înțelegem că va fi, pe cît posibil, o uniformizare a legilor în cele două principate sub conducători separați și cu administrații și ministere distincte și separate în fiecare provincie".

⟨Clarendon⟩

196

București, 8/20 august 1857.

Robert A. O. Dalyell către lord Clarendon : Demonstrația de simpatie făcută de bucureșteni comisarului francez Talleyrand cu ocazia zilei de naștere a lui Napoleon al III-lea ; anexează nota trimisă lui Alex. Ghica în această problemă și răspunsul acestuia.

No. 8

Bucharest, August 20, 1857

My Lord,

I have to inform Your Lordship of the following circumstances.

On the evening of Saturday last, the Festival of His Majesty the Emperor of the French, a number of persons, amounting to about 800 or 1000, met in the public Garden of the town ; and went in procession, having torches, and headed by the Wallachian Military Music to the residence of Baron de Talleyrand, ostensibly to offer him their congratulations on the occasion.

It is contrary to Police Regulations, and to custom, that any public meeting or procession in the streets should take place, without previous authorisation from the Government. It is however customary to give the use of the Military Music to persons applying for the same, without any very formal leave from the authorities.

Had this demonstration been confined to its professed object viz : that of offering congratulation to Monsieur de Talleyrand, I should have abstained from noticing the matter to the Kaimakam and confined myself to requesting Your Lordship instructions as to the propriety of calling the attention of the Government to the importance, at the present moment, of carrying the existing regulation in regard to previous permission being given, strictly into effect on all similar occasions.

But the demonstration in question greatly exceeded these bounds.

https://biblioteca-digitala.ro

For its cannot have been otherwise than within the knowledge of the local Government that the meeting had been previously organised in connection with the Unionist Committee ; and under such circumstances, it was clearly the duty of the Prince kaimakam not to allow a natural and very proper desire of not interfering with any legitimate marks of respect towards any of the Commissioners, to induce him to pass beyond the limits of strict impartiality, so clearly laid down, for his guidance, in the Firman.

The evils of the course pursued became apparent for the meeting was attended by several employés of the Government ; and, further, in passing the residence of the Turkish Commissioner, some of the persons composing the procession resorted to demonstrations, certainly not of a respectful character.

Under this circumstances I considered it my duty to state my opinion on the matter to Kaimakam. I did so in the first instance verbally, calling His Highness attention, first, to the use of the Music. This he excuses on the plea that the Music, though it strictly should be, is scarcely virtually within the control of the Government. I replied that even if — which I could not admit — this might lessen the blame to be attached to the Government, the bad effect at Constantinople and elsewhere would not be thereby diminished. Secondly, in regard to any demonstration disrespectful to the Ottoman Commissioner, His Highness promised to institute an enquiry, and afford every satisfaction to His Excellency Savfet Effendy. But it appeared to me, and I urged this last point strongly on His Highness, that the presence of employés of the Government was a fact requiring some formal expression of disapprobation.

I have accordingly addressed a note to the Prince, copies of which and His Highness' answer I have the honor to enclose to Your Excellency. In receiving that answer I have stated to His Highness that it is for other authorities than me to decide whether the measure he therein proposes meets the exigency of the case.

On this point I abstain from submitting an opinion ; but I would observe that, although the disimissal of any employees, who took part in the procession, might fairly be demanded, the measure proposed will probably prevent the recurrence of similar proceedings, without placing the Prince in a difficult position in regard to any of the Commisisoners.

I have the honor...

R. A. O. Dalyell

Anexa I

București, 7/19 august 1857.

Robert A. O. Dalyell către caimacamul Alex. D. Ghica : Notă în legătură cu manifestația a peste 800 persoane din capitală, cu ocazia zilei de naștere a lui Napoleon al III-lea.; consideră cele întîmplate drept o demonstrație a unui „partid politic" în favoarea Unirii.

https://biblioteca-digitala.ro

Copy

Monseigneur,

Bucharest le 19 Août 1857

On m'a rapporté les faits suivants : que samedi le 15 Août, le soir de la fête de S. M. L'Empereur des Français, à peu près huit cent à mille personnes, parmi lesquelles se trouvaient plusieurs employés du Gouvernement, se réunissant et étant en rapport avec le Comité Unioniste, ont traversé les rues de la ville, la Musique Valaque en tête. On ajoute qu'en passant par l'Hotel de Son Excellence le Commissaire Ottoman, ils ont fait des démostrations peu convenables. En dernier lieu, ils se sont portés à l'Hotel de Son Excellence le Commissaire Français, pour le féliciter. On ajoute qu'en sortant de l'hotel de la Mission de France ils ont proféré le cri : „Vive l'Union". Je dois déclarer à Votre Altesse que personne ne peut plus cordialement désirer que la Divine Providence bénisse et protège les jours de L'Empereur des Français, que l'individu qui a l'honneur de vous adresser, et qui surtout en représentant momentanement les fonctions d'un agent britanique ne saurait que se féliciter d'une occasion de manifester les sentiments d'amitié et d'estime que le Gouvernement de Sa Majesté éprouve à l'égard du Gouvernement de l'Empereur Napoléon. Mais il est évident que la manifestation qui a eu lieu n'était que la démostration d'un parti politique, en faveur d'une question dans laquelle le Gouvernement de Votre Altesse doit garder la plus grande impartialité. Or, la conduite des fonctionnaires qui ont prit part à la manifestation qui a eu lieu, ne sauraient que mériter le déplaisir de Votre Altesse ; et j'attendrai avec impatience de recevoir quelque preuve de ce déplaisir, afin de pouvoir communiquer la même à Son Excellence l'Ambassadeur de Sa Majesté à Constantinople, ainsi qu'au Gouvernement de la Reine.

Je saisie...

(Signé) R. A. O. Dalyell

Anexa II

București 8/20 august 1857.

Caimacamul Alex. D. Ghica către Robert A. O. Dalyell : Răspunde la nota din 19 august referitoare la manifestația prilejuită cu ocazia zilei de naștere a lui Napoleon al III-lea.

Monsieur le Gérant,

J'ai reçu la lettre de ce matin par laquelle vous voulez bien me communiquer les informations qui vous ont été données, sur des faits qui se seraient passés Samedi le 15 Août, à l'occasion de la fête de Sa Majesté l'Empereur des Français.

https://biblioteca-digitala.ro

De ces informations il résulterait que le soir de la fête de Sa Majesté l'Empereur Napoleon, près de huit cents à mille personnes, parmi lesquelles se trouvaient plusieurs employés du Governement, se réunissant et étant en rapport avec le Comité Unioniste, ont traversé les rues de la ville la musique valaque en tête, qu'en passant par l'Hôtel de Son Excellence le Commissaire Ottoman, ils auraient commis des démonstrations peu convenable, qu'en dernier lieu ils se sont portés à l'hôtel de Son Excellence le Commissaire Français pour le féliciter, et qu'en sortant de l'hôtel de la mission de France, ils auront proféré le cri de „Vive l'Union".

J'ai hâte à vous assurer, Monsieur le Gérant, que j'ignore complètement que des démonstrations irrespectueuses aient été faites devant l'hôtel de Son Excellence le Commissaire de la Sublime Porte, et que si je pouvais les constater, je n'aurais pas hésité à sévir rigoureusement contre leurs auteurs. En même temps je déclare que tout en ne sachant affirmer si toutes les personnes qui composaient le cortège appartenaient exclusivement au parti qualifié de Comité Unioniste ou s'il comprenait aussi des personnes d'autre catégorie, je ne puis que regretter vivement dans la participation d'employés du Gouvernement, à une manifestation publique, l'absence d'une réserve que la délicatesse des circonstances actuelles leurs conseillait.

Quant aux faits même, il résulte du rapport du Chef de la Police que Mercredi, le 31 Juillet/12 Août, Monsieur Constantin Cretzoulesco, ayant réuni ses amis politiques dans la salle Bossel loueé par lui depuis le mois d'Avril dernier, a proposé pour le 3/15 Août, à l'occasion du jour de fête de Sa Majesté l'Empereur des Français, la formation d'une députation qui présenterait des félicitations à Monsieur le Baron de Talleyrand. Dans la matinée du jour indiqué cette députation s'est effectivement présentée chez Son Excellence. Mais il parait que ceux d'entre ces Messieurs qui n'y avait pas figuré, se sont cru négligés par leurs camarades, et prirent l'arrangement de donner dans la soirée une sérénade à Monsieur de Talleyrand ; aussi , à 4 heures et demie de l'aprés midi, deux négociants, les Sieurs Nicolas Hadji Christo et Nicoultcha achetèrent dans le magasin de Radoucanou Farfouridi 60 torches qu'ils coupèrent en tronçons chaque ; puis Monsieur N. Cretzoulesco, demanda au Chef de la milice la musique militaire, qui lui fut accordée après déclaration de l'emploi. Vers les 7 heures un groupe composé de trente â quarante personnes, partit du jardin Tchismedjiou, et se rendit à l'hôtel du Commissaire Français, où il arriva grossi sur son passage d'un autre groupe réuni près du Theâtre et de curieux, il exprima des félicitations, parmi lesquelles quelques voix, ont fait entendre le cri : „Vive l'Uunion" et après avoir été remercié par Mr. de Talleyrand, il s'est dispersé, la musique n'a plus joué et est rentrée chez elle.

Telles sont, à ma connaissance, Monsieur le Gérant, les faits qui se sont produits, dans le soirée du 3/15 Août, et loin de chercher à les atténuer, je consignerai scrupuleusement ici tout ce qu'ils présentent d'irrégulier et de blamable.

https://biblioteca-digitala.ro

Je laisse d'abord de côté l'observation concernant la musique militaire par la raison que, comme vous le savez, Monsieur le Gérant, les bandes Militaires de musique ont la faculté de servir sur rétribution d'argent les bals et les fêtes particulières, et je déclare franchement que la réunion s'étant effectuée sans que les personnes qui la constituaient en aient préalablement demandé et obtenu l'autorisation de la police, présente une irrégularité répréhensive et la présence d'employés du Gouvernement dans une manifestation qui présentait l'inconvenance d'une différence entre les témoignages de déférence de ce jour et ceux qui ont eu lieu à l'occasion de la fête de Sa Majesté la Reine de la Grande Brétagne, inconvenance qui à cette heure-ci se repète encore à l'occasion de l'anniversaire du jour de Sa Majesté l'Empereur d'Autriche, me parait être à juste titre blamable et étrangère au sentiment général du pays qui sait partager également entre tous les Souverains amis de la Sublime Porte, son hommage de respect et de reconnaissance. Je ne disconviens pas non plus que par les raisons de stricte convenance le Gouvernement aurait pu arrêter la manifestation : il ne l'a pas fait parceque : 1. La réunion avait pour étiquete, Sérenade à donner à Son Excellence Monsieur le Baron de Talleyrand en l'honneur de Sa Majesté l'Empereur des Français. 2. La reunion s'est arrangée en presque moins d'une heure et dans le local d'une promenade publique, où l'emploi de la force aurait blessé toutes les convenances.

J'espère toutefois que ce regrettable incident, m'aura procuré l'occasion de rappeler très convenablement les employés du Gouvernement à la réserve que la délicatesse des circonstances leur conseille rigoureusement.

Veuillez Monsieur le Gérant...

(Signé) P⟨rin⟩ce A. Démètre Ghika

ce 8/20 Août 1857
Bucharest

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1289, f. 165—176.

■

Nr. 8 București, 20 august 1857

Excelență,

Îmi permit să informez pe Excelența voastră despre următoarele împrejurări.

Sîmbăta trecută seara, cu ocazia aniversării Maiestății sale împăratul francezilor, mai multe persoane, în număr de circa 800 sau 1 000, s-au întîlnit în grădina publică a orașului și au mers în procesiune, cu torțe, conduse de muzica militară valahă, pînă la reședința baronului de Talleyrand, evident pentru a prezenta felicitări cu această ocazie.

Este contrar regulamentelor poliției și obiceiului ca o adunare publică sau o procesiune pe străzi să aibă loc fără o autorizație prealabilă din partea guvernului. Se obișnuiește, totuși, să se acorde folosirea mu-

https://biblioteca-digitala.ro

zicii militare unor persoane care cer aceasta, fără vreo permisiune foarte oficială de la autorități.

Dacă această demonstrație s-ar fi mărginit la scopul mărturisit, adică acela de a prezenta felicitări domnului de Talleyrand, m-aș fi abținut de a remarca faptul caimacamului și m-aș fi mărginit să amintesc instrucțiunile Excelenței voastre asupra oportunității de a atrage atenția guvernului asupra importanței, în momentul de față, de a aplica strict reglementările existente, cu referire la aprobarea dată anterior, în toate ocaziile similare.

Dar demonstrația în cauză a depășit cu mult aceste limite.

Pentru că adunarea, organizată anterior în legătură cu Comitetul unionist nu putea să aibă loc decît cu știința guvernului local ; în asemenea împrejurări, era clar că datoria prințului caimacam era să nu permită ca dorința naturală și foarte corectă de neintervenție față de orice manifestare legitimă de respect pentru vreunul dintre comisari să-l facă să treacă dincolo de limitele unei stricte imparțialități, atît de clar stipulată pentru îndrumarea sa în firman.

Părțile rele ale cursului urmat au devenit evidente datorită participării mai multor funcționari guvernamentali la adunare, și cînd, în continuare, trecînd pe la reședința comisarului turc, unele persoane care formau procesiunea au recurs la demonstrații, bineînțeles nu cu caracter respectuos.

În această împrejurare, am considerat că este de datoria mea să-mi afirm părerea în această problemă față de caimacam. La prima ocazie am făcut-o verbal, atrăgînd atenția Înălțimii sale : mai întîi în ce privește folosirea muzicii. El a scuzat aceasta sub pretextul că muzica, deși ar trebui neapărat să fie, abia dacă se află virtual sub controlul guvernului. Am replicat că, chiar dacă — ceea ce eu nu pot să admit — aceasta ar putea să micșoreze vina guvernului, efectul defavorabil creat la Constantinopol și în alte părți nu ar fi fost micșorat prin aceasta. În al doilea rînd, în ce privește demonstrația lipsită de respect la adresa comisarului otoman, Înălțimea sa a promis să facă o anchetă și să acorde orice satisfacție Excelenței sale Savfet efendi. Dar mi s-a părut, și am stăruit ferm asupra acestui ultim punct față de Înălțimea sa, că prezența funcționarilor guvernamentali era un fapt care necesita exprimarea formală a unei dezaprobări.

În consecință am adresat o notă prințului, a cărei copie ca și răspunsul Înălțimii sale am onoarea de a le anexa pentru Excelența voastră. La primirea acelui răspuns am declarat Înălțimii sale că este de datoria altor autorități decît a mea de a decide dacă măsura pe care a propus-o satisface necesitatea imperioasă a cazului.

Mă abțin să prezint vreo opinie asupra acestui punct, dar trebuie să observ că, deși concedierea funcționarilor care au luat parte la procesiune ar putea fi cerută pe drept, măsura propusă ar preveni repetarea unor procedee similare, fără să-l pună pe prinț într-o poziție dificilă față de oricare dintre comisari.

Am onoarea...

R. A. O. Dalyell

https://biblioteca-digitala.ro

Anexa I

Copie

București, 19 august 1857

Monseniore,

Mi s-au raportat faptele următoare : sîmbătă 15 august, în seara sărbătorii Maiestății sale împăratul francezilor, aproape 800 pînă la o mie de persoane, printre care se găseau mai mulți funcționari guvernamentali, s-au adunat și, fiind în legătură cu Comitetul Unionist, au traversat străzile orașului, cu muzica valahă în frunte. Se adaugă faptul că, trecînd prin fața reședinței Excelenței sale comisarul otoman, ei au făcut demonstrații puțin convenabile. În cele din urmă s-au dus la reședința Excelenței sale comisarul francez pentru a-l felicita. Se adaugă faptul că, ieșind de la reședința misiunii franceze, ei au scos strigătul de „Trăiască Unirea". Trebuie să declar Alteței voastre că nimeni nu poate să dorească mai cordial ca Providența Divină să binecuvînteze și să protejeze zilele împăratului francezilor decît persoana ce are onoarea să vi se adreseze, mai ales că, reprezentînd pentru moment funcția de agent britanic, nu ar putea decît să se felicite de a avea ocazia să exprime sentimentele de prietenie și de stimă pe care guvernul Maiestății sale le are față de guvernul împăratului Napoleon. Dar este evident că manifestația care a avut loc nu era decît demonstrația unui partid politic în favoarea unei probleme în care guvernul Alteței voastre trebuie să păstreze cea mai mare imparțialitate. Or, comportarea funcționarilor care au luat parte la manifestația care a avut loc, nu merită decît nemulțumirea Alteței voastre și voi aștepta cu nerăbdare să primesc o dovadă a acestei nemulțumiri, pentru a o putea comunica Excelenței sale ambasadorului Maiestății sale la Constantinopol, ca și guvernului reginei.

Am onoarea...

(Semnat) R. A. O. Dalyell

Anexa II

Domnule gerant,

Am primit scrisoarea de azi dimineață, prin care binevoiți a-mi comunica informații care v-au fost date asupra întîmplărilor de sîmbătă 15 august cu ocazia sărbătoririi Maiestății sale împăratul francezilor.

Din aceste informații ar rezulta că în seara sărbătoririi Maiestății sale împăratul Napoleon, aproape opt sute pînă la o mie de persoane, printre care se găseau și funcționari ai guvernului, s-au adunat și, fiind în legătură cu Comitetul Unionist, au traversat străzile orașului cu muzica valahă în frunte, că, trecînd pe la reședința Excelentei sale comisarul otoman, au făcut demonstrații nepotrivite, că, în cele din urmă, s-au dus la reședința Excelenței sale comisarul francez pentru a-l felicita și că, ieșind de la reședința misiunii Franței, ar fi strigat „Trăiască Unirea".

Mă grăbesc să vă asigur, domnule gerant, că îmi este complet necunoscut faptul că au fost făcute demonstrații lipsite de respect în fața reședinței Excelenței sale comisarul Sublimei Porți și că, dacă puteam

https://biblioteca-digitala.ro

să le constat, nu aș fi ezitat să pedepsesc cu asprime pe autorii lor. În același timp, declar că nu pot să afirm că toate persoanele care făceau parte din cortegiu aparțineau exclusiv partidului calificat drept Comitet Unionist, sau, de asemenea, că se compunea din persoane de altă categorie. Nu pot decît să regret profund, în participarea funcționarilor guvernului la o manifestație publică, lipsa unei rezerve pe care caracterul delicat al împrejurărilor actuale o impunea.

În ceea ce privește faptul în sine, din raportul șefului Poliției rezultă că miercuri, 31 iulie/12 august, domnul Constantin Crețulescu, adunînd prietenii săi politici în sala Bossel, închiriată de el încă din luna aprilie trecut, a propus formarea unei delegații care să prezinte felicitări domnului baron de Talleyrand la 3/15 august, cu ocazia sărbătoririi Maiestății sale împăratul francezilor. În dimineața zilei indicate, această delegație s-a prezentat efectiv la Excelența sa. Dar se pare că unii dintre acești domni, care nu figurau în delegație, s-au considerat neglijați de către camarazii lor și s-au înțeles să facă o serenadă domnului Talleyrand în cursul serii, astfel că, la ora patru și jumătate după amiază, doi negustori, domnii Niculae Hagi Cristu și Niculcea au cumpărat de la magazinul lui Răducanu Farfuridi 60 torțe, pe care le-au tăiat în bucăți; apoi domnul Crețulescu a cerut șefului armatei muzica militară, ce i-a fost acordată după ce a declarat scopul folosirii ei. Către orele șapte, un grup care se compunea din treizeci pînă la patruzeci de persoane a plecat din grădina Cișmigiu și s-a prezentat la reședința comisarului francez, unde a ajuns, pe parcurs atașîndu-i-se un alt grup care se afla adunat în apropierea Teatrului și alți curioși, și a exprimat felicitări; s-au făcut auzite cîteva voci care strigau „Trăiască Unirea" și, după ce domnul Talleyrand le-a mulțumit, grupul s-a dispersat, muzica nu a mai cîntat și s-a întors acasă.

După cîte știu, acestea sînt, domnule gerant, faptele care s-au produs în seara de 3/15 august și, departe de a încerca să le atenuez, voi consemna aici cu scrupulozitate tot ceea ce ele prezintă ca fiind contrar regulamentelor și de dezaprobat.

De la bun început las la o parte observația referitoare la muzica militară, din cauza că, după cum știți, domnule gerant, orchestrele de muzică militară au libertatea de a servi, fiind plătite, la baluri și sărbători particulare și declar sincer că, adunarea fiind efectuată fără ca persoanele care o constituiau să fi cerut și obținut în prealabil autorizație de la poliție, faptul prezintă o abatere reprobabilă de la regulament, iar prezența unor funcționari ai guvernului la această manifestație, care prezenta inconvenientul unei deosebiri între dovezile de respect din acea zi și acelea care au avut loc cu ocazia sărbătoririi Maiestății sale regina Marii Britanii, inconvenient care s-a repetat și cu ocazia aniversării zilei Maiestății sale împăratul Austriei, mi se pare a fi, de bună seamă, reprobabilă și străină de sentimentul general al țării, care știe să împartă deopotrivă omagiul său de respect și de recunoștință față de toți suveranii prieteni ai Sublimei Porți. Nu neg nici că, din motive de strictă convenință, guvernul ar fi putut opri manifestația; nu a făcut-o pentru că: 1) adunarea avea ca ceremonial o serenadă pentru Excelența sa baronul de Talleyrand în onoarea Maiestății sale împăratul francezilor; 2) adu-

https://biblioteca-digitala.ro

narea s-a făcut în mai puțin de o oră și într-un loc de promenadă publică, unde folosirea forței ar fi lezat toate convenințele.

Sper, totuși, că acest incident regretabil îmi va da ocazia de a invita în mod amabil pe funcționarii guvernului să păstreze rezerva pe care caracterul delicat al împrejurărilor actuale le-o impune cu rigurozitate.

Binevoiți, domnule gerant...

(Semnat) Prințul A. Dimitrie Ghica

8/20 august 1857
București

197

București, 8/20 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Considerații în legătură cu legalitatea alegerilor din Moldova. Falsificarea acestora în județe nu poate fi dovedită fără o anchetă în acest scop. În ceea ce privește depeșa Porții din 31 mai, sensul ei era ca interpretările date firmanului electoral în Țara Românească să fie adoptate și în Moldova, ceea ce nu s-a făcut. Neadoptarea lor conferă alegerilor moldovene un caracter ilegal.

No. 179 Bucharest, August 20th 1857
Confidential

My dear Lord,

Your Lordship asked me in Your Letter of August 4 to inform you what I thought definitively of the legality of Elections in Moldavia.

As already written communications from me on that subject would have reached Your Lordship before I could again write even by Telegraph and the Affairs in question seemed terminated I have not deemed and should not now deem it necessary to trouble Your Lordship thereupon if the delay in coming to some arrangement which seems to have occurred at Constantinople did not make me think it better to take this opportunity of saying : 1st that although I could not absolutely decide that the most serious complaints of illegality in the Districts were well founded without special and local enquiry ; yet according to present evidence there seems to me adequate ground for supposing that they were so ; 2nd that if the Despatch of May 31st is consulted it would seem that the Dispatch meant that the interpretations adopted in Wallachia should be adopted in Moldavia which not being done would also render the Ellections illegal ; 3rd that supposing no Dispatch to have been written justice would indicate that the same law should be interpreted in the same manner where circumstances did not absolutely prescribe a difference ; 4th that supposing no other reason for an opinion existed it

https://biblioteca-digitala.ro

would appear (as may be seen by the enclosed) on comparing the sense given to the Firman by Prince Vogorides with the sense given to it by Lord Stratford in letters addressed to me, that Prince Vogorides in one or two cases did not interpret the firman according to Her Majesty's Ambassador's opinion of its meaning and that consequently the Elections could hardly have been consistently maintained by His Lordship without some alteration or revision.

I have the honor...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O., London ; F.O. 78/vol. 1 282, f. 193—194 v.

■

Nr. 179 București, 20 august 1857
Confidențial

Excelență,

Excelența voastră mi-a cerut, prin scrisoarea din 4 august, să o informez despre ceea ce cred definitiv despre legalitatea alegerilor din Moldova.

Întrucît comunicări scrise de la mine asupra acestui subiect vor fi ajuns la Excelența voastră înainte să pot scrie din nou, chiar prin telegramă, iar afacerile în cauză par să se fi terminat, nu am considerat și nici acum nu consider că este necesar să tulbur pe Excelența voastră, în consecință, dacă întîrzierea în a ajunge la un aranjament care pare să se fi întîmplat la Constantinopol nu m-ar fi făcut să cred că este mai bine să profit de această ocazie ca să spun : 1) deși nu pot să decid în mod absolut că cele mai serioase reclamații asupra ilegalității în ținuturi au fost bine întemeiate fără o anchetă specială și locală, totuși, actualele mărturii mi se par a fi o bază adecvată pentru a presupune că au fost astfel ; 2) dacă se consultă depeșa din 31 mai, s-ar părea că acea depeșă însemna că interpretările adoptate în Valahia trebuiau să fie adoptate și în Moldova, ceea ce nefiind făcut, a făcut ca alegerile să devină ilegale ; 3) presupunînd că nu s-a scris nici o depeșă, dreptatea ar face ca aceeași lege să fie interpretată în același mod acolo unde împrejurările nu ordonă absolut o diferențiere ; 4) presupunînd că nu exista nici un alt motiv pentru o altă părere, s-ar părea (după cum se poate vedea din anexă), comparînd sensul dat firmanului de prințul Vogoride cu sensul dat de lordul Stratford în scrisorile ce mi le-a adresat, că prințul Vogoride, într-unul sau două cazuri, nu a interpretat firmanul conform cu părerea ambasadorului Maiestății sale asupra înțelesului firmanului și că, în consecință, cu greu alegerile ar putea fi consecvent susținute de Excelența sa fără vreo modificare sau revizuire.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

București, 8/20 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Observații pe marginea notei lui N. Vogoride de justificare a conduitei sale înaintată Comisiei europene. Relevă lipsa de „moderație" și „abilitate" a acestuia, dar și unele declarații exagerate ale partidei adverse. Recunoaște că N. Vogoride a acționat „în mod imprudent" și în unele cazuri „nedrept", cu aprobarea Porții și împins de reprezentanții Austriei, în scopul obținerii unei majorități opuse unirii.

Nr. 181 Bucharest, August 20th 1857
Confidential

My dear Lord,

I forward Your Lordship a Copy of a defence made by Prince Vogorides of different parts of his conduct, which have been the subject of attack in papers, presented to the Commission.

It is possible however that this document is already in Your Lordship's hands it having, I believe, been carried to Constantinople by Mr. Alison.

Written much in the vague and violent style of some of the accusations to which it replies, I cannot compliment it on being distinguished either by great moderation or ability ; although to persons practically unacquainted with the questions to which it alludes, it may have a certain air of plausibility.

It is successful however in one point, viz : that of shewing that many exaggerated statements have been made by the opposite party.

The declaration that out of 2 000 Grand Proprietors only 350 appeared on the electoral lists was one of these ; the term "Proprietors" having been adopted in the accusation, instead of that of "Properties" ; whereas, as the Prince states justly, many of the Properties alluded to belong to the Church whilst many are frequently united under the same Proprietor.

In some cases however the Prince in reality eludes the questions he undertakes to answer.

For instance : He justifies his omitting to summon the Greek Monasteries to send Deputies to the Divan, by observing that the "egumens", or administrators of such Monasteries, are foreigners. This may be true but the Monasteries pointed out in the Firman were clearly the Greek Monasteries dedicated to the Holy Places, and thus designated in the Reglement Organique ; and he (Prince Vogorides) had no right to substitute Native Monasteries to which the Firman did not apply, for those Monasteries to which it actually did apply, on any pretext whatsoever.

In regard to the question of Mortgages the Prince again obscures the question at issue by a multitude of words under which it is difficult to discover his real meaning and by declaring 1st that the Electors ought to have a clear property of 100 falsches, and 2ndly by the assertion

https://biblioteca-digitala.ro

for which he cites a law that when a mortgage is upon a property, however large that property, the mortgage affects every part of it.

This is the law everywhere : but what is the real case here ?

The Firman not speaking of the elector but solely of the eligible said that the eligible must possess a property free of all mortgages of 300 falsches.

The fact that by a literal interpretation of the Firman a small mortgage might thus render the proprietor of a large property ineligible having been brought before the consideration of the grand Vizir and the Ottoman Secretary of Foreign Affairs, they both declared and Lord Stratford stated to me that this would be an abuse of the intention of the clause in question in as much as that, if a property were sufficient to represent the debt upon it and the value of 300 falsches of land besides, this should constitute a qualification.

Prince Vogorides nevertheless chose to consider that because a small mortgage extended over a large property the whole property was to be held as disqualified and then applied this principle not merely to the eligible, to whom the mortgage clause referred, but also to the electors, concerning whom no mention of mortgage was made.

In the former case I have in a certain degree excused him on account of the vagueness of the firman and in fact those who should have officially explained it to him were more to blame then himself. But in truth he erred with his eyes open ; because I privately had him warned of his mistake, which he nevertheless persevered in — perhaps unwillingly.

As to other points which the Prince alludes to, he boasts that he gave the firman a too liberal sense ; but were this fact true it is no defence since he had no more right to give the firman a more liberal sense than it naturally bore than he had to give it a more liberal one.

In short the less said about this matter now the better ; and his friends will be even yet more injudicious than they have been, if they insist on the perfect correctness of his general conduct or the perfect purity of his electoral proceedings.

As to the powers conferred on him as kaimakam that is a question concerning the Porte and with which he has himself nothing to do ; and as to the question of how he exercised such powers by giving places, conferring honors and the like the point here at issue can only be one of discretion, and though no doubt the Prince in this as in other respects overacted his part ; such a fault had it stood by itself could hardly have been noticed.

The truth of the whole affair lies indeed in a small compass. On the one hand the party against the Prince, though it contains some honest and able men, is as a whole violent and unscrupulous, and has exaggerated his faults. On the other hand he in nearly all cases acted imprudently and in some cases unjustly : having been allowed so to act by the Ottoman Government, and having been urged so to act by the Austrian Agents ; always under the idea that he would thus succeed in getting a majority opposed to the Union which would then be held as a "fait accompli".

https://biblioteca-digitala.ro

But neither Austria nor the Porte seemed sufficiently to have remembered that their conduct was watched, that their correspondence was seized, and that the honor of other Governments would be engaged in even recklessly repudiating a result, which they had placed their honor in recklessly achieving.

I have the honor...

H. L. Bulwer

Anexă

[Iași, august 1857].

N. Conachi-Vogoride, caimacamul Moldovei, către Comisia europeană de la București : Încearcă să-și justifice conduita, respingînd acuzațiile unioniștilor în ceea ce privește depășirea puterilor încredințate, destituirea unor funcționari administrativi, interzicerea întrunirilor publice, excluderea din listele electorale a numeroși alegători etc.

Jetons un coup d'oeil sur la protestation du 8 Juin et examinons de près les bases sur lesquelles elle s'appuie.

On proteste sur ce que contrairement à l'art. 19 du Réglement Organique les kaimakams se sont arrogés les prérogatives du pouvoir princier. Mais le Réglement ne prevoit que la kaimakamie ordinaire dont la mission se borne à convoquer l'assemblée pour l'élection du Prince ; les jours d'une pareille kaimakamie sont comptés et sa durée est fixée en raison du temps nécessaire pour opérer cette élection ; comme une lieutenance de quelques jours, son existence éphemère n'est point nuisible aux intérets publics et privés, dont la solution est reservée au prince futur. Quant à la kaimakamie actuelle qui decoule du Traité de Paris, et non point du Réglement, elle est un gouvernement provisoire extraordinaire, dont la mission n'offre aucun point de ressemblance, et n'a aucun rapport avec la kaimakamie réglementaire, ni pour le contenu ni pour la durée. Or quelle que fût la forme du gouvernement établie pour l'intervalle de travaux de réorganisation, les accusations ne lui auraient point été épargnées, car le Prince Grégoire Ghika est le seul qui, quoiqu'ayant pris en main le drapeau de l'union et ayant parcouru la Moldavie en tout sens pendant les derniers jours de son règne, pour imposer par tout moyen à la population l'idée de l'union, le P-ce Ghika est le seul, qui malgré ces faits de notoriété publique, ait été, de la part de ces messieurs exempt de l'imputation d'avoir influencé les opinions.

On proteste contre la nomination de fonctionnaires publics, comme s'il n'avait pas été de la compétence, du devoir même des kaimakams de nommer les employés necessaires aux fonctions publiques, en remplacement des démissionnaires ou de ceux qui ont commis des abus.

On proteste contre quelques formations militaires et civiles, et l'on s'évertue à présenter comme un abus ce qui n'était qu'un devoir.

En effet il est notoire que dès le debut de l'année, la kaimakamie a augmenté la milice par la création d'un bataillon d'infanterie et d'un escadron de lanciers ; cette augmentation de cadres a naturellment rendu

https://biblioteca-digitala.ro

nécessaire les formations dont il s'agit, et il n'y a que la passion aveugle qui puisse incriminer jusqu'à des actes qu'aux yeux de la population entière donnent à la kaimakamie un merite incontestable, celui d'avoir pu augmenter la force armée malgré les embarras fiscaux du moment, et à faire face à une nécessité devenue impérieuse en vue de l'extension du service de surveillance.

Quant aux rangs civils quoique c'est du devoir du Gouvernement d'après le Réglement organique de récompenser les employés qui ont fini précisement cette année les trois années fixées par les lois, il ne restait plus guère à qui en donner parmi les fonctionnaires, après la prodigalité notoire avec laquelle ils ont été distribués sous le gouvernement du Prince Ghika ; privé d'ailleurs de tout moyen de récompenser les employés de mérite, puisque le revenu sur l'exportation de céréales, revenu destiné aux rémunérations, a été absorbé par l'ex-hospodar à l'avenir jusqu'au 1-er Janvier 1859, la kaimakamie devrait-elle être accusée pour avoir encore trouvée de candidatures aux élections qui avaient un double but : soit de former la majorité dans les collèges, soit, en cas de non nécessité de se réserver une porte de derrière et pouvoir dire qu'ayant protesté ils n'ont plus voulu concourir aux élections ; mais en fait, tout le pays sait combien ces hommes se sont immiscés par tout moyen dans les élections, et combien il est impossible de nier la conduite qu'ils ont tenu en cette occasion.

La protestation cité encore comme une de ses bases la non-convocation des éguménes des monastères dédiés aux Saints Lieux, tandis que tous ces „éguménes" nous sont étrangers de race, tous sujets étrangers arrivés dans le pays avec des passeports de leurs Gouvernments, et que c'est précisement leur admission à exercer des droits dévolus aux indigènes, qui eût évoqué le cas d'une protestation légalement motivée.

De plus la protestation signale la non-convocation des Armeniens, or si les Armeniens avaient été convoqués, nul doute qu'alors précisement les signataires de la protestation ne se fussent rappelés la disposition de la loi organique et la coutume invariablement observée jusqu'à ce jour en Moldavie ; on proteste sur ce que le kaimakam aurait directement nommé des employés pour remplacer les surveillants d'arrondissements et les magistrats municipaux, et aurait annulé des lois votées par le pouvoir souverain du pays. Ces assertions, ne consistant généralement qu'en un abus de phraséologie, n'ont pas même l'apparence de la vérité, et ne demandent pas de commentaire. On pretend que la pétition pour la conservation de la Moldavie présentée à Son Excellence Savfet Effendi a été provoquée et patronné par le gouvernement, et ses signatures, obtenues uniquement par des menaces, des nominations à des charges et des promotions.

Une kaimakamie contre laquelle quelques personnes ont osé élever publiquement de pareilles calomnies, peut être accusée de tous les torts, exepté de celui d'avoir imposé aux classes de la population. La preuve la plus concluante du peu de poids et d'importance que l'on donne à ce gouvernement provisoire, affichée à dessein par les partis et par les journaux comme modifié et changé tous les jours, c'est l'audace et l'insouciance avec laquelle sous le nom de protestation on soumet aux Com-

https://biblioteca-digitala.ro

missaires non seulement une diatribe, mais un veritable pamphlet contre un gouvernement accusé d'être trop fort.

Ou le gouvernement de la kaimakamie est fort, redouté, investit d'attributions plus grandes que celles dévolues au Prince, et qui imposent aux opinions, et alors ses administrés ne peuvent être assez téméraires pour l'attaquer en termes si inconvenants, ni signer contre lui des calomnies en s'associant jusqu'à des individus qui ne possèdent ni nom, ni position dans la société, ou bien si cette protestation diffamatoire est *un fait,* alors le gouvernement du kaimakam est évidemment dépouillé de toute importance, déconsidéré au dernier point et hors d'état d'exercer aucune influence sur les esprits : libre dès lors à chacun de porter sans crainte toute espèce d'accusation contre lui dans la certitude que le jour de demain changera la personne du kaimakam, qu'on cherche à discréditer à dessein par des propos, des correspondances, et surtout par des organes de publicité qui ne cessent de prédire ce changement.

Pour savoir si les personnes, appartenant aux premières notabilités du pays qui ont signé les adresses pour la conservation de la Moldavie, l'ont fait sous l'empire de l'intimidation exercée par le Gouvernement, ou l'on fait par conviction propre, laisson-les parler elles-mêmes, et nous sommes certains que sur ce point aussi la calomnie du parti contraire à la conservation de la Moldavie, sera démasquée ; de ce parti qui sans crainte ni réserve dénigre astucieusement tout acte qui se trouve en opposition avec ses desseins.

Personne ne doute de l'existence en Moldavie du parti conservateur ; cependant toute tentative de ce parti de l'opposition est attribuée au Gouvernement, et l'on s'obstine à soutenir qu'il n'existe point d'autre parti en Moldavie que celui de l'opposition, lequel en fait est le moins nombreux et le moins important, étant composé d'individus sans droits politiques, ou étrangers à la Moldavie.

On proteste sur ce que les réunions sont défendues et tous les moyens légaux de s'entendre supprimés arbitrairement. Cependant tout le monde voit les réunions tumultueuses de ces Messieurs de chaque jour et de chaque nuit.

On a vu leurs processions dans les rues, leurs étendards, leurs vociférations anarchistes, leurs cris coupables poussés contre les personnes qui ne sont pas de leur opinion, leurs manifestations et leurs plancards ; on a vu le chef de l'État obligé d'entendre des diffamations jusqu'à dans la personne et le public livré à l'épouvante dans un état de choses qui ferait croire à l'absence de tout gouvernement ; et cependant ceux qui intimident et terrifient ont encore le front de crier au terrorisme d'un gouvernement qui se trouve paralysé par leurs licences, et par leurs intrigues effrénées.

Dans la protestation après l'allusion faite aux prétendues défectuosités des dispositions du firman, après s'être efforcée de démontrer qu'il existe encore d'autres classes que celles prévues par le firman, tandis que celui-ci selon nos convictions a compris toutes la population du pays à savoir : le clergé, les boyars, les propriétaires, les rézeches ou petits propriétaires, les villageois, les habitants des villes, et les intelligents, dans le vrai sens du mot, n'excluant que les prolétaires et les étrangers ; on cherche à attaquer les listes qui ont été publiées, en se

https://biblioteca-digitala.ro

servant de l'argument que, sur 2.000 grands proprietaires, il ne figure que 350 dans la liste.

Ce grand argument perd dès l'abord la moitié de sa valeur factice, si l'on considère que la Moldavie ne renferme en realité que 1933 propriétés privées dont 393 appartiennent aux couvents, qui aux termes du firman sont répresentées par le Comité du clergé, et 448 appartenant aux Rézèches, et qui suivant le Firman sont représentées par le Comité des petits propriétaires.

Du nombre de 1092 grandes propriétés qui restent encore ; deduction faite de celles qui se trouvent réunies en la possession d'une seule personne ; déduction faite de celles possedées par des étrangèrs ; déduction faite de celles appartenant à des femmes mariées ou veuves ; déduction faite de celles qui appartiennent à des orphelins ; et déduction faite de celles grevées d'hypothèques, chacun reconnaitra que le nombre de grands propriétaires publié dans la liste avec le nombre supplementaire ajouté ensuite dans le delais accordé aux réclamations des milliers de propriétés imaginaires afin d'attirer par des chiffres les regards du lecteur, on aurait mieux fait, et l'on aurait mérité plus de créance, en citant un seul propriétaire ayant-droit, qui aurait été écarté sans raison valable.

Voilà comment sont posées les bases de la protestation, bases qui n'ont pas même pour elles l'apparence de la vérité ; il faut bien de la hardiesse pour oser les mettre sous les yeux des hauts Commissaires et les livrer à la connaissance publique.

Nous sommes plus que scandalisées du chiffre de 20 mille auquel la protestation fait monter le nombre des petits propriétaires en Moldavie ; cette exageration nous dispense de la réponse.

En ce qui concerne la classe intelligente, le Gouvernement Moldave a admis dans ses listes non seulement les individus munis de diplômes réguliers comme le veut le Firman Impérial mais aussi ceux qui n'ont produit que des certificats attestant qu'ils ont suivi les cours de gymnase, ainsi qu'on le voit par la publication des listes supplementaires concernant ceux qui ont été admis dans le délai de réclamation ; il a même admis les maîtres d'écoles primaires ; relativement à ce point, où le Gouvernement a donné une extension plus large à la lettre du Firman Impérial, les signataires de la protestation se sont donc trop pressés de puiser leurs griefs dans la liste primitive, sans attendre le résultat des réclamations dans le délai de 30 jours.

La protestation soutient que la charge hypothécaire est un pretexte, et que plusieurs propriétaires ont pu avoir 300 falteches de terre restées libres d'hypothèque.

Nous laissons de côté la considération que le Firman Imperial ainsi que la solution donné par le Ministère de la Sublime Porte exige que l'éligible et l'électeur *possède* en propre la quantité requise et non pas qu'il en ait seulement le nom, et que de fait la chose appartient à ses créanciers ; mais pour convaincre plus complètement ceux qui sont dans le doute à cet égard nous citons les termes de la loi fondamentale du pays, § 597 du Code Civil, où il est dit que : „l'hypothèque s'étend sur toutes les parties de la chose engagée, qui sont sans rétraction, la

https://biblioteca-digitala.ro

propriété du débiteur hypothècaire, ainsi que sur les accroissements du gage, et sur les accessoires etc, etc."

La protestation dit encore que les maris n'ont plus le droit que leur donne la loi civile, le droit de représenter les biens de leurs femmes. Mais c'est précisément la législation Moldave qui veut que le mari n'ait pas le droit de représenter devant les tribunaux les biens de sa femme sans une procuration expresse et légalisée, de la part de sa femme. Et si les femmes mariées pouvaient être représentées par leurs maris, il faudrait pour être conséquent admettre aussi que les femmes non-mariées se présentent en personne, ou envoient leurs fondés de pouvoir au Divan.

L'allégation comme quoi un grand nombre de partisans de l'union auraient été écartés soit pour cause d'insuffisance de leurs terres, soit parce que leurs propriétés ne sont délimitées, soit parcequ'ils n'ont pas justifié par document d'avoir l'âge requis, n'est également qu'un abus de paroles étalées sans fondement ; au lieu de parler d'un grand nombre exclus sous ces divers pretextes, la protestation eût mieux fait en nommant une seule de ces personne exclues en si grand nombre par des motifs semblables.

En ce qui concerne l'indigénat qu'on nous montre un seul vrai Moldave exclu comme étranger ; tandis que bien au contraire beaucoup d'étrangers se sont glissés dans les listes et y figurent au sang des Moldaves. La protestation tout en soutenant que des ayant-droits ont été exclus des listes électorales, a l'inconséquence de dire que beaucoup de personnes dépourvues de droits y ont été enregistrées. Cette considération n'a pas non plus besoin de commentaire, non plus que les griefs soulevés au sujet des Comités de révision, comme ayant été établis et composés en conformité exacte du Firman Impérial.

Ceux qui déclarent dans leur protestation être résolus à se tenir à l'écart et à ne point prendre part aux élections ; ceux-là au moment même où ils signaient la protestation, formaient aussi leurs réclamations auprès des comités pour être inscrits. Leurs intrigues et leurs efforts a l'effet de s'assurer, et ils n'eussent protesté en s'appuyant, cette fois, sur des raisons fondées.

Enfin on connait le chiffre de la population de Moldavie, on sait que le nombre des individus inscrits dans les listes électorales et qui ont pris part aux élections s'approche de 200 000. On sait aussi combien est grand le nombre des étrangers et surtout des juifs dans le pays.

Or quelle autre réponse peut-on donner, lorsque la protestation dit que *la grande majorité des électeurs* a été éliminée en masse. Les hauts commissaires auxquels est adressée la protestation seraient-ils dépourvus de toute notion sur la statistique de la population de la Moldavie ? ou bien quelques hommes mécontents et plus ou moins desappointés seraient-ils cette grande majorité en face de près de 200 milles Moldaves qui ont été appelés, et ont participé aux élections ? ou enfin ces hommes qui osent dire qu'ils constituent le pays ne seraient-ils pas susceptibles de dire dans leur insouciance, tout autre fantaisie qui leur viendrait à l'esprit ? Comment s'expliquer que les vrais Moldaves, investis de leurs droits, possesseurs de leurs propriétés soient tous intimidés par le Gouvernment du kaimakam, tandis

https://biblioteca-digitala.ro

que ceux ne possédant aucun droit osent protester contre le kaimakam dans les termes les plus indécents ?

La kaimakamie au prises dès le debut avec les accusations préméditées, a pu à grande peine, comme personne ne l'ignore, pourvoir à la marche des affaires courantes, et les hommes bien pensants lui ont toujours reproché un excès de modération.

La destitution du kaimakam a été cent fois proclamée par les journaux pour paralyser, comme on l'a fait en réalité, toute son influence morale dans laquelle il aurait vainement cherché un auxiliaire supposé même qu'il eût vis à primer les opinions.

Est-il enfin démasqué le manège artificieux de la protestation, au sujet de laquelle il y a encore grandement à douter qu'elle ait pu être couverte de milliers de signatures ? mais ce qui n'implique aucun doute, c'est qu'à l'expression du pays pour la composition du Divan, ont participé, non pas des milliers mais des centaines de mille individus, c'est à dire la vraie grande majorité du Pays !

Arh. St. Buc. colecţia microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol 1282, f. 203—220.

■

Nr. 181 București, 20 august 1857
Confidenţial

Excelenţă,

Înaintez pentru Excelenţa voastră o copie a apărării făcute de prinţul Vogoride pentru diferite aspecte din conduita sa, care au fost subiectul unor atacuri prin presă, prezentată Comisiei.

Este posibil, totuşi, ca acest document să fie deja în mîinile Excelenţei voastre, întrucît cred că a fost dus la Constantinopol de către domnul Alison.

Scris în mare parte în stilul vag şi violent al unora dintre acuzaţiile la care răspunde, nu pot să-l felicit de a se distinge nici printr-o mare moderaţie, nici prin abilitate, deşi ar putea să aibă un aer plauzibil pentru persoanele practic în necunoştinţă de problemele menţionate.

Totuşi, a reuşit într-un punct, anume : acela de a arăta că s-au făcut multe declaraţii exagerate de către partidul advers.

Declaraţia că, din 2000 mari proprietari, numai 350 au apărut pe listele electorale este una dintre acestea ; termenul de „proprietari" fiind adoptat în acuzaţie, în loc de acela de „proprietăţi", în timp ce, după cum specifică prinţul, pe bună dreptate, multe dintre proprietăţile la care se face aluzie aparţin bisericii, iar multe altele sînt, de obicei, unite sub un acelaşi proprietar.

În unele cazuri totuşi, prinţul evită de fapt chestiunile la care se angajează să răspundă.

De exemplu : El justifică omiterea de a fi chemat mănăstirile greceşti să trimită deputaţi la Divan, observînd că egumenii sau administratorii unor astfel de mănăstiri sînt străini. Aceasta poate să fie adevărat, dar mănăstirile specificate în firman erau clar mănăstirile gre-

https://biblioteca-digitala.ro

cești închinate Locurilor Sfinte și astfel definite în Regulamentul organic ; iar el (prințul Vogoride) nu avea nici un drept să substituie, sub nici un pretext, mănăstirile locale, la care firmanul nu se aplica, cu acele mănăstiril cărora li se aplica de fapt.

Cu referire la chestiunea ipotecilor, prințul din nou omite chestiunea în litigiu printr-o multitudine de cuvinte, sub care este dificil să descopăr înțelesul adevărat, declarînd 1) că alegătorii ar trebui să aibă o proprietate curată de 100 de fălci și 2) făcînd afirmația în sprijinul căreia citează o lege, că atunci cînd există o ipotecă asupra unei proprietăți, oricît de mare ar fi proprietatea, ipoteca afectează fiecare parte a ei.

Aceasta este legea peste tot, dar care este cazul real aici ?

Firmanul, nevorbind despre alegător, ci numai despre cel care poate fi ales, spunea că acesta trebuie să aibă o proprietate de 300 fălci liberă de orice ipoteci.

Faptul că, printr-o interpretare textuală a firmanului, o ipotecă mică poate astfel să facă pe un proprietar al unei mari proprietăți să nu fie eligibil, fiind prezentat pentru a fi luat în considerare de marele vizir și de secretarul otoman pentru Afacerile Externe ambii au declarat, și lordul Stratford mi-a confirmat, că aceasta ar fi un abuz asupra intențiilor clauzei în chestiune, deoarece, dacă o proprietate era suficientă ca să reprezinte datoria asupra ei și în plus valoarea de 300 de fălci de pămînt, aceasta trebuie să constituie o premisă pentru calitatea de a fi ales.

Cu toate acestea, prințul Vogoride preferă să considere că, din cauza unei mici ipoteci extinsă asupra unei mari proprietăți, întreaga proprietate trebuie să fie considerată ca descalificată și apoi acest principiu era aplicat, nu numai persoanei eligibile, la care se referea clauza ipotecii, ci și alegătorilor, unde nu se făcea mențiune de ipotecă.

În primul caz l-am scuzat într-o anumită măsură, din cauza neclarității firmanului și, de fapt, aceia care trebuiau să i-l explice oficial erau mai de acuzat decît el. Dar, într-adevăr, el a greșit conștient, pentru că eu îi atrăsesem atenția în particular asupra greșelii sale, în care, cu toate acestea, a perseverat — poate fără voia sa.

În ceea ce privește celelalte puncte la care face aluzie prințul, el se laudă că a dat firmanului un sens prea liberal ; dar dacă acest fapt ar fi adevărat, aceasta nu este o apărare, întrucît nu avea mai mult dreptul să dea firmanului un sens mai liberal decît îl avea el în mod firesc, decît să-i dea unul mai puțin liberal.

Pe scurt, cu cît se spune mai puțin despre această chestiune acum, cu atît mai bine, iar prietenii săi vor fi încă mai nechibzuiți decît au fost, dacă insistă asupra unei corectitudini perfecte a comportamentului său general, sau asupra justeței perfecte a metodelor sale electorale.

Cît despre puterile ce i s-au acordat în calitate de caimacam, aceasta este o problemă ce interesează Poarta și cu care nu are nimic de-a face, iar cît despre problema modului în care și-a exercitat aceste puteri, de a numi în posturi, de a conferi onoruri și altele, chestiunea aici în litigiu poate fi numai una de discernămînt și, deși, fără îndoială, în această chestiune, ca și în altele, prințul și-a depășit rolul, o ase-

https://biblioteca-digitala.ro

menea greşeală este de la sine înţeles că deabia poate fi luată în considerare.

Adevărul despre întreaga afacere constă, într-adevăr, într-un cadru restrîns de acţiune. Pe de-o parte, partida opusă prinţului, deşi cuprinde unele persoane oneste şi capabile, este, în ansamblu, violentă şi fără scrupule, şi i-a exagerat greşelile. Pe de altă parte, în aproape toate cazurile el a acţionat imprudent şi, în unele cazuri nedrept, permiţîndu-i-se să acţioneze astfel de către guvernul otoman şi fiind îndemnat să procedeze astfel de agenţii Austriei, întotdeauna în ideea că ar reuşi astfel să obţină o majoritate opusă Unirii, ceea ce ar fi fost atunci considerat ca un „fapt împlinit".

Dar, nici Austria, nici Poarta, nu păreau să-şi aducă aminte de ajuns, că purtarea lor era supravegheată, că le era confiscată corespondenţa şi că onoarea altor guverne ar fi angajată chiar prin respingerea nechibzuită a unui rezultat, în care şi-au învestit onoarea de a-l realiza în mod temerar.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

Anexă

Să aruncăm o privire rapidă asupra protestului din 8 iunie şi să examinăm îndeaproape bazele pe care se sprijină.

Se protestează împotriva faptului că, în mod contrar articolului 19 din Regulamentul organic, caimacamii şi-au arogat prerogativele puterii princiare. Dar Regulamentul nu prevede decît o căimăcămie obişnuită, a cărei misiune se limitează la a convoca adunarea pentru alegerea domnitorului; zilele unei astfel de căimăcămii sînt numărate şi durata sa este fixată în funcţie de timpul necesar pentru a efectua această alegere; ca locotenenţă de cîteva zile, existenţa sa efemeră nu este dăunătoare intereselor publice şi particulare, a căror rezolvare este rezervată viitorului domnitor. În ceea ce priveşte căimăcămia actuală, care derivă din Tratatul de la Paris, şi nu din Regulament, ea este un guvern provizoriu extraordinar, a cărui misiune nu oferă nici un punct de asemănare şi nu are nici o legătură cu căimăcămia regulamentară, nici în ceea ce priveşte conţinutul, nici durata. Dar, oricare ar fi forma de guvernămînt stabilită pentru intervalul de lucrări de reorganizare, acuzaţiile nu i-ar fi fost cruţate, căci prinţul Grigore Ghica este singurul care, deşi şi-a însuşit steagul Unirii şi a traversat Moldova în toate direcţiile în timpul ultimelor zile ale domniei sale, pentru a impune populaţiei, prin orice mijloc, ideea Unirii, prinţul Ghica este singurul care, în ciuda acestor fapte de notorietate publică, a fost scutit din partea acestor domni de imputarea de a fi influenţat părerile.

Se protestează contra numirii funcţionarilor publici, ca şi cum nu ar fi de competenţa, chiar de datoria caimacamilor să numească salariaţii necesari în funcţiunile publice, înlocuind pe cei ce şi-au dat demisia sau care au comis abuzuri.

Se protestează contra unor formaţii militare şi civile şi se străduie să prezinte ca abuz ceea ce nu era decît o sarcină.

https://biblioteca-digitala.ro

Într-adevăr, toată lumea știe că, încă de la începutul anului, căimăcămia a mărit armata prin crearea unui batalion de infanterie și a unui escadron de lăncieri ; această mărire de cadre a făcut necesare formațiile de care este vorba și numai pasiunea oarbă poate incrimina pînă și actele care, în ochii populației întregi, dau căimăcămiei un merit incontestabil, acela de a fi putut mări forța armată, cu toate încurcăturile fiscale ale momentului, și de a fi făcut față unei necesități devenite imperioase în vederea extinderii serviciului de supraveghere.

În ceea ce privește rangurile civile, cu toate că, după Regulamentul organic, este de datoria guvernului să recompenseze pe slujbașii care au terminat chiar în acest an cei trei ani fixați de lege, nu mai rămînea nici un funcționar căruia să i se dea, după risipa notorie cu care ele au fost distribuite sub guvernul prințului Ghica ; lipsită, de altfel, de orice mijloc de a recompensa pe slujbașii merituoși, întrucît venitul din exportul de cereale, venit destinat recompenselor, a fost consumat de fostul domn pînă la 1 ianuarie 1859, trebuia să fie acuzată căimăcămia că a găsit candidaturi la alegeri care aveau un scop dublu : fie de a forma majoritatea în colegii, fie, în cazul cînd nu era necesar, de a-și rezerva o portiță de scăpare și de a putea spune că, după ce au protestat, nu au mai vrut să concureze la alegeri, dar, de fapt, toată lumea știe cît de mult s-au amestecat acești oameni, prin orice mijloace, în alegeri și cît este de imposibil să se nege comportamentul pe care l-au avut în această ocazie.

Protestul mai citează, ca unul din punctele sale de bază, și neconvocarea egumenilor mănăstirilor închinate Locurilor Sfinte, în timp ce toți acești egumeni sînt străini de neam, toți supuși străini sosiți în țară cu pașapoarte de la guvernele lor, și exact admiterea lor la exercitarea unor drepturi cuvenite indigenilor ar fi evocat cazul unui protest motivat legal.

În plus, protestul semnalează neconvocarea armenilor, ori, dacă armenii ar fi fost convocați, fără îndoială că atunci chiar semnatarii protestului nu și-ar fi amintit dispoziția Regulamentului organic și obiceiul invariabil respectat pînă atunci în Moldova ; se protestează contra numirii directe de către caimacam a slujbașilor pentru înlocuirea subcîrmuitorilor de ocoale și a magistraților municipali și că ar fi anulat legi votate de puterea suverană a țării. Aceste afirmații, constînd în general numai dintr-un abuz de frazeologie, nu au nici măcar aparența adevărului și nu au nevoie de comentarii. Se pretinde că petiția pentru păstrarea Moldovei, prezentată Excelenței sale Savfet efendi, a fost provocată și patronată de guvern, iar semnăturile sale, obținute numai prin amenințări, — numiri în funcții — și promovări.

O căimăcămie, contra căreia cîteva persoane au îndrăznit să ridice în public astfel de calomnii, poate să fie acuzată de toate relele, cu excepția aceluia de a se fi impus claselor populației. Dovada cea mai concludentă de puțina considerație și importanță care se dă acestui guvern provizoriu, manifestată intenționat de partide și de gazete, ca fiind modificat și schimbat în fiecare zi, este îndrăzneala și nepăsarea cu care, sub numele de protest, se prezintă comisarilor nu numai o diatribă, dar chiar un veritabil pamflet contra unui guvern acuzat de a fi prea dur.

https://biblioteca-digitala.ro

Sau guvernul căimăcămiei este puternic, temut, învestit cu atribuții mai mari decît acelea cuvenite domnitorului și care se impun și asupra opiniilor, și atunci supușii săi administrativi nu pot să fie atît de îndrăzneți ca să-l atace în termeni atît de necuviincioși, să semneze contra lui calomnii, asociindu-se pînă și cu indivizi care nu au nici nume, nici poziție în societate, sau, dacă acest protest defăimător este *un fapt*, atunci guvernul caimacamului este, evident, golit de orice importanță, desconsiderat în ultimul grad și incapabil să exercite vreo influență asupra spiritelor ; în consecință oricine este liber să aducă tot felul de acuzații, fără teamă, contra lui, sigur fiind că ziua de mîine va schimba persoana caimacamului pe care se încearcă a o discredita înadins prin zvonuri, scrisori și, mai ales, prin organele publicitare, care nu încetează să prezică această schimbare.

Pentru a ști dacă persoanele aparținînd primelor notabilități ale țării au semnat adresele pentru păstrarea Moldovei sub influența intimidării exercitate de guvern, sau dacă au făcut aceasta din convingere proprie, să le lăsăm să vorbească ele-însele și sîntem siguri că, asupra acestui punct, de asemenea, calomnia acestei partide, contrară conservării Moldovei, va fi demascată, a acestei partide care, fără frică și fără rezervă, discreditează cu perfidie orice act opus planurilor sale.

Nimeni nu se îndoiește de existența în Moldova a partidei conservatoare, totuși, orice tentativă a acestei partide de opoziție este atribuită guvernului și se persistă să se susțină că nu există altă partidă în Moldova decît aceea a opoziției, care, de fapt, este cea mai puțin numeroasă și cea mai puțin importantă, fiind compusă din persoane fără drepturi politice sau străine de Moldova.

Se protestează pentru că reuniunile sînt interzise și toate mijloacele legale de a cădea de acord sînt suprimate în mod arbitrar. Totuși, toată lumea vede în fiecare zi și în fiecare noapte reuniunile zgomotoase ale acestor domni.

S-au văzut procesiunile lor pe străzi, steagurile lor, vociferările lor anarhiste, strigătele condamnabile contra persoanelor care nu sînt de părerea lor, manifestațiile lor și afișele lor ; s-a văzut șeful statului obligat să le asculte defăimările pînă și la persoană și publicul pradă spaimei într-o stare de lucruri care ar face să se creadă că lipsește orice fel de guvern și, totuși, acei care intimidează și terorizează au încă îndrăzneala să protesteze contra terorismului unui guvern care este paralizat de necuviințele lor și de intrigile lor deșănțate.

În protest, după aluzia făcută la pretinsele defecte din prevederile firmanului, după ce s-au străduit să demonstreze că există încă și alte clase decît acelea prevăzute de firman, în timp ce acesta, după convingerile mele, a cuprins toată populația țării, anume : clerul, boierii, proprietarii, răzeșii sau micii proprietari, sătenii, locuitorii orașelor și intelectualii, în adevăratul sens al cuvîntului, excluzînd numai pe proletari și pe străini, se caută să se atace listele care au fost publicate, servindu-se de argumentul că, din 2000 mari proprietari, nu figurează pe listă decît 350.

Acest puternic argument pierde, de la început, jumătate din valoarea sa artificială, dacă se consideră că Moldova nu are în realitate decît 1933 proprietăți particulare, din care 393 aparțin mănăstirilor

https://biblioteca-digitala.ro

care, în termenii firmanului, sînt reprezentate de Comitetul clerului, iar 448 aparţin răzeşilor care, conform cu firmanul, sînt reprezentaţi de Comitetul micilor proprietari.

Din numărul de 1092 mari proprietăţi rămase, scăzînd pe acelea care sînt reunite în posesia unei singure persoane, scăzînd pe acelea în posesia străinilor, scăzînd pe acelea aparţinînd unor femei măritate sau văduve, scăzînd pe acelea care aparţin unor orfani şi scăzînd şi pe acelea grevate de ipoteci, oricine va recunoaşte că (este corect) numărul marilor proprietari publicat în listă, împreună cu numărul suplimentar adăugat după aceea în răgazul acordat reclamaţiilor a mii de proprietăţi imaginare, în scopul de a atrage prin cifre atenţia cititorului; ar fi fost mai bine şi ar fi meritat mai multă încredere, dacă s-ar fi citat un singur proprietar cu drepturi, îndepărtat fără vreun motiv valabil.

Iată cum sînt puse bazele protestului, baze care nu au nici chiar pentru ele aparenţa adevărului; este nevoie de multă îndrăzneală pentru a avea curajul de a le prezenta în faţa înalţilor comisari şi a le face cunoscute publicului.

Sîntem mai mult decît scandalizaţi de cifra de 20 mii la care protestul pertinde că se ridică numărul micilor proprietari din Moldova; această exagerare ne dispensează de orice răspuns.

În ceea ce priveşte clasa intelectualilor, guvernul Moldovei a admis în listele sale nu numai persoanele cu diplome în regulă, aşa cum cere firmanul imperial, dar şi pe acelea care nu au prezentat decît certificate atestînd că au urmat cursurile gimnaziului, după cum se vede din publicarea listelor suplimentare referitoare la cei ce au fost admişi în răgazul reclamaţiei; el a admis chiar institutorii de şcoli primare; relativ la acest punct, la care guvernul a dat o extindere mai mare literei firmanului imperial, semnatarii protestului au fost deci prea grăbiţi să se inspire în plîngerile lor de lista iniţială, fără să aştepte rezultatul reclamaţiilor în răgazul de 30 zile.

Protestul susţine că sarcina ipotecară este un pretext şi că mai mulţi proprietari au putut să aibă 300 de fălci de pămînt rămase libere de ipotecă.

Lăsăm deoparte consideraţia că firmanul imperial, ca şi soluţia dată de ministerul Sublimei Porţi, pretinde ca eligibilul şi alegătorul *să aibă* în proprietate cantitatea cerută şi nu numai nominal, şi ca, de fapt, bunul să aparţină creditorilor săi, dar, pentru a convinge mai mult pe acei ce sînt în dubiu în această privinţă, cităm termenii legii fundamentale a ţării, § 597 din Codul Civil, unde se spune că „ipoteca se extinde asupra tuturor părţilor obiectului angajat, care sînt fără restrîngere, proprietatea debitorului ipotecat, precum şi asupra sporului de gaj şi asupra accesoriilor etc., etc.“.

Protestul spune, de asemenea, că soţii nu mai au dreptul pe care li-l dă legea civilă, dreptul de a reprezenta bunurile soţiilor lor. Dar chiar legislaţia din Moldova pretinde ca soţul să nu aibă dreptul de a reprezenta în faţa tribunalelor bunurile soţiei fără o procură expresă

https://biblioteca-digitala.ro

și legalizată din partea soției. Și dacă femeile măritate puteau să fie reprezentate de soții lor, pentru a fi consecvenți, trebuia să admitem, de asemenea, ca femeile nemăritate să se prezinte în persoană sau să-și trimită împuterniciții în Divan.

Afirmația conform căreia un mare număr de partizani ai Unirii ar fi fost îndepărtați, fie din cauza insuficienței pămînturilor lor, fie că proprietățile lor nu sînt delimitate, fie că nu au justificat prin document că au vîrsta necesară, nu reprezintă decît un abuz de cuvinte etalate fără o bază ; în loc de a vorbi de un mare număr de excluși sub aceste diferite pretexte, protestul ar fi făcut mai bine să numească una singură dintre aceste persoane, din cele excluse în așa mare număr pentru astfel de motive.

În ceea ce privește indigenatul, să ni se arate un singur moldovean adevărat exclus ca străin, în timp ce, dimpotrivă, mulți străini s-au strecurat în liste și figurează acolo ca fiind de sînge moldovean. Protestul, în timp ce susține ⟨că persoane⟩ avînd drepturi au fost excluse din listele electorale, are inconsecvența să spună că multe persoane fără drepturi au fost înregistrate în ele. Această considerație nu are nici ea nevoie de comentariu, nici plîngerile contra Comitetelor de revizie, ele fiind stabilite și compuse în conformitate exactă cu firmanul imperial.

Aceia care declară în protestul lor că sînt hotărîți să se țină deoparte și să nu ia parte la alegeri, aceia, chiar în momentul cînd semnau protestul, își întocmeau, de asemenea, reclamațiile pe lîngă comitete pentru a fi înscriși. Intrigile și eforturile lor (au fost făcute) pentru a se asigura, și ei nu ar fi protestat sprijinindu-se, de data aceasta, pe motive justificate.

În fine, se cunoaște cifra populației din Moldova, se știe că numărul de persoane înscrise în listele electorale și care au luat parte la alegeri, se apropie de 200.000. Se știe, de asemenea, cît de mare este numărul străinilor și, mai ales, al evreilor din țară.

Dar ce alt răspuns se poate da atunci cînd protestul zice că *marea majoritate a alegătorilor* a fost eliminată în masă. Înalții comisari, cărora le este adresat protestul, sînt ei oare lipsiți de orice noțiune asupra statisticii populației din Moldova ? sau cîteva persoane nemulțumite și mai mult sau mai puțin deziluzionate ar forma această mare majoritate, față de aproape 200 de mii de moldoveni care au fost chemați și au participat la alegeri ? sau, în fine, acești oameni care îndrăznesc să spună că ei formează țara nu sînt ei oare susceptibili să spună, în nepăsarea lor, orice altă fantezie care le-ar trece prin minte ? Cum să se explice că adevărații moldoveni, învestiți cu drepturile lor, posesori ai proprietăților lor, au fost toți intimidați de guvernul caimacamului, în timp ce aceia care nu au nici un drept îndrăznesc să protesteze contra caimacamului în termenii cei mai indecenți ?

Căimăcămia, luptîndu-se chiar de la început cu acuzații premeditate, a putut cu mare greutate, după cum toată lumea știe, să facă față evoluției lucrărilor curente și oamenii de bună credință i-au reproșat întotdeauna un exces de moderație.

https://biblioteca-digitala.ro

Destituirea caimacamului a fost de o sută de ori proclamată de ziare pentru a paraliza, ceea ce a și făcut în realitate, orice influență morală a sa, în care el ar fi încercat în van să găsească un auxiliar presupus, chiar dacă ar fi născuit s-o ia înaintea opiniilor.

Este oare demascată, în fine, manevra vicleană a protestului cu privire la care există încă o mare îndoială că a putut să fie acoperit de mii de semnături ? dar, ceea ce nu lasă nici o îndoială este că la exprimarea țării în ce privește compoziția Divanului au participat nu mii, ci sute de mii de persoane, adică adevărata mare majoritate a țării !

199

[Londra], 8/20 august 1857.

Lord Clarendon către Stratford de Redcliffe : Discuția avută cu Musurus pașa referitoare la recomandarea pe care el — Stratford — urmează s-o facă Porții în ceea ce privește anularea imediată a alegerilor din Moldova. Guvernul britanic regretă întîrzierea care s-a produs în această privință și consideră indispensabil ca Poarta să adopte sfatul oferit de Anglia și Franța.

Dft. F.O., August 20, 1857.
Lord Stratford de Redcliffe
No. 761

My Lord,

I inclose for Your Excellency's information a copy of a telegraphic despatch from the Porte [1], which was this morning given to me by Monsieur Musurus.

I informed Monsieur Musurus that positive instructions had been sent to Your Excellency to recommend to the Porte the immediate annullment of the elections in Moldavia, and that I had reason to believe that similar instructions had been sent on the 15th instant by the Austrian Government to the Internuncio ; that the Porte was therefore in a position to inform the two Representatives that, in consequence of the unanimous request of all the Powers, the elections would be annulled. I added that Her Majesty's Government much regretted the delay that had taken place, and which should at once be put an end to, as we considered it indispensable for the Porte to adopt the advice offered to it by England and France.

I inclose a copy of a telegram on this point, which I have sent this afternoon to Sir Hamilton Seymour [2].

〈Clarendon〉

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1249, nepaginat.

https://biblioteca-digitala.ro

Ciornă
Lord Stratford de Redcliffe
Nr. 761

Ministerul Afacerilor Externe
20 august 1857

Excelenţă,

Anexez pentru informarea Excelenţei voastre o copie a depeşei telegrafice ⟨primite⟩ de la Poartă [1], ce mi-a fost înmînată azi-dimineaţă de domnul Musurus.

Am informat pe domnul Musurus că au fost trimise intrucţiuni ferme Excelenţei voastre să recomande Porţii anularea imediată a alegerilor din Moldova şi am motiv să cred că instrucţiuni similare au fost trimise la 15 curent de guvernul austriac şi internunţiului; drept urmare, Poarta era deci în situaţia să informeze pe cei doi reprezentanţi că alegerile vor fi anulate ca o consecinţă a cererii unanime a tuturor puterilor. Am adăugat că guvernul Maiestăţii sale a regretat foarte mult întîrzierea ce a avut loc şi căreia trebuie să i se pună imediat capăt, întrucît considerăm că este indispensabil ca Poarta să adopte recomandarea făcută ei de Anglia şi Franţa.

Anexez o copie a unei telegrame despre această problemă, pe care am trimis-o în această după-amiază domnului Hamilton Seymour [2].

⟨Clarendon⟩

[1—2] Lipsesc din volum.

200

Bucureşti, 9/21 august 1857.

H. L. Bulwer către Lord Clarendon: Sugestii privind instrucţiunile ce ar urma să fie trimise comisarului francez în Principate, Talleyrand, după acordul de la Osborne.

Sir H. Bulwer to Lord Clarendon

Bucharest, August 21, 1857
Received 22 august

Decypher

I have neither told M. Talleyrand nor anyone of private arrangement. M. Liehmann has just heard of it, I do not think Talleyrand has; but should any wish exist at Constantinople to defeat the arrangement it would be easy to gratify that wish by making it known.

I am disposed to think that M. Talleyrand should only at present be told, and stringently to act cordially with me; and as I shall act fairly, he will be able to do this; no doubt however some of his colleagues and some of the people here will still wish to inspire him with Russian Party spirit.

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 242—242 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Descifrare

Sir H. Bulwer către lordul Clarendon
București, 21 august 1857
Primită la 22 august

Nu am spus nici domnului Talleyrand, nici altcuiva despre aranjamentul confidențial. Domnul Liechmann a auzit chiar acum de el, dar nu cred că și domnul Talleyrand, dar dacă la Constantinopol există vreo dorință ca să se anuleze aranjamentul, ar fi ușor să se satisfacă dorința, făcîndu-l cunoscut.

Sînt dispus să cred că domnului Talleyrand trebuie să i se spună numai acum și să acționeze cît mai cordial cu mine și, întrucît voi acționa cinstit și el va putea să o facă ; totuși, fără îndoială, unii dintre colegii săi și cîteva persoane de aici vor dori încă să-i insufle spirit de partid pro rus.

201

Therapia, 12/24 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Anunță adoptarea de către Consiliul de Miniștri otoman a sfatului dat de guvernul britanic privind anularea alegerilor din Moldova. Acceptarea Porții va fi imediat transmisă celor șase puteri garante.

No. 749

Therapia, August 24th 1857

My Lord,

I have the honour to forward to Your Lordship this day (noon) the following cyphered Telegram :

"The Council has adopted entirely the advice of Her Majesty's Government respecting the Moldavian Elections. The Sultan's sanction is expected in the course of the day. The Porte's orders will then be sent to the Kaimakam. The Porte's Commissioner will also be directed to communicate to the Commission what concerns the Wallachian decision. The Porte's acceptance will be telegraphed immediatly to the six Courts, with a request to the four to make it known to their respective Representatives here, who will, nevertheless, have private notice of it at once. All this would have been forwarded yesterday, had not Aali Pasha's private note informing me of the Council's decision been taken by mistake of the Messenger to Mr. Thouvenel, who, after opening it, sent it back to the Porte with excuses instead of sending it on to me, according to the direction".

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1269, f. 213—214.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 749 Therapia, 24 august 1857

Excelență,

Am onoarea să expediez Excelenței voastre azi (la amiază) următoarea telegramă cifrată :

„Consiliul ⟨otoman⟩a adoptat complet sfatul guvernului Maiestății sale ⟨britanice⟩ referitor la alegerile din Moldova. Se așteaptă în cursul zilei sancționarea lui de către sultan. Ordinele Porții vor fi trimise atunci caimacamului. Comisarul Porții va fi, de asemenea, îndrumat să comunice Comisiei ⟨europene⟩ la ce se referă deciziile pentru Valahia. Acceptarea Porții va fi telegrafiată imediat celor șase curți, cu o cerere către cele patru să o facă cunoscută reprezentanților lor de aici, care, cu toate acestea, vor avea o înștiințare despre ea imediat. Toate acestea ar fi fost expediate ieri, dacă nota lui Aali pașa, prin care mă informa de decizia Consiliului nu ar fi fost luată din greșeală de mesagerul domnului Thouvenel ; acesta, după ce a deschis-o, a trimis-o din nou la Poartă, cu scuze, în loc să mi-o trimită mie, conform adresei".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

202

București, 13/25 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Speră ca problemele legate de aplicarea firmanului să fie cît mai curînd rezolvate la Constantinopol. Recomandă în acest sens ca interpretarea acestui act pentru fiecare principat să se facă de către comisie. Necesitatea instituirii unui tribunal de apel independent în chestiunile electorale, ca o garanție împotriva abuzurilor autorităților locale.

Nr. 186 Bucharest, 25 August, 1857

My Lord,

I have this day forwarded to Your Lordship the following telegram in Cypher.

"As I cannot but suppose that matters will soon be definitively aranged at Constantinople, and as most of the difficulties that have occurred with respect to the carrying out of the Firman, have been, in consequence of the want a clear and uniform explanation of its meaning of a regular system of control over its execution, and of a proper and independent tribunal to do justice in complaints against the conduct of the provincial administration in electoral matters, I recommend that those points should now be especially provided for, and first I would have the R⟨epresentatives⟩ determine, or enjoin the commissioners to determine the fitting interpretation of the Firman

https://biblioteca-digitala.ro

for each Principality. Secondly, I would have the Commissioners instructed to see that the said interpretation is properly acted up to by each kaimakam. Thirdly, I would have appointed (as a complement to the Firman) a high and independent tribunal of appeal over the mere district comittees of revision as a guarantee against the abuses of local authorities".

I have the honor..

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1282, f. 250—251.

■

Nr. 186 București, 25 august 1857

Excelență,

Am expediat azi Excelenței voastre următoarea telegramă cifrată :

„Întrucît nu pot decît să presupun că în curînd lucrurile vor fi definitiv aranjate la Constantinopol și întrucît majoritatea greutăților care s-au ivit cu referire la executarea firmanului au fost o consecință a necesității unei explicații clare și uniforme a înțelesului său, a unui sistem regulat de control asupra executării sale și a unui tribunal propriu și independent pentru a face dreptate plîngerilor contra conduitei administrației provinciale în afacerile electorale, recomand ca acele puncte să fie acum prevăzute în mod special și, în primul rînd, aș dori ca reprezentanții să determine sau să ordone comisarilor să determine interpretarea potrivită a firmanului pentru fiecare principat. În al doilea rînd, aș dori ca să fie instruiți comisarii să observe ca interpretarea în cauză să fie corect executată de fiecare caimacam. În al treilea rînd, aș dori numirea (ca un supliment la firman) a unui înalt tribunal de apel, independent, peste comitetele județene simple de revizie, ca o garanție contra abuzurilor autorităților locale".

Am onoarea...

H. L. Bulwer

203

Therapia, 13/25 august 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Confirmă primirea telegramei în care se exprimă surprinderea Foreign Office-ului că nu a fost informat încă despre acțiunea ce urma s-o întreprindă împreună cu ambasadorul Austriei pentru a determina Poarta să accepte anularea alegerilor din Moldova. I se cere să părăsească Constantinopolul împreună cu reprezentanții celorlalte patru puteri, dacă guvernul otoman continuă să se împotrivească.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 751 Therapia, August 25, 1857

My Lord,

I have had the honour to receive this day (1.P.M.) from Your Lordship the following cyphered Telegram :

"We are surprised at not having heard from Your Excellency that you and the Internuncio have received the assent of the Porte to the measure which in pursuance of the orders sent to you and to him many days ago you must have conjointly advised the Porte to take and I have now to instruct you that if the Porte has not annulled the Elections in Moldavia, and if in consequence of those Elections not having been annulled the Representatives of the Four Powers leave Constantinople you will without least delay follow their exemple and go to Vienna there to wait for further instructions".

I have the honour...

Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 430 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1260, f. 221—222.

■

Nr. 751 Therapia, 25 august 1857

Excelenţă,

Am avut onoarea să primesc azi (ora 1 p.m.) de la Excelenţa voastră următoarea telegramă cifrată :

„Sîntem surprinşi de a nu fi auzit de la Excelenţa voastră că dv. şi internunţiul aţi primit asentimentul Porţii la măsura pe care, ca urmare a ordinelor trimise dv. şi lui acum mai multe zile, trebuia să o fi recomandat împreună Porţii să o adopte, şi acum trebuie să vă informez că, dacă Poarta nu a anulat alegerile din Moldova şi dacă, drept urmare a acelor alegeri neanulate, reprezentanţii celor patru puteri părăsesc Constantinopolul, va trebui ca şi dv., în cel mai scurt timp, să le urmaţi exemplul şi să plecaţi la Viena, aşteptînd acolo alte instrucţiuni".

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

204

Therapia, 14/26 august 1857.

Stratfordd e Redcliffe către lord Clarendon : Confirmă care l-au determinat să aştepte noi instrucţiuni în legătură cu recomandarea ce urma să o facă Porţii în chestiunea anulării alegerilor din Moldova după înţelegerea de la Osborne. Acţiunile întreprinse după primirea mesajului din 21 august în aceeaşi problemă. Anexează notele

https://biblioteca-digitala.ro

diplomatice adresate Porții în acest sens. Anunță probabila reluare a relațiilor diplomatice dintre Franța și Poartă.

No. 756 Therapia, August 26, 1857

My Lord,

The various telegraphic messages which I have lately had the honor to transmit to Your Lordship, contain so much of what has occurred with reference to the question of the Principalities, that little remains on the present occasion but to forward copies of the documents which have passed on that subject since the departure of the last messenger.

Observing, however that Your Lordship appears to have apprehended some unnecessary delay in the communication and acceptance of the advice tendered by the British and Austrian Cabinets to His Majesty the Sultan, I beg to premise in explanation that I was led to expect some further or more positive instruction from the terms employed in Your Lordship's message of the 13th, namely, "that the Turkish Government should do what *we are going to recommend*". As I had already disposed the Sultan's Ministers to accept that recommendation by communicating to them the substance of the first message respecting the Osborne arrangement, and as no intimation had been made at that time of a resolution taken by the four Governments to order the departure of their respective Ministers, if in three days instructions to annul the Moldavian Elections were not dispatched by the Porte to Iassy, I saw no danger in waiting, and thought it my duty to do so, until I received Your Lordship's message of the 20th directing me to proceed without further delay.

The last mentioned message reached me on the 21st and early next day, after consulting with the Internuntio, I sent Mr. Moore to Aali Pasha with instructions to press the advice of Her Majesty's Government on the Porte's acceptance, recommending *expedition* as to what regarded the Moldavian Elections, and *secrecy* as to all which concerned the ultimate relinquishment of every scheme for uniting the two Principalities under a single Governor.

In order to secure the first object, it was necessary to satisfy the Porte on the second, though more essential point, and in order to effect this purpose, I selected that mode of communication which would make the least degree of formality.

A simple unsigned Memorandum was the vehicle by which I reported to Aali Pasha what had been previously submitted to him by the Turkish Ambassador in London as well as by me.

The point of secrecy was again introduced in the body of the paper, a copy of which [1] is forwarded herewith for Your Lordship's more complete information. It was received with satisfaction by the Ottoman Minister for Foreign Affairs who promised to attend to my injunctions, and to take the sense of the Council upon it in the course of the ensuing day.

https://biblioteca-digitala.ro

The Internuntio followed at a later hour with a communication of similar form, expressed, as he had assured me, in terms of the same purport varied only with reference to the special position of Austria as to the agreement, whether secret or ostensible, effected at Osborne.

The Council having accepted our joint advice on the 23d instant, and the Sultan having given his final sanction to it on the 24th the necessary orders were forthwith dispatched by telegraph to the Caimacam of Moldavia. Information thereof was at the same time transmitted to the Turkish Representatives at the six Courts, and the Ministers, who were to act respectively for the French Embassy and the three co-operating Legations in the event of their departure. were requested to acquaint Monsieur Thouvenel, and his colleagues in the rupture, with those proceedings.

Copies of several documents in question are forwarded herewith [2]. A note is to be addressed to Aali Pasha by Baron Prokesch and myself informing us officially of the same, and I shall avail myself of the earliest opportunity to convey it to Your Lordship.

The French interpreter has since visited Aali Pasha by order of his chief, and it is to be presumed that the diplomatic relations so wantonly broken off, will be almost immediately resumed.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Anexă

Therapia, 9/21 august 1857.

Memorandum adresat lui Aali pașa, ministrul de externe al Porții, de către Stratford de Redcliffe, prin care sfătuiește guvernul otoman, în numele Angliei, să anuleze alegerile din Moldova.

Copy

Le Sultan Abdul Medjid ayant maintenu sa position comme un des co-signataires du Traité de Paris et revendiqué, a son grand honneur, l'indépendance de sa Souveraineté par une ferme résistance à la demande des quatre Puissances, le Gouvernment Britannique est d'avis que Sa Majesté Impériale pourrait avec touts sûreté et sans déroger à sa dignité consentir à l'annulation des Elections Moldaves, par déférence pour les voeux de tous les co-signataires du traité, et par la considération que, des doutes, bien ou mal fondés, ayant été jetés sur la stricte légalité des listes électorales, il importe que les Divans soient regardés aux yeux de tous comme représentant l'opinion des populations respectives conformément à l'intention des Puissances.

Ayant cet objet en vue et désireux en même temps d'assurer le rétablissement des relations diplomatiques entre la France et la Turquie le Gouvernement Britannique conseille à la Porte d'annuler les élections et de permettre que, dans un délai de 15 jours à dater de l'arrivée

https://biblioteca-digitala.ro

de ses ordres à Iassy, les listes électorales soient révisées sur la base convenue dans la Conférence du 30 Mai.

Il est à présumer que la Sublime Porte hésitera d'autant moins à agréer ces Conseils qu'Elle a déjà acquis la connaissance fondée que par suite d'un accord entre les Gouvernements d'Angleterre et de France, ces deux Puissances, quelque soit l'opinion émise par les Divans, maintiendront, au moyen de la Souzeraineté du Sultan, et emploieront leurs meilleurs efforts pour établir une organisation des deux Principautés propre à leur assurer, autant qu'il soit possible, des lois uniformes dans les départements de la Justice, du Militaire, et de la Finance, sous le Gouvernement d'un Hospodar ou Prince séparé pour chaque Principauté, avec des administrations séparées et des Ministres distincts et séparés pour chacune des deux.

Il est entendu que pour le présent cet arrengement, en ce qui regarde la résolution de renoncer à toute idée d'unir les Principautés, sous un seul Hospodar où Prince, doit être de nécessité tenu pour confidentiel et même secret.

L'Ambassadeur d'Angleterre ayant ainsi exécuté les ordres de Son Gouvernement se permet d'exprimer tout son espoir que la Sublime Porte, y verra une preuve de cette amitié cordiale qui ne cesse jamais de se manifester dans les circonstances difficiles, et que Sa Majesté le Sultan y puisera un nouveau motif pour agréer le conseil qu'on vient de lui offrir.

Therapia
le 21 Août 1857

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 430; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1269, f. 245—256.

■

Nr. 756 Therapia, 26 august 1857

Excelență,

Diferitele mesaje telegrafice pe care am avut recent onoarea să le transmit Excelenței voastre conțin atît de mult din ceea ce s-a întîmplat în legătură cu problema Principatelor, încît nu mai rămîne, cu această ocazie, decît să expediez copii ale documentelor schimbate asupra acelui subiect de la plecarea ultimului mesager.

Remarcînd totuși că Excelența voastră pare să se fi temut de o întîrziere inutilă în comunicarea și acceptarea recomandării propuse de guvernele britanic și austriac Maiestății sale sultanului, am onoarea să încep prin a explica faptul că am fost determinat să aștept o altă instrucțiune, mai precisă, după termenii folosiți în mesajul dv. din 13, anume „că guvernul turc trebuie să facă tot *ce vom recomanda noi*". Întrucît eu hotărîsem pe miniștrii sultanului să accepte acea recomandare, comunicîndu-le conținutul primului mesaj referitor la aranjamentul de la Osborne și, întrucît în acel moment, nici o înștiințare nu fusese făcută de cele patru guverne despre o hotărîre luată pentru a ordona plecarea miniștrilor lor respectivi, dacă în trei zile instrucțiuni de anulare a alegerilor din Moldova nu ar fi fost trimise de către Poartă la

https://biblioteca-digitala.ro

Iași, nu am văzut nici un risc să aștept și am considerat că este de datoria mea să fac astfel, pînă cînd am primit mesajul Excelenței voastre din 20, care mă îndruma să acționez fără vreo altă întîrziere.

Mesajul ultim menționat a ajuns la mine pe data de 21 și, a doua zi devreme, după ce m-am consultat cu internunțiul, am trimis pe domnul Moore la Aali pașa cu instrucțiuni să insiste asupra acceptării de către Poartă a sfatului guvernului Majestății sale ⟨britanice⟩ recomandînd *promptitudine* în ceea ce privește alegerile din Moldova și *discreție* asupra a tot ce se referă la totala abandonare a oricărui plan de unire a celor două principate sub o singură cîrmuire.

Pentru a se asigura primul obiectiv, era necesar să se satisfacă Poarta cu privire la cel de-al doilea, deși acesta era un punct mai esențial și, pentru a realiza acest scop, am ales acel mod de a comunica menit să facă impresia necesară, dar avînd un grad mic de formalism.

Acest mod era un simplu memoriu, nesemnat, prin care raportam lui Aali pașa ceea ce-i fusese anterior prezentat de ambasadorul turc la Londra, ca și de mine.

Referirea la discreție era din nou introdusă în cuprinsul documentului, din care anexez la aceasta o copie [1] pentru informarea mai completă a Excelenței voastre. Ministrul otoman pentru afaceri externe l-a primit cu satisfacție și a promis să se conformeze intervenției mele și să vadă care este punctul de vedere al Consiliului asupra acesteia, în cursul zilei următoare.

Internunțiul a urmat mai tîrziu cu o comunicare într-o formă similară, exprimată, după cum m-a asigurat, în termeni cu aceeași semnificație, variind numai cu referire la poziția specială a Austriei asupra înțelegerii, fie secrete, fie pe față, de la Osborne.

Consiliul, acceptînd avizul nostru comun la 23 curent și sultanul dînd sancțiunea sa finală acestuia la 24, ordinele necesare au fost imediat expediate telegrafic caimacamului din Moldova. Informații despre aceasta au fost, în același timp, transmise reprezentanților turci la cele șase curți și miniștrii, care trebuiau să acționeze în conformitate pe lîngă ambasada franceză și cele trei legații ce au colaborat cu ea în eventualitatea plecării ⟨titularilor⟩ lor, au fost solicitați să informeze pe domnul Thouvenel și pe colegii săi despre acele ordine.

Anexez aici copii ale mai multor documente în cauză [2]. O notă urmează să fie adresată lui Aali pașa de către baronul Prokesch și de mine prin care ⟨îi cerem⟩ să ne informeze oficial de aceasta, și voi folosi prima ocazie ca să o transmit Excelenței voastre.

Interpretul francez a vizitat de atunci pe Aali pașa din ordinul șefului său și se presupune că relațiile diplomatice, rupte fără motiv întemeiat, vor fi aproape imediat reluate.

Am onoarea... Stratford de Reedcliffe

Anexă

Copie

Sultanul Abdul Medjid menținîndu-și poziția, ca unul dintre cosemnatarii Tratatului de la Paris și revendicînd, spre onoarea sa,

https://biblioteca-digitala.ro

independența suveranității sale printr-o rezistență fermă la cererea celor patru puteri, guvernul britanic este de părere că Maiestatea sa imperială ar putea, în toată siguranța și fără să-și piardă din demnitate, să consimtă la anularea alegerilor din Moldova din condescendență pentru dorințele tuturor cosemnatarilor tratatului și, considerînd că s-au ivit îndoieli, bine sau rău întemeiate, cu privire la stricta legalitate a listelor electorale, este necesar ca Divanurile să fie privite de toți ca reprezentînd opinia populațiilor respective, în conformitate cu intenția Marilor puteri.

Avînd acest scop în vedere și doritor, în același timp, să asigure restabilirea relațiilor diplomatice între Franța și Turcia, guvernul britanic sfătuiește Poarta să anuleze alegerile și să permită ca, într-un interval de 15 zile din momentul sosirii acestor ordine la Iași, listele electorale să fie revizuite în baza celor convenite la conferința din 30 mai.

Este de presupus că Sublima Poartă va ezita cu atît mai puțin să fie de acord cu aceste îndrumări, cu cît ea a fost deja informată că, în urma unei înțelegeri între guvernele Angliei și Franței, aceste două puteri, oricare ar fi opinia emisă de Divanuri, vor menține suzeranitatea sultanului, și vor face cele mai mari eforturi pentru stabilirea unei organizări în cele două principate capabilă să le asigure, atît cît este posibil, legi uniforme în domeniile justiției, armatei și finanțelor, sub guvernarea separată a cîte unui domn sau prinț în fiecare principat, cu administrații separate și ministere distincte și separate pentru fiecare din ele.

Se înțelege că, pentru moment, acest aranjament în ceea ce privește hotărîrea de a renunța la orice idee de a uni Principatele sub un singur domn sau prinț, trebuie să fie neapărat considerat ca fiind confidențial și chiar secret.

Ambasadorul Angliei, executînd astfel ordinele guvernului său, își permite să exprime toată speranța sa că Sublima Poartă va vedea în aceasta o dovadă de prietenie cordială care nu încetează niciodată să se manifeste în împrejurări dificile și că Maiestatea sa sultanul va găsi în aceasta un nou temei să fie de acord cu sfatul ce i s-a oferit.

Therapia
21 august 1857

---

[1] Vezi anexa.
[2] Lipsesc din volum, implicit din microfilm.

205

București, 16/28 august 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Respinge acuzațiile cu privire la nerespectarea instrucțiunilor Conferinței de la Paris referitoare la rolul și împuternicirile comisiei. Opinia lui este că „originea" tuturor dificultăților s-a aflat la Constantinopol. Menționează cîteva din împrejurările care au dus la crearea situației precare din

https://biblioteca-digitala.ro

ultimele luni. Propune restrîngerea acţiunii comisiei în limitele fixate de Conferinţa de la Paris şi eliberarea ei de sarcina de a veghea la aplicarea firmanului.

Nr. 191 Bucharest, 28 August 1857

My Lord,

I beg to thank Your Lordship for communicating to me Your Lordship's despatch No. 1180 to Earl Cowley with regard to confining the powers of the commission within the limits which the original instructions assigned to it.

I am almost certain, from the general tenor of Your Lordship's communication, that the complaint which you make with respect to the disregard of the Paris instructions refers rather to certain comissioners whom Your Lordship may conceive to have shown this disregard than to the Commission collectively. Nevertheless, as Your Lordship speaks of the Commission in general terms, I cannot help seeing that this complaint may be held to apply to the acts of the Commission as a body, which I should doubly regret; first because I should thus be one of those against whom this complaint is addressed, secondly, because I am really ignorant of any instance in which the Commission as a whole has voluntarily disregarded the instructions of Paris, or arrogated to itself any power which it was not expressly called upon to exercise.

I always felt indeed as Your Lordship is aware that when it was determined by the firman to send the Commissioners here with the charge of overlooking the elections, this resolution was in some degree altering the position which the Congress at Paris had originally assigned to it; and I still deem that the elections should have taken place under the sole responsibility of the Porte and the R.R. who draw up the Firman, and the Commissioners should have been charged with no sort of responsibility concerning them, unless indeed the nature of the duty they were entrusted with was clearly pointed out, and an adequate power given them for executing it. At the conference which took place at Emirghian my opinions on this subject were made known; but at all events the decision adopted in this point was not adopted by the Commissioners themselves, nor was it subsequently acted upon in any instance that I am acquainted with without due authority.

In fact there are only two cases of any importance in which the Commission (I always speak of the Commission as a body) has acted at all, since being in the Principalities: the first related to receiving complaints or petitions, the other to interpreting, in conjunction with the Prince Caimakam of Wallachia, different passages in the Firman on which had required explanations. Now, in regard to the first case, I think it must be admitted that if the Commissioners were to be here and to exercise any sort of control over electoral abuses, or even to have a fair oportunity of reporting thereupon to their respective Governments, they could not consistently and decorously refuse to receive the complaints or petitions to which I allude. They did so however, let

https://biblioteca-digitala.ro

it be remarked, under the most guarded restrictions, and Your Lordship, and indeed every Cabinet concerned in their decision sanctioned the conduct they had adopted whilst the only result it has produced has been that of calling the attention of those Governments (amongst which I ought to name in the first rank Her Majesty's) who are anxious that the elections in the Principalities should be regularly conducted — to very great irregularities therein.

In the second case, the commissioners were so far from assuming that right of interpreting the firman which they finally exercised, that when Prince Ghyka first expressed his doubts on certain points they referred him at once to the Porte and the R.R.; and indeed since the Porte and the R.R. had refused to give the Commissioners when at Constantinople full explanations as to the firman, it was proper that the Porte and the R.R. should themselves explain that document to the Caimakam of Walachia. The Porte and the R.R. however, singularly enough, referred this task back again to the Commissioners. Now when the dispatch doing this was presented to them two months had been already lost in references; and although in my opinion they might still have declined to have anything to do with an affair which did not properly concern them, they could hardly have done so without great delay and detriment to the public service.

It can hardly therefore be said that the duty which the Commission in this particular fulfilled was presumptuously undertaken whilst it is to be inferred that it was adequately exercised, inasmuch as that its result not only gave universal satisfaction to one province, but is now about to be adopted as far as local circumstances admit to the adjoining Principality.

I cannot help observing indeed that, as far as I am able to form an opinion, the origin of every difficulty that has occurred has been in Constantinople. First came a Firman which it must now be admitted was vague and imperfect, then a refusal to explain that firman to Commissioners; then a loss of two months when the Caimakam of Wallachia requested explanations concerning it; then an instruction to the Commissioners to interpret to others that every document which had not been duly expounded to themselves; then an uncertainty as to whether one law was to receive two interpretations; then an enigmatic decision which added to the perplexity which it ought to have dispelled; then a rejection of any further understanding or compromise with respect to this decision altho all the parties concerned in giving it differed as to what it meant to establish; then a violent determination to continue the Moldavian elections without any settlement as to the point on which their legality depended; then a suspension of all relations with the Porte. Everyone of these circumstances relates, as I have ventured to observe, to the conduct of those directing affairs in the Turkish Capital; and whilst the Commission itself has had nothing to do in the creation of these circumstances, I think it will be found that almost all the faults which the Commissioners may have separately fallen into, are to be traced to them. Some of these faults are doubtless much to be regretted, and I most entirely concur with Your Lordship in considering that if other duties are not clearly marked out for the commission, and full

https://biblioteca-digitala.ro

authority given at the same time for the due and adequate execution of such duties, it will be in every way desirable to restrict the action of the Commissioners rigidly within the limits assigned by the instructions of Paris, and to relieve them from every sort of control over, or connection with the explanation or execution of a Firman which they had no hand in framing, and have never had adequate authority to see fairly carried out : for which reasons I trust that Count Walewski will at once acquiesce in Your Lordship's proposal.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. Londra, F.O. 78/vol. 1 282, f. 280—285 v.

■

Nr. 191 București, 28 august 1857

Excelenţă,

Am onoarea să mulţumesc Excelenţei voastre pentru că mi-a comunicat depeşa Excelenţei voastre nr. 1 180 către Contele Cowley cu referire la restrîngerea puterilor Comisiei în limitele pe care instrucţiunile iniţiale i le-au atribuit.

Sînt aproape sigur, din conţinutul general al comunicării Excelenţei voastre, că nemulţumirea exprimată în legătură cu nerespectarea instrucţiunilor de la Paris se referă mai degrabă la anumiţi comisari, despre care Excelenţa voastră poate presupune că au dovedit această nerespectare, decît la comisie în totalitate. Cu toate acestea, întrucît Excelenţa voastră vorbeşte de comisie în termeni generali, nu mă pot opri să observ că această reclamaţie poate fi considerată că se aplică la actele comisiei ca un corp constituit, ceea ce aş regreta de două ori : în primul rînd pentru că aş fi unul dintre cei contra căruia se adresează această plîngere, şi în al doilea rînd pentru că, într-adevăr, nu ştiu vreo împrejurare în care comisia, în ansamblu, nu a respectat instrucţiunile de la Paris sau şi-a arogat fie şi vreo putere pe care nu era chemată în mod expres să o exercite.

Întotdeauna am considerat, într-adevăr, după cum Execelenţa voastră, ştie, că atunci cînd s-a hotărît prin firman să se trimită comisari aici cu sarcina de a supraveghea alegerile, această rezoluţie modifica în oarecare grad poziţia pe care Congresul de la Paris i-a atribuit-o iniţial şi consider şi acum că alegerile trebuia să fi avut loo sub singura responsabilitate a Porţii şi a reprezentanţilor care au elaborat firmanul, iar comisarii nu trebuia să fi fost însărcinaţi cu vreo responsabilitate referitoare la ele, afară numai dacă, într-adevăr, natura îndatoririi încredinţate era clar specificată şi li se dai o putere corespunzătoare pentru a o executa. La Conferinţa care a avut loc la Emirghian, am făcut cunoscute opiniile mele asupra acestui subiect, dar, în orice caz, decizia adoptată asupra acestui punct n-a fost adoptată de înşişi comisarii, nici nu s-a acţionat ulterior conform ei în nici o împrejurare, după cum am fost informat fără cuvenita autoritate.

https://biblioteca-digitala.ro

De fapt sînt numai două cazuri de o oarecare importanță în care comisia (întotdeauna vorbesc de comisie ca de un corp) a acționat cît de cît, de cînd este în Principate : primul se referă la primirea plîngerilor sau petițiilor, celălalt la interpretarea, împreună cu prințul caimacam al Valahiei, a diferite pasaje din firman asupra cărora era nevoie de explicații. Acum, cu referire la primul caz, cred că trebuie să se admită că, dacă comisarii trebuiau să fie aici și să exercite vreun fel de control asupra abuzurilor electorale, sau chiar să aibă o ocazie favorabilă de a raporta guvernelor lor respective despre acestea, ei nu puteau să refuze în mod consecvent și cuviincios să primească plîngerile sau petițiile la care eu fac aluzie. Ei au procedat totuși astfel, trebuie să se remarce, sub restricțiile cele mai prudente, iar Excelența voastră, la fel ca și oricare guvern implicat în decizia lor, a sancționat conduita pe care au adoptat-o, cu toate că singurul rezultat produs a fost acela de a atrage atenția acelor guverne (printre care trebuie să numesc în primul rînd pe cel al Maiestății sale), ce sînt doritoare ca alegerile din Principate să fie conduse corect — din cauza prea marilor nereguli de acolo.

În al doilea caz, comisarii erau atît de departe de a-și asuma acel drept de a interpreta firmanul, pe care în final l-au exercitat, încît atunci cînd prințul Ghica și-a exprimat pentru prima oară îndoielile asupra anumitor puncte, ei l-au îndrumat imediat la Poartă și la reprezentanți și, într-adevăr, întrucît Poarta și reprezentanții au refuzat la Constantinopol să dea comisarilor explicații complete referitoare la firman, era convenabil ca Poarta și reprezentanții înșiși să explice acel document caimacamului Valahiei. Totuși, Poarta și reprezentanții, destul de bizar, au returnat această sarcină din nou comisarilor. Acum, cînd depeșa aceasta le-a fost prezentată, se pierduseră deja două luni cu aceste trimiteri, și, deși, după părerea mea, ei puteau încă să refuze să aibă de-a face cu o afacere care, pe bună dreptate, nu-i privea, nu puteau să procedeze astfel fără o mare întîrziere și în detrimentul interesului public.

În consecință, cu greu se poate spune că îndatorirea pe care a îndeplinit-o comisia în acest caz particular a fost întreprinsă în mod arogant, deși trebuie să se presupună că ea a fost exercitată în mod corespunzător, avînd în vedere că rezultatul său nu numai că a dat satisfacție generală unei provincii, dar acum este pe cale să fie adoptat și în principatul învecinat, atît cît admit împrejurările locale.

Nu mă pot opri să observ, într-adevăr, că, atît cît pot să-mi formez o părere, originea oricărei dificultăți care a apărut a fost la Constantinopol. Mai întîi a venit un firman, care, trebuie să admitem acum, era vag și imperfect, apoi refuzul de a se explica acel firman comisarilor, apoi o pierdere de două luni atunci cînd caimacamul Valahiei a cerut explicații referitoare la firman, apoi o instrucțiune către comisari să interpreteze pentru alții fiecare document care nu le-a fost expus cum se cuvine, apoi o incertitudine referitoare la faptul dacă o lege poate să primească două interpretări, apoi o decizie enigmatică, ce a mărit perplexitatea pe care ar fi trebuit să o risipească, apoi un refuz al oricărui alt acord sau compromis cu referire la această decizie, deși toate părțile implicate în luarea ei aveau păreri diferite în

https://biblioteca-digitala.ro

ceea ce ea urmărea să stabilească, apoi o hotărîre categorică de a continua alegerile din Moldova fără o reglementare a problemei de care depindea legalitatea lor, apoi o suspendare a tuturor relațiilor cu Poarta. Toate aceste împrejurări sînt legate, după cum am îndrăznit să observ, de conduita acelora care dirijează lucrurile în Capitala Turciei și, deoarece comisia însăși nu a avut nimic de-a face cu crearea acestor împrejurări, cred că se va constata că aproape toate greșelile în care au căzut comisarii, în mod separat, urmează să fie atribuite reprezentanților. Unele dintre aceste greșeli sînt, fără îndoială, foarte regretabile și trebuie să mă alătur cu totul Excelenței voastre în a considera că, dacă alte îndatoriri nu sînt clar indicate pentru comisie și nici nu i se acordă, totodată, autoritate completă, pentru executarea cuvenită și corespunzătoare a acestor îndatoriri, va fi, în orice caz, de dorit să se restrîngă acțiunea comisarilor, cu strictețe, între limitele atribuite prin instrucțiunile de la Paris și să fie scutiți de orice fel de control sau de vreo legătură cu explicația sau executarea unui firman, la a cărui redactare nu au contribuit cu nimic și pentru care nu au avut niciodată autoritatea corespunzătoare pentru a-l vedea executat corect ; pentru aceste motive am încredere că contele Walewski va fi imediat de acord cu propunerea Excelenței voastre.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

206

[Londra], 22 august/3 septembrie 1857.

Lord Clarendon către Stratford de Redcliffe : Crede că noile alegeri ar trebui să aibă loc în cincisprezece zile, spre a se evita o revizuire mai formală și mai completă a listelor electorale decît este necesar sau de dorit. Aceasta cu atît mai mult cu cît Franța nu mai urmărește acum obținerea unui Divan favorabil Unirii. Poarta nu va primi nici o scuză din partea contelui Walewski.

Dft. F.O., September 3, 1857
Lord Startford de Redcliffe
Telegraph. Cypher
No. 796

My Lord,

I sent Y⟨our⟩ E⟨xcellency⟩ this day the following telegraphic despatch in cypher.

"We think the elections ought to take place in the fifteen days, otherwise there will be a more formal and complete revision of the lists than is necessary or desired by anybody. The French have now no object in securing a Divan favourable to the Union and Count Walewski said that if the point of revision was conceded then should not particularly enquire how the lists were revised.

https://biblioteca-digitala.ro

There is no question of the Porte accepting the excuse of Count Walewski which will not be offered to it, nor did I learn the excuse from Count Walewski; but if there had been no betrayal of the secret by the Porte, there would have been no denial of it by the French Government".

⟨Clarendon⟩

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/ vol. 1250, nepaginat.

■

Ciornă
Lord Stratford de Redcliffe
Telegramă cifrată
Nr. 796

Ministerul Afacerilor Externe
5 septembrie 1857

Excelență,

Am trimis azi Excelenței voastre următoarea depeșă telegrafică cifrată:

„Credem că alegerile trebuie să aibă loc pînă în 15 zile, altfel va fi o revizuire mai oficială și mai completă a listelor ⟨electorale⟩ decît este necesar sau de dorit de oricine. Acum francezii nu mai au ca obiect asigurarea unui Divan favorabil Unirii și contele Walewski a spus că dacă chestiunea revizuirii a fost admisă, atunci nu mai trebuie o cercetare specială asupra modului cum au fost revizuite listele.

Nu este vorba ca Poarta să accepte scuzele contelui Walewski, care nu-i vor fi prezentate, nici nu am aflat de scuze din partea contelui Walewski; dar, dacă nu ar fi existat o trădare a secretului de către Poartă, nu ar fi fost nici o dezmințire a lui din partea guvernului francez".

⟨Clarendon⟩

207

Orșova, 23 august/4 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Despre starea de spirit prounionistă din județele Vlașca și Mehedinți. Apreciază conduita prefecților drept „loială și neutră".

Nr. 200

Orsova, September 4th 1857

My Lord,

In a recent short excursion along the South Frontier of Wallachia, I have had the opportunity of seeing the general state of opinion in two districts: that of Giurgevo and Turnul Severin; and the opinion expressed in both is decidely Unionist; those who really neither know nor care much about the matter professing the doctrine which is most popular.

https://biblioteca-digitala.ro

I should add that in both these districts I believe the conduct of the prefects to have been fair and neutral ; and if one can only rely upon their assertions and the general tone of their conversation, I should infer that they had received strict orders to be so from the Government.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 9—9v.

■

Nr. 200 Orșova, 4 septembrie 1857

Excelență,

Într-o recentă și scurtă excursie de-a lungul frontierei de sud a Valahiei, am avut ocazia să văd starea generală a opiniei din două județe : acelea ale Giurgiului și Turnului-Severin și opinia exprimată în ambele este hotărît unionistă ; aceia care într-adevăr nici nu cunosc, nici nu se preocupă mult de această chestiune, se declară pentru doctrina cea mai populară.

Trebuie să adaug că, în ambele aceste județe, cred că conduita prefecților a fost corectă și neutră și, dacă se poate avea încredere numai în afirmațiile lor și în tonul general al conversației lor, aș presupune că ei au primit ordine stricte de la guvern să fie astfel.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

208

Orșova, 23 august/4 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Conversația avută cu un prieten al caimacamului N. Vogoride despre guvernarea acestuia și situația din Moldova. Ilegalitățile săvîrșite de caimacam în alegeri în scopul de a obține o majoritate separatistă.

Nr. 201. Orsova, Sept. 4, 1857

My Lord,

I had recently some conversation with a very respectable and sensible man just returned from Iassy, and who friendly to Prince Vogorides, had had many opportunities of knowing particulars with respect to this Government and to the general state of Moldavia. He did not attempt to deny that the Prince had practised and sanctioned many irregularities ; but he added at the same time that this was the more to be regretted, since had he not done so, he would still

https://biblioteca-digitala.ro

have been certain of a majority tho' not perhaps so large a one as he desired.

Such a majority he seemed to think more doubtful now the necessity of proceeding to new Elections having favoured a strong reaction against the policy by which this necessity had been provoked.

But he still seemed to think it possible that the Divan might be rather adverse than favourable to the Union of the two Provinces.

This however he said justly would depend in a great degree on the conduct of the Foreign Agents as well as on that of the Government authorities.

The former errors of the Prince were attributed by him to want of experience and foolish and violent counsels which had led him, he said, into extremes, to which his own disposition was altogether disinclined.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F. O. 78/vol. 1283, f. 11—12.

■

Nr. 201 Orșova, 4 septembrie 1857

Excelență,

Recent am avut o convorbire cu o persoană foarte respectabilă și inteligentă care s-a întors chiar acum de la Iași și care, fiind prieten cu prințul Vogoride, a avut multe ocazii să cunoască cazurile particulare cu referire la guvernarea sa și la situația generală din Moldova. El nu a încercat să nege că prințul a practicat și sancționat multe nereguli, dar a adăugat, în același timp, că acestea erau cu atît mai regretabile, cu cît, dacă nu ar fi procedat astfel, el ar fi fost încă sigur de o majoritate, deși poate că nu tot atît de mare cît o dorea.

El părea să creadă că o astfel de majoritate este mai îndoielnică acum, cînd nevoia de a proceda la noi alegeri a favorizat o reacție puternică în contra politicii prin care această necesitate a fost provocată.

Dar, el încă părea să considere posibil ca Divanul să fie mai degrabă adversar, decît favorabil Unirii celor două provincii.

Totuși, a spus el, pe bună dreptate, aceasta depinde în mare măsură de conduita agenților străini, ca și de aceea a autorităților guvernamentale.

Fostele erori ale prințului erau atribuite de el lipsei de experiență și sfaturilor nechibzuite și violente care l-au dus, spune el, la extreme, pentru care, el personal, nu era deloc înclinat.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Orșova, 23 august/4 septemrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Păreri și comentarii privind alegerile și situația de fapt din Țara Românească. După el, acționîndu-se în înțelegere cu Franța, se evitau noi diferende. Crede că rapoartele trimise lordului Stratford de Redcliffe în legătură cu agitațiile prounioniste ale lui Talleyrand erau exagerate. Califică drept „absurdă" acuzația adusă lui Al. Ghica cum că ar fi devotat Rusiei și Franței și ar favoriza pe ascuns Unirea sub un prinț străin. Recunoaște că aproape fiecare om din Țara Românească „este sau spune că este pentru Unirea celor două principate sub un prinț străin". Este hotărît să păstreze aceeași atitudine imparțială față de N. Vogoride și Al. Ghica.

No. 202 Orsova, September 4th 1857

My Lord,

Your Lordship will see by enclosed Telegraph from Lord Stratford[1] that His Lordship contemplates new questions as to the Elections.

My own view is this : if it is deemed necessary to avoid all such question, let the firman receive from the Porte and Representatives, article by article... * a clear and general explanation and let more independent Electoral Tribunals be formed.

In this manner abuses will be checked, or their consideration taken out of the hands of the Embassies and Commissions ; since if you name the highest and most independent tribunal you can form in any country, and that does not do justice, it is useless trying to do justice for it.

If you don't to this, let the Elections pass of quietly, and without raising questions that will again throw the French and ourselves into hostile camps, revive those difficulties lately set at rest and not only weaken the recent arrangement privately entered into but very possibly render its execution impossible.

To that arrangement, it being as fair and good and one as circumstances admit of, I would steadily adhere ; and by showing that I placed reliance on it oblige those who entered into it, to keep it. The more we act in concert with France, and the more we avoid secondary points of dispute with her, the more easy will it be for her to fulfill her engagements, and the more shame will fall on her if she does not.

Of course, if the Firman is still left thus vague, and the revising committees thus inferior and subordinate to Government authority, a ground will be open for new discussions and new complaints, and it will be possible for the French again to get up a case against Prince Vogorides, or for the Austrian to get up one against Prince Ghyka. But what is the good of this ?

https://biblioteca-digitala.ro

The reports that have reached Lord Startford are exaggerated.

As to M. de Talleyrand I do not in any wise believe he has lately been agitating in favor of Union. As to the kaimakam in Wallachia, to speak of him as a violent, stirring man, devoted to Russia and France, and ardently tho' clandestinely favoring the cry of Union and a Foreign Prince the accusation is simply absurd.

All his prejudices and opinions are the other way. Admit that he is afraid with the whole Country in favor of this cry and four great Powers supporting it, to act decidedly against it, and you say about the truth.

A nephew of his who has some influence with him may go a little further; and with future views of his own, cultivate relations with the popular party; this is possible. But when we adopt a line of conduct we should look forward to the result we expect to bring about from it.

Well. Suppose we get Prince Ghyka removed tomorrow — what should we do? Make a Martyr of him to the national couse; and connect one of the most popular men and one of the greatest Families in the Country indissolubly with the Unionists Party and with the Four Powers who have supported it and who could take Prince Ghyka's place? an anti-unionist: You would risk an insurrection. An unionist what would you have been gaining by the change.

So again as to the Unionist Club, its action has been curbed and restricted within legal and legitimate bounds; since its whole influence now is the influence of opinion; and not of an opinion that it creates, but of an opinion which it supports.

In itself it has no influence, no weight, nor consideration.

Attempt to suppress it, make a sort of crusade against it, and you give it just what it wants to have and is now without. If you require a proof of this take it from the fact that the exiles of 1848 for no other reason than that they have been exiles and are supposed to have suffered for the sake of their Country are now though without the weight of great talent, fortune or situation, the most influential persons in it. The truth we must acknowledge to ourselves is that almost every man in this Principality is or says he is for uniting the 2 Principalities under a Foreign Prince.

None of the protests we could make; none of the measures we could pursue would change this.

Why not then keep quiet, unless things assume a very different and far more dangerous aspect than they now are?

It is true indeed that the Austrian and Turkish Commissioners may see matters here differently from myself for, though I may agree with a Turk and an Austrian as to questions of Foreign Policy, it is hardly likely I should do so as to questions of civil Policy or internal Government. But I have a strong conviction that as an Englishman I take right views for England.

As to seeking a sort of revenge in this Principality for what has occurred in the adjoining one, the object is a small one: the idea moreover is an unjust one; it would answer at present no good end, it would lead to new complications with Foreign states.

https://biblioteca-digitala.ro

I blamed the conduct of some of my colleagues when they showed a predetermination to find everything wrong in the Government of Prince Vogorides. Their exaggerations against this Prince induced me to defend him as far as defence was possible ; a preconceived resolution to criminate Prince Ghyka will find me equally opposed to it.

I have the honour...

H. L. Bulwer

P.S. I beg to enclose to Your Lordship my answer [2] to Lord Stratford's Telegraph mentioned above, and I shall state to him any views on the subject at greater length.

Anexa I

Therapia, 19 august/1 septembrie 1857.

Stratford de Redcliffe către H. L. Bulwer : Solicită informaţii despre situaţia din Principate, îndeosebi cu privire la influenţa şi activitatea Clubului Central Unionist. Mai cere să i se raporteze dacă Talleyrand, în timpul călătoriei prin Ţara Românească, a făcut propagandă unionistă. De asemenea dacă Al. Ghica este de acord cu actele unioniştilor şi dacă N. Vogoride acţionează sub presiunea unioniştilor la revizuirea listelor electorale.

Copy

Therapia, Sept⟨ember⟩ 1st 1857

Lord Stratford to Sir Henry Bulwer

Pray answer the following questions by telegraph : I ask them in consequence of information from high though interested authority : 1st Is the revision of the Electoral lists virtually if not ostensibly in the hands of the central Unionist Club ? 2nd Has that Club directed the branch Clubs to require of candidates a promise oral or written that they will support the four points of the National Programme ? 3rd Are they required to declare that the two Divans are to deal with the political questions only and to leave the administrative Questions for a joint Divan ? 4th Has the French Commissioner in his recent excursion in Wallachia agitated in favor of Union ? 5th Does the Kaimakam of Wallachia acquiesce in the proceedings of the Central Club ? 6th Does the Kaimakam of Moldavia yield to the pressure of the Unionists in proceeding to the revision of the lists ? This last question is meant for Consul Gardner. Be so good as to obtain an answer from him.

Anexa II

[Orşova], 22 august/3 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe : Informaţii despre persoanele investite cu revizuirea listelor electo-

https://biblioteca-digitala.ro

rale, acțiunile Clubului Central Unionist din București, conduita lui Talleyrand în timpul călătoriei prin Țara Românească etc.

Copy Sept⟨ember⟩ 3rd 1857

Sir Henry Bulwer to Lord Stratford

"Question 1st : Persons concerned in revising the lists may be Unionists as nearly all Wallachians are so. But the control is in the hand of the Prince and I think he means fairly. 2nd and 3rd : A circular purporting to be of a Club calling itself central Unionist has been published stating much what you say. But the so called club is divided in itself and its authority is more apparent than real and proceeding simply from its professing opinions generally popular. 4th I do not believe that the French Commissioner has what can be called agitated in his recent journey. Wherever any one goes an Unionist address is presented to him without reference to his principles. Talleyrand's answers have I think been tolerably guarded, tho⟨ugh⟩ an expression in some might be interpreted in an Unionist sense. 5th I spoke to the Kaimakam on this point and he told me he did not approve of the proceedings of the Club in question and would remove any person in office who openly declared in favour of the mandat. The last question is sent to Gardner".

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 13—22.

■

Nr. 202 Orșova, 4 septembrie 1857

Excelență,

Excelența voastră va constata din telegrama anexată primită de la lordul Stratford [1] că Excelența sa are în vedere noi probleme referitoare la alegeri.

Punctul meu de vedere este acesta : dacă se consideră necesar să se evite orice astfel de chestiune, firmanul să primească o explicație clară și generală, articol cu articol, ... * de la Poartă și de la reprezentanți și să se formeze tribunale electorale mai independente.

În acest fel abuzurile vor fi oprite sau examinarea lor retrasă din competența ambasadelor și comisiilor, întrucît, dacă se numește cel mai înalt și independent tribunal care se poate forma în vreo țară și acela nu face dreptate, este inutil să se încerce să se facă dreptate în locul lui.

Dacă nu se procedează astfel, alegerile să se desfășoare în liniște și fără să se ridice probleme care ne vor împinge din nou, pe francezi și pe noi, în tabere ostile, reînviind acele dificultăți recent potolite și care vor slăbi nu numai recentul acord confidențial în care ne-am angajat, dar, foarte posibil, vor face execuția lui imposibilă.

La acel aranjament, atît de corect și de bun pe cît îl admit imprejurările, aș adera sigur și, arătînd că am încredere în el, aș obliga și pe

https://biblioteca-digitala.ro

ceilalți care s-au angajat în el, să se țină de el. Cu cît acționăm mai mult de acord cu Franța și cu cît evităm puncte subsidiare de controversă cu ea, cu atît mai ușor va fi pentru ea să-și îndeplinească angajamentele și va cădea asupra ei mai multă rușine dacă nu va proceda astfel.

Desigur că, dacă firmanul este lăsat tot atît de vag și comitetele de revizie tot atît de inferioare și de subordonate autorității guvernamentale, se va pune o bază pentru noi discuții și noi plîngeri și va fi din nou posibil pentru francezi să pregătească o acuzație contra prințului Vogoride, sau pentru Austria una contra prințului Ghica. Dar la ce bun toate astea ?

Rapoartele care au ajuns la lordul Stratford sînt exagerate.

Cît despre domnul de Talleyrand, în nici un caz, nu cred că s-a agitat recent în favoarea Unirii. Cît despre caimacamul din Valahia, să se spună despre el că este un om violent, provocator, devotat Rusiei și Franței și favorizînd cu ardoare, deși pe ascuns, pretenția pentru Unire și un prinț străin — acuzația este pur și simplu absurdă.

Toate prejudecățile și opiniile sale sînt cu totul altfel. Admiteți că se teme împreună cu toată țara, care este în favoarea acestei pretenții și susținută de cele patru mari puteri, ca să acționeze cu hotărîre contra ei — și exprimați adevărul.

Un nepot al său, care are o oarecare influență asupra lui, poate merge ceva mai departe ; și cu scopuri personale de viitor, el cultivă relații cu partida populară ; acest lucru este posibil. Dar, cînd adoptăm o linie de conduită, trebuie să privim înainte la rezultatul pe care sperăm să-l obținem de la ea.

Bine. Să presupunem că obținem ca prințul Ghica să fie îndepărtat mîine, ce vom face ? Să facem din el un martir al cauzei naționale și să legăm indisolubil unul din oamenii cei mai populari și una dintre cele mai mari familii din țară de partida unioniștilor și de cele patru puteri care l-au susținut, și cine poate lua locul prințului Ghica ? un anti-unionist ? Se riscă o insurecție. Un unionist, asta se va cîștiga în schimb.

Să revenim iarăși la Clubul Unionist : acțiunea lui a fost frînată și restrînsă în limite legale și legitime : de atunci întreaga sa influență este o influență de opinie și nu a unei opinii pe care o creează, ci a unei opinii pe care o susține.

Prin el însuși nu are nici o influență, nici greutate, nici considerație.

Încearcă numai să-l suprimi, să se facă un fel de cruciadă contra lui și i se dă exact ceea ce dorește să aibă și îi lipsește. Dacă este nevoie de o dovadă, luați-o din faptul că exilații de la 1848, pentru nici un alt motiv decît că au fost exilați și se presupune că au suferit de dragul țării lor, deși neavînd ponderea unui mare talent, avere sau situație, sînt acum persoanele cele mai influente din țară. Adevărul pe care trebuie să-l recunoaștem este că aproape fiecare om din acest principat este, sau spune că este pentru unirea celor două principate sub un prinț străin

Nici protestele pe care le putem face, nici măsurile pe care le putem lua nu ar schimba aceasta.

https://biblioteca-digitala.ro

Atunci, de ce să nu stăm liniştiţi, afară numai dacă lucrurile nu capătă un aspect foarte diferit şi mult mai periculos decît cel de acum?

Desigur, este adevărat că comisarii austriac şi turc pot să vadă problemele de aici în mod diferit de mine, pentru că, deşi pot să fiu de acord cu un turc şi cu un austriac în probleme de politică externă, cu greu, probabil, aş face la fel în probleme de politică cetăţenească sau de guvernare internă. Dar am convingerea puternică, englez fiind, că vederile mele sînt corecte pentru Anglia.

Cît despre a căuta ceva de felul unei răzbunări în acest principat pentru ce s-a întîmplat în cel învecinat, este un lucru mărunt; şi de altfel ideea este incorectă; nu ar răspunde în prezent la nici un rezultat bun şi ar putea duce la noi complicaţii cu statele străine.

Am condamnat purtarea unora dintre colegii mei cînd au arătat o părere preconcepută ca să găsească totul rău în guvernarea prinţului Vogoride. Exagerările lor contra acestui prinţ m-au convins să-l apăr, atît cît este posibil o apărare; o decizie preconcepută de a încrimina pe prinţul Ghica mă va găsi tot atît de opus acesteia.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

P.S. Am onoarea să anexez Excelenţei voastre răspunsul[2] la telegrama lordului Stratford menţionată mai sus şi voi expune în detaliu pentru el orice puncte de vedere asupra subiectului.

Anexa I

Copie Therapia, 1 septembrie 1857

Lordul Stratford către Sir Henry Bulwer

Vă rog să răspundeţi la următoarele întrebări, telegrafic: Pun aceste întrebări ca urmare a unor informaţii primite de la o înaltă totuşi interesată autoritate: 1) Este oare revizuirea listelor electorale efectiv sau numai în aparenţă în mîinile Clubului central unionist? 2) A ordonat acest club sucursalelor sale să ceară candidaţilor o promisiune orală sau scrisă că ei vor susţine cele patru puncte ale Programului Naţional? 3) Li se cere lor să declare că cele două Divanuri trebuie să se ocupe numai de probleme politice şi să le lase pe cele administrative pentru un Divan unificat? 4) În recenta sa călătorie în Valahia a făcut comisarul francez agitaţie în favoarea Unirii? 5) Aprobă caimacamul din Valahia procedeele Clubului Central? 6) Cedează caimacamul din Moldova la presiunea unioniştilor cînd procedează la revizuirea listelor? Această ultimă întrebare se adresează consulului Gardner. Fiţi aşa de bun să obţineţi un răspuns de la el.

Anexa II

Copie 3 septembrie 1857

Sir Henry Bulwer către lordul Stratford

„Întrebarea 1): Persoanele care se ocupă cu revizuirea listelor pot fi unionişti, întrucît aproape toţi valahii sînt astfel, dar controlul este

https://biblioteca-digitala.ro

în mîinile prințului și cred că intențiile sale sînt corecte. 2) și 3) : O circulară dînd de înțeles că este a unui club autointitulat Central unionist a fost publicată, declarînd în mare parte ce ați spus dv. Dar așa-numitul club este divizat în cadrul intern și autoritatea sa este mai mult aparentă decît reală, derivînd pur și simplu din opiniile declarate, care sînt în general populare. 4) : Nu cred că comisarul francez a făcut ceea ce se poate numi agitație în recenta sa călătorie. Oriunde se duce cineva, i se prezintă un mesaj unionist, independent de principiile sale. Răspunsurile lui Talleyrand cred că au fost acceptabil de prudente, deși în unele din ele exprimarea poate fi interpretată ca avînd un sens unionist. 5) : Am vorbit cu caimacamul asupra acestui punct și mi-a spus că nu a aprobat procedeele clubului în cauză și că ar îndepărta din serviciu orice persoană care s-ar declara deschis în favoarea mandatului. Ultima chestiune este trimisă lui Gardner".

---

[1] Anexa I.
* Puncte de suspensie în original.
[2] Anexa II.

210

[Londra], 27 august/8 septembrie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Confirmă primirea telegramei cifrate din 6 septembrie (st. n.), în care considera inoportună „agitarea" problemei alegerilor din Moldova de către Stratford de Redcliffe.

Draft
No. 152

Foreign Office, September 8, 1857

Sir,

I received from you on the 7th Instant the following telegram in cypher dated Turnu Severin September 6th.

"From telegraph received from Constantinople I conjecture Lord Stratford de Redcliffe means to agitate different questions as to the Elections here and in Moldavia. But all questions that force the French and us again into opposite views will I think be inexpedient and since an agreement has been come to on the principal points I would not allow it to be weakened by agitating any secondary matters but let things go on as quietly as possible ; if anything is done indeed it ought to be not in the way of agitating questions but of preventing the cause for agitating them by giving a clear and general exposition of the Firman and a better Electoral Tribunal."

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1278, f. 83—83 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Ciornă
Nr. 152

Ministerul Afacerilor Externe
8 septembrie 1857

Sir,

Am primit de la dv. la 7 curent următoarea telegramă cifrată, datată Turnu-Severin, 6 septembrie :

„Din telegrama primită de la Constantinopol presupun că lordul Stratford de Redcliffe înțelege să agite diferite probleme referitoare la alegerile de aici și din Moldova. Dar toate problemele care ne obligă, pe francezi și pe noi, să avem din nou puncte de vedere opuse vor fi, cred, fără rost și, deoarece s-a ajuns la un acord asupra problemelor principale, nu aș permite ca el să fie atenuat prin agitarea unor chestiuni minore și aș lăsa lucrurile să se desfășoare cît mai liniștit posibil ; dacă se face ceva, într-adevăr, aceasta nu ar trebui să se facă în sensul chestiunilor care produc agitație, ci în acel al prevenirii cauzei agitației, printr-o interpretare clară și generală a firmanului și un tribunal electoral mai bun".

⟨Clarendon⟩

211

Iași, 28 august/9 septembrie 1857.

S. Gardner către lord Clarendon : Anunță revizuirea, completarea și publicarea listelor electorale ; îngrijorarea consulului austriac Gödel Lannoy în legătură cu compoziția noilor liste ; încercările lui N. Vogoride de a concilia toate partidele ; anexează nota demisiei ministrului instrucțiunii publice și cultelor.

No. 19
Diplomatic

Jassy, September 9, 1857

My Lord,

I have the honor to submit Copy of my despatch to Her Majesty's Commissioner at Bucharest Sir Henry Lytton Bulwer which I have also communicated to the Ambassador Lord de Redcliffe [1]. The Electoral lists revised have been completed and published and they will proceed now to the Elections. The Austrian Agent called upon me yesterday as if under great alarm of their being composed of dangerous elements. Each one has however had his part assigned to him which may differ from the past ; and no disorder is apprehended at present from any quarter. The Caimacam tries to conciliate every party, and to win those opinions which may confirm his authority. Much money circulates in donations and largesses to the troops and to others from the privy purse, as the Gazettes state. The charges against his Government are comprised much in the annexed Copy of the Note addressed to the Caimacan by the Minister of public instruction and Worship on tendering his resigna-

https://biblioteca-digitala.ro

tion [2]. It was put into my hands by the Minister of the Interior after his removal [3] from Office, who called upon me on a private visit, and left it. The Caimacam who had heard that I was in possession of it requested by the Moldavian Secretary that I would take no notice of it, as the charges were unfounded. I was even ignorant that the Minister of public instruction had resigned his Office. I have not communicated the note to anyone but the Ex Minister has no doubt made it matter of public notoriety.

I have the honor . . . Samuel Gardner

Anexa I

Iași, 26 august/7 septembrie 1857.

S. Gardner către H. L. Bulwer : Despre presiunile ce s-ar exercita asupra lui N. Vogoride de către partida unionistă ; convorbirea cu caimacamul în această problemă ; disensiunile ce ar exista între N. Vogoride și Gödel Lannoy ; intenția separatiștilor, care au fost aleși, de a protesta împotriva anulării alegerilor pentru Divanul ad-hoc ; neînțelegeri în tabăra lor.

Copy of Consul Gardner's despatsch to Sir Henry Lytton Bulwer dated September 7, 1857

No. 25

I have already replied by telegraph to the query of the Ambassador transmitted in your Cypher telegraphic despatch of 2nd Instant if the Caimacam "had under an Unionist pressure evinced any weakness in the revision of the Electoral Lists in Moldavia to either party, and acts, as he says, that he has been directed by his letters from the Porte with the utmost impartiality to all". The project of the Unionists to place both principalities under one authority and administration must of course imply that a Caimacamie or Hospodariat is superfluous in Moldavia and the Unionists cannot be held in much esteem by him. Any deference to them must be quite as obligatory as voluntary.

I called upon the Caimacam after receiving your Excellency's Cypher despatch and at an early hour by appointment I found him at home alone. The Austrian ascendant is apparently on the decline, in the person of Mr. Gödel. It is one to which the Caimacam has ever implicitly deferred from the interests of Austria, as a conterminous power, being in this Principality identified with those of the Porte ; but he says that the Agent does not much recommend them. I receive with caution and doubt any observation tending to impugn the character of an Austrian functionary, lately created a Commander of the Metidgi, from a Knight Grand Cross of the Iron Crown. There is however nothing in these distinctions to press upon opinions. Prince Ghyka leader, and founder of the Unionist party, was also a Knight Grand Cross of the Iron Crown. Your Excellency has heard the melancholy details of his death.

In the Caimacam's reply to my observations on the reports spread of his acting under some weak apprehensions of parties and of the Unio-

https://biblioteca-digitala.ro

nists he replied verbatim in the following words : "le Caimacam n'a pas faibli vis à vis des Unionistes. Il applique les modifications avec impartialité. Il désire former un Ministère d'hommes honnêtes, partout ou il les trouvera. Il est de notoriété publique que le Ministère actuel est venal. L'Administration va très mal surtout celle de Bessarabie. Dans cette partie les Administrateurs sont parents du Ministre. Mais comme l'Agent d'Autriche soutient le Ministre actuel, le Caimacam se trouve dans l'embarras. Les Autrichiens ont empiété sur la frontière Moldave près de Slanik. Le Caimacam a fait des observations sérieuses à l'Agent d'Autriche. Celui-ci en a été fâché. Voilà la source du mécontentement de l'Agence. Une Commission Autrichienne fut envoyé sur les lieux. Le Caimacam en a envoyé aussi une, mais l'Agent a persisté que le Caimacam envoyat sur les lieux les personnes qu'il proposait. Le Ministre est d'accord avec l'Agence".

The Minister has been since dismissed [4]. The Caimacam spoke in the third person and I told him that I was fearful that my memory might not retain every expression and I committed it to paper. He wished me to add as if from myself "qu'il voudrait faire un Ministère mixte à condition qu'il restat impartiale dans les Elections et que les gens les plus honnêtes se trouvent dans le parti de l'Union". Of the latter fact without reference to their opinions, I entertain little doubt that many are highly respectable.

On repeating my visit on 5th Instant, in consequence of some report spread of his having conceived some alarm, from his having visited at a late hour of the night the camp of the military to see if the troops were on the alert, which was followed by a parade of the military band through the City after midnight, he was engaged with Mr. Negri, his wife's foster brother, formerly Minister of Public Works under Prince Ghyka, who may probably be appointed to some situation.

I have the honor to inclose the latest Moldavian Gazette. I look tranquilly forward to the ensuing elections. It appears that the Separatists, who had been elected, had wished to protest against the annulment of the Elections to the Divan "ad hoc", but they disagreed amongst themselves, and there is now a division in the camp.

Anexa II

Iași, august (?) 1857.

[Alex. Sturdza], ministrul cultelor și instrucțiunii publice, către N. Conachi-Vogoride : Își anunță demisia din cauza ilegalităților și abuzurilor săvîrșite de administrația caimacamului.

Copy of the Note from the Moldavian Minister of Public Instruction and Worship on tendering his resignation to the Caimacam.

Traduction

Excellence

Les actes arbitraires, les illégalités journalières, l'annulation de toute hièrarchie, les intrigues et les consultations avec des employés,

https://biblioteca-digitala.ro

les conciliabules avec les particuliers étrangers, l'influence de toutes sortes d'individus dans les affaires du Gouvernement ; la dilapidation des biens du Clergé par des apostilles directes, toutes ces raisons en détournant de la voie légale la marche des affaires et dépréciant non moins ici qu'à l'étranger, comme le prouve la presse, le Gouvernement de Votre Excellence, ont eu pour résultat d'amener les choses dans une confusion très proche à l'anarchie. En présence d'un si triste état des choses, ne pouvant davantage prolonger le service comme chef du departement du Culte, je laisse à d'autres plus capables et plus intelligents cette pénible charge, me considérant désormais comme définitivement retiré des Affaires.

Of course the Minister of the Interior wishes it to be understood that he is actuated by the same motives. The note of the Minister must be a translation.

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 61 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1292, f. 158—161 v.

■

Nr. 19 Iaşi, 9 septembrie 1857
Diplomatic

Excelenţă,

Am onoarea de a vă prezenta copia raportului meu către comisarul Maiestăţii sale la Bucureşti, Sir Henry Lytton Bulwer, pe care am comunicat-o, de asemenea, ambasadorului, lordul de Redcliffe [1]. Listele electorale revizuite au fost completate şi publicate şi se va proceda acum la alegeri. Agentul austriac m-a vizitat ieri ca şi cum ar fi fost alarmat că acestea se compun din elemente primejdioase. Totuşi, fiecare a avut rolul său stabilit, care poate diferi faţă de trecut şi nu se aşteaptă nici o dezordine acum de nicăieri. Caimacamul încearcă să împace toate partidele şi să cîştige opiniile care-i pot confirma autoritatea. Circulă mulţi bani ca donaţii şi daruri pentru trupe şi pentru alţii, chiar din punga personală, după cum afirmă ziarele guvernamentale. Multe din acuzaţiile aduse guvernului sînt cuprinse în exemplarul anexat din nota adresată caimacamului de către ministrul instrucţiunii publice şi cultelor la prezentarea demisiei sale [2]. Mi-a fost înmînată de către ministrul de interne după îndepărtarea sa din funcţie, [3] care mi-a făcut o vizită particulară şi mi-a lăsat-o. Caimacamul, care a auzit că eram în posesia ei, a solicitat prin secretarul de stat al Moldovei să nu o iau în seamă, întrucît acuzaţiile erau neîntemeiate. Nici nu ştiam că ministrul instrucţiunii publice demisionase din funcţia sa. Nu am comunicat nota nimănui, dar fostul ministru fără îndoială că a făcut această chestiune de notorietate publică.

Am onoarea ...

Samuel Gardner

https://biblioteca-digitala.ro

Anexa I

Copia raportului consulului Gardner către Sir Henry Lytton Bulwer, cu data de 7 septembrie 1857

Nr. 25.

Am răspuns deja prin telegraf la întrebarea ambasadorului, transmisă prin depeșa dumneavoastră telegrafică cifrată din 2 curent, dacă caimacamul, „sub presiunea unionistă, a dat dovadă de vreo slăbiciune în revizuirea listelor electorale în Moldova față de vreo partidă și acționează, după cum spune că a fost îndrumat prin scrisorile primite de la Poartă, cu toată nepărtinirea față de toți". Proiectul unioniștilor de a situa ambele principate sub o singură autoritate și administrație trebuie, desigur, să implice că o căimăcămie sau domnie este de prisos în Moldova și unioniștii nu pot fi deci priviți cu mare stimă de el. Considerația față de ei trebuie să fie atît obligatorie, cît și voită.

L-am vizitat pe caimacam după ce am primit scrisoarea cifrată a Excelenței voastre și, primit devreme în audiență, l-am găsit acasă singur. Ascendența austriacă este în aparență în declin, prin persoana domnului Gödel. Este cel față de care caimacamul a ținut întotdeauna cont, implicit față de interesele Austriei, ca putere limitrofă, care în acest principat sînt identice cu cele ale Porții; dar el spune că nici agentul nu i-a recomandat prea mult. Am primit cu rezervă și îndoială orice observație care punea sub semnul întrebării caracterul unui funcționar austriac, mai tîrziu numit comandor de Metidgi, din cavaler al Marii Cruci a Coroanei de Fier. Totuși nimic din aceste distincții nu influențează opiniile. Prințul Ghica, conducătorul și fondatorul partidei unioniste, era, de asemenea, cavaler al Marii Cruci a Coroanei de Fier. Excelența voastră a auzit detaliile triste ale morții sale.

Caimacamul a răspuns, la observațiile mele despre știrile răspîndite referitoare la faptul că acționează cu oarecare teamă față de partide și de unioniști, cu următoarele cuvinte: „caimacamul nu a fost slab față de unioniști. Aplică modificările cu nepărtinire. Dorește să formeze un guvern de oameni cinstiți, oriunde îi va găsi. Este de notorietate publică faptul că guvernul actual este corupt. Administrația merge foarte prost, în special cea din Basarabia. În această regiune administratorii sînt rude cu ministrul. Dar cum agentul austriac susține pe ministrul actual, caimacamul este în încurcătură. Austriecii au încălcat frontierele Moldovei aproape de Slănic. Caimacamul a făcut observații serioase agentului Austriei. Acesta s-a supărat. Iată sursa nemulțumirii agenției. O comisie austriacă a fost trimisă la fața locului. Caimacamul a trimis și el una, dar agentul a insistat ca această comisie trimisă de caimacam să fie compusă din persoanele propuse de el. Ministrul este de acord cu agenția".

Între timp ministrul a fost destituit[4]. Caimacamul a vorbit la persoana a treia și i-am spus că mă tem ca memoria mea să nu poată reține fiecare expresie, de aceea le-am consemnat în scris. El a dorit să adauge, ca și cum ar fi de la mine", că ar dori să facă un guvern mixt, cu condiția ca acesta să fie nepărtinitor în alegeri, și că persoanele cele mai

https://biblioteca-digitala.ro

cinstite se află în partida unionistă". Asupra acestui din urmă fapt, fără să mă refer la opiniile lor, am o oarecare îndoială că mulţi sînt foarte onorabili.

Repetînd vizita mea pe data de 5 curent, ca urmare a unei ştiri răspîndite despre o alarmă pe care a plănuit-o, inspectînd tîrziu noaptea tabăra militară pentru a vedea dacă trupele erau vigilente, ⟨inspecţie⟩ ce a fost urmată de o paradă a muzicii militare prin oraş după miezul nopţii, l-am găsit ocupat cu domnul Negri, fratele vitreg al soţiei sale, fost ministru al lucrărilor publice sub prinţul Ghica, care probabil va fi numit în funcţie.

Am onoarea de a anexa ultimul exemplar din Gazeta de Moldavia. Aştept în linişte alegerile care urmează. Se pare că separatiştii care au fost aleşi au dorit să protesteze contra anulării alegerilor în Divanul „ad hoc", dar nu au fost de acord între ei şi acum tabăra lor este împărţită.

Anexa II

Copia notei ministrului moldovean al instrucţiei publice şi cultelor la prezentarea demisiei sale caimacamului. Traducere

Excelenţă,

Actele arbitrare, ilegalităţile zilnice, anularea oricărei ierarhii, intrigile şi consultările cu angajaţii, conciliabulele cu persoane particulare străine, influenţa a tot felul de indivizi în treburile guvernului, delapidarea de bunuri ale clerului prin apostile directe, toate aceste motive deviind de la calea legală a mersului lucrurilor şi depreciind nu numai aici, ci şi în străinătate, după cum dovedeşte presa, guvernul Excelenţei voastre, au avut drept rezultat de a aduce lucrurile într-o dezordine foarte aproape de anarhie. Faţă de o stare atît de tristă a lucrurilor, nemaiputînd să prelungesc mai departe funcţia de şef al Departamentului Cultelor, las altora mai capabili şi mai inteligenţi această sarcină penibilă, considerîndu-mă de aici înainte ca definitiv retras din afaceri.

Desigur că ministrul de interne doreşte să se înţeleagă că el este animat de aceleaşi motive. Nota ministrului trebuie să fie o traducere

[1] Anexa I.
[2] Anexa II.
[3—4] Este vorba de ministrul de interne Vasile Ghica. Despre demiterea acestuia vezi *Acte şi documente*, vol. V, Buc., 1890, p. 560, 562—563, 608.

212

Iaşi, 31 august/12 septembrie 1857.

S. Gardner catre H. L. Bulwer: Trimite un număr al „Gazetei de Moldavia" şi broşura separatistului N. Istrati; informaţii în legătură cu rezultatul noilor alegeri; părerea unioniştilor şi separatiştilor despre N. Vogoride şi opinia consulului despre caimacam; lipsa de tact a lui

https://biblioteca-digitala.ro

N. Vogoride față de Vasile Ghica ; detalii privind sărbătorirea zilei țarului Alexandru al II-lea ; plecarea lui Gr. Balș ca delegat al antiunioniștilor la Constantinopol.

No. 26
Diplomatic

Jassy, September 12, 1857.

Sir,

The accompanying papers[1] contain the Lists of Electors, whose titles after revision have been acknowledged. They contain also different acts published in regard to the elections. They were left at the Chancery, with other Official Bulletins, by the weekly messenger of the Government, and detained two or three days there, without my knowledge. I send also copies of the last "brochure" of Mr. Istratti[2], relating to the public debt of Moldavia, which is said to have made a deep impression on the Ex Hospodar, Prince Ghyka, and to have been one of the chief causes which led him unfortunately to terminate his existence.

I have the honor to state that the elections of the Clergy at Iassy and of the "Grand proprietaires" or landed interests, in the Capital and districts, have terminated, and only four of the Anti Unionists or Conservatives as they name themselves, have been returned. Of the Unionists Mr. Rolla, and Mr. Miclesco of Iassy, Mr. Mavrogeni at Faltzi, Mr. Alexandri and Mr. Kogalnicheano, Editor of L'Etoile du Danube, have been also elected. Mr. Hourmuzaki, the active agent of the Party, intend to offer himself as a candidate for the City of Iassy. Some of the former members have by circular announced their intention to decline the honor of a second representation. The vornik Alexander Stourdza mentioned that he had done so. The debates, after the convocation of the Divan, will not, I fear, have a character to recommend them to the Porte. The Caimacam is by the Unionists regarded as acting a double part, and throwing out a tub to the whale, and the Anti Unionists, with Mr. Gödel at their head, as Austrian Agent, seem to entertain the same opinion of him. The fact is that he is placed on a theatre when he is not master of his actions, and when master of his actions he appears to have acted imprudently. His summary dismissal of the Minister of the Interior without Notice to him or assigning any motive has been impolitic in furnishing matter of recrimination for the Minister had himself on a former occasion tendered his resignation. As an acquaintance of old date the Minister called upon me demanding Your Excellency's address and brought a sealed letter to the Ambassador begging me to forward it. The contents, which he communicated, were confined chiefly to the justification of his conduct while in charge of the department. I am reluctant to be a party to the question.

The festival of the Emperor of Russia was as in former times celebrated with pomp yesterday at the Church of San Spiridon before and by the same personages almost. The Metropolitan Primate, who chanted the Te Deum for the Russian Victory at Sinope in 1853, was present and officiated with all the Hierarchy of the Greek Church. The Caimacam was present with the Staff of the Forces, and the Consuls were

https://biblioteca-digitala.ro

present. The Monastery of Niamtzo sent also its choristers who chanted the Service as in Russia with much effect. The Church of San Spiridon nearly adjoins the Russian Consulate and the Russian Church Services have been always celebrates there. It is on three sides surrounded by the Great Central Hospital which was much enlarged shortly before the Russian occupation, the site marking its intended destination. I reported these circumstances at the time. San Spiridon is the patron Saint of the Jonian Islands, Saint Mark being the Guardian Saint of Venice. The Church is richly decorated and the scenic effect of the Service in its ensemble was imposing contrasting with the Service in the small Catholic Church for the Emperors of France and of Austria. The reception after the ceremony to the numerous visitants was very courteous.

From Galatz and Ismail the news is painful, from the brutal treatment of the poor Jews in the latter town. There have been impulsions no doubt in the matter to establish not only a strong ground of complaint, but to afford a striking proof of contrast between the past and the present. I have at the urgent request of Mr. Cunningham named provisionally Mr. Murphy, a British suject, as Consular Agent at Ismail, until the pleasure of the Government be known, and have told him to consider himself under Mr. Cunningham's immediate directions. To the foregoing I have little to add at present, but will do myself the honor of addressing Your Lordship after seeing the Caimacam who latterly has given every attention to the different interests submitted from the Consulate. I have the honor to inclose an Extract from the latest Moldavian Gazette [3], which contains the names of the members returned of the Clergy and great landed interest who, with a few exception, are all of the Unionist party; at the same time copy of a Note from the Armenian Community which I forwarded at their request to the Caimacam, without any observation or comment upon it, and to which he has done me the honor to return a reply which is adjoined to the Note.

I have this instant received a visit from the Vornik Gregorie Balsch who is proceeding to Constantinople via Bucharest as he asserts as delegate of the Anti-Unionist party and who has requested me to furnish him with an introductory recommandation to Her Majesty's Commissioner Sir Henry Lytton Bulwer. Mr. Balsch is nephew of the Ex Minister Basil Ghyka and his cousin married during the Austrian occupation the Austrian General Rezniczek, so that his mission has an Austrian character, combined probably with some animosity against the Caimacam.

I have the honor . . .

Samuel Gardner

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 61; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1292, f. 162—164 v.

■

Nr. 26
Diplomatic

Iași, 12 septembrie 1857

Sir,

Documentele anexate [1] conțin listele alegătorilor ale căror titluri, după revizuire, au fost confirmate. Ele conțin și diferite acte publicate cu referire la alegeri. Au fost lăsate la cancelarie cu alte buletine ofi-

https://biblioteca-digitala.ro

ciale de către curierul săptămînal al guvernului și au fost ținute acolo două sau trei zile, fără să am cunoștință de ele. Vă trimit, de asemenea, exemplare ale ultimei „broșuri" a domnului Istrati [2], referitoare la datoria publică a Moldovei, care se spune că a făcut o adîncă impresie asupra fostului domn, prințul Ghica, și că a fost una din cauzele principale care au condus, din nefericire, la moartea sa.

Am onoarea să anunț că s-au terminat alegerile clerului la Iași și cele ale „marilor proprietari" sau moșieri în capitală și județe și numai patru antiunioniști sau conservatori, după cum își spun singuri, au fost aleși. Au mai fost aleși dintre unioniști domnul Rolla și domnul Miclescu de la Iași, domnul Mavrogheni de la Fălciu, domnul Alecsandri și domnul Kogălniceanu, editor al ⟨gazetei⟩ „Etoile du Danube". Domnul Hurmuzachi, reprezentantul activ al partidului, intenționează să-și pună candidatura pentru orașul Iași. Unii dintre foștii membri au anunțat prin circulară intenția lor de a refuza onoarea unei a doua reprezentări. Vornicul Alexandru Sturdza a menționat că a procedat astfel. Dezbaterile, după convocarea Divanului, mi-e teamă că nu vor fi de natură să le recomande Porții. Caimacamul este considerat de unioniști că ar juca un rol dublu și că vrea să pescuiască în ape tulburi, iar antiunioniștii, în frunte cu domnul Gödel, ca agent austriac, par să aibă aceeași părere despre el. Fapt este că se găsește pe o scenă de teatru cînd nu este stăpîn pe acțiunile sale, iar cînd este stăpîn pe acțiunile sale, acționează imprudent. Destituirea rapidă a ministrului de interne, fără notificarea sau explicarea vreunui motiv a fost un act lipsit de tact, furnizînd material de acuzare, întrucît ministrul însuși își prezentase demisia cu o ocazie anterioară. Ca veche cunoștință a mea, ministrul m-a vizitat să-mi ceară adresa Excelenței voastre și mi-a adus o scrisoare sigilată către ambasador, rugîndu-mă s-o expediez. Conținutul pe care mi l-a comunicat se limita în special la justificarea conduitei sale cînd avea conducerea ministerului. Nu-mi place să iau parte la o astfel de chestiune.

Festivitatea sărbătoririi împăratului Rusiei a fost, ca în alte timpuri, celebrată cu pompă ieri la biserica Sf. Spiridon în fața și de către aproape aceleași persoane. Mitropolitul primat, care a celebrat Te-Deum-ul pentru victoria rusească de la Sinope în 1853, era prezent și a oficiat împreună cu toată ierarhia bisericii ortodoxe. Caimacamul era și el prezent, cu statul major al armatei, precum și consulii. Mănăstirea Neamț a trimis, de asemenea, coriștii săi, care au cîntat slujba ca în Rusia, cu mare succes. Biserica Sf. Spiridon este aproape vecină cu consulatul rus și slujbele bisericii rusești au fost întotdeauna celebrate acolo. Ea este pe trei laturi înconjurată de marele spital central, care a fost mult mărit cu puțin timp înaintea ocupației rusești, terenul marcînd destinația intenționată. Am raportat aceste împrejurări la timpul său. Sf. Spiridon este sfîntul patron al insulelor ionice, Sf. Marcu fiind sfîntul păzitor al Veneției. Biserica este decorată bogat și efectul scenic al slujbei în ansamblu este impunător, în comparație cu slujba din mica biserică catolică pentru împărații Franței sau Austriei. Recepția după ceremonie a numeroșilor vizitatori a fost foarte protocolară.

De la Galați și Ismail știrile sînt triste, din cauza tratamentului brutal al bieților evrei din ultimul oraș. Au existat desigur îndemnuri

https://biblioteca-digitala.ro

în această chestiune, pentru a oferi nu numai un bun motiv de reclamație, dar și pentru a constitui o dovadă izbitoare a contrastului dintre trecut și prezent. La cererea urgentă a domnului Cunningham am numit provizoriu pe domnul Murphy, supus britanic, drept agent consular la Ismail, pînă ce se va cunoaște hotărîrea guvernului, și i-am spus să se considere sub directele instrucțiuni ale domnului Cunningham. La cele de mai sus am puține de adăugat pentru moment, dar voi avea onoarea de a mă adresa Excelenței voastre după ce voi vedea pe caimacam care, în ultimul timp, a acordat toată atenția diferitelor chestiuni importante prezentate de consulat. Am onoarea a anexa un extras din ultimul număr din „Gazeta de Moldavia“ [3], care conține numele membrilor aleși din cadrul clerului și din rîndul marilor proprietari funciari, care, cu puține excepții, sînt toți din partida unionistă, precum și, în același timp, copia unei note de la comunitatea armeană, pe care am expediat-o la cererea ei către caimacam, fără vreo observație sau comentariu asupra ei și la care mi-a făcut onoarea de a da un răspuns, care este alăturat notei.

În clipa aceasta am primit vizita vornicului Grigore Balș, care pleacă la Constantinopol prin București, întrucît pretinde a fi delegat al partidei antiunioniste, și care mi-a cerut să-i dau o recomandare de prezentare pentru comisarul Maiestății sale, Sir Henry Lytton Bulwer. Domnul Balș este nepotul fostului ministru Vasile Ghica și verișoara sa s-a căsătorit în timpul ocupației austriece cu generalul austriac Rezniczek, astfel încît misiunea sa este de natură austriacă, avînd probabil o oarecare animozitate contra caimacamului.

Am onoarea . . .

Samuel Gardner

---

[1]—[3] „Gazeta de Moldavia“, nr. 69 din 2 septembrie (st. v.) 1857.

[2] *Actes officiels concernant la dette publique de la Moldavie recueillis par Mr. N. Istrati et traduits du roumain par un ami de la verité.* Smyrne, 1856, 37 p.

213

București 31 august/12 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Comunică răspunsul lui S. Gardner la întrebarea lui Stratford de Redcliffe dacă N. Vogoride acționează sub presiunea partidei unioniste. Din relatările consulului britanic asupra convorbirii avute cu caimacamul reiese că acesta a pus în practică cu imparțialitate revizuirea listelor electorale.

No. 209 Bucharest, September 12th 1857

My Lord,

I have heard from Mr. Gardner that on calling on Prince Vogorides and asking him, according to instructions I forwarded to him from Lord Stratford whether he was acting under any pressure of the Unionist party, he answered as follows :

https://biblioteca-digitala.ro

"Le kaimakam n'a pas faibli vis à vis des Unionistes. Il applique les modifications avec impartialité. Il désire former un Ministère d'hommes honnêtes partout où il les trouvera. Il est de notoriété publique que le Ministère actuel est venal : l'administration va très mal, surtout celle de la Bessarabie, dans cette partie les administrateurs sont parents du Ministre ; mais comme l'Agent d'Autriche soutient le Ministre actuel, le Kaimakam se trouve dans l'embarras. Les Autrichiens ont empiété sur la frontière Moldave près de Slanik, le Kaimakam a fait des observations sérieuses à l'Agent d'Autriches. Celui-ci en a été fâché. Voilà la source du mécontentement de l'Agence. Une commission Autrichienne fut envoyée sur les lieux, le kaimakam en a envoyée aussi une : mais l'Agent a persisté que le kaimakam envoyât sur les lieux les personnes qu'il proposait. Le Ministre est d'accord avec l'"Agence".

This is somewhat singular language certainly from one who a short time since acted with the ministry he now condenses and was almost entirely subservient to the counsels of the Austrian Consul.

Indeed from further advices I have received from Mr. Gardner, and from the Ottoman Commissioner, it would appear that the complaints respecting the elections are now on the side of Separatist party, and, according to these accounts, the kaimakam has become as much a partisan on the Unionist side as he was a short time ago on that of the Anti Unionists.

But I must say on the other hand that I hear from a respectable source that this is not the case and that the kaimakam is doing on more than follow the instructions of impartiality sent to him, and removing from Office men, to whom he alludes in the private correspondence that has been published, notoriously corrupt and whom he was forced to accept at the instigation of M. Gödel.

At present, my own opinion is that he is inclined to conciliate his late opponents, and this to turn aside any attacks which might otherwise be made against him for past doings. But I am loth to believe that he has totally deserted his own party, or is violenty favouring the opposite one : I may however be mistaken.

Some remonstrances at all events from those who were recently predominant and who now find themselves engaged in a very doubtful conflict for superiority may be expected ; but the worst feature in the cause is that some of the leaders of the separatists seem disposed to follow the same course that was lately pursued by the leaders of the Unionists — seceding from all share in the elections.

If this plan is pursued first by one party and then by the other, no Divan that can be formed in Moldavia under present circumstances will give a really fair representation of the state of opinion in that principality.

I have the honor ....

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. Londra, F.O. 78/vol. 1283, f. 45—47 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 209 București, 12 septembrie 1857

Excelență,

Am auzit de la domnul Gardner că, vizitînd pe prințul Vogoride și întrebîndu-l, conform cu instrucțiunile pe care i le-am trimis de la lordul Stratford, dacă acționează sub vreo presiune din partea partidului unionist, el a răspuns după cum urmează :

„Caimacamul nu a cedat față de unioniști. El aplică modificările cu imparțialitate. El dorește să formeze un guvern de oameni cinstiți peste tot unde îi va găsi. Este de notorietate publică faptul că guvernul actual este venal, administrația merge foarte prost, mai ales aceea a Basarabiei ; în această parte administratorii sînt rude ale ministrului, dar cum agentul Austriei îl susține pe ministrul actual, caimacamul se găsește în încurcătură. Austriecii au încălcat frontiera Moldovei aproape de Slănic, caimacamul a făcut observații serioase agentului austriac. Acesta s-a supărat. Iată sursa nemulțumirii agenției. O comisie austriacă a fost trimisă la fața locului ; caimacamul a trimis și el una, dar agentul a insistat să fie trimise de caimacam la fața locului persoanele pe care le propunea el. Ministrul este de acord cu agenția ⟨consulară⟩".

Acesta este în oarecare măsură un limbaj deosebit, desigur, de la cineva care, pînă nu demult, a acționat cu guvernul pe care acum îl comprimă, și care era aproape complet subordonat sfaturilor consulului austriac.

Într-adevăr, din alte știri pe care le-am primit de la domnul Gardner și de la comisarul otoman, s-ar părea că plîngerile referitoare la alegeri sînt acum din partea partidei separatiste și, conform cu aceste relatări, caimacamul a devenit tot atît de partizan al unioniștilor, cît era cu puțin timp înainte al antiunioniștilor.

Pe de altă parte, trebuie să spun că am auzit dintr-o sursă demnă de respect că nu acesta este cazul, și caimacamul nu face altceva decît să urmeze instrucțiunile de imparțialitate ce i se trimit și să îndepărteze din serviciu oameni, la care face aluzie în corespondența sa particulară care a fost publicată, recunoscuți ca fiind corupți, pe care a fost forțat să-i accepte la instigarea domnului Gödel.

În prezent, după propria mea opinie, el este înclinat să se împace cu foștii săi adversari și astfel să abată orice atacuri care ar fi de altminteri făcute contra lui pentru faptele din trecut, dar sînt înclinat să cred că a părăsit complet propriul său partid, sau că-l favorizează intens pe cel advers. Totuși, poate că mă înșel.

Unele proteste sînt de așteptat, în orice caz, de la aceia care au fost pînă recent preponderenți și acum se găsesc angajați într-un conflict foarte incert pentru cîștigarea superiorității, dar cea mai neplăcută trăsătură a acestui caz este că unii dintre conducătorii separatiștilor par să fie dispuși să urmeze aceeași cale, care a fost urmată recent de conducătorii unioniștilor — retrăgîndu-se de la orice participare la alegeri.

Dacă acest plan este urmărit, mai întîi de un partid și apoi de altul, nici un Divan care poate să fie format în Moldova în împreju-

https://biblioteca-digitala.ro

rările actuale nu va avea ca rezultat o reprezentare într-adevăr corectă a stării de spirit în acel principat.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

214

București 2/14 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Consideră ca sigură victoria unioniștilor în noile alegeri. Solicită aprobarea plecării la Iași, împreună cu Basily, comisarul Rusiei.

Telegram from Sir Henry Bulwer

Decypher

Buchарest, Sept. 14, 1857
Received 16 Sept.

The Electionsin Moldavia seem to be declaring more even than might have been excepted in favour of the Unionist and the report is that Prince Vogorides is working now as much for one party as he did formerly for the other.

A question has arisen whether the Commission or a Deputation from it ought not to visit Iassy when the Divan meets to put itself in relations with the President. But the idea of the whole Commission undertaking this journey dropped at my suggestion. I am now asked to go with M. Basily, President for this month. If you think this might do good as I did not go last time and am not committed I would otherwise I shall reject it and suggest that the Secretary should be sent instead. It is settled that Talleyrand is not to go.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1283, f. 49—49 v.

■

Telegramă de la Sir Henry Bulwer

Descifrare

București, 14 septembrie 1857
primită la 16 septembrie

Alegerile din Moldova par să se fi declarat mai mult încă decît era de așteptat în favoarea unioniștilor și se spune că prințul Vogoride lucrează acum tot atît de mult pentru un partid, cît a făcut înainte pentru celălalt.

S-a ridicat problema dacă comisia, sau o delegație a ei n-ar trebui să plece la Iași cînd se întrunește Divanul ca să intre în relații cu președintele. Dar, la sugestia mea, ideea ca întreaga comisie să întreprindă această călătorie a căzut. Acum mi se cere să merg împreună cu domnul Basily, președinte pentru luna aceasta. Dacă credeți că ar fi bine, întrucît nu am fost ultima dată și nu sînt obligat, m-aș duce, altfel voi refuza și voi sugera să fie trimis secretarul în locul meu. S-a stabilit ca Talleyrand să nu se ducă.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 3/15 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe : Schimbările intervenite în atitudinea lui Talleyrand după acordul de la Osborne. Remarcă răspunsurile „moderate și prudente" date de comisarul francez în diferite ocazii. Informații privind Clubul Central Unionist din București. Detalii referitoare la presa unionistă din Țara Românească. Suprimarea unor ziare. Întrunirea electorală de la București în sprijinul celor patru puncte ale programului unionist.

Copy
No. 158

Bucharest, September 15th 1857

My Lord,

I replied to Your questions in the best manner that I was able at the time ; but there seems to have been some confusion in the telegraph, and as I was out of town the substance was sent you in a shorter form.

In regard to Monsieur de Talleyrand his language has been much softened since the late events at Osborne and I do not think it can be said that he has agitated since that period. It is however to be observed that one goes nowhere (for the same thing happened to myself) without having immediately on one's arrival a unionist address presented to one. Generally speaking Monsieur Talleyrand's answers have been moderate and prudent ; the one he made some little time since at Ployeschti [1] has been differently given ; the version I saw in the first instance was wholly unobjectionable, other versions were less so, but nothing appeared no any that could be called agitation.

I deemed it better after Your despatch to get a copy of these observations from himself and I inclose them ; observing, however, that I deem the word "perseverance" [2] after the recent arrangement one which would strike me as more extraordinary but for his observing in transmitting it to me that the speech was delivered previous to any instruction being sent to him, dated subsequent to the interview at Osborne. From which I conclude that it was not until Mons⟨ieu⟩r de Cabrol arrived that he clearly understood the nature of the conversation that took place there. We have neither of us been clear on this point : indeed I was ordered not to communicate what really took place to any one, and have not done so even to Savfet Effendi. Now in regard to the action of the Central Union club and the opinions it promulgates, and also in respect to the press and its action and influence, there is a great distinction to be drawn between the club itself and the opinions of the club. The club which after all is rather an electoral Committee than anything else put forward opinions which are universally popular here and whatever their impracticability this perhaps it not unnatural.

I can honestly say I have not met a single person of any party who does not avow them. These opinions therefore whether in the com-

https://biblioteca-digitala.ro

mittees of revision or elsewhere have great influence and those professing them are well received ; and no doubt it was to render themselves individually popular that the founders of the so called club instituted it. But I don't think I can give you a better proof that this club has in itself but a very moderate authority, when I observe that its leading members cannot get elected. Mons⟨ieu⟩r Constantine Crezulesco, its most distinguished champion, and a great Boyar and consequently capable of being elected in any district has abandoned all hope of Bucharest, and has lately retired discomfited from Buzeo, and it is very probable he will not be elected at all. Mr. Ch⟨arles⟩ Crezulesco, though editor of the 'Concordia' and also one of the most eminent members and leaders of the Unionist Club, is going to try to be elected at Ibraila where he has property ; but acknowledges he has little chance, and at present the only member of this popular and noble family likely to be returned is Nicholas the most moderate, and who, though he acknowledges the same general principles as those which his brothers advocate, has positively refused to give any pledge concerning them.

So also is it with the Press : its opinions are unionist and these opinions procure the journals who promulgate them their circulation and sale ; but the fact that no party or person will start a journal on any other principle shows that those which exist do not create opinions but only express them. One must see things as they are ; it is no use fancying or representing them otherwise ; and in Wallachia from one cause or another all are in favour of Union with an Foreign Prince, and the sentiment is independent of Clubs or newspapers. As to the Prince the leading members of the Clubs are his most violent opponents and of these clubs he is in no wise the patron. But he certainly does not run counter to the popular stream and being on terms of personal hostility with the leading members of the upper classes, his political tendencies are with the middle ones. George Ghica his nephew has closer relations with what may be called the Democratic party, and I believe his sympathies lean that way. He has great influence with the Prince and a great deal in the management of affairs. But gross exaggerations have been spread with respect to his conduct. You seem to have been told for instance that all the newspapers express his opinions and pass under his censure. Now some of them are hostile to him and the Government of his uncle being in fact especially directed against both. As to his share in the Censorship we know that in all countries the execution of this duty is one of the most difficult, directly any latitude whatsoever is allowed to opinion. In this Country it is likely to be especially difficult inasmuch as that there are few men of talent, whom education and experience fit for the task, that would be induced to undertake it. Mistakes consequently occurred ; and two or three censors were successively dismissed ; when, in order to facilitate one task it was settled that doubtful passages should be brought to Mons⟨ieu⟩r George Ghica.

I have only to add that within these few days one paper has been suppressed at Buzeo, another at Bucharest, and an office published against that circular or appeal, to the opinion of which Your Lordship seems to allude in your telegraphic despatch.

https://biblioteca-digitala.ro

An inquiry has been, moreover, instituted into proceedings at Craiova. There are in various places complaints but these are between different sections of the Unionist party, no separatist party having yet declared itself.

I have the honour . . .

(Signed) Henry L. Bulwer

P.S. On Saturday a very numerously attended meeting took place at Bucharest of electors who have declared themselves in favor of the four points, in some public rooms. There was, I understood, a great deal of talking as to the choice of candidates but without coming to any decision.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 72—76 v.

■

Nr. 158 București, 15 septembrie 1857
Copie

Excelență,

Am răspuns întrebărilor dv. cît am putut mai bine în acel moment, dar se pare că a fost o anumită confuzie în telegramă și eu fiind plecat din oraș, conținutul v-a fost trimis într-o formă prescurtată.

Cu referire la domnul de Talleyrand, limbajul său s-a atenuat mult de la ultimele evenimente de la Osborne și nu cred că se poate spune că a făcut agitație după acel moment. Totuși, trebuie să se observe că nu se poate merge nicăieri (pentru că același lucru mi s-a întîmplat mie) fără ca imediat, la sosire, să nu se prezinte un mesaj unionist. În general vorbind, răspunsurile domnului de Talleyrand au fost moderate și prudente ; acela pe care l-a dat acum cîtva timp la Ploiești [1] a fost redat diferit ; versiunea pe care am văzut-o în primul caz a fost complet ireproșabilă, celelalte versiuni mai puțin, dar nimic nu a apărut care să fi putut fi numit agitație.

După depeșa dv., am considerat că este mai bine să obțin o copie a acestor observații de la el și le anexez, observînd, totuși, că eu consider cuvîntul „perseverență" [2] după recentul aranjament, ca unul care m-a izbit ca fiind mai extraordinar, dar făcîndu-i observația cînd mi l-a transmis că discursul a fost ținut înainte să-i fi fost trimise instrucțiunile, datate ulterior întrevederii de la Osborne. Din acestea am tras concluzia că, pînă la sosirea domnului de Cabrot, el nu a înțeles clar natura conversației care a avut loc acolo. Nici unul dintre noi nu am fost clarificați asupra acestui punct ; într-adevăr, mie mi s-a ordonat să nu comunic nimănui ceea ce de fapt a avut loc, și nu am făcut-o, nici chiar lui Savfet efendi. Acum, mă voi referi la acțiunea Clubului central unionist și la opiniile pe care le difuzează, și, de asemenea, la presă și acțiunea și influența sa. Există o mare diferență de făcut între clubul însuși și opiniile clubului. Clubul care, la urma urmelor, este mai degrabă un comitet electoral decît orice altceva, avansează opinii care sînt universal populare

https://biblioteca-digitala.ro

aici și, oricare ar fi inaplicabilitatea lor, aceasta probabil că nu este ceva nefiresc.

Pot să spun cinstit că nu am întîlnit nici o singură persoană, din oricare partid, care să nu le recunoască. Deci, aceste opinii, fie în comitetele de revizie sau în altă parte, au o mare influență și cei care le exprimă sînt bine primiți și, fără îndoială, fondatorii așa-numitului club, l-au instituit pentru a se face personal populari. Dar nu cred că pot să vă dau o mai bună dovadă că acest club are prin el însuși o foarte moderată autoritate, decît observînd că membrii săi marcanți nu pot să fie aleși. Domnul Constantin Crețulescu, susținătorul său cel mai distins și un mare boier, în consecință capabil să fie ales în orice județ, a abandonat orice speranță pentru București și s-a retras recent de la Buzău, fiind în încurcătură și este foarte probabil că nu va fi ales deloc. Domnul Scarlat Crețulescu, deși redactor la „Concordia" și unul dintre cei mai eminenți membri și conducători ai Clubului Unionist, încearcă acum să fie ales la Brăila, unde are o proprietate ; dar recunoaște că are puține șanse ; în prezent, singurul membru al acestei familii populare și nobile care este posibil să fie ales este Nicolae, cel mai moderat și care, deși profesează aceleași principii generale ca acelea pentru care pledează frații săi, a refuzat ferm să-și ia vreun angajament în această privință.

Cu presa este la fel : opiniile ei sînt unioniste și aceste opinii asigură ziarelor care le difuzează, circulația și vînzarea lor, iar faptul că nici un partid sau persoană nu va înființa un ziar pe vreun alt principiu arată că cele existente nu creează opinii, ci numai le exprimă. Trebuie să vedem lucrurile așa cum sînt ; nu folosește la nimic să le imaginezi sau să le reprezinți altfel și, în Valahia, pentru un motiv sau altul, toți sînt în favoarea Unirii sub un prinț străin și acest sentiment este independent de cluburi sau ziare. Cît despre caimacam, membrii marcanți ai cluburilor sînt cei mai violenți adversari ai săi și el nu este în nici un fel protectorul acestor cluburi. Dar, desigur, nu merge contra curentului popular și fiind în termeni de ostilitate personală cu membrii influenți ai claselor de sus, tendințele sale politice sînt cu clasele de mijloc. Nepotul său, George Ghica, are relații mai strînse cu ceea ce poate fi numit partida democrată și cred că simpatiile sale înclină în această direcție. El are mare influență asupra prințului și o mare contribuție în conducerea treburilor. Dar s-au răspîndit exagerări grosolane față de conduita sa. Se pare că se spune, de exemplu, că toate ziarele îi exprimă părerile și trec prin cenzura sa. Acum, unele dintre ele îi sînt ostile și lui și guvernului unchiului său, fiind, de fapt, îndreptate contra amîndurora. În ceea ce privește partea sa în cenzură, știm că în toate țările executarea acestei sarcini este una dintre cele mai dificile, de îndată ce se permite o libertate oarecare de opinie. În această țară este posibil să fie deosebit de dificil, deoarece sînt foarte puțin oameni talentați, a căror educație și experiență se potrivește sarcinii și care s-ar angaja să o întreprindă. În consecință s-au ivit greșeli, și doi sau trei cenzori au fost demiși unul după altul, cînd, pentru a ușura această muncă, s-a hotărît ca pasajele îndoielnice să fie aduse domnului George Ghica.

Trebuie numai să adaug că în aceste cîteva zile un ziar a fost suprimat la Buzău, un altul la București și s-a publicat un ofis contra

https://biblioteca-digitala.ro

acelei circulare sau apel, la opinia căruia Excelența voastră pare să facă aluzie în depeșa telegrafică.

De altfel, a fost deschisă la Craiova o anchetă. În diverse locuri sînt plîngeri, dar acestea sînt între diferite secții ale partidei unioniste, pînă în prezent nedeclarîndu-se nici un partid separatist.

Am onoarea...

(Semnat) Henry L. Bulwer

P.S. Sîmbătă a avut loc la București o adunare de alegători la care au fost prezenți foarte mulți, care s-au declarat în favoarea celor patru puncte, în unele săli publice. Am aflat că s-a vorbit foarte mult despre alegerea candidaților, dar fără să se ajungă la o decizie.

---

[1] Vezi *Acte și documente*, vol. II, p. 548—549.
[2] *Ibidem*, p. 549.

216

[Londra], 3/15 septembrie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer: Anunță primirea telegramei din 12 septembrie (st. n.) în legătură cu instrucțiunile trimise de guvernul francez lui Talleyrand și Thouvenel. Conversația lui Bulwer cu reprezentantul Franței în Comisia europeană privind problema Principatelor.

No. 155 Foreign Office, September 15, 1857
Draft

Sir,

I received from you on the 13rd Instant the following Telegram in cypher dated Bucharest Sept. 12.

"Count Cabrol, Count Walewski's Secretary, has recently brought Despatches to M. Talleyrand and proceeds to Constantinople to M. Thouvenel. I presume that he is the bearer of some instructions that could not well be written. But though I have just had a long conversation with the French Commissioner and he has expressed himself generally in moderate terms, he has not given me to understand that his Government has materially changed its views: and on one of his speeches which I had not seen when I last telegraphed he uses the word perseverance as applied to the policy of the Emperor. He says however he meant this to allude to a policy in the general improvement of the provinces and not as to anyone special question. I should add that he seems now to have the idea I formerly put forward of announcing to the Divans at their meeting that a Foreign Prince is impossible. This might indeed furnish a means of escaping altogether from the question of union in a consistent manner; and may be worth consideration. The Prince here has issued an official against an appeal or

https://biblioteca-digitala.ro

circular I forwarded to Your Lordship and instituted an enquiry into Electoral abuses said to have taken place at Crajoeclz *. There are just recently however fresh complaints come in".

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1278, f. 89—90.

■

Ciornă
Nr. 155

Ministerul Afacerilor Externe
15 septembrie 1857

Sir,

Am primit de la dv. la 13 curent următoarea telegramă cifrată datată București, 12 septembrie :

„Contele Cabrol, secretarul contelui Walewski, a adus recent scrisori . domnului Talleyrand și a plecat la Constantinopol la domnul Thouvenel. Presupun că el este deținătorul unor instrucțiuni care nu se pot scrie. Dar, deși tocmai am avut o lungă conversație cu comisarul francez și el s-a exprimat, în general, în termeni moderați, nu mi-a dat să înțeleg că guvernul său și-a schimbat substanțial vederile, iar într-unul dintre discursurile sale, pe care nu-l văzusem atunci cînd v-am telegrafiat ultima oară, el folosește cuvîntul perseverență, ca aplicat la politica împăratului. El spune, totuși, că a înțeles prin aceasta să facă aluzie la o politică pentru îmbunătățirea generală a provinciilor și nu la o problemă specială. Aș adăuga că pare acum să aibă concepția pe care eu am avansat-o înainte, de a anunța Divanurile la întrunirea lor că un prinț străin este imposibil. Aceasta ar putea, într-adevăr, oferi un mijloc de a ne debarasa cu desăvîrșire de problema Unirii într-un mod logic și poate merită să fie luat în considerare. Prințul a emis aici un act oficial contra unui apel sau a unei circulare, pe care am expediat-o Excelenței voastre, și a instituit o anchetă asupra abuzurilor electorale ce se spune că au avut loc la Craiova. Totuși chiar recent au sosit reclamații noi".

⟨Clarendon⟩

* Craiova.

217

București, 5/17 septembrie 1857.

Robert A. O. Dalyell către lord Clarendon: Despre influența cluburilor electorale și atitudinea căimăcămiei față de ele.

No. 10

Bucharest, September 17, 1857

My Lord,

A good deal is at present said of the action of the branchclubs, or committees, in reference to the approaching elections.

https://biblioteca-digitala.ro

Such branch Societies do exist in connection with the central Society at Bukarest ; and have, in many instances put out lists of candidates and pledged themselves to support no candidate, whose name does not appear on such lists.

I believe however that their influence on the result of the elections will prove to have been, generally speaking, but slight ; and, moreover, that the effect of their veto on candidates not put forward by themselves will have had little effect as to the chances of these candidates, except in a few districts : in short that their action has principally been important inasmuch as it has given a compacter organisation to the Democratic or as it is called National party than their more conservative opponents possess : and this is the proper distinction to make, in this Principality, between parties ; for it is to be observed no party here declares against Union, if with a Foreign Prince.

It has been said that these Clubs exercise a considerable influence on the revision of the Electoral Lists. But, as the number of reclamations, taking the Country as a whole, has been very small, any influence which may have been exercised, with regard to its result on the constituency must be necessarily very insignificant ; and it will be generally found, that where any injustice is committed, it is always in connection with the particular bias of the party injured either to Stirbey or Bibesko, or one of their adherents, and that the question of Union (which all equally profess to adhere to) is rather made the pretext than is actually the cause.

The clubs, in short, as opposed to the Government have little power, and when supported by the Government are so on party, and not on public grounds.

The conduct of the Government in this particular, though naturally much exaggerated by their opponents, is nevertheless attended with prejudicial results ; for it will probably be successful in excluding several candidates, particularly among the Grand Boyards from the Divan, whose presence there would be very useful, and whose absence will render that Assembly a less perfect representation of the opinions of the higher classes of the Country than it otherwise would have been.

I have the honor to be... R. A. O. Dalyell

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1289, f. 184—187 v.

■

Nr. 10 **București, 17 septembrie 1857**

Excelență,

În prezent se spun multe despre acțiunea cluburilor sau comitetelor afiliate cu privire la alegerile ce se apropie.

Asemenea societăți afiliate sînt în strînsă legătură cu Societatea centrală din București ; ele au alcătuit, în multe cazuri, liste de can-

https://biblioteca-digitala.ro

didați și s-au angajat să nu susțină nici un candidat al cărui nume nu apare pe asemenea liste.

Totuși, cred că influența lor asupra rezultatului alegerilor se va dovedi că nu a fost, în general vorbind, decît lipsită de valoare și, mai mult, că efectul veto-ului lor față de candidații care nu au fost prezentați chiar de ei va avea un slab efect în ceea ce privește șansele acestor candidați, cu excepția cîtorva județe; într-un cuvînt, că acțiunea lor a fost îndeosebi importantă numai avînd în vedere că a determinat o organizare mai compactă a partidului democrat, sau, după cum este denumit, partidul național, decît aceea pe care o au oponenții lor mai conservatori, și aceasta este deosebirea propriu-zisă ce trebuie făcută în acest principat între partide, căci trebuie să se remarce că aici nici un partid nu s-a declarat contra Unirii, chiar sub un prinț străin.

S-a spus că aceste cluburi exercită o influență considerabilă asupra revizuirii listelor electorale. Dar, întrucît, pe ansamblul țării, numărul de reclamații a fost foarte mic, orice influență care s-ar fi exercitat asupra alegătorilor trebuie să fi avut în mod necesar un efect foarte redus și se va constata, în general, că acolo unde se comite o incorectitudine, aceasta se face întotdeauna în special în avantajul partidului lezat, fie al lui Știrbei, fie al lui Bibescu, sau a unuia dintre partizanii lor, și că problema Unirii (la care toți pretind că aderă) este mai degrabă pretextul, decît, de fapt, cauza.

Pe scurt, cluburile adversare guvernului nu au decît o putere restrînsă și cînd sînt susținute de guvern, sînt pe considerente de partid, nu pe considerente publice.

Conduita guvernului în cazul de față, deși natural foarte mult exagerată de oponenții săi, nu este totuși lipsită de efecte defavorabile, pentru că se va obține probabil excluderea din Divan a mai multor candidați, în special dintre marii boieri, a căror prezență acolo ar fi foarte utilă și a căror absență ar face ca Adunarea să fie o reprezentantă mai puțin perfectă a opiniilor claselor de sus ale țării, decît ar fi fost altfel.

Am onoarea ..

R. A. O. Dalyell

218

București, 5/17 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Despre convorbirea avută cu Talleyrand, comisarul francez în Principate, în vederea stabilirii unor relații mai strînse și a unor acțiuni comune. Discuțiile s-au axat pe înțelegerea de la Osborne.

Nr. 214

Bucharest, September 17, 1857

My Lord,

I have had one or two long conversations with M. de Talleyrand within this last few days, in which I have endeavoured to draw closer our relations, and establish if possible some common action between us.

https://biblioteca-digitala.ro

In conformity with your Lordship's instructions I have abstained from all mention to him of what I know of the private portion of the engagements recently entered into with the Emperor, and have merely spoken in general terms of the friendly understanding that has been established between the two Governments.

M. de Talleyrand has followed the same course, saying that he knows nothing of any sort of bargain such as the journals have alluded to, but that he is quite aware that the two Governments seek some common basis of agreement : what that should be, he observed, must depend in some degree on the composition and conduct of the Divans, of the accord that can be established with the leading men. What he said, in short, was sensible ; but did not foreshadow any particular arrangement, and I incline to think that the moment for pressing upon him the one Your Lordship has pointed out, may be better chosen a little later, and when some sort of light will have broken through the obscurity which now prevails as to what the assemblies about to meet may or may not do ; for it is possible that they may pronounce themselves simply on the union question, and then refuse to give opinions on other matters until that one is decided : in which case we shall I conclude make our report without further attention to them.

I should observe however that the Russian Commissioner contends that the Commissioners can express no opinions for their own and are merely to record the opinions of the Divans. The intention is clear : to avoid committing Russia herself in favour of the question now agitated, and yet to give her the advantage of not opposing it.

For my, own part, I read our instructions differently and intend to give my own opinions on such matters as do not solely regard these countries, in connection with their relations with Europe and the Ottoman Empire ; and to be no otherwise bound by the views of such bodies as we shall have to consult with, than as I deem consistent with truth and justice.

I have the honour... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 62—63 v.

■

Nr. 214 București, 17 septembrie 1857

Excelență,

Am avut una sau două conversații lungi cu domnul de Talleyrand în aceste cîteva zile, în care m-am străduit să strîng relațiile noastre și să stabilesc, dacă este posibil, o oarecare acțiune comună între noi.

În conformitate cu instrucțiunile Excelenței voastre, m-am abținut de a menționa ceva față de el despre ceea ce știu relativ la partea confidențială a angajamentelor luate recent cu împăratul și am vorbit numai în termeni generali despre înțelegerea prietenească stabilită între cele două guverne.

Domnul de Talleyrand a urmat aceeași cale, spunînd că nu știe nimic de nici un fel de tranzacție la care ziarele fac aluzie, dar că

https://biblioteca-digitala.ro

este perfect conștient că ambele guverne caută o bază comună de înțelegere : care va trebui, a remarcat el, să depindă într-o anumită măsură de compoziția și comportarea Divanurilor, de acordul ce poate fi stabilit cu oamenii de la conducere. Ceea ce a spus, pe scurt, era rațional, dar nu prefigura vreun acord special și înclin să cred că momentul pentru a face presiuni asupra lui, așa cum mi-a atras atenția Excelența voastră, poate fi mai bine ales ceva mai tîrziu și atunci cînd o oarecare lumină va străbate obscuritatea care predomină acum cu referire la ceea ce vor face sau nu adunările, ce sînt pe punctul de a se întruni, pentru că este posibil ca ele să se pronunțe pur și simplu asupra problemei unirii și apoi să refuze să exprime păreri despre alte chestiuni, pînă cînd nu se va decide aceasta, în care caz, trag eu concluzia, vom face raportul nostru fără să le mai dăm atenție.

Totuși, trebuie să observ că, comisarul rus susține că, comisarii nu pot să exprime păreri proprii, ci trebuie numai să consemneze opiniile Divanurilor. Intenția este clară : pentru a se evita compromiterea Rusiei însăși în susținerea problemei care se agită acum și, totuși, să-i dea avantajul de a nu i se opune.

În ceea ce mă privește, am citit instrucțiunile noastre într-un mod diferit și intenționez să-mi fac cunoscute opiniile mele proprii asupra unor astfel de probleme, care nu se referă numai la aceste țări ci privesc relațiile lor cu Europa și Imperiul Otoman și să nu fiu altfel legat de punctele de vedere ale unor corpuri constituite cu care trebuie să ne consultăm, decît atît cît consider că este compatibil cu adevărul și dreptatea.

Am onoarea... H. L. Bulwer

219

București, 5/17 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Informații privind discuțiile din sînul comisiei asupra oportunității prezenței comisarilor la deschiderea Divanului ad-hoc din Moldova. Propunerea trimiterii la Iași a reprezentanților Rusiei și Marii Britanii care nu vizitaseră Moldova.

No. 215 Bucharest, September 17, 1857

My Lord,

The Commission met on the 14th [1] on account of various petitions respecting the elections here, and the question arose as to whether it ought not to go in a body to Iassy, to put itself in communication through its President, with the President of the Moldavian Divan, and regulate its future relations with that assembly. There was much to say for and against this proposal. But Mons⟨ieu⟩r de Liehmann refusing to revisit Moldavia on the ground that it would expose him to serious mortification and Savfet Effendi stating the same thing with respect to himself (a bad ground in my opinion to take), I pointed out the inconveniences that might arise from the manifestations which would

https://biblioteca-digitala.ro

probably attend the journey of Monsieur de Talleyrand and the other Commisioners supposed to favor the party now triumphant.

The four Commissioners in question acquiesced without difficulty in the justice of the objections ; but it was still held desirable that some portion of the Commission should attend the opening of the Divan ; and a general wish was expressed that Mons⟨ieu⟩r Basily as president for this month should go to Iassy, and that I should accompany him.

There might possibly be some advantage in my taking this journey, since I have not yet been to Moldavia and might possibly in the present crisis do something to steady the mind of the Caimakam, and prevent his now sanctioning violence or illegality on one side, because he formerly did so on another ; but there also might be inconveniences and I have therefore deemed it better to apply to your Lordship by telegraph on the subject.

I have the honor to be... Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 65—66 v.

■

Nr. 215 București, 17 septembrie 1857

Excelență,

Comisia s-a întrunit la 14 curent [1] din cauza diferitelor petiții cu referire la alegerile de aici și s-a ridicat întrebarea dacă nu ar trebui să mergem in corpore la Iași, să intrăm în legătură cu Președintele Divanului din Moldova prin președintele comisiei și să punem la punct viitoarele relații cu acea adunare. Au fost multe de spus pro și contra acestei propuneri, dar domnul de Liechmann refuză să viziteze din nou Moldova, pe motivul că l-ar expune la jigniri serioase și Savfet efendi declară același lucru cu privire la el (după părerea mea, un pretext neplăcut) ; am subliniat inconvenientul care s-ar putea naște din manifestațiile ce ar însoți, probabil, călătoria domnului de Talleyrand și a celorlalți comisari, presupuși că favorizează partidul care este acum victorios.

Cei patru comisari în cauză au fost de acord, fără dificultate, cu justețea acestor obiecțiuni, dar rămînea încă de dorit ca o parte din Comisie să asiste la deschiderea Divanului și s-a exprimat dorința generală ca domnul Basily, ca președinte pentru luna aceasta, să meargă la Iași, iar eu să-l întovărășesc.

S-ar putea să existe un avantaj în călătoria mea, întrucît încă nu am fost în Moldova și aș putea, probabil, în criza actuală, să fac ceva care să calmeze starea de spirit a caimacamului și să-l împiedice acum să sancționeze violența sau ilegalitatea unei părți, fiindcă a procedat astfel înainte pentru cealaltă parte, dar s-ar putea, de asemenea, să existe inconveniente și deci am considerat că este mai bine să apelez la Excelența voastră telegrafic asupra acestui subiect.

Am onoarea... Henry L. Bulwer

[1] Vezi *Acte și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 482—483.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 5/17 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Observații critice pe marginea raportului trimis de Ch. Alison Foreign Office-ului asupra misiunii lui la Iași. Își exprimă îndoiala că trimisul britanic a putut aprecia dacă alegerile s-au desfășurat legal sau nu. Părerea lui este că au existat motive serioase de reclamații și că, în general, conduita guvernului moldovean a fost „o violare atît a spiritului și literei firmanului", cît și a ordinelor formale de imparțialitate care i-au fost trasate.

No. 218 Bucharest, September 17, 1857

My Lord,

I have read with attention the report of Mr. Alison which Your Lordship has been so good as to sent to me, and which it is somewhat singular that Mr. Alison never sent to me at the time from Iassy.

I never imagined that this gentleman, by residing a week or two at the City from which he writes, could determine whether the elections had or had not been legitimately conducted in the districts in Moldavia ; and the more especially I doubted the possibility of his forming any definite opinion on that subject, as by not coming through Bucharest he lost a great deal of information which might have guided his inquiries. His report indeed is neither quite so complete nor quite so consistent as I should have desired or expected.

First he states that he believes the Elections were conducted with legality, then that some of the members of Prince Vogorides' administration may have laid themselves open to charges, although they cannot be convicted thereof without due judicial inquiry. Then he proceeds to observe that Prince Vogorides was prevented by the Moldavian laws from adopting the interpretation of the Firman which the Treaty Commission had taken upon itself to give.

Now I am obliged to say that the two first statements are rather in opposition to each other ; whilst I am also called upon to add that the Treaty Commission did not take upon itself to give any interpretation of the Firman, but had the task of interpreting certain passages therein imposed upon it ; and that if in one case the Moldavian Law, a point which is doubtful — might have interfered with adopting in Moldavia the solution adopted in Wallachia, in all the other cases where Prince Vogorides differed from Prince Ghika the law in Moldavia had nothing whatsoever to do with the difference : a fact made sufficiently manifest by Prince Vogorides having at this time followed the exact interpretations acted upon in this Principality, altho', especially told not to do so, if they were incompatible with the law or customs of the Principality he governs. For my own part indeed whilst agreeing in Mr. Alison's opinion that one party in Moldavia has been as violent as the other, and that the Foreign Agents residing in Iassy are quite as

https://biblioteca-digitala.ro

much, if not more to blame than the caimakam for whatever errors in conduct or policy the latter may have committed : agreeing also with Mr. Alison in considering that many things have been unduly magnified ; and almost confident that if the elections had been in the first instance conducted with regularity, and the firman similarly applied, the results would have been equally different from what in the last elections they were, of what in the present elections under the consequences of a reaction they are likely to become. I am still bound as an Englishman and a gentleman to declare — looking at the private documents which I have seen, the public statements that had been made, the interrogations I have put to men of honour and character though of the Unionist party, and also the various papers and petitions presented to the Commission — that I believe the late elections gave some just ground for complaint, and that the general conduct of the Government was in a certain degree a violation both of the spirit and letter of the Firman and the injunctions of impartiality which it laid down. I feel moreover more and more satisfied that I should have placed H⟨er⟩ M⟨ajesty⟩'s Government in a false position had I disguised this opinion : for though I readily acknowledge that the view may be correct which Mr. Alison expresses in the concluding portion of his communication and which he says is shared generally by very sensible men, and one of the ablest and most experienced boyars in particular, viz : that the Porte would have acted more discreetly in purchasing the elected instead of meddling with the elections. I cannot but observe that if a Divan purchased by the Ottoman Government might have had other advantages, it certainly would not have had the advantage of furnishing to the British Commissioner or the British Government any means for ascertaining the views of the Moldavian people.

I have the honor...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 56 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 82—85.

■

Nr. 218 București, 17 septembrie 1857

Excelență,

Am citit cu atenție raportul domnului Alison pe care Excelența voastră a fost atît de bun să mi-l trimită și este oarecum ciudat că domnul Alison nu mi l-a trimis niciodată cît a stat la Iași.

Nu mi-am imaginat niciodată că această persoană, stînd o săptămînă sau două în orașul de unde scrie, ar putea să hotărască dacă alegerile au fost sau nu au fost conduse legal în județele din Moldova și, mai ales, mă îndoiesc de posibilitatea de a-și fi format o părere precisă asupra acelui subiect, întrucît, nevenind prin București, a pierdut o seamă de informații care l-ar fi ghidat în cercetările sale. Într-adevăr, raportul său nu este nici destul de complet, nici destul de consistent cît aș fi dorit sau m-aș fi așteptat să fie.

https://biblioteca-digitala.ro

În primul rînd el declară că este de părere că alegerile au fost conduse legal, apoi că unii membri ai administrației prințului Vogoride s-au lăsat expuși la acuzații, deși nu pot să fie condamnați pentru aceasta fără o anchetă judiciară cuvenită. Apoi continuă observînd că prințul Vogoride a fost împiedicat de legile din Moldova să adopte interpretarea firmanului pe care Comisia tratatului și-a luat sarcina să o dea.

Acum trebuie să spun că primele două declarații sînt mai degrabă opuse una alteia, în timp ce sînt obligat să adaug că Comisia tratatului nu și-a luat obligația să dea vreo interpretare firmanului, dar avea sarcina de a interpreta anumite pasaje din el ce i-au fost supuse și că, dacă într-un caz legea din Moldova — punct care este dubios — ar fi împiedicat adoptarea în Moldova a soluției adoptate în Valahia, în toate celelalte cazuri unde prințul Vogoride s-ar fi deosebit de prințul Ghica, legea din Moldova nu avea nimic de-a face cu deosebirea: fapt făcut suficient de evident de prințul Vogoride, care, în acel moment, a urmat interpretarea exactă după care s-a acționat în acest principat, deși i s-a spus în mod special să nu procedeze astfel, dacă nu este compatibil cu legea sau cu obiceiurile din principatul pe care-l guvernează. Într-adevăr, în ce mă privește, în timp ce sînt de acord cu părerea domnului Alison că un partid din Moldova a fost tot atît de violent cît și celălalt și că agenții străini care își au reședința la Iași sînt tot atît de condamnabili, dacă nu mai mult, decît caimacamul pentru orice erori comise în comportamentul sau politica acestuia din urmă, sînt de acord, de asemenea, cu domnul Alison, considerînd că multe lucruri au fost exagerate pe nedrept și aproape încredințat că, dacă alegerile ar fi fost, în primul rînd, conduse corect și firmanul aplicat în mod similar, rezultatele ar fi fost la fel de diferite de ceea ce au fost în ultimele alegeri sau sînt probabil pe cale să devină în alegerile actuale, ca urmare a unei reacții. Sînt totuși obligat, ca englez și ca om de onoare, să declar — examinînd documentele particulare pe care le-am văzut, declarațiile publice făcute, întrebările puse unor oameni de onoare și de caracter, deși din partida unionistă, precum și diferitele acte și petiții prezentate Comisiei — că eu cred că fostele alegeri au avut un temei real pentru reclamații și că, în general, conduita guvernului a fost într-o anumită măsură o violare atît a spiritului și a literei firmanului, cît și a dispozițiilor de imparțialitate pe care le-a abandonat. Sînt, de altfel, din ce în ce mai satisfăcut că, dacă aș fi ascuns această opinie, aș fi pus guvernul Maiestății sale într-o poziție falsă, cu toate că sînt gata să recunosc că punctul de vedere pe care domnul Alison îl exprimă în încheierea comunicării sale poate fi corect, spunînd că el este, în general, împărtășit de oameni foarte conștienți și în special de unul dintre boierii cei mai capabili și mai cu multă experiență, și anume: că Poarta ar fi acționat mai discret cumpărînd pe aleși, în loc să se amestece în alegeri. Nu pot decît să observ că, dacă un Divan cumpărat de guvernul otoman ar fi putut avea alte avantaje, este sigur că nu va fi avut avantajul de a da comisarului britanic sau guvernului britanic vreo posibilitate de a constata punctele de vedere ale poporului moldovean.

Am onoarea... H. L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

București, 6/18 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Consideră exagerate informațiile furnizate de comisarul austriac, Liechmann, asupra situației din Principate. Opinii privind starea de lucruri din Țara Românească. Cenzura exercitată asupra presei de George Ghica, nepotul caimacamului. Respinge acuzația adusă lui Al. Ghica că ar încuraja apariția articolelor prounioniste. Recunoaște că „întregul Principat al Valahiei este sau se pronunță a fi pentru Unire". Din nou despre activitatea și rolul Clubului Central Unionist din București. Influența exercitată asupra lui de căimăcămie.

No. 220 Bucharest, September 18, 1857

My Lord,

I was sorry to read M. von Liehmann's despatch inclosed to me by Your Lordship and communicated by Baron Prokesch to Lord Stratford, since it is certainly calculated in my idea to give an unfair and exaggerated impression as to the state of things here and might lead the Austrian Government into a course which would not be at this time expedient.

I am far from saying affairs are in the state that could be desired, but there are hitherto but a small number of complaints (considering that some must naturally be expected) with respect to the elections. From Craiova, the most serious have proceeded, and there the journal of the place has been suspended for three weeks and an enquiry is being instituted into the conduct of the Prefect, who is accused of having favoured the democratic, and at this place violent party, against the more moderate one supported by the leading boyars. The fact that latter are endeavouring to return Prince Bibesco, leads me to suppose that the Government anxious to prevent this, very unwisely instructed the prefect to throw what influence he could quietly into the scale of his antagonists ; and he has very probably overdone his part and in such case will be reprimanded. But in this instance as in others of a similar nature in this Principality, I must ask Your Lordship to bear in mind that the question is not between unionists and separatists, but between rival factions, who declare pretty nearly the same opinions, but who are attached to different Hospodarial candidates. Thus at Buzeo there are likewise complaints and I forward to Your Lordship the statement that is made against the Government and by the Government and from which it would certainly appear that the facts put forward by the defeated party are not correct. But here again the question of Union had nothing to do with the contest. Mr. C. Cretzulesco one of the champions most ardently supported by the Unionist and National Club being the principal complainant.

At Giurgevo I likewise hear some persons profess themselves aggrieved, but I have not yet been able to learn on what ground.

https://biblioteca-digitala.ro

In enclose Your Lordship also a statement made to me from Piteshti, to which I annex the reply with which the Government has furnished me and which I have reason to think is in the main to be relied on.

In regard to the newspapers and the censure exercised by M. George Ghika, the nephew of the Prince, the following are the facts. All the papers which exist here are not only unionist papers, but also in favour of what may be called the liberal, in contradiction to the conservative party, the great boyars and upper classes having purposely refrained, as I have elsewhere explained, from compromising themselves by maintaining any organ which could be said to represent them or their opinions. I am not a general reader of these prints, which are written in the national language, and more redundant in words than in ideas, but I have had several of what some persons called very violent articles pointed out to me ; and though I certainly did not approve of the tone of these articles, they were such as would not be thought elsewhere to extend beyond the bounds of legitimate controversy. The most objectionable indeed have been translated from Foreign newspapers. For some of these, the journals have been suspended or suppressed, for others the censors removed ; but as nothing is more difficult than the exercise of a fair censorship even in countries the most advanced and experienced in these matters, when any sort of liberty of discussion is allowed, so in these particular principalities, persons qualified for such employments are scarcely to be found.

For this reason M. George Ghika ordered the regular censors, when any doubtful articles occurred, to consult him, and for the articles on which he was consultad, he is of course responsible ; but on many, and these the ones which have given to some powers and to some classes the most offence he has declared that he never was consulted and the blame has fallen on the persons who neglected this duty.

The question here is of course one of veracity ; but as to M. Ghika's regularly exercising the censorship it is out of the question. The ruling Prince in these Countries looks into every administrative question, he alone being responsible, and his Ministers only clerks. And this M. Ghika being Prince Alexander Ghika's right-hand man could not possibly have the time to do more than very superficially to regard any especial article that was referred to him. I should add that, during the last four months. I have certainly heard quite as many complaints against the over strictness of the censure as I have of its over laxity, and the fact that out of 5 newspapers (the character of all of which I have described to Your Lordship) only two now appear, is I think sufficient to show that the charge of supporting the licentiousness of the press is a gross exaggeration and indeed when a paper is suspended as was the case two or three days since because it commenced an article with "Vivat l'Union", one cannot condemn the kaimakam severely for encouraging unionist articles.

With respect to the Unionist Club, the support it receives from Government and the influence it exercises, it is fair to give a true picture of the state of things amidst which it exist. The whole Prin-

https://biblioteca-digitala.ro

cipality of Wallachia is or professes to be Unionist, in the sense which this club advocates. The various parties differ on other matters, but do not avow any difference on this. For though some may believe union with a Foreign Prince impracticable, and others are in their hearts against it, inasmuch as it would be inimical to their own views of personal aggrandisement, yet, as all recognize the cry to be a popular one, all wish to take advantage of it, one set of persons saying: "The Porte and the great Powers will never consent to union with a Foreign Prince, and when they have rejected it, we shall unite to our other advantages that of having supported it".

The other set of persons saying: "we know the insincerity of our allies, but never mind, their voice will swell the general chorus, and who knows whether Europe when it sees all parties saying the same thing may not yield to a cry so universal".

The unionist club in fact, which has become the organe of the liberal party, was originally insituted by the conservative one, or to speak more properly this Club which is now said to be an engine of P⟨rin⟩ce Ghika was originated by P⟨rin⟩ce Stirbey. When we came here it had numerous and tumultous meetings in Bucharest and the districts. These were put down; but subsequently persons still met in each other's houses, there selecting candidates, organising local committees, and professing opinions which the journals published. Lately, that is since the electoral lists were published more numerous meetings amongst the electors have taken place: and there unionist opinions have likewise been expressed. These opinions however are not contrary to law, and were not delivered in a violent manner provoking public disorder. What could be done in such a case? Besides, the opinions I thus refer to are opinions which no one gainsays; and thus the action of the so-called club has become confounded with the general action and natural consequences of the state of the public mind.

As to the government's connection with this club, the leading members are the government's bitterest opponents. But from the universality of its doctrines many of the persons employed under Government are either members of it or profess undisguisedly the opinions it expresses. Moreover there can be little doubt that when the Government of P⟨rin⟩ce Ghika saw this club created, and saw that it would be impossible or unpopular to put it down, that Government did its best to obtain a certain influence in it — not to favour the public views it professed, but to prevent those who put forward these views from being able to use the power they might thus acquire to the Government's disadvantage or in other words to the disadvantage of the party which a Government under P⟨rin⟩ce Ghika represents. Hence the Prefects and employés who in some instances have mixed up their zeal in discharge of their public functions, with their zeal in the support of candidates patronised by the central unionist association. It is however to be remarked that this zeal has only been shown in favour of such candidates, when from circumstances of family or connection they have been in favour of the Ghika faction; and that whenever their connections or sympathies have been the other way, whe-

https://biblioteca-digitala.ro

her liberal or conservative, the support of the Club has been of no sort of use to them.

This Government, in short, being the Government of a party as all Governments here must be, does what the Government of any party will do to a certain extent, viz : favour itself. One cannot altogether prevent this for what I said on Moldavia, I say equally here ; and to hope that such Governments as these will act with perfect justice and perfect impartiality in carrying out any Firman is however in theory desirable, in practice out of the question.

What we can alone consider is the extent to which a system incorporated inevitably with affairs is carried, and the manner in which it may affect the particular task we have in hand ; and I am bound to confess that as yet I see nothing which can justify my declaring that the public opinion as to the questions which concern the Commission is so greatly falsified by the Government as to require a censure on the latter ; although I think that owing to a variety of circumstances, a particular state of things has been produced, which will make it difficult to extract from the Divans about to assemble any such precise or practical result as could enable me conscientiously to say that it either can or ought to be imperatively obeyed ; still no doubt it will furnish some general notions, that ought not on the other hand to be disregarded.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 91—99.

■

Nr. 220 București, 18 septembrie 1857

Excelență,

Mi-a părut rău cînd am citit depeșa domnului von Liechmann, anexată pentru mine de Excelența voastră și comunicată de baronul Prokesch lordului Stratford, întrucît a fost sigur intenționată, după părerea mea, să dea o impresie incorectă și exagerată asupra stării de lucruri de aici și ar putea duce guvernul austriac pe o cale care nu ar fi în acest moment oportună.

Sînt departe de a spune că lucrurile sînt în starea dorită, dar pînă acum nu a existat decît un număr mic de reclamații în legătură cu alegerile (considerînd că la unele din ele trebuia să ne așteptăm în mod firesc). Cele mai serioase au venit de la Craiova și acolo gazeta locală a fost suspendată pentru trei săptămîni și s-a instituit o anchetă asupra conduitei prefectului, acuzat de a fi favorizat pe democrați care acolo sînt mai violenți, contra celor mai moderați susținuți de marii boieri. Faptul că aceștia din urmă se străduiesc să aducă înapoi pe prințul Bibescu mă face să presupun că guvernul, doritor să împiedice aceasta, i-a ordonat foarte imprudent prefectului să arunce, cît de discret poate, toată influența în balanța oponenților săi și, probabil că acesta și-a depășit rolul său și, într-un asemenea caz, va fi mustrat.

https://biblioteca-digitala.ro

Dar în acest exemplu, ca și în altele de aceeași natură din acest principat, trebuie să cer Excelenței voastre să-și amintească faptul că această chestiune de dispută nu este între unioniști și separatiști, ci între fracțiuni rivale, care declară că au aproape aceleași opinii, dar sînt atașați la diferiți candidați la domnie. Astfel, la Buzău sînt, de asemenea, plîngeri și transmit Excelenței voastre declarația făcută contra guvernului și cea făcută de guvern, din care ar reieși, desigur, că faptele prezentate de partidul învins nu sînt corecte. Dar și aici, din nou, problema Unirii nu are nimic de-a face cu rivalitatea. Domnul C. Crețulescu, unul dintre șefii susținuți, cu cel mai mare zel, de Clubul unionist și național, este principalul reclamant.

La Giurgiu, am auzit, de asemenea, că unele persoane se consideră jignite, dar încă nu am aflat pe ce bază.

De asemenea, anexez pentru Excelența voastră o declarație de la Pitești și răspunsul pe care mi l-a dat guvernul și am motive să cred că, în ansamblu, ne putem bizui pe el.

Cu referire la gazete și la cenzura exercitată de domnul George Ghica, nepotul prințului, faptele sînt următoarele. Toate gazetele care există aici nu sînt numai gazete unioniste, ci și în favoarea celor ce se pot numi liberali, aflați în contradicție cu partida conservatoare, marii boieri și clasele de sus abținîndu-se înadins, după cum am explicat în altă parte, de a se compromite prin menținerea unui ziar, care s-ar putea să se spună că îi reprezintă pe ei sau opiniile lor. În general nu sînt un cititor al acestor tipărituri care sînt scrise în limba națională și sînt mai *abundente* în vorbe, decît în idei, dar am văzut cîteva din acelea pe care unele persoane le numesc articole foarte violente ce mi-au fost semnalate și, deși nu am aprobat desigur tonul acestor articole, ele erau astfel încît în altă parte nu s-ar fi putut concepe să se treacă dincolo de limitele unei controverse legitime. Cele mai inadmisibile, într-adevăr, au fost traduse din gazete străine. Pentru unele din ele, gazetele au fost suspendate sau suprimate, pentru altele au fost îndepărtați cenzorii, dar, întrucît nimic nu e mai dificil decît să se exercite o cenzură corectă, chiar în țările cele mai avansate și mai experimentate în aceste chestiuni, atunci cînd se permite orice fel de libertate de discuție, așa și în aceste principate distincte se găsesc rar persoanele calificate pentru astfel de funcții.

Pentru acest motiv, domnul George Ghica a dat ordin cenzorilor obișnuiți ca, atunci cînd se ivesc articole îndoielnice, să-l consulte pe el și, pentru articolele asupra cărora a fost consultat el, este, desigur, responsabil, dar asupra multora, și printre acestea erau acelea care au fost cele mai ofensatoare pentru unii de la putere și pentru unele clase, el a declarat că nu a fost niciodată consultat și vina a căzut asupra persoanelor care au neglijat această datorie.

Problema este aici, desigur, una de veridicitate, dar ca domnul Ghica să-și exercite cu regularitate cenzura, aceasta este imposibil. Domnitorul din aceste țări examinează fiecare problemă administrativă, el singur fiind responsabil, iar miniștrii săi numai funcționari. Și acest domn Ghica, fiind mîna dreaptă a prințului Alexandru Ghica, nu ar fi fost posibil să aibă mai mult timp decît să se uite superficial asupra vreunui articol deosebit care-i era prezentat. Aș adăuga că, în timpul

https://biblioteca-digitala.ro

ultimelor patru luni, am auzit desigur cam tot atît de multe reclamații contra stricteței exagerate a cenzurii, cîte am auzit despre lipsa ei de exigență și faptul că din cinci gazete (al căror caracter l-am descris Excelenței voastre) numai două apar acum, este, cred eu, suficient ca să arate că acuzația susținerii lipsei de moralitate a presei este o exagerare flagrantă și, într-adevăr, cînd un ziar este suspendat, cum a fost cazul acum două sau trei zile, pentru că se începea un articol cu „Trăiască Unirea", nu se poate condamna caimacamul cu severitate pentru că încurajează articole unioniste.

Cu referire la Clubul unionist, la sprijinul primit de la guvern și la influența exercitată de el, este corect să se dea o imagine adevărată a stării de lucruri în mijlocul cărora există. Întregul principat al Valahiei este sau declară că este unionist, în sensul în care pledează acest club. Diferitele partide diferă în alte chestiuni, dar nu recunosc vreo divergență asupra acesteia. Pentru că, deși unii pot să creadă irealizabilă Unirea sub un domnitor străin și alții sînt, în intima lor convingere, contra ei, cu atît mai mult cu cît ar fi împotriva propriilor vederi de mărire personală, totuși, întrucît toți recunosc dezideratul ca fiind popular, toți doresc să tragă avantaje din el, un grup de persoane spunînd : „Poarta și marile puteri nu vor consimți niciodată la Unirea sub un prinț străin și, cînd ele refuză aceasta, trebuie să adăugăm la celelalte avantaje ale noastre pe acela de a fi fost sprijinitorii ei".

Celălalt grup de persoane spune : „Cunoaștem nesinceritatea aliaților noștri, dar nu-i nimic, vocile lor vor umfla corul general și, cine știe, dacă Europa, cînd va vedea că toate partidele spun același lucru, nu va ceda unui deziderat atît de universal".

De fapt, Clubul unionist, care a devenit organul partidei liberale, a fost instituit inițial de către cel conservator, sau, pentru a vorbi mai corect, acest club care se spune acum că este un propulsor al prințului Ghica, a fost inițiat de prințul Știrbei. Cînd am venit aici, el ținea întruniri numeroase și zgomotoase în București și în județe. Acestea au fost suprimate, dar, ulterior, membrii săi s-au mai întîlnit în casele unora sau altora, acolo alegînd candidați ce organizau comitete locale și expuneau opinii pe care le publicau ziarele. Recent, adică de cînd s-au publicat listele electorale, au avut loc mai multe adunări ale alegătorilor și acolo s-au exprimat, de asemenea, opinii unioniste. Aceste opinii, totuși, nu sînt contrare legii și nu au fost exprimate într-o manieră violentă, care să provoace dezordine publică. Ce se poate face într-un astfel de caz ? Pe lîngă aceasta, opiniile amintite sînt opinii pe care nimeni nu le contestă și astfel, noțiunea de așa-zis club s-a confundat cu acțiunea generală și cu consecințele naturale ale stării de spirit a publicului.

În ceea ce privește legătura guvernului cu acest club, membrii săi marcanți sînt adversarii cei mai înverșunați ai guvernului. Dar, din cauza universalității doctrinelor sale, multe dintre persoanele în funcții guvernamentale, fie că sînt membri, fie că declară deschis opiniile pe care le exprimă clubul. De altfel, pare să existe puțină îndoială că, atunci cînd guvernul prințului Ghica a văzut creat acest club și și-a dat seama că ar fi imposibil sau nepopular să-l suspende, acel gu-

https://biblioteca-digitala.ro

vern a făcut tot ce a putut mai bine ca să obțină o anumită influență în interiorul lui, nu pentru a favoriza vederile publice pe care le declara, ci pentru a-i împedica pe aceia care au avansat aceste vederi de a putea să folosească puterea, pe care au reușit astfel să o cîștige în dezavantajul guvernului sau, cu alte cuvinte, în dezavantajul partidei pe care un guvern sub prințul Ghica îl reprezintă. De aici, prefecții și funcționarii în unele cazuri au amestecat zelul lor în exercitarea funcțiunii lor publice cu zelul în susținerea candidaților patronați de asociația centrală unionistă. Trebuie, totuși, să se remarce că acest zel a fost arătat numai în favoarea acelor candidați care, din considerente de familie sau rudenie, au fost în favoarea facțiunii Ghica și că, ori de cîte ori legăturile sau simpatiile lor au fost de cealaltă parte, fie liberală, fie conservatoare, sprijinul clubului nu le-a fost de nici un folos.

Acest guvern, pe scurt, fiind guvernul unui partid, așa cum aici toate guvernele trebuie să fie, face într-o anumită măsură ceea ce vrea să facă guvernul oricărui partid, anume : să se favorizeze pe el însuși. Nu se poate împiedica cu desăvîrșire aceasta, pentru că, după cum am spus despre Moldova, spun, de asemenea și aici și, ca să se spere că astfel de guverne ca acestea vor acționa cu o dreptate și imparțialitate perfectă în executarea oricărui firman este, totuși, în teorie, de dorit, însă în practică, este în afara discuției.

Ceea ce puteam numai avea în vedere este măsura în care se extinde un sistem integrat inevitabil cu afacerile și maniera în care poate influența sarcina specială de care ne ocupăm, și mă simt obligat să mărturisesc că, pînă acum, nu văd nimic care ar putea justifica declarația mea că opinia publică, în cea ce privește problemele ce interesează comisia, este atît de mult denaturată de guvern încît necesită o cenzură a acestuia din urmă ; deși cred că, datorită unor împrejurări diferite, s-a produs o stare de lucruri aparte, care va face dificilă obținerea vreunui rezultat precis sau practic, de la Divanurile în curs de a se întruni, ce m-ar putea face capabil să declar cu mîna pe conștiință că acestuia sau poate, sau trebuie să i se dea ascultare neapărat ; totuși, fără îndoială că va oferi unele date generale, care nu trebuie, pe de altă parte, să fie desconsiderate.

Am onoarea... H. L. Bulwer

222

București, 6/18 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Informații referitoare la alegerile care au avut loc la Galați, primite de la viceconsulul britanic, Ch. Cunningham. Înțelegerea care s-ar fi stabilit în Țara Românească între partida națională și partizanii foștilor domnitori Gh. Bibescu și B. Știrbei.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 222 Bucharest, September 18th 1857

My Lord,

The following fact related by Mr Cunningham at Galatz will give some idea of what has been and is taking place in Moldavia and of the weight that is to be attached to the opinions which the Divan in that Principality may express.

Of the 24 persons who were electors for the class of Boyars in the Galatz district only eleven appeared on the last occassion and returned a separatist candidate ; now twenty seven have come forward ; but of the former eleven six have refused to vote, and five have voted in a directly opposite sense from that which they voted in a week or two before.

To this I may add another fact which lately occurred here and which will show much less general opinion than party politics are consulted in the present elections.

A young man very active in the Unionist National and liberal party, but related to the kaimakam, though opposed to his Government, was also in intimate relations with one of the connections of Prince Stirbey and Bibesco. Corresponding with his relatives amongst the Ghika's and with his friend in the opposite camp, it so happened, that a letter miscarried, and thus it was discovered by the Ghika's that a treaty was being formed between the violent Unionist and soi-disant Democrat their relative and between the relative of their rivals — the latter agreeing on the part of his party to advocate "the four points", and support the candidates of the national Club, and the former consenting to favor a representation to the Porte against the ruling Prince.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London ; F.O. 78/vol. 1283, f. 127—128 v.

■

Nr. 222 București, 18 septembrie 1857

Excelență,

Următorul fapt descris de domnul Cunningham de la Galați dă o oarecare idee despre ceea ce a avut loc și are loc în Moldova și despre importanța ce trebuie acordată părerilor pe care le poate exprima Divanul în acel principat.

Din cele 24 de persoane care erau alegători pentru clasa boierilor în județul Galați, numai 11 au participat la alegerile precedente și au ales un candidat separatist ; acum au venit 27, dar, dintre primii 11, șase au refuzat să voteze și cinci au votat în sens direct opus față de ceea ce votaseră cu o săptămînă sau două mai înainte.

La aceasta trebuie să adaug un alt fapt, întîmplat recent aici, și care va arăta cît de puțin este consultată opinia generală față de politica de partid în alegerile actuale.

https://biblioteca-digitala.ro

Un tînăr foarte activ din partida unionistă națională și liberală, dar înrudit cu caimacamul, deși adversar al guvernului său, era de asemenea, în relații intime cu o rudă a prinților Știrbei și Bibescu. Corespondînd cu rudele sale din familia Ghica și cu prietenul său din tabăra opusă, s-a întîmplat că o scrisoare s-a rătăcit și astfel cei din clanul Ghica au descoperit că un tratat tocmai se încheiase între unionistul violent și așa-zis democrat, ruda lor, și ruda adversarilor lor, acesta din urmă avînd acordul partidei sale să pledeze pentru „cele patru puncte" și să sprijine pe candidații clubului național, primii consimțind să favorizeze un demers la Poartă contra domnitorului.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

223

București, 9/21 septembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Calendon : Trimite declarațiile făcute de Sc. Crețulescu secretarului consulatului britanic, Dalyell. Menționează că omul politic român este un „dușman personal" al caimacamului.

Nr. 224 Bucharest, Septembrie 21st 1857

My Lord,

I have mentioned the name of Mons⟨ieu⟩r Charles Cretzulesco in one or two of my recent dispatches as being one of the most distinguished men of the popular party ; enclosed is the substance of some recent observations of this gentlemen to Mr. Dalyell, and which may be interesting as giving Your Lordship some insight into the views of that class of politicians to whom Mons⟨ieu⟩r Charles Cretzulesco belongs.

It is right to observe that Mons⟨ieu⟩r Charles Cretzulesco is a personal enemy of Prince Ghika's, and also that, though a clever and upright man, his mind wants that solidity and judgment which would permit me to rely upon his authority.

I have the honour...

Henry L. Bulwer.

Anexă

[București, septembrie 1857].

Robert A. O. Dalyell către H. L. Bulwer : Despre declarația lui Sc. Crețulescu referitoare la intențiile partidei unioniste de a acționa cu ocazia deschiderii lucrărilor Divanului ad-hoc. Convingerea acestuia că dezvoltarea Principatelor se putea realiza numai prin înfăptuirea Unirii sub un domnitor străin. Consecințele neadmiterii

https://biblioteca-digitala.ro

unui prinț străin sînt considerate dăunătoare atît pentru Principate cît și pentru Imperiul Otoman.

Copy

Mr. Charles Crezzulesco said that the Unionist party had decided on the mandat imperatif not as considering it abstractly good, but as being the only means in their power to ensure a definite line of conduct on the part of persons elected. He added that the Wallachians were not entirely to blame for this; but that at all events as a fact they had no confidence in their deputies without such a check. He stated that at the opening of the Divan the national party intended to express their opinions on the four points and to decline to say anything else till they received an answer as to these (or at least as to the question of Union under a Foreign Prince) from the Congress or the Commission, that if the answer was in favor of Union under a Foreign Prince, they did not intend to ask to have the Foreign Prince elected at once; but the Commissioners should remain in the Country and assist by their advice the United Divan in framing the basis of a constitution, after which the Foreign Prince should be selected; that they would propose that certain conditions should be laid down, which the candidate should be required to fulfil, such as not belonging to a limitroph Dynasty; and then that each of the Powers should, if they pleased, nominate a candidate, the decision to be made by a selection by lot or by any other means.

In the event of their being refused Union under a Foreign Prince (as indeed they expected) they intended to leave the responsability of what was done to the Powers. They did not go so far as to say they will not (after they have got an answer from the Congress) assist the Commission should such answer be negative; and Mr. Crezzulesco seemed in such case to contemplate that the members of the National Party apply for, and receive without difficulty, in that event fresh instructions from their constituents.

He then said that, if, although Union under a Foreign Prince was not granted (union under a native he considered a positive evil), a really improved state of things should be established in the country, the country would be content; but that without Union under a Foreign Prince this was impossible; that he himself and a great many of his friends who had not been quite decided as to the question of union had been made confirmed Unionists by the conduct of the present Caïmacam of whom at the time of his appointment they had entertained great hopes. That they did not complain of Prince Ghika being Unionist, for he had been and was everything in turn that suited his personal interest, but that they accused him of acting illegaly in his destitutions and appointments of Prefêts, sous Prefêts etc; and also of speculation committed by his family which they can prove, and even make extend to the Prince himself.

He would not allow that there ⟨is⟩ any danger that a Foreign Prince, selected under present circumstances, would be subservient to Russia; but admitting this as possible, though in his opinion improbable, he said *that if a Foreign Prince was refused the danger to Turkey would be in his judgment even greater*. This reasoning was as follows.

https://biblioteca-digitala.ro

Without a Foreign Prince the country cannot be otherwise than misgoverned ; Servia and Bulgaria will look to Wallachia for advice as they did during the war ; and the influence of opinion in Wallachia on Servia and Bulgaria is very considerable owing to the number of Servian and Bulgarian tradesmen and merchants in the Principality. During the war Wallachia exercised an anti-Russian propagande in Servia with success, by persuading the Servians that the Western Powers could give them all that Russia promised, but that then there would be a propaganda from Wallachia in Bulgaria and Servia in an opposite sense. Neither the Wallachians nor the Bulgarians nor Servians would any longer anything further to hope from the Western Powers. That the result of this (the countries continuing to be misgoverned) would be increased discontent, and within a very few years revolutionary movement, resulting in the severance of the Principalities as well as of Bulgaria and Servia from Turkey. That things would work their own course to this without any active interference on the part of Russia (whose true policy he thought it would be to remain not only apparently but really quiescent in order not to awaken the suspicions of the Western Powers). That if Russia, as is probably the case, sees that she must abandon her porjects of conquest in Turkey, she will try and effect her object of weakening Turkey in another way, viz : by following the line of policy most adapted to promote the formation of small and separate christian States on the Turkish frontier with whom she will, if the States are small and separate, acquire hereafter a predominant influence.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78 / vol. 1283, f. 134—138 v.

■

Nr. 224 București, 21 septembrie 1857

Excelență,

Am menționat într-unul sau două rapoarte recente numele domnului Scarlat Creţulescu ca fiind unul dintre cei mai distinși oameni din partidul popular ; anexat veți găsi conținutul unor observații recente ale acestui domn către domnul Dalyell, care ar putea fi interesante, întrucît dau Excelenței voastre o oarecare înțelegere a vederilor acestei clase de politicieni căreia îi aparține domnul Scarlat Creţulescu.

Este bine de observat că domnul Scarlat Creţulescu este un dușman personal al prințului Ghica și, de asemenea, că, deși este un om inteligent și cinstit, rațiunii sale îi lipsește acea tărie și judecată care să-mi permită să mă bazez pe influența sa.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Copie

Domnul Scarlat Creţulescu a spus că partida unionistă a decis asupra mandatului imperativ nu ca fiind considerat în mod abstract bun, ci ca fiind singurul mijloc în puterea lor pentru asigurarea unei linii precise de conduită din partea persoanelor alese. El a adăugat că românii nu erau cu totul de dezaprobat pentru aceasta, dar că, în orice caz, de fapt, ei nu aveau încredere în deputaţii lor fără un astfel de control. El a declarat că, la deschiderea Divanului, partida naţională intenţiona să exprime opiniile sale asupra celor patru puncte şi să refuze să mai spună altceva pînă va primi un răspuns referitor la acestea (sau, cel puţin, referitor la problema Unirii sub un prinţ străin) de la Congres sau de la Comisie; că, dacă răspunsul era în favoarea Unirii sub un prinţ străin, ea nu avea intenţia să ceară alegerea imediată a prinţului străin, ci ca să rămînă comisarii în ţară şi să ajute prin sfatul lor Divanul unit la stabilirea bazelor unei constituţii, după care prinţul străin ar trebui să fie ales; că ea ar propune să fie enunţate anumite condiţii pe care candidatul trebuie să le îndeplinească, anume: ca să nu aparţină dinastiei unei ţări învecinate şi apoi ca fiecare dintre puteri, dacă doreşte să numească un candidat, decizia să fie luată printr-o selecţie prin tragere la sorţi sau prin orice alt mijloc.

În cazul cînd i se refuză Unirea sub un prinţ străin (după cum se aşteaptă de fapt), ea intenţionează să lase în seama puterilor responsabilitatea a ceea ce s-a făcut. Ea nu merge chiar atît de departe încît să spună că (după ce va fi primit un răspuns de la Congres) nu va ajuta comisia în cazul cînd acest răspuns ar fi negativ, şi domnul Creţulescu credea că într-un astfel de caz membrii partidei naţionale ar intenţiona să adreseze şi să primească fără dificultate, în acel caz, instrucţiuni noi de la alegătorii lor.

Apoi a spus că, în caz că Unirea sub un prinţ străin nu ar fi acordată (unirea sub unul autohton fiind considerată ca un rău absolut), dacă s-ar stabili în ţară o stare de lucruri într-adevăr îmbunătăţită, ţara ar fi mulţumită, dar că, fără Unirea sub un prinţ străin, acest lucru este imposibil, că el însuşi şi foarte mulţi dintre prietenii săi, care nu au fost foarte hotărîţi referitor la problema Unirii, au devenit unionişti convinşi din cauza conduitei actualului caimacam, în legătură cu care, în momentul numirii lui, nutreau mari speranţe. Că ei nu se plîng de prinţul Ghica că este unionist, pentru că el a fost şi este pe rînd orice, dacă se potriveşte interesului său personal, dar că ei îl acuză de a acţiona ilegal în demiterile şi numirile de prefecţi, subprefecţi etc. precum şi de speculaţii comise de familie şi chiar, se poate dovedi, de prinţul însuşi.

El nu admite că ar exista vreun pericol ca un prinţ străin, ales în împrejurările actuale, să fie subordonat Rusiei, dar, admiţînd acest lucru ca posibil, deşi după opinia sa este improbabil, el a spus că *dacă se refuză un prinţ străin, pericolul pentru Turcia ar fi, după părerea sa, încă şi mai mare*. Acest raţionament era după cum urmează: fără un prinţ străin ţara nu poate să fie altfel decît prost administrată; Ser-

https://biblioteca-digitala.ro

bia și Bulgaria vor căuta să consulte Valahia, așa cum au făcut-o în timpul războiului, iar influența de opinii din Valahia asupra Serbiei și Bulgariei este foarte considerabilă, datorită numărului mare de oameni de afaceri și comercianți sîrbi și bulgari din principat. În timpul războiului, Valahia a exercitat cu succes o propagandă anti-rusă în Serbia, convingîndu-i pe sîrbi că puterile occidentale le-ar putea da tot ce le-a promis Rusia, dar că atunci ar avea loc o propagandă din Valahia, în Bulgaria și Serbia într-un sens opus. Nici românii, nici bulgarii sau sîrbii nu vor mai avea în continuare de sperat ceva de la puterile apusene. Că rezultatul acestui fapt (țările continuînd să fie rău administrate) ar mări nemulțumirea și, în cîțiva ani, o mișcare revoluționară, ar determina separarea Principatelor, ca și a Bulgariei și Serbiei, de Turcia ; că lucrurile își vor urma drumul lor propriu pînă aici, fără vreo intervenție activă din partea Rusiei (a cărei adevărată politică credea el că va rămîne, nu numai aparent, ci și într-adevăr liniștită, pentru a nu deștepta bănuielile puterilor apusene) ; că dacă Rusia, după cum este probabil cazul, vede că trebuie să abandoneze proiectele sale de cucerire în Turcia, ea va încerca și îndeplini obiectivul său de a slăbi Turcia într-alt mod, anume : urmînd linia politică cea mai adaptată pentru a favoriza formarea unor state creștine mici și separate la frontiera Turciei, unde se va obține după aceea o influență predominantă, dacă statele sînt mici și separate.

224

[Londra], 10/22 septembrie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Relevă necesitatea respectării de către comisarii marilor puterii în Principate a instrucțiunilor date de Congresul de la Paris. Aprobă spiritul moderat și conciliator de care Bulwer a dat dovadă în cursul misiunii sale.

Draft
No. 173

Foreign Office, September 22, 1857

Sir,

With reference to the observations contained in Your Despatch No. 191 of the 28th of August [1], respecting the Instructions which I addressed to Earl Cowley on the subject of the Duties of the Commissioners of the Allied Powers employed in the Principalities, I have to state to you that if you read carefully the Instructions to the Commission and compare them with the Protocols of the Commission, and then call to mind the proccedings of some of the Commissioners prior to, and since, the assembling of the Commission, you will clearly see that the intentions of the Congress have not been carried out. Her Majesty's Government therefore thought it expedient to avail themselves of the understanding which has recently been established with the Government of the Emperor of the French to call attention to the instructions issued by the Congress, and the importance of their being adhered to strictly for the

https://biblioteca-digitala.ro

future. In doing this it was necessary to allude to the Commissioners as a body and not to enter into details which would have led to controversy where conciliation and moderate feelings were desired ; but I have the satisfaction of informing you that any strictures upon the Commission as a body which were contained in my Despatch No. 1181 to Earl Cowley, did not apply to you, as your conduct has throughout been moderate and conciliatory and has merited the approbation of Her Majesty's Government.

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London ; F.O. 78/vol. 1283, f. 105—106 v.

■

Ciornă
Nr. 173

Ministerul Afacerilor Externe
22 septembrie 1857

Sir,

Cu referire la observațiile conținute în depeșa dv. nr. 191 din 28 august [1], privind instrucțiunile pe care le-am adresat contelui Cowley în legătură cu îndatoririle comisarilor puterilor aliate folosiți în Principate, trebuie să vă declar că, dacă citiți cu atenție instrucțiunile către Comisie și le comparați cu protocoalele acesteia și apoi vă reamintiți procedeurile unora dintre comisari înainte și după întrunirea Comisiei, veți vedea clar că intențiile Congresului nu au fost îndeplinite. În consecință, guvernul Maiestății sale a considerat că este util să se folosească de înțelegerea ce s-a stabilit recent cu guvernul împăratului francezilor pentru a atrage atenția asupra instrucțiuilor emise de Congres și a importanței de a adera riguros la ele în viitor. Pentru a face aceasta, era necesar să se facă referire la comisari ca o totalitate și să nu se intre în detalii ce ar fi dus la controversă acolo unde era de dorit conciliere și moderație ; dar am satisfacția să vă informez că acele critici aduse Comisiei ca o totalitate, ce erau cuprinse în depeșa mea nr. 1181 către contele Cowley, nu vi se aplică, întrucît atitudinea dv. a fost tot timpul moderată și împăciuitoare și a meritat aprobarea guvernului Maiestății sale.

⟨Clarendon⟩

[1] Vezi doc. 205.

225

București, 13/25 septembrie 1857.

Robert A. O. Dalyell către lord Clarendon : Despre influența exercitată de caimacamul Al. Ghica asupra alegerilor și nemulțumirile diferitelor partide față de acesta ; observații asupra familiei Ghica și a fracțiunilor existente în sînul ei ; consideră că Ion Ghica are puține șanse de a fi ales deputat în Divanul ad-hoc.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 12 Bucharest, September 25, 1857

My Lord,

As illustrative of a remark I had lately the honour to submit to Your Lordship to the efect that the Government influence was employed in this Principality without reference to any particular class of political opinions, I enclose a map of Wallachia [1], according to districts : and so colored as to denote the localities in which the influence of the Government (or Ghyka) party is brought to bear more or less strongly.

The portions marked *blue* are those districts in which the adherents of Prince Stirbey or Prince Bibesko principally complain.

Those markes *brown* are districts likely to return candidates belonging indeed to the National party, but to the fraction of that party which is represented by the Crezzulesco family.

In one at least of these districts the complaints against the exertion of Government influence, in this case as employed against the "National Party", are not less loud on the part of that party, than all the complaints of undue influence in districts where Prince Stirbey or Prince Bibesco might be returned, on the part of their partisans, as being there employed against the "Conservative Party". [2]

Certainly the "Conservative Party", on the one hand, and the fraction of the "National Party" to which I have alluded on the other, respectively exaggerate the degree of pressure to which they are subjected ; but I have no doubt that their complaints continued to have, at least in many instances, good foundations and, as such complaints are made, as Your Lordship will observe, by parties differing in the complexion of their politics much more widely from each other than either respectively from the party in power, it is impossible to attribute the general line of action, followed by the Government to any cause except personal rancour against personal opponents.

In the district marked *red* the Government influence is exerted unscrupulously enough, but in a different manner, and that rather a remarkable one. The candidate of the Government (or it would be more correct, in this instance, to say of the Minister of the Interior, Prince Constantin Ghyka) is then the Prince of Samos (John Ghyka) who will probably be returned ; and if so, it is stated by his friends come to Bukarest and take his seat in the Divan. Although put forward by the Minister of the Interior the Prince of Samos meets with but lukewarm support from the kaimakam. Your Lordship is aware that the great Ghyka family, or rather the group of families of that name which look to Prince Alexander Ghyka as their head, is divided into two sections, the one of a more conservative, the other of a less conservative leaning ; and that Mr. George Ghyka, a nephew of the kaimakam, is identified with the latter of these sections. The circumstance that Mr. George Ghyka has considerable influence with the Prince excites much jealousy among the Ghykas themselves, and some members of the Ghyka connection accordingly, with a view to strenghtening their counter-influence with the Prince kaimakam not wish to get the Prince of Samos returned to the Divan.

https://biblioteca-digitala.ro

His affinity in blood with Prince Alexander Ghyka is distant, while between him and almost all the members of that connection there has always been, and continues to prevail a considerable jealousy. Still the Ghyka Hospodarial family, should they consider the chances of Prince Alexander Ghyca for the Hospodariat untenable (knowing that no other member of their connection possesses any such chances), would rally to the Prince of Samos as against Stirbey or Bibesko.

At this moment, however, they are by no means prepared to abandon the present kaimakam and consequently he himself and the majority of the connection look with some apprehension to the Prince of Samos return to the Divan ; for he may take a course of his own, which may not be at all compatible with their family interests. Hence, consequently the opposition, or at least the want of support, on the part of the kaimakam to the candidate put forward by his own minister.

I may state in conclusion (though with the reserve which here always attaches to any information derived from a personal opponent of the party in power) that the Préfets of three of the remaining nine districts coloured *white* in which districts things are considered to go more fairly, are stated to have received secret instruction to exercise Government influence, and to have refused to obey such instructions ; the name of one of these three Préfets was furnished to me by my informant.

I have only to add that those districts from which the most apparently well-founded complaints proceed are shaded more deeply than the others.

I have the honor... R. A. O. Dalyell

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1289, f. 191—198.

■

Nr. 12 București, 25 septembrie 1857

Excelență,

Ca să ilustrez o remarcă pe care am avut onoarea în ultimul timp să o supun atenției Excelenței voastre, anume că influența guvernului a fost folosită în acest principat fără să se aibă în vedere o anumită categorie de opinii politice, anexez o hartă a Valahiei [1] împărțită pe județe și astfel colorată încît să indice localitățile în care influența partidului de guvernămînt (sau a lui Ghica) este mai mult sau mai puțin puternică.

Porțiunile marcate cu *albastru* sînt acele județe în care partizanii prințului Știrbei sau ai prințului Bibescu se plîng în mod special.

Acelea marcate cu *maro* sînt județele în care este posibilă alegerea candidaților care aparțin într-adevăr partidei naționale, în afară de fracțiunea acelei partide care este reprezentată de familia Crețulescu.

Cel puțin într-unul din aceste județe, plîngerile contra exercitării influenței guvernului, în acest caz folosită împotriva „Partidei Naționale", nu sînt mai puțin zgomotoase din partea acelei partide decît toate plîngerile legate de influența nepotrivită folosită împotriva „Partidului Conservator", în acele județe în care prințul Știrbei sau prințul Bibescu ar putea fi aleși de către partizanii lor. [2]

https://biblioteca-digitala.ro

Pe de o parte „Partidul Conservator" și, pe de alta, fracțiunea din „Partida Națională", la care am făcut aluzie, exagerează, desigur, gradul de presiune la care sînt supuse ; însă nu mă îndoiesc că plîngerile lor au continuat să aibă, cel puțin în multe cazuri, motive întemeiate și, întrucît aceste plîngeri sînt făcute, după cum va observa Excelența voastră, de către partide care diferă între ele prin caracterul complex a politicii lor, mai mult decît fiecare în parte față de partidul la putere, este imposibil să se stabilească linia generală de acțiune pe care guvernul să o urmeze în orice situație, cu excepția unei ranchiune personale contra unor oponenți personali.

În județul marcat cu *roșu*, influența guvernului este exercitată fără prea multe scrupule, dar în mod diferit și uneori chiar remarcabil. Candidatul guvernului (sau, ar fi mai corect, în acest caz, să se spună al ministrului de interne, prințul Constantin Ghica) este aici prințul de Samos (Ion Ghica), care va fi probabil ales și, în acest caz, prietenii săi afirmă că el va veni la București să-și ocupe locul în Divan. Deși propulsat de ministrul de interne, prințul de Samos nu primește din partea caimacamului decît un sprijin lipsit de căldură. Excelența voastră știe că marea familie Ghica, sau, mai degrabă, grupul de familii cu acest nume, care consideră pe prințul Alexandru Ghica drept conducătorul lor, este împărțit în două fracțiuni, una mai conservatoare, cealaltă cu o tendință mai puțin conservatoare și că domnul George Ghica, un nepot al caimacamului, se identifică cu cea din urmă din aceste fracțiuni. Împrejurarea că domnul George Ghica se bucură de o influență considerabilă asupra prințului trezește multă gelozie chiar printre cei din familia Ghica și unii membri ai rudelor Ghica, urmărind să contrabalanseze influența lui asupra prințului caimacam, nu doresc, prin urmare, să fie ales în Divan prințul de Samos.

Afinitatea sa de sînge cu prințul Alexandru Ghica este îndepărtată, în timp ce între el și aproape toți membrii acestei înrudiri a fost întotdéauna și continuă să predomine o remarcabilă gelozie. Totuși, cei din familia domnitoare Ghica, dacă vor considera că șansa prințului Alexandru Ghica la domnie este discutabilă (știind că nici un alt membru dintre rude nu are vreo șansă), se vor strînge în jurul prințului de Samos contra lui Ştirbei sau Bibescu.

În prezent ei nu sînt în nici un caz pregătiți să abandoneze pe actualul caimacam și, în consecință, el însuși, ca și majoritatea rudelor, privesc cu oarecare îngrijorare alegerea prințului de Samos în Divan, pentru că el poate să-și aleagă propria lui cale, care poate să nu fie deloc compatibilă cu interesele de familie. De unde, ca o consecință, și opoziția sau cel puțin lipsa de sprijin din partea caimacamului pentru candidatul propus de propriul său ministru.

Trebuie să afirm în concluzie (deși sub rezerva ce trebuie să o acorzi aici oricărei informații provenind de la un opozant personal al partidului la putere) că prefecții a trei din cele nouă județe rămase, colorate în *alb*, în care se consideră că lucrurile decurg mai corect, se afirmă că au primit instrucțiuni secrete ca să exercite influența guvernamentală și că au refuzat să se supună unor astfel de instrucțiuni ; numele unuia dintre acești trei prefecți mi-a fost comunicat de informatorul meu.

https://biblioteca-digitala.ro

Nu mai am de adăugat decît că acele județe din care pornesc aparent cele mai întemeiate plîngeri sînt umbrite ⟨pe hartă⟩ mult mai intens decît celelalte.

Am onoarea... R. A. O. Dalyell

---

[1] Vezi f. 227—228 din rola citată.
[2] Vezi nota 3 de la doc. 69.

226

București, 17/19 septembrie 1857.

Robert A. O. Dalyell către Stratford de Redcliffe : Informează asupra rezultatului alegerilor pentru Adunarea ad-hoc desfășurate în colegiul marilor proprietari ; ele s-au petrecut în ordine, dar sub puternica presiune a guvernului. Majoritatea în adunare este reprezentată de candidații guvernului și ai partidei unioniste ; pretinsa lipsă de interes a țărănimii în desemnarea candidaților ei.

Copy Bucharest, Sept⟨ember⟩ 29, 1857

My Lord,

The returns of the elections of the Great Proprietors in the more distant districts have reached Bukarest only this afternoon ; and although I am not sufficiently certain of their complete accuracy to place them before Your Excellency in an official form, I believe I shall not greatly mislead Your Excellency by the following summary.

(1.) The elections for the district of Ilfov (in which Bukarest is situated) resulted, as I informed Your Excellency by telegraph on the 27th inst⟨ant⟩, in the return of the Princes Grégorie and Dimitrie Ghyka. The return of Prince Dimitrie Ghyka was scarcely expected. In the morning the party of Prince Stirbey were very confident, and their confidence was increased by the choice of the President and two Secretaries, for conducting the election, falling on his adherents. This however appears to have been a piece of party tactics frequently practised : for instance, at Buseo, Prince Bibesko had, at a meeting of Electors which took place on the day previous to the election, 35 votes, while, on the day of election, only 13 if his friends appeared.

(2.) It is admitted, universally that the elections were conducted with order. There are considerable complaints of pressure employed by the Government. Such pressure appears to have been employed indifferently against the Crezzulescos, and the adherents of Stirbey and Bibesco. As against the Crezzulescos it has been successful in excluding Nicolas and Charles Crezzulesco from the Divan. Mr. Constantin Crezzulesco (Editor of the „Concordia") is returned for the district of Ibraila. At Crajova the employment of Government influence had a very opposite result to that contemplated, in deciding a certain number of persons

https://biblioteca-digitala.ro

to vote for Stirbey and Bibesko. But the two brothers, between them, cannot count upon more than, say, 5 adherents among the members returned. The extent to which the Government influence has been employed is naturally much exaggerated by the friends of the defeated candidates, but certainly at Crajova and Buseo there were strong reasons for candidates (complaints).

3) As to the general result of the election of Great Proprietors.

The 17 districts send 34 members. Of these, about 12 are Grand Boyards. But few of the Grand Boyards, so returned, are of any weight or political influence. Names of persons of distinctions in their respective parties, and which Your Lordship may perhaps remember as occurring in Mr. Colquhoun's despatches, are generally excluded. I mention Mr. Mano (an ex Minister of Prince Stirbey) ; Katardji (Stirbeyiste) ; Slatiniano (Bibesciti) ; John Floresco (son in law of Prince Bibesco) ; the brothers Nicolas and Charles Crezzulesco : and could add others.

(4) Your Excellency will see that the tendency of these elections is in favour of the Government. Still this remark must be guarded for, while the majority is claimed by the Government it also represents the so called National Party ; and it is only, accordingly, in certain circumstances, that the Government can rely on its support (5) When I mention to Your Lordship that almost all, if not all, the candidates selected, except Princes Stirbey and Bibesco have accepted the Four Points, I complete the few facts which I am, for the moment, able to put Your Lordship in possession of. (6) I may however add that the Egoumenes of the Greek Convents have refused to come to the Divan. (7) and that the Peasantry appear to take very little interest in the election of deputies of their class.

I have the honor... (Signed) R. A. O. Dalyell

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O. London, F. O. 78 / vol. 1289, f. 219—223.

■

Copie București, 29 septembrie 1857

Excelență,

Rezultatele alegerilor marilor proprietari din județele cele mai îndepărtate au ajuns numai astă-seară la București și, deși nu sînt suficient de sigur de completa lor exactitate ca să le prezint Excelenței voastre drept rezultat oficial, cred că nu voi induce în eroare prea mult pe Excelența voastră cu următoarea prezentare în rezumat.

(1) Alegerile pentru județul Ilfov (în care se află Bucureștiul) au avut ca rezultat, după cum am informat pe Excelența voastră prin telegraf la 27 curent, victoria prinților Grigore și Dimitrie Ghica. Victoria în alegeri a prințului Dimitrie Ghica cu greu era de așteptat. Dimineața, partida prințului Știrbei era foarte încrezătoare și încrederea ei era mărită de alegerea președintelui și a doi secretari pentru conducerea alegerilor, care a căzut în sarcina partizanilor săi. Totuși, aceasta pare să fi fost o parte din tactica partidului, frecvent practicată : de exemplu, la

https://biblioteca-digitala.ro

Buzău, prințul Bibescu avea la o adunare, care a avut loc în ziua premergătoare alegerilor, 35 de voturi, în timp ce în ziua alegerilor, au apărut numai 13 din prietenii săi.

(2) Se admite, în general, că alegerile s-au desfășurat în ordine. Există însă considerabile plîngeri împotriva presiunii folosite de guvern. O astfel de presiune pare să fi fost folosită fără alegere, atît contra Creţuleștilor cît și a partizanilor lui Știrbei și Bibescu. Împotriva Creţuleștilor a avut succes în a exclude pe Nicolae și Scarlat Creţulescu din Divan. Domnul Constantin Creţulescu (redactor al „Concordiei") este ales pentru județul Brăila. La Craiova, folosirea influenței guvernului a avut un rezultat cu totul opus celui așteptat, decizînd un anumit număr de persoane să voteze pentru Știrbei și Bibescu. Dar cei doi frați, între ei, nu pot conta pe mai mult decît, să zicem, cinci partizani printre membrii aleși. Măsura în care influența a fost folosită este, natural, mult exagerată de prietenii candidaților învinși, dar desigur că la Craiova și la Buzău au existat motive puternice pentru candidați (adică plîngeri).

(3) În ceea ce privește rezultatul general al alegerii marilor proprietari :

Cele 17 județe au trimis 34 membri. Dintre aceștia, circa 12 sînt mari boieri. Dar puțini dintre marii boieri astfel aleși au o oarecare greutate sau influență politică. Unele nume de persoane distinse din partidele respective, pe care poate că Excelența Voastră și le amintește din rapoartele domnului Colquhoun, sînt în general excluse. Menționez pe domnii Manu (un fost ministru al prințului Știrbei), Catargi (partizan al lui Știrbei), Slătineanu (partizan al lui Bibescu), Ion Florescu (ginerele prințului Bibescu), frații Nicolae și Scarlat Creţulescu, și aș putea să adaug și alții.

(4) Excelența voastră va vedea că tendința acestor alegeri este în favoarea guvernului. Totuși, trebuie să fim prudenți remarcînd aceasta, deoarece, în timp ce majoritatea este revendicată de guvern, ea reprezintă și așa-numita Partidă Națională și, în consecință, numai în anumite împrejurări guvernul se poate baza pe sprijinul ei.

(5) Cînd menționez Excelenței voastre că aproape, dacă nu toți candidații aleși, cu excepția prinților Știrbei și Bibescu, au acceptat cele patru puncte, completez în acest fel puținele fapte pe care pot, momentan, să le prezint Excelenței voastre.

(6) Totuși, pot să adaug că egumenii mănăstirilor grecești au refuzat să se prezinte în Divan, și că

(7) Țărănimea pare să arate prea puțin interes în alegerea deputaților din clasa ei.

Am onoarea... (Semnat) R. A. O. Dalyell

227

Iași, 25 septembrie / 7 octombrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Relatează în detaliu convorbirea avută cu N. Vogoride despre deosebirile ce au existat între alegerile din iulie și cele din septembrie ; cauzele care au determinat victoria unioniștilor în ulti-

https://biblioteca-digitala.ro

mele alegeri. Influenţa exercitată asupra acestuia de către Austria şi Poartă în concordanţă cu interesele cărora a acţionat. Imposibilitatea pentru el — N. Vogoride — de a păstra o atitudine imparţială între cele două extreme : separatiştii susţinuţi de consulul Austriei şi unioniştii sprijiniţi de cel al Franţei.

No. 242 Jassy, 7th October 1857

My Lord,

Prince Vogorides called on me on the evening of the 28th and I here set down as accurately as I can what passed between us in the form of question and answer, since such was the manner in which our conversation was carried on.

Sir Henry Bulwer : Will you explain to me how the result of the present election is so exceedingly different from that of the former one ?

Prince : The adoption of the Wallachian interpretations of the Firman is one reason for this difference.

Sir H. B. : They can only affect two classes, the great proprietors and the people of the town, and could not have produced any change in the other classes, or any general change so great as this to which I allude.

Prince : The main cause for such change is undoubtedly that in the present election all those voted who abstained from voting in the first. Look at the numbers present and absent in the three principal classes in the first election, you will see the number of clergy present at first election were 45, absent 160. Great proprietors present at this first election 215, absent 241. Towns people first election 763, absent 1261.

You perceive therefore that at the first election, if the absent had been present and voted, as they would have voted on the side of the opposition they would have had a Majority ; they were present and did vote now, and thus they had a Majority without difficulty.

Sir H. B. : And why did not these people vote in the first elections who voted now ?

Prnice : They did not then know their own force ; the Government was at that time openly against them, and as the Government in these Countries is almost everything, they thought therefore they would be beaten. The Government was as avowedly neutral this time, and therefore they came forward.

Sir H. B. : But this argument cannot apply to the small proprietors nor to the peasants. These remain almost entirely what they were ; they were all put down as having voted on the first occasion, and they returned separatist Candidates ; how is it now that these same men again put down as being all present have returned Unionist Candidates ?

Prince : The Government which told them what they were to do at the first election did not tell these what they were to do at this last election, and the other party did ; consequently they saw no reason for voting with the Government and voted with the other party.

https://biblioteca-digitala.ro

Sir H. B. : But explain to me this ! At Galatz and other places some, and this amongst the great proprietors, who voted last-time for a separatist candidate, either did not vote at all this time or voted for a Unionist Candidate ?

Prince : The cause is clear : first some in the present elections abstained from voting thinking they would be beaten in order subsequently to protest on the ground that the elections were not fair ; and many also seeing they would be beaten saw no use in voting since their vote could not procure a victory.

Secondly : many voted last time for a Separatist (I speak to You friendey) because I gave them money or promised them ranks and places ; this time I did not do so and therefore they had not the same motive. Moreover, last time the Government classed many small proprietors as great proprietors to swell the numbers of the latter class, this time these people were put down in their proper class.

Besides last time people in general thought the government was to be on the wining side ; since the elections have been annulled, they think the opposition is to gain the day and therefore they either abstain from taking any part at all, or take part with the probable winners who have promised them, if they come into power, what I promised or gave them before being in power.

Sir H. B. : Well, but honestly, which way amidst all this bribing and anti-bribing is the real bent of public opinion ?

Prince : Honestly, the Majority of the Principality is Unionist, without perhaps understanding much about the matter : and the leading men in intelligence and activity amongst all the classes even amongst the Great Boyars are the same, but this is from party motives ; they don't believe the Union will be carried, some of them would be very sorry if it were ; but they think they shall get popularity by advocating it, and that this popularity will help their personal ambition when the public question of Union is laid aside.

Nevertheless, I could have carried the elections without exciting clamour, if I had been left to take my own course. I undoubtedly pushed matters too far.

Sir H.B. : But why did you do so. I warned you once or twice through our Consul of the catastrophe would you bring about.

Prince : Yes. But the Austrian Consul used another language and, as I understood the policy of Austria was the policy of the Porte, I went with Austria. Besides I really feel a great devotion for the Porte. I am and must be philo-Turc, and I wished to prove it even against my own convictions of what was politic or right.

Sir H.B. : How would you have done if left to Yourself ?

Prince : I should have exerted some influence certainly — a Government that whishes to be served by men of capacity in this Country must do this ; for all such men belong to a party and it is sufficient for certain persons to be on one side, for others to be on the other. Neutrality for a Government therefore is anihilation, but I

https://biblioteca-digitala.ro

should have allowed the leading Members of the opposition their rights as Electors and Candidates ; and then they would not have cried out so loudly ; neither should I have quarreled with the Metropolitain ; this was a great mistake. But I was urged by the Austrian Consul and those who acted with him to exclude every Unionist and this could not be done without exciting the whole Country. I was told however that a result once obtained, no matter how, it could not be reversed, and thinking it was the interest of the Porte, to which, as I have said, I am devotedly attached that this result should be obtained, I acted accordingly though in many cases, as I have also told You, for I have spoken to You as to a brother, against my conscience.

Now many of the separatists are unjustly angry, and make great complaints, some because they think I ought not to have been so impartial but helped them this time as I did before, others because they think that their policy is at all events to make a noise. But what could I do ? Aali Pasha wrote to me saying the whole responsibility of any act of partiality would fall on my head. Besides I was born in this Country ; and I am married here ; I have a large propriety here, my life is to be passed here, could I then uselessly persist in a course which set almost everybody against me and would have rendered my ultimate stay or future prospects impossible ? People should be just to me ; but here I am persecuted by the French Consul if I do not do exactly what he wishes ; by the Austrian Consul if I do not do exactly what he wishes : all persons want power and place, and are in bitter enmity with each other, and then I am told to be impartial. What is the consequence ? I cannot at this moment form any Ministry. If I take Separatistes I shall be attacked by Mr. Place and besides they are discontented because I did not brave everything and return them again as I did once. If I take Unionists the Austrian Consul will say I have gone over decidedly to the Unionist party and betrayed the Porte. Everything relating to the administration is consequently gone to ruin and the blame will be laid upon me who am altogether innocent ; and I shall be called a fool incapable of governing, because a variety of people all having extreme views and separate interests won't let me govern reasonably.

Such, My Lord, was precisely the substance of the conversation which I had on the Caïmacam's first visit. I have not the pretention to say the report is verbally correct although I have in many instances tried to preserve and translate the exact expressions. In other statements I shall again have to allude to this conversation and though I may then have to qualify some of the Prince's remarks or assertions, I am bound to say that there is a good deal of truth in those which I have now given.

I have the honour... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 236—245.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 242 Iași, 7 octombrie 1857

Excelență,

Prințul Vogoride m-a vizitat în seara de 28 și aștern aici, cît mai exact cu putință, ceea ce s-a petrecut între noi sub formă de întrebare și răspuns, întrucît aceasta a fost maniera în care a fost dusă conversația noastră.

Sir Henry Bulwer : Vreți să-mi explicați cum se face că rezultatul alegerii actuale este atît de mult diferit de acela al alegerilor anterioare ?

Prințul : Adoptarea interpretărilor din Valahia pentru firman este unul din motivele ce explică această diferență.

Sir H.B. ; Acestea pot să afecteze numai două clase : marii proprietari și orășenii și nu ar fi putut produce vreo modificare la celelalte clase, sau o schimbare generală atît de mare ca aceea la care fac aluzie.

Prințul : Principala cauză pentru o astfel de schimbare este, fără îndoială, că la actualele alegeri au votat toți aceia care s-au abținut de la vot la primele alegeri. Priviți la numărul de prezenți și de absenți în primele trei clase principale la primele alegeri ; veți vedea că numărul de prezenți din cler la primele alegeri era de 45 și de absenți 160. Mari proprietari prezenți la această primă alegere erau 215, absenți 241. Orășeni la primele alegeri 763 și absenți 1261.

Deci, vă dați seama că dacă, la primele alegeri, absenții ar fi fost prezenți și ar fi votat, ar fi votat de partea opoziției și ar fi avut o majoritate ; ei au fost acum prezenți și au votat, și astfel au avut o majoritate fără dificultate.

Sir H.B. : Și de ce aceste persoane care au votat acum nu au votat la primele alegeri ?

Prințul : Atunci nu și-au cunoscut propria lor forță ; în acel moment guvernul era pe față contra lor și, întrucît guvernul în aceste țări este aproape totul, ei au considerat că vor fi învinși. De data aceasta guvernul s-a declarat neutru pe față și deci ei s-au prezentat.

Sir H.B. : Dar acest argument nu se poate aplica micilor proprietari, nici țăranilor. Aceștia rămîn, aproape în întregime, ceea ce au fost ; ei au fost înregistrați toți că au votat cu prima ocazie și au ales candidați separatiști ; cum se face că acum, aceiași oameni, din nou înregistrați ca fiind prezenți, au ales candidați unioniști ?

Prințul : Guvernul, care le-a spus la primele alegeri ce trebuie să facă, nu le-a mai spus ce trebuie să facă la ultimele alegeri și cealaltă partidă a făcut aceasta ; în consecință, ei nu au mai văzut nici un motiv ca să voteze cu guvernul și au votat cu cealaltă partidă.

Sir H.B. : Dar explicați-mi aceasta : la Galați și în alte cîteva locuri, unii dintre marii proprietari, care au votat ultima dată pe un candidat separatist, de data aceasta sau nu au votat deloc sau au votat pentru un candidat unionist ?

Prințul : Motivul este clar : în primul rînd, unii s-au abținut să voteze la alegerile actuale, gîndindu-se că vor fi învinși și ca să poată

https://biblioteca-digitala.ro

ulterior să protesteze pe motivul că alegerile nu au fost corecte și mulți, de asemenea, văzînd că vor fi învinși, nu au mai văzut nici un motiv să voteze, întrucît votul lor nu putea să aducă o victorie.

În al doilea rînd : mulți au votat ultima dată pentru un separatist (v-o spun prietenește), pentru că le-am dat bani ca să procedeze astfel și le-am promis ranguri și funcții ; de această dată nu am procedat astfel și, în consecință, nu au mai avut același motiv. De altfel, ultima dată guvernul a clasat mulți mici proprietari drept mari proprietari pentru a umfla numărul din această ultimă clasă și acum aceștia au fost înregistrați la propria lor clasă.

În afară de aceasta, ultima dată poporul, în general, a crezut că guvernul trebuia să fie de partea cîștigătoare ; întrucît alegerile au fost anulate, ei consideră că opoziția trebuie să cîștige alegerile și, deci, ori se abțin să mai ia parte, ori iau parte cu cîștigătorii probabili, care le-au promis, dacă ajung la putere, ce eu le-am promis sau dat înainte de a fi la putere.

Sir H.B. : Dar, cinstit, care este tendința reală a opiniei publice în mijlocul tuturor acestor mituiri și contramituiri ?

Prințul : Sincer, majoritatea din principat este unionistă, probabil fără să înțeleagă mult în privința acestei chestiuni ; iar conducătorii ca inteligență și activitate din toate clasele, chiar și dintre marii boieri, sînt aceiași, dar aceasta din motive de partid ; ei nu cred că Unirea va fi realizată, unii dintre ei fiind foarte necăjiți dacă s-ar înfăptui, dar ei consideră că vor cîștiga în popularitate dacă vor pleda pentru ea și că această popularitate va fi de ajutor pentru ambiția lor personală atunci cînd problema Unirii va fi abandonată.

Cu toate acestea, aș fi putut conduce alegerile fără a da naștere la vociferări dacă aș fi fost lăsat să urmez propriul meu drum. Fără îndoială că am împins lucrurile prea departe.

Sir H.B. : Dar de ce ați făcut-o ?. V-am atras atenția o dată sau de două ori prin consulul nostru asupra catastrofei pe care o veți produce.

Prințul : Da. Dar consulul austriac a folosit un alt limbaj și, după cum am înțeles eu, politica Austriei era politica Porții și eu am mers cu Austria. În afară de aceasta, simt într-adevăr un mare devotament față de Poartă. Sînt și trebuie să fiu filo-turc și am dorit să dovedesc aceasta contra propriilor mele convingeri despre ce era politic sau drept.

Sir H.B. : Cum ați fi procedat dacă ați fi fost lăsat liber ?

Prințul : Desigur că aș fi exercitat o oarecare influență — un guvern care dorește să fie servit de oameni capabili din această țară trebuie să procedeze astfel, pentru că toți acești oameni aparțin unui partid și este destul pentru anumite persoane să fie de o parte, ca celelalte să fie de cealaltă. Deci, pentru un guvern, neutralitatea este anihilare ; dar ar fi trebuit să permit conducătorilor opoziției să exercite drepturile lor ca alegători și candidați și, atunci, ei nu ar fi strigat atît de tare, nici nu m-aș fi certat cu mitropolitul ; aceasta a rost o mare greșeală. Dar am fost împins de consulul austriac și de aceia care au acționat împreună cu el pentru a exclude pe orice unionist și aceasta nu s-a putut face fără să se atîțe țara întreagă. Mi s-a spus, totuși, că o dată

https://biblioteca-digitala.ro

un rezultat obținut, indiferent cum, nu mai poate fi schimbat și, crezînd că este în interesul Porții, de care, după cum am mai spus, sînt atașat cu fidelitate, ca acest rezultat să fie obținut, am acționat în consecință, deși, în multe cazuri, după cum v-am mai spus, pentru că v-am vorbit ca unui frate, contra conștiinței mele.

Acum, mulți dintre separatiști sînt mînioși pe nedrept și fac mari reclamații, unii pentru că ei cred că nu ar fi trebuit să fiu atît de imparțial și să-i fi ajutat și de data aceasta, așa cum am procedat mai înainte, alții, pentru că gîndesc că politica lor trebuie, în orice caz, să facă zgomot. Dar, ce pot eu să fac? Aali pașa mi-a scris spunînd că întreaga responsabilitate a oricărui act de părtinire va cădea pe capul meu. În afară de aceasta, m-am născut în această țară și m-am căsătorit aici; am o mare proprietate aici, viața mea trebuie să se petreacă aici; pot eu deci să insist inutil pe un drum care pune aproape pe toți contra mea și care ar fi făcut rămînerea mea în țară și proiectele mele de viitor imposibile? Poporul trebuie să fie drept cu mine, dar aici sînt persecutat de consulul francez, dacă nu fac exact ce dorește el, ca și de consulul austriac, dacă nu fac exact ce dorește el, toate persoanele doresc putere și o situație și sînt într-o înverșunată dușmănie unii cu alții, și atunci mi se spune să fiu imparțial. Care este urmarea? În acest moment nu pot forma nici un guvern. Dacă prefer pe separatiști, voi fi atacat de domnul Place și, în afară de aceasta, ei sînt nemulțumiți pentru că nu am bravat totul și nu i-am ales din nou, așa cum am făcut prima dată. Dacă prefer pe unioniști, consulul austriac va spune că am trecut în mod vădit la partida unionistă și am trădat Poarta. În consecință, totul în legătură cu administrația a mers spre distrugere și vina va cădea asupra mea, care sînt cu desăvîrșire nevinovat și mi se va spune că sînt un prost, incapabil să guvernez, pentru că diversitatea persoanelor, toate avînd vederi extreme și interese separate, nu mă lasă să guvernez în mod rezonabil.

Acesta a fost, Excelență, exact fondul conversației pe care am avut-o la prima vizită a caimacamului. Nu am pretenția să spun că raportul este ad-litteram deși am încercat în multe cazuri să păstrez și să traduc expresiile exact. În alte comunicări voi face aluzie din nou la această conversație și, deși, atunci, va trebui să calific unele din observațiile sau afirmațiile prințului, mă simt obligat să spun că există mult adevăr în acelea pe care le redau acum.

Am onoarea... H. L. Bulwer.

228

București, 29 septembrie/11 octombrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Eșecul separatiștilor în noile alegeri din Moldova; consideră că anularea alegerilor anterioare și conduita caimacamului au fost factorii care au dat cîștig de cauză unioniștilor.

https://biblioteca-digitala.ro

Tel.
Decypher

Sir Henry Bulwer to Lord Clarendon

Bucharest, October 11th 1857
Received " 12th "

"The last Elections in Moldavia have only returned about six Separatists. After going with much care over them in Moldavia, I am disposed to think that irregularities were committed and that the conduct of the Government and the annulment of the previous elections gave a force to the Unionist party which under ordinary circumstances they would not have had. And the kaimakam evidently was for the time discouraged and gave way to the torrent, but I think it an exaggeration to say either that he has turned Unionist, or abandoned his attachment to the Porte.

It would have been unwise to attempt annulling what has been done but it will be just to take what I have said into account".

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 262—263.

■

Tel.
Descifrare

Sir Henry Bulwer către Lord Clarendon

București, 11 octombrie 1857
primită la 12 octombrie 1857

„Ultimele alegeri din Moldova au ales numai circa șase separatiști. După ce le-am examinat cu multă grijă în Moldova, sînt dispus să cred că au fost comise nereguli și că anularea alegerilor anterioare și conduita guvernului au dat partidei unioniste forța pe care nu ar fi avut-o în împrejurări obișnuite. Evident că și caimacamul a fost descurajat acum și a cedat torentului, dar consider că este o exagerare să se spună, fie că a devenit unionist, fie că a renunțat la atașamentul său față de Poartă.

Ar fi neînțelept să se încerce anularea a ceea ce s-a făcut, dar va fi just să se ia în considerare ceea ce am spus".

229

București, 30 septembrie/12 octombrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Convorbirea confidențială avută cu Talleyrand ; declarația acestuia că nu a fost informat despre înțelegerea de la Osborne și părerile exprimate în legătură cu Unirea. Deschiderea lucrărilor Divanului ad-hoc. Alegerea comisarului britanic ca președinte al Comisiei pe luna următoare.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 249 Bucharest, October 12th 1857

My Lord,

I this day telegraphed to Your Lordship the following in Cypher.

"I have had a confidential conversation with Mr. de Talleyrand in consequence of Your letter. He says he knows nothing positive as to any arrangement at Osborne and that he is unacquainted with the views which his Government may finally express at the Congress.

His instructions are in general to be conciliatory and this is all.

As to the plan of an administrative Union he sees great difficulties in it, but will be willing to consider any arguments in favor of it. His opinions and those of Mr. Place are certainly in favor of Union with a Foreign Prince, and I should say that they hope that the unanimity of the Divans may give force to these views.

If Count Walewski is sincere in his desire to find a compromise his language to his Agents here should be very clear and positive.

The tendency will always be in favor of a project which would confer, if carried, a sort of personal triumph on those employed in the Principalities.

The Divans here opened yesterday.

I have been chosen President of the Commission for the month ending the 12th November it would be therefore desirable to let me know as soon as possible if you wish anything done by the Commission".

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 264—265.

■

Nr. 249 București, 12 octombrie 1857

Excelență,

Am telegrafiat cifrat azi Excelenței voastre următoarele:

„Am avut o conversație confidențială cu domnul de Talleyrand, ca urmare a scrisorii dv. El spune că nu știe nimic pozitiv despre acordul de la Osborne și că nu cunoaște punctele de vedere pe care guvernul său le va exprima în cele din urmă la Congres.

Instrucțiunile sale sînt, în general, de a fi împăciuitor și aceasta este totul.

Cît despre planul unei Uniri administrative, el vede mari dificultăți în ea, dar dorește să ia în seamă orice argumente în favoarea ei. Opiniile sale și acelea ale domnului Place sînt, desigur, în favoarea Unirii sub un prinț străin, și aș spune că ei speră că unanimitatea Divanurilor să dea forță acestui punct de vedere.

Dacă contele Walewski este sincer în dorința lui de a găsi un compromis, limbajul său către agenții săi de aici trebuie să fie foarte clar și pozitiv.

https://biblioteca-digitala.ro

Tendința va fi întotdeauna în favoarea unui proiect care ar conferi, dacă se realizează, un fel de succes personal asupra celor în slujbă în Principate.

Aici Divanurile s-au deschis ieri.

Am fost ales președinte al Comisiei pînă la data de 12 noiembrie ; ar fi deci de dorit să-mi aduceți cît mai curînd la cunoștință dacă doriți ceva care să fie efectuat de Comisie".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

230

București, 1/13 octombrie 1857.

H. L. Bulwer către Stratford de Redcliffe : Informații privind situația politică din Moldova : abuzurile săvîrșite în primele alegeri ; desfășurarea alegerilor din septembrie ; caracterizarea lui Vogoride, opinii despre exilați etc. Anexează cuvîntarea rostită de M. Kogălniceanu și răspunsul său, actele deschiderii Divanului ad-hoc de la Iași, scrisoarea lui Vogoride către Aali pașa.

No. 64 Bucharest, October 13, 1857

Copy

My Lord,

I send You a copy this instant received by me of the proceedings at Iassy relative to the opening of the Divan [1], and the addresses presented to M. Basily and myself together with our replies [2], which will give you a correct idea of the general language which we both used there, and which constantly produced a good effect. I send you also a copy of a letter written by P⟨rin⟩ce Vogorides to Aali Pasha, which enters into explanations as to his recent conduct, and a comparative table of the two elections [3].

I think it is impossible to deny that very gross abuses existed at the first elections ; no persons indeed now either amongst the Foreign Agents, or rival parties denies these abuses, abuses however highly coloured by the opposite party, whilst the means by which some were discovered were anything but creditable to those who employed them ; still I confess I could not have advised H.M. Gov⟨ernme⟩nt to be the patron and apologist of a system so directly opposite to the political principles it professes, and the high moral character which it is the wish and interest of every Englishman to maintain.

I am very glad therefore that this question was somehow or other got over, and more glad I confess since visiting Iassy myself.

Nevertheless, the annulling of the first elections, however irregular they were, could not but greatly affect the second ones. For in these countries, most either stay at home, or go out to accompany the winning party. In the first elections therefore such persons imagining

https://biblioteca-digitala.ro

that the Government was determined to succeed either voted with it, or did not vote at all, and indeed it is to be observed that those who did not vote amongst the 3 higher classes, even in the first list were more than those who did. In the second elections the two classes who had stayed away previously or voted for Government with convictions, or against their convictions, came and voted with the opposition.

It is also to be acknowledged that Prince Vogorides was cowed by his defeat, and let the reins of Government fall almost entirely from his hands. It is not true however, at least in my opinion, that he was or is faithless to the Porte : this is an exaggeration ; but he was told to be strictly impartial, he had been condemned as partial, he was afraid of being again accused ; and to every request of Mr. Place that had a plausible pretext, I am disposed to think that he gave way. The leading Separatists moreover had become his rivals. They were almost forced moreover in order to account for their own ill success to attack his proceedings ; and this has led to unjust accusations on the one side and impolitic prejudices on the other.

The opinion of the kaimakam is much indeed after my visit, what it was before. He is honest in money matters, his principles in politics are Turkish ; his natural abilities are by no means bad ; he has resolution in carrying out what he feels certain he has to do, but without knowledge and experience ; placed in most difficult circumstances he remains uncertain without advice, and is apt to go to extremes under the influence of indiscreet advisers.

As in the first elections there were great irregularities so there were though proceeding from different causes irregularities in the second. For some of these however there are plausible, though not perhaps adequate, excuses, and besides every one feels that if a new assembly were to be elected, and that the present one could be set on one side, the victory would still be with the unionist party.

I say this because, although the two parties are not so unequally balanced as would now appear, the unionists are certainly the ablest, most active, and most numerous. In the first instance these advantages might have been balanced by skilful management and a moderately exercised influence. But at present it would be to late to do what might have been successful if done at first.

Here the Divan is likely to act with even less prudence than in Moldavia : the leaders are a lower order of men, with less practical understanding, and more divided amongst themselves.

The exiles in this Principality moreover who people now think had better have been allowed to come back long ago or detained away now, men with a slight smattering of foreign political notions, little knowledge of the real state of their own people and invested with great moral authority on account of their supposed patriotism and sufferings, are more clamorous and more numerous than in the adjoining province ; a more violent democratic tendency also generally prevails.

Enclosed is a list as far as I can ascertain the truth of the sort of distinctions existing in the assembly.

https://biblioteca-digitala.ro

It seems possible that a majority could be found against union with a native Prince ; union with a foreign one will perhaps unanimously be voted. [4]

It seems not unlikely moreover that in Wallachia the majority of the Divan will merely express the 4 wishes, contained in the well known programme ; but I shall not be inclined for my own part to consider that this ought to interfere with the labours which are traced out for the Commission, and which they will have to pursue at all events.

I have the honour...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 264—265.

■

Nr. 64 București, 13 octombrie 1857

Copie

Excelenţă,

Vă trimit chiar acum o copie primită de mine despre lucrările de la Iaşi referitoare la deschiderea Divanului [1] şi adresele prezentate domnului Basily şi mie împreună cu răspunsurile noastre [2], care vă vor da o idee corectă despre limbajul general pe care amîndoi l-am folosit acolo şi a produs tot timpul un bun efect. Vă trimit, de asemenea, o copie a scrisorii prinţului Vogoride către Aali paşa [3], în care explică conduita sa recentă şi un tablou comparativ al celor două alegeri.

Cred că este imposibil să se nege că au existat abuzuri foarte grosolane la primele alegeri ; într-adevăr, acum nimeni dintre agenţii străini sau partidele rivale nu neagă aceste abuzuri, abuzuri, totuşi, mult contrafăcute de partida opusă, în timp ce mijloacele prin care unele au fost descoperite pot fi orice, afară de onorabile, pentru cei ce le-au folosit ; totuşi, mărturisesc că nu aş fi putut recomanda guvernului Maiestăţii sale să fie protectorul şi apologetul unui sistem atît de direct opus principiilor politice pe care le declară şi înaltului caracter moral, care este dorinţa şi interesul fiecărui englez să-l menţină.

Deci, sînt foarte bucuros că s-a terminat această problemă, într-un fel sau altul, şi mai bucuros încă, mărturisesc, fiindcă am vizitat Iaşul.

Cu toate acestea, anularea primelor alegeri, oricît de neregulate ar fi fost, nu putea decît să influenţeze mult pe următoarele. Pentru că, în aceste ţări, majoritatea, sau rămîne acasă, sau iese să se alăture partidei învingătoare. Deci, în primele alegeri, astfel de persoane, imaginîndu-şi că guvernul era hotărît să aibă succes, fie că au votat cu el, fie că nu au votat de loc şi, într-adevăr, trebuie să se remarce că aceia care nu au votat din cele trei clase superioare, chiar în primele alegeri, erau mai mulţi decît aceia care au votat. În următoarele alegeri, cei care au stat deoparte mai înainte sau au votat pentru guvern cu convingere sau contra convingerilor lor, au venit şi au votat cu opoziţia.

https://biblioteca-digitala.ro

Trebuie, de asemenea, să se recunoască că prințul Vogoride a fost intimidat de nereușita sa și a lăsat aproape complet să-i scape frînele guvernului din mîni. Totuși, nu este adevărat, cel puțin după părerea mea, că a fost sau este necredincios față de Poartă ; aceasta este o exagerare, dar i s-a spus să fie strict imparțial ; fusese condamnat ca părtinitor, i-a fost frică să fie din nou acuzat și, la fiecare solicitare a domnului Place, care avea un pretext plauzibil, sînt dispus să cred că a cedat. Conducătorii separatiști, de altfel, au devenit rivalii săi. Ei erau, de altminteri, aproape forțați, pentru a explica propriul lor insucces, să atace procedeele sale și aceasta a dus la acuzații nedrepte, pe de-o parte, și prejudecăți nepolitice, pe de altă parte.

Opinia caimacamului, după vizita mea, este firește tot cea de mai înainte. El este cinstit în probleme de bani ; principiile lui politice sînt turcești ; talentele sale naturale nu sînt, în nici un caz, rele ; el are fermitate în executarea a ceea ce crede sigur că are de făcut, dar fără cunoaștere și experiență ; cînd se găsește în împrejurările cele mai dificile rămîne nesigur lipsit de sfat și este capabil să meargă pînă la extrem sub influența unor sfătuitori nechibzuiți.

Ca și în primele alegeri, cînd au fost mari nereguli, au fost și în următoarele, deși au provenit din cauze diferite. Totuși, pentru unele dintre acestea există scuze plauzibile, deși poate că nesatisfăcătoare și cu toate acestea, fiecare presupune că, dacă ar fi să se aleagă o nouă adunare, iar la actuala să se renunțe, succesul încă ar fi de partea partidei unioniste.

Spun aceasta pentru că, deși cele două partide nu sînt atît de inegal echilibrate cît ar părea acum, unioniștii sînt, desigur, cei mai capabili, mai activi și mai numeroși. În primul caz aceste avantaje ar fi putut fi echilibrate printr-o conducere ingenioasă și o influență exercitată cu moderație. Dar acum ar fi prea tîrziu să se facă ceea ce ar fi putut fi făcut cu succes la început.

Aici Divanul poate să acționeze chiar cu mai puțină prudență decît în Moldova : conducătorii sînt de o categorie inferioară, cu mai puțină înțelegere practică și mai divizați între ei.

De altfel, exilații din acest principat, despre care unii consideră că ar fi fost mai bine să-i fi lăsat să se întoarcă mai demult, sau să fie reținuți în străinătate acum, oameni cu o ușoară spoială de noțiuni de politică externă, puține cunoștințe despre starea reală a propriului lor popor și investiți cu o mare autoritate morală din cauza presupusului lor patriotism și a suferințelor lor, sînt mai zgomotoși și mai numeroși decît în provincia învecinată ; de asemenea, predomină o tendință democratică mai violentă. Este anexată aici o listă cuprinzînd, după cîte pot să precizez, adevărul asupra genului de deosebiri care există în adunare.

Pare posibil să se poată găsi o majoritate contra Unirii cu un principe autohton ; Unirea cu unul străin va fi, probabil unanim votată [4].

De altfel, nu pare improbabil că în Valahia majoritatea Divanului va exprima pur și simplu cele patru dorințe cuprinse în bine cunoscutul

https://biblioteca-digitala.ro

program, dar nu voi fi înclinat, în ceea ce mă privește, să consider că aceasta trebuie să stînjenească lucrările trasate comisiei și care vor trebui să fie continuate în orice caz.

Am onoarea... H. L. Bulwer

---

[1] *Acte și documente*, vol. VI. partea I, p. 33—34.
[2] *Ibidem*, vol. V, p. 651—654.
[3] Vezi anexa la doc. 235.
[4] *Acte și documente*, vol. V. p. 674—686.

231

Therapia, 2/14 octombrie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Detalii privind sustragerea scrisorilor lui N. Vogoride și a felului în care ele au ajuns în mîna unioniștilor.

No. 888 Therapia, October 14, 1857

My Lord,

Referring to Your Lordship's dispatch no. 870 of September 26 I have the honour to state that although sundry versions of the manner in which Monsieur Place obtained the papers alluded to therein from Prince Vogorides have been put into circulation, that which comes from the most authentic source, is to the following effect. Princess Vogorides has a sister, who lives in the Caimacam's house and who is well known to the French Consul. This lady had access to the room, in which the Prince's clothes were deposited at night, and also on occasions to his private room or cabinet. The Prince being careless about his papers, sometimes left them in his coat pockets, and sometimes omitted to lock up his Cabinet or to put away the key of its door. The Unionist Club had funds at its disposal, and a part of them was employed in stimulating the lady's ingenuity. Monsieur Place, if not a member, was the confident of the Club and the principal director of its operations.

In this manner it is said that the papers, surreptitiously obtained and subsequently published, pass from the Caimacam to the Consul.

When I wrote to Your Lordship on the 4th Ultimo, these particulars had not been made known to me, and they are still incapable, or at least very difficult, of proof.

Madame Vogorides is also sister to Monsieur Negri, one of the most active partisans of the Union, and member of the Club which bears its name.

I have the honour... Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 431 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1272, f. 34—36.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 888 Therapia, 14 octombrie 1857

Excelență,

Cu referire la depeșa Excelenței voastre nr. 870 din 26 septembrie, am onoarea a declara că, deși au circulat diverse versiuni despre maniera în care domnul Place a obținut documentele, la care se face aluzie aici, de la prințul Vogoride, cea care urmează provine din cea mai autentică sursă. Prințesa Vogoride are o soră, care locuiește în casa caimacamului și care este bine cunoscută de consulul francez. Această doamnă are acces la camera în care este depozitată peste noapte îmbrăcămintea prințului și, de asemenea, ocazional, la camera sau cabinetul său particular. Prințul fiind neglijent cu hîrtiile sale, uneori le lasă în buzunarele hainei și uneori omite să-și închidă cabinetul sau să pună bine cheia ușii sale. Clubul unionist are fonduri la dispoziție și o parte din ele au fost folosite pentru stimularea inventivității acestei doamne. Domnul Place, chiar dacă nu era membru, era confidentul clubului și principalul regizor al acțiunilor sale.

Se spune că în acest fel documentele, obținute pe sub mînă și ulterior publicate, trec de la caimacam la consul.

Cînd am scris Excelenței voastre pe data de 4, luna trecută, aceste detalii nu-mi erau cunoscute și ele încă nu pot fi sau cel puțin foarte greu pot fi dovedite.

Doamna Vogoride este, de asemenea, sora domnului Negri, unul dintre cei mai activi partizani ai Unirii și membru al clubului ce poartă acest nume.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

232

București, 3/15 octombrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Analiza alegerilor din Moldova, din iulie și septembrie, pe baza examinării listelor electorale. Încearcă să explice conduita lui N. Vogoride în această perioadă, și mai ales trecerea lui din tabăra separatiștilor în cea a unioniștilor. Opinii asupra celor două „partide" și a situației politice din Moldova în comparație cu cea din Țara Românească.

No. 255 Bucharest, 15 October 1857

My Lord,

I shall not pretend here to enter minutely into details as to all those circumstances which justly attracted my attention during my short stay in Iassy, but I will state my general opinion as to three or four of the facts which seem most to require notice.

https://biblioteca-digitala.ro

Thus with respect to the first Moldavian Elections, I am still inclined to think that the one party committed abused and the second exaggerated them. The exaggeration seems probable because even according to the first lists, the number of those present in the clergy, great proprietors and townspeople was inferior to those voluntarily absent; so that supposing a large portion of the absent to have been unionists — and this is known to have been the case — the two parties would have been pretty equally balanced, which if the Government had been determined to have a large majority per fas et nefas would not have been allowed. It is also to be remarked that only 46 persons admitted into the first lists are excluded from the second [1].

On the other hand however it is to be noticed that 29 of these were persons improperly raised to the class of Great Proprietors, in which class the great struggle existed. It is likewise certain that if many persons were not introduced as voters who had no right to vote, many whose right was incontestable were excluded. Bribes moreover whether in the shape of money, places or honours were largely and unscrupulously given; and certain portions of the Firman were interpreted improperly and unfairly to suit a particular end.

The Prince himself aknowledges this; and indeed the Austrian Consul General and he, whilst accusing each other of having been the advocate and cause of those extremes to which matters were carried, both privately admit that such extremes were resorted into.

The present Elections are equally charged with being the consequence of Government influence in the directly opposite direction; it being asserted that the Prince kaimakam showed himself as violent an unionist in these second elections as he had been an anti-unionist in the first.

The personal accusation carried to this extent is in my opinion unjust; but there can be no doubt that things took place which render the accusation in question not surprising.

The principal charges are: 1-st. That the Prevôt of Merchants of Iassy on whom the Elections of the city greatly depend was changed on the day previous to the elections taking place; whence the candidate who had 205 votes in the 1st Elections had but 5 in the second. 2-nd. That 7 Prefects were equally summarily removed. 3-dly. That a great number of persons having no right to be voters or elected, did vote or were elected.

The answers are that the Prevôt in question ought by law to have been chosen by the Merchants, but that the one who had been so chosen had at the first elections been removed in order to give place to one illegally named by the Government; and that therefore in order to act impartially on this last occasion it was necessary to appoint a prevôt according to form. So with respect to the change in the Prefects, it is said they were changed either on account of resignation or gross incompetency: whilst with regard to the undue extension given on this occasion to the electoral lists, it is observed that the Government having no time to revise the general lists of Proprietors and decide who were qualified or were not qualified sent these lists to the electoral committees

https://biblioteca-digitala.ro

of the Districts who are responsible for the laxity with which they performed their office.

These excuses are not without some colouring of truth. Many of the seven Prefects doubtless were bad Prefects and ought not to have been named at all, or could have been changed two months earlier or two months later. But their sudden removal at that particular moment had a peculiar political significance, certain to have a corresponding political effect whilst transmitting to the Committees of revision an unclassed list of proprietors, foreigners, native with or without mortgages on their estates, with land cultivated or not cultivated, and telling such Committees to ascertain in 3 or 4 days who amongst these were legally qualified according to the Firman, was certain to lead to the almost indiscriminate exclusion or admission of all claimants.

In short the real fact is that the Prince who had held the reins of government far too tightly on the first occasion let them fall completely out of his hands on the second. He knew he had acted somewhat violently and imprudently before, he was acting under warning now; and therefore to almost every demand made to him whether by Foreign Agents favourable to the Union or to the Unionists themselves, which had any plausible pretext, he gave his acquiescence. It is also to be observed that, though he still remains, I believe sincerly, attached by interest and instinct as it were to the Ottoman Government on which his family depend, he is also very anxious for popularity with the Moldavians amongst whom he was born and considers his future to be fixed. Moreover he looks forward to the probability of Moldavia and Wallachia remaining divided and the ruling Prince in Moldavia owing his position in some degree to election by the people. Hence whilst I explain his recent conduct hardly as the natural consequence of that want of self confidence and decision which naturally marks the actions of a man unpractised in affairs and unguided by fixed principles, I am also inclined to explain it by supposing that guided by those reports which have appeared in the newspapers, reports very possibly confirmed to him from more confidential sources, Prince Vogorides concluded the question of Union to be in reality settled and that the interests of the Porte having been thus provided for he was free to provide for his own, by conciliating the four Powers who had protested against his former proceedings, as well as that party of which he had been so lately the unscrupulous antagonist. It is not however any one or two acts more or less partial, more or less justifiable which in this instance reversed the previous position of the rival parties. The smallest concessions coming after the exaggerated resistance which had preceded them were sufficient to produce an immense and general effect upon the public mind amongst a people who are always on the watch to discover not which is the right side to take, but which is the side most likely to come *off the winner*.

There is in fact in such countries no minority. The instant that it is ascertained that victory is to be on particular side, all persons take that side or take no part at all. Thus the mere fact that a Government which as it consists of men who have already played a part in public affairs must consist of a party — is to have no party bias, is in the

https://biblioteca-digitala.ro

estimation of lookers on to decide that it is to be beaten by the opposing party : whilst to allow it to show a party bias, is equally to say that opposition is out of the question. It is possible that, even if a Divan existed according to the reglement, a sort of moderating opinion would exist, but as it is the kaimakam is all in all or nothing. Neutrality is a fiction. In Wallachia for instance Prince Ghika is neither for or against Union but simply against allowing his rival Princes Stirbey and Bibesco to exercise any influence in the Divan. They have no influence. Indirectly this has affected the Divan as to the questions of Union or separation, because it has excluded the leading members of the conservative party. That is another question — the only real object of the Prince is gained. In Moldavia when the Government was known to be for separation people did not vote, or voted for it. Again when the Government was supposed by the one or two acts I have enumerated to hoist another banner, everybody else also changed their conduct or colours, non voters voted : separatists became unionists ; and whereas in the first assembly there would have been six unionists, so in the present one there may be five separatists.

Your Lordship who has seen much the same thing in Spain where one day a Cortes is all progressist and in another day all moderado will be able to estimate the exact value of such assemblies. I do not think it worth while therefore, altho' if any petition comes before the Commission, I shall duly consider it, to initiate myself any new difficulty by disputing the validity of the Moldavian elections just concluded, for I am confident that no election will take place that will not just give rise to some complaint ; and it must after all depend on the honesty, impartiality and good sense of the Commission to give a real value to those bodies which are and must be as regards themselves, but very imperfect representatives of any popular wish or well considered national opinion.

Generally speaking it is proper to state to Your Lordship that the titles of separatist and unionist are merely new names adopted by all parties.

In Moldavia to which I here confine myself these parties are two parties amongst the great aristocracy. The one (the separatist) being in favour of the old aristocratical privileges and the great nobility ; the other now called unionist being for a modification of these privileges. Of these the first, in order on the present occasion to gain the support of Austria and the Porte, declared against Union, the second building on the support of the other powers declared for Union. I should be deceiving Your Lordship if I did not say that, in point of activity, intelligence and ever property, the latter is the most powerful body, and is one which under ordinary circumstances it would be wise to conciliate. For which reason, whatever may be the result of the present Commission, I strongly recommend the Turkish Government not to drive the so called unionist party to desperation in Moldavia ; and it would be easy to present this even if union is not accorded : I speak of Moldavia. In Wallachia to which I here only incidentally allude parties present themselves under a different aspect.

https://biblioteca-digitala.ro

Prince Vogorides, partly guided by personal motives, since the separatist leaders are now his rivals for the Hospodariat, partly influenced by those circumstances which oblige the separatists to attach his Government in accounting for their recent failure, is at this time anxious to name a ministry from the oposition : trusting in this way he says to separate the more violent from the less violent ; and there might be prudence in such a policy were it conducted with tact. But, as everything in any such plan would after all have to depend on its execution, I declined being in any way mixed up in a question with which I had no direct concern, and over the management of which I could exercise no direct control.

In this as in other matters the Prince may err in judgment and will as may be expected look to his future prospects ; but I sincerly believe that his fidelity to the Sultan is to be relied on, and that he would sooner retire from his present post than occupy it to the detriment of the Turkish Empire. As to the Moldavian Divan it is likely to conduct itself with more good sense and moderation than that here, inasmuch as it is under the conduct of leaders of a superior character. It is however decidedly for Union ; but it is very questionable whether it would declare in favour of uniting the two Provinces under a native Hospodar.

I have the honour...

H L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţa microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1 283, f. 280—289.

■

Nr. 255 București, 15 octombrie 1857

Excelență,

Nu voi avea pretenția aici să intru amănunțit în detaliile referitoare la toate acele circumstanțe care, pe bună dreptate, mi-au atras atenția în timpul scurtei mele șederi la Iași, dar îmi voi exprima opinia în general asupra a trei sau patru fapte ce mi se par să reclame cel mai mult atenția.

Astfel, cu referire la primele alegeri din Moldova, sînt încă înclinat să cred că o partidă a comis abuzuri și cea de-a doua le-a exagerat. Exagerarea pare probabilă, pentru că, chiar conform primelor liste, numărul celor prezenți dintre clerici, mari proprietari și orășeni, a fost inferior celor absenți în mod voluntar, astfel că, presupunînd că o mare parte a celor absenți erau unioniști — și acesta se știe a fi cazul — ambele partide ar fi destul de egal echilibrate, ceea ce, dacă guvernul ar fi fost hotărît să aibă o mare majoritate pe orice cale, nu ar fi permis. Trebuie, de asemenea, să se remarce că numai 46 de persoane admise în primele liste sînt excluse din următoarele [1].

Pe de altă parte, totuși, trebuie să se remarce că 29 din acestea erau persoane impropriu înscrise în clasa marilor proprietari, unde exista lupta cea mai mare. Este, de asemenea, sigur că, dacă multe persoane nu au fost acceptate ca votanți și nu aveau drept de vot, multe

https://biblioteca-digitala.ro

persoane, al căror drept era incontestabil, au fost excluse. S-au făcut de altfel, mituiri, sub formă de bani, posturi sau onoruri, care au fost date cu largheță și fără nici un scrupul, iar anumite porțiuni ale firmanului au fost interpretate impropriu și incorect, pentru a conveni unui scop particular.

Prințul însuși recunoaște aceasta ; și, într-adevăr, consulul general austriac și el, în timp ce se acuzau unul pe altul de a fi pledat și a fi cauza acelor extreme în care au fost aduse lucrurile, admit ambii în mod confidențial că a trebuit să se recurgă la astfel de extreme.

Actualele alegeri sînt atacate, de asemenea, ca fiind consecința influenței guvernului într-un sens diametral opus, afirmîndu-se că prințul caimacam s-a arătat tot atît de violent unionist în aceste ultime alegeri, pe cît a fost de antiunionist în primele.

Acuzația personală făcută cu atîta amploare mi se pare injustă, dar nu există nici o îndoială că au avut loc lucruri care fac ca acuzația în chestiune să nu fie surprinzătoare.

Acuzațiile principale sînt : 1) că starostele negustorilor din Iași, de care depindeau în mare măsură alegerile din oraș, a fost schimbat în ajunul alegerilor, din care cauză candidatul avînd 205 voturi în primele alegeri, nu a avut decît 5 în următoarele ; 2) că 7 prefecți au fost la fel îndepărtați fără nici o explicație ; 3) că un mare număr de persoane, care nu aveau drept de vot sau să fie alese, au votat sau au fost alese.

Răspunsurile sînt că starostele implicat trebuia, prin lege, să fie ales de negustori, dar ca unul care a fost astfel ales a fost îndepărtat la primele alegeri pentru a face loc altuia numit ilegal de guvern și că, în consecință, pentru a acționa imparțial în această ultimă ocazie, a fost necesar să se numească un staroste conform formei. De asemenea, cu privire la schimbarea prefecților se spune că ei au fost schimbați fie pe bază de demisie, fie din cauza incompetenței crase ; iar în ceea ce privește extinderea necuvenită dată cu această ocazie listelor electorale, se observă că guvernul, neavînd timp să revizuiască listele generale ale proprietarilor și să decidă care erau sau nu îndreptățiți, a trimis aceste liste comitetelor electorale ale județelor, ce sînt responsabile pentru nepăsarea cu care și-au îndeplinit atribuțiile.

Aceste scuze conțin o oarecare înfrumusețare a adevărului : mulți dintre cei șapte prefecți au fost, fără îndoială, prefecți răi și nu ar fi trebuit deloc să fie numiți sau ar fi putut să fie schimbați cu două luni mai devreme sau cu două luni mai tîrziu. Dar îndepărtarea lor subită în acel moment special a avut o semnificație politică bizară, menită să aibă un efect politic corespunzător, în timp ce, transmițînd comitetelor de revizie o listă nediferențiată de proprietari, străini, autohtoni, cu sau fără ipoteci pe moșiile lor, cu teren cultivat sau necultivat și cerîndu-le acestor comitete să stabilească în 3 sau 4 zile care dintre aceștia erau legal îndreptățiți, conform firmanului, era sigur că se ajungea la excluderea sau admiterea aproape fără discernămînt a tuturor reclamanților.

Pe scurt, faptul real este că prințul, care a ținut frînele guvernului mult prea strîns cu prima ocazie, le-a lăsat să-i scape complet din mîini cu a doua ocazie. El știa că a acționat înainte în oarecare măsură violent și imprudent ; acum acționa fiind avertizat și, în consecință, el și-a dat aprobarea la aproape orice cerere pe care i-au făcut-o fie agenți

https://biblioteca-digitala.ro

străini favorabili Unirii, fie chiar unioniștii, cînd aveau vreun pretext plauzibil. Trebuie să se remarce, de asemenea, că deși rămîne încă, cred eu, sincer atașat prin interes și instinct, așa cum era, guvernului otoman de care depinde familia sa, el este foarte doritor de popularitate printre moldovenii în mijlocul cărora s-a născut și mizează să-și consolideze viitorul. De altfel, el se așteaptă la probabilitatea ca Moldova și Valahia să rămînă despărțite, iar domnul din Moldova să-și datoreze poziția, într-o oarecare măsură, alegerii de către popor. Deci, în timp ce explic cu greu recenta sa conduită, ca fiind consecința naturală a acelei nevoi de autoîncredere și decizie, care marchează în mod natural acțiunile unui om care nu are obișnuința afacerilor și nu este ghidat de principii fixe, sînt, de asemenea, înclinat să o explic presupunînd că, fiind ghidat de acele știri apărute în gazete, știri care, foarte probabil, i-au fost confirmate din surse mai confidențiale, prințul Vogoride a ajuns la concluzia că problema Unirii este în realitate stabilită și că interesele Porții fiind astfel asigurate, el era liber să se asigure prin concilierea cu cele patru puteri care au protestat contra procedeelor sale anterioare, ca și cu acel partid față de care fusese recent un adversar lipsit de scrupule. Totuși, nu o acțiune sau două, mai mult sau mai puțin parțiale, mai mult sau mai puțin justificabile, sînt acelea care, în acest caz, au schimbat poziția anterioară a partidelor rivale. Cele mai mici concesii, venind după rezistența exagerată care le-a precedat, au fost suficiente să producă un efect imens și general asupra opiniei publice, la un popor care stă întotdeauna la pîndă să descopere, nu care este partea justă de urmat, ci probabil partea care *va ieși învingătoare*.

De fapt, în asemenea țări nu există minoritate. Din momentul cînd se constată că succesul va fi de o anumită parte, toată lumea este de acea parte, sau nu ia parte deloc. Astfel, simplul fapt că un guvern, întrucît este compus din oameni care au avut deja un rol în afacerile publice, trebuie să aparțină unui partid — nu înseamnă că trebuie să aibă preferințe de partid, rămînînd la aprecierea observatorilor să decidă dacă trebuie să fie înfrînt de partidul opus ; deși a-i permite să arate o preferință de partid este același lucru cu a spune că opoziția este imposibilă. Este posibil ca, chiar dacă a existat un Divan conform regulamentului, să fi existat un fel de opinie moderatoare, dar, așa cum stau lucrurile, caimacamul este totul sau nimic. Neutralitatea este o ficțiune. În Valahia, de exemplu, prințul Ghica nu este nici contra, nici pentru Unire, ci pur și simplu contra să permită rivalilor săi, prinții Știrbei și Bibescu, să exercite vreo influență în Divan. Ei nu au nici o influență. Indirect, aceasta a afectat Divanul în ce privește problemele Unirii sau separării, pentru că au fost excluși membrii conducători ai partidei conservatoare. Aceasta este însă o altă chestiune — singurul obiectiv real al prințului este cîștigat. În Moldova, cînd s-a știut că guvernul este pentru separare, poporul nu a votat, sau a votat pentru el. Din nou, atunci cînd se presupune că guvernul, printr-un act sau două, după cum am menționat mai sus, înalță un alt drapel, toți își schimbă, de asemenea, conduita sau opiniile ; cei care nu au votat votează, separatiștii devin unioniști și, în timp ce în prima adunare ar fi fost șase unioniști, în cea actuală pot fi cinci separatiști.

https://biblioteca-digitala.ro

Excelența voastră, care a văzut cam același lucru în Spania, unde azi un Cortes este progresist și mîine moderat, își va putea da seama despre valoarea exactă a unor astfel de adunări. Deci, nu consider că merită, deși dacă se prezintă o petiție comisiei o voi lua în conisderare cum se cuvine, să inițiez vreo nouă dificultate discutînd validitatea alegerilor din Moldova ce s-au încheiat acum, pentru că sînt sigur că nu va avea loc vreo alegere care să nu dea naștere la unele reclamații ; și trebuie, la urma urmelor, să depindă de onestitatea, imparțialitatea și bunul simț al comisiei ca să acorde o valoare reală acelor corpuri constituite, care sînt și trebuie să fie, în ceea ce le privește, numai reprezentantele foarte imperfecte ale unei dorințe populare sau opinii naționale bine cîntărite.

În general, este corect să declar Excelenței voastre că denumirile de separatist și unionist sînt doar denumiri noi, adoptate de toate partidele.

În Moldova, la care mă limitez aici, aceste partide sînt două partide din marea aristocrație. Unul (cel separatist) fiind în favoarea vechilor privilegii ale aristocrației și ale marii nobilimi, celălalt, acum denumit unionist, fiind pentru o modificare a acestor privilegii. Dintre acestea, primul, pentru a cîștiga în această ocazie sprijinul Austriei și al Porții, s-a declarat contra Unirii, celălalt, bizuindu-se pe sprijinul celorlalte puteri, s-a declarat pentru Unire. Aș dezamăgi pe Excelența voastră dacă nu aș spune că, din punct de vedere al activității, inteligenței și chiar al proprietății, acesta din urmă este partidul cel mai puternic și unul care, în circumstanțe obișnuite, ar fi înțelept să fie cîștigat de partea ta. Din acest motiv, oricare ar fi rezultatul actualei comisii, recomand cu căldură guvernului turc să nu ducă partidul așa-zis unionist din Moldova la desperare ; și ar fi ușor să se ia acest lucru în considerare, chiar dacă nu se acordă Unirea ; vorbesc despre Moldova. În Valahia, la care aici fac aluzie numai întîmplător, partidele se prezintă sub un aspect diferit.

Prințul Vogoride, în parte ghidat de motive personale, întrucît conducătorii separatiști sînt acum rivalii săi la domnie, în parte influențat de acele circumstanțe care obligă pe separatiști să se atașeze guvernului său, justificîndu-se prin recentul lor insucces, este acum doritor să numească un minister din opoziție, fiind încredințat că, în acest fel, spune el, va separa pe cei mai violenți de cei mai puțin violenți ; și ar trebui să existe prudență într-o asemenea politică ce ar trebui condusă cu tact. Dar, cum totul într-un astfel de plan va depinde, la urma urmelor, de execuția sa, refuz să fiu amestecat în vreun fel într-o problemă în care nu sînt direct interesat și asupra conducerii căreia nu aș putea exercita un control direct.

În aceasta, ca și în alte chestiuni, prințul poate greși în judecata sa, căci după cum ne putem aștepta, va avea în vedere perspectivele sale viitoare ; dar cred, sincer, că se poate pune bază pe fidelitatea sa față de sultan și că mai degrabă se va retrage din postul său actual, decît să-l ocupe în detrimentul imperiului turc. În ceea ce privește Divanul moldovean, este probabil că se va comporta cu mai mult bun simț și moderație decît cel de aici, cu atît mai mult cu cît se află sub conducerea unor

https://biblioteca-digitala.ro

șefi cu un caracter superior. Totuși, el este absolut pentru Unire, dar este îndoielnic dacă se va declara în favoarea Unirii provinciilor sub un prinț pământean.

Am onoarea... H. L. Bulwer

[1] „Gazeta de Moldavia" nr. 57 din 22 iulie/3 august 1857, p. 225—226 și nr. 69 din 2/14 septembrie 1857, p. 270.

233

București, 4/16 octombrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Opinii privind activitatea consulilor Franței și Austriei, V. Place și, respectiv, Gödel Lannoy, la Iași ; caracterizarea lor.

N. 264 Bucharest, October 16, 1857

My Lord,

Ia have in different occasions alluded to Mr. Place and M. Gödel previous to making their personal acquaintance. It is but just to add after knowing them that they are both of them of an ability almost equal to their zeal ; the one making it a point of honour to carry the Union and the other to frustrate the project ; each getting up his case perfectly, and disregarding the facts and arguments of his opponent.

For my own part I confess that each in recounting his own grievances seemed to me to have a very good case and it requires a somewhat calm and impartial investigation of facts to reduce their contending statements to a medium standard.

As neither government which receives their despatches can do this, I can easily understand how each Government may be led involuntarily too far in opposite directions, but, on the other hand, each Government has undoubtedly an agent whose statements it is difficult to disregard, and whose services it would be unjust not to acknowledge.

A timely promotion would be of great advantage to all persons concerned.

I have the honor... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecța microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1 283, f. 346—347.

■

Nr. 264 București, 16 octombrie 1857

Excelență,

În diferite ocazii m-am referit la domnul Place și domnul Gödel înainte de a-i cunoaște personal. Este just să adaug numai, după ce i-am cunoscut, că amîndoi au o abilitate aproape la fel de mare cît zelul lor, unul făcîndu-și un punct de onoare din a sprijini Unirea și celălalt în a zădărnici proiectul, fiecare susținîndu-și perfect cauza și neținînd seamă de faptele și de argumentele adversarului său.

https://biblioteca-digitala.ro

În ceea ce mă privește, mărturisesc că povestindu-mi necazurile proprii, mi s-a părut că fiecare din ei susține o cauză foarte bună, și este nevoie de un oarecare calm și de o cercetare imparțială a lucrurilor pentru a reduce declarațiile lor discutbile la un numitor comun.

Întrucît nici guvernul care primește rapoartele lor nu poate face aceasta, pot ușor înțelege cum fiecare guvern poate fi condus fără voie, mult prea departe, în direcții opuse, dar, pe de altă parte, fiecare guvern are, fără îndoială, un agent ale cărui declarații sînt greu de neluat în seamă și ale cărui servicii ar fi incorect să nu fie recunoscute.

O promovare la timpul oportun ar fi de mare folos pentru toate persoanele implicate.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

234

București, 4/16 octombrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Trimite raportul lui R. Dalyell în legătură cu desfășurarea și rezultatul alegerilor din Țara Românească avînd în anexă și o scrisoare a unei notabilități din Craiova privind desfășurarea alegerilor în acest oraș. Despre programul așa numitelor „Cluburi Naționale" și influența exercitată de ele.

No. 265 Bucharest, Octobre 16, 1857

My Lord,

I enclose you a report by Mr. Dalyell as to the elections in this Principality and their result [1].

The principal fact to mention seems to me this : that the so called National Clubs exercising insufficient influence to get its own members returned, except when the Government chose to favour their elections, had by commanding in different places where was a contest, a certain number of voters, sufficient influence to get the candidates to sign a particular programme ; in some respects this programme merely expressed the general wish for a Foreign Prince and constitutional institutions but in other respects it fettered the candidates as to their being able to express opinions on any subjects but those which their electors suggested to them ; a restriction directly in opposition to the letter and spirit of the Firman, as well as of the instructions given to the Commission. It remains to be seen how far this sort of „mandat" will prevail ; at all events I do not consider that it ought to interfere with the progress of our labours, which should go on systematically with the aid of the Divans where they will afford such aid, without that aid where they refused it.

I have the honour... H. L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Anexă

La raportul lui Robert A. O. Dalyell din București 4/16 octombrie 1857 către Henry L. Bulwer.

Copy
Extract

Letter from Wallachian of respectability resident at Crajova

„On dit que les Elections ont été des menaces domiciliaires aux électeurs par les administrateurs en leur imposant tel ou tel individu ⟨qui⟩ doit être élu, et on dit plus encore que l'administrateur pour pouvoir distinguer chacun particulièrement s'il a éxécuté la votation d'après ses instructions imposées, il avait formé une Liste des noms des votants, en y mettant vis à vis du nom de chaque votant un certain signe * par exemple une telle lettre ou une croix (x) et à chacun de Votants, il avait donné le signe correspondant de sa firme et que le votant devait appliquer dans le billet de la votation auprès de sa firme, et à la fin de l'Election ont été comparé les votations avec la liste, et l'on distinguait s'il manquait telle signe à telle firme, que le Votant qui n'aurait pas appliqué le signe imposé, il ne s'était pas soumis, à l'imposition de l'administration. A Crajova pour les petits propriétaires il a été des intrigues telles que de Bukarest a été envoyé le chef de la Police Karadja pour rechercher l'affaire — il parait toujours des intrigues de la part de l'administrateur de ce District là".

N o t e : As illustrative of the means resorted to, it may be added that it is stated by friends of Prince Bibesco, that at Buzeo some electors belonging to the party opposed to Government, were disfranchised by raking up old and trifling charges against them and then treating such charges as if they amounted to a sentence of condemnation by a criminal court.

These and similar reports however rest on too one sided authority, to warrant my attaching conclusive weight to them.

R. A. O. Dalyell

* Notă marginală : It is said that a similar means of ascertaining in favor of which the candidate an elector had voted was practiced on the part of the Gov⟨ernmen⟩t at the Elections of the Great Proprietors of the district Ilfov (Bucharest).

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1283, f. 349—355.

■

Nr. 265 București, 16 octombrie 1857

Excelență,

Anexez un raport al domnului Dalyell referitor la alegerile din acest principat și rezultatul lor [1].

https://biblioteca-digitala.ro

Faptul principal de menționat îmi se pare acesta : că așa-numitele cluburi naționale care exercită o influență insuficientă pentru a face să fie aleși membrii lor, cu excepția cazului cînd guvernul favorizează alegerea lor, au avut, conducînd în diferite locuri unde exista o concurență, un anumit număr de votanți și destulă influență ca să facă pe candidați să semneze un program special ; în unele cazuri acest program exprima numai dorința generală pentru un prinț străin și instituții constituționale, dar în altele i-a împiedicat pe candidați să poată să-și exprime părerile lor asupra altor subiecte decît acelea pe care le-au sugerat alegătorii lor, o restricție în directă opoziție cu litera și spiritul firmanului, ca și cu instrucțiunile date comisiei. Rămîne de văzut cît de mult va predomina acest fel de „mandat" ; în orice caz, nu consider că trebuie să se intervină în mersul lucrărilor noastre, care trebuie să continue în mod sistematic să dea ajutor Divanurilor, acolo unde ele vor permite un astfel de ajutor, sau să nu dea acest ajutor, unde el este refuzat.

H. L. Bulwer

Am onoarea...

Anexă.

Copie
Extras

Scrisoare de la un român respectabil care domiciliază în orașul Craiova

„Se spune că la alegeri au fost amenințări la domiciliul alegătorilor de către administratori, care le-au impus pe cutare sau cutare persoană pentru a fi aleasă și se mai spune că ocîrmuitorul, pentru ca să poată distinge pe fiecare în particular dacă a executat votarea după instrucțiunile sale, a format o listă a tuturor votanților și a pus în dreptul fiecărui votant un semn anumit *, de exemplu o literă oarecare sau o cruce (x), pe care a indicat-o fiecărui votant, iar acesta trebuia să o aplice pe biletul de votare lîngă firma sa și, la sfîrșitul alegerilor, s-a comparat votarea cu lista și s-a observat dacă lipsea semnul respectiv al cutărei firme, deci că votantul respectiv nu a aplicat semnul impus, nu s-a supus deci la cele impuse de ocîrmuire. Au fost atîtea intrigi la Craiova pentru micii proprietari, încît a fost trimis de la București șeful de poliție Caragea ca să cerceteze afacerea — se pare că sînt intrigi din partea administratorului acelui județ".

Notă : Pentru a ilustra mijloacele la care s-a recurs, se poate adăuga că prietenii ai prințului Bibescu au declarat că la Buzău unii alegători aparținînd partidului opus guvernului au fost privați de dreptul de vot prin luarea în considerare a unor acuzații contra lor vechi și nesemnificative și tratarea lor ca și cum ar fi fost vorba de o sentință de condamnare a unei curți criminale.

https://biblioteca-digitala.ro

Acestea, ca și alte rapoarte similare, se bazează, totuși, pe o autoritate prea unilaterală pentru ca să le acord o importanță hotărîtoare.

R. A. O. Dalyell

* Notă marginală. Se spune că un mijloc similar de a constata în favoarea cărui candidat a votat un alegător s-a folosit și din partea guvernului la alegerile marilor proprietari din județul Ilfov (București).

[1] Un raport cu conținut similar a fost trimis de R.A.O. Dalyell lui Stratford de Redcliffe. Vezi doc. 236.

235

Therapia, 4/16 octombrie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Trimite spre informare scrisoarea adresată de N. Vogoride lui Aali pașa, în care este caracterizată componența noului Divan ad-hoc. Știri din Iași arată că majoritatea Adunării ad-hoc va vota pentru Unire sub un prinț străin sau un domn pămîntean. Comentarii în legătură cu probabila demisie a lui N. Vogoride și alegerea unui succesor.

Nr. 889 Therapia, October 16, 1857
Confidential

My Lord,

Enclosed herewith, in copy, for Your Lordship's information is a letter addressed by the Caimacam of Moldavia to the Ottoman Minister for Foreign affairs under date of the 27 september/9 october. I have obtained it confidentially. It possesses the interest of showing what is to be expected from the Moldavian Divan, as now constituted, and to what more immediate cause Prince Vogorides attributes the present character of that assembly.

A telegraphic dispatch of the 13th from Iassy states that in all probability a majority of the Divan will vote for Union under a foreign Prince. It appears, however, that a considerable party is for the same measure under a native prince, and that the Separatists, as was to be expected after the second elections, are few.

The Caimacam, apprehensive probably of being dissmised, has authorized his agent here to give in his resignation to the Porte. It is doubtful, nevertheless, whether the agent will do so without more positive instructions, and if he does, whether the Porte will accept the prince's resignation. His Excellency's claims on the confidence of this Government are by no means strong. But there are diffieulties as to the choice of a Successor. Among the candidates, it so happens that the most able is the least worthy, the most respectable the least supported, and the most favored here the least approved in the Principality. Austria and France are supposed to have their respective favorites, and the Porte is more likely to act under foreign influence than according to its own judgment. I am led to believe that the

https://biblioteca-digitala.ro

Logothete Aleko Balsh, presents, on the whole, the best title to preference.

I have the honor...

Stratford de Redcliffe

Anexă

Iași, 27 septembrie/9 octombrie 1857.

N. Conachi Vogoride, caimacamul Moldovei, către Aali pașa, ministrul de externe al Porții : Despre deschiderea lucrărilor Divanului ad-hoc din Moldova și incidentul produs în timpul Te-Deum-ului. Neputința lui de a acționa în sensul dorit din cauza condițiilor existente în țară.

Copie d'une lettre du Caimacam de la Moldavie à S. A. Aali Pasha en date din 27 septembre/9 octombre/57

Monseigneur,

Comme je l'avais annoncé par le télégraphe à Votre Altesse l'ouverture du Divan a eu lieu dimanche le 22 du courant. Elle fut précédée d'un „Te Deum" auquel nous assistâmes les deux Commissaires et moi. Un incident fâcheux s'est produit pendant la cérémonie religieuse. Un prêtre est monté en chaire et, croyant s'attirer les sympathies de l'auditoire par des déclamations fanatiques il a parlé de Roumanie, de Prince étranger héréditaire etc. Je fis signe au Métropolitain de le faire cesser. Voyant ce signe, Son Eminence a continué le Te Deum, et le prêtre descendit de chaire sans avoir achevé son discours, et alla selon l'usage baiser la main du Metropolitain. A la sortie de l'Eglise le Metropolitain m'a dit qu'il ignorait le contenu du discours et qu'il reprimandirait le prêtre ce qu'il fit, en effet, car une partie des Unionistes les moins fanatiques ont blâmé le discours tandis que les plus exaltés l'avaient approuvé.

Votre Altesse n'ignore pas que le chef de l'Etat n'a en Moldavie, aucune autorité sur le Chef de l'Eglise, ni sur aucun membre du Clergé. Malgré cela, j'ai fait des représentations au Métropolitain, et j'ai demandé a ce qu'il prît l'initiative au Divan pour faire faire au prêtre une admonition sévère et l'exclure même du Divan, où il se trouve député du clergé.

Le Métropolitain avant de soumettre la question au Divan a consulté quelques membres séparément, les uns ont approuvé ma proposition, mais la plus grande partie d'entre eux l'ont repoussée. Cependant je persiste dans ma proposition auprès du Métropolitain qui bien que manquant, il est vrai, d'une intelligence à la hauteur des circonstances actuelles, commence à être plus modéré depuis l'arrivée des Commissaires. Malheureusement je prévois qu'il sera débordé par la majorité du Divan.

Votre Altesse se rappelle très bien sans doute que lorsqu'elle me prescrivit le délai de 15 jours pour les Elections je lui ai demandé

https://biblioteca-digitala.ro

un plus long terme dans le but de relever le courage des séparatistes et de les préparer aux nouveaux combats qui allaient s'ouvrir et de prendre des mesures telles que la composition de la nouvelle Chambre put obtenir l'approbation de la Sublime Porte. Mais ce délai m'a été refusé, et j'ose vous dire franchement, Monseigneur, que les tendances de ce Divan ne me plaisent pas. J'aurais pû imposer à ce Divan gagner quelques uns de ses membres, mais à mon grand regret cette latitude ne m'est point accordée par le Firman Impérial, ni par aucune instruction de la Sublime Porte, et je soupire amèrement de me trouver chef provisoire de l'Etat dans ces circonstances aussi épineuses et critiques, et d'avoir les main liées en présence de ce qui se passe dans le pays. Les autres détails seront soumis à Votre Altesse par Monsieur le Hetman Photiades.

Agréez... (Signé) N. C. Vogorides

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 431 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1272, f. 80—85 v.

■

Nr. 889
Confidențial Therapia, 16 octombrie 1857

Excelență,

Anexez la prezenta, în copie, pentru informarea Excelenței voastre, o scrisoare adresată de caimacamul Moldovei ministrului otoman pentru afacerile externe la data de 27 septembrie/9 octombrie. Am obținut-o în mod confidențial. Ea prezintă interesul de a arăta ce se poate aștepta de la Divanul din Moldova, așa cum este acum constituit și cărei cauze mai imediate atribuie prințul Vogoride caracterul actual al acelei adunări.

O depeșă telegrafică din 13 octombrie de la Iași declară că, după toate probabilitățile, o majoritate a Divanului va vota pentru Unire sub un prinț străin. Totuși, se pare că o parte considerabilă este pentru aceeași măsură sub un domn pământean și că separatiștii, așa cum era de așteptat după ultimele alegeri, sînt puțini.

Caimacamul, temîndu-se probabil să fie demis, l-a autorizat pe agentul său de aici să prezinte demisia sa Porții. Este, totuși, îndoielnic dacă agentul va proceda astfel fără instrucțiuni mai precise, iar dacă o face, este îndoielnic că Poarta va accepta demisia prințului. Pretențiile Excelenței sale la încrederea guvernului său nu sînt, în nici un caz, puternice. Dar există dificultăți la alegerea unui succesor. Printre candidați, se întîmplă ca cel mai capabil să fie cel mai puțin merituos, cel mai respectabil — cel mai puțin agreat, cel mai favorizat aici — cel mai puțin aprobat în principat. Austria și Franța se pare că au favoriții lor respectivi, iar Poarta este mai probabil să acționeze sub o influență străină, decît conform aprecierii sale proprii. Sînt determinat să cred că logofătul Alecu Balș este, în ansamblu, cel mai îndreptățit să fie preferat.

Am onoarea... Stratford de Redcliffe

https://biblioteca-digitala.ro

Copie a unei scrisori a Caimacamului din Moldova către Alteța sa Aali pașa cu data de 27 septembrie/9 octombrie 1857

Monseniore,

După cum am anunțat telegrafic Alteței voastre, duminică 22 curent a avut loc deschiderea Divanului. Aceasta a fost precedată de un „Te-Deum" la care am asistat, cei doi comisari și cu mine. Un incident supărător s-a produs în timpul ceremoniei religioase. Un preot s-a urcat în amvon și, crezînd că-și va atrage simpatia auditoriului prin declamații fanatice, el a vorbit de România, de prinț străin ereditar etc. Am făcut semn mitropolitului să-l facă să tacă. Văzînd acest semn, Eminența sa a continuat Te-Deum-ul și preotul a coborît din amvon fără să-și fi terminat discursul și s-a dus, conform obiceiului, să sărute mîna mitropolitului. La ieșirea din biserică, mitropolitul mi-a spus că nu cunoștea conținutul discursului și că-l va mustra pe preot, ceea ce a și făcut de fapt, căci o parte dintre unioniștii cei mai puțin fanatici au condamnat discursul, în timp ce cei mai exaltați l-au aprobat.

Alteța voastră știe că șeful statului nu are în Moldova nici o autoritate asupra șefului bisericii, nici asupra vreunui alt membru al clerului. Cu toate acestea, am făcut mustrări prietenești mitropolitului și am cerut ca el să ia inițiativa în Divan pentru a se face preotului o dojană severă și să-l excludă chiar din Divan, unde este deputat din partea clerului.

Înainte de a supune chestiunea Divanului, mitropolitul a consultat cîțiva membri separat : unii au aprobat propunerea mea, dar cea mai mare parte dintre ei au respins-o. Totuși, eu insist asupra propunerii mele pe lîngă mitropolit care, deși lipsit, este drept, de o inteligență la înălțimea împrejurărilor actuale, începe să fie mai moderat de la sosirea comisarilor. Din păcate, prevăd că va fi copleșit de majoritatea Divanului.

Alteța voastră își aduce foarte bine aminte, fără îndoială, că atunci cînd mi-a ordonat intervalul de 15 zile pentru alegeri, i-am cerut un termen mai lung în scopul de a reînsufleți curajul separatiștilor și de a-i pregăti pentru noile lupte care urmau să înceapă și de a lua astfel de măsuri încît compoziția camerei celei noi să poată obține aprobarea Sublimei Porți. Dar această amînare mi-a fost refuzată și îndrăznesc să vă spun sincer, Monseniore, că tendințele acestui Divan nu-mi plac. Aș fi putut impune acestui Divan să cîștige pe cîțiva dintre membrii lui, dar, spre marele meu regret, această latitudine nu mi-a fost acordată de firmanul imperial, nici de vreo instrucțiune a Sublimei Porți și eu suspin cu amărăciune de a mă găsi șef provizoriu al statului în aceste împrejurări, tot atît de spinoase și de critice, și de a avea mîinile legate față de ceea ce se petrece în țară. Celelalte detalii vor fi prezentate Alteței voastre de domnul hatman Fotiade.

Primiți... (Semnat) N. C. Vogoride

https://biblioteca-digitala.ro

București, 7/19 octombrie 1857.

Robert O. Dalyell către Stratford de Redcliffe : Comentarii în legătură cu recentele alegeri pentru Divanul ad-hoc din Țara Românească ; influența și rolul cluburilor în alegerea deputaților ; opiniile consulului.

No. 17 Bucharest, October 19, 1857

My Lord,

I have the honour to submit to Your Excellency the following remarks in regard to the recent Elections in this Principality.

I would beg to be permitted to say that the information is necessarily, in many cases, derived from persons whose testimony in regard to matters which affect either themselves or their party opponents is, from the circumstances of their position, in a very considerable degree, affected by party bias.

Still, I think, that the following result, obtained, by a comparison of accounts from various quarters, may be taken to be tolerably accurate.

All persons to whom I have spoken agree that the elections were almost universally conducted with great order.

And, though, in some districts, advanced, and even revolutionary principles appear to have been broached, this was not the case to an extent which would, at present, seem calculated to give reasonable cause for alarm.

Influence was exerted in some districts by Préfets and other officers of the Government against candidates, whether belonging to the party of the Princes Stirbey and Bibesko, or the section of the National Party ; more immediately in connection with the Crezzulesco family.

But it remains difficult to ascertain how far such influence was directly put in motion by the local Government ; or is to be attributed to a feeling, on the part of the Authorities of the Districts, that such conduct would meet with a certain degree of favour on the part of the Government.

In some instances, especially at Crajova, where the middle class is more independent and numerous than in any other town of the Principaltiy except the Capital, where, moreover, a considerable number of Boïards of old families, though not of the very highest ranks are resident, and where there still remains a feeling of rivalry and jealousy against the Capital, the pressure exerted had an effect contrary to that intended, and probably that in some degree decided neutral voters to assume an attitude hostile to the Government.

I am inclined to think that the pressure to which I allude was, perhaps, less generally exercised throughout the Principality than, from the information in my possession before the elections, might have been considered probable ; but at the same time I would add that, in some districts, it was certainly exercised to an extent even greater

https://biblioteca-digitala.ro

than I had been led to anticipate. In support of this I annex an extract (verbatim) of a letter [1] from Crajova, which is corroborated from other sources.

As to the power of the Central Club and its branches in the districts, I remain of opinion that in simply promoting the return or exclusion of candidates it was not very considerable. But while the fact of the return of a very large majority of candidates favorable to Union is not, in any great measure, as it seems to me, attributable to these Clubs, but to the general feeling in favour of that side of the question which certainly exists, the clubs were successful in suggesting, and very generally enforcing a popular test, by which that great majority of the deputies returned have become pledged to a certain line of conduct : thereby exchanging the position of representations for that of more delegates of their Constituents. This was accomplished, in the case of the deputies, of the great proprietors, by exacting from such deputies at the time of their election the acceptance of the "Programme" and the "Mandat Imperatif", the former binding the Candidate to acquiescence in the Four Points put forward — as Your Excellency is aware — by the Clubs ; the latter consisting of an engagement to confine the debates in the Divan to a consideration of the Four Points alone. In regard to the candidates of the other classes the pledges were not generally proposed previously to election ; but, since the arrival of the deputies at Bucharest great and successful exertions have been made to obtain an adherence on their part to the "Programme" and the "Mandat".

The result is that the great majority of the members of the Divan are now pledged to both ; though it will be borne in mind that some of the deputies have accepted the "Programme", but refused the "Mandat" ; and the number of members who remain free from the obligation of both either of these pledges is very considerable.

How far the obligations so incurred will be adhered to is still a matter of some doubt.

The persons so pledged may, possibly, to a certain degree, depart from their engagements under the provocation of attacks on the part of those members of the Divan who remain free to go into the consideration of question other than the Four Points.

Still the engagement to entertain no other question until an answer as to the Four Points is obtained ; will probably be generally adhered to, unless the Central Club pass (as in some eventualities may be possible) a resolution setting aside these pledges.

It is stated, and it is probable, that payments will be made by the Government to the Ministers and the Préfêts as a mark of approval of the manner in which the elections were conducted.

Such a mode of recompensing a public functionary is so common in this Country (being indeed distinctly sanctioned in many instances by the Réglement) that it scarcely constitutes a fair ground of argument against the conduct of the person by whom such recompense is received ; but the practice is perhaps very worthy of Your Lordship's attention, as connected with the great and irresponsable in-

https://biblioteca-digitala.ro

fluence, which attaches to the Chief of the State in this Country whatever be his tenure of power.

I have the honor... R. A. O. Dalyell

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 334 ; P.R.O., London, F.O. 195/vol. 529, f. 781—787.

■

Nr. 17 București, 19 octombrie 1857

Excelență,

Am onoarea să supun Excelenței voastre următoarele observații referitoare la recentele alegeri în acest principat.

Cer permisiunea să spun că aceste informații provin în multe cazuri, în mod necesar, de la persoane a căror mărturie în privința problemelor care îi afectează fie pe ei, fie pe opozanții partidului lor, este, într-o măsură considerabilă, afectată de simpatiile de partid datorate poziției lor.

Cred, totuși, că rezultatul următor, obținut prin compararea relatărilor din diferite surse, poate să fie considerat ca destul de precis.

Toate persoanele cu care am vorbit sînt de acord că alegerile s-au desfășurat aproape peste tot în ordine.

Și, cu toate că par să fi fost abordate în unele județe principii avansate și chiar revoluționare, aceasta s-a întîmplat într-o măsură care, în prezent, nu ar părea îndreptățită să dea un motiv legitim de alarmare.

În unele județe prefecții și alți funcționari ai guvernului au exercitat influență contra candidaților, fie că aparțineau partidei prinților Știrbei și Bibescu, fie secției locale a partidei naționale, legată îndeosebi de familia Crețulescu.

Dar este greu de stabilit cît de departe a fost pusă această influență în mișcare direct de guvernul local, sau cît trebuie să fie atribuită sentimentului ce-l au autoritățile județene că o asemenea conduită ar întruni, într-o oarecare măsură, aprobare din partea guvernului.

În unele cazuri, în special la Craiova, unde clasa de mijloc este mai independentă și mai numeroasă decît în orice alt oraș al principatului, cu excepția capitalei, și unde, în plus, un număr considerabil de boieri din familii vechi, deși nu din cele mai înalte ranguri, își are reședința, și unde a mai rămas încă un sentiment de rivalitate și de gelozie contra capitalei, presiunea exercitată a avut un efect contrar celui scontat și probabil că aceasta a decis, într-o anumită măsură, pe alegătorii neutri să adopte o atitudine ostilă față de guvern.

Sînt înclinat să cred că presiunea la care fac aluzie nu s-a exercitat, poate, în general, pe tot cuprinsul principatului ; căci, conform informației pe care o dețineam înainte, alegerile ar fi fost considerate probabile ; dar, în același timp aș adăuga că, în unele județe, s-a exer-

https://biblioteca-digitala.ro

citat desigur într-o măsură și mai mare decît am fost înclinat să anticipez. Pentru a susține aceasta, anexez un extras (textual) al unei scrisori [1] din Craiova, care este coroborată cu alte surse.

Relativ la puterea Clubului Central și a filialelor sale în județe, rămîn la părerea că nu a fost prea considerabilă în ceea ce privește favorizarea alegerii sau excluderea candidaților. Dar, dacă faptul alegerii unei covîrșitoare majorități de candidați favorabili Unirii nu se poate atribui într-o mare măsură, după cum mi se pare mie, acestor cluburi, ci simțămîntului general favorabil care există cu siguranță față de o anumită latură a problemei, cluburile au avut succes în a sugera și impune un test popular, prin care marea majoritate a deputaților aleși a devenit angajată pe o anumită linie de conduită, schimbînd prin aceasta poziția reprezentanților în sensul unei mai strînse legături de alegătorii lor. Aceasta s-a întîmplat în cazul deputaților marilor proprietari, pretinzîndu-li-se unor asemenea deputați, în momentul alegerii lor, să accepte „Programul" și „Mandatul imperativ", primul obligînd pe candidat să adopte cele patru puncte prezentate — după cum știe Excelența voastră — de cluburi, cel din urmă constînd din angajamentul de a limita dezbaterile din Divan numai la luarea în discuție a celor patru puncte. Referitor la candidații celorlalte clase, angajamentele respective nu au fost propuse, în general, înaintea alegerilor, dar, de la sosirea deputaților la București, au fost făcute mari eforturi, cu mult succes pentru a le obține aderența la „Program" și la „Mandat".

Rezultatul este că marea majoritate a membrilor Divanului sînt acum angajați în ambele privințe, deși trebuie să ținem seama că unii dintre deputați au acceptat „Programul", dar au refuzat „Mandatul" și că numărul membrilor care au rămas liberi de obligație față de ambele aceste angajamente este considerabil.

Este oarecum îndoielnic dacă se vor respecta obligațiile astfel contractate.

Este posibil ca persoanele astfel angajate să se abată de la angajamentele lor, sub amenințarea atacurilor din partea acelor membri ai Divanului care sînt liberi să ia în considerare și alte probleme decît cele patru puncte.

Totuși se va adera probabil, în general, la angajamentul de a nu se discuta altă problemă pînă nu se obține un răspuns la cele patru puncte, afară numai dacă Clubul Central nu votează o rezoluție (cum ar fi posibil într-o anumită eventualitate), făcînd abstracție de aceste angajamente.

Se afirmă, și este probabil, că se vor plăti sume de bani de către guvern miniștrilor și prefecților, ca o dovadă a aprobării modului în care au fost conduse alegerile.

Un astfel de mod de a recompensa un funcționar public este atît de obișnuit în această țară (fiind într-adevăr clar sancționat în multe cazuri de Regulament), încît abia dacă formează un teren favorabil de argumentare contra conduitei unei persoane care a primit o asemenea recompensă ; dar obiceiul poate că merită atenția Excelenței voastre, fiind legat de influența mare și lipsită de responsabilitate ce se

https://biblioteca-digitala.ro

atribuie șefului statului în această țară, indiferent de termenul de deținere a puterii.

Am onoarea... R. A. O. Dalyell

[1] Vezi anexa la doc. nr. 234.

237

[Londra], 7/19 octombrie 1857

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Confirmă primirea telegramei cifrate din 6 octombrie (st.n.) în legătură cu observațiile sale asupra alegerilor din Moldova și deschiderea lucrărilor Divanului ad-hoc.

No. 178 Foreign Office, October 19, 1857
Draft

Sir,

I received from you on the 7th Instant the following Telegram in cypher :

Iassy, 6th October 1857
Received 7th October

"It is exceedingly difficult to get to the bottom of things ; but as far as I can now judge the first Elections were even worse that I had supposed, and the second offer sufficient grounds to show under present circumstances complete fairness or regularity is out of the question.

The Porte however knows what has taken place ; and has allowed this Divan to meet, which it did on Sunday, and another Election even if it could be obtained would create great delays and other disadvantages, and not give a general result greatly different from the present one.

All that can be done therefore is to estimate at their just value these National Assemblies, which cannot be those impartial Bodies which the Firman supposed possible."

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1278, f. 136—136 v.

■

Ciornă Ministerul Afacerilor Externe
Nr. 178 19 octombrie 1857

Sir,

Am primit de la dv. la 7 curent următoarea telegramă cifrată :

Iași, 6 octombrie 1857
primită la 7 octombrie

„Este foarte dificil să ajungi la esența lucrurilor, dar, atît cît pot să judec acum, primele alegeri au fost încă mai rele decît am pre-

https://biblioteca-digitala.ro

supus și următoarele oferă motive suficiente, în împrejurările actuale, să indice că nu poate fi vorba de corectitudine sau ordine completă.

Totuși, Poarta știe ce s-a întîmplat și a permis acestui Divan să se întrunească, ceea ce a și făcut duminică, și o altă alegere, chiar dacă s-ar putea obține, ar crea mari întîrzieri și alte dezavantaje și nu ar avea un rezultat general mult diferit de cel actual.

Deci, tot ce se poate face este de a evalua la justa lor valoare aceste adunări naționale, care nu pot fi acele organe imparțiale pe care firmanul le-a presupus posibile".

⟨Clarendon⟩

238

Iași, 8/20 octombrie 1857.

S. Gardner către lord Clarendon: Despre votul Divanului ad-hoc în favoarea Unirii Principatelor sub un prinț străin, considerat a fi împotriva intereselor Turciei, deci și ale Angliei, în Principate; vizita lui Henry L. Bulwer și a lui Ch. Alison la Iași pentru a „verifica" personal starea de lucruri existentă; relatare asupra ședinței din 7/19 octombrie a Adunării ad-hoc moldovene.

No. 24
Diplomatic

Jassy, October 20, 1857

My Lord,

I have the honor to state to Your Lordship that I telegraphed yesterday to Bucharest, Constantinople, Vienna and London, reporting the Vote of the Divan ad hoc, as at present constituted, in favour of the Union of the Principalities under a Foreign Prince and dynasty. I regret that the Cypher of the Government, which is in possession of the Agency at Bucharest, confided to the Employés of the Office when required, is denied to me for any necessity which may offer. * The important action going forward here is a levelled against the interests and policy of Turkey identified with the interests of Her Majesty's Government in the Principalities.

I have no information from Bucharest, and for years have been deprived of the advantage. Mr. Dalyell is left in charge of it, and forward my despatches from the Office. The visit of Sir Henry Lytton Bulwer as that of Mr. Secretary Alison from Constantinople was to verify personally the state of things here, and certainly were of great importance. Everyone was anxious to pay his respects more particularly to Her Majesty's Commissioner, but our high sources of information, which are generally the most consulted, are the most imbued by self interest. Each one is pleading his own cause at the expense of others. The impressions, which may accompany the distinguished diplomatist on his return, may differ in his retrospect view of persons and things from first impression.

I have little reliance, My Lord, on what is passing here. I see one and the same action continually impelling these Countries in the line of

https://biblioteca-digitala.ro

separation from Turkey with merely a change of actors on the scene. It was manifest yesterday at the Divan [1] when the only members who spoke were Mr. Hourmuzaki and Mr. Kogalnicheano, the former essentially an Austrian subject, the latter educated at Berlin with the sons of Prince Stourdza, one of whom Muklish pasha [2] is just arrived from Constantinople. They are both of them men of talent of the faculty of the Law and were probably laboring at a part assigned to them. There was a general silence observed on the benches where the others were seated. Each vote was accompanied by the signature or seal of the member. "I sign as the others have signed", said a rough peasant in his ordinary costume, "for the Union, but God alone knows how it will end". He evidently thought that when a Metropolitan Archbishop and Primate President had signed, he had no other duty than to follow and obey an opinion partaken probably by many others. A sole dissent of the Logothete Alexander Balsh, and of the Bishop of Romano [3], appeared on the register against the Union, and of the former Divan scarcely a member would have voted for the Union. A tribune, as it was named, was reserved for the Consuls. I received three invitations to attend, two of which from the Primate. The proceedings were perfectly, regular and calm, but at their close they were followed by the Hurrahs and Cheers of the Crowd out of doors, a novel acclamation here, which has been lately taught to the Troops. The other Consuls had preceded me. The French Consul between the Consul of Greece and of Prussia, as supporters apparently. The next meeting of the Divan was fixed for Thursday, if nothing intervene.

I have the honor . . . Samuel Gardner

---

* Notă marginală a Foreign Office-ului : "Not clear what Mr. Gardner means. Sir H. Bulwer had the Cypher with him when he was at Iassy and has no doubt taken it back to Bucharest. Mr. Gardner has never been entrusted with the rise of the Cypher. His instructions are to report all informations to Sir. H. Bulwer".

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 61 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1292, f. 210—211v.

■

Nr. 24 Iași, 20 octombrie 1857
Diplomatic

Excelență,

Am onoarea a declara Excelenței voastre că am telegrafiat ieri la București, Constantinopol, Viena și Londra, raportînd despre votul Divanului ad-hoc, așa cum este el constituit în prezent, în favoarea Unirii Principatelor sub un prinț și o dinastie străină. Regret că cifrul guvernului, care este în posesia agenției din București, încredințat funcționarilor biroului la nevoie, mi se refuză chiar în caz că ar putea să apară vreo necesitate. * Acțiunea importantă care se desfășoară aici este îndreptată împotriva intereselor și politicii Turciei, indentificate cu interesele guvernului Maiestății sale în Principate.

Nu am informații de la București și de ani de zile am fost lipsit de acest avantaj. Domnul Dalyell are această sarcină și expediază rapoartele

https://biblioteca-digitala.ro

mele de la birou. Vizita lui Sir Henry Lytton Bulwer, ca și aceea a domnului secretar Alison, de la Constantinopol, a avut ca scop să verifice personal starea de lucruri de aici și a fost, fără îndoială, de mare importanță. Toată lumea era dornică să prezinte omagii, în special comisarului Maiestății sale, dar sursele noastre principale de informații, care sînt, în general, cele mai consultate, sînt foarte pătrunse de interes personal. Fiecare își pledează propria lui cauză în dauna altora. Impresia care poate însoți pe distinsul diplomat la întoarcerea sa, poate să fie diferită, la o examinare retrospectivă a persoanelor și a lucrurilor, față de prima impresie.

Am prea puțină încredere, Excelență, în ceea ce se petrece aici. Văd una și aceeași acțiune care îndeamnă, fără încetare, aceste țări în direcția separării de Turcia, doar cu mici schimbări ale actorilor de pe scenă. Acest fapt a fost ieri evident în Divan [1], cînd singurii membri care au vorbit au fost domnul Hurmuzaki și domnul Kogălniceanu, primul în esență un supus austriac, ultimul educat la Berlin împreună cu fiii prințului Sturdza, dintre care unul, Muhlis pașa [2], a sosit chiar acum de la Constantinopol. Ambii sînt oameni înzestrați, absolvenți ai Facultății de drept și au lucrat, probabil, pentru un rol care le era destinat. În general, era liniște pe băncile unde ședeau ceilalți. Fiecare vot a fost întovărășit de semnătura sau sigiliul de membru. „Semnez, după cum au semnat și ceilalți", a spus un țăran aspru, în straiele sale de toate zilele, „pentru Unire, dar numai Dumnezeu știe cum se va termina". El se gîndea, desigur, că dacă un președinte, arhiepiscop și mitropolit primat, au semnat, el nu mai are altă datorie decît să-i urmeze și să asculte, această opinie fiind, probabil, împărtășită de mulți alții. În registru a apărut o singură disidență contra unirii, aceea a logofătului Alexandru Balș și a episcopului de Roman [3], pe cînd din fostul Divan abia dacă ar fi votat pentru Unire un singur membru. O tribună, așa cum a fost denumită, a fost rezervată pentru consuli. Am primit trei invitații ca să iau parte, dintre care două de la arhiepiscop. Lucrările au decurs cu totul normal și calm, dar, la terminarea lor au fost urmate de strigăte de ura și de aclamații ale mulțimii de afară, o manifestare nouă aici, învățată în ultima vreme și de trupe. Ceilalți consuli m-au precedat. Consulul francez între consulul grec și al Prusiei, aparent sprijinitori. A doua adunare a Divanului a fost fixată pentru joi, dacă nu mai intervine altceva.

Am onoarea . . .

Samuel Gardner

* Notă marginală a Foreign Office-ului : „Nu este clar ce înțelege D-l. Gardner. Sir H. Bulwer avea cifrul cu el cînd a fost la Iași și, fără îndoială, l-a luat cu el înapoi la București. D-lui Gardner nu i s-a autorizat niciodată folosirea cifrului. Instrucțiunile sale sînt de a raporta orice informație lui Sir H. Bulwer".

[1] Vezi *Acte și documente*, vol. VI, partea 1, Buc., 1896, p. 62—80. Ședința din 7/19 octombrie a Divanului ad-hoc al Moldovei.

[2] Grigore M. Sturdza. A participat la războiul Crimeii, ca general în armata otomană, sub numele de Muhlis Pașa.

[3] De fapt locțiitorul episcopului de Roman, Hermeziu.

https://biblioteca-digitala.ro

Therapia, 8/20 octombrie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Zvonuri în legătură cu unele mișcări ce ar avea loc în Bulgaria și al căror obiectiv ar fi unirea ei cu Serbia. Observații referitoare la dorința de unire ce ar exista în cele două țări și influența evenimentelor din Moldova și Țara Românească asupra lor.

No. 909 Therapia, October 20, 1857

My Lord,

Her Majesty's Acting General Consul at Bucharest informed me some little time ago that rumours had reached him of some kind of movement in Bulgaria having for its object the union of that province with Servia. I was led to expect further information from the same quarter, but none has hitherto reached me. I have made inquiries of the Servian agent and at the Porte without obtaining any additional light.

Mr. Foublanque, who has sent me copies of his telegraphic messages to Your Lordship under the respective dates of the 30th Ultimo and 7th Instant, remarks that a desire for union has long prevailed in the two Provinces, and that the "preparations" made by the Servian Government keep up unexpectation among the Slavic inhabitants of Turkey that arms will not be waiting when the day of insurrection arrives.

However this may be, I have no information to warrant the supposition that any plan for rising against the Sultan's Authority is actually on foot in Bulgaria though it is natural to presume that the excitement raised in Moldavia and Wallachia on the subject of their union must have many sympatizers in a province only separated from them by the Danube whose Christian inhabitants have also their traditions of independent power, and the bitterest recollections of their subsequent bondage. It would be superfluous to remark that in this sympathy lies one of the main objections to an union of the two Principalities under a reigning Prince.

I have the honour .... Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 431 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1272, f. 106—109 v.

■

Nr. 909 Therapia, 20 octombrie 1857

Excelență,

Consulul general interimar al Maiestății sale la București m-a informat, acum cîtva timp, că au ajuns la el zvonuri despre o oarecare mișcare în Bulgaria, avînd ca scop unirea acelei provincii cu Serbia. Am fost îndemnat să aștept alte informații din aceeași sursă, dar pînă acum

https://biblioteca-digitala.ro

nu am primit nici una. Am făcut investigații la agentul sîrb și la Poartă fără să obțin vreo lămurire suplimentară.

Domnul Foublanque, care mi-a trimis copii de pe mesajele sale telegrafice către Excelența voastră cu data de 30 luna trecută și, respectiv, 7 curent, remarcă o dorință pentru unire ce a predominat mult timp în cele două provincii și că „pregătirile" făcute de guvernul sîrb mențin speranța printre locuitorii slavi din Turcia că armele nu vor lipsi atunci cînd va sosi ziua răscoalei.

Oricum ar fi, nu am informații care să garanteze presupunerea că vreun plan de revoltă contra autorității sultanului este actualmente în curs în Bulgaria, deși este natural să se presupună că agitația trezită în Moldova și în Valahia în legătură cu unirea lor trebuie să aibă mulți simpatizanți într-o țară despărțită de ele numai de Dunăre și ai cărei locuitori creștini au, de asemenea, tradițiile lor de putere independentă și amintirea cea mai amară despre vasalitatea ulterioară. Ar fi de prisos să se remarce că în această simpatie rezidă una dintre principalele obiecțiuni la unirea celor două principate sub un singur domnitor.

Am onoarea...

Stratford de Redcliffe

240

București, 10/22 octombrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Relatează conversația avută cu unul din conducătorii Partidei Naționale asupra obiectivelor urmărite de această partidă, îndeosebi prințul străin și abolirea privilegiilor. Comentariile comisarului britanic.

Nr. 267 Bucharest, October 23, 1857

My Lord,

It may be interesting to Your Lordship to know the substance of a conversation I had the other evening with one of the most popular and intelligent leaders of the liberal and so called National Party.

"What is really the sort of Government you wish to establish ?" — "First we must have a Foreign Prince", (a singular desire for a National party). "And when we have got your Foreign Prince ?" — "He must be entirely absolute and all distinctions of classes and degrees in society abolished" (a singular doctrine for a liberal party). "And if you don't get your foreign Prince, what Government would you wish for ?" — "I will answer you, he said, frankly, — the worse the better — because we will make any other Government except the one we want as bad as possible, and this force Europe to let us have what we desire".

The object of many of these gentlemen although a constitutional Government is spoken of in their programme, is in fact to establish a sort of absolute military monarchy : "à la Napoléon" said my friend,

https://biblioteca-digitala.ro

without the only thing that renders such a Monarchy respectable, viz : a great name, invested with extraordinary National prestige.

It is hoped in this way to create a sort of national existence ; ready to maintain and extend itself ; and to do away with all those castes and privileges which stand in the way of sudden preferments ; this last object being intelligible, since the party desiring to attain it, has for it's chiefs comparatively young men, for the last 8 or 9 years absent from their country, and who having thus lost the gradual steps of their advancement, wish to gain them by one general and sweeping measure.

They do not however perceive, or they purposely refrain from explaining that such a system would naturally make their condition similar to that of the great absolute and military empires that surround them ; that a Prince of the kind they desire must either be the slave of one of these great Empires, or would soon be overthrown by all ; and finally that the great mass of the people without especial classes, privileges, or rights to preserve, would pass over like a flock of sheep, to any of the neighbouring shepherds, who might desire to place them in his fold.

I have the honor .... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1284, f. 3—4 v.

■

Nr. 267 București, 23 octombrie 1857

Excelenţă,

S-ar putea să fie interesant pentru Excelenţa voastră să aflaţi de fondul unei conversaţii pe care am avut-o aseară cu unul dintre cei mai populari şi inteligenţi lideri ai partidei liberale şi aşa-numitei Partide Naţionale.

„Care este, în realitate, felul de guvern ce doriţi să-l stabiliţi ?" — „În primul rînd trebuie să avem un prinţ străin", (o dorinţă bizară din partea unei partide naţionale). „Şi după ce veţi obţine prinţul străin ?" — „El trebuie să aibă o putere absolută şi să se desfiinţeze orice deosebiri de clase şi de ranguri ale societăţii" (o doctrină bizară pentru o partidă liberală). „Şi, dacă nu obţineţi prinţul străin, ce fel de guvern aţi dori ?" — „Vă voi răspunde cinstit, a spus, — tot răul spre bine — pentru că vom face orice alt guvern, cu excepţia unuia pe care-l dorim cît mai rău posibil şi aceasta va forţa Europa să ne admită să avem ceea ce dorim".

Obiectivul multora dintre aceşti domni, deşi în programul lor se vorbeşte de un guvern constituţional, este de fapt de a institui un fel de monarhie militară absolută : „à la Napoleon", a spus prietenul meu, în afară de un singur lucru care face, de altfel, ca o monarhie să fie respectabilă, anume : un mare nume, învestit cu un prestigiu naţional extraordinar.

Se speră ca în acest fel să se creeze un fel de existenţă naţională, gata să se menţină şi să se extindă ea însăşi şi să renunţe la toate castele

https://biblioteca-digitala.ro

și privilegiile care stau în calea oricărei avansări bruște ; acest ultim obiectiv fiind de înțeles, întrucît partidul, doritor să-l atingă, are drept conducători persoane relativ tinere, care au lipsit din țara lor în ultimii 8 sau 9 ani, și care, pierzînd astfel treptele de avansare, doresc să și le cîștige printr-o măsură generală și cuprinzătoare.

Totuși, ei nu-și dau seama, sau poate înadins se abțin de la explicația că un astfel de sistem ar face, natural, condiția lor similară cu aceea a marilor imperii absolute și militare care îi înconjoară, că un prinț de felul celui pe care și-l doresc trebuie să fie unul care să fie sclavul unuia dintre aceste mari imperii, ori va fi curînd detronat de toți și, în cele din urmă, marea masă a poporului, fără clase, privilegii sau drepturi speciale de apărat, va trece ca o turmă de oi la oricare dintre ciobanii din vecinătate care ar dori să o înlănțuie.

Am onoarea . . . H. L. Bulwer

241

Therapia, 10/22 octombrie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon : Anunță votarea de către Divanurile ad-hoc din Moldova și Țara Românească a celor patru puncte ale programului unionist. Remarcă nemenționarea suzeranității sultanului.

Copy of Telegram from Lord Stratford to Lord Clarendon

Dated Therapia 22 October 7.15 p.m.
Receive(d 23 October 12.35 p.m.

Telegraphic advices received from Iassy and Bucharest by the Internuncio and M. Photiades respectively state that both Divans voted not only Union under a foreign hereditary Prince but a Legislative Assembly on a large basis, a collective guarantee and territorial neutrality. The Sultan's rights to be respected though his suzerainty is not mentioned and the successors to the first prince to be of the greek Orthodox church. The name of the new state to be Romania. The first prince to be chosen from or of the reigning European families not bordering on the Principalities.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 431 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1272, f. 169—169 v.

■

Copia unei telegrame a lordului Stratford către lordul Clarendon.
Datată Therapia, 22 octombrie 7.15 p.m.
Primită la 23 octombrie 12.35 p.m.

Informări telegrafice primite de la Iași și București de către internunțiu și, respectiv, domnul Fotiade afirmă că ambele Divanuri au votat nu numai Unirea sub un prinț străin ereditar, dar și o Adunare

https://biblioteca-digitala.ro

Legislativă pe o bază largă, garanția colectivă și neutralitatea teritorială. ⟨De asemenea⟩ drepturile sultanului să fie respectate, deși suzeranitatea nu este menționată, iar succesorii primului prinț să fie de religie ortodoxă. Numele noului stat să fie România. Primul prinț să fie ales de către, sau din, familiile domnitoare din Europa care nu sînt vecine cu Principatele.

242

București, 11/23 octombrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Trimite spre informare o prezentare confidențială a împrejurărilor care au influențat cele două alegeri din Moldova, alcătuită de un informator moldovean.

No. 271 Bucharest, October 23 2/d, 1857

My Lord,

I have the honour to enclose to Yourd Lordship a sketch of the circumstances which influenced the two Elections in Moldavia and which is taken in great measure from the reports of as clever and impartial a man as one can find in that country ; himself actively engaged as an officier of the government in both Elections.

The sketch I send you is confidential ; since were it made public a great portion of it might be traced to the person in question, who might thereby undergo some injury.

I have omitted one or two points on which I knew him to be unjust to individuals from personal motives.

I have the honour . . H. L. Bulwer

Anexă

Iași, 1/13 octombrie 1857.

Un informator moldovean către H. L. Bulwer : Amănunte în legătură cu înființarea partidelor unionistă și separatistă în Moldova. Analiza desfășurării alegerilor din iulie și septembrie.

Aperçu 1/13 Octobre 1857

Le parti Unioniste a pris naissance en Moldavie sous l'administration du Prince Ghika immédiatement après la signature du traité général à Paris.

A cette époque une partie notable de Grands propriétaires, les professeurs proposés, et les professeurs qui constituent principalement la classe intelligente crurent franchement que la réunion des principautés Moldo-Valaques en un seul corps sous un Prince étranger serait la meilleure manière de former un état et un gouvernement régulier et

https://biblioteca-digitala.ro

de prémunir le Governement contre les abus du pouvoir, les effets de l'arbitraire, et le favoritisme qui caractèrisait le Gouvernment des princes actuels.

Le prince Ghika dominé de longue date par les idées françaises et qui touchait d'ailleurs au terme de l'expiration de ses pouvoirs, patronait ce parti (et par cela même en augmenta-t-il beaucoup le nombre et la force) tout son Gouvernement fut composé d'unionistes qui s'efforçaient de propager leurs principes qui purent ainsi se propager immédiatement et prendre racine dans l'esprit national.

Après l'avènement de la Caïmacamie le parti de l'Union fut grossi par le Clergé rallié à sa cause sous l'influence du Metropolitain qui avait des raisons particulières pour faire opposition à l'administration provisoire. Il avait été notamment froissé dans ses intérêts pécuniaires par le feu Caïmacam Théodore Balche, puis par le Prince Vogorides, et lorsqu'il se vit dessaisi du revenu de la terre Kerlig qu'il exploitait à son profit au detriment de la caisse cléricale, il en conçut un profond ressentiment, et pour faire pièce au gouvernment provisoire il se jeta à corps perdu dans le parti d l'Union en entraînant à sa suite la presque totalité du parti ecclésiastique; cependant un autre parti opposé à l'Union s'était formé sous le patronage de la Caïmacamie; il se composait:

1. De quelques boyards de 1-er et 2-ème classe qui avaient été persécutés par le Gouvernement du Prince Ghika, et qui avaient pris fait et cause contre l'Union moitié par principe et moitié par ressentiment personnel contre les Unionistes.

2. Des employés publics qui voulaient se maintenir à leurs postes, et des aspirants à des places.

3. Des corporations des villes qui subirent de tout temps l'influence du Gouvernement.

Le Prince Vogorides voyant des conditions d'infériorité dans le parti séparatiste vis à vis de celui de l'Union, tant en nombre que sous le rapport du poids moral et de la considération publique, voulut suivre une politique conciliatrice en attirant à lui quelques-uns des hommes les plus influents de ce dernier parti qu'il espérait ébranler de la sorte. Mais ce plan qui ne pouvait se réaliser qu'au prix de l'admission d'Unionistes dans le Gouvernement fut combattu par un agent étranger. Dès lors on se trouva réduit à opposer au parti de l'Union des forces inégales, l'influence du Gouvernement toutefois sagement exercée aurait suffi pour donner au parti séparatiste une majorité dans le Divan, il aurait fallu pour obtenir ce résultat beaucoup de tact, tant à l'égard du personnel employé, qu'à l'emploi des moyens nécessaires pour obtenir ce succès. Le tact a manqué à un prince tout nouveau au Gouvernement, on a eu recours a des actes grossièrement arbitraires et on a augmenté le mécontentement que ces actes devaient produire, par le choix de quelques ministres, qui étaient généralement déconsidérés dans l'opinion du public. C'est ainsi que le gouvernement mécontenta son propre parti et perdit toute influence dans le pays. Une fois cependant engagé dans cette voie il ne recula plus contre aucun moyen, y comprit la corruption pour gagner des partisans contre l'union. On s'avisa même lors de la confection des premières listes électorales de fausser le sens très précis

https://biblioteca-digitala.ro

de plusieurs articles du Firman, afin d'exclure des élections les plusieurs personnes qui y avaient droit et y faire admettre de ceux qui ne pouvaient n'y élire ni être élus. Ce fut sous ces auspices que s'accomplit les premières élections, auxquelles les unionistes s'abstinrent de participer par leur vote.

Après l'annulation des premières élections, l'action du Gouvernement se trouvant paralysée, l'élément unioniste délivré de toute entrave, doit nécessairement déborder l'élément contraire qui, n'ayant pas en soi la même solidité, ne pouvait par conséquent pas vaincre par l'appui qui lui venait du Gouvernement. Ce dernier, auquel le court delai de 15 jours ne permet pas de vouer une attention suffisante à la publication des nouvelles listes, se trouve dans l'impossibilité de rien faire pour modérer au moins sous main l'élan Unioniste. Il résulte de tout ceci que le parti de l'Union l'emporte de tous les côtés. A ces raisons il convient d'en ajouter d'autres qui se sont produites par la force des circonstances et ont été en partie indépendantes de la volonté du Gouvernement qui lui-même avait fléchi un instant sous l'influence des Unionistes. Comme par exemple, le changement de plusieurs administrateurs quelques jours avant les élections et le remplacement du Prévôt de la capitale, qui doit être congédié sous peine de se mettre en contradiction avec le loi organique.

Quant aux petits propriétaires et aux villageois leur ignorance et leur simplicité ne les rendaient pas susceptibles d'avoir une opinion arrêtée sur ce qui se passait autour d'eux, de sort qu'ils n'ont fait que subir alternativement des influences dans l'un et l'autre sens, et ont élu pour députés des personnes qu'ils ne connaissaient pas, aux dernières élections, tout comme ils l'avaient fait aux premières.

Si le gouvernement avait adopté dès le principe une politique plus loyale, s'il ne s'était pas déconsidéré dans l'opinion du pays par la composition de son ministère, et s'il n'avait pas arbitrairement exclu des listes des Unionistes ayant droit, il est hors de doute, que la composition du premier Divan aurait éte faite sans protestations fondées, et on aurait eu une majorité séparatiste tandis que de la manière dont on a procédé on a soulevé d'autant plus de défiances que ce Divan ne contenait pas un seul Unioniste ; fait contrebalancé maintenat par l'extrême opposé, celui des deux séparatistes dans un Divan tout Unioniste.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1284, f. 15—22.

■

Nr. 271 București, 23 octombrie 1857

Excelență,

Am onoarea de a anexa Excelenței voastre o prezentare a imprejurărilor care au influențat cele două alegeri din Moldova și care este alcătuită, în mare măsură, după rapoartele unui om inteligent și imparțial, pe cît se poate găsi în acea țară, el însuși angajat ca funcționar guvernamental în ambele alegeri.

https://biblioteca-digitala.ro

Prezentarea succintă pe care v-o trimit este confidențială, întrucît, dacă ar fi făcută publică, o mare parte din ea ar fi atribuită persoanei în cauză, care ar putea prin aceasta să sufere vreo nedreptate.

Am omis un punct sau două în care știam că el este incorect față de unele persoane, din motive personale.

Am onoarea ... H. L. Bulwer

Anexă

Rezumat 1/13 octombrie 1857

Partida unionistă a luat naștere în Moldova sub administrația prințului Ghica, imediat după semnarea tratatului general de la Paris.

În acel timp, o mare parte a marilor proprietari, profesorii suplinitori și profesorii care formează în principal clasa intelectuală au crezut sincer că unirea principatelor moldo-valahe într-o singură entitate sub un prinț străin ar fi modul cel mai bun de a forma un stat și un guvern regulat și de a feri guvernul de abuzuri de putere, de efectele arbitrarului și favoritismului ce caracteriza guvernul domnilor actuali.

Prințul Ghica, stăpînit de multă vreme de ideile franceze și apropiindu-se, de altfel, de termenul expirării mandatului puterii sale, patrona acest partid (și prin aceasta chiar i-a mărit mult numărul și puterea); tot guvernul său era compus din unioniști, care se străduiau să răspîndească principiile lor, care astfel s-au putut propaga imediat și au pătruns în spiritul național.

După instaurarea căimăcămiei, partida Unionistă s-a mărit prin clerul raliat la cauza sa sub influența mitropolitului, care avea motive personale să facă opoziție administrației provizorii. El fusese ofensat în special în interesele sale bănești de decedatul caimacam Teodor Balș, apoi de prințul Vogoride și cînd s-a văzut deposedat de moșia Cîrligele, pe care o exploata în folosul său și în detrimentul casieriei clericale, a resimțit o ură profundă și, pentru a juca o festă guvernului provizoriu, s-a aruncat cu înverșunare în partida unionistă, tîrînd după sine aproape în întregime gruparea clericală; între timp se formase o altă partidă, opusă Unirii, sub patronajul căimăcămiei, care se compunea:

1. din cîțiva boieri de prima și a doua clasă, care fuseseră persecutați de guvernul prințului Ghica și care luaseră poziție contra Unirii, jumătate din principiu și jumătate din resentiment personal contra unioniștilor;

2. din funcționari publici, care doreau să se mențină în posturile lor și din aspiranți la posturi;

3. din breslele orășenești, care au fost supuse tot timpul influenței guvernului.

Prințul Vogoride, văzînd condițiile de inferioritate din partida separatistă față de cea a Unirii, atît ca număr, cît și din punctul de vedere al greutății morale și al considerației publice, a vrut să urmeze o politică conciliatoare, atrăgînd la el pe unii dintre oamenii cei mai influenți

https://biblioteca-digitala.ro

ai acestui ultim partid, sperînd în acest fel să-l zdruncine. Dar acest plan, care nu se putea realiza decît cu prețul admiterii unioniștilor în guvern, a fost combătut de un agent străin. În consecință, el s-a văzut constrîns a se opune partidei Unirii cu forțe inegale; totuși, influența guvernului, exercitată în mod înțelept, ar fi ajuns ca să dea partidei separatiste o majoritate în Divan; el ar fi trebuit să aibă mult tact ca să se obțină acest rezultat, atît față de personalul folosit, cît și privitor la întrebuințarea mijloacelor necesare pentru obținerea acestui succes. Tactul i-a lipsit acestui prinț prea nou la cîrmuire; s-a recurs la acte mult prea arbitrare și a crescut nemulțumirea pe care aceste acte trebuiau să le producă prin alegerea unor miniștri care erau, în general, desconsiderați de opinia publică. Astfel, guvernul și-a nemulțumit propriul său partid și a pierdut orice influență în țară. Totuși, odată angajat pe acest drum, el nu a dat înapoi de la nici un mijloc, inclusiv corupția, pentru a cîștiga partizani contra Unirii. S-a îndrăznit chiar, la întocmirea primelor liste electorale, să se falsifice sensul foarte precis al mai multor articole din firman, pentru a exclude din alegeri pe cele mai multe persoane care aveau drept și pentru a admite pe unii care nu puteau nici să aleagă, nici să fie aleși. Primele alegeri s-au efectuat sub aceste auspicii; la aceste alegeri, unioniștii s-au abținut de a participa prin votul lor.

După anularea primelor alegeri, acțiunea guvernului fiind paralizată, elementul unionist, eliberat de orice piedică, trebuia neapărat să copleșească elementul opus care, neavînd prin el însuși aceeași soliditate, nu putea, în consecință, să învingă cu sprijinul venit de la guvern. Acesta din urmă, căruia scurta amînare de 15 zile nu-i permitea să acorde o atenție suficientă publicării noilor liste, s-a găsit în imposibilitate de a face ceva pentru a modera, cel puțin pe ascuns, elanul unioniștilor. Rezultă din toate acestea că partida unionistă a cîștigat din toate părțile. Se cuvine să adăugăm acestor motive și altele care s-au produs prin forța împrejurărilor și au fost, în parte independente de voința guvernului, care cedase și el un moment sub influența unioniștilor. Ca, de exemplu, schimbarea mai multor ocîrmuitori cu cîteva zile înaintea alegerilor și înlocuirea primarului capitalei, care a trebuie să fie demis din funcție, pentru că s-a pus în conflict cu Regulamentul organic.

În ceea ce privește pe micii proprietari și pe săteni, ignoranța și simplicitatea lor nu îi făceau susceptibili de a avea o părere precisă despre ceea ce se întîmpla în jurul lor, astfel că nu au făcut decît să suporte alternativ influențe într-un sens sau altul și au ales ca deputați, la ultimele alegeri, persoane pe care nu le cunoșteau, la fel cum au făcut și la primele.

Dacă guvernul ar fi adoptat, chiar din principiu, o politică mai sinceră, dacă nu s-ar fi discreditat în opinia țării prin formarea guvernului său și dacă nu ar fi exclus în mod arbitrar din liste pe unioniștii care aveau drept, fără îndoială că primul Divan s-ar fi format fără proteste temeinice și ar fi avut o majoritate separatistă, însă maniera de a proceda a provocat cu atît mai multă neîncredere, cu cît Divanul acesta nu conținea nici un singur unionist, fapt contrabalansat acum de extrema opusă, aceea a doi separatiști într-un Divan complet unionist.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 11/23 octombrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Contestă afirmațiile guvernului austriac potrivit cărora alegerile din Țara Românească și Moldova ar fi provocat mari tulburări. Despre tendința pronunțat democratică a Adunării ad-hoc. Se miră că Austria a fost surprinsă de cele petrecute în Țara Românească, deoarece o serie de fapte au dus la situația existentă. Printre acestea enumeră : numirea lui Al. Ghica în funcția de caimacam, politica greșită față de exilații de la 1848 și firmanul însuși, care a asigurat constituirea unei adunări pe baze „ultrademocrate".

No 274 Bucharest, October 23, 1857

My Lord,

I have received the despatch of Sir H. Seymour enclosed to me in Your Lordship's despatch.

I cannot understand from whom the Austrian Government can receive accounts as to any great excitement in this country.

Such excitement may very possibly be hereafter produced, but I never saw elections in my life pass as quietly as they did in these two Principalities, and this is natural since there has been no opposition except in one or two places such as Craiova, where the two former Hospodars came into direct conflict with the Government candidates.

I fancy what alarms the Austrian Government is not only that all the exiles of the last revolution here are returned to the Divan, but that all these exiles are elected to the principal posts in it.

The Assembly has indeed a strong and decided democratic tendency ; it's leaders are themselves somewhat afraid of the lengths it might go to, if it proceeded freely and deeply into many of those subjects which the Commission has a right to propose to it. But I am only astonished that Austria should be astonished at this, a series of facts having led —gradually and inevitably— to what now exists.

In the first place came the nomination of Prince A. Ghika as Kaïmacam. I believe Prince Ghika to be in many respects a very worthy gentleman, who might at any moment but this have been well adopted for his post ; but his personal feelings towards most of the aristocracy have led him necessarily to support (perhaps more than he is himself aware of) their antagonists.

Hence Government influence, though exerted with a certain degree of prudence, has been no doubt decidedly exerted on the democratie side.

Then came the conduct adopted towards those persons expelled the Principalities in 1848.

In justice, such persons ought to have been allowed to return to their homes long since ; in policy, having been kept away so long as they were, they might have been kept away a little longer. But what is done ? They are detained abroad until two or three months before the

https://biblioteca-digitala.ro

elections are to take place ; then they are allowed to proceed as far as the frontier ; and there, stopped in sight of their own Country. Thus they excite a natural enthusiasm, and at last, when this enthusiasm is at its height, all restrictions are removed, and they returned amidst triumphant congratulations, just at the moment that the choice of the constituency is to be fixed.

But even these are merely secondary causes.

What is the Firman itself ? It is to be remembered that in this country up to now an aristocracy has had exclusive possession of power, and all of a sudden by one of the most singular electoral laws ever framed, an assembly is constituted on the most ultra democratic basis, no assembly in Europe, that I am acquainted with, bearing any comparison with it.

Of course, the natural result of such circumstances is that result presented by the Assembly now before us ; and if I have any surprise, it is that an assembly so constituted should not shew more imprudence and even less moderation than this has hitherto exhibited.

I have the honour ...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1284, f. 31—33 v.

■

Nr. 274 București, 23 octombrie 1857

Excelenţă,

Am primit scrisoarea domnului H. Seymour anexată pentru mine la depeșa Excelenței voastre.

Nu pot înțelege de la cine poate primi guvernul austriac rapoarte care să se refere la vreo mare agitație în această țară.

O astfel de agitație este foarte probabil să se producă de acum înainte, dar eu nu am văzut niciodată în viața mea niște alegeri care să se desfășoare atît de liniștit cum au fost cele din aceste două principate și acest lucru este natural, întrucît nu a existat vreo opoziție, decît într-unul sau două locuri, cum a fost la Craiova, unde cei doi foști domnitori au intrat în conflict direct cu candidații guvernului.

Îmi închipui că ceea ce alarmează guvernul austriac nu este numai faptul că toți exilații ultimei revoluții de aici s-au ales în Divan, ci și că toți acești exilați sînt aleși în posturile lui principale.

Adunarea are, într-adevăr, o tendință democratică puternică și hotărîtă ; șefii săi sînt ei înșiși oarecum speriați de cît de departe se poate merge, dacă se procedează în mod liber și în profunzime în multe dintre chestiunile pe care comisia are dreptul să i le propună. Dar sînt mirat numai că Austria se miră de aceasta, căci o serie de fapte au dus treptat și inevitabil la ceea ce există acum.

În primul rînd a venit numirea prințului A. Ghica drept caimacam. Cred că prințul Ghica este, în multe privințe, un personaj foarte capabil, care ar fi putut în orice moment, afară de acesta, să fie bine adaptat

https://biblioteca-digitala.ro

pentru postul său, dacă sentimentele sale personale față de cea mai mare parte din aristocrație nu l-ar fi determinat, în mod inevitabil, să sprijine (poate mai mult decît este conștient) pe antagoniștii ei.

Ca atare, influența guvernului, deși exercitată cu un anumit grad de prudență, a fost, fără îndoială, exercitată în favoarea părții democratice.

Apoi a urmat atitudinea adoptată față de acele persoane expulzate din Principate în 1848.

Pe bună dreptate, acestor persoane ar fi trebuit demult să li se permită întoarcerea la casele lor; din punct de vedere politic însă, dacă au fost exilați atît de mult timp, ar fi trebuit să mai fie ținuți la distanță încă puțin timp. Dar ce s-a făcut? Ei au fost lăsați să aștepte în străinătate încă două sau trei luni pînă cînd să aibă loc alegerile; apoi li s-a permis să vină pînă la frontieră și acolo au fost opriți în văzul propriei lor țări. În acest fel, ei au provocat un entuziasm firesc și, în cele din urmă, cînd acest entuziasm a ajuns la culme, au fost înlăturate orice restricții și ei s-au întors în mijlocul urărilor de biruință chiar în momentul cînd trebuia să se hotărască alegerea corpului electoral.

Dar chiar și acestea sînt doar cauze secundare.

Ce este însuși firmanul? Trebuie să se țină minte că, în această țară, pînă acum, aristocrația a avut puterea exclusivă și, deodată, printr-una dintre cele mai bizare legi electorale care s-au redactat vreodată, se constituie o adunare pe o bază ultrademocratică; după cîte știu, nici o adunare din Europa nu se poate compara cu aceasta.

Desigur că urmarea firească a unor astfel de împrejurări este acel rezultat care ne-a fost acum prezentat de adunare și, dacă am vreo surpriză, este că o adunare astfel constituită nu a arătat mai multă imprudență și chiar mai puțină moderație decît a manifestat pînă acum.

Am onoarea... H. L. Bulwer

244

Therapia, 12/24 octombrie 1857.

Stratford de Redcliffe către lord Clarendon: Este surprins de lipsa de informații din Principate, după constituirea Divanurilor ad-hoc. I s-a comunicat că Savfet efendi a primit instrucțiuni să nu discute chestiunea Unirii, dar să exprime adversitatea guvernului său față de această măsură, fără însă a refuza o eventuală examinare a ei la Paris. Impresia produsă la Constantinopol de conduita lui N. Vogoride după anularea alegerilor; probabila lui demisie.

No. 896 Therapia, October 14th 1857

My Lord,

The Wallachian Divan having been constituted three days ago, and that of Moldavia ten, there is some reason for surprise at the

https://biblioteca-digitala.ro

absence of any information respecting their first proceedings especially as Bucharest is connected with Constantinople by Telegraph, and as the distance between Bucharest and Iassy is small. I find, however, that the Porte is no better informed than myself. In the meantime it appears from Aali Pasha's communications to me, as well as to the Internuncio, that Savfet Effendi has been instructed to abstain from entering into any discussion on the question of uniting the two Principalities, and to express on the part of his Government an adverse opinion to that measure, without refusing to take part in the eventual examination of it at Paris. Orders have also been given, as I am informed by Aali Pasha, to the Divans to debate with closed doors, and to vote by ballot.

The impressions entertained here respecting the conduct of Prince Vogorides after the annullement of the Elections in Moldavia are anything but favourable to him, and I look forward to the probability of his being dismissed, if he does not anticipate the Porte's decision by a voluntary resignation.

I have the honour... Stratford de Redcliffe

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 431 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1272, f. 70—72.

■

Nr. 896 Therapia, 14 octombrie 1857

Excelență,

Divanul din Valahia constituindu-se acum trei zile și acela din Moldova acum zece zile, există deci un oarecare motiv de surprindere față de lipsa oricărei informații referitoare la primele lor dezbateri, mai ales că Bucureștiul este unit cu Constantinopolul prin telegraf și distanța dintre București și Iași este mică. Constat, totuși, că Poarta nu este mai bine informată decît mine. Între timp, se pare, din comunicările pe care mi le-a făcut Aali pașa, ca și internunțiului, că Savfet efendi a fost instruit să se abțină să intre în vreo discuție în problema unirii celor două principate și să exprime din partea guvernului său vreo opinie opusă acelei măsuri, fără să refuze să ia parte la examinarea eventuală a ei la Paris. Ordine au fost, de asemenea, date, după cît sînt informat, de Aali pașa Divanurilor să dezbată cu ușile închise și să voteze prin buletine.

Impresiile întreținute aici referitor la conduita prințului Vogoride după anularea alegerilor din Moldova nu prea îi sînt favorabile, și mă aștept la probabilitatea ca el să fie demis, dacă nu anticipează decizia Porții printr-o demisie voluntară.

Am onoarea... Stradford de Redcliffe

https://biblioteca-digitala.ro

București, 16/28 octombrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Informații despre ședințele Divanului ad-hoc din Moldova, îndeosebi aceea în care s-au votat cele cinci puncte ale programului unionist : autonomia Principatelor, unirea, prinț străin, neutralitatea teritoriului și o singură adunare legislativă.

No. 279 Bucharest, October, 28, 1857

My Lord,

I forward herewith to Your Lordship a rapid sketch of the proceedings of the Moldavian Divan up to the 6th sitting [1] forwarded to me by the Metropolitan. I have also the honour to enclose a copy of the report respecting the 7th [2] sitting of the Moldavian Divan in which the following five points were voted, viz. 1. Autonomy of Principalities ; 2. Union ; 3. A foreign Prince of reigning European Dinasty ; 4. Neutrality of territory ; 5. A single legislative chamber. Your Lordship will observe that the Moldavian 5 points are in substance the same as the Wallachian 4 points, Neutrality demanded with autonomy in the Wallachian first point constituting a seperate point, the 4th, in the vote of the Moldavian Divan.

Your Lordship will likewise observe that although I was thus furnished with reports respecting the 7 sittings in question, I was not furnished with any copy of the regulations that the Moldavian Divan had adopting ; and the Commissioners are unanimously of opinion that they cannot consider the reports furnished to them subsequent to the adoption of the said regulations, as having any authority or official character, until a copy of such regulations is duly transmitted to them ; it being necessary to ascertain in the first instance if the rules under which the proceedings to which these reports relate are in conformity with the letter and spirit of the Firman.

I inclose Your Lordship at the same time a report I received from the Metropolitan of Wallachia containing a proposition adopted in the Wallachian Divan at the sitting of the 9/21 inst⟨ant⟩ [3] ; this communication however being the only one relating to what has passed in the Wallachian Divan that I have received from His Eminence. The Commissioners are again of opinion that the regulations adopted by that Divan ought also to have been previously communicated to them and that until such regulations are so communicated, they, the Commissioners, cannot recognize as legal or official the procedings of this assembly.

I have however been promised by the Presidents of both Divans, in answer to applications I have addressed to them, that I shall almost immediately receive the communications which I have required.

I enclose Your Lordship copies of the letters addressed to me on this subject, and I further transmit a procès verbal of the 7th sitting [4] of the Wallachian Divan collected from private sources. This sitting

https://biblioteca-digitala.ro

relates to the nomination of a Commission which is now employed in drawing up a memorandum explicative of the reasons, and which the vote of the 6th sitting [5] was grounded.

I have the honour...

H. R. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1284, f. 53—55.

■

Nr. 279 București, 28 octombrie 1857

Excelență,

Expediez Excelenței voastre prin aceasta o prezentare succintă a dezbaterilor Divanului moldovean pînă la cea de-a 6-a ședință [1], care mi-a fost trimisă de către mitropolit. Am, de asemenea, onoarea de a anexa o copie a raportului referitor la a 7-a ședință [2] a Divanului moldovean, în care au fost votate următoarele cinci puncte, și anume : 1) autonomia Principatelor, 2) Unirea, 3) un prinț străin dintr-o dinastie domnitoare europeană, 4) neutralizarea teritoriului, 5) o singură cameră legislativă. Excelența Voastră va observa că cele 5 puncte din Moldova sînt, în fond, aceleași ca și cele 4 puncte din Valahia, neutralitatea cerută o dată cu autonomia în primul punct din Valahia, constituind un punct separat, al 4-lea, în votul Divanului moldovean.

Excelența voastră va remarca, de asemenea, că, deși mi s-au dat rapoarte referitoare la cele 7 ședințe în cauză, nu mi s-au dat copii de pe regulamentele pe care Divanul moldovean era în curs să le adopte și comisarii sînt unanim de părere că nu pot să țină seama de rapoartele ce le-au fost furnizate ulterior adoptării acestor regulamente, ca avînd un caracter sau o autoritate oficială, pînă ce o copie a acestor regulamente nu le este trimisă la timp, aceasta fiind necesară pentru a se asigura, în primul rînd, dacă regulamentele la care se referă rapoartele sînt în conformitate cu litera și spiritul firmanului.

În același timp, anexez pentru Excelența voastră un raport primit de la mitropolitul Valahiei, conținînd o propunere adoptată în Divanul din Valahia în ședința din 9/21 crt. [3] ; această comunicare, fiind totuși singura care relatează ce se întîmplă în Divanul Valahiei, am primit-o de la Eminența sa. Comisarii sînt, din nou, de părere că regulamentele adoptate de Divan trebuie să le fie, de asemenea, comunicate mai întîi lor și că, pînă cînd astfel de regulamente nu vor fi comunicate în acest fel, ei, comisarii, nu pot să recunoască drept legale sau oficiale dezbaterile acestei adunări.

Mi s-a promis, totuși, de către președinții ambelor Divanuri, ca răspuns la cererile ce le-am adresat, că voi primi aproape imediat comunicările cerute.

Anexez pentru Excelența voastră copii ale scrisorilor ce mi-au fost adresate despre acest subiect și transmit în continuare un proces-

https://biblioteca-digitala.ro

verbal al celei de-a 7-a ședințe [4] a Divanului din Valahia, preluată din surse particulare. Această ședință se referă la numirea unei comisii, folosită acum la elaborarea unui memoriu explicativ al motivelor, pe care s-a bazat votul celei de-a 6-a ședințe [5].

Am onoarea... H. L. Bulwer

[1] *Acte și documente*, vol. VI, partea I, p. 548.
[2] *Ibidem*, p. 549—569.
[3] *Ibidem*, vol. VI, partea a II-a, p. 202—216.
[4] *Ibidem*, p. 216—218.
[5] *Ibidem*, p. 202—216.

246

București, 25 octombrie/6 noiembrie 1857.

Robert A. O. Dalyell către lord Clarendon : Comunică numirea lui Nicolae Kreţulescu în funcţia de ministru de finanţe ; caracterizarea acestuia.

No. 21 Bucharest, Nov⟨ember⟩ 6th 1857

My Lord,

I have the honour to inform Your Lordship that Mr. Constantine Soutzo (Soutzaki) has resigned his Office as Minister of Finance, and that Mr. Nicolae Cretzulesco is appointed in his room.

Mr. Soutzo was appointed Minister of Finance by the present kaimakam soon after his accession to power, and immediately after he left the country ostensibly to conduct certain financial negociations between the Wallachian Government and Foreign Capitalists with regard to the proposed Wallachian railroads.

I do not understand that the projects for the completion of the railroads have been advanced by Mr. Soutzo's journey.

Mr. Nicolas Cretzuleso's name may be known to Your Lordship by Mr. Colquhoun's despatches. He has a good character for integrity and more than average habit of business ; and has previously filled office creditably as a Director of a Department.

In offering office to Mr. Nicolas Cretzulesco the least advanced in his opinions of the three brothers, the kaimakam may perhaps have been actuated by a desire to conciliate the more moderate members of the national party, and a hope of being able thus to keep in check the more ultra-section.

I have the honor... R. A. O. Dalyell

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 59 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1289, f. 250—251.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 21 București, 6 noiembrie 1857

Excelență,

Am onoarea de a informa pe Execelența voastră că domnul Constantin Șuțu a demisionat din slujba sa de ministru de finanțe și că domnul Nicolae Crețulescu a fost numit în locul său.

Domnul Șuțu a fost numit ministru de finanțe de actualul caimacam la puțin timp după venirea sa la putere și, imediat după aceea, a plecat în mod ostentativ din țară, pentru a duce anumite negocieri financiare între guvernul Valahiei și capitaliști străini în legătură cu proiectatele căi ferate valahe.

Nu cunosc dacă proiectul pentru ducerea la bun sfîrșit a căilor ferate a avansat prin călătoria domnului Șuțu.

Numele domnului Nicolae Crețulescu poate fi cunoscut Excelenței voastre din rapoartele domnului Colquhoun. El are un caracter frumos, integru și un spirit de afaceri mai mult decît obișnuit ; a ocupat anterior postul de încredere de director de minister.

Oferind postul domnului Nicolae Crețulescu, cel cu opiniile cele mai puțin avansate dintre cei trei frați, caimacamul poate că a fost împins de dorința de a concilia membrii mai moderați ai Partidei Naționale și de speranța de a putea să țină în șah pe extremiști.

Am onoarea...

R. A. O. Dalyell

247

București, 25 octombrie/6 noiembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Obiectează împotriva propunerii Austriei de a se retrage Comisiei dreptul de a investiga problemele politice sau de a-și exprima opiniile în legătură cu Unirea Principatelor, rezumîndu-se raportul ei la o simplă consemnare a dorințelor Divanurilor ad-hoc. Inconvenientele ce ar decurge din adoptarea propunerii Austriei. Sugerează ca raportul general al Comisiei să fie însoțit de declarații ale comisarilor, bazate pe cunoașterea situației locale.

No. 288 Bucharest, November 6th 1857

My Lord,

I beg to acknowledge Your Lordship's communication enclosing Earl Cowley's able Despatch no. 1418 ; and whilst I beg to request Your Lordship to thank His Excellency for the very obliging manner in which he has alluded personally to myself, I think it right to mention that my first objection to the proposal of Austria for limiting the report of the Commissioners related to its extremely vague and indefi-

https://biblioteca-digitala.ro

nite character, since it urged, as I was told, the propriety not only for forbidding the Commissioners to give any opinion as to uniting the Principalities, or establishing Parlamentary Government therein; but also the propriety of withdrawing from the investigation of the Commission all political questions whatsoever, in which case I should have been puzzled to say what questions were left them to consider.

It appears, however, by the paper Your Lordship now transmits, that the incompatibility of the Commission is confined to the questions to which I have just more especially alluded: that is to say, Parliamentary Government and the Union of Wallachia and Moldavia under one Prince.

My idea was that, on these points, the Commissioners should enter into no discussion; but that, if they all agreed with the views of the Divans, they should be allowed to say so; and that, if some did agree, and others did not, each should state in a separate paper (to be submitted to the Congress) his particular views and the reasons on which they were founded.

It struck me that this course was pointed out by the general instructions, which submit to the consideration of the Commission "le principe constitutif du pouvoir et les questions qui s'y rattachent" and which also expressly declared that, on subjects were differences should occur amongst the Commissioners, separate statements of such differences should accompany the general report.

I was also fearful, that, after the Commission had been expressly sent into these Countries to examine into their condition and wants, and to report thereupon, it might perhaps excite some astonishment when hereafter it was discovered that precisely on those questions. Most important and most interesting, the said Commission was instructed to express no sentiment whatsoever.

But these were not my only reasons for the apprehensions I entertained, and the wish I ventured to express.

Her Majesty's Government and the Governments of Austria and Turkey are opposed to the Union of the Principalities; and the question of their Union will be discussed in the Congress, and I cannot help thinking that, if the sole documents presented to the Congress are the almost unanimous wishes of the two Divans in favor of the Union, and that such demands are warmly supported by other Governments, if will be exceedingly difficult for Her Majesty's Government to meet them with a denial. It will be somewhat difficult moreover, for such Governments as have hitherto been most favorable to the project of Union, suddenly to change their opinions, solely on the presentation of the views of the two Principalities, those views being in favor of it; for it cannot be supposed that any arguments, introduced by the different Governments, assembled at Paris, will be new arguments.

Nor will it, I presume, be allowed for each member of the Congress to pull out from his pocket Dispatches of his own particular Commissioner. There will in short be no fresh grounds furnished for fresh opinions, the more especially if the votes now passed are con-

https://biblioteca-digitala.ro

sidered at once and before the Divans shall have committed themselves by imprudences or inconsistencies.

On the other hand, if with the vote of the Divans are presented documents from some of the Commissioners, documents containing enquiries grounded on local knowledge and peculiar means of observation, and combating compliance with the said votes, these documents, even if contradicted by rival statements from other Commissioners, offer at once a new field of consideration and debate, and open a new door for compromise or concession. Such documents would be new matter, such documents must be considered, and such documents might possibly give in some respects a new aspect to the question at issue, and afford thereby a natural escape from previous conclusions concerning it.

I have deemed it right thus to give to Your Lordship some of the reasons for the opinion, which after some consideration I very strongly expressed ; but, at the same time, I should add that, as all the points which I have touched upon, relate either to the former Congress of Paris, or to the one which is soon to take place there. Your Lordship opinions and those of Lord Cowley, which must under any circumstances be of far more value than my own, receive additional weight, and I shall follow the instructions, which Your Lordship has laid down for me, with a perfect conviction of their propriety, and an entire confidence in their wisdom.

I have the honor...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1284, f. 170—175.

■

Nr. 288 București, 6 noiembrie 1857

Excelență,

Am onoarea să confirm primirea comunicării Excelenței voastre care anexează scrisoarea competentă a contelui Cowley cu nr. 1418 și, în timp ce rog pe Excelența voastră să mulțumească Excelenței sale pentru modul foarte amabil în care a făcut personal aluzie la mine, cred că este drept să menționez că prima mea obiecțiune față de propunerea Austriei, de limitare a raportului comisarilor se referea la caracterul său extrem de vag și de nedefinit, întrucît ea stăruie, după cum mi s-a spus, asupra oportunității de a interzice comisarilor nu numai de a-și exprima părerea relativ la Unirea Principatelor sau la stabilirea acolo a unui guvern parlamentar, dar stăruie și asupra oportunității de a retrage ⟨dreptul⟩ de investigare al Comisiei pentru toate problemele politice, în care caz nu aș putea să spun ce probleme le mai rămîneau pentru a fi luate în considerație.

Totuși, se pare, după documentul transmis de Execelența voastră acum, că incompatibilitatea Comisiei se limitează la problemele la care chiar am făcut aluzie în mod mai special, adică, la guvernul parlamentar și la Unirea Valahiei cu Moldova sub un singur domn.

https://biblioteca-digitala.ro

Ideea mea era că, asupra acestor puncte, comisarii nu trebuiau să discute, dar dacă toți sînt de acord cu punctele de vedere ale Divanurilor, ei trebuie să aibă permisiunea să o spună și dacă unii sînt de acord și alții nu, fiecare trebuie să specifice într-un document separat (ce va fi prezentat Congresului), care sînt părerile sale speciale și motivele pe care se bazează.

Mă bătea gîndul că această cale era relevată de instrucțiunile generale, care supuneau aprecierii comisiei „principiul constitutiv al puterii și problemele în legătură cu acesta" și care, de asemenea, declarau în mod expres că, asupra subiectelor la care se ivesc divergențe între comisari, raportul general trebuie să fie întovărășit de prezentări separate ale acestor divergențe.

De asemenea, mi-e teamă că, după ce comisia a fost trimisă în mod expres în aceste țări ca să examineze starea și dorințele lor și să raporteze asupra acestora, s-ar putea probabil să se provoace o oarecare mirare, cînd, de acum încolo, se va descoperi că zisa comisie a fost instruită să nu-și exprime nici o părere.

Dar acestea nu au fost singurele mele motive pentru temerile avute și dorința pe care am îndrăznit să o exprim.

Guvernul Maiestății sale și guvernele Austriei și Turciei se opun Unirii Principatelor și problema Unirii va fi discutată în Congres și nu mă pot reține să nu gîndesc că, dacă singurele documente prezentate Congresului sînt dorințele aproape unanime ale celor două Divanuri în favoarea Unirii și dacă astfel de cereri sînt sprijinite cu căldură de alte guverne, ar fi extrem de greu pentru guvernul Maiestății sale să le întîmpine cu o negație. De altfel, ar fi oarecum dificil pentru acele guverne, care au fost pînă acum foarte favorabile proiectului de Unire, să-și schimbe brusc părerile, numai la prezentarea punctelor de vedere ale celor două principate, aceste puncte de vedere fiind în favoarea ei, pentru că nu se poate presupune că orice argumente, prezentate de diferite guverne întrunite la Paris, ar fi argumente noi.

Nici nu se va permite, presupun, fiecărui membru al Congresului să scoată din buzunar rapoarte de la propriul său comisar. Pe scurt, nu vor fi furnizate motive noi pentru păreri noi, cu atît mai mult dacă voturile care se pronunță acum sînt imediat luate în considerare și înainte ca Divanurile să se fi compromis prin imprudență sau incoerență.

Pe de altă parte, dacă, o dată cu votul Divanurilor, se prezintă documente de la unii dintre comisari, documente conținînd anchete bazate pe cunoștințe locale și mijloace speciale de observație și care sînt în dezacord cu zisele voturi, aceste documente, chiar dacă sînt în contradicție cu rapoartele rivale ale altor comisari, oferă imediat un nou teren de apreciere și de discuție și deschid o ușă pentru compromis sau concesie. Astfel de documente ar constitui o problemă nouă, aceste documente trebuie luate în considerare și astfel de documente pot, probabil, să dea în unele privințe un aspect nou problemei în litigiu și să permită, prin aceasta, o portiță de scăpare firească față de concluziile anterioare în această chestiune.

Am considerat că este just, astfel, să prezint Excelenței voastre unele temeiuri pentru părerea pe care, după anumită analiză, am ex-

https://biblioteca-digitala.ro

primat-o cu multă tărie, dar, în același timp, aș adăuga că, la fel ca toate punctele ce le-am atins, ea se referă fie la Congresul anterior de la Paris, fie la unul care va avea curînd loc acolo ; părerile Excelenței voastre și acelea ale lordului Cowley, care, în orice împrejurare, trebuie să fie de mult mai mare valoare decît ale mele, au o importanță suplimentară și voi urma instrucțiunile stabilite de Excelența voastră pentru mine, cu convingerea absolută asupra calității lor și o încredere deplină în înțelepciunea lor.

Am onoarea... H. L. Bulwer

248

București, 25 octombrie/6 noiembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Informații privind desfășurarea lucrărilor Divanurilor ad-hoc din Moldova și Țara Românească, după adoptarea programului unionist. Despre atitudinea ce urmează să o ia Comisia față de cererea Divanului muntean ca votul său pentru Unire să fie luat imediat în discuție la Congresul de la Paris. Opiniile sale în această privință.

Nr. 292 Bucharest, November 6, 1857
Private

My dear Lord,

Although the Commission is expecting further papers from the Divans in Wallachia and Moldavia before it considers itself capable to decide that these Divans have conducted their proceedings according to the disposition of the firman, I can still from such papers as have come to hand state Your Lordship my own opinions both as to the course they have pursued, and as to the course which it would be best pursue towards them.

What the Moldavian Divan has done hitherto has been to come to a general vote upon 5 points, to which allusion is made in my despatch nr. 279 [1], founding their vote on grounds with which Your Lordship is already acquainted (see my despatch nr. [2]) and furthermore a commission has since been appointed to designate a certain number of other points, to which the attention of the Divan should be directed. These points are as follows :

1. Rectification of the frontier.
2. Submission of all foreigners to the laws of the country.
3. Liberty of settling their own commercial affairs.
4. Organisation of military force for defence of the country.
5. Freedom of worship with restrictions, contained in capitulations.
6. Synod for the ecclesiastical affairs of the country.
7. Equality before the law. Admissibility of all to all functions. Equal and general taxation, general conscription.

https://biblioteca-digitala.ro

8. Respect of the domicile and of personal liberty.
9. Political rights for Christians of all rites.
10. Separation of the legislative and executive power.
11. Magistracy independent of the executive.
12. Responsible Ministers.

It will be seen in this manner that the general body of the Divan has engrossed the whole business of the Divan, and that the committees of classes have as yet been practically set on one side. There are some of the Commissioners who think this is contrary to the intentions of the firman, and it is certainly contrary to the opinions which have been by its different authors separately and unofficilly expressed. But collectively those authors refuse to give any explanation as to their views on this or any other subject; and the mere letter of the document in question is in itself too vague in my opinion to furnish any solid ground for opposing the interpretation which the Moldavian Divan has placed upon it.

Amongst the considerations which this Divan has put forward in favour of the Resolutions which it has adopted, is that of the Sovereignty of Moldavia founded upon ancient treaties; and though it does not deny that the union of the two Provinces should be accompanied by an aknowledgement of the nominal suzerainty of the Porte, the spirit of the document evidently asserts a practical independence, and advocates union as one of the best means by which such independence could best be maintained. In Wallachia the Assembly after having voted the four points, as stated to Your Lordship in my despatch Nr. 275, proceeded to nominate a commission which should draw up a certain memorandum to be presented to the Commission in conjunction with the vote on the four points, as explaining the motives by which the conduct of the Assembly in question had been dictated. A project of this memorandum will be discussed today by the Divan. I should say, from what I know of it at present, that it possesses rather the character of a violent article in a journal than that of a state document deliberately framed. It asserts loudly the independence of the Wallachians as a nation, calls upon the Congress of Paris to baptize this independence, and it requests that Wallachia shall also be allowed to send deputies to the Congress itself. It is to be remembered however that this is merely a project and may receive considerable alteration before its definite form as finally adopted.

It is the intention of the Wallachian Divan, which has in the same manner as the Moldavian one set the Committees of classes practically on one side, to pursue in other respects a different course from that of Moldavia; and to insist upon an answer as to its principal demands before it proceed to state any opinion upon other subjects. Indeed it acknowledges its incompetence to go into any details, and to examine with accuracy and advantage the provisions of the Reglement Organique with a view to their reform. If indeed it was the intention of the powers to enter into any steady and regular inquiry into the laws of this country with a view to their improvement, it is difficult to conceive anybody less fitted for such a task, than that

https://biblioteca-digitala.ro

which is at present collected here, and which I confess in my opinion the firman determined on at Constantinople on January almost of necessity created.

On this subject I shall however at some future time speak at greater length.

The question at this moment to consider is what conduct the Commission ought to pursue with respect to the demand which it is certain the Wallachian Divan will put forward, viz : that of having the votes it has already given considered by Congress at once and without delay. It seems to me that, from the instructions which the Commission originally received, it cannot make itself the medium of any address to Congress before its final report is concluded ; nor do I think that the argument which the Wallachian Divan may bring forward, viz : that it must know whether the two provinces are to be united under a foreign Prince before it can point out any leading defects in its present system of Government, is one that admits of no reply. It seems to me on the contrary that, when the practical defects which the present Government exhibits are clearly pointed out, it would be more in the power of the Commissioners and of the Governments to decide as to whether those defects lead naturally to the remedy which the Divans have demanded. With some questions indeed the Union of the Principalities can have nothing to do. On the other hand, it may be urged that the instructions given to the Commission by the Representatives of the Great Powers at Paris can be altered by new instructions, and that it may be well, if the people of these countries are now acting under any great delusion as to the intention of Europe concerning them, to dispel those delusions without delay. It would be with considerable diffidence were I to express any view of my own upon this subject. But I own having objected in the first instance to the firman as most unlikely to produce a proper consultative assembly, calculated to aid the Commission in its labours : having at the same time invariably contended that this firman having once been adopted should be fairly carried out, I am at present for testing the views and capacity of the assembly elected to the utmost limits that the firman allows ; because I think that in this manner these countries themselves and Europe generally can alone be satisfactorily informed as to the value of the opinions which such an assembly may pronounce. The Divan in both Principalities have both united in expressing the same wish for Union ; it is possible that when they come to express their other wishes, it would be found that those wishes very frequently vary, and that, though union of power was thus theoretically desired, a union of will and of wants would be with great difficulty maintained.

It is possible also that the various classes which have been drilled into a belief that union was to confer upon them the things which they each separately desire, might find their views on many subjects diametrically opposed the one to the other, and that Union would have little or nothing to do with their arrangements.

In this case the question of union will lose no doubt a great deal of its importance, as on the other hand, if it were found that the two

https://biblioteca-digitala.ro

Principalities were either constantly for or against the same things, and that the various classes found in union a general solution for their several disagreements, the question of union would acquire a proportional value and demand a more attentive consideration.

There are questions also which it appears to me almost essential that the Commissioners should put to the Divans relative to the votes they have already given, whilst I think there would be a general advantage, since the commission was sent to the Principalities to report on their condition moral, material and political, that the whole question of the Principalities should be decided when the report of that Commission is received. Were such report to linger over an indefinite period much might be said against the state of intermediate suspense, but the sitting of the Divans was confined within a period of six months and is not likely to last above three months dating from their commencement; by which time, it appears to me that the report of the Commission ought to be drawn up.

I thus give to Your Lordship my present impressions, but it is possible they may be modified by the opinions of my colleagues, or by what may in the next few days pass in the Divans themselves. In such case Your Lordship may be sure of hearing from me.

I have the honor...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1284, f. 201—207

■

Nr. 292 București, 6 noiembrie 1857
Confidențial

Excelență,

Deși Comisia așteaptă alte documente de la Divanurile din Valahia și din Moldova înainte de a se considera în drept să decidă dacă aceste Divanuri au condus dezbaterile conform cu dispoziția firmanului, pot să prezint Excelenței voastre propriile mele păreri, atît cu privire la calea pe care au urmat-o, cît și despre calea care ar fi fost cea mai bună de urmat față de ele.

Ceea ce Divanul din Moldova a făcut pînă acum a fost să ajungă la un vot general asupra a 5 puncte, la care am făcut aluzie în depeșa mea nr. 279 [1], bazîndu-și votul său pe motive cunoscute deja de Excelența voastră (vezi raportul meu nr. [2]) și s-a numit în plus o comisie pentru a indica un anumit număr de alte puncte către care să fie dirijată atenția Divanului. Aceste puncte sînt următoarele:

1. rectificarea frontierei;
2. supunerea tuturor străinilor la legile țării;
3. libertatea de a-și stabili propriile lor afaceri comerciale;
4. organizarea forței militare pentru apărarea țării;
5. libertatea de credință, cu restricțiile cuprinse în capitulații;
6. sinod pentru afacerile bisericești ale țării;

https://biblioteca-digitala.ro

7. egalitate în fața legilor, admisibilitatea tuturor la toate funcțiile ; impunere egală și generală, recrutare generală ;
8. respectul domiciliului și al libertății personale ;
9. drepturi politice pentru creștinii de toate riturile ;
10. separarea puterii legislative de cea executivă ;
11. independența magistraturii de executiv ;
12. miniștri responsabili.

Se va vedea în acest fel că plenul Divanului a acaparat toate chestiunile ce reveneau Divanului și comitetele claselor au fost pînă acum practic date deoparte. Unii comisari consideră că aceasta este contra intențiilor firmanului și sigur contra opiniilor exprimate separat și neoficial de diferiții lui autori. Dar, împreună, acei autori refuză să dea vreo explicație despre punctele lor de vedere asupra acestui subiect sau asupra altor subiecte, și simpla literă a documentului în cauză este, prin ea însăși, prea vagă, după părerea mea, spre a furniza un motiv solid pentru a se opune la interpretarea lui, prezentată de Divanul din Moldova.

Printre considerațiile înaintate de acest Divan în favoarea rezoluțiilor pe care le-a adoptat este și aceea de suveranitate a Moldovei, bazată pe tratate vechi și, deși nu neagă faptul că Unirea celor două provincii trebuie să fie întovărășită de recunoașterea suzeranității nominale a Porții, spiritul documentului revendică, evident, o independență practică și pledează pentru Unire, ca unul dintre mijloacele cele mai bune prin care această independență ar putea fi cel mai bine menținută. În Valahia, Adunarea, după ce a votat cele patru puncte menționate Excelenței voastre în raportul meu nr. 275, a procedat la numirea unei comisii care trebuie să elaboreze un anumit memoriu pentru a fi prezentat Comisiei în legătură cu votarea celor patru puncte, explicînd motivele care au dictat conduita Adunării în cauză. Un proiect al acestui memoriu va fi discutat azi de Divan. După cîte știu despre el pînă acum, aș spune că are mai degrabă caracterul unui articol violent dintr-un jurnal, decît al unui document de stat redactat în mod deliberat. El revendică cu vehemență independența românilor ca națiune și apelează la Congresul de la Paris pentru a consfinți această independență cerînd ca Valahia să aibă și ea permisiunea de a-și trimite deputați la Congres. Trebuie totuși să ne amintim că acesta este numai un proiect și că i se pot aduce modificări considerabile înainte de a se adopta în cele din urmă forma sa definitivă.

Este intenția Divanului valah, care, ca și cel moldovean, a determinat comitetele claselor lăsate practic de-o parte să urmeze în alte privințe o cale diferită de cea din Moldova ; și să insiste asupra unui răspuns referitor la principalele sale cereri înainte să procedeze la exprimarea vreunei opinii asupra altor subiecte. Într-adevăr, el își recunoaște incompetența de a intra în detalii și de a examina cu precizie și cu folos stipulațiile Regulamentului organic, cu scopul de a le modifica. Dacă, într-adevăr, intenția puterilor era de-a face o anchetă serioasă și regulată a legilor acestei țări în vederea îmbunătățirii lor, este greu de conceput un corp mai puțin competent pentru o astfel de sarcină, decît acela care s-a adunat aici acum și pe care, mărturisesc, după opinia

https://biblioteca-digitala.ro

mea, fimanul l-a hotărît la Constantinopol în ianuarie și l-a creat aproape din necesitate.

Totuși, asupra acestui subiect voi vorbi mai pe larg cu o ocazie viitoare.

În acest moment problema de luat în considerare este ce conduită trebuie să urmeze comisia față de cererea pe care, sigur, i-o va prezenta Divanul din Valahia, anume aceea ca voturile pe care le-a și dat să fie luate în considerare imediat și fără întîrziere de Congres. Mi se pare că, din instrucțiunile pe care le-a primit inițial Comisia, ea nu se poate face mijlocitoarea vreunui mesaj către Congres înainte să fi încheiat raportul său final, nici nu cred că argumentul pe care Divanul Valahiei poate să-l prezinte, anume că trebuie să se știe dacă cele două provincii se vor uni sub un prinț străin înainte de a atrage atenția asupra unor greșeli de conducere în actualul său sistem de guvernare, este un argument care nu admite replică. Dimpotrivă, mi se pare că, atunci cînd vor fi fost indicate clar greșelile practice ale actualului guvern, ar fi mai în puterea comisarilor și guvernelor lor să decidă dacă acele greșeli duc în mod firesc la remedierea cerută de Divane. Cu unele probleme, într-adevăr, Unirea Principatelor nu are nimic de-a face. Pe de altă parte, trebuie să se stăruie ca instrucțiunile date Comisiei de către reprezentanții marilor puteri la Paris să poată fi modificate de alte noi instrucțiuni și ar fi bine, dacă poporul acestor țări acționează acum sub marea amăgire în ce privește intențiile Europei referitoare la el, să se risipească acele amăgiri fără întîrziere. Dacă ar fi să exprim vreun punct de vedere personal asupra acestui subiect, aș face aceasta cu o rezervă considerabilă. Dar, întrucît eu însumi am obiectat din primul moment la firman, ca fiind foarte puțin probabil să aibă drept rezultat o Adunare consultativă corectă, socotită să ajute comisia în lucrările sale, și susținînd în același timp invariabil că, întrucît a fost adoptat, acest firman trebuie să fie executat corect, sînt acum de părere să se verifice punctele de vedere și competența Adunării alese, pînă la limitele maxime permise de firman, deoarece cred că în acest fel aceste țări înseși, și Europa, în general, pot singure să fie informate în mod satisfăcător despre valoarea opiniilor pe care o asemenea Adunare poate să o pronunțe. Divanurile din ambele principate s-au unit amîndouă să exprime aceeași dorință de Unire ; este posibil ca, atunci cînd se va ajunge la exprimarea celorlalte dorințe, să se constate că, foarte adesea, acele dorințe variază și că, deși unirea puterii a fost astfel teoretic dorită, o unire a voinței și a dorințelor va fi menținută cu mare dificultate.

De asemenea, este posibil ca diferitele clase care au fost purtate de curent să creadă că Unirea le va acorda lucrurile pe care fiecare le dorea în mod separat, să-și găsească punctele lor de vedere asupra multor subiecte diametral opuse unul altuia și că Unirea ar avea prea puțin sau nimic de-a face cu măsurile lor.

În acest caz, problema Unirii ar pierde, fără îndoială, mult din importanța ei iar pe de altă parte, dacă s-ar constata că cele două principate au fost, fie constant pentru, fie contra acelorași lucruri și că diferitele clase găsesc în Unire o soluție generală pentru diferitele

https://biblioteca-digitala.ro

lor neînțelegeri, problema Unirii ar căpăta o valoare corespunzătoare și ar cere o apreciere mai atentă.

Există, de asemenea, probleme care mi se pare aproape esențial să fie prezentate Divanurilor de comisari cu referire la voturile pe care le-au dat deja, în timp ce eu cred că ar fi un mare avantaj, întrucît Comisia a fost trimisă în Principate ca să raporteze asupra condiției lor morale, materiale și politice, ca întreaga problemă a Principatelor să fie decisă atunci cînd raportul comisiei este primit. Dacă un astfel de raport ar fi amînat pe o perioadă de timp nedefinită, multe se pot spune contra stării de întrerupere intervenită, dar sesiunea Divanurilor a fost limitată la o perioadă de șase luni și este probabil că nu va dura peste trei luni datînd de la începerea lor, și pînă atunci mi se pare că raportul comisiei ar trebui să fie elaborat.

Astfel, am prezentant Excelenței voastre impresiile mele actuale, dar ele pot fi modificate de părerile colegilor mei sau de ceea ce se va întîmpla în următoarele cîteva zile în cadrul Divanurilor. În acest caz, Excelența voastră poate fi sigură că va primi vești de la mine.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

---

[1] Doc. nr. 245.
[2] Loc liber în text.

249

[Londra], 26 octombrie/7 noiembrie 1857.
Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Confirmă primirea telegramei cifrate trimisă cu o zi înainte referitoare la procedura pe care Comisia europeană ar trebui s-o adopte față de deziderateie exprimate de Divanurile ad-hoc. Opiniile comisarului Austriei și ale lui Bulwer în această chestiune.

Draft
No. 194
Private

Foreign Office, November 7, 1857

Sir,

I have received from you the following telegram in cypher dated Bucharest November 6.

"I have received your private letter in which you express a desire that the wishes of the Divans as to the four points should be sent at once to the Congress. The communication which is to accompany them in Wallachia has not yet reached us, and we have been waiting for regulations of the Divan in Moldavia to be translated before con-

https://biblioteca-digitala.ro

sidering the proceedings which took place in that Principality and which depend on them. This week we shall have the necessary papers before us. The Austrian Commissioner thinks that the immediate transmission to the Congress of the votes already pronounced to be very disadvantageous and that it would be more favourable to the views of Her Majestry's Government and that of Austria to allow the Divans to continue their work or to incur responsibility of refusing to do so; and this I confess is my own opinion. The Commissioners in this case however might be told that the Governments expected their report to be completed within three months from the periods at which the Divans opened. There are various not unimportant reasons for adopting the course advised by the Austrian Commissioner, but these shall be explained by this Messenger. I shall of course attend to whatever Instructions you in the meantime send me."

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1278, f. 166—168.

■

Nr. 194
Particular
Ciornă

Ministerul Afacerilor Externe
7 noiembrie 1857

Sir,

Am primit de la dv. următoarea telegramă cifrată, datată București, 6 noiembrie :

„Am primit scrisoarea dv. confidențială în care exprimați dorința ca cererile Divanurilor referitoare la cele patru puncte să fie imediat trimise Congresului. Comunicarea ce urmează să le însoțească în Valahia nu ne-a ajuns încă și am așteptat ca reglementările Divanului din Moldova să fie traduse, înainte de a lua în considerare dezbaterile care au avut loc în acel principat și care depind de acele reglementări. În săptămîna aceasta vom avea documentele necesare. Comisarul austriac consideră că este foarte dezavantajos să se transmită imediat Congresului voturile deja pronunțate și că ar fi mai conform vederilor guvernului Maiestății sale și al celui austriac să se permită Divanurilor să-și continue activitatea sau ca acestea să-și ia răspunderea dacă refuză să procedeze astfel și, mărturisesc, că aceasta este și propria mea opinie. Totuși, ar trebui să li se spună comisarilor, în acest caz, că guvernele așteaptă ca raportul lor să fie terminat în termen de trei luni din momentul cînd s-au deschis Divanurile. Există diverse motive, nu lipsite de importanță, pentru a se adopta calea recomandată de comisarul austriac, dar acestea vor fi explicate de curier. Voi aduce la îndeplinire, desigur, orice instrucțiuni îmi veți trimite între timp".

⟨Clarendon⟩

https://biblioteca-digitala.ro

București, 1/13 noiembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Confirmă exactitatea opiniilor lordului Wodehouse, ambasadorul Angliei la St. Petersburg, cu privire la poziția rezervată a Rusiei față de Unirea celor două principate, opinii pe care le împărtășește întru totul. Posibilitatea ce ar avea Rusia de a-și redobîndi prestigiul și influența în Principate.

Nr. 296 Bucharest, November 13, 1857

My Lord,

I beg to thank Your Lordship for communicating to me Lord Wodehouse's despatch to Your Lordship Nr. 470.

In that dispatch I find the following passage.

"I think it may be inferred with tolerable certainty that the Russian Government have no fixed intentions respecting the question of the Union of the Principalities, unless any agreement on this subject has been recently arrived at between the Emperor of the French and the Emperor of Russia, on the occasion of their recent interview, but that they are becoming somewhat alarmed at the ultra-liberal character of the Divans.

The policy of Russia has so far succeeded, that Austria and Turkey having been defeated in their attempts to obtain the election of an Anti-unionist Divan in Moldavia, have incurred much unpopularity in the Principalities, without promoting the cause they adopted and, if the separation of those provinces should be ultimately decided at the Conference. France must fall greatly in the estimation of the partizans of the Union whom she will abandon after giving them marked encouragement, whilst Russia will have the air of having only yielded to the general wish of Europe, and of having refused from desinterested motives to encourage hopes in the Principalities, which she is at the present moment unable to satisfy.

The conclusion she wishes to be drawn by the Wallachian and Moldavian populations is that they have made a bad exchange in being placed under the collective guarantee of Europe, instead of the exclusive patronage of Russia".

I cannot help saying how entirely I concur in the views thus clearly and ably expressed by Her Majesty's Minister at St. Petersburgh.

Such views indeed have been entertained and expressed by myself with respect to the policy of Russia, ever since the Commission was first instituted ; and when I recently put forward my objections to the proposition of the Austrian Government for excluding the Commissioners from expressing any opinion as to the constitutional questions which now occupy the Divans, one of my reasons for those objections, undoubtedly, was the facility which was thus afforded to Russia of remaining to the last almost the only one of the powers uncompromised by previous declarations ; a position which precisely

https://biblioteca-digitala.ro

furnishes her with the opportunity of claiming merit with the Principalities on the ground of sharing in their opinions and of claiming merit with Europe for making any peculiar policy of her own, subservient to the intersts of a general European Policy ; whilst all the odium, which must result from disappointment, will have to be shared amongst those states who have encouraged unrealized hopes, and those which have interfered to prevent the objects to which such hopes pointed, from being accomplished.

I have the honor... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1284, f. 220—223 v.

■

Nr. 296 București, 13 noiembrie 1857

Excelență,

Vă rog să primiți mulțumirile mele că Excelența voastră mi-a comunicat scrisoarea Lordului Wodehouse adresată Excelenței voastre, cu nr. 470.

În acea scrisoare găsesc următorul pasaj :

„Cred că ar trebui să se presupună cu o certitudine admisibilă că guvernul rus nu are intenții precise referitoare la problema Unirii Principatelor, numai dacă nu s-a ajuns recent la un acord asupra acestui subiect între împăratul Franței și împăratul Rusiei cu ocazia recentei lor întrevederi, și dacă nu s-au alarmat puțin de caracterul ultraliberal al Divanurilor.

Politica Rusiei a reușit pînă acum ca Austria și Turcia, fiind învinse în încercările lor de a obține alegerea unui Divan anti-unionist în Moldova, să-și atragă multă nepopularitate în Principate, fără să încurajeze cauza pe care au adoptat-o și, dacă separarea acelor provincii va fi decisă în cele din urmă la Conferință, Franța va pierde mult în stima partizanilor Unirii, pe care îi va abandona, după ce i-a încurajat în mod apreciabil, în timp ce Rusia va avea aerul de a fi cedat numai la dorința generală a Europei și de a fi refuzat, din motive dezinteresate, să încurajeze speranțele din Principate, pe care, în momentul de față, nu le poate satisface.

Ea dorește ca populația din Moldova și Valahia să tragă concluzia că a făcut un schimb prost punîndu-se sub garanția colectivă a Europei, în loc să fie sub patronajul exclusiv al Rusiei".

Nu mă pot abține să spun cît de complet sînt de acord cu aceste puncte de vedere atît de clar și competent exprimate de ministrul Maiestății sale la St. Petersburg.

Într-adevăr, astfel de puncte de vedere au fost întreținute și exprimate de mine cu privire la politica Rusiei, încă de cînd comisia a fost instituită la început și cînd, recent, am prezentat obiecțiile mele la propunerea guvernului austriac pentru excluderea comisarilor de la a-și exprima opinia referitoare la problemele constituționale care

https://biblioteca-digitala.ro

ocupă acum Divanurile, unul dintre motivele mele pentru acele obiecţii fiind, fără îndoială, uşurinţa cu care se oferă Rusiei să rămînă, pînă la sfîrşit, aproape singura dintre puteri necompromisă de declaraţii anterioare, o poziţie care îi dă precis ocazia de a-şi aroga meritul faţă de Principate de a fi împărtăşit părerile lor şi de a-şi aroga meritul faţă de Europa de a face o politică specifică ei, subordonată intereselor unei politici generale europene, în timp ce toată ura ce poate să rezulte din dezamăgire va fi împărţită între acele state care au încurajat speranţele nerealizate şi acelea care au intervenit pentru a face ca obiectivele, spre care ţinteau acele speranţe, să nu se realizeze.

Am onoarea... H. L. Bulwer

251

Bucureşti, 2/14 noiembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Discuţia provocată în cadrul comisiei de Liechmann, care a obiectat împotriva poziţiei deţinute de revoluţionarii de la 1848 în Divanul ad-hoc de la Bucureşti. Crede că reprezentantul Austriei apreciază cu o „ură exagerată" cluburile unioniste, a căror acţiune nu depăşeşte cadrul legal. Recunoaşte caracterul democratic al Divanului ad-hoc, atît în ceea ce priveşte compoziţia, cît şi ideile de care este animat. Retragerea lui B. Ştirbei din Divan şi influenţa exercitată de căimăcămie asupra adunării.

Nr. 298 Bucharest, November 14, 1857

My Lord,

The time of the Commission has been much occupied of late with a discussion brought on by M. v⟨on⟩ Liehmann respecting the position given by the Divan to those persons who were implicated in the Revolution of 1848, and who have been elected to all the high posts in this assembly ; also by the reading of the various procès-verbaux of the sittings of the two Divans with which we have only recently been furnished.

We have indeed only just received an authorised translation of the Moldavian Divan's regulations and wait for the explanatory exposition by which the Wallachian Divan intends to justify its vote.

The object of M. v⟨on⟩ Liehmann has been to produce an idea that the spirit of the Assembly and of the revolution of 1848 are one and the same ; and he attributes this state of things mainly to a club-styled the National Club, a society which I think he looks upon with an exaggerated abhorrence, and confounds with those associations which have at various times agitated countries in a state of civil convulsion. Nor is this idea altogether unnatural in the mind of one unacquainted with the ordinary play of representative institutions.

https://biblioteca-digitala.ro

The Club however to which M. v⟨on⟩ Liehmann alludes has in reality been as yet little more than a sort of electoral committee for the purpose of proposing certain political doctrines and certain candidates to the various classes of electors. Its effect (no rival club or committee on the opposits side having been established) has undoubtedly been to spread its opinions, and especially to concentrate the attention of the public mind upon those opinions ; and also to add to the chances of the candidates it favoured, although those chances have depended far more upon their personal support of the Government than on the patronage of the above mentioned Club ; but no public disturbance has been thus created, no law broken, no idea advocated which can be considered subversive of the principles of Government or society, and therefore according to the views I entertain, the influence which the Club in question has exercised is hardly a fit subject for solemn accusation, although it may justly cause regret ; and this regret I allude to more especially, because by exaggerating the importance of some questions, it has unfairly sunk the importance of others ; and by the administering of pledges very possibly prevented the assembly from exercising many of the duties which the Commission and the Congress had a right to expect from it.

M. v⟨on⟩ Liehmann's argument however seems to me in this much undeniable, viz : that the Divan, which took the earliest opportunity of electing the persons best known, for democratic opinions, to its highest offices, shewed a marked approval of those persons' past conduct, and a decided tendency towards their sentiments and views : this however is not perhaps altogether unnatural.

The Divan here is indeed in its constitution what may justly be called an assembly of a Democratic character. One third of it is composed of peasants of persons holding very small portions of land, who are in customs, ideas, instruction, and condition of life completely amalgamated with the peasants. Another third consists chiefly of a lower order of Government officials and of shopkeepers ; for lawyers as an order do not exist ; medical men, and the larger class of shopkeepers are foreigners, the higher order of inhabitants of the towns are ranked amongst the landed proprietors ; and professors, in a country where there are no universities, may be said not to exist. The priests also, of whom there are a few in the Divan, are almost entierly taken from the lower ranks, and being married, live with their class, and even mix with it in taverns and other places of public resort. Lastly, it is true, there are what the firman designates as great proprietors. But a person possessing 1000 falsches of land is considered to have but a moderate sort of landed property in this Principality, and the eligibility of a landed proprietor according to the Firman consists in 300 falsches, viz 1/3 of a moderate property, and also less than half of the property required as a minimum qualification for a proprietor not a Grand Boyar in the former Assemblies.

https://biblioteca-digitala.ro

Nor is this all. The class ranked in the Firman as Great Proprietors are also to be Boyars or sons of Boyars. Of these there are three classes.

Great Boyars 78
2nd class Boyars 366
3d class Boyars 2,099

It will thus be seen that the elections of the great proprietors are completely in the hands of this third class of Boyars, which is without political experience, since it can only have filled the very lowest posts in the administration, and is not unnaturally opposed to the other two classes, who are generally named from the higher ranks in society and have filled all the leading offices.

An assembly thus composed is likely, it must be admitted, to be very much at the will of the ruling Prince, since there is hardly a man in it who has not something to ask for that he can bestow, but should that Prince adhere to the Firman, and not exercise the influence he possesses, its natural tendency will be in favour of the less wealthy and conspicuous classes of society, and it will almost as a matter of course select for its leader men distinguished for the vehemence and energy with which they have advocated the popular cause. Add to this that Prince A. Ghika is involved in questions of personal rivalry and hostility with the leading Boyars and persons of most mark in the higher orders, thus the elevation of those persons, whose posts in the assembly M. v⟨on⟩ Liehmann called to our notice, is anything but a matter of astonishment.

It is however to be observed that these gentlemen having attempted to form in the Divan a party of their own equally hostile to Princes Stirbey, Bibesco and Ghika in favour of the future pretensions of M. Nicolas Golesco (the present Vice-President, one of the most considerable of the exiles and a gentleman of high family, good character, and honest intentions, though without much energy, ability or political reputation). This circumstance, added to the withdrawl of Prince Stirbey from the Divan, who suddenly, after making a popular speech declared himself ill, and has left the country, has lately brought the influence of the Government and its adherents to be exerted against the exile Party, and if the Government persists in this course and really chooses to become master of the Assembly it will even at this late hour probably be so, for all party purposes, and even for the decision of almost all general questions, although the course of Prince Ghika is now doubt greatly influenced by the reports constantly spread of his approaching dismissal.

The reading of the various procès-verbaux was followed by remarks thereupon by different members of the Commission and M. Basily has given notice that he intends at the next meeting to set forth the views he has formed with respect to the recent conduct and proceedings of the two Divans.

I have the honor... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1284, f. 227—232 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 298 București, 14 noiembrie 1857

Excelență,

Comisia a fost foarte ocupată în ultimul timp cu discuția deschisă de domnul von Liechmann referitoare la situația creată de Divan persoanelor implicate în revoluția de la 1848, care au fost alese în toate posturile înalte ale acestei Adunări și, de asemenea, de citirea diferitelor procese-verbale ale ședințelor celor două Divanuri, ce ne fuseseră recent furnizate.

Într-adevăr, chiar acum am primit o traducere autorizată a regulamentelor Divanului din Moldova și așteptăm expunerea explicativă prin care Divanul din Valahia intenționează să-și justifice votul.

Obiectivul domnului von Liechmann a fost de a crea impresia că spiritul adunării și cel al revoluției din 1848 sînt unul și același și el atribuie această stare de lucruri în special unui club intitulat „Clubul național", o societate pe care, cred eu, o privește cu o aversiune exagerată și o confundă cu acele asociații care, în diferite momente, au creat agitație în țări aflate într-o stare de frămîntare civilă. Această idee nu este întru totul neîntemeiată în mintea cuiva nedeprins cu funcționarea obișnuită a instituțiilor reprezentative.

Totuși, clubul la care face aluzie domnul von Liechmann, a fost, de fapt, pînă acum doar ceva mai mult decît un fel de comitet electoral, în scopul de a sugera anumite doctrine politice și anumiți candidați diferitelor clase de alegători. Efectul său (întrucît nu au fost stabilite alte cluburi sau comitete rivale de partida opusă) a fost, fără îndoială, de a-și răspîndi opiniile și, în special, de a concentra atenția opiniei publice asupra acestor opinii și, de asemenea, de a mări șansele candidaților pe care-i sprijinea, deși acele șanse au depins mult mai mult de sprijinirea lor personală de către guvern, decît de patronarea lor de clubul mai sus menționat ; dar prin aceasta nu s-a creat nici o agitație publică, nu s-a încălcat nici o lege, nu s-a susținut nici o idee care ar putea fi considerată că subminează principiile guvernului sau societății și, deci, conform cu vederile susținute de mine, influența pe care acest club a exercitat-o abia dacă este un motiv potrivit pentru o acuzație solemnă, deși ar putea să creeze regrete ; fac aluzie îndeosebi la aceste regrete pentru că, prin exagerarea importanței unor probleme, s-a diminuat, pe nedrept, importanța altora și, prin promisiunile făcute, s-a împiedicat Adunarea să-și exercite multe din îndatoririle pe care Comisia și Congresul aveau dreptul să le aștepte de la ea.

Totuși, mi s-a părut că argumentul domnului von Liechmann este de netăgăduit, anume : că Divanul, care a profitat de prima ocazie ca să aleagă persoanele cele mai bine cunoscute pentru opiniile lor democratice în funcțiile cele mai înalte, a arătat o evidentă aprobare a conduitei din trecut a acelor persoane și o înclinație fermă spre sentimentele și vederile lor : totuși, aceasta nu este întru totul nefiresc.

Divanul de aici este, într-adevăr, prin alcătuirea sa, ceea ce se poate, pe drept, numi o adunare cu un caracter democratic. O treime

https://biblioteca-digitala.ro

din el se compune din țărani sau persoane care dețin foarte mici porțiuni de pămînt și care sînt, prin obiceiuri, idei, educație și condiție de viață complet amestecate cu țăranii. O altă treime constă, în principal, dintr-o categorie inferioară de funcționari guvernamentali și negustori ; juriștii nu există ca o clasă ; medicii și marea clasă a comercianților sînt străini și înalta burghezie a orășenilor se consideră în rîndul moșierilor ; profesori, într-o țară fără universități, se poate spune că nu există. Preoții, de asemenea, dintre care cîțiva sînt în Divan, sînt aproape în totalitate proveniți din categoriile de jos și, fiind căsătoriți, trăiesc în mijlocul clasei lor și chiar se amestecă cu ea în cîrciumi, și în alte locuri publice de întîlnire. În sfîrșit, este drept, există ceea ce firmanul indică drept mari proprietari. Dar o persoană care are 1000 de fălci de pămînt este considerată că are numai o moșie modestă în acest principat și eligibilitatea unui proprietar de moșie, conform firmanului, constă din 300 fălci, adică o treime dintr-o moșie modestă și, de asemenea, mai puțin de jumătate dintr-o proprietate necesară ca o condiție minimă pentru un proprietar, care nu este mare boier, în adunările anterioare.

Și aceasta nu este tot. Cei din clasa avînd rangul, în firman, de mari proprietari trebuie să fie, de asemenea, și boieri sau fii de boieri. Dintre aceștia sînt trei clase :

mari boieri	78
boieri de rangul 2	366
boieri de rangul 3	2099

Se vede astfel că alegerile marilor proprietari sînt cu totul în mîinile acestei a treia clase de boieri, care nu are experiență politică, întrucît nu a putut să aibă decît posturile cele mai de jos din administrație și este, natural, opusă celorlalte două clase, care sînt, în general, numite din rangurile cele mai înalte ale societății și au ocupat toate funcțiile de conducere.

Este probabil că o adunare compusă astfel, trebuie să admitem, va fi foarte mult la bunul plac al domnului, întrucît cu greu se află în ea un om care să nu aibă de cerut ceva în schimbul a ceea ce poate da dar, dacă acel domn aderă la firman și nu exercită influența pe care o are, tendința firească a Adunării va fi în favoarea celor mai puțin bogați și a claselor mai puțin remarcabile ale societății și va alege drept conducători, aproape de la sine înțeles, oameni ce se disting prin vehemența și energia cu care au pledat cauza populară. De adăugat la aceasta că prințul A. Ghica este implicat în afaceri de rivalitate personală și de ostilitate față de marii boieri și de persoanele cele mai remarcabile din rangurile înalte, astfel că ridicarea acelor persoane, despre ale căror posturi în Adunare domnul von Liechmann ne-a atras atenția, nu poate să fie o chestiune care să ne surprindă.

Totuși, trebuie să se observe că acești domni au încercat să formeze în Divan o partidă a lor, la fel de ostilă prinților Știrbei, Bibescu și Ghica, în favoarea pretențiilor viitoare ale domnului Nicolae Golescu (actualul vice-președinte, unul dintre cei mai remarcabili dintre exilați și dintr-o familie nobilă, cu un caracter frumos și intenții cinstite, deși fără multă energie, abilitate sau reputație politică).

https://biblioteca-digitala.ro

Această împrejurare, împreună cu retragerea prințului Știrbei din Divan, care, brusc, după ce a ținut un discurs popular, s-a declarat bolnav și a plecat din țară, a făcut ca, recent, influența guvernului și a partizanilor săi să se exercite împotriva grupului de exilați, și, dacă guvernul persistă pe această cale și într-adevăr dorește să devină stăpîn pe Adunare, el va putea realiza aceasta, probabil chiar în ultima oră, în toate scopurile de partid și chiar pentru rezolvarea aproape a tuturor problemelor generale, deși conduita prințului Ghica este acum, fără îndoială, influențată de zvonurile care se răspîndesc, fără încetare, despre apropiata lui destituire.

Citirea diverselor procese-verbale a fost urmată de observațiile respective ale diferiților membri ai Comisiei și domnul Basily ne-a adus la cunoștință că intenționează ca la următoarea întrunire să ne prezinte punctele de vedere pe care și le-a format cu referire la comportamentul și dezbaterile recente ale celor două Divane.

Am onoarea... H. L. Bulwer

252

București, 2/14 noiembrie 1857.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Comunică conținutul depeșei confidențiale a contelui Buol către Liechmann în legătură cu problemele Principatelor Române. Își exprimă nemulțumirea față de propunerea ministrului austriac ca hotărîrea marilor puteri de a se opune Unirii sub un prinț străin să fie transmisă direct Divanurilor ad-hoc și nu prin intermediul Comisiei europene de informare. Amintește de insistența lui, în urmă cu șase luni, de a nu se da românilor speranțe ce nu pot fi realizate — ca Unirea sub un domnitor străin — considerînd că în prezent era prea tîrziu pentru a stăvili entuziasmul public.

Nr. 299 Bucharest, November 14, 1857

My Lord,

Mr. de Liehmann read me today a confidential despatch from Count Buol.

He sets out with objections against a separate and immediate consideration of the votes of the Divans already come to, and urges that these Assemblies should be allowed to complete their alloted task ; and that their wishes together with the report of the Commissioners should then be finally submitted to Congress, he adds however that in the meantime if the powers should agree amongst themselves against the idea of placing these Principalities under a Foreign Prince they should acquaint the Divans with this determination, but that this information should not be conveyed to the Divans through the Com-

https://biblioteca-digitala.ro

mission, since their instructions restrain them from allowing their opinions to become known at the seat of their deliberations.

It is a matter of comparative indifference, if the information in question is conveyed to the Divans, whether it is conveyed through the Caimakams or through the Commission; but it is not the first time that I have remarked that the conclusions of the cabinet of Vienna are not very logically deduced when they tend to abridge in any degree the power or lessen the consideration of the Commissioners for whatever other causes there may be for preventing our body from making the aforesaid communication, it can hardly be said that a decision come to by the respective Governments in Paris, London, Berlin, St. Petersburgh, Vienna, Turin and Constantinople in an opinion formed by the Commission at the place of their residence and that therefore they are prohibited from making it known.

In regard however to the communication advocated by Count Buol I entirely concur and indeed I have for the last six months urged the policy and morality of not exciting false notions in these countries and leading them to express on public questions enthusiastic hopes foredoomed not to be realised, and I only regret that the Austrian Government then hesitated as to adopting the course which it now proposes, when the greater part of the mischief and delusion I desired to prevent have been unfortunately produced.

I have the honor... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 57; P.R.O. London, F.O./vol. 1284, f. 234—236 v.

■

Nr. 299 București, 14 noiembrie 1857

Excelență,

Domnul von Liechmann mi-a citit azi o scrisoare confidențială de la contele Buol.

El începe cu obiecții contra unei analize separate și imediate a voturilor la care au ajuns deja Divanurile și susține că acestor adunări trebuie să li se permită să termine sarcinile încredințate lor și că dorințele lor, împreună cu raportul comisarilor, trebuie să fie în final prezentate Congresului; el adaugă, totuși, că, dacă între timp, puterile vor cădea de acord între ele contra ideii de a pune aceste principate sub un prinț străin ele vor trebui să informeze Divanurile de această hotărîre, dar că această informație nu trebuie transmisă Divanurilor prin comisie, întrucît instrucțiunile îi reține pe comisari de a face cunoscute opiniile lor la sediul deliberărilor.

Este o chestiune relativ lipsită de importanță dacă informația în cauză este transmisă Divanurilor fie prin caimacami, fie prin comisie, dar nu este prima oară cînd am remarcat că nu sînt deduse logic concluziile cabinetului de la Viena atunci cînd ei tind să reducă prin orice măsură puterea sau să micșoreze importanța comisarilor pentru oricare alte cauze care ar exista spre a împiedica corpul nostru ⟨diplo-

https://biblioteca-digitala.ro

matic) de a face comunicarea menționată mai sus ; nu prea se poate spune că o decizie venită de la guvernele din Paris, Londra, Berlin, St. Petersburg, Viena, Torino și Constantinopol este o opinie formată de comisie la locul de reședință și că, deci, ei sînt opriți să o facă cunoscută.

Totuși, cu privire la comunicarea susținută de contele Buol, sînt complet de acord și, într-adevăr, în ultimele șase luni am recomandat ca politica și etica să nu incite idei false în aceste țări și să le îndrumăm să nu manifeste asupra unor probleme publice unele speranțe entuziaste condamnate a nu se realiza, și regret numai că guvernul austriac a ezitat atunci să adopte calea pe care o propune acum, cînd, din nefericire, s-a produs partea cea mai mare a răului și dezamăgirii pe care am dorit să le împiedic.

Am onoarea... H. L. Bulwer

253

[Londra], 5/17 noiembrie 1857.
Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Guvernul britanic este de acord cu opiniile sale privind rolul Adunărilor ad-hoc și al Comisiei internaționale de informare. Necesitatea ca raportul comisiei să fie alcătuit în decurs de trei luni de la deschiderea lucrărilor Divanurilor.

Draft
No. 199 Foreign Office, November 17, 1857
Confidential

Seen by L(or)d Palmerston

Sir,

In replay to your Despatch No. 292 of the 6th Instant[1] I have to state that Her Majesty's Government concur with you in thinking that the views and capacity of the assembly elected should be tested to the utmost limits that the Firman allows ; and that there would be a general advantage, as the Commission was sent to the Principalities to report on their condition Moral, Material and Political, that the whole question of those Provinces should be decided when the report of the Commission is received.

Her Majesty's Government also concur with you in opinion that as the sitting of the Divans is not likely to last above three months from their commencement, the Report of the Commission ought to be drawn up by that time, and sooner if possible.

(Clarendon)

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1278, f. 178—178 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Ciornă
Nr. 199

Ministerul Afacerilor Externe
17 noiembrie 1857

Confidențial
Văzută de lordul Palmerston

Sir,

Ca răspuns la depeșa dv. nr. 292 din 6 curent[1] trebuie să declar că guvernul Maiestății sale este de acord cu dv., apreciind că punctele de vedere și competența adunării alese trebuie să fie puse la încercare pînă la limitele maxime pe care le permite firmanul și că va fi de un folos general — întrucît Comisia a fost trimisă în Principate să raporteze asupra stării lor morale, materiale și politice — ca întreaga problemă a acestor provincii să se hotărască atunci cînd se primește raportul Comisiei.

Guvernul Maiestății sale este, de asemenea, de acord cu dv., împărtășind opinia că, întrucît sesiunea Divanurilor, probabil, nu o să dureze peste trei luni de la începere, raportul Comisiei trebuie să fie redactat pînă atunci și chiar mai devreme, dacă este posibil.

⟨Clarendon⟩

[1] Vezi doc. 248.

254

[Londra], 6/18 noiembrie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Confirmă primirea telegramei cifrate din 12 noiembrie 1857 privind inoportunitatea supunerii, în acel moment, a voturilor Divanurilor ad-hoc pentru Unire, dezbaterilor Congresului de la Paris ; propunerile comisarului britanic în această problemă.

No. 202
Draft

Foreign Office, November 18, 1857

Sir,

I received from you on the 12th instant the following Telegram in cypher dated

Bucharest, Nov⟨embe⟩r 12.

„I am more and more of opinion that it would be inexpedient to submit the votes of the Divans on Union to the Congress at Paris and to leave the Divans sitting. Such a course would give the Divans an opportunity of protesting against the acts of the Congress and moreover the present Divans would be unfit to aid in preparing any constitution

https://biblioteca-digitala.ro

contrary to the principles already set forth by them. The proper course I feel confident is for the Commission to pursue its task unless either Divan declares itself incompetent to enter into the questions it is its duty to undertake, and in such a case I am of opinion that it should be taken at its word and at once dissolved or dismembered : this case will probably happen almost immediately with the Wallachian Divan".

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 54 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1278, f. 184—185 v.

■

Ciornă
Nr. 202

Ministerul Afacerilor Externe
18 noiembrie 1857

Sir,

Am primit de la dv., la 12 curent, următoarea telegramă cifrată datată Bucureşti, 12 noiembrie :

„Sînt de părere, din ce în ce mai mult, că ar fi inoportun să se prezinte voturile Divanurilor pentru unire Congresului de la Paris şi să se lase ca ele să-şi continue sesiunea. Un astfel de procedeu ar da acestora ocazia să protesteze contra actelor Congresului şi, în plus Divanurile actuale ar fi necorespunzătoare pentru a ajuta la pregătirea oricărei constituţii contrare principiilor deja prezentate de ele. Calea convenabilă ar fi, sînt sigur, să-şi urmeze Comisia îndatorirea sa, afară numai dacă nu-şi declară vreun Divan incompetenţa de a intra în problemele care sînt de datoria sa să le abordeze ; într-un astfel de caz, sînt de părere că acesta trebuie să fie crezut pe cuvînt şi dizolvat sau dezmembrat imediat ; acest caz se va întîmpla, probabil, aproape imediat cu Divanul din Valahia".

⟨Clarendon⟩

255

[Londra], 11/23 noiembrie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Anunţă primirea telegramei din 18 noiembrie prin care comunică adoptarea de către Adunarea ad-hoc a Ţării Româneşti a unui memorandum în sprijinul votului pentru Unire. Introducerea în acest memorandum a unui amendament prin care românii doreau Unirea numai sub un prinţ străin.

Draft
No. 205

Foreign Office, November 23, 1857

Sir,

I received from you on the 21st Instant the following telegram in cypher dated „Nov. 18 Private, My dear Lord, The Memorandum which

https://biblioteca-digitala.ro

is to accompany the preceding votes is this day voted. It is a somewhat bombastic document, but in one respect I think we have obtained all that you could have wished, a nephew of Prince Ghika having very skilfully contrived to insert a phrase implying that the Wallachians do not want Union unless under a Foreign Prince.

This paragraph passed at first unobserved, and subsequently for the sake of preserving the paper whole, it was consented to."

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 54; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1278, f. 190—190 v.

■

Ciornă
Nr. 205

Ministerul Afacerilor Externe
23 noiembrie 1857

Sir,

Am primit de la dv. la 21 curent următoarea telegramă particulară cifrată, datată 18 noiembrie.

„Excelenţă, Memorandumul care trebuie să însoţească voturile precedente a fost votat azi. Este un document oarecum bombastic, dar, într-o privinţă, cred că am obţinut tot ce am fi putut dori, un nepot al prinţului Ghica reuşind, foarte abil, să introducă o frază dînd să se înţeleagă că valahii nu doresc Unirea decît sub un prinţ străin.

Acest paragraf a trecut neobservat la început şi, ulterior, pentru a păstra complet documentul, s-a consimţit la el".

⟨Clarendon⟩

256

Iaşi, 16/28 noiembrie 1857.

S. Gardner către lord Clarendon: Trimite spre informare Buletinele şedinţelor Divanului ad-hoc; vizita lui Sadik bey, secretarul lui Savfet efendi, la Iaşi; corespondenţa consulului cu Henry L. Bulwer; sosirea lui Gr. Sturdza la Iaşi şi înscrierea lui pe lista candidaţilor; consideră Principatele surse de nelinişte pentru Imperiul Otoman în următorii ani.

No. 31
Diplomatic

Jassy, November 28, 1857

My Lord,

I have the honor to enclose the report of the Chancellor Dragoman of the late proceedings at the Divan ad hoc [1], and the publication in French of the Bulletin no. 2 [2]. The French publication of these Bulletins

https://biblioteca-digitala.ro

will be confined apparently to the proceedings from the opening of the Divan, to the vote of the deputies for the Union of the Principalities, and the ensuing measures will be published in the language of the Country. The Bulletin No. 6 has appeared in Moldavian. No doubt some secret Counsels direct these proceedings. There appears an „Entente Cordiale" in the Consulates of France, Prussia and Russia, and the Austrian Agency has its partisans of place and profit. I have seen little of my Colleagues lately. The Caimacam appears passive. He has however on the part of the Ministers whom he has dismissed an inimical spirit to encounter.

The Ottoman Secretary of Safvet Effendi is arrived from Bucharest at Jassy. I received his visit yesterday, and returned it without meeting him. I cannot report the objective of his Mission. There is always the formality of an aide de Camp in attendance on these personages, to report at Head Quarters what may transpire, which places them in some measure under surveillance.

I forward regularly my letters to Sir Henry Bulwer, with missives which are sent to me for transmission to him, at his request, and receive many from Bucharest, but I am utterly unacquainted with their contents. Mr. Mayers, a convert counsellor of Mr. Colquhoun, accompanied the Commissioner to Iassy, and corresponds as his Secretary. We are placed here, my Lord, on a singular Theatre, awaiting the denouement of the drama, and happy we shall be when the Curtain fall. Muklish pasha [3], the son of the former Hospodar Michael Stourdza, is in Iassy with his family, and will remain here for the present. His name is, in public opinion, included in the list of Candidates, with many others. The agitations arsing from the present state of things will leave their germ behind. These Countries for long succeeding years will be a source of uneasiness to Turkey. They will be the field as now of the foreign policies to act upon for their special views here, or objects elsewhere. To Your Lordship the observation is superfluous We trust that the bark, now driven by the winds and waves out of its course, may finally returs to its own tranquil and secure haven in safety. Your Lordship will be the pilot to weather the storm, with His Excellency Lord Stratford at Constantinople, whose prominence of mind and judgment has been guided by long experience. The personal acquaintance by Sir Henry L. Bulwer of these valuable Countries must have provided him with ample information for Her Majesty's Government.

I have the honor...

Samuel Gardner

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 61 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1292, f. 239—240.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 31 Iași, 28 noiembrie 1875

Diplomatic

Excelență,

Am onoarea a anexa raportul cancelarului dragoman asupra ultimelor lucrări ale Divanului ad-hoc [1] și Buletinul nr. 2 publicat în franceză [2]. Publicarea în franceză a acestor buletine se va limita, aparent, numai la lucrările de deschidere a Divanului pînă la votul deputaților pentru Unirea Principatelor, iar dezbaterile care urmează vor fi publicate în limba țării. Buletinul nr. 6 a apărut în limba română. Fără îndoială că unele consilii secrete dirijează aceste lucrări. O „Antantă Cordială" pare a exista între consulatele Franței, Prusiei și Rusiei, și agenția austriacă are partizanii săi în ce privește locul și profitul. În ultima vreme m-am văzut prea puțin cu colegii mei. Caimacamul pare a fi pasiv. A avut totuși de întîmpinat un spirit ostil din partea miniștrilor pe care i-a destituit.

Secretarul turc al lui Savfet efendi a sosit de la București la Iași. Ieri am primit vizita sa, pe care i-am întors-o, fără a-l putea întîlni; încît nu pot să raportez asupra obiectivului misiunii sale. Obligația unui aghiotant pe lîngă aceste persoane este de a raporta cartierului general tot ceea ce poate transpira, ceea ce îl pune, într-o oarecare măsură, sub supraveghere.

Expediez cu regularitate depeșele mele lui Sir Henry Bulwer, împreună cu scrisorile care-mi sînt trimise spre a-i fi transmise, la cererea sa, și primesc multe de la București, dar sînt cu totul neinformat despre conținutul lor. Domnul Mayers, un consilier nou inițiat al domnului Colquhoun, a întovărășit pe comisar la Iași și corespondează în calitate de secretar. Sîntem plasați aici, Excelență, ca la teatru, așteptînd desfășurarea dramei și fericiți cînd va cădea cortina. Muhlis pașa [3], fiul fostului prinț Mihail Sturdza, este la Iași cu familia și pentru moment va rămîne aici. Numele său, după opinia publică, este inclus pe lista candidaților, împreună cu multe altele. Agitațiile care iau naștere din prezenta stare de lucruri vor lăsa urme. Pentru mulți ani de aici înainte aceste țări vor fi surse de neliniște pentru Turcia. Ele vor fi, ca și acum, terenul politicii străine care acționează aici conform vederilor ei sau obiectivelor din afară. Pentru Excelența voastră această observație este de prisos. Avem încredere că barca, abătută din drumul său acum de vînturi și valuri, în cele din urmă se va putea întoarce în siguranță la un liman liniștit și sigur. Excelența voastră va fi pilotul care va stăpîni furtuna, împreună cu Excelența sa lordul Stratford de la Constantinopol, a cărui superioritate de spirit și judecată au fost ghidate de lunga sa experiență. Cunoașterea personală a acestor

https://biblioteca-digitala.ro

țări de valoare de către Sir Henry L. Bulwer i-a procurat, desigur, informații ample pentru guvernul Maiestății sale.

Am onoarea... Samuel Gardner

[1] În anexă se află raportul asupra ședinței a 10-a a Divanului ad-hoc din 21 noiembrie 1857; pentru amănunte vezi *Acte și documente*, vol. VI, partea I, Buc., 1896, p. 80—84.

[2] „Buletin des Séances du Divan ad-hoc de Moldavie", nr. 2 din 7/19 octombrie.

[3] Vezi nota 3 de la doc. 223.

257

[Londra], 25 noiembrie / 7 decembrie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Confirmă primirea depeșei în legătură cu observațiile exprimate asupra dizolvării Divanurilor ad-hoc.

Draft Foreign Office, December 7, 1857

No. 214.

Sir,

I received from you on the 4th Instant the following Telegram in cypher dated Bucharest December 3.

"Seeing Your Lordship and Count Walewski were very anxious to terminate the labours of the Divans as soon as possible, and that the long expected Wallachian Memorandum declared that the Divan for various reasons considered itself incompetent to proceed further its task until the decision of the Congress united it with that of Moldavia I deemed it better, instead of proposing the questions which I at first deemed expedient, to concur with Messrs Talleyrand and Liehmann in calling the attention of the Divan to the fact that the Firman enjoined it to revise generally the Reglement Organique informing it at the same time that the Congress would not meet until the Divans work should be completed, and went requesting therefore to know whether it considered that work to be now completed, or not. If the answer which is returned affords a fair right to say that the Divan declares it has finished its bussiness or gives us no expectation of procuring further advantage from it, then if you wish matters brought quickly to a close, it would I think be better to stop there. But if, on the contrary, the answer we expect which leaves the point at issue still open I should advise that the Commission agree on the most important questions and await the reply thereunto. Finally, as each Divan, or as the Commission declared one or other Divan no longer useful, Ottoman Government might prorogue it, and when Congress was on the point of meeting the two Divans could be simultaneously dissolved. Thus for the Divans would

https://biblioteca-digitala.ro

be at the call of the Commission till the last moment that the Treaty of Paris permits their existence, while they would not present the anomaly of being assembled without doing anything nor be allowed the privillege of proroging themselves which is perhaps hardly consistent with the limited powers vested in them".

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54; P. R. O. London, F. O. 78/vol. 1278, f. 210—211v.

■

Ciornă
Nr. 214

Ministerul Afacerilor Externe
7 decembrie 1857

Sir,

Am primit de la dv., la 4 curent, următoarea telegramă cifrată, datată București 3 decembrie:

„Văzînd că Excelența voastră și contele Walewski erați foarte doritori să se încheie lucrările Divanurilor cît mai curînd posibil și că atît de mult așteptatul memorandum din Valahia declara că Divanul, din diferite motive, se considera incompetent să-și continue sarcina pînă ce decizia Congresului nu-l va uni cu acel din Moldova, am considerat că este mai bine, în loc să propun întrebările pe care la început le-am crezut oportune, să fiu de acord cu domnii Talleyrand și Liechmann în a atrage atenția Divanului asupra faptului că firmanul prevede ca el să revizuiască în general Regulamentul organic, informîndu-l în același timp că, pînă ce lucrările Divanurilor nu vor fi încheiate, Congresul nu se va întruni, și am continuat, deci, cerînd să știu dacă considera că lucrările sînt acum încheiate sau nu. Dacă răspunsul dat permite, pe drept, să se spună că Divanul declară că și-a încheiat activitatea sau nu ne dă speranțe de a obține un folos din ea, atunci, dacă doriți ca lucrurile să ajungă repede la o încheiere, ar fi, cred eu, mai bine să ne oprim aici. Dar dacă, dimpotrivă, răspunsul pe care-l așteptăm lasă încă deschisă problema în dezbatere, aș recomanda ca, în acest caz, Comisia să fie de acord asupra celor mai importante probleme și să aștepte răspunsul după aceea. În final, întrucît fiecare Divan, sau Comisia ar declara că nu mai este util un Divan sau altul, guvernul otoman ar putea să-l amîne; și, cînd Congresul va fi pe punctul de a se întruni, cele două Divanuri pot fi simultan dizolvate. Astfel divanurile ar fi la dispoziția Comisiei pînă în ultimul moment în care Tratatul de la Paris permite existența lor; și cît timp nu vor prezenta anomalia de a se întruni fără să facă ceva, nici nu li se va acorda privilegiul de a se amîna singure, ceea ce ar fi prea puțin consecvent cu puterile limitate cu care sînt investite".

⟨Clarendon⟩

https://biblioteca-digitala.ro

[Londra], 27 noiembrie / 9 decembrie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Nu este de acord cu opiniile sale privind scopul convocării Divanurilor ad-hoc și al înființării Comisiei europene de informare de către Congresul de Pace de la Paris. Necesitatea respectării prevederilor Congresului în această privință.

Draft
No. 218 Foreign Office, December 9, 1857

Sir,

With reference to the third paragraph of Your Despatch No. 319 of the 23rd of November, I have to inform you that Her Majesty's Government are unable to concur in your view of the object for which the Divans were appointed.

By article 24 of the Treaty of Paris the Divans are called to express the wishes of the Population respecting the definitive organization of the Principalities, and by Article 27 it is laid down that the Commission has only a consultative character and that its opinions are to be reserved solely for the respective Governments. The Commission is to communicate with the Divans and to receive from them the views which may have been manifested upon Administrative and other reforms, but the Commission is never for a moment to lose sight of its true characetr which is that of being charged with the conduct of an impartial enquiry. No authority is given to the Commission to direct the proceedings or to terminate the existence of the Divans and Her Majesty's Gov⟨ernmen⟩t cannot sanction any such departure from the Provisions of the Treaty.

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P. R. O. London, F. O. 78/vol. 1278, f. 219—220.

■

Ciornă
Nr. 218 Ministerul Afacerilor Externe
9 decembrie 1857

Sir,

Cu referire la al treilea paragraf din raportul dv. nr. 319 din 23 noiembrie, trebuie să vă informez că guvernul Maiestății sale nu poate fi de acord cu punctul dv. de vedere asupra obiectivului pentru care au fost numite Divanurile.

Prin articolul 24 al Tratatului de la Paris, Divanurile sînt chemate să exprime dorințele populației referitoare la organizarea definitivă a Principatelor, iar prin articolul 27, se stabilește că respectiva Comisie are numai un caracter consultativ și că părerile sale trebuie să fie rezervate numai guvernelor respective. Comisia trebuie să comunice cu

https://biblioteca-digitala.ro

Divanurile și să primească punctele de vedere ce s-ar putea manifesta privind reformele administrative sau alte reforme, dar Comisia nu trebuie nici un moment să piardă din vedere adevăratul său caracter, care este acela de a fi însărcinată cu conducerea unei cercetări imparțiale. Nu se dă Comisiei nici o autoritate să conducă lucrările sau să pună capăt existenței Divanurilor și guvernul Maiestății sale nu poate sancționa nici o abatere de la prevederile Tratatului.

⟨Clarendon⟩

259

[Londra], 17/29 decembrie 1857.

Lord Clarendon către H. L. Bulwer : Confirmă primirea telegramei cifrate din 26 decembrie (st. n.) în legătură cu poziția Franței privind dizolvarea Divanurilor ad-hoc. Părerea comisarului britanic ca acestea să fie dizolvate cît mai curînd posibil.

Draft
No. 231

Foreign Office, December 29, 1857

Sir,

I received from you on the 26th Instant the following Telegram in cypher, dated Bucharest, December 26 :

"M. Thouvenel writes to M. Talleyrand claiming from Commission a declaration that the Divans ought to be dissolved, and asking whether the Commission recognizes the validity of the present adjournment of the Wallachian Divan. The Commission has at present no authority to make the declaration or recognition required which I understand Your Lordship to say in your No. 218 would be beyond its competence.

But I have told Mr. Alison my individual opinion that it would be advisable to dissolve the Divans as soon as possible. Although if they are to be dissolved together it will be necessary to wait till the Moldavian Divan has finished its labours."

⟨Clarendon⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 54 ; P. R. O. London, F. O. 78/vol. 1278, f. 247—247 v.

■

Ciornă
Nr. 231

Ministerul Afacerilor Externe
29 decembrie 1857

Sir,

Am primit de la dv. la 26 curent următoarea telegramă cifrată, datată București, 26 decembrie :

„Domnul Thouvenel scrie domnului Talleyrand pretinzînd de la Comisie o declarație că Divanurile trebuie să fie dizolvate și întreabă dacă Co-

https://biblioteca-digitala.ro

misia recunoaște validitatea amînării actuale a Divanului valah. Comisia nu are în prezent nici o autoritate să facă declarația sau recunoașterea cerută, despre care am înțeles că Excelența voastră a spus în adresa nr. 218 că ar fi în afara competenței sale.

Dar am arătat domnului Alison părerea mea personală că ar fi recomandabil să se dizolve Divanurile cît mai curînd posibil. Deși, dacă vor trebui dizolvate împreună, va fi necesar să se aștepte pînă ce Divanul moldovean își va fi terminat lucrările".

⟨Clarendon⟩

260

București, 21 decembrie 1857/2 ianuarie 1858.

H. L. Bulwer către Lord Clarendon : Caracterizarea foștilor domnitori B. Știrbei, Gh. Bibescu și Al. D. Ghica. Comentarii privind șansele fiecăruia de a fi reales.

No. 378
Private and
Confidential

Bucharest, January 2nd, 1858

My Lord,

It may be desirable that I should sketch, at this time, the leading characteristics of the two ex-hospodars, who have recently gone to Paris, as well as those of the Prince Alexander Ghica, who is now ruling here as Caimacam, and who may be considered as their most apparent, if not their most formidable rival.

Prince Stirbey (I write to Your Lordship in confidence) is, in appearance and manner somewhat of an Italian Prince, of the middle ages, as such may be seen on the stage in a melodramatic performance, abounding in manner and mystery, acting all his words, and intending at every phrase to make a remarkable impression.

Notwithstanding this defect, which is singular in a man who has spent the whole of his life in the practical management of public affairs ; he has considerable talents for business and is determined, energetic, and conversant with details, which he enters into with untiring energy and perseverance : — but avid of power, he is unscrupulous both in the means he would take for acquiring it, the means he would employ for keeping it, and the use he would make of it when attained.

His adherents are amongst the higher classes, and it must be said amongst those who have most ability ; few of their characters, however, are unstained, and the Prince is accused, not only of winking at but of encouraging their abuses ; since they thus fall more completely into his power, and, unable to be his critics, become his tools. In short, the Prince is hated, but feared, and would make a bad system last longer than most people ; but would also be likely to corrupt a good one.

Prince Bibesco is likewise rather singular, though very different in his appearance, being rendered remarkable by most singular eyes,

https://biblioteca-digitala.ro

which protrude at some distance from his head, and cannot be fixed. He is quiet however, and gentlemanlike in his manners, and possesses considerable facility in expressing himself. He is a man of more genius and imagination than Prince Stirbey, and also of a character more honorable, and it is said that his heart is generally governed by good impulses. His leading characteristic is his eloquence, by the exercise of which, he rose in the Assembly, during the former reign to the present Caimakam, to the highest place in public favor ; and, on the destitution of Prince Alexander Ghica as Hospodar, was at once elected by the country — (owing something to the support of Russia) to supply his place.

Personally this Prince is popular, but it is said that, though in some respects well qualified to be at the head of affairs, he is not a practical man of business, or capable of carrying out the plans which he conceives. He is likewise accused of want of firmness and his opponents make much of his having somewhat weakly and hastly thrown up the reins of Government in 1848, when it is said that the insurrection was contemptible, and that he had easily the power, if he had had the will, to put it down.

This last accusation, however, is one which applies to so many whose authority was at the period referred to more stable than that of the Prince, that the charge is hardly a grave and certainly not a peculiar one ; whilst it must be admitted that, up to a crisis which found most persons unprepared, he appeared pretty firmly established on the throne, and was beloved, even respected by the people.

I need hardly tell Your Lordship that Prince Bibesco and Prince Stirbey are brothers, and spring from a family of the second class in Little Wallachia. The eldest brother however (Prince Stirbey) was left the fortune and assumed the name of a connexion of his mother, whose family ranked much higher than his own ; a circumstance which accounts for the name he bears, and was also the commencement of the fortune he possesses.

Prince Bibesco on the other hand, by marrying a lady of the old and Princely House of Brancoveano, who succeeded subsequently to the great property of that family, elevated considerably his natural position, and became, in fortune and station, one of the most considerable persons in the country.

The two young men were both educated abroad, and were immediately taken up by General Kisseleff as amongst the Youth likely to play a considerable part in the country.

They rose rapidly under such protection to the higher employments of the state. The preference given to Prince Bibesco, however, when the selection for Hospodar took place, greatly irritated his elder brother, and it is only within the last six or seven weeks, that the two Princes have been so far reconciled as to meet as acquaintances — not having done so previously for years.

By divorcing from his first wife, who was attacked by mental alienation, Prince Bibesco lost a great portion of his property, and also some portion of his consideration. He is said, however, on this occasion to have acted with scrupulous integrity, and to have used none of the means, which power placed in his hands, for retaining any of the pro-

https://biblioteca-digitala.ro

perty which he received with the Princess ; a circumstance which in this Country is calculated to excite as much astonishment as admiration.

His credit nevertheless was, as I have shown, considerably impaired, not only by this divorce, but by a new marriage which immediately succeeded with the wife of the present Caimacam's brother, a lady of a remarkable beauty, who divorced from her husband for the purpose ; and it is a trait worth noticing in relation with the manners of this Country, that the bride's first husband (who took the affair very easily) rode as Spathar of Commander of the troops, by the side of the Princes carriage when he returned from the nuptial ceremony.

Prince Stirbey has several children, and his eldest son is an agreeable and accomplished young man, but somewhat conceited and very unpopular here.

The eldest son of Prince Bibesco has been created an Austrian Prince, and is in the Austrian Army, and he assumes the family name of Brancovano, the immense property and influence attached to which name he will inherit on his mother's death, having indeed already received a very considerable fortune, from, I believe, his grandmother.

He has had a good education and bears an excellent character. With respect to ability he is neither remarkable nor deficient, but is generally liked and is both gentlemanlike and unaffected.

I have heard that his second brother, who is in the French service, is a young man of great talent.

I shall now attempt a description of the Prince, who governs at this moment the Principality.

His family is undoubtedly the most illustrious of any in the Country. It is not however much above two hundred years that the first Ghica came to the Principalities from Albania. But the family was one of consideration in thier native land, and soon rose to the Hospodariat in both Principalities, having furnished ten or eleven Hospodars.

Prince Gregoire, the eldest brother of the present Caimakam, was reigning at the time the Russians entered these Countries in the war of 1828. Though requested to continue in his post, he unhesitatingly threw it up, and retired to his Country-House, where he was suffered to remain in quiet. He fell, however, into disgrace with the court of St. Petersburgh, which wished to get rid of the man, without quarrelling with the family : and consequently selected Prince Alexander who was then Spathar, for the first Prince under the Reglement Organique, the Office this time not being conferred by election, but by the choice of the Suzerain and protecting Court. It was no doubt supposed that the new Hospodar would be the complaisant Agent of the Government which had placed him in the eminent situation which he thus attained. But, Prince Ghica with apparently very simple and perhaps over civil manners has in reality an abundant stock of pride in his composition, and could neither stomach opposition from the Assembly, nor haughty and domineering airs from the Russian Consul, who assumed the position of being the real ruler of Wallachia. Thus a violent faction not unchecked by the policy of St. Petersburg grew up and increased, and the Prince was pretty clearly told he must adopt a new line, or not expect to die Hospodar.

https://biblioteca-digitala.ro

Relying partly on the law which gave him his power for life, a law which he thought the Russians would not willingly break through, as they were its authors, and also guided in some degree by resentment to some of his opponents, he overlooked the threats, and refused the various offers of compromise, which were indirectly made to him ; and as the Porte at that time had no will but that of the Czar, and thought it moreover less dangerous to break with one family, than with two thirds of the Boyarie, who were in direct opposition to its representative, Prince Alexander Ghika was deposed, under charges of the gravest nature which however no one believed.

He then went abroad, where he remained for a considerable period, only returning during the last two or three years of Prince Stirbey's reign.

He possesses a high character for integrity, but is said to be much under the influence of his family, some members of which are accused of being less scrupulous than its chief.

It is fair to say that his intentions, or what may be called first impulses, are always honest and patriotic, but consideration usually seems to introduce a sort of craft or scheming into his mode of looking at affairs, as well as into his mode of dealing with them.

Nevertheless, his good qualities prevail greatly in public estimation, although he is less popular than he was on his first entering a second time into Office, partly because he has not been able to give places and gratifications to everyone who wanted them.

The people generally love and respect him and the more so perhaps because they are led to imagine from the violence of his many opponents amongst the higher classes, that he is the enemy of the abuses which these classes are prone to commit with regrettable impunity.

Illustrious by birth, and accustomed to greatness from his youth, he has none of the Official airs of greatness ; and one sees at once that he is born a "grand seigneur" and that his manners are those which he has constantly had, and not those which he has clothed himself with, as the sudden consequence of unexpected elevation. He has also from long habit a knowledge of the routine of business ; that is, he knows perfectly what ought to be done, and has a desire that it should be done, but he is incapable of entering into the details of affairs, and is too apt to consider, when he has told a corrupt and incapable man the duty he has to perform, that, that duty will be performed. He seems likewise (at present at all events) too much disposed to consider, that by putting men of consideration or ability into office, he will create formidable rivals rather than useful subordinates — hence the administration has been suffered to fall into very incapable hands, and has become proportionately disorganized and confused ; the whole conduct of it falling practically under the guidance of a young man, Mr. George Ghica, the Prince's nephew, who has certainly remarkable powers of application, and also considerable talents, but who is very young, very inexperienced, and somewhat self-opinionated, as well as violent in the extreme against the persons and parties, by whom his uncle has been at any time opposed.

https://biblioteca-digitala.ro

I have only to add that, though perhaps possessed of no extraordinary devotion, either to the Porte or to St. Petersburgh, Prince Ghica has rather Turkish than Russian tendencies, the fact of his dethronement weighing with him more than that of his original elevation.

In recent circumstances a predominating hatred of the Princes Stirbey and Bibesco, and the determination to exclude them and their adherents from the Divan, has no doubt influenced the Caimacam's conduct, and led to his Government having countenanced, if not actually supported, the election of some of the most turbulent members. During the latter sittings his adherents, however, have been the leading members of the more conservative portion of the assembly.

Finally, if an unpopular system has to be supported by force, Prince Stirbey would be the man most capable of supporting it.

If a popular Government is established without any great difficulties to contend against, Prince Bibesco is the man who would make its popularity most apparent, and give to it the greatest effect.

If a disappointment has to be softened, and a Government containing less of the elements of intrinsic popularity than would be desired, has to be excused and maintained, with real and apparent negligence in some respects but with considerable adroitness in others, Prince Ghica is the person best qualified for such a task, and under institutions which would force him to choose capable men for Office, who as Ministers would in some way be personally responsible for their conduct, his Government would not be upon the whole a bad one.

I have only here spoken of these three Princes ; partly because they are the most prominent features in the present scene, and partly because the maintenance of either Princes Bibesco or Ghica both having been once named for life, would offer a sort of pretext for getting rid, for the time at least of the difficulty which might now result from either a direct election or a nomination by the Porte ; were it not for these considerations, I should name many others among the younger men as perhaps more fitting Candidates for this Principality. At some future opportunity I may speak of these and also of Moldavia.

I have the honor...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 62 ; P. R. O., London, F. O. 78/vol. 1074, f. 19—35.

■

Nr. 378
Particulară și
confidențială

București, 2 ianuarie 1858

Excelență,

Ar fi de dorit să prezint succint în acest moment caracteristicile principale ale celor doi foști domnitori, plecați recent la Paris, precum și acelea ale prințului Alexandru Ghica, care guvernează acum aici, fiind caimacam, și care poate fi considerat ca cel mai evident, dacă nu cel mai formidabil rival al lor.

https://biblioteca-digitala.ro

Prințul Știrbei (scriu Excelenței voastre în mod confidențial) este ca înfățișare și ca maniere în genul unui prinț italian din evul mediu, așa cum poate fi văzut pe scenă într-un spectacol melodramatic, care abundă în maniere și mister, declamîndu-și toate vorbele și intenționînd ca fiecare frază să facă o impresie remarcabilă.

În ciuda acestui defect, ce este neobișnuit la un om care și-a petrecut toată viața în conducerea practică a treburilor publice, el are un talent considerabil pentru afaceri și este hotărît, energic și familiarizat cu detaliile, la care ia parte cu o enegie și perseverență neobosite — dar, avid de putere, el este fără scrupule, atît în mijloacele folosite pentru a o obține, cît și în mijloacele pe care le-ar utiliza pentru a o menține, precum și în modul în care o va folosi atunci cînd a obținut-o.

Partizanii săi sînt din clasele superioare și, trebuie spus, sînt printre cei mai abili ; totuși, puțini dintre ei au un caracter nepătat și prințul este acuzat nu numai de a închide ochii la abuzurile lor, ci chiar de a le încuraja, pentru că astfel ei sînt încă mai deplin în puterea sa, sînt incapabili să-l critice și îi devin unelte. Pe scurt, prințul este urît, dar temut și ar face ca un sistem rău să dureze mai mult timp decît ar face-o mulți alții și probabil că ar corupe și un sistem bun.

Prințul Bibescu este, de asemenea, mai degrabă bizar, deși foarte diferit ca înfățișare, făcîndu-se remarcabil prin ochii săi foarte ciudați, care sînt proeminenți, ieșiți din orbite și mobili. Totuși, este liniștit și manierat și are o ușurință considerabilă în exprimare. El este un om cu mai mult spirit și imaginație decît prințul Știrbei și, de asemenea, cu un caracter mai onorabil și se spune că, în general, inima sa este stăpînită de porniri bune. Caracteristica sa principală este elocința, prin exercitarea căreia s-a remarcat în Adunare, în timpul fostei domnii a actualului caimacam, și a cîștigat cel mai mult favoarea publicului și, la destituirea prințului Alexandru Ghica ca domn, a fost imediat ales de țară (datorînd ceva și sprijinului Rusiei), oferindu-i-se tronul.

Personal, acest prinț este popular, dar se spune că, deși în unele privințe este bine pregătit ca să fie în capul treburilor, nu este totuși un om de afaceri practic sau capabil să realizeze planurile pe care le concepe. El este acuzat, de asemenea, de lipsă de fermitate și adversarii săi fac mare caz că la 1848 a abandonat, din slăbiciune și cu grabă, frînele guvernului, cînd se spunea că revoluția era de disprețuit și că ar fi avut ușor puterea, dacă ar fi avut și voința să o înăbușe.

Totuși, acuzația aceasta din urmă este una care se aplică la atîția, a căror autoritate în perioada menționată era mai stabilă decît aceea a prințului, încît vina abia dacă este una gravă și, desigur, nu este una deosebită, deși trebuie să se admită că, pînă la criza care i-a găsit pe mulți nepregătiți, el părea să fie destul de ferm stabilit pe tron și era iubit și chiar respectat de popor.

Abia dacă mai este nevoie să spun Excelenței voastre că prințul Bibescu și prințul Știrbei sînt frați și că provin dintr-o familie de rangul al doilea din mica Valahie. Totuși, fratele mai mare (prințul Știrbei) a moștenit averea și și-a luat numele unei rude de a mamei sale, a cărei familie este de rang mult mai înalt decît a sa proprie, o împrejurare care explică numele ce-l poartă și a stat, de asemenea, la originea averii pe care o are.

https://biblioteca-digitala.ro

Pe de altă parte, prințul Bibescu, căsătorindu-se cu o doamnă din vechea casă princiară Brîncoveanu, care a moștenit ulterior marea proprietate a acelei familii, și-a ridicat considerabil poziția sa originară și a devenit, ca avere și rang, una dintre persoanele cele mai importante din țară.

Cei doi tineri au fost educați în străinătate și au fost imediat luați sub ocrotire de generalul Kiselev, ca făcînd parte din tineretul care promitea să joace un rol important în țară.

Sub o astfel de protecție ei s-au ridicat repede pînă la funcții înalte în stat; totuși, preferința acordată prințului Bibescu, atunci cînd a avut loc alegerea de domn, a iritat mult pe fratele său mai mare, și numai în ultimele șase sau șapte săptămîni cei doi prinți s-au împăcat atît cît să se întîlnească ca niște cunoștințe — ceea ce nu li se mai întîmplase de mulți ani.

Divorțînd de prima sa soție, care a fost lovită de alienare mintală, prințul Bibescu și-a pierdut o mare parte din proprietate și, de asemenea, o mare parte din stimă. Se spune, totuși, că în această ocazie a acționat cu o integritate scrupuloasă și că nu a folosit nici unul dintre mijloacele pe care puterea i le-a dat pentru a reține vreuna din proprietățile primite o dată cu prințesa, o împrejurare care, în această țară, a avut ca efect să stîrnească tot atîta mirare, cîtă admirație.

Cu toate acestea, autoritatea sa, după cum am arătat, a fost considerabil diminuată, nu numai prin acest divorț, ci și printr-o nouă căsătorie, ce a urmat imediat, cu soția fratelui actualului caimacam, o doamnă de o remarcabilă frumusețe, care a divorțat de soțul ei în acest scop, și, în legătură cu obiceiurile din această țară, merită să se dea atenție faptului că primul soț al miresei (un om care a luat lucrurile foarte ușor) a însoțit călare caleașca princiară cînd s-au întors de la ceremonia nupțială în calitatea sa de spătar sau comandant al trupelor.

Prințul Știrbei are mai mulți copii și fiul său cel mai mare este un tînăr agreabil și binecrescut, dar întrucîtva îngîmfat și foarte nepopular aici.

Fiul cel mai mare al prințului Bibescu a fost investit cu titlul de prinț austriac și este în armata austriacă, asumîndu-și numele de familie de Brîncoveanu, proprietatea imensă și influența legată de acest nume, le va moșteni la moartea mamei sale, avînd, de fapt, deja o avere considerabilă, primită, cred, de la bunica sa.

El a primit o educație bună și are o fire excelentă. Referitor la talentul său, el nici nu se remarcă, nici nu este lipsit de talent, dar este, în general, simpatizat și este manierat și neafectat.

Am auzit că al doilea frate al său, care este în armata franceză, este un tînăr plin de talent.

Acum voi încerca o descriere a prințului care guvernează în acest moment principatul.

Fără îndoială, familia sa este cea mai ilustră din toate în țară. Totuși, nu au trecut mai mult de două sute de ani de cînd primul Ghica a venit în principate din Albania. Era de familie de vază în țara de baștină și s-a ridicat curînd la domnie în ambele principate, avînd ⟨urmași⟩ zece sau unsprezece domnitori.

https://biblioteca-digitala.ro

Prințul Grigore, fratele mai mare al actualului Caimacam, domnea în momentul cînd rușii au intrat în aceste țări în războiul de la 1828. Deși i s-a cerut să rămînă în postul său, el a renunțat fără să ezite și s-a retras la conacul său de la țară, unde i s-a permis să stea liniștit. Totuși, el a căzut în disgrația curții de la St. Petesburg, care dorea să scape de el fără să se certe cu familia lui și, în consecință, aceasta a ales pe prințul Alexandru, atunci spătar, ca primul domn sub Regulamentul organic : funcția nefiind atunci conferită prin alegere, ci domnul fiind alesul suzeranului și al curții protectoare. S-a presupus, fără îndoială, că noul domn va fi agentul curtenilor al guvernului care l-a pus în funcția de vază la care a ajuns astfel. Dar prințul Ghica, cu maniere aparent foarte simple și poate prea politicoase, în realitate, este din fire extrem de mîndru și nu putea să suporte opoziția din partea Adunării și nici aerele arogante și dominatoare ale consulului rus, care își asumase poziția de a fi adevăratul conducător al Valahiei. Astfel s-a format și a luat amploare o aprigă dezbinare, care a fost încurajată de politica St. Petersburg-ului, iar domnului i s-a spus foarte clar că trebuie să adopte o linie nouă de conduită, sau să nu se aștepte să fie domn pînă la moarte.

Bazîndu-se în parte pe legea care-i dădea puterea pe viață, o lege pe care, credea el, rușii nu o vor încălca de bunăvoie, întrucît erau autorii ei și, de asemenea, ghidat într-o oarecare măsură de resentimentul față de unii dintre adversarii săi, el a trecut cu vederea aceste amenințări și a refuzat diferite oferte de compromis care i-au fost făcute indirect și, întrucît în acel moment Poarta nu avea altă dorință decît cea a țarului și considera, de altfel, că este mai puțin periculos să o rupă cu o familie, decît cu două treimi dintre boieri, care erau adversari direcți ai reprezentantului ei, Domnul Alexandru Ghica a fost detronat sub acuzații dintre cele mai grave, pe care, totuși, nimeni nu le credea.

Atunci el a plecat în străinătate unde a rămas pentru o perioadă de timp considerabilă, întorcîndu-se numai în timpul ultimilor doi sau trei ani ai domniei prințului Știrbei.

El are reputația unui om cu caracter integru, dar se spune că este mult influențat de familia sa, din care unii membri sînt acuzați a fi mai puțin scrupuloși decît șeful lor.

Se poate spune, pe drept, că intențiile sale, sau ceea ce se poate numi primele porniri, sînt întotdeauna cinstite și patriotice, dar, de obicei, aprecierea sa pare să aducă o nuanță de șiretenie sau urzeală în modul său de a privi lucrurile, ca și în modul său de a le trata.

Cu toate acestea, calitățile sale s-au impus foarte mult în stima publică, deși este mai puțin popular decît era la începutul intrării sale pentru a doua oară în funcție, în parte și pentru că n-a putut să acorde funcții și gratificații la toți care doreau aceasta.

În general, poporul îl iubește și îl respectă, poate cu atît mai mult cu cît oamenii își imaginează, după violența multora din adversarii săi din clasele înalte, că este inamicul abuzurilor pe care aceste clase sînt înclinate să le comită cu o regretabilă impunitate.

Ilustru prin naștere și obișnuit cu măririle din tinerețe, el nu are nici unul din aerele oficiale de mărire și se vede imediat că este născut „mare senior" și că manierele sale sînt acelea pe care le-a avut tot tim-

https://biblioteca-digitala.ro

pul şi nu acelea cu care s-a înveşmîntat, ca o consecinţă bruscă a unei înălţări neaşteptate. De asemenea, el are obişnuinţa îndelungată a rutinei afacerilor, adică, el ştie perfect ce trebuie făcut şi doreşte să fie făcut, dar este incapabil să pătrundă în detaliile lucrurilor şi dispus să creadă că, atunci cînd a încredinţat unui om corupt şi incapabil sarcina pe care o are de executat, acea sarcină va fi executată. De asemenea, el pare (acum, în orice caz) a fi prea dispus să creadă că, numind în slujbe oameni respectabili sau capabili, şi-ar crea mai degrabă rivali de temut, decît subordonaţi utili — prin urmare administraţia a fost lăsată să cadă pe mîini foarte incapabile şi a devenit dezorganizată şi încurcată, întreaga ei conducere intrînd, practic, sub autoritatea unui tînăr, domnul George Ghica, nepotul prinţului, care are, fără îndoială, o putere remarcabilă de a se adapta şi, de asemenea, calităţi considerabile, dar este foarte tînăr, total lipsit de experienţă şi, întrucîtva, înfumurat (sigur de părerile sale), precum şi extrem de violent contra persoanelor sau partidelor cu care unchiul său a fost vreodată în opoziţie. Trebuie numai să adaug că, deşi poate că nu este extraordinar de devotat nici Porţii, nici Petersburgului, prinţul Ghica are mai degrabă simpatii turceşti, decît ruseşti, faptul detronării sale cîntărind la el mai mult decît acela al înălţării sale iniţiale.

În împrejurările actuale, ura predominantă a prinţilor Ştirbei şi Bibescu şi hotărîrea de a-i exclude pe ei şi pe partizanii lor din Divan, fără îndoială au influenţat conduita caimacamului şi au dus la faptul că guvernul său a încurajat, dacă nu a sprijinit de fapt, alegerea unora dintre cei mai turbulenţi membri. În timpul ultimelor şedinţe, totuşi, partizanii săi au fost membrii principali ai părţii mai conservatoare a Adunării.

În cele din urmă, dacă un sistem nepopular trebuie să fie sprijinit cu forţa, prinţul Ştirbei ar fi omul cel mai capabil să-l sprijine.

Dacă se stabileşte un guvern popular fără mari dificultăţi de luptat împotrivă, prinţul Bibescu este omul care şi-ar face şi mai evidentă popularitatea şi şi-ar mări foarte mult influenţa.

Dacă trebuie să se atenueze o dezamăgire şi trebuie să fie scuzat şi menţinut un guvern care conţine mai puţini factori cu popularitate intrinsecă decît ar fi de dorit, cu o reală şi aparentă neglijenţă în unele privinţe, dar cu o isteţime considerabilă în altele, prinţul Ghica este persoana cea mai indicată pentru o astfel de sarcină ; şi avînd instituţii care l-ar obliga să aleagă oameni capabili în funcţia de miniştri, care ar deveni în mod personal responsabili de conduita lor, guvernul său în ansamblu nu ar fi unul rău.

Am vorbit aici numai despre aceşti trei prinţi, în parte pentru că sînt personajele cele mai proeminente ale scenei actuale şi în parte pentru că menţinerea, fie a prinţului Bibescu, fie a prinţului Ghica, care au fost amîndoi numiţi odinioară pe viaţă, ar oferi un fel de pretext de a scăpa, pentru moment, cel puţin, de dificultatea ce ar putea acum să rezulte dintr-o alegere directă sau o numire de la Poartă ; dacă nu ar fi aceste consideraţii, aş numi mulţi alţii, dintre tineri şi poate mai potriviţi drept candidaţi pentru acest principat. Cu o ocazie viitoare voi vorbi despre aceştia şi, de asemenea, despre Moldova.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

București, 21 decembrie 1857/2 ianuarie 1858.

H. L. Bulwer către Lord Clarendon: Despre cele două depeșe trimise de Poartă comisarului ei în Comisia europeană de informare a puterilor. Nemulțumirea guvernului otoman în legătură cu atitudinea comisiei față de adunările ad-hoc. Comentarii privind lipsa de autoritate a comisarilor și necesitatea investirii lor cu noi atribuții.

No 379 Bucharest, January 2, 1858

My Lord,

At a meeting of the Commission which took place the day before yesterday, the Turkish Commissioner read two despatches which he had received from the Porte. The first despatch which was officially communicated was a requisition, asking the Commission to state collectively and officially whether the legal existence of one or both divans was considered by the Commission as having legally terminated.

The second which was merely communicated to us privately and unofficially was more or less a sort of reproof delivered against the Commission for having allowed the Wallachian Divan to discontinue its sittings on the plea of the Christmas holidays.

The second, which was merely communicated to us privately and unofficially, was more or less a sort of reproof delivered against the charge of stating when the Divan's existence should be closed and also what should be the course that while existing they should pursue; but for this duty to be executed by the Commission, it must be confided to the Commission, and it has not been so confided; and when I suggested this point to Your Lordship, and required Your Lordship's opinion as to whether new powers should be vested in the Commissioners in consequence of new circumstances, Your Lordship was against any increase being given to the original functions of the Commission. I therefore beg respectfully to protest against either the Porte, or the Representatives at Constantinople requesting the Commission to declare officially and collectively what it has no business to declare in its collective and official capacity.

With respect to the second despatch to which I have referred, and which bears a different character inasmuch as it was communicated to us in a different manner, I shall merely express my surprise at the Porte, or Representatives having expected from the Commission that it should without special or positive instructions have attempted to control an assembly the creation and existence of which are without such special instructions, independent of it.

The opinion, which I state to Your Lordship, I stated in the Commission, and they were entirely concurred in by all the Commissioners, except the Russian Commissioner, who made some reserve,

https://biblioteca-digitala.ro

the object and purport of which I cannot now, and could not at the time understand. Having however thus clearly and (according to my judgment) justly defined the precise position in which the Commission was placed, I invited the Commissioners to agree in expressing collectively the opinion that the Divan in Wallachia was no longer useful, adding thereto the individual opinion of the different Commissioners, that, that Divan might now be opportunely dissolved. The Commission here agreed again with me, and the Turkish Commissioner was empowered to communicate by telegraph to his Government, the result of the Conference. I need hardly observe that nothing could have been more unwise, or more contrary to the spirit of the instructions which I have received from Your Lordship than for the Commission to have entered into any controversy with the Divan as to its adjourning for a limited period, inasmuch as that such a controversy unsustained by any clear and legitimate authority on the part of the Commission would have lowered its character without increasing its power, and have led to a useless prolongation of this Assembly which was precisely what the Powers at Paris were most anxious to avoid.

I have the honor...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 62; P. R. O., London, F. O. 78/1374, f. 37—40.

■

Nr. 379 București, 2 ianuarie 1858

Excelenţă,

La şedinţa comisiei ce a avut loc alaltăieri, comisarul turc a citit două depeşe pe care le-a primit de la Poartă. Prima depeşă, comunicată oficial, era o solicitare care cerea comisiei să declare în colectiv şi oficial dacă misiunea legală a unuia sau a ambelor Divane era considerată de comisie ca fiind în mod legal încheiată.

A doua, care ne-a fost comunicată simplu, în mod confidenţial şi neoficial, era, mai mult sau mai puţin, un fel de reproş adus comisiei de a fi permis Divanului din Valahia să-şi întrerupă şedinţele sub pretextul sărbătorilor Crăciunului.

Excelenţa voastră ştie foarte bine că nu mă sustrag de la răspundere şi aş fi absolut dispus să iau asupra mea sarcina de a hotărî cînd trebuie încheiată misiunea Divanului şi, de asemenea, care trebuie să fie calea ce trebuie urmată, atunci cînd el funcţionează; dar, pentru ca această îndatorire să fie executată de comisie, trebuie să fie încredinţată comisiei, ori ea nu i-a fost astfel încredinţată şi, atunci cînd am sugerat această problemă Excelenţei voastre şi am cerut opinia Excelenţei voastre dacă nu ar trebui acordate noi puteri comisarilor ca urmare a noilor împrejurări, Excelenţa voastră a fost împotrivă să se acorde o lărgire a atribuţiilor iniţiale ale comisiei. În consecinţă, vă rog respectuos să protestaţi, fie la Poartă, fie la reprezentanţii de la Constantinopol, rugînd comisia să declare oficial şi în colectiv ceea ce nu este îndatorirea ei să declare în calitatea ei colectivă şi oficială.

https://biblioteca-digitala.ro

În ce privește a doua depeșă la care m-am referit și care are un caracter diferit, deoarece ne-a fost comunicată într-un mod diferit, îmi voi exprima pur și simplu surpriza că Poarta sau reprezentanții s-au așteptat de la comisie ca, fără instrucțiuni speciale sau absolute, să încerce să controleze o adunare a cărei formare și existență sînt, fără asemenea instrucțiuni speciale, independente de ea.

Părerea pe care o exprim Excelenței voastre, am exprimat-o și în comisie și toți comisarii au fost cu totul de acord, în afară de comisarul Rusiei, care a avut o oarecare rezervă, al cărei obiectiv și semnificație nu le înțeleg acum și nici nu am putut să le înțeleg la timpul respectiv. Totuși, definind atît de clar și just (după părerea mea) poziția precisă în care comisia a fost pusă, am invitat pe comisari să fie de acord în a exprima colectiv părerea că Divanul din Valahia nu mai era util, adăugînd la aceasta că, după părerea personală a diferiților comisari, acel Divan poate acum să fie dizolvat în mod oportun. Aici, comisia a fost din nou de acord cu mine și comisarul turc a fost delegat să comunice telegrafic guvernului său rezultatul conferinței. Abia dacă mai este nevoie să observ că nimic nu ar fi fost mai nechibzuit și mai contrar spiritului instrucțiunilor primite de la Excelența voastră, decît ca să fi intrat comisia în vreo controversă cu Divanul, referitoare la amînarea lui pentru o perioadă limitată, avînd în vedere că o astfel de controversă, nesprijinită de o autoritate clară și legitimă din partea comisiei, i-ar fi redus reputația, fără să-i mărească puterea și ar fi dus la o prelungire inutilă a acestei adunări, ceea ce era exact ceea ce doreau să evite cel mai mult puterile ⟨semnatare ale tratatului⟩ de la Paris.

Am onoarea... H. L. Bulwer

262

București, 21 decembrie 1857/2 ianuarie 1858.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Anunță plecarea lui N. Golescu și D. Brătianu la Paris și Londra ca reprezentanți ai Partidei Naționale ; din Moldova se pregătesc să plece, în același scop și cu aceeași destinație, M. Kogălniceanu și D. Ralet ; caracterizarea acestora. Scrisoarea de recomandare dată lui N. Golescu pentru Londra.

No 380
Private and
Confidential

Bucharest, January 2, 1858

My Lord,

Mr. Nicholas Golesco Vice President of the Divan ad-hoc, and Mr. Demetrie Bratiano have gone as Representatives of the National party in Wallachia, to London and Paris : and Mr. Kogalnichano and Mr. Raletti are, I understand, to proceed in the same character to the same destination from Moldavia, the expenses of these gentlemen being

https://biblioteca-digitala.ro

defrayed by a subscription which in this Principality at least has been pretty general.

Mr. Golesco belongs to one of the old and principal Boyar families, which has however lately fallen somewhat from the high position it formerly held. He is a person of gentleman like bearing and fair education with I believe good and patriotic intentions, but without any great ability or strength of character, and is considered a mere tool in the hands of others more violent and less well-intentioned than himself.

Mr. Demetrie Bratiano, already personally known to Your Lordship and who has resided some time in England, has remarkably plausible manners, and gives one by no means the idea, judging him simply from his conversation, of being so dangerous or so intriguing as even his own party acknowledge him to be, and as the position which he has held as Secretary to Segnior Mazzini may fairly induce one to suppose that he is. In public estimation here indeed he is held to have been the principal promoter of whatever the Wallachian Divan has done in disregard of the intentions of the Congress and in support of the present exaggerated pretensions of the Principalities, and it is said that, in playing this part, he is less guided by any desire to be useful to his own country than to win favour amongst that hand of European politicians who are looking to a general overthrow of existing institutions at the era at which their abilities will come into play, and their authority be established.

Mr. Kogalnichano is a man of talent and information, who has written a history of Wallachia of some merit, and has also paid considerable attention to the condition of his own Principality. He is however one of those politicians who have adopted as universally practicable those general theories of Government which have found favour since the revolution of 1789 with the literary class of French politicians, and which have proved in practice universally unsuccessful; a very extensive suffrage, one single Representative Assembly of a very popular character, and other analogous institutions form the ground work of the Government he would give to the Principalities, and to every other country, whatever its wants, education or previous habits.

Mr. Raletti is more of a practical man and a party politician than his colleague. He filled a considerable situation in the Government of Prince Grégoire Ghica, and on losing his position when that Hospodar was replaced in Moldavia by the Caimacam Balsch, became as opposed to those who then entered office, a leading member of the soi-disant National party. He is considered as a man of business and respectability, but does not any more than Mr. Kogalnichano belong to a family of the highest rank: altho' he himself enjoys the title of Grand Boyard, in consequence of the post he formerly held.

I gave Mr. Nicholas Golesco a letter to Your Lordship, since, as he is a well-meaning man, I thought it not undesirable Your Lordship should see him: the more especially as he is the candidate whom the ultra-liberal party put forward here for the Hospodariate should the two Principalities remain separate, and the choice of the Hospodar be decided by election.

https://biblioteca-digitala.ro

It is said that this gentleman have been warmly counselled by Prince Napoleon Bonaparte to undertake their present journey, and I have also been assured by a high and competent authority that the French Government itself indirectly intimated to them that their presence would be desirable in Paris, but that they should not come in any official character.

I have the honor...

H. L. Bulwer

P.S. I now understand that M. Negri, and not M. Raletti is to be sent from Moldavia to Paris. Mr. Negri is one of the liberal unionist party most considered, and is a half brother of Princes Vogorides. His opinions are however extreme, and he is supposed to have Russian tendencies. Mr. Negri is the Vice President of the Moldavian Divan.

H. L. B.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 62; P. R. O., London, F. O. 78/vol. 1374, f. 41—44 v.

■

Nr. 380 București, 2 ianuarie 1858
Particulară și
confidențială

Excelență,

Domnul Nicolae Golescu, vicepreședinte al Divanului ad-hoc și domnul Dumitru Brătianu au plecat la Londra și la Paris ca reprezentanți ai partidei naționale din Valahia, iar domnul Kogălniceanu și domnul Ralet, după cîte știu, trebuie să plece în aceeași calitate spre aceeași destinație, din Moldova, cheltuielile acestor persoane fiind acoperite de o subscripție care, cel puțin în acest principat, a fost aproape generală.

Domnul Golescu aparține uneia dintre cele mai vechi și importante familii boierești, care totuși, în ultima vreme, a decăzut întrucîtva din înalta poziție pe care o deținea mai înainte. El este o persoană manierată și cu educație corectă, avînd, cred eu, intenții bune și patriotice, dar fără un mare talent sau tărie de caracter și este considerat pur și simplu ca o unealtă în mîinile celorlalți, mai violenți și mai puțin bine intenționați decît el.

Domnul Dumitru Brătianu, deja cunoscut personal de Excelența voastră și care a stat cîtva timp în Anglia, are maniere extraordinar de înșelătoare și, în nici un caz, nu dă cuiva impresia, judecîndu-l numai după conversația sa, că ar fi atît de periculos sau atît de intrigant cît însuși partidul său recunoaște că este și cît poziția pe care a deținut-o ca secretar al domnului Mazzini ar putea face pe cineva să presupună în mod nepărtinitor că este. În aprecierea publică de aici, el este considerat într-adevăr a fi fost promotorul principal a tot ceea ce Divanul din Valahia a făcut, desconsiderînd intențiile Congresului și sprijinind

https://biblioteca-digitala.ro

actualele pretenţii exagerate ale Principatelor şi, se spune că, jucînd acest rol, el este mai puţin călăuzit de dorinţa de a fi folositor ţării sale, decît de a cîştiga favoarea acelei părţi a politicienilor europeni care nu au ochi decît pentru o răsturnare generală a instituţiilor existente, în epoca în care talentele lor vor intra în acţiune şi le va fi instaurată autoritatea.

Domnul Kogălniceanu este un om de talent şi bine informat, care a scris o istorie a Valahiei de oarecare valoare şi a dat, de asemenea, mare atenţie situaţiei din propriul său principat. El este, totuşi, unul dintre acei politicieni care au adoptat, ca universal valabile teoriile generale de guvernare care au fost privite cu bunăvoinţă după 1789 de clasa intelectuală a politicienilor francezi şi care s-au dovedit, în practică, la fel de lipsite de succes ; un drept de vot foarte lărgit, o singură adunare reprezentativă cu un caracter foarte popular şi alte instituţii asemănătoare, formează scheletul guvernului pe care l-ar da Principatelor şi oricărei alte ţări, oricare ar fi nevoile, educaţia şi obiceiurile ei anterioare.

Domnul Ralet este un om mult mai practic şi politician de partid, decît colegul său. El a deţinut o situaţie considerabilă în guvernul prinţului Grigore Ghica şi, la pierderea poziţiei sale, atunci cînd acel domn a fost înlocuit în Moldova cu caimacamul Balş, a devenit un membru marcant al aşa-zisului Partid Naţional şi adversar al tuturor celor care au intrat atunci în slujbe. El este considerat un om de afaceri şi de onoare, dar, ca şi domnul Kogălniceanu, nu aparţine unei familii de prim rang, deşi el însuşi se bucură de titlul de mare boier, ca urmare a postului pe care l-a deţinut anterior.

I-am dat domnului Nicolae Golescu o scrisoare pentru Excelenţa voastră, deoarece, întrucît este un om bine intenţionat, am considerat că este de dorit ca Excelenţa voastră să-l vadă, cu atît mai mult cu cît el este candidatul pe care partida ultraliberală de aici îl susţine pentru domnie, dacă cele două principate ar rămîne separate, iar numirea de domn s-ar hotărî prin alegeri.

Se spune că aceşti domni au fost sfătuiţi cu căldură de prinţul Napoleon Bonaparte să întreprindă această călătorie şi am fost, de asemenea, asigurat de o persoană competentă că însuşi guvernul francez a lăsat, indirect, să se înţeleagă, că prezenţa lor ar fi de dorit la Paris, dar că ei nu se vor duce acolo în vreo calitate oficială.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

P.S. Am aflat acum că domnul Negri şi domnul Ralet vor fi trimişi din Moldova la Paris. Domnul Negri este o persoană foarte importantă din partida unionist-liberală şi este frate vitreg al prinţesei Vogoride. Opiniile sale sînt totuşi extremiste şi se presupune că are tendinţe prorusesti. Domnul Negri este vicepreşedinte al Divanului din Moldova.

H.L.B.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 21 decembrie 1857/2 ianuarie 1858.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre necesitatea introducerii unor precizări în raportul Comisiei europene de informare în legătură cu autenticitatea capitulațiilor invocate de Divanurile ad-hoc în favoarea drepturilor Principatelor. Deosebirile de vederi dintre comisari în această privință.

No. 381 Bucharest, January 2nd 1858

My Lord,

The Committee has adopted a report describing the principal facts that appear in the general proceedings of the Divan which appears to me to single out pretty fairly the points most deserving of attention.

I was desirous myself to add to this report a statement which I confess appears to me important viz : that the treaties to which the Divan frequently refers do not exist in either Principality in original and are not known to exist anywhere else.

The Russian Commissioner would not agree to this statement though it is a simple fact, unless it was at the same time stated that mention was made of such treaties in different Hatti-Sherifs of the Porte. I then proposed that the Commission should declare that which is also a fact viz : that the treaties in question did not exist in the Principalities and though alluded to in different Hatti-Sherifs of the Porte, there was nothing in such Hatti-Sherifs to justify many of the pretentions which the Divan attempted to derive from them.

To this Monsieur Basily agreed but Monsr de Liehmann would not agree.

I could not however see why the one Commissioner declined to state in the first instance what was literally true : nor why in the second instance the other Commissioner declined tc state what was literally true also : but I suppose that each had a vague idea that what one assented to, the other should object to.

It seems to me however very necessary and very just that the Commission should take some notice of the fragility of that foundation on which the Divan has built so much, and I shall probably again bring the subject before the Commission which is now considering how it can best proceed with its report notwithstanding the silence of the Divan with respect to administrative questions and the silence enjoined upon the Commission with respect to questions of a political character.

There are members of the Commission who deem, indeed, that what with the abstinence which the Divan has observed with regard to one order of questions, and the abstinence which the Commission has been ordered to observe with respect to another, it is placed in such a condition as to render almost any report impossible.

https://biblioteca-digitala.ro

I cannot but recognize that many of the difficulties thus pointed out exist, but at the same time I think that a Report of a limited kind is at once possible and necessary: and I urged the Commission the other day, "rather to occupy itself with what it could do, than to preoccupy itself with what it could not".

This phrase produced an effect, and I think that ere long we shall have drawn up an entire report as to this Principality — a report which must be most imperfect, but which nevertheless may lay a foundation for the resolutions of the Congress, and also for further information which it is possible the Congress may require from us.

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 62; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1374, f. 46—49 v.

■

Nr. 381 București, 2 ianuarie 1858

Excelență,

Comitetul a adoptat un raport care descrie principalele fapte rezultate din dezbaterile generale ale Divanului și care mi se par să selecteze destul de corect problemele ce merită cel mai mult atenția.

Am dorit să adaug și eu la acest raport o observație care, mărturisesc, mi se pare importantă, anume că tratatele la care Divanul se referă în mod frecvent nu există în original în nici unul din principate și nu se știe că ar exista în altă parte.

Comisarul rus nu ar fi de acord cu această observație, deși este un simplu fapt, decît dacă s-ar declara în același timp că s-a făcut mențiune despre aceste tratate în diferitele hati-șerifuri ale Porții. Atunci am propus ca însăși comisia să declare ceea ce este, de asemenea, un fapt, anume că tratatele în cauză nu au existat în Principate și, deși se face aluzie la ele în diferite hati-șerifuri ale Porții, nu există nimic în asemenea hati-șerifuri care să justifice multe din pretențiile pe care Divanul a încercat să le extragă din ele.

Domnul Basily a fost de acord cu aceasta, dar domnul von Liechmann nu a fost de acord.

Totuși, nu văd de ce un comisar a refuzat să confirme în prima instanță ceea ce era fără exagerare adevărat, nici de ce, în a doua instanță, celălalt comisar a refuzat să confirme ceea ce era, de asemenea fără exagerare, adevărat, dar presupun că fiecare avea vaga idee că la ce admite unul, celălalt trebuie să obiecteze.

Totuși mi se pare foarte necesar și foarte just să ia notă comisia de fragilitatea acelui fundament pe care s-a bazat Divanul atît de mult și probabil că voi prezenta din nou problema în fața comisiei care, în momentul de față, studiază cum să procedeze cel mai bine în privința raportului său, în ciuda tăcerii Divanului cu privire la problemele administrative și în ciuda tăcerii impuse comisiei cu referire la problemele cu caracter politic.

https://biblioteca-digitala.ro

Într-adevăr, există unii membrii ai Comisiei care consideră că, atît din cauza abținerii pe care Divanul a manifestat-o cu privire la o anumită categorie de probleme, cît și din cauza abținerii ce i s-a impus comisiei să o manifeste cu privire la o alta, aceasta a fost pusă într-o asemenea situație, încît orice raport devine imposibil.

Nu pot decît să recunosc că multe din dificultățile menționate există, dar, în același timp, cred că un raport mai restrîns este imediat posibil și necesar și am stăruit pe lîngă comisie deunăzi „să se ocupe mai degrabă cu ceea ce poate face, decît să se preocupe de ceea ce nu poate face".

Această frază și-a produs efectul și cred că în scurt timp vom elabora un raport complet despre acest principat — un raport care poate să fie cu totul imperfect, dar, cu toate acestea, poate constitui o bază pentru rezoluțiile Congresului și, de asemenea, pentru alte informații pe care Congresul probabil ni le poate cere.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

264

București, 28 decembrie 1857/9 ianuarie 1858.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Opinii în legătură cu încheierea lucrărilor Divanurilor ad-hoc și poziția Comisiei europene de informare. Consideră necesar ca Poarta să dizolve ambele adunări în același timp.

No. 394 Bucharest, 9th January, 1858

My Lord,

My general idea as to the conduct to have been pursued by the Porte in regard to the two Divans is, as I have previously stated, that it should have prorogued for an indefinite time the Wallachian Divan, the moment that Divan declared its labours closed, and that it also should have pursued the same course with regard to the Moldavian one, when that Divan declared its labours ended, unless the Commission submitted to that Divan any new matter, and, finally, I would have had the Porte dissolve the two Divans together when the Commission declared its report was drawn up.

In this manner each Divan would have been closed by due authority at the opportune time, and yet not finally and altogether dispensed with until the object for which the two Divans were originally convoked was attained by the report of the Commission.

If however the idea of prorogation was disagreeable to the Turkish Government, I think it might advisably have dissolved each Divan as the Commission declared such Divan was no longer useful to it. Here again the declaration of the Commission furnished a motive at a convenient period for a dissolution, and the Wallachian Divan would have been dissolved some time ago.

https://biblioteca-digitala.ro

Should, however, the Ottoman Government determine only to dissolve the two Divans together, it must wait until the Commissioners declare that neither Divan is any longer required. I must here observe however that the two Divans are in two perfectly different positions towards the Commissioners. The Wallachian Divan has not merely pronounced the labours closed, but has only gone into those subjects which the Commissioners are prohibited from treating : whilst it has declared moreover that it will answer no new questions which the Commissioners may submit to it. For the Commission to declare such a Divan is useless, as far as the Commission was concerned, was perfectly easy and necessitated no consideration ; but the Moldavian Divan has gone into questions on which the Commission has specially to report : and in announcing that its labours were closed states emphatically that this is only in case the Commission has no questions to ask it.

It is possible therefore that with respect to this Divan which has occupied itself with subjects, which the Commission will shortly have to treat in their report, some Commissioners may desire to put some questions to it relative to those subjects and thus the Commissioners are generally of opinion that they must at least have al the proceedings of the said Divan before they pronounce an opinion. But many of the late "procès-verbaux" or reports have not yet arrived : and though they were expected today they do not I understand leave Iassy until Monday : on Thursday they will be read, and the Commission will then hold itself in a fit situation to put further questions to the Moldavian Divan, or to make a declaration in regard to that Divan similar to that it has made to the Wallachian one. My own opinion is that under all the circumstances of the case it will be better to avoid all further questions, unless any should appear absolutely necessary (which I do not now foresee as likely) and to put the Porte without further delay in the position of dissolving the two Divans ; since the Wallachian Divan will otherwise meet again erelong, and its meetings cannot be useful, and are deemed likely to be dangerous. It may therefore be worth while, the Porte being determined to keep one Divan in existence until it can close both Divans at once, and at the same time to forego some advantage which further communications with the Moldavian Divan might produce, in order to avoid the disadvantages which the protracted continuance of the Wallachian Divan (with which the Commission can hold no further communication) is almost certain to cause. On receiving the *procès-verbaux* to which I have alluded, my opinion is likely to be expressed as here conveyed.

I have the honour...

H. L. Bulwer

P.S. This despatch is written under the supposition that the procès verbaux of which I have spoken will leave Iassy on Monday, which only creates a delay of a few days, but should it appear that they are not then transmitted, I shall probably press on the Commission, the importance of a prompt decision on our part being so necessary, to consider whether there is likely to be anything in such

https://biblioteca-digitala.ro

papers to affect materially the opinion which we might come to without them, and endeavour to induce the Commissioners to form at once a definite answer to send to the Porte which I know to be anxiously expecting one.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 62; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1374, f. 101—105.

■

Nr. 394 București, 9 ianuarie 1858

Excelență,

Părerea mea generală despre conduita care ar fi trebuit urmată de Poartă față de cele două Divanuri este, după cum am expus anterior, că ea ar fi trebuit să amîne pe un termen nedefinit Divanul din Valahia în momentul cînd Divanul a declarat lucrările sale închise și că ar fi trebuit, de asemenea, să urmeze aceeași cale pentru cel din Moldova, atunci cînd acest Divan și-a declarat lucrările terminate, afară numai dacă nu se prezenta o nouă problemă de către comisie Divanului și, în final, aș fi dorit ca Poarta să dizolve cele două Divanuri odată, atunci cînd comisia ar declara că raportul său a fost redactat.

În acest fel, fiecare Divan ar fi fost închis de către autoritatea competentă la momentul oportun, fără ca totuși să se fi dispensat definitiv și cu totul de ele, pînă ce obiectivul pentru care cele două Divanuri au fost inițial convocate ar fi fost atins, prin raportul comisiei.

Dacă, totuși, ideea de amînare era neagreată de guvernul turc cred că ar fi fost recomandabil să dizolve fiecare Divan îndată ce comisia ar fi declarat că acel Divan nu-i mai era de folos. Aici, din nou, declarația comisiei furniza un motiv pentru o perioadă convenabilă de dizolvare și Divanul din Valahia ar fi fost dizolvat cu cîtva timp mai înainte.

Dacă, totuși, guvernul otoman hotărăște numai să dizolve cele două Divanuri odată, el trebuie să aștepte pînă ce comisarii declară că nici unul dintre Divanuri nu-i mai este necesar. Trebuie, totuși, să observ aici că cele două Divanuri sînt în poziții total diferite față de comisari. Divanul din Valahia nu a pronunțat simplu închise lucrările, ci a abordat numai acele subiecte pe care comisarii nu au voie să le trateze, în timp ce a declarat, în plus, că nu va răspunde la noi întrebări pe care le-ar pune comisarii. Pentru comisie în măsura în care este ea implicată era absolut ușor și nu avea nevoie de gîndire să declare că un astfel de Divan era inutil; dar Divanul din Moldova a abordat probleme despre care comisia trebuie să raporteze în mod special și, anunțînd că lucrările sale erau închise, a declarat insistent că aceasta se face sub rezerva că nu mai sînt de pus întrebări de către comisie.

În consecință, este posibil ca, față de acest Divan, ocupat el însuși cu probleme pe care comisia va trebui în curînd să le trateze în raportul său, unii comisari să dorească să pună întrebări referitoare la acele

https://biblioteca-digitala.ro

probleme și astfel comisarii sînt în general de părere că trebuie cel puțin să aibă toate dările de seamă ale acelui Divan înainte de a se pronunța. Dar multe dintre recentele „procese-verbale" sau rapoarte nu au sosit încă și, deși erau așteptate pentru azi, după cîte știu, nu plecaseră din Iași pînă luni ; joi ele vor fi citite și comisia se va găsi atunci într-o situație favorabilă pentru a pune alte întrebări Divanului moldovean, sau pentru a face o declarație cu referire la acel Divan, similară cu aceea făcută pentru cel din Valahia. Propria mea opinie este că, în toate aceste situații, va fi mai bine să se evite alte întrebări, doar dacă unele ar părea că sînt absolut necesare (ceea ce acum nu prevăd că ar fi probabil) și să se dea Porții, fără altă întîrziere, posibilitatea de a dizolva ambele Divane, întrucît Divanul din Valahia se va întruni, din alte motive, în curînd, iar întrunirile sale nu pot fi utile și se consideră că pot fi periculoase. Ca atare, ar fi bine ca Poarta să fie determinată să mențină un Divan existent, pînă cînd va putea închide ambele Divanuri odată și în același timp să prevadă vreun avantaj pe care l-ar putea produce ulterioarele comunicări cu Divanul din Moldova, pentru a evita dezavantajele pe care continuarea prelungită a Divanului din Valahia (cu care comisia nu mai are nici o legătură) este aproape sigur că le pricinuiește. La primirea proceselor-verbale menționate, părerea mea va fi probabil exprimată după cum am transmis aici.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

P.S. Acest raport este scris presupunînd că procesele-verbale, despre care am vorbit, vor pleca din Iași luni, ceea ce reprezintă o întîrziere de numai cîteva zile ; dar dacă se va întîmpla să nu fie transmise, atunci voi releva, probabil, comisiei importanța unei decizii prompte din partea noastră, atît de necesară pentru ca să stabilim dacă, probabil, există ceva în aceste documente care să influențeze materialul părerea la care am putea ajunge și fără ele și mă voi strădui să conving pe comisari să formuleze imediat un răspuns definitiv pentru a-l trimite Porții, știind că-l așteaptă cu nerăbdare.

265

București, 4/16 ianuarie 1858.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Lucrările comitetului însărcinat de Comisia europeană cu întocmirea unui raport asupra activității Divanului ad-hoc din Moldova. Poziția diferită a comisiei față de cele două adunări.

No. 399 Bucharest, January 16th, 1858

My Lord,

There is nothing particular to relate as to the general state of the Principalities which remains perfectly quiet.

https://biblioteca-digitala.ro

I have mentioned to Your Lordship that a special Commission has been named to draw up a report on the proceedings of the Moldavian Divan in a manner similar to that which was adopted with respect to the proceedings of the Wallachian one.

The Commission has also pretty well agreed as to what should be said with respect to the state of judicial procedure and the condition of the Law as well as in respect to the general system of administration in Wallachia.

I should trust that by the end of next week it will also have arrived at some conclusion as to the financial and commercial condition of this Principality, and perhaps as to the facts most worthy of notice concerning the Church and Clergy ; this last however is rather a difficult subject.

It is moreover to be observed that when the general facts have been stated with respect to the condition of one Province and that the general principles are laid down that may be best applicable to that condition there will be little to add in completing the report of the other Province.

I have ventured to suggest to the Commission various modes which appeared to me calculated to hasten and simplify our proceeding but they have not been adopted ; and though it appears to me that no very adequate reasons were assigned for their being passed by or rejected, I am convinced that it is better to let the majority of the Commissioners go on in their own way than to suggest any modes of amending it ; the discussion of any amendment thus proposed occasioning more time to be lost than could be gained by the suggestions in question, if they were adopted.

Having clearly stated our opinion as to the inutility of the Wallachian Divan, the Commission has not yet as a whole thought it could pronounce definitively as to whether it may not have some questions to propose to the Moldavian Divan and I think the Porte will do well before dissolving the Moldavian Divan to know the opinion which the Commission may pronounce upon this subject, an opinion which will not now in all probability be delayed more than two or three days.

As to the Wallachian Divan however, there can be no reason for retaining it, nor can I see why the Porte or Representatives at Constantinople should expect an identical answer from the Commission to be delivered precisely at the same time with respect to the two Divans the relations of the Commission with and its position towards these two Divans being perfectly distinct and different.

I have the honor...

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 62 ; P.R.O. London. F.O. 78/vol. 1374, f. 130—133.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 399 București, 16 ianuarie 1858

Excelență,

Nu este nimic special de relatat despre starea generală a Principatelor, care rămîn perfect liniștite.

Am menționat Excelenței voastre că o comisie specială a fost numită să redacteze un raport despre lucrările Divanului din Moldova, într-un mod similar cu acela care a fost adoptat cu referire la lucrările celui din Valahia.

Comisia a fost, de asemenea, în mod convenabil de acord cu ceea ce trebuie să fie spus cu privire la starea procedurii judiciare și situația legislației, precum și referitor la sistemul general de administrare din Valahia.

Nădăjduiesc că pînă la sfîrșitul săptămînii viitoare se va ajunge, de asemenea, la o oarecare concluzie referitoare la situația financiară și comercială a acestui principat și poate și despre faptele cele mai vrednice de luat în seamă referitoare la biserică și la cler; totuși, acesta din urmă este un subiect cam dificil.

De altminteri, trebuie să se observe că, atunci cînd s-au expus faptele generale referitoare la situația dintr-o provincie și s-au stabilit principiile generale care s-ar putea cel mai bine aplica acelei situații, vor fi puține lucruri de adăugat în completarea raportului despre cealaltă provincie.

Am îndrăznit să sugereze comisiei diferite modalități care mi s-au părut în măsură să grăbească și să simplifice dezbaterile noastre, dar ele nu au fost adoptate; și, deși mi se pare că nu au fost aduse motivări prea adecvate pentru a nu le lua în considerare sau a le respinge, sînt convins că este mai bine să las majoritatea comisarilor să-și continue calea proprie, decît să le sugerez vreun mod de îmbunătățire; discutarea oricărui amendament astfel propus dă ocazie la o pierdere de timp mai mare decît s-ar fi putut cîștiga dacă sugestiile în cauză, ar fi fost adoptate.

Exprimînd clar părerea noastră referitoare la inutilitatea Divanului din Valahia, comisia încă nu a considerat, în ansamblu, că se poate pronunța defintiv dacă nu ar avea unele întrebări de pus Divanului din Moldova și cred că Poarta ar face bine, înainte de a dizolva Divanul din Moldova, să cunoască și părerea pe care comisia o poate pronunța despre acest subiect, opinie care acum, după toate probabilitățile, nu va întîrzia mai mult de două sau trei zile.

Cît despre Divanul din Valahia, totuși, nu există nici un motiv pentru a-l mai menține, nici nu văd de ce Poarta sau reprezentanții de la Constantinopol ar aștepta un răspuns identic de la comisie, care să fie prezentat precis în același moment referitor la cele două Divanuri, relațiile comisiei cu cele două Divanuri și poziția sa față de ele fiind perfect distincte și diferite.

Am onoarea... H. L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

București, 11/23 ianuarie 1858.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre hotărîrea comisiei de a nu pune întrebări Divanului ad-hoc din Moldova. Motivele acestei hotăriri.

No. 407 Bucharest, January 23, 1858

My Lord,

I have informed Your Lordship by telegraph that the Commission after obtaining a complete report of the proceedings of the Moldavian Divan, upon due consideration of the same, came to the decision that it had no questions to put to that Assembly ; which decision was communicated forthwith to the Metropolitan of Iassy. The Commission at the same time charged Safvet Effendi to inform the Sublime Porte of the decision which it had come to, and the several Commissioners expressed individually their opinion to the following effect. Since the Divan had declared its labours closed, unless the Commission had any question to propose to it, and the Commission having no such question to propose, the continuance of the said Divan could no longer be considered useful to the labours of the Commission, and might be opportunely dissolved.

My general reasons for deeming that no question could be put advantageously to the Moldavian Divan are, first, that some of the subjects with which it occupied itself were beyond its competence : secondly, that some of the questions on which it occupied itself were beyond the competence of the Commission : and thirdly, because its opinions on other subjects into which it might have been interesting to inquire were so divided, that no class, party, or section seemed to have any settled opinion upon them.

I have the honor... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 62 ; P.R.O. London. F.O. 78/vol. 1374, f. 197—198.

■

Nr. 407 București, 23 ianuarie 1858

Excelență,

Am informat pe Excelența voastră telegrafic că, după obținerea unui raport complet asupra lucrărilor Divanului moldovean, comisia, după examinarea lui a ajuns la concluzia că nu are de pus întrebări acelei adunări, această decizie fiind comunicată imediat Mitropolitului de la Iași. În același timp, comisia a însărcinat pe Savfet efendi să informeze Sublima Poartă de decizia la care s-a ajuns, iar mai mulți comisari și-au exprimat personal opinia în următorul sens. Deoarece Divanul și-a declarat închise lucrările, în afară de cazul în care Co-

https://biblioteca-digitala.ro

misia nu ar mai avea vreo chestiune să-i propună, iar Comisia neavînd o asemenea problemă de propus, menținerea numitului Divan nu ar putea fi considerată utilă pentru lucrările Comisiei și el ar putea să fie dizolvat la momentul oportun.

Motivele mele generale pentru a considera că nici o întrebare nu putea fi pusă în mod avantajos Divanului din Moldova sînt, întîi, că unele probleme de care s-a ocupat acesta erau în afara competenței lui, al doilea, că unele dintre chestiunile de care s-a ocupat erau în afara competenței comisiei și, al treilea, că opiniile sale asupra altor probleme, în care ar fi fost interesant să se facă cercetări, erau atît de diferite, încît nici o clasă, nici un partid sau secție nu părea să aibă o părere hotărîtă asupra lor.

Am onoarea... H. L. Bulwer

267

Iași, 16/28 ianuarie 1858.

S. Gardner către Ch. Alison: Ceremonia citirii firmanului de închidere a Adunării ad-hoc; opiniile sale în legătură cu viitorul ideilor unioniste și reformatoare, atît de larg răspîndite în timpul dezbaterilor Adunărilor ad-hoc; decorarea lui N. Vogoride cu ordinul prusian „Cordonul Dessau"; Alex. Balș numit ministru de interne și G. Pruncu director.

Jassy, January 28, 1858

Sir,

I telegraphed on 26 Instant to Constantinople stating that the Firman of the Porte had been read at the Government palace on the dissolution of the Divan ad-hoc by Imperial order, and have now the honor to inclose the Moldavian Gazette [1] of 25th with an account of the Ceremony, and publication of an Office Princier on the occasion. We are, I hope, finally relieved from the agitation and occupation attendant on it and the Consulate, which have been the sturdy supporter of the views and projects of the Unionist, of which the Divan with a solitary exception or two has been composed, will resume their former tranquil occupations, the Austrian Agency following the example in its Ultra Antagonism.

Your presence here has tested by personal experience the question which have occupied the public mind and the Divan. At Constantinople has no doubt derived the great advantage and benefit of Your Counsel. The curtain has here fallen on the drama, but it is difficult to say what may germinate from the opinions and doctrine which have been widely disseminated, and what advantage may be taken of them. Russia is emancipating its serfs in its Governments formerly dismembered from Poland and the Nobles, who are the sole proprietors, and who are all Poles have demanded what they have been

https://biblioteca-digitala.ro

enjoined to demand, for the serfs are all Russians and of the Greek Church. It is a change of Masters in some degree. The chord may vibrate here to some extent. The papers which I forwarded to Constantinople in my despatch of 28th December will have acquainted you with the hopes entertained and expressed by the clacache peasantry, and on the other hand the extent of concession which the Boyards will grant to them. I hope that these papers addressed to Lord Stratford de Redcliffe, from having received at the time no official communication of his departure or of the high charge committed to yourself have reached you. They were consigned by myself to the Caimacam on his obliging offer to forward them by his Courier.

The Caimacam has been invested with the Dessau Cordon of Albert and the Bear from the Prussian Consulate in addition to the Iron Crown of Austria. The marriage of the young Prince Michail Cantacuzène, Nephew of Prince Gorchakoff, was celabrated on the eve of dissolution of the Divan ad-hoc at the Caimacam's residence or Hotel. He was married to a Moldavian heiress of the name of Daunicz. It was a private party to which the Consuls and families were invited.

The Logothete Alexandre Balsch has been appointed Minister of the Interior. He was a deputy in decided oposition to the measures of the Divan ad hoc. Mr. G. Prounko has been named director, also a deputy of the divan who voted for the Union.

I hope that I may be permitted the honor and advantage on hearing from you, and of being aided by Your counsel, to which I attach every value and every respect.

I have the honor...

Samuel Gardner

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 344; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 4—5 v.

■

Sir,

Iaşi, 28 ianuarie 1858

La 26 curent am telegrafiat la Constantinopol specificînd că firmanul Porţii a fost citit la palatul guvernamental cu prilejul dizolvării Divanului ad-hoc prin ordin imperial şi am acum onoarea de a anexa Gazeta de Moldavia [1] din 25 curent cu o prezentare a ceremoniei, precum şi publicaţia unui "Office Princier" scos cu această ocazie. Sper că, în cele din urmă, am scăpat de agitaţia şi ocupaţiile legate de aceasta şi Consulatul ⟨francez⟩ care fusese suporterul ferm al vederilor şi proiectelor unioniştilor, din care se compunea Divanul, cu una sau două excepţii, îşi va relua ocupaţiile liniştite de mai înainte, agenţia austriacă urmîndu-i exemplul în atitudinea sa ultra-antagonistă.

Prezenţa dumneavoastră aici a verificat, prin propria experienţă, problema care a preocupat opinia publică şi Divanul. Fără îndoială că la Constantinopol s-a obţinut maximum de folos din sfatul dumneavoastră. Aici s-a lăsat cortina asupra dramei, dar este greu de spus ce va încolţi din părerile şi doctrinele care au fost larg propagate şi ce

https://biblioteca-digitala.ro

avantaj se poate trage din ele. Rusia își emancipează șerbii din guberniile ei, altădată dezmembrate, din Polonia, iar nobilii, care sînt singurii proprietari și care sînt toți polonezi, au cerut ceea ce le-a plăcut să ceară pentru șerbi, care sînt toți ruși și țin de biserica ortodoxă. Într-o anumită măsură este o schimbare de stăpîni. Coarda poate vibra aici întrucîtva. Petițiile pe care le-am trimis la Constantinopol cu raportul meu din 28 decembrie vă vor fi făcut cunoscute speranțele întreținute și exprimate de țărănimea clăcașă, iar pe de altă parte întinderea concesiilor pe care boierii vor vrea să le acorde. Sper că aceste petiții, adresate lordului Stratford de Redcliffe, de la care nu am primit pînă acum nici o comunicare oficială privind plecarea sa sau despre înalta sarcină ce v-a fost încredințată, au ajuns la dumneavoastră. Ele au fost înmînate de mine caimacamului, la oferta sa binevoitoare de a le trimite prin curierul său.

Caimacamul a fost decorat de consulatul Prusiei cu Cordonul de Dessau Albert și Ursul, pe lîngă decorația Austriei, Coroana de Fier. Căsătoria tînărului prinț Mihail Cantacuzino, nepotul prințului Gorceakov, a fost celebrată în ajunul dizolvării Divanului ad-hoc la reședința sau palatul caimacamului. El s-a căsătorit cu o moștenitoare moldoveană cu numele de Donici. A fost o petrecere intimă la care au fost invitați consulii și familiile lor.

Logofătul Alexandru Balș a fost numit ministru de interne. El a fost un deputat în opoziție fermă față de măsurile Divanului ad-hoc. Domnul G. Pruncu a fost numit director, fiind, de asemenea, un deputat al Divanului, care a votat însă pentru Unire.

Sper că mi se va permite onoarea și privilegiul de a avea vești de la dumneavoastră și de a fi ajutat cu sfatul dumneavoastră, căruia îi acord toată aprecierea și tot respectul.

Am onoarea... Samuel Gardner

[1] „Gazeta de Moldavia" din 13/25 ianuarie 1858.

268

București, 18/30 ianuarie 1858.

H. L. Bulwer către lord Clarendon: Alți prezumtivi candidați la domnia Țării Românești în afara foștilor domnitori: Em. Băleanu, C. Cantacuzino, I. Oteteleșanu, C. Șuțu, I. Manu, B. Catargiu, I. Al. Filipescu și I. Ghica. Caracterizarea acestora, și îndeosebi a lui Ion Ghica, considerat cel mai capabil de a ocupa tronul. Rezervele Austriei față de I. Ghica.

No. 416 Bucharest, January 30, 1858
Private

My Lord,

In a preceding despatch No 378 [1] I described to Your Lordship the characters and qualifications of the three ex-hospodars of Wallachia

https://biblioteca-digitala.ro

who from their experience and position are the most prominent candidates for the future government of this Principality.

I will now however present to Your Lordship's notice some other persons equally candidates for that distinction though not so much before the public as the three Princes I have already spoken of.

Taking these by seniority they would be as follows — Manuel Baliano, C. Cantacuzène, I. Oteteleshano, C. Soutzo, I. Mano, Catarjy, I. Filipesco, John Ghika.

The two first of these viz : Baliano and Cantacuzène are men of great family and fortune. Baliano holds the highest rank in the Country after that of Kaimakam or Hospodar, that of Grand Ban : and Cantacuzène was kaimakam for a short period prior to the hospodarate of P⟨rin⟩ce Stirbey.

Baliano, an old beau with a young wife, who would be delighted to play the part of Princess, would not probably be troubled with ambition if he were single ; at all events he would be wholly unfit for the post he now aspires to, having neither the necessary energy nor ability which its functions even at the most ordinary times would require. But Cantacuzène though without any decided ability or general information is a man of practical good sense : and might fulfil the part decently with active and capable ministers to aid him. He is also however, though a widower quite as desirous to please as to govern, and has in no small degree impaired one of his titles to consideration by having during his last visit to Paris metamorphosed a venerable beard remarkable for its snowy whiteness into a pair of jet black whiskers, which without obtaining all the admiration they were meat to elicit has diminished in some sort the respect which his exterior formerly excited.

Oteteleshano is a gentleman of less noble but still of respectable family — long known in little Wallachia. He himself commenced life as a gay and shrewd adventurer and has made a very considerable fortune partly by gambling, partly by contracts. His luck in games of chance, and his skill where skill is required are proverbial ; and it is said that in a match played with a famous conjuror (at which cheating was declared fair) the Wallachian Boyar rose considerably the winner. A fortune thus acquired is spent with great hospitality and some little ostentation. Mr. Oteteleshano has a palace at Bukarest, a magnificent villa near it and his house is the rendez-vous of what the "Court Journal" would call the "beau Monde" of this capital. With frank manners, an easy character, and an excellent table, he is as may be supposed generally popular in society, and whatever he undertakes to do, he does well. His selection would hardly be a creditable one, but it is not improbable that, if elected, he would get trough his duties with the tact which he has generally displayed, and the good fortune that has always accompanied him.

He has moreover no family, and is more anxious to enjoy what he has than to increase his wealth, which would undoubtedly be a singular and valuable quality in Hospodar.

Baliano cannot be said to belong to any party ; Cantacuzène is at the head of Prince Ghica's council ; Oteteleshano is connected with

https://biblioteca-digitala.ro

the parties of Stirbey and Bibesco; John Mano is the head of the Stirbey party; he is a man of action, resolute, bold, active and well versed in the details of business, but his probity is disputed and his name with the people is odious.

Katarjy is a younger man than either of these, and may be about 47 years of age. He belongs to a great family, possesses a large fortune, and is endowed with very excellent abilities, nor is there anything, that I have heard, to say against his character. He has not however appeared very prominently in the foreground of politics, and his tendencies are said to be Russian. John Philipesco, married to one of Prince Bibesco's daughters, and himself belonging to one of the oldest Wallachian families, is a person of good character, and as a Minister of Justice acquired some reputation. Though quiet and unostentatious, he is ambitious, and is supposed by some to have spent large sums in cultivating interest at Constantinople, probably with little success. Stout and square in person, he is not lively or brilliant in intelect, but possesses some solid acquirements, and is upon the whole one of those persons of whom no one speaks ill, but from whom few would expect much.

Of all those hitherto named John Ghika is the man most conspicuous for his ability and energy, and of whom the most good and the most evil is said. Distantly connected with the present Kaimakam, but not finding any field for his talents in Wallachia during the reigns of Stirbey and Bibesco, he filled for some time the chair of a professor in Moldavia. Returning to Wallachia he married a lady of considerable property — one of the daughters of Mr. Mavros, who was formerly at the head of General Kisseleff's chancery, and indeed his right hand man. In 1848 John Ghika took a part in the troubles of that time, on the popular side, and was sent by the Government which then temporarily ruled in this Principality to Constantinople. There he became acquainted with Her Majesty's Ambassador, who, struck by his quiet and modest but resolute demeanour as well as by his conversation and ability, helped him subsequently to obtain the appointment of Governor of Samos, an appointment which he still holds, and in which during a very difficult crisis he has shewn remarkable courage, decision and administrative capacity.

A story was told me by a person who was residing at Samos, when the occurrence I am about to narrate took place, which serves to illustrate the man.

The moment was one at which the island was infested by brigands, and the sea by pirates, when there was admitted to the presence of the Governor, who was sitting in the room where he was accustomed to give audience, a man remarkable for his powerful frame and martial appearance. In his girdle was stuck the usual accompaniment of daggers and pistols which denote a Greek kleft. He drew himself up before the table where John Ghika was sitting and said, "do you know who I am?" the reply was "no, who are you"? upon which the Greek pronounced a name, which I have forgotten, of a celebrated pirate who had long been daily sought after, and added "I come to speak to you" putting his hand in his breast. John Ghika colly cocked

https://biblioteca-digitala.ro

a pistol by his side, looked at the brigand steadily and said "Well, let us speak !" What the man then drew from his vest was not a weapon, as might have been supposed, but a scroll of paper on which were enumerated all the atrocious acts in which he had been concerned, together with the names and hiding places of his associates. He then, "wearied, he said, of life" delivered himself up to justice.

I have thought this story, it being true, though having all the character of romance, worth narrating.

The few friends whom John Ghika has speak with the warmest enthusiasm in his favour. By them — Mr. Stanley is amongst the number — he is represented as possessing all the qualities of a man of sense, and a man of spirit, of a statesman and a patriot.

His honesty they look upon as unimpeachable and his ideas as at once liberal and conservative.

On the other hand, there are others who describe him as the reverse of all this. They say if he had been a man of honesty and judgement he would not have been so prominent in the movement of 1848, whilst his patriotism they add is more than equivocal : and they point to the fact that during recent affairs he has kept cautiously from the scene of action : neither standing by his old friends, nor yet boldly avowing upon the questions lately agitated that he shared the opinion of the Turkish Government.

His party in the Principality is not great, but numbers in its ranks many of the most prominent of the rising generation who looking forward to great changes, say he is the only person capable of carrying them out as well from his ability and resolution as from his double connection, with the Porte on one side, and the reformers in his own country on the other. The old Boyars partly dislike partly dread him : with the family of Ghika he is not a favourite ; but as a Ghika, he would be supported by them. My own knowledge of him is slight, but there was a simplicity in his manner and a tact in what he said, which struck and pleased me. Of his talents and firmness indeed I have little doubt.

With respect to his character I should think it lay between the two extremes in which his friends on one side, and his enemies on the other, say it is cast : I should look upon him in short as a man with honest intentions for his country, and unlikely to commit any base or mean act himself, but at the same time I should deem him eminently ambitious, and though likely to use power well, not extremely delicate as to the road by which to arrive at it.

Elected he is not likely to be : but taking his defects and his qualities, and the suspicions he engenders, and the hopes he excites, together ; and looking at the circumstances of this country, and at the position of the Porte, I have no hesitation in saying he is upon the whole the person who if the Porte and the Powers were to nominate a Hospodar I should venture to recommend to their choice. I shoud say nevertheless, that the Austrians are not at all favourable to him and Mr. v⟨on⟩ Liehmann goes so far as to say that he knows he is a paid agent of Russia : and that he mixed himself up in the movement of 1848 expressly to favour Russian intrigues. To me this opi-

https://biblioteca-digitala.ro

nion seems exaggerated and far fetched, but at the same time it is difficult to say, such are the means which a Government like that of Austria has of arriving at secrets of this description, whether this accusation rests upon any solid foundation, or whether it is merely based upon the general feeling which anyone connected with the cabinet of Vienna entertains against anyone who has at any time been mixed up in anything like a popular movement, or whether the mere fact of I. Ghika's marriage with a daughter of Mr. Mavros has not engendered an unwarrantable suspicion.

There are young men whom I could mention, but I have sufficiently troubled Your Lordship on this subject at present to make me forego saying more upon it in this despatch. I may add that Lord Stratford would be the best person to consult, with respect to John Ghika, and myself should be inclined to accept his opinion as the correct one.

I have the honor... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 62 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1374, f. 243—252 v.

■

Nr. 416 Bucureşti, 30 ianuarie 1858

Particulară

Excelenţă,

Într-un raport precedent, nr. 381 [1], am descris Excelenţei voastre caracterele şi însuşirile celor trei foşti domni din Valahia, aceia care, prin experienţa şi poziţia lor sînt candidaţii cei mai de vază pentru a guverna în viitor principatul.

Acum, însă, voi prezenta, la fel, atenţiei Excelenţei voastre alte persoane care candidează pentru acea cinste, deşi nu tot atît de cunoscute publicului ca cei trei prinţi de care am vorbit deja.

Luîndu-i după vîrstă, aceştia ar fi următorii : Emanuel Băleanu, C. Cantacuzino, I. Oteteleşanu, C. Suţu, I. Manu, Catargi, I. Filipescu, Ion Ghica.

Primii doi dintre aceştia, anume Băleanu şi Cantacuzino, sînt oameni din mari familii şi bogaţi. Băleanu are rangul cel mai înalt în ţară după cel de caimacam sau domn, acela de mare ban, iar Cantacuzino a fost caimacam pentru o scurtă perioadă de timp înainte de domnia prinţului Ştirbei.

Băleanu, un „crai" bătrîn cu o soţie tînără, care ar fi încîntată să joace rolul de doamnă, probabil că nu ar fi tulburat de ambiţie dacă ar fi necăsătorit ; în orice caz, ar fi complet nepotrivit pentru postul la care aspiră acum, neavînd nici energia necesară, nici capacitatea pe care funcţia o cere, chiar în momentele cele mai banale. Dar Cantacuzino, deşi fără vreun talent evident sau cultură generală, este un om cu bun simţ practic şi ar putea să corespundă în mod decent rolului, cu miniştri capabili şi activi care să-l ajute. Deşi văduv, el este, totuşi, tot atît de dornic să placă pe cît să guverneze şi şi-a pierdut, nu în mică măsură, din stimă, metamorfozîndu-şi în timpul ultimei sale vizite la Paris o

https://biblioteca-digitala.ro

venerabilă barbă, remarcabilă prin albul său de zăpadă, într-o pereche de mustăți negre strălucitoare, care, fără să obțină toată admirația ce intenționa să o trezească, a micșorat într-un fel respectul pe care-l provoca înainte exteriorul său.

Oteteleșanu este un domn mai puțin nobil, dar dintr-o familie respectabilă, cunoscută de mult în Oltenia. El însuși a pornit în viață ca un aventurier vesel și abil, făcîndu-și o considerabilă avere în parte din jocuri de noroc, în parte din contracte. Șansa sa la jocurile de noroc și ingeniozitatea sa, acolo unde se cere ingeniozitate, sînt proverbiale și se spune că la o partidă jucată cu un faimos scamator (la care înșelăciunea era socotită a fi corectă), boierul român s-a dovedit un cîștigător remarcabil. O avere astfel obținută este cheltuită cu mare largheță și cu oarecare ostentație. Domnul Oteteleșanu are un palat la București, o vilă splendidă în apropiere și casa sa este locul de întîlnire a ceea ce „Jurnalul Curții" ar numi „lumea bună" a acestei capitale. Cu maniere deschise, o fire calmă și o masă excelentă, el este, după cum se poate presupune, în general popular în societate și orice întreprinde, face bine. Alegerea lui nu ar fi prea lăudabilă, dar nu este imposibil ca, o dată ales, să-și îndeplinească sarcinile cu tactul pe care-l dovedește în general și norocul care l-a întovărășit întotdeauna.

De altfel, nu are familie și este mai dornic să se bucure de ceea ce are, decît să-și mărească averea, ceea ce ar fi, fără îndoială, o calitate unică și valoroasă la un domn.

Despre Băleanu nu se poate spune că aparține vreunei partide ; Cantacuzino este președintele de consiliu al prințului Ghica, Oteteleșanu este în legătură cu partidele lui Știrbei și Bibescu, Ion Manu este șeful partidei lui Știrbei : el este un om de acțiune, hotărît, îndrăzneț, activ și versat în detaliile afacerilor, dar probitatea sa este discutabilă și numele său odios poporului.

Catargi este mai tînăr decît toți aceștia și poate avea cam 47 de ani. El aparține unei mari familii, posedă o mare avere, este înzestrat cu excelente calități și nu s-a auzit să se spună nimic rău despre reputația sa. Totuși, el nu a apărut în prim plan pe fundalul politicii, și se spune că are tendințe pro ruse. Ion Filipescu, căsătorit cu una din fiicele prințului Bibescu, el însuși aparținînd uneia dintre cele mai vechi familii valahe, este o persoană cu reputație bună și, ca ministru de justiție, și-a căpătat un oarecare renume. Deși liniștit și fără ostentație, el este ambițios și unii spun ca se presupune că ar fi cheltuit mari sume de bani pentru a cultiva interesul față de el la Constantinopol, probabil cu prea puțin succes. Corpolent și solid ca fizic, el nu este vioi sau strălucitor ca intelect, dar are unele cunoștințe solide și, în ansamblu, este una dintre acele persoane despre care nimeni nu vorbește de rău, dar de la care puțini se așteaptă la mult.

Dintre toți cei numiți pînă acum, Ion Ghica este omul cel mai remarcabil pentru capacitatea și energia sa și despre care se spun cele mai bune și cele mai rele lucruri. Înrudit de departe cu actualul caimacam, dar negăsind în Valahia nici un domeniu pentru talentele sale în timpul domniilor lui Știrbei și Bibescu, el a fost cîtva timp profesor în Moldova. Revenind în Valahia, el s-a căsătorit cu o doamnă avînd o considerabilă avere — una dintre fiicele domnului Mavros, care era mai

https://biblioteca-digitala.ro

înainte șeful cancelariei generalului Kiselev și mîna sa dreaptă. În 1848, Ion Ghica a luat parte la tulburările din acel timp, de partea poporului, și a fost trimis de guvernul care conducea atunci provizoriu în principat, la Constantinopol. Acolo el a cunoscut pe ambasadorul Maiestății sale, care, impresionat de ținuta sa liniștită și modestă, dar hotărîtă, ca și de conversația și abilitatea sa, l-a ajutat ulterior să obțină numirea de guvernator în Samos, un post pe care-l deține încă și în care, în timpul unei crize foarte dificile, a dovedit un remarcabil curaj, hotărîre și competență administrativă.

O persoană care a locuit în Samos mi-a spus o poveste despre o împrejurare pe care intenționez să o expun și care servește pentru prezentarea omului. Era în momentul în care insula fusese invadată de hoți și marea de pirați, cînd în reședința guvernatorului, care ședea în camera unde era obișnuit să dea audiențe, a intrat un om remarcabil prin statura sa puternică și aspectul său războinic. La brîu avea garnitura de pumnale și pistoale care indică pe tîlharul grec de drumul mare. El s-a oprit în fața mesei unde ședea Ion Ghica și i-a spus : „Știi cine sînt eu ?“ Răspunsul a fost „Nu, cine ești ?“ la care grecul a pronunțat un nume, pe care l-am uitat, al unui pirat celebru, căutat de mult timp zilnic și a adăugat, băgîndu-și mîna în sîn : „Am venit să stăm de vorbă“. Ion Ghica a tras calm cocoșul unui pistol de lîngă el, l-a privit neclintit pe tîlhar și a spus : „Bine, hai să stăm de vorbă !“. Ceea ce a scos omul din vestă nu era o armă, după cum s-ar fi presupus, ci un sul de hîrtie unde erau enumerate toate atrocitățile în care era implicat, împreună cu numele și ascunzătorile tovarășilor săi. Apoi, „sătul de viață“ cum spunea el, s-a predat justiției.

Am considerat că această poveste, fiind adevărată, deși romantică, merită să fie povestită.

Puținii prieteni, pe care-i are Ion Ghica, vorbesc în favoarea lui cu cel mai cald entuziasm. După aceștia — domnul Stanley numărîndu-se printre ei — el este înfățișat ca avînd toate calitățile unui om de bun simț, ale unui om spiritual, ale unui om de stat și patriot.

Ei consideră cinstea sa ca ireproșabilă și ideile sale ca, totodată, liberale și conservatoare.

Pe de altă parte, sînt alții care-l descriu contrar tuturor acestora. Ei spun că dacă ar fi fost un om cinstit și cu judecată nu ar fi fost atît de proeminent în mișcarea de la 1848, iar patriotismul său, adaugă ei, este mai mult decît echivoc și ei semnalează faptul că, în timpul ultimelor evenimente, el s-a menținut prudent în afara scenei de acțiune, nefiind nici alături de vechii săi prieteni, nici exprimîndu-se cu curaj asupra problemelor care s-au agitat recent, și că el împărtășește părerea guvernului turc.

Partida sa din principat nu este mare, dar îi numără în rîndurile sale pe cei mai importanți din generația care se ridică și care, așteptînd mari schimbări, spun că el este singura persoană capabilă să le înfăptuiască, atît prin capacitatea și hotărîrea sa, cît și prin dubla sa legătură, cu Poarta, pe de o parte, și cu reformatorii din propria sa țară, pe de

https://biblioteca-digitala.ro

altă parte ; boierii bătrîni în parte nu-l plac, alții se tem de el ; în familia Ghica nu este un favorit, dar, fiind un Ghica, va fi sprijinit de ei. Eu îl cunosc foarte puțin, dar m-a impresionat și mi-a plăcut simplitatea manierelor sale și tactul în ceea ce a spus. Despre talentele și fermitatea sa mă cam îndoiesc, într-adevăr.

Referitor la caracterul său aș crede că se găsește între cele două extreme în care l-au plasat prietenii pe de o parte și dușmanii săi, pe de altă parte ; pe scurt, eu l-aș considera ca un om cu intenții cinstite pentru țara sa și incapabil să întreprindă vreo acțiune josnică sau meschină, dar, în același timp, l-aș considera deosebit de ambițios și, deși este posibil să folosească bine puterea, nu este extrem de delicat în ceea ce privește calea prin care va ajunge la ea.

Probabil că nu va fi ales, dar, considerînd defectele și calitățile sale, îndoielile pe care le provoacă și speranțele la care dă naștere, toate împreună, și examinînd condițiile din țara aceasta și poziția Porții, nu ezit că spun că, în ansamblu, dacă Poarta și puterile ar fi să numească un domnitor, el ar fi persoana pe care aș îndrăzni să o recomand alegerii lor. Cu toate acestea, aș spune că austriecii nu-i sînt de loc favorabili, iar domnul von Liechmann merge atît de departe, încît să spună că știe că este un agent plătit al Rusiei și că s-a amestecat în mișcarea de la 1848 înadins, ca să favorizeze intrigile rusești. Mie mi se pare exagerată și forțată această părere, dar, în același timp, este greu de spus care sînt mijloacele folosite de un guvern ca acel al Austriei pentru a ajunge la secrete de acest fel, fie că această acuzație se bazează pe un fond solid, fie că se bazează numai pe sentimentul general ce îl are orice persoană în legătură cu guvernul de la Viena contra oricui care a fost vreodată amestecat în ceva asemănător unei mișcări populare, sau pe simplul fapt al căsătoriei lui Ion Ghica cu fiica lui Mavros, care ar fi provocat o bănuială nejustificată.

Aș mai putea menționa alți tineri, dar am plictisit destul pe Excelența voastră acum cu acest subiect, ceea ce mă determină să renunț la a spune mai mult despre aceasta în prezentul raport. Pot să adaug că lordul Stratford ar fi cea mai indicată persoană de consultat cu referire la Ion Ghica, și eu însumi aș fi înclinat să accept părerea sa, ca fiind cea corectă.

Am onoarea... H. L. Bulwer

---

[1] Vezi doc. 260.

269

București, ianuarie 1858.

Robert A. O. Dalyell către lord Clarendon : Despre administrația caimacamului Alex. Ghica ; speranțele puse în el și dezamăgirea provocată de actele sale ; cauzele care fac dificilă poziția oricărui domnitor sau caimacam în Principate.

https://biblioteca-digitala.ro

Copy
No. 1

Bucharest, January 1858

My Lord,

During the sitting of the Divan, I have refrained from frequently addressing Your Lordship as the matters of especial interest appeared to me to fall more properly under the consideration of H⟨er⟩ M⟨ajesty's⟩ Commissioner.

But I am allowed to state that Sir Henry Bulwer considers the present moment not inopportune for me to endeavour to bring briefly before Your Lordship the more prominent acts of Prince Ghika's administration.

The dissatisfaction prevailing during the Hospodariat of Prince Stirbey and which had attained a great height during its concluding period, may be in the recollection of Her Majesty's Government.

The hopes entertained by Her Majesty's Agent at the time of the appointment of Prince Ghyka — based on a belief that the bitter experience of exile might in some degree have counteracted the defects of character, which the best of his friends could not fail to regret in His Highnesses preceding tenure of power — are stated in Mr. Colquhoun's despatches of the end of 1856 and beginning of 1857.

While it was afterwards H⟨er⟩ M⟨ajesty's⟩ Agent's duty, as it appears to me to be now mine, to state candidly to Your Lordship that these hopes have been but very partially realised, I would here endeavour to sketch the circumstances which render the position of any chief of the state in the present condition of these countries a difficult one, which rendered Prince Alexander Ghyka's position perhaps especially so.

The Dispatches of H⟨er⟩ M⟨ajesty's⟩ Commissioner will have enabled Your Lordship to judge what more or less is the power of any Hospodar or Kaimakam obtaining power here. I might say in either Principality did I not consider it proper to confine these observations to Wallachia alone.

The chiefs of party represent powerful connections in the country ; they stand at the head of a family or branches of a family reinforced — though but doubtfully — by persons who may have occupied positions while that particular family held the reins of office. Moreover between the three more prominent leaders of party in Wallachia another difference more peculiar to the Principality is to be observed.

The Princes Bibesco and Stirbey do not belong to the older aristocracy, and — of larger or less encumbered fortunes — lean on the newer families which now constitute the majority of the Grand Boyarie. The Ghika's on the contrary not wealthy but with the traditionary prestige of having given eight Hospodars to Wallachia and six to Moldavia have a greater hold on the affections of the people, and what middle class is to be found in these countries and at the same time are fettered by a more numerous family connexion.

This difference of origin has given some elements of strength to the position of Prince Ghyka, but has also increased its difficulties.

https://biblioteca-digitala.ro

For while — with greater personal popularity than his rivals — higher expectations were naturally formed, the Prince did not possess either the firmness and strength of will, requisite to keep in check, even moderately, the pretensions of family or kindred, or habits of business qualifying him to superintend details.

The natural consequence followed; His Highness selected his ministry not from men of experience or knowledge of affairs, but because they were Ghyka in family and feeling and in a Country where ministers are clerks, he exercised no control in matters of administration.

It is possible enough that at his accession to power, he contemplated some practical improvements and a change to abler men, but when he was once thus surrounded the interests of his family the inner does of his opponents and the lukewarmness of some of his friends were so many causes which combined to render it improbable that he would effect a change.

And the difficulty of his position was not lessened by the circumstance that some of the members of the Ghyka connexion were of more aristocratic; the reminder — and then the more ambitious and capable — of more democratic leanings. This latter section continued to press the advisability of conciliating the more extreme liberal party, the former, though fearing that party, still dreaded any active opposition to it on the part of the Prince Kaimakam.

For it will be borne in mind that it was then supposed that the choice of a Hospodar might be determined by an election and power was to be bid for by any means.

Prince Ghyka himself, a great gentleman by birth and breeding, personally, perhaps disliked the alliance with the leaders of 1848; but he disliked diminishing any chance of popularity more; and there was one thing which he disliked more than all: Prince Bibesko, Prince Stirbey and their adherents.

Hence the line of conduct of H⟨is⟩ Highness before, during and since the election. He very soon began to remove governors of districts and other officials, not to replace them by honester men but by devoted partisans; he permitted subordinate officers of the Gov⟨ernmen⟩t to attend political clubs, for he feared to alienate the leaders of those clubs; during the elections he played into the hands of the clubs, whenever by so doing he was not likely to bring about the nomination of a personal opponent.

When the Divan met, he soon began to be apprehensive of the ascendancy of the more extreme liberals: throughout he continued to give no attention to those measures of practical reform and administrative improvement, which he had urged and promised in opposition. On the contrary, he connived at flagrant illegalities, if by so doing he could persecute an opponent; and opposed no firm front to peculation and corruption if it benefitted a relation.

For, my Lord, it is my duty to state to Your Lordship that the administration is in no wise improved since Prince Ghyka's accession to power. Pecuniary corruption may be less cynically professed; but I am sure that there is greater incompetence in every department — except perhaps now the Finance — than under Prince Stirbey.

https://biblioteca-digitala.ro

But I would at the same time beg to remark that if the comparison is to be made, not between what exists and what might have existed, but between what exists and what was likely to exist, the balance will not be so strong as might have been imagined against Prince Ghyka.

Where is the Hospodar? and where is the single Kaimakam who would have been likely to bring about a more favorable state of things?

Stirbey and Bibesko, if not harassed by such high-placed personal opposition, if not quite so much trammelled by family ties, would have been quite as much bound to former friends. The whole object of either and his adherents would have been as it was Prince Ghyka's to increase his own chances for the Hospodariat. Their former conduct in power has shown how improbable it is that either of the brothers would have had the largeness of views to attempt this by any means more statesmanlike than the proscription of political opponents. Would Prince Stirbey have been more scrupulous than Prince Ghyka, would Prince Bibesko have been less yielding. Either indeed would have had the one advantage of a certainly less general hostility to encounter on the part of the majority of the Grand Boyars. But this would have been gained at the price of much less popularity in the community generally.

Perhaps with a view to conducting the Country through the period of the Divans this comparative immunity from personal opposition and rancour in return would have been a paramount advantage; for it is hardly to be disputed that a Divan convoked by either of the other Princes would have contained a larger proportion of ex-ministers and gentlemen versed in affairs.

But with reference to the question of improvements in administration, which it was competent to a kaimakam on his accession to power to attempt, there seems little reason to suppose that either Prince Stirbey or Prince Bibesko, as kaimakam, would have acted very diferently from Prince Ghyka.

And if this may be assumed the proposition may be broadened and it may be asserted that scarcely a man in either Principality would have purchased the slightest chance of personal advancement by the greatest practical reform.

If so, it would follow as a conclusion that if things are to be improved, the amelioration must be sought in the establishment of a system, where it will become the interest as well as the duty of the occupant of power not to look merely to his individual chances, but to the benefit of the Country he administers.

The means of accomplishing this are for the wisdom of the commission and the appreciation of Your Lordship, but having had the honour to be entrusted with the charge of this Agency, I should be sorry not to record my opinion as to its possibility; and that without great organic changes or detriment to the rights of the Porte, but with increased security to the peace of Europe.

I have...

(Signed) R. A. O. Dalyell

Arhi. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343; P.R.O., London, F.O. 195/vol. 588, f. 3—11.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 1 București, ianuarie 1858
Copie

Excelență,

În timpul sesiunii Divanului nu m-am adresat atît de frecvent Excelenței voastre, întrucît, fiind probleme de interes special, mi s-a părut că este mai corect să fie luate în considerare de comisarul Maiestății sale.

Dar îmi permit să afirm că Sir Henry Bulwer consideră că actualul moment este oportun pentru a mă strădui să aduc la cunoștința Excelenței voastre pe scurt faptele mai importante ale administrației prințului Ghica.

Poate că guvernul Maiestății sale își mai amintește nemulțumirea ce a predominat în timpul domniei prințului Știrbei și care a atins apogeul în ultima perioadă a acesteia.

Speranțele nutrite de agentul Maiestății sale în momentul numirii prințului Ghica — bazate pe credința că experiența amară a exilului a putut, într-o anumită măsură, să contracareze defectele de caracter, pe care cei mai buni dintre prietenii săi nu pot să nu le regrete, din perioada cît Înălțimea sa a fost la putere — sînt specificate în rapoartele domnului Colquhoun de la sfîrșitul anului 1856 și începutul lui 1857.

După aceea era de datoria agentului Maiestății sale, după cum se pare a fi acum a mea, de a relata, în mod obiectiv, Excelenței voastre, că aceste speranțe nu au fost decît parțial realizate; m-aș strădui să schițez aici împrejurările ce fac dificilă poziția oricărui șef de stat în actuala situație a acestor țări și care a făcut, poate, și poziția prințului Alexandru Ghica deosebit de dificilă.

Rapoartele comisarului Maiestății sale vor fi permis Excelenței voastre să aprecieze ce reprezintă, mai mult sau mai puțin, puterea pentru un domnitor sau caimacam de aici. Aș putea spune din fiecare principat, dacă nu aș considera corect să mă limitez în observațiile mele numai la Valahia.

Șefii de partid dispun de legături puternice în țară; ei sînt în capul unei familii sau al unei ramuri a unei familii, întărită — deși numai în mod îndoielnic — de persoane care ar putea ocupa unele poziții înalte atunci cînd acea familie ar deține frînele puterii. Mai mult, se poate observa între cei trei conducători mai proeminenți de partid din Valahia o altă diferență, specifică principatului.

Prinții Bibescu și Știrbei nu aparțin vechii aristocrații, ci — dispunînd de averi mai mult sau mai puțin împovărate de datorii — se sprijină pe familiile mai noi, care formează acum majoritatea marii boierimi. Dimpotrivă, Ghica nu este bogat, dar avînd prestigiul tradițional de a fi dat opt domnitori Valahiei și șase Moldovei, găsește un sprijin mai mare în afecțiunea poporului și la așa-zisa clasă de mijloc din aceste țări, fiind în același timp favorizat de legături de familie mult mai numeroase.

Diferența de origine a dat cîteva elemente de putere poziției prințului Ghica, dar a făcut, de asemenea, să-i crească și dificultățile.

https://biblioteca-digitala.ro

Deoarece — avînd o popularitate personală mai mare decît rivalii săi — și așteptările erau în mod firesc mai mari, dar prințul nu avea nici fermitatea, nici o voință puternică pentru a ține în șah, chiar în mod moderat, pretențiile familiei sau rudelor, sau obișnuința afacerilor care să-l facă apt să administreze bine.

Consecința firească a urmat : Înălțimea sa și-a ales guvernul nu dintre oamenii cu experiență sau cunoscători ai afacerilor, ci pentru că erau și ca familie și ca sentiment, Ghica, și într-o țară unde miniștrii sînt funcționari, el nu a exercitat nici un control în problemele de administrație.

Este foarte posibil ca la venirea sa la putere să se fi gîndit la unele îmbunătățiri practice și la o schimbare cu oameni mai capabili, dar cînd a fost imediat împresurat de interesele familiei, de intrigile adversarilor și de lipsa de tragere de inimă a unora dintre prietenii săi, aceste multiple cauze s-au combinat ca să facă improbabilă efectuarea vreunei schimbări.

Și dificultatea poziției sale nu a fost ușurată de împrejurarea că unii dintre membrii familiei Ghica erau mai aristocrați, iar ceilalți — cei mai ambițioși și capabili — aveau o înclinare mai democratică. Această din urmă categorie continua să insiste asupra oportunității concilierii cu partidul liberal, mai extremist; primei categorii, deși fiindu-i teamă de acest partid, îi era totuși frică să facă o opoziție activă față de el, datorită prințului caimacam.

Pentru că trebuie să se țină cont de faptul că atunci se presupunea că alegerea unui domnitor ar putea fi determinată de un scrutin și se putea licita pentru putere prin orice mijloace.

Prințului Ghica însuși, un mare nobil prin naștere și educație poate că, personal, îi displăcea alianța cu conducătorii de la 1848, dar îi displăcea mai mult să-și diminueze orice șansă de popularitate și era ceva care-i displăcea mai mult decît orice : prințul Bibescu, prințul Știrbei și partizanii lor.

De aici linia de conduită a Înălțimii sale înainte, în timpul alegerii și după alegere. El a început foarte curînd să destituie prefecții de județe și alte persoane oficiale, nu pentru a-i înlocui cu oameni mai cinstiți, ci cu partizani devotați ; el a permis funcționarilor inferiori ai guvernului să frecventeze cluburi politice, pentru că se temea să nu-i înstrăineze pe conducătorii acelor cluburi ; în timpul alegerilor a fost manevrat de cluburi și ori de cîte ori acționa astfel era aproape să determine numirea unui adversar personal.

Cînd s-a întrunit Divanul, el a început curînd să se teamă de ascendența liberalilor mai extremiști ; tot timpul a continuat să nu dea nici o atenție acelor măsuri practice de reformă și de îmbunătățiri administrative, pe care le-a susținut și promis cît era în opoziție. Dimpotrivă, el a închis ochii la ilegalități flagrante, dacă, procedînd astfel, putea să persecute un adversar și nu s-a opus cu fermitate la delapidare și la corupție, dacă erau în avantajul unei rude.

Pentru că, Excelență, este de datoria mea să relatez Excelenței voastre că administrația nu s-a îmbunătățit în nici un fel de la venirea prințului Ghica la putere. Corupția pecuniară poate fi practicată cu mai

https://biblioteca-digitala.ro

puțin cinism, dar sînt sigur că în fiecare minister există mai multă incompetență — cu excepția poate, acum, la Finanțe — decît sub prințul Știrbei.

Îndrăznesc în același timp să observ că, dacă trebuie să se facă o comparație, nu între ceea ce există și ceea ce ar fi trebuit să existe, ci între ceea ce există și ceea ce era probabil să existe, balanța nu ar fi chiar atît de puternic împotriva prințului Ghica, pe cît ne-am putea imagina.

Unde este domnitorul și unde este singurul caimacam care ar fi determinat, probabil, o situație mai favorabilă ?

Știrbei și Bibescu, dacă nu ar fi fost hărțuiți de o opoziție personală atît de sus-pusă, dacă nu ar fi fost atît de mult împiedicați de legăturile de familie, ar fi fost la fel de mult obligați foștilor prieteni. Întregul scop al fiecăruia și al partizanilor săi ar fi fost, după cum a fost și cel al prințului Ghica, să-și mărească șansele pentru domnie. Fosta lor conduită cînd erau la putere a arătat cît de nesigur este ca fiecare dintre frați să fi avut vederi largi pentru a încerca aceasta prin mijloace mai potrivite pentru un om de stat, decît proscrierea adversarilor politici. Dacă prințul Știrbei ar fi fost mai scrupulos decît prințul Ghica, prințul Bibescu ar fi fost mai puțin binevoitor. Fiecare ar fi avut, într-adevăr, singurul avantaj de a întîmpina o ostilitate mai puțin generală din partea majorității marilor boieri. Dar acest lucru ar fi fost cîștigat cu prețul unei popularități mult mai mici în opinia publică generală.

Poate că, în vederea conducerii țării în perioada Divanurilor, această relativă imunitate față de opoziția personală și ranchiuna în alegeri ar fi fost un avantaj suprem ; pentru că este greu să se discute dacă un divan convocat de oricare din ceilalți prinți ar fi conținut o proporție mai mare de foști miniștri și boieri versați în afaceri.

Dar cu privire la problema îmbunătățirilor în administrație, care era de competența unui caimacam să o încerce la venirea sa la putere, se pare că există puține motive să se presupună că, ori prințul Știrbei, ori prințul Bibescu, avînd calitatea de caimacam, ar fi acționat cu totul altfel decît prințul Ghica.

Și dacă aceasta se poate lua în considerație, afirmația ar putea probabil fi extinsă și se poate susține că un om, indiferent în ce principat se află, cu greu ar putea cîștiga cea mai mică șansă de succes personal prin cea mai mare reformă practică.

Dacă ar fi așa, ar urma ca o concluzie că, dacă lucrurile trebuie îmbunătățite, ameliorarea trebuie căutată în stabilirea unui sistem în care interesul, ca și datoria deținătorului de putere, ar fi să nu privească numai la șansele sale individuale, ci și la folosul țării pe care o administrează.

Mijloacele pentru a realiza aceasta revin înțelepciunii comisiei și judecății Excelenței voastre de a le aprecia, dar pentru că am avut onoarea să mi se încredințeze sarcina acestei agenții, mi-ar părea rău să nu consemnez părerea mea despre posibilitatea ei ; iar aceasta fără mari schimbări de organizare sau în detrimentul drepturilor Porții, doar cu o siguranță sporită pentru pacea Europei.

Am onoarea...

(Semnat) R. A. O. Dalyell

https://biblioteca-digitala.ro

București, 14/26 februarie 1858.

H. L. Bulwer către lord Clarendon : Despre greutățile întîmpinate de membrii comisiei în redactarea raportului. Sugestiile pe care le-a avansat pentru a se urgenta lucrările comisiei și a se ajunge la un punct de vedere comun. Speră ca raportul să fie gata în trei săptămîni.

No. 432
Private and
confidential

Bucharest, February 26, 1858

My dear Lord,

Knowing how anxious Your Lordship is that the report of the Commission should be finished with as little delay as possible I think it better to state somewhat in detail what has hitherto been done upon this subject as well as the exact condition is which it now stands : and I would begin by observing that for a considerable time many of the Commissioners were unwilling to commence making a report, on the ground that the conduct which had been pursued by the Divans, especially the Wallachian Divan, which only treated political subjects, coupled with the injunction which the Commissioners received not to enter into questions of a political character, complicated the task of drawing up a report, and rendered it almost impossible to do so in such a manner as would be at all satisfactory. I have reason to believe that there was also at the bottom of this indisposition, a desire to confirm the statement that some of the Commissioners (French and Russian especially) had been somewhat sedulous in spreading viz : that all improvement, or consideration of improvement, was impossible without a Foreign Prince. At all events the disinclination to which I allude was founded on a view evidently exaggerated, since whatever had been the conduct of the Divan, or the modifications introduced into the original instructions of the Commissioners and whatever might be the policy finaly adopted respecting a Foreign Prince, there were always many questions on which the Commissioners could give very useful information to the Congress.

I therefore as Your Lordship will see in Protocol no 33 [1] urged the Commission to trouble itself less with what it could not do, and to set about doing that which it was in its power to perform, and this counsel which the different Governments subsequently sanctioned, was finally adopted. But although having then divided our report into different subjects, different Commissioners undertook to prepare a report on those subjects, and Baron Richthofen and myself each read to the Commission memoirs on two of the most important, which memoirs were adopted as the basis of a general report thereupon. It was nevertheless found in practice exceedingly difficult for a body so numerous and so heterogeneously composed, to arrive with anything like promptitude not only at any common conclusions as to facts but as to any common form of

https://biblioteca-digitala.ro

stating them. I suggested therefore that the Commission should divide itself into two bodies, and this division having taken place, each section proceeded in the following manner. A committee formed of Mr. Basily, myself, Mr. Benzi and Savfet Effendy drew up a report on the proceedings of the Wallachian Divan, which was subsequently discussed by the whole body of Commissioners, and agreed to. Baron Talleyrand, Baron Richthofen and Chevalier Liehmann undertook to draw up a similar report on the proceedings of the Moldavian Divan. This report is nearly but not quite completed. As far as it is finished it has been examined by Mr. Basily, myself, Savfet Effendy and Mr. Benzi, and we are all agreed as to the greater portion, which we leave untouched, and also as to the few alterations which we intend to propose; and the whole of this report will no doubt be discussed and approved of by the end of the ensuing week. But although the wishes expressed by the Moldavian Divan have embraced more subjects than those which solely occupied the Wallachian Divan, a mere report on the proceedings of the two Divans would give but scanty information as to the state of the Principalities. Mr. Basily, myself, Savfet Effendy and Mr. Benzi were therefore charged with drawing up a general report on Wallachia, which will point out the general organisation and condition of the Country under the following divisions: Political, Administrative, Judicial, Ecclesiastical, Commercial, Educational, Military and Financial, and in drawing up this report with respect to Wallachia, we shall point out the differences which exist in the adjoining province, so that the report which we undertook with respect to one Principality will become a complete report on the two Principalities.

We have now finished what we have to say on the political, administrative, and judicial branches of the Government, and as our remarks on these subjects, naturally extend to others incidentally connected with them: our work has required sometime and care in its preparation. We are also far advanced towards the completion of the chapters which speak of commerce, education, and ecclesiastical affairs, and I trust by the end of the next week these will likewise be completed.

With respect to military matters there is little of much importance to say, and with regard to the financial department Mr. Basily and myself have both already drawn up statements and in the general tenour of our observations we agree: but there is some difference as to the extent to which they should be carried. Mr. Basily who is thought rather inclined to be diffuse, running his observations over nearly 150 pages whilst I am disposed to think that we might in 25 comprehend most that it is essential to communicate. I should however in justice add that the exposition of Mr. Basily is one which is likely to develop in interesting, though as it appears to me, somewhat unnecessary detail that system of peculation and disorder which has prevailed and still prevails in the management, or rather mis-management of the revenues of these countries.

Thus, it will appear from what I have said that in 3 weeks from this time a complete and not unsatisfactory report will be drawn up; and though I should have been desirous that this task could have been accomplished more speedily I am bound to add that to do it in anything

https://biblioteca-digitala.ro

like a creditable manner, bringing the notions of persons whose education, habits, and views, are so widely apart, into anything like unison, has proved, not altogether unnaturally, a very difficult labour. It seems to me however very important that what is said by us with respect to these countries, after the attention which has been given to them and the interest they justly excite, should not appear to have been said over hastly of inattentively, and that the Commission is bound to shew that it has made itself in some degree master of the subjects which it was charged to treat.

I have marked this despatch private and confidential, since it refers more in detail than it would otherwise have done to the course of conduct pursued by some of the Commissioners individually.

I have the honor... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 62 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 374, f. 338—343.

■

Nr. 432 București, 26 februarie 1858
Particular şi
confidenţial

Excelenţă,

Ştiind cît de mult doreşte Excelenţa voastră ca raportul comisiei să se termine cu cît mai puţină întîrziere posibilă, cred că este mai bine să enunţ oarecum în detaliu ceea ce s-a făcut pînă acum asupra acestui subiect, precum şi starea exactă în care se găseşte acum ; şi aş începe prin a observa că, de mai mult timp, mulţi dintre comisari nu doreau să înceapă să facă raportul, pe motivul că, conduita urmată de Divanuri, în special de Divanul din Valahia, care s-a ocupat numai de probleme politice, combinată cu ordinul primit de comisari de a nu intra în chestiuni cu caracter politic, a complicat sarcina de a redacta un raport şi a făcut-o imposibil de îndeplinit într-un mod cît de cît satisfăcător. Am motiv să cred că la baza acestei aversiuni era, de asemenea, o dorinţă de a confirma declaraţia că unii comisari (cel francez şi rus, în special) au fost oarecum perseverenţi în a răspîndi ştirea că orice îmbunătăţire sau motiv de îmbunătăţire ar fi imposibile fără un prinţ străin. În orice caz, aversiunea la care fac aluzie se baza pe un punct de vedere evident exagerat, întrucît, oricare ar fi fost comportamentul Divanului sau modificările aduse în instrucţiunile iniţiale ale comisarilor şi oricare ar fi politica adoptată în final referitoare la un prinţ străin, existau întotdeauna probleme asupra cărora comisarii puteau să dea informaţii foarte utile Congresului.

După cum va vedea Excelenţa voastră în protocolul nr. 33 [1], am stăruit pe lîngă comisie să se preocupe mai puţin de ceea ce nu poate face şi să înceapă să facă ceea ce era în puterea sa să execute, şi acest sfat, autorizat ulterior de diferite guverne, a fost adoptat în cele din urmă. Dar, întrucît am împărţit raportul nostru pe diferite probleme, diverşi comisari şi-au asumat pregătirea raportului asupra acelor pro-

https://biblioteca-digitala.ro

bleme, iar baronul Richthofen și cu mine am citit fiecare din noi comisiei memorii asupra a două dintre cele mai importante, memorii care au fost adoptate ca bază pentru un raport general. În practică, totuși, s-a constatat că este extrem de greu pentru un grup atît de numeros și de eterogen să ajungă, cu ceea ce s-ar putea numai promptitudine, nu numai la concluzii comune asupra faptelor, dar și la o formă comună de a le enunța. Am făcut sugestia deci să se împartă comisia în două corpuri, și această împărțire avînd loc, fiecare secțiune a procedat în modul următor. Un comitet format din domnul Basily domnul Benzi, Savfet efendi și cu mine a elaborat un raport despre dezbaterile Divanului din Valahia, raport care a fost ulterior discutat de întregul corp al comisarilor și acceptat. Baronul Talleyrand, baronul Richthofen și cavalerul von Liechmann au întreprins redactarea unui raport similar asupra dezbaterilor din Divanul moldovean. Acest raport este aproape gata, dar nu definitiv terminat. În măsura în care a fost terminat, el a fost examinat de domnul Basily, Savfet efendi, domnul Benzi și de mine ; am fost cu toții de acord în ce privește cea mai mare parte din el, pe care am lăsat-o neatinsă, și, de asemenea, asupra cîtorva modificări pe care intenționăm să le propunem, iar ansamblul acestui raport va fi, fără îndoială, discutat și aprobat pînă la sfîrșitul săptămînii următoare. Dar, deși dorințele exprimate de Divanul moldovean au cuprins mai multe probleme decît acelea care au ocupat Divanul din Valahia, un simplu raport asupra dezbaterilor celor două Divanuri nu va da decît informații insuficiente despre starea Principatelor. Domnul Basily, eu însumi, Savfet efendi și domnul Benzi am fost deci însărcinați cu redactarea unui raport general pentru Valahia, care să indice organizarea și starea generală a țării, după următoarele diviziuni : politică, administrativă, juridică, bisericească, comercială, culturală, militară și financiară și, la redactarea acestui raport pentru Valahia, vom scoate în evidență diferențele existente în provincia învecinată, astfel încît raportul pe care îl întocmim referitor la un principat va deveni un raport complet asupra celor două principate.

Am terminat acum ce aveam de spus asupra sectoarelor politic, administrativ și judiciar ale guvernului și, întrucît observațiile noastre asupra acestor subiecte se extind, în mod natural, asupra altor subiecte care sînt întîmplător în legătură cu ele, munca noastră a necesitat un timp oarecare și grijă în pregătirea ei. Sîntem, de asemenea, mult avansați în completarea capitolelor tratînd despre comerț, educație și afaceri bisericești și cred că pînă la sfîrșitul săptămînii viitoare acestea vor fi terminate, de asemenea.

Despre chestiunile militare este prea puțin de spus care să fie important, iar cu referire la sectorul financiar, domnul Basily și cu mine am elaborat deja dări de seamă și sîntem de acord cu sensul observațiilor noastre, dar există o oarecare diferență în ce privește amploarea lor, domnul Basily, care este considerat că are tendința să fie mai degrabă prolix, extinzîndu-și observațiile pînă la aproape peste 150 de pagini, în timp ce eu sînt dispus să cred că putem cuprinde mare parte din tot ce este esențial de comunicat în numai 25 pagini. Totuși este drept să adaug că expunerea domnului Basily poate cuprinde de-

https://biblioteca-digitala.ro

talii interesante, deși, după cum mi se pare, oarecum inutile, asupra acelui sistem de deturnare de fonduri și dezordine care a predominat și încă predomină în gospodărirea sau, mai degrabă, proasta gospodărire a veniturilor acestei țări.

Astfel, din cele ce am spus, reiese că în 3 săptămîni de acum înainte va fi redactat un raport complet și destul de satisfăcător și, deși ar fi de dorit ca această sarcină să fi putut fi efectuată mai rapid, sînt obligat să adaug că, a o face mai demnă de încredere și a aduce la un consens părerile generale ale unor persoane a căror educație, obiceiuri, vederi sînt atît de diferite, s-a dovedit a fi, nu în mod cu totul nefiresc, o muncă foarte dificilă. Totuși, mi se pare foarte important ca tot ce spunem noi referitor la aceste țări, după atenția ce li s-a acordat și interesul pe care-l provoacă, pe bună dreptate, să nu pară a fi fost spus în grabă și neatent și ca această comisie să fie obligată să arate că, într-o anumită măsură, era stăpînă pe problemele pe care a fost însărcinată să le rezolve.

Am notat acest raport ca particular și confidențial, întrucît el se referă, mai în detaliu decît aș fi făcut altfel, la atitudinea urmată de unii comisari personal.

Am onoarea... H. L. Bulwer

---

[1] Vezi *Acte și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 533—537.

271

Iași, 1/13 septembrie 1858.

Henry S. Ongley, gerant al consulatului Angliei la Iași, către Sir Henry Lytton Bulwer, ambasadorul Marii Britanii la Constantinopol : Observații în legătură cu dreptul de a fi ales domn în Moldova ; dorința de a se alege un prinț străin ; șansele lui Mihail Sturdza, fostul domn, în alegeri.

Copy Jassy, 13 September 1858
No. 2
Copy sent to Foreign Office

Sir,

I have the honour to transmit enclosed Copy of a document [1] which has been drawn up, I believe, by Prince Vogoridi the Caimacam.

Muhlis Pasha, (Grégoire Stourdza) is the person against whom it is specially directed as he has not been ten years in public employ in Moldavia, he is nevertheless actively canvassing for the Post, and is endeavouring to ingratiate himself with the Unionists and has been saying that he is the only person to bring about the ultimate union of the Principalities. There is a question as to whether Prince Vogoridi is eligible as Hospodar ; he is a naturalized Moldavian, but it is

https://biblioteca-digitala.ro

said that at the conferences at Paris it has been settled that only native born Moldavians can be elected.

The great landed proprietors seem disappointed that persons having so small an income from land as 500 Ducats (about £ 230 sterling) per annum should have been allowed a vote and that the result will be that the great landed proprietors will be excluded from the Assembly. The arrangements of the Conferences appear, however, on the whole to have given satisfaction to the Moldavians.

Though from what I have hitherto seen they would have been more satisfied with the Union under a Foreign Prince.

A paper has been circulated in Moldavian calling on the electors to direct their attention to the choosing of suitable deputies instead of thinking only of the person to be elected Prince. Hitherto Michel Stourdza, formerly Hospodar and father of Muhlis pasha and brother in law of Prince Vogoride, appears to stand the best chance of being elected.

With the exception of the Public functionaries few people are in town. All parties seem occupied in canvassing in their several districts for the coming elections.

The soi-disant Commission mentioned in my last[2] as having arrived at Fokshany through Wallachia and whom the Caimacam had refused to allow to enter Moldavia have returned to Galatz, whence they have forwarded a Visiral letter without an envelope in which letter Aali Pasha recommends that a conciliatory mode of acting be adopted toward them. I believe that the Caimacam nevertheless will allow the criminal suits against them to be continued. He seems much hurt at the conduct of the Porte, and has sent to it the Dossier of the Criminal Charges against the persons in question, in order that the Porte may see how unworthy are the Individuals for whom it shews so much solicitude.

I have the honor...

H. Ongley

Anexă

[Iași, august—septembrie 1858].

Notă redactată de caimacamul N. Vogoride privind condițiile ce trebuie să le îndeplinească un candidat la funcția de domn al Moldovei.

Copie

Parmi les quatre conditions qui forment les qualités voulues pour la candidature à la Principauté l'une établit que: „l'on devra avoir servi 10 ans et avoir occupé de hautes fonctions". Cette condition est la plus importante des quatre et elle donnera immanquablement lieu à des interpretations de toute nature et propres à susciter de grands embarras dans son application, si l'esprit n'en est pas au préalable précisé et clairement défini.

https://biblioteca-digitala.ro

Cette définition pourrait être faite dans le texte du Hati-Chérif de la S⟨ublime⟩ Porte, à la suite d'une entente avec les ministres des Puissances alliées à Constantinople. Les points sur lesquels elle devrait porter sont les suivants :

1° „Les 10 années de service n'exigent pas une série de dix années de service non interrompue, les différentes périodes où l'on a occupé des fonctions publiques seront comptées rattachées l'une à l'autre."

2° „Seront considérées comme hautes fonctions, pour la Partie Civile, les fonctions de ministre, celles de Président et membre de Haute Cour Princière, et celle de Président de la Cour d'Appel. Pour la Partie Militaire, celles de Hetman, de Chef d'Etat Major et de Colonel ayant exercé le Commandement en rapport avec ce grade."

3° „Les 10 années de service ne sauraient compter qu'à dater du jour où l'on est entré dans des fonctions actives, ainsi ne sauraient compter comme Années de Service pour les Militaires leur simple inscription dans les cadres de la Milice à l'époque de leur entrée dans les Collèges, soit dans le pays, soit à l'étranger. Les années de Service ne pourront compter pour cette catégorie qu'à dater du jour de leur entrée dans le service actif de la Milice Indigène."

Le 3-ême point est indispensable vu qu'à l'époque de l'application de Réglement Organique en 1831 la majeure partie des jeunes gens qui sont allés faire leurs études à l'Etranger, se sont fait inscrire dans la Milice avec le grade de Cadet et ont même eu de l'avancement pendant le cours de leurs études. Les 10 années supposent une expérience acquise des affaires du Pays, sans cette définition l'esprit de cette condition se trouverait faussé dans l'application et donnerait en même temps une prépondérance injuste aux Militaires sur les Civils. Il faut obtenir, par tous le moyens possibles, son adoption dans le texte du Hati-Chérif.

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 344 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 85—90.

■

Copie
Nr. 2

Iaşi, 13 septembrie 1858

Copie trimisă Ministerului
de Externe

Sir,

Am onoarea să transmit în anexă copia unui document[1] care a fost redactat, cred, de prinţul Vogoridi, caimacamul.

Muhlis Paşa (Grigore Sturdza) este persoana împotriva căreia este în special îndreptat, deoarece timp de zece ani nu a mai ocupat o slujbă publică în Moldova ; totuşi într-un mod energic el caută să câştige domnia şi se străduieşte să intre în graţiile unioniştilor, spunînd că este singura persoană care va înfăptui Unirea finală a Principatelor. Se pune problema dacă prinţul Vogoride poate fi ales domnitor ; este

https://biblioteca-digitala.ro

naturalizat moldovean, dar se spune că la Conferința de la Paris s-a stabilit că se pot alege numai moldoveni din naștere.

Marii proprietari de pămînt par dezamăgiți că persoane care au venituri funciare de numai 500 ducați (circa 230 lire sterline) pe an au căpătat permisiunea să voteze, iar rezultatul va fi că marii proprietari de pămînt vor fi excluși din Adunare. Totuși, acordurile conferinței par să fi dat, în genere, satisfacție moldovenilor.

Deși, din cîte am înțeles pînă acum, ei ar fi mai satisfăcuți de unirea sub un prinț străin.

A circulat un articol în limba română, în care alegătorii erau chemați să-și îndrepte atenția spre alegerea unor deputați corespunzători, în loc să se gîndească numai la persoana care să fie aleasă principe. Pînă acum, Mihail Sturdza, fostul domnitor și tatăl lui Muhlis pașa, și cumnat cu prințul Vogoride, pare să aibă cea mai mare șansă de a fi ales.

Cu excepția funcționarilor publici, puțini oameni mai sînt în oraș. Toate partidele par să fie ocupate cu propaganda electorală în diverse districte pentru alegerile ce se apropie.

Așa-zisa comisie menționată în ultimul meu raport [2] că ar fi sosit la Focșani prin Valahia și căreia caimacamul i-a refuzat permisiunea de a intra în Moldova, s-a reintors la Galați, de unde a înaintat o scrisoare vizirală fără plic, în care scrisoare Aali pașa recomanda să se adopte față de ei un mod conciliator de a acționa. Cred că totuși caimacamul va permite continuarea urmăririlor judiciare criminale împotriva lor. El pare să fie foarte jignit de purtarea Porții și i-a trimis dosarul acuzațiilor criminale împotriva persoanelor în cauză, astfel ca Poarta să poată vedea cît de nedemni sînt acei indivizi pentru care arată atît de multă solicitudine.

Am onoarea...

H. Ongley

Anexă

Copie

Printre cele patru condiții care formează calitățile dorite pentru candidatura la domnie, una stabilește că „va trebui să fi servit 10 ani și să fi ocupat funcțiuni înalte". Această condiție este cea mai importantă dintre cele patru, și ea, fără îndoială, va da loc la interpretări de toate felurile, fiind capabilă să suscite mari încurcături la aplicare, dacă sensul ei nu este în prealabil precis și clar definit.

Această definiție ar putea fi făcută în textul hatișerifului Sublimei Porți, în urma unei înțelegeri cu miniștrii puterilor aliate la Constantinopol. Punctele asupra cărora ar trebui să-și îndrepte atenția sînt următoarele :

1. „Cei zece ani de serviciu nu reclamă zece ani de serviciu neîntrerupt, diferitele perioade ocupate în funcțiuni publice se vor calcula adăugate una la alta".

https://biblioteca-digitala.ro

3. „Funcțiuni înalte vor fi considerate, pentru partea civilă, funcțiunile de ministru, cele de președinte și membru al Înaltei Curți princiare și cea de președinte al Curții de Apel. Pentru partea militară, cele de hatman, șef de stat major și colonel, care a exercitat comanda în raport cu acest grad".

3. „Cei 10 ani de serviciu nu vor fi calculați decît începînd cu ziua cînd s-a intrat într-o funcție activă, astfel, pentru militari, nu vor fi considerați ca ani de serviciu simpla lor înscriere în cadrele armatei în perioada intrării lor în colegii, fie în țară, fie în străinătate. Pentru această categorie, anii de serviciu nu vor putea fi calculați decît din ziua intrării în serviciul activ al armatei indigene".

Al 3-lea punct este indispensabil, ținînd seama că în perioada aplicării Regulamentului organic în 1831, marea parte a tinerilor care au plecat să-și facă studiile în străinătate, s-au înscris în armată cu gradul de cadet și au fost chiar avansați în cursul studiilor. Cei 10 ani presupun o experiență obținută în slujbele de stat; fără această specificare, înțelesul acestei condiții ar fi falsificat în aplicarea ei și, în același timp, ar da o prioritate incorectă militarilor față de civili. Trebuie să se obțină, prin orice mijloc posibil, adoptarea ei în textul hatișerifului.

---

[1] Vezi anexa.

[2] Depeșa nr. 1 din 6 septembrie 1858. Este vorba de o delegație compusă din 6 persoane, cu pașapoarte din Țara Românească, trimisă la Constantinopol. pentru a protesta împotriva administrației lui Vogoride.

272

Iași, 2/14 septembrie 1858.

H. S. Ongley către H. L. Bulwer: Trimite o scrisoare primită de la An. Panu; posibila numire a lui An. Panu sau Răducanu Rosetti ca membri ai căimăcămiei; aprecieri favorabile asupra celui din urmă.

No. 3 Jassy, 14 Septembrie 1858

Sir,

I have the honour to transmit enclosed a letter for Your Excellency[1] which has been given to me open by Mr. A. Pano who acted as Minister of Justice part of the time under the late Hospodar Grégoire Alexandre Ghyka. I observed to him that the only doubt that could arise would be as to whether Mr. Răducan Rosetti or Mr. A. Pano were to be the Members of the Caimacamie and, from his reply, I am led to believe that Mr. Răducan Rosetti is really the person the present Government desire should be appointed one of the members of the new Caimacamie.

Mr. Pano is a near relation of the Metropolitan of Moldavia.

I have had no communication with him except an exchange of visits and can form no personal opinion of his talents or principles.

https://biblioteca-digitala.ro

Mr. Rosetti I have meet frequently and he seems to have at heart the well being of his Country. He is a staunch Unionist.

I have the honor...

H. Ongley

Arh. St., Buc., colecția microfilme Anglia, r. 344; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 91—92.

■

Nr. 3 Iași, 14 septembrie 1858

Sir,

Am onoarea a vă trimite, alăturat, o scrisoare pentru Excelența voastră, ce mi-a fost dată deschisă de către domnul A. Panu, care a funcționat ca ministru de justiție o parte din timp, sub fostul domnitor Grigore Alexandru Ghica. I-am spus că singurul dubiu care s-ar putea naște ar fi dacă domnul Răducanu Rosetti sau domnul A. Panu vor fi membrii căimăcămiei și, din răspunsul său, sînt înclinat să cred că domnul Răducanu Rosetti este, într-adevăr, persoana pe care actualul guvern ar dori s-o vadă numită membru al noii căimăcămii.

Domnul Panu este o rudă apropiată a mitropolitului Moldovei.

Nu am avut nici o legătură cu el, cu excepția unui schimb de vizite, și nu-mi pot forma o părere personală asupra calităților sau principiilor sale.

Pe domnul Rosetti l-am întîlnit frecvent și pare a dori binele țării sale. Este un unionist de nădejde.

Am onoarea... H. Ongley

[1] Scrisoarea lipsește din dosar, deci și din microfilm.

273

București, 3/15 septembrie 1858.

R. G. Colquhoun către H. Bulwer: Efectul produs în Principate de decizia Conferinței de la Paris de a institui o căimăcămie formată din trei persoane; consideră măsura binevenită. Administrația caimacamului Al. Ghica contrară angajamentelor asumate.

No. 10 Bucharest, 15th Sept. 1858

Copy sent home

Sir,

As soon as it became known here that the Conferences had resolved to entrust the Kaimacamie to the three Ministers fixed on by the Reglement, at the period of the cessation of the functions of the last Hospodars, great consternation appears to have been spread among the party now in power both here and in Moldavia. Prince Alexander Ghyka sent off his nephew the Bezzadé Charles to Constan-

https://biblioteca-digitala.ro

tinople with orders, as the Kaimacam told me, to protest against the resolution of the Conference.

If it be permitted to one so humble as myself to proffer an opinion, I should say the decision was adroitly and wisely adopted. The Prince Ghyka, a few days before receiving his nomination as Kaimacam, had placed in my hands his programme of action and the men he was to select to carry on the Government; it was with a full knowledge of those good intentions that I expressed myself, as in my letters official and private to His Excellency Lord Stratford, satisfied with the hopes held out for the Provisional Government of the Country.

No sooner was Prince Ghyka invested with power, than he entirely changed his action. Instead of selecting for his Ministers such men as offered a fair guarantee for capacity, honesty and experience, he proceeded to make the unfortunate choice to which, with two exceptions, he has pertinaciously adhered, while admitting their total incapacity. I had been so warm an advocate of Prince Ghyka, that he begged me to continue towards him the frank conduct I had hitherto pursued, and above all things, to give him such advice as I thought most advantageous to the good of his Country. Unwilling to interfere with the Government of Wallachia, which was not in my duties, I could not however forbear from remonstrating against a Ministry so composed. His answer was simply this: „I fully recognize their incapacity, but they have been my devoted adherents and I *must employ* them. But I assure you it is but for a short period, and I will then carry out my intentions as expressed to you before my accession to power".

With almost the single exception of the Ministry of Finances the same men are in power today as were two years ago. The consequences are, that never during the 24 years I have resided here has the Ministry of the Interior been in the state it now is, never has the administration of the Districts been so corrupt, so demoralized. The Prefectures with one or two exceptions are in the hands of men of no character whatever, who commit delicts for which in other times the consequences would have been the saltmines.

This pertinacity of Prince Ghyka to maintain Constantin Ghyka as Home Minister, C. Balatschano as Minister of Justice and old Aleko Ghyka President of Supreme Divan, is accounted for by the knowledge probability was the Interim Government would be entrusted to those that he might on any day be called to lay down his power, when the functionaries whom he blindly considered his creatures and whom he could influence for the purpose of securing his Election. Hence probably the conference, seeing now their good intentions would be frustrated, at the last moment adopted a suggestion made some time ago by one well acquainted with Country and — as I told Prince Ghyka — he has brought this on himself. It is curious to see now exemplified the folly of trusting a set of men of no character or principle at the present moment. There are no less than three Candidates for supreme

https://biblioteca-digitala.ro

power among the ministry — those men on whom Prince Ghyka so firmly reckoned.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St., Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 343; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 588, f. 76—79.

■

Nr. 10 București, 15 septembrie 1858
Copie trimisă Ministerului de Externe

Sir,

De îndată ce s-a ştiut că la Conferinţa ⟨de la Paris⟩ s-a hotărît să se încredinţeze căimăcămia celor trei miniştri stabiliţi de Regulament, existenţi în perioada încetării funcţiilor ultimilor domnitori, se pare să se fi răspîndit printre ⟨membrii⟩ partidului acum la putere o mare consternare, atît aici, cît şi în Moldova. Prinţul Alexandru Ghica a trimis pe nepotul său, beizadeaua Scarlat, la Constantinopol cu ordinul, după cum mi-a spus caimacamul, să protesteze contra rezoluţiei conferinţei.

Dacă îi este permis unei persoane atît de umile ca mine să-şi exprime o părere, aş spune că decizia a fost adoptată cu abilitate şi înţelepciune. Prinţul Ghica, cu cîteva zile înainte de a primi numirea sa drept caimacam, mi-a înmînat programul său de acţiune şi oamenii pe care-i va alege să exercite guvernarea; avînd completă cunoştinţă de acele bune intenţii, m-am arătat satisfăcut în scrisorile oficiale şi particulare către Excelenţa sa lordul Stratford, de speranţele pe care guvernul provizoriu al acestei ţări le oferea.

Curînd după ce i s-a încredinţat puterea, prinţul Ghica şi-a schimbat complet atitudinea. În loc de a-şi alege ca miniştri oameni care să ofere o satisfăcătoare garanţie de competenţă, cinste şi experienţă, a procedat la o nefericită alegere, la care, cu două excepţii, a aderat cu încăpăţînare, deşi accepta totala lor incompetenţă. Am pledat cu atîta căldură pentru prinţul Ghica, încît m-a rugat să continui faţă de el atitudinea mea sinceră de pînă atunci şi, mai presus de orice, să-i dau orice sfat ce l-aş considera folositor pentru binele ţării sale. Nedorind să mă amestec în guvernarea Valahiei, care nu ţinea de atribuţiile mele, nu m-am putut, totuşi, abţine de a protesta împotriva unui guvern astfel compus. Răspunsul său a fost, pur şi simplu, acesta: „Recunosc întru totul incompetenţa lor, dar au fost partizanii mei devotaţi şi *trebuie* să-i folosesc. Dar vă asigur că aceasta va fi numai pentru o perioadă scurtă şi apoi voi realiza intenţiile mele aşa cum le-am exprimat în faţa dv. înainte de venirea mea la putere".

Cu aproape singura excepţie a Ministerului de Finanţe, aceiaşi oameni sînt la putere azi ca şi acum doi ani. Consecinţele sînt că niciodată în timpul celor 24 de ani de cînd mă aflu aici Ministerul de Interne nu a fost în starea în care este acum, niciodată administrarea judeţelor nu a fost atît de coruptă, atît de demoralizată. Cu una sau

https://biblioteca-digitala.ro

două excepții, prefecturile sînt în mîinile unor oameni lipsiți de caracter, care comit delicte pentru care, în alte timpuri, urmarea ar fi fost ocna.

Încăpățînarea prințului Ghica de a menține pe Constantin Ghica ca ministru de interne, pe C. Bălăceanu, ca ministru de justiție și pe bătrînul Alecu Ghica, ca președinte al Înaltului Divan, este justificată de faptul că știa că ar putea fi chemat în orice zi să renunțe la putere, cînd exista probabilitatea ca guvernul interimar să fie încredințat acelor funcționari pe care el i-a considerat orbește ca fiind uneltele sale și pe care îi putea influența cu scopul de a-și asigura alegerea. Deci, conferința văzînd acum că bunele ei intenții ar fi probabil frustrate, a adoptat, în ultimul moment, o sugestie făcută acum cîtva timp de cineva bun cunoscător al țării și — după ce i-am spus-o prințului Ghica — el și-a însușit-o. Este curios acum să se vadă ilustrată nebunia de a se fi încrezut într-un grup de oameni fără caracter sau principii în clipa de față. Nu sînt mai mult de trei candidați pentru puterea supremă printre miniștri — acei oameni pe care prințul Ghica se baza cu atîta fermitate.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

274

București, 3/15 septembrie 1858.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Solicită lămuriri în legătură cu componența Căimăcămiei de trei și atribuțiile caimacamilor ; părerile lui în această problemă.

No. 11 Bucharest, 15th Sept⟨embe⟩r 1858
Copy sent home

Sir,

The question has been submitted to me will the proposed Kaimacamie of the three Ministers at the period of the cessation of Prince Stirbey's reign be invested with the functions of Ministers on becoming Kaimacams ? I of course am unable to solve this question, but it will not be presumptious I hope in me to say, that, I should certainly not be inclined to advise that they should assume the respective portfolios of their old office, any more than that they should have the right of displacing Prefects of Districts except upon proved delicts, but as there is no doubt that the Prefect nominated by Prince Ghyka, particularly during the last month, will hesitate at no step to carry their end, I would venture to suggest very respectfully to Your Excellency that the Kaimacamie be authorized to send to each district one or two persons in the shape of commissioners, who should watch over and raport upon the conduct of the different Prefects and authorities, with power to suspend in certain cases proceedings till the

https://biblioteca-digitala.ro

pleasure of the Porte with the Ambassadors at Constantinople be known.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 588, f. 80—81.

■

Nr. 11 București, 15 septembrie 1858
Copie trimisă Ministerului de Externe

Sir,

Mi s-a pus întrebarea dacă membrii propusei căimăcămii de trei miniștri, existenți în perioada încetării domniei prințului Știrbei, vor fi investiți cu funcțiunile lor de miniștri cînd vor deveni caimacami ? Desigur că nu am fost capabil să lămuresc această întrebare, dar sper că nu voi fi prea îndrăzneț să afirm că, în mod sigur, nu voi fi dispus să dau sfatul că ei vor trebui să-și asume portofoliile respective ale fostelor funcții și cu atît mai puțin că vor avea dreptul să înlocuiască pe prefecții de județ, exceptînd cazurile de flagrant delict, dar, întrucît nu există nici o îndoială că prefecții numiți de prințul Ghica, în special în ultima lună, nu vor ezita să facă orice pentru a-și atinge scopul, m-aș încumeta să sugerez foarte respectuos Excelenței voastre ca să fie autorizată căimăcămia să trimită în fiecare județ una sau două persoane sub forma unor comisari, care să supravegheze și să raporteze despre comportarea diferiților prefecți și autorități, avînd puterea de a suspenda lucrările în anumite cazuri, pînă cînd se va face cunoscută dorința Porții împreună cu aceea a ambasadorilor de la Constantinopol.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

275

Iași, 11/23 septembrie 1858.

H. S. Ongley către H. L. Bulwer : Impresia produsă în Principate de prevederile legii electorale anexată Convenției de la Paris ; neaplicarea ordinului de interzicere a donării sau vînzării de proprietăți pînă după alegeri (cazul Hurmuzaki) ; situația lui N. Vogoride din punct de vedere al dreptului de a candida la domnie ; afirmația lui V. Place că Unirea „a început", rămînînd ca moldovenii să o „înfăptuiască" ; anexează lista candidaților posibili la domnie.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 6 Jassy, 23 September 1858.
Copy sent home

Sir,

I have the honor to inform Your Excellency that the loi electorale for the Principalities as published in the *Indépendence Belge* of the 13th Instant has created considerable sensation here. The clause which fixes an income of 1000 ducats as the qualification for being an elector has given satisfaction to the great landholders as they had been under the impression that so low an amount as 500 ducats had dissatisfied with several of the Clauses as they are thereby excluded from a seat on the Assembly.

One of the Stourdza's a few days ago gave a large landed property to his wife's brother, Hourmouzaki. The deed of gift was taken to the Court at Romano and confirmed by it, and the gift reported to the Government. The Caimacam, I am told, sent orders to the Court that the deed of gift should not be considered legal. The Council at Iassy was assembled and it was proposed to issue a general order prohibiting gifts and sales of property till after the election, but the members were divided in their opinion and the measure has not been carried out.

It is to be observed that a sale of property to be legal requires at the least forty days to complete it so that a person unqualified to be elector or member, has scarcely time to obtain property giving him the necessary qualification unless he obtains it by a deed of gift.

It is most probable that the gift of land to Hourmouzaki is solely for the purpose of enabling him to have the qualification requisite to enable him to offer himself as candidate for the Hospodarship for I learn that he had already a property costing him 18 000 Ducats.

It will be difficult to prove that the deed of gift is not "bona fide" as Hourmouzaki may perhaps be Stourdza's heir and such being the case Stourdza may under present circumstances decide on giving him part of the property previous to his decease.

Prince Vogoridis considers that if he himself be eligible he is sure of being elected, but the clause that the Prince must be the son of a Moldavian stands against him, but to this he says : I am adopted by Conaki. Will this plea of adoption, if it have legally taken place, be admitted or not ?

The Prince hopes it will be and that Austria and Turkey will support his view and hopes that England will do also. He considers that this clause has been introduced through the influence of France and Russia expressly to exclude him to revenge themselves for his not having acceded to their wishes.

The French Consul has been moving about in the interior for the last month, he has complained that his movements are watched by the Government. I learn he has been saying that the Union has commenced and that it remains for the Moldavians to carry it out. This language does not please the Caimacam.

https://biblioteca-digitala.ro

The members of the soi-disant Commission about whom I have already written to Your Excelency have arrived here. I do not know whether the Criminal suits against them will be continued. It appears that in 1848 these Individuals had been severily beaten by the orders of Muchlis Pasha and been sent out of the Country. I am now told they are his men.

I annex a Note of some of the Candidates to the Hospodarat.

I have the honor...

H. S. Ongley

Prince Vogoridis.
Michel Stourdza.
Muhlis Pasha (Grégoire Stourdza).
Alexandre Balsh (Present minister of the Interior).
Costin Catardji.
Nicholas Milo.
Negri.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 344 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 107—110.

■

Nr. 6
Copie trimisă Ministerului de Externe

Iași, 23 septembrie 1858

Sir,

Am onoarea de a informa pe Excelența voastră că legea electorală pentru Principate, publicată în *Indépendance Belge* din 13 curent, a creat o senzație considerabilă aici. Clauza care fixează un venit de 1.000 ducați ca cens pentru a fi alegător a dat satisfacție marilor proprietari funciari, întrucît ei avuseseră impresia că se fixase o sumă scăzută de numai 500 ducați. Juriștii și străinii naturalizați sînt foarte nemulțumiți de cele mai multe din clauze, întrucît prin ele sînt excluși de a avea un loc în Adunare.

Acum cîteva zile, unul din familia Sturdza a dat o mare proprietate funciară fratelui soției sale, Hurmuzaki. Actul de donație a fost prezentat la Curtea din Roman și confirmat de ea, iar donația a fost făcută cunoscută guvernului. Mi s-a spus că au fost trimise ordine de către caimacam către Curte, ca actul de donație să nu fie considerat legal. Consiliul ⟨de miniștri⟩ de la Iași s-a întrunit și s-a propus să se emită un ordin general care să interzică donațiile și vînzările de proprietăți pînă după alegeri, dar părerile membrilor difereau și această măsură nu s-a executat.

De remarcat că o vînzare a unei proprietăți, ca să fie legală, necesită cel puțin 40 de zile ca să fie completă, astfel că o persoană neîndreptățită să fie alegător sau deputat abia dacă are timp să obțină proprietatea care-i dă dreptul necesar, afară numai dacă o obține printr-un act de donație.

https://biblioteca-digitala.ro

Este foarte probabil că donaţia făcută lui Hurmuzaki este numai în scopul de a-i permite să aibă dreptul cerut pentru a-şi pune candidatura la domnie, căci am aflat că are deja o proprietate evaluată la 18.000 de ducaţi.

Va fi greu de dovedit că actul de donaţie nu este „bona fide", întrucît Hurmuzaki poate să fie moştenitorul lui Sturdza şi, astfel stînd cazul, Sturdza poate hotărî în împrejurările actuale să se decidă să-i acorde o parte din proprietatea sa înainte de deces.

Prinţul Vogoride consideră că dacă el însuşi ar fi eligibil, este sigur că va fi ales, dar clauza că domnitorul trebuie să fie fiul unui moldovean îi este nefavorabilă ; el spune însă că a fost adoptat de Conachi. Va fi oare acest pretext al adopţiunii, dacă a avut loc în mod legal, admis sau nu ?

Prinţul speră că va fi aşa şi că Austria şi Turcia îi vor susţine punctul de vedere şi mai speră că şi Anglia o va face. Consideră că această clauză a fost introdusă în mod expres pentru a-l exclude, datorită influenţei Franţei şi Rusiei, în scopul de a se răzbuna pe el că nu a consimţit la dorinţele lor.

Consulul francez s-a tot deplasat prin ţară în ultima lună şi s-a plîns că deplasările sale sînt urmărite de guvern. Aflu că ar fi spus că Unirea a început şi că rămîne ca moldovenii să o realizeze. Acest limbaj nu este pe placul caimacamului.

Membrii aşa-numitei comisii, despre care am scris deja Excelenţei voastre, au sosit aici. Nu ştiu dacă se vor continua procesele intentate împotriva lor. Se pare că în 1848 aceşti indivizi au fost grav bătuţi din ordinele lui Muhlis paşa şi expulzaţi din ţară. Mi se spune acum că sînt oamenii lui.

Anexez o notă cu unii dintre candidaţii la domnie.

Am onoarea...

H. S. Ongley

Prinţul Vogoride
Mihail Sturdza
Muhlis Paşa (Grigore Sturdza)
Alexandru Balş (actualul ministru de interne)
Costin Catargiu
Nicolae Milo
Negri.

276

Bucureşti, 13/25 septembrie 1858.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Neliniştea cauzată de intenţia lui Al. Ghica de a înlocui funcţionarii mai puţin devotaţi cu partizani de-ai săi, între care şi unii din oamenii de la 1848 ; sugerează ca firmanul de înlocuire a acestuia cu noua căimăcămie să declare nule

https://biblioteca-digitala.ro

aceste schimbări. Despre N. Golescu, candidatul la domnie al Partidei Naţionale, şi înţelegerea intervenită între Al. Ghica şi fruntaşii acestei partide.

No. 15 Bucharest, 25th September 1858
Copy not sent home

Sir,

I had the honor of telegraphing to Your Excellency two days ago on the state of uneasiness caused by the persistence of Prince Ghyka to remove from offices however subordinate, every person on whose devotion to himself he could not fully reckon : appointing in their places men of no status, nor even character ; in many instances these have been selected from among the men of 1848.

I expressed my anxiety to know whether any possible check could not be found. I even ventured to suggest that the Firman from the Porte to be sent here should allude to these changes in the eleventh hour, and should declare that all apopintments high or low, which have been made since the closing of the Conferences of Paris, should be considered null. If this, or some other step which Your Excellency's greater expedience may suggest, be not adopted, the Elections will be anything but impartial.

I mentioned the arrival of Messieurs Nicolas Golesco and Demetrius Bratiano.

The qualification required by the 13th Article of the Protocol for the Candidates for the Hospodariat, of 3000 Ducats of annual revenue, would have excluded Mr. Golesco. the Candidate of the National Party ; his Family therefore have just made over to him their fortunes, so as to make his apparent revenue amount to upwards of 3000 # — this is surely very irregular. It was at first reported that the Conference, warned by what took place in the creation of fictitious votes for the Divan ad hoc of 1856, had decided that proof of *actual possession* of qualification, both for Hospodariat and for Electors and Deputies, of at least six months should be produced, but I find nothing of that kind.

I am positively informed that a perfect understanding has been come to between Prince A. Ghyka and the leaders of the National Party, that if the latter be not able to carry their Candidate (and Ghyka will take care that they shall not) then the National Party will throw their votes into Ghyka's scale.

At present the leaders of the National Party are all powerful, their influence felt in every branch of the Administration : these leaders Messrs Jean Philippesko, Jean Bratiano and Constantin Rossetti are in fact the Dictators of the Day.

Prince Ghiyka is on a tour to the saltmines and is canvassing certain Dictricts of whose fidelity he is not quite assured.

Whatever is to be done, should be done quickly, for all are endeavouring to profit by the present circumstances to the detriment of the public wealth. I will give Your Excellency an instance.

https://biblioteca-digitala.ro

Beyzadé Constantin Ghyka, Minister of the Interior, possesses a large House which was the Residence of the Turkish Commissioner. This Building, I know, cost 26.000 Ducats; the Government is in treaty with him to purchase the House for 45.000 Ducats, with a view of making it the seat of the Courts of Justice, for which its construction in no way is adapted; the present site is well situated in the very centre of the City (Podo Kalitzi) in every way adapted to the Public wants.

The too frequent recurrence of such acts for private, or rather family interests, throws a deep shade over the last days of the Kaimacamie of Prince A. Ghyka.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 588, f. 90—92.

■

Nr. 15 București, 25 septembrie 1858
Copie netrimisă Ministerului de Externe

Sir,

Am avut onoarea să telegrafiez Excelenței voastre acum două zile despre starea de neliniște produsă de încăpățînarea prințului Ghica de a îndepărta din slujbele în subordine orice persoană în al cărui devotament nu s-ar putea încrede complet, numind în locul lor persoane fără poziție socială și chiar fără caracter; în multe cazuri aceștia au fost aleși dintre oamenii de la 1848.

Mi-am exprimat îngrijorarea de a ști dacă nu se poate găsi un mijloc posibil de a opri aceasta. Am îndrăznit chiar să sugerez că firmanul Porții, ce urmează să fie trimis aici, trebuie să facă aluzie la aceste schimbări în ceasul al unsprezecelea și trebuie să declare că toate numirile, în posturi superioare sau inferioare, care au fost făcute după închiderea Conferințelor de la Paris, trebuie să fie considerate ca nule. Dacă această măsură, sau oricare alta pe care marea experiență a Excelenței voastre o poate sugera, nu va fi adoptată, alegerile vor fi orice, numai nepărtinitoare nu.

Am menționat sosirea domnilor Nicolae Golescu și Dimitrie Brătianu.

Condiția cerută de articolul 13 al Protocolului pentru candidații la domnie, de 3000 ducați venit anual, ar fi exclus pe domnul Golescu, candidatul Partidei Naționale; în consecință, familia sa i-a cedat averile sale, astfel ca, în mod aparent, venitul anual să se ridice la peste 3000 ducați — desigur că acest procedeu este cu totul nereglementar. La început s-a raportat că la Conferință, înștiințată de ceea ce s-a întîmplat prin crearea de venituri false pentru Divanul ad-hoc din 1856, s-a decis ca dovada *posesiunii reale* pentru îndeplinirea condiției, atît pentru domnie, cît și pentru alegători și deputați, să fie făcută cu cel puțin șase luni înainte, dar nu am găsit nimic în acest sens.

https://biblioteca-digitala.ro

Am fost informat în mod sigur că s-a ajuns la o deplină înțelegere între prințul A. Ghica și conducătorii Partidei Naționale, în sensul că dacă aceștia din urmă nu vor fi capabili să-și promoveze candidatul (ceea ce Ghica va avea grijă să nu se întîmple), atunci Partida Națională își va depune voturile în talerul lui Ghica.

În prezent, conducătorii Partidei Naționale sînt toți puternici, influența lor este simțită în toate ramurile administrației : acești conducători, domnii Ion Filipescu, Ion Brătianu și Constantin Rosetti sînt, de fapt, dictatorii zilei.

Prințul Ghica este într-o scurtă călătorie la saline și face propagandă electorală în anumite județe de a căror fidelitate nu este destul de sigur.

Tot ce este de făcut trebuie făcut repede, pentru că toți se străduiesc să profite de împrejurările actuale în detrimentul bunei stări generale. Voi da Excelenței voastre un astfel de exemplu.

Beizadeaua Constantin Ghica, ministrul de interne, are o casă mare, care era reședința comisarului turc. Această clădire, știu că a costat 26.000 de ducați ; guvernul este în tratative cu el să-i cumpere casa pentru 45.000 de ducați, cu scopul de a face din ea sediul Curții de Justiție, dar această construcție nu este potrivită deloc în acest scop ; actualul loc este bine situat, chiar în centrul orașului (Podul Calicilor) și clădirea este bine adaptată pentru cerințele publicului.

Recurgerea prea frecventă la asemenea fapte în interes particular sau, mai curînd, familial, aruncă o profundă umbră asupra ultimelor zile ale căimăcămiei prințului A. Ghica.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

277

București, 16/28 octombrie 1858.

R. G. Colquhoun către James Howard Harris, conte de Malmesbury, ministru secretar de stat pentru afaceri externe al Marii Britanii : Sosirea lui Kiamil bey cu firmanul de numire a noii căimăcămii, formată din Em. Băleanu, I. Al. Filipescu și I. Manu ; existența în țară a unei puternice agitații și pericolul izbucnirii unei răzmeriță ; promisiunea caimacamilor de a acționa în spiritul Convenției și de a menține o strictă imparțialitate.

No. 13
Copy

Bucharest, 28th Oct⟨ober⟩ 1858

Mr. Colquhoun to the Earl of Malmesbury

Kiamyl Bey arrived here last evening, bearer of the Firman of the Porte establishing the new Kaimacamie.

I understand the Firman will be officially read on Sunday the 31st when the Prince Ghyka will resign his functions as Kaimacam and the administration will be confided in terms of the Convention to the hands of Messrs. E. Balliano, Alexander Philippesko and Jean Mano,

https://biblioteca-digitala.ro

the Ministers of the Interior, of Justice and President of the Supreme Divan, at the period of the cessation of Prince Stirbey's power.

There is great agitation in the country, many persons fear actual riot. I trust this will be prevented, but a fearful state of excitement is, I believe, inevitable.

I reserve further communication till I am better informed as to the line of conduct the new Kaimacamie is likely to adopt. The same course enjoined on me by Your Lordship, I shall try and inculcate on them, that of the strictest impartiality and I have received from each of them, separately, the most positive assurance that they will endeavour to act up to the spirit of the Convention. Their task is difficult, for at present party spirit runs very high.

I have the honor...

(Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 588, f. 84—85.

■

Copie
Nr. 13

București, 28 octombrie 1858

Domnul Colquhoun către contele de Malmesbury

Kiamil bey, purtătorul firmanului Porții, care stabilește noua căimăcămie, a sosit aici aseară.

Am înțeles că firmanul va fi oficial citit duminică 31, cînd prințul Ghica va renunța la funcția de caimacam și administrația va fi încredințată, conform Convenției, în mîinile domnilor E. Băleanu, ⟨Ion⟩ Alexandru Filipescu și Ion Manu, miniștri de interne, de justiție și președintele Inaltului Divan, în perioada de încetare a puterii prințului Știrbei.

În țară este o mare agitație, multe persoane se tem de o reală revoltă. Am încredere că aceasta va fi împiedicată, dar o stare amenințătoare de frămîntare este, cred, inevitabilă.

Mă rezerv, pînă cînd voi fi mai bine informat despre linia de conduită pe care probabil o va adopta noua căimăcămie, pentru ulterioare comunicări. Aceeași cale, a celei mai stricte imparțialități, ce mi-a fost indicată de Excelența voastră, voi încerca să o inspir și lor și am primit de la fiecare din ei, în mod separat, asigurarea cea mai fermă că se vor strădui să acționeze în spiritul Convenției. Sarcina lor e dificilă, pentru că acum spiritul partinic este în creștere.

Am onoarea...

(Semnat) R. G. Colquhoun

278

Iași, 17/29 septembrie 1858.

H. S. Ongley către H. L. Bulwer : Consideră censul fixat pentru a fi alegător prea mare pentru populația

https://biblioteca-digitala.ro

de la orașe ; înțelegerea dintre N. Vogoride și Alex. Balș de a se susține reciproc ; străduințele antiunionistului N. Istrati de a forma un partid.

No. 7 Jassy, 29th Sept. 1858
Copy sent home

Sir,

I have the honor to address Your Excellency for the purpose of saying that, if it be true that the Conference at Paris has established that to be an elector in the Towns it is requisite to be possessed of real or personal property in the Town of the value of 6000 Ducats, the consequence is that in most of the Towns in Moldavia there will be no electors at all, as there are not in them any Christian Moldavians possessed of so much real or personal property. The rich people in the Towns are either Foreigners or Jews.

The electoral qualification should not have exceeded three thousand Ducats.

I am informed that the Caimacam has agreed with Mr. Alexander Balsch, present Minister of the Interior, to give him his support, in case the former be not eligible as Hospodar, and in case he be eligible then Mr. Balsch will support him. The members of the Caimacamat about to be formed are friends of Michel Stourdza.

The President Etienne Katardji is Michel Stourdza's homme d'affaire, Basilos Stourdza, one of the members, is Michel's nephew, and the third member, supposed to be Mavroyeni, is also his nephew and was always employed in the ministry by his uncle.

A Mr. Istratti, an Anti Unionist, who has published several Pamphlets on Public affairs, is also very active and seems endeavouring to form a party, but the general impression is that Michel Stourdza has the best chance and that he is the least objection — able person. The only complaint I hear against him is that is too fond of money.

I have the honor...

H. S. Ongley

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia. r. 344 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 111—1112 v.

■

Nr. 7 Iași, 29 septembrie 1858
Copie trimisă Ministerului
de Externe

Sir,

Am onoarea de a mă adresa Excelenței voastre pentru a vă spune că, dacă ar fi adevărat că la Conferința de la Paris s-a stabilit că pentru a fi alegător la oraș este necesar să ai o proprietate imobiliară sau mobiliară în oraș în valoare de 6000 ducați, consecința ar fi că, în majoritatea orașelor din Moldova, nu vor fi alegători deloc, întrucît nu există în ele vreun creștin moldovean care să aibă atîta proprietate

https://biblioteca-digitala.ro

imobiliară sau mobiliară. Oamenii bogaţi din oraşe sînt fie străini, fie evrei.

Censul pentru a fi alegător nu trebuie să depăşească 3000 ducaţi.

Sînt informat că ⟨N. Vogoride⟩ caimacamul a căzut de acord cu domnul Alexandru Balş, actualul ministru de interne, să-l sprijine în cazul cînd primul nu ar fi eligibil ca domn, iar în cazul cînd el ar fi eligibil, atunci domnul Balş să-l susţină. Membrii căimăcămiei în curs de formare sînt prietenii lui Mihail Sturdza.

Preşedintele, Ştefan Catargi, este omul de afaceri al lui Mihail Sturdza, Vasile Sturdza, unul din membri, este nepotul lui Mihail şi al treilea membru, presupus a fi Mavrogheni, este, de asemenea, nepotul său şi a fost întotdeauna numit în guvern de unchiul său.

Un domn Istrati, antiunionist, care a publicat mai multe pamflete despre afacerile publice, este, de asemenea, foarte activ şi pare că se străduieşte să formeze un partid ; dar impresia generală este că Mihail Sturdza are şansa cea mai mare şi că este, fără cea mai mică obiecţie, o persoană capabilă. Singura plîngere pe care am auzit-o contra lui este că iubeşte prea mult banii.

Am onoarea... H. S. Ongley

279

Iaşi, 1/13 octombrie 1858.

H. S. Ongley către H. L. Bulwer : Criticile ce se aduc Convenţiei de la Paris ; numărul mare de candidaţi la domnie şi comentarii asupra unora dintre ei (Mihail Sturdza, Grigore Sturdza, N. Vogoride).

No. 9 Jassy, 13 October 1858

Copy sent home,

Sir,

I have the honor to inform Your Excellency that the Convention relative to the Principalities has arrived here. Some say that the hospodar has too great powers granted to him, others that the elective qualification has been fixed too high, others that its provisions are unsuited to this Country, in fact I do not recollect having heard a single person speak in its favor.

The number of Candidates for the post of Hospodar is very numerous ; almost everyone eligible thinks he might or ought to be chosen.

There does not appear to be sufficient union amongst the members of different parties for them to combine and support one of their own body. The only movement like a coalition that I have heard of is that some of the great Boyards have written to Michel Stourdza to come and offer himself and, if he does so, it seems certain he will be chosen.

https://biblioteca-digitala.ro

Muchlis Pasha is very active in canvassing for himself. I am told he is too severe and brutal for such a post though tolerably well qualified in other respect.

Prince Vogoridis has been giving pecuniary rewards out of the Treasury to the Employés ostensibly for their past services, he has been making numerous promotions in the army and been granting honorary titles to Civilians in fact he leaves no means unemployed to obtain votes for himself; although by the Convention he appears not to be eligible, he reckons that as he was born in Moldavia his having been adopted by Conaki will enable him to claim the right of being elected. The Metropolitan is dangerously ill, and it is scarcely expected that he will recover.

I have the honor... H. S. Ongley

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 344; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 115—116 v.

■

Nr. 9 Iași, 13 octombrie 1858

Copie trimisă Ministerului de Externe

Sir,

Am onoarea de a informa pe Excelența voastră că a sosit aici Convenția referitoare la Principate. Unii spun că domnului i s-au acordat prea mari puteri, alții că prevederile sale sînt necorespunzătoare pentru țara aceasta; de fapt, nu-mi aduc aminte să fi auzit o singură persoană care să vorbească în favoarea ei.

Numărul candidaților pentru postul de domn este foarte mare, aproape oricine este eligibil crede că ar putea sau trebuie să fie ales.

Se pare că nu este suficientă unire între membrii diferitelor partide care să se întovărășească și să susțină pe unul din propria lor organizație. Singura mișcare de felul unei coaliții, despre care am auzit, este că unii dintre marii boieri au scris lui Mihail Sturdza să vină și să-și pună candidatura și, dacă va proceda astfel, se pare că va fi ales sigur.

Muhlis pașa este foarte activ, făcînd propagandă pentru sine.

Mi s-a spus că este prea sever și prea brutal pentru un astfel de post, deși destul de bine apreciat în altă privință.

Prințul Vogoride a dat recompense în bani din tezaur, de ochii lumii, funcționarilor pentru serviciile făcute în trecut, a făcut numeroase avansări în armată și a acordat titluri onorifice civililor, nelăsînd, de fapt, nici un mijloc nefolosit pentru a obține voturi pentru el; deși prin Convenție nu pare a fi eligibil, consideră că dacă s-a născut în Moldova și a fost adoptat de Conachi, aceasta îi va permite să pretindă dreptul de a fi ales. Mitropolitul este grav bolnav și sînt puține speranțe că se va însănătoși.

Am onoarea... H. S. Ongley

https://biblioteca-digitala.ro

Iași, 14/26 octombrie 1858.
H. S. Ongley către H. L. Bulwer : Despre candidații la domnia Moldovei și consecințele ce ar urma alegerii fiecăruia dintre ei.

Copy. No. 12 Jassy, October 26, 1858
Sent to Foreign Office

Sir,

I have the honor to address Your Excellency for the purpose of continuing my reports on what is going on here.

I have heard that Michel Stourdza is not coming into Moldavia but, on the other hand, I have been told that he is merely waiting for a formal invitation to offer himself as Candidate.

Grégoire Stourdza (Muhlis Pasha) appears to have a strong party and the French Consul would seem to be a partizan of his ; he is also dreaded by the Boyards, and it is not improbable that the fear of seeing him chosen Prince will induce all the old Boyards to join their forces in support of Michel Stourdza and that they will therefore invite him into the Province and that he must then succeed in being chosen.

Vogoridi is said to have lost hopes of being considered eligible and that therefore he will assist his brother-in-law, Michel.

If Grégoire Stourdza be chosen, he would urge Vogoridi's creditors to attack him, his wife would sue for a divorce, which she would easily obtain, her dowry would go with her, and Vogoridi would be a ruined man, whereas if Michel Stourdza be chosen, he would probably help his brother-in-law and the rich wife might then consent to remain with her husband who is unfortunately a great spendthrift.

The middle class of Boyards appear not to feel themselves strong enough to ensure the success of their Candidate, if they propose one, their principal leader Mr. Istrati, a separatist, is considered sure to be one of the deputies for Iassy ; he is an excellent speaker and from his writings and conversation would appear to be desirous that Moldavia should flourish and that no foreign power should have any undue preponderence in it.

The Members of the Caimakamat think they are to occupy the posts they formerly occupied when they were Ministers, the Convention does not say so, but the Reglement organique of 1831, provides that when there is no Hospodar the Caimacamat is to be composed of : the President of the Divan Princier, the Minister of Justice and the Minister of the Interior and therefore it is considered that the present members of the Caimakamat must act on the same principles.

https://biblioteca-digitala.ro

The bearer of the Firman is expected to arrive here on Thursday or Friday but this will depend on the state of the sea at Sulina.

I have the honor...

H. S. Ongley

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 63 ; P.R.O. London, F. O. 78/vol. 1379, f. 32—33 v.

■

Copie. Nr. 12 Iaşi, 26 octombrie 1858
Trimisă Ministerului
de Externe

Sir,

Am onoarea a mă adresa Excelenţei voastre cu scopul de a continua rapoartele mele despre ceea ce se petrece aici.

Am auzit că Mihail Sturdza nu va veni în Moldova dar, pe de altă parte, mi s-a spus că el de-abia aşteaptă o invitaţie formală pentru a se oferi drept candidat.

Grigore Sturdza (Muhlis paşa) pare să aibă un partid puternic şi consulul francez se vede a fi un partizan al său ; el este, de asemenea, temut de boieri, şi nu pare improbabil că teama de a-l vedea ales domnitor va convinge pe toţi boierii bătrîni să-şi unească forţele pentru a-l susţine pe Mihail Sturdza ; de aceea ei îl vor invita în ţară şi vor face totul ca să fie ales.

Se spune că Vogoride şi-a pierdut speranţele de a fi considerat eligibil şi că, în consecinţă, va susţine pe cumnatul său, Mihail.

Dacă Grigore Sturdza este ales, îi va îndemna pe creditorii lui Vogoride să-l atace ; soţia lui va intenta un proces de divorţ, pe care-l va obţine uşor, dota sa va pleca o dată cu ea şi Vogoride va fi un om ruinat, în timp ce, dacă Mihail Sturdza este ales, el ar ajuta probabil pe cumnatul său, iar bogata sa soţie ar consimţi atunci să rămînă cu soţul său, care, din nefericire, este un mare risipitor.

Boierii de mijloc nu par a se simţi destul de puternici pentru a asigura succesul candidatului lor, dacă vor propune unul ; principalul lor conducător, domnul Istrati, un separatist, considerat a fi sigur unul dintre deputaţii de Iaşi, este un excelent vorbitor şi, din scrierile şi cuvîntările sale, pare a fi doritor ca Moldova să înflorească şi ca nici o putere străină să nu predomine nemeritat asupra ei. Membrii căimăcămiei cred că trebuie să ocupe posturile pe care le-au ocupat mai înainte, cînd erau miniştri ; Convenţia nu spune aşa ceva, dar Regulamentul organic din 1831 prevede că, atunci cînd nu există un domn, căimăcămia trebuie să fie compusă din : preşedintele Divanului Domnesc, ministrul de justiţie şi ministrul de interne şi, în consecinţă, se consideră că membrii actuali ai căimăcămiei trebuie să acţioneze după aceleaşi principii.

Se aşteaptă ca purtătorul de firman să sosească aici joi sau vineri, dar aceasta depinde de condiţiile pe mare, la Sulina.

Am onoarea... H. S. Ongley

https://biblioteca-digitala.ro

București, 18/30 octombrie 1858.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Trimite în copie proclamația noii căimăcămii. Despre măsurile luate în ultimele luni de fostul caimacam Al. Ghica pentru a-și asigura candidatura la domnie, între care înțelegerea încheiată cu Partida Națională, formată din oamenii de la 1848.

No. 15 Bucharest, 30th October 1858

Mr. Colquhoun to Lord Malmesbury

I have the honor to enclose copy of a Proclamation to be made by the new Caimacamie [1]. It is rather more verbose than I could have wished.

It is not possible as yet to form any opinion as to the successful Candidate for the Hospodarship ; nor can any conclusion be arrived at, till after the result of the Elections for the Deputies of the General Assembly be known.

During the last two months the Prince Ghyka has been placing in every Post, whether Administrative or Judicial, persons he considers well disposed to his Candidateship and since the question has been mooted whether *he* is in fact eligible or not ; whether he is not excluded by the clause of Art. XIII which says : "The Prince shall be 35 years of age, son of a *Father* Wallachian born" ? his father not being Wallachian born ; I am sorry to say Prince Ghyka has made cause with what is by some called the National Party, the men of 1848, represented by Messrs Golesco, Bratiano, Rossetti &. He has placed a great number of these men as Governors of Districts ; these men will, ex officio, have great influence during the Elections and will I fear unscrupulously use it not for good ; many of them are men of no character nor status in the Country, and the new Caimacamie must either remove these or place some check over their acts.

Another irregular proceeding has been the creation of fictitious titles, whereby a class of persons are admitted as Eligible, who really possess no bona fide qualification. Nay, this has in one instance been done to qualify as Candidate for the Hospodariat Mr. Golesco, whose income is, by such means, made to exceed 3000 Ducats ; the various members of his family, mother, brothers & have made over to him the *whole* of their property. There is no doubt this and such like proceedings will be challenged if the question be referred to the Tribunals ; these are now filled with a class of men who will be sure to admit the claims. On this account it was suggested that all nominations made subsequently to the date of the signature of the Convetion (19th of August) should be cancelled.

I regret to say that in many instances considerable sums of money have been paid for places in the Administration, which have gone to

https://biblioteca-digitala.ro

swell the already large fortunes acquired during the last two years by the party which has just laid down power.

Another fault of which Prince Ghyka is, with too much reason, accused, has been the profuse granting of gratifications, to such an extent that the funds especially assigned to this end, have long been exhausted, and other chests, whose contents were destined other ends, have been largely dipped into ; this reckless profusion has been carried on up to yesterday morning, the day he resigned his Power.

I have the honor...

(Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F. O. 195/vol. 588, f. 97—99.

■

Nr. 15 București, 30 octombrie 1858

Domnul Colquhoun către lord Malmesbury

Am onoarea de a anexa o copie a proclamației ce urmează a se da de către noua căimăcămie [1]. Este puțin mai prolixă decît aș fi dorit.

Pînă acum nu a fost posibil să-mi formez vreo părere despre candidatul care ar avea șanse la domnie, nici nu pot să ajung la vreo concluzie, pînă ce rezultatul alegerilor pentru deputații Adunării elective nu va fi cunoscut.

În timpul ultimelor două luni prințul Ghica a numit în fiecare post, fie administrativ, fie judecătoresc, persoane pe care le consideră favorabile candidaturii sale la domnie și de atunci s-a dezbătut chestiunea dacă nu este exclus de clauza art. XIII, care spune : „Domnitorul trebuie să fie în vîrstă de 35 ani, fiul unui tată născut valah" ? tatăl său nefiind născut valah ; îmi pare rău să spun că prințul Ghica a făcut cauză comună cu ceea ce este de unii denumit Partida Națională, adică oamenii de la 1848, reprezentați de domnii Golescu, Brătianu, Rosetti etc. El a numit un mare număr dintre aceștia drept prefecți de județe ; acești oameni vor avea, ex officio, o mare influență în timpul alegerilor și mă tem că o vor folosi fără scrupule, pentru că mulți dintre ei sînt oameni fără caracter sau statut legal în țară, iar noua căimăcămie trebuie fie să-i destituie, fie să le pună acțiunile sub supraveghere.

Un alt procedeu nereglementar a fost crearea de titluri fictive, prin care o clasă de persoane este admisă ca eligibilă, dar care de fapt nu are calificarea necesară. Ba chiar aceasta s-a făcut într-un caz pentru a se acorda calitatea de candidat la domnie domnului Golescu, al cărui venit a fost făcut, prin asemenea mijloace, să depășească 3000 de ducați, diverși membri ai familiei, mamă, frați etc. cedîndu-i *întreaga* lor proprietate. Fără îndoială că acesta și alte asemenea procedee, ar fi contestate dacă chestiunea ar fi referită tribunalelor, acestea sînt acum completate cu o clasă de oameni, care va fi sigur că ar admite revendicările. Din această cauză s-a sugerat ca toate numirile făcute după data semnării Convenției (19 august) să fie anulate.

Regret că trebuie să spun că, în multe cazuri, s-au plătit sume considerabile de bani pentru locuri în administrație, sume ce au con-

https://biblioteca-digitala.ro

tribuit să sporească averile, şi aşa mari, achiziţionate în ultimii doi ani de către partidul care chiar acum a renunţat la putere.

O altă greşeală de care prinţul Ghica este acuzat, pe bună dreptate, a fost acordarea exagerată de gratificaţii, într-o atare măsură încît fondurile repartizate special pentru acest scop au fost de mult epuizate, iar alte fonduri, destinate altor scopuri, au fost, de asemenea, atacate ; această dărnicie nesăbuită a fost continuată pînă ieri dimineaţă, ziua în care a demisionat de la putere.

Am onoarea... (Semnat) R. G. Colquhoun

[1] Vezi *Acte şi documente*, vol. VIII, p. 575—579.

282

Bucureşti, 19/31 octombrie 1858.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Convorbirile avute cu unii fruntaşi ai vieţii publice muntene ; sfatul dat de consul de a lăsa deoparte considerentele de partid şi de a alege în viitoarele adunări oamenii cei mai buni ; speră că acţiunile sale sînt conforme instrucţiunilor de a nu interveni în alegeri, trasate de Foreign Office.

Copy Bucharest, 31st October 1858

No. 16

Mr. Colquhoun to Lord Malmesbury

Many persons have waited on me of late to know my opinion as to the men who are likely to become Candidates for the Hospodarship.

Bearing in mind the Instructions of Her Majesty's Government, that the British Agent should in no way interfere with the Elections, Instructions which, I may mention, entirely coincided with the Line of Conduct I had previously laid down for myself, I confined myself in my conversations with such persons as applied to me, to simply entreating them, for the moment, to lay aside all party feeling as to their future Prince, but urging them to bring all their energies to bear on the choice of the men who were to form their chamber of Assembly, recollecting that these men were charged with the important Duty of remodelling their Constitution and Law ; that they would leave the imprint of their hands on their Country for good or for Evil, for a long period of time and I counselled them to select the best men their Country offered irrespective of party feeling.

I hope in this I have not exceeded the line of Duty Her Majesty's Government wishes its Agent here to follow.

I have the honor... (Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 588, f. 104.

https://biblioteca-digitala.ro

Copie
Nr. 16

București, 31 octombrie 1858

Domnul Colquhoun către lord Malmesbury

În ultima vreme multe persoane m-au vizitat ca să cunoască părerea mea despre oamenii care se pare că vor fi candidați la domnie.

Avînd în vedere instrucțiunile guvernului Maiestății sale, că agentul britanic nu trebuie în nici un fel să intervină în alegeri, instrucțiuni care, pot să menționez, coincideau complet cu linia de conduită ce mi-am trasat-o mai dinainte, m-am limitat, în conversațiile mele cu acele persoane care mi s-au adresat, să le rog stăruitor să lase pentru moment de-o parte orice simțămînt partinic în ceea ce privește viitorul lor domnitor și i-am îndemnat să-și adune toate energiile ca să influențeze asupra alegerii oamenilor ce urmau să formeze Adunarea, amintindu-le că acești oameni aveau sarcina importantă de a revizui constituția și legea, că ei își vor lăsa amprenta asupra țării lor, și în bine și în rău, pe o lungă perioadă de timp; de aceea i-am sfătuit să aleagă pe cei mai buni oameni pe care țara îi oferă, indiferent de sentimentul de partid.

Sper că prin aceasta nu am depășit linia de conduită pe care guvernul Maiestății sale dorește să o urmeze agentul său aici.

Am onoarea...

(Semnat) R. G. Colquhoun

283

București, 19/31 octombrie 1858.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury: Semnalează divergența ivită între caimacami în legătură cu menținerea sau renunțarea la funcțiile deținute de ei anterior; aceleași deosebiri de vederi există și în rîndul consulilor. Așteaptă opinia în această privință a lui Sir Henry L. Bulwer.

Copy
No. 17

Bucharest, 31st October 1858

Mr. Colquhoun to Lord Malmesbury

The new Caimacams called on me this morning to return my official visit made to them Yesterday.

After a few minutes of general conversation, they said they wished to ask my opinion on a question which had presented itself, and which it is evident is but the commencement of differences which I was fearful would arise.

Is it obligatory on their part to assume their respective Portfolios? or may they appoint others to those offices and thus enable

https://biblioteca-digitala.ro

them to give their undivided attention to the more urgent Duties of their present mission.

Of the Caimacams Messrs Balliano and Philippesko are of opinion they *should* again become the Ministers of the Interior and of Justice. Now both these Gentlemen are understood to be Candidates for the Hospodariat.

Their Colleague Mr. Mano is desirous of naming as Ministers three persons as unconnected as possible with *any party*.

I expressed my regret at this early difference of opinion. I had hoped at the outset at least, they would have agreed and then they would have been at liberty to have acted unchallenged ; but as I could not take on myself the responsibility of counselling, I promised to telegraph to Sir H. Bulwer which I did as in the enclosed Telegram.

I discovered from a word Mr. Mano let fall, that my Colleagues differed also on the question, but I took care not to let him see what my opinion was, until I know whether it agrees with that of Sir Henry, viz : that I incline to Mr. Mano's view, in concert with, I know, my Austrian Colleague and, I believe, also my French Colleague.

I have the honor...

(Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F. O. 195/vol. 588, f. 106—107.

■

Copie
Nr. 17

Bucureşti, 31 octombrie 1858

Domnul Colquhoun către lord Malmesbury

Azi dimineaţă m-au vizitat noii caimacami ca să-mi întoarcă vizita oficială pe care le-am făcut-o ieri.

După cîteva minute de conversaţie generală, ei mi-au spus că doresc să-mi ceară părerea asupra unei chestiuni care li s-a prezentat şi care, evident, este numai începutul unor diferende ce mă temeam că vor apărea.

Este oare obligatoriu din partea lor să-şi asume portofoliile lor respective ? sau pot să numească pe alţii în acele funcţii şi astfel să le fie permis să acorde întreaga atenţie sarcinilor mai urgente ale prezentei lor misiuni.

Dintre caimacami, domnii Băleanu şi Filipescu sînt de părere că *trebuie* să devină din nou miniştri de interne şi de justiţie. Acum, ambii aceşti domni, este de la sine înţeles, sînt candidaţi pentru domnie.

Colegul lor, domnul Manu, doreşte să numească miniştri trei persoane, pe cît posibil fără legătură cu *vreun partid*.

Mi-am exprimat regretul faţă de această prematură deosebire de opinii. Am sperat ca, la început cel puţin, să fi fost de acord şi apoi ei ar fi fost liberi să acţioneze nestingherit, dar, cum nu puteam să iau asupră-mi responsabilitatea de a da sfaturi, am promis că voi telegrafia lui Sir H. Bulwer, ceea ce am şi făcut conform telegramei anexate.

https://biblioteca-digitala.ro

Am descoperit, dintr-un cuvînt pe care domnul Manu l-a lăsat să-i scape, că și colegii mei sînt de păreri deosebite în această privință, dar am avut grijă să nu-l las să vadă care ar fi părerea mea, pînă ce voi ști dacă este aceeași cu a lui Sir Henry, adică să înclin spre opinia domnului Manu, desigur de acord cu colegul meu austriac și, cred, și cu cel francez.

Am onoarea... (Semnat) R. G .Colquhoun

284

Iași, 21 octombrie/2 noiembrie 1858.

H. S. Ongley către H. L. Bulwer : Anunță sosirea comisarului turc Afif bey ; neînțelegerile ivite între caimacami cu privire la menținerea sau nu a funcțiilor ocupate de ei anterior ; poziția consulului francez în această privință ; numărul mic de alegători direcți și indirecți dat de prevederile electorale ale Convenției.

Copy. No. 13
It was sent to
Foreign Office

Jassy, 2nd Nov⟨ember⟩ 1858

I have the honour to inform Your Excellency that on Friday the 29th the Commission of the Porte, Hafif Bey with Mr. Adosidis, arrived here, and on Sunday the 31st the Sultan's Firman and the Turkish Translation of the Convention were read publicly at the Government House by Hafif Bey and his party at a general meeting to endeavour to induce the father Michel to withdraw from the contest. Grégoire's party is said to consist of men who have all to gain and little to lose.

A difference has arisen between the members of the caimacamat as to whether they are to take the places they occupied formerly or whether the present Ministers are to remain in Office. Mr. Stephan Katargi is in favour of it whilst the other two Pano and Stourdza are against it. The latter are aware that if Katargi be Minister of the Interior and at the same time, President of the kaimakamat, the elections will in a great measure be in his hands and therefore the Unionists consider that their Candidate will stand less chance of being elected.

One of these Candidates in Mr. Negri, brother-in-law of Basil Stourdza.

Hafif Bey has been applied to in this dilemma and he has replied that he has no instructions to interfere, in such a question and I believe the affair has been referred to Constantinople.

If the 49 Article has been drawn up with the intention that no undue Government influence be employed in the elections, the result in all probability will be obtained more easily by allowing the present Ministers to retain their places than by permitting the members of the caimacamat to exercise at the same time the functions of Caimacam and Ministers.

https://biblioteca-digitala.ro

The French Consul in the interest of the Unionists is of opinion that the Members of the Caimacamat are to exercise only the functions of Caimacam and are not to act as Ministers. The number of direct electors by the Convention is very small, not more, I am told, than 400 and the primary or indirect electors are also few. In some of the Towns as I have already stated there are few or no electors. The Convention does not state that the direct electors are to choose any deputies for the districts, whilst it provides for their choosing them for the Towns.

The Bishoprics of Roman and Housh are vacant and it is uncertain when the new Bishops will be elected so that the only Ecclesiastic that can at present take a seat in the Assembly is the Metropolitan.

I enclose a copy of a Treaty between Queen Elisabeth and the Prince of Wallachia and Moldavia[1], which Your Excellency may perhaps never have seen.

I have the honor... H. S. Ongley

Arh. St., Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 63 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1379, f. 36—38.

■

Copie. Nr. 13 Iaşi, 2 noiembrie 1858
A fost trimisă Ministerului
de Externe

Sir,

Am onoarea de a informa pe Excelenţa voastră că vineri, 29 curent, delegaţia Porţii, Afif bey cu domnul Adosidis, a sosit aici şi duminică, 31 curent, firmanul sultanului şi traducerea turcă a Convenţiei au fost citite public la reşedinţa guvernamentală de către Afif bey şi însoţitorul său într-o adunare generală, străduindu-se să convingă pe Mihail ⟨Sturdza⟩ tatăl să se retragă din competiţie. Se spune că partida lui Grigore se compune din oameni care au totul de cîştigat şi puţin de pierdut.

S-a ivit un diferend între membrii căimăcămiei, dacă trebuie să-şi reia posturile pe care le ocupau anterior sau dacă actualii miniştri trebuie să rămînă în funcţie. Domnul Ştefan Catargiu este de această părere, în timp ce ceilalţi doi, Panu şi Sturdza, sînt contra. Ultimii sînt conştienţi că, dacă ar fi Catargiu ministru de interne şi în acelaşi timp preşedinte al căimăcămiei, alegerile vor fi în mare măsură în mîinile sale şi deci unioniştii consideră că ar avea mai puţină şansă de a fi ales candidatul lor.

Unul dintre aceşti candidaţi este domnul Negri, cumnatul lui Vasile Sturdza.

În această dilemă, s-a recurs la Afif bey şi acesta a răspuns că nu are instrucţiuni de a interveni într-o astfel de problemă şi eu cred că în această afacere trebuie să se consulte Constantinopolul.

Dacă articolul 49 a fost redactat cu intenţia ca nici o influenţă inoportună guvernamentală să nu fie folosită în alegeri, după toate

https://biblioteca-digitala.ro

probabilitățile rezultatul va fi obținut mai ușor dînd voie actualilor miniștri să rămînă în posturile lor, decît permițînd membrilor căimăcămiei să exercite în același timp și funcțiile de caimacami și de miniștri.

Consulul francez este de părere, în interesul unioniștilor, ca membrii căimăcămiei să exercite numai funcțiile de caimacami și să nu acționeze ca miniștri. Prin Convenție, numărul alegătorilor direcți este foarte mic, nu mai mare de 400, după cum mi s-a spus, și alegători primari sau indirecți sînt, de asemenea, puțini. După cum am afirmat deja, în unele orașe nu există decît puțini alegători sau deloc. Convenția nu stabilește dacă alegătorii direcți urmează să aleagă deputați pentru județe, în timp ce prevede ca aceștia să fie aleși de ei pentru orașe.

Episcopatele de Roman și de Huși sînt vacante și nu este sigur cînd vor fi aleși noii episcopi, astfel încît singura față bisericească care poate fi prezentă pentru a lua parte la Adunare este mitropolitul.

Anexez o copie a unui tratat între Regina Elisabeta și domnitorul din Valahia și Moldova [1], pe care poate că Excelența voastră nu l-a văzut niciodată.

Am onoarea... H. S. Ongley

---

[1] Publ. în E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, vol. III 2, p. 108, doc. 114. Este vorba de tratatul din 1588 dintre regina Elisabeta I a Angliei și domnul Moldovei Petru Șchiopul.

285

Iași, 22 octombrie/5 noiembrie 1858.

H. S. Ongley către H. L. Bulwer : Din nou despre neînțelegerile dintre caimacami ; numirea unui nou guvern și înlocuirea unor funcționari cu alții prounioniști ; diminuarea șanselor lui M. Sturdza de a fi ales domn.

Copy. No. 14
It was sent to
Foreign Office

Jassy, November 5, 185°

Sir,

In my last despatch I mentioned that there was a difference between the members of the Caimacamat relative to whether they were or were not to act as Ministers, I also said that Stephan Catargi was a separatist ; this is an error, but he is a partisan of Michel Stourdza and as such must be considered as opposed to the other two members of the Caimacamat.

The Caimacamat have desired the ministers under Vogoridi to give in their resignation and on their declining to do so have dismissed them. Mr. Catargi will act as Minister of the Interior, Mr. Stourdza and Pano will give their attention to the preparation of the Electoral lists

https://biblioteca-digitala.ro

and the Ministry of Justice will be managed by the director of that department.

The Poet Mr. Alexandri is appointed Minister for Foreign Affairs. A Mr. Cantacuzine Minister of Finance. Mr. Donitch is to continue to be Director of Public Works. Colonel Cuza is made Commander in Chief of the Militia ad interim. Dr. Kutchureano Minister of Public Instruction.

Most if not all of these are of the party called Young Moldavia.

From what I hear a great many other public functionaries will be changed and the acting Bishop of Housch has been or will be removed to make way for one in the interest of the Unionists.

The Firman appointing the caimacamat anthorizes them to change the Ministry and Public Functionaries if public tranquillity require it, but so radical a change was not in all probability even intended.

The present Caimacamat accuses their predecessor of having left the Treasury empty but he replies this very Caimacamat when Ministers under Grégoire Ghyka left a deficit of nearly 4 millions whilst I leave only one or one and a half.

The changes that have and that are to take place will diminish in some degree Michel Stourdza's chance of being elected. The Candidates of the Young Moldavian Party are said to be Basil Stourdza or Mr. Negri ; the latter is brother to Basil Stourdza's wife and she again is half sister to Vogoridi's wife, whilst Basil Stourdza is cousin to Michel Stourdza, so that the contest is all between relations Stourdza.

I have the honour...

H. S. Ongley

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 63 ; P.R.O. London, F. O. 78/vol. 1379, f. 45—46 v.

■

Copie. Nr. 14
A fost trimisă Ministerului
de Externe

Iaşi, 5 noiembrie 1858

Sir,

În raportul meu anterior am menţionat că există un diferend între membrii căimăcămiei referitor la faptul dacă trebuiau sau nu să acţioneze ca miniştri, şi am spus, de asemenea, că Ştefan Catargiu este un separatist ; aceasta e o eroare, dar el este un partizan al lui Mihail Sturdza şi, astfel fiind, trebuie considerat drept opus celorlalţi doi membri ai căimăcămiei.

Căimăcămia a dorit ca miniştrii sub Vogoride să-şi dea demisia şi, la refuzul lor, i-a destituit. Domnul Catargiu va acţiona ca ministru de interne, domnii Sturdza şi Panu îşi vor concentra atenţia asupra pregătirii listelor electorale iar Ministerul de Justiţie va fi dirijat de directorul acelui departament.

Domnul Alecsandri, poetul, este numit ministru de externe. Un domn Cantacuzino ministru de finanţe. Domnul Donici va continua să fie director la Lucrările Publice. Colonelul Cuza este numit comandant

https://biblioteca-digitala.ro

şef ad-interim al armatei. Domnul Cuciureanu ministrul instrucţiunii publice.

Cei mai mulţi, dacă nu toţi aceştia, sînt din partidul denumit Tînăra Moldovă.

Din cele ce am auzit, mulţi alţi funcţionari publici vor fi schimbaţi şi locţiitorul episcopului de Huşi a fost sau va fi îndepărtat ca să facă loc unuia favorabil unioniştilor.

Firmanul, care numeşte căimăcămia, o autorizează să schimbe guvernul şi funcţionarii publici, dacă liniştea publică o cere, dar nu se intenţiona o schimbare atît de radicală, după toate probabilităţile.

Actuala căimăcămie îl acuză pe predecesorul său de a fi lăsat visteria goală, dar replica este că chiar membrii acestei căimăcămii, cînd erau miniştri sub Grigore Ghica, au lăsat un deficit de aproape 4 milioane, în timp ce acela a lăsat un deficit de numai un milion sau un milion şi jumătate.

Schimbările care au avut sau urmează să aibă loc vor micşora într-o anumită măsură şansa lui Mihail Sturdza de a fi ales. Se spune că Partidul Tinerilor Moldoveni are drept candidaţi pe Vasile Sturdza şi pe domnul Negri ; acesta din urmă este fratele soţiei lui Vasile Sturdza şi ea însăşi este soră vitregă a soţiei lui Vogoride, în timp ce Vasile Sturdza este vărul lui Mihail Sturdza, astfel încît competiţia este numai între rudele Sturdza.

Am onoarea... H. S. Ongley

286

Bucureşti, 27 octombrie/8 noiembrie 1858.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Anunţă demiterea a nouă administratori de judeţe de către noua căimăcămie ; aceştia sînt acuzaţi că sprijină înscrierea în listele electorale a unor candidaţi lipsiţi de acest drept. Zvonuri despre unele schimbări în guvern şi în departamentul judiciar.

Copy
No. 21

Bucharest, 8th Nov⟨ember⟩ 1858

Mr. Colquhoun to Lord Malmesbury

The Kaimacamie has dismissed nine of the District Administrators ; only one of these is the appointment of Prince Ghyka, since the signing of the Convention.

One of the Triumvirate, with whom I this morning conversed on the subject, told me that with one exception the dismissed Governors had connived at fraudulent assumption of Titles to qualify as Electors or Deputies and on this point he declared his Colleagues had pronounced themselves inexorable.

There is little to be said against the new men with two exceptions ; that for the district of Ploiesti (Lapati) was recently dismissed

https://biblioteca-digitala.ro

for gross misconduct. The other for Giurgevo (Catoniano) is an old man, quite incapable to perform the delicate and responsible Duties now incumbent on an Administrator.

Hitherto no further changes in the Council of Ministers has taken place. I hear, and I should not be sorry if it were so, that it is proposed to change Mr. Benjesco and replace him by either Mr. Jean Slatiniano or Barbo Catargi, both honest men and of Conservative principles.

I understand considerable changes will be made in the judiciary Department, also among the second class Employés in the Ministries.

Some of these intend to protest against such changes as being against the letter and spirit of the Firman, which says such shall only be made on proof shown of improper conduct. Perfect quiet reigns at present in the Capital.

I have the honor... (Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F. O. 195/vol. 588, f. 117—118.

■

Copie
Nr. 21

București, 8 noiembrie 1858

Domnul Colquhoun către lord Malmesbury

Căimăcămia a destituit nouă dintre administratorii de județ ; numai unul dintre aceștia a fost numit de prințul Ghica după semnarea Convenției.

Unul din ⟨membrii⟩ triumviratului, cu care am vorbit azi dimineață asupra acestui subiect, mi-a spus că, cu o singură excepție, prefecții demiși au închis ochii la atribuirea frauduloasă de titluri pentru dreptul de alegător sau deputat și, asupra acestui punct, el mi-a declarat că colegii săi au afirmat că sînt neînduplecați.

Sînt prea puține de spus contra oamenilor noi, cu două excepții · acela din județul Ploiești (Lapati) a fost recent demis pentru gravă conduită necorespnuzătoare ; celălalt din Giurgiu (Cătuneanu) este un bătrîn, complet incapabil să execute sarcinile delicate și de responsabilitate ce revin acum unui administrator.

Pînă acum nu au avut loc alte modificări în Consiliul de Miniștri. Am auzit, și nu mi-ar părea rău dacă ar fi așa, că se propune schimbarea domnului Bengescu și înlocuirea lui fie cu domnul Ion Slătineanu, fie cu Barbu Catargiu, ambii oameni onești și cu principii conservatoare.

Înțeleg că vor fi făcute schimbări considerabile în Ministerul de Justiție, ca și printre funcționarii de clasa a doua ai ministerelor. Unii dintre aceștia intenționează să protesteze contra unor astfel de schimbări, ca fiind contra literei și spiritului firmanului, care spune că acestea trebuie făcute numai în baza dovedirii unei conduite incorecte. În capitală domnește acum liniște perfectă.

Am onoarea...

(Semnat) R. G. Colquhoun

https://biblioteca-digitala.ro

Iași 28 octombrie/9 noiembrie 1858.

H. S. Ongley către H. L. Bulwer : Efectuarea unor noi schimbări în administrație, între care și înlocuirea episcopului de Huși ; intenția partidei unioniste din Moldova de a propune drept candidat la domnie pe N. Golescu, cu scopul de a realiza astfel Unirea ; sprijinul acordat unioniștilor de consulul francez.

Copy No. 15
It was sent to
Foreing Office

Jassy ,November 9, 1858

Sir,

I have the honour to address Your Excellency for the purpose of saying that the dismissal of Public Functionaries still continues. Yesterday evening the Government edition of the Convention and Firman in Moldavian and French appeared. The electoral law is rather different from the one that had been previously published, particularly the 11th Art., which provides that the direct Electors are to choose two Deputies in each district ; this had been omitted in the edition that was previously before the public. Michel Stourdza is expected in two or three days. The removal of the acting Bishop of Housch has given dissatisfaction to persons who might otherwise have had some sympathy for the present members of the Caimakamat ; his successor is Miclesko Igoumenos and Bishop of Slatina from which Office he gets six thousand Ducats per annum and as Acting Bishop of Housch he will get four Thousand more. One of the late Ministers considered to have Russian sympathies was loud in his complaints of such nepotisme and said that by such behaviour on the part of the Unionist party, the Separatists were forced to combine together to bring back to power a most objectionable person namely Michel Stourdza.

The radical party are said to have the intention of proposing the Wallachian Golesco as Candidate for the Hospodarship, he is also candidate for that post in Wallachia, if he could succeed in being chosen in each Principality. The Unionists think that then the Union under one Prince will have been effected.

The French Consul is very active in favor of the Unionist party ; he wanted to insist that the Convention and Firman should be read publicly in French at the Government House, and had quite a quarrel with Vogoridi about it, but the Prince insisted on its being read in Turkish and Moldavian. Prince Lascar Cantacuzène of Paskano is to be proposed as a Candidate in case Michel Stourdza sees that he cannot succeed, in which case the latter will give his support to the former.

I have the honor...

H .S. Ongley

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 63 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1379, f 53—54 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Copie. Nr. 15
A fost trimisă Ministerului
de Externe

Iași, 9 noiembrie 1858

Sir,

Am onoarea de a mă adresa Excelenței voastre pentru a vă informa că demiterea funcționarilor publici continuă. Ieri seara ediția guvernamentală a convenției și firmanul au apărut în limba română și în franceză. Legea electorală este destul de diferită de cea care a fost publicată anterior, în special articolul 11, care prevede că alegătorii direcți urmează să aleagă doi deputați de fiecare județ; acesta fusese anterior omis din ediția dată publicității. Mihail Sturdza este așteptat peste două sau trei zile. Mutarea locțiitorului episcopului de Huși a nemulțumit persoanele care, altfel, ar fi putut avea oarecare simpatie pentru membrii actuali ai căimăcămiei. Succesorul său este egumenul Miclescu, episcop de Slatina, funcție pentru care primește șase mii de ducați pe an, iar ca locțiitor de episcop de Huși va primi încă patru mii. Unul din foștii miniștri, considerat că are simpatie pentru ruși, se plîngea cu voce tare de un astfel de nepotism și declara că printr-o asemenea purtare din partea partidului unionist, separatiștii erau forțați să se unească pentru a readuce la putere o persoană foarte nedorită, anume Mihail Sturdza.

Se spune că partidul radical are intenția de a propune pe munteanul Golescu drept candidat pentru domnie, el fiind, de asemenea, candidat pentru acea funcție în Valahia, dacă acesta poate reuși să se aleagă în fiecare principat. Unioniștii consideră că atunci Unirea sub un singur domn va fi realizată.

Consulul francez este foarte activ în favoarea partidului unionist; el dorea să insiste să fie citite public convenția și firmanul, în franțuzește, la reședința guvernamentală și a avut o adevărată ceartă cu Vogoride în legătură cu aceasta, dar prințul a insistat ca actele să fie citite în limbile turcă și română. Prințul Lascăr Cantacuzino din Pașcani va fi propus drept candidat, în cazul cînd Mihail Sturdza vede că nu poate reuși, situație în care acesta din urmă va acorda sprijinul său primului.

Am onoarea...

H. S. Ongley

288

Iași, 3/15 noiembrie 1858.

H. S. Ongley către H. L. Bulwer: Despre convorbirea cu Șt. Catargiu privind neînțelegerile dintre el și colegii săi în legătură cu schimbarea unor funcționari publici; alcătuirea unui nou sigiliu, simbolizînd unirea celor două principate, pentru uzul căimăcămiei, care însă n-a putut fi folosit; măsurile luate de cei doi caimacami unioniști — An. Panu și V. Sturdza.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 16, Copy
It was sent to
Foreign Office

Jassy, Nov. 15, 1858

Sir,

I have the honour to inform Your Excellency that yesterday Stephan Katargi President of the Kaimakamat called on me and made to me as nearly as I can recollect the following statement.

Shortly after the entering into Office of the Caimakamat, Mr. Pano proposed changing a number of Functionaries in the Judicial Department, to which Mr Catargi made no objection, because he considered, that as Mr Pano was head of that Branch, it was a matter which was specially within his jurisdiction, subsequently Mr Cartardji wished to change some of the Functionaries dependant on his department, as Minister of the Interior but Messrs Pano and Stourdza made some objections.

On Friday the 12th whilst Mr. Catardji was occupied with the election of the functionaries of the municipality of Iassy the other two members sent for him, but he was unable, at the moment, to leave the business with which he was occupied.

The next day a Mr. Tiriaky called on him and told him he had been appointed Director of the Department of the Interior ; Mr. Catardji replied that he could receive him only as a private individual and not as a Director of his Department ; finally Mr. Tiriaky was installed one may say by force, since the head of the Police went and insisted on his being recognized in the post of Director ; the employés were ordered by him to obey the orders of Mr. Tiriaky and not those of Catardji. Almost all the Governors of districts were changed at the same time by the two kaimakams and as they feared the old ones would refuse to resign their places without Mr. Catargi's signature ; an order has been issued to the Gendarmerie in the districts to support the new Governors and bring the old ones as prisoners to Iassy if they decline obeying the orders of the Caimakamat.

The Gendarmerie is in general under the orders of the Minister of the Interior, therefore an order of the day was published by the Acting Minister of war by order of the two Caimakams, directing the Gendarmerie to follow any instructions that may reach them from the Caimakamat through any Officer of the Militia.

Double patrols have been established and ammunition has been served out to the troops both in Town and in the districts. Mr. Catardji, though President of the Caimakamat is now powerless for the head of the Gendarmerie is a relation of Pano's or rather a friend of his.

Mr. Catardji has drawn up a Document and sent it to his colleagues, but I have not yet learn what reply he has received. He wanted to telegraph to Constantinople what had occurred but the head of that Department declined to forward the Despatch.

I was told ten days ago that Mr. Place the French Consul had got a seal made for the caimakamat in which the arms of the two Principalities are united and on the top is *Principautés Unies de Moldavie et de Valachie* and at the bottom Caimakamat de Moldavie.

https://biblioteca-digitala.ro

I since learn that the seal though made has not been used but one without the arms united has been adopted.

Passports sealed with this seal having been presented to Mr Gödel Lannoy, Austrian Consul General, for his visa, he has declined to put it consequently the owner cannot go into the Austrian Dominions ; on the other hand the Caïmakamat has said it will refuse to give passports to Austrian subjects going through the Principality and thus Travellers would be put to great inconvenience.

The Caimakamat have lately refused to allow the Turkish Commissioner to send his Telegrams gratis to Constantinople, and I am informed that they now refuse to allow him to send any telegrams in cypher on the ground that he no longer held any official position in Moldavia. Consequently Hafif Bey has declined to continue to accept the carriage and board provided hitherto by the Caimakamat for him to his suite.

Michel Sturdza is expected at Galatz on the 6/18 Instant.

I now learn that Mr Catardji has resigned his post of President oî the Caïmakamat and consequently that of Minister of the Interior and that he has entered a protest against the other two members of the Caimakamat Basil Stourdza and Pano.

The Ispravnik or Governor of Iassy, Ghitza Kaliman, was put into prison today for refusing to obey the orders of the two Caimakams to vacate his post unless the order be confirmed by Katardji, the Minister of the Interior. Kaliman when I saw on Sunday night at Hafif Bey's told me he had seen and spoken to Your Excellency on Moldavian Affairs.

I have the honour... H. S. Ongley

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 63 ; P.R.O. London, F.O. 78/ vol. 1379, f. 57—60 v.

■

Nr. 16. Copie
A fost trimisă Ministerului
de Externe

Iaşi, 15 noiembrie 1858

Sir,

Am onoarea a informa pe Excelenţa voastră că ieri m-a vizitat Ştefan Catargiu, preşedintele Căimăcămiei, şi mi-a făcut următoarea declaraţie, pe care o redau cît mai exact posibil.

Curînd după numirea în funcţia de caimacam, domnul Panu a propus schimbarea unui număr de funcţionari din departamentul justiţiei, la care domnul Catargiu nu a făcut nici o obiecţie, deoarece considera că, întrucît domnul Panu este şeful acelui sector, era o problemă ce ţinea de speciala sa jurisdicţie ; ulterior, domnul Catargiu, ca ministru de interne, a dorit să schimbe pe cîţiva din funcţionarii care depindeau de ministerul său, dar domnii Panu şi Sturdza au făcut unele obiecţii.

Vineri, 12 curent, în timp ce domnul Catargiu era ocupat cu alegerea funcţionarilor municipalităţii Iaşi, ceilalţi doi membri au trimis

https://biblioteca-digitala.ro

după el, dar, în acel moment, nu putea să lase problema de care se ocupa.

A doua zi, un domn Teriachiu l-a vizitat și i-a spus că a fost numit director la Ministerul de Interne ; domnul Catargiu i-a replicat că-l poate primi numai ca particular, nu și ca director în ministerul său ; în cele din urmă domnul Teriachiu a fost instalat, se poate spune, cu forța, întrucît șeful poliției a venit și a insistat să fie recunoscut în postul de director, funcționarilor dîndu-li-se ordinul să asculte de dispozițiile domnului Teriachiu, nu de acelea ale lui Catargiu. Au fost schimbați aproape toți directorii de ministere în același timp, de către cei doi caimacami și, deoarece le-a fost teamă, cei vechi au refuzat să demisioneze fără semnătura domnului Catargiu ; a fost dat un ordin către jandarmeriile județene să susțină pe directorii cei noi și să-i aducă pe cei vechi prizonieri la Iași, dacă refuză să asculte de ordinele căimăcămiei.

În general, jandarmeria este sub ordinele Ministerului de Interne, deci s-a dat un ordin de zi publicat de ministrul de război ad-interim, din porunca celor doi caimacami, indicînd jandarmeriei să urmeze toate instrucțiunile care ar putea ajunge la ei de la căimăcămie prin orice ofițer al armatei.

S-au stabilit patrule duble și trupele au fost aprovizionate cu muniții, atît în oraș, cît și în județe. Domnul Catargiu, deși președinte al căimăcămiei, este acum fără putere, deoarece șeful jandarmeriei este o rudă a lui Panu sau mai curînd un prieten al său.

Domnul Catargiu a redactat un document și l-a trimis colegilor săi, dar nu am aflat încă ce răspuns a primit. El dorea să telegrafieze despre ceea ce s-a întîmplat la Constantinopol, dar șeful departamentului a refuzat să expedieze telegrama.

Mi s-a spus, acum zece zile, că domnul Place, consulul francez, a primit un sigiliu făcut pentru căimăcămie, în care stemele celor două principate sînt unite și în partea de sus este scris *Principatele Unite ale Moldoviei și Valahiei,* iar în partea de jos Căimăcămia Moldovei.

Între timp am aflat că sigiliul, deși făcut, nu a fost folosit și s-a adoptat unul fără stemele unite.

Pașapoartele purtînd acest sigiliu, care au fost prezentate domnului Gödel Lannoy, consulul general al Austriei, pentru viză, au fost refuzate de el, în consecință posesorul nu poate merge în statele austriece ; pe de altă parte, căimăcămia a spus că va refuza să acorde pașapoarte supușilor austrieci care trec prin Principate și astfel călătorii vor avea mari dificultăți.

Căimăcămia în ultima vreme a refuzat să permită împuternicitului turc să trimită telegramele sale gratis la Constantinopol și sînt informat că acum îi refuză orice telegramă cifrată, pe motivul că nu mai are nici o poziție oficială în Moldova. În consecință, Afif bey a refuzat să continue să accepte transportul și pensiunea acordate pînă atunci de căimăcămie pentru el și pentru suita sa.

Mihail Sturdza este așteptat la Galați la 6/18 curent.

Am aflat acum că domnul Catargiu și-a dat demisia din postul de președinte al căimăcămiei și, în consecință, și din cel de ministru de interne și că a depus un protest contra celorlalți doi membri ai căimăcămiei, Vasile Sturdza și Panu.

https://biblioteca-digitala.ro

Ispravnicul sau guvernatorul Iașului, Ghiță Căliman, a fost închis astăzi pentru că a refuzat să asculte de ordinele celor doi caimacami, de a elibera postul său fără ca ordinul să fie confirmat de domnul Catargiu, ministrul de interne. Căliman, pe care l-am văzut duminică noaptea la Afif bey, mi-a spus că v-a văzut și că a vorbit cu Excelența voastră despre problemele moldovenești.

Am onoarea... H. S. Ongley

289

București, 3/15 noiembrie 1858.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Trimite în copie adresa primită de la N. Kretzulescu în legătură cu demiterea lui din funcția de ministru de finanțe. Relatează convorbirea avută cu caimacamul I. Manu, căruia i-a exprimat regretul său față de măsura luată.

No. 20 Bucharest, 15th November 1858
Copy sent home

Sir,

Mr. Nicolas Kretzulesko, Ex-Minister of Finance, has handed to me a statement of which I have the honor to forward to Your Excellency a copy ; it appears to be written with moderation and calmness.

I remain unshaken in my opinion that this dismissal from the Council is much to be regretted, even though the person who succeeds him (Mr. Catardji) enjoys the highest reputation.

I did not consider myself as departing from the line of conduct prescribed to me by Her Majesty's Government when I expressed my regret to Mr. Mano that he had thought it necessary to remove from office one who held so high a character as Mr. Kretzulesko. Mr. Mano said it was indispensably necessary there should be a homogenity of action in the present Government ; that Mr. Kretzulesko, refusing to approve the dismissal of nine prefects, had placed himself in opposition to the wishes of the Kaimacamie. I simply asked him, if he had previously consulted with Mr. K⟨retzulesko⟩ and laid before him his reasons for removing these Prefects, such course being prescribed by the Article of the Reglement relating to the duties of the Ordinary Administrative Council ; he replied he had not done so, but it had been decided in Council, by a majority of the Kaimacams — the kaimacam minister of Justice Mr. Philippesko opposing.

I told Mr. Mano that in times like the present it surely was more politic to conciliate a tolerably numerous moderate party, than by an abrupt dismissal of one of its leaders to alienate the members of that party which contained many men of high character and talent ; and that the very fact of there being a difference of opinion among the

https://biblioteca-digitala.ro

Kaimacams should have led him to pause before taking a step which may strike at his character for impartiality in the present moment.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Anexă

[București, noiembrie 1858].

N. Kreţulescu către R. G. Colquhoun : Expune împrejurările destituirii sale din postul de ministru de finanţe de către noua căimăcămie, solicitînd intervenţia puterilor garante pentru a se pune capăt abuzurilor acesteia.

Copie

Mr. Kretzulesko to Mr. Colquhoun

Monsieur l'Agent,

Appelé par le Prince Ghyka, à son installation en 1856 comme Caïmacam de Valachie, à faire partie de son Ministère, je refusai les offres qui m'étaient faites, parceque je ne pouvais approuver la voie dans laquelle il s'engageait. L'année dernière, lorsqu'il ne restait plus au Gouvernement que la conduite des affaires ordinaires, et que je n'avais plus, comme en 1856, à assumer en acceptant un ministère la solidarité d'une politique quelconque, j'acceptais, après beaucoup d'hésitation toutefois, le Ministère des Finances qui m'était offert.

Pendant un an d'exercise de ces fonctions, exclusivement préoccupé des intérêts de mon Pays et étranger à toute politique de parti, je me suis renfermé avec loyauté et impartialité dans l'accomplissement de mes devoirs purement administratifs. Avec cette ligne de conduite, que je m'étais tracée et dont je n'avais un seul instant dévié, j'étais persuadé que l'installation de la commission intérimaire ou Caïmacamie, établie par l'art. 49 de la Convention de Paris de 7/19 Août, et dont les pouvoirs sont définis tant par le dit article de la Convention, que par le Réglement organique, auquel il renvoie, ne changeait rien à ma situation ; j'ai cru donc devoir à mon pays de lui continuer mes services jusqu'au terme rapproché que la Convention fixe à l'existence de cette Caïmacamie, avec les même loyauté et impartialité que par le passé.

L'art. 49 de la Convention porte „que la Commission intérimaire — Caïmacamie — soit constituée conformément aux dispositions du Réglement organique". L'art. 18 du Réglement organique de son côté, en limitant les pouvoirs de la Caïmacamie à la simple expédition des affaires courantes, porte : „les Caïmacams ne pourrait destituer, pendant leur gestion, les fonctionaires autrement que pour un délit «avéré»". L'art. 11 de la Convention porte encore : „En cas de vacance, et jusqu'à l'installation des nouveaux Hospodars, l'Administration sera dévolue au Conseil des Ministeres, qui entrent de plein droit en exercice. Ses

https://biblioteca-digitala.ro

attributions, purement administratives, seront limitées à l'expédition des affaires, sans qu'il puisse révoquer les fonctionnaires autrement que pour délit constaté judiciairement. Dans ce cas il ne pourvoira à leur remplacement qu'à titre provisoire".

Le firman lui-même, que la Sublime Porte a adressé à la Caïmacamie, autorise les Caïmacams à revoquer, sous leur responsabilité, de leurs fonctions, tous ceux des fonctionnaires qui contraviendraient à cet état des choses pour la conservation de la tranquillité dans le pays et de la bonne exécution des réglements, mais de subordonner, dans tous les cas, ces mutations à la stricte nécessité et à des considérations évidentes d'ordre public.

Conformément donc à ces dispositions, la destitution d'un fonctionnaire public quelconque, ne pourrait avoir lieu, que sur constatation de délit, ou d'infraction aux lois, soit déjà existentes, soit récemment promulguées. De plus, la destitution ainsi que la nomination des préfets qui conformément à l'art. 352 du Réglement organique feraient l'objet d'un arrêté du Conseil Administratif ordinaire — composé du ministre de l'intérieur, de celui des finances, et du Secrétaire d'État — ne pourraient être resolues qu'en séance de ce conseil; lors donc que sans délibération préalable dont j'eusse connaissance, le ministre de l'intérieur et Caïmacam presenta à ma signature un soit-disant arrêté du conseil administratif ordinaire déjà signé par lui-même et par le gérant du Secrétariat d'État, et décrétant la destitution en masse de neuf préfets sur un total de dix-sept, ainsi que leur remplacement par neuf personnes y désignées, fidèle à la constitution qui vient de nous être octroyée, et aux anciennes dispositions législatives qu'elle consacre, j'ai cru de mon devoir de refuser ma signature à cet arrêté et de ne pas assumer la solidarité de cet acte, par lequel la Caïmacamie débutait dans son administration, et qui était une infraction flagrante à toutes les dispositions législatives ci-dessus.

Quelques jours après, le gérant du Secrétariat d'État se rendit auprès de moi pour me signifier que — vû la divergence d'opinion entre moi et mes collègues, les membres de la Caïmacamie, qui se manifesta à l'occasion du remaniement tout récent de l'administration, et comme la Caïmacamie était à la veille de nouvelles destitutions, surtout parmi les secrétaires des préfectures, qui sont au ressort spécial du ministère des finances — Mrs. les Caïmacams desiraient que je me démisse de mes fonctions.

Considérant que la nature des attributions de la Caïmacamie, si rigoureusement définies par les Art. 11 et 49 de la Convention, 18 et 19 du Réglement organique ainsi que par le firman d'installation, ne lui permet pas d'adopter un système politique quleconque sur lequel il puisse y avoir accord ou divergence de vues entre les ministres Caïmacams et leur collègues, mais qu'au contraire elle implique de leur part la neutralité la plus absolue, convaincu de plus que de la Caïmacamie et de moi, c'est moi qui me trouvais sur le terrain de la légalité, je crus qu'obtempérer du désir des Caïmacams c'était déserter les intérêts de mon pays; je refusai donc de donner ma démission et un decret de la Caïmacamie en date du 29 octobre/10 novembre prononça ma destitution; nouvelle violation de toutes les dispositions législa-

https://biblioteca-digitala.ro

tives non moins que du firman d'instalation qui règlent les attributions de la Caïmacamie. Un pareil système d'administration, regrettable en tout temps, et surtout à une époque de crise électorale, pratiqué pendant la crise actuelle, peut devenir funeste au pays en viciant dans son origine même un ordre des choses nouveau et dans lequel le pays aurait à trouver quelque consolation après de si longues souffrances.

Je crois que si les hautes Puissances suzéraines et garantes ont assumé le devoir d'aviser aux moyens de retablir l'ordre dans le pays, dans le cas où il serait troublé, elles ont assumé en même temps celui impliqué, de veiller — en attendant que le pays ait son organe légal — à ce que l'administration ne s'égare pas dans une politique dont l'arbitraire et la partialité seraient de nature, soit à provoquer immédiatement, soit à préparer pour un avenir plus ou moins rapproché une perturbation de l'ordre.

Pour ces raisons, pensant que les faites exposes ci-dessus méritent l'attention sérieuse des représentants des Puissances garantes, j'ai cru, Monsieur l'Agent, remplir un nouveau devoir envers mon pays en les portant à votre connaissance, dans l'espoir que, reconnaissant vous-même leur gravité, vous les trouverez dignes d'être communiqués, à votre gouvernement et qu'en votre qualité de représentant de l'une des Puissances garantes, vous pourriez, peut-être, intervenir à temps pour ramener l'administration actuelle dans le voie de la sagesse et de la modération afin d'épargner au pays les suites désastreuses d'une altération des nouvelles institutions.

Veuillez bien, Monsieur l'Agent, agréer l'assurance de ma considération la plus distinguée.

(Signé) N. Kretzulesko

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 588, f. 131—136.

■

Nr. 20 București, 15 noiembrie 1858
Copie trimisă Ministerului
de Externe

Sir,

Domnul Nicolae Kretzulescu, fost ministru de finanțe, mi-a înmînat o dare de seamă pe care am onoarea să o expediez Excelenței voastre în copie ; pare să fi fost scrisă cu moderație și calm.

Rămîn constant la părerea mea că demiterea lui din Consiliu este regretabilă, chiar dacă persoana care i-a urmat (domnul ⟨Barbu⟩ Catargiu) se bucură de cea mai bună reputație.

Nu consider că m-am depărtat de linia de conduită ce mi-a fost prescrisă de guvernul Maiestății sale, cînd mi-am exprimat regretul față de domnul Manu că a crezut necesar să îndepărteze din postul său un om cu un caracter atît de frumos ca al domnului Kretzulescu. Domnul Manu mi-a spus că era neapărat necesar să existe omogenitate de acțiune în actualul guvern, că domnul Kretzulescu, refuzînd

https://biblioteca-digitala.ro

să aprobe demiterea a nouă prefecți, s-a găsit în opoziție cu dorințele căimăcămiei. L-am întrebat simplu dacă s-a consultat mai înainte cu domnul Kretzulescu și i-a prezentat motivele pentru îndepărtarea acestor prefecți, o astfel de cale fiind indicată de articolul din Regulament referitor la datoriile Consiliului administrativ ordinar, și mi-a răspuns că nu a procedat astfel, dar că ⟨demiterea⟩ s-a decis în Consiliu de majoritatea caimacamilor — domnul Filipescu, caimacamul, ministru de justiție, opunîndu-se.

I-am spus domnului Manu că în vremuri ca cele de față, este, fără îndoială, mai politic să cîștige un partid moderat destul de numeros, decît, printr-o demitere bruscă a unuia din conducători, să-și îndepărteze membrii acelui partid, ce are mulți oameni de caracter și înzestrați și că însuși faptul că a existat o deosebire de păreri între caimacami ar fi trebuit să-l oprească înainte de a face un pas care să lovească în caracterul său de nepărtinire în momentul de față.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

Anexa

Copie

Domnul Kretzulescu către domnul Colquhoun

Domnule Agent,

Chemat de prințul Ghica, la instalarea sa în 1856 drept caimacam al Valahiei, să fac parte din guvernul său, am refuzat ofertele ce mi-au fost făcute, pentru că nu puteam să aprob calea pe care se angajase. Anul trecut, cînd nu-i mai rămînea guvernului decît conducerea afacerilor curente, și cînd nu mai trebuia, ca în 1856, să-mi asum solidaritatea unei politici oarecare primind un minister, am acceptat, totuși după multă ezitare, ministerul de finanțe ce mi se oferea.

Timp de un an cît mi-am exercitat aceste funcții, preocupat exclusiv de interesele țării mele și străin de orice politică de partid, m-am dedicat cu sinceritate și nepărtinire îndeplinirii sarcinilor mele pur administrative. Avînd această linie de conduită pe care mi-o trasasem și de la care nu am deviat nici un moment, eram convins că instalarea comisiei interimare sau căimăcămiei, stabilită prin art. 49 al Convenției de la Paris din 7/19 august, ale cărei puteri sînt definite atît prin menționatul articol al Convenției cît și prin Regulamentul organic, la care face trimitere, nu va schimba nimic în situația mea; am crezut deci că este de datoria mea să-mi continui sarcinile față de țara mea pînă la termenul apropiat pe care Convenția îl fixează pentru existența acestei căimăcămii, cu aceeași loialitate și imparțialitate ca în trecut.

Art. 49 din Convenție specifică: „Comisia interimară — căimăcămia — trebuie să fie constituită conform dispozițiilor Regulamentului organic". Art. 18 din Regulamentul organic, la rîndul său, limitînd puterile căimăcămiei la o simplă rezolvare a afacerilor curente, prevede: „Caimacamii nu vor putea să destituie în timpul gestiunii lor

https://biblioteca-digitala.ro

pe funcţionari, decît pentru un delict «confirmat»". Art. 11 al Convenţiei mai prevede : „În caz de vacanţă (a tronului) şi pînă la instalarea noilor domnitori, administrarea va fi transmisă Consiliului de Miniştri, care intră cu depline drepturi în funcţiune. Atribuţiile sale, pur administrative, se vor limita la rezolvarea afacerilor, fără să poată revoca pe funcţionari, altfel decît pentru delict constatat în justiţie. În acest caz, nu va prevedea înlocuirea lor decît cu titlu provizoriu".

Firmanul însuşi, pe care Sublima Poartă l-a adresat căimăcămiei, autorizează pe caimacami să destituie, pe răspunderea lor, pe toţi acei funcţionari care ar contraveni acestei stări de lucruri, pentru păstrarea liniştii în ţară şi buna executare a regulamentelor, dar să subordoneze aceste schimbări, în toate cazurile, unei stricte necesităţi şi consideraţiilor evidente de ordin public.

Deci, conform acestor dispoziţii, destituirea unui funcţionar public oarecare nu ar putea să aibă loc decît la constatarea unui delict, sau la infracţiune faţă de legi, fie că acestea există deja, fie că sînt recent promulgate. În plus, destituirea, ca şi numirea de prefecţi, care, conform art. 352 din Regulamentul organic, ar face obiectul unei decizii a Consiliului administrativ obişnuit — compus din ministrul de interne, cel de finanţe şi secretarul de stat — nu ar putea să fie hotărîte decît în şedinţa acestui consiliu ; deci atunci cînd, fără o deliberare prealabilă, de care să fi avut cunoştinţă, ministrul de interne şi caimacamul mi-au prezentat pentru semnare o aşa-zisă decizie a Consiliului administrativ obişnuit, deja semnată de el şi de gerantul secretariatului de stat, care decreta destituirea în masă a nouă prefecţi dintr-un total de şaptesprezece, ca şi înlocuirea lor cu nouă persoane indicate acolo, fidel Constituţiei ce ne-a fost acordată recent şi vechilor dispoziţii legislative pe care le consacră, am crezut că este de datoria mea să refuz semnătura pe această decizie şi să nu-mi asum solidaritatea cu acest act, prin care căimăcămia îşi începe administraţia şi care era o încălcare flagrantă a tuturor dispoziţiilor legislative de mai sus.

După cîteva zile, gerantul secretariatului de stat a venit la mine să-mi facă cunoscut că, dată fiind divergenţa de păreri dintre mine şi colegii mei, membrii căimăcămiei, care s-a manifestat cu ocazia remanierii recente a administraţiei, şi deoarece căimăcămia era în ajunul unor noi destituiri, mai ales printre secretarii prefecturilor, care ţin de domeniul special al Ministerului de Finanţe, domnii caimacami doreau să-mi dau demisia din funcţiile mele.

Considerînd că natura atribuţiilor căimăcămiei, atît de riguros definite prin art. 11 şi 49 din Convenţie, art. 18 şi 19 din Regulamentul organic, precum şi prin firmanul de instalare, nu îi permit să adopte un sistem politic oarecare, asupra căruia să poată fi un acord sau o divergenţă de păreri între miniştrii caimacami şi colegii lor, dar că, dimpotrivă, ea implică din partea lor neutralitatea cea mai absolută, convins în plus că, între căimăcămie şi mine, eu eram cel care mă aflam în legalitate, am crezut că a mă supune dorinţei caimacamilor însemna să trădez interesele ţării mele ; am refuzat deci să-mi dau demisia şi un decret al căimăcămiei din 29 octombrie/10 noiembrie pronunţa destituirea mea ; era o nouă violare a tuturor dispoziţiilor legis-

https://biblioteca-digitala.ro

lative și nu mai puțin a firmanului de instalare, care reglementează atribuțiile căimăcămiei. Un astfel de sistem de administrare, regretabil în orice timp, și mai ales într-o epocă de campanie electorală, practicat în timpul crizei actuale, poate fi fatal țării, viciind chiar de la origine o nouă ordine a lucrurilor, în care țara ar trebui să găsească o oarecare consolare după suferințe atît de îndelungate.

Cred că dacă marile puteri suzerană și garante și-au luat asupra lor datoria de a decide mijloacele de restabilire a ordinei în țară, în cazul în care ar fi tulburată, ele și-au asumat-o, în același timp, și pe aceea implicată, de a veghea — în așteptarea ca țara să-și aibă organul său legal — ca administrația să nu se complice într-o politică în care arbitrarul și părtinirea să fie de natură fie să provoace imediat, fie să pregătească pentru viitorul mai mult sau mai puțin apropiat o perturbare a ordinei.

Pentru aceste motive, considerînd că faptele expuse mai sus merită atenția serioasă a reprezentanților puterilor garante, am crezut, domnule agent, că îndeplinesc o nouă datorie față de țara mea aducîndu-vi-le la cunoștință, în speranța că, recunoscînd dv. însivă gravitatea lor, le veți găsi demne de a fi comunicate guvernului dv. și că, în calitatea dv. de reprezentant al uneia din puterile garante, ați putea, poate, să interveniți la timp pentru a readuce administrația actuală pe calea prudenței și moderației, pentru a scuti țara de urmările dezastruoase ale unei denaturări a noilor instituții.

Binevoiți, domnule agent, a primi asigurarea considerației mele cea mai distinsă.

(Semnat) N. Kretzulescu

290

Constantinopol, 5/17 noiembrie 1858.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Solicită lămuriri în legătură cu unele chestiuni privitoare la Principate. Opiniile sale în această privință, uneori identice, alteori diferite de acelea ale lui Thouvenel și Fuad pașa. Aprecieri asupra lui N. Cretzulescu și Ion Ghica.

No. 367 Constantinople, November 17, 1858

My Lord,

I troubled you on four subjects relative to the Principalities :

1st As to caimakams holding portfolios ?

2nd As to a majority of votes in Caimacamie being decisive ?

3d As to Prince Alexander Ghyka being eligible ?

4th As to whether each Principality in its separate acts can use the title of "Principautés Unies" ?

The rule I have adopted with respect to such subjects is as follows.

Whenever the French Embassy, myself and the Porte, have agreed as to questions addressed to me from the Principalities and I have felt

https://biblioteca-digitala.ro

pretty certain the other, Representatives would not dissent, I have given to those questions a positive answer in order to prevent delays.

When the contrary has been the case, I have not dealt with them.

About the three first points, Monsieur Thouvenel, myself and Fuad Pasha agreed, and there could indeed be no doubt. The Ghyka family has been for centuries Wallachian. I therefore, gave a decided opinion.

As to the last, my view is that it ought to have been put clearly in the Treaty that the joint title should only be adopted when the Provinces were taking some joint measure, or issuing some joint decree, but this precaution not having been taken, as the wording of the Treaty now stands, I think the point as issue more than doubtful, and that upon the whole it may not be wise to agitate it. Fuad Pasha seems himself of this opinion, but was urged by Austria to make an appeal to Her Majesty's Government, and I did not think it right to throw away a chance of having the Matter now decided in the manner that seems most accordant with the nature of the institutions adopted, though I confess it appears to me somewhat too late to make the distinction between the two cases which it might have been well originally to have marked out.

The affairs of the Principalities seem in other respects to threaten no disturbances, and the choice of the Princes appears still uncertain.

Mr. Colquhoun's reports are valuable but it is always to be borne in mind that he takes up warmly some person out of power, and almost as invariably is too warmly against that person when he attains power.

Thus the late Caimakam in Wallachia was, until installed in office, by far the most fitting person for it : during the time he held office, no one, in Mr. Colquhoun's opinion, was more incapable to fill it.

At present he takes up as decidedly a Mr. N. Crezzulesco, to whom I was myself partial until I detected him to be a great and somewhat unprincipled intriguer ; — and Mr. Jean Ghyka, Prince of Samos, a man of considerable ability but of strong passions and prejudices, with also rather violent opinions.

All these men have great faults and some qualities, and it is equally as erroneous to be the violent partizan of any one of them, as to be the violent opponent.

I have the honor... Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1370, f. 81—85.

■

Nr. 367 Constantinopol, 17 noiembrie 1858

Excelenţă,

Vă deranjez cu patru subiecte referitoare la Principate :

1. Dacă şi caimacamii pot să deţină portofolii ?

https://biblioteca-digitala.ro

2. Dacă o majoritate de voturi în căimăcămie poate fi hotărîtoare ?

3. Dacă prințul Alexandru Ghica este eligibil ?

4. Dacă fiecare principat, în actele sale separate, poate să folosească titlul de „Principatele Unite" ?

Regula pe care am adoptat-o cu referire la aceste subiecte este după cum urmează :

Ori de cîte ori ambasada franceză, eu și Poarta am fost de acord referitor la întrebările ce mi-au fost adresate din Principate și am fost destul de sigur că ceilalați reprezentanți vor fi de acord, am dat acestor întrebări un răspuns pozitiv, pentru a împiedica întîrzierile.

În caz contrar, nu m-am ocupat de ele.

Asupra primelor trei puncte, domnul Thouvenel, eu și Fuad pașa am fost de acord, și într-adevăr nu trebuie să existe îndoială. Familia Ghica a fost de secole valahă. În consecință, mi-am exprimat o părere hotărîtă.

Cît despre ultimul, punctul meu de vedere este că ar fi trebuit să fie clar stabilit în tratat că titlul unit trebuie să fie adoptat numai cînd provinciile iau vreo măsură împreună sau elaborează împreună vreun decret, dar această precauție nefiind luată, așa cum este acum redactarea tratatului, cred că punctul în litigiu este mai mult decît îndoielnic și că, în ansamblu, nu ar fi înțelept să se facă agitație în jurul lui. Fuad pașa pare a fi de aceeași părere, dar a fost împins de Austria să facă apel la guvernul Maiestății sale și nu am considerat că este drept să pierd ocazia de a decide această chestiune acum, într-un mod ce pare a fi cel mai conform cu natura instituțiilor adoptate, deși mărturisesc că mi se pare oarecum prea tîrziu să fac deosebirea între cele două cazuri, care ar fi fost bine să fie precizate de la început.

În alte privințe afacerile Principatelor par să nu amenințe cu noi tulburări, iar alegerea domnilor pare încă nesigură.

Rapoartele domnului Colquhoun sînt valoroase, dar trebuie să se țină minte întotdeauna că el susține cu căldură orice persoană care nu mai este la putere și aproape tot atît de invariabil este prea pătimaș contra acelei persoane cînd a ajuns la putere.

Astfel, fostul caimacam din Valahia era, pînă a fost instalat în funcție, pe departe cea mai potrivită persoană pentru aceasta ; în timpul cît a deținut această funcție, nimeni, după opinia domnului Colquhoun, nu era mai incapabil să o ocupe.

În prezent, el adoptă tot atît de hotărît pe un domn N. Cretzulescu pe care l-am susținut și eu, pînă ce am descoperit că este un mare intrigant și oarecum fără principii și pe domnul Ion Ghica, prinț de Samos, un om de o abilitate considerabilă, dar cu puternice pasiuni și prejudecăți și, de asemenea, cu opinii mai degrabă violente.

Toți aceștia au mari defecte și cîteva calități, și este tot atît de greșit să fii partizanul violent al vreunuia dintre el, ca și adversarul violent al altuia.

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Iași, 7/19 noiembrie 1858.

H. S. Ongley către H. L. Bulwer : Precizări privind poziția lui Șt. Catargiu ; convorbirea avută cu Ion Cantacuzino, ministrul de finanțe, în legătură cu numirea lui A. Teriachiu ca director al Ministerului de Interne în locul lui G. Pruncu ; falimentul „Băncii Moldovei" și refuzul consulului austriac Gödel Lannoy de a viza noile pașapoarte moldovene cu titulatura „Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești".

Copy,
No. 17
It was sent to
Foreign Office

Jassy, November 19, 1858

Sir,

I have the honor to address Your Excellency for the purpose of saying that in my despatch no. 16 of the 15th Instant I mentioned that Mr. Catardji had resigned his post of President of the Caimakamat and Minister of the Interior, it appears he has not positively resigned but declines acting with them at present and I believe he is waiting for advices from Constantinople.

I am told some ten Boyards had drawn up a protest against the two members of the Caimakamat and that the Chiefs of the Arts et Metiers of the City of Iassy have done the same.

Yesterday in conversation with Mr. Jean Cantacuzène, Minister of Finance relative to the Director of the Department of the Interior he said that the dismissal of the ex-Director Mr. Prounko was absolutely necessary and that Mr. Catardji was putting it off from day because he wanted to give the post to Mr. Lascar Catardji daily expected from Italy and that the other two members of the Caimakamat seeing that Mr. Lascar Catardji did not arrive would not wait any longer and therefore appointed Mr. Tiriaky.

It is to be observed that all the new nominations appear to be of the unionist or Rouge party.

The Moldavian Bank which had stopped payment and had been declared bankrupt during the monetary crisis last winter has, since the new Caimakamat came into power got the Bankruptcy superceded. It seems that ten per cent of the capital has been sunk, but the new Directors expect that the shareholders will authorize the Bank to go on with its operations and under good management no doubt to concern will be a profitable one.

The passport question mentioned in my last seems to give uneasiness to the Caimakamat as Mr. Gödel continues to refuse to put his visa on the new Moldavian Passports having on the top "Principautés Unies de Moldavie et de Valachie".

https://biblioteca-digitala.ro

Instructions from Her Majesty's Government direct me not to interfere in the Elections and to inform them if other Consuls do the same.

I must therefore say that the two Caimakams seem to act under the advice of Mr. Place the French Consul.

I have the honour... H. S. Ongley

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 63 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1379, f. 64—65 v.

■

Copie. Nr. 17
A fost trimisă Ministerului
de Externe Iași, 19 noiembrie 1858

Sir,

Am onoarea a mă adresa Excelenței voastre pentru a vă informa că în raportul meu nr. 17 din 15 curent am menționat că domnul Catargiu a demisionat din postul său de președinte al căimăcămiei și ministru de interne ; se pare totuși că nu a demisionat în mod sigur, dar în momentul de față refuză să lucreze cu colegii săi și cred că așteaptă sfaturi de la Constantinopol.

Mi s-a spus că vreo zece boieri au redactat un protest contra celor doi membri ai căimăcămiei și că șefii corporației Arte și Meserii ai orașului Iași au făcut același lucru.

Ieri, într-o convorbire cu domnul Ion Cantacuzino, ministrul de finanțe, referitoare la directorul Ministerului de Interne, acesta a spus că demiterea fostului director, domnul Pruncu, era absolut necesară și că domnul Catargiu o amîna de pe o zi pe alta, deoarece el dorea să dea postul domnului Lascăr Catargiu, așteptat în fiecare zi să sosească din Italia și că ceilalți doi membri ai căimăcămiei, văzînd că domnul Lascăr Catargiu nu sosea, nu au mai vrut să aștepte și deci l-au numit pe domnul Teriachiu.

De remarcat că toți noii numiți par a fi din partidul unionist sau roșu.

Banca Moldovei, care și-a oprit plățile și s-a declarat în stare de faliment în timpul crizei monetare din iarna trecută, de cînd a venit la putere noua căimăcămie, a obținut anularea falimentului. Se pare că 10% din capital a fost irosit, dar noii directori se așteaptă ca acționarii să autorizeze banca să continue operațiunile și, sub o conducere bună, fără îndoială că afacerea va prospera.

Problema pașapoartelor, menționată în ultimul raport, pare să creeze neplăceri căimăcămiei, întrucît domnul Gödel continuă să refuze să-și pună viza pe noile pașapoarte moldovene avînd în partea de sus „Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei".

Instrucțiunile guvernului Maiestății sale îmi indică să nu intervin în alegeri și să informez dacă și ceilalți consuli procedează la fel.

Trebuie deci să spun că cei doi caimacami par să acționeze după sfatul domnului Place, consulul francez.

Am onoarea... H. S. Ongley

https://biblioteca-digitala.ro

Iași, 11/23 noiembrie 1858.

H. S. Ongley către H. L. Bulwer : Ştiri privind situația din Moldova ; instrucțiunile primite de consulul francez, Victor Place, de a nu interveni în alegeri și hotărîrea celor doi caimacami unioniști de a nu se supune deciziilor Curții Suzerane ; protestul a 15 boieri împotriva lui A. Panu și V. Sturdza, adresat Porții ; disensiunile dintre cei trei caimacami ; sosirea lui M. Sturdza la Galați și primirea favorabilă ce i s-a făcut de către comercianți.

No. 18
Copy sent to
Foreign Office

Jassy , 23rd November 1858

Sir,

I have the honour to inform Your Excellency that Your telegram of the 19th reached me on the 20th in the morning.

I called on Mr. Place the same day about 2 o'clock and made known to him Your Excellency's message, he replied that his instructions were not to interfere in the Elections.

On the evening of the 20th Hafif Bey received a telegram from his Government dated the 18th copy of which I enclose [1].

He sent to the Caimacams and told them he had something to communicate to them and when they were assembled at the Government house he went there and read to them the Despatch.

They requested to have a Copy of it which was given to them ; Hafif Bey asked whether they now considered that he had a mission here and whether they would allow him to send his Telegrams in cypher, to which the two replied they would deliberate on the matter.

I now learn that they have come to the decision they shall go on in the same manner and leave their conduct to be approved or disapproved of by the Assembly.

On the 17th I sent to Mr. Colquhoun a Despatch to be forwarded to Your Excellency containing the main points of my letter of the 15th [2].

The two Caimacams think that the Cour Suzeraine has no right to meddle with them in any way and they will not, I think, obey any instructions that may be sent to them by the Porte.

The petition to the Grand Vizier signed by some 15 of the most influential boyards and containing a sort of protest against the two Caimacams has been given by them to Hafif Bey and by him has or will be forwarded to Constantinople.

I hear that Stephan Katardji has turned Tiriaky out of the Directorship of the Ministry of the Interior and as he seemed disposed to offer resistance, he was forcibly expelled by some of the Clerks and Gens d'armes, since then the two Caimacams have installed him

https://biblioteca-digitala.ro

again by force. Mr. Place told me he had telegraphed to Constantinople that "Tranquillité parfaite règne dans le pays".

The enclosed copy of Katardji's telegraphic message to the Grand Vizier [3] will show that he is quite of a different opinion. I enclose copy of Katardji's two letters [4] to the two Caimacams as well as to the Grand Vizier.

Mr. Place and Mr. Heremin, Prussian Consul, have just called on me and in speaking about the present position of affairs they maintain that the two Caimacams are legally quite in order in their mode of acting towards Stephan Katardji and in the various changes of Public Employés.

I told them I was of opinion that the two Caimacams were not justified by the tenor of the Firman of the Porte and by the 19th Article of the Réglement Organique in making such numerous changes, that it would scarcely be believed that it was necessary to change twelve out of 15 Governors. Mr. Place replied that Vogoridis had told him, when he was still Kaimakam, that the Ispravniks has promised to act in accordance with his wishes, that he was working for Michel Stourdza, that Stephan wanted public employés in his own interest and therefore he opposed the other two Caimacams.

Mr. Place seemed annoyed that Katardji has applied to the Porte and said "celui qui l'a conseillé de s'adresser à la Porte a fait une grande maladresse".

It seems to be quite clear that the two Caimacams want the Government employés to be devoted to their Candidate and that Katardji on the other hand wants such as are devoted to him whether he will be acting on his own account, or in favor of Michel Stourdza.

This latter person has arrived at Galatz, where the Mercantile body gave him a very favorable reception ; he is expected here in a day or two. Many boyards have gone to meet him.

I have the honour...

H. S. Ongley

P.S. I enclose Copy of the Instructions to the Ispravniks relative to the Elections [5]. The 4 Art. does not appear to be in accordance with the 4 Art. of the Electoral laws which says : "Est electeur dans les villes quiconque justifie d'un capital foncier, industriel ou commercial de six mille ducats ou moins lui appartenant en propre ou dotal". The two Caimacams have replied to Hafif Bey that they have received his note [6], but that as he holds no official situation, they do not consider it as a communication from the Turkish Government.

Anexă

[Iaşi, noiembrie 1858].

Ştefan Catargiu, membru al Căimăcămiei Moldovei, către marele vizir : Acuzaţii aduse celorlaţi doi caimacami, care prin hotărîrile luate nesocotesc instrucţiunile Porţii.

https://biblioteca-digitala.ro

Copie

Altesse,

Mes deux Collègues procèdent chaque jour, sans mon consentement à des mesures que je reprouve ; hier ils ont donné la liberté de la presse sous pretexte qu'elle a été arbitrairement enlevée à la Principauté, bien que ce fut par ordre de la Sublime Porte.

Aujourd'hui ils changent sans mon aveu les fonctionnaires et le directeur même de mon propre département, celui m'a offensé jusque dans ma demeure et veut s'imposer dans mon service.

Le pays est effrayé de cet esprit de parti qui se manifeste de plus en plus. Les deux voix de majorité de mes collègues leur donnent elles le droit de paralyser mon action même comme Ministre de l'Interieur, agissant conformément au Réglement Art. 139 ? Je demande à Votre Altesse une prompte réponse ; la plus grande inquiétude règne dans le pays.

(Signé) S. Katargi

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 344 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 165—170.

■

Nr. 18 Iași, 23 noiembrie 1858

Copie trimisă Ministerului de Externe

Sir,

Am onoarea de a informa pe Excelența voastră că telegrama dv din 19 curent a ajuns la mine la 20 curent dimineața.

L-am vizitat pe domnul Place în aceeași zi pe la orele 2 și i-am adus la cunoștință mesajul dv. ; el a răspuns că instrucțiunile sale erau de a nu interveni în alegeri.

În seara de 20 curent, Afif bey a primit o telegramă de la guvernul său, cu data de 18 curent a cărei copie o anexez [1].

A anunțat pe caimacami și le-a spus că are să le comunice ceva ; aceștia s-au adunat la reședința guvernamentală unde a sosit și el și le-a citit telegrama.

Ei au cerut să aibă o copie de pe telegramă și au obținut-o ; Afif bey a întrebat dacă acum ei consideră că are o misiune aici și dacă-i vor permite să trimită telegramele sale cifrat, la care cei doi au răspuns că vor discuta asupra acestei probleme.

Aflu acum că au ajuns la hotărîrea să continue în același fel și să lase la aprecierea Adunării să aprobe sau să dezaprobe comportarea lor.

La 17 curent am trimis domnului Colquhoun un raport pentru a fi expediat Excelenței voastre, care cuprindea punctele principale ale raportului meu din 15 curent [2].

Cei doi caimacami consideră că în nici un fel Curtea suzerană nu are dreptul să se amestece și cred că nu vor asculta de instrucțiunile ce Poarta ar putea să le trimită.

Petiția către marele vizir, semnată de vreo 15 dintre cei mai influenți boieri și conținînd un fel de protest contra celor doi caimacami,

https://biblioteca-digitala.ro

a fost înmînată de ei lui Afif bey și a fost sau va fi trimisă la Constantinopol.

Am auzit că Ștefan Catargiu a destituit pe Teriachiu din funcția de director în Ministerul de Interne și, întrucît el părea dispus să opună rezistență, a fost dat afară cu forța de unii funcționari și jandarmi; de atunci, cei doi caimacami l-au instalat din nou cu forța. Domnul Place mi-a spus că a telegrafiat la Constantinopol că „Liniștea perfectă domnește în țară".

Copia anexată a mesajului telegrafic al lui Catargiu către marele vizir [3] va arăta că el este cu totul de altă părere. Anexez o copie a celor două scrisori [4] ale lui Catargiu către cei doi caimacami, precum și a celei către marele vizir.

Domnul Place și domnul Theremin, consulul Prusiei, m-au vizitat chiar acum și, vorbind despre starea actuală a lucrurilor, ei susțin că, din punct de vedere legal, cei doi caimacami sînt în perfectă ordine în modul lor de a acționa față de Ștefan Catargiu și față de diferitele schimbări de funcționari publici.

Le-am spus că sînt de părere că cei doi caimacami nu erau îndreptățiți de sensul firmanului Porții și de art. 19 al Regulamentului organic să facă atît de multe schimbări, că cu greu s-ar considera necesar să se schimbe 12 din cei 15 guvernatori. Domnul Place a replicat că Vogoride i-a spus, pe cînd era încă în funcția de caimacam, că ispravnicii au promis să acționeze conform cu dorințele sale, că el lucra pentru Mihail Sturdza, că Ștefan ⟨Catargiu⟩ dorea în propriul său interes ⟨să schimbe⟩ funcționarii publici și că, în consecință, s-a opus celorlalți doi caimacami.

Domnul Place părea plictisit că domnul Catargiu s-a adresat Porții și a spus „acela care l-a sfătuit să se adreseze Porții a făcut o mare gafă".

Pare să fie cu totul clar că cei doi caimacami doresc ca funcționarii guvernamentali să fie devotați candidatului lor și că, pe de altă parte, domnul Catargiu dorește ca aceștia să-i fie devotați, fie că acționează în favoarea sa fie în favoarea lui Mihail Sturdza.

Acesta din urmă a sosit la Galați, unde corporația negustorilor i-a făcut o primire foarte favorabilă; este așteptat aici într-o zi sau două. Mulți boieri au plecat să-l întîmpine.

Am onoarea ... H. S. Ongley

P.S. Anexez copia instrucțiunilor către ispravnici referitoare la alegeri [5]. Art. 4 nu pare a fi conform cu art. 4 al legii electorale, care spune: „În orașe este alegător oricine justifică un capital funciar, industrial sau comercial de șase mii de ducați cel puțin, care să-i aparțină personal sau prin dotă". Cei doi caimacami au răspuns lui Afif bey că au primit nota sa [6] dar că, întrucît el nu deține nici o situație oficială, ei nu o consideră drept o comunicare din partea guvernului turc.

Anexă

Copie

Alteță,

Cei doi colegi ai mei procedează zilnic, fără consimțămîntul meu, la luarea de măsuri pe care eu nu le aprob; ieri au dat libertate presei,

https://biblioteca-digitala.ro

sub pretextul că a fost arbitrar ridicată în principat, cu toate că aceasta s-a executat din ordinul Sublimei Porți.

Azi, ei schimbă, fără consimțămîntul meu, funcționarii și chiar directorul din propriul meu minister, cel care m-a ofensat pînă și în casa mea și vrea să se impună în serviciul meu.

Țara este speriată de spiritul partinic care se manifestă din ce în ce mai mult. Cele două voci ale colegilor mei, fiind în majoritate, îl îndreptățesc să-mi paralizeze activitatea chiar ca ministru de interne, acționînd conform art. 129 din Regulament? Cer Alteței voastre un răspuns urgent; în țară domnește cea mai mare îngrijorare.

(Semnat) S. Catargiu

---

[1] Vezi *Acte și documente*, vol. VII, Buc., 1892, p. 789, doc. 2185.
[2] Doc. 288.
[3] Vezi anexa.
[4] *Acte și documente*, vol. VII, p. 725—729, doc. 2161 și p. 759—764, doc. 2173.
[5] Publ. în „Gazeta de Moldavia" nr. 88 din 6/18 noiembrie 1858.
[6] Vezi răspunsul în *Acte și documente*, vol. II, p. 790, doc. 2186.

293

București, 11/23 noiembrie 1858.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer: Anunță sosirea la București a lui Ion Ghica, care dorește să fie ales deputat în Adunarea electivă, renunțînd în acest scop la funcția de guvernator de Samos; succintă caracterizare a acestuia.

No. 25 Bucharest, 23d November 1858
Copy sent home

Sir,

The Prince of Samos (Ion Ghica) has arrived at Bucharest; his appearance here has created some interest: he has come to offer himself as a Deputy for the General Assembly; if accepted, I understand he purposes resigning his Government of Samos.

He expressed himself to me, determined, to keep himself free from all party, and has even refused to reside with either his Father-in-Law Monsr. de Mavros (who is most actively engaged in canvassing for the interest of his other Son-in-Law, Jean Cantacuzène) or any of his numerous relations here.

He has, I believe, long since separated himself from the Party to which he originally belonged, that of the men of 1848, and now appears to profess conservative opinions. I think his presence here will have some weight with that party whose cause he shall support.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 588, f. 165.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 25 București, 23 noiembrie 1858

Copie trimisă în țară.

Sir,

Prințul de Samos (Ion Ghica) a sosit la București ; apariția lui aici a creat un oarecare interes : el a venit să-și pună candidatura pentru Adunarea Electivă ; dacă este acceptat, am înțeles că intenționează să renunțe la funcția sa de guvernator de Samos.

El s-a exprimat față de mine ca fiind hotărît să rămînă în afara oricărui partid și chiar a refuzat să locuiască fie la socrul său, domnul Mavros (care este cel mai activ angajat în propaganda pentru celălalt ginere al său, Ion Cantacuzino), fie la oricare dintre numeroasele sale rude de aici.

Cred că de mult s-a despărțit de partidul de care aparținea la început, acela al oamenilor de la 1848, și acum se pare că profesează opinii conservatoare. Cred că prezența sa aici va avea o oarecare greutate pentru partidul a cărui cauză o va sprijini.

Am onoarea . . . Robert G. Colquhoun

294

București, 12/24 noiembrie 1858.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Despre scrisoarea trimisă de caimacami marelui vizir prin care solicită precizări cu privire la alcătuirea listei candidaților la domnie.

No. 29 Bucharest, 24th November 1858

Sir,

Mr. Mano read to me this morning a letter his Collegues had written yesterday to the Grand Vizir : asking his advice relative to certain points which they consider have escaped the attention of the authors of the Convention respecting the candidateship for the Hospodarship.

„Cet article qui règle les conditions de la candidature garde le silence sur le mode de la confection de la Liste des Candidats, sur l'examen des justifications qu'ils ont à fournir, enfin sur les décisions à prendre par suite des réclamations de ceux qui se trouveraient écartés de la Liste comme ne réunissant pas toutes les qualités voulues. Ces formalités sont développées dans les articles 7 et 8 de la seconde annexe ; mais elles ont trait aux Elections des Deputés à l'Assemblée Générale, sans pouvoir par analogie s'appliquer à l'élection de l'Hospodar".

They then quote the 47th Article of the Convention, which fixes that the Caimacams are to follow the Rule laid down by the Réglement organique.

https://biblioteca-digitala.ro

They then quote articles 19 and 20 to which I have only time to refer Your Excellency. They proceed to say : „L'assemblée dont le Réglement fait mention n'existe pas en ce moment et la Convention ne l'a pas remplacé par une autre jurisdiction. Ainsi la confection de la liste des Candidats étant laissée aux soins de la Kaimacamie, il serait à propos, confermément au Règlement, d'accorder un délai de 22 jours, à partir de la publication de cette Liste, aux réclamations de ceux qui s'en croiraient indûment écartés. Mais alors à defaut de l'Assemblée Gén⟨éra⟩le ordinaire il y aurait lieu de désigner la Jurisdiction spéciale qui serait chargée d'entendre ces Réclamations et d'en décider sans appel".

Submitting this question to the Vizir they propose first to form a List of all Candidates whose claims are incontestable, secondly to draw up another list of such claimants as may be doubtful or incomplete in their Titles, allowing them 22 days to produce the documents „à l'appui de leurs prétentions".

This second list shall be submitted to the Vizir by the Caimacamie, accompanied by all the documents in support of each claimant, the Porte to pronounce on the merits of each case.

The Caimacams crave an early answer from the Vizir. Monsieur Mano also mentioned one or two other cases which I think right to lay before Your Excellency, as I know they will be agitated.

A number of persons, Wallachian by birth, are in the service of *Foreign Countries :* are they by such service excluded from the Right of being elected Deputies or candidates ever for the Hospodariat ?

The eldest son of Bibesco is in the Austrian service, the second in that of the French Gov⟨ernmen⟩t. Several others are in the Russian Service.

The again several are in the Ottoman Service — more especially I may mention Mr. Ion Ghica, Prince of Samos. Mr. Mano, from a bruit he let fall, is evidently of opinion that *Foreign* Service deprives the holder for the time being of his Right as a Wallachian subject and he even considered Turkish as *foreign* Service. There is a strong party who will be glad to see Ion Ghica excluded from the Chamber. I have had no time to converse on the subject with my Colleagues and I will not fail to let Your Excellency know their feelings. I confess I differ in the last instance entirely from M⟨r⟩. Mano.

The other point is many members of the Clergy are large proprietors of lands. Are they qualified to vote for Deputies and even Eligible — or are they to be considered as a Body already represented by the Metropolitan and Bishops ?

Apologizing for this hurried Letter I have the honor....

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colectia microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 588, f. 174—177.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 29 București, 24 noiembrie 1858

Sir,

Domnul Manu mi-a citit azi dimineață o scrisoare pe care colegii săi au scris-o ieri marelui vizir, cerîndu-i avizul cu privire la anumite puncte referitoare la candidatura pentru domnie, ce ei consideră că au scăpat atenției autorilor Convenției.

„Acest articol, care reglementează condițiile candidaturii, păstrează tăcere asupra modului de a se elabora lista candidaților, asupra examinării justificărilor ce ei urmează să prezinte și, în fine, asupra deciziilor de luat în urma reclamațiilor acelora ce s-ar găsi îndepărtați de pe listă pentru că nu întrunesc toate condițiile cerute. Aceste formalități sînt dezvoltate în art. 7 și 8 din anexa a doua, dar ele se referă la alegerile de deputați în Adunarea Electivă, fără să se poată aplica, prin analogie, la alegerea de domn".

Ei citează și art. 47 al Convenției, care hotărăște că regula stabilită de Regulamentul organic trebuie urmată de caimacami.

Apoi, el citează art. 19 și 20, despre care abia am avut timp să raportez Excelenței voastre. Ei încep prin a spune : „Adunarea la care Regulamentul se referă nu există în acest moment și Convenția nu l-a înlocuit cu o altă jurisdicție. Astfel, elaborarea listei de candidați fiind lăsată în grija căimăcămiei, ar fi momentul potrivit, conform Regulamentului, să se acorde un răgaz de 22 zile, începînd de la publicarea acestei liste, pentru reclamațiile acelora care s-ar considera îndepărtați pe nedrept. Dar atunci, în lipsa Adunării obștești ordinare, ar fi cazul să se desemneze jurisdicția specială care ar fi însărcinată să asculte reclamațiile și să decidă fără drept de apel".

Prezentînd această problemă vizirului, ei propun în primul rînd să se alcătuiască o listă a tuturor candidaților ale căror pretenții sînt incontestabile, în al doilea rînd, să se elaboreze o altă listă a acelor pretendenți care pot fi cu titluri îndoielnice sau incomplete, acordîndu-le 22 zile ca să prezinte documente „în sprijinul pretențiilor lor".

Această a doua listă trebuie să fie prezentată vizirului de către căimăcămie, întovărășită de toate documentele în sprijinul fiecărui pretendent, Poarta pronunțîndu-se despre meritele fiecărui caz.

Caimacamii solicită un răspuns neîntîrziat de la vizir. Domnul Manu a menționat, de asemenea, unul sau două alte cazuri, pe care eu cred că este just să le prezint Excelenței voastre, întrucît știu că vor fi discutate.

Mai multe persoane, valahe prin naștere, sînt în serviciul unor *țări străine* : sînt ele oare, prin aceste ocupații, excluse de la dreptul de a fi alese vreodată ca deputați sau chiar candidați pentru domnie ?

Fiul cel mai mare al lui Bibescu este în serviciul guvernului austriac, cel de-al doilea în acela al guvernului francez. Mulți alții sînt în serviciul guvernului rus.

Sînt apoi și alții în serviciul otoman — în mod special voi menționa pe domnul Ion Ghica, prințul de Samos. Domnul Manu, după un zvon ce l-a lăsat să-i scape, este evident de părere că servi-

https://biblioteca-digitala.ro

ciul la *străini* privează pe deținătorul postului, pentru moment, de dreptul său ca supus valah și el consideră chiar serviciul turc ca *străin*. Există un partid puternic care ar fi bucuros să vadă pe Ion Ghica exclus din Cameră. Nu am avut timp să discut subiectul cu colegii mei dar negreșit voi face cunoscut Excelenței voastre sentimentele lor. Mărturisesc că, în ultimul caz, sînt complet în dezacord cu domnul Manu.

Celălalt punct este că mulți membri ai clerului sînt mari proprietari funciari. Sînt oare ei îndreptățiți să voteze pentru deputați și pot fi chiar eligibili — sau trebuie să fie considerați ca un corp electoral deja reprezentat de mitropolit și de episcopi ?

Cerîndu-mi scuze pentru această scrisoare scrisă în grabă am onoarea...

Robert G. Colquhoun

295

Constantinopol, 12/24 noiembrie 1858.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Despre situația politică din Principate caracterizată prin tendința caimacamilor de a abuza de puterile lor ; consideră necesar ca Poarta — sprijinită de marile puteri — să intervină cu tact și moderație. Opinia reprezentanților puterilor garante în legătură cu eventualitatea victoriei „partidei democrate" într-unul din principate.

No. 382 Constantinople, November 24, 1858

My Lord,

The principal subject of interest relative to these countries is at present the state of the Principalities, where the Caimakams appear disposed greatly to abuse the powers confided to them.

In Wallachia they have, I understand, displaced officials for the propose of advancing the electioneering prospects of their own party, even so far as to remove the turnpike keepers at the gates of Bucharest.

In Moldavia, Mr Etienne Catardji, the most respectable and moderate of the Triumvirate, is in open hostility with his colleagues and has protested against their proceedings.

It is difficult to say what had best be done ; since the more violent party in this latter Principality seems determined to carry the day *coûte que coûte*, and, whilst it is both dangerous and ridiculous for the Porte to stand by and to allow what appears to be taking place to pass unreproved, it is necessary that her interference should be exerted with considerable tact and moderation, and it would be desirable that she should be supported by all the powers.

The Commissioner, whom the Governement sent to Wallachia with the Firman, is evidenty a man of no capacity, and probably the sooner he returns here the better.

https://biblioteca-digitala.ro

The Porte will then, I presume, support, as far as it can justly and fairly, the views of Mr Catardgi, whose character (he is tho' moderate a liberal) and respectable position will give weight to his opinions.

As in Moldavia, the party placed in authority by the Réglement is violently progressive ; so in Wallachia, it is violently conservative, and if the democratic party in one province obtain and retain absolute power, that party will not submit to be beaten in the province by the system which a faction of an extremely opposite character is carrying on there.

The Representatives here generally see matters in much the same light, but I have not invited them to express their opinions formally, although their doing so might possibly be advantageous to the Porte's interest, since I telegraphed to Your Lordship on the subject and await Your instructions.

I have the honor... Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1370, f. 161—163 v.

■

Nr. 382 Constantinopol, 24 noiembrie 1858

Excelență,

Principala problemă de interes referitoare la aceste țări este, în prezent, starea Principatelor, unde caimacamii par înclinați să abuzeze mult de puterile ce le-au fost încredințate.

În Valahia, am aflat că funcționari oficiali au fost destituiți pentru că lansau prospecte de campanie electorală ale propriului lor partid, și au mers atît de departe încît au îndepărtat și pe paznicii de la barierele de intrare în București.

În Moldova, domnul Ștefan Catargiu, cel mai respectabil și mai moderat din triumvirat, este în ostilitate pe față cu colegii săi și a protestat contra comportării lor.

Este greu de spus ce este mai bine de făcut, întrucît cel mai violent partid din acest ultim principat pare hotărît să iasă învingător cu orice preț și, în timp ce este și periculos și ridicol pentru Poartă să stea deoparte și să permită ca ceea ce pare să aibă loc să treacă necondamnat, este necesar ca intervenția sa să fie exercitată cu un tact și o moderație considerabilă și ar fi de dorit ca să fie sprijinită de toate puterile.

Comisarul, pe care guvernul ⟨otoman⟩ l-a trimis în Valahia cu firmanul, este evident un om incapabil și probabil cu cît se va înapoia aici mai repede, cu atît mai bine.

Poarta va susține atunci, presupun, în măsura în care este just și corect, punctele de vedere ale domnului Catargiu, a cărui reputație (el este un liberal moderat) și poziție respectabilă vor da greutate opiniilor sale.

Cum în Moldova partidul adus la putere de Regulament este violent progresist, așa și în Valahia el este violent conservator și, dacă

https://biblioteca-digitala.ro

partidul democratic dintr-o provincie obține și păstrează puterea absolută, acel partid nu se va resemna să fie învins în provincie de sistemul pe care o fracțiune cu un caracter extrem de opus îl desfășoară acolo.

În general, reprezentanții de aici văd lucrurile cam în aceeași lumină, dar nu i-am invitat să-și exprime oficial părerile lor, deși dacă ar face-o ar fi probabil avantajos pentru interesul Porții ; de aceea am telegrafiat Excelenței voastre asupra acestui subiect și aștept instrucțiunile dvs.

Am onoarea... Henry L. Bulwer

296

Constantinopol, 16/28 noiembrie 1858.
H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Despre hotărîrea luată de reprezentanții marilor puteri, la sugestia Porții, de a limita abuzurile caimacamilor, care-și depășesc atribuțiile, punînd în pericol viitoarele alegeri.

No. 390 Constaninople, November 28, 1858

My Lord,

I had the honor to transmit to Your Lordship this evening at 10 P.M. the following Telegram.

"The Porte invited the Representatives to consider the serious state of the Principalities, owing to the abuses the Caimacams are making of their powers ; we met and all agreed on rules to restrict said Caimacams for the future ; but in order to prevent complications, passed over irregularities already committed, except in Moldavia, where the two Caimacams of the democratic party have violently usurped all the functions of the other, who is Minister of the Interior and their President. This we thought must be checked, or the whole elections would be illegal, and we also condemned the insolent conduct of said majority in Moldavia towards the Porte and its Commissioner. Our opinion is moderately expressed and unanimous".

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1370, f. 186—187.

■

Nr. 390 Constantinopol, 28 noiembrie 1858

Excelență,

Am avut onoarea de a transmite Excelenței voastre în astă-seară la 10 p.m. următoarea telegramă :

https://biblioteca-digitala.ro

„Poarta i-a invitat pe reprezentanți să țină seama de situația serioasă din Principate, datorată abuzurilor de putere pe care le fac caimacamii ; ne-am întrunit și toți am fost de acord asupra regulilor de a-i limita în viitor pe caimacami, dar, pentru a împiedica complicațiile, am trecut peste neregulile deja comise, cu excepția Moldovei, unde cei doi caimacami ai partidului democratic au uzurpat prin violență toate funcțiile celuilalt, care este ministru de interne și președintele lor. Această ⟨uzurpare⟩, am considerat noi, trebuie să fie oprită căci ⟨altfel⟩ toate alegerile vor fi ilegale și am condamnat, de asemenea, atitudinea insolentă a zisei majorități din Moldova față de Poartă și de comisarul ei. Părerea noastră este unanimă și exprimată cu moderație".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

297

Iași, 17/29 noiembrie 1858.

H. S. Ongley către H. L. Bulwer : Anunță sosirea lui Mihail Sturdza la Iași ; nemulțumirea Porții față de schimbările efectuate în rîndul funcționarilor publici și hotărîrea caimacamilor An. Panu și V. Sturdza de a nu ține seama de observațiile puterii suzerane ; venirea lui Al. G. Golescu (Arăpilă) în capitala Moldovei.

Copy. No. 19
It was sent to
Foreign Office

Jassy, November 29, 1858

Sir,

I have the honour to inform Your Excellency that Prince Michel Stourdza arrived here on Friday ; he appears to have received considerable marks of sympathy from the Inhabitants on his road from Galatz to this place.

Telegrams have been received by Hafif bey from the Porte to be communicated to the Caimakams expressing the Porte's dissatisfaction at the changes made in public functionaries and saying that those changes made contrary to the sense of the Firman would have to be annulled. The two Caimakams maintain that Hafif Bey has no Official character here, they consider that their Autonomie has been confirmed to them by the Convention and that the Porte has no right to meddle with them and therefore they turn a deaf ear to its representations. They will not allow the Bey to send Despatches in cypher to his Government and he has therefore done via Bucharest through my medium.

A Moldavian paper of which Mr. Kogalnitziano is editor has a violent article against Michel Stourdza, accusing him of being the

https://biblioteca-digitala.ro

friend of the Jews and that he has been the cause that a large number have settled in this Country.

Mr. Churchill is expected here on Thursday next.

A Mr. Golesco has arrived here from Bucharest; he was Secretary to the Revolutionists in Wallachia in 1848. I thought at first he was one of the three brothers Golesco, but it seems he is only their first cousin. I have not been able to learn what he is come about.

I have the honour...

H. S. Ongley

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 63; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1379, f. 97—98 v.

■

Copie. Nr. 19
A fost trimisă Ministerului
de Externe

Iași, 29 noiembrie 1858

Sir,

Am onoarea să informez pe Excelența voastră că prințul Mihail Sturdza a sosit aici vineri; se pare că a primit multe dovezi de simpatie de la locuitori, în drumul său de la Galați pînă aici.

Telegramele primite de Afif bey de la Poartă, pentru a fi comunicate caimacamilor, exprimă nemulțumirea Porții față de schimbările de funcționari publici efectuate, specificînd că schimbările contrare spiritului firmanului vor trebui să fie anulate. Cei doi caimacami susțin că Afif bey nu are un caracter oficial aici, consideră că autonomia le-a fost confirmată prin Convenție și că Poarta nu are nici un drept să se amestece în treburile lor și deci sînt surzi la observațiile ei. Ei nu permit beyului să trimită rapoarte cifrate guvernului său și, în consecință, el face aceasta prin București, cu mijlocirea mea.

O gazetă moldovenească, al cărei editor este domnul Kogălniceanu, conține un articol violent contra lui Mihail Sturdza, acuzîndu-l de a fi prietenul evreilor și că din cauza lui un număr atît de mare s-a stabilit în această țară.

Domnul Churchill este așteptat aici joia viitoare.

Un domn Golescu a sosit aici de la București; el era secretarul revoluționarilor din Valahia în 1848. Am crezut la început că este unul din cei trei frați Golescu, dar se pare că este numai vărul lor primar. Nu am putut afla încă de ce a venit.

Am onoarea...

H. S. Ongley

298

Constantinopol, 20 noiembrie/2 decembrie 1858.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury: Despre situația politică din Principatele Române. Principalele partide existente în Țara Românească: ultra conservatorii

https://biblioteca-digitala.ro

(B. Ştirbei), liberali-moderaţii (Al. Ghica) şi Partida Naţională (N. Golescu). Nemulţumirea lui Al. Ghica şi a Partidei Naţionale faţă de măsurile adoptate de noua căimăcămie conservatoare. Situaţia cu totul deosebită existentă în Moldova, unde Partida Liberal-Unionistă deţine puterea. Divergenţele existente în sînul căimăcămiei moldovene şi dificultăţile ce decurg din situaţia tulbure din cele două principate. Demersurile întreprinse de Poartă şi ambasadorii puterilor garante pentru a fixa linia de conduită a celor două căimăcămii în viitor şi a pune, astfel, capăt confuziei.

Nr. 401 Constantinople, December 2nd 1858

My Lord,

The Affairs of the Principalities have of late been attracting the serious attention of the Porte. The three main parties in Wallachia are the party of Prince Stirbey (the extreme conservative and aristocratic), the party of Prince Ghyka (the moderately liberal) and the National party (which we should call radical), of which the Chief is Mr. N. Golesco. The Caimacamie Reglementaire by returning to the administration of Prince Stirbey, to whose Ministers power is now entrusted gave rise to an immediate reaction against the party of the late Caimacam, and as to a certain extent the Prince, recently in power, had of late been placing his own partizans in the various Offices, which were likely to give them the means of favouring his friends in the Elections it had been decided at Paris that all appointments made by him since the 19th August should be revocable. The new Caimacams, however, by no means confined themselves within this limitation: out of seventeen Prefects whom they found in place, they dismissed nine, only two of whom fell within the category to which I have been alluding.

Their other measures were also more or less in the same spirit. Moreover, two of them being more blindly devoted to the former Hospodar than the other one , they carried out their policy with less scruple, and without carring for the remonstrances of their Colleague, displaced the highest functionaries, appointed new ones in their stead on their own authority.

Such conduct necessarily led to great complaints from Prince Ghyka, and from the National party, as well as from others who, without having any particular party bias, viewed Prince Stirbey's rule over the Principality from general or personal motives with dislike or apprehension.

The Porte did not think it could pass these remonstrances, which cannot be said to be without some foundation, over without remark. At the same time the situation of Wallachia is at the moment tranquil. The acts, the Caimacams there have committed, are in part justified by those of their Predecessor, and to annul all those acts would

https://biblioteca-digitala.ro

be perhaps to annihilate their authortiy and very possibly to throw the country into confusion.

Nor is this all; whilst the condition of affairs in Wallachia is thus embarrassing, the state of things in Moldavia is, in certain respects, still more alarming. In Wallachia, for instance, the persons in power and struggling to retain it, are at least used to exercise authority, and although, I shall see their ultimate success with regret, inasmuch as they are justly accused of having committed, when formerly in office, great abuses; it is fair to allow, they then showed some administrative capacity, and are likely, at the present time, to maintain Government and order, and avoid any of those extravagances, that might threaten the tranquillity of Europe.

In Moldavia, however, the case in different and almost reversed. There, the Caimacamie Règlementaire gave, what would be called the Unionist and liberal party the reins of Government, Prince Grégoire Ghyka, the last Hospodar, having courted this party during the last years of his reign. In this party, however, are to be found two sections:

1st: Men of liberal, but practical views, who, whilst wishing to improve the institutions of their country, and even to strengthen and extend its independence, look forward to doing so by means, which would neither disturb its society, nor be considered revolutionary by the Porte, or menacing to other powers.

Mr. Catardgi, who, a short time since was President of the Unionist Club, and who is a man of wealth and station, may be considered in the Caimacamie the Representative of this class.

2ndly a more wild and impractical body of politicians, who aim at what is impossible, and would strive to attain it by any means. Of this body Mr. Pano may at the moment be considered the Chief: whilst, Mr. Basil Stourdza, a gentleman of consideration, but of no firmmess of character, and with but moderate abilities, and who, moreover, is not without hopes of becoming the leader of those whose cause be exposes, has leagued himself with Mr. Pano. These two together, consequently form the majority of the Caimacamie, and availing themselves of these advantages, have seized authoritatively the whole power, usurping the functions of Mr. Catardgi, dismissing the officials in his department, and commanding generally that his order should not be obeyed. At the same time, they likewise gave the Turkish, Commissioner notice that, if he did not quit the Country, they should send him away, and refused to forward his cyphered Telegrams to the Porte through the Telegraph Office. In short, they have conducted themselves in a manner calculated to render it impossible for the Porte to sanction the choice of any Prince who might be elected under the influence of the irregular course they have been pursuing. Besides, should the extreme Democratic and, what may be termed revolutionary party succeed in seizing absolutely the Government in Moldavia, it is likely that the same party, whatever the result of the Elections, will attempt to seize the same power in Wallachia, and if Prince Stirbey is the candidate named, the Ghyka party will not

https://biblioteca-digitala.ro

improbably join them : thus throwing the two Provinces at once into a state which might render their military reoccupation probable, and their future destiny gloomy and uncertain.

Such are the circumstances under which Fuad Pasha addressed the note I have the honor to inclose [1] to the Representatives of those Powers especially interested in this matter. Had I thought that our reunion would have led to divisions amongst us, I should have been against our meeting, but feeling tolerably confident on the contrary, that we should be able to express pretty much the same opinions, and that in view of this concord the extreme ideas of different parties in the Principalities might be moderated, and their illegalities checked, I invited my Colleagues to comply with Fuad Pasha's request and at a conference which took place at the British Embassy, on the 28th Ultimo, the paper I now forward was drawn up, and has since been communicated to the Ottoman Minister of Foreign Affairs, whilst I have sent the instruction which Your Lordship will read in my Enclosure no. 3 to Her Majesty's Acting Consul at Iassy [2]. The object of the Representatives in coming to the resolutions, which Your Lordship will find in the document I transmit, has been to regularize the general tenour of the conduct of the two Caimacamies for the future and whilst avoiding the confusion which might arise from a general annulment of their acts, to reverse simply those which seemed likely, or allowed to remain vaild, to illegitimatize the approaching elections and lead to other yet more serious consequences.

The most difficult point we had to consider was the case which might arise, if the majority in either caimacamie were to throw up office, should its abuse of powers not be alowed, and thus leave the country without a Government and exposed to the disorders of rival factions.

Any plan, that provided for this contingency, was better than no plan at all, and the one, which Your Lordship will find suggested, is that which was the most generally well received.

I cannot say that I consider all difficulties closed by the course we have pursued and it is even possible that some may follow from the attempt we have made to restrain the action of those in authority ; but upon the whole, I think we have done what, under the circumstances, was most expedient, and I have hopes that Yours Lordship will approve of our proceedings.

Your Lordship's... Henry L. Bulwer

Anexă

Constantinopol, 18/30 noiembrie 1858.

H. L. Bulwer către H. S. Ongley : Îl anunță că reprezentanții puterilor garante sînt unanim de părere că cei doi caimacami din Moldova nu pot să înlocuiască pe directorii și funcționarii Ministerului de Interne fără aprobarea titularului departamentului, Șt. Catargiu. De

https://biblioteca-digitala.ro

asemenea, comisarul otoman are dreptul de a rămine și de a raporta Porții situația din principat.

Copy Transcript of Telegram from Sir H. Bulwer to Mr. Ongley

November 30, 1858

The Representatives are unanimously of opinion that the other two Caimacams cannot displace the Director and Functionaries of the Ministry of the Interior, without the knowledge and assent of the Caimacam charged with that Department. This matter should, if possible, be arranged by a reconciliation between the three Caimacams. Speak to Mr. Catardgi and Basil Sturdza in this sense.

The Representatives also are of opinion that the Turkish Commissioner has a right to stay and report to his Government on state of affairs, and that the Telegraph Office is not warranted in refusing his messages.

Deference and courtesy towards the Porte is advised by us all.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r.432 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1370, f. 221—233.

■

Nr. 401 Constantinopol, 2 decembrie 1858

Excelență,

Treburile din Principate au atras recent atenția serioasă a Porții. Cele trei partide principale din Valahia sînt : partida prințului Știrbei (extrema conservatoare și aristocrată), partida prințului Ghica (liberal moderat) și Parida Națională (pe care o vom numi radicală), al cărei șef este domnul N. Golescu. Căimăcămia regulamentară revenind administrației prințului Știrbei, iar puterea fiind acum încredințată miniștrilor săi, a dat naștere imediat la o reacție contra partidei fostului caimacam și întrucît, într-o anumită măsură, prințul ⟨Al. Ghica⟩, recent la putere, și-a numit proprii săi partizani în diferite funcții, care le dădeau posibilitatea să obțină mijloacele de favorizare a prietenilor săi în alegeri, s-a decis la Paris ca toate numirile făcute de el după 19 august să fie revocabile. Totuși noii caimacami nu s-au limitat, în nici un chip, la această restricție : din cei 17 prefecți pe care i-au găsit în funcție, ei au demis nouă, numai doi dintre ei intrînd în categoria la care am făcut aluzie.

Celelalte măsuri ale lor erau, de asemenea, mai mult sau mai puțin în același spirit. De altminteri, doi dintre ei fiind mai orbește devotați fostului domn decît celălalt, aceștia și-au urmat politica lor cu mai puține scrupule și, fără să țină seama de protestele colegului lor, destituiau înalți funcționari, numeau alții noi în locul lor, din propria lor autoritate.

https://biblioteca-digitala.ro

Inevitabil, o astfel de conducere a dus la reclamații din partea prințul Ghica și a Partidei Naționale, ca și din partea altora care, fără să aibă vreo tendință de partid specială, vedeau, din motive generale sau personale, guvernarea prințului Știrbei asupra principatului cu aversiune sau teamă.

Poarta nu a crezut că poate trece peste aceste proteste, ce nu se poate spune că sînt neîntemeiate, fără să le bage în seamă. În același timp, situația din Valahia este, pentru moment, liniștită. Acțiunile pe care le-au comis acolo caimacamii sînt, în parte, justificate de acelea ale predecesorului lor și a anula toate acele acțiuni ar însemna să le anihileze autoritatea și, foarte posibil, să se creeze dezordine în țară.

Și aceasta nu este tot ; în timp ce starea de lucruri din Valahia este stînjenitoare, starea de lucruri din Moldova este, în anumite privințe, încă și mai alarmantă. În Valahia, de exemplu, persoanele la putere și luptînd să se mențină sînt, cel puțin, obișnuite să-și exercite autoritatea și, deși voi privi cu regret ultimul lor succes, avînd în vedere că sînt pe drept acuzați de a fi comis, cînd au fost anterior în funcție, mari abuzuri, este corect să se recunoască faptul că atunci ei au dovedit o anumită competență administrativă și, probabil, vor menține în momentul actual guvernul și ordinea și vor evita orice alte extravaganțe ce ar putea să amenințe liniștea Europei.

Totuși, în Moldova, cazul este diferit și aproape invers. Acolo, căimăcămia regulamentară a dat frînele guvernării partidei denumită unionistă și liberală, prințul Grigore Ghica, ultimul domn, făcînd curte acestei partide în timpul ultimilor ani ai domniei sale. În această partidă, există totuși două secțiuni :

1. Oameni cu vederi liberale, dar practice, care, în timp ce doresc să îmbunătățească instituțiile țării lor și chiar să-i întărească și să-i extindă independența, urmăresc să facă aceasta cu mijloace care nici nu ar tulbura societatea, nici nu ar fi considerate ca revoluționare de către Poartă, sau amenințătoare pentru celelalte puteri.

Domnul Catargiu care, de curînd, este președintele Clubului unionist și care este un om bogat și de condiție, poate fi considerat în căimăcămie reprezentantul acestei clase.

2. Un grup mai furtunos și refractar de politicieni care tind la ceea ce este imposibil și care se vor strădui să ajungă acolo cu orice mijloace. Domnul Panu poate fi considerat în acest moment a fi șeful acestui grup, în timp ce domnul Vasile Sturdza, o persoană respectabilă, dar fără fermitate de caracter și numai cu calități mediocre, care, de altfel, are speranțe să devină conducător al acelora a căror cauză o îmbrățișează, s-a aliat cu domnul Panu. În consecință, aceștia doi împreună formează majoritatea în căimăcămie și, folosindu-se de acest avantaj, au pus mîna cu autoritate pe întreaga putere, uzurpînd funcțiile domnului Catargiu, demițînd pe funcționarii din departamentul său și poruncind, în general, ca ordinele sale să nu fie ascultate. În același timp, ei au făcut, de asemenea, cunoscut comisarului turc că, dacă el nu pleacă din țară, îl vor face ei să plece și au refuzat să-i expedieze telegramele cifrate la Poartă prin oficiul telegrafic. Pe scurt, ei s-au

https://biblioteca-digitala.ro

purtat într-o manieră destinată să facă imposibil pentru Poartă să sancționeze alegerea unui domn care ar putea fi ales sub influența conduitei dezordonate pe care au urmat-o. În afară de aceasta, dacă partida extrem democratică, și care poate fi denumită revoluționară, reușește să pună stăpînire absolută pe guvernul din Moldova, este probabil ca aceeași partidă, oricare ar fi rezultatul alegerilor, să încerce să pună mîna pe putere și în Valahia și, dacă prințul Știrbei este candidatul numit, partida lui Ghica nu este improbabil să li se alăture, punînd astfel cele două provincii imediat într-o situație ce ar putea să facă posibilă reocuparea lor militară și destinul lor viitor să devină sumbru și nesigur.

Acestea sînt împrejurările în care Fuad pașa a adresat nota, pe care am onoarea să o anexez [1], către reprezentanții acelor puteri, în special interesate în această problemă. Dacă m-aș fi gîndit că întrunirea noastră ar fi dus la dezacorduri între noi, aș fi fost contra întîlnirii noastre, dar fiind destul de încrezător, dimpotrivă, că vom fi capabili să exprimăm aproape aceleași opinii și că, datorită acestui acord, ideile extreme ale diferitelor partide din Principate ar putea fi moderate și ilegalitățile lor stăvilite, i-am invitat pe colegii mei să se conformeze cererii lui Fuad pașa și, la o conferință care a avut loc la ambasada britanică la 28 luna trecută, s-a redactat documentul pe care-l expediez acum și care, de atunci, a fost comunicat ministrului otoman al afacerilor externe, în timp ce eu am trimis instrucțiunea, pe care Excelența voastră o va citi în anexa mea nr. 3, consulului interimar al Maiestății sale la Iași [2]. Obiectivul reprezentanților, cînd a adoptat rezoluțiile pe care Excelența voastră le va găsi în documentul transmis, a fost de a reglementa sensul general al atitudinii celor două căimăcămii pentru viitor și, evitîndu-se confuzia ce putea să se ivească dintr-o anulare generală a acțiunilor lor, să le abroge pur și simplu pe acelea care păreau de natură să dea, dacă erau lăsate să rămînă în vigoare, un caracter nelegitim alegerilor apropiate și să ducă la alte urmări încă și mai serioase.

Cel mai dificil punct pe care trebuia să-l luăm în considerare era cazul ce s-ar putea ivi dacă, abuzul de putere nemaifiind permis, majoritatea din fiecare căimăcămie ar renunța la funcții și prin aceasta s-ar lăsa țara fără guvern și s-ar expune la dezordinile fracțiunilor rivale.

Orice plan care prevedea măsuri pentru această împrejurare era mai bun decît inexistența vreunui plan, și acela pe care Excelența voastră îl va găsi propus, este în general cel mai bine primit.

Nu pot spune că eu consider toate greutățile rezolvate prin calea pe care am urmat-o și este chiar posibil ca unele să rezulte din încercarea noastră de a frîna acțiunea celor de la putere, dar, în ansamblu, cred că am făcut, în împrejurările actuale, ceea ce a fost mai eficient și sper că Excelența voastră va aproba modul nostru de a proceda.

Al Excelenței voastre...

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Anexă

Copie

Transcrierea unei telegrame a lui Sir H. Bulwer către domnul Ongley

30 noiembrie 1858

Reprezentanții sînt unanim de părere că ceilalți doi caimacami nu pot să demită pe directorul și funcționarii din Ministerul de Interne fără știința și asentimentul caimacamului însărcinat cu acel departament. Această chestiune trebuie aranjată, dacă este posibil, prin reconcilierea între cei trei caimacami. Vorbiți cu domnii Catargiu și Vasile Sturdza în acest sens.

Reprezentanții sînt, de asemenea, de părere că comisarul turc are dreptul să rămînă și să raporteze guvernului său despre starea de lucruri ⟨din principat⟩ și că oficiul telegrafic nu este justificat să-i refuze mesajele.

Se recomandă de noi toți respect și amabilitate față de Poartă.

---

[1] Publ. în *Acte și documente*, vol. III, p. 774—777.

[2] Vezi anexa.

299

București, 29 noiembrie/11 decembrie 1858.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Considerații asupra stipulațiilor electorale anexate Convenției. Propunerile făcute în această chestiune de comun acord cu consulii Franței și Austriei.

No. 32 Bucharest, 11th December 1858

Sir,

In reply to your telegram of the 5th inst⟨ant⟩, wherein Your Excellency asks whether I and my Colleagues agree as to the Electoral regulations, an if not, what are the points of difference ? I have the honour to reply that my Colleagues of Austria and France entirely agree with me as to the general fairness of the regulations drawn up under new and difficult circumstances. We have advised the Kaimakams to be as fair and conciliatory as possible, to facilitate not to throw obstacles in the way of Electors, and above all not to give too much power to the subordinate Authorities in the Districts, who are almost always disposed to be partial whether to one side or the other.

I think the Kaimacams have of late conducted themselves as well as we could expect from a body so composed. They have shown themselves disposed to listen to the representations of a numerous body among whom figured some men of character and weight : these presented six points for the consideration of the Kaimacamie.

Ist. It was required that Electors claiming to be registered should appear *in person* at the place of registration. Owing to the season, such

https://biblioteca-digitala.ro

as really is unprecedented here, which has cut off almost all communication between the Capital and the districts, this point has been given up and Electors may appear by proxy and petition.

2nd. Estates not leased, but held and farmed by the proprietors, required to prove their rental, that the evidence of three neighbouring Proprietors should be produced, or the sworn Registries of the last three years rental. The objections raised were that neighbouring Proprietors would refuse their testimony and many kept no Registers. The Kaimacams reply that the number of such Estates is very limited, therefore in cases where no Registers are kept, and where neighbours refuse to testify, let the Proprietors give in a demand to the Kaimacamie and it will devise a fair means of satisfying the claimant.

3d. Is a question of which I believe they have consulted the Porte some time since.

The number of Proprietors having 6000 Ducats in the Capitals of Districts is very limited, but there are several Towns not Capitals, wherein are to be found many persons having the requisite property — such are Rimnik, Alexandria, Mizil, Courte d'Argisch etc. It is proposed that holders of such property should be allowed to qualify in the Capital town of their district.

4th. The Prefects and Sub-Prefects were to be present to maintain order at the Electoral Colleges, but not to preside nor take any part in the proceedings ; this is objected to, as the Authorities by look or gesture, can always influence or intimidate voters, particularly of the lower classes. By the Convention the Colleges elect their own President and Secretary, so that perhaps the presence of the Authorities may give offence. I think the Kaimacams will give up this point.

5th. Respecting fraudulent Acts : the proclamation of the Kaimacams has given offence by its tone on the subject, declaring it would reject all titles „soupçonnés de fraudes". The Convention is so clear on the point, that there need be no discussion on the matter, the fraud must be *proved*.

6th. The question of mortgages is one whereon many persons differ. Baron Eder and Mr. Béclard agree with me that the Convention wished to establish a *real* property or revenue consequently, if a property was mortgaged to the amount of a third or half of its value, it could only be estimated at its net value of the remaining half or two thirds.

I have not been able to ascertain my Russian Colleague's opinion on these matters ; he is very reserved and not easy of access. My Prussian Colleague I may say differs in many respects ; I may particularly mention on the subject of mortgages.

I have the honour...

Robert G. Colquhoun

Arh .St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 588, f. 196—199.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 32 București, 1 decembrie 1858

Sir,

Ca răspuns la telegrama dv. din 5 curent, prin care Excelența voastră întreabă dacă eu și colegii mei sîntem de acord cu reglementările electorale, și dacă nu, care sînt punctele de dezacord ? Am onoarea să răspund că atît colegul meu austriac, cît și cel al Franței, sînt complet de acord cu mine în ceea ce privește caracterul general favorabil al stipulațiilor elaborate în noile și dificilele împrejurări. Am sfătuit pe caimacami să fie cît mai sinceri și mai conciliant posibil, pentru a ușura și a nu pune piedici în calea alegătorilor și, mai presus de toate, să nu dea prea mare putere autorităților subordonate din județ, care sînt aproape întotdeauna dispuse să fie părtinitoare fie cu o parte, fie cu alta.

Consider că, în ultima vreme, caimacamii s-au comportat tot atît de bine pe cît ne puteam aștepta de la un corp astfel compus. Ei s-au arătat dispuși să asculte de observațiile unui grup numeros, printre care figurau unii oameni de caracter și cu greutate : aceștia au prezentat șase puncte care să fie luate în considerare de către caimacami.

1. S-a cerut ca alegătorii care pretind să fie înregistrați să vină *personal* la locul de înregistrare. Datorită anotimpului care este într-adevăr fără precedent aici, și care a întrerupt aproape orice comunicație între capitală și județe, s-a renunțat la acest punct și alegătorii pot fi înscriși prin procură sau petiție.

2. Moșiilor nearendate, ci păstrate și cultivate de proprietari li se cere să dovedească cuantumul arenzii prin furnizarea mărturiei a trei proprietari învecinați sau prin înregistrările pe bază de declarație sub jurămînt pentru ultimii trei ani de arendare. Obiecțiile ridicate erau că proprietarii învecinați ar refuza să depună mărturie și că mulți nu țin registre. Răspunsul caimacamilor a fost că numărul unor astfel de moșii este foarte limitat și că deci, în cazurile în care nu se țin registre și în care vecinii refuză să depună mărturie, să fie lăsați proprietarii să înainteze o cerere căimăcămiei și aceasta va găsi un mijloc corect de a satisface pe pretendent.

3. Aceasta este o chestiune în legătură cu care cred că ei au consultat Poarta de mai mult timp.

Numărul proprietarilor care au 6000 ducați în capitalele de județe este foarte limitat, dar există mai multe orașe, ce nu sînt capitale, unde se găsesc multe persoane care au proprietatea necesară — cum este Rîmnic, Alexandria, Mizil, Curtea de Argeș etc. Se propune ca deținătorii unor astfel de proprietăți să aibă permisiunea să voteze în orașul de reședință al județului lor.

4. Prefecții și sub-prefecții trebuie să fie prezenți pentru a menține ordinea în colegiile electorale, dar nu ca să prezideze, sau să ia parte la dezbateri ; se aduc obiecții la aceasta, întrucît autoritățile, cu o privire sau un gest, pot întotdeauna să influențeze sau să intimideze pe votanți, în special pe cei din clasele inferioare. Prin Convenție, co-

https://biblioteca-digitala.ro

legiile își aleg propriul lor președinte și secretar, astfel încît poate că prezența autorităților ar fi jignitoare. Caimacamii, cred, vor renunța la acest punct.

5. Cu privire la actele frauduloase, proclamația caimacamilor a jignit prin tonul său referitor la acest subiect, declarînd că va respinge orice titluri „bănuite a fi obținute în mod fraudulos". Convenția este atît de clară asupra acestui punct, încît nu mai este nevoie să se discute această chestiune, frauda trebuind să fie *dovedită*.

6. Problema ipotecilor este una asupra căreia multe persoane au păreri diferite. Baronul Eder și domnul Béclard sînt de acord cu mine că prin Convenție s-a dorit să se stabilească o proprietate sau un venit *real;* în consecință, dacă o proprietate a fost ipotecată pînă la o treime sau jumătate din valoarea sa, ea poate să fie evaluată numai la valoarea netă a jumătății sau a celor două treimi rămase.

Nu am fost în stare să aflu părerea colegului meu rus asupra acestor chestiuni ; el este foarte rezervat și greu accesibil. Colegul meu prusac, pot să spun, are păreri diferite în multe privințe ; voi menționa în special problema ipotecilor.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

300

Iași, 2/14 decembrie 1858.

Henry Adrien Churchill, consulul Angliei la Iași, către H. L. Bulwer : Informații asupra situației politice din Moldova, caracterizată prin ruptura intervenită între caimacamul Șt. Catargiu, aparținînd partidei conservatoare, și colegii săi unioniști An. Panu și V. Sturdza ; încercarea — fără succes — de a realiza o reconciliere a celor două grupări ; refuzul lui An. Panu și V. Sturdza de a ține seama de hotărîrile conferinței ambasadorilor puterilor garante de la Constantinopol din 5 decembrie ; începerea alegerilor pentru Adunarea Electivă.

Copy
No. 2 Jassy, 14th December 1858

Sir,

On my first arrival în Moldavia I found the Country in the greatest state ef excitement. The Sultan's firman embodying the Convention had been read. Logothète Stephan Katardji, Vornik Basil Stourdza and Mr. A. Pano, by a mere coincidence, found themselves at the head of the Government, Katardji belonging to the Conservative, the other two to the Unionist party. On their accession to power a natural but at the same time an important question arose as to whether they should retain the direction of their respective departments. Had they all three been imbued with a true sense of moderation and had they the intention of abiding by the clauses of the Convention certainly there could have been no objection in giving into the hands of each Kaimakam this two fold power, but as it was they were expected to be impartial judges

https://biblioteca-digitala.ro

having at the same time a strong interest at stake. They all three looked upon the functionaries appointed by Prince Vogoridis with mistrust and dismissed them at once ; Messieurs Basil Stourdza and Pano because they were likely to swell the conservative party in favour of Prince Michel Stourdza and Katardji because he had ambitious ideas of his own to supplant the Prince the most likely candidate of his party so that the three kaimakams had no scruples to change all the functionaries that stood in their way. Messieurs Basil Stourdza and Pano accepted the appointment of a number of civil Governors proposed by Katardji, while the latter accepted the nomination of the Supreme Judges in the districts proposed by the opposite party. Influence and chances of success appeared balanced until Stourdza and Pano, perceiving no doubt that Mr. Katardji as Minister of the Interior with the Police under his direct orders would acquire more influence than themselves in the elections, insisted on the dismissal of the Governor of Berlad, a nephew of Mr. Catardgi's, and on the appointment to the Directorship of the Interior of a man of their own party ; both which proposals were rejected by Mr. Katargi.

It is on this ground and on this ground alone that a serious misunderstanding which ultimately led to a rupture arise between the kaimakams and Mr. Katardgi's antagonits availing themselves of this Gentleman's voluntary absence from the Government House, proceeded without him to dismiss and appoint a number of functionaires some of whom were in Katardgi's own department. On this the latter referred matters to Constantinople.

Your Excellency's first instructions to me was to bring about a reconciliation if possible. I tried but with little success as the rupture was the effect and not the cause of the misunderstanding between the two opposite parties and, without removing the real and true cause, a reconciliation was next to impossible.

A few days subsequently a dispatch from the Porte was received by Afif Bey conveying to him the resolutions come to between the Porte and the Representatives of the different Powers at Constantinople on the 5th December. A copy of this dispatch was communicated to me by the Turkish Commissioner who likewise send it in copy to the three Kaimakams. Mr. Katargi replied in writing without hesitation that he would abide by the decisions therein contained and Messrs Basile Stourdza and Pano, after consulting with the French and Russian Consuls, who declared they were at a loss to understand the meaning of the document in question, in order to keep up appearances invited Mr. Katardji to the Government House to deliberate with them on what they had do. Mr. Katardji complied with these Gentlemen's request but on finding his antagonists unwilling to alter their course of conduct or to undo anything they had done he withdrew once more into private life.

This is the exact situation of affairs.

On the receipt of Your Excellency's telegram of the 12th I waited on Mr. Basile Stourdza and made a second vain attempt to bring him to accept the clauses of the Turkish Commissioners version of the resolution of the 5th December. I warned him of the grave consequences the kaimakam's conduct might bring on them. I spoke to him, and in

https://biblioteca-digitala.ro

stronger language than appeared to be agreeable to him, of the great trouble petty quarrels were creating, and that their irregular proceedings would be no longer tolerated. His reply was that the worst that it could come to for them could only be their dismissal ; that the Ambassadors had together with the Porte listened to only one side of the question and had drawn erroneous conclusions there from ; that he could not agree with the Ambassadors when they declare that the conduct of the kaimakams is an abuse and open to blame, and that he and his colleague Mr. Pano would not shrink from the consequences of their conduct whatever those consequences might be.

In the meantime the elections based on principles completely at variance with the clauses of the Convertion are going on and I beg to enclose on this head the copy of a Memorandum addressed by a number of Boyards to the Grand Vizier. [1]

I have the honour... Henry Churchill

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 63 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1379, f. 113—118.

■

Copie Iaşi, 14 decembrie 1858
Nr. 2

Sir,

La sosirea mea în Moldova am găsit ţara în cea mai mare stare de agitaţie. Fusese citit firmanul sultanului, care cuprindea Convenţia. Logofătul Ştefan Catargiu, vornicul Vasile Sturdza şi domnul A. Panu, printr-o simplă coincidenţă, se aflau în fruntea guvernului, Catargiu aparţinînd conservatorilor, ceilalţi doi partitului unionist. La instalarea lor la putere s-a născut o întrebare firească, dar importantă în acelaşi timp, anume dacă trebuiau să păstreze conducerea respectivelor lor ministere. Dacă toţi trei ar fi fost cuprinşi de o reală moderaţie şi dacă ar fi avut intenţia să respecte clauzele Convenţiei, desigur că nu ar fi avut loc nici o obiecţie în a se da fiecărui caimacam o dublă putere, dar aşa cum erau se aştepta să fie judecători imparţiali, avînd în acelaşi timp şi un puternic interes în joc. Toţi trei au privit pe funcţionarii numiţi de prinţul Vogoride cu neîncredere şi i-au destituit pe loc ; domnii Vasile Sturdza şi Panu pentru că se părea că aceştia vor îngroşa rîndurile partidului conservator în favoarea prinţului Mihail Sturdza, iar Catargiu pentru că avea ambiţii personale de a-l înlocui pe prinţ, cel mai probabil candidat al partidului său, astfel încît cei trei caimacami nu au avut nici un scrupul să schimbe pe toţi funcţionarii ce le stăteau în cale. Domnii Vasile Sturdza şi Panu au acceptat numirea mai multor cîrmuitori civili propuşi de Catargiu, în timp ce acesta din urmă a acceptat numirile de înalţi magistraţi în judeţe propuse de partidul opus. Influenţa şi şansele de succes păreau egale, pînă ce Sturdza şi Panu au înţeles, fără îndoială, că domnul Catargiu, ca ministru de interne, cu poliţia sub ordinele sale directe, va obţine o influenţă mai mare decît ei în alegeri şi au insistat pentru demiterea ispravnicului de Bîrlad, un nepot al domnului Catargiu, şi numirea ca director la Interne a unui om din

https://biblioteca-digitala.ro

propriul lor partid ; ambele propuneri au fost respinse de domnul Catargiu.

Pe această bază, și numai pe această bază o neînțelegere profundă care, în cele din urmă, a dus la o ruptură, s-a ivit între caimacami și potrivnicii domnului Catargiu, profitînd de absența voită a acestui domn de la reședința guvernamentală, au procedat în absența lui la demiterea și numirea multor funcționari, dintre care unii erau chiar din propriul minister al lui Catargiu. În această situație, cel din urmă a referit cazul la Constantinopol.

Primele instrucțiuni ale Excelenței voastre trimise mie au fost în sensul de a duce la o reconciliere, dacă este posibil. Am încercat, dar cu puțin succes, întrucît dezbinarea era efectul și nu cauza neînțelegerii între cele două părți opuse, și o împăcare era aproape imposibilă fără să se îndepărteze cauza reală și adevărată.

Cîteva zile după aceea, o depeșă de la Poartă primită de Afif bey îi transmitea rezoluțiile intervenite între Poartă și reprezentanții diferitelor puteri la Constantinopol la data de 5 decembrie. O copie a acestei depeșe mi-a fost comunicată de împuternicitul turc, care a trimis-o, de asemenea, în copie și celor trei caimacami. Domnul Catargiu a răspuns în scris fără ezitare că va respecta deciziile conținute în ea, iar domnii Vasile Sturdza și Panu, după ce s-au consultat cu consulii francez și rus, care au declarat că nu puteau să înțeleagă sensul documentului în cauză, pentru a păstra aparențele, l-au invitat pe domnul Catargiu la reședința guvernamentală pentru a discuta cu ei despre ceea ce aveau de făcut. Domnul Catargiu s-a conformat cererii acestor domni, dar, constatînd că potrivnicii săi nu vor să-și schimbe modul lor de comportare sau să repare ceva din ceea ce au făcut, s-a retras din nou în viața particulară.

Aceasta este situația exactă a stării de lucruri.

La primirea telegramei Excelenței voastre din 12 curent l-am vizitat pe Vasile Sturdza și am făcut o a doua încercare, zadarnică, de a-l face să accepte clauzele versiunii împuterniciților turci pentru rezoluțiile din 5 decembrie. I-am atras atenția asupra gravelor consecințe pe care comportarea caimacamului le-ar putea avea asupra lor. I-am vorbit, într-un limbaj mai tare decît părea să-i fie agreabil, despre marea tulburare pe care certurile mărunte o creează și că procedeele lor ilegale nu vor mai fi multă vreme tolerate. Răspunsul său a fost că cel mai mare rău care li s-ar putea întîmpla ar putea fi numai demiterea lor ; că ambasadorii, împreună cu Poarta, au cunoscut numai un aspect al problemei și au tras concluzii eronate din aceasta ; că nu poate fi de acord cu ambasadorii cînd aceștia declară că respectiva comportare a caimacamilor este un abuz expus condamnării și că el, ca și colegul său, domnul Panu, nu vor suferi din cauza consecințelor conduitei lor, oricare ar putea fi aceste consecințe.

Între timp, alegerile, bazate pe principii cu totul în dezacord cu clauzele Convenției, continuă și îmi permit să anexez la acest capitol copia memoriului adresat de mai mulți boieri marelui vizir. [1]

Am onoarea... Henry Churchill

[1] Publ. de Dan Berindei, *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. II. *Rapoartele consulatului Austriei din Iași 1856—1859*, Buc., 1959, p. 411—413.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 2/14 decembrie 1858.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Este de acord cu opiniile lui Bulwer asupra situației prezente și viitoare a țării. Se va strădui să mențină pe caimacami în limitele prudenței în atitudinea lor față de Poartă. A comunicat lui I. Manu părerile ambasadorului referitoare la situația generală a țării și datoriile ce incumbă căimăcămiei.

No. 33
Copy to be sent home

Bucharest, 14th December 1858

Sir,

Mr. Mayers arrived here a few days ago bearing Your Excellency's despatch of the 2d inst⟨ant⟩ No. 3.

The picture Your Excellency draws of the Country both at present and what it is likely to be for some years to come, is alas, too corect. The rooting out of old corrupt habits must be a work of time. Our hope is that the young men soon to be called on to play a part in the Country, will be of a more honest stamp than their predecessors ; but a firm hand will be required to rule over the Country and some time must pass before the men now of mature age, and to whom will shortly be entrusted the administration of affairs, will make way for younger and let us hope purer minds.

For myself now about to close a twenty four years residence here, I confess I do not see the future very bright. I find among many of the young men the defects of their fathers, with, however, some honorable exceptions, and if I am still at Bucharest when the supreme power is invested in the hands of the new Hospodar, I shall not consider myself as going beyond my duty in calling the attention of the chief of the state to such men. With regard to the Kaimacamies, knowing as Your Excellency does the men who compose that of Wallachia, we could hardly be surprised at their having overstepped their limits. I feel somewhat satisfied that they have avoided the scandal of the acts committed by their Colleagues in Moldavia and it shall be my most strenuous endeavour to keep them within the bounds of prudence, both in treir acts and in their languange to the Porte.

The last paragraph of the Memorandum is very important as the Turkish Commissioner is instructed to consult with the body of Agents on such questions as may arise. I fear I cannot promise that in such cases there will be unanimity among the five Agents, but, as the senior member of that body, Your Excellency may rest assured all my energy shall be employed to facilitate matters, bearing in mind the spirit and letter of the Convention, and following as closely as possible that of the Reglement Organique.

I have thought it ⟨is⟩ my duty to communicate frankly to Mr. Mano the opinion of Your Excellency on the state of affairs in general ;

https://biblioteca-digitala.ro

and have convinced him that to merit the goodwill of Europe, this Kaimacamie must lay aside party feeling and never lose sight of the object for which it was instituted ; and that the responsibility of its acts cannot be shifted from its own shoulders to those of any other.

My best thanks are due to your Excellency for the flattering terms in which you are pleased to express yourself on my conduct ; such approval is the best reward I can receive and it will be my duty to continue a line of policy which has been fortunate enough to merit your Excellency's approval.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London. F.O. 195/vol. 583, f. 200—202.

■

Nr. 33 București, 14 decembrie 1858

Copie de trimis Ministerului de Externe

Sir,

Domnul Mayers a sosit aici acum cîteva zile aducînd raportul Excelenței voastre nr. 3 din 2 curent.

Prezentarea situației din țară pe care Excelența voastră o schițează, atît cea actuală, cît și cea viitoare, este, probabil, din păcate, prea exactă. Înlăturarea vechilor obiceiuri corupte va fi o operă ce va dura în timp. Speranța noastră este că tinerii, ce vor fi curînd chemați să joace un rol în țară, vor fi mai cinstiți decît predecesorii lor ; dar o mînă fermă va fi necesară pentru a-și exercita puterea în țară și va trece încă cîtva timp înainte ca oamenii, acum de vîrstă matură și cărora le va fi în curînd încredințată administrarea afacerilor, să facă loc pentru minți mai tinere și, să sperăm, mai pure.

Pentru că, în ceea ce mă privește, acum, nu departe de a încheia o ședere aici de douăzeci și patru de ani, mărturisesc că nu întrevăd un viitor prea strălucit. Găsesc la mulți dintre tineri defectele părinților lor, totuși cu unele excepții onorabile, și dacă voi mai fi la București cînd se va investi puterea supremă în mîinile noului domnitor, nu voi considera că-mi depășesc atribuțiile dacă voi atrage atenția șefului statului asupra unor astfel de oameni. Cu privire la căimăcămie, cunoscînd ca și Excelența voastră oamenii ce compun pe cea a Valahiei, abia dacă putem fi surprinși, în ceea ce-i privește, că și-au depășit limita de competență. Sînt oarecum mulțumit că au evitat scandalul produs de actele comise de colegii lor din Moldova și cea mai energică străduință a mea va fi să-i mențin în limitele prudenței, atît în ce privește atitudinea lor, cît și în modul de exprimare față de Poartă.

Ultimul paragraf al Memorandumului este foarte important, întrucît comisarul turc este instruit să se consulte cu corpul agenților ⟨diplomatici⟩ asupra unor probleme ce s-ar putea ivi. Mi-e teamă că nu pot promite că în asemenea cazuri va fi o unanimitate între cei cinci agenți, dar, ca membrul cel mai vîrstnic al acestui corp consular, Ex-

https://biblioteca-digitala.ro

celența voastră poate fi sigură că voi folosi toată energia mea pentru a facilita rezolvarea problemelor, amintindu-mi de spiritul și litera Convenției și urmînd, cît mai îndeaproape posibil, pe acelea ale Regulamentului organic.

Am considerat că este de datoria mea să comunic deschis domnului Manu părerile Excelenței voastre asupra stării de lucruri în general și l-am convins că, pentru a merita bunăvoința Europei, această căimăcămie trebuie să lase deoparte atitudinea de partid și să nu piardă niciodată din vedere obiectivul pentru care a fost instituită și că responsabilitatea actelor sale nu poate fi trecută de pe proprii săi umeri pe aceia ai altora.

Mă simt obligat să mulțumesc Excelenței voastre pentru termenii măgulitori în care v-ați exprimat asupra comportării mele ; o astfel de aprobare este cea mai bună recompensă ce o pot primi și va fi de datoria mea să continui linia politică care a fost destul de oportună ca să merite aprobarea Excelenței voastre.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

302

București, 2/14 decembrie 1858.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Căimăcămia s-a adresat Porții cerînd precizări cu privire la modalitatea alegerii domnitorului. Sistemul propus de ea.

No. 35 Bucharest, 14th December 1858.

Sir,

The Caimacamie has applied to the Porte for a Reply to their question : what is to be the system pursued at Election of the Hospodar ?

They explain the plan adopted in 1842 at the Election of Prince Bibesko, which was that of various series of four names. The inconveniences of this plan, which is very tedious, are set forth in the letter of the Caimacamie to Fuad Pacha of the 9th inst⟨ant⟩, which I annex in copy.

The plan they propose to substitute is not much simpler. I have not yet spoken on the subject with the Turkish Commissioner, but it certainly appears to me that some form less open to objection might be adopted.

The plan of names written by the Deputies themselves and thrown into an urn is supposed not to be sufficiently secret.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Anexă

București, 27 noiembrie/9 decembrie 1858.

Căimăcămia de trei către Fuad pașa, ministrul afacerilor externe al Imperiului Otoman : Expune sistemul folosit

https://biblioteca-digitala.ro

la alegerea domnitorului Gh. Bibescu în 1842 și inconvenientele lui. Propune modificarea acestuia în cazul că va fi adoptat sau recurgerea la scrutinul secret, cu majoritatea absolută a sufragiilor, folosit în statele constituționale.

Copie

Bucarest, 27 November/9 December 1858

Excellence,

La Convention du 19 Août et son annexe, qui statuent sur les conditions nécessaires pour être électeur et éligible se taisent néanmoins sur le mode dans lequel il devra être procédé au scrutin pour l'élection de l'hospodar.

Doit-on recourir au mode de scrutin dont l'élection de 1842 fournit un précédent ? Doit-on donner la préférence à celui qui est usité pour les représentants dans les Pays de droit constitutionnel ?

Cette question qui au premier aperçu pourrait sembler d'un médiocre intérêt est cependant assez sérieuse, lorsqu'on envisage les susceptibilités et les réclamations qu'elle est de nature à faire naître.

Voici de quelle manière il fut procédé en 1842.

Au jour fixé pour l'élection, tous les électeurs se rendirent à la Métropolie. La Milice était sous les armes et les cloches de toutes les paroisses annonçaient au Peuple la solemnité de ce jour qui allait donner un Chef à l'Union.

Après avoir entendu l'office divin et prêté le serment entre les mains du Métropolitain de n'obeïr qu'a leur conscience et de remplir fidèlement le mandat que le Pays leur avoir confié, tous les électeurs furent introduits dans la salle des élections.

La liste des candidats, qui avait été préalablement dressé, fut divisée par séries de quatre noms. On avait disposé en même temps quatre urnes portant chacune l'un de ces noms et tous le électeurs reçurent un nombre correspondant de boules (trois noires et une blanche) qui étaient jetées successivement dans les urnes, la blanche indiquant le candidat préféré.

Le dépouillement de ce premier scrutin était consigné sur la liste des candidats, en regard de chaque nom auquel il se rapportait.

On procédait de la même manière pour la seconde série et les suivantes jusqu'à épuisement de la liste, et le dépouillement du dernier scrutin partiel, comparé aux précédents, donnait le resultat définitif des vôtes et de la majorité obtenue pour l'un des candidats.

Cette manière de procéder este incontestablement longue et compliquée ; elle présente encore quelques inconvénients.

D'abord elle ne laisse point à l'électeur la faculté de s'abstenir s'il le juge à propos, en présence de quatre noms dont aucun ne lui parait mériter son suffrage. Ensuite elle présente un autre désavantage, celui de donner à penser à quelques électeurs que l'ordre adopté pour les diverses séries de votes est le fait du plus ou moins de chances que peuvent réunir les candidats ; enfin de faire supposer souvent à tort, aux votants, dès que les premiers résultats partiels du scrutin sont

https://biblioteca-digitala.ro

connus, qu'il y a lieu de désespérer du succès de telle ou telle candidature.

Si l'on devait persister dans ce mode de scrutin, il serait à propos de le modifier ainsi. D'abord les noms composant chaque série de quatre à prendre sur la liste des candidats seraient tiré au sort, ensuite au lieu de quatre boules chaque électeur en recevrait cinq de manière à pouvoir exprimer son abstention alors qu'aucun des quatre noms ne lui serait sympathique, dans ce cas, après avoir déposé une boule noire dans chaque urne, il remettrait la blanche dans une urne particulière et différante des autres par sa forme. En cas de vote au contraire, après avoir déposé dans les urnes trois boules noires et la blanche, il remettrait la cinquième dans l'urne d'abstention.

Si l'on doit renoncer à ce mode pour adopter celui plus simple du vote au scrutin secret par bulletins écrits, à la majorité absolue des souffrages et avec le concours simultané de tous les candidats, on sait que ce mod exige pour l'élection la moitié plus un du nombre des votants, que si cette majorité ne peut être obtenue par un premier tour de scrutin on renouvelle l'épreuve une seconde fois ; qu'enfin si celle-ci ne donne pas de résultat, on procède à un dernier scrutin de ballottage entre les deux candidats qui ont réuni le plus de voix, et celui de deux qui a obtenu la majorité reste l'élu définitif.

Persuadés que tout détail a son importance dans l'acte solennel dont nous avons à surveiller l'accomplissement et que d'ailleurs l'un et l'autre des deux systèmes en présence peuvent avoir leurs partisans et leurs détracteurs, nous prions instamment Votre Excellence de vouloir bien nous indiquer celui auquel nous devons donner la préférence, pour que, forts de Son avis, nous puissions l'opposer à ceux qui nous objecteraient des prétentions contraires.

Veuillez bien, etc. etc.

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 588, f. 206—210.

■

Nr. 35 **Bucureşti, 14 decembrie** 1858

Sir,

Căimăcămia s-a adresat Porţii pentru un răspuns la întrebarea : care trebuie să fie sistemul de urmat la alegerea domnitorului ?

Ea explică planul adoptat în 1842 la alegerea prinţului Bibescu, care era acela al unor serii diferite de patru nume. Inconvenientele acestui plan, care este foarte plicticos, sînt indicate în scrisoarea căimăcămiei către Fuad paşa din 9 curent, pe care o anexez în copie.

Planul pe care-l propune pentru a-l înlocui nu este mult mai simplu. Nu am vorbit încă asupra acestui subiect cu comisarul turc, dar, fără îndoială, mi se pare că o formă mai puţin expusă obiecţiei ar putea fi adoptată.

Planul cu numele scrise chiar de deputaţi şi aruncate într-o urnă se presupune a nu fi suficient de secret.

Am onoarea... **Robert G. Colquhoun**

https://biblioteca-digitala.ro

Anexă

Copie — București, 27 noiembrie/9 decembrie 1858

Excelență,

Convenția din 19 august și anexa sa, care hotărăsc condițiile necesare pentru a fi alegător și eligibil, nu spun nimic totuși despre modul în care trebuie să se procedeze la scrutinul pentru alegerea domnitorului.

Trebuie oare să recurgem la modul de scrutin la care alegerea din 1842 a furnizat un precedent ? Trebuie să dăm preferință modului folosit pentru reprezentanți în țări de drept constituțional ?

Această întrebare, ce la prima vedere ar putea să pară de un interes minor, este totuși destul de serioasă, dacă se iau în considerare susceptibilitățile și reclamațiile cărora este de natură să le dea naștere.

Iată în ce fel s-a procedat în 1842.

În ziua fixată pentru alegere, toți alegătorii s-au dus la Mitropolie. Armata era sub arme și clopotele tuturor parohiilor anunțau poporului solemnitatea zilei, care avea să dea un conducător Unirii.

După ce au ascultat slujba religioasă și au depus jurămînt în prezența mitropolitului, că nu vor asculta decît de conștiința lor și că-și vor îndeplini fidel mandatul ce le-a încredințat țara, toți alegătorii au fost introduși în sala alegerilor.

Lista candidaților, care fusese elaborată în prealabil, a fost împărțită în serii de patru nume. S-au pregătit în același timp patru urne, purtînd fiecare unul din acele nume, și toți alegătorii au primit un număr corespunzător de bile (trei negre și una albă) care erau aruncate succesiv în urne, cea albă indicînd candidatul preferat.

Despuierea acestui prim scrutin era consemnată pe lista candidaților, cu privire la fiecare nume la care se referea.

Se proceda în același fel pentru a doua serie și pentru cele următoare, pînă la epuizarea listei, și despuierea ultimului scrutin parțial, comparat cu precedentele, dădea rezultatul definitiv al voturilor și al majorității obținute de unul dintre candidați.

Acest mod de a proceda este incontestabil lung și complicat ; el prezintă încă unele inconveniente.

În primul rînd, el nu lasă alegătorului facultatea de a se abține, dacă consideră potrivit să o facă în prezența a patru nume, dintre care nici unul nu pare să merite votul său. Apoi el prezintă un alt dezavantaj : acela de a-i face pe unii alegători să se gîndească la faptul că ordinea adoptată pentru diversele serii de voturi este rezultatul șanselor, mai mici sau mai mari, pe care le pot reuni candidații ; în sfîrșit, să-i facă pe votanți să presupună, adesea greșit, de îndată ce primele rezultate parțiale ale scrutinului sînt cunoscute, că este cazul să nu spere în succesul cutărei sau cutărei candidaturi.

Dacă trebuie să se continue cu acest mod de scrutin, ar fi momentul să se modifice astfel. Mai întîi numele care compun fiecare serie de patru să fie trase la sorți, apoi, în loc de patru bile pentru fiecare alegător, acesta să primească cinci, astfel încît să-și poată ex-

https://biblioteca-digitala.ro

prima abținerea atunci cînd nici unul din cele patru nume nu i-ar fi simpatic ; în acest caz, după ce a depus o bilă neagră în fiecare urnă, ar pune pe cea albă într-o urnă specială, diferită de celelalte prin forma sa. În caz de vot, dimpotrivă, după ce ar depune în urne trei bile negre și pe cea albă, ar pune pe a cincea în urna de abțineri.

Dacă va trebui să renunțăm la acest mod pentru a adopta pe acela mai simplu, al votului prin scrutin secret pe buletine scrise, cu majoritatea absolută a sufragiilor și cu concursul simultan al tuturor candidaților, se știe că acest mod pretinde pentru alegere jumătate plus unu din numărul votanților și că dacă această majoritate nu poate fi obținută la un prim tur de scrutin, se reînnoiește proba a doua oară și că, în sfîrșit, dacă nici aceasta nu dă rezultat, se procedează la un ultim scrutin de balotaj între cei doi candidați care au acumulat cele mai multe voturi, și acela dintre cei doi care a obținut majoritatea rămîne alesul definitiv.

Convinși că orice detaliu are importanța sa în actul solemn a cărui executare trebuie să o supraveghem și că, de altfel, unul sau altul dintre cele două sisteme prezente pot să aibă partizanii și defăimătorii săi, rugăm stăruitor pe Excelența voastră să binevoiască a ne indica pe acela pe care trebuie să-l preferăm și astfel, întăriți cu avizul vostru, să-l putem opune celor ce ar obiecta avînd pretenții contrare.

Binevoiți...

303

București, 4/16 decembrie 1858.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Trimite în copie memoriul de protest primit de consulii puterilor garante, ale cărui reclamații le găsește în mare parte „exagerate" ; confirmă starea de liniște existentă în acel moment în țară.

No. 37 Bucharest, 16th December 1858

Sir,

I am induced to transmit to Your Excellency the enclosed memorial[1] received by me two days ago (though I learn several of my Colleagues were in possession of it ten days ago). I regret much that so many names of respectability (though all belonging to one party) should be attached to a document of such a nature.

The exaggerations so frequent in party assertions in this Country are really too evident ; the "almost state of siege" consisted in small patrols of three or four soldiers, who for eight days after the attack on Mr. Mano accompanied the Police of the quarters in their nightly rounds ; this ceased some time ago.

I should hardly have troubled Your Excellency with this document in extenso, and its two annexes, had I not found that most of my Colleagues have forwarded it to their Representatives.

https://biblioteca-digitala.ro

I certainly can confirm one of the last paragraphs in the Protest ; that, save the agitation natural to the excited state of parties, the Country enjoys as much tranquillity as we may expect, and I have myself no fear of that tranquillity being disturbed.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 588, f. 213—214.

■

Nr. 37 București, 16 decembrie 1858

Sir,

Am fost convins să transmit Excelenței voastre memoriul anexat [1], primit de mine acum două zile (deși am aflat că mai mulți din colegii mei erau în posesia lui de acum zece zile). Regret mult că atît de multe nume demne de respect (deși toate aparținînd unui singur partid) sînt legate de un document de asemenea natură.

Exagerările, atît de frecvente în afirmațiile de partid din această țară, sînt într-adevăr prea evidente ; acea stare „aproape de asediu" consta din existența unor patrule mici de trei sau patru soldați, care, timp de opt zile după atacul asupra domnului Manu, întovărășeau poliția cartierelor în rondurile sale nocturne ; acea stare a luat sfîrșit de puțin timp.

Nu aș fi îndrăznit să deranjez pe Excelența voastră cu acest document in extenso și cu cele două anexe ale sale, dacă nu aș fi aflat că majoritatea colegilor mei l-au trimis reprezentanților lor.

Cu siguranță pot să confirm unul din ultimele paragrafe ale protestului : că, în afară de agitația firească datorată stării de surescitare a partidelor, țara se bucură de atîta liniște cîtă ne putem aștepta, și eu personal nu mă tem că această liniște ar putea fi tulburată.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

[1] Vezi *Acte și documente*, vol. VII, p. 1053—1055.

304

Iași, 19/31 decembrie 1858.

H. A. Churchill către H. L. Bulwer : Din nou despre situația politică din Moldova ; disensiunile dintre caimacami continuă, Șt. Catargiu retrăgîndu-se pentru a doua oară din funcție ; neregulile săvîrșite în alegeri ; considerații asupra șanselor de succes ale candidaților conservatori M. și Gr. Sturdza și posibilitatea alegerii lui N. Golescu, prezumtivul candidat al Munteniei, și în Moldova, pentru a se înfăptui astfel Unirea ; intenția mitropolitului de a nu prezida viitoarea adunare și încercările de a-l face să renunțe la această hotărîre ; victoria neîndoielnică a unioniștilor în alegeri.

https://biblioteca-digitala.ro

Copy. No. 6 Jassy, December 31, 1858

Sir,

Since my despatches Nos. 2 and 3 of the 14th Instant I have had the honor to telegraph to Your Excellency on various occasions the most prominent features of the political situation of Moldavia at this crisis.

The Memorandum addressed by the Representatives of the Powers, parties to the Treaty of Paris, was received by Afif Bey on the 18th and was immediately communicated by him to the three Kaimakams [1]. On the 20th Mr. Etienne Catargi, at the invitation of his colleagues, reappeared to the Government House, and there the three Kaimakams deliberated on the resolutions therein contained. [2]

Your Excellency will perceive from the tenour of the inclosed copy of the procés verbal [3] of the deliberations above alluded to the spirit that animates both parties, and I cannot help thinking that Messrs. Basile Stourdza and Pano would have been much more manageable had they not been so strongly supported by my French Colleague, whom they have invariably consulted in their proceedings. The result of the deliberations comes to this : the demand, on the part of Mr. Katardji, of the reinstatement of all the functionaries removed without his consent, in his own department, by his opponents and the proposals, by the latter, to revise the nominations made by them, abiding by the majority, of which they were sure already. They naturally did not come to an agreement on such wide terms, and Mr. Katardji once more withdrew from Office. Mess⟨ieu⟩rs Basile Stourdza and Pano sent to the different Consuls in Iassy a copy of the deliberations [4], together with a letter in which they state their acceptance of the Memorandum. Mr. Katardji, at the same time, addressed us a despatch protesting against the last paragraph added to the Procès verbal of the deliberations, which I beg to transmit in copy for Your Excellency's information ; and a day or two afterwards he sent to his colleagues a protest against their acts and their illegal proceedings respecting the elections, a copy of which forms the 4th inclosure to this despatch [5].

Since this took place, at Your Excellency's recommendation I waited on Mr. Catargi to invite him to continue in Office, but my entreaties were of no avail, as I have reasons to know that from another quarter he had received contrary advice. The reasons he gave me for not doing so were that the elections, based on erroneous principles, had commenced, and nothing further remained for the Kaimakamie Interimaire to do ; that as virtually his colleagues had changed nothing in their course of conduct, he could not conscientiously think of working with them.

With regard to the elections, I beg to state that everybody acknowledges their imperfections, though little has been done, by the party in power, to correct those imperfections. As I have had the honor to report to Your Excellency by telegraph, those who protested againts the appearing on the lists of persons unqualified to vote for the elections were required to prove their assertion, a thing which

https://biblioteca-digitala.ro

scarcely anyone was naturally able to do. The party in Power have spared themselves no effort to obtain the majority of deputies of their own political opinions, and in order to succeed more effectually many instances of abuse of power have been committed ; in some cases the police force was employed in their favour.

On the other hand, I must add that cases have been brought to my notice of large sums of money having been given by the partizans of Michel and Grégoire Sturdza to be elected deputies. The same argument must, naturally, have been used on both sides. Your Excellency is too well acquainted with the immorality of this people to doubt the interest that can command money in these countries, and though it is to be regreted that compulsion has been used on one side to bias the elections, it is likewise a source of regret that bribery is resorted to, to counteract that influence. Thus, the Prince elected will be not the chosen of the people, or the best qualified to fill the important post of Hospodar, but one belonging to the party who will have spent the most money in the elections. This state of things is the more to be regretted that it is more than likely that the party who will own the Prince will, when once in power, expect to be reimbursed, by one way or another, for the outlay to which individually they have been put in rendering their party triumphant, and that either one way or another, great abuse must arise from elections based on such proceedings.

Though the character of Prince Michel Stourdza, the candidate of the Conservatives, as a public man, is not stainless, state, still he did, during his Government of Moldavia, great good in the Country and it is generally believed that his late protracted residence in France will have matured him for the better Government of this Principality. Grégoire Stourdza (otherwise called Muhlis Pasha), Prince Michel Sturdza's son, and the candidate for a branch of the Unionist party, has little chance of succees ; and it is generally supposed that his party will ultimately unite with that of his father, should the faction which has given itself the title of *Partie Nationale* have any chance of getting the majority ; in fact a case occured in the elections of the town of Iassy yesterdary in which both parties united to carry a majority against the *Partie Nationale*. Should this two factions, now following in the wake of the two Princes Sturdza unite, it will only make obvious the fact that it is not so much principle or opinion as it is personal interest that governs these various factions. The Candidate for the Unioniste or National Party is not yet proclaimed, though it is supposed that Mr. Marvrogeni, who, by the Convention is excluded from the Hospodarship, will, nevertheless, be nominated by them, and that if insurmontable difficulties are made by the Great Powers to this choice, Mr. Golesko, who is likely to succeed in Wallachia, will also be chosen for Moldavia, and thus accomplish the object so much desired by France, an Union between the two Principalities.

With regard to Your Excellency's telegram, respecting the elections, in which is said „that all agree at Constantinople that to allow persons residing in districts, and exercising their industry in districts,

https://biblioteca-digitala.ro

to vote in towns is not in conformity with the Convention", I beg to state for Your Excellency's information, that though this message was communicated by me to the kaimakams, no steps have been taken to alter the electoral regulations; and I yesterday received a telegram from Vaslouy stating that a case of this nature was occurring at that place. I represented the circumstance to Mr. Basile Stourdza but his only answer was that no notice could be taken of the matter.

Falsehood, I am sorry to say, is not a recourse unfrequently resorted to in this country to gain an end.

The Metropolitan having come to the conclusion that the elections were not what they should be, addressed a declaration to that effect, a few days ago, to the two Kaimakams, stating that, under the circumstances, he should not preside the General Assembly. On the receipt of this letter Mr. Pano went and prayed of his Eminence to withdraw his letter which he did when he was told by Mr. D. Stourdza, Secretary to the Caimacamie, who had seen me in the morning, that the conduct of the two Kaimakams had been approved by Your Excellency and that I had said so. In the meantime, however, a copy of the declaration in question, was, I may say clandestinely, taken from the Metropolitan by some members of the Conservative Party and dispatched to Constantinople. On hearing of the argument that had been made use of to persuade the Metropolitan to withdraw his protest, I made it a point of waiting on his Eminence to place things in their proper light. I explained to him the impossibility for me, in the absence of instructions to that effect, to say that Your Excellency had approved of the conduct of those people whom you, as well as the Representatives of the other Great Powers, had emphatically blamed in the Memorandum of the 28th November. I moreover read to him portions of Your Eycellency's despatch to Mr. Colquhoun of the 2nd December, which showed him, in clear terms, the reasons why their conduct, though reprehensible, was put up with.

I added that his Eminence, being a personage on whom I could look with some confidence, as, besides being a man of great importance in his Country, he had no personal interest at stake in this crisis, I expected from him impartiality and justice; and that under the circumstances I was particularly desirous to record his unbiassed opinion as to the legality or the illegality of the elections. This he promised me, and moreover stated that he should not preside the General Assembly were that Assembly an illegal one.

The deputies for the districts and towns have already been chosen and the majority is undoubtedly, thus far, for the Unionists. But how could it otherwise when bribery and power combine in their favour.

I have the honour...

Henry Churchill

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 63; P.R.O. London. F.O. 78/vol. 1379, f. 156—164 v.

https://biblioteca-digitala.ro

Copie. Nr. 6 Iași, 31 decembrie 1858

Sir,

De la rapoartele mele nr. 2 și 3 din 14 curent am avut onoarea să telegrafiez Excelenței voastre cu diverse ocazii în legătură cu cele mai importante caracteristici ale situației politice din Moldova în această criză.

Memoriul adresat de reprezentanții puterilor, participante la Tratatul de la Paris, a fost primit de Afif bey la 18 curent și comunicat imediat celor trei caimacami [1]. La 20 curent, domnul Ștefan Catargiu, la invitația colegilor săi, a revenit la reședința guvernamentală și acolo cei trei caimacami au deliberat asupra rezoluțiilor pe care le conținea [2].

Excelența voastră își va da seama, din conținutul copiei anexate a procesului-verbal [3] asupra deliberărilor despre care s-a făcut aluzie mai sus, de spiritul care animă ambele părți și nu mă pot opri să nu gîndesc că domnii Vasile Sturdza și Panu ar fi fost mult mai flexibili dacă nu ar fi atît de puternic susținuți de colegul meu francez, pe care l-au consultat neîncetat în acțiunile lor. Rezultatul discuțiilor se limitează la aceasta : cererea din partea domnului Catargiu de a se reinstala toți funcționarii înlăturați, fără consimțămîntul său, în propriul său minister, de către oponenții săi și propunerile acestora din urmă de a se revizui numirile făcute de ei prin hotărîrea majorității, de care ei erau deja siguri. Natural că nu au ajuns la un acord pe baza unor termeni atît de largi și domnul Catargiu s-a retras din nou din funcție. Domnii Vasile Sturdza și Panu au trimis la diferiți consuli din Iași o copie a deliberărilor [4] împreună cu o scrisoare prin care încunoștințau acceptarea memoriului. În același timp, domnul Catargiu ne-a adresat o scrisoare prin care protesta împotriva ultimului paragraf adăugat la procesul-verbal al deliberărilor, pe care-mi permit să-l trimit în copie Excelenței voastre pentru informare ; și la o zi sau două după aceea, el a trimis colegilor săi un protest contra acțiunilor lor și contra procedeelor lor ilegale privind alegerile ; o copie a acestuia formează a 4-a anexă a acestui raport [5].

După ce au avut loc aceste întîmplări, l-am vizitat, la recomandarea Excelenței voastre, pe domnul Catargiu ca să-l invit să-și continue activitatea, dar rugămințile mele stăruitoare nu au fost de folos, întrucît am indicii că din altă parte el fusese sfătuit cu totul altfel. Motivele invocate pentru purtarea sa erau că au început alegerile, bazate pe principii greșite, și nu mai rămînea nimic de făcut în continuare pentru căimăcămia provizorie ; că întrucît, efectiv, colegii săi nu schimbaseră nimic în comportarea lor, el, în mod conștient, nu se putea gîndi să lucreze cu ei.

Referitor la alegeri, îmi permit să afirm că toți admit greșelile lor, deși s-a făcut prea puțin de către partidul la putere pentru a corecta acele greșeli. După cum am avut onoarea de a raporta Excelenței voastre telegrafic, acelora care au protestat contra apariției pe liste a unor persoane care nu aveau dreptul de a vota li s-a cerut să-și susțină afirmațiile, un lucru care, în mod firesc, era greu de făcut. Partidul la putere nu a cruțat nici un efort pentru a obține ca majoritatea deputaților să fie de aceleași opinii politice și, pentru a obține aceasta în mod

https://biblioteca-digitala.ro

eficace, există dovezi că s-au comis multe abuzuri de putere, în unele cazuri a fost folosită poliția în sprijinul lor.

Pe de altă parte, trebuie să adaug că mi s-a adus la cunoștință că au fost date sume mari de bani de către partizanii lui Mihail și Grigore Sturdza, pentru a fi aleși deputați. În mod firesc trebuie să se fi folosit același argument de ambele părți. Excelența voastră cunoaște prea bine imoralitatea acestui popor pentru a se îndoi de interesul pe care banul îl poate stîrni în aceste țări și, deși este regretabil că a fost folosită constrîngerea pe de o parte pentru a influența alegerile, este tot așa de regretabil că s-a recurs la dare de mită pentru a contracara acea influență. Astfel, principele ales nu va fi alesul poporului sau cel mai îndreptățit să ocupe postul important de domn, ci unul aparținînd partidului care a cheltuit mai mulți bani cu alegerile. Această stare de lucruri este cu atît mai regretabilă, cu cît este mai mult decît probabil că partidul care își va impune domnul, cînd va ajunge la putere, va aștepta să fie despăgubit, într-un fel sau altul, pentru cheltuiala pe care ⟨membrii lui⟩ au fost puși ⟨s-o facă⟩ în mod individual, pentru ca partidul lor să devină triumfător și, oricum, alegerile bazate pe astfel de procedee trebuie să dea naștere la mari abuzuri.

Deși caracterul prințului Mihail Sturdza, candidatul conservatorilor, ca om public, nu este neprihănit, totuși el a făcut mult bine pentru această țară cît a guvernat Moldova și se crede, în general, că ultima sa ședere prelungită în Franța l-a maturizat pentru o mai bună guvernare a acestui principat. Grigore Sturdza (altfel numit Muhlis pașa), fiul prințului Mihail Sturdza și candidat al unei grupări a partidului unionist, are prea puține șanse de succes și se presupune, în general, că partidul său se va uni în cele din urmă cu acel al tatălui său, dacă fracțiunea care s-a autointitulat *Partida Națională* ar avea vreo șansă să obțină majoritatea ; de fapt, un caz a apărut la alegerile din orașul Iași, ieri, în care ambele partide s-au unit pentru a realiza majoritatea împotriva *Partidei Naționale*. Dacă aceste două fracțiuni, care merg pe urmele celor doi prinți Sturdza, se unesc, va fi evident că nu atît principiul sau opinia guvernează aceste diverse fracțiuni, cît interesul personal. Candidatul unioniștilor sau al Partidei Naționale nu este încă proclamat, deși se presupune că domnul Mavrogheni, care este exclus prin convenție de la domnie, va fi totuși numit de ei, și dacă se fac dificultăți de neînvins de către marile puteri față de această alegere, domnul Golescu, care probabil că va reuși în Valahia, va fi ales și în Moldova ; și astfel se va realiza obiectivul atît de mult dorit de Franța, Unirea celor două Principate.

Cu privire la telegrama Excelenței voastre referitoare la alegeri, în care se spune „că toți la Constantinopol sînt de acord că permisiunea dată persoanelor care locuiesc în județe și care își exercită activitatea în județe să voteze în orașe nu este în conformitate cu Convenția", îmi permit să afirm pentru informarea Excelenței voastre că, deși acest mesaj a fost comunicat de mine caimacamilor, nu s-au luat măsuri pentru modificarea reglementărilor electorale ; am primit ieri o telegramă de la Vaslui, specificînd că un astfel de caz s-a ivit în acel loc. Am înfățișat cazul domnului Vasile Sturdza, dar singurul său răspuns a fost că nu se poate da atenție chestiunii.

https://biblioteca-digitala.ro

Neadevărul, îmi pare rău să o spun, nu este o uzanță rar folosită în această țară pentru a atinge un scop.

Mitropolitul, ajungînd la concluzia că alegerile nu sînt ceea ce ar trebui să fie, a adresat acum cîteva zile o declarație în acest sens către cei doi caimacami, specificînd că, în aceste împrejurări, el nu va prezida Adunarea Electivă. La primirea acestei scrisori, domnul Panu s-a dus și a rugat pe Eminența sa să-și retragă scrisoarea, ceea ce a și făcut, căci i se spusese de către domnul D. Sturdza, secretar al căimăcămiei, care mă văzuse dimineața, că Excelența voastră aprobase conduita celor doi caimacami și că eu am spus așa. Între timp, totuși, o copie a declarației în cauză fusese luată de la mitropolit, aș putea spune în mod secret, de către unii membri ai partidului conservator și expediată la Constantinopol. Auzind argumentul de care s-a făcut uz pentru a-l convinge pe mitropolit să-și retragă protestul, m-am considerat obligat a-l vizita pe Eminența sa, pentru a pune lucrurile în adevărata lor lumină. I-am explicat că mi-e imposibil, în lipsa instrucțiunilor în acest scop, de a spune că Excelența voastră aprobase comportarea acelora pe care atît dv., cît și reprezentanții celorlalte mari puteri, i-au condamnat energic în memorandumul din 28 noiembrie. În plus, i-am citit părți din scrisoarea Excelenței voastre către domnul Colquhoun, din 2 decembrie, care i-au arătat, în termeni clari, motivele pentru care conduita lor, deși reprobabilă, a fost acceptată.

Am adăugat că Eminența sa, fiind o persoană în care aș putea avea încredere, întrucît, în afară de faptul că este un om de mare importanță în țara sa, nu urmărește vreun interes personal în această criză, aștept-tam de la el nepărtinire și dreptate și că, în condițiile actuale, eram dorit or în mod deosebit să înregistrez părerea sa imparțială asupra legalității sau ilegalității alegerilor. El mi-a promis aceasta și, mai mult chiar, a afirmat că nu va prezida Adunarea Electivă, dacă această adunare ar fi ilegală.

Deputații pentru județe și orașe au fost deja aleși și, fără îndoială, majoritatea este, pînă acum, pentru unioniști. Dar cum poate fi altfel cînd mita și puterea acționează în favoarea lor.

Am onoarea...

Henry Churchill

---

[1] Publ. în Dan Berindei, *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. II. *Rapoartele consulatului Austriei din Iași 1856—1859*, Buc., 1959 p. 417—418 ; vezi și *Acte și documente*, vol. VII, Buc., 1892, p. 1006—1007.

[2] *Acte și documente*, vol. VII, p. 1242, doc. 2313.

[3] *Ibidem*, p. 1233—1241, doc. 2303—2312.

[4] *Ibidem*, vol. VIII, p. 115—116, doc. 2585.

[5] *Ibidem*, vol. VII, p. 1290, doc. 2327.

305

București, 22 decembrie 1858/3 ianuarie 1859

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Neînțelegerile ivite între caimacami în legătură cu interpretarea unor stipulații electorale ale Convenției. Încercarea caimacamilor I. Manu și Em. Băleanu de a exclude de la vot pe cei

https://biblioteca-digitala.ro

al căror cens nu provenea dintr-un venit funciar. Opoziția ceiluilalt caimacam, I. Al. Filipescu, față de această măsură. Poziția consulilor.

Copy

Bucarest, 3 January 1859

Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer

I am sorry to have report that in consequence of the decision of the Tribunal on certain cases of Electors brought in appeal, some serious differences have arisen between the kaimakams. The kaimacams had placed observations against the names of certain persons claiming to be Electors and Eligible as Deputies, among others those of Messrs. Rossetti and Boieresko, whose incomes arise principally from their profession as Editors of journals.

The Kaimakams Mess⟨ieu⟩rs Mano and Balliano understand that the qualification laid down in Article 9 of the second annex of the Convention means revenu *foncier* and therefore that the individuals in question having no revenu *foncier* are excluded as Eligible for Deputies. Art. 3 of annex states that a revenu *foncier* of 100 ducats qualifies as Electors of the first degree. Art. 4. fixes the qualification of Direct Elector in the districts "anyone possessing revenu foncier of 1000 Ducats" and in the towns, "anyone possessing capital *foncier* industriel ou commercial of 6000 ducats." In Article 9 the word foncier does not figure. The Tribunal decided that the word not figuring the claimants are entitled to the benefit of the omission, and at once admitted them on the lists.

Mess⟨ieu⟩rs Balliano and Mano reject this, and require their colleague Philippesko, Minister of Justice, to admonish the Tribunals and order them to revise their opinion. Mr. Philippesko acknowledges that he also interprets the Article to *mean* revenu foncier, but declines to admonish the Tribunal as they are a last court of appeal (save the Assembly) and have a right to adhere to their interpretation of the strict letter of the Article. Mess⟨ieu⟩rs Balliano and Mano telegraphed to Constantinople and they produced a telegraphic message from Mons⟨ieu⟩r Aristarchi, who says that Fuad Pasha considers the Article to mean revenu *foncier*.

Mr. Philippesko declines to receive this as authority, but says he will submit to the decision of Fuad Pasha if is expressed in a dispatch. Time presses, we have but nine days before the period fixed for the closing of the appeals. My colleagues with one exception (that of Prussia) agree that real property is intended to be represented, and that the word *foncier* is understood, but it has not been formally laid before us, as there is no Ottoman Commissioner here. The question really appears of sufficient importance for submission to the Porte and Representatives, as the number likely to be affected by the decision one way or another amounts I hear to about eighty. Why this questions was not previously mooted and explanation demanded I cannot understand. Mess⟨ieu⟩rs Balliano and Mano threaten to issue an office calling upon the Minister of Justice to lay the conduct of the judges before the court of appeal, to which Philippesko will refuse to pay any attention.

https://biblioteca-digitala.ro

I should mention that the *three* kaimakams issued an ordinance interpreting the 9th Article as meaning revenu *foncier*, the two say the Tribunal had no right to interpret differently to their ordinance. Here is the point in dispute.

I have the honor... (Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 441, f. 22—25.

■

Copie București, 3 ianuarie 1859

Domnul Colquhoun către Sir Henry Bulwer

Îmi pare rău că trebuie să raportez că, drept urmare a deciziei tribunalului, în unele cazuri ale alegătorilor aduse în apel, au apărut cîteva diferende serioase între caimacami. Caimacamii au făcut unele observații contra numelor anumitor persoane ce pretindeau să fie alegători și eligibili ca deputați, printre altele, acelea ale domnilor Rosetti și Boerescu, ale căror venituri provin în special din profesiunea lor de editori de ziare.

Caimacamii, domnii Manu și Băleanu, înțeleg că în articolul 9 din a doua anexă a Convenției calitatea specificată înseamnă venit *funciar* și că deci persoanele în cauză, neavînd venit *funciar*, sînt excluse ca eligibile drept deputați. Articolul 3 din anexă stabilește un venit *funciar* de 100 ducați pentru calitatea de alegător de primul rang. Articolul 4 fixează în județe calitatea de alegător direct pentru „oricine are un venit funciar de 1000 ducați" și în orașe pentru „oricine are un capital *funciar* industrial sau comercial de 6000 ducați". În articolul 9, cuvîntul funciar nu există. Tribunalul a decis că, deoarece cuvîntul nu figurează, reclamanții sînt îndreptățiți să beneficieze de omisiune și să fie admiși îndată pe liste.

Domnii Băleanu și Manu resping aceasta și cer colegului lor Filipescu, ministrul justiției, să avertizeze tribunalele și să le ordone să-și revizuiască opinia. Domnul Filipescu recunoaște că și el interpretează articolul ca prevăzînd venitul funciar, dar refuză să admonesteze tribunalul, întrucît acesta este ultima curte de apel (în afara Adunării) și are dreptul de a interpreta în felul său litera strictă a articolului. Domnii Băleanu și Manu au telegrafiat la Constantinopol și au prezentat un mesaj telegrafic de la domnul Aristarchi, care spune că Fuad pașa consideră că articolul prevede venit *funciar*.

Domnul Filipescu refuză să considere acest mesaj drept o autoritate, dar spune că se va supune deciziei lui Fuad pașa, dacă va fi exprimată într-o depeșă. Timpul presează, nu mai avem decît nouă zile pînă la perioada fixată pentru încheierea apelurilor. Colegii mei, cu o excepție (cel al Prusiei), sînt de acord că proprietatea reală este cea care trebuie să fie reprezentată, și că deci cuvîntul funciar se subînțelege, dar ⟨această opinie⟩ nu ne-a fost formal prezentată, întrucît nu există aici un comisar otoman. Problema pare a fi, într-adevăr, de suficientă importanță pentru a fi referită Porții și reprezentanților ⟨puterilor⟩, întrucît numărul afectat, probabil, de decizie, într-un fel sau altul, se ridică, după cum am auzit, la aproape optzeci. Nu pot înțelege de ce

https://biblioteca-digitala.ro

această chestiune nu a fost dezbătută anterior și nu s-a cerut o explicație. Domnii Băleanu și Manu amenință să emită un ofis invitînd pe ministrul de justiție să supună comportarea judecătorilor Curții de Apel, dar Filipescu refuză să-i acorde vreo atenție.

Trebuie să menționez că cei trei caimacami au emis o ordonanță în care se interpretează articolul 9 ca însemnînd venit *funciar*, cei doi spunînd că tribunalul nu are drept să interpreteze în mod diferit ordonanța lor. Aici este punctul de neînțelegere.

Am onoarea...

(Semnat) R. G. Colquhoun

306

Constantinopol, 23 decembrie 1858/4 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Dezaprobă conduita consulului francez în Moldova, V. Place, amestecul acestuia în afacerile interne ale țării. Relațiile cordiale existente între el — Bulwer — și reprezentanții Franței la Constantinopol, Thouvenel și Lallemand. Crede că în Moldova unioniștii vor obține o „victorie categorică", în timp ce în Țara Românească izbînda partidei conservatoare va fi urmată de o insurecție, fapt ce va atrage, probabil, o nouă intervenție a puterilor limitrofe.

No. 12 Constantinople, January 4th 1859

My Lord,

I think I am bound to state to you very clearly the impression which has been made upon me by the conduct of the French Consul in Moldavia, and by the proceedings which have taken place there, openly under his patronage, if not at his express instigation. Your Lordship will remember that, partly perhaps owing to my request, Her Majesty's Government repeated the instructions which I had myself given to Her Majesty's Agents in the two Principalities to abstain from taking any party line with respect to the elections, and indeed, to assume with respect to all party struggles an attitude perfectly neutral. Other Governments followed the example which Her Majesty's Government set, and amongst those Governments I should name the Government of France the conduct of whose representatives at Constantinople has, I am bound to say, been perfectly fair, open and honorable. But Mr. V. Place during the previous struggle in Moldavia had been the eager partizan of those who had been in favour of the Union of the two Principalities ; and who appears to have adopted especially as his friends the more violent of those who entertain unionist opinions, and, as I understand, has avowedly and notoriously displayed throughout these recent affairs the same spirit that he manifested during the preceding contest.

The new Caimacams, who have exercised, during late affairs, the whole power of the Government, have acted under his orders, and been

https://biblioteca-digitala.ro

defended by his advocacy with a warmth natural to the position he has assumed. His interpretation of the Convention has been one strictly made to apply to the case which he had in hand, and to the triumph which he seemed determined to gain. 1stly. He has argued as if the caimacamie reglementaire had the powers conferred on a regular Hospodar ; 2ndly he has then given to a majority of the Caimacams the full authority which it was intended should be invested in the whole Caimakamie ; and then he has sanctioned the making new laws, the destitution of all previous functionaries, the nomination of new Prefects in every district, and in fact every measure which would give the party, and a particular fraction of the party which happened to be in office, the means of controlling and deciding the elections in their own way. His house has been the rendezvous at which these persons have met. His pen, if I am not misinformed, has aided them in many of their compositions, and when recently they dispatched a special courrier to the Porte, the person sent was a person employed in the French Consulate ; and it is to be remarked that whilst the two Caimakams transmitted a copy of the documents, which they forwarded to the Sublime Porte, to the representatives of France, Russia and Prussia, they did not do so to the representatives of Austria or Great Britain.

It is right to admit that the tendency of the acts of Messrs. Stourdza and Pano have been to extend the suffrage beyond the limits imposed by the Convention, and I think it also right to add that, according to my opinion, the limits imposed by the Convention were too narrow. But this does not alter the merits of the case. The meaning of the Convention has not only been widened, but carried out in a completely party sense and with a completely party object ; and besides, when an arrangement is solemnly agreed to by different Powers, that agreement should be carried out honorably and impartially by those Powers and their Agents, and without any efforts to strain or pervert its intentions, so as to arrive at any particular end which one or two Powers may have in view.

I lay some stress upon this fact on account of the earnest desire I have to maintain the most friendly and cordial relations between the two Governments, and on account on the reciprocal feeling which I am too happy to state that I have found on the part of Mons⟨ieu⟩r de Thouvenel and count Lallemand ; — much, therefore I think, is doing to the personal character and precious relation of Mons⟨ieu⟩r La Place, and something perhaps to the opposing attitude taken, it is said, in a spirit somewhat similar, by the Austrian Consul General.

At all events, I think it right to point out to Your Lordship what appears to me now, not unlikely, to be the future consequences of the present state of things in Moldavia.

The party, which Mons⟨ieu⟩r La Place has favoured will have a decided victory. A strong unionist Assembly will be elected, and a strong unionist candidate chosen. Nor will matters stop here. A succession of measures will be proposed and adopted for giving force to the predominant idea.

In Wallachia if the conservative party triumphs, an insurrection against it will erelong be almost inevitable, and the movement thus

https://biblioteca-digitala.ro

begun will aquire an impetus in its progress that will attract the attention of neighbouring Powers and a new intervention will probably be the consequence. Whether it will lead in a conflict between Russia and Austria or in a partition of the territory, which has caused so much trouble, is perhaps a matter of uncertainty ; but I much fear that the Principalities which had everything to gain by a moderate course, will gain nothing by a violent one, and that the French Government itself, if desirous to maintain tranquillity in this part of the world, will sooner or later regret the zeal of its agent, although that zeal may be crowned, at present, by a temporary triumph.

I have the honor... Henry Lytton Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1427. f. 70—74.

■

Nr. 12 Constantinopol, 4 ianuarie 1859

Excelenţă,

Cred că este de datoria mea să exprim foarte limpede impresia pe care mi-a făcut-o atitudinea consulului francez din Moldova şi acţiunile ce au avut loc acolo, în mod public, sub patronajul său, dacă nu la instigarea sa expresă. Excelenţa voastră îşi va aminti că, în parte, probabil datorită cererii mele, guvernul Maiestăţii sale a repetat instrucţiunile pe care le-am dat eu însumi agenţilor Maiestăţii sale din cele două principate, de a se abţine să ia atitudine părtinitoare faţă de alegeri şi, firesţe, de a-şi asuma o atitudine perfect neutră faţă de orice lupte de partid. Alte guverne au urmat exemplul dat de guvernul Maiestăţii sale şi, printre acele guverne, aş numi guvernul Franţei, ai cărui reprezentanţi la Constantinopol au avut o atitudine, trebuie să recunosc, perfect corectă, sinceră şi onorabilă. Dar domnul V. Place a fost în timpul luptelor anterioare din Moldova partizanul înfocat al acelora ce favorizau Unirea celor două principate şi pare să fi acceptat, în special, ca prieteni pe cei mai violenţi dintre aceia care au opinii unioniste şi, după cîte înţeleg, a manifestat pe faţă şi în public, peste tot, în timpul împrejurărilor recente, acelaşi spirit pe care l-a manifestat şi în timpul disputei anterioare.

Noii caimacami, care au exercitat, în timpul ultimelor acţiuni, întreaga putere a guvernării, au acţionat sub ordinele sale şi au fost apăraţi de pledoaria sa, cu o căldură firească poziţiei pe care şi-a asumat-o. Interpretarea dată de el Convenţiei a fost strict aplicabilă cazului concret pe care-l avea în mînă şi succesului ce părea hotărît să-l cîştige. În primul rînd, el a argumentat ca şi cum căimăcămia regulamentară ar avea puterile conferite unui domn regulat ; în al doilea rînd, el a dat unei majorităţi a caimacamilor întreaga autoritate destinată să fie investită în întreaga căimăcămie şi apoi a aprobat să se facă legi noi, să se destituie toţi funcţionarii anteriori, să se numească prefecţi noi în fiecare judeţ şi, de fapt, să se ia orice măsură ce ar da partidei şi, mai ales unei fracţiuni speciale a partidei care se întîmplă să fie la putere,

https://biblioteca-digitala.ro

mijloacele de a controla și a hotărî alegerile în felul ei. Reședința sa era locul de întîlnire unde se adunau aceste persoane. Pana sa, dacă nu sînt greșit informat, i-a ajutat în multe din redactările lor și cînd, recent, au trimis un curier special la Poartă, persoana trimisă a fost o persoană folosită la consulatul francez și trebuie remarcat că, în timp ce cei doi caimacami transmiteau cîte o copie a documentelor pe care le expediau Sublimei Porți, reprezentanților Franței, Rusiei și Prusiei, ei nu le expediau și reprezentanților Austriei sau Marii Britanii.

Este drept să admit că tendința acțiunilor domnilor Sturdza și Panu a fost să se extindă sufragiul dincolo de limitele impuse de Convenție și, de asemenea, cred că este drept să adaug că, în conformitate cu opinia mea, limitele impuse de Convenție erau prea restrînse. Dar aceasta nu modifică fondul chestiunii. Semnificația Convenției nu numai că a fost lărgită, dar ea a fost îndeplinită într-un sens complet de partid și cu un scop cu totul de partid și, în afară de aceasta, cînd un aranjament este aprobat solemn de diferite puteri, acel acord trebuie să fie executat onorabil și imparțial de acele puteri și de agenții lor, și fără eforturi de a încorda și a perverti intențiile sale, astfel ca să se ajungă la vreun scop special pe care una sau două puteri le-ar avea în vedere.

Pun un anumit accent asupra acestui fapt din cauza dorinței serioase ce o am să mențin relațiile cele mai prietenești și cordiale între cele două guverne și din cauza sentimentului reciproc pe care sînt prea fericit să declar că l-am găsit din partea domnului de Thouvenel și a contelui Lallemand ; în consecință, eu cred că multe ⟨din ceea ce se întîmplă⟩ se datorează reputației personale și relației anterioare ale domnului Place și, poate, atitudinii opuse luate, se spune, într-un spirit oarecum similar, de consulul general austriac.

În orice caz, cred că este drept să atrag atenția Excelenței voastre asupra a ceea ce mi se pare acum, nu în mod improbabil, a fi viitoarele consecințe ale stării actuale de lucruri din Moldova.

Partida pe care domnul Place a favorizat-o va avea o victorie categorică. Va fi aleasă o puternică adunare unionistă și un puternic candidat unionist. Și lucrurile nu se vor opri aici. O succesiune de măsuri vor fi propuse și adoptate pentru a da forță ideii predominante.

În Valahia, dacă reușește partida conservatoare, o rebeliune contra ei va fi, în scurt timp, aproape inevitabilă și mișcarea astfel începută va căpăta forță pe măsură ce progresează, și va atrage atenția puterilor vecine, consecința fiind, probabil, o nouă intervenție. Dacă aceasta va duce la un conflict între Rusia și Austria sau la o împărțire de teritoriu ⟨între cele două puteri⟩, ceea ce ar produce o atît de mare tulburare, este, probabil, o chestiune de incertitudine, dar tare mi-e teamă că Principatele, care au totul de cîștigat printr-o conduită moderată, nu vor cîștiga nimic prin violență și că însuși guvernul francez, dacă dorește să mențină liniștea în această parte a lumii, ar regreta, mai devreme sau mai tîrziu, zelul agentului său, deși acest zel poate fi, acum, încoronat de un succes temporar.

Am onoarea...

Henry Lytton Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Iași, 24 decembrie 1858/5 ianuarie 1859.

H. A. Churchill către H. L. Bulwer : Despre decizia caimacamilor V. Sturdza și An. Panu de a înlocui pe colegul lor Șt. Catargiu cu I. Cantacuzino ; refuzul consulului de a recunoaște validitatea acestei măsuri.

No. 1
Sent home
in copy

Jassy, 5th January 1859

Sir,

I beg to transmit for Your Excellency's information the copy of a letter, together with its two enclosures, communicated to me by Messrs. Basil Sturdza and Anastas Pano [1], announcing to Her Majesty's Consulate the decision they had come to of depriving Mr. Catargi of his post of kaimakam of Moldavia and of appointing Mr. Jean Cantacuzène in his place.

Taking into consideration the fact of Mr. Catargi's not having resigned so as to create, by that means, a vacancy in the kaimakamat, and allowing myself to be guided by a spirit of justice and impartiality that I venture to trust Your Excellency will appreciate, I deemed it my duty to declare to these gentlemen, in a letter a copy of which I beg to inclose for Your Excellency's information [2], that I could not without the sanction of Her Majesty's representative at Constantinople recognize the validity of this act.

I likewise, in communicating a copy of the above declaration to Mr. Catargi, reiterated my regret of his not having listened to Your Excellency's salutary advice, in continuing to afford his colleagues the benefit of his cooperation in the prosecution of the business of the Caimakamat.

I have the honor... Henry A. Churchill

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 344 ; P.R.O., London, F.O. 195/vol. 605, f. 446—447.

■

Nr. 1
Trimisă în țară
în copie

Iași, 5 ianuarie 1859

Sir,

Îmi permit să transmit pentru informarea Excelenței voastre copia unei scrisori, împreună cu cele două anexe ale sale, ce mi-a fost transmisă de domnii Vasile Sturdza și Anastasie Panu [1], anunțînd consulatului Maiestății sale decizia la care au ajuns, de a destitui pe domnul Catargiu din postul de caimacam al Moldovei și de a-l numi pe domnul Ion Cantacuzino în locul său.

https://biblioteca-digitala.ro

Ținînd seama de faptul că domnul Catargiu nu a demisionat, astfel ca să creeze, prin acest mijloc, un loc vacant în căimăcămie, și lăsîndu-mă ghidat de un spirit de dreptate și nepărtinire, pe care îndrăznesc să cred că Excelența voastră îl va aprecia, am considerat că este de datoria mea să declar acestor domni, într-o scrisoare a cărei copie îmi permit să o anexez pentru informarea Excelenței voastre[2], că nu aș putea recunoaște validitatea acestui act fără ca reprezentantul Majestății sale la Constantinopol să-l fi ratificat. De asemenea, transmițînd o copie a declarației mai sus menționate domnului Catargiu, mi-am reexprimat regretul că acesta nu a ascultat de sfatul salvator al Excelenței voastre, de a continua să ofere colegilor săi avantajul cooperării la îndeplinirea activității căimăcămiei.

Am onoarea... Henry A. Churchill

[1] Vezi *Acte și documente*, vol. VIII, p. 115—116.
[2] *Ibidem*, p. 123—125.

308

Constantinopol, 24 decembrie 1858/5 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Eșecul încercărilor de a reconcilia pe caimacamii Moldovei. V. Sturdza și An. Panu au profitat de răgaz pentru a efectua alegerile, al căror rezultat va fi un domnitor hotărît să înfăptuiască, prin orice mijloace, unirea celor două provincii. Crede că întreaga conduită a acestui partid este inspirată de consulul francez V. Place. Apropiata publicare a listelor electorale în Țara Românească ; prelungirea termenului afectat contestațiilor pînă la 31 decembrie stil vechi.

No. 10 Constantinople, January 5, 1859

My Lord,

[...] In Moldavia, all attempts to effect a reconciliation between the Caimacams have failed. The accounts relative to the continuance of the misunderstanding between them vary so that it is difficult to say that either party is completely wrong or completely right : but at all events, and in the meantime, the appeal of the Porte to the Powers parties to the Convention having hitherto remained unnoticed. M.M. Stourdza and Pano have profitted by this delay to carry their elections through, and their assembly will now, if not prohibited, proceed ere long to the choice of a Hospodar.

The whole conduct of this party, I have reason to believe, has been guided by M. La Place who has been determined from the first to secure for it — by any measures — a majority. The consequence will no doubt be a Hospodar pledged to promote the union of the two provinces by every means in his power : and the means taken to effect

https://biblioteca-digitala.ro

this object will probably produce more inconvenience and be more likely to lead to European disturbance than the Union itself.

In Wallachia, the period appointed for closing the electoral lists arrived on the 5/17 instant. These lists are to be published by the 10/22, and forwarded by the authorities of the various districts to Bucarest.

The term for appeals to the administration and subsequently to the Tribunals, will extend from the 11th to the 31st December (old style) and it would appear that every decree brought before the Tribunals hitherto has been decided against the Caimakams which suficiently shows that, though they will probably gain the elections, they are very unpopular in the Country.

According to the last intelligence, Prince Stirbey was detained at Crayova by serious illness, on the 20th instant.

Occasional differences among the Caimakams in this province still exist, but none of a very serious character [...].

I have the honor... H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1427, f. 57v.—60.

■

Nr, 10 Constantinopol, 5 ianuarie 1859

Excelență,

[...] În Moldova, toate încercările de a efectua o reconciliere între caimacami au dat greș. Relatările referitoare la continuarea neînțelegerii dintre ei sînt variate, astfel încît este greu de spus că vreuna dintre părți este complet greșită, sau are complet dreptate, dar, între timp, apelul Porții către puterile semnatare ale Convenției a rămas, în orice caz, pînă acum trecut sub tăcere. Domnii Sturdza și Panu au profitat de acest răgaz pentru a duce pînă la capăt alegerile, iar adunarea, dacă nu va fi interzisă, va proceda în scurt timp la alegerea domnitorului.

Întreaga conduită a acestui partid, am motive să cred, a fost dirijată de domnul Place, care s-a hotărît de la început să-i asigure o majoritate — prin orice mijloace. Consecința va fi, fără îndoială, un domn angajat să favorizeze Unirea celor două provincii prin orice mijloc în puterea sa, iar mijloacele folosite pentru a efectua acest obiectiv vor produce, probabil, mai multe inconveniente și vor provoca se pare, tulburări europene mai mult decît însăși Unirea.

În Valahia, data prevăzută pentru închiderea listelor electorale a fost 5/17 curent. Aceste liste trebuie publicate pînă la 10/22 și trimise de autoritățile diferitelor județe la București.

Termenul de apel către administrație și, ulterior, către tribunale se va extinde de la 11 pînă la 31 decembrie (stil vechi) și se pare că fiecare caz prezentat pînă acum în fața tribunalelor a fost decis contra ⟨dorinței⟩ caimacamilor, ceea ce arată destul că, deși ei vor cîștiga, probabil, alegerile, sînt foarte nepopulari în țară.

Conform cu ultimele informații, prințul Știrbei a fost reținut de o boală gravă la Craiova, la data de 20 curent.

https://biblioteca-digitala.ro

Accidental, în această provincie încă mai există diferende între caimacami, dar neavînd nici unul un caracter foarte serios [...]

Am onoarea...

H. L. Bulwer

309

București, 26 decembrie 1858/7 ianuarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Despre ordonanța caimacamilor Manu și Băleanu prin care anulează înscrierea în listele electorale a lui C. A. Rosetti și V. Boerescu admisă de tribunal, și refuzul celuilalt caimacam, I. Al. Filipescu, în calitate de ministru al justiției, de a da curs acestei dispoziții. Modul cum s-a ajuns la conflict. Mesajul Porții prin care aprobă punctul de vedere al celor doi caimacami. Speră că înțelegerea între caimacami va fi restabilită. Decizia tribunalului din Tîrgoviște de a nu admite înscrierea în listele electorale a lui Ion Ghica.

Nr. 5 Bucharest, 7th January 1859

Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer

Sir,

With reference to my dispatch No. 1 of the 3d inst⟨ant⟩, I regret to say that the two kaimakams Messrs. Balliano and Mano have decided on issuing an ordinance published in the official gazette here inclosed [1], addressed to the department of Justice, wherein they annul the sentences of the Tribunal in the matter of qualifications of Messrs. Rosetti and Boieresko ; decree in terms of Art. 327 of the Reglement Organique that the judges of the 1st section shall be prosecuted and further ordain, that all questions relating to electoral matters shall be submitted to the 2nd section of Ilfov.

As foreseen, the third Kaimacam refuses to obey the order, nay justifies his conduct : as will be seen in the enclosed reply to his colleagues, of which I on the 24 Dec⟨embe⟩r/5 Jan⟨uar⟩y received a copy [2]. This unpleasant collision is most regrettable, and I made it my business te ascertain, why with such a point at issue, reference had not been made to Constantinople ? I learn that no early reference was made for this reason : the three kaimacams were perfectly agreed, that the qualification alluded to in Art. 9 meant foncier that the office enclosed wherein that interpretation was given signed by the three, was by the Minister of Justice sent to the Tribunal, and therefore Messrs. Balliano and Mano fully believed that the united interpretation would have its weight with the Tribunal. Mr. Philippesko's difference of opinion then only dates from the period when the Tribunal, acting independently of the ordinance of the Kaimacamie, was required to revise its opinion. Mr. Philippesko considers them independent of the Administrative Authority. With matters in this state I paid a visit to my colleague of

https://biblioteca-digitala.ro

Austria on the afternoon of the 5th and proposed to communicate directly to our respective Ambassadors on the subject. The Prussian Agent came in while we were discussing the form of telegram, and the result was an identical telegram to the Embassies of Austria, Great Britain and Prussia, which was forwarded to your Ecellency on the evening of the 5th and which is here enclosed [3].

I have this day learnt that a message arrived from the Porte conforming the views of the kaimakams. I have not seen this document, it is promised me tomorrow. Mr. Philippesko has abstained from attending the Council for the last six days ; he is however summoned for tomorrow to receive communication of the telegraphic message and I sincerely hope matters will be smoothed down and something like harmony restored.

Passion will mix up with every transaction in this country. No man or party is free from it, and this is the greatest difficulty a foreign Agent has to contend against. It was an illadvised act of the two kaimakams publishing the ordinance.

A calm and properly drawn up procès verbal would have had much more effect and avoided the scandal of mobs cheering the decission of a Tribunal, very unfortunately composed of men of no weight, legal knowledge or personal consideration.

The Kaimacams sending off a Tatar tonight I avail myself of this opportunity te send to your Excellency the present dispatches.

The Tribunal of the district of Tergovitz in which Ion Ghica, Prince of Samos, selected his domicile, has decided against his being received as Elector or Eligible, on the ground of his holding foreign service. I have not yet ascertained whether the kaimacams had informed the Tribunal of the opinion of the Porte and Representatives that Ottoman service could not be considered foreign service.

I have the honor...

(Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 36—39.

■

Nr. 5 București, 7 ianuarie 1859

Domnul Colquhoun către Sir Henry Bulwer

Sir,

Cu referire la raportul meu nr. 1 din 3 curent, regret că trebuie să spun că cei doi caimacami, domnii Băleanu și Manu, au decis să emită o ordonanță, publicată în Buletinul oficial pe care-l anexez [1], adresată Ministerului de Justiție, prin care anulează sentințele tribunalului în chestiunea calității (de alegători a) domnilor Rosetti și Boerescu, decretînd, în termenii articolului nr. 327 din Regulamentul organic, că judecătorii secției I trebuie să fie urmăriți judiciar și hotărînd, în continuare, ca toate problemele referitoare la chestiuni electorale să fie supuse secției a II-a de Ilfov.

https://biblioteca-digitala.ro

Așa cum se prevedea, al treilea caimacam refuză să asculte de ordin, ba chiar își justifică comportarea, după cum se poate vedea din răspunsul anexat adresat colegilor săi, din care am primit un exemplar [2] la 24 decembrie/5 ianuarie. Această divergență neplăcută este foarte regretabilă și am considerat că este de datoria mea să stabilesc de ce, pentru o astfel de problemă în litigiu, nu s-a raportat la Constantinopol? Am aflat că nu s-a raportat mai înainte din motivul următor : cei trei caimacami erau perfect de acord că în articolul 9 calitatea la care se făcea aluzie avea sensul de funciar, că decretul anexat, în care acea interpretare era dată, semnat de cei trei, a fost trimis de ministrul de justiție tribunalului și deci, domnii Băleanu și Manu au avut deplină încredere că interpretarea unitară ar avea greutatea ei la tribunal. Diferența de opinie a domnului Filipescu datează deci numai din perioada cînd tribunalul, acționînd independent de ordonanța căimăcămiei, a fost chemat să-și revizuiască părerea. Domnul Filipescu îi consideră ⟨pe judecători⟩ independenți de autoritatea administrativă. Lucrurile stînd astfel, am făcut o vizită colegului meu din Austria în după-amiaza de 5 curent și am propus să comunicăm direct cu ambasadorii noștri respectivi asupra acestui subiect. Agentul Prusiei a intrat în timp ce discutam forma telegramei și rezultatul a fost o telegramă identică către ambasadele Austriei, Marii Britanii și Prusiei, care a fost expediată Excelenței voastre în seara de 5 și care este anexată aici [3].

Azi am aflat că a sosit de la Poartă un mesaj, care este conform vederilor celor doi caimacami. Nu am văzut acest document, dar mi-a fost promis pentru mîine. Domnul Filipescu s-a abținut să ia parte la Consiliu în ultimele șase zile ; el este totuși convocat pentru mîine ca să primească comunicarea mesajului telegrafic și sper, sincer, că lucrurile vor fi aplanate și se va restabili o oarecare armonie.

În această țară se pune pasiune în fiecare tranzacție. Nici o persoană sau partid nu este scutit de pasiune și aceasta este cea mai mare dificultate cu care trebuie să se lupte un agent străin. Fapta celor doi caimacami de a publica ordonanța a fost un act imprudent.

Un proces-verbal echilibrat și elaborat corect ar fi avut mult mai mult efect și ar fi evitat scandalul mulțimilor care aclamau decizia tribunalului, neinspirat compus din persoane fără nici o greutate, cunoștințe juridice sau stimă personală.

Caimacamii trimit la noapte un curier și am folosit acest prilej pentru a înainta rapoartele acestea Excelenței voastre.

Tribunalul județului Tîrgoviște, în care Ion Ghica, prințul de Samos, și-a ales domiciliul, a decis contra admiterii lui ca alegător sau persoană eligibilă, pe motivul că deține o funcție în cadrul unui stat străin. Nu știu încă dacă caimacamii au informat tribunalul despre opinia Porții și a reprezentanților ⟨puterilor⟩ că ⟨deținerea unei⟩ funcții în cadrul statului otoman nu poate fi considerată drept funcție străină.

Am onoarea... (Semnat) R. G. Colquhoun

[1] „Anunțătorul român", an V, nr. 101 din 24 decembrie 1858, p. 2—3.
[2] Publ. în *Acte și documente*, vol. VIII, p. 1290.
[3] *Ibidem*, vol. IX, p. 192.

https://biblioteca-digitala.ro

Constantinopol, 27 decembrie 1858/8 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Cere să se găsească o cale pentru a se reglementa problemele din Moldova. Dacă acestea sînt lăsate așa cum sînt, va urma, probabil, unirea. Influența exemplului Serbiei. Alianța dintre francezi, ruși și piemontezi în Mediterana.

No. 16 Constantinople, January 8th 1859

Most secret and confidential

My Lord,

I have had the honor to forward to Your Lordship this day the following cyphered telegram at 4,20 p.m.

"Most secret and confidential.

If there is any way of remedying matters in Moldavia mistrust what the French say is to leaving them as they are.

In this case all moderate men in the Principalities and the Porte also will lose courage. Union will follow, possibly separation. The example of Servia, with Milosch at its head, may be contagious. Bulgaria will follow Servia.

The French, Russians and Sardinians seem uniting in the Mediterranean : all look black and a stand will have to be made somewhere ; but if nothing here can be done now I will make the best of it".

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1427, f. 83.

■

Nr. 16 Constantinopol, 8 ianuarie 1859

Foarte secret și confidențial

Excelență,

Am avut onoarea de a expedia azi la 4,20 p.m. Excelenței voastre următoarea telegramă cifrată :

„Foarte secret și confidențial.

Dacă există vreo cale de remediere a lucrurilor în Moldova, nu aveți încredere în ceea ce spun francezii : că trebuie menținute așa cum sînt.

https://biblioteca-digitala.ro

În acest caz, toți oamenii moderați din Principate, ca și Poarta, își vor pierde curajul. Va urma Unirea, eventual, separarea. Exemplul Serbiei, cu Miloș în fruntea ei, poate fi contagios. Bulgaria va urma Serbia.

Francezii, rușii și sarzii par să se unească în Mediterana ; toți sînt furioși și trebuie să se pună o stavilă undeva, dar, chiar dacă nu se poate face nimic aici, acum, voi încerca tot posibilul".

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

311

București, 28 decembrie 1858/9 ianuarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Trimite telegrama consulului Churchill către Henry L. Bulwer. Caimacamii An. Panu și V. Sturdza resping opinia ambasadorului privitoare la conflictul lor cu Șt. Catargiu și refuză să-i primească comunicările. Ei neagă, totodată, consulului dreptul de a le da sugestii, intenționînd să trateze chestiunile diplomatice direct cu ambasada de la Constantinopol. Alegerile se desfășoară în condițiile unor mari neorînduieli.

Decypher

Mr. Colquhoun
British Agent. Bucharest
D⟨elivered⟩ of Jan⟨uary⟩ 3 p.m.
A⟨rrived⟩ „ „ 4,45 p.m.

Consul Churchill begs the following telegram to Ambassador should be comm⟨uni.cate⟩d to your Lordship :

"Stourdza and Pano secretly have refused your opinion respecting Catardji. None of your messages have been hitherto accepted by them. Seeing that their irregularities are tolerated they are determined to everything before them.

Their conduct in respect to any letter respecting Catardji is hurtful to the feeling of any English Agent. They deny me the right of making any friendly representation to them in their proceedings and intend in future to communicate direct to your Lordship on diplomatic business.

The state of affairs anticipated by the memorandum is not arrived.

The elections are more than most irregular".

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 46.

https://biblioteca-digitala.ro

Descifrare

Domnul Colquhoun
Agent britanic, București
Predată la 3 ianuarie p.m.
Sosită la 5 ianuarie 5.45 p.m.

Consulul Churchill roagă ca următoarea telegramă către ambasador să fie comunicată Excelenței voastre :

„Sturdza și Panu au respins în secret părerea dv. referitoare la Catargiu. Nici unul din mesajele dv. nu a fost pînă acum acceptat de ei. Văzînd că abaterile lor sînt tolerate, ei sînt hotărîți să nu dea atenție la nimic.

Comportarea lor față de orice scrisoare referitoare la Catargiu este jignitoare pentru sensibilitatea unui agent englez. Ei îmi neagă dreptul de a face vreo observație amicală în legătură cu procedeele lor și în viitor au intenția să comunice direct cu Excelența voastră în ce privește afacerile diplomatice.

Starea de lucruri anticipată de memorandum nu a avut loc.

Alegerile sînt mai mult decît ilegale".

312

Constantinopol, 29 decembrie 1858/10 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Confirmă primirea telegramei cifrate prin care i se cerea să împiedice Poarta să anuleze alegerile din Moldova.

No. 25 Constantinople, January 10, 1859

My Lord,

I have had the honour to receive this day (11 a.m.) from Your Lordship the following cyphered telegram :

"Do not allow the Porte to annul the elections in Moldavia. The sooner all intrigues are ended by the election of a Hospodar and a regular Government is established the better; and Her Majesty's Government consider that latitude should be given to these first proceedings under a new Constitution".

I have the honour...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1427, f. 95.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 25 Constantinopol, 10 ianuarie 1859

Excelență,

Am avut onoarea de a primi azi (la 11 a.m.) de la Excelența voastră următoarea telegramă cifrată :

„Nu permiteți ca Poarta să anuleze alegerile din Moldova. Cu cît mai curînd se pune capăt intrigilor prin alegerea unui domn și se stabilește un guvern regulat, cu atît mai bine, și guvernul Maiestății sale consideră că trebuie să se dea posiblitatea ⟨realizării⟩ acestor prime proceduri sub o nouă Constituție."

Am onoarea... Henry L. Bulwer

313

⟨Londra⟩, 29 decembrie 1858/10 ianuarie 1859.

Lord Malmesbury către R. G. Colquhoun : Să informeze pe consulul H. A. Churchill că Poarta refuză să supună chestiunea interpretării legii electorale Conferinței marilor puteri de la Paris. Pentru guvernul englez esențial este „să se stabilească un guvern în Principate". [1]

Draft F.O., Jan⟨uar⟩y 10th 1859
Mr. Colquhoun
In cypher

Sir,

Inform Consul Churchill that H⟨er⟩ M⟨ajesty's⟩ Gov⟨ernmen⟩t urged the Porte to submit the case to the Conference of Paris to interpret their meaning of the law. The Porte refused and must therefore settle the matter as it can. H⟨er⟩ M⟨ajesty's⟩ Gov⟨ernmen⟩t consider some latitude should be given to a new state of things and the essential thing is to establish a Gov⟨ernmen⟩t in the Principalities.

⟨Malmesbury⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 1.

Ciornă Ministerul Afacerilor Externe
D-l. Colquhoun 10 ianuarie 1859
Cifrat

Sir,

„Informați pe consulul Churchill că guvernul Maiestății sale a insistat ca Poarta să supună cazul Conferinței de la Paris pentru a interpreta sensul legii. Poarta a refuzat și, de aceea, problema trebuie

https://biblioteca-digitala.ro

să se rezolve atît cît este posibil. Guvernul Maiestății sale apreciază că trebuie să se acorde o anumită libertate noii stări de lucruri și lucrul esențial este să se stabilească un guvern în Principate".

⟨Malmesbury⟩

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 299.

314

București, 30 decembrie 1858/11 ianuarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Demersul neoficial întreprins de el în numele corpului consular pe lîngă caimacami pentru a pune capăt discordiei dintre ei și a împiedica publicarea unui ordin al acestora referitor la listele electorale ; atitudinea caimacamilor față de nota colectivă a consulilor. Întrevederea avută din nou cu caimacamii și acceptarea de către aceștia a sfaturilor date de el — Colquhoun.

Copy
No. 8

Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer
Bucharest, 11th January 1859

Sir,

As mentioned in my letter of the 9th the Agents of the Powers drew up a short memorandum [1] on the state of affairs here, and the new light which had been thrown on the questions. We had notice of another illadvised ordinance of the two kaimakams, which will appear in tonight's gazette, and I was particularly desirous of preventing its receiving publicity. We therefore determined that our measure should be taken without loss of time ; my colleagues deputed me, as the senior member of their body, to present the unofficial note. I asked the Prussian Agent to accompany me.

Yesterday at one o'clock we proceeded to the Palace where the kaimakams were debating other questions. On our admission, I told them that the body of foreign Agents had seen with deep regret the conflict that had arisen between the members of the provisional Government, that the result of our numerous coversations and of our references to our respective Ambassadors at the Porte had been the discovery of a means whereby existing difficulties could be removed and conflicting feelings reconciled, that we were grateful to our superiors for the means thus afforded to us, of submitting ideas to the kaimakams which we felt convinced it would be equally appreciated by them.

I begged them to take especial note, that the step we now took was a purely unofficial character, prompted by our sincere desire to

https://biblioteca-digitala.ro

restore harmony where a most regrettable discord has of late prevailed to the great detriment of the Public service. I then proceeded to read them the contents of the enclosed paper [2] to which they listened with deep attention. Mr. Mano as the spokesman of the party thanked us for the interest we took, for the invaluable light thrown on the matter and said they accepted our remarks the more willingly as there was now harmony among the three. I then said that there was an ordinance about to be published, and that I hoped it would be suspended. Mr. Balliano said it could not be kept back, it had since Saturday passed the official forms and must be considered a "fait accompli". I begged them seriously to pause they were, I was informed, about to publish a *"nonvérité"*. I produced a copy bearing the phrase at the end "suivent les signatures des kaimakams". I asked the Minister of Justice had he signed it; he declared he had not, and further that he would not execute it. I said it was to save them such painful exposure that we now were desirous to suppress the publication; we discussed the matter for more than three hours with, I regret to say, little or no apparent success.

I then rose to take my leave. Mr. Mano said "what remedy do you propose"? I replied the remedy lies with the Minister of Justice. The lists of *Electors* should be published *such as they are sent from the Tribunals*. But as those Tribunals never possessed the attribution of judging the question of the *"Eligibles"* (this being reserved solely to the future Chamber of Assembly), all decisions made by the Tribunal on that subject are null, and must be quashed.

The Minister of Justice should be charged to give the widest possible publicity to this, to all Tribunals; such, I told them was the remedy, and in leaving the copy of our memorandum in their hands, I entreated them calmly and dispassionately to bring their minds to bear on the consequences of a persistance in the false route they had entered upon. The Minister of Justice said "my road is clear. I will steadily pursue it". I observed on leaving that Mr. Mano was hesitating and this morning I was informed that he had calmed down, and I was requested to see them once more. I had no time for consulting my colleagues, but determined to see them the kaimakams I found the three assembled; the Minister of Justice had yesterday acted up to my advice, and had given the necessary orders to the Tribunals, reprimanding them for exceeding the limits prescribed to them, and annulling all sentences respecting the *"Eligibles"*. Messrs. Balliano and Mano were anxious how to draw up a new ordinance, so as to save their "amour propre" as far as possible. I need not further occupy your Excellency's time already too much intruded upon by this episode, but can, I believe, assure you that matters wear now a very healthy appearance.

On Wednesday the period for receiving appeals before the Tribunal ends and I have every hope that no future irregularities will occur. As I have a translation by me of the ordinance which was to appear tomorrow or tonight and which is to be cancelled by the one

https://biblioteca-digitala.ro

drawn up today, I think your Excellency may like to peruse it, and therefore I enclose it herewith [3].

I have the honour...

(Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. London, F.O. 78/ vol. 1441, f. 52—56.

■

Copie
Nr. 8

Domnul Colquhoun către Sir Henry Bulwer
București, 11 ianuarie 1859

Sir,

După cum am menționat în scrisoarea mea din 9 curent, agenții puterilor au elaborat un scurt memoriu [1] despre starea de lucruri de aici și despre noul aspect sub care sînt prezentate acum lucrurile. Am fost informați de o nouă ordonanță imprudentă a celor doi caimacami, ce va apărea în ziarele de astă-seară și sînt, în special, doritor să împiedic să i se facă publicitate. Am hotărît deci ca măsura noastră să fie luată fără întîrziere; colegii mei m-au delegat, ca fiind decanul de vîrstă al corpului consular, să prezint o notă neoficială. I-am cerut agentului ⟨diplomatic al⟩ Prusiei să mă însoțească.

Ieri la ora unu ne-am dus la Palat, unde caimacamii discutau alte probleme. La primirea noastră, le-am spus că membrii corpului agenților ⟨diplomatici⟩ străini au constatat cu profund regret conflictul ce s-a ivit între membrii guvernului provizoriu, că rezultatul numeroaselor noastre întrevederi și al rapoartelor noastre către ambasadorii respectivi de la Poartă a fost găsirea unui mijloc prin care dificultățile existente să poată fi îndepărtate, iar sentimentele conflictuale să fie reconciliate, că noi eram recunoscători superiorilor noștri pentru posibilitățile ce ni le-au acordat, de a prezenta caimacamilor sugestii care, sîntem convinși, vor fi la fel de apreciate și de ei.

I-am rugat să ia notă, în special, de faptul că pasul pe care-l întreprindeam are un caracter pur neoficial, împinși fiind de dorința noastră sinceră de a restabili armonia acolo unde domnește în ultimul timp o discordie foarte regretabilă, în detrimentul serviciului public. Apoi am continuat să le citesc conținutul articolului anexat [2], pe care l-au ascultat cu mare atenție. Domnul Manu, ca purtător de cuvînt al grupului, ne-a mulțumit pentru interesul ce l-am arătat, pentru importantul aspect sub care se prezintă această problemă, și a spus că acceptă observațiile noastre cu atît mai bucuros, cu cît acum există o armonie între ei trei. Apoi le-am spus că o ordonanță era pe punctul de a fi publicată și că speram că ea va fi oprită. Domnul Băleanu a spus că ea nu mai poate fi retrasă, întrucît încă de sîmbătă s-au făcut formalitățile oficiale și trebuie să fie considerată ca „un fapt împlinit". I-am rugat atunci serios să se gîndească la faptul că, după cum am fost informat, erau pe cale să publice un „neadevăr". Le-am arătat o copie care purta la sfîrșit fraza: „urmează semnăturile caimacamilor". L-am întrebat pe ministrul de justiție dacă a semnat; mi-a de-

https://biblioteca-digitala.ro

clarat că nu și, în plus, că nici nu o va face. I-am spus că, pentru a-i scuti de o astfel de expunere penibilă, sîntem dornici acum să interzicem publicarea ; am discutat problema mai mult de trei ore și regret să o spun, cu prea puțin sau cu nici un succes aparent.

Atunci m-am sculat să plec. Domnul Manu mi-a spus „ce remediu propuneți" ? I-am răspuns că remediul este de partea ministrului de justiție. Listele de *alegători* trebuie să fie publicate *așa cum au fost trimise de tribunale*. Dar întrucît acele tribunale nu au avut niciodată atribuția de a judeca problema *„celor eligibili"* (aceasta fiind rezervată numai viitoarei Adunări), toate deciziile luate de tribunal asupra acestui subiect sînt nule și trebuie invalidate.

Ministrul de justiție să fie însărcinat să facă acestui lucru cea mai largă publicitate posibilă, la toate tribunalele ; acesta, le-am spus, era remediul și, lăsînd o copie a memorandumului nostru în mîinile lor, i-am rugat stăruitor și cu calm, fără pasiune, să judece consecințele menținerii lor pe drumul greșit pe care au intrat. Ministrul de justiție a spus „drumul meu e clar ; îl voi urma cu fermitate". Am observat, la plecare, că domnul Manu ezita și azi-dimineață am fost informat că se calmase și că mi se cerea să-i vizitez încă o dată. Nu am avut timp să mă consult cu colegii mei, dar am hotărît să-i vizitez pe caimacami. I-am găsit adunați pe toți trei ; ministrul de justiție a acționat ieri după sfatul meu și a dat ordinele necesare tribunalelor, admonestîndu-le pentru depășirea limitelor atribuite lor și anulînd toate sentințele referitoare la *„cei eligibili"*. Domnii Băleanu și Manu erau preocupați de modul în care să elaboreze o nouă ordonanță, în așa fel încît să-și menajeze „amorul lor propriu", atît cît se putea. Nu este nevoie să mai ocup timpul Excelenței voastre, și așa prea mult deranjat de acest episod, dar pot, cred eu, să vă asigur că lucrurile au acum o aparență sănătoasă.

Miercuri termenul pentru primirea apelurilor de către tribunale expiră și am toată speranța că nu vor mai apărea nereguli. Întrucît am la mine o traducere a ordonanței care trebuia să apară mîine sau astă-seară și care va fi anulată de una elaborată astăzi, cred că Excelența voastră poate dorește să o examineze, și deci o anexez aici [3].

Am onoarea... (Semnat) R. G. Colquhoun

[1–2] Vezi *Acte și documente*, vol. IX, p. 208—209.

[3] Vezi ordonanța respectivă în „Anunțătorul român", an V, nr. 102, din 27 decembrie 1858.

315

[Londra], 30 decembrie 1858/11 ianuarie 1859.

Lord Malmesbury către R. G. Colquhoun : Să raporteze imediat — exprimîndu-și opinia — asupra măsurilor adoptate de căimăcămie în privința contestațiilor electorale, precum și a ordinului sosit de la Constantinopol de anulare a deciziilor tribunalelor în această materie.

https://biblioteca-digitala.ro

Draft
Mr. Colquhoun
"Tel". Cypher

F.O., Jan⟨uar⟩y 11, 1859
5,10 p.m.

Sir,

We hear that the Wallachian Caimacamie have fixed the 23rd of December as the day from which the period of three weeks allowed for presentation of objections on account of errors in the electoral lists should commence, but it is alleged that as only half of those lists were published on the 28th it will be impossible for the greater number of electors to substantiate their claims before the expiration of that period.

It is also stated that an order has arrived at Bucharest from Constantinople setting aside the decision of the Wallachian Tribunals which by the treaty were named as sole judges in disputes respecting electoral claims.

Report imediately on these points stating your opinion on them.

⟨Malmesbury⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 5.

■

Ciornă
D-l Colquhoun
Telegramă cifrată

Ministerul Afacerilor Externe
11 ianuarie 1859
ora 5.10. p.m.

Sir,

Am aflat că data de 23 decembrie a fost fixată de căimăcămia valahă drept ziua de cînd perioada de trei săptămîni admisă pentru prezentarea obiecțiunilor privind erorile din listele electorale trebuie să înceapă, dar se pretinde că, întrucît numai o jumătate din acele liste au fost publicate la 28, va fi imposibil pentru mare parte din alegători să-și argumenteze revendicările înainte de expirarea acelei perioade.

Se declară, de asemenea, că a sosit la București un ordin de la Constantinopol care anulează decizia tribunalelor valahe ce au fost numite prin Tratat drept singurele în stare să judece diferendele referitoare la reclamațiile electorale.

Raportați imediat asupra acestor puncte, declarînd care este părerea dv. asupra lor.

⟨Malmesbury⟩

316

București, 1/13 ianuarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : A luat cunoștință de protestul înaintat lordului Derby în decembrie 1858 de N. Golescu și alți fruntași ai Partidei Naționale.

https://biblioteca-digitala.ro

Situația politică din Țara Românească în timpul căimăcămiei lui Al. D. Ghica. Înlocuirea lui cu Căimăcămia de trei și măsurile adoptate de aceasta. Antagonismul existent în sînul căimăcămiei. Intervenția consulilor pentru a aplana conflictul și străduințele lui de a rămîne neutru. Conduita blamabilă a Partidei Naționale, concretizată în crearea de titluri fictive pentru candidații ei în alegeri.

No. 6 Bucharest, 13 January 1859

My Lord,

Mr. Golesko and eight other persons, the chiefs of the so called National Party, handed me in on the 5th instant, a copy of a protest forwarded on the 7th December to the Earl of Derby ; it is much to be regretted that statements so much at variance with facts should have obtained the sanction of any party. That irregularities have been, and for some time, will be, committed in a country whose organisation is so defective, is a fact. It was to correct the glaring abuses under Prince Stirbey that the Porte at the expiration of his seven years reign committed the power to the hands of old Prince Alexander Ghyka as kaimakam. I confess I had very sanguine hopes of an amelioration of affairs under him, but his old prevailing sin of nepotism, of abandoning himself entirely to the hands of his relations, and of a small set of men he imagined to be devoted to him, got the better of him and he completely gave himself up to their direction.

The consequences have been a perpetration of abuses such as were never equalled in preceding times. Each department became the means of enriching the person or persons to whom it was entrusted. Witness the Vornitzie or Ministry of Interior in the hands of Bezzadé Constantin Ghyka, an old man generally reputed honest, but entirely guided by a depraved set of men under him. The Ministry of Justice, in charge of Mr. C. Ballatchano, a person totally incapable of fixing his attention to anything serious ; the Department of Public Worship, entrusted to Mr. Benjesko, the transactions of this department relative to the farming of Monastic Lands have acquired a sad notoriety, from the high character Mr. Benjesko held, up to the period of his accepting office, when the temptation was too great for him to withstand. The Departament of Finances alone maintained a fair character, its head being strictly honest as to money matters. The Foreign department was entrusted during the last year to Mr. George Ghika, a young man of good talent, but possessing also the qualities of his father, who in 1839 and ⟨18⟩40 lost Prince Ghyka his position. Through Mr. George Ghyka every transaction was passed, he was the sole person to whom all applications for place were made, and it is most notorious that every place was paid for. All the representations made to Prince Ghyka first by the Foreign Agents here to replace so obnoxious an administration by one of fairer character were fruitless. The European Commission came and subsequently their representations in the same sense were equally unsuccessful. The time drew new when the Conference of Paris,

https://biblioteca-digitala.ro

having terminated its arduous labor, measures for the election of the Prince were to be taken. Every place was filled with persons devoted to the party holding temporary power, so as to influence the elections and render that party successful; this system was so unblushingly pursued that it became necessary for the Conference to check it, and to the dismay of the party in power, it became known that a new Kaimakamie of three, according to terms of the Organic Statute, would be appointed. No time was to be lost, from the date of the signature of the Convention to the *very morning* of the day of the instalation of the new Kaimakamie, new appointments were made, and particularly with the view of filling the Tribunals appointed to decide on electoral matters with persons who would act as devoted partizans of the Party about to lay down power.

Then came the first appearance of an alliance with the so called National Party, and a thoroughly organized opposition was set on foot, having its principal seat in the residence of the old Prince. Hence have emanated the various protests which have been issued to the Foreign Agents, to the Ambassadors at Constantinople, and finaly to the Cabinets of the Guaranteeing Powers.

The new Kaimacamie succeded to office; they were the three Ex-Ministres of Prince Stirbey. They therefore fairly may be suspected to have a strong bias in favor of the Conservative Party, represented by the Ex-Princes Bibesko and Stirbey. Finding the administration non confided to their hands to be composed of men in many instances unfitted to hold their offices, their first impulse was to annul all nominations made since the date of the signature of the Convention, but fortunately they hesitated before taking so sweeping a measure; they confined themselves to changing the Ministry and dome of the Prefects of the districts, but the Tribunals were left untouched. It is far from my intention to give a general approval to all their acts. They are men, and Wallachians, under the influence of strong party feelings and prone to do all they safely could to carry out their principles. Two of the kaimakams Messrs. Balliano and Mano were much inclined to violent measures, but they were held in check by their colleague the Minister of Justice.

This antagonism gave rise to angry feelings, to recrimination and replies in the public papers and great scandal was the consequence. It was when this state of things had really threatened to produce very serious consequences, that the Foreign Agents took the step recounted in my late dispatches, and which has been so successful.

For my own part, I have endeavoured to avoid anything which could be interpreted into a leaning to one party or another. I must however, before concluding this dispatch, allude to conduct most blamable on the part of the National Party, of creating fictious titles not only for Electors, and for those they put forward as Eligible as Deputies, but even for the Hospodarship. Mr. N. Golesko, for example, claims to hold property of 3000 ducats a year value, such is only acquired by acts of donation on the part of the various members of his family, who, highly estimable and respectable are reduced in circumstances; indeed such is the state of most of the individuals forming that party.

https://biblioteca-digitala.ro

The Bratianos with one exception possess very limited incomes. Rosetti, Boieresko derive their income from the journals they edite.

Such, My Lord, is the state of parties now opposed to each other here. We can form no idea of what will be the result of the Elections, nor what color, whether conservative or otherwise, the Chamber will present; I trust a comparison of the conduct of our men in office here, though far from perfect, will bear comparison with what is passing in the sister province. I make every allowance for men placed in a very difficult and new position, and often, in spite of uneasy moments, I hope a good Government will result from the labors of the powers which have taken the interest of their countries so much to heart.

I have the honor ...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. Londra, F.O. 78/vol. 1441, f. 70—77.

■

Nr. 6 București, 13 ianuarie 1859

Excelență,

Domnul Golescu și alte opt persoane, șefii așa-numitei Partide Naționale, mi-au înmînat la 5 curent o copie a unui protest trimis la 7 decembrie lordului Derby; este foarte regretabil că afirmații atît de mult diferite de fapte au obținut sancțiunea unui partid. Că nereguli au fost și vor mai fi încă un timp comise într-o țară a cărei organizare este atît de imperfectă, este un fapt. Pentru a corecta abuzurile bătătoare la ochi ale prințului Știrbei, Poarta, la expirarea celor șapte ani de domnie ai săi, a încredințat puterea bătrînului prinț Alexandru Ghica, în calitate de caimacam. Mărturisesc că am avut speranțe foarte optimiste în ameliorarea lucrurilor sub el, dar vechiul său păcat predominant, de nepotism, de abandonare completă în mîinile rudelor sale și ale unui mic grup de oameni pe care și-i imagina că-i sînt devotați, l-a depășit și s-a lăsat complet dirijat de ei.

Urmările au constat în comiterea de abuzuri care nu au avut niciodată egal în perioadele precedente. Fiecare minister a devenit mijloc de îmbogățire a persoanei sau persoanelor cărora le era încredințat. Dovadă Vornicia sau Ministerul de Interne sub conducerea beizadelei Constantin Ghica, un om bătrîn, cu reputație, în general, de om cinstit, dar complet dirijat de un grup de oameni depravați, subordonați lui. Ministerul de Justiție, în sarcina domnului C. Bălăceanu, o persoană complet incapabilă să-și fixeze atenția asupra unui lucru serios; Ministerul Cultelor, încredințat domnului Bengescu: tranzacțiile acestui departament referitoare la arendarea moșiilor mănăstirești au devenit de o tristă notorietate, în comparație cu caracterul generos pe care-l avea domnul Bengescu pînă în perioada cînd a acceptat funcția și pînă cînd tentația a devenit prea mare ca să-i reziste. Ministerul de Finanțe este singurul care și-a păstrat un caracter corect, conducătorul său fiind strict cinstit în ceea ce privește afacerile bănești. Ministerul Afacerilor Externe a fost încredințat în ultimul an domnului George Ghica, un

https://biblioteca-digitala.ro

tînăr talentat, dar avînd și calitățile tatălui său, care în 1839 și 1840 l-a făcut pe prințul Ghica să-și piardă poziția. Orice afacere trecea pe la domnul George Ghica, el era singura persoană căreia i se adresau toate cererile de slujbă și este bine cunoscut că toate se plăteau. Toate demersurile făcute la prințul Ghica, în primul rînd de agenții străini de aici, de a înlocui o administrație atît de odioasă cu una mai corectă, au fost fără succes. A venit apoi Comisia europeană și în continuare demersurile sale în același sens au fost la fel de lipsite de rezultat. Situația s-a schimbat cînd Conferința de la Paris și-a terminat activitatea sa anevoiasă și trebuiau luate măsuri pentru alegerea domnitorului. Fiecare post era ocupat de persoane devotate partidului care deținea temporar puterea, astfel ca să influențeze alegerile și să aducă reușita acelui partid; acest sistem era urmărit cu atîta lipsă de rușine încît a fost necesar să fie împiedicat de Conferință și, spre consternarea partidului la putere, s-a făcut cunoscut că se va numi o nouă căimăcămie de trei, conform prevederilor din Regulamentul organic. Nu era timp de pierdut; de la data semnării Convenției *pînă în chiar dimineața* zilei instalării noii căimăcămii, s-au făcut noi numiri, în special în scopul de a umple tribunalele, chemate să decidă asupra treburilor electorale, cu persoane care să acționeze ca partizani devotați ai partidului pe cale să cedeze puterea.

Atunci au apărut pentru prima oară semnele unei alianțe cu așazisa Partidă Națională și s-a organizat temeinic o opoziție cu sediul principal la reședința bătrînului prinț. De aici au emanat diversele proteste care au fost distribuite agenților străini, ambasadorilor de la Constantinopol și, în cele din urmă, cabinetelor puterilor garante.

Noua căimăcămie a urmat în funcție; membrii ei erau cei trei foști miniștri ai domnitorului Știrbei. Deci, pe drept, puteau să fie suspectați de o puternică înclinație în favoarea partidului conservator, reprezentat de foștii domnitori Bibescu și Știrbei. Găsind o administrație pe care nu puteau conta, fiind compusă din oameni în multe cazuri incapabili de a-și menține funcțiile, primul lor impuls a fost de a anula toate numirile făcute după data semnării Convenției, dar, din fericire, au ezitat înainte de a lua o măsură atît de precipitată; ei s-au limitat la schimbarea guvernului și a prefecților de județe, dar tribunalele au fost lăsate neatinse. Este departe de intenția mea de a aproba la modul general toate acțiunile lor. Ei sînt bărbați și români, sub influența unor puternice simțăminte de partid și predispuși să facă, în mod sigur orice pot, pentru a duce la bun sfîrșit principiile lor. Doi dintre caimacami, domnii Băleanu și Manu, erau foarte înclinați spre măsuri violente, dar au fost ținuți în frîu de colegul lor, ministrul de justiție.

Acest antagonism a dat naștere la sentimente de supărare, la recriminări și la replici în gazetele publice și urmarea a fost un mare scandal. Cînd această stare de lucruri amenința să producă, într-adevăr, consecințe foarte serioase, agenții străini au luat măsura pe care am prezentat-o în ultimele mele rapoarte, și care a fost atît de reușită.

În ce mă privește, m-am străduit să evit orice ar fi putut fi interpretat ca o înclinație spre un partid sau altul. Totuși, înainte de a termina acest raport, trebuie să fac aluzie la conduita reprobabilă a Partidei Naționale, care a creat titluri fictive nu numai pentru alegători

https://biblioteca-digitala.ro

și pentru cei pe care-i promova eligibili ca deputați, dar chiar și pentru candidații la domnie. Domnul N. Golescu, de exemplu, pretinde că are o proprietate aducînd un venit de 3000 ducați pe an, aceasta fiind însă achiziționată numai prin acte de donație din partea diferiților membri ai familiei sale, care, foarte vrednici de stimă și respectabili, au mijloace materiale reduse ; într-adevăr, aceasta este starea majorității persoanelor care formează acel partid. Brătienii, cu o singură excepție, au venituri foarte limitate. Rosetti și Boerescu își obțin venitul din ziarele pe care le editează.

Aceasta, Excelență, este starea partidelor care se opun acum unul altuia aici. Nu ne putem face vreo părere despre rezultatul alegerilor, nici care va fi culoarea Camerei, dacă va fi conservatoare sau altfel ; cred că conduita oamenilor la putere aici, deși departe de a fi perfectă, va suporta comparația cu ceea ce se întîmplă în țara soră. Țin seama de oamenii numiți într-un post foarte greu și nou și, adesea, în ciuda momentelor grele, sper că va rezulta un guvern bun din munca laborioasă a puterilor, care au pus atît de mult la inimă interesul țării lor.

Am onoarea . . .

Robert G. Colquhoun

317

Constantinopol, 1/13 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Anunță primirea telegramei prin care i se cerea să îndemne Poarta să confirme alegerile (din Moldova), iar în caz contrar să facă apel la puteri spre a redeschide conferința, numai aceasta avînd autoritatea de a interpreta chestiunile în litigiu.

No. 38 Constantinople, January 13th 1859

My Lord,

I have had the honor to receive from Your Lordship this day at 2 p.m. the following cyphered telegram dated London, January 10th, 4,50 p.m. :

"Urge the Porte to let elections be confirmed unless it will appeal to the Powers and reopen the Conference. The Porte will neither acknowledge the elections nor ask for the Conference which alone can have any authority to interpret the disputed points. The papers declare the elections to be conservative : is it so or not ?"

I have the honor . . .

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1427, f. 130.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 38 Constantinopol, 13 ianuarie 1858

Excelență,

Am avut onoarea de a primi azi la 2 p.m. de la Excelența voastră următoarea telegramă cifrată, datată Londra, 10 ianuarie, ora 4.50 p.m. :

„Stăruiți pe lîngă Poartă să confirme alegerile ; dacă nu, se va face apel la puteri și se va redeschide Conferința. Poarta nici nu va recunoaște alegerile, nici nu va cere ⟨întrunirea⟩ Conferinței, care singură poate avea autoritatea să interpreteze punctele în litigiu. Ziarele declară alegerile ca fiind conservatoare : este așa sau nu ?".

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

318

Constantinopol, 2/14 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : A căzut de acord cu Poarta ca aceasta să facă apel la conferință, dacă intenționează să anuleze alegerile. Ea nu le va anula însă, în ciuda conduitei „ilegale" a caimacamilor V. Sturdza și An. Panu. De asemenea, Poarta își rezervă dreptul de a dezaproba alegerea domnitorului, dacă va considera necesar. Opinii privind rezultatul alegerilor din Moldova și Țara Românească.

No. 43 Constantinople, January 14, 1859

My Lord,

I had the honor to transmit to Your Lordship this evening 6 p.m. the following telegram :

"I quite agree Porte ought to have appealed to conference, if it meant to annul elections. It will not annul them ; but the conduct of Messrs. Stourdza and Pano has been so illegal and impertinent that the Porte reserves its right of disapproving choice of a Prince, if it thinks proper.

As to the result of elections, accounts vary. A few days since, it was quite clear that the extreme democratic party in Moldavia would completely carry the day. Now it is said there is a chance of Michel Stourdza.

In Wallachia, chances are said to be between the late Caimakam and Bibesco".

I have the honor...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1427, f. 139.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 43 Constantinopol, 14 ianuarie 1859

Excelență,

Am avut onoarea de a transmite Excelenței voastre astă-seară la ora 6 p.m. următoarea telegramă :

„Sînt complet de acord că Poarta ar fi trebuit să facă apel la Conferință dacă intenționa să anuleze alegerile. Ea nu le va anula, dar conduita domnilor Sturdza și Panu a fost atît de neautorizată și de impertinentă, încît Poarta își rezervă dreptul de a dezaproba alegerea domnitorului, dacă va considera că este cazul.

Cît despre rezultatul alegerilor, relatările variază. Acum cîteva zile era foarte clar că partidul extrem democratic din Moldova ar învinge complet. Acum se spune că există o șansă a lui Mihail Sturdza.

În Valahia se spune că șansele se împart între fostul caimacam și Bibescu".

Am onoarea ...

Henry L. Bulwer

319

Constantinopol, 2/14 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Consulul francez de la Iași va acționa diferit, dacă primește o sumă de bani de la Mihail Sturdza. Aceasta arată că atitudinea lui este personală și nu inspirată de Paris. Se pare că rezultatul alegerilor va depinde de el.

No. 44 Constantinople, January 14, 1859

My Lord,

I had the honor to transmit to Your Lordship this evening at 6 p.m. the following cyphered telegram :

"Secret.

I learn from an apparently good source that French Consul will act differently if he gets a certain sum from Michel Stourdza, with whom he has been indirectly bargaining.

This fact, if true, would be important as showing that Consul's conduct has been personal and not directed from Paris.

At all events, it appears that the result of the elections depends on him".

I have the honor ...

Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1427, f. 141.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 44 Constantinopol, 14 ianuarie 1859

Excelență,

Am avut onoarea să transmit Excelenței voastre în această seară la 6 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„Secret

Am aflat dintr-o sursă bună, evident, că consulul francez va acționa diferit dacă obține o anumită sumă de la Mihail Sturdza, cu care a negociat indirect.

Acest fapt, dacă este adevărat, ar fi important, arătînd că conduita consulului a fost personală, nu dirijată de la Paris.

În orice caz, se pare că rezultatul alegerilor depinde de el".

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

320

Constantinopol, 2/14 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Răspunde observațiilor lordului Cowley, ambasadorul Angliei la Paris, pe marginea memorandumului relativ la Principate, întocmit de reprezentanții puterilor garante la Constantinopol. Se pronunță în favoarea permisiunii acordate comisarului Porții Otomane de a rămîne în Principate pe timpul alegerilor, ca și a anulării tuturor numirilor făcute de caimacami după 19 august 1858.

No. 46 Constantinople January 14, 1859

My Lord,

I observe from Earl Cowley's dispatch No. 1554 of the 10th ultimo, copy of which was enclosed to me in Your Lordship's No. 426 of the 14th, in speaking of the memorandum drawn up at Constantinople by the representatives of the Powers parties to the Convention relative to the Principalities, that His Excellency states that Count Walewski objected principally to two things : 1. the declaration which Count Walewski presumes was made to the effect that the nominations made by the late caimakams after the 19th of August should not be cancelled, and secondly the permission accorded to the Porte's commissioner to remain in the Principalities.

With respect to the last and the manner in which the Porte was generally brought forward in our memorandum, it not unnaturally struck the representatives that as long as the Principalities recognized the sovereignty of His Imperial Majesty, they should hold respectful language and maintain a respectful bearing towards him, and that the stay of the Ottoman commissioner at Iassy, pending the elections, was a natural occurrence.

https://biblioteca-digitala.ro

With respect to the declaration that "the nominations made by the late caimakams after the 19th of August, should not be cancelled", there is evidently some error. Instead of not recognizing this exception to the general principle established by the Reglement in the case of functionaries named subsequently to the 19th of August, the representatives expressly stated that this exception to the general principle laid down by the Règlement, and which forbids the Caimakams to displace any functionary, was to be admitted.

I have the honor ..... Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432. P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1427, f. 145—146.

■

Nr. 46 Constantinopol, 14 ianuarie 1859

Excelență,

Observ din depeșa contelui Cowley nr. 1554 din 10 luna trecută, a cărei copie a fost anexată pentru mine la depeșa dv. nr. 426 din 14, că Excelența sa, vorbind despre memoriul elaborat la Constantinopol de reprezentanții puterilor semnatare ale Convenției referitoare la Principate, afirmă că contele Walewski a obiectat, în principal, la două lucruri: 1) declarația presupusă de contele Walewski a fi fost făcută în scopul ca numirile efectuate de foștii caimacami după 19 august să nu fie anulate, și în al doilea rînd, permisia acordată comisarului Porții de a rămîne în Principate.

Cu privire la ultimul punct și la modul în care Poarta a fost, în general, prezentată în memoriul nostru, este natural că reprezentanții au fost impresionați de faptul că, atîta timp cît Principatele recunoșteau suveranitatea Maiestății sale imperiale, ele trebuiau să păstreze un mod de exprimare respectuos și să aibă o atitudine plină de considerație față de ea și că, șederea comisarului otoman la Iași în timpul alegerilor era o împrejurare firească.

În ce privește declarația că „numirile făcute de foștii caimacami după 19 august nu trebuie să fie anulate", evident că există o eroare. În loc de a nu recunoaște această excepție la principiul general stabilit de Regulament în cazul funcționarilor numiți după 19 august, reprezentanții au declarat expres că această excepție de la principiul general stabilit de Regulament, și care interzice caimacamilor să demită orice funcționari, trebuia să fie admisă.

Am onoarea... Henry L. Bulwer

321

București, 6/18 ianuarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer: Reizbucnirea divergențelor dintre caimacami, după o scurtă perioadă de acalmie. Intervenția lui pe lîngă caimacamii Manu și Băleanu pentru a aplana conflictul. Intensa activitate

https://biblioteca-digitala.ro

a opoziției. Surpriza produsă de alegerea col. Al. I. Cuza în Moldova și impulsul dat de această alegere Partidei Naționale din Muntenia.

Copy
No. 14

Bucharest, 18th January 1859
Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer

Sir,

Matters had hardly been arranged between the kaimacams and their differences and jealousies smoothed over, when intelligence of fresh irregularities or rather illegalities on the part of three of the district Tribunals, Buzeo, Ardgisch and Prahova, tempted Messers. Balliano and Mano to have recourse to strong measures. Again Monsieur Philippesko refused to do anything which struck at the acts of the Tribunals where those acts were not vitiated by form of procedure: in such cases it appears he *has* acted, although I learn the Tribunals have refused to attend to even his admonitions; this may later be visited on them.

We are now so close on the period of the elections, that it was most desirous to avoid any further patent disunion or discord among the three. Mr. Philippesko sent me however the letter of which I annex copy and, wherein he informs me that Mr. Balliano had actually transmitted orders to the Administrators of districts only to recognize such Electors as were admitted by judicial sentence, which sentences had been sanctioned by the *Administrative Council*.

Your Excellency will observe that this is in direct contradiction of the ordinance published the 31st December [2]. I therefore at a late hour last night went to Mr. Mano to ask if he had cognizance of this act of his colleague. He declared that he had not. I said that it was indispensably requisite that the matter should be corrected as there was a great agitation in the City, and that very angry language had been that evening used in the clubs, of which such an order offered a justification. I found Mr. Mano had received already a communication from my colleagues, of France, Prussia and Russia, in the form of a draft of a fresh order which they advised the kaimacams to publish, and which Mr. Mano said he could not consent to, as it was of too humiliating a nature. I told him I had no knowledge of such draft, that its tenor did not please me, and I advised him to lose no time in seeing Mr. Balliano that night and taking instant measures for preventing the execution of Mr. Balliano's injudicious orders to the Prefects of the districts.

I counselled him to pass over any further irregularities on the part of the Tribunals, whose labors were to finish as yesterday, but to take careful note of them, and if those irregularities were of sufficient importance to influence seriously any election, to submit the matter to the General Assembly. Mr. Balliano came in while we were talking and they together drew up draft of an order to appear in to-nights gazette, which will, I hope, disarm in a great measure their adversaries. These adversaires are very active, they leave no stone unturned to

https://biblioteca-digitala.ro

the people and the executive, as on the occasion of the day of election, finds its own resources turned against itself.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. London F.O. 78/vol. 1441, f. 249—250.

■

Nr. 55 București, 3 aprilie 1859
Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Domnitorul Cuza a sosit aici aseară de la Iași. Două batalioane din miliția moldoveană au ajuns, de asemenea, aici în seara de întîi și sînt cartiruite în cazărmile infanteriei. Al treilea regiment al Valahiei a plecat ieri din București spre Moldova. Este exprimată fără rezerve o mare nemulțumire pentru acest schimb de armate și mai mulți ofițeri valahi și-au dat demisia. Este, desigur, nevoie de o reorganizare completă a armatei. Atît ofițerii, cît și oamenii au devenit total demoralizați de sistemul din ultimii doi ani, ce a avut drept efect îndepărtarea din serviciu a puținilor oameni capabili pe care îi avea și înlocuirea lor cu oameni fără nici o situație, rezultatul fiind că puterea executivă, avînd ocazia să se adreseze armatei pentru ajutor, aceasta din urmă fraternizează cu poporul, iar puterea executivă, ca și cu prilejul zilei alegerilor, își găsește propriile resurse întoarse împotriva ei însăși.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

382

București, 27 martie/8 aprilie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury: Hotărîrea domnitorului de a schimba guvernul; componența noului cabinet; caracterizarea unora din miniștri; există convingerea că dubla alegere va fi confirmată de conferința puterilor garante întrunită la Paris.

No. 57 Bucharest, 8 April 1859
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

Prince Couza would appear to have come to Bucarest with the firm determination to change his Ministry. In conversing with me on the subject yesterday he said he felt it his duty to bow before the wish of the Chamber which had expressed a want of confidence in the Ministry, as mentioned in my despatch of the 14 ultimo. I mentioned to him that the Chamber had only then expressed its feeling towards two of the Ministry Messrs. Golesco and Bratiano and that

https://biblioteca-digitala.ro

he should reflect before dispensing with the services of such men as Mr. Philippesko, Minister of Justice, Mr. Catardji, Minister of Finance, who really had made some sacrifice of personal feeling in consenting to sit with men of political opinions so diametrically opposite to theirs. Many attempts were made to effect a fusion but unsuccessfully.

Today however the following appears to have been decided on :

Mr. Nicolas Crezzolesko, Minister of Interior and President of Council, vice Golesco.

Mr. Jean Cantacuzène, Minister of Justice vice Philippesko.

Mr. Alexandresco, Minister of Finance, vice Catardji.

Mr. Ch. Falcoiano, Foreign Secretary vice Bratiano.

Mr. Constantin Crezzulesko very recently named to the Ministry of Public Worship on J. Cantacuzène resigning that Office, retains this Ministry for which he really appears well qualified.

Vladoyano Spathar and G. Philippesko Comptroller retain their posts.

The present combination is entirely wanting in character and firmness. The Home Minister is well known from his services at various periods of difficulty. He possesses one quality of unimpeachable honesty.

The Minister of Justice equally high in moral quality is generally supposed to be of too easy a character and liable to be influenced by family ties. Mr. Alexandresco is a poet of much taste, but quite untried in high office. I regret that at the last hour Mr. Catardji to whom the prince made overtures to remain, should have insisted on withdrawing his services, but I hope in a short time he will return to office. Mr. Falcoyano enjoys a very fair name, but as yet untried.

The Prince has restored Mr. N. Golesco to the rank he held in the Army many years ago of Colonel, and it is said will appoint him in a few days Inspector of the United Militia of the two provinces.

This evening's Post bring us intelligence from Jassy of a nature to cause some disquietude. I have not yet the details which of course Your Lordship will have learned from that Capital.

Intelligence has reached us of the Conference meeting at Paris on the 7th and the utmost confidence is expressed that the double election will be confirmed.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 253—255.

■

Nr. 57 București, 8 aprilie 1859

Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Se pare că domnitorul Cuza a venit la București cu ferma hotărîre de a schimba guvernul. Discutînd cu mine ieri asupra subiectului, el a spus că socotește de datoria sa să se plece în fața dorinței Camerei, care a exprimat un vot de neîncredere în guvern, după cum

https://biblioteca-digitala.ro

This person was lately made Colonel of the Militia and is chiefly known as a card player and as having headed the insurrection in 1848. It is doubtful whether he has qualifications prescribed by Treaty. I hear he is a particular friend of the French Consul.

The Caimacamie has already made over its power to new Hospodar".

I have the honour... Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 432; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1427, f. 165—166.

■

Nr. 52 Constantinopol, 18 ianuarie 1859

Excelenţă,

Am avut onoarea să expediez Excelenţei voastre azi (la amiază) următoarea telegramă cifrată :

„Ca să fie completă, Camera moldoveană trebuie să aibă 67 deputaţi. Din partidul ultra democrat 48 s-au întrunit ieri şi au ales în unanimitate pe colonelul Cuza drept domnitor al Moldovei. Această persoană a fost recent avansată colonel în armată şi este cunoscută, în special, ca jucător de cărţi şi conducător al revoluţiei de la 1848. Este îndoielnic dacă are calităţile prevăzute de Tratat. Am auzit că ar fi prietenul personal al consulului francez.

Căimăcămia a transferat deja puterea noului domnitor".

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

323

Bucureşti, 7/19 ianuarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Emoţia produsă la Bucureşti de rezultatul alegerilor pentru domnie din Moldova. Dacă Partida Naţională nu va reuşi să-şi impună candidatul, este posibil să fie ales domn I. Al. Filipescu, care se bucură de o oarecare popularitate. Zvonuri privind intenţia Porţii de a nu ţine seama de alegerea din Moldova.

Bucharest, 19th January 1859

My Lord,

I have the honor to enclose for Your Lordship's information copies of my recent dispatches to His Excellency Sir Henry Bulwer.

Some excitement prevails here since the result of the Moldavian election for the Hospodor became known. A banquet will take place this evening in honor of the event. I cannot fix on any man of the National Party whose position is likely to be bettered by recent events. If no member of that Party, at present popular, be likely to succeed, should

https://biblioteca-digitala.ro

the party obtain a majority in the coming elections, it is not impossible that with the view to exclude the three former Princes Stirbey, Bibesko and Ghyka, there may be a movement made in favour of Mr. Philippesko, who for his firmness in resisting the attempts at intimidation of his two colleagues has acquired a certain degree of popularity, to which he is not at all insensible; but a very delicate question of a purely *personal nature* will be raised should the votes fall on him, from certain family matters which it would be as well were not awakened.

The elections begin tomorrow; a very few days will enable us to form some tolerably correct opinion of the probable colour of the new Chamber.

Your Lordship will of course have learnt from Mr. Churchill of the suspected flaw in the qualification of Colonel Couza. A report is current here today that the Porte disallows the validity of the elections and consequently of the acts of the Chamber.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 78—80.

■

București, 19 ianuarie 1859

Excelență,

Am onoarea de a anexa pentru informarea Excelenței voastre copii ale rapoartelor mele recente către Excelența sa Sir Henry Bulwer.

Aici domină o oarecare agitație de cînd a devenit cunoscut rezultatul alegerii din Moldova. Va avea loc în această seară un banchet în onoarea evenimentului. Nu mă pot fixa aspura vreunei persoane din Partida Națională a cărei poziție ar putea fi, probabil, îmbunătățită de evenimentele recente. Dacă nici un membru al acelei partide, în prezent populară, nu va avea succes, iar partidul n-ar obține o majoritate în alegerile ce vin, nu este imposibil ca, în vederea excluderii celor trei foști domnitori, Știrbei, Bibescu și Ghica, să aibă loc o mișcare în favoarea domnului Filipescu, care, prin fermitatea sa în a rezista încercărilor de intimidare din partea celor doi colegi ai săi, a dobîndit un anumit grad de popularitate, la care nu este deloc insensibil; dar dacă voturile vor fi în favoarea lui, se va ridica o problemă foarte delicată de natură pur *personală*, în legătură cu anumite chestiuni familiale, care ar fi mai bine să nu fie scoase la lumină.

Alegerile încep mîine; în cîteva zile ne vom putea face o părere destul de corectă asupra caracterului probabil al noii Camere.

Excelența voastră va fi aflat, desigur, de la domnul Churchill despre punctul slab suspectat în capacitatea colonelului Cuza. Se zvonește peste tot aici astăzi că Poarta nu aprobă validitatea alegerilor și, în consecință, actele Camerei.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

https://biblioteca-digitala.ro

Constantinopol, 7/19 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Divergențele ivite între caimacamii Țării Românești în legătură cu interpretarea unor stipulații electorale ale Convenției. Opoziția caimacamului I. Al. Filipescu față de intenția colegilor săi de a exclude de la vot pe cei al căror cens nu provenea dintr-un venit funciar. Opinia ambasadorilor puterilor garante în această chestiune ; adoptarea ei de către Poartă. Cazul lui Ion Ghica, silit să renunțe la funcția de guvernator de Samos spre a putea candida la deputăție.

No. 56 Constantinople, January 19th, 1859

My Lord,

A serious difficulty arose some time since between the Caimakams in Wallachia which, I believe, I in some degree contributed to put an end to.

Article IX of Annex II to the Convention of August 19th declares that : „Est eligible indistinctement dans tous les collèges, quiconque, étant né ou naturalisé Moldave ou Valaque, sera âgé de trente ans révolus, et justifiera d'un revenu de quatre cents ducats, au moins".

The three Caimakams at first agreed that looking at the preceding Articles, it was meant that the income in question should be in land and the Porte supported this view. Some persons, however, appealing to the local Tribunals, these Tribunals declared that such income might be derived from any source whatever.

Two of the Caimakams were for condemning the said local tribunals from interferring in matters which did not concern them, and were also for maintaining their first decision. Mr. Philipesco, on the contrary, changed his previous opinion, and adopted that of the Tribunals, and as Minister of Justice refused to dissolve or punish them, contending they had done their duty.

Had this struggle continued, the elections would not have proceeded. On reading the treaty over carefully, however, it appeared to me, as it did to Baron Prokesch, and subsequently to most of the other representatives, that the functions of the Tribunals related simply to the elections, and that the Assembly was the only competent authority as to the eligibility of those to be elected.

The Porte finally adopted also their solution, and thus the division between the Caimakams is, I believe, got over.

The elections have gone on, and the Assembly will ultimately place its interpretation on the disputed article.

I should state that Prince Jean Ghika, Prince of Samos, has been obliged to renounce his Governorship under the Porte, in order to get himself acknowledged by the Caimakams as a candidate for the depu-

https://biblioteca-digitala.ro

tation, these gentlemen considering the service of the Porte to be foreign, a conviction I cannot agree in.

I have the honor . . . Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1427, f. 189—191.

■

Nr. 56 Constantinopol, 19 ianuarie 1859

Excelență,

S-a ivit de cîtva timp o serioasă dificultate între caimacamii din Valahia, la care, cred eu, am contribuit într-o oarecare măsură să-i pun capăt.

Articolul IX din anexa II a Convenției din 19 august declară că : „Poate fi ales, fără deosebire, în toate colegiile, oricine care, fiind născut sau naturalizat moldovean sau valah, va avea vîrsta de 30 de ani împliniți și va dovedi că are un venit de cel puțin 400 ducați".

Cei trei caimacami au fost la început de acord să considere că în articolele precedente se înțelegea că venitul în cauză trebuie să provină dintr-o proprietate funciară și Poarta a susținut acest punct de vedere. Totuși, unele persoane, apelînd la tribunalele locale, aceste tribunale au declarat că acel venit putea fi obținut din orice sursă.

Doi dintre caimacami au fost pentru dezavuarea respectivelor tribunale locale că au intervenit în probleme ce nu le priveau și s-au pronunțat pentru menținerea primei lor decizii. Domnul Filipescu, dimpotrivă, și-a schimbat părerea inițială și a adoptat pe aceea a tribunalelor și, ca ministru de justiție, a refuzat să le dizolve sau să le pedepsească, pretinzînd că și-au făcut datoria.

Dacă această luptă ar fi continuat, alegerile nu ar fi început. Totuși, recitind din nou cu atenție Tratatul, mi s-a părut, ca și baronului Prokesch, și, ulterior, majorității celorlalți reprezentanți, că atribuțiile tribunalelor se refereau pur și simplu la alegeri, și că Adunarea era singura autoritate competentă în ceea ce privește eligibilitatea celor ce urmau să fie aleși.

În final, Poarta a adoptat, de asemenea, soluția lor și astfel, dezacordul dintre caimacami, cred eu, s-a sfîrșit.

Alegerile au continuat mai departe și Adunarea își va impune în cele din urmă propria interpretare asupra articolului disputat.

Trebuie să amintesc faptul că Ion Ghica, prințul de Samos, a fost obligat să renunțe la funcția de guvernator al Porții, ca să poată fi recunoscut de caimacami drept candidat la deputație, aceste persoane considerînd că serviciul în slujba Porții este un serviciu străin, punct de vedere cu care nu pot fi de acord.

Am onoarea . . .

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

325

Constantinopol, 8/20 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Poarta consideră ilegală alegerea lui Cuza. Ea pare dispusă să ceară o conferință a puterilor, dar ar dori ca aceasta să se țină la Londra. Va obiecta împotriva ținerii conferinței la Londra ?

No. 58 Constantinople, January 20, 1859

My Lord,

I had the honor to transmit to Your Lordship this evening at 6 p.m. the following cyphered telegram :

"The Porte considers the election of Couza as illegal. I wish to know more before giving it any decided opinion. It now seems disposed to ask for a conference, but it would wish such conference to be held in London.

If it asks for conference in London, shall you object ?"

I have the honor . . .

H. L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1427, f. 197.

■

Nr. 58 Constantinopol, 20 ianuarie 1859

Excelență,

Am avut onoarea să transmit Excelenței voastre astă-seară la ora 6 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„Poarta consideră alegerea lui Cuza ca ilegală. Aș vrea să știu mai multe înainte de a-mi exprima o părere fermă. Ea pare acum dispusă să ceară o conferință, dar ar dori ca această conferință să se țină la Londra.

Dacă cere o conferință la Londra, aveți obiecțiuni ?"

Am onoarea . . .

H. L. Bulwer

326

Constantinopol, 9/21 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Situația din Țara Românească în comparație cu aceea din Moldova. Alegerea ca domn al Moldovei a lui Al. I. Cuza, care, deși participant la revoluția din 1848, „nu este omul unor opinii extreme". Nemulțumirea Porții față de starea de lucruri din Moldova și necesitatea întrunirii unei conferințe a puterilor garante menite să dezbată modul cum au fost respectate prevederile Convenției. Argumente în favoarea ținerii acestei conferințe în altă parte decît la Paris [1].

https://biblioteca-digitala.ro

No. 61 Constantinople, January 21, 1859

My Lord,

In addition to the documents relative to the Principalities transmitted in my despatch No. 450 of the 22 December last, I forward heewith copies of some which have reached me since that date. [2]

These papers do not seem to me to render it necessary that I should either greatly alter or modify the opinions I have already expressed concerning the affairs of the Principalities. In neither Principality have affairs been conducted in that just and impartial manner which was to have been desired, but there is this great difference to be drawn between the two. In Wallachia, a respectful attitude has been observed towards the Porte and the European Powers, and that the Caimakams in difficult cases have always asked for information and instructions, paying attention to those they have received, and that the dissensions between the Caimakams have never led to any such great practical difficulty as to produce a dissolution of the Government established by the Convention.

In Moldavia, on the other hand, the majority of the Caimakamie seems to have taken the whole power of Government into their own hands, to have acted exclusively for their own party interests, and to have shown neither the inclination to solicit, nor the disposition to receive any such instructions or suggestions as might tend in any degree to limit their authority, or to counteract their objects. The Prefects, in almost every department, have been changed, and in most cases officers under the authority of the person who has just been elected Hospodar named in their stead. The electoral law has not been correctly applied : one of the Caimakams has been displaced by his colleagues, without, as far as I am aware, the authority of the Porte having been asked to legitimatize his successor.

On the present election, the three fourths of the deputies who ought to have been present according to the Convention did not appear. The powers of the Hospodar have been immediately conferred on Mr. Couza, without waiting for any authorization from the Ottoman Government ; in fact, the whole course of proceedings has been most irregular, and marked hitherto by a special want of respect for the Sublime Porte.

On the other hand, it is to be said that the elections, such as they were, brought together forty eight members who voted for Mr. Couza, this gentleman, according to Mr. Churchill, not being a man of any extreme opinions although he certainly figured in the insurrection of 1848, and has generally been considered as connected with the party in the Principalities that is, perhaps, unjustly called revolutionary, but which, at all events, represents opinions more democratic that any which I think could at this time be safely carried out there. My object will be to prevent the Porte from compromising itself rashly, whilst, at the same time, I shall endeavour to procure for myself the most impartial information both as to the state of things in Moldavia and as to the person who is called upon to play so considerable a part in that country, and it appears to me, if the Porte is not satisfied with the

https://biblioteca-digitala.ro

present result, that its simple course is, as the party entrusted with the carrying out of the Treaty of the 19th August, to lay the facts which have occurred respecting its execution before the great Powers, between whom and itself that Treaty was concluded. A conference will then have necessarily to be summoned ; there are many arguments in favor of its being held elsewhere than at Paris : this would conciliate Austria to it. It might likewise have a certain moral effect, since France has been disposed, rightly or wrongly, to be the party least friendly to the Porte in the affaires of the Principalities, and her Consul has certainly played a most conspicuous and not very satisfactory put in the late events at Iassy.

It may also be inconvenient to let persons look constantly to Paris as the centre from which all European decisions are to proceed. At the same time, it may be unwise to excite the susceptibility of France at this particular moment by any appearance of distrust, and this has also to be considered. .

Your Lordship and Her Majesty's Government can alone determine as to what course, amid the various questions which thus present themselves, would be the best to pursue.

I have the honor ..... Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. f. 211—216.

■

Nr. 61 Constantinopol, 21 ianuarie 1859

Excelență,

Ca adaos la documentele relative la Principate, transmise cu raportul meu nr. 450 din 22 decembrie anul trecut, vă înaintez aici copiile unor ⟨petiții⟩ ci mi-au parvenit după această dată.[2] Nu mi se pare că documentele de mai sus ar necesita să-mi schimb sau să-mi modific total opiniile pe care mi le-am exprimat deja privitor la afacerile din Principate. În nici un principat afacerile nu au fost conduse într-un mod corect și imparțial, așa cum ar fi fost de dorit, dar există o mare diferență ce se poate face între cele două. În Valahia s-a respectat față de Poartă și puterile garante o atitudine atentă și caimacamii, în cazuri dificile, au cerut întotdeauna informații și instrucțiuni, dînd atenție celor pe care le-au primit, iar disensiunile dintre caimacami n-au dus niciodată la o dificultate practică atît de mare încît să provoace dizolvarea guvernului stabilit prin Convenție.

În Moldova, pe de altă parte, majoritatea căimăcămiei pare să fi luat întreaga putere a guvernului în propriile sale mîini, să fi acționat exclusiv pentru propriile interese de partid și să nu fi arătat nici tendința de a solicita, nici predispoziția de a primi vreo instrucțiune sau sugestie ce ar fi putut duce, într-o oarecare măsură, la limitarea autorității sale sau la contracararea obiectivelor sale. Au fost schimbați prefecții în aproape fiecare județ și în cele mai multe cazuri au fost numiți în locul lor ofițeri aflați sub autoritatea persoanei care tocmai a

https://biblioteca-digitala.ro

fost aleasă ca domn. Legea electorală nu a fost corect aplicată : unul dintre caimacami fusese înlocuit de către colegii lui, după cîte am fost informat, fără să se fi cerut autorității Porții să recunoască ca legal pe succesorul său.

La actuala alegere, ⟨majoritatea de⟩ trei pătrimi a deputaților care ar fi trebuit să fie prezentă, conform Convenției, nu s-a întrunit. Puterile domnitorului au fost imediat conferite domnului Cuza, fără să se aștepte vreo aprobare din partea guvernului otoman ; de fapt întregul curs al procedurilor a fost nereglementar și a fost marcat pînă acum de o deosebită lipsă de respect față de Sublima Poartă.

Pe de altă parte, trebuie menționat că alegerile, așa cum s-au desfășurat, au reunit patruzeci și opt de membri care au votat pentru domnul Cuza, acest domn, conform ⟨părerii⟩ domnului Churchill, nefiind un om de opinii extreme, deși, cu siguranță, el a participat la revoluția de la 1848 și a fost considerat, în general, legat de partida din Principate care este, poate, incorect numită revoluționară, dar care, în orice caz, reprezintă opiniile mai democratice ce ar putea, de această dată, să fie duse cu siguranță la bun sfîrșit acolo. Obiectivul meu va fi de a preveni Poarta să nu se compromită în mod nesăbuit și totodată mă voi strădui să obțin informațiile cele mai imparțiale atît în ce privește starea de lucruri din Moldova, cît și persoana care este chemată să joace un rol atît de considerabil ; mi se pare că Poarta, ca parte însărcinată cu punerea în aplicare a Tratatului din 19 august, dacă nu este satisfăcută cu rezultatul actual al ⟨alegerilor⟩, are o singură cale posibilă ⟨de urmat⟩ — să expună Marilor Puteri, între care a fost încheiat Tratatul din 19 august, faptele legate de punerea în aplicare a acestuia. Va fi necesar să se convoace atunci o conferință ; există multe argumente în favoarea ținerii ei în altă parte decît la Paris : aceasta ar cîștiga Austria. Acest lucru ar avea, de altfel, și un anumit efect moral, deoarece Franța a hotărît, pe drept sau pe nedrept, să se considere drept elementul cel mai puțin binevoitor față de Poartă în afacerile Principatelor și consulul ei a jucat, în mod sigur, rolul cel mai vădit și nu cel mai satisfăcător în recentele evenimente de la Iași.

Ar putea fi, de asemenea, neconvenabil de a lăsa lumea să privească în mod constant spre Paris ca spre centrul de unde pornesc toate hotărîrile europene. În același timp, ar fi lipsit de înțelepciune să se incite susceptibilitatea Franței, în acest moment deosebit, prin orice aparență de neîncredere și acest lucru, de asemenea, trebuie avut în vedere.

Excelența voastră și guvernul Maiestății sale pot singure să hotărască care ar fi cea mai bună cale de urmat în diferitele probleme, așa cum se prezintă ele.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 307—310.

[2] Publ. în *Acte și documente*, vol. IX, p. 594—605

https://biblioteca-digitala.ro

327

Constantinopol, 9/21 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Dorința Porții de a se ține la Londra, în loc de Paris, conferința puterilor garante este confidențială și ea nu trebuie comunicată Franței pînă cînd nu se va ști dacă guvernul englez sprijină acest punct de vedere.

No. 63 Constantinople, January 21st 1859

My Lord,

I had the honor to transmit to Your Lordship this evening at 8 p.m. the following cyphered telegram :

"Porte's wish that conference should be held in London instead of Paris is confidential, and it would not like it to be known to the French Government, until it knows whether Her Majesty's Government will support this view".

I have the honor ... Henry L. Bulwer

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 432 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1427, f. 246.

■

Nr. 63 Constantinopol, 21 ianuarie 1859

Excelență,

Am avut onoarea să transmit Excelenței voastre astă-seară la ora 8 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„Dorința Porții de a se ține conferința la Londra, în loc de Paris, este confidențială și nu ar dori să fie cunoscută de guvernul francez, pînă ce nu va ști dacă guvernul Maiestății sale va sprijini acest punct de vedere".

Am onoarea ... Henry L. Bulwer

328

Constantinopol, 11/23 ianuarie 1859

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Confirmă primirea telegramei cifrate referitoare la nota Porții din 12 ianuarie (st. n.) și la poziția Foreign Office-ului față de intenția acesteia de a anula alegerea lui Cuza în Moldova.

No. 66 Constantinople, January 23d, 1859

My Lord,

I have had the honor to receive from your Lordship this day, at 1,30 P.M., the following cyphered Telegram :

"I have received from Musurus and you the Note of the Porte of the 12th. I cannot judge here of the position, but if it is so dangerous

https://biblioteca-digitala.ro

as he says, and that Couza is repudiated by all the chief families, and is not qualified by the rules of the Convention to be Hospodar, let the Porte act prudently but firmly within treaty. I must leave much to your discretion. It is most important at this time to keep the Principalities quiet. Let me have your advice".

I have the honor... Henry L. Bulwer

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1428, nepaginat.

■

Nr. 66 Constantinopol, 23 ianuarie 1859

Excelenţă,

Am avut onoarea să primesc azi la 1.30 p.m. de la Excelenţa voastră următoarea telegramă cifrată :

„Am primit de la Musurus şi de la dv. o notă a Porţii din 12. Nu pot să judec de aici care este situaţia, dar dacă este aşa de periculoasă precum se spune, şi dacă Cuza este respins de toate familiile fruntaşe şi nu are calitatea prevăzută de Convenţie să fie domnitor, lăsaţi Poarta să acţioneze cu prudenţă, dar ferm, în limtele Tratatului. Trebuie să apelez mult la aprecierea dv. Este foarte important în acest moment ca în Principate să fie linişte. Aştept recomandarea dv."

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

329

Bucureşti, 12/24 ianuarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Anunţă apropiatul sfîrşit al alegerilor, al căror rezultat final este greu de apreciat ; uşorul avantaj dobîndit pînă în acel moment de partida naţională sau liberală. Rezultatul scrutinului în judeţul Ilfov şi în capitală. Desfăşurarea alegerilor la Brăila şi Tîrgovişte. Speră în succesul conservatorilor în alegerile din Oltenia.

Copy Bucharest, 24 January 1859

Nr. 16 Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer

Sir,

The elections began on the 21st and finish at this evening, but it will be some days before we have all the results : an opinion pronounced before they are before us would be hazardous. Up to this evening, we know of thirty four Deputies elected, and of these, eighteen to belong either to the National or to the Liberal parties.

Looking to the new Assembly as the one whose most arduous duty will be the revision of the Constitution, I sincerley regret to see

https://biblioteca-digitala.ro

many of the best working men are already excluded, their places filled by mere partizans of one party or another.

The district of Ilfow (Bucarest) has returned Bezzadé Demitrius Ghyka by an absolute majority and old Prince Alex. Ghyka, who is returned as second Candidate, had seventeen of thirty five votes. Query does article 16 of annex require the majority should be absolute ? The City of Bucarest has this evening returned Messrs. C. A. Rossetti, Nicolae Golescu and Boieresko. Jean Cantacuzene an Jean Slatiniano have double returns. The towns of Ibraila and Tirgovist had two candidates with equal number of votes. A second and third ballot took place at the former with similar result, when the electors quitted the Hall and no election is made. Some thing took place at Tirgovist.

The hope of the conservative Party is in the returns from Little Wallachia ; on Wednesday we shall be able to form some idea of the probable strength of parties.

I have the honor... (Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 98—99.

■

Nr. 16 Bucureşti, 24 ianuarie 1859
Copie

Domnul Colquhoun către Sir Henry Bulwer
Sir,

Alegerile au început la 21 şi se termină în astă seară, dar vor mai trece cîteva zile înainte să avem toate rezultatele : o părere enunţată înainte de a le avea în faţa noastră ar fi riscantă. Pînă în astă seară cunoaştem treizeci şi patru de deputaţi aleşi şi, dintre aceştia, optsprezece aparţin fie Partidului Naţional, fie celui Liberal.

Considerînd noua Adunare ca una a cărei cea mai grea sarcină va fi revizuirea Constituţiei, regret sincer să văd că mulţi dintre cei mai buni oameni activi sînt deja excluşi, locurile lor fiind ocupate numai de partizani dintr-un partid sau altul.

Judeţul Ilfov (Bucureşti) a ales pe beizadeaua Dimitrie Ghica cu o majoritate absolută, iar bătrînul prinţ Alexandru Ghica, care a fost ales ca al doilea candidat, a avut şaptesprezece din cele treizeci şi cinci de voturi. Întrebarea este dacă art. 16 din anexă cere ca majoritatea să fie absolută ?

În astă seară, oraşul Bucureşti a ales pe domnii C. A. Rosetti, Nicolae Golescu şi Boerescu. Ion Cantacuzino şi Ion Slătineanu au fost aleşi de două ori. Oraşele Brăila şi Tîrgovişte au avut doi candidaţi cu un număr egal de voturi. Un al doilea şi al treilea balotaj a avut loc în primul oraş, cu acelaşi rezultat, după care alegătorii au părăsit sala şi nu s-a făcut nici o alegere. Acelaşi lucru s-a petrecut şi la Tîrgovişte.

Speranţa Partidului Conservator este în alegerile din Valahia Mică (Oltenia) ; miercuri ne vom putea forma o idee despre probabila putere a partidelor.

Am onoarea... (Semnat) R. G. Colquhoun

https://biblioteca-digitala.ro

Constantinopol, 14/26 ianuarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Modul în care a avut loc alegerea lui Cuza în Moldova. Refuzul domnitorului de a merge imediat la Constantinopol pentru investitură. Apropiata sosire în capitala Imperiului Otoman a unei deputății moldovene. Propune convocarea unei conferințe a reprezentanților puterilor garante, singura în măsură să decidă confirmarea sau anularea alegerii noului domn. Necesitatea de a se întări autoritatea Porții printr-o declarație a marilor puteri privitoare la respectarea strictă, pe viitor, a prevederilor Convenției. Se pronunță pentru confirmarea alegerii lui Cuza, spre a se evita apariția unor noi complicații.

No. 71 Constantinople January 26, 1859

My Lord,

I stated in my last despatch that three fourths of the Deputies, who ought to have been present at the Election of the Hospodar in Moldavia, according to the Convention, did not appear. I have since, however, ascertained that the elections did not take place until the 9th day after the meeting of the Assembly, consequently the presence of three fourths of the Deputies was not requisite. But, on the other hand, it seems certain that Mr. Couza, the newly elected Prince, is deficient in some of the qualifications required, and I am informed by M. Churchill that he declines to proceed to Constantinople for investiture, unless all the Representatives unanimously insist upon it. This declaration indicates, I fear, the spirit in which, if he remains in power, his Government will be carried on. A Deputation, nevertheless, is shortly expected here, and it is only when this arrives, and when we can receive the despatches by post, which must now be upon the road, that an opinion can be conclusively formed as to the advisability of rejecting or accepting the events that have occurred. I have no hesitation, however, in saying for my own part that, if the Powers have the slightest intention of maintaining in any degree the terms of the Convention recently signed, a conference, at the conclusion of the Elections, should be summoned, and that before that Conference the Porte should lay the facts that have taken place with respect to the execution of the said Convention, a Convention which it was charged to communicate to the Principalities and over the execution of which it is supposed to have watched.

It would then be in its power to express such an opinion as circumstances may justify : that opinion may possibly be in favor of confirming the Hospodars elected, and passing over the irregularities that have been committed ; but in this case it would have the grace of having recommended such a measure, and would probably be supported by some declaration of the Powers, as the necessity of the Convention being, for the future, strictly observed. If some support of this kind, at

https://biblioteca-digitala.ro

least, is not given to the Ottoman Authority, and to the Authority, I must add, of the Treaty so solemnly entered into, Your Lordship may, I think, be certain that the illegalities, which will have been committed without reproof, will not be considered as a means towards an end which has been obtained by the choice of a Prince, but the choice of a Prince will be treated as simply a means for advancing further objects; and thus by degrees (and that ere long) such a state of things will be produced, as may in no small degree tend to confusion in the Provinces, and not improbably to difficulties in Europe. A foreign Occupation, or complete independence will in fact be certain to ensue, and, in my opinion, it would be far better to grant this last at once, than to do so through the series of complications which will otherwise, I apprehend, arise. The Convention is a middle course, and in no line of policy are clearness and firmness so essential as when you have to guide and maintain affairs between two extremes.

A deviation from a stright line, slight in its commencement, is sure, as it carried out, to tend to one of the points which you wish to avoid. I lay some stress on this, because it is almost any manner to conclude a business which, at its commencement, they saw was full of danger, unless it could be brought to a satisfactory termination.

Thus not unfrequently are matters left in a worse condition than they stood originally. Should a case of this kind now occur with respect to the Principalities, the quiet which would be obtained, will be merely temporary. Nor is this all: the general Councils of Europe will be greatly discredited, and it will become more and more difficult to arrange matters on a joint understanding and a peaceful concert between the Great Powers.

Yet, it is to this end that all intelligent men and all wise Governments desire, as much as is compatible with human passions, to arrive. I know that Your Lordship will pardon these observations the more readily as in their general tenour they are in conformity with Your Lordship's own enlightened views.

I have the honor . . . H. L. Bulwer

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1428, nepaginat.

■

Nr. 71 Constantinopol, 26 ianuarie 1859

Excelență,

Am specificat în ultimul meu raport că trei pătrimi din deputații care ar fi trebuit să fie prezenți la alegerea domnitorului din Moldova, conform Convenției, nu au apărut. Totuși, de atunci, am constatat că alegerea nu a avut loc înainte de a 9-a zi după întrunirea Adunării și, în consecință, prezența a trei pătrimi din deputați nu era necesară. Dar, pe de altă parte, pare sigur că domnului Cuza, domnitorul nou ales, îi lipsesc unele calități prevăzute ⟨de Convenție⟩ și sînt informat de domnul Churchill că el refuză să plece la Constantinopol pentru învestitură, afară numai dacă toți reprezentanții, în unanimitate, insistă

https://biblioteca-digitala.ro

asupra acestui fapt. Această declarație arată, mi-e teamă, spiritul în care, dacă rămîne la putere, va continua guvernarea sa. Cu toate acestea, o delegație este așteptată în curînd, și numai cînd aceasta va sosi și cînd vom putea primi depeșele prin poștă, care ⟨depeșe⟩ trebuie să fie acum pe drum, se va putea forma o opinie concludentă referitoare la oportunitatea respingerii sau acceptării evenimentelor ce s-au produs. Nu am nici un fel de ezitare să spun, în ceea ce mă privește, că, dacă puterile au cea mai mică intenție să mențină într-o oarecare măsură termenii Convenției recent semnate, o conferință ar trebui convocată la sfîrșitul alegerilor și că, înainte de acea conferință, Poarta trebuie să prezinte faptele care au avut loc cu privire la aplicarea Convenției menționate, o Convenție pe care era însărcinată să o comunice Principatelor și asupra îndeplinirii căreia se presupune că a vegheat.

Va sta deci în puterea sa să exprime o opinie pe care împrejurările o pot justifica; acea opinie poate fi, probabil, în favoarea confirmării domnitorilor aleși, trecîndu-se peste neregularitățile ce s-au comis, dar, în acest caz, dacă ar avea bunăvoința să recomande o astfel de măsură, ea ar trebui, probabil, susținută de o declarație a puterilor referitoare la necesitatea de a se respecta strict, pe viitor, Convenția. Dacă un asemenea sprijin nu se acordă, cel puțin, autorității otomane, și trebuie să adaug, autorității Tratatului atît de solemn încheiat, Excelența voastră poate, cred, să fie sigură că ilegalitățile care au fost comise fără a fi reprobate nu vor fi considerate ca un mijloc spre un scop, ce a fost atins prin alegerea unui domnitor, ci alegerea unui domnitor va fi tratată pur și simplu ca un mijloc pentru promovarea altor obiective și astfel, treptat (și asta peste puțin timp), o asemenea stare de lucruri va produce, poate nu într-o mică măsură, dezordine în provincii și, probabil, dificultăți în Europa. Atunci, va urma, în mod sigur, fie ocupația străină, fie completa independență și, după părerea mea, ar fi mult mai bine să se garanteze acum aceasta din urmă, decît să se procedeze astfel printr-o serie de complicații, ce mă tem că se vor naște altminteri. Convenția este o cale de mijloc și niciodată sinceritatea și fermitatea nu sînt atît de esențiale pentru linia politică, ca atunci cînd trebuie să se îndrume și să se mențină lucrurile între două extreme.

O abatere de la linia dreaptă, neînsemnată la început, este sigur că, pe măsură ce continuă, tinde spre unul din punctele pe care doriți să le evitați. Accentuez acest fapt deoarece nu există aproape nici un mod de a încheia o afacere care, la început, era considerată ca plină de primejdii, decît dacă aceasta s-ar putea încheia printr-un rezultat satisfăcător.

Astfel, adesea lucrurile sînt lăsate într-o stare mai rea decît cea care era la început. Dacă un asemenea caz s-ar întîmpla acum în Principate, liniștea ce s-ar obține ar fi numai temporară. Și aceasta nu este totul: consiliile generale ale Europei se vor discredita mult și va fi din ce în ce mai dificil de a aranja lucrurile printr-un acord comun și o înțelegere pașnică între marile puteri.

Totuși, toți oamenii inteligenți și toate guvernele înțelepte doresc aceasta ca scop final, atît cît este compatibil cu pasiunile omenești. Știu că Excelența voastră îmi va ierta aceste observații, cu atît mai ușor

https://biblioteca-digitala.ro

cu cît în sensul lor general sînt conforme cu vederile elevate ale Excelenţei voastre.

Am onoarea . . . H. L. Bulwer

331

Iaşi, 15/27 ianuarie 1859.

H. A. Churchil către H. L. Bulwer : Relatarea evenimentelor care au culminat cu alegerea, în unanimitate, ca domn al Moldovei a colonelului Alexandru Ioan Cuza ; slaba împotrivire a opoziţiei conservatoare faţă de această alegere ; complotul urzit de Gr. Sturdza şi rolul lui Murad bey (N. Wierzbicki) în conspiraţie ; întrevederea avută cu Al. I. Cuza şi impresia favorabilă pe care i-a lăsat-o domnul ; caracterizarea acestuia. [1]

Copy

No. 3 Iassy, January 27th, 1859

Sir,

I should be leaving a blank in the history of passing events in Moldavia were I to leave unrecorded the important particulars that have occurred since I had the honor of addressing Your Excellency on the 30th December.

My various telegrams will have acquainted you in due time with the antagonism of the opposite factions in the elections, of the illegalities committed by the Caimacamat, of the majority obtained by the unionists in the Assembly, of the division amongst that majority, which gave a chance of success of the candidates of the minority, and of the ultimate resolution come to by that majority, in the night of the 15th and 16 th instant, to nominate colonel Couza to the Hospodarat. I likewise informed Your Excellency on the 17th, a few hours after the peal of cannon had proclaimed Couza Prince that the reins of Government had been handed over to him by the Caimacams ; and Your Excellency must have been duly acquainted even before your queries reached this, with apparent cause that led to this nomination, with the number of deputies present at the election of the Hospodar, in fine, with all the incidents attending this event. Further Your Excellency has received timely notice of the conspiracy discovered in time to prevent a wholesale massacre in Moldavia, a conspiracy that had taken the mask of union for the two principalities, and was headed by Prince Gregoire Sturdza. It may perhaps be regretted that Mr. Colquhoun thought proper to condense some of my dispatches in a way that they have apparently become imperfect and deficient in Your Excellency's eyes. This, however, was no fault of mine and my subsequent telegrams of the 21st, 24th and 25th will have filled up the voids.

The unionists, as I have already stated in other dispatches, had contrived to secure to themselves a powerful majority in the chamber.

https://biblioteca-digitala.ro

The most talented men balonged to their standard. Mavrogeni, Pano, Kogalnitchano, Alecsandri were as good as a host to them; but notwithstanding this majority both in numbers and in intelligence, the corruptible disposition of Michel, and the violent character of Gregory Sturdza were greatly to be dreaded. Nor was division and discord less to be feared in the ranks of the unionists. Mavrogeni, though excluded from the candidateship by the Convention, had not, for all that, been abandoned by his supporters, whilst Negri, Lascar Rosetti, Lascar Catargi and other mediocrities were strongly upheld by their different partizans and relatives.

The Militia had hitherto taken little or no part in the contest. The officers of the army had been returned to the Assembly but a marked *esprit de corps* was apparent in its ranks, and it was generally believed that they would, one and all, implicitly obey the commands of their superior officers, whatever those commands might be.

A circumstance which at the time appeared unintelligible to the public, but which has since been explained by the timely disclosure of a widely spread plot, is that two days before the election of the Prince, when the question of the eligibility of Prince Gregory Sturdza was to be discussed, the whole corridors leading to the Assembly room were filled with troops, and a considerable number of armed detectives were perceived amongst the public admitted to the gallery of the house. The Caimacams evidently inspected and dreaded the vindicative spirit of the man they wished to exclude from the Hospodarat, and for that reason no doubt precautions were taken against the possibility of an attack on his part. It is likewise to be remarked that it was late on that very night that, after an animated and boisterous discussion amongst the national, or unionist, party Alexander Couza, Colonel of the Cavalry, was called upon to accept the Hospodarat. Couza was Acting-Commander in-chief, and the army was in his hands. Is it not more than likely, then, that, aware of the desperate character of Gregory Sturdza, and their imaginations filled with the sinister doings of this Prince in his early youth, the majority in the house perceived the danger of their situation, and by securing Couza as their Candidate, they wished to make sure likewise of the army itself? Before they promised him, however, their votes, they made him take a solemn oath to abdicate if ever the cause of the union had any chance of success.

The ninth day after the elections at last arrived. The façade of the Assembly house was lined with troops and strong guards were at the doors of the Assembly room. The concourse of people was great. A little before twelve the members of the Assembly, presided by the Metropolitan, pledged themselves on the Testament and the Cross to vote openly for the person they thought the most fitting for the Hosporadat, and Alexander Couza was unanimously elected at the acclamation of the people outside.

In any other country it would appear strange, after the display of desperate antagonism and animosity in the elections to see so little manly spirit in the opposition; but it must be borne in mind that Hospodars have hitherto been all powerful in these Principalities, and even the Metropolitan, who but a few days before had protested against

https://biblioteca-digitala.ro

the irregularities of the elections and the illegalities committed by the Caimacams, now kissed the new Prince's hand and swore the man, whom he had never even noticed before, was the most fitting person the country possessed for the exalted position of hospodar[2]. A very few Conservatives like Catargi, Balanesco, Panajotti Balsch and Istraty kept away. At any rate, if they had not the courage to vote for their own candidate, they were at least conscientious enough to abstain from taking their oaths to tell the truth, and in the same breath contaminating the house with a barefaced falsehood.

The Conservatives had scarcely ever any energy, and in the election of the Prince they showed that they had even less manly spirit and courage to make them opponents worthy of anything above pity or compassion. But not so was it with the party headed by Gregory Sturdza. No sooner did this plotting man see that he was excluded from the candidateship, than he formed a most daring resolution to upset the Government and place himself at the head of affairs. For this purpose, he hoisted the banner of the Union — the by-word of the majority of Moldavians. The peasantry were told that the Convention of Paris was a farce and made to deceive them for the benefit of the aristocracy, and with more temerity than policy Gregory Sturdza opened his scheme of uniting both Principalities in one to the new chief of the state. Alexander Couza listened with feigned relish at Gregory's plans; four or five hundred armed Poles were ready at Fokschany, paid by Gregory Sturdza, who, with the new Prince's permission, placing himself at their head, would cross the Wallachian frontier and force the Wallachians to join them in proclaiming the union. The new Hospodar thanked Gregory for this what he called — most wise plan — but judiciously required him to submit it to the Assembly. On the same day several Poles were arrested, and their depositions surveilled the ramifications of a deeply laid Plot in which no less than the lives of the Hospodar and the members of the Assembly were at stake. A certain Murad Bey was the nominal motor of this conspiracy, but the depositions of most of those arrested go to prove that Prince Gregory Sturdza was to have taken the lead.

Bearing in mind the Earl of Malmesbury's observations that the main object in the eyes of Her Majesty's Government is the establishment of a good order of things in this Principality, and taking, moreover, into particular consideration, Your Excellency's instructions that the sooner a regular Government be instituted the better, notwithstanding the irregularities that had produced the strange and unexpected nomination of Colonel Couza, I felt bound to be present at the election and I personally complemented the Prince on his having obtained the unanimous votes of his country. I was pleased, moreover, to see in the new Prince qualities that placed him above any other candidate in the lists. His reputation was that of an honest and straightforward man, with a good share of judgment and firmness of character.

In an interview I had with the Prince the day after his nomination, he expressed to me, in plain spoken words, his own astonishment at having been elected to the highest rank his country could afford,

https://biblioteca-digitala.ro

when he but a year ago had entered the army as a Cadet! He thanked me for my advice to establish a good and steady Government, and to conciliate the various factions by bringing them to work together for the common cause. He promised me to be biassed by no foreign influence, but to be a Moldavian, true to his country, and I quitted him, I must confess, both pleased with the friendly and open manner in which he had received me, and the line of policy he declared he should follow.

My advice to him, on a subsequent occasion, with regard to the conspiracy, was to act with energy; and it would have been a source of great calamity had the reins of Government been in weaker hands in this emergency; but the army being under the control of the Prince, little is to be feared if proper measures are taken to extirpate the evil.

I have hitherto mentioned but the laudable qualities of Alexander Couza, but is not, by any means, faultless. Steadiness, dignity and highmindedness that should form the groundwork of every great Prince's character are sadly wanting in him. But these are qualities rarely met with in countries when petty intrigue is the order of the day, and immorality is to be found in every class of society.

I beg to inclose for your Excellency's information a copy of a Proclamation [3] latterly addressed to the Moldavians by the newly elected Hospodar who has taken the denomination of Alexander Jean I, Prince of Moldavia.

I have the honor... (Signed) Henry A. Churchill

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 67; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1443, f. 65—75.

■

Copie. Nr. 3 Iași, 27 ianuarie 1859

Sir,

Aș fi creat un gol în istoria evenimentelor ce au avut loc în Moldova dacă aș fi lăsat neînregistrate importantele amănunte care s-au petrecut de cînd am avut onoarea să mă adresez Excelenței voastre pe data de 30 decembrie.

Diferitele mele telegrame vă vor fi făcut cunoscute, la timpul potrivit, antagonismul fracțiunilor din opoziție în alegeri, ilegalitățile comise de căimăcămie, majoritatea obținută de unioniști în Adunare, dezbinările din cadrul acestei majorități, care au oferit o șansă de succes candidaților minorității, precum și ultima decizie la care a ajuns majoritatea, în noaptea de 15—16 curent, de a numi pe colonelul Cuza la domnie. De asemenea, am informat pe Excelența voastră, pe data de 17, la cîteva ore după ce o salvă de tun a proclamat pe Cuza principe, că frînele guvernării i-au fost predate de către caimacami; iar Excelența voastră trebuie să fi fost complet informată, încă înainte de a primi știri cu privire la cauza aparentă care a condus la această numire, despre numărul deputaților prezenți la alegerea domnitorului, in fine, despre toate incidentele care au însoțit acest eveniment. În continuare, Excelența voastră a primit în timp util informații privind

https://biblioteca-digitala.ro

conspirația descoperită la timp pentru a preveni un masacru pe scară largă în Moldova, o conspirație care a luat masca Unirii Principatelor și a fost condusă de prințul Grigore Sturdza. Este regretabil că domnul Colquhoun s-a gîndit să condenseze unele din rapoartele mele într-un mod care le-a făcut probabil imperfecte și deficitare în ochii Excelenței voastre. Aceasta, totuși, nu a fost greșeala mea și telegramele mele următoare, din 21, 24 și 25 curent, vor fi umplut golurile.

Unioniștii, așa cum am mai afirmat și în alte rapoarte, au reușit să-și asigure o majoritate puternică în Cameră. Cei mai talentați oameni au aparținut steagului lor. Mavrogheni, Panu, Kogălniceanu, Alecsandri le-au fost ca niște gazde bune ; dar, în ciuda acestei majorități, atît ca număr cît și ca inteligență, predispoziția venală a lui Mihail și caracterul violent al lui Grigore Sturdza trebuiau să fie mult de temut. Nici dezbinarea și nici discordia nu erau mai puțin de temut în rîndurile unioniștilor. Mavrogheni, deși exclus de la candidatură prin Convenție, nu a fost, cu toate acestea, abandonat de sprijinitorii săi, în timp ce Negri, Lascăr Rosetti, Lascăr Catargiu și alte mediocrități au fost puternic susținuți de diferiți partizani și rude.

Miliția a luat pînă atunci prea puțină parte sau deloc la luptă. Puțini ofițeri din armată au fost aleși în Adunare, dar un puternic *spirit de corp* se făcea simțit în rîndurile lor și se credea, în general, că ei, toți pînă la unul, vor da ascultare ordinelor ofițerilor superiori, indiferent care ar putea fi aceste ordine.

O întîmplare, care la vremea aceea a părut de neînțeles publicului, dar care de atunci a fost explicată prin descoperirea la timp a unui complot larg răspîndit, este că două zile înainte de alegerea principelui, cînd problema eligibilității prințului Grigore Sturdza urma să fie discutată, toate coridoarele conducînd la sala Adunării au fost masate cu trupe și un număr considerabil de detectivi înarmați au fost zăriți printre publicul admis în galeriile Camerei. Caimacamii, în mod evident, au controlat și s-au temut de spiritul răzbunător al omului pe care au vrut să-l excludă de la domnie și din această pricină, fără îndoială, s-au luat măsuri de precauțiune împotriva unei posibilități de atac din partea sa. De asemenea, trebuie remarcat că în noaptea aceleiași zile, foarte tîrziu, după o discuție animată și zgomotoasă între membrii partidului național sau unionist, Alexandru Cuza, colonel de cavalerie, a fost chemat să accepte domnia. Cuza deținea funcția de comandant șef ad-interim și armata era în mîinile sale. Nu este oare mai mult decît probabil că, apoi, conștientă de caracterul periculos al lui Grigore Sturdza și cu imaginația plină de faptele sinistre ale acestui prinț din primii ani ai tinereții sale, majoritatea Camerei a presimțit pericolul situației și, prin alegerea lui Cuza drept candidat al său, a vrut să se asigure în acest fel și de armată ? Înainte de a-i promite totuși voturile, ei l-au pus să jure solemn că va abdica, dacă vreodată cauza Unirii ar avea vreo șansă de succes.

În sfîrșit, a sosit și a noua zi după alegeri. În fața Adunării s-au aliniat trupe și s-a instalat o pază puternică la ușile Adunării. Afluența poporului a fost mare. Puțin înainte de douăsprezece, membrii Adunării, prezidați de către mitropolit, s-au jurat pe biblie și pe cruce să voteze deschis pentru persoana pe care o cred cea mai potrivită

https://biblioteca-digitala.ro

pentru domnie și Alexandru Cuza a fost ales în unanimitate, în aclamațiile mulțimii de afară.

În orice altă țară ar fi părut straniu ca, după afișarea unui antagonism grav și a unor animozități în alegeri, să se remarce un atît de puțin spirit bărbătesc din partea opoziției ; dar trebuie avut în vedere că pînă atunci domnitorii au fost atotputernici în aceste principate și chiar mitropolitul, care cu numai cîteva zile înainte a protestat contra neregularităților din alegeri și a ilegalităților comise de caimacami, acum a sărutat mîna noului principe și a jurat că omul pe care înainte nici nu-l băgase vreodată în seamă, este persoana cea mai potrivită pe care o avea țara pentru înalta poziție de domnitor[2]. Foarte puțini conservatori ca, de exemplu, Catargiu, Bălănescu, Panaiot Balș și Istrati s-au ținut de o parte. În orice caz, dacă nu aveau curajul să voteze pentru candidatul lor propriu, au fost cel puțin destul de conștienți să se abțină de a depune jurămîntul de fidelitate, integrîndu-se în spiritul general de fățișă nesinceritate care contaminase Camera.

Conservatorii abia dacă au manifestat vreo energie, și în alegerea principelui ei au arătat că au avut chiar și mai puțin spirit bărbătesc și curaj pentru a fi oponenți de valoare, ⟨fiind⟩ demni doar de milă și compasiune. Dar nu așa a fost cazul cu partidul condus de Grigore Sturdza. Imediat ce acest om al uneltirilor a constatat că este exclus de la candidatură, a luat hotărîrea îndrăzneață de a răsturna guvernul și a prelua conducerea. În acest scop el a fluturat drapelul Unirii — subiectul de discuție al majorității moldovenilor. Țărănimii i s-a spus că Convenția de la Paris a fost o farsă făcută pentru a o înșela în avantajul aristocrației și, mai mult cu tenacitate decît cu șiretenie, Grigore Sturdza a expus planul său de a uni ambele principate într-unul singur, sub noul șef de stat. Alexandru Cuza a ascultat cu plăcere simulată planurile lui Grigore ; patru pînă la cinci sute de polonezi înarmați erau gata la Focșani, plătiți de Grigore Sturdza ca, avînd permisiunea noului principe care s-ar pune în fruntea lor, să treacă frontiera valahă și să forțeze pe valahi să li se alăture în proclamarea Unirii. Noul domnitor i-a mulțumit lui Grigore pentru ceea ce el a numit un plan deosebit de înțelept, dar i-a cerut în mod judicios să îl supună Adunării. În aceeași zi au fost arestați mai mulți polonezi și depozițiile lor au dus la punerea sub supraveghere a ramificațiilor unui complot extrem de întins în care nu mai puțin decît viețile domnitorului și ale membrilor Adunării erau în joc. Un oarecare Murad bei era șeful nominal al acestei conspirații, dar depozițiile celor mai mulți dintre cei arestați aveau să dovedească că prințul Grigore Sturdza era cel care urma să preia conducerea.

Ținînd seama de observațiile contelui de Malmesbury că principalul obiectiv în atenția guvernului Maiestății sale este stabilirea unei bune ordini de lucruri în acest principat și avînd în vedere, de altfel, în mod deosebit instrucțiunile Excelenței voastre că cu cît se formează mai repede un guvern regulat cu atît este mai bine, în ciuda neregularităților care au produs ciudata și neașteptata numire a colonelului Cuza, m-am simțit dator să fiu prezent la alegere și i-am făcut personal complimente principelui că a obținut votul unanim al țării sale și, de altfel, am fost mulțumit să constat la noul principe calități care îl

https://biblioteca-digitala.ro

situează deasupra oricărui alt candidat de pe listă. Reputația sa este aceea a unui om cinstit și sincer, cu o judecată bună și cu fermitate de caracter.

Într-o întrevedere pe care am avut-o cu principele în ziua următoare numirii sale el și-a exprimat, în cuvinte foarte clare, mirarea cu privire la alegerea sa în cel mai înalt rang pe care țara îl putea oferi, după ce de-abia cu un an înainte intrase în armată cu gradul de cadet! Mi-a mulțumit pentru sfatul de a stabili un guvern bun și serios și de a împăca diferitele fracțiuni, determinîndu-le să lucreze împreună pentru cauza comună. Mi-a promis să nu arate preferință nici unei influențe străine, ci să fie un moldovean credincios țării sale și am plecat, trebuie să mărturisesc, mulțumit atît de modul prietenos și deschis în care m-a primit, cît și de linia politică pe care a declarat că o va urma.

Sfatul meu, la o următoare ocazie, în ce privește conspirația a fost de a acționa cu energie, căci ar fi fost o sursă de mare dezastru dacă frînele guvernului ar fi fost în mîini mai slabe în această stare de urgență; dar, armata fiind sub controlul principelui, dacă se iau măsuri potrivite pentru a extirpa răul, nu mai rămîne aproape nimic de temut.

Am menționat pînă acum calitățile lăudabile ale lui Alexandru Cuza, dar el nu este, în nici un caz, fără greșeală. Fermitatea, demnitatea și noblețea sentimentelor, care formează baza caracterului oricărui mare principe, din păcate, îi lipsesc. Dar acestea sînt calități rar întîlnite în țările în care intriga măruntă este la ordinea zilei și imoralitatea poate fi găsită la toate clasele societății.

Includ pentru informarea Excelenței voastre, o copie a proclamației[3] adresată moldovenilor de către domnitorul nou ales, care a luat titlul de Alexandru Ioan I, Principe al Moldovei.

Am onoarea...

Henry A. Churchill

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București. Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 328—331.

[2] Faptul că domnitorul Al. I. Cuza a fost ales în unanimitate de deputații Adunării Moldovei, deci acceptat și de opoziție, dovedește nu lipsa „unul spirit bărbătesc" al acesteia, ci dimpotrivă, dovada unui simț politic dezvoltat. Contestarea lui de către o parte a Adunării ar fi dat pretext de intervenițe unor puteri și, eventual, de invalidare a alegerii.

[3] Publ. în *Acte și documente*, vol. VIII, p. 353—354.

332

București, 17/29 ianuarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury: Rezultatul alegerilor pentru Adunarea Electivă a Țării Românești favorabil conservatorilor, care dețin 46 de locuri. Dezbinarea existentă însă în rîndul acestora. Înfruntarea ce va avea loc între conservatori și adversarii lor cu prilejul validării alegerilor de către Cameră. Atitudinea manifestată de Gh. Bibescu. Știri privind plănuirea unei mișcări

https://biblioteca-digitala.ro

de către partidul „roșu" (radical), cu sprijinul țăranilor din jurul Capitalei, avînd ca scop proclamarea ca domn a lui N. Golescu sau a lui Dumitru Brătianu.

No. 10 Bucharest, 29th January 1859
Copy to Vienna
and Constantinople

My Lord,

The result of the elections for the General Assembly shows nearly as follows :

The Conservative party, represented by the two brothers Ex-Princes Stirbey and Bibesko, may be considered to be sure of *forty six* votes, the remaining *twenty six* votes belong to the four other parties, viz : the national or moderate, the Rouge or party of 1848 (who I believe cannot reckon on more than seven), the party of the Ex-Prince Ghyca, and of young Mr. Jean Cantacuzène, whose partizans appear to have shrunk from him lately. There are of the party Ghyka not above eight votes, which is strange, considering he was in power during the last two years, and had contrived to place his men in almost every district and Tribunal.

These last four parties will I believe unite their strength at the last and may possess much power. The Conservative party is divided : up to the present moment, Bibesko may count upon twenty eight or thirty votes, Stirbey upon sixteen or eighteen. The supporters of these two are, it is said, anxious to carry out their principle of conservatism or aristocracy, but I hear Prince Stirbey and one or two of his firmest adherents will not consent to this fusion ; nay such is said to be the animosity on the part of Stirbey towards his brother, that a report has gained ground lately, that he has even held out a hand to the national and rouge men, who seeing their weakness as a party, may prefer Stirbey whose health is evidently failing, to his brother who is younger.

Thursday next the 3d February is the day fixed for opening of the Chamber. Their first labour will be the verification of the qualifications of deputies, and here the mixed party will endeavour to acquire strength by attacking the elections of several of the Conservative members. The Kaimakamie, who may fairly be considered as having a conservative tendency, professed itself unwilling to cause more angry feelings than already exist, and will take no measures against certain elections of their adversaries, unless they throw out the challenge, when in self defence they must act. The first day therefore will show the disposition of the Chamber.

Prince Bibesko is still absent and his adherents require his personal presence ; and much against his son's wish, he has been induced to leave Vienna for Wallachia. Hitherto the attitude observed by Prince Bibesko has been dignified, but at the last moment perhaps he could hardly avoid coming in person to rally his supporters or rather to prevent defections.

https://biblioteca-digitala.ro

Report has reached us of an intended movement on the part of the Rouge party, by summoning a detachment of peasants from each village round the Capital. These to congregate in the square of the Metropolitan Church the day of the opening and to proclaim by acclamation one of their candidates, either Nicholas Golesko or even Demetrius Bratiano who has no one requisite qualification as to fortune or previous services to the state.

It would be wrong to state that great excitement does not exist here, but I have every confidence that the public order will not be materially disturbed.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1441, f. 100—103.

■

Nr. 10 București, 29 ianuarie 1859

Copie la Viena și la Constantinopol

Excelență,

Rezultatul alegerilor pentru Adunarea Generală arată cu aproximație astfel:

Partida conservatoare, reprezentată de cei doi frați, foștii domnitori Știrbei și Bibescu, se poate considera sigură de *patruzeci și șase* voturi, restul de *douăzeci și șase* voturi aparținînd celorlalte patru partide, adică partidei naționale sau moderate, roșii, sau partidei de la 1848 (care, cred eu, nu va putea să conteze pe mai mult de șapte), partidei fostului domnitor Ghica și a tînărului Ion Cantacuzino, ai cărei partizani par să se fi dezis de el în ultimul moment. Din partida Ghica nu sînt mai mult de opt voturi ceeace este curios, avînd în vedere că el a fost la putere în ultimii doi ani și s-a străduit să-și numească oamenii în aproape toate județele și tribunalele.

Cred că aceste ultime patru partide își vor uni forțele în cele din urmă și vor avea astfel multă putere. Partida conservatoare este dezbinată; pînă în momentul de față, Bibescu poate conta pe douăzeci și opt sau treizeci de voturi, Știrbei pe șaisprezece sau optsprezece. Partizanii acestor doi sînt, se spune, dornici să ducă pînă la capăt principiul lor conservator sau aristocratic, dar am auzit că prințul Știrbei și unul sau doi dintre partizanii săi cei mai fermi nu vor consimți la această fuziune; ba mai mult, se spune că ar fi animozitate din partea lui Știrbei față de fratele său, pentru ca în ultima vreme să cîștige teren zvonul că ar fi întins chiar o mînă celor din partidele națională și roșie care, văzînd slăbiciunea lor ca partid, îl pot prefera pe Știrbei, a cărui sănătate se șubrezește în mod vădit, fratelui său mai tînăr.

Joia viitoare, la 3 februarie, este ziua fixată pentru deschiderea Camerei. Prima ei misiune va fi verificarea calităților deputaților și aici partida mixtă se va strădui să obțină puterea, atacînd alegerea mai multor membri conservatori. Căimăcămia, care poate fi pe drept considerată ca avînd o tendință conservatoare, afișează ea însăși, fapt nedorit pen-

https://biblioteca-digitala.ro

tru cauză, sentimente de mînie mai mari decît există într-adevăr și nu va lua nici un fel de măsură contra unor alegeri ale adversarilor săi decît dacă aceștia ar provoca-o, cînd va trebui să acționeze în autoapărare. Prima zi deci, va arăta tendința Camerei.

Prințul Bibescu este încă absent, iar partizanii săi au nevoie de prezența sa ; și, cu totul împotriva dorinței fiului său, el a fost convins să plece de la Viena în Valahia. Pînă acum atitudinea prințului Bibescu a fost demnă, dar în ultimul moment el abia dacă va putea evita să vină personal să-și regrupeze partizanii sau, mai curînd, să prevină sciziunile.

Ni s-a raportat despre o mișcare proiectată de „roșii", prin convocarea unui detașament de țărani din fiecare sat din jurul capitalei. Aceștia se vor aduna în piața Mitropoliei în ziua deschiderii și vor proclama prin aclamații pe unul dintre candidații lor, fie Nicolae Golescu, fie chiar Dumitru Brătianu, care nu are nici o calitate din cele cerute, cum ar fi averea sau funcții anterioare în stat.

Ar fi greșit să se afirme că aici nu există o mare agitație, dar am toată încrederea că ordinea publică nu va fi efectiv tulburată.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

333

București, 17/29 ianuarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Sosirea la București a delegației moldovene trimisă la Constantinopol spre a obține investitura pentru colonelul Cuza. Componența acesteia. Influența exercitată asupra Partidei Naționale de prezența delegației moldovene. [1]

No. 11
Vienna
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

Bucharest, 29 January 1859

My Lord,

The deputation of Moldavians to the Porte to entreat it to confirm the election of Colonel Couza arrived here on the evening of the 25th and leaves tomorrow. I have seen none of the deputation which consists of Messrs. Negri, Mavriki and one or two others, neither have any of them called on the Turkish Commissioner Davoud Effendi. Their friends here gave a banquet which passed off without anything offensive taking place.

Their presence here has certainly done no good, for it has roused the feelings of the National Party to attempt by every means to carry the election of their candidate, whether possessed of the qualifications fixed by the Convention or not.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 1441, f. 104.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 11
Viena
Copie la Constantinopol

București, 29 ianuarie 1859

My Lord,

Delegația de moldoveni ⟨plecată⟩ la Poartă pentru a o ruga să confirme alegerea colonelului Cuza a sosit pe 25 seara și pleacă mîine. Nu am văzut pe nici unul din delegație, care este formată din domnii Negri, Mavrichi și încă unul sau doi și nici unul din ei nu l-a vizitat pe comisarul turc, Davud efendi. Prietenii lor au dat un banchet, care s-a petrecut fără să aibă loc nimic neplăcut.

Prezența lor aici, desigur, nu a făcut bine, pentru că a stîrnit sentimentele Partidei Naționale de a încerca prin orice mijloc să realizeze alegerea candidatului său, fie că îndeplinește sau nu condițiile stabilite prin Convenție.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 334.

334

București, 17/29 ianuarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Anunță sosirea noului comisar otoman Davud efendi. Părerile acestuia privind interpretarea unor stipulații electorale. Sugerează ca Adunarea să fie lăsată să-și exprime opinia asupra oricărei chestiuni.

No. 12
Copy to Vienna
and Cons⟨tantino⟩ple

Bucharest, 29 Ianuary 1859

My Lord,

Davoud Effendi the new Ottoman Commissioner arrived here on the 26th. I have seen him twice. He does not appear disposed to remain so entirely passive as was his predecessor Kiamyl Bey.

I see his mind is made up on one or two points which offer some doubt as to their interpretation, such as the reading of the phrase „Ayant fait parti des Assemblées" Art. 13. The question of absolute majority being requisite to validate the election of a deputy Art. 16 of Annexe etc. I ventured to suggest that the Chamber be allowed to form its own opinion on any question and that no interference should be made unless a patent infraction of the Treaty were committed.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P. R. O. London, F. O. 78 / vol. 1441, f. 106.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 12 București, 29 ianuarie 1859
Copie la Viena și
Constantinopol

Excelență,

Davud efendi, noul comisar otoman, a sosit aici la 26 curent. L-am văzut de două ori. Nu pare a fi dispus să fie tot atît de total pasiv cît era predecesorul său, Kiamil bey.

Înțeleg că are în vedere unul sau două puncte ce prezintă o oarecare îndoială în ce privește interpretarea lor, cum ar fi sensul frazei „care a făcut parte din Adunări" — art. 13. Problema majorității absosute fiind necesară pentru validarea alegerii unui deputat — art. 16 al anexei etc. M-am încumetat să sugerez să se permită Camerei să-și formeze propria sa opinie asupra oricărei chestiuni și că nu trebuie să existe vreo intervenție, decît dacă s-ar comite o încălcare evidentă a tratatului.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

335

București, 20 ianuarie / 1 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Deputații liberali intenționează să nu participe la lucrările Adunării și chiar să împiedice întrunirea ei. Apelul adresat cetățenilor de către fruntașii Partidei Naționale de a manifesta contra căimăcămiei și de a proclama ei înșiși pe domn. Probabila alegere în această funcție a lui D. Brătianu.

Nr. 120 Bucharest, 1 February 1859
Telegram Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer
Copy

Secret and Confidential

Matters have become very complicated since the morning. Twenty six deputies have resolved to take no part in the Assembly declaring Elections to have been illegal; sixteen of them propose to carry out their plan by violently preventing Assembly from meeting on Thursday.

The four leaders of the Revolutionary Party have this evening urged the merchants and citizens to present themselves in a mass and adopt as their cry "down with the two Kaimacams", proclaiming a chief of the state. Demetrius Bratiano will be the choice of the moment. Members meet again tonight when a further split into two parties is more than probable, as many are opposed to extreme measures.

https://biblioteca-digitala.ro

Prince of Samos will I believe telegraph to Minister tomorrow through the Commissioner.

(Signed) Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343; P.R.O., London, F.O. 195/vol. 1588, f. 363.

■

Copie
Telegramă Domnul Colquhoun către Sir Henry Bulwer
Nr. 120 București, 1 februarie 1859

Secret și confidențial

Treburile s-au complicat foarte mult de azi-dimineață. Douăzeci și șase de deputați s-au hotărît să nu ia parte la Adunare, declarînd că alegerile au fost ilegale; șaisprezece dintre ei propun să-și execute planul prin împiedicarea violentă a Adunării de a ține ședință joi.

Cei patru conducători ai partidului revoluționar au îndemnat astă-seară pe negustori și pe cetățeni să se prezinte în masă și să adopte ca lozincă „Jos cu cei doi caimacami", proclamînd un șef al statului. Dumitru Brătianu ar fi alesul momentului. Membrii se întîlnesc din nou diseară, atunci o nouă împărțire în două partide este mai mult decît probabilă, întrucît mulți se opun măsurilor extreme.

Cred că prințul de Samos va telegrafia ministrului mîine prin comisar.

(Semnat) Colquhoun

336

București, 20 ianuarie / 1 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer: Știri privind intenția Partidei Naționale de a provoca o mișcare a țărănimii în sprijinul alegerii unui domnitor din rîndul acestei partide. Îngrijorarea căimăcămiei. Ancheta întreprinsă în județe și relevarea rolului jucat de Mircea Mălăeru, fost deputat țăran în Adunarea ad-hoc. S-au dat ordine de a se interzice plecarea țăranilor din satele suspectate. Nesiguranța căimăcămiei în fidelitatea oștirii și a poliției. Consideră situația „neîndoielnic critică", dar speră să se treacă peste criză fără „urmări regretabile".

Copy Bucharest, 1 February 1859
No. 20 Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer

Sir,

In my dispatch No. 10 of the 29th January to the Earl of Malmesbury I mentioned a report which had reached us of a movement among the peasantry provoked by the National Party with

https://biblioteca-digitala.ro

the view of assembling a large concourse of peasants in the Capital the day of the opening of the Chamber, next Thursday, and endeavouring to proclaim by acclamation a Prince chosen form among that Party.

I had a long conversation last night with Mr. Mano, who appears to consider the matter more serious than we at first thought it. The kaimacams warned of the project sent the Administrators and under Prefects of the districts to the various villages to collect information. The result of their researches has been the discovery of the fact that one of the deputies to the Divan ad hoc Mirza Maliero, representing the peasants of the district, a devoted partizan of the national members Rosetti, Golesko etc., has been round to various villages and has engaged each village to send from 10 to 15 of the villagers, armed simply with sticks, to assemble in the plain of Colentina, then on the 3d instant to come by small detachments into the City and assemble round the Metropolitan church and vociferously to require that Mr. Golesko or Mr. D. Bratiano be chosen their Prince. The Prefects and under Prefects Mr. Mano says have ample proof of the fact and measures will be taken to secure the leader and interrogate him, and Mr. Mano has little doubt that matter will be extracted from him, which will gravely implicate those who have so recklessly provoked the movement.

Orders have also been issued to refuse the permits to travel to any number of peasants belonging to the suspected villages. Mr. Mano also said that colonel C. Philippesko who is supposed to belong to the National party will not command his battalion of Cavalry on the 3d.

In fact while taking every precaution to prevent any collision on that day and following ones the Kaimacamie wishes to be sure of the Military and Politice, of which they certainly are not at this moment.

Your Excellency knows the character of the Wallachian people and I have every hope that while the situation is undoubtedly critical, we shall yet get through the crisis without any regrettable circumstance.

I have the honor... (Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. London F.O. 78/vol. 1441, f. 116—118.

■

Copie Bucureşti, 1 februarie 1859
Nr. 20 Domnul Colquhoun către Sir Henry Bulwer

Sir,

În depeşa mea nr. 10 din 29 ianuarie către contele Malmesbury am menţionat un zvon care ajunsese la noi, despre o mişcare în rîndul ţăranilor, provocată de Partida Naţională în vederea adunării unei mari mulţimi de ţărani în capitală în ziua deschiderii Camerei, joia viitoare, şi năzuinţa de a proclama prin aclamaţie un domnitor ales din rîndul acelui partid.

Azi-noapte am avut o lungă conversaţie cu domnul Manu, care pare să considere problema mai serioasă decît am considerat-o noi la început. Caimacamii, înştiinţaţi despre proiect, au trimis pe administra-

https://biblioteca-digitala.ro

torii și subprefecții județelor în diferite sate să culeagă informații. Rezultatul cercetărilor lor a fost descoperirea faptului că unul din deputații Divanului ad-hoc, Mircea Mălăeru, reprezentînd pe țăranii din județ, partizan devotat al membrilor Partidei Naționale ca Rosetti, Golescu etc., a cutreerat diferite sate și a angajat fiecare sat să trimită între 10 și 15 săteni înarmați cu bîte, să se adune pe cîmpia de la Colentina, și apoi la 3 curent, să intre, în grupuri mici, în oraș, să se adune în jurul Mitropoliei și să ceară vociferînd ca domnul Golescu sau domnul Dumitru Brătianu să fie ales domnitor. Domnul Manu spune că prefecții și subprefecții au dovezi ample despre acest fapt și se vor lua măsuri să se întemnițeze conducătorul și să fie interogat, iar domnul Manu nu se îndoiește că se vor obține de la el lucruri care vor implica grav pe aceia care au provocat, atît de nesăbuit, mișcarea.

S-au dat, de asemenea, ordine să se refuze permisele de călătorie oricărui număr de țărani, care aparțin satelor suspectate. Domnul Manu a spus, de asemenea, că, colonelul C. Filipescu, care se presupune că aparține Partidei Naționale, nu va comanda batalionul său de cavalerie pe data de 3 curent.

De fapt, în timp ce se iau toate precauțiunile pentru a împiedica o eventuală ciocnire în ziua aceea și în zilele următoare, călimăcămia dorește să fie sigură de armată și de poliție, de care desigur că nu este în acest moment.

Excelența voastră cunoaște caracterul poporului român și eu am toată speranța că, deși situația este fără îndoială critică, vom trece totuși prin criză fără vreun eveniment regretabil.

Am onoarea... (Semnat) R. G. Colquhoun

337

București, 20 ianuarie / 1 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Trimite în anexă un tabel cu rezultatul alegerilor pentru Adunarea Electivă, relevînd apartenența politică a fiecărui deputat. Crede că dezbinarea existentă în rîndul conservatorilor va permite Partidei Naționale să decidă alegerea viitorului domn.

Confidential Bucharest, 1st Feb⟨ruar⟩y 1859
No. 21
Copy not sent home

Sir,

I have the honor to enclose for your Excellency's confidential information a Table of the membres returned to serve in the General Assembley [1] with the color of each member. For the sake of simplicity, I have divided then only into two classes Conservative and National.

Under the first category figure the partizans of Princes Bibesco and Stirbey ; under the latter I have placed without further minuteness the members who will vote for Golesco or the national party, for P⟨rin⟩

https://biblioteca-digitala.ro

ce A⟨lexandre⟩ Ghyka and for Mr. Jean Cantacuzène, for it is not doubtful but that these three will at the last unite and form one body.

I hear the conservative body is very divided ; neither one of the brothers[2] being willing to forego his claim in favor of the other ; if such should be the case, the national party will be able to deride the Election, for in the end they will, it is strongly suspected, vote for that one of the two brothers who is the least obnoxious, or rather who promises them the most, and offers the best chance of an eraly Election. I have however hope that a more conciliatory spirit will prevail after the decision of the Committees on the contested returns shall have been made known. I believe about ten members will be displaced for irregularity in their returns.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343 ; P. R. O. London, F. O. 195 / vol. 588, f. 354—355.

■

Confidențial
Nr. 21
Copie netrimisă Ministerului de Externe

București, 1 februarie 1859

Sir,

Am onoarea a anexa pentru informarea confidențială a Excelenței voastre un tabel al membrilor aleși a face parte din Adunarea Generală [1], indicînd apartenența politică a fiecărui membru. Pentru simplificare i-am împărțit numai în două grupări — conservatoare și națională.

În prima categorie figurează partizanii prinților Bibescu și Știrbei ; în ultima am situat, fără alte detalii, pe membrii care vor vota pentru Golescu sau Partida Națională, pentru prințul Al. Ghica sau pentru domnul Ion Cantacuzino, căci nu există nici o îndoială că aceștia trei se vor uni în cele din urmă și vor forma un singur corp.

Aud că partida conservatoare este foarte dezbinată, nici unul dintre frați [2] nedorind să renunțe la pretenția sa în favoarea celuilalt ; dacă acesta ar fi cazul, Partida Națională va putea să-și bată joc de alegeri, pentru că în cele din urmă, ei vor vota, și acest lucru se presupune ca foarte sigur, pentru acela dintre frați care este cel mai popular sau, mai degrabă, care le promite cel mai mult și le oferă șansa cea mai mare a unei alegeri chiar de la început. Sper totuși că va prevala un spirit mai împăciuitor, după ce decizia Comitetelor asupra alegerilor contestate va fi cunoscută, și cred că circa zece membri vor fi înlocuiți din cauza neregulilor în alegerea lor.

Am onoarea... R. G. Colquhoun

[1] Publicat în *Acte și documente*, vol. VIII, p. 502—505.
[2] Gh. Bibescu și Barbu Știrbei.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 20 ianuarie / 1 februarie 1859.
R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Considerații privind rezultatul alegerilor. Regretă excluderea unor oameni onești și capabili. Crede că ar fi fost mai nimerit ca actuala Adunare să fie însărcinată numai cu alegerea domnului.

Copy
Nr. 22

Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer

Bucharest, 1st February 1859

Sir,

On looking at the composition of the Chamber it is regrettable to observe how completely party spirit has got the upper hand of the better judgment of the country. Witness the exclusion from the Chamber of about twenty fair honest men of known capacity as working and practical men, men who would have been of great value in the future labor of the Chamber, viz : the remodelling of the Organic Statute, I have only to mention such names as I. A. Philippesko (Vulpaki), the 2 Kretzulescos, Chrysoscoléo, Nicolesko, C. Soutzo and numerous other who as working men each in his serveral speciality would have been most useful ; their places are held by men of no weight or experience whose only value is the vote they will give on the day of the election, so completely in this country does every feeling resolve itself into one of persons. This is sad. Perhaps a change for the better may take place : but I am almost led to regret that the present Chamber was not simply charged with the choice of the Hospodar, and as soon as passion had a little subsided and the better sense of the country resumed its empire, a Chamber for Legislative purposes had been elected, composed of practical men.

I have the honor.....

(Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 120—121.

■

Copie
Nr. 22

Bucharest, 1st February 1859

Domnul Colquhoun către Sir Henry Bulwer

Sir,

Văzînd compoziția Camerei, este regretabil să remarc cît de mult a prevalat spiritul de partid asupra unei judecăți mai bune din partea țării. Ca dovadă, excluderea din Cameră a circa douăzeci de persoane cinstite și corecte, a căror capacitate ca oameni muncitori și practici este cunoscută, oameni care ar fi adus o mare contribuție la lucrările viitoare ale Camerei, anume : revizuirea Regulamentului organic. Nu am decît să menționez nume ca : I. A. Filipescu (Vulpaki), cei doi Krezulești, Hrisoscoleu, Nicolescu, C. Șuțu și mulți alții care, ca oameni mun-

https://biblioteca-digitala.ro

citori, fiecare în specialitatea respectivă, ar fi fost foarte folositori; locurilor lor sînt ocupate de oameni fără experiență, a căror unică valoare este votul pe care îl vor da în ziua alegerii, atît de complet în această țară toate sentimentele se reduc la o persoană. Este trist. Poate că va avea loc o modificare spre mai bine, dar aproape că sînt îndemnat să regret că actuala Cameră nu a fost însărcinată doar cu alegerea domnitorului, și îndată ce pasiunea s-ar mai fi atenuat puțin, iar judecata sănătoasă a țării ar fi domnit din nou, să se aleagă o Cameră în scop legislativ, compusă din oameni practici.

Am onoarea...

(Semnat) R. G. Colquhoun

339

Constantinopol, 20 ianuarie/1 februarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Confirmă primirea telegramei cifrate prin care i se cerea să determine Poarta să accepte orice guvern (în Moldova), spre a evita astfel „o revoluție" împotriva ei, în condițiile apropiatei izbucniri a războiului cu Austria.

No. 81 Constantinople, February 1, 1859

My Lord,

I have had the honour to receive this evening (9,40 P.M.) from Your Lordship the following cyphered telegram dated this day (12,55 P.M.).

"War with Austria is probable. We know an attempt will be made to raise the Turkish provinces against her. This will end in their independence. Let the Porte accept any Government that is less dangerous than a revolution such as I describe" [...]

I have the honour... Henry L. Bulwer

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1428, nepaginat.

■

Nr. 81 Constantinopol, 1 februarie 1859

Excelență,

Am avut onoarea de a primi de la Excelența voastră în astă-seară (ora 9.40 p.m.) următoarea telegramă cifrată, datată cu data de azi (ora 12.55 p.m.) :

„Un război cu Austria este probabil. Știm că se va face o tentativă de a ridica provinciile turce contra ei. Rezultatul va fi indepen-

https://biblioteca-digitala.ro

dența lor. Lăsați Poarta să accepte orice guvern care este mai puțin periculos decît o revoluție în genul celei pe care o descriu" [...].

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

340

București, 22 ianuarie/3 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer: Anunță deschiderea lucrărilor Adunării Elective. Ceremonia care a avut loc cu acest prilej. Propunerea lui Dim. Ghica de anulare a unor alegeri, ca ilegale. Comentarii asupra desfășurării dezbaterilor primei ședințe. Ostilitatea mulțimii împotriva caimacamilor și a unor deputați conservatori.

No. 23
Copy

Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer Bucharest, 3d February 1859

Sir,

I have just learned that Mr. Brennier, the Inspector of the Messageries Imperiales, leaves early tomorrow morning for Constantinople and I avail myself of the opportunity of sending Your Excellency a few lines announcing the opening of our General Assembly this day at 10.

In consequence of a communication I had from the Kaimacamie on the afternoon of the 1st I sent Your Excellency the telegram of which copy is enclosed [1].

During the course of yesterday the Government was occupied in taking very vigorous measures to prevent ingress into the Capital of any large masses of peasantry. This morning ceremony began with the usual Te Deum. The members and public were admitted by ticket to the square of the Mertropolitan Church, the gates of which were guarded by a strong body of military and Police. The Archbishop performed the religious ceremony and having read the office of the Kaimacamie ordering the opening of the Assembly, the members names were called over. Messrs Brailoi and I. Cantacuzène appointed secretaries, the Kamacams withdrew.

On the Metropolitan proposing the immediate formation of committees to verify the returns of certain Elections contested, the Beizadé D. Ghyka rose and declared himself the chosen organ of a large number of deputies who, through him, protested against the Elections as in many instances illegal; he said that the following cases were among those which were most glaring, and neither he nor his party would take part in the debates, till they were recognized as illegal and rejected by the Chamber [2].

1st Several members had been returned without an absolute majority voting for them. On this old Prince Ghyka rose and said he acknowledged that he was in that category and should withdraw from his place.

https://biblioteca-digitala.ro

2d. That certain Elections having taken place not by vote but by acclamation, such were also illegal.

3d. That such Elections as were made with the aid of votes appointed after the 31st December should be considered null. The National party declared they would hold out on these points and never admit that such members whose Elections were so vitiated should take part in the voting for the Committees to sit in judgment on their merits. After a stormy discussion which lasted till four o'clock the Chamber consented that the disputed members should not vote for the Committees, but that it should be free to them to substantiate their claims before the Committees. The Chamber adjourned to tomorrow and the meeting broke up.

I annex copy of the address of the Kaimacams to the Chamber [3]. The names of the nine persons who fall within the three objections raised above are: Prince Alex. Ghyka, Pleshoyano, B. Bellio, C. Linche, Baliano, Angeliano, Jean Mano, R. Golesko and Hajiadi. I believe also Prince Stirbey will be called in question, as also J. Bratiano and Tornavito.

As a general remark I may say the proceedings were carried on without anything like dignity, passion alone was evidently the prevailing feeling which actuated the deputies who took part in the discussions. The gallery had evidently been packed with partizans who were very vociferous and required frequent calling to order.

When the kaimacams left the Hall they were severely hooted by the populace. Later in the day peasants filled the courtyard, having got in by small detachments; these cheered or expressed their dislike to certain members as they presented themselves.

The succeeding days debates will a doubtless be very stormy till the color of the Chamber be well defined.

I have the honor etc. (Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 122—125 v.

■

Nr. 23 București, 3 februarie 1859
Copie Domnul Colquhoun către Sir Henry Bulwer

Sir,

Am aflat chiar acum că domnul Brennier, inspector al Mesageriilor imperiale, pleacă mîine dis-de-dimineață la Constantinopol și profit de ocazie să trimit Excelenței voastre cîteva rînduri prin care să o anunț de deschiderea Adunării Generale azi la ora 10.

Ca urmare a unei comunicări pe care am avut-o de la căimăcămie în după-amiaza zilei de 1, am trimis Excelenței voastre telegrama a cărei copie o anexez [1].

În timpul zilei de ieri, guvernul a fost ocupat să ia măsuri foarte stricte ca să împiedice intrarea în capitală a unor mari mase de țărani. Azi dimineață ceremonia a început cu obișnuitul Te-Deum. Membrii ⟨Adunării⟩ și publicul au fost admiși pe bază de permis în piața Mi-

https://biblioteca-digitala.ro

tropoliei, ale cărei porți erau păzite de o puternică gardă militară și de poliție. Mitropolitul a oficiat slujba religioasă și, după ce a citit decretul căimăcămiei, a dispus deschiderea Adunării, făcîndu-se apelul deputaților. Domnii Brăiloiu și Ion Cantacuzino au fost aleși secretari ; caimacamii s-au retras.

La propunerea mitropolitului de a se forma imediat comitete pentru verificarea alegerilor contestate, beizadeaua D. Ghica s-a ridicat și s-a declarat a fi reprezentantul ales al unui mare număr de deputați care, prin el, protestau contra alegerilor, ca fiind în multe cazuri ilegale ; el a spus că următoarele cazuri erau printre cele mai bătătoare la ochi și că nici el, nici partida sa nu vor lua parte la dezbateri pînă ce nu vor fi recunoscute ca ilegale și respinse de Cameră [2].

1. Mai mulți deputați au fost aleși fără ca o majoritate absolută să fi votat pentru ei. La aceasta, bătrînul prinț Ghica s-a sculat și a spus că recunoaște că face parte din acea categorie și că trebuie să renunțe la locul său.

2. Că anumite alegeri nu au avut loc prin vot, ci prin aclamații, acestea fiind, de asemenea, ilegale.

3. Că acele alegeri care au fost făcute cu ajutorul alegătorilor numiți după 31 decembrie trebuie să fie considerate nule. Cei din Partida Națională au declarat că vor insista asupra acestor puncte și nu vor admite niciodată ca asemenea deputați, a căror alegere a fost astfel viciată, să voteze comitetele care le judecă meritele. După o dezbatere furtunoasă, care a durat pînă aproape de orele patru, Camera a consimțit ca deputații contestați să nu voteze pentru comitete, dar să fie liberi să-și fundamenteze pretențiile în fața comitetelor. Camera s-a amînat pentru mîine și adunarea a luat sfîrșit.

Anexez o copie a adresei caimacamilor către Cameră [3]. Numele celor nouă persoane care intră în cazul celor trei obiecții ridicate mai sus sînt : prințul Alex. Ghica, Plești oianu, B. Bellu, C. Linș, Băleanu, Angeleanu, Ion Manu, R. Golescu și Hagiadi. Cred, de asemenea, că și prințul Știrbei va fi citat, ca și I. Brătianu și Turnavitu.

Ca o remarcă generală, aș spune că dezbaterile s-au desfășurat fără aparența demnității ; pasiunea singură a fost, în mod evident, sentimentul predominant care îi stimula pe deputații care luau parte la discuții. Evident, galeria era tixită cu partizani care erau foarte gălăgioși și a fost deseori necesară chemarea lor la ordine.

Cînd caimacamii au părăsit sala, ei au fost huiduiți puternic de populație. Mai tîrziu, în timpul zilei, țăranii au umplut curtea, pătrunzînd acolo în cete mici ; ei aplaudau sau își exprimau aversiunea față de anumiți membri, pe măsură ce apăreau.

Dezbaterile din zilele următoare vor fi, fără îndoială, foarte furtunoase, pînă cînd culoarea politică a Camerei va fi bine definită.

Am onoarea... (Semnat) R. G. Colquhoun

---

[1] Lipsește din volum, implicit din microfilm.

[2] Vezi Proces-verbal nr. 1 al Adunării elective a Valahiei din 22 ianuarie/3 februarie 1859, în *Acte și documente*, vol. VIII, p. 549—550.

[3] *Ibidem*, p. 551—562.

https://biblioteca-digitala.ro

341

București, 23 ianuarie/4 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Știri despre dezarmarea unui detașament de poliție de către țăranii pătrunși în oraș.. Discuțiile din Adunare n-au dus la nici un rezultat. Dim. Ghica și Ion C. Brătianu declară că dețin controlul asupra maselor și răspund de conduita lor. Partidul conservator este intimidat.

Bucharest, 4 February midnight

Reports reached me of the peasants having disarmed a detachment of police placed at the barrier to prevent entry of the masses into the Capital ; great uneasiness prevailed.

Discussion in the Chamber this day led to no practical result no committee was named. Prince David * Ghyka and John Bratiano profess to have controlled over the masses and answer for their good conduct, for the president is weak and the Conservative Party much intimidated. Turkish Commissioner sends detailed messages to the Porte to which I refer Your Excellency [1].

Chamber of Assembly 5 Feb. 1 p.m.
Alexander Couza unanimously chosen candidate for Porte's sanction.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 344 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 309.

■

București, 4 februarie,
miezul nopții

Mi-au parvenit zvonuri că, la barieră, țăranii au dezarmat un detașament de poliție instalat acolo ca să împiedice intrarea maselor în capitală ; domnea o mare neliniște.

Discuția de azi din Cameră nu a dus la nici un rezultat practic ; nu s-au numit comitete. Prințul David * Ghica și Ion Brătianu pretind că dețin controlul asupra maselor și că răspund de buna lor comportare, căci președintele este slab și partidul conservator foarte intimidat. Împuternicitul turc trimite mesaje detaliate la Poartă, pe care le recomand Excelenței voastre [1].

---

* Dimitrie.

[1] Adăugat în continuare : Camera Adunării 5 februarie 1 p.m. Alexandru Cuza ales în unanimitate drept candidat pentru a fi sancționat de Poartă.

342

București, 24 ianuarie/5 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Informații privind desfășurarea lucrărilor Adunării Elective. Pre-

https://biblioteca-digitala.ro

siunea exercitată asupra deputaților conservatori de mulțimea de orășeni și țărani care înconjoară sediul Adunării. Hotărîrea Partidei Naționale — aflată în minoritate — de a folosi orice mijloc pentru a-și atinge scopul. Neputința autorităților de a stăvili pătrunderea unui mare număr de țărani în Capitală. Conduita fostului domnitor, Al. Ghica, în cadrul dezbaterilor din Adunare. Consideră situația alarmantă.

No. 15 Bucharest, 5th February 1859
Copy sent to Const⟨antino⟩ple

My Lord,

I regret to have to report that the proceedings at the meeting of the Chamber yesterday were very angry, nay threatening. Literally no progress was made and after two days sitting no single step has been taken, of these which ought to have seriously occupied its time, viz: the formation of committees for verification of the titles of the many disputed members. The Chamber is entirely in the hands of three or four members; the leaders are Prince Demetrius Ghyka and I. Bratiano. These allow nothing like fair discussion; they fill the gallery with their partizans who most indecently applaud or disapprove as the signal is made. Today the large gates of the Metropolitan court had been very improperly left open and the square was filled with thousands of a mob composed of low characters, the usual turbulent residents of the city, mixed with such peasantry as could be brought in; a signal established from a window of the gallery gave the word for demonstration from without, and the President had no nerve to repress the indecent conduct of the members from within, while the angry vociferation of the mob pressing against windows and doors intimidated the more orderly members.

I was unable from pressure of office matters to attend yesterday, but have been entreated as have my colleagues to attend today, in the hopes that the presence of the Agents may shame the disorderly into some better conduct. The fact is that the National party, finding itself in a minority, is determined to resort to every measure to browbeat their opponents, and their success seems not improbable.

In spite of the attempts on the part of the Executive to prevent large numbers of the peasantry from flocking into the city, they do contrive to come in, and last evening numerous groups were seen in the streets, each group having its chief who harangued them, informing them that the European Powers had granted them liberty to elect their Prince, but the Boiars were opposed, and therefore requiring them to flock to the Assembly and proclaim Golesco or Bratiano.

At a late hour last night information was brought me that a strong body of peasantry had disarmed the guard at one of the City gates and forced their way in. We therefore anticipate a very stormy sitting this day. Were the President more firm and if he would simply

https://biblioteca-digitala.ro

insist on no discussion being admitted, till the committees are formed, I have little doubt some sort of order would be established.

I am sorry to have to record the unbecoming conduct of old Prince Ghyka who, forgetting his apparent sacrifice, as made on the preceding day when the question was agitated of rejecting all elections where an absolute majority was not obtained, when he apparently recognizes the principle of which he was an example, left his place and came and took a chair in the Agents tribune ; he returned to his seat yesterday and as often as he rose to speak, he addressed himself not to the President but to the gallery. While his repeatedly going out to the square with D. Ghyka and Bratiano apparently to calm the populace, gave a fair ground for the supposition that he was handling the masses for bad purposes.

To sum up, the position is one of a great alarm and difficulty, and to carry the country well and legally through it, will require more energy and firmness than any man now in the Chamber appear to possess.

I have the honor... Robert G. Colquhuon

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441. f. 126—129.

■

Nr. 15 București, 5 februarie 1859

Copie trimisă la Constantinopol

Excelență,

Regret că trebuie să vă raportez că dezbaterile din adunarea de ieri a Camerei au fost foarte furtunoase, ba chiar amenințătoare. Fără exagerare, nu s-a făcut nici un progres și după două zile de ședințe nu s-a luat nici o măsură din acelea care ar fi trebuit în mod serios să le ocupe timpul, adică : formarea de comitete pentru verificarea titlurilor mai multor membri contestați. Camera este complet în mîinile a trei sau patru membri ; conducători sînt prințul Dimitrie Ghica și Ion Brătianu. Aceștia nu permit nici o discuție corectă ; ei au umplut galeria cu partizani de-ai lor care aplaudă sau dezaprobă fără jenă, după cum li se dă semnalul. Azi porțile mari ale curții Mitropoliei au fost nechibzuit lăsate deschise și piața s-a umplut cu mii de oameni de categorie inferioară, obișnuiții locuitori turbulenți ai orașului, amestecați cu țărănimea care a putut fi adusă acolo ; un semnal stabilit, de la o fereastră a galeriei, dădea cuvîntul de ordine pentru demonstrația de afară și președintele nu avea curajul să reprime comportarea indecentă a membrilor dinăuntru, în timp ce strigătele mînioase ale mulțimii, ce se împingea la ferestre și la uși îi intimida pe membrii mai disciplinați.

Din cauza urgenței treburilor de la birou nu am putut să iau parte ieri, dar am fost rugat stăruitor, ca și colegii mei, să asist azi, în speranța că prezența agenților îi va rușina pe autorii dezordinii, îndemnîndu-i spre un comportament ceva mai bun. Fapt este că Partida

https://biblioteca-digitala.ro

Națională, fiind în minoritate, este hotărîtă să recurgă la orice măsură care poate teroriza pe adversarii săi și succesul ei nu pare neverosimil.

În ciuda încercărilor din partea puterii executive de a împiedica grupurile mari de țărani să se adune în oraș, ei au reușit să intre și aseară puteau fi văzute numeroase grupuri pe străzi, fiecare grup avînd șeful său, care le ținea un discurs public, informîndu-i că puterile europene le-au garantat libertatea de a-și alege domnitorul, dar că boierii se opuneau și de aceea le cerea să se strîngă la Adunare și să proclame pe Golescu sau Brătianu.

Noaptea trecută, la o oră tîrzie, am fost informat că o ceată puternică de țărani a dezarmat garda la una din porțile orașului și a forțat intrarea în oraș. Deci anticipăm astăzi o ședință foarte furtunoasă. Dacă președintele ar fi mai ferm și dacă ar insista pur și simplu să nu se admită discuția pînă ce nu se formează comitetele, sper că s-ar stabili o oarecare ordine.

Îmi pare rău că trebuie să consemnez comportarea deplasată a bătrînului prinț Ghica care, uitînd așa zisul său sacrificiu pe care-l făcuse în ziua precedentă, cînd se agitase problema respingerii tuturor alegerilor ce nu au obținut o majoritate absolută și cînd a recunoscut în aparență principiul al cărui exemplu era, și-a părăsit locul și a venit să stea în tribuna agenților diplomatici ; ieri s-a întors la locul său și, de cîte ori se ridica să vorbească, nu se adresa președintelui, ci galeriei. Deși, ieșirile sale repetate afară în piață cu D. Ghica și Brătianu, aparent pentru a calma mulțimea, ofereau un bun temei presupunerii că manevra masele în scopuri rele.

Ca să rezum, situația este foarte alarmatnă și va fi nevoie de mai multă energie și fermitate decît pare să aibă acum oricare dintre bărbații din Cameră, pentru a scoate țara bine și legal la capăt.

Am onoarea... Robert G. Colquhuon

343

București, 24 ianuarie/5 februarie 1859, ora 21 și 8' R. G. Colquhoun către Henry L. Bulwer : Anunță alegerea, în unanimitate, ca domn a lui Alexandru Ioan Cuza, ales deja în Moldova. [1]

Dépêche télégraphique

Bukarest le 5 Février 1859 9 heures 8 minutes soir

Son Excellence Sir Henry Bulwer

Constantinople

L'Assemblée a élu aujourd'hui à l'unanimité 64 votants, y compris le Métropolitain et les trois Evêques, Alexandre Jean Couza, déjà elu en Moldavie.

Le pays est tranquille. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 344 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 310.

https://biblioteca-digitala.ro

Depeșă telegrafică

București, 5 februarie 1859,
ora 9 și 8 minute seara

Excelenței sale Sir Henry Bulwer

Constantinopol

Adunarea a ales azi, în unanimitate, cu 64 voturi, inclusiv mitropolitul și cei trei episcopi, pe Alexandru Ioan Cuza, deja ales în Moldova.

În țară domnește liniștea.

Colquhoun

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 334.

344

București, 24 ianuarie/5 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Despre ședința secretă a Adunării la care s-a convenit excluderea candidaților diferitelor partide și asumarea angajamentului de a vota pentru Cuza. Desfășurarea lucrărilor acesteia, soldată cu alegerea, în unanimitate, a domnului Moldovei. Entuziasmul stîrnit în Cameră și în rîndul populației de această alegere.

Dépêche télégraphique

Le 6 fevrier 1859, 11 heures 30 minutes

Nr. 133 British Ambassador

Constantinople

5 February midnight

At opening of Chamber today some progressist members proposed a secret conference composed of whole house. It was agreed to exclude the candidates of the different parties. Subsequently a solemn engagement was entered into to vote for Couza. Assembly proceeded to form committees who speedily verified the qualifications a matter on which the two previous days they could come to no decision. Six elections only were quashed. Assembly being now constituted to the number of sixty four members, it was unanimously elected by ballot Alexander Couza. The result was received with enthusiastic acclamations, and loud chees were given for the Suzerain and Guaranteeing Powers. The

https://biblioteca-digitala.ro

forms prescribed in election matters by the Organic Statute and Convention of August were strictly adhered to. The Chamber this day was under no pressure from without.

Tonight the city is illuminated. Great popular joy has succeeded to the feeling of extreme tension under which we have labored these last two days.

Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 344 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 308.

■

Depeșă telegrafică

6 februarie 1859, ora 11,30 minute.

Nr. 133 — Ambasadorului britanic la Constantinopol.
5 februarie, miezul nopții — Constantinopol

Astăzi la deschiderea Camerei cîțiva membri progresiști au propus o ședință secretă a întregii Adunări. S-a căzut de acord să se excludă candidații diferitelor partide. Ulterior s-a convenit asupra unui angajament solemn de a se vota pentru Cuza. Adunarea a procedat la formarea de comitete care au verificat în mod rapid mandatele, o problemă asupra căreia cu două zile înainte nu au putut ajunge la nici o hotărîre. Doar șase alegeri au fost anulate. Adunarea fiind acum constituită cu numărul de 64 membri, a fost ales cu unanimitate de voturi Alexandru Cuza. Rezultatul a fost primit ca aclamații de entuziasm și s-au adus uralé puternice suzeranului și puterilor garante. Formalitățile prevăzute pentru chestiunile de alegeri de către Regulamentul organic și Convenția din august au fost respectate cu strictețe. În Cameră, astăzi, nu s-a exercitat nici o presiune din afară.

Astă seară orașul este iluminat. Marea bucurie populară a succedat unui sentiment de extremă tensiune, sub care am lucrat cu toții în ultimele două zile.

Colquhuon

345

Constantinopol, 24 ianuarie/5 februarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Ezitarea Porții de a cere întrunirea unei conferințe a puterilor garante pentru a explica situația din Moldova, ceea ce ar fi contribuit la menținerea ordinei și în Țara Românească ; alegerea lui Cuza ca domn și în această țară.

No. 92 — Constantinople February 5th 1859

My Lord,

I have had the honor to send to Your Lordship this day at 11,50 P.M. the following Telegram :

https://biblioteca-digitala.ro

"I have for some time past, as you will see by dispatches, thought that the Porte should demand the reunion of the Conference in order to explain to it the result of the elections.

She might then have reserved her own opinion until the Conference met and decided at the time according to circumstances.

This would have kept the public mind in the meantime within a certain restraint. And was the only course after what had passed in Moldavia for preserving a regular order of things in Wallachia. The Porte saw the necessity, but hesitated from day to day owing to foreign influences.

One of two consequences was certain the election of Bibesco and a revolution to overthrow him, or the election of a Unionist and democratic candidate.

After a day or two's tumults and apprehensions the Assembly, partly overawed by the mob, partly at the desire of each party to prevent a candidate being elected by the other, has chosen Couza, who under the title of Alexander the first is now Prince of the two Provinces".

I have the honor... Henry L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1428, nepaginat.

■

No. 95 Constantinople, February 7th 1859

Excelenţă,

Am avut onoarea să trimit Excelenţei voastre azi la ora 11.50 p.m. următoarea telegramă :

„După cum veţi vedea din raport, încă de mai mult timp am considerat că Poarta ar trebui să ceară reunirea unei conferinţe pentru a expune rezultatul alegerilor.

Ea ar putea să-şi menţină în rezervă propria sa părere pînă ce se va întruni conferinţa şi va decide la timpul potrivit, conform împrejurărilor.

Aceasta ar fi menţinut opinia publică între timp într-o anumită limită. Şi era singura cale de a menţine în ordine starea de lucruri din Valahia după cele întîmplate în Moldova. Poarta a văzut această necesitate, dar a ezitat de la o zi la alta, datorită unor influenţe străine.

Una din cele două consecinţe era sigur alegerea lui Bibescu şi o revoluţie pentru a-l răsturna, sau alegerea unui candidat unionist şi democrat.

După agitaţii şi temeri de o zi sau două, Adunarea, în parte intimidată de mulţime, în parte de dorinţa fiecărui partid de a împiedica alegerea candidatului celuilalt partid, a ales pe Cuza, care, cu titlul de Alexandru I, este acum domnitor al celor două provincii".

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

346

Iași, 25 ianuarie/6 februarie [1859].

H. A. Churchill către ⟨lord Malmesbury⟩ : Entuziasmul stîrnit de alegerea lui Cuza ca domn și al Țării Românești, alegere considerată un mare pas spre Unire ; hotărîrea românilor de a-și apăra drepturile și de a contesta autoritatea Porții, în caz că aceasta refuză să acorde investitura [1].

Decypher from Consul Churchill

⟨Delivered⟩ 2. p.m. Jassy, Feb⟨ruary⟩ 6
⟨Received⟩ 11. p.m.

Couza's election to Wallachia has created great enthusiasm here. It is considered a grand step towards Union, which will be effected if the strongest measures are not taken to oppose it. In the Moldavian journals it is clearly declared, that should the Porte dare to refuse the investiture, the Roumanians will reject its authority and will, one and all, defend their rights to the last.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 67 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1443, f. 104.

■

Telegramă descifrată de la consulul Churchill
⟨Trimisă la⟩ 2 p.m.
⟨Primită la⟩ 11 p.m. Iași, februarie 6, ⟨1859⟩

Alegerea lui Cuza în Valahia a creat un mare entuziasm aici. Ea este considerată un mare pas spre Unire, ce va fi înfăptuită dacă nu i se vor opune măsuri puternice. În jurnalele din Moldova s-a declarat clar că, dacă Poarta va îndrăzni să refuze investitura, românii îi vor respinge autoritatea și, de la primul pînă la ultimul, își vor apăra drepturile pînă la capăt.

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 347—348.

347

București, 25 ianuarie/6 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Amănunte privind dezarmarea unui detașament de poliție de către țăranii pătrunși în Capitală. Propunerea Partidei Naționale de a fi ales domnitor Al. I. Cuza, domnul Moldovei ;

https://biblioteca-digitala.ro

atitudinea consulilor față de această propunere. Expune împrejurările în care a avut loc alegerea de către Adunarea Electivă a lui Al. I. Cuza ca domn și al Țării Românești. Entuziasmul stîrnit de această alegere. Consideră dubla alegere „o mare victorie" pentru Partida Națională. [1]

No. 16 Bucharest, 6th February 1859
Copy to Constantinople

My Lord,

Since my dispatch of yesterday [2] a grave event has taken place of wich my long telegram of last night [3] will have informed your Lordship.

At the risk of wearying Your Lordship, I will go back to the night of the 4th and give such further information as I have been able to collect.

The Government sent out strong parties of Dorobantz (Police) to meet the masses of peasants driven in towards the City by the emissaries of the Progressist or National Party. In many instances the Police and sub-Prefects succeded in undeceiving these men, who had been desired to proceed to Bucharest to *elect their* Prince ; and numbers returned to their homes. Some however persisted in proceeding and especially those arriving from the estates of three members of the Ghyka family. One of these bands assembled at Colentina disarmed the Police about 25 in number, and having bound them brought them into the City. As previously mentioned, the night was one of great anxiety. The Progressist party (having as one of its chiefs, though only for the moment and to serve his own purposes, Prince Demetre Ghyka) put forward the idea of naming Alexander Couza, thus laying aside party feelings. It was agreed that this was the only possible solution. The proposition I know was submitted to two, if not three of my colleagues. One warned them against the new complication they were about to create, the other, while also apparently disapproving the plan, must have seen in it the first step towards carrying out the principle he had ever advocated, that of Union.

The Progressists found themselves at down of yesterday, having at their command a mass of peasantry swollen in their ranks and kept in a state of excitement by the population of the faubourgs, a noisy turbulent set, whose trades are butchers and tanners from the large tellow factorles and shambles ; these masses amounted (according to the report made to the Government by the spathar) to about 15.000 men, many of them armed with axes and knives and all with bludgeons.

The great object of the leaders of the party was to keep this mass from approaching the Assembly, now that their plan for electing Couza had assumed a shape, as the more moderate party would not sanction their presence. The whole were therefore kept at points at a distance from the Centre, with orders to retire to their homes quietly, as soon

https://biblioteca-digitala.ro

as they were informed by their chiefs that the object for which they had assembled was attained — hence it was that on the meeting of the Assembly yesterday there were not above a couple of thousands of persons present ; and hence it was that it would be said "the deliberations were conducted, *without any appearance of pressure from without*".

The Government informed of the state of matters had, to oppose these masses, only about 1000 soldiers, a very few Cavalry with the Dorobantz or Police.

The Chamber met at 12. On the suggestion of the President that the committees should be named, Prince D. Ghyka said that he was instructed to propose the Chamber should resolve itself into a secret committee of the whole House to hear a proposition which his Party had to submit. The motion was accepted. The Chamber retired to its secret committee room.

Here Mr. Boieresko (a young man of very high promise as an orator) entreated the Assembly to banish all animosity, and to listen to what his party considered as the only issue from the "*impasse*" in which they found themselves. He depicted the state of the Country, torn by faction, brother pitted against brother, father against son, uncle against nephew (Stirbey v⟨ersus⟩ Bibesco, Cantacuzène father against son and Ghyka uncle against nephew) : the only means left to them was to turn their eyes towards Moldavia, to elect Alexander Couza, and he trusted that the Porte and Powers would be induced to consent to this combination, put forward in a spirit of conciliation.

The spathar, who is also a member of the Chamber, told my informant of the position of the peasantry and of the Militia and he implored those ministers who were members to accede to some plan which would prevent a collision.

The conservative party were taken by surprise at the proposal of their adversaries ; but I hear not one rose to vindicate their rights as Wallachians, except Mr. Tchernatesko. He said he had been entrusted with his mission by a large population (Mehedintzi) he had promised to support their Country's rights and privileges and he would not silently confer those on one *not a Wallachian :* the spirit and letter of the Convention were clear and unmistakeable and bore but one interpretation that each Principality should have its Prince, chosen from its body. He entreated the Assembly to reflect on what might be the consequences of their act. The Porte and Powers would not confirm an act in open violation of principles solemnly sanctioned and he, as a good Wallachian, dreaded to contemplate what may follow if the Chamber harassed by conflicting Parties determined on putting those Parties aside. Did Wallachia not offer men who could be called to power ? Men who perhaps did not fill *all* the conditions required, but of high stamp, of unblemished honor ? He refused to name any one he would not raise fresh questions. Prince George Stirbei next rose, and in few words said he inclined to the opinion of the Progressist party, though the only way to stifle the angry feelings of the Country was to adopt the proposal in favour of Couza. He it

https://biblioteca-digitala.ro

was who proposed that an engagement should be entered into where each member bound himself to vote for Couza.

Prince D. Ghyka followed in the same sense ; a few words by Mr. Arsaky indicated that he yielded to necessity.

The Metropolitan, falling on his knees in the middle of the Committee Room, called on Heaven to bless the Assembly and its acts — the engagement was signed by *all*.

The result was communicated to the few people in the square, received with loud acclamations, the great gates thrown open and the multitude admitted.

The deputies returned to the Hall, the formal committees were named ; of those who were contested, six only were excluded on the ground of not having obtained an absolute majority, viz : Prince Alex. Ghika, N, Balliano, R. Golesko, Hagiadi, Jean Mano and Pleshoyano.

The Vice Presidents were named : B. Catardji and C. Cantacuzène. Secretaries four and three questors.

The following then was the composition of the Chamber.

Six excluded.

Two absent on account of ill health.

Three double elections reduced the number to sixty four. The „appeal nominal" was made, each member advancing to the President's Table and taking the oath according to form prescribed by the Organique Statute ; they then, in order, returned to the President's Table and deposited their vote papers in an urn. The result was sixty four votes in favour of Alexander Couza. This was immediately telegraphed to Jassy, and in a few minutes an answer was received congratulating the Assembly. The Chamber previously to its breaking up for the day, drew up the necessary Procès verbal, which was formally to be communicated to the newly elected Prince, and to the Caimacamie, which latter was required to hold its powers subject to orders from Jassy.

Processions through the City by torch-lights, music preceding wound up this eventful day.

I have stated the facts as they occurred, and at present abstain from all comment.

I cannot conscientiously say that this stroke has not been meditated. The presence here of the Moldavian deputies must, as I mentioned, have had a direct influence over the minds of the Progressist party, and I think I can see at present indistinctly the motive which induced the Conservative party to accept so extraordinary as solution.

It cannot be concealed that the National party has achieved a great victory, but it is sad to think that the whole Government has remained paralysed for some days, that it yielded before intimidation, that for three days a Bratiano held the fate of the City in his hands. They have learned the lesson which they will be sure to practice again when they have a point to carry.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 132—139.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 16 București, 6 februarie 1859

Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

De la raportul meu de ieri [2] a avut loc un eveniment grav, despre care v-am informat în lunga mea telegramă din noaptea trecută [3].

Cu riscul de a obosi pe Excelența voastră, mă voi întoarce în urmă, la noaptea de 4, și vă voi da informațiile, ulterioare acelei date, pe care am putut să le culeg.

Guvernul a trimis puternice corpuri de dorobanți (poliție) să iasă în fața țăranilor care erau îndreptați spre oraș de către emisarii Partidei Naționale sau progresiste. În multe cazuri poliția și subprefecții au reușit să-i înșele pe acești oameni, care voiau să meargă la București *să-și aleagă* domnitorul, și mulți dintre ei s-au întors la casele lor. Totuși, unii au insistat în a-și continua drumul, îndeosebi cei care soseau de pe moșiile celor trei membri ai familiei Ghica. Unul dintre aceste grupuri adunate la Colentina a dezarmat aproximativ 25 oameni ai poliției și, legîndu-i, i-a dus în oraș. Așa cum am menționat mai înainte, noaptea aceea a produs multă neliniște.

Partida progresistă (avînd ca unul dintre șefi, deși doar pentru moment și numai pentru a-și satisface propriile interese, pe prințul Dimitrie Ghica) și-a exprimat părerea de a-l numi pe Alexandru Cuza, lăsînd astfel de o parte sentimentele de partid. S-a căzut de acord că aceasta era singura soluție posibilă. Știu că propunerea a fost supusă ⟨aprecierii⟩ colegilor mei, la doi sau chiar la trei dintre ei. Unul i-a avertizat asupra noii complicații ce era pe cale de a se crea, celălalt, deși în aparență a dezaprobat, de asemenea, planul, probabil că a văzut în el primul pas spre înfăptuirea principiului pe care l-a susținut întotdeauna, cel al Unirii.

Progresiștii s-au pomenit, în zorii zilei de ieri, avînd sub comanda lor o masă de țărani ce le îngroșa rîndurile și care erau menținuți într-o stare de agitație de către populația mahalalelor, un grup turbulent și zgomotos, de meserie măcelari și tăbăcari din marile fabrici de seu și abatoare, această populație ridicîndu-se (potrivit raportului întocmit pentru guvern de către spătar) la aproximativ 15.000 oameni, mulți dintre ei înarmați cu topoare și cuțite și toți cu ciomege.

Obiectivul principal al conducătorilor partidului era de a împiedica această masă să ajungă la Adunare, acum că planul lor de a-l alege pe Cuza se concretizase, întrucît partidul mai moderat nu le-ar fi permis prezența. Mulțimile erau deci ținute la respect, la distanță de centru, cu ordinul de a se retrage, în liniște, la casele lor, de îndată ce li se va aduce la cunoștință de către șefii lor că scopul pentru care s-au adunat a fost atins. Aceasta este cauza pentru care, la întrunirea de ieri a Adunării, nu au fost mai mult de cîteva mii de persoane prezente și, de aceea, s-a putut spune că „deliberările au avut loc *fără vreo presiune sau manifestare din afară*".

https://biblioteca-digitala.ro

Guvernul, informat de situația respectivă, a trebuit să opună acestor mase doar aproximativ 1.000 soldați, foarte puțină cavalerie cu dorobanți sau poliție.

Adunarea s-a întrunit la ora 12. La sugestia președintelui de a fi numite comitetele, prințul D. Ghica a spus că a fost însărcinat să propună Adunării să decidă singură, într-un comitet secret al întregii Adunări, asupra propunerii pe care partidul său trebuia să o prezinte. Moțiunea a fost acceptată. Camera s-a retras în încăperea secretă a comitetului.

Aici domnul Boerescu (un tînăr ce promite mult ca orator) a rugat Adunarea să înlăture orice animozitate și să dea ascultare la ceea ce partidul său consideră ca singura ieșire din *impasul* în care se află. El a prezentat situația țării sfîșiată de dezbinare ; frații se învrăjbesc între ei, tatăl împotriva fiului, unchiul împotriva nepotului (Știrbei și Bibescu, Cantacuzino — tatăl împotriva fiului, Ghica — unchiul împotriva nepotului), singura cale care le-a rămas este de a-și întoarce ochii spre Moldova, de a-l alege pe Alexandru Cuza, fiind sigur că Poarta și puterile vor fi determinate să încuviințeze acest aranjament prezentat ca o conciliere.

Spătarul, care este, de asemenea, și membru al Adunării, a informat cu privire la poziția țărănimii și a miliției, implorîndu-i pe acei miniștri care sînt deputați să consimtă la un plan ce ar împiedica o ciocnire.

Partida conservatoare a fost luată prin surprindere de propunerea adversarilor ei, dar am auzit că nici unul nu s-a ridicat să-și revendice drepturile ca valahi, cu excepția domnului Cernătescu. El a spus că a fost investit în misiunea sa de către o populație numeroasă (Mehedinți), căreia i-a promis să sprijine drepturile și privilegiile țării și că el nu vrea să le acorde liniștit unuia ce *nu este valah ;* spiritul și litera Convenției sînt clare și evidente și nu comportă decît o singură interpretare — aceea ca fiecare principat să-și aibă domnitorul ales din cadrul lui. El a rugat Adunarea să reflecteze la consecințele pe care le-ar putea avea actul lor. Poarta și puterile nu vor confirma acest act ce violează în mod fățiș principiile aprobate în mod solemn, iar el, ca un bun valah, se teme să se gîndească la ceea ce ar putea urma dacă Adunarea, hărțuită de conflictele dintre partide, s-ar decide să nu țină seama de ele. Oare Valahia nu a oferit oameni care să fi putut veni la putere ? Oameni ce poate nu au îndeplinit *toate* condițiile cerute, dar sînt de mare însemnătate și de nepătată onoare ? El a refuzat să numească vreunul, pentru a nu da naștere la noi discuții. Prințul George Știrbei a luat apoi cuvîntul și, în cîteva vorbe, a spus că înclină spre opinia partidei progresiste, considerînd că singura cale de a potoli sentimentele de contrarietate din țară este de a adopta propunerea în favoarea lui Cuza.

El a fost cel ce a propus ca să se facă un angajament în cadrul căruia fiecare membru să se oblige a-l vota pe Cuza.

Prințul D. Ghica a urmat în același sens. Cîteva cuvinte ale lui Arsachi au indicat că el cedează în fața unei necesități.

https://biblioteca-digitala.ro

Mitropolitul, căzînd în genunchi în mijlocul sălii, s-a rugat cerului să binecuvînteze Adunarea și actele ei. Angajamentul a fost semnat de *toți*.

Rezultatul a fost comunicat celor cîțiva oameni care se aflau în curte, fiind primit cu vii aclamații și marile porți au fost larg deschise, dîndu-se voie să intre mulțimea.

Deputații s-au înapoiat în sala cea mare, comitetele oficiale au fost constituite ; din cei care au fost contestați, doar șase au fost excluși, pentru motivul de a nu fi obținut majoritatea absolută, și anume : prințul Alex. Ghica, N. Băleanu, R. Golescu, Hagiadi, Ion Manu și Pleșoianu.

Vicepreședinți au fost numiți B. Catargiu și C. Cantacuzino. Patru secretari și trei chestori.

Componența Adunării este, ca atare, următoarea : șase excluși, doi absenți din motive de sănătate, trei alegeri duble care au redus numărul la 64.

S-a făcut „apelul nominal", fiecare membru s-a dus la masa președintelui și a depus jurămîntul potrivit formulei indicate de Regulamentul organic, apoi s-au înapoiat, în ordine, la masa președintelui, pentru a-și depune buletinul de vot în urnă. Rezultatul a fost : 64 voturi în favoarea lui Alexandru Cuza. Acesta a fost imediat telegrafiat la Iași, primindu-se răspuns după cîteva minute, cu felicitări pentru Adunare. Adunarea, înainte de a-și încheia ședința din acea zi, a întocmit procesul-verbal necesar, care trebuia oficial comunicat noului principe ales și căimăcămiei, căreia i s-a cerut să se pună la dispoziția ordinelor de la Iași.

Această zi plină de evenimente s-a încheiat cu o retragere cu torțe prin oraș, cu muzica în frunte.

Am expus faptele așa cum s-au întîmplat și, în prezent, mă opresc de la orice comentariu. Nu pot să spun în mod conștient că această lovitură nu a fost premeditată — prezența aici a deputaților moldoveni, așa cum am menționat, trebuie să fi avut o influență directă asupra celor din partida progresistă și cred că pot vedea, în prezent neclar, motivul care a determinat partida conservatoare să accepte o atît de extraordinară soluție.

Nu poate fi ascuns faptul că Partida Națională a cucerit o mare victorie, dar este trist să te gîndești că întregul guvern a rămas paralizat timp de cîteva zile, că el a cedat în fața intimidării, că timp de trei zile un Brătianu a ținut în mîinile sale soarta orașului. Au învățat o lecție pe care desigur că o vor aplica din nou, cînd vor avea un scop de îndeplinit..

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 338—344.

[2] Vezi doc. 342.

[3] Doc. 344.

https://biblioteca-digitala.ro

348

București, 25 ianuarie/6 februarie [1859]

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer (?) : Preluarea conducerii țării de către domnitorul Al. I. Cuza. Votarea unei adrese către Poartă anunțînd alegerea sa și a unei note către Consiliul administrativ, prin care acesta era invitat să guverneze în numele noului domnitor. Trimiterea unei deputății la Iași pentru a-l felicita pe domn.

Bucharest, February 6, 9 p.m.

Couza has ...* the assembly in whose hands is vested the Government : ...* in those of the Caimakamie who wait the orders of His Highness.

The Moldavian Secretary of State announces the departure this evening from Iassy of an official personnage for Bucharest with powers. Today the Assembly voted an address to the Porte announcing the election and a note to the administrative body of Wallachia instructing it to govern in the name of the new Prince.

A deputation of six persons is named to proceed to Iassy to congratulate the Prince.

⟨R. G. Colquhoun⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 344 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 311.

■

București, 6 februarie, ora 9. p.m.

Cuza a ...* adunarea în mîinile căreia guvernul este învestit : ...* în acelea ale căimăcămiei, care așteaptă ordinele Înălțimii sale.

Secretarul de stat din Moldova anunță plecarea în seara aceasta de la Iași la București a unei persoane oficiale împuternicite. Azi Adunarea a votat o adresă către Poartă anunțînd alegerea și o notă către corpul administrativ al Valahiei instruindu-l să guverneze în numele noului Domnitor.

A fost numită o delegație de șase persoane care să plece la Iași pentru a-l felicita pe domnitor.

⟨R. G. Colquhoun⟩

* Omisiuni în text.

349

Iași, 26 ianuarie/7 februarie 1859.

H. A. Churchill către lord Malmesbury : Adresa noului domnitor către marile puteri ; dubla alegere reprezintă o dovadă a sentimentului general pentru Unire, domnul

https://biblioteca-digitala.ro

oferindu-se să abdice în favoarea unui prinț străin spre a o facilita ; chestiunea fuziunii celor două adunări și a guvernelor la ordinea zilei.[1]

Given in at Jassy at 5.50 p.m. Feb⟨ruar⟩y 7, 1859
Received in London at 7.45
Sent out for delivery at 7.46
From Churchill To Lord Malmesbury

London

New Hospodar's address to great powers was read and received with enthusiasm today in the Assembly. It was his twofold nomination being a proof of general feeling for union. He offers to abdicate in its favour under a foreign Prince and hopes Europe will not throw the country into dispair by a refusal. The fusion of the two assemblies into one, with one ministry, for both principalities is on the Tapis.

Arh. St., Buc., colecția microfilme Anglia, r. 67 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1443, f. 109—110 ; r. 344, P.R.O. London, F.O. 195/vol. 605, f. 514.

■

Dată la Iași la 5,50 p.m. Februarie 7, 1859
Primită la Londra la 7,45

⟨Telegramă⟩ de la Churchill către lord Malmesbury
Londra

Adresa noului domnitor către marile puteri a fost citită și primită cu entuziasm astăzi în Adunare. Această dublă alegere este o dovadă a sentimentului general în favoarea Unirii. El se oferă să abdice în favoarea unui prinț străin și speră că Europa nu va duce țara la disperare printr-un refuz. Fuziunea celor două Adunări într-una singură, cu un singur guvern, pentru ambele Principate, este la ordinea zilei.

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 348—349.

350

București, 26 ianuarie/7 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Ordinul dat de Al. I Cuza, de la Iași, căimăcămiei de a încredința puterea noului guvern condus de I. Al. Filipescu. Compoziția acestuia. Apropiata sosire a domnitorului în Capitală ; pregătirile ce se fac pentru primirea lui. Trimiterea unei deputății la Iași pentru a felicita pe domn.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 17 Bucharest, 7 February 1859
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

Mr. Mano informs me that the Kaimakamie has received a message from Prince Couza, desiring them to transfer the Government to the hands of Mr. Nicolas Golesco, named Minister of the Interior and Mr. Alexander Philippesko (Vulpaki) named Minister of Justice and President of the Council. Mr. Mano informed Mr. Golesco that he could oppose no force, but that he derived his authority from the Porte, and any newly constituted authority must produce to him its instructions to lay down his powers.

The following is the composition of the Ministry in virtue of an order received by telegraph from Jassy, in addition to the above two:

Barbo Catardji is continued as Minister of Finance.
Jean Cantacuzène — Minister of Public Worship.
Gregoire Philippesko — Comptroller.
Vladoyano — Spathar (continued).
Demetrius Bratiano — Foreign Secretary.
G. Marghiloman — Chief of Police.

Subordinate employees remain in place till further orders. I have not ascertained yet whether the Ministers of Justice and of Finance have accepted.

Mr. Philippesko tells me this morning that Prince Couza is expected here on or about Thursday. The Palace of the Government will be prepared for him. Yesterday the Assembly voted an address to the Porte announcing the election and further invited the Kaimakamie to hand over the reins of Government to the persons to be appointed by the Prince.

A deputation has been appointed to proceed to Jassy, headed by Bishop of Argish and Mr. C. A. Rossetti.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. London, F.O. 78/ vol. 1441, f. 140—141.

■

Nr. 17 Bucureşti, 7 februarie 1859
Copie la Constantinopol

Excelenţă,

Domnul Manu m-a informat că s-a primit de către căimăcămie un mesaj de la domnitorul Cuza, cu dorinţa ca ei să transfere guvernul în mîinile domnului Nicolae Golescu, numit ministru de interne şi domnului I. Alexandru Filipescu (Vulpaki), numit ministru de justiţie şi preşedinte al Consiliului. Domnul Manu a informat pe domnul Golescu că nu poate să se opună cu forţa, dar că el şi-a dobîndit autoritatea de la Poartă şi orice guvern nou constituit trebuie să-i prezinte ordinul ⟨Porţii⟩ de predare a puterii.

Compoziţia guvernului, în plus faţă de cei doi de mai sus este următoarea, în virtutea unui ordin telegrafic de la Iaşi:

https://biblioteca-digitala.ro

Barbu Catargiu rămîne ministru de finanțe
Ion Cantacuzino — ministrul cultelor
Grigore Filipescu — ministru al controlului
Vlădoianu — spătar (în continuare)
Dimitrie Brătianu — ministru de externe
G. Marghiloman — șeful Poliției.

Funcționarii subordonați rămîn pe loc pînă la noi ordine. Încă nu am aflat dacă miniștrii de justiție și de finanțe au acceptat.

Domnul Filipescu mi-a spus azi-dimineață că domnitorul Cuza este așteptat aici joi sau în jurul zilei de joi. Palatul guvernului va fi pregătit pentru el. Ieri Adunarea a votat o adresă către Poartă anunțînd alegerea și a invitat apoi căimăcămia să predea frînele guvernului persoanelor care urmează să fie numite de domnitor.

A fost numită o delegație care să plece la Iași, condusă de episcopul de Argeș și de domnul C. A. Rosetti.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

351

Constantinopol, 26 ianuarie/7 februarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Anunță investirea noului domnitor cu puterea supremă în ambele provincii. Refuzul Porții de a recunoaște dubla alegere ; necesitatea ca aceasta să ceară convocarea imediată a unei conferințe a puterilor. Poziția Austriei.

No. 95 Constantinople February 7th 1859

My Lord,

I have had the honor to forward to Your Lordship this day at 6 P.M. the following cyphered telegram :

"Acording to the example of Moldavia and stimulated by the Moldavian deputation, the Wallachians propose at once to invest the elected Prince with the supreme powers in one province as in the other, and I understand he has named a new Ministry at Bucharest.

The Porte cannot recognize this, nor yet leave things long in suspense : the only course for her is to require the immediate assembly of the conference and there state the case.

By such a course she would not unnecessarily compromise herself beforehand and must arrive at same result.

The Austrians would, I hear, prefer rather a general protest without a conference ; but this would compromise the Porte inevitably and produce probably nothing speedily or definitively.

This Government will, I think, adopt the first course and inform the Powers and the Principalities it has done so".

I have the honor... Henry L. Bulwer

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1428, nepaginat.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 95 Constantinopol, 7 februarie 1859

Excelenţă,

Am avut onoarea să expediez Excelenţei voastre azi la ora 6 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„După exemplul Moldovei şi stimulaţi de o delegaţie de moldoveni, valahii propun imediat învestirea domnitorului ales cu puteri supreme atît într-o provincie, cît şi în cealaltă, şi am aflat că el a numit un nou guvern la Bucureşti.

Poarta nu poate să recunoască aceasta, nici să lase mult timp lucrurile în suspensie : singura cale pentru ea este de a cere imediata întrunire a conferinţei pentru a expune acolo cazul.

Printr-o astfel de cale ea nu se va compromite inutil dinainte şi trebuie să ajungă la acelaşi rezultat.

Am auzit că Austria ar prefera mai degrabă un protest general, fără o conferinţă, dar aceasta ar compromite inevitabil Poarta şi probabil nu ar duce la nimic grabnic sau definitiv.

Acest guvern, cred eu, va adopta prima cale şi va informa puterile şi principatele că a procedat astfel".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

352

Constantinopol, 27 ianuarie/8 februarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Sfaturile pe care le-a dat Porţii în ceea ce priveşte conduita de urmat cu prilejul întrunirii conferinţei. Aceasta urmează să protesteze energic împotriva dublei alegeri, iar dacă toate puterile cad de acord, o rezoluţie a conferinţei va fi suficientă pentru a asigura supunerea (Principatelor); atitudinea nehotărîtă a Porţii.

No. 96 Constantinople, February 8th 1859

My Lord,

I have had the honour to forward to Your Lordship this evening at 9 P.M. the following cyphered Telegram ;

"My advice to the Porte was that in the reunion of the Conference it should simply state what had occurred and reserve the full expression of its own views until it knows those of the Powers on whose friendship it could rely.

It was, however, at once protested strongly against the late double election. That election is certainly opposed to Convention and if all the Powers agree in thus, an identic resolution will be sufficient to ensure obedience, but here is the question.

https://biblioteca-digitala.ro

The policy of the Porte is either to oppose resolutely or to acquiesce absolutely in what has taken place ; and I wished it to see whether the first course was possible before altogether repudiating the second".

I have the honor...

Henry L. Bulwer

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey, vol. 1428. nepaginat.

■

Nr. 96 Constantinopol, 8 februarie 1859

Excelenţă,

Am avut onoarea să trimit Excelenţei voastre, astă-seară la ora 9 p.m., următoarea telegramă cifrată :

„Recomandarea mea către Poartă a fost ca la reunirea Conferinţei să expună pur şi simplu ceea ce s-a întîmplat şi să-şi rezerve exprimarea completă a propriilor vederi pînă ce le va cunoaşte pe acelea ale puterilor pe a căror prietenie se poate bizui.

Totuşi, s-a protestat imediat vehement contra recentei duble alegeri. Dubla alegere este, desigur, contrară Convenţiei şi dacă toate puterile sînt de acord cu acest ⟨fel de a vedea lucrurile⟩ va fi suficientă o rezoluţie identică pentru a asigura supunerea, dar tocmai în aceasta constă problema.

Politica Porţii este fie de a se opune cu hotărîre, fie de a accepta absolut tot ceea ce a avut loc şi aş dori ca ea să vadă dacă ar fi posibilă prima cale, înainte de a respinge cu totul pe cea de a doua".

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

353

Constantinopol, 28 ianuarie/9 februarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Confirmă primirea telegramei cifrate referitoare la opinia consilierilor juridici ai coroanei cu privire la dubla alegere, potrivit căreia Cuza trebuia să accepte domnia Moldovei, refuzînd pe aceea a Ţării Româneşti.

No. 100 Constantinople, February 9th 1859

My Lord,

I have had the honour to receive this day from Your Lordship (10.30 P.M.) the following Telegram in cypher, dated London, February 9, 11.45 A.M.

"The Law officers state that it is not according to the terms of the Convention to elect the same person in both provinces and that

https://biblioteca-digitala.ro

this Hospodarship cannot be held in both by the same person. Couza accepted Moldavia by his proclamation and ought to refuse Wallachia".

I have the honor...

Henry L. Bulwer

P.R.O. London, Foreign Office. General Correspondence, F.O. 78 Turkey, vol. 1428, nepaginat.

■

Nr. 100 Constantinopol, 9 februarie 1859

Excelenţă,

Am avut onoarea de a primi azi de la Excelenţa voastră (la ora 10,30 p.m.) următoarea telegramă cifrată, datată Londra, 9 februarie ora 11,45 a.m. :

„Consilierii juridici afirmă că alegerea aceleiaşi persoane în ambele provincii nu este conformă cu termenii Convenţiei şi că această domnie nu poate fi deţinută în ambele de aceeaşi persoană. Cuza a acceptat Moldova la proclamarea sa şi trebuia să refuze Valahia".

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

354

Iaşi, 29 ianuarie/10 februarie [1859].

H. A. Churchill către ⟨lord Malmesbury⟩ : Consulii Rusiei şi Prusiei încurajează puternic pe moldoveni să meargă mai departe ; asigurarea dată de consulul francez, V. Place, că împăratul Napoleon III aprobă conduita lor şi e gata să-i sprijine [1].

Copy of a telegram from Mr. Churchill

Jassy, Feb. 10, 1.15 a.m.
Received Feb. 10

Decypher

Russian and Prussian consuls strongly encourage Moldavians to go ahead. French Consul has latterly on different occasions held language to the following effect : you have deserved the success that has crowned your utmost endeavours and my own. The Emperor approves your conduct and is ready to support you.

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 67 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1443, f. 113.

https://biblioteca-digitala.ro

Copia unei telegrame de la dl. Churchill

Iași, 10 februarie, 1,15 a.m.
Primită la 10 februarie.

Descifrare

Consulii rus și prusian încurajează puternic pe moldoveni să meargă mai departe. Consulul francez a vorbit în diferite ocazii în următorul sens : ați meritat succesul care a încoronat cele mai profunde strădanii ale voastre și ale mele. Împăratul aprobă conduita voastră și este gata să vă sprijine.

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 365.

355

Iași, 29 ianuarie/10 februarie 1859.
H. A. Churchill către H. L. Bulwer : Alegerea lui A. I. Cuza ca domn și al Țării Românești ; sentimentul predominant în favoarea Unirii existent în Moldova și puțina atenție ce se va acorda refuzului Porții de a recunoaște noua stare de lucruri ; declarațiile consulilor Franței și Rusiei în favoarea Unirii ; implicarea lui Gr. Sturdza în conspirația recent descoperită ; ceremonia primirii deputației muntene de către domnitor și deputații Adunării Elective ; îngrijorarea unor conservatori care i-au solicitat protecția.[1]

Copy

Jassy, February 10th 1859

Sir,

Alexander Couza, the chosen of the people of Moldavia, has likewise been elected for Wallachia ; he has accepted the position and has taken the Government of that Principality in hand. The predominant feeling here is undoubtedly for the Union and nothing short of the Union will be palatable to this people. Couza was placed on the throne of Moldavia with the understanding that he should gave way to this combination ; he has fulfilled his promise by offering to abdicate in favor of a foreign Prince. Little attention will be paid to the Porte's refusal to recognize this state of things ; it is even a matter of doubt, whether, without compulsion, they will listen to the decision of the Great Powers.

The Prince quits Yassy on the 14th for Bucharest, and shortly afterwards the legislative assemblies of both principalities meet at Fokshany.

https://biblioteca-digitala.ro

The attitude of Rusia is clearly defined since things have taken this new turn. The Union of the two principalities has always been its object; nor can it be a matter of surprise to see its agents advocate this cause. The French Consul has invariably expressed himself in favour of the Union.

On one occasion he is reported to have said: "Vous avez obtenu votre liberté. Vouz méritez le succès qui a couronné vos efforts. L'Empereur approuve votre conduite et au besoin saura vous soutenir". On another occasion at a public demonstration on the day Couza's nomination to Wallachia was made known, he, in addressing the public, said: "Nous avons travaillé ensemble. Notre succès a été couronné. Ayez confiance dans l'avenir, et soyez sûr que le soutien ne vous manquera pas".

The Russian Consul has also been heard to encourage the Union, and on one occasion he cried out to the public that were vociferating under his windows; *"Vivat Unirea Principatelor"*. Life to the Union of the Principalities; and with regard to the latter an Englishman who was present would take his oath to it.

The conspiracy is still under secret investigation. Prince Alexander Couza tells me that Gregory Sturdza is seriously compromised in it, but as yet he continues to take part in the deliberations of the Assembly, in which holds forth in strong terms for Union. I beg to enclose his defence which appeared in one of the local papers [2].

The Wallachian deputation was today presented to the Prince and to the Assembly. The Prince was seated on a throne with all the deputies and authorities of Moldavia surrounding him. The French and Russian Consuls attended the ceremony. A speech was read by Mr. C. A. Rosetti, one of the membres of the deputation, couched in most violent terms in favor of the Union and against those Powers who opposed its accomplishment. This speech was received with enthusiasm.

All this excitement forebodes no good. Some conservators have already applied to me for my protection. I shall not shut my door upon them, unless Her Majesty's Government orders me to do so.

I have the honor... (Signed) Henry A. Churchill

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 67; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1443. f. 125—128.

■

Copie Iași, 10 februarie 1859

Sir,

Alexandru Cuza, alesul poporului din Moldova, a fost ales și în Valahia; el a acceptat această poziție și a preluat conducerea guvernului din acest principat. Aici sentimentul predominant este, fără îndoială, pentru Unire și acest popor nu acceptă nimic altceva decît Unirea. Cuza a fost instalat pe tronul Moldovei cu condiția ca el să deschidă drum liber acestei combinații; el și-a îndeplinit promisiunea oferindu-se să abdice în favoarea unui prinț străin. Se va acorda prea

https://biblioteca-digitala.ro

puțină atenție refuzului Porții de a recunoaște această stare de lucruri ; este chiar îndoielnic dacă, fără constrîngere, ⟨românii⟩ vor asculta de hotărîrea marilor puteri.

Principele părăsește Iașul pe ziua de 14 curent, pentru a pleca la București și, la puțin timp după aceea, Adunările legislative din ambele Principate se întîlnesc la Focșani.

Atitudinea Rusiei este clar definită de cînd lucrurile au luat această nouă întorsătură. Obiectivul ei a fost întotdeauna Unirea celor două principate ; nu ar fi o chestiune de surpriză să-i vezi pe agenții săi ⟨diplomatici⟩ susținînd această cauză. Consulul francez s-a exprimat invariabil în favoarea Unirii.

Într-o împrejurare s-a relatat că a spus : „Ați obținut libertatea. Meritați succesul care a încununat eforturile voastre. Împăratul aprobă atitudinea voastră și, la nevoie, vă va sprijini." Cu o altă ocazie, la o demonstrație publică, în ziua numirii lui Cuza în Valahia, s-a făcut cunoscut că el, adresîndu-se publicului, a spus : „Am lucrat împreună. Succesul nostru a fost deplin. Aveți încredere în viitor și fiți siguri că sprijinul nu vă va lipsi."

Consulul rus a fost auzit că a încurajat Unirea și într-o împrejurare a strigat publicului care aclama sub ferestrele lui : „Vivat Unirea Principatelor", iar cu privire la acesta din urmă un englez care a fost de față s-a și jurat că așa a fost.

Conspirația este încă sub investigație secretă. Principele Alexandru Cuza îmi spune că Grigore Sturdza s-a compromis grav, dar continuă totuși să ia parte la deliberările Adunării, unde perorează în termeni categorici pentru Unire. Cer permisiunea să includ apărarea sa, care a apărut în unul din ziarele locale [2].

Delegația valahă s-a prezentat astăzi la principe și la Adunare. Principele stătea pe tron, cu toți deputații și autoritățile Moldovei în jurul său. La ceremonie au luat parte consulul francez și cel rus. A fost citit un discurs de către domnul C.A. Rosetti, unul din membrii delegației, formulat în cei mai violenți termeni în favoarea Unirii și împotriva acelor puteri care se opun la realizarea ei. Discursul a fost primit cu entuziasm.

Toată această agitație nu prevestește nimic bun. Cîțiva conservatori mi-au și cerut protecție. Nu le voi închide ușa, decît dacă-mi ordonă guvernul Maiestății sale să o fac.

Am onoarea... (Semnat) Henry Churchill

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe, vol. I, București*, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 365—367.

[2] Documentul se află pe rolă, între c. 129—132, sub forma unui extras din „Steaua Dunării", nr. din 23 ianuarie/3 februarie 1859.

356

Constantinopol, 29 ianuarie/10 februarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Opinia sa despre noul domn. Crede că ar putea convinge Poarta să

https://biblioteca-digitala.ro

accepte pe Cuza în Moldova, dacă el renunță la domnia Țării Românești. Se îndoiește însă că domnul va fi de acord cu această soluție.

No. 102 Constantinople, Feb⟨ruar⟩y 10th 1859

My Lord,

I have had the honour to forward to Your Lordship this evening at 11 P.M. the following cyphered Telegram :

"I place but little confidence in the accounts you have of Couza if they lead to believing he will or can permit things to take a quiet course.

He is not the head but the tool of a party. Howerer the best solution would leaving him Moldavia if he gave up Wallachia and I could get the Porte to agree to this. I doubt much if he (Couza) would agree".

I have the honor... Henry L. Bulwer

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1428, nepaginat.

■

Nr. 102

Constantinopol, 10 februarie 1859

Excelență,

Am avut onoarea să trimit Excelenței voastre, astă seară la ora 11 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„Acord puțină încredere relatărilor ce le aveți despre Cuza dacă ele duc la convingerea că el va dori sau va putea permite ca lucrurile să aibă o desfășurare calmă.

El nu este capul, ci unealta unui partid. Totuși, cea mai bună soluție ar fi să i se lase Moldova, dacă renunță la Valahia și aș putea face ca Poarta să fie de acord cu aceasta. Mă îndoiesc mult de faptul că el (Cuza) ar fi de acord".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

357

Iași, 30 ianuarie/11 februarie 1859.

H. A. Churchill către H. L. Bulwer : Sfatul dat domnitorului Cuza de a da dovadă de moderație și de a aștepta decizia marilor puteri ; promisiunea acestuia că va ține seama de hotărîrea conferinței puterilor și că se va retrage în viața privată dacă Principatele vor dobîndi un principe străin ; considerații privind situația din Moldova ; nemulțumirea existentă contra turcilor și

https://biblioteca-digitala.ro

hotărîrea românilor de a-şi apăra cu orice preţ autonomia ; imposibilitatea de a se reveni asupra faptului împlinit. [1]

Copy. No. 7 Jassy, February 11th 1859

Sir,

On the receipt of Your Excellency's telegram of the 8th instant, I waited on the new Hospodar and communicated to him Your Excellency's advice to be moderate in his proceedings and to await the joint decision of the Great Powers. Your Excellency's counsels had not, I am sorry to say, the slightest effect on him. He did not, in the least, disguise his hatred and aversion towards the Turks, or his exasperation at the doubts saised against the legality of the elections, or the regularity of his nomination to the Principality of Moldavia, and the impression made on my mind at the end of my interview was that the Moldo-Wallachians will go to extremes with Turkey should this Power try to enforce its authority in the Principalities. The Prince promised me that the decision of the Conference would have great weight on their future proceedings ; but added that he relied on the justice of England to allow them to have a mode of Government of their own choosing, and that he would, with pleasure, withdraws into private life if his country were endowed with a Foreign Prince for the two Principalities.

The situation of affairs in Moldavia is this : seeing that their irregularities had been tolerated by all, and were encouraged by some of the Powers, and having constantly been told that a *fait accompli* would be looked upon as a *fait accompli* by France and Russia, Young Moldavia, whose sole dream was the union of the two Principalities under a Foreign Prince and the independence of their country has, one after the other, distorted the convention, accepted a portion of it and rejected the other portion, and finally has put it aside altogether. Constant to the principles of the unionist party to which he belongs, the new Hospodar of Moldavia, on his election to the Principality of Wallachia, offered to abdicate in favour of the cherished wishes of his party.

Now, it must be observed that it is not the Prince who takes the lead, but the unionists who sweep everything before them ; and these, themselves, are encouraged and supported by France and Russia. Who, then, better than these two Powers can tell what the ultimate result of these complications will be ?

The reason for so much exasperation on the part of the Moldo-Wallachians against the Turks is not obvious, but that such exasperation exists is a fact beyond doubt ; and the Principalities, I am told by the highest authority, are prepared to shed their last drop of blood for their autonomy or independence. Nor will they make any difference between these two terms. A forced loan and large levies of troops are to be made incessantly, and I foresee great calamities should the Porte interfere alone as, in that case, its partisans will run the risk of paying darely for this interference.

Fresh elections, at the present moment, on a satisfactory basis are next to impossible. If Couza's election is not to hold good let some-

https://biblioteca-digitala.ro

one else be named without an election. In the Conservative party I see no one who would offer any guarantee for a good and *stable* Government, and the conspiracy which it now appears was originally raised against the advent of Michel Sturdza shows the danger in which the country would have been plunged had he or any of his partizans come to the throne.

The object of Young Moldavia was the union under a foreign Prince ; the man therefore little matters ; the result would have been the same had the Prince been a Mavrogeni or a Negri.

The Porte would have done well to have acknowledged Couza from the very beginning to the Hospodars of this Principality. Her hesitation, I fear, has exasperated this people to a pitch that she must now either accept what has taken place or send her battalions over the Danube.

I have the honour... (Signed) Henry A. Churchill

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 67 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1443, f. 135—138.

■

Copie. Nr. 7 Iași, 11 februarie 1859

Sir,

La primirea telegramei Excelenței voastre din data de 8 curent, l-am vizitat pe noul domnitor și i-am comunicat sfatul Excelenței voastre de a fi moderat în acțiunile lui și de a aștepta hotărîrea comună a marilor puteri. Sfaturile Excelenței voastre — îmi pare rău ⟨că trebuie⟩ să o spun — nu au avut nici cea mai mică influență asupra lui. Nu și-a ascuns, cel puțin, ura și aversiunea față de turci, sau exasperarea față de îndoielile ⟨puterilor⟩ în legătură cu legalitatea alegerilor, ori a numirii sale în Principatul Moldovei ; impresia pe care mi-a lăsat-o la sfîrșitul întrevederii a fost că moldo-valahii vor merge pînă la limita extremă cu Turcia, dacă această putere va încerca să-și impună autoritatea în Principate. Principele mi-a promis că hotărîrea conferinței va avea o mare greutate asupra acțiunilor lor viitoare, dar a adăugat că se bizuie pe ⟨sentimentul de⟩ justiție al Angliei, care le va permite să aibă un guvern ales de ei ; că el se va retrage cu plăcere în viața particulară, dacă țara lui ar fi înzestrată cu un prinț străin în cele două principate.

Situația din Moldova este aceasta : văzînd că neregularitățile au fost tolerate de către toți și chiar încurajate de către unele din puteri și spunîndu-se constant că *faptul împlinit* va fi considerat de către Franța și Rusia ca un *fapt împlinit*, Tînăra Moldovă, al cărui singur vis a fost Unirea celor două Principate sub un prinț străin și independența țării, a denaturat convenția, a acceptat o parte, a respins cealaltă parte și în final a înlăturat totul. Constant principiilor partidei unioniste căreia îi aparține, noul domnitor al Moldovei, cu ocazia alegerii sale în Principatul Valahiei, s-a oferit să abdice în favoarea dorințelor nutrite de către partida sa. Acum trebuie remarcat că nu principele este cel care preia conducerea, ci unioniștii care mătură totul în calea

https://biblioteca-digitala.ro

lor ; și ei sînt încurajați și sprijiniți de Franța și Rusia. Cine, apoi, ar putea spune mai bine decît aceste două puteri care va fi rezultatul final al acestor complicații ?

Motivul unei atît de mari exasperări din partea moldo-valahilor împotriva turcilor nu este evident, dar că există o asemenea exasperare este un fapt sigur ; și Principatele — mi s-a spus de către cea mai înaltă autoritate — sînt pregătite să-și verse ultima picătură de sînge pentru autonomia sau independența lor. Nici nu fac vreo diferență între acești doi termeni. Urmează să se facă un împrumut forțat și recrutări masive de trupe fără încetare și prevăd că Poarta va fi amestecată singură în mari greutăți ; în acest caz, partizanii ei vor risca să plătească scump acest amestec.

Alegeri noi, în momentul de față, avînd o bază satisfăcătoare, sînt aproape imposibile. Dacă alegerea lui Cuza nu este considerată valabilă, să fie numit altcineva, fără alegeri. În cadrul partidei conservatoare nu văd pe nimeni care ar oferi vreo garanție pentru un guvern bun și *stabil ;* și conspirația, care intervine acum, inițial făcută împotriva eventualității succesului lui Mihail Sturdza, arată pericolul în care ar fi aruncată țara dacă acesta sau oricare dintre partizanii lui ar ajunge la tron.

Obiectivul Tinerei Moldove era Unirea sub un prinț străin ; persoana ⟨domnului⟩ interesează deci puțin ; rezultatul ar fi fost același dacă principele ar fi fost un Mavrogheni sau un Negri.

Poarta ar fi făcut bine să-l fi acceptat pe Cuza chiar de la început ca domnitor în aceste principate. Mă tem că ezitarea ei a exasperat acest popor pînă la gradul în care ea trebuie, acum, fie să accepte ceea ce s-a întîmplat, fie să-și trimită trupele peste Dunăre.

Am onoarea...

(Semnat) Henry A. Churchill

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 370—374.

358

Constantinopol, 30 ianuarie/11 februarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Amestecul consulilor francez, rus și prusian în evenimentele din Moldova. Crede că anumite puteri urmăresc separarea Principatelor de Imperiul Otoman și includerea lor într-o confederație independentă. Poziția pe care ar trebui s-o adopte Anglia în această privință.

No. 103

Constantinople
February 11th 1859

My Lord,

I have the honor to forward this day to Your Lordship at noon the following cyphered Telegram :

https://biblioteca-digitala.ro

"I hear not only French and Russian Consuls are pushing matters to extremity in Moldavia, but Prussian Consul also is doing the same. My belief is that a plan has been formed by some of the Courts for separating the outlying Provinces of the Empire from the Porte and establishing an independent confederacy.

If Her Majesty's Government is disposed to concede on this point, the sooner the corcession is made and the Porte prepared for it the better; if not, the more clearly, promptly and positively it is resisted, the more likely resistance is to be effectual".

I have the honor... Henry L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1428, nepaginat.

■

Nr. 103 Constantinopol, 11 februarie 1859

Excelență,

Am avut onoarea de a expedia azi Excelenței voastre, la amiază, următoarea telegramă cifrată:

„Am aflat că nu numai consulii francez și rus împing lucrurile spre limita extremă în Moldova, ci și consulul prusian procedează, de asemenea, la fel. Cred că a fost format un plan de către unele dintre Curțile europene pentru a separa provinciile depărtate ale imperiului de Poartă și a stabili o confederație independentă.

Dacă guvernul Maiestății sale este dispus să facă concesii asupra acestui punct, cu cît concesia este făcută mai curînd și Poarta pregătită să o facă, cu atît mai bine; dacă nu, cu cît rezistența la aceasta este mai deschisă, mai promptă și mai energică, cu atît este mai posibil ca rezistența să fie eficace".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

359

București, 31 ianuarie/12 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury: Protestul unui grup de deputați conservatori față de actul de la 24 ianuarie/5 februarie. Confirmă presiunea exercitată asupra Camerei de locuitorii cartierelor mărginașe și de țăranii pătrunși în oraș, dintre care mulți înarmați.

No. 20 Bucharest, 12 February 1859

Copy to Vienna

Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

A considerable number of deputies have this week waited on me, desirous to protest against the events of the 5th; they all declared that their votes were extorted from them under fear of their lives.

https://biblioteca-digitala.ro

On my expressing my surprise that of the 42 or 44 deputies we knew to belong to the party of Conservatives not one of them should have possessed sufficient strength of mind to protest in the Chamber, and call on the President to protect them, they replied that it was consistent with their knowledge that had a certain signal, previously agreed upon, been made from the window by Mr. Jean Bratiano, upwards of twenty of their Party would have fallen victims to popular fury.

There is no doubt from information I have recently received, there large mobs of peasantry mixed with the tanners and butchers of the faubourgs, were posted on three of the heights about the city, ready to obey any orders given by themselves constituted leaders. They certainly at the moment of the resolution being passed by the Chamber were excluded from the square of the Metropole, consequently not in contact with the Chamber; thus at the moment there was no appearance of outward pressure but as soon as it was known what decision was to be, the gates were thrown open and the mob entered in a dense crowd to the number of several thousands. It is positively averred that a large number of these were armed.

It may be asked how these men were thus kept together and fed during the three days. One of my informants has positively declared he saw two individuals giving in the morning sums of three and four swanzikers to the peasants and men of the faubourg, and that one of these individuals was known to be attached to the House of one of the Candidates for the Princeship.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 146—148.

■

Nr. 20 București, 12 februarie 1859
Copie la Viena
Copie la Constantinopol

Excelență,

Un număr considerabil de deputați m-au vizitat în această săptămînă, doritori să protesteze contra evenimentelor din ziua de 5; toți au declarat că voturile le-au fost smulse sub amenințarea vieții lor.

La exprimarea suprizei mele că din 42 sau 44 deputați pe care-i știam că aparțin Partidului Conservator, nici unul nu a avut destulă tărie de caracter să protesteze în Cameră și să-i ceară președintelui să-i protejeze, ei au replicat că, după cîte știau, dacă un anumit semnal, convenit mai dinainte, ar fi fost făcut de la fereastră de domnul Ion Brătianu, peste douăzeci din partidul lor ar fi căzut victime furiei populare.

Din informațiile pe care le-am primit recent, nu există nici o îndoială că mari mulțimi de țărani, amestecați cu tăbăcari și măcelari

https://biblioteca-digitala.ro

din mahalale, erau postate pe trei din înălțimile din jurul orașului, gata să asculte ordinele date de conducătorii lor auto-constituiți. În momentul votării rezoluției de către Cameră, ei au fost, desigur, îndepărtați din Piața Mitropoliei, deci nu au fost în contact cu Camera, astfel că, în acel moment, nu era, aparent, nici o presiune din afară, dar, de îndată ce s-a știut care avea să fie decizia, porțile au fost larg deschise și mulțimea a pătruns într-o gloată densă, de ordinul mai multor mii. Este categoric confirmat că un mare număr dintre aceștia erau înarmați.

Se poate pune întrebarea cum au fost ținuți acești oameni la un loc și hrăniți în timpul acestor trei zile. Unul dintre informatorii mei mi-a declarat ferm că a văzut două persoane care dădeau dimineața sume de trei și patru sfanți, țăranilor și mahalagiilor și că unul dintre acești indivizi era cunoscut ca fiind omul de casă al unuia din candidații la domnie.

Am onoarea.... Robert G. Colquhoun

360

București, 31 ianuarie/12 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Despre știrile apărute în presa locală în legătură cu satisfacția cu care guvernul francez a primit „actul împlinit" la 24 ianuarie/5 februarie. Consulul francez neagă autenticitatea acestora.

No. 22 Bucharest, 12 February 1859

Copy to Vienna
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

Our local papers contain several reported telegrams from Paris, which state that the "accomplished fact" of the 5th was received with the greatest satisfaction by the Government of France nay that H⟨is⟩ M⟨ajesty⟩ the Emperor had alluded to it in his speech at the opening of the Legislative Assembly.

The object of such publications is obvious and has a certain degree of success.

The French Agent most positively denies the authenticity of these documents.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 152.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 22 București, 12 februarie 1859
Copie la Viena
Copie la Constantinopol

Excelență,

Ziarele noastre locale conțin mai multe telegrame transmise de la Paris, care declară că „faptul împlinit" din data de 5 a fost primit cu cea mai mare satisfacție de guvernul Franței, ba chiar că Maiestatea sa împăratul a făcut aluzie la el în discursul său la deschiderea Adunării Legislative.

Obiectul unor astfel de publicații este evident și are un anumit grad de succes.

Agentul francez neagă cu tărie autenticitatea acestor documente.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

361

București, 1/13 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Măsura luată de guvern de a inspecta oștirea, precum și unele porturi de la Dunăre. Este nemulțumit de limbajul folosit de „demagogi" (radicali) și ziarele lor. Se teme de posibila agitare a chestiunii rurale de către partidul democratic. Ordinul dat satelor din jurul Capitalei de a-și trimite reprezentanți în întîmpinarea domnitorului. [1]

No. 24 Bucharest, 13 February 1859
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

The Government of the day have sent officers of the Militia to the various parts of the Country, where the soldiery are quartered, to examine and report on their state of efficiency.

Three engineers have likewise been sent to Calafat opposite Widdin, to Giurgevo, opposite Rustchuk, and Calarache opposite Silistria, to see the state of those points.

It is really said to hear the language adopted by the demagogues of the day and their journals. They talk of their means of raising 150.000 men to resist any attempt at a foreign occupation. [2] Were the proposal to be made to the villages to raise two recruits from each bourg for active service, the recruiting officers would fare badly, the peasants are peacefully inclined and though for a few days they may be roused to become formidable as a mass and when in a Capital mixed up with the rabble of the City — they are impatient of control and would singly fall back on their homes.

https://biblioteca-digitala.ro

The great fear I have is the agitation of the question between them and proprietors, a question which they simply understand as being freed from all obligations towards the proprietors and the grant to them of a certain quantity of land.

The democratic party will however pause before agitating the question, as it is one on which the parties momentarilly allied to them, such as Ghykas and Cantacuzène will at once break off all connexion with them.

Orders have been transmitted to the villages round about the Capital to send two or three of their elders to hail the arrival of their Prince who is expected here on the 15th.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 156—157.

■

Nr. 24 București, 13 februarie 1859

Copie ⟨trimisă⟩ la
Constantinopol

Excelenţă,

Guvernul actual a trimis ofiţeri de miliţie în diferite părţi ale ţării, unde sînt încartiruite trupe, pentru a inspecta şi raporta starea lor de eficacitate.

Au fost trimişi şi trei ingineri la Calafat, vis-à-vis de Vidin, la Giurgiu, vis-à-vis de Rusciuc şi la Călăraşi, vis-à-vis de Silistra, pentru a vedea starea acestor locuri.

Este, într-adevăr, trist să auzim limbajul adoptat de demagogii zilei şi de jurnalele lor. Vorbesc de mijloacele lor de a ridica 150.000 oameni pentru a rezista oricărei încercări de ocupaţie străină.[2] Dacă ar trebui să se facă satelor propunerea de a se ridica doi recruţi de fiecare tîrg pentru serviciul activ, ofiţerii de recrutare ar avea dificultăţi : ţăranii au înclinaţii paşnice şi, deşi în cîteva zile ar putea fi mobilizaţi să devină o masă ⟨de oameni⟩ înspăimîntătoare, ⟨totuşi⟩ cînd s-ar amesteca în capitală cu gloata oraşului, ar fi iritaţi de controlul ⟨autorităţilor⟩ şi s-ar înapoia singuri la casele lor.

Marea teamă ce o am este discutarea problemei ⟨raporturilor⟩ dintre ei şi proprietari, o chestiune pe care ei o înţeleg în mod simplu, ca fiind eliberaţi de toate obligaţiile faţă de proprietari şi să li se acorde o anumită suprafaţă de pămînt.

Partida democratică va zăbovi totuşi înainte de a dezbate problema, întrucît este una asupra căreia partidele s-au aliat între ele pentru moment, ca de exemplu Ghiculeştii şi Cantacuzinii, care vor rupe orice legătură cu ei.

https://biblioteca-digitala.ro

Au fost date ordine satelor din jurul capitalei să trimită doi sau trei dintre cei mai în vîrstă dintre ei să întîmpine sosirea principelui lor, care este așteptat aici pe data de 15 curent.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 374—376.

[2] Consulul se referă aici la liberalii radicali. Evident, dată fiind poziția Angliei, favorabilă Imperiului Otoman, era normal ca R. G. Colquhoun să dezaprobe intenția acestora de a face apel la masele populare pentru a rezista unei eventuale intervenții turcești.

362

Constantinopol, 2/14 februarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Confirmă primirea telegramei cifrate referitoare la acceptarea de către puteri a propunerii Porții de a se convoca o conferință, precum și la dorința Franței de a se modifica Convenția, admițîndu-se dubla alegere, fără a se permite însă unirea administrativă a celor două provincii.

No. 108 Constantinople, February 14th 1859

My, Lord,

I have the honor to aknowledge the receipt of the following cyphered Telegram, this day at 10 P.M. It is dated London the 14th instant 9,30 A.M.

"As all the powers accept the Porte's proposal of a Congress and as it can be only at Paris every moment she loses complicate the difficulty.

The French wish to modify Convention and allow Couza's double election; the Congress addressing declaration that it will not permit a union of the Government of the provinces. I will give no opinion until Congress meets, but wish to know if Porte would agree to such an arrangement. The men who put up Couza as a sham would be caught".

I have the honor...

Henry L. Bulwer

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78. Turkey/vol. 1428, nepaginat.

■

Nr. 108 Constantinopol, 14 februarie 1859

Excelență,

Am onoarea să confirm primirea, azi la ora 10 p.m., a următoarei telegrame cifrate. Este datată Londra, 14 curent, ora 9.30 a.m. :

„Întrucît toate puterile acceptă propunerea Porții pentru un congres și întrucît acesta poate fi numai la Paris, orice moment care se pierde mărește dificultatea.

https://biblioteca-digitala.ro

Francezii doresc să modifice convenția și să permită dubla alegere a lui Cuza, congresul adresînd o declarație că nu va permite unificarea guvernelor provinciilor. Nu-mi voi exprima părerea pînă ce se va întruni congresul, dar aș dori să știu dacă Poarta ar fi de acord cu un astfel de aranjament. Oamenii care l-au propus pe Cuza, printr-o impostură, vor fi prinși".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

363

Constantinopol, 3/15 februarie 1859.
H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Precizări privind poziția Porții față de dubla alegere. Aceasta ar fi dispusă să recunoască pe Cuza ca domn al Moldovei, cu condiția ca alegerea din Țara Românească să fie anulată. Semnificația dublei alegeri.

No. 109 Constantinople, February 15th 1859

My Lord,

I have had the honor to forward to Your Lordship this day at 11 P.M. the folowing cyphered Telegram ;

"The Porte dislikes to confirm Couza's election for Moldavia without settling something as to Wallachia. Nor would she willingly consent to a Prince governing the two Principalities.

Standing by the Convention she will be willing to recognize Couza, he acknowledging her suzeraineté as Prince of Moldavia, the election in Wallachia being annulled and a new Prince named or a Caïmakam appointed until the country is fit for a new election ; it is not the election of Couza but the spirit which dictated it that is important. That spirit will have to be resisted resolutely or satisfied fully : it means independence".

I have the honor to be... H. L. Bulwer

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1428, nepaginat.

■

Nr. 109 Constantinopol, 15 februarie 1859

Excelență,

Am avut onoarea să expediez Excelenței voastre azi la ora 11 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„Poarta nu dorește să confirme alegerea lui Cuza pentru Moldova fără să se stabilească ceva pentru Valahia. Nici nu ar dori să consimtă ca un singur domnitor să guverneze cele două principate.

Respectînd Convenția, ea va dori să recunoască pe Cuza, el acceptînd suzeranitatea ei ca domnitor al Moldovei, alegerea din

https://biblioteca-digitala.ro

Valahia fiind anulată și numit un nou domnitor sau un caimacam pînă cînd țara este gata de noi alegeri ; nu alegerea lui Cuza, ci spiritul care a dictat-o este important. Acestui spirit trebuie să i se reziste cu hotărîre sau să fie complet satisfăcut ; el înseamnă independență".

Am onoarea...

H. L. Bulwer

364

București, 5/17 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Plecarea comisarului otoman Davud efendi și apropiata sosire la București a domnitorului Al. I. Cuza. Mulțumește pentru aprobarea dată conduitei sale. Relațiile cordiale avute cu comisarul otoman în timpul ședерii acestuia la București. Comentarii privind misiunea lui Davud.

Copy — Bucharest, 17 February 1859

Nr. 37 — Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer

Sir,

Davoud Effendi, the Ottoman Commissioner, has just announced to me his departure from Bucharest this evening for Constantinople.

Prince Couza, left Iassy yesterday and is to reach Bucharest on Saturday. Triumfal arches and preparations for general illuminations await his arrival.

Your Excellency may be assured I will attend to the expression of your wish in your telegram of yesterday's date and I beg to tender to your Excellency my warmest thanks for the approval of the line of conduct I have followed.

I must take this opportunity of saying that during the short time Davoud Effendi has been here, our relations have been the most cordial and confidential. I have found him very conciliatory in one or two cases requiring much tact and judgment, and while abstaining from any interference with the local Government he confined himself to watching over the particular interest of his Government and endeavouring to keep parties within the limits traced by the Convention. He has been here at a moment when those interests have been violently attacked and those limits rudely depassed. His position has been one of great difficulty and I hope he has come through it to the satisfaction of his Government.

I have the honor... (Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia. r. 61 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1441, p. 177—178.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 37 București, 17 februarie 1859
Copie

Domnul Colquhoun către Sir Henry Bulwer
Sir,

Davud efendi, comisarul otoman, mi-a anunțat chiar acum plecarea sa din București astă-seară spre Constantinopol.

Principele Cuza a plecat ieri de la Iași și urmează să ajungă la București, sîmbătă. Sosirea sa este așteptată cu arcuri de triumf și pregătiri pentru iluminații generale.

Excelența voastră poate fi sigură că voi asculta de dorința dvs., exprimată în telegrama de ieri și îmi permit să prezint Excelenței voastre mulțumirile mele cele mai calde pentru aprobarea liniei de conduită pe care am urmat-o.

Trebuie să profit de această ocazie pentru a spune că, în timpul scurt cît Davud efendi a fost aici, relațiile noastre au fost dintre cele mai cordiale și intime. L-am găsit foarte conciliant în unul sau două cazuri care cereau mult tact și judecată și abținîndu-se de la orice amestec în guvernul local, se mărginea să urmărească îndeosebi interesul guvernului său și se străduia să mențină partidele în limitele trasate de Convenție. El a fost aici într-un moment cînd acele interese au fost violent atacate și acele limite depășite cu bruschețe. Poziția sa a fost foarte dificilă și sper că s-a descurcat, spre satisfacția guvernului său.

Am onoarea... (Semnat) R. G. Colquhoun

365

Iași, 6/18 februarie 1859.

H. A. Churchill către H. L. Bulwer : Acțiunile consulului rus la Iași, Popov, în favoarea Unirii ; sfatul de moderație dat domnitorului de consulul Rusiei la București, Giers ; abandonarea planului privind întrunirea celor două adunări elective la Focșani ; detalii despre conspirația descoperită în Moldova primite de la un ofițer polonez, supus britanic, implicat în complot. [1]

Copy Jassy, February 18th 1859
No. 13

Sir.

The contents of my despatch No. 12 of this day's date will have given Your Excellency an insight into the proceedings of the Russian Consular authorities in these Principalities in favor of the Union I now beg to convey to Your Excellency a few additional facts connected with the machinations of Russia on this subject.

https://biblioteca-digitala.ro

Up to the day of Prince Alexander Couza's nomination to the Hospodarat of Wallachia, Mr. Popoff had kept in the background and had allowed Mr. Place the French representative here to take the lead. The most scrutinizing observer would not have detected in the acts of the Russian Consul any direct influence exercised by him; but the nomination of Prince Couza to Wallachia appears to have thrown Mr. Popoff off his guard, and he was seen openly to encourage the party in power to proceed with unremitting energy towards the accomplishment of the Union. His scheme was, however, limited to the Union of the two Principalities under a native Prince whilst that of his French colleague was to aim at the Union under foreign one.

About a week ago I had the honor to report by telegraph to Your Excellency that the Prince had promised to moderate his partizans. The principal cause that produced this effect appears to have been a message from Mr. Giers, the Russian Consul General at Bucharest, in which Mr. Popoff is enjoined to counsel moderation in these terms: „Dites au Prince Couza de ne pas aller plus loin car si nous étions sûrs que la guerre éclaterait en Europe nous pourrions soutenir l'union des Principautés avec un Prince indigène, mais comme nous n'en sommes pas sûrs il faut qu'il s'arrête".

The plan of uniting the assemblies at Fokchany was instantly abandoned and the Prince promised me to keep the administration of Moldavia and Wallachia separate, and to change nothing in the present state of things.

In my despatches of the 30th December and 27th January I mentioned the conspiracy that had been disclosed a few days subsequent to the Prince's election to Moldavia. I now learn from a Polish officer, under British protection, who, though innocent, had been arrested, the following tale.

In 1853 Count Verjbitsky (Murad Bey) tried at Constantinople to induce a number of Poles to quit the Turkish service and to return to Russia where he promised them an amnesty; he failed in this attempt and was subsequently protected from the ire of his countrymen by Sadik Pacha who obtained for him the rank of Lieutenant in the Cossack Legion. At Eupatoria Murad Bey became acquainted with a Jew by the name of Samouil Rabinovitz who lent him a sum of money on which account he followed him (Murad) to Constantinople and subsequently to the Principalities.

This Jew who, amongst the rest, was arrested as implicated in the conspiracy in question confesses to have been present in a conversation that took place between Murad Bey and the Russian Ambassador at Constantinople, in which the plan of the present plot was hinted. Murad Bey on coming out to the Principalities received letters from the Ambassador strongly recomending him to Mr. Popoff's assistance. The same Jew adds that Murad Bey spent 3.000 ducats in the purchase of arms and ammunition; that the plan was to declare the Union at Fokchany and to proclaim Gregory Sturdza Prince of the two Provinces; that arms and ammunition lie, at the present moment concealed in a forest; and further that Sadik Pacha is acquainted with the whole business. This information in corroborated in a certain extent, by what I have

https://biblioteca-digitala.ro

heard from different sources, namely, that Gregory Sturdza's seal and some communications in cypher from the latter were found in Murad Bey's possession.

Besides this, Constantine Mourouzi, the Russian officer who commanded the Greek volunteers at Sebastopol, and Pop Costa, a Russian priest, have for the last two months, been doing their utmost to excite the people against the quieter and more worthy portion of society in this Province.

All this, I trust, show Your Excellency what sort of a game Russia is playing in this part of Europe.

I have the honor... (Signed) Henry A. Churchill

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 67 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 443, f. 166—170.

■

Copie Iași, 18 februarie 1859
Nr. 13

Sir,

Conținutul raportului meu Nr. 12, cu aceeași dată, va fi oferit Excelenței voastre ⟨posibilitatea⟩ pătrunderii acțiunilor autorităților consulare ruse din aceste principate în favoarea Unirii, și acum vă rog să-mi permiteți să prezint Excelenței voastre cîteva fapte în plus legate de mașinațiunile Rusiei în această problemă.

Pînă în ziua numirii principelui Alexandru Cuza la domnia Valahiei, domnul Popov a stat rezervat și a permis domnului Place, reprezentantul francez de aici, să preia conducerea. Nici cel mai pătrunzător observator nu ar fi descoperit în acțiunile consulului rus că exercită vreo influență directă : dar numirea principelui Cuza în Valahia pare să-l fi scos din rezerva sa pe domnul Popov și a fost văzut încurajînd în mod deschis partidul la putere ca să procedeze cu energie neîntreruptă pentru realizarea Unirii. Planul lui era totuși limitat la Unirea celor două principate sub un prinț pămîntean, în timp ce colegul său francez țintea spre Unire sub unul străin.

Cam cu o săptămînă în urmă am avut onoarea să raportez telegrafic Excelenței voastre că principele promisese să-și modereze partizanii. Cauza principală care a produs acest efect pare să fi fost un mesaj din partea domnului Giers, consulul general rus de la București, prin care, în următorii termeni, i se ordonă domnului Popov să recomande moderația : „Spuneți-i principelui Cuza să nu meargă prea departe, căci, dacă am fi siguri că războiul va izbucni în Europa, noi am putea susține Unirea Principatelor sub un prinț pămîntean, dar cum noi nu sîntem siguri, trebuie să se oprească".

Planul de unire a Adunărilor la Focșani a fost grabnic abandonat și principele mi-a promis să mențină administrația separată a Moldovei și a Valahiei și să nu schimbe nimic în prezenta stare de lucruri.

În rapoartele mele din 30 decembrie și 27 ianuarie am menționat conspirația care fusese descoperită la cîteva zile după alegerea principelui în Moldova. Aflu acum următoarea relatare de la un ofițer polonez, ⟨aflat⟩ sub protecție britanică, care, deși nevinovat, fusese arestat :

https://biblioteca-digitala.ro

În 1853, contele Verbitzsky (Murad bei) a încercat, la Constantinopol, să îndemne un număr de polonezi să părăsească serviciul turc și să se întoarcă în Rusia, unde li se promisese că vor fi amnistiați ; a eșuat în această încercare și a fost ulterior protejat de mînia concetățenilor lui de către Sadik pașa, care obținuse de la el rangul de locotenent în Legiunea cazacă. La Eupatoria, Murad bei a cunoscut un evreu, cu numele de Șmil Rabinovici, care i-a împrumutat o sumă de bani și care l-a urmat la Constantinopol (pe Murad) pe cheltuiala acestuia și după aceea în Principate.

Acest evreu, care, printre ceilalți, a fost arestat ca implicat în conspirația despre care este vorba, mărturisește că fusese prezent la o conversație care a avut loc între Murad bei și ambasadorul rus de la Constantinopol, unde s-a făcut aluzie la planul prezentului complot. Murad bei, venind în Principate, a primit scrisori din partea ambasadorului, recomandîndu-l cu insistență domnului Popov pentru a-l sprijini. Același evreu adaugă că Murad bei a cheltuit 3 000 ducați pentru cumpărarea de arme și muniții, că planul era de a declara Unirea la Focșani și de a-l proclama pe Grigore Sturdza principe al celor două provincii ; că armele și muniția stau în momentul de față ascunse într-o pădure ; și, în plus, că Sadik pașa cunoștea întreaga afacere. Această informație este coroborată într-o oarecare măsură cu ceea ce am auzit din diferite surse, în sensul că sigiliul lui Grigore Sturdza și unele comunicări cifrate de la acesta din urmă au fost găsite în posesia lui Murad bei.

În afară de aceasta, Constantin Moruzi, ofițer rus care comanda voluntarii greci de la Sevastopol, și Popa Costa, un preot rus, au făcut tot ce le-a stat în putere, în ultimele două luni, să incite poporul împotriva celei mai liniștite și de valoare părți a societății din această provincie.

Toate acestea, cred că demonstrează Excelenței voastre ce fel de rol joacă Rusia în această parte a Europei.

Am onoarea... (Semnat) Henry A. Churchill

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 394—397.

366

[Londra], 6/18 februarie 1859.

Lord Malmesbury către H. A. Churchill : Să insiste împreună cu ceilalți consuli pe lîngă Cuza, ca acesta să rămînă liniștit pînă la întrunirea conferinței puterilor ; în caz contrar, nici o înțelegere (cu privire la recunoașterea dublei sale alegeri) nu va fi posibilă.

Draft F.O., Febr⟨uar⟩y 18, 1859
Mr. Churchill Sent at 12,30

Telegram

Represent to your colleagues that, if you do not insist on Couza remaining quiet till the Conference meets, he is insulting the Powers

https://biblioteca-digitala.ro

who made the Convention by his acts, and that no arrangement will be possible. [1]

⟨Malmesbury⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 67 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 443, f. 5.

■

Ciornă
Domnul Churchill

Ministerul Afacerilor Externe
18 februarie 1859
trimisă la ora 12.30

Telegramă

Expuneți colegilor dv. că, dacă nu insistați ca domnitorul Cuza să rămînă liniștit pînă la întrunirea conferinței, el insultă puterile care au făcut Convenția prin actele sale și că nici un aranjament nu va fi posibil. [1]

⟨Malmesbury⟩

[1] O telegramă similară a fost trimisă și consulului R. G. Colquhoun (Cf. r. 66 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 441, f. 15).

367

București, 8/20 februarie 1859.
R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Sosirea lui Al. I. Cuza la București și depunerea jurămîntului de către domnitor ; ceremonia care a avut loc cu acest prilej. Poziția diferitelor grupări ale clasei dominante față de noul domn. [1]

No. 27
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

Bucharest, 20 February 1859

My Lord,

The entry of the newly chosen Prince was to have been as yesterday, but he remained a day at Buzeo so as to enter the city this day Sunday — on which day the Agents of Austria and France who reside in the Principal Street always hoist their flags. At the barrier a triumphal arch was erected, where he entered a carriage which was waiting for him, he having previously received from the corporation the usual offering of bread and salt. Large crowds of the lower classes had gone out to welcome him, among whom were conspicuous the tanners and butchers of the faubourg. He entered the city followed by the Cavalry and Dorobantzes, proceeded to the Metropolitan Church where a Te Deum was sung, hence to Chamber of Assembly where the Ministers, Clergy and Deputies were assembled.

The Archbishop opening the "Règlement Organique" was proceeding to recite the oath prescribed to the Hospodar, when the Prince

https://biblioteca-digitala.ro

stopped His Eminence and raising his right hand took the oath : "qu'il continuera l'oeuvre d'union que l'Assemblée a commencé, qu'il ne reculera devant aucune difficulté, ni même danger et qu'avec l'aide de Dieu et du peuple il esperait de le mener à bon fin". He then addressed a few words to the Assembly and hurried by withdrew — regaining his carriage, he went to the Palace which had been refurnished for him, where he received visits from the Ministers and Military. On the evening the city was as brilliantly illuminated as a strong north Easterly wind admitted. A "pièce de circonstance" was given at the Theatre, at part of which the Prince was present.

The whole of the days proceedings were cold and I should say unsatisfactory the people were very sparing of their acclamations.

The middle commercial class begin to feel already the effect of the complete stagnation in business and it cannot be concealed that the upper class begin to reflect seriously on the consequence of bringing a Moldavian to their Country. Of these the Conservatives talk of protesting that their vote was wrung from them under terror (which is strictly true) ; the liberals represented by Cantacuzène, Krezzolesko etc., now see their only chance wrested from them while the extreme "gauche", among which I regret to place the Ghyka party, now bitterly repent that under the very same feeling which moved the conservative, they yielded to the pressure of the masses they had at such pains and expense brought together, but which had become unmanageable and as likely to turn upon them as on the Aristocracy or Boiars — for already their new Prince has declared that, with such sentiments as these men put forward, he can never agree. And thus this eventful day has closed over us, leaving no feeling of satisfaction on the minds of any one class.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1441, f. 167—170.

■

Nr. 27 București, 20 februarie 1859

Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Intrarea domnitorului nou ales trebuia să aibă loc ieri, dar el a mai rămas o zi la Buzău, așa că a intrat în oraș astăzi, duminică, zi în care agenții Austriei și Franței, care locuiesc pe strada principală, își înalță întotdeauna steagurile. La barieră a fost ridicat un arc de triumf pe unde a intrat într-o caleașcă ce-l aștepta, primind mai înainte din partea corporației ⟨tradiționala⟩ pîine și sare. O mulțime din populația păturilor de jos a ieșit să-l întîmpine, printre aceștia aflîndu-se în mod evident tăbăcarii și măcelarii de la periferie. El a intrat în oraș urmat de cavalerie și dorobanți, s-a dus la Mitropolie, unde s-a oficiat un Te-Deum, apoi la Adunare, unde erau prezenți miniștrii, clerul și deputații. Mitropolitul, deschizînd „Regulamentul organic", a trecut la citirea jurămîntului indicat pentru domnitor, cînd principele l-a întrerupt

https://biblioteca-digitala.ro

pe Eminența sa și, ridicînd mîna dreaptă, a jurat : „că va continua opera de Unire pe care Adunarea a început-o, că nu va da înapoi în fața nici unei greutăți, nici chiar a unui pericol și cu ajutorul lui Dumnezeu și al poporului, speră să o ducă la bun sfîrșit". A adresat apoi cîteva cuvinte Adunării și s-a retras în grabă reluîndu-și locul în caleașcă ; s-a îndreptat spre Palat, care a fost remobilat pentru el, unde a primit vizita miniștrilor și a militarilor. Seara, orașul a fost strălucitor luminat, atît cît a permis un crivăț puternic. La teatru s-a reprezentat o piesă ocazională, la care un timp a fost prezent și domnitorul.

În ansamblu, ceremoniile zilei au fost reci și aș putea spune nesatisfăcătoare, oamenii au fost foarte sobri în aclamații.

Clasa de mijloc a comercianților a și început să resimtă efectul completei stagnări în afaceri și nu se poate ascunde faptul că clasele de sus încep să mediteze în mod serios asupra consecințelor aducerii unui moldovean în țara lor. Dintre aceștia, conservatorii discută să protesteze că votul le-a fost smuls sub teroare (ceea ce este strict adevărat) ; liberalii, reprezentați prin Cretzulescu, Cantacuzino etc., își văd ultima șansă pierdută, în timp ce extrema „stîngă", în care regret că trebuie să plasez partida lui Ghica, se căiește cu amărăciune că, sub influența acelorași sentimente ce i-au condus pe conservatori, a cedat presiunii maselor, pe care cu atîtea strădanii și cheltuieli le-a strîns laolaltă, dar care au devenit greu de condus și s-ar putea probabil să se întoarcă atît împotriva sa cît și împotriva aristocraților și boierilor — pentru că noul lor domnitor deja declarase că nu poate fi niciodată de acord cu asemenea manifestări de sentimente din partea acestor oameni.

Și astfel s-a încheiat pentru noi această zi plină de evenimente, nelăsînd nici un sentiment de satisfacție în sînul vreunei clase.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 400—402.

368

București, 9/21 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Persistența ideii aducerii unui prinț străin pe tronul Principatelor Unite ; speră să aibă o întrevedere cu noul domnitor, cu care prilej îi va cere să rămînă liniștit pînă la întrunirea conferinței puterilor ; ralierea celorlalți consuli la demersul său.

No. 28 Bucharest, 21 February 1859.
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

My house during the day has been filled with persons of all classes and colors except the "extreme left".

https://biblioteca-digitala.ro

I have of course been very reserved, but I should fail in my duty if I concealed from Your Lordship that one feeling pervailed all, namely the prayer that Europe would take pity on the Country and grant it a Foreign Ruler as the only means of saving it from itself. All seemed to agree that, under a native Prince, the Provinces united much before six months are over fall a prey to Revolution — for if Messrs. Golesco and Bratianos be allowed but a few weeks of power, the revolutionary virus will spread through every pore of the country and the consequences will be dreadful.

As yet I have not seen the Prince but I understand his aide de camp will, by calling, give me an opportunity of paying a visit of a purely unofficial nature and frankly exposing to him the fatal consequence of his persistance in a course of action which must close the door on any possible arrangement. I think it right to say I have represented to my colleagues the necessity of our agreeing on this point requiring Prince Couza to remain quiet till the Conference meets and the will of the Powers be made known, and as soon as he shall have modified the Ministry as at present composed (if he dare) returning to Moldavia.

My colleagues all agree to hold the same language and to represent to him the folly of persevering in a system of reckless bravados which could only end by bringing ridicule on him and on the party who profess to support him as Prince.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1441 f. 171—172.

Nr. 28 București, 21 februarie 1859

Copie la Constantinopol

Excelență,

Casa mea s-a umplut în timpul zilei de persoane din toate clasele și partidele, cu excepția „extremei stîngi".

Bineînțeles că am fost foarte rezervat, dar nu mi-aș face datoria dacă aș ascunde Excelenței voastre că un sentiment predomina, anume rugămintea ca Europa să aibă milă de țară și să-i dea un domnitor străin, acesta fiind singurul mijloc de a o salva de ea însăși. Toți par să fie de acord că, sub un domnitor autohton, provinciile unite, în mai puțin de șase luni, vor cădea pradă revoluției — pentru că dacă domnilor Golescu și Brătianu li se vor permite numai cîteva săptămîni de putere, virusul revoluționar se va răspîndi prin toți porii țării și consecințele vor fi înspăimîntătoare.

Pînă acum nu l-am văzut pe domnitor, dar am înțeles că aghiotantul său, invitîndu-mă, îmi va da ocazia să-i fac o vizită cu caracter pur neoficial și să-i prezint deschis consecința fatală a persistenței sale într-o direcție de acțiune care închide ușa oricărui aranjament posibil. Cred că este corect să spun că am arătat colegilor mei necesitatea de a fi de acord asupra acestui punct, cerîndu-i princepelui Cuza să stea

https://biblioteca-digitala.ro

liniștit pînă se întrunește conferința și voința puterilor se va face cunoscută și, de îndată ce el va fi modificat guvernul, așa cum este acum alcătuit, (dacă îndrăznește), să se înapoieze în Moldova.

Toți colegii mei sînt de acord să aibă același mod de exprimare și să-i înfățișeze nebunia de a persevera într-un sistem de bravade necugetate, care nu ar sfîrși decît prin a-l face ridicol pe el și gruparea care declară că-l susține ca principe.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

369

Constantinopol, 9/21 februarie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Confirmă primirea telegramei cifrate prin care i se cerea să convingă Poarta să recomande puterilor recunoașterea dublei alegeri a lui Al. I. Cuza ca un caz excepțional, această recunoaștere urmînd a fi însoțită de declarații privitoare la prințul străin, menținerea separației Adunărilor și drepturile puterii suzerane.

No. 114 Constantinople, February 21, 1859

My Lord,

I have had the honor to receive from Your Lordship this day at 11P.M. the follwing cyphered Telegram :

"You must persuade the Porte to recommend the Powers to allow her to recognize Couza as sole Hospodar as an exceptional case, with positive declarations that no Foreign Prince shall be allowed, that the two Assemblies shall continue, and the rights of the Sultan remain untouched.

This will inevitably be resolved upon, and therefore the Porte will consult its dignity by taking the initiative and making the proposal".

I have the honor... H. L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1 428, nepaginat.

■

Nr. 114 Constantinopol, 21 februarie 1959

Excelență,

Am avut onoarea să primesc de la Excelența voastră azi la ora 11 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„Trebuie să convingeți Poarta să recomande puterilor să-i permită să recunoască pe Cuza drept domn unic, ca un caz excepțional, cu declarații ferme că nu se va permite nici un prinț străin, că cele două adunări vor continua ⟨să existe⟩ și că drepturile sultanului rămîn neatinse.

https://biblioteca-digitala.ro

Aceasta se va hotărî inevitabil și deci Poarta își va salva demnitatea luînd inițiativa și făcînd această propunere".

Am onoarea... H. L. Bulwer

370

București, 11/23 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Primirea de către Al. I. Cuza a unei delegații a proprietarilor și sătenilor ; sfaturile date de domn atît unora cît și celorlalți.

No. 31 Bucharest, 23 February 1859

Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

Two representatives from each district of the different classes, proprietors and peasants, have been brought to Bucarest to congratulate the Prince Couza. He received them yesterday and was calm and dignified. To the first, he desired them to respect their peasants as the source of their principal prosperity. On the latter, he inculcated the necessity of their faithfully performing their engagements with their proprietors as laid down by existing laws, that one of the first duties of the Government would be the placing on a proper footing the relations between the two classes, of which they would be duly advised, urging them immediately to return to their homes, from which they ought not to have been brought at this season of labour.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O., London. F.O. 78/ vol. 1441, f. 179—180.

■

Nr. 31 București, 23 februarie 1859

Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Au fost aduși la București, pentru a felicita pe principele Cuza, cîte doi reprezentanți din fiecare județ, din clase diferite, proprietari și țărani. El i-a primit ieri și a fost calm și demn. Primilor le-a dorit să-și respecte țăranii ca fiind sursa principală a prosperității lor. Celor din urmă, le-a insuflat necesitatea realizării corecte a angajamentelor lor față de proprietari, așa cum sînt stabilite prin legile existente, căci una din primele obligații ale guvernului va fi de a așeza pe o bază corectă relațiile dintre cele două clase, de care vor fi informați la timp, îndemnîndu-i să se reîntoarcă imediat la casele lor, de unde nu ar fi trebuit să fie aduși în acest anotimp de muncă.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

https://biblioteca-digitala.ro

[București], 15/27 februarie 1859.
R. G. Colquhoun către lord Malmesbury. Întrevederea avută cu domnitorul Cuza; declarația acestuia că se va supune deciziei conferinței puterilor, dar că va respinge cu armele orice încercare a turcilor de a invada teritoriul țării; probabila numire a unor elemente „revoluționare" (radicale) în guvern și administrație. [1]

Decypher

Mr. Colquhoun to L⟨or⟩d Malmesbury
Feb⟨ruary⟩ 27/59, 3,30 p.m.
Rec⟨eive⟩d 28, 4,20 a.m.

I have seen Prince Couza; in matters of internal policy and administration he is most rational and prudent and apparently fully understands his position. He assures me that he will bow with all possible submission to the decision of the European Conference, but he said and thrice repeated the sentiment: if the Turkey attempt to set up on Wallachian territory he would be placed himself at the head of the nation and blood should flow; he said that he had 20.000 men in Wallachia and 10.000 men in Moldavia and feared not what Turkey could do. I entreated him to undeceive himself. Wallachia was perfectly disorganized and I know the character of the nation; but moreover Turkey will not act without sanction of the Powers and I urged him most solemnly not to complicate matters by his acts and so render impossible any arrangement.

The Prince has prudently abandoned the idea of a journey into little Wallachia, he will return to Moldavia in a few days. He will send the greatest part of the Moldavian Militia here and send that of Wallachia down to the parts of the lower Danube.

Some modification of the Ministry is intended; I am informed that more of the revolutionary element is to be introduced and that many wilful [...] [2] partisans are to be appointed administrators of fourteen districts.

Moldavia [...] [3] to present to the assembly project of uniting two Chambers at Foxany, plan of operations is under consideration.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 441, f. 185—187.

■

Dl. Colquhoun către lord Malmesbury

Februarie 27/59, 3.30 p.m.
Descifrare ⟨Primită la⟩ 28, ora 4,20 a.m.

L-am văzut pe principele Cuza; în problemele de politică internă și administrație este foarte rațional și prudent și, se pare, înțelege pe deplin poziția sa. Mă asigură că se va înclina cu toată supunerea posibilă

https://biblioteca-digitala.ro

în fața hotărîrii Conferinței europene, dar a spus și a repetat de trei ori următoarea idee : dacă Turcia încearcă să ocupe teritoriul valah, se va situa chiar el în fruntea națiunii și va curge sînge ; a spus că are 20.000 oameni în Valahia și 10.000 în Moldova și nu s-ar teme de ceea ce ar putea face Turcia. L-am implorat să nu se lase amăgit. Valahia este total dezorganizată și cunosc caracterul națiunii ; dar, mai mult, Turcia nu va acționa fără consimțămîntul Puterilor și am insistat în mod foarte solemn să nu complice lucrurile prin acțiunile lui și să facă astfel imposibil orice fel de aranjament.

Principele a abandonat cu prudență ideea unei călătorii în Valahia Mică și se va întoarce în cîteva zile în Moldova. Va trimite cea mai mare parte din miliția moldoveană aici și pe cea din Valahia o va trimite în părțile Dunării de jos.

Se intenționează cîteva modificări în guvern ; sînt informat că urmează să se introducă mai multe elemente revoluționare și că mulți partizani încăpățînați [...][2] urmează să fie numiți prefecți în patruspre-zece județe.

Moldova [...][3] urmează să prezinte Adunării proiectul de unire a celor două Camere la Focșani ; planul de acțiune este în curs de examinare.

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 419—420. Vezi relatarea pe larg a întrevederii cu domnitorul Al. I. Cuza în raportul către H. L. Bulwer din aceeași zi, Doc. 372.

[2], [3] Loc liber în textul englez.

372

București, 15/27 februarie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : A relevat celorlalți consuli necesitatea de a interveni împreună la domnitor, cerîndu-i să rămînă liniștit pînă la întrunirea conferinței puterilor garante ; întrevederea avută cu Al. I. Cuza, care s-a arătat pe deplin conștient de dificultatea situației sale ; declarația, repetată, a domnitorului că va opune o dîrză rezistență oricărei intervenții armate otomane și încercarea lui — Colquhoun — de a-i liniști temerile ; intenția lui Cuza de a trimite unități militare moldovene la București și de a concentra oștirea munteană pe linia Dunării ; renunțarea de către domn la călătoria proiectată în Oltenia ; impresiile consulului despre Cuza.

Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer

Copy
No. 49

Bucharest, 27th February 1859

Sir,

My telegrams to your Excellency of this date, will have told you in as condensed a form as possible the result of my interview with

https://biblioteca-digitala.ro

Prince Couza. A similar communication was made by me to the Earl of Malmesbury [1].

In obedience to instructions from the Foreign Office, I represented to my colleagues the necessity of our insisting on the Prince remaining perfectly quiet till the meeting of the Conference, that any other conduct on his part would be an insult to the Powers and that he was rendering his position untenable and any arrangement impossible.

My colleagues all agreed and promised to make the Prince clearly understand his position. The Russian and French Consuls saw him first, and from what I have been able to gather, they seemed much pleased with him and his language and intentions. Still more pleased were the Prussian and Belgian consuls both of whom expressed their opinion that he was the man of the situation, that he had assured them of his dissenting from the views of the Revolutionary party, and his determination to free himself from them as soon as he possibly could.

I only saw the Prince on the morning of the 26th for he was unwell when I first called. I was pleased with his candour and indeed with much that he said on matters of internal policy and administration. He listened attentively what I felt it my duty to communicate, and appeared as if he fully understood the difficulty of his position ; he told me of His offer to the Powers to resign if Europe would grant the wish of the nation and give them a Foreign Prince. That with regard to union under *him*, he would respectfully bow before the decision of the Powers, expressed through the Conference. Shortly after he became animated and said — but Mr. Colquhoun I must observe to you that "Si la Turquie *s'amuse* à venir avec une force armée en Valachie pour nous comprimer, je n'hésite pas de vous le dire, je me mettrai à la tête de mon *peuple*, et si nous devons tomber, je serai le premier à offrir mon sein, mais le sang coulera".

I quote his words for to my surprize he repeated them at *three* different periods of my interview. He added that he had 20.000 men in Wallachia and 10.000 in Moldavia, and with these he could hold but against Turkey.

I pointed out to him how much he was in error as to facts, that he did not know the Wallachian Militia and of what elements it was composed ; he said he had seen the spirit of the people in his recent journey. I assured him the whole had been got up by a party, as had the foolish demonstrations made in the Capital on his arrival, and with which I heared he had with reason been much displeased that the Militia from the highest officer to the youngest cadet was thoroughly demoralised, to such an extent that men would not obey their officers whom they did not respect, that the people was a quiet agricultural population, to whom warlike habits were most distasteful, as he would see if, with the view to increase the Militia, he required each village to produce two recruits from among the peasantry — but I insisted more on the regrettable spirit which I saw in him, and which was not what should exist in the mind of one who, however highly raised, was the vassal of the Porte, that his own observation should have led him to feel that Turkey had submitted the affair to the European Powers and

https://biblioteca-digitala.ro

I would answer for it, she would take no step unsanctioned by them. On taking leave he repeated his former phrases.

During our conversation he spoke of the evident difference in the character of the people of the two provinces, which he declared (and really with some reason) to be far in favor of the Moldavians. He announced his intention of sending one regiment of Infantry, half a regiment of Cavalry, with twelve guns, and a detachment of Gendarmerie to Bucharest under charge of the Moldavian spathar, and his intention to send the Wallachian Militia down to the Porte of the Lower Danube. Your Excellency who knows our Wallachian officers may imagine the astonishment of these men at learning these intentions.

I had heard of his projecting a visit into Little Wallachia. I am happy to say he was given up this plan, I believe owing to some difficulties which have arisen in Moldavia, where his presence is required. The preceding is the detail of my long interview with Prince Couza. He evidently has many good qualities which may be much developped by his position, but he clearly is wanting in judgement and tact.

In conversing with my colleagues of France, Prussia and Belgium I learned that he had *not* pronounced himself *to them* respecting Turkey, as he did to me *perhaps* they had not made to him the frank representations I thought it my duty to make. The Austrian Agent has not visited him. The Russian does daily.

I have the honour... (Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1 441, f. 191—196.

■

Copie
Nr. 49 București, 27 februarie 1859

Domnul Colquhoun către Sir Henry Bulwer
Sir,

Telegramele mele către Excelența voastră cu această dată vă vor fi informat într-o formă cît mai condensată posibil despre rezultatul întrevederii mele cu domnitorul Cuza. O comunicare similară am făcut-o contelui de Malmesbury [1].

În conformitate cu instrucțiunile primite de la Ministerul de Externe, am prezentat colegilor mei necesitatea de a insista pe lîngă domnitor să stea perfect liniștit pînă la întrunirea Conferinței, că orice altă comportare din partea sa ar fi o insultă adusă puterilor și că aceasta i-ar face poziția sa de nemenținut și orice aranjament imposibil.

Toți colegii mei au fost de acord și mi-au promis să-l facă pe domnitor să-și înțeleagă clar poziția. Consulii rus și francez l-au văzut primii și, din ceea ce am putut deduce, ei au părut a fi foarte mulțumiți de el, de modul său de exprimare și de intențiile sale. Încă și mai mulțumiți erau consulii prusian și belgian, ambii exprimîndu-și părerea că el era omul situației, că i-a asigurat că nu este de acord

https://biblioteca-digitala.ro

cu vederile Partidei revoluționare și că este hotărît să se elibereze de aceasta cît mai curînd posibil.

Nu l-am văzut pe domnitor decît în dimineața de 26, pentru că nu se simțea bine cînd l-am vizitat prima dată. Mi-a plăcut candoarea sa și desigur multe din cele spuse de el în chestiuni de politică internă și administrație. El a ascultat cu atenție ceea ce am crezut că este de datoria mea să-i comunic și a părut a fi înțeles întrutotul dificultatea poziției sale ; mi-a spus de oferta sa către puteri de a demisiona dacă Europa ar aproba dorința națiunii și le-ar da un domnitor străin. Că în ceea ce privește unirea sub *el,* el s-ar înclina cu respect în fața deciziei puterilor, exprimată în Conferință. Curînd după aceea el s-a însuflețit și a spus — „dar domnule Colquhoun, trebuie să vă declar că : „dacă Turcia *se amuză* să vină cu o forță armată în Valahia pentru a ne împiedica să ne manifestăm, eu nu ezit să vă spun că mă voi așeza în fruntea *poporului* meu și, dacă va trebui să cădem, voi fi primul care-mi voi oferi pieptul, dar va curge sînge".

Citez cuvintele sale pentru că, spre surpriza mea, el le-a repetat la trei intervale diferite ale întrevederii mele. A adăugat că el are 20.000 de oameni în Țara Românească și 10.000 în Moldova și cu aceștia ar putea ține piept Turciei.

I-am arătat cît de mult greșea asupra faptelor, că nu cunoștea miliția valahă și din ce elemente se compunea ; el mi-a spus că a văzut spiritul poporului în recenta sa călătorie. L-am asigurat că totul a fost obținut de un partid, ca și demonstrațiile nechibzuite făcute în capitală la venirea sa, de care am auzit că a fost, pe bună dreptate, foarte nemulțumit, că miliția, de la ofițerul cel mai înalt în grad, pînă la cel mai tînăr cadet, era complet demoralizată, într-o atare măsură, încît oamenii nu se vor supune ofițerilor lor pe care nu-i respectă, că poporul era o populație de agricultori pașnici, cărora obiceiurile războinice le sînt foarte dezagreabile, după cum va vedea dacă, în vederea extinderii miliției, ar cere fiecărui sat să dea doi recruți dintre țărani — dar am insistat mai mult asupra curajului regretabil ce l-am văzut la el, care nu era ceea ce ar fi trebuit să existe în mintea unuia care, oricît de sus ar fi fost ridicat, era vasalul Porții, că propria sa observație l-ar fi făcut să simtă că Turcia a supus chestiunea puterilor europene, și că sînt gata să răspund pentru faptul că ea nu ar întreprinde nici o măsură neautorizată de ele. Cînd mi-am luat rămas bun mi-a repetat frazele de mai înainte.

În timpul conversației noastre, mi-a vorbit despre diferența evidentă în caracterul poporului din cele două provincii care, a declarat el (și într-adevăr, cu oarecare dreptate) este mult în favoarea moldovenilor. El a anunțat intenția sa de a trimite un regiment de infanterie, o jumătate de regiment de cavalerie cu douăsprezece tunuri și un detașament de jandarmerie la București, sub comanda spătarului moldovean, precum și intenția sa de a trimite miliția valahă în jos la cursul inferior al Dunării. Excelența voastră, care-i cunoaște pe ofițerii valahi, își poate imagina uimirea acestor oameni la aflarea acestor intenții.

Auzisem de proiectata sa vizită în Oltenia. Sînt bucuros să spun că a renunțat la acest plan, cred că din cauza unor dificultăți care

https://biblioteca-digitala.ro

s-au ivit în Moldova, unde prezența sa este reclamată. Cele de mai sus sînt detaliile lungii mele întrevederi cu domnitorul Cuza. Evident că el are multe calități, care se pot dezvolta mult prin poziția sa, dar este clar că-i lipsesc judecata și tactul.

În conversația cu colegii mei din Franța, Prusia și Belgia, am aflat că el *nu* s-a pronunțat *față de ei* referitor la Turcia, așa cum a făcut-o față de mine, *poate* pentru că ei nu i-au făcut observațiile sincere pe care eu am considerat că este de datoria mea să le fac. Agentul austriac nu l-a vizitat. Cel rus o face zilnic.

Am onoarea... R. G. Colquhoun

[1] Vezi doc. 371.

373

Constantinopol, 16/28 februarie 1859.
H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Din nou despre semnificația dublei alegeri a lui Al. I. Cuza. Votul Adunării moldovene de a se organiza o rezistență armată împotriva Porții. Sprijinul acordat în această privință de consulii Franței și Rusiei.

No. 130 Constantinople, February 28th 1859

My Lord,

[...] The events which have taken place in Moldavia and Wallachia shew that the Unionist party in efecting Colonel Couza's double election are aiming at political independence. The votes lately passed in the Moldavia Assembly, for the arrowed purpose of organising an armed resistance to the Porte, betray sufficiently the tendency of the party in power. Circumstances have also ocurred which shew that it is pushed on by foreign agency. The Russian Consul is stated by Mr. Churchill on competent authority to have cried to the mob from his window : „vivent les Principautés Unies" — whilst the manoeuvres of the French Consul are no longer a secret. Mr. Colquhoun's reports exhibit the Conservative party under the influence of fear. In these countries indeed there is no majority and minority. Directly it is ascertained on which side the majority will be everybody joins it with or without compulsion.

As some counterbalance for the spirit of agitation which pervades the Danubian Provinces, I am happy to take into account the quiet which now exists in the Asiatic portion of Empire [...]

I have the honor...

Henry Lytton Bulwer

P.R.O. London. Foreign Office, General Correspondence. F.O. 78 Turkey/vol. 1428, nepaginat.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 130 Constantinopol, 28 februarie 1859

Excelență,

[...] Evenimentele ce au avut loc în Moldova și în Valahia au arătat că partida unionistă, efectuînd dubla alegere a colonelului Cuza, ținteşte spre independența politică. Voturile recente din Adunarea moldoveană pentru scopul indicat de a organiza o rezistență armată față de Poartă trădează suficient tendința partidului aflat la putere. S-au ivit, de asemenea, unele împrejurări care arată că acesta este împins de o agenție străină. Domnul Churchill afirmă cu autoritate competentă că consulul rus ar fi strigat mulțimii de la fereastra sa : „Trăiască Principatele Unite“ — în timp ce manevrele consulului francez nu sînt de mult un secret. Rapoartele domnului Colquhoun prezintă partida conservatoare ca fiind sub influența fricii. În aceste țări nu există, într-adevăr, o majoritate și o minoritate. De îndată ce se constată de ce parte va fi majoritatea, fiecare i se alătură, cu sau fără constrîngere.

Ca o compensare a spiritului de agitație care pătrunde în provinciile danubiene, sînt fericit să apreciez liniștea care domnește acum în partea asiatică a Imperiului [...].

Am onoarea... Henry Lytton Bulwer

374

București, 22 februarie/6 martie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Răceala intervenită în relațiile dintre domnitor și liberalii radicali ; deosebirile de opinii dintre ei.

No. 40 Bucharest, 6 March 1859
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

One of my colleagues conversing with Prince Couza on the recent nominations of Prefects represented to him the impropriety of such appointments and urged him to be more circumspect. The Prince who appears to have unpleasantly felt the pressure which the Party have put on him, owned that he had been misled by Messrs. Golesco and Bratiano [1], that with the latter he had conversed on the subject of the numerous complaints brought to him by proprietors and farmers of the refusal on the part of the peasants to fulfil their duties towards the possessors of the soil, that he had resolved, while doing every justice to the peasant, to be equally just to the farmer, and that such and already been his conduct in Moldavia. Mr. Bratiano replied : „we

https://biblioteca-digitala.ro

are not as you are in Moldavia ; here we are *communists*, and the peasantry requires and will exact their full rights". Prince Couza said to my colleague this was the first time Mr. Bratiano had exhibited any thing but a tone of such moderation, that the had considered him a belied man, but that he now had unveiled his true character of which he the Prince would take note.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 212—213.

■

Nr. 40 București, 6 martie 1859
Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență.

Unul dintre colegii mei, vorbind cu domnitorul Cuza despre numirile recente de prefecți, i-a arătat incorectitudinea unor astfel de numiri și a stăruit să fie mai circumspect. Domnitorul, care se pare că a simțit neplăcut presiunea făcută de partida ⟨radicală⟩ asupra lui, a admis că a fost indus în eroare de domnii Golescu și Brătianu [1], că a discutat cu acesta din urmă în problema numeroaselor plîngeri ce i-au fost adresate de proprietari și arendași, a refuzului din partea țăranilor de a-și îndeplini îndatoririle față de proprietarii de pămînt, că el a hotărît, cu toate că face toată dreptatea țăranului, să fie la fel de drept și cu arendașul și că aceasta a și fost comportarea sa în Moldova. Domnul Brătianu i-a replicat : „noi nu sîntem așa cum sînteți voi în Moldova ; aici sîntem *comuniști* și țărănimea cere și își va revendica drepturile depline". Domnitorul Cuza a spus colegului meu că aceasta a fost prima dată cînd domnul Brătianu a manifestat indiferent ce, numai un ton moderat nu, că el îl socotise un om ascuns, dar că acum și-a dezvăluit adevăratul caracter, de care el, domnitorul, va lua notă.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

[1] N. Golescu și D. Brătianu, miniștri în primul guvern muntean de după dubla alegere, condus de I. Al. Filipescu.

375

București, 22 februarie/6 martie, 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Despre transformările operate în ramurile administrativă și judiciară, care înseamnă tot atîtea modificări ale Regulamentului organic ; impresia produsă de aceste inovații asupra conservatorilor și moderaților.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 41 Bucharest, 6 March 1859
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

The public mind is occupied with a series of sweeping changes in every branch of the administration, changes in the face of the Reglement Organique in many instances.

The sub-Prefects were formerly chosen by the chiefs of the districts — proprietors and Municipal authorities — to the number of two or three candidates.

These are submitted to the Prince in Council who fixed on one of them, and as the sub-Prefects are Financial Agents, the Finance Minister had a strong voice in their selection. Now, authority is given to the Prefect to select his sub-Prefect, who of course choses a creature of his own. It may easily be imagined, composed as the recent Prefectures are, what will be the tendency and character of the subordinates.

On the judicial department I hear that upwards of two hundred and eighty changes are being made. It is difficult to describe the feeling of the Conservative and moderate Party. A very considerable emigration is even talked of for the spring as soon as the Danube opens.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441. f. 214—215.

■

Nr. 41 București, 6 martie 1859

Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Atenția publică este ocupată cu o serie de schimbări profunde in fiecare ramură a administrației, schimbări contrare Regulamentului organic, în multe cazuri.

Mai înainte, subprefecții erau aleși de către fruntașii județelor — proprietari și autorități municipale — pînă la un număr de doi sau trei candidați.

Aceștia erau prezentați domnitorului în Consiliu, care decidea asupra unuia din ei și, întrucît suprefecții sînt agenți financiari, ministrul de finanțe avea un cuvînt hotărîtor la alegerea lor. Acum se dă autoritate prefectului să-și aleagă subprefectul, iar el, fără îndoială, alege o creatură de-a sa. Se poate ușor imagina, așa după cum sînt recent compuse prefecturile, care va fi tendința și caracterul subordonaților.

Am auzit că în Ministerul de Justiție se vor face peste două sute optzeci de schimbări. Este greu de descris starea de spirit a partidelor

https://biblioteca-digitala.ro

conservator și moderat. Se vorbește chiar de o emigrare considerabilă pentru primăvară, de îndată ce se deschide navigația pe Dunăre.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

376

București, 22 februarie/6 martie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Plecarea lui Cuza la Iași ; impresia defavorabilă a acestuia despre munteni, în comparație cu moldovenii ; precizarea făcută de domn în legătură cu intenția sa de a se opune unei invazii otomane.

No. 42 Bucharest, 6 March 1859

Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

Prince Couza called on me this morning to announce his departure for Jassy tomorrow morning ; he appeared but little satisfied with the nature of his Wallachian subjects, whom he evidently places much in the scale below his own Moldavians. He avoided the subject of the change of the two Militias.

Recurring to what he had said at my previous interview, on the subject of his intention to oppose Turkey of any attempt were made to land troops in Wallachia, he said of course he meant, if *such movement were made without the consent* [1] of the powers ; I merely recalled to him what I had said, that Turkey woul take no step unsanctioned.

He said he intended visiting Ibraila and Galatz on his road to Jassy and he hoped to be here again in about three weeks.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O., London, F.O. 78/vol. 1441, f. 216.

■

Nr. 42

Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol București, 6 martie 1859

Excelență,

Domnitorul Cuza m-a vizitat azi-dimineață ca să-mi anunțe plecarea sa la Iași mîine dimineață ; el a părut foarte puțin satisfăcut de natura supușilor săi valahi, pe care el, evident, îi consideră mult mai prejos decît pe moldovenii săi. El a evitat subiectul schimbării celor două miliții.

Revenind la ceea ce îmi spusese în întrevederea noastră anterioară cu privire la intenția sa de a se opune Turciei la orice încercare

https://biblioteca-digitala.ro

ce ar fi făcută de a debarca trupe în Țara Românească, a declarat că desigur el înțelege să procedeze așa dacă *o astfel de intervenție ar fi făcută fără consimțământul* [1] puterilor ; i-am reamintit numai ceea ce-i spusesem : că Turcia nu va face nici un pas neautorizat.

A spus că intenționează să viziteze Brăila și Galațiul în drumul său spre Iași și că speră să fie aici din nou cam peste trei săptămîni.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

[1] Subliniat în text.

377

Constantinopol, 24 februarie/8 martie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Confirmă primirea telegramei cifrate referitoare la refuzul Porții de a accepta dubla alegere și la poziția puterilor garante — inclusiv a Angliei — în această problemă.

Private Constantinople, March 8th 1859 [1]

My Lord,

I have had the honor to receive from Your Lordship the following cyphered telegram marked private dated London, March 7th 8,45 P.M.

„Musurus [2] says the Porte will not yield to the double election and will retire leaving things to take their chance... [3] the Congress admits. Russia, Prussia and Sardinia will advocate it strongly. There is but Austria with the Porte. I shall insist on previous acknowledgement that the election is against the spirit of the Convention. Russia and Prussia will go with we as far as this. I shall join the others in recommending the Porte to accept Couza, but if she is obstinate, I think I shall retire. Moreover the Country will not stand a Hospodar being forced down the throats of the Roumans, but on the other hand we cannot force the Porte to submit and break a treaty we have lately made. The Porte should herself propose it as an exceptional case not altering the Treaty ; Russia would agree to this".

I have the honor... H. L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1429, nepaginat.

■

Particular Constantinopol, 8 martie 1859 [1]

Excelență,

Am avut onoarea să primesc de la Excelența voastră următoarea telegramă cifrată marcată „particular" și datată Londra, 7 martie ora 8.45 p.m. :

https://biblioteca-digitala.ro

„Musurus [2] spune că Poarta nu va ceda dublei alegeri și se va retrage lăsînd lucrurile să ia întorsătura... [3] Congresul admite. Rusia, Prusia și Sardinia vor pleda cu tărie pentru ea. Numai Austria ține cu Poarta. Voi insista asupra recunoașterii anterioare, că alegerea este contrară spiritului Convenției. Rusia și Prusia vor fi alături de noi pînă în acest punct. Mă voi alătura celorlalți în a recomanda Porții să accepte pe Cuza, dar, dacă ea este refractară, cred că mă voi retrage. De altfel, țara nu va suporta să i se impună cu forța să renunțe la domnitor, dar, pe de altă parte, nu putem nici să silim Poarta să se supună și să rupă un tratat pe care l-am făcut recent. Poarta trebuie să propună ea însăși aceasta ⟨recunoașterea lui Cuza⟩ ca un caz excepțional, care nu modifică Tratatul ; Rusia ar fi de acord cu soluția".

Am onoarea... H. L. Bulwer

[1] Poartă mențiunea : primită la 8 martie, ora 1 p.m.
[2] Ambasadorul Turciei la Londra.
[3] Puncte de suspensie în original.

378

Constantinopol, 24 februarie/8 martie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Poarta nu va propune nici un fel de înțelegere („tratat"), deoarece nici un ministru otoman nu îndrăznește să-și asume această responsabilitate. Sugerează ca Al. I. Cuza să fie numit caimacam pentru o perioadă de încercare, înaintea recunoașterii lui ca domnitor al ambelor Principate.

No. 149
Confidential Constantinople, March 8th 1859

My Lord,

I had the honor to forward to Your Lordship this evening at 10 P.M. the following cyphered Telegram ;

"The Porte will not propose anything sort of Treaty, because the Porte when personified is a Minister and no Minister will take the responsibility of such a measure on himself.

Later I may possibly get this Government to accept what you may advise.

As to my opinion it is always the same. Nothing permanent can be done except by standing firmly by the Treaty or by making great and radical changes in it. But if you might give Couza's rule over the two Principalities a trial by appointing him Caimakam, if he succeeds as such, You might in eighteen months make him Prince. If he fail, it will be better not to have done what cannot be maintained".

I have the honor... H. L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1429, nepaginat.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 149
Confidențial — Constantinopol, 8 martie 1859

Excelență,

Am avut onoarea să expediez Excelenței voastre în această seară la ora 10 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„Poarta nu va propune nimic în afara tratatului, deoarece Poarta, atunci cînd este personificată, este un ministru și nici un ministru nu-și ia singur răspunderea unei astfel de măsuri.

Mai tîrziu aș putea, probabil, să obțin ca guvernul ⟨otoman⟩ să accepte recomandările dv.

Cît despre opinia mea, ea este întotdeauna aceeași. Nu se poate face nimic permanent, decît rămînînd ferm în limitele tratatului sau aducînd schimbări mari și radicale acestuia. Dar, dacă l-ați pune pe Cuza la încercare să-și exercite puterea în cele două principate numindu-l caimacam, dacă reușește în această calitate, în 18 luni l-ați putea face domnitor. Dacă nu reușește, ar fi mai bine să nu se facă ceea ce nu poate fi menținut".

Am onoarea... — H. L. Bulwer

379

București, 5/17 martie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Plecarea lui D. Brătianu la Iași pentru a înainta domnitorului demisia lui și a lui N. Golescu din guvern, în cazul în care domnul va refuza să dizolve Camera și să ordone noi alegeri ; numirea munteanului Ion Ghica în funcția de prim ministru și ministru de interne al Moldovei ; succintă caracterizare a acestuia.

No. 59 — Bucharest, 17 March 1859
Copy to Cons ⟨tantino⟩ple

My Lord,

In consequence of the vote of want of confidence in ministers, passed by the Wallachian Chamber on the 12th, Monsieur Bratiano, Secretary of State, left for Jassy two days ago, bearing with him his own and Mr. N. Golesko's resignations (the other ministers declined resigning) or proposing to the Prince an alternative, that he should dissolve the present Chamber and order new elections.

I have advised Mr. Churchill of this and expressed to him my hope that under the critical position of affairs at this moment, the Prince would not allow himself to be induced to have recourse to such an expedient.

Mr. Ion Ghica, late Prince of Samos, called on me last night and informed me he had just received a telegraphic communication from

https://biblioteca-digitala.ro

Jassy announcing his having been appointed Minister of the Interior and President of the Council of Ministers in Moldavia. He left Bucarest last night and has promised to let me know how for he can, consistently with his principles, accept the post offered to him.

Your Lordship knows the high opinion I have of Mr. Ion Ghica. He is eminently qualified for fulfilling the duties of Home Minister. His firm unbending character renders him unpopular among the Wallachians and Prince Couza has done well in trying to attach to his service in Moldavia, one in whose judgement and experience he can have full confidence.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London. F.O. 78/vol. 1441, f. 239—240.

■

Nr. 59 București, 17 martie 1859

Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Ca urmare a votului de neîncredere în guvern, dat de Camera valahă în 12 curent, domnul Brătianu, secretar de stat, a plecat la Iași acum două zile, purtînd cu el demisia sa și a domnului N. Golescu (ceilalți miniștri refuzînd să demisioneze) sau propunîndu-i domnitorului o alternativă, ca să dizolve Camera actuală și să dispună noi alegeri.

L-am înștiințat pe domnul Churchill de aceasta și i-am exprimat speranța mea că în starea critică de lucruri din acest moment, domnitorul nu se va lăsa convins să recurgă la un astfel de expedient.

Domnul Ion Ghica, fost Prinț de Samos, m-a vizitat aseară și m-a informat că tocmai a primit o comunicare telegrafică de la Iași, anunțîndu-l că a fost numit ministru de interne și președinte al Consiliului de Miniștri în Moldova. El a plecat din București astă-noapte și mi-a promis să-mi comunice cum ar putea ca, potrivit principiilor sale, să accepte postul ce i se oferă.

Excelența voastră știe ce părere bună am despre domnul Ion Ghica. El este perfect calificat pentru a îndeplini funcția de ministru de interne. Caracterul său ferm și inflexibil îl face nepopular printre valahi și domnitorul Cuza a făcut bine încercînd să ia în serviciul său, în Moldova, pe unul în a cărui judecată și experiență poate avea deplină încredere.

Am onoarea... R. G. Colquhoun

380

București, 15/27 martie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Despre criza economică din Principate : manifestările ei în domeniul financiar și comercial ; votarea unui credit de șase mi-

https://biblioteca-digitala.ro

lioane lei pentru a se veni în ajutorul comercianților ; situația arendașilor, altă categorie socială lovită de criză ; necesitatea ca situația politică a Principatelor să fie clarificată.

No. 53 Bucharest, 27 March 1859
Copy to Cons⟨tanino⟩ple

My Lord,

I had occasion some time ago to allude to the condition to which the present state of political affairs in the provinces has reduced the commercial field and my fears that a crisis would occur in the market here.

During the last month the commercial world has been in constant dread of impending danger. Money has totally disappeared. It is well known that wealthy persons of whatever class, whether boiar, clerical or other have, in anticipation of a possibility of matters turning out unfavourably, been hoarding up as much cash as they can lay hands on, and large sums are thus shut up in the coffers of these persons, who in many cases, having engagements to meet, decline paying, preferring to renew their bills at ruinous rate of interest (2 per cent per month) to breaking in upon their hoard.

Again, the period has come round for the six monthly payments by merchants due to the foreign sellers of stock and the class of merchants formerly called Leipscans, having during the late season made no sales, are unable to meet their engagements, and a series of smaller failures has taken place, which foretold that ere long the distress would spread and attack the higher class of merchants and bankers and so it has proved. At the beginning of last week the failure of Vienna House, intimately connected with several here gave the alarm, and in the course of last Thursday it was announced that the two largest Houses had stopped payment, one for the amount of seventeen millions of piastres (£ 260.000), the second for twelve millions (£ 190.000). Attempts are being made to ease the pressure and a message was on Saturday communicated to the Chamber of Assembly from the Prince, recommending it to devise means for coming to the assistance of the merchants. The Minister proposed a sum of six millions should be placed at the disposal of the commercial body under certain conditions. The vote after some discussion was passed, but while the principle now introduced is a very unsound one, the sum is in itself too trifling to be of any material benefit to the mercantile community at large.

There is yet another class for whom I fear much misfortune is in store : the farmers. At the general farming of estates, monastic and others, new leases were last year concluded on terms more than double those of the preceding three years, and that without any fair reason to justify so extraordinary a rise. Crops last year were below the average, while the prices of grain in France and England were so low as not to remunerate the growers. Now there is no demand whatever for produce, and the farmers having their increased rent to pay in a

https://biblioteca-digitala.ro

few days, find themselves with their produce still in hand, for which they can find no sale whatever.

Everyone of whatever class, boiar, proprietor, farmer and merchant seems uneasy at the present doubtful state of things, and there is no hope of any amelioration till the political horizon clears up, and till a prospect of stability is opened up[1]. My fear is that if that hour be much longer deferred, the mass of misfortune which may befall the country will be so heavy that no short time will suffice to reestablish matters on a healthy footing.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 243—246.

■

Nr. 53 București, 27 martie 1859

Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Acum cîtva timp am avut ocazia să fac aluzie la condiția la care actuala situație a afacerilor politice din provincii a redus domeniul comercial și temerea mea că o criză va avea loc pe piața de aici.

În ultima lună, lumea comercială a fost într-o spaimă neîntreruptă de pericol iminent. Banii au dispărut cu totul. Este bine cunoscut faptul că persoanele bogate din orice clasă, fie ele boieri, clerici sau alții, în anticiparea unei posibilități ca lucrurile să ia o întorsătură nefavorabilă, au tezaurizat cît mai mulți bani gheață pe care au putut pune mîna, și mari sume de bani sînt astfel închise în casele de bani ale acestor persoane care, în multe cazuri, avînd de făcut față unor angajamente, refuză să plătească, preferînd să-și reînnoiască poliţele cu dobînzi ruinătoare (2 la sută pe lună), decît, să-și deschidă tezaurele.

A venit din nou timpul plăților semestriale datorate de negustori vînzătorilor străini de mărfuri și categoria de negustori mai înainte denumiți Lipscani, întrucît nu a făcut în timpul sezonului vînzări, nu-și poate îndeplini angajamentele, și au avut loc o serie de mici falimente, care au prevestit că, peste scurt timp, lipsa de bani se va extinde și va ataca clasa mai înaltă a negustorilor și a bancherilor, ceea ce s-a și dovedit. La începutul ultimei săptămîni, falimentul Casei Viena, în strînsă legătură cu mai multe case de aici, a dat alarma și, în cursul zilei de joi trecută, s-a anunțat că cele două case mai mari au oprit plățile, una pentru suma de șaptesprezece milioane de piaștri (260.000 lire sterline), a doua pentru douăsprezece milioane (190.000 lire sterline). Se fac încercări să se slăbească presiunea și un mesaj a fost comunicat sîmbătă Camerei din partea domnitorului, recomandîndu-i să găsească mijloace de a veni în ajutorul negustorilor. Guvernul a propus ca o sumă de șase milioane să fie pusă la dispoziția corpului comercial în anumite condiții. După o oarecare discuție, votul a fost admis, dar, deși principiul nou introdus este unul foarte nesănătos, suma în sine este prea neîsemnată pentru a fi de un folos material comunității negustorilor în general.

https://biblioteca-digitala.ro

Există încă o altă clasă pentru care mă tem că este rezervată multă nefericire : arendașii. La arendarea generală a moșiilor mănăstirilor sau a altora, anul trecut au fost încheiate noi arende pe sume mai mult decît duble față de cele din ultimii trei ani, și aceasta fără vreun motiv îndreptățit care să justifice o creștere atît de extraordinară. Anul trecut recoltele au fost sub medie, în timp ce prețurile la cereale în Franța și Anglia au fost atît de scăzute, încît nu i-au remunerat pe producători. Acum nu este nici un fel de cerere pentru produse și arendașii, avînd de plătit în cîteva zile arenda mărită, se găsesc încă cu produsele, pentru care nu pot să găsească cumpărători, nevîndute.

Fiecare, din orice clasă, boier, proprietar, arendaș sau comerciant, pare neliniștit de nesigura stare de lucruri din prezent și nu există vreo speranță de îmbunătățire pînă ce nu se limpezește orizontul politic și pînă ce nu se deschide o perspectivă de stabilitate [1]. Teama mea este că, dacă această clipă va fi încă mult timp întîrziată, masa de nenorocire care se poate abate asupra țării va fi atît de grea, încît va fi nevoie de mult timp pentru a restabili lucrurile pe o poziție sănătoasă.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

[1] Consulul se referă aici la recunoașterea dublei alegeri, a cărei necesitate stringentă o relevă.

381

București, 22 martie/3 aprilie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Sosirea domnitorului la București ; mutarea unor unități militare din Moldova în Muntenia și invers ; consideră necesară o „completă reorganizare" a armatei.

No. 55 Bucharest, 3 April 1859

Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

Prince Couza arrived here last evening from Jassy. Two Battalions of the Moldavian Militia also reached this place on the evening of the first and are quartered in the Infantry barracks. The third Regiment of Wallachia left Bucarest yesterday for Moldavia. Great dissatisfaction is expressed unreservedly at this change of the soldiery and several Wallachian officers have thrown up their commission. There is no doubt a complete reorganization of the army is required. Both officers and men have become completely demoralized by the system pursued during the last two years, which had had the effect of removing from the service the few good men it possessed, replacing them by men of no status whatever, the result being that the executive having occasion to look to the Military for support, this latter fraternizes with

https://biblioteca-digitala.ro

the people and the executive, as on the occasion of the day of election, finds its own resources turned against itself.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. London F.O. 78/vol. 1441, f. 249—250.

■

Nr. 55 București, 3 aprilie 1859
Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Domnitorul Cuza a sosit aici aseară de la Iași. Două batalioane din miliția moldoveană au ajuns, de asemenea, aici în seara de întîi și sînt cartiruite în cazărmile infanteriei. Al treilea regiment al Valahiei a plecat ieri din București spre Moldova. Este exprimată fără rezerve o mare nemulțumire pentru acest schimb de armate și mai mulți ofițeri valahi și-au dat demisia. Este, desigur, nevoie de o reorganizare completă a armatei. Atît ofițerii, cît și oamenii au devenit total demoralizați de sistemul din ultimii doi ani, ce a avut drept efect îndepărtarea din serviciu a puținilor oameni capabili pe care îi avea și înlocuirea lor cu oameni fără nici o situație, rezultatul fiind că puterea executivă, avînd ocazia să se adreseze armatei pentru ajutor, aceasta din urmă fraternizează cu poporul, iar puterea executivă, ca și cu prilejul zilei alegerilor, își găsește propriile resurse întoarse împotriva ei însăși.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

382

București, 27 martie/8 aprilie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury: Hotărîrea domnitorului de a schimba guvernul; componența noului cabinet; caracterizarea unora din miniștri; există convingerea că dubla alegere va fi confirmată de conferința puterilor garante întrunită la Paris.

No. 57 Bucharest, 8 April 1859
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

Prince Couza would appear to have come to Bucarest with the firm determination to change his Ministry. In conversing with me on the subject yesterday he said he felt it his duty to bow before the wish of the Chamber which had expressed a want of confidence in the Ministry, as mentioned in my despatch of the 14 ultimo. I mentioned to him that the Chamber had only then expressed its feeling towards two of the Ministry Messrs. Golesco and Bratiano and that

https://biblioteca-digitala.ro

he should reflect before dispensing with the services of such men as Mr. Philippesko, Minister of Justice, Mr. Catardji, Minister of Finance, who really had made some sacrifice of personal feeling in consenting to sit with men of political opinions so diametrically opposite to theirs. Many attempts were made to effect a fusion but unsuccessfully.

Today however the following appears to have been decided on :

Mr. Nicolas Crezzolesko, Minister of Interior and President of Council, vice Golesco.

Mr. Jean Cantacuzène, Minister of Justice vice Philippesko.

Mr. Alexandresco, Minister of Finance, vice Catardji.

Mr. Ch. Falcoiano, Foreign Secretary vice Bratiano.

Mr. Constantin Crezzulesko very recently named to the Ministry of Public Worship on J. Cantacuzène resigning that Office, retains this Ministry for which he really appears well qualified.

Vladoyano Spathar and G. Philippesko Comptroller retain their posts.

The present combination is entirely wanting in character and firmness. The Home Minister is well known from his services at various periods of difficulty. He possesses one quality of unimpeachable honesty.

The Minister of Justice equally high in moral quality is generally supposed to be of too easy a character and liable to be influenced by family ties. Mr. Alexandresco is a poet of much taste, but quite untried in high office. I regret that at the last hour Mr. Catardji to whom the prince made overtures to remain, should have insisted on withdrawing his services, but I hope in a short time he will return to office. Mr. Falcoyano enjoys a very fair name, but as yet untried.

The Prince has restored Mr. N. Golesco to the rank he held in the Army many years ago of Colonel, and it is said will appoint him in a few days Inspector of the United Militia of the two provinces.

This evening's Post bring us intelligence from Jassy of a nature to cause some disquietude. I have not yet the details which of course Your Lordship will have learned from that Capital.

Intelligence has reached us of the Conference meeting at Paris on the 7th and the utmost confidence is expressed that the double election will be confirmed.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 253—255.

■

Nr. 57 București, 8 aprilie 1859

Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Se pare că domnitorul Cuza a venit la București cu ferma hotărîre de a schimba guvernul. Discutînd cu mine ieri asupra subiectului, el a spus că socotește de datoria sa să se plece în fața dorinței Camerei, care a exprimat un vot de neîncredere în guvern, după cum

https://biblioteca-digitala.ro

am menționat în raportul din 14 trecut. I-am spus că atunci Camera și-a exprimat numai poziția sa față de doi dintre miniștrii din guvern : domnii Golescu și Brătianu, și că el trebuie să mediteze mai înainte de a se lipsi de serviciile unor oameni ca domnul Filipescu, ministru de justiție, domnul Catargiu, ministru de finanțe, care cu adevărat și-au sacrificat sentimentul personal, consimțind să fie în tovărășia unor oameni cu păreri politice atît de diametral opuse lor. Multe încercări au fost făcute să se ajungă la o fuziune, dar fără succes.

Astăzi, totuși, se pare că s-a decis asupra următorilor :

Domnul Nicolae Crezulescu, ministru de interne și președinte al Consiliului, înlocuind pe Golescu.

Domnul Ion Cantacuzino, ministru de justiție, înlocuind pe Filipescu.

Domnul Alexandrescu, ministru de finanțe, înlocuind pe Catargiu.

Domnul Sc. Fălcoianu, ministru de externe, înlocuind pe Brătianu.

Domnul Constantin Cretzulescu, foarte recent numit ministru al cultelor, în urma demisiei Domnului I. Cantacuzino, păstrează acest minister pentru care, cu adevărat, pare bine calificat.

Spătarul Vlădoianu și G. Filipescu, ministrul controlului, și-au păstrat posturile.

Combinației actuale îi lipsește complet caracterul și fermitatea. Ministrul de interne este bine cunoscut pentru serviciile sale în diferite perioade de dificultate. El posedă o calitate de onestitate ireproșabilă.

Ministrul de justiție, de asemenea cu calități morale înalte, se presupune, în general, că este de un caracter prea maleabil și expus a fi influențat de legăturile familiale. Domnul Alexandrescu este un poet de mult gust, dar complet fără experiență în posturi înalte. Regret că în ultimul moment domnul Catargiu, căruia domnitorul i-a făcut propuneri să rămînă, a insistat să-și retragă serviciile, dar sper că în scurt timp va reveni. Domnul Fălcoianu se bucură de un nume foarte bun, dar este tot fără experiență.

Domnitorul a reîncadrat pe domnul N. Golescu în gradul de colonel, pe care îl avea în armată cu mulți ani în urmă și se spune că îl va numi peste cîteva zile inspector al miliției unite din cele două provincii.

Poșta din seara aceasta ne-a adus de la Iași vești de natură să producă o oarecare neliniște. Nu am încă detaliile pe care, desigur, că Excelența voastră le va fi aflat din acea capitală.

Ne-a parvenit vestea despre Conferința care se întrunește la Paris pe data de 7 și se manifestă cea mai mare încredere că această dublă alegere va fi confirmată.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

https://biblioteca-digitala.ro

383

Iași, 3/15 aprilie 1859.

H. A. Churchill către lord Malmesbury : Dificultățile întîmpinate de domnitor în guvernarea Principatelor, datorită existenței a două guverne, la Iași și București ; necesitatea instituirii unui singur centru de administrație, care ar putea fi Galații sau Focșanii ; situația dificilă în care se află Moldova.

Copy

Telegram from Mr. Churchill

Jassy April 15, 3,10 p.m.
Rec⟨eive⟩d April 15, 6 p.m.

Decypher

The difficulty of one Hospodar governing conjointly with Ministers the two P⟨rincipali⟩ties in two different places is becoming daily more and more evident. When the Prince is at Bucharest the Government of Moldavia is checked and vice versa. If one Prince is to govern the two Principalities there should likewise be one center ⟨of⟩ administration and in this case Galatz or Foxany might be suitable. The country is in this state of political indecision, in a sad state of mal administration and commercial torpor which begins to fell on all classes of society.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia. r. 67 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1443, f. 348.

■

Telegramă de la dl. Churchill

Copie — Iași, 15 aprilie, 3,10 p.m.
Descifrare — Primită la 15 aprilie, ora 6 p.m.

Dificultatea unui singur domnitor care să guverneze în comun cu ministerele celor două principate, în două locuri diferite, devine zilnic din ce în ce mai evidentă. Cînd principele se află la București, guvernul Moldovei își încetează activitatea și viceversa. Dacă urmează ca un singur principe să guverneze cele două Principate, ar trebui, de asemenea, să existe un singur centru administrativ și, în acest caz, ar fi potrivit Galații sau Focșanii. Țara se află într-o stare de nehotărîre politică, într-o situație tristă de proastă administrare și într-o apatie comercială care începe să se resimtă în toate clasele sociale.

384

București, 4/16 aprilie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Necesitatea înființării Comisiei Centrale de la Focșani și a ținerii

https://biblioteca-digitala.ro

la curent a guvernului englez cu lucrările ei ; sugerează numirea unui viceconsul britanic la Focșani cu misiunea de a raporta în detaliu consulilor de la Iași și București despre lucrările comisiei.

No. 61 Bucharest, 16 April 1859
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

One of the first acts of the reigning Prince, after his confirmation, will be the establishment of the Central Commission at Foxany.

Already the two Chambers have named their members, and the Prince Couza has named the four he has destined to represent him as Prince of Moldavia. Those for Wallachia from various causes, unnecessary here to allude to, he has not yet decided on.

It will be a matter of great interest both to Her Majesty's Agent at Bucarest and Her Majesty's Consul at Jassy to ⟨be⟩ kept accurately informed of the proceedings of the commission.

I venture respectfully to submit to Your Lordship whether it would not be advisable that a Vice Consul be established at Foxany on the frontiers of the two provinces. His special duties, besides the protection of the various British subjects domiciled in and around Foxany, would be to report in detail the proceedings of the Central Commission and High Court of Appeal to Her Majesty's Agent here and Consul at Jassy.

At present we have a mere Consular Agent at Foxany, an Italian, who is perfectly unfit to be entrusted with the duties of the new proposed office, for which I presume Your Lordship will think right an Englishman should be named with sufficient salary.

I shall communicate my views on this subject to Mr. Churchill and of course will by next Post send copy of this dispatch to Sir H. Bulwer.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 265—266.

■

Nr. 61 București, 16 aprilie 1859
Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Unul dintre primele acte ale principelui domnitor, după confirmarea sa, va fi stabilirea Comisiei Centrale la Focșani.

Deja cele două Camere și-au desemnat membrii și domnitorul Cuza a numit pe cei patru destinați să-l reprezinte ca domnitor al Moldovei. Din diferite cauze, la care nu este necesar să fac aluzie aici, el nu s-a decis încă pentru cei ai Valahiei.

https://biblioteca-digitala.ro

Va și o problemă de mare interes atît pentru agentul Maiestății sale la București, cît și pentru consulul Maiestății sale la Iași să fie informați cu exactitate despre lucrările comisiei.

Îndrăznesc să întreb cu respect, pe Excelența voastră dacă nu ar fi recomandabil să se stabilească la Focșani, la frontiera celor două provincii, un vice-consul. Îndatoririle sale speciale, în afară de protejarea diferiților supuși britanici domiciliați în sau în jurul Focșanilor, ar fi de a raporta în detaliu lucrările Comisiei Centrale și ale Înaltei Curți de Apel agentului de aici și consulului de la Iași ai Maiestății sale.

În prezent avem un simplu agent consular la Focșani, un italian, ce este complet nepotrivit pentru a i se încredința îndatoririle serviciului nou propus, pentru care presupun că Excelența voastră va considera că este potrivit să fie numit un englez cu un salariu satisfăcător.

Voi comunica vederile mele asupra acestui subiect domnului Churchill și, prin poșta următoare, voi expedia, desigur, o copie a acestui raport lui Sir H. Bulwer.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

385

Constantinopol, 7/19 aprilie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Confirmă primirea telegramei cifrate referitoare la decizia majorității conferinței reprezentanților puterilor garante, de la Paris, de a recomanda Porții să confere, în mod excepțional, lui Cuza investitura ca domn al Moldovei și Țării Românești, precum și la condițiile în care această investitură urmează să aibă loc dacă Poarta consimte s-o acorde.

No. 248 Constantinople, April 19, 1859

My Lord,

I have had the honor to receive from Your Lordship this day at 1 p.m. the following Telegram in cypher dated London, April 16—6,53 p.m.

"The majority of the Conference resolved on the 13th instant to recommend the Porte to grant exceptionally its investiture to Couza as Hospodar of Wallachia and of Moldavia. If the Porte consents, the Conference will declare that the Powers have resolved not to allow any infraction of the clauses of the Convention of the 19 August and that in case of such infraction, verified in concert with the Ottoman Porte's Gouvernment by the Representatives at Constantinople of the guaranteeing Powers, the Porte will be authorised to send Commissioners accompanied by delegates from the Representatives to require on the spot the annulment of the measure of infraction, and

https://biblioteca-digitala.ro

if their demand be refused, they will signify to the Hospodar that, in consequence of the refusal to obey their summons, the Porte and the Powers will come to an understanding as to the employment of coercive means.

In this case the Representatives on receiving the Reports of their respective delegates will concert without delay with the Porte as to the measures which should be taken.

Press the Porte most strongly to accept these proposals.

Couza is acting with sense and moderation".

I have the honor... Henry L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1430, nepaginat.

■

Nr. 248 Constantinopol, 19 aprilie 1859

Excelență,

Am avut onoarea să primesc de la Excelența voastră azi la ora 1 p.m. următoarea telegramă cifrată datată Londra, 16 aprilie, ora 6.53 p.m. :

„Majoritatea Conferinței a hotărît la 13 curent să recomande Porții să acorde în mod excepțional investitura lui Cuza ca domnitor în Valahia și în Moldova. Dacă Poarta consimte, Conferința va declara că puterile au hotărît să nu permită vreo încălcare a clauzelor Convenției de la 19 august și că, în cazul unei astfel de infracțiuni, verificată de acord cu guvernul Porții Otomane, de către reprezentanții la Constantinopol ai puterilor garante, Poarta va fi autorizată să trimită comisari însoțiți de delegați ai reprezentanților să ceară pe loc anularea măsurii de infracțiune și, dacă cererea lor va fi refuzată, ei vor aduce la cunoștința domnitorului că Poarta și puterile, ca o consecință a refuzului de a asculta de somațiile lor, vor ajunge la o înțelegere asupra folosirii unor mijloace coercitive.

În acest caz, reprezentanții, la primirea rapoartelor din partea delegaților vor cădea de acord, fără întîrziere, cu Poarta în ceea ce privește măsurile ce trebuie luate.

Insistați cu multă energie pe lîngă Poartă să accepte aceste propuneri. Cuza acționează cu bun simț și moderație".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

386

București, 13/25 aprilie 1859.

R. G. Colquhoun către lord Malmesbury : Despre membrii Comisiei Centrale de la Focșani desemnați de domnitor atît pentru Muntenia cît și pentru Moldova ; opinia consulului despre cei numiți în comparație cu ceilalți membri ai comisiei aleși de Adunări.

https://biblioteca-digitala.ro

No. 64 Bucharest, 25th April 1859
Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

I have the honor to enclose extract from this day's Gazette containing the nomination of the persons selected by the Prince Couza to form the Central Commission of Foxany. [1]

I am at a loss to imagine what could have guided Prince Couza in the choise of Messers. Golesco, Predesko, Arghiropulo and Tell, as certainly not one of them possesses the qualifications for the very serious and responsible duties the Commission will have to perform [2]. The Prince cannot have consulted his Council of Ministers, for I believe not one would have sanctioned any of the four names.

I understand from a Moldavian Boiar now here, the same objection holds good against the four men he has selected for Moldavia. On the other hand, of the members selected by the Assembly, three are good working men of business habits. The same may be said of the selection made by the Moldavian Chamber.

Your Lordship will observe the style adopted in the Moniteur or Gazette. The preceding number is filled entirely with addresses from towns in Moldavia, from his Moldavian Ministers and from his wife on the occasion of his escape from the late attempt.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1441, f. 273—274.

■

Nr. 64 București, 25 aprilie 1859
Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Am onoarea de a anexa un extras din gazeta de azi, care conține numirea persoanelor alese de domnitorul Cuza să formeze Comisia Centrală de la Focșani [1].

Nu-mi pot imagina ce l-a putut călăuzi pe domnitorul Cuza în alegerea domnilor Golescu, Predescu, Arghiropol și Tell, întrucît, desigur, că nici unul dintrte ei nu are însușiri penru sarcinile foarte serioase și responsabile pe care le va avea de executat Comisia [2]. Nu se poate ca domnitorul să fi consultat Consiliul său de Miniștri, căci, cred eu, nici unul nu ar fi aprobat vreunul din cele patru nume.

Știu de la un boier moldovean, care este acum aici, că aceeași obiecțiune este valabilă și la adresa celor patru persoane alese pentru Moldova. Pe de altă parte, dintre membrii selectați de Adunare, trei sînt oameni foarte activi în chestiuni de afaceri. Același lucru se poate spune despre selecția făcută de Camera moldoveană.

Excelența voastră va observa stilul adoptat în Monitor sau gazetă. Numărul precedent este în întregime plin cu telegrame de simpatie

https://biblioteca-digitala.ro

din orașele din Moldova, de la miniștrii săi moldoveni și de la soția sa, cu ocazia scăpării sale din ultimul atentat.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

---

[1] „Monitorul Oficial al Țării Românești", nr. 40 din 11 aprilie 1859, p. 157.

[2] Faptul că domnitorul a numit în Comisia Centrală de la Focșani persoanele menționate, lipsite de pregătirea juridică necesară, dar cunoscute prin opiniile lor progresiste, se explică prin aceea că voia să contrabalanseze în acest for legislativ influența membrilor conservatori desemnați de Adunările elective.

387

Constantinopol, 17/29 aprilie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Anunță că guvernul turc și-a manifestat intenția de a refuza sancționarea dublei alegeri a domnitorului Cuza. Să se atragă atenția lui Musurus asupra consecințelor acestei atitudini a Porții, considerată ca „foarte periculoasă".

No. 288 Constantinople, April 29, 1859

My Lord,

I have had the honour to forward to Your Lordship this day (1 P.M.), the following cyphered Telegram.

"The Turkish Government within the last few days have shewn an intention of refusing their sanction to Prince Couza's nomination.

Musurus's despatches have I hear in some degre effected this result, and if Her Majesty's Government thinks, as I do myself, the Porte's course is very dangerous, it will be expedient to alarm Musurus as to the consequences. Pray answer by Telegraph".

I have the honor...

Henry L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1430, nepaginat.

■

Nr. 288 Constantinopol, 29 aprilie 1959

Excelență,

Am avut onoarea de a expedia Excelenței voastre azi (ora 1 p.m.) următoarea telegramă cifrată :

„Guvernul turc a arătat, în ultimele zile, intenția de a refuza confirmarea numirii domnitorului Cuza.

Am auzit că depeșele lui Musurus au influențat într-o anumită măsură acest rezultat și dacă guvernul Maiestății sale consideră, așa cum consider și eu, că Poarta are o atitudine foarte periculoasă, ar fi util ca Musurus să fie pus în gardă în privința consecințelor. Vă rugăm răspundeți telegrafic".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Constantinopol, 19 aprilie/1 mai 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Nemulţumirea Porţii faţă de conduita majorităţii puterilor garante în chestiunea recunoaşterii dublei alegeri a domnitorului Cuza ; avansurile făcute acesteia de Rusia.

No. 293 Constantinople, May 1st 1859

My Lord,

I have had the honor to forward to Your Lordship this day at 3 P.M. the following cypherd Telegram ;

"The conduct of most of the guaranteeing Powers has for some time appeared to the Porte worse to her than that of Russia alone formerly. The affair of Couza has deeply wounded her, and I suspect that Gortchakoff is now making promises which are at least listened to and which will give Russia her old position without the necessity of war. Neutral and distant her fall will depend on Russia". [1]

I have the honour...

Henry L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1431, nepaginat.

■

Nr. 293 Constantinopol, 1 mai 1859

Excelenţă,

Am avut onoarea de a expedia Excelenţei voastre azi la 3 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„Porţii i se pare că atitudinea celor mai multe dintre puterile garante este mai răuvoitoare faţă de ea decît era odinioară aceea a Rusiei. Afacerea Cuza a rănit-o profund şi bănuiesc că Gorceakov ar face acum promisiuni, care sînt cel puţin ascultate şi care vor acorda Rusiei vechea ei poziţie fără ca un război să mai fie necesar. Neutră şi rezervată, căderea sa va depinde de Rusia". [1]

Am onoarea...

Henry L. Bulwer

[1] La 3 mai 1859, Bulwer revenea asupra telegramei, prezentînd o versiune amendată. Conform noii versiuni, ultima frază era reformulată astfel : „Turcii se tem că Austria va fi învinsă şi că, cu o Franţă ostilă şi o Anglie neutră şi rezervată, soarta lor va depinde de Rusia", (*ibidem*, nepaginat).

https://biblioteca-digitala.ro

București, 21 aprilie/3 mai 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Opinii privind capacitatea domnitorului Al. I. Cuza de a face față situației ; scăderea popularității sale atît în Țara Românească cît și în Moldova. Crede însă că dacă Poarta va respinge dubla alegere, toate partidele se vor grăbi să reconfirme acest act.

Confidential Bucharest, 3d May 1859

Sir,

Your Excellency in your telegram of 30th ultimo asks me what would be likely to occur in the present critical moment, should the double nomination of Prince Couza be rejected ?

The more I see of the man, the less I think him fitted for the situation ; he is totally wanting in business habits ; those habits he has already acquired will not fit him for his high position ; he is of an exceedingly violent temper whereby he has offended many persons he ought in common prudence to have conciliated. In fact, his popularity is undoubtedly waning. Those who were his warmest supporters (ex⟨empli⟩ gr⟨atia⟩ the Ghyka party) now decry him, and of the so called National Party represented by the Goleskos, Bratianos and fourfifths own themselves disappointed. I make every allowance for the wounded feelings of both of these, at seeing themselves completely thrust aside.

The Conservative Party he treats with offensive contempt. The members of his ministry, many of them of undeniable honesty, do not possess the experience nor the talent necessary to guide so difficult a chief, and prevent him from committing grave errors.

From information I have from a Moldavian Boiar lately here, I learn the unpopularity of P⟨rin⟩ce Couza is there greater even than here, and grounded on the suspicion that, laying aside his engagement to consider his election not in any way as a personal matter, but as consecrating a principle the two Principalities are endeavouring to carry out, namely that of Union *under a Foreigner*, to achieve, which, it appears, Couza has come under very solemn engagements, he is in every way endeavouring to consolidate himself as Prince.

If the present unrecognized state be allowed to continue for some time, I have little doubt he will commit himself by some egregious act. If the Porte were, availing herself of circumstances which call all the attention and energy of Europe to another point, to choose the present moment for rejecting his double nomination, I think it very possible that the parties now waning themselves slowly but certainly from the *man*, may be induced, to rally round the principle on which he was so unexpectedly elected and, forgetting for the moment his incapacity, may hasten to confirm their previous act.

https://biblioteca-digitala.ro

If the Porte insist on rejecting the double nomination, would the other Powers consent she should support her determination by a display of Turkish force in the Province? From the tone of language held by P⟨rin⟩ce Couza, it is evident, or he wishes it to be thought, that he is supported by *one* of the great powers, from which he gives out he is about to receive material assistance.

Under all these circumstances therefore, unless the country is to be occupied by Ottoman troops, it would be impolitic to reject formally at the present moment the double election, however injurious to the country the present state of affaire may be. It would be better to prolong that state than to again rouse the passions of the different parties.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343; P.R.O. London F.O. 195/vol. 588, f. 538—540.

■

Confidențial București, 3 mai 1859

Sir,

Excelența voastră, în telegrama din 30 trecut, mă întreabă ce s-ar întîmpla, după toate probabilitățile, în actualul moment critic, dacă dubla numire a domnitorului Cuza ar fi respinsă?

Cu cît cunosc mai mult omul, cu atît mai puțin îl cred potrivit pentru situație; îi lipsesc total deprinderile practice; acele deprinderi deja căpătate nu-l vor face apt pentru înalta sa poziție; el are un temperament excesiv de violent ofensînd multe persoane, pe care ar fi trebuit, din simplă prudență, să le fi atras. De fapt, popularitatea sa descrește, fără îndoială. Acei care erau susținătorii săi cei mai pasionați (de exemplu partida Ghica), acum îl condamnă, iar așa-numita Partidă Națională reprezentată de Golești, Brătieni și chiar patru cincimi din cei apropiați sînt dezamăgiți. Găsesc total justificate sentimentele rănite ale celor două grupări văzîndu-se complet îndepărtate.

El tratează Partida conservatoare cu un dispreț jignitor. Membrii guvernului său, mulți dintre ei de o onestitate incontestabilă, nu au nici experiența, nici talentul necesar să ghideze un șef atît de dificil și să-l împiedice să comită erori grave.

Din informațiile ce dețin de la un boier moldovean aflat nu demult aici, știu că lipsa de popularitate a domnitorului Cuza este acolo și mai mare decît aici și are la bază bănuiala că — lăsînd deoparte angajamentul său de a nu-și considera alegerea în nici un caz o chestiune personală, ci o consacrare a principiului pe care cele două principate se străduiesc să-l îndeplinească, adică cel al Unirii *sub un domn străin*, pentru realizarea căruia se pare că prințul Cuza și-a luat angajamente foarte solemne — el se străduiește prin toate mijloacele să-și consolideze poziția ca domnitor.

Dacă situația actuală de nerecunoaștere s-ar prelungi pentru încă un timp, eu nu mă îndoiesc că se va compromite printr-un act ieșit din comun. Dacă Poarta, folosindu-se de împrejurările care atrag toată aten-

https://biblioteca-digitala.ro

ția și energia Europei în altă parte ar alege momentul de față ca să respingă dubla sa numire, cred că este foarte posibil ca partidele, acum lecuite ele însele încet dar singur de *om*, să poată fi convinse să se regrupeze în jurul *principiului* pentru care el a fost atît de neașteptat ales și, uitînd pentru moment incapacitatea sa, să se grăbească să confirme actul lor anterior.

Dacă Poarta insistă să respingă dubla numire, ar consimți oare celelalte puteri ca ea să-și susțină hotărîrea printr-o manifestare a forței turcești în provincie ? După tonul limbajului adoptat de domnitorul Cuza, este evident, sau el dorește să se creadă astfel, că este susținut de *una* din marile puteri, de la care, zice, este pe cale să primească ajutor material.

Deci, în toate aceste împrejurări, afară numai dacă țara va fi ocupată de trupe turcești, ar fi nepolitic să se respingă formal în momentul de față dubla alegere, oricît de dăunătoare ar putea fi starea actuală de lucruri pentru țară. Ar fi mai bine să se prelungească această situație, decît să se stimuleze din nou pasiunile diferitelor grupări.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

390

Constantinopol, 22 aprilie/4 mai 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Presiunile exercitate asupra Porții pentru a o determina să confirme dubla alegere a domnitorului Cuza, în condițiile hotărîte de cele cinci puteri, garante. Speră ca guvernul otoman să accepte observațiile sale.

No. 203 Constantinople, May 4, 1859

My Lord,

Becoming aware of the recommendations of the five Powers, I have not ceased to press upon the Porte the policy and expediency on her part of confirming Prince Couza's double nomination on the conditions prescribed, and in reply to Mr. Pisani's report, of which a copy is inclosed [1], I addressed to him the accompanying Instructions. [2]

Your Lordship will perceive by the enclosed that the Porte a few days ago was resolved to refuse compliance with the advice of the Conference.

I have some hopes that my observations, which I have repeated since verbally to the Grand Vizir, have not been altogether thrown away, but there are many Ministers in the Cabinet obstinate, and it is not till perhaps too late for the Porte that I shall hear result of a Council which met last night.

I have the honor... Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Pera, 17/29 aprilie 1859.

H. L. Bulwer către Etienne Pisani, primul dragoman al Ambasadei Angliei la Constantinopol: Despre refuzul Porții de a recunoaște dubla alegere a lui Cuza, în ciuda asigurării date de Fuad pașa că guvernul său este dispus să acționeze pentru rezolvarea crizei, de comun acord cu guvernul britanic. Consecințele acestei atitudini a Porții, între care și posibilitatea proclamării independenței de către domnitorul Cuza.

Copy

Pera, April 29, 1859

Sir,

It is with some astonishment, I confess, that I hear from you that the Porte is preparing to refuse the double election of Prince Couza. No such intention has been previously expressed, and this decision is to me the more surprizing since Fuad Pasha informed me the other night that this Government was disposed in all matters to act at this grave crisis with Her Majesty's Government, and that, moreover, he was desirous *not only to be,* but *to appear to be* neutral amidst the contending Powers. Yet here, in the very first question which occurs when the point to decide is one on which Her Majesty's Government has given the most earnest advise, and on which every Government but that of Austria has expressed the same opinion, the Government of the Porte disdains the counsel of Great Britain and decides alone against the counsel of every other Power, and in a manner in conformity with the views of the Cabinet of Vienna.

The Turkish Government is, no doubt, the best judge of its own interests, and has a perfect right to take the line which best suits those interests, but it is my duty to point out to it :

1st That by the conduct it intends pursuing it will greatly compromise its character for impartiality.

2nd That it will produce a very unfavorable impression on the Cabinet of St. James's.

3rd That it will lead almost inevitably to declaration of independence on the part of Prince Couza ; and that the Porte not having the means to oppose that declaration the other Governments, which cannot abandon their relations with the Principalities, will accept it as a necessity accomplished.

4th That this will probably produce a similar declaration eventually on the part of Prince Milosch.

5th That it will not improbably lead to complications in which Russia will find an excuse for the armed occupation of the Principalities.

6th That the Sultan's Government will be alone responsable for what happens and that I withdraw Her Majesty's Government from all participation in the consequences thereof.

https://biblioteca-digitala.ro

At the time that the Porte refused the Conferences on the Elections, I warned it that what subsequently happened would occur, and I now again warn her with, I belive, the same probability of what I predict being fulfilled. .

I am... (Signed) H. L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78, Turkey/vol. 1431, nepaginat.

■

Nr. 203 Constantinopol, 4 mai 1859

Excelență,

Cunoscînd recomandările celor cinci puteri, nu am încetat să exercit presiuni asupra Porții cu privire la necesitatea și utilitatea din partea sa de a confirma dubla numire a domnitorului Cuza în condițiile stipulate și, ca răspuns la raportul domnului Pisani, a cărui copie este anexată [1], i-am adresat următoarele instrucțiuni [2].

Excelența voastră va înțelege din anexe că Poarta s-a hotărît acum cîteva zile să refuze să se conformeze recomandării Conferinței.

Am unele speranțe că observațiile mele, pe care între timp le-am repetat verbal marelui vizir, nu au fost întru totul respinse, dar sînt mulți miniștri refractari în guvern și poate că încă nu va fi prea tîrziu pentru Poartă cînd voi afla rezultatul unui consiliu ce s-a întrunit noaptea trecută.

Am onoarea... Henry L. Bulwer

Anexă

Copie Pera, 29 aprilie 1859

Domnule,

Mărturisesc că am aflat cu oarecare uimire de la dv. că Poarta se pregătește să refuze dubla alegere a domnitorului Cuza. Anterior nu s-a exprimat nici o intenție de acest fel și această hotărîre este cu atît mai surprinzătoare pentru mine, cu cît Fuad pașa m-a informat noaptea trecută că guvernul ⟨otoman⟩ este dispus să acționeze în toate chestiunile acestei grave crize ⟨de comun acord⟩ cu guvernul Maiestății sale și că, de altfel, el dorește *nu numai să fie, dar să apară că este* neutru între puterile rivale. Totuși acum, chiar la prima problemă ce apare, cînd chestiunea de hotărît este una asupra căreia guvernul Maiestății sale a dat cea mai serioasă recomandare și asupra căreia toate guvernele, afară de cel al Austriei, și-au exprimat aceeași opinie, guvernul Porții desconsideră sfatul Marii Britanii și decide singur contra recomandării celorlalte puteri, într-un mod conform cu vederile guvernului de la Viena.

Guvernul turc este, fără îndoială, cel mai bun judecător al propriilor sale interese și are dreptul legitim să-și aleagă calea ce se potrivește cel mai bine cu aceste interese, dar este de datoria mea să subliniez că :

https://biblioteca-digitala.ro

1) Prin atitudinea pe care intenționează să o adopte va compromite foarte mult caracterul său de imparțialitate.

2) Nu va produce deloc o impresie favorabilă asupra cabinetului de la St. James.

3) Va duce, aproape inevitabil, la declarația de independență din partea domnitorului Cuza și Poarta, neavînd posibilități să se opună acelei declarații, celelalte guverne, care nu pot rupe relațiile lor cu Principatele, o vor accepta ca un fapt împlinit.

4) Aceasta va duce, probabil, în cele din urmă, la o declarație similară, din partea prințului Miloș.

5) Vor apărea, fără îndoială, complicații ce vor oferi Rusiei o scuză pentru ocupația armată a Principatelor.

6) Guvernul sultanului va fi singur răspunzător de ceea ce se întîmplă și absolv guvernul Maiestății sale de orice participare la consecințele ce decurg.

În momentul cînd Poarta a refuzat conferința privind alegerile, am atras atenția asupra a ceea ce se va întîmpla ulterior și acum, cred eu, o avertizez din nou că probabil ceea ce prezic se va realiza.

Am onoarea...

(Semnat) H. L. Bulwer

---

[1] Lipsește din volum.
[2] Vezi anexa.

391

București, 28 aprilie/10 mai 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Presiunea exercitată de radicali — cu sprijinul mulțimii — asupra Camerei ; probabila întrunire a Adunării în altă localitate decît București. Se întreabă dacă Rusia și Franța vor consimți ca forțele otomane să treacă Dunărea dacă va fi necesar.

No 90
Not sent home

Bucharest, 10th May 1859

Sir,

I sent the following message on the 8th Inst⟨ant⟩ in reply to Your Exc⟨ellenc⟩y's telegraphic message of the 7th No. 170.

I wrote Your Exc⟨ellenc⟩y at lenght by Post of Tuesday.

Without some display of force the Radical party, though now reduced to a very small number, may yet be able to collect mobs and intimidate the Chamber as before. Couza will, of course, throw himself into their arms. If troops be collected on right bank of Danube, perhaps the Assembly should meet at some other place than Bucharest, say Giurgevo or Monastery of Dialo near Tirgovist, where no pression could be exercised. Couza will have no chance at an Election, but

https://biblioteca-digitala.ro

others must equally be prevented from using measures of intimidation. Will Russia and France consent to Ottoman forces crossing if necessary ?

I have the honor... R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia. r. 343 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 1588, f. 564—565.

■

Nr. 90
Nu s-a trimis în țară

București, 10 mai 1859

Sir,

Am trimis mesajul următor la 8 curent ca răspuns la mesajul telegrafic al Excelenței voastre din 7 curent nr. 170.

Am scris pe larg Excelenței voastre cu poșta de marți.

Fără vreo manifestare de forță, partida radicală, deși redusă acum la un număr foarte mic, poate totuși să fie în stare să strîngă mulțimi și să intimideze Camera, ca mai înainte. Cuza, fără îndoială, se va arunca în brațele ei. Dacă se adună trupe pe malul drept al Dunării, probabil că Adunarea se va întruni în vreun alt loc decît în București, să zicem la Giurgiu sau Mănăstirea Dealu, de lîngă Tîrgoviște, unde nu poate fi exercitată nici o presiune. Cuza nu va avea nici o șansă la o alegere, dar alții trebuie să fie, de asemenea, împiedicați a folosi măsuri de intimidare. Vor consimți oare Rusia și Franța la trecerea forțelor otomane la nevoie ?

Am onoarea... R. G. Colquhoun

392

Iași, 6/18 mai 1859.

H. A. Churchill către lord Malmesbury : Anunță decizia domnitorului Cuza de a înființa o tabără militară permanentă la Ploiești ; votarea de către Adunarea Moldovei a unui credit de opt milioane piaștri destinat acestui scop ; felul și numărul trupelor ce vor fi trimise în tabără ; se crede că domnitorul a fost încurajat în hotărîrea sa de Franța și Rusia.

No. 26 Jassy, 18 May 1859

My Lord,

I have the honor to report for Your Lordship's information that Prince Couza has determined on forming a permanent Camp at Ploiesti in Wallachia.

https://biblioteca-digitala.ro

This plan has been for some time in contemplation, and the only obstacle to its accomplishment was the want of founds. A loan of 8.000.000 piasters (£ 216.216) has however been latterly voted by the Moldavian Chamber for this purpose; in consequence of which the 13th June has been fixed for the term on which the troops are to be brought together.

This camp is to be composed of the following troops.

Wallachian Army

	Men
6 battalions infantry	4800
2 squadrons cavalry	300
Frontier guards	8000
Gendarmerie	1000

Moldavian Army

4 battalions infantry	2800
2 batteries artillery	200
2 squadrons cavalry	300
Gendarmerie	600
Frontier guards	3000
Total	21000

French officers have been sent for to instruct these troops. Russia has given back to the Wallachians the two batteries (12 guns) carried off by its orders during the last war.

The Prince is, it is believed, encouraged in this determination by France and Russia.

I have the honor... Henry A. Churchill

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 67; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1443, f. 369—370.

■

Nr. 26 Iași, 18 mai 1859

Excelență,

Am onoarea a raporta Excelenței voastre spre informare că principele Cuza s-a hotărît să formeze o tabără militară permanentă la Ploiești, în Valahia.

Acest plan a fost proiectat de cîtva timp și singurul obstacol al executării sale a fost lipsa de fonduri. Totuși, în ultimul timp s-a votat de către Adunarea Moldovei un împrumut de 8.000.000 piaștri (216.216 lire sterline) pentru acest scop; în consecință, data de 13 iunie a fost fixată drept termen la care trupele urmează să fie adunate.

https://biblioteca-digitala.ro

Această tabără trebuie să fie compusă din următoarele trupe :

	Oameni
Armata Valahiei	
6 batalioane de infanterie .	4800
2 escadroane de cavalerie	300
Grăniceri .	8000
Jandarmerie	1000
Armata Moldovei	
4 batalioane de infanterie	2800
2 baterii de artilerie .	200
2 escadroane de cavalerie	300
Jandarmerie	600
Grăniceri . . .	3000
Total :	21000

Au fost trimiși ofițeri francezi pentru instruirea acestor trupe. Rusia a înapoiat muntenilor cele două baterii (12 tunuri) luate din ordinele sale în timpul ultimului război.

Se crede că principele este încurajat în această hotărîre de Franța și Rusia.

Am onoarea... Henry A. Churchill

393

Iași, 8/20 mai 1859.

H. A. Churchill către lord Malmesbury : Declarațiile făcute de domnitorul Cuza în legătură cu unele aspecte ale politicii sale interne și externe ; intenția lui de a fi în raporturi de bună înțelegere cu Anglia și cu Turcia ; știri privind acțiunile Rusiei în Principate și în Balcani ; dorința domnitorului de a se trimite, neoficial, un ofițer englez în tabăra de la Ploiești.

No. 28 Despatch from Mr. Churchill

(by Post)

Decypher Jassy, May 20, 1859

Secret and confidential

My Lord,

Prince Couza has made me verbally a most formal declaration that he has hitherto acceded to no insinuation of Russia ; that he re-

https://biblioteca-digitala.ro

fused overtures on the part of Servia to support the independence of that Principality ; that France has advised him through Mr. Alexandri to keep quiet and beware of Russia. He denies any understanding with Russia which he said is bent on involving the two Principalities in difficulties in order to bring about an occupation, which Prince Couza solemnly promises to oppose with arms. His position is difficult, everybody against him. He has prorogued Chamber. Camp of Ploesti intended to enforce order. The Prince promises a bulwark to Turkey against these aggressions if the Porte would but see its true policy. He assured me he is sincere in his wish to be on good understanding with England and Turkey.

Prince showed me reports that Russian agents are preparing movements in Transylvania, that three Russian divisions are approaching Moldavia, that the revolt of the Frontier Guard at Foxany was prompted by Russian Consul at Bucharest. Surely it would be better for Turks to have the two Principalities for than against them especially when Russian emissaries are overrunning Bulgaria, Servia etc.

As a proof his good faith the Prince will be glad to see an English officer sent to him in an unofficial manner at Plojesti and he moreover pledges himself to listen to his advice [1].

(Signed) Henry A. Churchill

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia. r. 67 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1443, f. 374—375.

■

Nr. 28

Depeșă de la dl. Churchill
(prin poștă)

Descifrare
Secret și confidențial

Iași, 20 mai 1859

Excelență,

Principele Cuza mi-a făcut verbal cea mai categorică declarație că pînă acum nu a consimțit la nici o însinuare a Rusiei, că a refuzat propunerile din partea Serbiei de a susține independența acelui principat, că Franța l-a sfătuit, prin domnul Alecsandri, să stea liniștit și să se păzească de Rusia. El neagă orice înțelegere cu Rusia care, spune el, este înclinată să implice cele două principate în dificultăți pentru a aduce după sine o ocupare, la care principele Cuza promite solemn să se opună cu armele. Poziția sa e dificilă, toți sînt contra lui. El a prorogat Camera. Tabăra de la Ploiești este destinată să întărească ordinea. Principele promite ⟨să fie⟩ un bastion spre Turcia în fața acestor agresiuni, dacă Poarta și-ar urmări numai politica sa justă. El m-a asigurat că este sincer în dorința sa de a fi în bună înțelegere cu Anglia și Turcia.

Principele mi-a arătat rapoarte că agenți ruși pregătesc mișcări în Transilvania, că trei divizii ruse se apropie de Moldova, că revolta grănicerilor de la Focșani a fost stimulată de consulul rus de la Bucu-

https://biblioteca-digitala.ro

rești. Desigur că ar fi fost mai bine pentru turci ca cele două principate să fie pentru, decît contra lor, în special cînd emisarii ruși invadează Bugaria, Serbia etc.

Drept dovadă de buna sa credință, principele ar fi bucuros să-i fie trimis un ofițer englez, în mod neoficial, la Ploiești și, mai mult chiar, se angajează să asculte de sfatul său [1].

(Semnat) Henry A. Churchill

[1] Adăugat pe margine : „Acesta este un adaos la ceea ce a fost specificat în telegramă".

394

Constantinopol, 18/30 mai 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Anunță hotărîrea guvernului otoman de a accepta confirmarea dublei alegeri ; rolul jucat de el — Bulwer — în luarea acestei decizii. Renunțarea de către Poartă — în urma sfatului său — la intenția de a introduce o clauză separatistă în această recunoaștere.

No. 385 Constantinople, May 30, 1859

My Lord,

The report of the Cabinet Council recommending the confirmation of Prince Couza's double election was signed on the 23d by all the Ministers present and laid before the Sultan for his sanction.

A few days before the Ottoman Ministers had come to a final decision on this question, they drew up a paper embroidering their reasons for hesitating to adopt the recommendation of the Conference This paper they communicated to me with a request that I would give its contents due consideration and make such remarks upon them as occured to me. In compliance with their wishes I lost no time in recapitulating in my reply the arguments in favour of Prince Couza's confirmation, which under Your Lordship's instructions I have been, since the determination of the five Powers, urging on the Porte ; and as I have good grounds for believing that the late decision of the Ottoman Cabinet was mainly influenced by my reasoning, I think it right to place the fact upon record.

Copies of the papers alluded to are inclosed herewith [1].

The Porte at first intended putting in a clause that if either of the Principalities expressed, through its representative body, a wish to have a separate Prince, the Sultan's Government would hold itself free to accede to such a demand ; but finding that some of my Colleagues, particulary the Prussian Minister, were averse to this reserve, I thought it better to advise the Porte to omit it.

I have the honor... H. L. Bulwer

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1431, nepaginat.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 385 Constantinopol, 30 mai 1859

Excelență,

Raportul Consiliului de cabinet recomandînd confirmarea dublei alegeri a domnitorului Cuza a fost semnat la 23 de către toți miniștrii prezenți și prezentat sultanului spre aprobare.

Cu cîteva zile înainte, miniștrii otomani au ajuns la decizia finală asupra acestei chestiuni ; ei au redactat un document înfrumusețîndu-și motivele de ezitare în ce privește adoptarea recomandării Conferinței. Ei mi-au comunicat acest document cu cererea de a acorda atenția cuvenită conținutului său și de a le aduce la cunoștință observațiile mele asupra lui. Conform dorințelor lor, nu am pierdut timpul să recapitulez în răspunsul meu argumentele în favoarea confirmării domnitorului Cuza, pe care, conform instrucțiunilor Excelenței voastre, le-am susținut la Poartă dată fiind hotărîrea celor cinci puteri ; și, întrucît am motive temeinice să cred că ultima decizie a guvernului otoman a fost în special influențată de raționamentul meu, cred că este cazul să înregistrez faptul.

Copiile documentelor la care se face aluzie, sînt anexate aici [1].

La început, Poarta a intenționat să introducă clauza ca, dacă vreunul dintre principate și-ar exprima, prin organul său reprezentativ, dorința de a avea un domnitor separat, guvernul sultanului să-și păstreze libertatea de a consimți la o astfel de cerere, dar, constatînd că unii dintre colegii mei, în special ministrul Prusiei, se opuneau acestei rezerve, am considerat că este mai bine să recomand Porții să o omită.

Am onoarea...

H. L. Bulwer

[1] Lipsesc din volum.

395

[Londra], 19/31 mai 1859.

Lord Malmesbury către H. A. Churchill : Să exprime lui Cuza satisfacția guvernului englez pentru asigurările date și să-i declare că, dacă persistă pe această cale, guvernul britanic îl va sprijini la Poartă [1].

Draft F.O., May 31, 1859
Mr. Churchill 3 p.m.
Cypher

"Your despatch No. 28 has been received [2]. Express to Couza satisfaction of H⟨er⟩ M⟨ajesty's⟩ Gov⟨ernmen⟩t at his assurances and say that if he persists we shall support him with the Porte."

⟨Malmesbury⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 67 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1443, f. 13.

https://biblioteca-digitala.ro

Ciornă
Domnul Churchill
Cifrată

Ministerul Afacerilor Externe
31 mai 1859
ora 3 p.m.

„Am primit depeşa dv. nr. 28 [2]. Exprimaţi lui Cuza satisfacţia guvernului Maiestăţii sale pentru asigurările date şi spuneţi-i că, dacă va continua astfel, îl vom sprijini la Poartă".

⟨Malmesbury⟩

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conştiinţa europeană. Documente externe*, vol. I, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 364.

[2] Vezi doc. 393.

396

Constantinopol, 22 mai/3 iunie 1859.
H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Observaţii asupra rezoluţiei prin care Poarta recunoştea dubla alegere a domnitorului Cuza.

No. 107

Constantinopole, June 3, 1859

My Lord,

I have had the honour to forward to Your Lordship this day (5,40 P.M.) the following cyphered Telegram :

"I have just received the Turkish paper as to Couza. It is four times too long, and contains assertions not necessary and words not politic or expedient.

I should advise two thirds to be omitted and two or three expressions in the rest changed. In point of fact what it requires is not out of the way, first that Couza should be named by two separate Firmans. *Approved* would be a better word than *named.*

Secondly that the Caimakam in the province where the Prince is not residing should have certain qualifications, which are reasonable, and that his choice should be notified to the Porte.

Thirdly, that on an infraction of Treaty the Porte should first summon the Moldo-Wallachian Government to order : then if disobeyed, lay the case before Representatives who should send Delegates with a Turkish one.

And lastly, if they are not attended to, that Porte should interfere by arms, the mode being regulated in concret with the European Powers.

This might be changed for the sake of present concord into saying : The Porte should then concert measures with Representatives as

https://biblioteca-digitala.ro

to the employment of force ; but after all the Turks have a better right than others to employ it.

French and Russians would I think be sorry to see the affairs settled and will make the most difficulties.

I shall advise the Porte in this sense stated".

I have the honour... Henry L. Bulwer

P.R.O. London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1432, nepaginat.

■

Nr. 107

Constantinopol, 3 iunie 1859

Excelență,

Am avut onoarea să expediez Excelenței voastre azi (la ora 5.40 p.m.) următoarea telegramă cifrată :

„Am primit chiar acum documentul turc referitor la Cuza. Este de patru ori prea lung și conține afirmații inutile și termeni nepolitici sau nepotriviți.

Ar trebui să recomand să se omită două treimi și să se modifice două sau trei expresii din rest. De fapt, ceea ce cere nu este neobișnuit ; în primul rînd să fie numit Cuza prin două firmane separate. *Aprobat* ar fi o expresie mai bună decît *numit*.

În al doilea rînd, caimacamul din provincia unde nu își are reședința domnitorul trebuie să îndeplinească anumite condiții, care sînt rezonabile și alegerea lui trebuie să fie notificată la Poartă.

În al treilea rînd, la o încălcare a Tratatului, Poarta trebuie mai întîi să cheme guvernul moldo-vlah la ordine și apoi, în caz de nesupunere, să prezinte cazul în fața reprezentanților, care trebuie să trimită delegați, dintre care și unul turc.

Și, în cele din urmă, dacă nu sînt ascultați, Poarta trebuie să intervină armat, cazul fiind reglementat de comun acord cu puterile europene.

Din considerare pentru actualul acord, aceasta se poate modifica astfel : Poarta trebuie atunci să ia măsuri de comun acord cu reprezentanții asupra folosirii forței, dar, la urma urmelor, turcii sînt mai îndreptățiți să o folosească decît alții.

Cred că francezii și rușii vor fi neplăcut impresionați să vadă lucrurile astfel aranjate și vor face cele mai mari dificultăți.

Voi informa Poarta în sensul stabilit".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

397

București, 23 mai/4 iunie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Știrea că sultanul ar fi acceptat dubla alegere a lui Al. I. Cuza a produs puțină senzație ; apropiata sosire a domnitorului la

https://biblioteca-digitala.ro

București. Speră că reglementarea problemei dublei alegeri va pune capăt intrigilor și agitațiilor politice. Crede că domnitorul — ajutat de colaboratori capabili și loiali — va face față sarcinei încredințate. [1]

No. 98
Copy sent home

Bucharest, 4th June 1859

Sir,

Your Excellency's telegram of the 31st May announced the Sultan having accepted the Prince Couza's double nomination.

This result had been so long expected that on its becoming known it caused little or no sensation.

The Prince is expected to arrive here next week. In the meantime his friend and confident Mr. Jean Balatchano, prefect of Police, left yesterday for Constantinople, bearer, it is reported to me, of considerable sums of money destined as presents to various persons at Constantinople.

I sincerely hope that the determination at length arrived at by the Suzerain Court, by putting a stop to the intrigues in the country of parties aiming at power, will induce all to unite for one common object, and that these unfortunate provinces so long torn by intrigue, will begin to devise substantial benefits from the institution which it has been the ardent wish of the Guaranteeing Powers to confer upon them. I trust also that the man to whose hands is now confided the responsibility of governing the country may be equal to the task. Men capable of assisting him in his labours, and of good principles, though few, still are to be found, and, if, laying aside passion, he will seek these, I doubt not from my knowledge of them that they will frankly and loyally come to his assistance. For it cannot be concealed that he is very inexperienced as yet, but I hope of honest intentions.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343; P.R.O. London, F.O. 195/vol 588, f. 586—587.

■

Nr. 98
Copie trimisă Ministerului de Externe

București, 4 iunie 1859

Sir,

Telegrama Excelenței voastre din 31 mai anunța că sultanul a acceptat dubla alegere a principelui Cuza.

Acest rezultat fusese atît de mult așteptat încît, ⟨odată⟩ devenit cunoscut, nu a creat senzație sau ⟨a creat⟩ prea puțină. Principele este așteptat să sosească aici săptămîna viitoare. Între timp, prietenul și confidentul său, domnul Ion Bălăceanu, prefect de poliție, a plecat ieri la Constantinopol, purtător — mi s-a raportat — al unei conside-

https://biblioteca-digitala.ro

rabile sume de bani destinate ca daruri pentru diferite persoane la Constantinopol.

Sper în mod sincer că hotărîrea la care a ajuns în sfîrşit Curtea suzerană, punînd capăt intrigilor din ţară ale partidelor care ţinteau la putere, le va determina pe toate să se unească pentru un scop comun şi că aceste nenorocite provincii, atît de mult timp sfîşiate de intrigi, vor începe să tragă foloase substanţiale de pe urma instituţiilor pe care puterile garante au dorit cu ardoare să le acorde ⟨Principatelor⟩. Am încredere, de asemenea, că omul în mîinile căruia s-a încredinţat responsabilitatea guvernării ţării poate fi corespunzător acestei sarcini. Oameni capabili, care să-l sprijine în activităţile lui şi cu principii sănătoase, deşi puţini, totuşi se pot găsi, şi dacă se lasă deoparte patima, el îi va găsi. Nu mă îndoiesc, după cît îi cunosc, că îi vor veni în ajutor cu sinceritate şi loialitate. Cu toate acestea, nu se poate ascunde că este încă foarte lipsit de experienţă ; totuşi sper că are intenţii cinstite.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conştiinţa europeană. Documente externe*, vol. I, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 464—465.

398

Constantinopol, 25 mai/6 iunie 1859.
H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Confirmă primirea telegramei cifrate referitoare la necesitatea pentru Poartă de a accepta protocolul Conferinţei de la Paris din 1/13 aprilie, precum şi la sprijinul limitat pe care Anglia înţelege să i-l acorde.

No. 410 Constantinople
June 6, 1859

My Lord,

I have had the honour to receive from Your Lordship this day (11 P.M.) the following cyphered Telegram, dated London, June 5 (3,25 P.M.).

"I have seen and entirely approved Lord Cowley's [1] telegram to you of yesterday. The state of Europe renders it necessary the Porte should adopt the Protocol of April 13 in its simplest form. Any agreement as to intervention, even if it could be made now, would not be worth the paper : the best thing for Turkey is to be as little bound as possible. We would support the two Firmans, and that Couza should go to Constantinople for his investiture, but nothing else".

I have the honour...

Henry L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1432, nepaginat.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 410 Constantinopol, 6 iunie 1859

Excelență,

Am avut onoarea să primesc de la Excelența voastră azi (la ora 11 p.m.) următoarea telgramă cifrată datată Londra, 5 iunie (ora 3.25 p.m.):

„Am văzut și am aprobat întru totul telegrama de ieri a lordului Cowley[1] către dv. Situația din Europa face necesar ca Poarta să adopte Protocolul din 13 aprilie în forma sa cea mai simplă. Orice acord referitor la intervenție, chiar dacă ar putea să fie făcut acum, ar fi lipsit de valoare; cel mai bun lucru pentru Turcia este să fie cît mai puțin posibil izolată. Vom sprijini cele două firmane și ca domnitorul Cuza să meargă la Constantinoepol pentru învestitură, dar nimic altceva".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

[1] Ambasadorul Angliei la Paris.

399

București, 5/17 iunie 1859.

R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer: Neplata tributului către Poartă ca răspuns la refuzul acesteia de a acorda domnitorului investitura și de a reglementa conturile telegrafice cu Țara Românească; ordinul dat delegației moldo-muntene de a părăsi Constantinopolul; nota adresată de domn marilor puteri prin care respinge condițiile Porții de acordare a investiturii; sosirea lui Cuza la București; constituirea Comisiei Centrale de la Focșani.

Mr. Colquhoun to Sir Henry Bulwer

Copy Bucharest, 17 June 1859
No. 101

Sir,

Mr. Argenti a banker presented yesterday a communication from the Porte, addressed simply to the Wallachian Government requiring this later to pay to the bearer the amount of the Tribute for the last quarter of 1858 together with interest up to day of payment also the first quarter Tribute for current year with interest. The reply made was that the Porte persisting to refuse the investiture to the elected Prince, the Tribute could not be paid, that moreover the Government of Wallachia has large demands against Turkey which require settlement, that over and above the heavy sums due by Turkey to Wal-

https://biblioteca-digitala.ro

lachia for the Telegraphic establishment. It has been officially communicated by the French Agent that his Government paid to the Turkish Minister at Paris the sum claimed of France by Wallachia for telegrams during the war, amounting (I believe) to 160.000 francs (£ 6400) which sum has never been accounted for.

I understand orders have been sent to Constantinople, for the immediate departure from that capital of the members of the Moldo-Wallachian deputations. I have also learned, on what I consider good authority, that Prince Couza has addressed a note to the six Powers and their Representatives at Constantinople declaring that the conditions laid down in the late Turkish memorandum being in all respects inadmissible he declined the investiture.

The Prince arrived here last night from Jassy having passed two days at Foxany, where the Commission is sitting still occupied about its preliminary forms and the selection of its office bearers. Mr. Radoucan Rosetti is chosen President, Jean Floresko vice President and C. Brailoi Secretary. The Parties may be considered as divided as follows : nine belonging to the Conservatives and seven to the so called National Party.

I have the honor... (Signed) R. G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, rola 66, P.R.O. London, F.O. 78/1442, f. 40—41.

■

Domnul Colquhoun către Sir Henry Bulwer

Copie. București, 17 iunie 1859
Nr. 101

Sir,

Domnul Argenti, un bancher, a prezentat ieri o comunicare din partea Porții, adresată pur și simplu guvernului Țării Românești, prin care cerea acestuia din urmă să plătească purtătorului suma tributului pentru ultimul trimestru din 1858, împreună cu dobînda pînă în ziua plății, precum și tributul pentru primul trimestru al anului în curs, cu dobîndă. Răspunsul a fost că, Poarta continuînd să refuze învestitura domnului ales, tributul nu poate fi plătit, că, de altfel, guvernul Țării Românești are contra Turciei mari revendicări, care necesită reglementarea, fără a socoti sumele mari datorate de Turcia Țării Românești pentru înființarea liniei telegrafice. S-a comunicat oficial de către agentul francez că guvernul său a plătit ministrului turc la Paris suma pretinsă Franței de Țara Românească pentru telegramele din timpul războiului, ce se ridică (cred) la 160.000 franci (6.400 lire sterline), sumă de care nu s-a dat socoteală niciodată.

Am aflat că s-au trimis ordine la Constantinopol pentru plecarea imediată din acea capitală a membrilor delegațiilor moldo-valahe. Am aflat, de asemenea, după cum consider din surse demne de încredere, că domnitorul Cuza a adresat o notă celor șase puteri și reprezentanțelor lor la Constantinopol, declarînd că, în ultimul memorandum turc

https://biblioteca-digitala.ro

condițiile stabilite fiind în toate privințele inadmisibile, el refuză investitura.

Domnitorul a sosit aici noaptea trecută de la Iași, după ce a petrecut două zile la Focșani, unde Comisia este încă ocupată cu organizarea sa preliminară și alegerea funcționarilor săi. Domnul Răducanu Rosetti este ales președinte, Ion Florescu — vicepreședinte și C. Brăiloiu, secretar. Grupările pot fi considerate împărțite după cum urmează : nouă aparțin conservatorilor și șapte așa-numitei Partide Naționale.

Am onoarea...

(Semnat) R. G. Colquhoun

400

Constantinopol, 5/17 iunie 1859.

H. L. Bulwer către lord Malmesbury : Relatează modul în care a evoluat problema recunoașterii dublei alegeri, după recomandarea făcută de cele cinci puteri europene în conferința de la Paris. Îndărătnicia Porții în ceea ce privește acceptarea rezoluței conferinței : cauzele acesteia.

No. 420 Constantinople, June 17, 1859

My Lord,

Your Lordship will find detailed in my Despatch No. 191 of the 23rd of March last the state of the question of Colonel Couza's double election as is then stood.

What has taken place since the recommendations of the five Powers may be thus related :

First came strong representations on my part as well as on that of the other Representatives in favour of the acceptance of the said recommendations ; then followed long delays, frequent Councils and hesitations among the Turkish Ministry, their divisions being maintained by intrigues in the Principalities, and especially at Bucharest, where many, who lately voted for Prince Couza, are now anxious to have him set aside and thus to admit a new struggle between the rival parties. Finally, on the 28th of April, I received a Report from Mr. Pisani (sent home in my despatch No. 303 of the 31st ultimo) informing me that the Ottoman Government could not admit the proposal of the Conference, and that in a few days it would give its reasons for this refusal in writing.

A Memorandum, dated 14th ultimo, was accordingly communicated me, in which Memorandum the Porte demanded that the late decision of the Conference, as involving an infraction of Treaty, might be reconsidered.

The argument adduced in that Paper were combatted in an official Note which I addressed to Fuad Pacha on the 18th of the same month, of which a copy was inclosed in my No. 385 of May 31st, and to this

https://biblioteca-digitala.ro

Note I may perhaps in some degree attribute the change which took place and which was at last resolved upon in a Cabinet Council held on the 31st the consent of the Porte to Prince Couza's nomination being then decided upon.

But the communication of the Porte's decision was conveyed to its Representatives in a Paper of which a copy was placed in my hands just as the Marseilles Steamer was going to start. I had merely time to inclose it in a private Note to Your Lordship, without even reading it. As soon, however, as I looked into its contents, I found that the document was four times too long, and included assertions not necessary, as well as expressions neither politic nor expedient to use. I therefore suggested that two thirds should be omitted, that some expressions in it should be changed, and that the portion, which related to the employment of force in the case of eventualities which may never occur, should be changed by substituting the words "that the Porte should concert measures with the Representatives as to the employment of force, and the conditions which should regulate it".

After various representations the Grand Vizier consented to omit all the first part of the Memorandum, but refused to alter that passage to which allusion has just been made. On further information, however, from Your Lordship and Earl Cowley I again insisted on my first opinion being adopted and the ultimate result of my endeavours was: 1st, a communication by Telegraph to Mr. Musurus charging him not to deliver the original document, and 2ndly, a new document pretty nearly in the shape I first advised, and adopting in the passage relative to measures of coercion the phrase which I then deemed it better to employ, a phrase which coincides in meaning with that one lately suggested by Earl Cowley to Mr. Musurus. The long procrastination of the Turkish Government as to the adoption of the resolution at last taken will no doubt be the just subject of criticism and censure, but it may be explained by various causes, and especially by the rivalries in the Cabinet itself, where some members have been trying to gain general popularity with the people and personal favour with the Sultan by opposing a policy which they knew must be adopted, but of which they wished to throw the discredit on the Grand Vizier and Minister of Foreign Affairs, who were consequently afraid of yielding too readily to the counsels of the European Powers. Indeed, had the Turkish Ministry been pressed too hard and forced at once to reject or accept *in toto* the advice given to it, I doubt much whether it would not have adopted the latter course, but by gaining from it bit by bit the concessions that were requisite, the distance between what was granted and refused becoming each time less, the final result is the almost entire acceptance of the conditions proposed.

I have the honour... Henry L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Corespondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1432, nepaginat.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 420 Constantinopol, 17 iunie 1859

Excelență,

În depeșa mea nr. 191 din 23 martie trecut, Excelența voastră va găsi prezentat amănunțit stadiul problemei dublei alegeri a colonelului Cuza așa cum se găsea atunci.

Ceea ce a avut loc de la recomandările celor cinci puteri poate fi expus astfel:

În primul rînd au fost demersurile energice din partea mea, ca și din partea celorlalți reprezentanți, în favoarea acceptării recomandărilor menționate; au urmat apoi lungi amînări, frecvente consilii și ezitări în cadrul guvernului turc, dezbinările fiind întreținute de intrigile din Principate și, în special, de la București, unde mulți, din cei care ulterior au votat pentru domnitorul Cuza, sînt acum doritori să-l înlăture și astfel să accepte o nouă luptă între partidele rivale. În cele din urmă, la 28 aprilie, am primit un raport de la domnul Pisani (trimis Ministerului de Externe cu depeșa mea nr. 303 din 31 luna trecută), care mă informa că guvernul otoman nu putea admite propunerea Conferinței și că, în cîteva zile, va arăta motivele acestui refuz în scris.

În consecință, mi-a fost comunicat un memoriu cu data de 14 luna trecută, în care Poarta cerea ca ultima decizie a Conferinței, implicînd încălcarea Tratatului, să fie reexaminată.

Argumentul susținut în acel document era combătut printr-o notă oficială pe care am adresat-o lui Fuad pașa pe 18 în aceeași lună, din care o copie a fost anexată la depeșa mea nr. 385 din 31 mai, și, într-o anumită măsură, poate că acestei note i se datorează schimbarea ce a avut loc și care a fost în cele din urmă hotărîtă într-un Consiliu ministerial ținut la 31, cînd Poarta a consimțit la numirea domnitorului Cuza.

Dar comunicarea deciziei Porții a fost transmisă reprezentanților săi printr-un document a cărui copie a ajuns în mîinile mele în momentul cînd vaporul pentru Marsilia era gata de plecare. Abia am avut timp să o anexez într-o notă confidențială către Excelența voastră, fără măcar să o fi citit. Totuși, de îndată ce am examinat conținutul său, am constatat că documentul era de patru ori prea lung și cuprindea afirmații inutile ca și termeni nepolitici și nepotriviți. Am sugerat deci să se omită două treimi și să se modifice unele expresii, iar partea care se referă la folosirea forței în cazul unor eventualități ce ar putea să nu se ivească niciodată, să se schimbe prin înlocuirea cuvintelor „că Poarta trebuie să ia măsuri de comun acord cu reprezentanții referitor la folsirea forței și la condițiile care trebuie să o reglementeze".

După diferite observații, marele vizir a consimțit să omită prima parte a memoriului în întregime, dar a refuzat să modifice acel pasaj la care am făcut chiar acum aluzie. Totuși, pe baza informațiilor ulterioare ⟨primite⟩ de la Excelența voastră și de la lordul Cowley, am insistat din nou asupra adoptării primei mele opinii și rezultatul final

https://biblioteca-digitala.ro

al străduinţelor mele a fost : în primul rînd, o comunicare telegrafică către domnul Musurus, dîndu-i instrucţiuni să nu transmită documentul original şi, în al doilea rînd, un nou document, cît mai apropiat de forma pe care am recomandat-o iniţial şi care adopta, în pasajele referitoare la măsurile coercitive, fraza ce atunci considerasem că este mai bine să se folosească, o frază ce coincide, ca semnificaţie, cu aceea sugerată ulterior de lordul Cowley domnului Musurus. Lunga tărăgănare din partea guvernului turc pentru acceptarea rezoluţiei adoptate în cele din urmă va fi, fără îndoială, un subiect bun de critică şi dezaprobare, dar se poate explica prin diferite cauze şi, în special, prin rivalităţile chiar din cadrul guvernului, în care unii membri au încercat să cîştige popularitatea generală a poporului şi favoarea personală a sultanului prin opoziţia faţă de o politică ce ştiau că trebuie adoptată, dar prin care doreau să-i discrediteze pe marele vizir şi pe ministrul afacerilor externe, cărora le era teamă să cedeze prea uşor la recomandările puterilor europene. Într-adevăr, dacă guvernul turc ar fi fost supus unor presiuni prea dure şi obligat imediat să respingă sau să accepte complet recomandarea făcută, mă îndoiesc mult dacă nu ar fi adoptat calea din urmă, dar, cîştigînd prin aceasta, puţin cîte puţin, concesiile necesare, distanţa între ceea ce s-a acordat şi ceea ce s-a refuzat devenind de fiecare dată mai mică, rezultatul final este aproape în întregime acceptarea condiţiilor propuse.

Am onoarea... Henry L. Bulwer

401

Bucureşti, 8/20 iunie 1859.

R. G. Colquhoun către lordul [1] John Russell, ministru secretar de stat pentru afaceri externe al Marii Britanii : Intenţia domnitorului Cuza de a rechema deputăţia trimisă la Constantinopol pentru obţinerea investiturii ; nemulţumirea acestuia faţă de tergiversarea Porţii.

No. 78 Bucharest, 20th June 1859

My Lord,

I have the honor to enclose for Your Lordship's information copy of two dispatches [2] I addressed by last post to His Excellency Sir Henry Bulwer. In an interview I had with Prince Couza yesterday, he alluded to his having withdrawn his deputation from Constantinople as he felt their presence there was of no utility. While acknowledging the courtesy with which Messrs. Negri and Philipesko had been received by the Ambassadors of the Great Powers at Constantinople he complained in very bitter terms of the absence of all courtesy on the part of the Porte, his agents, bearer of formal letters from himself and from the Assemblies of the two provinces, had not been received, nor the letters of

https://biblioteca-digitala.ro

which they were the bearers acknowledged. On this account and considering the enormous expense of the deputation, he had considered it more consistent with his own dignity and with what he owed to the Principalities to withdraw them. He read me the letter of recall, which they were instructed to communicate not only to the Representatives of the six Powers, but also to Aali Pasha.

The Prince leaves Bucarest for Little Wallachia on the 23.

I have the honor...

Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. London, F.O. 78 / vol. 1442, f. 36—37.

■

Nr. 78 București, 20 iunie 1859

Excelenţă,

Am onoarea de a anexa pentru informarea Excelenţei voastre copia a două rapoarte[2] pe care le-am adresat cu ultima poştă Excelenţei sale Sir Henry Bulwer. Ieri, într-o întrevedere cu domnitorul Cuza, el a făcut aluzie la faptul că şi-a retras delegaţia de la Constantinopol, întrucît consideră că prezenţa ei acolo nu este de nici un folos. Deşi recunoştea amabilitatea cu care domnii Negri şi Filipescu au fost primiţi de ambasadorii marilor puteri la Constantinopol, el s-a plîns în termeni foarte severi de lipsa oricărei curtoazii din partea Porţii, căci reprezentanţii săi, purtători de scrisori oficiale de la el şi de la Adunările celor două provincii, nu au fost primiţi şi nici recunoscute scrisorile pe care le purtau. Din această cauză şi avînd în vedere cheltuiala enormă a delegaţiei, el a considerat mai compatibil cu propria sa demnitate şi cu cea pe care o datorează Principatelor să o recheme. El mi-a citit scrisoarea de rechemare, pe care cei doi erau instruiţi să o comunice nu numai reprezentanţilor celor şase puteri, ci şi lui Aali paşa.

Domnitorul pleacă din Bucureşti în Oltenia la 23.

Am onoarea...

Robert G. Colquhoun

---

[1] Titlu onorific, purtat în calitate de cel de-al treilea fiu al celui de-al şaselea duce de Bedford. Va fi înnobilat în 1861, însă sub nume propriu, devenind întîiul lord Russell.

[2] Primul din cele două rapoarte trimise lui H. L. Bulwer, menţionate aici, datînd din 2/14 iunie 1859, se referă la plecarea lui Colquhoun la noul său post din Egipt, precum şi la solicitarea unui concediu de două luni pentru îngrijirea sănătăţii. Anunţă totodată apropiata sosire la Bucureşti a înlocuitorului său John Green, care urma să părăsească Londra, prin Viena, la 1/13 iunie. (Arh. St. Buc., colecţia microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. Londra, F.O. 78, vol. 1442, f. 38—38v). Cel de al doilea raport, din 5/17 iunie 1859, are ca obiect decizia guvernului Ţării Româneşti de a nu plăti tributul către Poartă, ca răspuns la refuzul acesteia de a acorda investitura domnitorului Cuza şi de a reglementa conturile telegrafice cu Ţara Românească. Vezi doc. 399.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 27 iunie / 9 iulie 1859.
R. G. Colquhoun către H. L. Bulwer : Necesitatea reglementării chestiunii dublei alegeri ; Influența negativă pe care o are asupra țării starea de incertitudine existentă în această privință.

Nr. 113 Bucharest, 9th July 1859

Sir,

I have this moment only received Your Excellency's dispatch Nr. 5 of 30th ultimo and beg to tender my thanks for the details contained in it.

With respect to the letter mentioned in my dispatch Nr. 101 of 17 June [1] it must have been that letter (read to me on the 19th by the Prince) addressed to the members of the Moldo-Wallachian deputation which the Prince ordered them to communicate to the Ambassadors of the Powers and to the Grand Vizier see my Nr. 103.

It will indeed be very desirable that something should be definitively arranged with respect to the nomination of the Hospodar. The whole country suffers from this state of uncertainty. The administration of all departments has but a most imperfect action. The commercial difficulties are very great and the difficulty of raising money is now felt by all classes whether Boiar, Farmer or Merchant. The capitalists (and they are very few) keep their chests locked up or when they listen to the pressing demands of the needy it is to charge 3 per cent per month for their accomodation.

I have the honor... Robert G. Colquhoun

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 343 ; P.R.O. London, F.O. 195 / vol. 1588, f. 617—618.

■

Nr. 113 București, 9 iulie 1859

Sir,

Am primit chiar în acest moment depeșa Excelenței voastre nr. 5 din 30 trecute și am onoarea de a vă prezenta mulțumirile mele pentru detaliile conținute în ea.

Cu privire la scrisoarea menționată în raportul meu nr. 101 din 17 iunie [1], trebuie să fi fost acea scrisoare (ce mi-a fost citită în 19 de domnitor) adresată membrilor delegației moldo-valahe pe care domnitorul le ordona să o comunice ambasadorilor puterilor și marelui vizir — a se vedea ⟨raportul⟩ meu nr. 103.

Va fi desigur foarte de dorit să se aranjeze ceva definitiv cu privire la numirea domnitorului. Întreaga țară suferă din cauza acestei stări de incertitudine. Administrația tuturor județelor are cea mai imperfectă activitate. Dificultățile comerciale sînt foarte mari și greutatea de a procura bani este resimțită acum de toate clasele, fie boieri, aren-

https://biblioteca-digitala.ro

dași sau negustori. Posesorii de capital (și aceștia sînt foarte puțini) își țin lăzile închise și cînd ascultă cererile presante ale nevoiașilor, o fac cu o dobîndă de 3 la sută pe lună pentru împrumut.

Am onoarea... Robert G. Colquhoun

[1] Doc. 399.

403

Constantinopol, 5/17 iulie 1859.

H. L. Bulwer către lordul John Russell : Confirmă primirea telegramei cifrate prin care i se cerea să informeze Poarta că guvernul englez nu este pregătit să sprijine — împotriva obiecțiilor celorlalte puteri — condițiile de care aceasta leagă recunoașterea domnitorului Cuza.

No. 33 Constantinople, July 17, 1859

My Lord,

I had the honor to receive this evening at 6,40 from Your Lordship the following cyphered telegram.

London, July 14, 6,15 p.m.

"Inform the Porte that Her Majesty's Government are not prepared to support against objections of other Powers the conditions which the Porte proposes to attach to its recognition of Prince Couza. Recommend strenuous and unreserved adoption of suggestion of the 13 of April and say that it will be highly imprudent in the Porte in the present state of affairs to allow this question any longer to remain unsettled".

I have the honor... Henry L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correpondence, F.O. 78 Turkey / vol. 1433, nepaginat.

■

Nr. 33 Constantinopol, 17 iulie 1859

Excelență,

Am avut onoarea să primesc, astă-seară la ora 6,40, de la Excelența voastră următoarea telegramă cifrată :

Londra, 14 iulie, ora 6,15 p.m.

„Informați Poarta că guvernul Maiestății sale nu este pregătit să susțină, împotriva obiecțiunilor altor puteri, condițiile pe care Poarta le propune pentru recunoașterea domnitorului Cuza. Recomandați adoptarea energică și fără rezerve a sugestiei din 13 aprilie și spuneți că va fi

https://biblioteca-digitala.ro

oarte imprudent din partea Porții, în actuala stare de lucruri, să pernită ca această problemă să rămînă în continuare nerezolvată".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

404

Constantinopol, 9/21 iulie 1859.

H. L. Bulwer către lordul John Russell : Informează că Poarta a trimis instrucțiuni lui Musurus să accepte protocolul din 13 aprilie precum și orice modificări, pe care contele Walewski și lordul Cowley le-ar sugera.

Jo. 55 Constantinople, July 21, 1859

My Lord,

I had the honor to send to Your Lordship this day at 4 P. M. the ollowing cyphered telegram :

"In answer to Your Lordship's telegram of the 14th instant relaive to Couza's recognition, the Porte assures me that Musurus has been nstructed not to insist upon the separate act, but to assent to a Protool and to make any alterations which Count Walewski and Lord Cowley nay suggest. In short whatever you tell Musurus must be done will be o".

I have the honor... Henry L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1433, iepaginat.

■

Jr. 55 Constantinopol, 21 iulie 1859

Excelență,

Am avut onoarea să expediez Excelenței voastre azi la ora 4 p. m. ırmătoarea telegramă cifrată :

„Ca răspuns la telegrama Excelenței voastre din 14 curent referioare la recunoașterea lui Cuza, Poarta m-a asigurat că Musurus a fost nstruit să nu insiste asupra actului separat, ci să consimtă la un prooocol și să facă orice modificări pe care contele Walewski și lordul Cowey le-ar sugera. Pe scurt, orice veți spune lui Musurus că trebuie să acă, așa va face".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

405

București, 11/23 iulie 1859.

John Green, agent și consul general al Angliei la București, către H. L. Bulwer : Se străduiește să se pună la curent cu situația din țară ; nemulțumirea claselor do-

https://biblioteca-digitala.ro

minante față de starea de lucruri existentă ; ecoul războiului din Italia în Principate ; opoziția crescînd față de aplicarea jurisdicției consulare.

Copy Bucharest, 23 July 1859

Sir,

I must claim Your Excellency indulgence for any omissions on my part, as all is yet so now to me here, I have to feel my way in every direction. I have made the acquaintance of most of the leading people and my time is now principally occupied in listening to their opinions on public matters. I observe that, without exception, the upper classes take a very unfavourable view of the present state of things and I am assured that the mercantile and industrial population of this City are even more dissatisfied. At pressent I cannot venture to say how far this ill-will towards the Government is justified by the conduct of the Prince and his advisers, but that it exists to a very considerable extent is beyond a doubt. It appears to me also that the war in Italy has raised hopes here of a very dangerous tendency and the undisguised chagrin exhibited on the receipt of the intelligence of the restoration of peace strongly confirms the existence of ambitious projects which would soon have borne their fruits.

Mr. Colquhoun will have told Your Excellency that the opposition thrown in the way of that Consular jurisdiction over our subjects, to which we are entitled by the Capitulations so long as this Principality forms a part of the Ottoman dominions, is daily on the increase here. I propose on the receipt of the first well founded complaint of a British or Ionian subject to take it up on its individual merits, and in the event of not obtaining redress from the local Government, to refer the matter to Your Excellency. In order however to vindicate our rights with any prospect of success, I am persuaded that we must make un our minds, the system which now exists here, so unlike the actual state of things in provinces under the rule of Turkish pashas, to abstain from protecting persons, especially natives of the place, who are not entitled to our protection. My attention was drawn to the probable expedience of a revision of the list of those under British protection here, by my predecessor.

I have the honor... (Signed) J. Green

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78 / vol. 1442, f. 64—66.

■

Copie București, 23 iulie 1859

Sir,

Trebuie să solicit indulgența Excelenței voastre pentru orice omisiune din partea mea, întrucît totul este încă atît de nou pentru mine aici, trebuie să mă orientez în toate direcțiile. Am făcut cunoștință cu majoritatea notabilităților și timpul meu este acum ocupat în special cu

https://biblioteca-digitala.ro

ascultarea părerilor lor asupra problemelor publice. Remarc că, fără excepție, clasele avute au o concepție foarte nefavorabilă despre starea actuală a lucrurilor și sînt încredințat că lumea comercială și industrială a acestui oraș este încă și mai nemulțumită. În prezent nu mă pot încumeta să spun cît de mult această ostilitate față de guvern este justificată de comportarea domnitorului și a consilierilor săi, dar că ea există într-o măsură foarte mare este dincolo de orice îndoială. De asemenea, mi se pare că războiul din Italia a dat naștere aici la speranțe cu o tendință foarte periculoasă și amărăciunea fățișă manifestată la primirea știrii despre restabilirea păcii confirmă cu putere existența unor proiecte ambițioase, care ar fi dat curînd roade.

Domnul Colquhoun va fi spus Excelenței voastre că opoziția pusă în calea jurisdicției consulare referitoare la supușii noștri, la care sîntem îndreptățiți prin capitulații atîta timp cît acest principat formează o parte a posesiunilor otomane, crește în fiecare zi aici. Propun ca la primirea primei plîngeri bine fundamentate a unui supus britanic sau ionic, aceasta să fie luată în considerație în funcție de meritele sale individuale și, în eventualitatea că nu se obține o satisfacție de la guvernul local, să se adreseze cazul Excelenței voastre. Totuși, pentru a apăra drepturile noastre cu o oarecare șansă de succes, sînt convins că trebuie să ținem seama de sistemul care există acum aici, atît de deosebit de starea de lucruri actuală din provinciile sub dominația pașalelor turcești, să ne abținem a proteja persoane, în special băștinași, care nu sînt îndreptățite la protecția noastră. Atenția mea a fost atrasă de probabila utilitate a revizuirii listei celor aflați sub protecție britanică aici, întocmită de predecesorul meu.

Am onoarea... (Semnat) J. Green

406

Therapia, 4/16 august 1859.

H. L. Bulwer către lordul John Russell ; Trimite un extras din oficiosul "The Journal of Constantinople" referitor la situația din Principate. Nemulțumirea generală existentă în cele două țări împotriva administrației domnitorului Cuza ; cauzele acesteia. Poziția dificilă în care se află domnul.

No. 101 Therapia, August 16, 1859

My Lord,

[...] I beg to transmit to Your Lordship enclosed an extract from the Government Organ here "The Journal de Constantinople" relative to the present situation of affairs in Wallachia and Moldavia [1].

The general discontent as expressed in the protests which the Porte continues to receive from both Principalities in regard to Prince Couza's administration is therein alluded to : — with the remark that however much the Porte may regret such discontent, yet, guided by its past experience of the inconsistent and sudden changes of opinion

https://biblioteca-digitala.ro

in the two Principalities it cannot permit its line of conduct to be influenced by them.

The prevalence of the feeling of dissatisfaction this described is confirmed by the reports of our Agents at Bucharest and Iassy and it is to be explained partly by the fact that the great and rival heads of parties merely elected Couza in order to spite each other and to gain time, expecting that the election would be desallowed by the Porte and partly by the studied opposition of others whose wish it is to make it appear that any native Prince is incapable of governing.

I fear that in addition we are also to reckon Couza's own personal defects; but it is to be admitted that he has been exercising power under very difficult circumstances and in a very false position. I almost doubt however that when he receives his investiture, this will doubtless make a difference in the position and character of his partizans as to whether he will be able to hold his own against his various assaillants [...].

I have the honor... Henry L. Bulwer

P.R.O., London. Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1434, nepaginat.

■

Nr. 101 Therapia, 16 august 1859

Excelență,

[...] Am onoarea să transmit Excelenței voastre în anexă un extras din organul de presă guvernamental de aici "The Journal de Constantinople" referitor la starea actuală de lucruri din Valahia și din Moldova [1].

Se face în acesta aluzie la nemulțumirea generală exprimată de protestele pe care Poarta continuă să le primească din ambele principate cu privire la administrația domnitorului Cuza — cu observația că, oricît de mult ar regreta Poarta o astfel de nemulțumire, totuși, călăuzită de experiența din trecut a schimbărilor de opinie contradictorii și bruște din cele două principate, nu poate să admită ca linia sa de conduită să fie influențată de ele.

Răspîndirea sentimentului de nemulțumire astfel descris este confirmată de rapoartele agenților noștri de la București și Iași și trebuie să fie, explicată, în parte, prin faptul că marii conducători ai partidelor rivale l-au ales pur și simplu pe Cuza pentru a-și face în ciudă unul altuia și pentru a cîștiga timp, așteptîndu-se ca alegerile să fie dezaprobate de Poartă, și în parte, de opoziția deliberată a celorlalți, a căror dorință este să facă evident că un prinț pămîntean nu este capabil de guvernare.

Mă tem că, în plus, trebuie, de asemenea, să socotim și defectele personale ale lui Cuza, dar trebuie să se admită că el și-a exercitat puterea în împrejurări foarte grele și într-o poziție ingrată. Aproape mă îndoiesc totuși că, atunci cînd va primi investitura, aceasta va produce vreo schimbare în atitudinea și caracterul partizanilor săi refe-

https://biblioteca-digitala.ro

ritor la faptul dacă va fi capabil să-și mențină tronul împotriva diverșilor săi oponenți. [...]

Am onoarea... Henry L. Bulwer

[1] Lipsește din volum.

407

București, 14/26 august 1859.

J. Green către H. L. Bulwer : Adoptarea de către Comisia Centrală de la Focșani a unei rezoluții secrete în favoarea Unirii Principatelor sub un prinț străin ; explicațiile care i s-au dat în această privință de către ministrul Afacerilor Străine, Sc. Fălcoianu. Intenția lui Cuza de a nu renunța, deocamdată, la domnie în favoarea unui prinț străin — conform promisiunii asumate — și de a rămîne în tabără pînă la reglementarea chestiunii investiturii.

Bucharest, 26 August 1859

Sir,

For some time it has been reported that the Central Commission of Foxany has secretly passed a resolution in favor of the Union of the Principalities under a foreign Prince. Today I asked Mr. Falcoyano, the Minister for Foreign Affairs, what truth there is in this rumour, and the explanation he gave me was that the Commission has in various sittings of its committies, the proceedings of which are secret, prepared the project of a Constitution, the first article of which expresses the determination of desire that the Principalities may be united under a foreign Prince chosen by the Allies. The project will be discussed by the Commission, and the debate and result will appear in the published protocols of that assembly. The majority, it is said, considers that if a declaration of Union under a foreign Prince is thus formally made, the foreign Powers will accept it as an expression of the national desire, which it is no longer desirable to oppose.

The Foxany Commission has also addressed a memorial to Prince Couza, pointing out the illegalities committed by the ministries of Wallachia and Moldavia, especially the latter. The Prince is by no means pleased at these proceedings of the Central Commission, and particularly at being reminded, as he has been, of his promise to make way for a foreign Prince. He says, with apparent reason, that it will be time enough to talk of his abdication, when it becomes evident that he is the only obstacle in the way of their obtaining the object of their desires. He is still at the Camp, and will probably remain there until the question of the investiture is finally settled.

I have the honor...

(Signed) J. Green

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/ vol. 1442, f. 87—88.

https://biblioteca-digitala.ro

București, 26 august 1859

Sir,

Se spune de cîtva timp că a fost votată în secret de Comisia Centrală de la Focșani o rezoluție în favoarea Unirii Principatelor sub un domnitor străin. Azi l-am întrebat pe domnul Fălcoianu, ministrul de externe, ce este adevărat în acest zvon și explicația pe care mi-a dat-o a fost că, în diferitele ședințe ale comitetelor sale, ale căror lucrări sînt secrete, Comisia a pregătit proiectul unei constituții, al cărei prim articol exprimă hotărîrea sau dorința ca Principatele să fie unite sub un domnitor străin, ales de aliați. Acest proiect va fi discutat de Comisie, iar dezbaterea și rezultatul vor apărea în protocoalele adunării, ce vor fi date publicității. Majoritatea, se spune, consideră că dacă o declarație de Unire sub un domnitor străin este astfel făcută în mod oficial, puterile străine o vor accepta ca o expresie a dorinței națiunii, la care este de dorit să nu se mai opună.

Comisia de la Focșani a adresat, de asemenea, un memoriu domnitorului Cuza, punînd accentul asupra ilegalităților comise de miniștrii din Valahia și Moldova, în special de aceștia din urmă. Domnitorul nu este, în nici un caz, încîntat de aceste lucrări ale Comisiei Centrale și în special de faptul că i s-a reamintit de promisiunea sa că va face loc unui domnitor străin. El spune, aparent cu temei, că va fi destul timp să se vorbească de abdicarea sa, atunci cînd va fi evident că el este singurul obstacol în calea atingerii obiectivului dorințelor lor. El este încă în tabără și va rămîne probabil acolo pînă ce problema investiturii va fi în cele din urmă stabilită.

(Semnat) J. Green

408

Therapia, 17/29 august, 1859.

H. L. Bulwer către lordul John Russell: Anunță că Poarta Otomană a sancționat proiectul protocolului propus de Conferința de la Paris în legătură cu dubla alegere a lui Al. I. Cuza.

No. 123 Therapia August 29, 1859

My Lord,

I had the honor to send Your Lordship on this day at 11 p.m. the following cyphered telegram.

"Porte has sanctioned project of draft of Protocol proposed by the Conference at Paris respecting Prince Couza's double election and Musurus is instructed to sign it immediately".

I have the honor...

H. L. Bulwer

P.R.O., London. Foreign Office. General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1434, nepaginat.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 123 Therapia, 29 august 1859

Excelenţă,

Am avut onoarea să expediez Excelenţei voastre azi la ora 11 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„Poarta a sancţionat proiectul iniţial al protocolului propus de Conferinţa de la Paris, referitor la dubla alegere a domnitorului Cuza şi Musurus a fost instruit să-l semneze imediat".

Am onoarea... H. L. Bulwer

409

Therapia, 21 august / 2 septembrie 1859.

H. L. Bulwer către lordul John Russell : Adresa Comisiei Centrale de la Focşani în favoarea unui prinţ străin. Consideră necesar, pentru a calma ţara, ca toate „falsele speranţe" în această privinţă să fie definitiv descurajate.

No. 132 Therapia, Sept. 2d 1859

My Lord,

I have this day forwarded to Your Lordship at 5,30 P. M. the following cyphered Telegram.

"The Central Committee of Foxshany has decided to address Powers in favour of a Foreign Prince. It is time, if the Powers mean to be respected and to calm down the Country, that all false hopes should be definitively discouraged".

I have the honor... Henry L. Bulwer

P.R.O., London, Foreign Office, General Correspondence, F.O. 78 Turkey/vol. 1435, nepaginat.

Nr. 132 Therapia, 2 septembrie 1859

Excelenţă,

Am expediat azi Excelenţei voastre la ora 5,30 p.m. următoarea telegramă cifrată :

„Comisia Centrală de la Focşani a decis să se adreseze puterilor în favoarea unui prinţ străin. Este momentul, dacă puterile intenţionează să fie respectate şi să liniştească ţara, să se descurajeze definitiv toate falsele speranţe".

Am onoarea... Henry L. Bulwer

https://biblioteca-digitala.ro

Iași, 22 august / 3 septembrie 1859.

H. A. Churchill, agent și consul general al Angliei la Iași [1], către lordul John Russell : Amplu raport asupra situației din Moldova după alegerea lui Al. I. Cuza. Semnificația dublei alegeri, caracterizarea domnitorului, cariera și concepțiile politice ale acestuia, modul în care a fost ales la conducerea țării. Considerații privind compoziția și activitatea Adunării Elective, poziția în care se află domnitorul, atitudinea marilor puteri față de el. Relațiile cordiale existente între el — Churchill — și Cuza. Promisiunea făcută de domn că va împiedica proiectul celor două adunări elective de a se întruni la Focșani spre a proclama Unirea Principatelor sub un prinț străin. Schimbările de guvern care au avut loc în această perioadă în Moldova și cauzele ce le-au determinat. Dificultățile întîmpinate de Cuza în guvernarea țării datorită deselor deplasări ce trebuie să le facă între Iași și București. Organizarea taberei de la Ploiești ; opinii privind scopul înființării acesteia. Conduita arbitrară a miniștrilor pe timpul absenței domnitorului din Moldova. Dezordinea ce domnește în diferitele ramuri ale administrației. Situația agriculturii și comerțului.

Diplomatic
No. 33

Jassy, 3rd September 1859

My Lord,

I have the honor to inclose herewith, for Your Lordship's perusal, a report, on the state into which circumstances, and more especially the disorderly administration of the present ministry, have brought this Province.

I shall soon be in a position to furnish Your Lordship with a copy, in French, of an able address latterly presented to Prince Couza by the Central Commission on the same subject.

I have the honor...

Henry A. Churchill

Report on the Principality of Moldavia

Jassy, 1st September 1859

Seven months have expired since, in accordance with the stipulations of the Convention of the 7/19 August 1858, a Prince was elected to the Hospodarat of Moldavia. A few weeks subsequently, the same individual, Colonel Couza, was likewise nominated Hospodar of Wallachia.

Had Colonel Couza consulted his own interest and inclination, he would, I have reasons to believe, have refused to accept this double

https://biblioteca-digitala.ro

election, but he has pledged himself to his party in Moldavia to promote the interests of the Union of the two Principalities under a foreign Prince, and his nomination for Bucharest, though the result of a coup d'état, was nothing less than a step towards that object. He thus felt himself bound to accept the mission confided to him by his nominees and to send a deputation to the Porte for his investiture, after having offered to abandon his rights to the Principalities, if the Great Powers would accede to the wishes of the Roumains as expressed in the *Divan ad hoc*, namely "Union under a foreign Prince".

In giving to Her Majesty's Government the first news of Colonel Couza's election to the Hospodarat of Moldavia, I conveyed to them a brief sketch of the new Prince's qualifications as they were made known to me by both his friends and his enemies : that he was a shrewd, honest and straightforward man, but that he had a strong dislike to anything Turkish. I subsequently added to this outline that Prince Couza did not appear to possess the steadiness, dignity and highmindedness that should form the groundwork of any great Prince's character [2]. I may now safely say that I was not led into error by this appreciation ; but honest and intelligent though he might be, it still remained to be seen whether he was inclined to exercise those qualities in behalf of his country, and to suppress his defects, or whether, when once in power, new inclinations would not be brought forward to counteract the good that might have been anticipated from his good parts.

Her Majesty's Government was duly made acquainted with the principles that Colonel Couza entertained. I had the honor to report that he belonged to the extreme liberal party and that his faction in the contest for the Princedom had been joined by the more moderate liberals in order to secure a triumph over the conservatives headed by Michel Stourdza who, in the revolution of 1848, had fled from Moldavia to save his life from the fury of the people.

The liberals, thus united, would, on the day of the election, have voted for the union under a foreign Prince but as the Convention was worded, had they done so, a single deputy at 12 o'clock, on the ninth day, voting for Michel Stourdza, or any other individual of his faction, might have frustrated their plans, and saddled them with a Prince hostile to their views.

Prince Couza when first appointed could scarcely be expected to have been prepared for his new position. He had never held a responsible post in any Government. The most elevated employment he had filled was the Prefectship of Galatz, which, it must be owned by all, he filled with credit and honor. Nor can it be said that he was ambitious, for his highest dream of that nature — as expressed by himself, at the Kaimakam Theodor Balsche's funeral, to a friend of his — was to die a Prefect, that military music and a large concourse of people might accompany him to his last abode. On his removal from the Prefectship of Galatz, he entered the Militia with the rank of Lieutenant, and being on very intimate terms with the Kaimakam Vogoridis, he was raised to the rank of Colonel in the course of a few months. This rapid advancement was not due to any striking merit or any act

https://biblioteca-digitala.ro

of bravery on his part, but was merely the result of the Kaimakam's fancy, of which many similar examples illustrate the period of his Government.

Since Couza's election, Prince Vogoridis has often times flattered himself on his discernment in having brought forward a man destined to be the elect of the people, but now, few restrain from declaring, openly, that this was the most untoward event that signalized Vogoride's administration. They forget, however, that while they blame the ex-kaimakam for having made a Colonel, of Couza, in the Militia, they themselves have since made him a Prince and Ruler of the two Principalities.

Her Majesty's Government was made acquainted with the widely differing principles that divided the electors of Moldavia; and they were likewise informed of the irregularities and illegalities that had presided over the elections of the deputies of the Assembly; but they entertained the principle of non-interference, whilst other Powers did not, as it appeared from the proceedings of their agents, adopt the same, straightforward line of conduct; thus, it was evident before hand that a liberal would win the day.

There can be no doubt, as things stood, that the Porte, notwithstanding the irregularities of the Moldavian elections, would have been induced to grant the investiture of Colonel Couza for this Principality, had not his subsequent re-election at Bucharest complicated matters, and made the Porte demur in acquiescing to this new interpretation of the Convention.

Seven months have now passed away, and the Porte has still to come to a decision whether it will grant the investiture or not for either of, or both the Principalities.

Without wishing to influence the issue of this question, which appears to be involved in a sphere of politics to which I have naturally no access, let me be permitted to review in rapid succession the particular line of policy, that Colonel Couza has followed, and the various acts of the Moldavian Government during this lapse of time.

The first question that arises is whether the constitution drawn up for these Principalities is applicable to them or not.

"It is a common error in politics" — says Lord Macauley — "to confund means with ways. Constitutions, charters, representative assemblies, electoral colleges" — the author adds — "are not good government, nor do they, when most elaborately constructed, necessarily produce good governments. Laws exist in vain for those who have not the means to defend them". Now, if the above argument holds good when there exists a nation, intelligent in all its parts, and cognizant of its rights though incapable of defending them, how much more must it not hold good for a people the mass of which is ignorant of its rights, and moreover cares not to know who rules over them, or by what means he does so. Whom do the sixty odd deputies returned to the elective assembly, in accordance with the Convention, represent? Certainly not the mass of the people, who, composing the lower class, has not, nor cares to have, a voice in the matter. They merely represent about a thousand four hundred individuals of the higher order, compo-

https://biblioteca-digitala.ro

sed of great and small boyards, the majority of whom may naturally be influenced, if not guided, by those who are, or who may at some future period be, in power; and if corruption exists in the oldest and most exemplary representative Governments in the world, how can it be expected not to be generated in a country in which slavery was abolished but a few years ago.

The members of the assembly house, little accustomed to parliamentary proceedings, and responsible to no one for the manner in which their votes might be given or their time on questions of exterior policy, of national independence, of union under foreign princes, in fine of any and every thing but of good administration, which the country most required.

Prince Couza, once at the head of affairs, found himself, naturally enough, surrounded by conflicting influences. With few exceptions each foreign Power had its political adherents in the country and it required, it must be admitted, no ordinary talents to keep in a path consistent with the best interests of these Provinces. Some, perceiving his weak points, flattered his patriotism, others the rising glory of his nation personified in himself, whilst not a few took advantage of his known antipathy towards the Turks; all, to foster interests of their own, by opposing to his confirmation Powers which appeared to be partial towards his investiture, and by leading him into a disrespectful attitude towards the Porte, to generate an illfeeling between the latter and the Principalities.

In order to perform my duty conscientiously it become necessary for me to warn the Prince against such schemes, and it was not difficult, for him to see that the advice received at my hands was the result of sincerity and truth. An understanding consequently grew up between us, and he promised me to use all his efforts to prevent the accomplishment of the project, entertained by the Moldo-Wallachian assemblies, to meet at Foxchany and declare the Union of the two Provinces under a foreign Prince. It may be also that motives of self interest actuated Colonel Couza in this determination.

Soon after this his presence was called for at Bucharest. He proceeded thither on the 6th February, and was received with unmingled enthusiasm.

During his temporary absence the Assembly house of Jassy resolved to overthrow his ministry, for having first given its support to a loan of five millions of piasters — voted for the understood purpose of removing the government to Foxchany, and there uniting the Principalities under one government — and afterwards having declined to proceed thither. This was an indirect mode of admonishing the Prince on his refusal to execute his promise to promote the union.

The Prince found himself obliged to return to Jassy on this emergency; but he gave way to the wish of the assembly, and, accepting the resignation of his ministry, called Ion Ghyca, the ex-prince of Samos, to the head of the Moldavian Government.

Prince Ion Ghyca, a Wallachian by birth, well known to Her Majesty's Embassy at Constantinople as a clever and intelligent man, had two motives in accepting office. His first object was to create for

https://biblioteca-digitala.ro

himself a reputation in Moldavia, and by this means to become, eventually, a member of the Central Commission, his second object was to further the principles of liberalism and union with which he was imbued. Unfortunately for him, Prince Couza, soon after he had consigned the reins of government into his hands, ascribed to him a third motive, which, I believe, had never been entertained by Ion Ghyca, namely, to upset him (the Prince) and get appointed Hospodar in his stead. This idea was enough to thwart every good intention on the part of the new minister, who had spies placed around him in his own department of the Interior, and emissaries sent out by the Prince to the districts to counteract his proceedings. Ion Ghyca, clever as he was, soon laid himself open to the Prince's displeasure by acceding to an amendment of what may be termed the "union act", proposed by Mr. Kogalnichano, which, virtually, was nothing less than an adhesion, by the Ministry, to the Union of the Assemblies at Foxchany — a measure which it had been the plan of the Prince to combat.

This step brought Prince Couza once more back from Bucharest — whither he had proceeded a second time — and occasioned the downfall of Ion Ghyca.

The Prince's fourth Ministry, presided by Mr. Yepoureano, finding itself in a presence of a hostile Chamber, could not have long sustained the unremitting attacks of the Unionists, and would eventualy have had to retire, had not the term assigned by the Convention for the duration of each session expired, and, by this means, given the Prince an opportunity of proroguing the Assembly.

The Prince's repeated journeys between Bucharest and Jassy, and his protracted absence from either Capital were not calculated to ameliorate the unsettled state of affairs both in Moldavia and in Wallachia. Already signs of dissatisfaction had manifested themselves in the latter Province, whose inhabitants appeared to be already tired of their new Moldavian Ruler. They were, and perhaps with some show of reason for it, displeased with the new mode of conducting affairs for the Prince, who could not be at Jassy and at Bucharest both at the same time, had pronounced his ministers responsible for all their acts and would interfere in none of their decisions.

Towards the beginning of April he suddenly formed the plan of mustering the Militia of the two Provinces in the plains of Ploiesti, a few stations on this side of the Capital of Wallachia. This plan found many opponents, especially in Wallachia ; and the frontier guards were the first to be fomented into existance against its accomplishment. The Prince's first intention was to assemble upwards of twenty thousand men at Ploiesti, but this number was afterwards reduced to nine thousand. It is generally believed that the first idea of a camp at Ploiesti originated at St. Petersburg ; that as the war between France and Austria was imminent, a demonstration, on the part of the Roumain provinces, might act as a diversion in favour of France. I need scarcely observe that had Russia wished to effect a diversion in this direction she would, no doubt, have concentrated her own troops on the frontiers of Gallicia and Bessarabia, a step that would have had much more effect than the trifling display of a few thousand militia men

https://biblioteca-digitala.ro

and peasants armed with old-fashioned muskets near the Austrian frontier of Transylvania. France may, perhaps, have entertained the idea of reaping benefit from the camp of Ploiesti, but Russia certainly must have known better. The only plausible reason for the formation of this camp was that Prince Couza might, by that means, be enabled to keep down any hostile demonstration at Bucharest.[3] I am not aware, however, whether there ever existed any serious probability of such a demonstration. In Moldavia it certainly did not exist and the fact of this province having been denuded of the whole of its military force is a strong proof, in itself, of the correctness of this assertion.

On the 12th June Prince Couza took his departure for the camp of Ploiesti. From that day his ministers in Moldavia, Mess⟨ieu⟩rs Yepoureano, Catargi, Donici, Teriaki, etc., appear to have taken their own advice in the mode of conducting affairs. Putting aside the convention altogether, they formed a Council amongst themselves, at the bar of which every affair of the state, every private transaction was to be discussed and determined. This tribunal, unwarranted by either Convention or law, with powers no less than those swayed by the "Council of Ten", in former days, at Venice, virtually replaced the Assembly house, the courts of justice and appeal, the Central commission and every other Tribunal in the country. Contracts were broken by it; sentences, issued under former Hospodars and Kaimakams were annulled; treaties were trampled upon; new taxes were levied; and subjects of foreign Powers were, by its orders, seized and brought to trial before these self-created judges, their property being confiscated, and, in some cases, themselves condemned to imprisonment, whilst the representatives of the Great Powers had but to pile protest over protest in their archives and remain passive spectators of these arbitrary acts.

One thing is evident, and that is that Prince Couza could not have been ignorant of these proceedings on the part of his ministers. On the countrary, it is reported that he has on all occasions expressed himself highly pleased with their conduct, especially as regards foreign jurisdiction in the Principality nor could he have disapproved of measures which were borne out by his sanction and endorsed with his signature.

In the various branches of administration no progress or amelioration can be said to have been effected during the last six months. The prisons are in the most filthy state; law suits remain unadjusted; while, in the departments of Justice and of the Interior, no radical reforms have been made. A new section has, it is true, been formed in the latter, for the purpose of obtaining statistical information, but this section is yet in its infancy and cannot be expected to produce any good result for years to come. Indeed, like most other new measures, introduced by inexperienced hands, the creation of the section has thrown perturbation amongst all classes of society, on account of the inappropriate manner in which it has been commenced, and of the fear people entertain of being eventually obliged to pay fresh taxes on every sort of property they possess. Thus, instead of confining themselves to eliciting general information, all the inhabitants of these Principalities are required to state (on pain of having their private affairs forcibly

https://biblioteca-digitala.ro

looked into by a commission) the full particulars of their property, their income, their goods, their chattels and effects, a measure totally at variance with individual independence and the inviolability of private residence, guaranteed by the Convention.

As regards the Foreign department its whole energies appear to be absorbed in counteracting the influence of Foreign Agents, and in rendering the position of foreigners in Moldavia impracticable and I may safely say that things could scarcely be in a worse position than they now stand in, as regards the interests of foreigners in these Principalities.

The public works are unattended to.

The only measure the board of public worship has adopted is one which has added forty thousand ducats to the Public Treasury; but the Priest is still ignorant, and it continues to be a common practice to make a man enter the Church who is too stupid to be of use anywhere else. No registry is kept of births or marriages.

Public instruction is stationary. It is, as formerly, in the hands of Priests educated in Russia, and it is not likely that any change will, for some time to come, take place in this branch.

The Financial department is totally under the control of the Supreme Council, which, as I said before, levies taxes and administers the Public revenue, without reference to either convention or assembly. These measures cause great discontent, inasmuch as the country is in a sad state of pecuniary difficulties; but the Moldavian Government appears to look upon these considerations as matters of secondary importance, so long as the Exchequer is well supplied.

The War department has been active enough, but I doubt whether this branch of the administration is of any use to the country. It takes a number of able-bodied men away from the plough and absorbs large sums of money to no purpose; for of what utility are ten thousand men against either Russia, Austria or Turkey? As far as these provinces are concerned a respectable body of Police would suffice to keep in order the people, who are naturally of a quiet disposition.

The agriculture of the country might be greatly improved, but the same plough is now in use that was employed three hundred years ago. It has been my constant endeavour to make the country people understand that unless they keep pace with the agricultural improvement that are being introduced in the surrounding territory, they will, sooner or later, find the expense of producing grain to be greater than the price offered them for this, their staple produce as the neighbouring Governments are taking every possible measure to improve the quality of their agricultural produce, to facilitate its conveyance to their seaport towns, and to produce it cheaper, by the introduction of improved ploughs, thrashing machines, etc. It would be for the Moldavian Government, no doubt, to set an example to the gentry in this respect, but the local authorities have devoted little of their attention to this most important subject.

Commerce is at a stand still, and will, I am sorry to say, continue to be so, so long as the present state of things remains unchanged.

https://biblioteca-digitala.ro

From the above statement, which may appear incredible but which, nevertheless, is true, it will be seen that little or no effectual improvement has hitherto attended the Government of Prince Alexander Couza, who, instead of paying attention to the administration of the country, and thus rendering himself worthy of the confidence of the nation, and of the Powers who signed the Treaty of Paris, has allowed his ministers to govern for him, and has occupied himself solely with the Militia, and expended the Treasure of the two Principalities in a costly amusement.

The object, therefore, most desired by Her Majesty's Government has not been attained ; nor can I say that there are any signs of better days under the present system. [4]

With a steady man at the head of affairs in each Principality, who would pay some sort of attention to the various branches of administration, and who would look to commerce and the increase of the produce of the soil as the principal means of raising his nation to consideration, these Provinces might yet be made to flourish ; their credit would be reestablished ; their wealth would followed ; but if they be allowed to govern themselves in this irregular manner, it is evident that nothing but misery will be the result.

To crown all, this year, the crops of indian corn and hay which form the only resource of the peasantry have signally failed in Moldavia, as much on account of the dryness of the season as from the swarms of locusts that have overrun the country from one end to the other and it will not be surprising to me, if the now-quiet and tranquil peasantry on finding themselves obliged to sell their cattle and reduced to beggary, should eventually throw upon the governing class the odium of this new and unexpected misfortune. In their incapability of distinguishing between cause and effect, they may well be expected to call upon their masters to account for the misery in which they may yet be reduced and it is difficult to say with the example of the massacres of Gallicia before our eyes, what the consequences of all this disorder may be.

Let it be hoped that the Powers will lose no time in taking the necessary measures to obviate these difficulties.

I have the honor... Henry A. Churchill

Arh. St. Buc. colecția microfilme Anglia, r. 67 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1444, f. 107—131.

■

Diplomatic
Nr. 33 Iași, 3 septembrie 1859

Excelență,

Am onoarea să vă trimit, alăturat, pentru a fi examinat cu atenție de Excelența voastră, un raport asupra împrejurărilor și mai ales administrării neglijente în care actualul cabinet a adus această provincie.

https://biblioteca-digitala.ro

Voi avea, în curînd, posibilitatea să pun la dispoziția Excelenței voastre o copie în limba franceză a unei comunicări corespunzătoare, adresată recent domnitorului Cuza de Comisia Centrală pe aceeași temă.

Am onoarea...

Henry A. Churchill

Raport asupra principatului Moldovei

Iași, 1 septembrie 1859

Au trecut șapte luni de cînd, conform prevederilor Convenției din 7/19 august 1858, un domnitor a fost ales pentru principatul Moldovei. După cîteva săptămîni, aceeași persoană, colonelul Cuza, a fost, de asemenea, numit domnitor al Valahiei.

Dacă colonelul Cuza ar fi luat în considerare propriul său interes și înclinație, am motive să cred că el ar fi refuzat să accepte această dublă alegere, dar el și-a dat cuvîntul partidului său din Moldova că va promova interesele Unirii celor două principate sub un prinț străin, iar numirea sa la București, deși rezultatul unei lovituri de stat, nu a fost nimic altceva decît un pas spre acel obiectiv. El s-a simțit astfel obligat să accepte misiunea încredințată de către cei ce l-au propus și să trimită o delegație la Poartă pentru investitura sa, după ce s-a oferit să renunțe la drepturile sale la Principate, dacă marile puteri ar accepta dorințele românilor, așa cum au fost exprimate în *Divanul ad-hoc*, și anume „Unirea sub un prinț străin".

Cînd am dat guvernului Maiestății sale primele vești despre alegerea colonelului Cuza la domnia Moldovei, i-am transmis o scurtă prezentare a însușirilor noului domnitor, așa cum mi-au fost înfățișate atît de prietenii, cît și de dușmanii săi: că era un om ager, cinstit și deschis, dar că avea o aversiune puternică față de tot ce era turc. Ulterior am adăugat la această prezentare că prințul Cuza nu părea să aibă fermitatea, demnitatea și noblețea de caracter care trebuie să constituie baza caracterului unui mare domnitor.[2] Pot acum spune cu siguranță că nu am fost indus în eroare de această apreciere, dar oricît de cinstit și de inteligent ar putea fi, mai rămîne de văzut dacă este înclinat să-și exercite aceste calități în folosul țării sale și să-și înfrîneze defectele sau dacă, odată ajuns la putere, nu vor apărea porniri care să contracareze partea bună ce ar fi putut fi anticipată din trăsăturile sale pozitive.

Guvernul Maiestății sale a fost încunoștințat la timp de principiile promovate de colonelul Cuza. Am avut onoarea să raportez că el aparține partidului liberal extremist și că fracțiunii sale, în lupta pentru domnie, i s-a alăturat cea a liberalilor mai moderați, pentru a asigura triumful asupra conservatorilor conduși de Mihail Sturdza care, în timpul revoluției din 1848, a fugit din Moldova pentru a-și salva viața de furia poporului.

Liberalii, astfel uniți, ar fi votat, în ziua alegerilor, pentru Unirea sub un prinț străin, dar, așa cum era redactată Convenția, dacă ar fi procedat astfel, un singur deputat care la ora 12 în ziua a noua ar fi votat pentru Mihail Sturdza sau pentru orice altă persoană din fracțiunea

https://biblioteca-digitala.ro

sa, le-ar fi dejucat planurile și le-ar fi adus pe cap un domnitor ostil vederilor lor.

Cînd a fost pentru prima dată numit, cu greu se putea spera ca domnitorul Cuza să fie pregătit pentru noua sa situație. El nu mai deținuse niciodată o funcție importantă în vreun guvern. Cea mai înaltă funcție pe care o îndeplinise era aceea de prefect de Galați, pe care, trebuie să recunoaștem cu toții, și-a îndeplinit-o cu cinste și onoare. Nici nu se poate spune că era ambițios, căci visul său cel mai mare — așa cum l-a mărturisit chiar el față de un prieten la funeraliile caimacamului Teodor Balș — era să moară prefect, astfel ca muzica militară și o mare mulțime de oameni să-l însoțească la locul său de veci. Cînd a părăsit prefectura Galați, el a intrat în Miliție cu gradul de locotenent și, fiind în legături foarte apropiate cu caimacamul Vogoride, a fost ridicat la rangul de colonel în curs de cîteva luni. Această avansare rapidă nu s-a datorat vreunui merit deosebit sau vreunui act de bravură din partea sa, ci a fost, pur și simplu, rezultatul capriciului caimacamului, fiind multe exemple similare care îi ilustrează perioada guvernării.

De la alegerea lui Cuza, prințul Vogoride s-a felicitat adesea pentru discernămîntul de a fi scos la iveală un om destinat să fie alesul poporului, dar acum puțini se abțin să declare deschis că acesta a fost evenimentul cel mai supărător care a marcat administrația lui Vogoride. Ei uită totuși că, în timp ce îl condamnă pe fostul caimacam de a fi făcut din Cuza un colonel de miliție, ei înșiși au făcut din el un domnitor și un conducător al celor două principate.

Guvernului Maiestății sale i s-au adus la cunoștință principiile mult diferite care-i dezbină pe alegătorii Moldovei; a fost, de asemenea, informat de neregularitățile și ilegalitățile care au dominat alegerile de deputați pentru Adunare, dar el s-a condus după principiul neamestecului, în timp ce alte puteri nu au adoptat, după cum s-a văzut din acțiunile agenților lor, aceeași linie deschisă de conduită; astfel, era dinainte evident că un liberal va fi cîștigătorul zilei.

După cum stăteau lucrurile, nu exista nici o îndoială că Poarta, în ciuda neregularităților alegerilor din Moldova, ar fi fost convinsă să acorde investitura colonelului Cuza pentru acest principat, dacă alegerea sa ulterioară la București nu ar fi complicat lucrurile făcînd ca Poarta să șovăie în aprobarea acestei noi interpretări a Convenției.

Au trecut deja șapte luni și Poarta încă nu s-a hotărît dacă va acorda sau nu investitura pentru fiecare ⟨principat⟩ sau pentru ambele principate.

Fără a dori să influențez soluționarea acestei probleme, care pare a fi implicată într-o sferă de politică la care, natural, eu nu am acces, permiteți-mi să trec în revistă, în succesiune rapidă, linia politică specifică promovată de colonelul Cuza și diferitele acțiuni ale guvernului moldovean în acest scurt interval de timp.

Prima întrebare care se naște este dacă constituția elaborată pentru aceste principate este sau nu aplicabilă.

„O eroare obișnuită în politică" — spune lordul Macauley — „este de a confunda mijloacele cu căile. Constituțiile, legile, adunările repre-

https://biblioteca-digitala.ro

zentative, colegiile electorale" — adaugă autorul — „nu înseamnă o guvernare bună și nici nu produc neapărat, atunci cînd sînt elaborate în modul cel mai minuțios, guverne bune. Degeaba există legi pentru acei ce nu au mijloace să le apere". Deci, dacă argumentul de mai sus este valabil cînd este vorba de o națiune, conștientă de toate calitățile sale și care-și cunoaște drepturile, totuși incapabilă să le apere, cu atît mai mult nu ⟨sic⟩ este valabil pentru un popor, a cărui masă nu-și cunoaște drepturile și în plus, nu o interesează să știe cine o conduce sau cu ce mijloace o face Pe cine reprezintă cei 60 de deputați bizari, aleși în Adunarea electivă conform Convenției ? Desigur că nu masa poporului care, formînd clasa cea mai de jos, nu are și nici nu o interesează să aibă ceva de spus în problemă. Ei reprezintă pur și simplu circa o mie patru sute de persoane din clasa de sus, compusă din boieri mari și mici, majoritatea cărora poate fi, firește, influențată, dacă nu dirijată de către acei ce sînt sau care pot fi într-un viitor la putere ; și, dacă corupția există în cele mai vechi și în cele mai exemplare guverne reprezentative din lume, cum ne putem aștepta ca ea să nu fie generată într-o țară în care robia a fost desființată abia de cîțiva ani.

Membrii Adunării, prea puțin obișnuiți cu dezbaterile parlamentare și neavînd de dat seama nimănui de felul în care-și pot da votul sau în care-și folosesc timpul, cînd sînt aleși își pierd vremea cu probleme de politică externă, de independență națională, de unire sub prinți străini, în sfîrșit, cu toți și cu toate, afară de o bună administrare de care țara are cel mai mult nevoie.

Principele Cuza, odată ajuns la conducerea afacerilor, s-a văzut, în mod firesc, înconjurat de influențe divergente. Cu puține excepții, fiecare putere străină avea aderenții săi politici în țară, ceea ce presupune, trebuie să admitem, un talent neobișnuit pentru a rămîne pe un drum conform cu cele mai mari interese ale acestor provincii. Unii, dîndu-și seama de părțile sale slabe, îi lăudau patriotismul, alții gloria crescîndă a națiunii personificată de el, în timp ce nu puțini profitau de cunoscuta sa antipatie pentru turci ; toți, pentru a-și favoriza propriile interese, opunînd confirmării sale Puterile care păreau a fi părtinitoare față de investitura sa și conducîndu-l la o atitudine lipsită de deferență față de Poartă, pentru a crea un resentiment între aceasta din urmă și Principate.

Pentru a-mi face conștiincios datoria, a devenit necesar să atrag atenția principelui asupra unor astfel de aranjamente și nu i-a fost greu să-și dea seama că sfaturile primite din partea mea erau rezultatul sincerității și al adevărului. În consecință, între noi s-a stabilit o înțelegere și mi-a promis să depună toate eforturile pentru a preveni realizarea proiectului luat în considerare de adunările moldoveană și valahă, de a se reuni la Focșani și de a declara Unirea celor două provincii sub un prinț străin. S-ar putea, de asemenea, ca motive de interes personal să-l fi influențat pe colonelul Cuza în această atitudine hotărîtă.

Curînd după aceasta, prezența sa s-a făcut necesară la București. El a plecat într-acolo la 6 februarie și a fost primit cu un entuziasm sincer.

În timpul absenței sale temporare, Adunarea de la Iași a hotărît să-i răstoarne guvernul, pentru că mai întîi și-a dat acordul pentru un

https://biblioteca-digitala.ro

împrumut de cinci milioane de piaștri — votat pentru scopul de la sine înțeles de a muta guvernul la Focșani și a face acolo unirea principatelor sub un singur guvern — iar apoi a refuzat să procedeze astfel. A fost un mod indirect de a-l mustra pe domnitor pentru refuzul său de a-și respecta promisiunea de a realiza unirea.

Domnitorul s-a văzut obligat să se înapoieze la Iași de urgență, dar a cedat dorinței Adunării și, acceptînd demisia guvernului său, l-a numit pe Ion Ghica, fostul prinț de Samos, în fruntea guvernului moldovean.

Prințul Ion Ghica, valah prin naștere, bine cunoscut Ambasadei Maiestății sale de la Constantinopol ca un om abil și inteligent, avea două motive să accepte funcția. Primul său obiectiv a fost de a-și crea o reputație în Moldova și astfel să devină, în cele din urmă, membru al Comisiei Centrale, al doilea obiectiv fiind de a promova principiile liberale și de unire de care era pătruns. Din nefericire pentru el, domnitorul Cuza, curînd după ce i-a încredințat frînele guvernului, i-a atribuit un al treilea motiv, care, cred eu, nu a fost niciodată nutrit de Ion Ghica, și anume acela de a-l răsturna (pe domnitor) și a fi numit în locul lui. Această idee era suficientă ca să zădărnicească orice bună intenție din partea noului ministru, în jurul căruia erau spioni în propriul său minister de interne, precum și emisari trimiși de domnitor pentru a contracara acțiunile sale în județe. Ion Ghica, abil cum era, s-a expus curînd indignării domnitorului consimțind la un amendament, ce poate fi denumit „actul unirii", propus de domnul Kogălniceanu, și care, efectiv, nu era nici mai mult nici mai puțit decît o adeziune a guvernului la unirea celor două adunări la Focșani — măsură pe care domnitorul proiecta să o combată.

Această acțiune l-a făcut pe principele Cuza să se întoarcă încă o dată de la București — unde se dusese a doua oară — și a pricinuit căderea lui Ion Ghica.

Cel de-al patrulea guvern al domnitorului, prezidat de domnul Epureanu, față în față cu o Adunare ostilă, nu ar fi putut mult timp susține atacurile permanente ale unioniștilor și în cele din urmă ar fi trebuit să demisioneze, dacă nu ar fi expirat termenul stabilit de Convenție pentru durata fiecărei sesiuni și, prin aceasta, nu s-ar fi dat domnitorului posibilitatea de a proroga Adunarea.

Repetatele călătorii ale domnitorului între București și Iași și absența sa prelungită din fiecare capitală nu au fost de natură să îmbunătățească starea nesigură a lucrurilor, atît în Moldova, cît și în Valahia. S-au și manifestat semne de nemulțumire în această din urmă provincie, ai cărei locuitori păreau să fie obosiți deja de noul lor conducător moldovean. Ei erau, și poate cu un oarecare temei, nemulțumiți cu noul mod de a conduce al domnitorului, ce nu putea să fie în același timp și la București și la Iași, și care i-a făcut pe miniștrii săi responsabili de toate acțiunile lor, fără să intervină în nici una din deciziile lor.

Pe la începutul lunii aprilie, el și-a făcut, pe neașteptate, planul de a aduna armata celor două provincii în șesurile Ploieștiului, la cîteva stații aproape de capitala Valahiei. Acest plan avea mulți oponenți, în special în Valahia, și grănicerii au fost primii întărîtați contra realizării

https://biblioteca-digitala.ro

lui. Prima intenție a domnitorului era de a aduna la Ploiești mai mult de douăzeci de mii de oameni, dar acest număr a fost după aceea redus la nouă mii. Se crede, în general, că prima idee a unei tabere la Ploiești a luat naștere la St. Petersburg ; că, întrucît un război între Franța și Austria era iminent, o demonstrație din partea provinciilor române putea acționa ca o diversiune în favoarea Franței. Abia dacă trebuie remarcat că, dacă Rusia ar fi dorit să creeze o diversiune în această direcție, ea și-ar fi concentrat, fără îndoială, propriile trupe la frontierele cu Galiția și Basarabia, un pas care ar fi avut mult mai mult efect decît neînsemnata etalare a cîtorva mii de oameni din miliție și de țărani înarmați cu puști demodate, aproape de frontiera austriacă a Transilvaniei. Poate că Franța a nutrit ideea de a profita de tabăra de la Ploiești, dar desigur că Rusia trebuie s-o știe mai bine. Singura rațiune plauzibilă pentru formarea acestei tabere era că domnitorul Cuza, prin acest mijloc, era capabil să reprime orice demonstrație ostilă la București.[3] Totuși, nu știu dacă a existat vreodată o probabilitate serioasă în legătură cu o asemenea demonstrație. În Moldova este sigur că nu a existat, iar faptul că această provincie a fost golită de toată forța sa armată este, prin el însuși, o dovadă puternică despre exactitatea acestei afirmații.

La 12 iunie, domnitorul Cuza a plecat spre tabăra de la Ploiești. Din acea zi, miniștrii săi din Moldova, domnii Epureanu, Catargiu, Donici, Teriachiu etc. par să se fi bizuit numai pe propria lor părere în modul de a conduce treburile. Lăsînd cu totul la o parte Convenția, ei au format între ei un consiliu în care trebuia să se discute și să se hotărască fiecare problemă de stat, fiecare tranzacție particulară. Acest tribunal, negarantat nici de Convenție, nici de lege, fără alte puteri decît acelea încredințate „Consiliului celor zece", odinioară, la Veneția, a înlocuit Adunarea, curțile de Justiție și de Apel, Comisia Centrală și orice alt tribunal din țară. Prin acesta au fost rupte contractele, anulate sentințele date sub foștii domnitori sau caimacami, călcate în picioare tratate, percepute noi taxe, iar supușii puterilor străine au fost, din ordinele sale, luați și aduși la judecată înaintea acestor judecători, autocreați proprietatea lor fiind confiscată și, în unele cauzi, chiar ei înșiși condamnați la închisoare, în timp ce reprezentanții marilor puteri nu puteau decît să acumuleze protest peste protest în arhivele lor și să rămînă spectatori pasivi ai acestor acte arbitrare.

Un lucru este evident, și anume acela că domnitorul Cuza nu putea să nu știe despre procedeele miniștrilor săi. Dimpotrivă, se spune că în toate ocaziile s-a exprimat a fi foarte mulțumit de conduita lor, în special în ceea ce privește jurisdicția străină în principat și nici nu ar fi putut să dezaprobe măsurile care aveau confirmarea sa și erau aprobate prin semnătura sa.

În diferitele ramuri ale administrației nu se poate spune că s-ar fi făcut vreun progres sau vreo îmbunătățire în timpul ultimelor șase luni. Închisorile sînt într-o stare de mare murdărie, sentințele judiciare rămîn neaplicate, în timp ce în ministerele de Justiție și de Interne nu s-a făcut nici o reformă radicală. Este drept că s-a format o nouă secție în acesta din urmă, în scopul de a obține date statistice, dar această secție

https://biblioteca-digitala.ro

este abia la început și nu se poate aștepta să dea rezultate bune timp de mai mulți ani de aici înainte. Într-adevăr, la fel ca majoritatea altor măsuri noi, introduse de mîini neexperimentate, crearea acestei secții a produs neliniște în toate clasele societății, pe considerentul felului necorespunzător în care debutase și de teama pe care o are poporul de a fi în cele din urmă obligat să plătească eventual noi impozite pe orice fel de proprietate ar avea. Astfel, în loc să se limiteze la obținerea datelor de ordin general, toți locuitorii acestor principate trebuie să declare (sub amenințarea ca afacerile lor particulare să fie examinate cu forța de o comisie) toate caracteristicile proprietății lor, venitul, bunurile, averea mobilă și imobilă, o măsură în completă contradicție cu libertatea individuală și inviolabilitatea domiciliului particular, garantate prin Convenție.

În ceea ce privește Ministerul de Externe, toată energia pare să fi fost absorbită în contracararea influenței exercitate de agenții străini și în a face imposibilă situația străinilor din Moldova și pot să spun în mod sigur că de-abia dacă lucrurile pot fi într-o situație mai proastă ca acum, în ceea ce privește interesele străinilor în Principate.

Lucrările publice sînt neglijte.

Singura măsură adoptată de Ministerul Cultelor este aceea că a adăugat 40 de mii de ducați la vistieria publică, dar preotul este încă ignorant și continuă să fie o practică obișnuită ca un om care e prea prost ca să fie de folos în altă parte, să intre în rîndul clerului. Nu se țin registre de nașteri, morți sau căsătorii.

Instrucțiunea Publică este staționară. Ca și mai înainte, ea este în mîna preoților educați în Rusia și este prea puțin probabil ca, pentru un timp, să aibă loc vreo schimbare în acest domeniu.

Ministerul de Finanțe este complet sub controlul Consiliului Suprem care, după cum am spus mai înainte, percepe impozite și administrează venitul public fără a ține cont de Convenție sau de Adunare. Aceste măsuri provoacă multă nemulțumire, cu atît mai mult cu cît țara este într-o stare tristă de greutăți financiare, dar se pare că guvernul moldovean consideră aceste probleme de o importanță secundară, atît timp cît vistieria statului este bine aprovizionată.

Ministerul de Război a fost destul de activ, dar mă îndoiesc că această ramură a administrației este de vreun folos țării. El sustrage mulți oameni apți de la plug și absoarbe mari sume de bani fără nici un folos ; căci de ce folos pot fi zece mii de oameni fie contra Rusiei, Austirei sau Turciei ? În ceea ce privește aceste provincii, un corp respectabil de poliție ar fi suficient să mențină poporul în ordine, acesta avînd din fire un temperament liniștit.

Agricultura țării ar putea fi mult îmbunătățită, dar se folosește același plug ca acum trei sute de ani. M-am străduit tot timpul să-i fac pe oamenii de la țară să înțeleagă că, numai dacă vor ține pasul cu îmbunătățirile din agricultură introduse în teritoriile limitrofe, vor constata, mai curînd sau mai tîrziu, că cheltuielile de a produce cereale sînt mai mari decît prețul ce li se oferă pentru produsul lor de bază, întrucît guvernele învecinate iau toate măsurile posibile pentru îmbunătățirea calității produselor lor agricole, pentru ușurarea transportului

https://biblioteca-digitala.ro

la porturile maritime și pentru a produce mai ieftin prin introducerea de pluguri modernizate, mașini de treierat etc. Ar trebui, fără îndoială, ca guvernul moldovean să dea un exemplu în această privință micii moșierimi, dar autoritățile locale au acordat prea puțină atenție acestei extrem de importante probleme.

Comerțul stagnează și, îmi pare rău să o spun, va continua astfel atîta timp cît nu se schimbă starea prezentă de lucruri.

Din raportul de mai sus, ce poate părea de necrezut, dar care, cu toate acestea, este adevărat, se va vedea că pînă acum guvernarea domnitorului Alexandru Cuza a fost însoțită de o îmbunătățire prea mică sau ineficientă ; în loc să acorde atenție administrării țării și, prin aceasta, să se facă demn de încrederea națiunii și a puterilor care au semnat Tratatul de la Paris, a permis miniștrilor săi să guverneze în locul lui și s-a ocupat numai de armată cheltuind vistieria celor două principate pentru un amuzament constisitor.

Obiectivul cel mai dorit deci de către guvernul Maiestății sale nu a fost atins ; și nici nu pot spune că ar fi semne de zile mai bune sub actualul sistem. [4]

Cu un om ferm la conducerea treburilor în fiecare principat, care ar acorda o oarecare atenție diferitelor ramuri ale administrației și care ar considera comerțul și creșterea producției pămîntului ca principalele mijloace de a face ca națuinea sa să fie stimată, aceste provincii ar putea încă să înflorească, creditul lor ar fi restabilit, ar urma bogăția ; însă, dacă li se permite să se guverneze în acest mod dezordonat, este evident că rezultatul nu va fi altul decît mizeria.

Pe deasupra, în acest an recolta de porumb și de fîn, care formează singura resursă a țărănimii, a scăzut remarcabil în Moldova, atît din cauza secetei, cît și din cauza invaziei lăcustelor care au năpădit țara de la un capăt la altul și nu mă surprinde dacă țărănimea, acum liniștită și calmă, văzîndu-se obligată să-și vîndă vitele și fiind redusă la cerșit, nu va arunca, în cele din urmă, oprobiul asupra clasei conducătoare datorită acestei noi și neașteptate calamități. În neputința sa de a face distincție între cauză și efect, este de așteptat să facă apel la stăpînii săi ca să dea socoteală de mizeria la care a putut fi totuși adusă și este greu de spus, cu exemplul masacrelor din Galiția în fața ochilor, care ar putea fi consecințele acestei tulburări.

Să sperăm că puterile nu vor pierde timpul în luarea de măsuri necesare pentru a înlătura aceste dificultăți.

Am onoarea...

Henry A. Churchill

---

[1] Ridicat în acest rang la 9/21 iulie 1859. Cf. *Documente privind Unirea Principatelor, vol. VI. Corespondență diplomatică franceză (1856—1859).* București, 1980, p. 274—275.

[2] Aprecierile consulului, subiective, nu corespund realității. Ulterior, în contact cu domnitorul, el își va schimba părerile devenindu-i prieten și sprijinind recunoașterea unirii politico-administrative. Vezi Beatrice Marinescu, *Poziția Marii Britanii față de dubla alegere a domnitorului Cuza și față de unirea politico-administrativă a Principatelor române (1859—1861),* în „Studii și materiale de istorie modernă", vol. V, București, Edit. Academiei R.S.R., 1975, p. 77 și urm.

[3] H. A. Churchill se referă la o eventuală reacție din partea adversarilor domnitorului. În ceea ce privește motivele și împrejurările înființării taberei de la Florești, vezi Dan Berindei, *Frămîntările grănicerilor și dorobanților în jurul*

https://biblioteca-digitala.ro

formării taberei de la Floreşti (vara anului 1859), în „Studii", X, 1957, nr. 3, p. 113—133; C-tin Toderaşcu, *Tabăra militară de la Floreşti în vara anului 1859 — începutul contopirii oştilor Principatelor Unite Române*, în *File de istorie militară*, vol. I, Bucureşti, 1973, p. 49—68.

[4] În privinţa deficienţelor de administraţie semnalate de consul — reale de altfel — trebuie avut în vedere că nu trecuseră decît cîteva luni de la dubla alegere, timp în care atenţia domnitorului a fost concentrată asupra recunoaşterii sale de către marile puteri. Pe de altă parte, este cunoscut faptul că în primii trei ani de domnie Al. I. Cuza a fost silit să guverneze în condiţiile menţinerii separaţiei politico-administrative a celor două ţări, ceea ce a împiedicat reorganizarea aparatului de stat şi introducerea reformelor. Vezi C. C. Giurescu, *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, ediţia a II-a, Bucureşti, Edit. Ştiinţifică, 1970.

411

Bucureşti, 3/15 septembrie 1859.

J. Green către H. L. Bulwer: Întrevederea avută cu Al. I. Cuza; impresia favorabilă pe care i-a lăsat-o domnul; apropiata plecare a acestuia la Iaşi pentru a primi firmanul de investitură al Porţii pentru Moldova; intenţia lui Cuza de a forma noi guverne în cele două principate, compuse din oamenii cei mai capabili ai ţării.

No. 14 Bucharest, 15th September 1859

Sir,

Yesterday Prince Couza called on me. He at once stated that he regretted that he had left Bucharest for the camp without returning my visit, but that he had sent me an explanatory message by the Minister of Foreign Affairs, who had misunderstood him and said nothing about it. The Prince added that he particularly regretted that Your Excellency had attributed this unintentional neglect to a want of courtesy on his part towards Her Majesty's Government.

I replied that His Highness will find that in his high position a strict attention to etiquette and ceremony will avoid him a great deal of trouble. He said he had already made the discovery and that he intends to improve himself in this respect.

Prince Couza remained with me a considerable time and as I had just written my despatch No. 13 to Your Excellency, I was well up on the subject of complaints against his Government; and I also endeavoured to impress upon him that he may rely on the sincere support of the British Government if he strives to improve the administration of the Country, confining himself within the strict limits of legality in all things. The Prince displayed considerable good sense in his observations to me on public matters, and I think left me with a conviction that we have no objects to answer incompatible with his own particular interests, and those of the Principa-

https://biblioteca-digitala.ro

lities. Unfortunately if public rumour can be relied on, the first person he met, may by raising his suspicions, have converted every word I said into so many proofs of our hostility towards him.

The Prince will leave in a few days for Iassy, where he expects the Sultan's Firman will be sent to him confirming his election for Moldavia, after which he will return here to receive the firman for Wallachia. He informed me that as soon as he has received his investiture, his first object will be to endeavour to form Ministries in the two Principalities consisting of the most capable men in the country. I am assured however that it will be very difficult for him to obtain the assistance of men of standing, and that the chief obstacle to this will be the persons who surround him and especially his relations and connections in Moldavia.

I have the honor... (Signed) J. Green

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1442, f. 96—98.

■

Nr. 14 București, 15 septembrie 1859

Sir,

Ieri domnitorul Cuza mi-a făcut o vizită. El a afirmat imediat că regretă că a părăsit Bucureștii pentru tabără fără să-mi întoarcă vizita, dar că mi-a trimis un mesaj explicativ prin ministrul afacerilor externe, care l-a înțeles greșit și nu mi-a spus nimic despre aceasta. Domnitorul a adăugat că regretă în special că Excelența voastră a atribuit această neglijență neintenționată unei lipse de amabilitate din partea sa față de guvernul Maiestății sale.

Am replicat că Înălțimea sa va constata că în înalta sa poziție o atenție strictă la etichetă și ceremonie îi va evita o grămadă de dificultăți. El mi-a spus că a făcut deja această descoperire și că intenționează să facă progrese în această privință.

Domnitorul Cuza a stat cu mine destul de mult timp și, cum abia scrisesem raportul meu nr. 13 către Excelența voastră, eram foarte la curent asupra subiectului plîngerilor contra guvernului său și m-am străduit, de asemenea, să-l fac să fie pătruns de faptul că poate să se bizuie pe sprijinul sincer al guvernului britanic dacă se luptă să îmbunătățească administrația țării, menținîndu-se în limitele stricte ale legalității în toate lucrurile. Domnitorul a dat dovadă de un bun simț remarcabil în observațiile sale despre treburile publice și cred că m-a părăsit cu convingerea că nu avem obiective incompatibile cu propriile sale interese particulare și cu acelea ale Principatelor. Din păcate, dacă ne putem baza pe zvonul public, prima persoană pe care o întîlnește poate, trezindu-i bănuieli, să transforme orice cuvînt spus de mine în tot atîtea dovezi despre ostilitatea noastră față de el.

Domnitorul va pleca peste cîteva zile la Iași, unde așteaptă ca firmanul sultanului să-i fie trimis ca să confirme alegerea sa pentru Moldova, după care se va întoarce aici pentru a primi firmanul pentru

https://biblioteca-digitala.ro

Valahia. El m-a informat că, de îndată ce va fi primit investitura, primul său obiectiv va fi de a se strădui să formeze în ambele principate guverne constituite din oamenii cei mai capabili din țară. Totuși, sînt sigur că va fi foarte dificil pentru el să obțină sprijinul unor oameni cu reputație și că principalul obstacol la aceasta vor fi persoanele din jurul său și, în special, rudele și legăturile sale din Moldova.

Am onoarea...

(Semnat) J. Green

112

Iași, 14/26 septembrie 1859.

H. A. Churchill către lordul John Russell: Anunță că domnitorul Cuza a sosit la Iași, iar tabăra de la Ploiești a fost desființată; apropiata sosire în Principate a purtătorilor firmanelor prin care se recunoaște dubla alegere; convorbirea avută cu domnitorul în legătură cu conduita guvernului moldovean pe timpul absenței lui Cuza din Iași, precum și în legătură cu jurisdicția consulară; despre vizita ce urmează să o efectueze domnitorul la Constantinopol.

Confidential
Diplomatic
No. 35

Jassy, 26th September 1859

My Lord,

Prince Couza arrived at Jassy on the 22nd. The camp of Ploiesti is broken up. The bearers of the firmans recognizing the Prince are daily expected to arrive at Galatz. The firman for Moldavia will be received in Jassy and read in the presence of all the functionaries, the Consular body and the employés; the other for Wallachia will be received with the same ceremony at Bucharest.

On the 23rd I waited upon Prince Couza. His Highness received me in a very friendly manner and asked me whether he had not fulfilled to the letter the program he had made me acquainted with before his departure for the camp, and to which he had pledged himself to adhere. I hastened to reply that as far as I was acquainted with what had taken place at Ploiesti, I was satisfied that he had not departed from the program in question, but that during his absence from Moldavia, his ministers appeared to me to have done everything in their power to lose for him that support which he knew some of the Great Powers were inclined to extend to him; that in many instances I, for one, had, by their proceedings, been forced in a position which might have appeared anything but friendly to their Government, whereas on the contrary the earnest wish of Her Majesty's Government, as he well knew, was for the good of the country and for its prosperity.

https://biblioteca-digitala.ro

The Prince unhesitatingly concurred in these sentiments and observed that his ministers had indeed been going too far ; that such proceedings were calculated to do the country more harm than good ; but that he trusted the Great Powers would excuse the Roumains their inexperience. I took this opportunity to ask His Highness whether, this being his opinion, a change for the better could be expected as regards foreign jurisdiction in Moldavia, and he told me there would be a change.

In the course of conversation the Prince informed me that in a few days he should quit for Bucharest, and then return to Jassy for the winter, after visiting Moldavian Bessarabia. I enquired of him when, in that case, he intended to go to Constantinople for his investiture ; he replied that he should not be able to go there before next spring, but His Highenss did not appear to have yet made up his mind on the reason he should give for this delay, whether the approaching winter season, or the alleged want of funds to pay, what he was pleased to call, the customary *bakshish* on the occasion of an investiture. As His Highness appeared to lay some stress on this necessity, which, I observed to him, I thought was an old custom that he was not called upon to put in practice, I told him that I should write to His Excellency the Ambassador in a confidential manner on the subject.

He requested me to do so at a later period (as he had not, perhaps, made up his mind to go to Constantinople quite so soon).

I spoke to the Prince concerning the appointment of a Vice Consulat ⟨at⟩ Foxchany and other matters which, however, will form the subject of a separate despatch.

I have the honor... Henry A. Churchill

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 68 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1444, f. 150—153.

■

Confidențial
Diplomatic
Nr. 35

Iași, 26 septembrie 1859

Excelență,

Principele Cuza a ajuns la Iași pe 22 curent. Tabăra de la Ploiești s-a desființat. Purtătorii firmanelor de recunoaștere a principelui sînt așteptați zilnic să sosească la Galați. Firmanul pentru Moldova va fi primit la Iași și citit în prezența tuturor funcționarilor, a corpului consular și a angajaților ; celălalt, pentru Valahia, va fi primit cu aceeași ceremonial la București.

Pe 23 curent l-am vizitat pe principele Cuza. Înălțimea sa m-a primit într-un mod foarte amical și m-a întrebat dacă își îndeplinise întocmai programul pe care mi-l făcuse cunoscut înaintea plecării sale în tabără și la care se angajase să adere. M-am grăbit să răspund că, în măsura în care am luat cunoștință de ceea ce avusese loc la Ploiești, am fost satisfăcut că nu s-a abătut de la programul despre care era

https://biblioteca-digitala.ro

vorba, dar că, în timpul absenței lui din Moldova, miniștrii săi au făcut tot ce le-a stat în putere să-l lipsească de sprijinul pe care el știa că unele dintre marile puteri erau înclinate să i-l acorde; că în multe cazuri, eu, de exemplu, am fost pus, prin procedeele lor, într-o poziție care ar fi putut să apară ca orice, numai prietenească nu, în timp ce, dimpotrivă, cea mai serioasă dorință a guvernului Maiestății sale, după cum bine știa, era binele țării și prosperitatea ei.

Principele, fără să ezite, a spus că sentimentele sale concordă și a remarcat că, într-adevăr, miniștrii săi au mers prea departe, că aceste procedee erau menite să facă țării mai mult rău decît bine, dar că el avea încredere că marile puteri vor scuza românilor lipsa lor de experiență. Am profitat de această ocazie și am întrebat pe Înălțimea sa dacă fiind de această părere, s-ar putea aștepta o schimbare în mai bine în ceea ce privește jurisdicția străină din Moldova, și mi-a spus că va avea loc o schimbare.

În cursul conversației, principele m-a informat că în cîteva zile va pleca spre București și apoi se va întoarce la Iași, pe timpul iernii, după ce va vizita Basarabia moldovenească. L-am întrebat cînd, în acest caz, intenționează să meargă la Constantinoapol pentru investitură; mi-a răspuns că nu se va putea duce înainte de primăvara viitoare, dar Înălțimea sa nu părea să se fi hotărît asupra motivului pe care să-l dea pentru această amînare, fie anotimpul de iarnă care se apropie, fie pretinsa lipsă de fonduri pentru a plăti, cum îi plăcea să numească, obișnuitul *bacșiș* cu ocazia unei investituri. Deoarece Înălțimea sa părea să accentueze această necesitate, pe care, am remarcat la el, o considera un vechi obicei pe care nu se simțea chemat să-l pună în practică, i-am spus că îi voi scrie în mod confidențial în această problemă Excelenței sale Ambasadorului.

Mi-a cerut să fac aceasta mai tîrziu (deoarece, probabil, nu se hotărîse să plece la Constantinopol atît de curînd).

I-am vorbit principelui în legătură cu înființarea unui viceconsulat la Focșani și alte probleme, care vor forma totuși, subiectul unui raport separat.

Am onoarea... Henry A. Churchill

113

Iași, 17/19 septembrie 1859.

H. A. Churchill către lordul John Russell: Convorbirea avută cu colonelul I. Alecsandri, aghiotant domnesc, privitoare la intenția domnitorului Cuza de a avea un agent diplomatic în Anglia, recunoscut de guvernul englez; confirmarea propunerii de către domnitorul însuși, care l-a rugat să transmită dorința sa guvernului englez; necesitatea ca guvernul britanic să încurajeze dorința Principatelor de a avea contacte mai strînse cu Franța și Anglia. [1]

https://biblioteca-digitala.ro

Diplomatic
Confidential
No. 36

Jassy, 29th September 1859

My Lord,

The day before yesterday I received a visit from Colonel Alexandri, aide de camp to Prince Couza, the object of which was to sound me on the part of the Prince as to the feasibility of his having an agent in England recognized by the British Government.

In making to me this communication Colonel Alexandri informed me that arrangements had been made with the French Cabinet for the permanent residence of an agent at Paris ; that it was not intended to give that agent a political character or any title that might jar with the susceptibility of the Porte, and that the object of the Prince in this appointment was to promote the plans entertained by him of amelioration and improvement in the different branches of industry and commerce. Colonel Alexandri went on to say that the Principalities naturally looked to the enlightened nations of Western Europe for help in their efforts ; that Wallachia and Moldavia, as agricultural provinces, destined to grow of importance, in order to do so, required the introduction of the latest improvements in agricultural implements ; that they further required money to establish banking houses, and thus to give an impetus to commerce ; and that in order to attain the above objects the Prince did not consider the Moldo-Wallachian agents' mission to Paris alone, as complete, if it were not extended to England likewise.

I replied to Mr. Alexandri that I should be most happy to write to Your Lordship on the subject, that though I could not entertain any hope of Her Majesty's Government accepting a Moldo-Walachian agent in an official capacity, yet considering the great interest the British nation took in the welfare of these Principalities, I felt confident the British Government would do their utmost to afford the Roumain people their full cooperation in their work of organization and improvement. I added that I should shortly see the Prince myself and that I should listen to anything His Highness had to say to me on the subject.

I consequently waited on Prince Couza yesterday evening, and learnt from him that he had, indeed, sent to me Colonel Alexandri, who was himself, to be the Moldo-Wallachian agent at the French Capital, and His Highness begged I should communicate confidentially with Your Lordship on the subject of the acceptance, or otherwise, of his agent in England.

There is apparently a strong wish existing on the part of the Roumains to be placed in closer contact with France and England, on whose friendly cooperation and assistance they base their expectations and I think, if I may be allowed to offer an opinion, that were Her Majesty's Government to encourage this inclination, it might, in the course of time, bear good fruit, and be, moreover, conducive to a

https://biblioteca-digitala.ro

considerable extension of the existing commercial intercourse between the British Empire and these provinces.

I have the honor...

Henry A. Churchill

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 68; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1444, f. 145—157.

■

Confidențial
Diplomatic
Nr. 36

Iași, 29 septembrie 1859

Excelență,

Alaltăieri am primit vizita colonelului Alecsandri, aghiotantul principelui Cuza; scopul ei era de a mă sonda din partea principelui în ceea ce privește posibilitatea de a avea un agent diplomatic în Anglia, recunoscut de guvernul britanic.

Făcîndu-mi această comunicare, colonelul Alecsandri m-a informat că a aranjat cu cabinetul francez în privința unei reședințe permanente a unui agent la Paris; că nu se intenționează să dea acestui agent un caracter politic sau vreun alt titlu care ar putea irita susceptibilitatea Porții, scopul principelui în legătură cu această numire fiind de a promova planurile nutrite de el pentru ameliorarea și îmbunătățirea diferitelor ramuri ale industriei și comerțului.

Colonelul Alecsandri a continuat să spună că Principatele, în mod firesc, își îndreaptă privirea spre națiunile luminate ale Europei apusene, pentru a primi ajutor în eforturile lor; că Valahia și Moldova, ca provincii agricole, destinate să crească în importanță, au nevoie, în acest scop, de introducerea recentelor îmbunătățiri din domeniul uneltelor agricole; că în continuare au nevoie de bani pentru a înființa bănci și astfel să dea un impuls comerțului; iar pentru a realiza mai sus menționatele obiective, principele nu consideră misiunea agenților moldo-valahi la Paris completă, dacă ea nu se extinde și în Anglia.

Am răspuns domnului Alecsandri că aș fi cel mai fericit să scriu Excelenței voastre în această problemă, că, deși nu aș putea nutri vreo speranță că guvernul Maiestății sale ar accepta un agent moldo-valah într-o misiune oficială, totuși, luînd în considerare marele interes pe care națiunea britanică îl are pentru bunăstarea acestor Principate, sînt încredințat că guvernul britanic va face tot ce îi stă în putință pentru a acorda poporului român deplina sa cooperare în munca lui de organizare și îmbunătățire. Am adăugat că îl voi vizita chiar eu pe principe și că voi asculta orice Înălțimea sa va avea să-mi spună în această problemă.

Ca urmare, l-am vizitat ieri pe principele Cuza și am aflat de la el că, într-adevăr, îl trimisese pe colonelul Alecsandri, care urma să fie agentul moldo-valah în capitala franceză, și Înălțimea sa m-a rugat să comunic în mod confidențial Excelenței voastre problema acceptării sau nu a agentului său în Anglia.

https://biblioteca-digitala.ro

Există, în aparență, o puternică dorință din partea românilor de a fi puși în contact mai strîns cu Franța și Anglia, în a căror asistență și cooperare amicală își pun speranțele, și cred că, dacă guvernul Maiestății sale ar încuraja această înclinație, s-ar putea ca, în cursul timpului, aceasta să aducă roade și să fie, în plus, favorabilă extinderii considerabile relațiilor comerciale existente ⟨deja⟩ între Imperiul Britanic și aceste provincii.

Am onoarea ... Henry A. Churchill

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 496—498.

414

Iași, 22 septembrie/4 octombrie 1859.

H. A. Churchill către lordul John Russell : Sosirea colonelului turc Samih bey, purtător al firmanului de investitură pentru Moldova ; prezentarea actului domnitorului Cuza în prezența miniștrilor, dar fără participarea corpului consular. [1]

Diplomatic
No. 37 Jassy, 4th October 1859

My Lord,

The Turkish Colonel bearer of the Sultan's firman of investiture arrived at Jassy on the 2nd instant. This decree was read to the Prince in the presence of his Ministers on the 3rd ; and on the same day the Consular body received an official comunication from the Moldavian Government inclosing a translation of the Firman and informing them that His Highness the Prince had received from the hands of Samich Bey the Sultan's recognition of Prince Couza as Hospodar of Moldavia.

The Prince quits Jassy for Bucharest today and Samich Bey will return to Constantinople by way of Galatz on Friday next.

I have the honor to inclose for Your Lordship's information copies of the Moldavian Secretary of State's note above mentioned [2].

I have the honor ...

Henry A. Churchill

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 68 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1444, f. 158—159.

■

Diplomatic
Nr. 37 Iași, 4 octombrie 1859

Excelență,

Colonelul turc purtător al firmanului de investitură al sultanului a sosit la Iași la 22 curent. Acest decret a fost citit principelui, în pre-

https://biblioteca-digitala.ro

zența miniștrilor săi, pe data de 3 și, în aceeași zi, corpul consular a primit o comunicare oficială din partea guvernului, incluzînd o traducere a firmanului, prin care este informat că Înălțimea sa pricipele a primit din mîinile lui Samih bei recunoașterea de către sultan a principelui Cuza ca domnitor al Moldovei.

Principele pleacă mîine de la Iași spre București, iar Samih bei se va întoarce vinerea viitoare la Constantinopol, prin Galați.

Am onoarea să includ pentru informarea Excelenței voastre o copie a notei secretarului de stat moldovean despre cele mai sus menționate [2].

Am onoarea ... Henry A. Churchill

---

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 498—499.

[2] Este vorba de nota adresată de Panait Donici, ministrul de externe ad-interim al Moldovei, consulilor puterilor garante la Iași. Publ. în *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. VI, *Corespondență diplomatică franceză (1856—1859)*. București, 1980, p. 285.

415

București, 28 septembrie/10 octombrie 1859.

J. Green către lordul John Russell : Sosirea comisarului otoman purtător al firmanului de investitură ; ceremonia prezentării actului domnitorului Al. I. Cuza ; felicitările adresate domnului de corpul consular. [1]

No. 9 Bucharest, 10 October 1859

Copy to Cons⟨tantino⟩ple

My Lord,

The Turkish commissioner bearer of the Sultan's Firman of investiture reached Bucharest on the 3rd Inst⟨ant⟩. Prince Couza was absent having proceeded to Iassy to receive there his investiture as Hospodar of Moldavia. He returned to Bucharest on the 7th inst⟨ant⟩ and invitations were immediately issued to the Foreign Consular body to be present at the reading of the Firman in the Chamber of deputies at noon the following day.

The ceremony took place with perfect decorum, in the presence of the Consular body in full uniform, the Wallachian officials and a few spectators, the generality of the population not being aware that this solemnity was about to take place.

The Turkish commissioner was conveyed to the Chamber in a state carriage, escorted by a body of Wallachian lancers. The Prince almost immediately afterwards entered the hall, and took his place on the platform of the throne and remained standing. The Turkish commissioner then presented the Firman to His Highness, who returning it requested him to have it read. The commissioner's secretary having read it aloud in Turkish, M. Cretzulesco, the Minister of the Interior,

https://biblioteca-digitala.ro

Acting Minister for Foreign Affairs, read a translation of it in Wallachian. The Prince then addressing the Turkish commissioner in French, said : "I request you to convey to the Sultan the expression of my devotedness and at the same time to assure him that the Wallachians will know how to be faithful to the Treaties" — or words to this effect.

The Prince having retired and the ceremony being concluded, we agreed that the occasion would be a favourable one to present ourselves to His Highness for the first time officially. We accordingly proceeded en corps to his residence, and M. Béclard, Agent and Consul General of France, as doyen having addressed a few complimentary words to the Prince, congratulating him in the name of the Consular body, on his investiture ; the Prince replied in suitable terms.

I have the honor ..... J. Green

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66 ; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1442, f. 123—125.

■

Nr. 9 București, 10 octombrie 1859

Copie ⟨trimisă⟩ la Constantinopol

Excelență,

Comisarul turc, purtătorul firmanului de investitură al sultanului, a ajuns la București pe data de 3 curent. Principele Cuza a lipsit, fiind plecat la Iași să primească acolo investitura sa ca domn al Moldovei. S-a reîntors la București pe 7 curent și au fost imediat trimise invitații corpului consular străin, spre a fi prezent la citirea firmanului în Camera deputaților, a doua zi la amiază.

Ceremonia a avut loc cu o etichetă perfectă, în prezența corpului consular în mare ținută, a oficialităților valahe și a cîtorva spectatori, majoritatea populației nefiind la curent cu această solemnitate ce urma să aibă loc.

Comisarul turc a fost condus la Cameră într-o caleașcă de mare ceremonie, escortat de corpul de lăncieri valahi. Principele, aproape imediat după aceea, a intrat în sală, și-a ocupat locul pe podiumul tronului și a rămas în picioare. Comisarul turc a prezentat apoi firmanul Înălțimii sale care, înapoindu-l, i-a cerut să-l citească. Secretarul comisarului, citindu-l cu voce tare în turcă, domnul Kretzulescu, ministru de interne și ad interim pentru afaceri străine, a citit traducerea lui în română Principele, adresîndu-se apoi comisarului turc în franceză a spus : „Vă cer să transmiteți sultanului expresia devotamentului meu și în același timp să-l asigurați că valahii vor ști să fie fideli tratatelor" — sau cuvinte în acest sens.

Principele retrăgîndu-se, ceremonia s-a încheiat și am căzut de acord că ocazia ar fi favorabilă să ne prezentăm la Înălțimea sa pentru prima dată în mod oficial. În consecință, am plecat cu toții la reședința sa și domnul Béclard, agent și consul general al Franței, ca decan, i-a adresat cîteva cuvinte măgulitoare principelui, felicitîndu-l în numele

https://biblioteca-digitala.ro

corpului consular, cu ocazia investiturii sale. Principele a răspuns în termeni corespunzători.

Am onoarea... J. Green

[1] Publ. în *Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 503—504.

416

[Londra], 6/18 octombrie 1859.

Lordul John Russell către H. A. Churchill : Confirmă primirea raportului privitor la intenția lui Cuza de a numi un agent diplomatic al Principatelor Unite în Anglia. Să informeze pe domnitor că guvernului englez îi este imposibil să accepte acreditarea unui agent diplomatic român în Marea Britanie.

F.O., Oct⟨obe⟩r 18, 1859

Draft
Mr. Churchill
No. 2

Sir,

I have received your despatch No. 36 of the 29th ultimo [1] reporting what had passed between you and Prince Couza as to the appointment of a Moldo-Wallachian Agent to reside in England, and I have to instruct you to take an opportunity of informing Prince Couza that, although H⟨er⟩ M⟨ajesty⟩'s Gov⟨ernmen⟩t take the greatest interest in the prosperity of the Principalities under His Highness's rule, yet considering the political position in which he stands towards the Sublime Porte and the relations subsisting between Her Majesty and the Sultan, it would be impossible for H⟨er⟩ M⟨ajesty⟩'s G⟨overnmen⟩t to receive a Moldo-Wallachian Agent accredited by His Hhighness to this country.

⟨John Russell⟩

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 67; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1444, f. 7.

■

Ciornă
Domnul Churchill
Nr. 2

Ministerul Afacerilor Externe
18 octombrie 1859

Domnule,

Am primit depeșa dv. nr. 36 din 29 luna trecută [1] raportînd ceea ce s-a întîmplat între dv. și domnitorul Cuza, referitor la numirea unui agent moldo-valah cu reședința în Anglia, și trebuie să vă însărcinez să găsiți ocazia de a informa pe Domnitorul Cuza că, deși guvernul Maiestății sale arată cel mai mare interes pentru prosperitatea Principatelor sub conducerea Înălțimii sale, totuși, luînd în considerare poziția

https://biblioteca-digitala.ro

politică în care se găsește față de Sublima Poartă și relațiile ce există între Maiestatea sa și sultan, ar fi imposibil pentru guvernul Maiestății sale să primească un agent moldo-valah acreditat de Înălțimea sa în această țară.

⟨John Russell⟩

---

[1] Vezi doc. 413.

417

București, 30 octombrie/11 noiembrie 1859.

J. Green către H. L. Bulwer : Persistența ideii de unire deplină atît în Țara Românească cît și în Moldova ; discuțiile din sînul Comisiei Centrale privind desemnarea Bucureștiului drept capitală unică ; despre proiectul de constituție adoptat de Comisia Centrală, bazat pe principiul Unirii ; se crede că domnitorul nu va aduce acest proiect în dezbaterea Adunărilor ; progresul înregistrat de curentul unionist în Principate ; chestiunea prințului străin.

Nr. 22 Bucharest, 11 November 1859

Sir,

An eagerness for the complete Union of the Principalities so manifestly pervades all classes of Wallachians and that feeling so evidently has lost none of its fervency through the events of the last two years, that while I am averse to breaking silence on a subject which has already caused much trouble, I feel that I should fail in my duty were I to avoid allusion to the events to which this question is evidently leading.

But there must be two parties to every union, and it may be that in Moldavia the same unionist order does not exist as here. While on this point I am not in a position to offer the local information which Your Excellency will no doubt receive from Mr. Churchill, I consider that certain circumstances furnish strong evidence that the Moldavians are as eager for the Union as the Wallachians. The question of the seat of Government might have been expected to raise a difficulty in the project of the Constitution, but I am assured the Moldavian members of the Fochshany Commission gave their unanimous vote in favor of Bucharest becoming the Capital. The Moldavians, it is said, feel that the proximity of Iassy to the northern frontier, in itself unfits it for being even the Capital of Moldavia ; and while the richer classes prefer the idea of making Bucharest the Capital on account of many advantages it already affords, there is no middle class of sufficient weight or influence in Iassy to make a stand for their local interests. I am also told that while the Wallachian members of the Central Commission are remunerated, those from Moldavia are not so, and that

https://biblioteca-digitala.ro

this decision was come to in order to insure their eagerly working to bring about the Union.

That the three first articles of the project of Constitution, an account of which I transmitted in my despatch No. 21 of the 2nd inst(ant), are in direct opposition to the Conference of Paris, I believe is beyond a doubt that they will be carried out in the Principalities. I am afraid is nearly as certain, for it is now generally admitted that Prince Couza cannot avoid laying the project before the Assemblies; and also that however modified it may be on many points by omissions, additions and amendments, on the one principle of Union it will remain intact. The unionist stream from first to last has never exhibited the slightest reflux. It has dragged every other object into its current, has been stopped by no obstacles, and has gained strenght and volume in its progress. To judge then of the future in this matter by the past, it may be predicted that once decided on by the Assemblies, the Union of the Principalities will be proceeded with, without reference to the wishes of others, or the consequences to themselves; and it is to this state of things I think it right to draw attention.

It is quite possible when the Wallachian chamber meets that its proceedings may lead to a dissolution; there are a dozen other contingencies legal and illegal, apparently affecting everything but the question of the Union, which would seen as likely to be begotten by a coup d'état as hatched by the Legislative Assembly.

On the subject of a foreign Prince, I by no means think there exists the same unanimity of opinion. Though in the first draft of the Constitution this principle boldly figured at its head Prince Couza being treated as a mere kaimacam, the question became so modified during the discussion as to lead to its entire exclusion from the Constitution, to find its place in an annex; thus affording evidence of a feeling that the passing of the Constitution might be endangered by this perilous clause, and that it was more prudent to confide it to a rider to be thrown over and abandoned in case of need. Prince Couza, I am convinced, whatever his opinions may have been when he was first elected, now feels no ambition to cede his place to a foreign Prince and though at first sight it might be thought that the fact of the present ruler of the Principalities having been elected for life would have sufficed to extinguish the ambitious hopes of other native candidates, we must not forget that among them there are two Princes who, also in force of treaties, received their appointments for life, and who are living examples of the precarious tenure of such office even when guaranteed by foreign conventions.

While it is my duty to report the impressions of others as to the Union, such as I believe them to exist, I can assure Your Excellency that it is a subject on which I have formed no opinion, and if in the foregoing remarks any unionist bias should apparently exist it is merely the echo of local feeling.

I have the honor to be... (Signed) J. Green

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 66; P.R.O. London, F.O. 78/vol. 1442, f. 186—193.

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 22 București, 11 noiembrie 1859

Sir,

Dorința pentru desăvîrșirea Unirii Principatelor cuprinde atît de manifest toate clasele de valahi și acest sentiment nu și-a pierdut nimic din fervoarea sa în timpul evenimentelor din ultimii doi ani, încît, deși sînt împotriva ruperii tăcerii asupra unui subiect ce a produs deja multă tulburare, cred că m-aș sustrage de la datoria mea dacă aș evita să mă refer la evenimentele spre care această problemă duce în mod evident.

Dar trebuie să existe în fiecare unire două grupări și s-ar putea ca în Moldova să nu existe aceeași intenție unionistă ca aici. Deși asupra acestui punct nu sînt în situația să ofer informația locală pe care, fără îndoială, Excelența voastră o va primi de la domnul Churchill, consider că anumite împrejurări furnizează o dovadă categorică că moldovenii sînt tot atît de dornici de unire ca și valahii. Problema sediului guvernului ar fi fost de așteptat să ridice o dificultate în proiectul constituției, dar sînt singur că membrii moldoveni ai Comisiei de la Focșani și-au dat votul unanim în favoarea Bucureștilor, ca să devină capitală. Se spune că moldovenii consideră că apropierea Iașului de frontira de nord este, în sine, nepotrivită ca el să fie chiar și capitala Moldovei, și clasele mai bogate preferă ideea de a face din București capitală, din cauza multor avantaje pe care le oferă deja ; în Iași nu există o burghezie de mijloc cu suficientă greutate sau influență ca să facă opoziție intereselor ei locale. Mi s-a spus, de asemenea, că în timp ce membrii valahi ai Comisiei Centrale sînt plătiți, cei din Moldova nu sînt și că s-a ajuns la această decizie pentru a asigura activitatea lor asiduă în vederea realizării Unirii.

Că cele trei prime articole ale proiectului de Constituție, despre care v-am transmis în depeșa mea nr. 21 din 2 crt., că sînt în opoziție directă cu deciziile Conferinței de la Paris, vor fi executate în Principate, cred că este mai presus de orice îndoială. Mi-e teamă că aceasta este aproape tot atît de sigur și pentru că este acum admis în general că domnitorul Cuza nu poate să evite să prezinte proiectul înaintea Adunărilor și că, de asemenea, oricît de modificat ar fi în multe puncte, prin omisiuni, adaosuri și amendamente, el va rămîne intact asupra singurului principiu al Unirii. Curentul unionist, de la început pînă la sfîrșit, nu a manifestat nici cel mai slab reflux. Orice alt obiectiv a fost atras în acest curent, care nu a fost oprit de nici un obstacol și a cîștigat putere și volum în drumul său. Judecînd, deci, viitorul în această chestiune prin trecut, se poate prezice că, odată decisă de Adunări, Unirea Principatelor se va înfăptui, fără să se țină seama de dorințele altora sau de consecințe, și asupra acestei stări de lucruri cred că este bine să atrag atenția.

Este foarte posibil, atunci cînd Camera valahă se va întruni, ca lucrările sale să ducă la o dizolvare ; există o duzină de alte evenimente neprevăzute, legale sau ilegale, care afectează aparent orice, în afară

https://biblioteca-digitala.ro

de problema Unirii, ce s-ar putea tot atît de probabil să fie provocată printr-o lovitură de stat, ca și pusă la cale de Adunarea legislativă.

Asupra subiectului unui prinț străin, în nici un caz nu cred că există aceeași unanimitate de păreri. Deși în primul proiect de constituție acest principiu a figurat cu îndrăzneală în fruntea sa, domnitorul Cuza fiind tratat ca un simplu caimacam, problema s-a modificat într-atît în timpul discuțiilor, încît a dus la excluderea ei totală din Constituție, ca să-și găsească locul într-o anexă, prin aceasta oferind mărturia unui sentiment că aprobarea constituției ar putea fi pusă în pericol de această clauză periculoasă și că era mai prudent să fie încredințată unei anexe, la care să se renunțe și să fie abandonată în caz de nevoie. Domnitorul Cuza, sînt convins, oricare ar fi fost opiniile sale cînd a fost ales la început, acum nu simte nici un imbold să-și cedeze locul unui prinț străin și, deși la prima vedere s-ar putea crede că actualul conducător al Principatelor fiind ales pe viață aceasta ar fi suficient pentru a înăbuși speranțele ambițioase ale altor candidați autohtoni, nu trebuie să uităm că printre ei se află doi prinți care au primit numirile lor pe viață prin tratate, și care sînt exemple vii ale perioadei precare a unor astfel de slujbe, chiar atunci cînd sînt garantate de convenții străine.

Deși este de datoria mea să raportez impresiile altora în ceea ce privește Unirea, astfel cum cred că există, pot să asigur pe Excelența voastră că acesta este un subiect despre care nu mi-am format vreo părere și dacă în observațiile de mai înainte s-ar părea că există vreo înclinare unionistă, aceasta este pur și simplu ecoul sentimentului local.

Am onoarea... (Semnat) J. Green

418

Iași, 30 noiembrie/12 decembrie 1859.

H. A. Churchill către H. L. Bulwer : Comunică refuzul guvernului englez de a accepta acreditarea unui agent diplomatic român în Marea Britanie ; întrevederea avută cu domnitorul și intenția acestuia de a-l însărcina pe C. Negri, agentul Principatelor Unite la Constantinopol, să discute această chestiune cu el — Bulwer ; anexează scrisoarea primită de la domnitor în această privință.

No. 61 Jassy, 12th December 1859
Not sent home

Sir,

I received some time back a despatch from Her Majesty's Secretary of State in answer to my communication of the 29th September respecting what had passed between Prince Couza and myself as to the appointment of a Moldo-Wallachian agent to reside in England, by which His Lordship was pleased to instruct me to take an oppor-

https://biblioteca-digitala.ro

tunity of informing the Prince that, although Her Majesty's Government take the greatest interest in the prosperity of the Principalities under His Highness's rule, yet, considering, the political position in which we stand towards the Sublime Porte, and the relations subsisting between Her Majesty and the Sultan, it would be impossible for Her Majesty's Government to receive a Moldo-Wallachian agent accredited by His Highness to Great Britain [1].

In compliance with Lord John Russell's instructions I waited on the Prince Hospodar soon after his arrival from Bucharest, and read to him His Lordship's despatch in translation. His Highness appeared disappointed, and after enquiring of me whether I had fully and clearly explained the purely commercial object the establishment of this agency would have in view, to which I replied in the affirmative, he observed that the French Government had raised no objection, though they had given him clearly to understand that his agent could bear no official character. The Prince added that as Mr. Negri would soon be proceeding to his post at Constantinople, he would instruct him to enter into communication with Your Excellency on the subject, and would, at same time, cause a memorandum to be transmitted to me describing the advantages that the establishment of such an agency would produce for Great Britain and the Roumain Provinces.

A few days ago I received a letter from the Prince [2] inclosing the promised memorandum, which I do myself the honor to inclose herewith, without any comment on either.

I do not communicate these papers home, leaving it to Your Excellency to do so if such a course should be deemed necessary. I should, nevertheless, feel flattered of Your Excellency would acquaint the Prince, through me, with the impression, favorable or otherwise, that these documents may make upon your Excellency's mind.

I have the honor to be...

Henry A. Churchill

Anexă

Iași, 17/29 noiembrie 1859.

Al. I. Cuza către H. A. Churchill : Îl anunță că l-a însărcinat pe maiorul I. Alecsandri să-i adreseze o notă în legătură cu vederile sale privind stabilirea unei agenții oficioase a Principatelor Unite la Londra. Speră că guvernul britanic va găsi această instituție utilă ambelor țări și va primi favorabil proiectul înființării ei.

Copy

Jassy, 17/29 November 1859

Monsieur le Consul Général,

Pour compléter ma pensée relativement à une Agence officieuse des Principautés-Unies à Londres, j'ai chargé mon aide-de-camp le major Alexandri, destiné à ces fonctions, de vous adresser une notice qui soit de nature à donner au gouvernment de Sa Majesté la Reine Victoria une idée précise de mes vues à cet égard.

https://biblioteca-digitala.ro

J'ai lieu d'espérer que le gouvernement Britannique y puisera la convinction que cette institution est appelée à être d'une utilité réelle pour les deux pays, parceque sa mission est de rechercher le développement de leurs rapports commerciaux. J'aime à espérer également que, pénétré de cette vérité, il voudra bien en accueillir favorablement le projet et aider à sa réalisation en lui accordant son crédit.

Je crois, Monsieur le Consul Général, pouvoir dans cette circonstance, compter sur votre aimable concours et je vous prie de recevoir l'assurance de ma haute considération.

(Signed) Alexandre Jean

Monsieur le Consul Géneral de la
Grande Bretagne à Jassy.

Arh. St. Buc., colecția microfilme Anglia, r. 345 ; P.R.O. London, F.O. 195/vol. 623, f. 463—467 v.

■

Nr. 61 Iași, 12 decembrie 1859

Netrimisă Ministerului
de Externe

Sir,

Am primit acum cîtva timp o depeșă de la secretarul de stat al Maiestății sale, ca răspuns la comunicarea mea din 29 septembrie privittoare la ⟨convorbirea⟩ ce a avut loc între principele Cuza și mine în legătură cu numirea unui agent ⟨diplomatic⟩ moldo-valah cu reședința în Anglia, prin care Excelența sa m-a informat să găsesc o ocazie de a aduce la cunoștință principelui că, deși guvernul Maiestății sale se interesează de prosperitatea Principatelor sub conducerea Înălțimii salle, totuși, ținînd seama de poziția politică în care ne aflăm față de Sublima Poartă și de relațiile care există între Maiestatea sa și sultan, ar fi imposibil pentru guvernul Maiestății sale să primească un agent moldo-valah acreditat de Înălțimea sa în Marea Britanie [1].

Conform cu instrucțiunile lordului John Russell, am vizitat pe priincipe curînd după sosirea sa de la București și i-am citit în traducere depeșa Excelenței sale. Înălțimea sa a părut dezamăgită și, după ce s-a interesat dacă am explicat complet și clar scopul pur comercial al stabilirii acestei agenții, la care am răspuns afirmativ, el a observat că guvernul francez nu a ridicat nici o obiecție, deși l-au făcut clar să înțeleagă că reprezentantul său nu va avea nici un caracter oficial. Priincipele a adăugat că, întrucît domnul Negri va pleca curînd la postull său de la Constantinopol, îl va instrui să intre în legătură cu Excelența voastră asupra subiectului și, în același timp, îmi va transmite un memoriu care să descrie avantajele pe care stabilirea unei astfel de reporezentanțe le-ar crea pentru Marea Britanie și provinciile române.

Acum cîteva zile am primit o scrisoare de la principe [2], cuprinzînd memoriul promis, pe care am onoarea să o anexez aici, fără nici un fel de comentariu.

https://biblioteca-digitala.ro

Nu am comunicat aceste documente în țară, lăsînd Excelenței voastre să o facă dacă veți considera necesar. Cu toate acestea, aș fi măgulit dacă Excelența voastră ar încunoștiința pe principe prin mine despre impresia, favorabilă sau nu, pe care aceste documente le pot face asupra opiniei Excelenței voastre.

Am onoarea...

Henry A. Churchill

Anexă

Copie

Iași, 17/29 noiembrie 1859

Domnule Consul General,

Pentru completarea concepției mele relativ la o reprezentanță oficioasă a Principatelor Unite la Londra, am însărcinat pe aghiotantul meu, maiorul Alecsandri, destinat acestor funcții, să vă adreseze o notă de natură a da guvernului Maiestății sale Regina Victoria o idee precisă despre vederile mele în această privință.

Am motive să sper că guvernul britanic va împărtăși convingerea că această instituție este chemată să fie de o utilitate reală pentru cele două țări, întrucît misiunea sa este de a căuta dezvoltarea raporturilor lor comerciale. Îmi place să sper, de asemenea, că, pătruns de acest adevăr, va voi să primească favorabil proiectul și să ajute la realizarea lui, acordîndu-i creditul său.

Cred, Domnule Consul General, că pot să contez, în această împrejurare, pe ambaliul dv. concurs și vă rog să primiți asigurarea...

(Semnat) Alexandru Ioan

D-lui Consul General al
Marii Britanii la Iași

---

[1] Vezi doc. 416.

[2] Vezi anexa. Memoriul lipsește din dosar, implicit din microfilm.

https://biblioteca-digitala.ro

INDICE*

A

Abdul-Medjid I, sultan otoman, 8, 16, 30, 36, 54, 88, 108, 120, 128, 136, 137, 138, 144, 145, 146, 148, 149, 150, 154, 160, 161, 163, 164, 169, 175, 184, 185, 189, 194, 241, 394, 397, 411

Abro, director al corespondenței cu străinătatea la Poartă, 145, 191

Adosidis, secretar al lui Afif bei, 284

Adunarea electivă a Moldovei, 300, 304, 331, 349, 355, 373, 392, 410

Adunarea electivă a Țării Românești, 321, 332, 334, 337, 341, 342, 347, 348, 350, 367, 371, 386, 391

Adunarea obștească, 12, 30, 294

Adunările ad-hoc ale Moldovei și Țării Românești, constituire și activitate, 20, 21, 25, 30, 35, 36, 38, 46, 50, 61, 63, 69, 80, 85, 86, 92, 95, 99, 101, 105, 125, 140, 144, 194, 219, 229, 230, 236—238, 241, 244, 245, 248, 250, 251, 256—259, 261, 264, 267, 276, 410

Adunările elective de la Focșani, 365, 410

Afif bei, comisar turc din delegația Porții în Moldova (1858—1859), 284, 288, 292, 297, 300, 304

Akkerman, v. Convenția de la —

Alecsandri, Ioan, colonel, aghiotant al principelui Cuza, 413, 418

Alecsandri, Vasile, ministru al afacerilor externe al Moldovei, 135, 212, 285, 331, 393

alegeri, 37, 39, 69, 118, 131, 132, 135, 166, 170, 188, 207, 211, 212, 217, 226, 296, 300, 309, 329, 345 ;

— pentru Adunarea ad-hoc și electivă a Moldovei, 67, 98, 100, 101, 106, 111, 112, 121, 127, 128, 136, 138, 139, 145, 146, 148—157, 160, 162, 164, 165, 168, 175, 177, 178, 184, 187, 189, 191, 192, 197, 201, 203, 214, 227, 230, 242, 259, 306, 312, 317, 326 ;

— pentru Adunarea ad-hoc și electivă a Țării Românești, 78, 222, 234, 243, 306, 318, 326, v. și electorale

Alexandrescu, Grigore, poet și ministru de finanțe, 382

Alexandria, loc., 299

Alexandru al II-lea, țar al Rusiei, 4, 212

Ali Ghalib pașa, ministru al afacerilor externe al Porții Otomane, 108, 112, 128, 138, 145, 148

Ali (Aali) pașa, Mehmed Emin, mare vizir al Porții Otomane, 7, 294, 401 ; —, ministru al afacerilor externe, 23, 28, 30, 88, 150—152, 160, 162—165, 194, 201, 227, 230, 235, 244

Alison, Charles, secretar al Ambasadei Marii Britanii la Constantinopol, 24, 102, 104, 106, 122—124, 126, 132, 135, 158, 166, 183, 187, 198, 220, 238, 259, 267

Angheleanu, Alexandru, deputat în Adunarea electivă a Țării Românești, 340

* Trimiterile indică numărul documentelor.

https://biblioteca-digitala.ro

Anglia, v. Marea Britanie
„Anunțătorul român", gazetă (București), 69, 314
Argenti, bancher, 399
Argeș, loc., 321 ; episcopul de —, 350
Arghiropulo, unionist din Țara Românească, 219
Aristarchi bei, Ioan (Jean), ministru plenipotențiar al Porții Otomane la Berlin, 8
Austria, 6, 12, 16, 17, 27, 37, 55, 75, 112, 147, 162, 175, 178, 183, 186, 191, 193, 198, 212, 227, 235, 243, 247, 268, 275, 304, 306, 326, 339, 351, 367, 388, 410

B

Bacău, 102
Balcani, 393
Balș, Alexandru (Alecu), logofăt, deputat separatist în Adunarea ad-hoc a Moldovei, ministru de interne sub caimacamul Vogoride, 235, 238, 267, 275, 278
Balș, Grigore, vornic, șef al poliției din Iași, deputat în Divanul ad-hoc și Adunarea electivă a Moldovei, ministru de finanțe sub Al. I. Cuza, 212
Balș, Panait (Paul), ministru al cultelor, secretar de stat sub caimacamii Balș și Vogoride, 331
Balș, Teodoriță N., caimacam al Moldovei, 8, 9, 11, 17, 40, 101, 132, 242, 262
Balta Liman, v. Convenția de la (1849) —
Banca Moldovei, 6, 24
Basarabia, 1, 9, 57, 211, 213, 410
Basily, Constantin M., comisar al Rusiei în Comisia europeană a Puterilor garante, 23, 26, 48, 51, 56, 76, 86, 87, 93, 96, 101, 106, 109, 112, 117, 118, 119, 133, 134, 141, 142, 167, 168, 186, 214, 219, 224, 230, 249, 251, 261, 263, 270
Bălăceanu, Constantin, ministru de justiție sub căimăcămia lui Al. D. Ghica, 273, 316
Bălăceanu, Ion, prefect al poliției București, trimis în misiune la Constantinopol, 397
Băleanu, Emanuil, mare vornic, ministru de interne, membru al Căimăcămiei de Trei a Țării Românești, 8, 140, 268, 277, 283, 305, 309, 314, 316, 321, 324, 326, 340, 347
Bălănescu, C., unionist din Iași, 331
Béclard, Léon Philippe, agent politic și consul general al Franței pentru Principate cu reședința la București, 16, 21, 34, 283, 299, 321, 360, 372, 399, 415
Belgia, 372
Bellio (Belio, Belu), Barbu, membru în Asociația proprietarilor din București, deputat în Adunarea electivă a Țării Românești, 57, 340
Bengescu, Grigore, director, ministru al instrucțiunii publice și cultelor sub căimăcămia lui Alexandru D. Ghica, 211, 286, 316
Benzi, Raffaello, cavaler de —, comisar al Sardiniei în Comisia europeană a Puterilor garante, 23, 26, 39, 51, 56, 87, 76, 96, 97, 106, 112, 117—119, 133, 134, 141, 142, 167, 168, 224, 270
Berlin, 73, 238, 252
Bibescu, Gheorghe, domn al Țării Românești, deputat în Adunarea ad-hoc și electivă, candidat la domnie în Principate, 5, 16, 36, 55, 57, 58, 69, 89, 182, 217, 221, 222, 225, 226, 232, 234, 236, 251, 260, 294, 303, 316, 318, 323, 337, 345, 347
Boerescu, Vasile, deputat în Adunarea electivă a Țării Românești, 305, 309, 316, 329, 347
Bozianu, director în Ministerul de Justiție, 57
Brăila, 226, 329, 376
Brăiloiu, Anton, serdar, prefect de Gorj sub Căimăcămia de Trei, 340
Brăiloiu, Constantin, secretar de stat (1858), membru al Comisiei Centrale de la Focșani, 399
Brătianu, familia —, 316, 368, 389

https://biblioteca-digitala.ro

Brătianu, Dumitru, (Dimitrie), deputat în Adunarea ad-hoc și Adunarea electivă a Țării Românești, ministru al afacerilor externe, 65, 113, 262, 276, 332, 335, 336, 350, 374, 379

Brătianu, Ion C., deputat în Adunarea ad-hoc și electivă a Țării Românești, conducător al radicalilor, 70, 276, 281, 341, 342, 359, 382

Brîncoveanu, familia —, 260

Brennier, G., inspector al Mesageriilor imperiale, 340

Brodie, secretar al Ambasadei Marii Britanii la Constantinopol, 24

Bucovina, 17

București, 1—3, 5—10, 12—16, 20, 27, 30, 31, 34, 35, 37, 38, 42—45, 47—53, 55—60, 62, 63—73, 75—87, 89—101, 103, 104, 107, 109, 111, 114—118, 122, 126, 129—134, 140—143, 147, 158, 159, 166—168, 170—174, 179, 180—186, 188, 190, 193, 196—198, 200, 202, 205, 211, 212—223, 225, 226, 228—230, 232—234, 236, 238, 240—248, 250—252, 257, 260—262, 264—266, 268—270, 273, 274, 276, 277, 281—283, 286, 289, 293, 294, 297, 299, 301—303, 305, 308, 309, 311, 314, 316, 321, 323, 329, 332—338, 340—344, 347, 348, 350, 355, 359—361, 364, 365, 367, 368, 370—372, 374—376, 379—384, 386, 389, 391, 393, 397, 399—401, 406, 407, 410—412, 414, 415, 417, 418

Bulgaria, 3, 239, 332

Bulwer, Henry Lytton, Sir —, comisar al Marii Britanii în Comisia europeană a Puterilor garante, ambasador la Constantinopol, 22—29, 31—33, 36, 39, 41, 42—67, 71—87, 89—105, 107, 109, 110, 114—118, 122—125, 129—135, 140—147, 158, 159, 166—168, 170—174, 177, 179, 180, 182, 183, 186, 188, 190, 197, 198, 200, 202, 205, 207—216, 218, 220—224, 227—230, 232—234, 237, 238, 240, 242, 243, 245, 247—267, 268—276, 278—280, 283—285, 287—291, 293—310, 312, 314, 317—326, 328—331, 335—341, 343—345, 348, 351, 352, 355—358, 362—365, 369, 372, 375, 377, 378, 384, 385, 387—391, 394, 396—409, 411, 418

Buol von Schauenstein, Karl Ferdinand, conte, ministru al afacerilor externe al Austriei, prim-ministru plenipotențiar la Conferința de la Viena (1855) și la Congresul de la Paris (1856), 169, 192, 253

Buteniev, A. P., trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Rusiei la Constantinopol, 112, 144, 148, 151, 154, 155, 161—163, 165, 184, 324

Butler, Charles, publicist englez, redactor la „Coke upon Littleton", 11

Buzău, 215, 220, 226, 321, 367

C

Cabrol, conte de —, diplomat francez, secretar al contelui Walewski, 215, 216

Calafat, loc., 361

Cantacuzino, familia —, 361

Cantacuzino, Constantin ; caimacam după revoluția de la 1848, președinte al Consiliului de Miniștri sub căimăcămia lui Al. D. Ghica, pretendent la domnie, 5, 7, 69, 347

Cantacuzino, Ioan C., deputat în Adunările ad-hoc și electivă, pretendent la tron, ministru de finanțe, de justiție și ad-interim la Culte, 37, 285, 291, 298, 307, 326, 329, 332, 337, 350, 382

Cantacuzino, Mihail, prinț, 267

Cantacuzino-Pașcanu, Lascăr, prinț, candidat la domnie, 287

capitulații, 405

Carol al X-lea, rege al Franței, 130

Carp, Constantin, unionist moldovean, 132

Catargiu, Barbu, deputat în Adunarea electivă a Țării Românești, ministru de interne și de finanțe sub Căimăcămia de Trei, prim-ministru, 37, 71, 268, 286, 289, 316, 347, 350, 382

Catargiu, Costin, ministru de justiție și de interne al Moldovei, 62, 76, 77, 89 ; — candidat la domnie, 275

https://biblioteca-digitala.ro

Catargiu, Lascăr, deputat în Adunarea ad-hoc și electivă a Moldovei, 291, 331
Catargiu, Ștefan, membru al Căimăcămiei de Trei a Moldovei, 226, 278, 284, 285, 288, 291, 292, 295, 298, 300, 304, 307, 311, 326, 410
Cavour, Camillo Benzo, conte de —, ministru al afacerilor externe, primministru plenipotențiar al Sardiniei la Congresul de la Paris, 97
Căimăcămia de Trei, 273, 274, 276, 284—286, 289, 291, 292, 316, 347
Căimăcămia de Trei a Moldovei, 280, 288, 298, 306, 308
Căimăcămia de Trei a Țării Românești, 281, 294, 299, 303, 315, 316, 324
Călărași, 38, 361
Căliman, Ghiță, ispravnic de Iași, 288
Cătuneanu, administrator al județului Vlașca (Giurgiu), 286
Churchill, Henry Adrian, consul al Marii Britanii la Iași și consul gerant la Constantinopol, 297, 300, 304, 307, 311, 313, 330, 331, 346, 349, 354, 355, 357, 365, 366, 373, 379, 383, 384, 392, 393, 395, 410, 412—414, 416—418
Clarendon, George William Frederick Villiers al patrulea conte de —, ministru secretar de stat pentru afaceri externe al Marii Britanii, ministru plenipotențiar la Congresul de la Paris (1856), 3, 4, 6, 9, 11—13, 15, 16, 18, 19, 22—29, 31—36, 38—66, 71—77, 79, 81—83, 85—88, 90, 92, 93, 95—97, 99—113, 115, 117—126, 128, 130—134, 136—189, 191—203, 205—211, 213, 214, 216—225, 227—229, 231—235, 237—241, 243—266, 268—270
Colquhoun, Robert G. Sir, agent și consul general al Marii Britanii la București, 1—5, 7—10, 12—16, 18—21, 30, 34, 35, 37—43, 57, 58, 66, 68—70, 90, 107, 133, 183, 196, 219, 226, 239, 246, 269, 273, 274, 276, 277, 281—283, 286, 289, 290, 292—294, 299, 301—305, 309, 313—316, 321, 323, 329, 332—338, 340—344, 347, 348, 350, 359, 361, 364, 367, 368, 370—376, 379—382, 384, 389, 391, 397, 399, 401, 402, 405
Comisari ai Puterilor garante în Principate, v. Basily, Benzi, Bulwer, Liechmann, Richthofen, Talleyrand
Comisia centrală de la Focșani, 219, 371, 384, 399, 407, 409, 410, 417
Comisia europeană a Puterilor garante, misiunea și activitatea acesteia, 24, 26, 27, 60, 71, 80, 84, 87, 93, 94, 97, 99—103, 106, 112, 114, 115, 117, 125, 126, 128, 131, 133, 134, 139—141, 167, 168, 170, 183, 205, 216, 220, 223, 224, 230, 232, 234, 247—249, 251—253, 257, 258, 261, 263—266, 270, 316
„Concordia", ziar, 226
Conferința de la Constantinopol, 2, 22—24, 26, 100, 103, 131, 154, 155, 168, 171, 184, 274, 300, 316
Conferința de la Paris (1856), 2, 51, 146, 205
Conferința de la Paris (1858), 217, 273, 276, 278
Conferința de la Paris (1859), 313, 316, 317, 330, 345, 352, 357, 366, 371, 372, 385, 390, 394, 398, 400, 408
Congresul de la Paris (1856), 14, 16, 20, 22, 24, 26, 30, 46, 64, 89, 140, 144, 159, 162, 172, 175, 184, 185, 191, 224, 229, 247—249, 254, 257, 258, 262, 263, 270
Constatinopol, 2, 7, 9, 10, 12, 16, 17, 22—26, 28, 32, 33, 36, 39, 44, 45, 54, 55, 60, 65—67, 70, 78, 81, 84, 85, 93, 94, 100—103, 106, 108, 109, 111, 112, 114, 118, 119, 123, 128, 132, 134, 139—142, 146, 148, 151, 152, 154, 155, 158, 159, 162, 165—169, 172, 180, 183, 186, 193, 194, 196, 197, 200, 202, 203, 205, 210, 212, 216, 238, 244, 248, 252, 256, 261, 265, 267, 268, 271, 274, 284, 288, 290, 292, 293, 295, 296, 298, 300, 304, 306—308, 310—312, 315, 317—320, 322, 324—328, 330, 333, 339, 340, 345, 347, 351, 353, 356, 358, 362, 363, 365, 367, 369, 373, 377, 378, 385, 387, 388, 390,

https://biblioteca-digitala.ro

394, 396—401, 403, 404, 410, 412, 414, 418 ; v. şi Pera şi Therapia
Convenţia de la Akkerman, 41, 58
Convenţia de la Balta Liman, 5, 16, 58
Convenţia de la Paris (1858), 275, 277, 279—281, 284, 287, 289, 294, 297, 299, 304—306, 308, 320, 326, 330, 331, 333, 344, 357, 362, 364, 366, 377, 410
Coronini-Cronberg, Johann, conte von —, feldmareşal, comandant al trupelor austriece de ocupaţie în Principate (1854—1857), 8, 14, 18
Costaforu, G., director al Eforiei şcoalelor, membru în Comitetul Unirii, 57
Cotu Mare, 17
„Le Courrier de Bucarest", ziar, 16
Cowley, Henry Richard Charles, vi-conte Daugan, baron de —, ministru plenipotenţiar la Congresul de la Paris (1856), şi la Conferinţa de la Paris (1858), ambasador extraordinar al Marii Britanii la Paris, 21, 91, 157, 158, 191, 205, 221, 224, 247, 320, 398, 400, 404
Craiova, 20, 215, 216, 222, 226, 234, 236, 243, 308
Creţulescu, familia —, 30, 225, 226, 236
Creţulescu, Carol, logofăt, ministru al cultelor sub căimăcămia lui Al. D. Ghica, 215, 223
Creţulescu, Constantin A., comandant al poliţiei şi preşedinte al Consiliului de Miniştri al Ţării Româneşti, 7, 10, 37, 190, 196, 215, 221, 226, 338, 367, 382, 415
Creţulescu (Kretzulescu), Nicolae, ministru de finanţe în Ţara Românească sub căimăcămia lui Al. D. Ghica, ministru de interne, 7, 30, 215, 226, 246, 289, 290, 338, 382
Creţulescu, Scarlat, ministru al cultelor sub căimăcămia lui Al. D. Ghica, 226
Cuciureanu, Gheorghe, ministru al instrucţiunii publice şi cultelor (1858), 285
Cunningham, Charles, consul al Marii Britanii la Galaţi, 4, 212, 222
Curtea de Argeş, 299
Cuza, Alexandru Ioan (Alexandru Ioan I, colonelul Cuza), alegerea sa ca domnitor, politica internă şi externă, 133, 288, 321, 322, 325, 326, 328, 330, 331, 333, 343—345, 347—352, 355—357, 362—374, 376—378, 380—382, 384, 385, 387—390, 392—400, 402, 403, 406—408, 410, 412—417

D

Dalyell, Robert, A. O., gerant al Consulatului Marii Britanii la Bucureşti, 9, 90, 107, 181, 186, 196, 217, 223, 225, 226, 234, 236, 238, 246, 269
Daud (Davud) efendi, comisar al Porţii Otomane în Principate, 320, 333, 334, 364
Derby, Edward George Geoffrey Smith Stanley, prim-ministru al Marii Britanii, 316
Divanul (Divanurile), v. Adunarea (Adunările) ad-hoc
Donici, Panait, reprezentant al Moldovei în Comisia Dunării, ministru al lucrărilor publice şi ad-interim la Ministerul Afacerilor Externe, 285, 348, 410, 414
Dunărea, (navigaţia, Comisia europeană a —), 357, 361, 372, 375, 391
Durando, Giacomo, general, ministru plenipotenţiar al Sardiniei la Constantinopol, 112, 148, 151, 154, 155, 160—162, 184, 324

E

Eder, Karl, baron von —, agent şi consul general al Austriei la Bucureşti, 16, 100, 283, 299
Edhem-paşa, ministru de externe al Porţii Otomane, 24, 32
Edmonds, U. A., 11
Egipt, 401
electorale (liste şi legi —), 22, 102, 117—119, 135, 147, 173, 211, 212, 275, 292, 308, 313

https://biblioteca-digitala.ro

Elisabeta I, regina Angliei, 284
episcopul de Huşi, v. Istrati Meletie
Epureanu, Costache Manolache, deputat în Adunarea ad-hoc şi electivă a Moldovei, 410
„Etoile du Danube", ziar, 17, 40, 212
Eupatoria, loc., 365
Europa, 1, 5, 31, 218, 234, 248, 250, 398, 413

F

Fălciu, district, 212
Fălcoianu, Constantin, ministru al afacerilor externe al Ţării Româneşti, 382
Fălcoianu, Scarlat, ministru al afacerilor externe al Ţării Româneşti, 407, 411
Filaret „Cîmpia libertăţii" de la —, 10
Filipescu, Constantin, colonel de cavalerie, membru al Comisiei Centrale de la Focşani, 336
Filipescu, Grigore N., deputat în Adunarea ad-hoc şi electivă a Ţării Româneşti, ministru al controlului, 350, 382
Filipescu, Ion A., membru al Căimăcămiei de Trei a Ţării Româneşti, preşedinte al Consiliului de Miniştri, 37, 57, 140, 268, 277, 279, 283, 289, 305, 309, 314, 315, 321, 323, 324, 326, 338, 350, 382, 401
firmane :
— de convocare şi anulare a Adunărilor ad-hoc, 22—26, 28—30, 32—33, 38, 39, 45, 52, 78, 81, 82, 91, 93—95, 101—103, 109, 112, 115, 123, 125, 130, 135, 140, 143, 157, 168, 170, 171, 177, 184, 197, 202, 220, 243, 253, 267, 276, 292 ;
— pentru aplicarea Convenţiei de la Paris, 287, 300 ;
— de numire a caimacamilor, 277, 285, 289 ;
— de investitură a domnitorului Al. I. Cuza, 411, 412, 415
Florescu, Ion, deputat în Adunarea electivă a Ţării Româneşti, 226 ;
— vicepreşedinte al Comisiei Centrale de la Focşani, 399
Focşani, 102, 271, 331, 355, 365, 383, 410, 412
Fotiade, Ioan, hatman şi capuchehaia Moldovei la Constantinopol, 11, 186, 241
Foublanque, 239
Franţa, 6, 10, 12, 21, 25, 64, 75, 94, 99, 100, 101, 112, 121, 133, 138, 139, 145, 149, 153, 156, 165—167, 175—178, 182—186, 188, 191, 199, 206, 209, 210, 212, 216, 235, 250, 256, 259, 275, 304, 306, 326, 327, 357, 362, 367, 372, 373, 388, 391—393, 399, 410, 413
Fuad paşa Mahomed (Mehmed), ministru de externe al Porţii Otomane, ministru plenipotenţiar la Conferinţa de la Viena (1856), şi Paris (1858), mare vizir, 108, 112, 119, 128, 136, 139, 144, 145, 290, 292, 300, 303, 305, 390, 400

G

Galaţi, 102, 135, 212, 222, 227, 271, 292, 376, 383, 410, 412, 414
Galiţia, 410
Gardner, Samuel, consul al Marii Britanii la Iaşi, 4, 6, 9, 11, 17, 39, 40, 47, 66, 98, 101, 102, 110, 132, 135, 147, 158, 183, 209, 211, 212, 213, 238, 256, 267
„Gazeta de Moldavia", 6, 11, 47, 135, 211, 212, 232, 267, 292
Ghica, familia —, 37, 69, 222, 225, 260, 290, 347, 361, 389
Ghica, Alexandru D., domn al Ţării Româneşti şi caimacam, 7, 8, 10, 12, 15, 16, 35, 37, 38, 43, 55, 58, 65, 68, 70, 78, 79, 83, 89, 93, 100, 147, 155, 162, 175, 179, 182, 190, 196, 205, 209, 220, 221, 222, 225, 232, 242, 243, 246, 251, 260, 268, 269, 273, 274, 276, 277, 281, 286, 289, 290, 298, 316, 323, 332, 337, 340, 342, 347, 367

https://biblioteca-digitala.ro

Ghica, Alexandru, fiul prințului Al. D. Ghica, 135
Ghica, Constantin Gr., ministru de interne sub căimăcămia lui Al. D. Ghica, 7, 43, 181, 225, 273, 276, 316, 321
Ghica, Dimitrie, prinț, tatăl domnitorului Al D. Ghica, 196, 226, 340, 341, 342, 347
Ghica, George (Iorgu), colonel, hatman sub căimăcămia lui N. Vogoride în Moldova, 215, 221, 225
Ghica, George M., director în Ministerul Afacerilor Externe al Țării Românești, 316
Ghica, Grigore Alexandru, domn al Moldovei, 6, 9, 11, 13, 16, 17, 198, 211, 212, 226, 260, 262, 272, 285
Ghica, Ion, prinț de Samos, pretendent la domnie, prim-ministru al Moldovei, 16, 135, 225, 268, 290, 293, 294, 309, 324, 335, 379, 410
Ghica, Vasile, ministru de interne al Moldovei sub căimăcămia lui N. Vogoride, 62, 211, 212
Giers, Nikolai K. de —, consul general și agent politic al Rusiei la București, 365. 372, 393
Giurgiu, 43, 65, 70, 113, 181, 207, 286, 361, 391
Golescu, familia —, 389
Golescu, Alexandru G., vicepreședinte al Adunării elective a Moldovei, 57, 297
Golescu, Nicolae, candidat la domnie în Țara Românească, ministru de interne, 57, 70, 219, 251, 262, 276, 281, 287, 298, 304, 316, 329, 332, 336, 337, 342, 350, 368, 374, 379, 382
Golescu, Radu C., deputat în Adunarea electivă a Țării Românești, 340, 347
Golescu, Ștefan, reîntoarcerea din emigrație a lui —, 70
Goltz, von —, ministru al Prusiei la Constantinopol, 394
Gorceakov, Alexandr, M., prințul —, vicecancelar al Rusiei, 11, 267, 388
Gödel (Goedel) Lannoy, Rudolf Oskar, cavaler von —, consul general al Austriei la Iași, 17, 91, 96, 147, 211—213, 233, 288, 291, 306
Grecia, 6
Green, John, Sir, agent și consul general al Marii Britanii la București, 401, 405, 407, 411, 415, 417
Gundlach, baronul —, secretar și însărcinat cu afaceri ad-interim al Prusiei la Constantinopol, 112, 148, 151, 154, 155, 161, 162, 184

H

Hagi Cristea, Niculae, negustor, 190, 196
Hagiadi, Ion, serdar, deputat în Adunarea electivă a Țării Românești, 340, 347
Horovici, negustor rus din Odesa, 11
Hrisoscoleu, Grigore, unionist din Brăila, 338
Hurmuzachi, Constantin, vornic, deputat în Adunarea ad-hoc și electivă a Moldovei, 17, 40, 135, 158, 212, 238, 275
Huși, 102, episcopatul de —, 284, locțiitor al episcopului de —, 285, 287

I

Iași, 6, 9, 11, 17, 21, 22, 24, 38, 40, 64, 65, 68, 72, 73, 76, 78, 81, 84, 90, 93, 96, 102, 104, 116, 119, 120, 122, 126, 128, 132, 135, 158, 166, 172, 184, 191, 208, 211, 212, 214, 219, 220, 227, 230, 234, 235, 238, 241, 256, 267, 271, 272, 275, 278—280, 284, 288, 292, 297, 300, 304, 307, 331, 346, 348—350, 354, 355, 357, 364, 365, 376, 381—384, 392, 393, 399, 406, 410, 411—415, 417, 418
Ilfov, județ, 226, 234, 329
Imperiul Otoman, v. Turcia
„Indépendance Belge", ziar, 275
Investitură, v. alegeri și Al. I. Cuza
Ipsilanti, Alexandru, 17

https://biblioteca-digitala.ro

Ismail, 212
Istrati, Meletie, episcop de Huși, 102, 287
Istrati, N., antiunionist, deputat de Iași, 212, 278, 280, 331
Italia, 291, 405

J

„The Journal of Constantinople", 406
jurisdicție consulară, 405, 412

K

Kabuli, efendi, prim interpret al Porții, purtător al firmanului de convocare a Divanului ad-hoc al Moldovei, 35, 38
Kiamil bei, comisar, purtător al firmanului de convocare a Divanului ad-hoc la București, 8, 11, 13, 35, 38, 334
Kisseleff (Kiselev), Pavel, D., general, ambasador extraordinar al Rusiei la Paris, 11, 182, 260
Kissingen, Bad —, stațiune balneară, 107
Kogălniceanu, Mihail, vornic, deputat în Adunarea ad-hoc și electivă a Moldovei, 17, 212, 230, 238, 262, 297, 331, 410.
Koller, August, baronul —, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Austriei la Berlin, reprezentant în Comisia europeană în Principate, 23, 26, 60

L

Lallemand, Albert, conte de —, însărcinat cu afaceri al Franței la Constantinopol, 306
Lapati, administrator al județului Prahova (Ploiești), 286
Le Sourd Georges, secretar al baronului de Talleyrand, 67
Liechmann-Palmrode, cavaler de —, comisar al Austriei în Comisia europeană a Puterilor garante, 56, 57, 59, 75, 76, 87, 94, 97, 101, 114—116, 132, 134, 141, 158, 167, 173, 188, 193, 200, 209, 213, 219, 221, 224, 227, 249, 251, 252, 257, 263
Linche, C., 108
liste electorale, v. electorale, alegeri
Londra, 9, 18, 19, 21, 27, 29, 31, 40, 41, 46, 49, 51, 54, 61, 65, 74, 75, 88, 105, 110, 113, 119, 122—125, 131, 133, 136, 139, 152, 157, 177, 184, 185, 195, 199, 206, 210, 216, 224, 237, 238, 249, 252—255, 257—259, 262, 313, 315, 325, 327, 366, 377, 395, 401, 403, 416, 418
Ludovic al XVIII-lea, rege al Franței, 130
Lyons, Edmond, lord —, amiral, comandant secund al flotei Marii Britanii în Mediterana, 24

M

Macaulay, Thomas Babington, baron —, 410
Malmesbury, James, Harris, lordul —, ministru secretar de stat pentru afaceri externe al Marii Britanii, 219, 277, 281—283, 286, 290, 295, 296, 298, 306, 308, 310—313, 315—320, 322—326, 330—334, 339, 342, 346, 347, 349—352, 354, 356, 358, 359, 361—363, 366—371, 374—385, 387, 388, 390, 392—396, 398, 400, 401
Manu, Ioan, membru al Căimăcămiei de Trei a Țării Românești și deputat în Adunarea electivă, 140, 226, 268, 277, 283, 289, 294, 301, 302, 305, 309, 314, 315, 321, 324, 326, 336, 340, 347, 350
Marea Britanie (Anglia), 6, 9, 24, 34, 51, 71, 73, 75, 133, 139, 153, 158, 162, 175—178, 183—185, 189, 191, 193, 199, 238, 262, 275, 357, 377, 380, 388, 393, 398, 413, 416, 418
Marghiloman, G., șef al poliției din București, 350

https://biblioteca-digitala.ro

Mavrichi (Mavriki), Nicolae, colonel, membru al deputaţiunii Moldovei din 1859 la Constantinopol, 333
Mavrogheni, Petre, ministru de finanţe sub domnia lui Gr. Ghica, deputat în Adunările ad-hoc şi electivă a Moldovei, 132, 147, 212, 278, 304, 331, 357
Mavros, Alexandrina, prinţesă (soţia lui Ion Ghica), 268
Mavros, Nicolae, prinţ, 7, 293
Mazzini, Giuseppe, om politic italian, 65
Mayers, consilier la Consulatul Marii Britanii din Bucureşti, 256, 301
Mălăeru, Mircea, deputat ţăran în Adunarea ad-hoc, 336
Mehadia, loc., 69
Mehedinţi, judeţ, 207
Mehmed Djemil bei, trimis extraordinar şi plenipotenţiar, ministru al Porţii Otomane la Paris, ministru plenipotenţiar la Paris (1856), 401
Meusebach, baron de —, agent politic şi consul general al Prusiei pentru Principate la Bucureşti, 186, 299, 305, 314, 372
Millo, Nicolae, ministru de finanţe sub căimăcămia lui Vogoride, 275
Miloš, Obrenović, prinţul Serbiei, 390
Mitropolitul Moldovei, v. Sofronie Miclescu
Mitropolitul Ţării Româneşti, v. Nifon
Mizil, loc., 299
Moldova, 6, 8, 11, 17, 31, 37, 38, 41, 46, 54—57, 61, 63, 64, 67, 69, 71—73, 76, 78—82, 86, 89—91, 93—95, 99, 101—103, 105, 109, 110, 112, 114, 119, 123, 126, 130—134, 139, 141, 142, 144, 147, 158, 159, 167, 171—173, 177, 183, 185, 198, 207, 208, 211, 213, 220, 228, 230, 232, 239, 248, 249, 262, 265, 266, 271, 273, 278—280, 288, 297, 300, 302, 304, 310, 321, 323, 339, 346, 355—357, 363, 365, 368, 371, 374, 381, 384, 389, 406, 407, 410—413
„Le Moniteur Universel", ziar, Paris, 33, 34, 36, 47
Moore, prim dragoman al Ambasadei Marii Britanii la Constantinopol, 146, 150, 165
Moruzi, Constantin, ofiţer în armata rusă, a comandat voluntarii greci de la Sevastopol, 365
Muhlis paşa, v. Sturdza Grigore
Muntenia, v. Ţara Românească
Murad bei (Wierzbicki N.), ofiţer polonez în serviciul Porţii Otomane în Moldova, 331, 365
Musurus bei, ambasador al Porţii Otomane la Londra, ministru plenipotenţiar la Conferinţa de la Paris (1858), 9, 83, 186, 192, 194, 199, 377, 387, 400, 404

N

Napoleon al III-lea, Charles-Louis-Napoléon Bonaparte, împăratul francezilor, 161, 162, 177, 184, 185, 190, 193, 196, 216, 224, 354, 360
Nectarie, Hermezeu, episcop de Sotiriopoleos şi episcop de Roman, 238
Negri, Costache, deputat în Adunarea ad-hoc şi electivă a Moldovei, conducător al deputaţiunii la Constantinopol şi agent diplomatic unic al Principatelor Unite, 211, 275, 284, 285, 331, 333, 357, 401, 418
Nicolescu, 338
Niculcea, negustor, 190, 196
Nifon, mitropolit al Ţării Româneşti, preşedinte al Adunării elective, 115, 294, 303, 340, 367

O

„Office Princier", publicaţie ⟨Iaşi⟩, 9, 267
Oltenia (Valahia Mică), 260, 268, 371, 372, 401
Ongley, Henry S., gerant al consulatului Marii Britanii la Iaşi, 22, 271, 272, 275, 278, 279, 280, 284, 285, 288, 291, 297, 298

https://biblioteca-digitala.ro

Orşova, 207—209
Osborne, întrevederea de la —, 100, 175, 177, 183—185, 187, 188, 194, 200, 215, 218, 229
Oteteleşeanu, Constantin, clucer, deputat în Adunarea electivă a Ţării Româneşti, 57, 268
Outrey, prim-interpret al Ambasadei Franţei la Poarta Otomană, 165

P

Paar, E, contele —, general austriac, 4
Palmerston, Henry John Temple, vicecontele —, prim-ministru al Marii Britanii, 157
Panu, Anastasie, deputat al Adunărilor ad-hoc şi electivă ale Moldovei, membru al Căimăcămiei de Trei, 135, 272, 284, 285, 288, 292, 297, 300, 304, 306—308, 311, 318, 326, 331
Paris, 2, 9, 25, 27, 28, 70, 75, 88, 89, 119, 128, 133, 136, 139, 157, 172, 173, 205, 216, 244, 247, 252, 260, 262, 319, 326, 327, 382, 413
Pera, cartier la Constantinopol, 24, 108
Petersburg (St. Petersburg), 258, 260, 410
Petru Şchiopul, domn al Moldovei, 284
Pisani, prim-interpret al Ambasadei Marii Britanii la Constantinopol, 390, 400
Place, Victor, consul general al Franţei la Iaşi, 21, 40, 47, 98, 102, 135, 191, 227, 229, 231, 233, 238, 275, 280, 287, 288, 292, 304, 306, 308, 319, 322, 354, 355, 358, 365
Plagino, Alexandru, logofăt, secretar de stat al Ţării Româneşti sub Barbu Ştirbei, 8, 12
Pleşoianu, Mihail, deputat în Adunarea electivă a Ţării Româneşti, 340, 347
Ploieşti, 129, 215, 286 ; tabăra de la —, 392, 393, 410, 412
Poarta, v. Turcia
Polonia, 267
Pop, Costa, preot rus, 365
Popov, L., gerant al Consulatului general al Rusiei la Iaşi, 354, 355, 358, 365, 373
Poumay, Jacques, consul general al Belgiei la Bucureşti, 372
Prahova, judeţul —, 321
Predescu, P., unionist, 219
Principatele Unite, passim
Prokesch-Osten, Anton von —, internunţiu provizoriu al Austriei la Constantinopol, 23, 24, 26, 94, 101, 106, 108, 112, 115, 116, 119, 120, 128, 131, 134, 138, 143—145, 149, 157, 162, 164, 168, 169, 183, 184, 186, 191—194, 203, 221, 244, 324
Pruncu, G., director în Ministerul de Interne, deputat în Adunarea ad-hoc din Moldova, 267, 291
Prut, 17
Prusia, 94, 99, 101, 167, 186, 256, 267, 372, 377
Puteri garante (Marile puteri, Puteri europene, reprezentanţi ai —), 1, 35, 37, 55, 152, 162, 163, 165, 169, 175, 186, 194, 201, 203, 209, 295, 296, 306, 320, 324, 330, 349, 355, 357, 371, 376, 377, 382, 385, 388, 397, 399, 401, 409, 412

R

Rabinovici, Şmil, 365
Rallet, Dimitrie, membru în Comitetul unionist de la Iaşi, deputat în Adunarea ad-hoc, 262
Ranetti, Iacob, colonel, prefect de Botoşani, 158
Răducanu Farfurigiu (Farfuridi), negustor, 190, 196
Redcliffe, v. Stratford de —
Regulamentul organic, 16, 30, 38, 57, 58, 198, 248, 257, 260, 271, 280, 289, 292, 294, 302, 316, 338, 344, 347, 367, 375
Reşid paşa, Mustafa, mare vizir, 28, 44, 45, 52, 54, 66, 89, 93, 108, 112, 118—121, 128, 133, 136, 137, 144—146, 148—151, 159, 162, 166, 171, 178, 191

https://biblioteca-digitala.ro

Rezniczek, general austriac, 212
Richthofen, Emil von —, consul general al Prusiei la Iași, 17, 23, 26, 51, 56, 75, 76, 86, 87, 93, 102, 106, 112, 117—119, 133, 141, 142, 167, 168, 224, 249, 270
Rîmnicu Vîlcea, loc., 299
Rolla, Constantin, deputat în Adunarea ad-hoc a Moldovei, 212
Roman, episcopatul de —, 284
România, 241
Rosetti, Constantin A., membru în Comitetul Unionist din București, deputat și secretar al Adunării ad-hoc și elective, 70, 276, 281, 305, 309, 316, 329, 336, 350, 355
Rosetti, Lascăr, deputat în Adunarea electivă a Moldovei, 331
Rosetti, Răducanu, președinte al Comisiei centrale de la Focșani, 272, 399
Rusciuk, 65, 361
Rusia, 2, 4, 11, 17, 31, 41, 48, 55, 56, 76, 87, 94, 99, 101, 144, 167, 182, 209, 218, 223, 250, 256, 275, 306, 357, 365, 373, 377, 388, 391—393, 410
Russell, John, lordul —, ministru secretar de stat pentru afaceri străine al Marii Britanii, 403, 404, 406, 408—410, 412—416, 418

S

Sadik bei, secretar al lui Savfet efendi la Iași, 256
Sadîk pașa (Czaykowski), general polonez în serviciul Porții Otomane, 365
Sakelaridis, Ioan, consul general al Greciei la Iași, 238
Samih bei, colonel otoman, aducător al firmanului de investitură a domnitorului Al. I. Cuza pentru Moldova, 414, 415
Sardinia, 94, 97, 99, 101, 133, 144, 167, 377
Savfet (Safvet) efendi, Mehmed Esad, comisar al Porții Otomane în Comisia europeană a Puterilor garante, 43, 44, 56, 57, 62, 65, 68, 76, 78, 84, 91, 94—96, 100, 101, 103, 106, 108, 109, 112, 116, 117, 128, 131, 133, 134, 157, 168, 190, 193, 196, 201, 209, 215, 224, 244, 266, 270
Sculeni, loc., 132
Seik-el-Islam, 162
Seminons, dragoman la Ambasada Marii Britanii de la Constantinopol, 180
Serbia, 239, 393
Seymour, George Hamilton Sir —, ambasador al Marii Britanii la Viena, 74, 243
Silistra, 38, 361
Sinope, 212
Siret, 17
Slănic, 211, 213
Slătineanu, Ion, prefect, ministru al cultelor și instrucțiunii publice, deputat în Adunarea electivă a Țării Românești, 37, 226, 286, 329
Sofronie, Miclescu, mitropolit al Moldovei, 130, 133, 134, 212, 242, 266, 272, 279, 300, 304, 331
Stanley, Henry J., secretar al lui Sir Henry Bulwer, 56, 62, 63, 67, 76, 77, 268
Stratford de Redcliffe lordul —, ambasador al Marii Britanii la Constantinopol, 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 12, 17, 20, 23—25, 30, 32, 37, 40, 44, 52, 54, 60, 62, 66—71, 74, 78, 88—90, 95, 100—106, 108, 111—114, 118—124, 127, 128, 131, 132, 136—139, 143—157, 160—164, 166, 168, 169, 175, 176, 178, 183—185, 187, 189, 190, 192—199, 201, 203, 206, 209, 211, 213, 215, 221, 226, 230, 231, 235, 236, 239, 241, 244, 256, 267, 268, 273, 324, 412
Sturdza, familia —, 275
Sturdza, Alexandru C., mare vornic, secretar de stat al Moldovei, 11, 47, 212
Sturdza, Dumitru A., secretar al Căimăcămiei de Trei a Moldovei, 304
Sturdza, George (Tăcuteanu), vornic, 40

https://biblioteca-digitala.ro

Sturdza, Grigore (Muhlis paşa), prinţ, deputat în Adunarea electivă, pretendent la domnie, 238, 256, 271, 275, 279, 280, 284, 285, 304, 331, 355, 365
Sturdza, Mihail, domn al Moldovei, candidat la domnie în anul 1859, 9, 11, 17, 89, 271, 275, 278—280, 284, 285, 287, 292, 297, 304, 318, 319, 331, 357, 410
Sturdza, Vasile, mare vornic, membru în Căimăcămia de Trei a Moldovei, 278, 284, 285, 288, 292, 297, 298, 300, 304, 306, 307, 308, 311, 318, 326
Sulepnikov, consul general al Rusiei la Bucureşti, 260
Suţu, Constantin A., (Şuţache), ministru de finanţe în Ţara Românească sub căimăcămia lui Al. Ghica, 268, 338

Ş

Ştirbei, Barbu, domn al Ţării Româneşti, deputat în Adunarea electivă, pretendent la domnie (1859), 2, 5, 7, 8, 13, 16, 37, 55, 57, 58, 69, 89, 182, 217, 221, 222, 225, 226, 232, 234, 236, 251, 260, 268, 269, 274, 277, 298, 308, 316, 323, 332, 337, 347
Ştirbei, George, fiul domnitorului Barbu Ştirbei, deputat în Adunarea electivă, pretendent la domnie, 7

T

Talleyrand-Périgord, Charles-Angélique baron de —, comisar al Franţei în Comisia europeană a Puterilor garante, 10, 15, 23, 27, 39, 43, 44, 51, 54, 56, 57, 59, 63, 64, 66, 75—77, 86, 87, 93, 94, 96, 97, 101, 106, 112, 114, 117, 118, 133, 134, 141, 142, 167, 168, 173, 177, 186, 188, 190, 193, 196, 200, 209, 214—216, 218, 219, 224, 229, 249, 257, 259, 270
Tell, Christian, membru al Guvernului Provizoriu al Ţării Româneşti, 219
Therapia, loc., 100, 120, 121, 127, 136—139, 144—151, 153—156, 160—165, 169, 175, 176, 178, 187, 189, 191—194, 201, 203, 209, 231, 235, 239, 244, 406, 408, 409
Theremin, Leon, consul al Prusiei la Iaşi, 238, 292, 354, 358
Teriachiu, A., director în Ministerul de Interne al Moldovei, 288, 291, 292, 410
Thouvenel, Edouard-Antoine, ambasador al Franţei la Constantinopol, 23, 24, 26, 27, 84, 88, 101, 106, 112, 114, 119, 120, 121, 128, 137—139, 143—146, 148, 151—156, 159—165, 168—170, 180, 183, 184, 186, 191, 193, 194, 201, 216, 228, 259, 290, 306, 324
„Times", ziar (Londra), 11, 30
„Tînăra Moldovă", partidul —, 285
Tîrgovişte, loc., 309, 329, 391
Torino, 252
Transilvania, 410
Tratatul de pace de la Paris (1856), 30, 41, 55, 89, 92, 102, 112, 141, 145, 152, 161, 162, 164, 175, 184, 304, 328, 377, 378, 396, 400
Turcia (Imperiul Otoman, Poarta), 1, 2, 4, 7, 14—17, 23, 24, 28, 30, 31, 33, 37, 41, 44—46, 50, 52, 54, 55, 58, 61, 65, 67, 70, 74—76, 80—82, 84, 89, 94, 95, 100, 101, 106, 109, 112, 115, 116, 118, 119, 121, 123, 127, 128, 131, 134, 136, 137, 139, 140, 143, 144—146, 148, 152, 154—164, 167—169, 171, 172, 175—178, 180, 182, 184—192, 194, 196—199, 201, 203, 205, 209, 218, 222, 223, 227, 235, 237—239, 244, 256, 261, 264—266, 274, 275, 289, 295, 296, 300, 312—314, 328, 333, 339, 345, 346, 348, 350—352, 356, 363, 369, 371, 372, 376—378, 388—390, 393, 394, 396, 398, 399, 401, 403, 406, 408, 410, 411, 413, 416
Turnu Severin, 207

Ţ

Ţara Românească (Muntenia, Valahia), 2, 6, 9, 15, 31, 34, 38, 41, 46, 54, 55, 61, 65, 67, 69, 70, 71, 78, 79, 81—84,

https://biblioteca-digitala.ro

89, 93—95, 101, 103, 105, 108, 109, 112, 113, 116, 128, 131, 133, 147, 157, 179, 182, 185, 191, 193, 197, 201, 209, 215, 220, 221—223, 232, 239, 248, 250, 254, 255, 257, 262, 265, 268, 269, 273, 289, 290, 298, 321, 332, 346, 353, 355, 356, 357, 363, 365, 371, 372, 376, 381, 384, 389, 392, 399, 406, 407, 410—413, 417

U

Ungaria, 17
Unirea (Unirea Principatelor), passim

V

Valahia, v. Țara Românească
Valahia Mică, v. Oltenia
Varșovia, 158
Vaslui, 304
Veneția, 410
„Vestitorul Românesc", gazetă, 12
Victoria, regina Marii Britanii, 196, 418
Vidin, 361
Viena, 7, 9, 10, 42, 73, 121, 144, 157, 203, 238, 252, 268, 332, 401
Vlașca, județ, 207
Vlădoianu, Barbu, general, spătar, 347, 382
Vogoride, Ecaterina, prințesă, sora lui C. Negri, 231
Vogoride, Ștefan, prinț de Samos, tatăl lui Nicolae —, 186
Vogoride-Conache, Nicolae, prinț de Samos, ministru de finanțe sub caimacamul T. Balș, caimacam al Moldovei, 11, 35, 40, 53, 57, 62, 67, 71, 77, 78, 81, 82, 85, 86, 89—91, 93—97, 99—102, 106, 109, 112, 115, 117, 119, 123, 125, 127, 128, 130, 131, 133—135, 137, 139, 141, 143, 147, 155, 162, 170—172, 175, 178, 180, 183, 184, 186, 188, 191, 193, 197, 198, 201, 207—209, 211—214, 219, 220, 227, 228, 230, 231, 235, 242, 244, 256, 267, 271, 275, 278—280, 285, 287, 292, 298, 300, 320, 410

W

Walewski, Alexandre-Florian Joseph Colona, contele —, ministru al afacerilor externe al Franței, prim-ministru plenipotențiar la Congresul de la Paris (1856) și la Conferința de la Paris (1858), 21, 102, 105, 119, 121, 191, 206, 229, 250, 257, 320, 404
Werbitzky N., v. Murad bei

https://biblioteca-digitala.ro

Tiparul executat la I. P. „13 Decembrie 1918“, sub c. 1375.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Lei 54

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro